This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

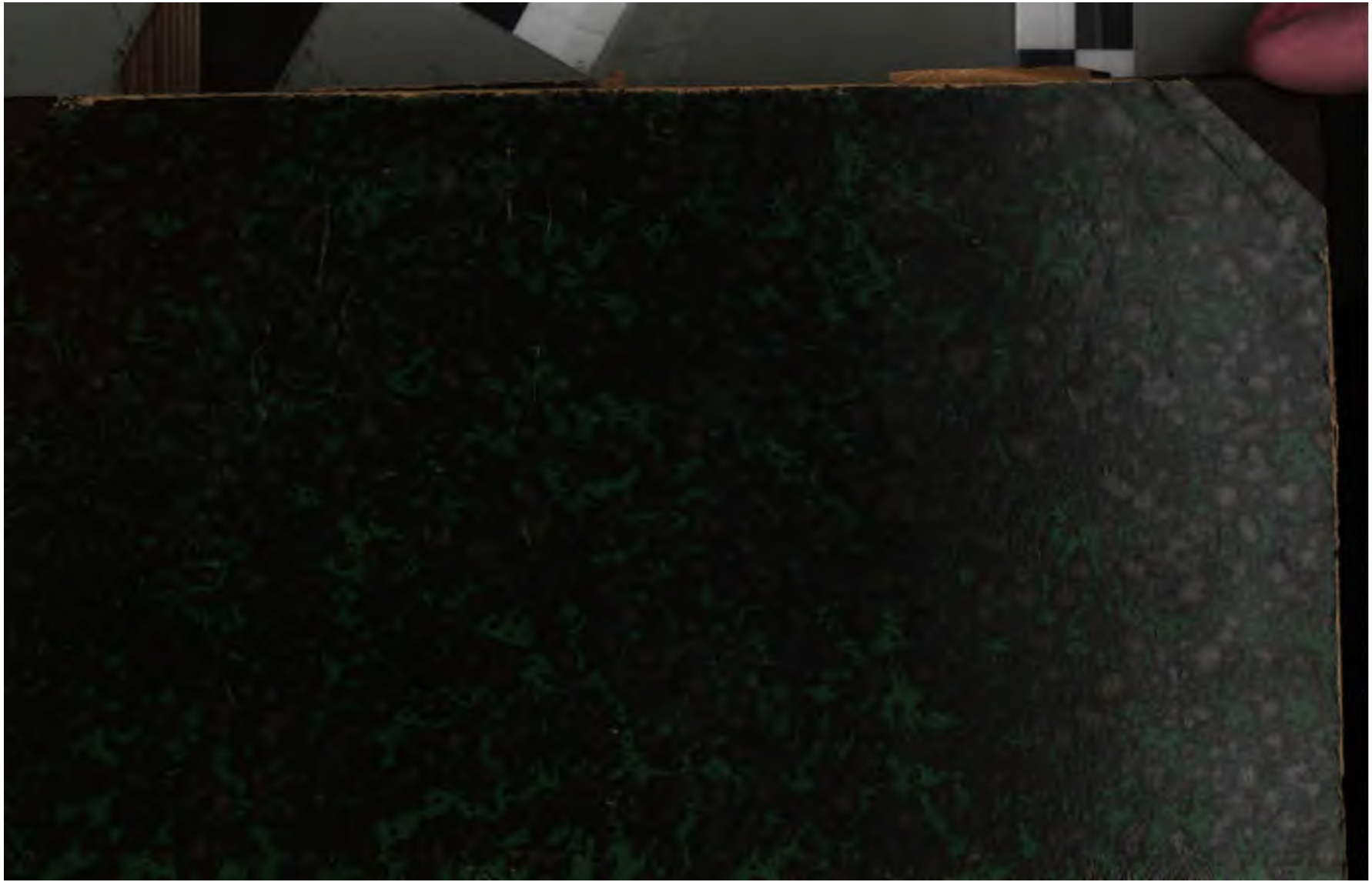

Stanford U ries

ČESKO-MORAVSKÁ

KRONIKA.

SLOŽIL

KAREL VLADISLAV ZAP.

KNIHA DRUHÁ.

»Skutkové předků buďteť chloubou
i výstrahou potomkům!«

PRAHA
NAKLADATEL B. KOČÍ
1906

DB207
Z3
v.2

Tiskem E. Beauforta v Praze.

KNIHA DRUHÁ.

HLAVA I.

Hnutí a zmatky v Čechách až do Jana Lucemburského.

1306—1310.

V jakém stavu nalézaly se Čechy a Morava po vyhynutí Přemyslovicův?

Stav duchovní, panský, rytířský a městský.

Když poslední Přemyslovic, Václav III., proti všemu nadání pod dýkou najatého zákeřníka svůj mladý život skončil, skládala se česká královská rodina z následujících údův: předně tu byly dvě mladé královské vdovy, Alžběta (Rejčka) Polská po Václavovi II. a Fiola Těšínská po Václavovi III., — potom pět královských dcer, totiž dcera Přemysla Otakara II., Kunhuta, nyní od r. 1302 abatyše u sv. Jiří řádu Benediktinského, nejstarší člen královského domu, konečně čtyry dcery krále Václava II., totiž Anna šestnáctiletá, provdaná za Jindřicha vojvodu Korutanského, Alžběta čili Eliška, čtrnáctiletá, Markéta desítiletá, a Anežka z druhého manželství, teprv dvouletá. Nejbližší příbuzný po přeslici byl Jan, syn Anežky České, sestry abatyše Kunhuty, vnuk Přemysla Otakara II. a císaře Rudolfa, nyní šestnáctiletý; vzdálenější příbuzní po přeslici byli markhrabata Braniborští. Ku královskému domu nepočítali se dva králové levobočkové, totiž Mikuláš kníže Opavský, syn Přemysla Otakara II., a Jan, přijmím Volek, syn Václava II., později probošt Vyšehradský a potom biskup Olomoucký.

Národ sám počal se teprvé v minulém století na jisté dědičné stavy roztřiďovati.

Duchovní stav byl sice již dávno od ostatního národu oddělen a účastnil se zvláště v záležitostech zemských, avšak zvláštních politických práv a přednostní užíval jen dotud, pokud byl v držení zemských statkův; v nejvyšším zemském soudě již proto žádný duchovní nezasedal, že se co kněz nemohl účastniti u vydávání nálezův ve přech, v kterých šlo o hrdlo. Nynější Pražský biskup, Jan IV. Dražický, byl muž neobyčejného dovtipu, měl znamenité vzdělání, byl ctižádostivý, podnikavý, umění a nádhery milovný, při tom nikoliv marnotratný; ve veřejných záležitostech mnoho působil. Naproti tomu Olomoucký biskup, Jan V., jen svého duchovního úřadu si hleděl, a do veřejných věcí méně se míchal, než jeho předchůdcové. Vyšehradským proboštem a spolu nejvyšším kancléřem říše byl tehdejší Pražský probošt, mistr Petr z Lomnice, později biskup Olomoucký, který pocházel z rodu moravských pánův z Lomnice. Z mnohých opatův vynikali veřejnou činností svou Jindřich čili Heidenreich Sedlecký, Konrád Zbraslavský, Bavor Břevnovský a Jan Plaský.

Šlechta se nyní čím dál tím určitěji na dva stavy dělila, na stav panský a rytířský.

K vysoké šlechtě, to jest ku stavu

panskému náleželi všickni korouhevní pánové, kteří se svými many pod vlastní korouhví do vojny táhli. Kdo k pánům náležeti chtěl, musel odedávna některý zemský úřad pěstovati a rozsáhlých statkův míti; nyní však začalo se od něho také požadovati, aby vzácného, starobylého rodu byl. V tom se ukazovalo u nás působení německé, neboť u Němců vzácnost rodu čili urozenost od pradávna mívala nejvíce platnosti. Avšak až do krále Karla bylo u nás obyčejné, že kdo z pánův v jmění svém sešel, že ze stavu panského byl vyloučen a ve stavu rytířském se octnul, byťby z rodu sebe znamenitějšího pocházel. Užívání erbů bylo nyní dědičné; na zachovalost a neporušenost rodního erbu svého byl každý pán a rytíř velmi žárlivý; nikdo cizí nesměl se opovážiti, jistého znamení v erbu užívati, které již některému jinému šlechtickému rodu náleželo. Učiniti šmahu čili čáru přes znamení v erbu byla největší hanba, která se šlechtici státi mohla, největší pohanění celého rodu jeho. Takové pohanění erbu bývalo bezpochyby příčinou, proč některé větve známých, možných rodů později erb svůj proměnily anebo proměniti musily.

Nejznamenitější mužové z panského stavu byli toho času následující: pan Jindřich z Rosenberka, tehdejší hlava rodu Vítkovicův, nejvyšší komorník zemský, syn pana Voka z Rosenberka, byl nám nyní neznámým spůsobem spříbuzněn s císařem Albrechtem a umřel r. 1310. Jeho jediný, statečný syn, Petr z Rosenberka, oženil se s královskou vdovou, Fiólou Těšínskou, a umřel r. 1347. Z ostatních Vítkovicův vynikali pánové Oldřich z Hradce, Sezima z Ústí, zvláště pak Vítek z Landšteina, bratr pana Smila z Nových Hradů.

S Vítkovici o přednost právě tehdaž závodili Hronovici, a tu byli předně čtyři bratří z Lichtenburka, Hynek, Smil, Oldřich a Raimund, kteří ještě větším jměním vládli nežli Rosenberkové, majíce stříbrné hory Německobrodské a v celém okolí; na svých statcích vládli jako samostatní knížata, osobujíce sobě vrchních práv královských; pan Hynek město Brod Německý ohradil a r. 1278 zvláštní obecní a horní úřad mu dal. Nyní byli již jen pan Oldřich a Raimund na živě, potom synové páně Hynkoví, totiž Hynek příjmím Krušina na Lichtenburce, pan Václav na Žlebích, pan Smil a pan Čeněk. Smil nabyl po čase královského hradu Bytova na Moravě, a stal se praotcem Moravských Lichtenburkův na Bytově. Nyní právě zmohl se i nad Lichtenburky jiný Hronovic, pan Jindřich z Lipé, udatný vůdce a znamenitý svým působením v celé České říši až do své smrti, která nastoupila r. 1329. Ještě jiný Hronovic, často spomínaný pan Hynek z Dubé, pozůstavil tři syny, z kterých nejstarší Hynek příjmím Berka z Dubé, nyní právě nejvyšší purkhrabí, dal počátek linii Berkův z Dubé.

Z tehdejších Buzicův vynikal především pan Vilém Zajíc z Valdeka, a to udatností, vlastenectvím, politickým věhlasem a rozšafností; z Markvarticův pak oba bratří z Lemberka, Heřman na Zvířeticích a Markvart z Jablonného, potom pan Beneš z Michalovic, pan Beneš z Wartenberka a jeho syn Ješek čili Jan z Wartenberka čili ze Stráže, soudruh a věrný přítel pana Jindřicha z Lipé. Dva bratří z Wartenberka, Jan a Vaněk (to jest Václav) z Wartenberka dostali od posledního krále Václava III. královský hrad Děčín ve spupné vlastnictví, a psali se pak „z Děčína." Avšak všickni Wartenberkové zaměnili lva v erbu Markvarticův tuto nedávno za jiný erb z příčiny nám neznámé, a tudíž z rodu Markvarticův se vyloučili.

Četný rod Janovicův počínal nyní klesati, a co jediný znamenitý muž toho rodu slynul nyní pan Plichta z Žirotína, nejudatnější rytíř svého času. Také Kúnici a Hrabišici, rozrodivše se velmi, ztratili své znamenitosti, a pánové z Poděbrad, postoupivše za výplatu hrad svůj Poděbrady králi Přemyslovi II., nyní dokonce zmizeli. Mezi Benešovici vynikal nyní především Tobiáš z Bechyně, nejvyšší zemský maršálek, synovec Pražského biskupa toho jména. Z Bavorovicův, pánův Strakonických, žil nyní Bavor III. a jeho bratr Vilém, synové Anešky, bočné dcery krále Přemysla Otakara II.

Hlava pánův z Kunštatu byl nyní Smil z Kunštatu a Obřan; nejznamenitější mužové z pánův ze Šternberka byli teď Zdislav a Diviš ze Šternberka. Jeden ze synův Zdislavových, Štěpán ze Šternberka, byl s nebožtíkem králem Václavem III. v Uhřích,

získal tam Segedín a Holič, a potomci jeho psali se pak „Holičtí ze Šternberka". Z pánův Říčanských vynikal právě pan Oldřich z Říčan, který vzdaluje se všech politických pletek po dvacet let, až do r. 1324, pěstoval úřad nejvyššího zemského sudí. Pernštejnský rod vynikal právě panem Filipem z Pernštejna, který byl purkhrabím Hodonínským, potom nejvyšším komorníkem moravským. Z jiných moravských rodů vynikali pan Bernard z Cimburka, potom co nepokojní a násilní lidé Arkleb a Jimram bratří z Bozkovic a jejich příbuzný Oldřich z Brandýsa nad Orlicí. Pánové z Dražic, majíce v erbu svém tři vinní listy, prosluli dvěma biskupy Pražskými a Řehořem z Dražic, který byl miláčkem Přemysla Otakara II.; nyní však během 14. století rod jejich vyhynul.

Vedle domácích panských rodů vyskytují se nyní již také cizí německé rodiny v českých zemích do panského stavu přijaté, a to následkem přízně, které docházely u posledních králův Přemyslovicův a jejich předních úředníkův. Za posledních časův, když Míšeň k České koruně patřila, přitáhlo do země nejvíce saských rodů, osedli zde a statkův nabyli, zejmena pánové z Schönburka čili Šomburka, o kterých jsme se již k roku 1286 zmínili, pánové čili purkhrabové z Donína, pánové z Seeberka čili jak se po česku psali z Žeberka, pánové z Biberšteina na Friedlandě; nyní přibyli ještě jiní přistěhovalí pánové z Mišně a z Lužice, totiž Reusové z Plavna, pánové z Koldic, z Lobdeburka čili z Bergova, z Ilburka, z Turgova, též pánové z Kamence v Lužici, kteří byli spíše ze staročeského rodu. Z Rakous přitáhli do Čech hrabata z Hardeku, jichžto údové z mladší větve tenkráte se Prosinkové zvali, potom Lichtenšteinové, kteří již jak spomenuto, po r. 1249 Mikulov na Moravě obdrželi. V půlnočních stranách Moravy, v zemi Opavské osedli Herburtové z Fulštejna a mnozí jiní němečtí a slezští rodové, jež hlavně Olomoucký biskup Bruno ze Schaumburka do země uvedl. Znamenati sluší, že kromě purkhrabův z Donína a Lichtenšteinův všickni tehdejší panští rodové z ciziny k nám přijatí nedlouho u nás panovali.

Rytířský stav počal se nyní skládati ze všech takových šlechticův, jichžto statky nebyly tak velké, aby pod vlastní korouhví a s vlastní družinou do pole mohli táhnouti, kteří však předce měli tolik pozemkův, že jich sami osobně vzdělávati nemohli a kmety na nich osazené měli. Šlechtic bývší podle pravidel rytířských na rytířství pasován, měl jakousi přednost před jinými šlechtici, a zval se rytířem. Jiní šlechticové, kteří se sami k družině korouhevních pánův přikazovali a od nich také často pozemky co výsluhy aneb léna drželi, nazývali se obyčejně počestní panoši. Větší počet pozdějších rytířských rodů květl již v této době, jako rytíři z Chlumu, ze Soutic, z Roupova, ze Smiřic, z Mitrovic, z Nemyšle, ze Sulevic, z Janovic a Klenova, Pflugové z Rabšteina, Malovcové a jejich příbuzní rytíři a pozdější pánové z Pordubic (nynějších Pardubic), rytíři z Paběnic, ze Smojna (pozdější Pancéřové), z Vlašimi, Harachové, kteří později do Rakous se dostali, a co pánové a hrabata zas se do Čech vrátili, rytíři ze Vchynic, z Sedčic a mnozí jiní. Rytíři z Nostic byli již tehdáž v Lužici osedlí, která brzy potom k české koruně se dostala.

Pozemní statky, jimiž šlechta vládla, byly dvojí, buď výsluhy a léna buď spupný čili vlastní majitek. Výsluhy a pozdější léna pocházely od králův, a dostávaly se šlechticům a pánům za služby králi a zemi konané, a to buď do života buď dědičně v mužském potomstvu. Po smrti posledního mužského potomka připadaly na krále, který je zase jinému udělil buď prodal. Spupné statky však byly nezavazeným, svobodným majitkem a přecházely dědictvím jak na syny tak i na dcery anebo na nejbližší příbuzné.

Poněvadž se často stávalo, že spupný statek, jehož majetník bezdětek umřel, od královských úředníkův jako na krále spadlý byl zabaven a nejbližší přátelé a dědicové oň se hlásiti nemohli, tu zmáhal se vždy více staroslovanský obyčej nedílného držení statkův, že všickni členové rodiny stakův svých společně čili ve spolku nebo v hromadě užívali. Tu nebylo se toho báti, žeby takový společný a nedílný statek tak brzo odumřel.

Stav městský povznesl se nyní najednou k veliké politické znamenitosti. Výsady a práva od králův městům udělené dávaly měšťanům hojných prostředkův k nabývání bohatství do rukou. Právě

tehdáž vydávaly stříbrné hory Kutenské největšího užitku, a poněvadž se dělání hor Kutenských nalézalo v rukou několika rodin měšťanských v Praze a na Kutné Hoře osedlých, nabyly tyto tak velikého jmění, že se znamenitým zemským pánům rovnati počínaly a hlasům svým na zemských sněmích také vždy větší platnosti dobývaly. Že však ani král Přemysl Otakar II., kterýž první poslance měst do sněmův připouštěl, ani jeho nástupce Václav II. toto politické právo měšťanům nižádnou psanou listinou nepojistili, odpírali s počátku pánové takovému právu měst. Proto se však měšťané tím více přičiňovali, aby se šlechtě rovnati a ji k uznání politických práv svých nutiti mohli. I dařilo se jim to, a mnohé rodiny měšťanské, větším dílem původu německého v Praze a v Kutné Hoře, nabyvše netoliko velikého jmění, kupovaly venkovské statky, stavěly tvrze a hrady, zakládaly kláštery, a konečně i se šlechtickými rody v příbuzenství vejíti se snažily. Při tom si pěstování městských úřadův velice vážili, a tím veliké moci provozovali. Nejslovutnější měšťané a měšťanští rodové toho času byli v Praze, v Kutné Hoře a také v některých jiných městech následující: Velflovici od Věže, jichžto předek, Volflin čili Velfl, umřel před rokem 1288. Jich rodní dům s věží stával na místě nynějšího krajinského soudu v Celetné ulici ve Starém městě Pražském. Olbramovici, potomci Menharta z Cheba a jeho syna Olbrama č. Wolframa; Štukovici, potomci Šimona Štuka, jehož dům stával na velikém Staroměstském náměstí; Fridingerové, snad původu rakouského; Rokycanští, z nichž nejpřednější byl právě nyní Menhart Rokycanský; Junošové, původu domácího; od Kamene bratří Eberlín, Konrad a Jindřich, kteří r. 1301 koupili dům nárožní na Staroměstském náměstí, nynější radnici; Kokotovici čili od Kokotů; Selboth z Benešova a jeho synové; Kornpuhlové původem z Chebu; Mikuláš Tafelrunge v Praze a Kutné Hoře; Geunaherové; Pušovici, zejmena Peregrin Puš v Praze i v Kutné Hoře; Mikuláš Tausentmark a jeho synové; Ota Vigolais a jeho synové Konrad z Litoměřic a jeho synové, v Praze i v Litoměřicích; Klaric, rodilý Vlach z Florencie, královský urburník a mincmistr; Ruthart a jeho potomci Ruthartovici v Kutné Hoře a Kolíně; Bertolt Pirknar v Kutné Hoře a mnozí jiní.

Jakožto královská města v Čechách, které se vlastním městským právem řídila, od právomocnosti tehdejších župních úřadův vyjmuta jsouce, květla tehdáž kromě obou měst Pražských Kutná Hora, Beroun, Budějovice, Čáslav, Domažlice, Hradec nad Labem, Chrudim, Jaroměř, Kadaně, Kouřim, Kolín nad Labem, Louny, Litoměřice, Mělník, Most, Mýto Vysoké, Nymburk, Písek, Plzeň, Polička, Rakovník, Stříbro, Ústí nad Labem, Vodňany, Žatec, potom také Litomyšl a Slané, které již královskými nejsou.

Na Moravě pak byla města královská Olomouc, Brno, Znojmo, Jihlava, Hradiště Uherské, Uničov, Kyjov, potom ještě Přerov, Litovle, Jevíčko, Bzenec, Ivančice, Slavonice, Jemnice, Hodonín a Uherský Brod, kterážto poslední města však během času své samostatnosti pozbyla. Ve všech těchto městech měli Němci více méně převahu, avšak i domácí v těchto městech žijíce, a jejich výsad a svobod účastni jsouce pomalu vedle Němcův více platnosti nabývali, tak že po uplynutí tohoto 14. století, zvláště v českých městech, nad Němci převahu dostali.

Obyvatelé, kteří zvláštních politických práv neměli.

Ostatní obyvatelé, kteří k stavům nahoře vytknutým nenáleželi, nepožívali zvláštních politických práv, a nemohli proto zemské sněmy obsýlati. Oni skládali ovšem daleko větší část všeho národu a dělili se na šestero rozličných tříd. K těmto náleželi předně dědinníci čili svobodníci, manové k hradům přikázaní, měšťané v městech a městysích poddaných, potom sedláci podle českého, jiní podle německého práva osazení, konečně řemeslníci, služebníci a služebná čeládka. Dědinníci čili svobodníci byli zbytkové starých svobodných rodin vládyckých, kteří se nepovznesli ku stavu šlechtickému, avšak také nestali se poddanými kterékoliv vrchnosti; zůstávali pro sebe lidem svobodným, řídili si sami záležitosti své obecní a bydleli porůznu

po celé zemi rozroušení, zachovavše se až do naší paměti, to jest do r. 1848: Slušeli pod župní úřady, jako od počátku veškeré obyvatelstvo zemské.

Manové a nápravníci byli přikázáni k znamenitějším hradům královským, jako byl hrad Pražský, Vyšehrad, Hrádek Křivoklát, Bezděz, Landeswarta čili Mostský hrad, Loket, Zvíkov, Dobříš, Písek, Mělník a některé jiné, jakož i pozdější Karlštein.

Takových manův bylo velmi mnoho, bydlili nepříliš daleko od těchto hradův na vesnických osadách, a byli v těchto hradech k rozličným službám zavázáni; pročež nalézali se mezi nimi rytíři, panoši a sedláci, mající tvrze a dvory své od krále sobě lénem udělené, a poslouchající jenom královského purkhrabí, kterýž jich hlavně k ochraně hradu užíval. I oni s počátku slušeli pod župní úřady, a když tyto zašly, ustanoveny byly zvláštní hradní soudy, které se jenom z jich prostředka osazovaly, tak že rovný sobě rovného soudil podle práva lenního. Zápisy těchto soudů v tak zvaných dvorských deskách se ukládaly.

Měšťané v poddaných městech a městysech užívali více méně obmezených práv městských milostí královou k prosbě jejich vrchnosti, to jest královských úředníkův, pánův, rytířův a prelátův jim udělených, mohli svá města hradbami a příkopem obehnati, rychtáře a obecní starší sami sobě voliti. Rada městská řídila jen obecní záležitosti a bděla nad veřejným pořádkem, soudnictví jí nenáleželo, a jestliže někteří takové městské obci též popraviště bylo povoleno, neznamenalo to, jakoby požívala moci hrdelního práva, kteréž královský krajský popravce podlé nálezů župního soudu vykonával, nýbrž jenom to se tím rozumělo, že v místě vykonaný zločin také v témže místě trestán býti má.

Sedláci žili buď v starých osadách, kde větších břemen nésti musili, buď v nových sídlech tak nazvaným českým právem vysazených, jak jsme to v 1. knize na str. 377 krátce byli vyložili. Hospodáři byli dědičnými držiteli svých statků, lidé osobně svobodní, a mohli pod jistými výminkami statky své prodati a jinde se osazovati; nesouce břemena již nyní často dost veliká, slušeli vždy ještě pod právomocnost župních úřadův, nebyla-li již tato právomocnost povolením královským na nějakého pána nebo prelátu přenešena. Teprv za krále Jana počal se feudalní řád z Francie a Němec také k nám prokrádati, a pánové světští i duchovní, pokládajíce se nyní za pány půdy, na které lid selský dle jich libosti jest usazen, také sami jali se pře jeho souditi, osobujíce sobě posavadní panovníkovo právo soudu nad poddanými svými. Avšak dlouho ještě neztratil lid selský osobní svobody své, a starodávná práva kmetův českých zůstávala v platnosti až do konce 15. století, když začala tělesná poroba pocházející také z Francie a z Němec. Potom ovšem každý pán a zeman, mající třeba jen jednoho poddaného, sebe za kousek majestátu královského pokládal, domnívaje se, že jemu náleží právo jak k osobě tak i k majetku poddaného člověka.

Sedláci právem německým, emfyteutickým čili zákupním osazení, o kterých jsme také již v I. knize na str. 378. zmínku učinili, nebyli v žádném poddanství, nýbrž jejich povinnosti k pánu zakládaly se na nových, určitých a psaných smlouvách, ku kterým jenom král své povolení dával. Znamenati sluší, že to nebyli jenom němečtí osadníci, nýbrž že i český selský lid namnoze o to se snažil, aby byl právem zákupním vysazen. Zákupníci nepodléhali také župním úřadům, měli svá dědičné rychtáře a ve větších přech přikazovali se soudům nejbližších měst královských.

Župní soudy ztrácely nyní vždy víc a více vážnosti a působnosti své, proto že se každoročně víc a více lidí vytahovalo z příslušnosti jejich. Na místě jejich povstávaly soudy panské čili patrimonialní, pánové, šlechta a preláti stávali se tím na svých statcích vrchnostmi.

Když pak nyní králové nejeden župní hrad i s královskou právomocností jeho možným pánům do zástavy dali, tu ovšem staré župní úřady upadaly v ještě větší zlehčení. Zároveň ztrácely se též některé staroslovanské obyčeje při soudu, porota a slibní soudy, o kterých v I. knize na str. 129. řeč byla, přestaly, také obecná poruka v zapomenutí přicházela, stavši se v posledních časích již nesnesitelným břemenem; jenom ku stavění hradův byli poddaní nejvíce ještě potahováni, kdežto jiné starodávné zemské roboty také znenáhla pominuly.

Kterak se dotud v Čechách a na Moravě zmohlo vzdělání, nauky a umění.

Národ zůstával dosud věren svému staroslovanskému kroji, spůsobu a zvyku; jen pánové chytali se podle příkladu královského dvora cizích krojů, cizího jazyka a cizích obyčejův. Avšak i oni nemohli rod svůj zapříti, a byli doma mezi svými vždy slovanskými velmoži. Někteří z nich před jinými prosluli láskou k vlasti a k svému národu, ač od svých otcův i dědův zdědili jména německá.

Jak znamenitě se ještě v právě minulém století zveleboval jazyk český, toho nejslavnějším důkazem jsou mnohé básně ve sbírce tak zvaného Kralodvorského rukopisu, jmenovitě hrdinské písně o vyhnání Polákův z Prahy za Boleslava Chrabrého r. 1004, o pobití Sasíkův pod Hrubou Skalou Benešem Heřmanovým r. 1203, o slavném sedání u knížete Zálabského a o slavném pobití Tatarův na Moravě r. 1241, potom šestero krásných, milostných písní, totiž Kytice, Jahody, Růže, Žezhulice, Opuštěná a Skřivánek. Tyto básně, vyjma jiné ještě starší v řečeném rukopise, byly v běhu 13. století složeny, a mohou se všem podobným skladbám jiných národů důstojně po boku postaviti. Proto byly také již téměř do všech jiných vzdělaných jazykův přeloženy, a v češtině již mnohokráte tiskem na světlo vydány. Takových básnických skládání měli Čechové ještě množství veliké, a dokazuje to Kralodvorský rukopis, kterýž jest jenom malý zbytek sbírky mnohem hojnější. Že nejen lid obecní své národní písně skládal, ale že i mužové vzdělaní a vyšších stavů v českém přirozeném jazyce svém zdařilé básně spisovali, k tomu ukazuje znamenitý obsah samých těchto skladeb, a již jsme se v I. knize na str. 488. o tom zmínili, že Záviše z Falkenšteina byl skladatelem mnohých dobrých písní, a snad sám také některé z pozůstalých písní často řečeného rukopisu skládal.

V domácích školách při kapitulách a klášteřích učilo se posavad latině a naukám kněžím potřebným; kdo vyššího vzdělání chtěl nabyti, musel do Italie a do Francie putovati, a na tamějších vysokých školách mnohá léta se učiti, což se také v hojné míře dálo. V Němcích nebylo co získati, neboť tam takových škol také nebylo, a na svém místě vypravovali jsme již, kterak čeští pánové králi Václavovi radili, aby v Praze zamyšlených vysokých škol nezakládal, poněvadž by dle mylného domnění nejvíce jen kněží užitek z nich měli. Však Čechové a Moravané nabyvše v cizině vyššího vzdělání seznamovali se také s plody cizích latinských spisovatelův, a tu navrátivše se do vlasti jali se takové cizí knihy buď na český jazyk převáděti, buď podobné knihy sami psáti. A tak záhy seznamovali učení Čechové krajany své s pěkným čtením rozličných zábavných a poučných příběhů o Alexandru, králi Macedonském, o Tristramovi, o Tandariášovi a Floribeli a s mnohými jinými knihami, které tehdáž v západních zemích byly oblíbeným čtením. Mimo to pak vzdělávali Čechové svůj jazyk překládajíce do něho svatá písma, legendy a jiné svaté čtení; také již lékařské knihy do češtiny z latiny překládaly se a první latinsko-české slovníky. Právě nyní žil také jeden český rytíř, který národ svůj vřele miloval, a všecky staré příběhy země České až do svého času v jedno snesl a českým veršem popsal. Nevědouce, kdo vlastně byl, nazýváme jej jménem Dalimil.

Při dvoře královském panovala v posledním století němčina, králové nejraději s Němci obcovali a německé zpěváky u sebe štědře hostili. S králi i mnozí pánové čeští v Němcích veliké zalíbení měli, a Němcům všechny brány země otevřeny byly do kořán. Až dotud vycházely všecky veřejné spisy z kancelářův v latině; nyní právě počaly se objevovati první spisy německé, a pokud známo vydali v Čechách pan Jindřich z Rosenberka dne 12. dubna 1300, a na Moravě pan Raimund z Lichtenburka roku 1310 první listy německé; z královské kanceláře pak vyšel první list německý teprv r. 1312 již za krále Jana. Při radách městských počala již dříve němčina býti jazykem úředním. Čechové na toto zlehčování a zkracování práv svého jazyka sice toužili, avšak ke zjevnému odporu proti vetřelému cizinstvu teprv po stu letech přišlo.

V provozování krásného umění staly se za posledních sto let znamenité pokroky. Ve stavitelství přešel starokřesťanský spůsob stavení podle tak zvaného románského a byzantinského slohu nyní úplně ve sloh tak zvaný gotický, polokruhové oblouky v klenbách, v oknech a dveřích proměnily se v oblouky lomené čili špičaté; stavby dostávaly podobu štíh-

lejší, okna se rozšířila a hnala se do výšky, celá tíže klenutí nespočívala již na postranních zdech, nýbrž musely se z venčí opěrací pilíře stavěti, aby se o ně klenby opírati mohly. Byzantinské ozdoby na stavbách ztrácely se, postupujíce místo ozdobám gotickým, které hlavně napodobovaly částky rostlinné, to jest všelijaké lupení a listy vinì, lípové, dubové a květinové vůbec. Tím se vyvinovalo veliké bohatství a také velká rozmanitost v ozdobách ve chrámích a světských stavbách slohu gotického. Nejznamenitější stavení slohu románského ale již valně do slohu gotického přecházející, proto že v něm již lomené oblouky převládají, jest v celé koruně České bývalý klášterní chrám Třebíčský na Moravě. On stojí v nynější své podobě od začátku 13. století, takřka na rozhraní obou stavitelských spůsobů, staršího románského a novějšího gotického. O mnohé jiné a snad rovněž tak výtečné památky toho druhu oloupily nás války a vše kazící zub času. Ve 13. století stavělo se tedy u nás již podle slohu gotického a to sice staro gotického čili přechodního, v kterém ještě mnohé částky bývalý románský sloh připomínají. Tu se ozdobila naše vlast znamenitými chrámy klášterními, Premontráti, Cisterciani, Johanité, Dominikani, Minorité a Augustiani, všickni v tom závodili a pomocí štědrých příznivců chrámy své co nejvíce možná zvelebovali. Z pozůstalých těchto staveb nejslavnější jest klášterní chrám Tišnovský na Moravě. Cisterciani vůbec stavěli veliké chrámy, a dostávali vzory ku svým stavbám ze svého hlavního kláštera v Citeaux, ve Francii. V tomto posledním století počaly se v městech stavěti velké farní kostely, z nichž posud Kouřimský, Kolínský a Plzeňský vynikají. Také mnoho královských i panských hradův v témže slohu gotickém se stavělo, však málo celých dosud se nám jich zachovalo; zříceniny hradu Zvíkova, Bezděze, část zámku Strakonického a nemnoho jiných na to ukazují, jak nádherně byly někdy stavěny.

Zároveň se stavitelstvím vzdělávalo se i umění řezbářské; tehdejší kameníci vyzdobili sloupy, římsy a brány tak něžnými a výtečnými řezbami, že se jejich umělosti a pilnosti podnes musíme diviti. Z jejich soch a náhrobků se sice málo zachovalo, avšak i to jest namnoze důkazem, že se i v takových věcech výborně znali. Staré, slavné mincovnictví české v tomto posledním století, jak jsme již v I. knize na str. 504 poznamenali, velmi kleslo, a král Václav II. musel pro zvelebení jeho mincíře z Florencie povolati; za to však zvelebilo se znamenitě umění zlatnické, zvláště v nově povstalých obcích městských; v Praze byl již za krále Přemysla Otakara II. cech zlatnický, a kronikáři často s nadšením popisují hojnost skvostných zlatých a stříbrných klénotův, nářadí a nádob, jimiž se zvláště za posledních králův skvěl dvůr královský. Málo památek nám z toho všeho zbylo, avšak předce tolik, že z toho o znamenité výtečnosti tehdejších umělcův přesvědčiti se můžeme.

Rovněž tak zvelebovalo se vždy více staré české malířství; již nejenom kněží, nýbrž i laikové malířské umění provozovati začali, jako Bohuše Litoměřický, který r. 1259 Jaroměřskou bibli (v Českému Museu) drobnomalbami ozdobil. Na pergameně psané knihy kostelní a jiné knihy obsahu pobožného vždy hojněji a skvostněji malovanými obrázky se ozdobovaly, malíři nabývali vždy větší obratnosti a počali svobodněji pracovati, neřídíce se již tak slepě podle starých vzorův řeckých a italských. Proto také více přirozené pravdivosti a samostatnějšího ducha jejich obrazy ukazují.

Z velikého množství takových obrazy ozdobených starých knih z toho věku ovšem málo nám zbylo, v Praze máme legendu o sv. Václavu s obrazy od Velislava a bibli v obrazích od nejmenovaného umělce, obě v bibliotece knížete z Lobkovic, zvláště však znamenitý jest passional kněžny-abatyše Kunhuty od sv. Jiří, který se nyní v cís. knihovně Pražské chová, jehožto obrazy nejslavnější důkaz podávají, jak vysoko se již tenkráte české malířské umění povzneslo, že z toho času ani v Italii výtečnějších památek nemají. V tomto století 13. také již vždy více ozdobovaly se stěny v kostelích, kaplích a zámcích živými obrazy, jen že se jich již velmi málo zachovalo; sprostí lidé totiž myslí o takovém malování, když jest to staré, vybledlé a porouchané, že to za nic nestojí a kazí rouhavou rukou často ten nejvzácnější zbytek staročeského umění. Avšak předce zbylo nám několik obrazův na dřevěných deskách malovaných, a to z příčiny veliké náboženské úcty k nim od lidu chované; jsou to výtečné obrazy Bohorodice v klášterních chrámích podnes s velikou ctí

chované, jako ve Vyšším Brodě, v Krumlově, v Zlaté Koruně a ve Zbraslavi. Milostnost Marie Bohorodice, která z těch obrazův září, od tolika věkův již rovně působí jak na vzdělaného člověka, tak na lid obecný, který k těm obrazům putuje.

Ze všeho toho vidíme, že Čechové a Moravané již za toho času takového stupně duševní vzdělanosti dosáhli, jako kterýkoli národ v jejich sousedství, ba že, jako již odedávna, nad východní sousedy své slavně vynikali. Hlavní jejich živností bylo p o l n í h o s p o d á ř s t v í; sedláci, měšťané, pánové, rytíři i preláti, všickni si hlavně orby a chovu dobytka hleděli, byl to základ národního a společenského života, na kterém spočíval zdar a blaho národu. Čechové a Moravané obyčejně z půdy své více vytěžili, nežli sami mohli spotřebovati; obilí a dobytek sousedům prodávali a za to si hlavně sůl od nich kupovali. Jenom vyšší průmysl jim scházel, ten neb alespoň zárodky jeho přinesli N ě m c i do země, avšak zároveň se svým přirozeným sobstvím, s chtivostí a vypínavostí, což zemi právě ku prospěchu nebylo. Že však i průmysl těchto Němcův nebyl právě znamenitý, toho důkaz vidíme v tom, že pořád ještě k nám přijížděli nizozemští kupci s tenkými sukny z Gentu, Italiani s kořením, jižním ovocem a s hedbávným zbožím, a že se francouzská a bavorská tenká plátna považovala za lepší výrobkův domácích. Průmyslové výrobky z Čech a Moravy prodávali se s užitkem do Uher, do Polska a do Ruš, a však z Rus kupovali naši kupci mnoho kožešin, kteréžto se povždy nejvíce nosily.

Volba Rudolfa z rodu Habsburského za krále Českého.

1306.

Vojvoda J i n d ř i c h Korutanský ustanoven byl před výpravou do Polska od neboštíka Václava III., svého svaka, za správce království Českého na čas jeho nepřítomnosti; i byl by nyní tento pán jakožto manžel nejstarší dcery panující rodiny snadno trůnu Českého dosáhnouti mohl. Avšak nemaje ducha dosti čilého ani povahy odhodlané tenkráte příležitost k svému povýšení promeškal.

Na něm a tehdejších nejvyšších zemských úřednících nyní záleželo, neměla-li země neočekávanou smrtí královou polekaná do největšího zmatku upadnouti. Vypsali všeobecný sněm národu Českého a Moravského do Prahy hned na osmnáctý den po smrti králově, totiž 22. srpna, aby se na něm usnešení stalo, kdoby měl osiřelý trůn Přemyslovicův nyní zajmouti. Pánové myslili, že tím spěchem nejlépe založí cestu cizímu míchání se do volby krále Českého, neb jakož to byla výhradně zemská záležitost a vlastní právo národu, neměl ani císař Římský práva, v to se míchati.

Avšak císař Římský rychle se o uprázdnění trůnu českého dozvěděl; měltě v Čechách několik dobrých přátel a z nich byl nejpřednější nejvyšší zemský maršálek, pan T o b i á š z B e c h y n ě. Tito jemu neprodleně o všem, co se v Čechách děje, zprávy dávali. Císař Albrecht byl toho času právě v krajinách porýnských, čině přípravy k vojenskému tažení proti markrabatům Míšeňským, a když toho měl jistou zprávu, že král Václav III. již nežije, hned království České za odumřelé léno Německé říše vyhlásil, že tedy na říši spadlo, a následovně že on, císař, právo má, toto království komu se mu bude líbiti, lénem dáti. Tudíž také hned svého nejstaršího syna, R u d o l f a, vojvodu Rakouského, za krále Českého ustanovil.

Všeobecný sněm zahájen jest v Praze v ustanovený den 22. srpna 1306, i jednalo se na něm především o tom, jakým způsobem by se nový král voliti měl, aby právo k takovému kroku od nikoho nemohlo bráno býti v pochybnost. A tu se mezi sněmovníky tři strany udělaly, z nichž každá měla jiné mínění. Jedna strana, s kterou národ nejvíce souhlasil, tvrdila, že nejbližší právo ke trůnu pozůstalým královským dcerám přísluší. Druhá strana, v které tajní přátelé císařovi velká slova pronášeli, tvrdila, žeby císař jakožto nejvyšší světský pán v křesťanství právo měl, krále Českého jmenovati. K této straně však nikdo z národu se nepřidával. Třetí strana konečně za právo měla, že si stavové zcela podle svobodné vůle krále mohou voliti. Toto mínění ovšem sněmovníci sami nejvíce zastávali, i bylo v skutku právé, neboť již Soběslav I. r. 1126 císaři Lotharovi II. v bitvě pod Chlumcem dokázal, že volba panovníka národu samému náleží, a císař že ho jenom potvrditi má; zlaté bully císaře Bedřicha II. v létech 1212 a 1216 to potvrdily výslovně, a později také císař Karel IV. přijal to do slavné zlaté bully všem knížatům sva-

té říše Římské vydané. Tomu ovšem nyní sám císař Albrecht dobře rozuměl, a proto si také netroufal syna svého Rudolfa hned tak zhola Českým králem jmenovati, i musel též napřed české stavy napomínati, aby si toho Rudolfa za krále zvolili.

Když se k tomu schylovalo, žeby voličové při volbě krále na královské dcery starého rodu Přemyslovského ohledu nebrali, spůsobili to přátelé domu královského, že obě královské dcery, Markéta a Alžběta, sestry nebožtíka krále Václava III., mezi sněmovníky vešly, a na kolenou je prosily, aby je jakožto sirotkův z otcovského dědictví nevyháněly, cizího krále nevolili, nýbrž Jindřicha, vojvodu Korutanského, na království přijali. Také přinesli s sebou jakýsi majestát císařský na to prý Čechům vydaný, kdyžby synův královských nebylo, aby dcery královské téhož práva, jako synové užívaly, a to proto, aby rod královský zcela nezahynul, a když by nemohlo býti po dědici aby aspoň po dědičce králové přijímáni byli. Tento majestát byl královským dcerám ovšem od někoho jen podstrčen, proto že takového práva v skutku nebylo; avšak tento výstup velké působení nejen na sněmovníky ale i na celý národ měl, a byli by snad stavové hnutí srdce svého uposlechli, kdyby někteří povážlivější mužové nebyli celý sněm přemluvili, aby se nepřekvapoval, a raději celou tu věc až na 8. září 1306 jakožto svátku narození Panny Marie odložil. Tak získáno jest 14 dní průtahu; avšak císař Albrecht uměl toho času k uskutečnění svých záměrů dobře použíti; vystrojiltě z Němec slavné poselstvo k stavům českým do Prahy, kterému nařídil, aby všelikým spůsobem, rozkazy a prosbami, výhrůžkami, odporučováním, dary a sliby Čechy k tomu přivedli, aby syna jeho Rudolfa, vojvodu Rakouského, za krále k sobě přijali. Sám pak s vojskem jak říkal proti Míšeňským markhrabatům sebraným v patách toho svého poselství do Čech táhl, a svému synu Rudolfovi do Rakous vzkázal, aby podobně s vojskem se zdvihl, a z Rakous přes Moravu do Čech postoupil.

Rudolf Rakouský měl blíže do Čech, nežli otec jeho na Rýně stojící, a v skutku také dříve přes Jihlavu do Čech přišel. Nikdo se mu na odpor nestavěl a jeho lidé nesměli se nepřátelsky chovati. Čechové však obávajíce se, žeby mohl násilí provozovati, již jej chtěli v dalším postupu stavovati. Avšak Rudolf zvěděv o tom, větší díl vojska svého zpět do Rakous odeslal, aby se nezdálo, že jako nepřítel do země přichází; přišel pak s menším počtem ku konci září ku Praze, a před městem táborem se položil. S druhé strany přitáhl zatím také jeho otec, císař Albrecht, s vojskem svým 26. září do Chebu, a dne 8. října již u Loun se položil, očekávaje tuto výsledek volby v Praze.

Toto odhodlané, rychlé a důrazné počínání císařovo mezi sněmovníky v Praze velký zmatek spůsobilo. Jindřich Korutanský přebývaje posavad na hradě Pražském, choval se při tom s velikou opozdilostí a ztrácel vždy více naděje. Strana Habsburkům příchylná uměla na sněmě i nejhorlivější vlastence ukonejšiti nadějí, že kdyžby Rudolfa Rakouského za krále přijali, říše někdy Přemysla Otakara II. a sláva České země zase by se obnoviti mohla, a žeby si Rudolf, jsa vdovcem, některou královskou dceru Českou za manželku vzal. Ziskuchtiví voličové rozvažovali, žeby jim Rudolf Rakouský, jakožto pán Rakous a Štyrska hojněji nežli Jindřich Korutanský mohl se odměniti, bázliví obávali se veliké moci domu Habsburského, proti které by bojovati musili, kdyžby při Jindřichovi setrvati chtěli; pan Jindřich z Rosenberka, nejmocnější pán v poledních Čechách, dal se Rudolfovi tím získati, že mu Rudolf hrabství Retecké v Rakousích dáti slíbil, kteryžto dar také sám císař potvrdil a za něj ručil, ačkoli potom pan Jindřich ničeho nedostal. Tak i mnohý jiný slib svého vyplnění nedošel. Říkal prý císař Albrecht synu svému: „Nelituj jim, (totiž pánům českým) bělpucha (to jest pergamenu) a černidla, zapisuj se jim, že jim dáš, čeho si jen žádají, však jim to zas vezmeš a šije jim mečem oholíš."

Tu klamnými nadějemi svedení shodli se voličové čeští na sněmu většinou hlasů v tom, že Rudolfa Rakouského pod takovou výminkou za krále přijmou, jestliže se s některou českou královskou dcerou zasnoubí. K tomu Rudolf přivolil, a tak na sněmovním zasedání od 8. do 15. října 1306 za Českého krále zvolen byl Rudolf Rakouský, vnuk císaře Rudolfa Habsburského. Vyplnilo se, po čem již jeho děd tak silně toužil, aby koruna česká zaskvěla se na hlavě potomka rodu Habsburského.

Král Rudolf I.

1306 15. října — 1307 4. července.

Při uzavření smlouvy mezi Albrechtem, Rudolfem a stavy českými musel Rudolf předním pánům, kteří nejvíce k jeho volbě přispěli, za to některé hrady a královské statky zapsati, a též předním měšťanům Pražským rozličné dary a milosti slíbiti. Byloť sobství u mnohých již veliké. Jindřich Korutanský pak vida, že jeho naděje na trůn český zmařena, ujel s manželkou svou Annou spěšně a v největší tajnosti z Prahy, a navrátil se přes Bavory do Korutan.

Na to vjeli císař Albrecht a nový král Rudolf do Prahy a nemeškali, učiniti všecko, jakby se tím pevněji Rudolf na českém trůnu usaditi mohl. Stavové čeští a měšťané Pražští strojili nyní hlučné radovánky, a král Rudolf zvolil dle svého závazku krásnou Alžbětu Polskou, vdovu krále Václava II., za svou manželku. Zasnoubení hned se stalo, a již 16. října 1306 oddal je arcibiskup Konrad Salzburský ve hlavním chrámě u sv. Víta. Tu však velký nářek vedly obě mladší sestry nebožtíka krále Václava III., vidouce, kterak cizinec vešel co pán do domu jejich otcovského, ve kterém ovšem octnuly se obě jen jako v podruží; zvláště pak čtrnáctiletá Alžběta Přemyslovna hořce plakala, spatřujíc se opuštěna ode všeho krevního přátelstva.

Císař Albrecht potvrdil potom svobody království Českého, upsané od předešlých Římských císařův, ukázal, že s tím, čehož posud dosáhl, není ještě spokojen, a že se mu o to jedná, aby království České pro všechnu budoucnost svému rodu Habsburskému pojistil. Pročež dal si ještě od českých a moravských stavů přísahou a pečetí pojistiti ustanovení takové, že kdyby král Rudolf bezdětek zemřel, nástupnictví v České říši jeho bratřím a jejich potomkům příslušeti má. Stavové to bez obtíže učinili, oddávajíce se klamné naději, že spojením České říše s zeměmi rodu Habsburského obnoví se sláva její jako byla za Přemysla Otakara II.

Potom teprv odejel v listopadu císař Albrecht z Prahy do Rakous, a Rudolf počal v Čechách a na Moravě panování své.

Mladší jeho bratr, Bedřich, příjmím Sličný, jsa spoluvládařem zemí Rakouských, žádal nyní, aby se Rudolf všeho panování v Rakousích zřekl, a je jemu a mladším bratřím postoupil. Čeští pánové vidouce, žeby se jim tím způsobem jejich blahé naděje nesplnily, k tomu kroku Rudolfovi neradili, avšak když otec i bratr jeho naň vždy více naléhali, učinil jim po vůli. Po několika nedělích odebral se král Rudolf na Moravu a tu se v lednu 1307 sjel se svým otcem a svými bratřími ve Znojmě. Císař Albrecht zde na hradě Znojemském udělil dne 18. led. Rudolfovi a jeho bratřím, slavným obřadem království České a markhrabství Moravské v léno, nezapomena podotknutí takové, že kdyby Rudolf bez potomků zemřel, toto léno na jeho bratří a jich potomstvo přecházeti má.

Nový král Český maje při nastoupení panství svého v Čechách pětmecítma let, byl jak se zdá muž výborných vlastností, kterých ovšem v těchto nynějších považlivých časích v zemi velice zapotřebí měl. Píší o něm kronikáři, že byl ducha vtipného a pevné vůle, při tom dobromyslný a v obcování milý. Přední jeho péče ovšem byla o to, aby důchody zemské v pořádek uvedeny byly. Pro zaplacení korunních dluhů, které vzrostly za posledních válek krále Václava II. a špatným hospodářstvím Václava III., nařídil s velkým zapřením sebe, aby se každý týden vydávalo z důchodův Kutnohorské urbury čili z užitkův hor 1000 hřiven stříbra na srážku věřitelům koruny; i byla to, jak patrno, větší suma, nežli obnášel sedmý díl královské urbury, kteryž nebožtík král Václav II. synu svému na smrtelném lůžku věřitelům dávati byl poručil. Ta suma se pak skutečně až do Rudolfovy smrti vyplácela. Tím byl ovšem jeden z nejdůležitějších stálých příjmů královských velice uskrovněn, avšak Rudolf, ač měl z korunních i rodních statkův dosti důchodův, ztenčoval potom jak nejvíce možná potřeby svého dvora královského, a snažil se, jak nejlacinějším způsobem jej odbývati. I dával sobě víno, obilí, olej a jiné plodiny z Rakous dovážeti, kdež je za levnější ceny mohl dostati, což hned z počátku ke mnohým nelibostem příčinu zavdalo. Dvořané zvyklí hojnosti a skvostnosti, dělali si úsměšky ze sprosté stravy na stole královském; lid nazýval Rudolfa potupně „králem kaše," a Dalimil nepřeje tomu králi, proto že byl Němec, napsal o něm: „kněžsky se u stola míval, obyčejně kaši vařívaval, a to pro lék činil, neb mdlého života byl." Pražští mě-

šťané pak, kterým obyčejné kupecké zisky ucházely, když potřeby pro dvůr z Rakous se dodávaly anebo jinak s velkou šetrností se o ně smlouvalo, nazývali krále potupně „zasobovačem". Nejhorší dojem však spůsobilo v lidu, když najednou z neznámých příčin Alžběta, královská dcera Přemyslovna, dotud v klášteře u sv. Jiří u své strýně abatyše Kunhuty chovaná, z rozkazu králova vystěhována jest z hradu Pražského a vykázáno jí obydlí dole ve městě, čili jak lid říkal „v podruží". Možná to věc, že se to stalo z macešské záště Alžběty Polské, manželky Rudolfovy, neboť Alžběta Přemyslovna měla zajisté přednější právo, státi se manželkou nového krále, než ona, jakož potom skutečně obě ty Alžběty až do smrti spolu dobře nebyly. Král Rudolf osadil branný lid rakouský a švábský, kterýž s ním do Čech přitáhl, na rozličných hradech královských, a pánové čeští znamenali, že Rakušanům, kteří s ním do země přijeli, rád svého sluchu propůjčuje a důvěrněji s nimi obcuje.

Tu mnozí počali toužiti a královských dcer Přemysloven, z rodního sídla svého vystrčených, litovati; proto také mnozí pánové utvrdili se v odporu svém proti novému rodu, kterýž tak neodbytně českého trůnu se domáhal, a nepřestali přáti Jindřichovi Korutanskému. Sám biskup Pražský, Jan IV. odvrátil se od krále Rudolfa, zkoušeje za to od něho mnoho příkoří; Rudolf prý kostelu Pražskému také relikviář s hlavou sv. Markéty, pak jiné klénoty a svátosti odcizil. Od samého počátku pak někteří čeští pánové nepřistoupivše k volbě tohoto nového krále a držice se Jindřicha Korutanského, Rudolfa za nepřítele národu Českého pokládali a ve zjevný odpor proti němu se postavili. Tu byl přední mezi nimi Bavor II. ze Strakonic, manžel vnučky Přemysla Otakara II., purkhrabí královského hradu Zvíkova, potom pan Vilém Zajíc z Valdeka, pan Ojíř z Lomnice, Vítkovic, a mnozí jiní pánové a rytíři z kraje Plzeňského a z ostatních Čech západních.

I musel se král Rudolf konečně k potlačení této nepřátelské strany do pole vypraviti. Vytáhl asi v měsíci máji 1307 z Prahy a jal se hrady odpůrcův svých velkou silou obléhati a jich dobývati. Dobyv pak několika tvrzí, oblehl Horažďovice, město pana Bavora ze Strakonic. Zde však přebývaje v poli pod stanem nenadále na úplavici onemocněl a v krátce nebylo mu naděje, aby se pozdravil.

Rychlými posly obeslal opaty Jindřicha Sedleckého a Konráda Zbraslavského před své lůžko smrtelné a učinil poslední pořízení svá pravým spůsobem křesťanským. Své manželce, Alžbětě Polské, kterou velmi miloval, ke dvacíti tisícům hřiven stříbra, jež od svého prvního manžela, Václava II., věnem měla zapsané, druhých dvacet tisíc hřiven přidal; svému otci dal vzkázati, aby tomu nevěřil, kdyby mu kdo namluviti chtěl, jakoby byl otráven, také mu poslal vlastnoruční sepsání všech činův, kterými svědomí své obtížil, prose ho, aby ukřivděným od něho dal náhradu. I umřel král Rudolf v ležení před Horažďovici dne 4. července 1307, právě před zamýšlenou korunovací svou, maje teprv 26 let věku svého a panovav v Čechách nesplna 9 měsícův.

Tělo jeho přivezeno jest do Prahy, a poněvadž biskup Jan jak se zdá z úmyslu se odstranil, vykonal pohřební obřad Zbraslavský opat Konrád. Král Rudolf byl pochován vedle svého r. 1290 v Praze zemřelého strýce Rudolfa u prostřed starého chrámu u sv. Víta na hradě Pražském. Za krále Karla byly pak r. 1373 ostatky obou Rudolfův Rakouských i s ostatky královny Guty do kaple ss. Šimona a Judy v novém chrámě přenešeny a tam nově pochovány. Na jejich hrobích pomníky postaveny nebyly.

Volba Jindřicha Korutanského za krále Českého.

1307.

Král Rudolf nepozůstavil potomka, a trůn Český do roka podruhé osiřel. Podle smlouvy s domem Habsburským zavřené, od českých a moravských stavů pečetí a přísahou stvrzené měl nyní Bedřich Rakouský příjmím Slíčný býti nástupcem svého bratra v Čechách, a v skutku také moravští stavové hned se k tomu měli a právo jeho uznávali. Však jinak to bylo v Čechách.

Tu nastalo nyní mnohem větší pohnutí nežli po smrti posledního Přemyslovice, poněvadž byly strany na sebe již mnohem více rozezleny a ve zbrani v ruce proti sobě stály. Válka totiž, kterou nebožtík Rudolf proti pánům sobě odporným zdvihl, i

po jeho smrti ještě nějaký čas trvala. Velká většina národu Českého se nyní od strany domu Rakouskému oddané odvrátila, a hledělí všickni Rudolfovy smrti jakožto vhodné příležitosti užíti, jak by se všeho spojení a závazkův k Habsburkům zprostili, poněvadž se všech velká nechuť k nim zmocnila. „Nechceme více krále Rakušana, slíbili, že Rakouské země spojí s Českou korunou, a nesplnili slibu svého!" Takovou líčenou příčinu vésměs pánové a rytíři pronášeli. I hned po smrti Rudolfově posláno do Korutan k vojvodovi Jindřichovi s pozváním, aby se do Čech navrátil. I v panstvu i v měšťanstvu Pražském měl Jindřich Korutanský mnohem více přátel, kteří nyní byli odhodláni něčeho proň se odvážiti; v národě pak probudila se tím více oddanost k starému rodu panovnickému a k ženskému jeho potomstvu. Anna Přemyslovna, manželka Jindřichova, viděla se všechněm býti pravou a přední dědičkou trůnu českého.

Když se takové hlasy ozývati a takové věci díti počaly, tu vystěhovali se rakouští dvořané nebožtíka Rudolfa hned brzy po jeho pohřebu ze hradu Pražského a dali se na spěšný útěk ze země. Pan Vilém Zajíc z Valdeka dobyl hradu Křivoklátu a švábskou posádku z něho vypudil. Odtud přitáhl hned do samého okolí hlavního města Prahy a osadil klášter Zbraslavský. Tu se něco přihodilo, čeho zamlčeti nesmíme, protože to podává příklad tehdejšího smýšlení a mravu. Mezi lidem pana Viléma nacházel se také nějaký šlechtic zlý loupežník, který, když druzí okolo hrobu krále Václava II. stáli a jej oplakávali, králi tomu opovažlivě počal se rouhati a zlořečiti, křiče: „Pokud jsi ty, králi, živ byl, nesměli jsme z nikoho kořistiti, nikoho urážeti, v ničem svou vůli provesti; a hle, nyní tu ležíš, prach a popel, a my žijeme a co se nám líbí děláme," a napřáhna ruku zasadil poličeк v tvář kamenné sochy královy, aniž přestal se dále rouhati. A však prý neodešel bez trestu, a kronikář Petr Zbraslavský dokládá se svědectvím celého okolí, že ten padouch než z kláštera vyšel, oslepl. Volal prý soudruhy a pacholky své, prose jich, aby mu ruky podali a cestou jej vedli. Ti však, majíce dříve prosbu jeho za žert, zpozorovali prý teprv po chvíli, že vrávorá a že opravdu nevidí. A tak prý byl slepý z kláštera vyveden, sám pak ze svého rouhání před jinými se vyznal a zůstal prý po celý svůj věk nevidom. Socha králova tímto nešlechetníkem takto zneuctěná byla pak s hrobu královského vzata a na pilíři v kůru kostela Zbraslavského postavena; po létech pak dala královna Alžběta, řečeného krále Václava II. dcera, na ten hrob jinou sochu z bronzu od mistra Jana z Brabantu uliti.

Po útěku Rakušanův s hradu Pražského opanovali hrad Čechové Jindřichu Korutanskému přející, a přinutili královnu vdovu, Alžbětu Polskou, která druhého manžela svého vroucně milovavši skutečně straně rakouské zcela byla oddána, že musela hrad opustiti a dolů do Menšího města Pražského do domu biskupského se přestěhovati. Biskup Jan, byv protivníkem Rudolfovým, dal ji tu bezpochyby pilně střežiti.

O této královně vdově sluší poznamenati, že její dvojnásobné věno 40ti tisíc hřiven stříbra, jež od obou královských manželův svých měla, pojištěno bylo na důchodech z měst Hradce nad Labem, Vysokého Mýta, Chrudimi, Poličky, Bydžova a Jaroměři, kterážto města potom, jako až do dneška, věnnými městy královny České nazvána jsou.

Jak mile císař Albrecht o smrti syna svého, krále Rudolfa, zpraven byl, nemeškal hlásiti se o právo nástupnictví pro ostatní syny své. Bylo ještě 5 synův jeho na živě, Bedřich, Leopold, Albrecht, Jindřich a Ota, a nejstarší Bedřich měl nyní v Čechách panovati. Vypravil tedy císař poselstvo k přátelům svým do Čech a ku královské vdově Alžbětě, kterouž poslové již v biskupském domě nalezli. V tom domě, sídle protivníka strany rakouské, biskupa Jana, počalo se ve schůzích stavův o volení nového krále jednati. Kromě královny Alžběty byl vždy ještě nejvyšší zemský maršálek, Tobiáš z Bechyně, přední obhájce práv domu Habsburského mezi panstvem českým, v čele pak měšťanstva Rakušanům oddaného stál Olbrám čili Wolfram s bratřími a svým celým rodem Olbrámovicův. V čele druhé strany měšťanův Pražských, kteří k Jindřichovi Korutanskému své zření měli, byl Jakub Welflovic, jeho bratří a celý mocný rod.

Jakkoliv strana rakouská silně se hýbala a při volbě nového krále svého cíle dosáhnouti se snažila, počínali si přátelé Jindřicha Korutanského předce hned s

počátku mnohem směleji a naléhali v lidu silné podpory. Bylo tedy při jednání o nového krále mnoho bouřlivých výstupů; jak se zdá, sám biskup Jan IV. z Dražic celé jednání řídil, a vedle něho zasedala na královské stolici králova vdova Alžběta. Kromě panstva a rytířstva byl mezi stavy také poslanec Většího města Pražského, Olbrám, náčelník strany rakouské mezi měšťany. Druhý náčelník strany rakouské, pan maršálek Tobiáš z Bechyně nedal se ani těžkou tělesnou bolestí zdržovati, aby se v tom jednání neúčastnil; trpě na dnu v nohách dával se na lůžku do shromáždění nositi i řečnil jednou ku prospěchu Bedřicha Rakouského asi v tomto smyslu: „Poněvadž potomkův našich králův přirozených zbavení jsme, protož nyní zapotřebí jest, takového pána sobě zvoliti, za kteréhož panování mohli bychom pokojně živi býti. Ale nastojte! království toto naše pro zahynutí rodu královského z císařské říši připadlo; protož strach jest, že od té říše vždy válkami stíhání budeme, jestliže se k ní neobrátíme a s ní se nespojíme. A medle, kdež jest kníže tak mocný, kterýžby císaři a moci jeho dlouho mohl odolati? Jestliže tedy Jindřicha Korutanského za krále míti budeme, budeť nás říše císařská hroznými a ustavičnými boji bez přestání tryzniti a hubiti. Za slušné tedy a nám všem za prospěšné býti soudím, abychom Bedřicha, syna císařova, sobě za krále zvolili, a jej za to, aby naším králem byl, žádali; i dáme jemu dceru krále Václava za manželku, a mám za to, že tak na budoucí časy blaženého pokoje v této zemi požívati budeme." Nelíbila se ta řeč mnohým, zvláště těm, kteří Jindřicha Korutanského králem míti chtěli, a když pan Tobiáš v následujícím rokování zase svého Bedřicha Rakouského schvalovati počal, vzkřikl naň pan Oldřich z Lichtenburka: „O Dobši! jak dlouho chceš nám vnucovati za krále cizince a vrahy našich králův!" Na to odpověděl pan Tobiáš s úštipkem: Nechcete-li jinak, nežli domácího krále míti, jděte do Čadic; tam mezi sedláky najdete snad některého strýce starého královského rodu; přiveďte ho, dejte jej kněžně Alžbětě za manžela, jako za Libuše bylo, a posaďte jej na trůn říše své!" Jedni se tomu vtipu smáli, druzí se bouřili, avšak pan Oldřich z Lichtenburka tou řeči k vzteklosti dopálen vytasil meč, a vrazil jej do Tobiáše tu po boku biskupovu a na blízce královy vdovy Alžběty ležícího. Synovec pak jeho, Hynek Krušina z Lichtenburka, zabil tudíž ve shromáždění synovce Tobiášova, který se nejspíš zdvihl, aby pomstil smrti strýcovy. Shromáždění volalo: „Nechceme Rakušanův, než ku starému rodu králův našich chceme se navrátiti!" V tom strhl se také pokřik: „Kde jest Olbrám, kde jest?" i hledali ho nejlítější protivníci strany rakouské, aby ho zabili, a svůj vztek na něm si vylili. Však Olbrám vida, co pana Tobiáše potkalo, v prvním pozdvižení ze síně se vytratil a nalezen býti nemohl. Tu se hned shlukli Olbrámovi přátelé a stranníci z měšťanstva před domem biskupským a chystali se do vnitřku vraziti a na pánech krvavě se pomstiti za pobití pana Tobiáše a jeho synovce; pánové však se rychle ze shromáždění rozešli. Tu počal nyní boj mezi oběma stranama ve městě, a to po ulicích stíhali Velflovici Olbrámovice, Kokotovici Pušovice a vůbec přívrženci Jindřicha Korutanského stranníky rakouské, kteří jsouce počtem slabší, větším dílem museli ustoupiti. K divým a krvavým výstupům přičinilo se ovšem nejvíce také rozličné domácí záští mezi předními rody měšťanskými. Hiltmar Fridinger, stranník rakouský, jeden z nejvážnějších měšťanů Staroměstských, zabit jest v jedné takové šarvátce na ulici blíž kostela sv. Jakuba od Mikuláše Tausentmarka a jiných jeho soudruhův.

Tak byla strana rakouská zastrašena, a tu po takových výstupích stala se dne 15. srpna 1307 volba Korutanského vojvody Jindřicha za krále Českého bez dalšího odporu. Z toho bylo mnoho radosti po Praze, cechové chodili po ulicích zpívajíce a plesajíce, lid pak obecný myslil, že se vrátí vláda starých králův Českých, a všude se ozývaly plesání, veselá hudba i tance.

Král Jindřich.

1307—1310.

Jindřich Korutanský, jsa hned po smrti Rudolfově se svou manželkou Annou od svých přátel do Čech volán, přijel s ní z Korutan přes Bavory již v málo dnech po svém zvolení na království České do Prahy veda s sebou četný průvod vojenský. Pražané jej přijali s

radostí a slávou, a tehdejší opat Břevnovský, jmenem Bavor, bezpochyby příbuzný pánův ze Strakonic, posadil mu při slavných službách božích svou opatskou infuli na hlavu, aby mu byla zatím místo koruny, kterou ještě nebyl ověnčen. Brzo na to, dne 1. září 1307 přijel do Prahy Míšeňský markhrabí Bedřich „s kousnutou tváří", Jindřichův a císaře Albrechta švagr. Jeho první manželka byla totiž Aneška Korutanská, sestra nového krále Českého, a císař Albrecht měl Alžbětu Korutanskou, druhou sestru jeho. Císař Albrecht se však k oběma svým svakům rovněž tak tvrdě a nelidsky choval, jako k svému synovci Janovi Švábskému, a jenom jak by své vlastní syny zeměmi a mocí opatřil se staral. Však nejbližší právo k nastoupení na královský trůn Český měl zajisté mladý synovec jeho Jan Švábský, syn Anešky České a po otci vnuk císaře Rudolfa Habsburského, po matce Přemysla Otakara II., krále Českého. Nikdo o jeho právě na trůn český ani nespomínal, a císař Albrecht nechtěl mu ani jeho otcovské dědictví vydati. Proti svému svakovi, Bedřichovi Míšeňskému, vedl Albrecht již po dvě léta urputnou válku všemi silami, a když uslyšel, že Čechové odstrčivše jeho syna Bedřicha Sličného, jeho druhého svaka, Jindřicha Korutanského za krále přijali, tu se hned s velkým vztekem také proti němu válkou strojil, aby jej mohl zkaziti.

Proto tedy Bedřich Míšeňský hned do Prahy přijel, aby s Jindřichem, svým svakem a nyní Českým králem, brannou smlouvu proti tvrdosti císaře Albrechta uzavřel. Zavázali se oba, že si budou vespolek proti němu pomáhati, a že si také vespolek vynahradí, co by jeden za druhého vynakládal. Také bavorští vojvodové Ota a Štěpán, osvědčili jim svou ochotnost, pomáhati jim, a tak byl nový král Český dost znamenitými prostředky opatřen, aby u velikém boji, který mu nyní s císařem nastával, se ctí a s prospěchem mohl obstáti.

Nová válka s císařem Albrechtem I.

1307.

Válka nedala dlouho na sebe čekati; císař Albrecht poslal napřed branný lid rakouský a štyrský, k němuž se též arcibiskup Salzburský a hrabata Gorický a Ortenburský přidali, do Korutan a Krajiny, a tyto země ukrutně popleniti a větším dílem obsaditi dal. To se tím spíše státi mohlo, proto že král Jindřich odtamtud nejlepší část svého branného lidu byl s sebou do Čech vzal. Zároveň shromáždil císař Albrecht jádro svého vojska, v němž bylo přes 10.000 těžkých oděnců na koních, v Němcích, a vešel v čele jeho, jako roku lonského, přes Cheb do království Českého; jeho syn Bedřich musel pak s jiným vojskem z Rakous do Čech táhnouti.

Jaké přípravy naproti tomu král Jindřich konal, o tom se nikde ani zmínky nečiní; zdá se ovšem, že příliš valné nebyly, a že obrana vlasti větším dílem byla pozůstavena národu samému. Národ však se bránil hrdinsky proti zlému nepříteli, který vraždil, pálil a loupil podle zvyku tehdáž panujícího; před jinými však velkou čest a chválu sobě získal udatný pan Plichta z Žirotína, učiniv Albrechtovu vojsku na lidech i na koních škodu velikou, když přes jeho staky v Žatecku a okolo Loun táhlo. Císař Albrecht spojil se s vojskem syna svého Bedřicha někde u prostřed země České, v čemž mu Čechové, nemajíce vrchního vůdce a sjednoceného vedení, překážeti nemohli; avšak o Prahu zavaditi nesměl, aniž vědomo, coby byl se svým velikým vojskem v Čechách velikého vyvedl. Táhl zase jako před třemi léty na Kutnou Horu, a na polích mezi Horou a Kolínem se položiv, obou měst vší silou dobývati počal. A však tu zase pan Jindřich z Lipé a jeho přítel Jan ze Stráže čili z Wartenberka těch měst bráníce, velikou jemu škodu na lidech činili, tak že žádný ten Němec nesměl ze svého obvozu čili táboru, kterým se ochránili, hlavu vystrčiti. I horníci na Kutné Hoře i měšťané Kolínští statečně císařskému vojsku odpírali, když toto útoky proti jejich hradbám pouštějíce stůj co stůj těch měst opanovati se snažilo. Byla však již mezi horníky strana císařovým Němcům více nežli Čechům přející, a její hlavou byl Bertolt Pirknar, bohatý nákladník hor, který sobě byl tvrz Pirkenštein blíž Kutné Hory vystavěl. Proto museli pan Jindřich z Lipé a Jan ze Stráže všechnu pilnost na to vynakládati, aby zráda v Hoře nemohla propuknouti. Jeden německý kronikář toho času vypravuje, kterak měl císař jakýsi podivný válečný stroj

ou, kterým prý se veliké, zápalnými
naplněné koule do města házely.
prý taková hořící koule dopadla,
prý zděné a dřevěné domy až do
dů bořila. Z této povrchní zprávy
nelze vyrozuměti, nebyl-li při tom
nější střelní prach. Předce však cí-
o usilování k ničemu nevedlo, zima
blížila, a on musel, ničeho nepoří-
d Kutné Hory a Kolína zas odtáh-
Celé okolí těchto měst pocítilo za
ozné pomsty ukrutného nepřítele,
nyní sobě umínil, na druhý rok s voj-
ještě silnějším do Čech přijíti, aby
ou vůli provedl.
zi tím časem, co císař s vojskem
v České zemi stál, trpěla jeho sna-
králova vdova Alžběta v Praze
příkoří, i vyslala k císaři do ležení
Kutnou Horou tajného posla prosíc
aby ji vzal v ochranu. Císař odeslal
syna Bedřicha s ozbrojeným
pem ku Praze, a ten až k Zderaz-
klášteru před městem podešel, če-
zde na královu Alžbětu, která
o tom zprávu, ve sprosté sukně se
la, tajně z města vyšla, a tříletou
svou Anešku na rukou držíc jen
nou služkou šťastně k vojvodovi Be-
ovi a s ním do císařského ležení se
la. Také jiní stranníci císaře Al-
ta mezi měšťany Pražskými, zejmé-
lbrám a Peregrin Puš, ne-
v Praze životem jisti, tajně z mě-
císařskému vojsku uprchli. Císař
na to pomýšleti, jak by si lepší
pro příští tažení do Čech napřed
pojistiti, a nabídl královně vdově
ětě, aby do svých věnných měst
hách německé posádky pustila. Ona
u svolivši, městům Hradci nad
, Jaroměři, Bydžovu, Chru-
, Mýtu a Poličce přikázala,
ké posádky z vojska císařského k
přijmouti a přes zimu u sebe je pře-
ti. Že pak tato města měla měšťan-
německé, a tomu rozkazu ochotně
la, obdařil je císař Albrecht i jeho
edřich výtečnými svobodami a pro-
y, a vojvoda Bedřich udílel jim těch
í, jakoby již Českým králem byl.
než se měsíc říjen skončil, odtáhl
Albrecht se svým synem Bedřichem
rálovou vdovou do Rakous, aby učí-
ípravy k budoucímu tažení na pří-
k.
ravané, neúčastniviše se při volbě
ha Korutanského na království
České, hned s počátku s nemnohými vý-
minkami uznávali právo nástupnictví cí-
sařských synů, oznámivše císaři, že jsou
hotovi, synu jeho Bedřichovi slib věrnosti
složiti, jakmile by na nich toho žádal.
Na tuto jejich přichylnost počítaje císař
Albrecht také část svého vojska přes zi-
mu do jejich měst vložil. A však Morava-
né vidouce, kterak si toto německé vojsko
zpupně a výtržně u nich počíná, brzy
větším dílem smýšlení své změnili, a k
Jindřichu Korutanskému co
svému pánu se obrátili. I byl mezi pány
moravskými, kteří tak učinili, také biskup
Olomoucký, Jan V.

Nezbednost švábských posádek. Zabití císaře Albrechta.

1307—1308 1. května.

Švábové ve věnných městech králov-
ských, již nahoře vytčených, po celou zi-
mu na rok 1308 východní krajiny české
velkým nepokojem naplnili, činíce Če-
chům kdekoli mohli násilí a vybíhajíce
z řečených měst daleko široko na venkov
všude loupili, vraždili a pálili. Poněvadž
pak král Jindřich proti tomu všeliké o-
patření učiniti obmeškával, mnohá loupež
se těm rotám podařila. Proti tomu muse-
li tedy obyvatelé sami sobě pomáhati, a
stávaly se časté srážky mezi těmi Němci
a shluklým lidem domácím, v kterých se
Švábům obyčejně špatně vedlo. Jednou
táhl veliký houf Švábův a Elsaských
Němcův z Chrudimi do Vysokého Mýta,
maje výstrahu od některých, kteří Švá-
bům pošeptali řkouce: „Vězte, že vás Če-
chové střehou.“ Švábové však dle zvyku
se vychloubali, žeť každý z nich chce de-
set Čechův podstoupiti. Čechové však
v skutku na ně vyrazili mezi vsemi Tu-
rovem a Opočnem nad Loučnou
říčkou, i strhla se bitva velmi tuhá a kr-
vavá. Němci měli devět hrabat mezi se-
bou, Čechův bylo méně, a jeden z jejich
vůdcův byl Ctibor rytíř z blízké tvrze
Uherska, kterýž svou udatností nej-
více k vítězství Čechův přispěl. Němcům
byli všechny koně pobity, a kdo živ zů-
stal, v zajetí Čechův se octnul. Taková
porážka trochu Němce v těch věnných
městech skrotila, i nedůvěřujíce si více
na lupy vybíhati, trochu tišeji se chovali,
majíce jistou naději, že z jara r. 1308 cí-
sař Albrecht s velkým vojskem zase při-
jde, a jim tudíž pomocí na ty Čechy při-

spěje, kteréž s počátku, kde jen mohli, napořád ubíjeli, neobmýšlejíce ve své důvěře v sebe a pýše nic menšího, nežli české plémě v zemi České vyhubiti.

Tu však dopuštěním Božím skončil císař Albrecht život svůj smrtí násilnou, kterou jemu spůsobil odstrčený jeho synovec Jan Švábský. Když totiž císař z jara r. 1308 ve švábských zemích se zdržoval a proti Čechům tam nové pole sbíral, stalo se, že 1. května jel nedaleko rodního svého hradu Habsburku v čele malého počtu lidu svého. Když tu s některými rozmlouval, přitočil se k němu Jan s některými tovaryši svými, a vytasiv meč svému nelaskavému strýci v hrdlo jej vrazil, načež jiný přiskočiv císaře naskrz probodl, a třetí jednou ranou hlavu mu uťal. Zjevná křivda od silného slabému činěná dohnala slabého ke hroznému zločinu, a uvrhla jej do časné a věčné záhuby. Čechové pak vypravovali o tomto hrozném případu, že se jím vyplnilo jakési proroctví Přemysla Oráče, praotce zahynulého domu královského, který prý řekl: „až můj rod po meči vyhyne, pomstí vnuk děda svého," a Jan byl vnuk Přemysla Otakara II. Dalimil však dokládá, že pomstil Jan svého bratrance, Václava III.

Jan ten Švábský, po přeslici poslední Přemyslovic, a od potomstva jmenem Parricida, to jest strýcobijce potupený, litoval pak svého velikého hříchu a bloudě nestále sem tam po světě potom do Aviňonu k papeži dojel, žádaje, aby mu pokání uložil a rozhřešení dal. Papež nechtěl Jana před sebe připustiti, pověděv, že náleží, aby vražedník císařův od císaře souzen byl. Toho času byl již Jindřich VII. Lucemburský císařem, a právě v Italii ve městě Pise se zdržoval. Přijda k němu Jan do Pisy, obdržel rozkaz od něho, aby se dal do kláštera, a vezma na se řeholi sv. Augustina, v ní do smrti pokání aby činil. Neodepřel tomu nešťastný kníže, a vstoupiv v Pise do kláštera v něm také kajicně mladý život svůj již r. 1313 dokonal.

Bedřich Rakouský zřekl se svých nároků na trůn český.

1308.

Smrtí císaře Albrechta odvrácena jest od Českého království veliká pohroma; císařův syn Bedřich nyní dobře nahlížel, že jeho síly nestačí, aby se pro dosažení trůnu českého mohl ještě něčeho platně odvážiti; nicméně táhl v létě r. 1308 předce ještě s vojskem do Čech, ne však aby bojoval, nýbrž aby došel prospěšné smlouvy míru. Král Jindřich vytáhl také do pole a uzavřel s Bedřichem předběžný mír, následkem kterého nenáviděné Švábské posádky z věnných měst českých mohly bez překážek z nich vyjíti a Čechy opustiti. Potom se Jindřich s Bedřichem Rakouským osobně ve Znojmě sešel a dne 14. srpna 1308 mír ten dotvrdil. Jindřich se zavázal ovšem velmi nestatečně a nerozmyslně, že do dvou let zaplatí Bedřichovi Rakouskému 45.000 hřiven stříbra, za které se Bedřich všech práv na Čechy a Moravu na věčné časy odřekl, a Jindřichovi všecka města a hrady v Čechách, na Moravě, v Korutanech, Krajině a ve Vindické marce, jež posud ve své moci měl, navrátil. Však než řečené peníze z Čech do Rakous zaplaceny budou, dány jsou Bedřichovi do zástavy města a statky Jihlava, Znojmo, Veveří, Ivančice, Podivín a Pohořelice na Moravě, jiné zas v Korutanech. Také králova vdova Alžběta byla do té smlouvy vzata, a měla svého věna v Čechách bez překážky užívati, a také všem stranníkům domu Rakouského v Čechách a na Moravě mělo se dáti všeobecné odpuštění.

Králova vdova Alžběta Polská také hned po přijetí této smlouvy ve Znojmě do Čech přijela, a již dne 17. srpna 1308 z Nymburka do svých věnných měst listy poslala, udělujíc jimi měšťanům mnohých milostí. Pak osedla v předním městě svém, v Hradci nad Labem, kterýž od těch dob počal se zváti Hradcem Králové, a majíc tu téměř po třidcet let stálý byt na cihelném hradě královském, potom vůbec královnou Hradeckou zvána byla. Jejím působením brzo se Hradec znamenitě zvelebil, červenými hradbami z cihel nově se hradil, a velebným hlavním chrámem sv. Ducha se ozdobil.

Nejapnost a nehospodářství krále Jindřicha.

Král Jindřich mohl nyní, bezpečně na svém trůnu sedě, pokojně v Čechách a na Moravě panovati, kdyby byl tomu jen

rozuměl. Čechové s takovou pra-
hou se ho domohli k osazení trů-
ho osiřelého; byltě sice postavy
a veliké, avšak aby mohl trochu
ši spravovati, a nad národem Če-
ak bůjným, silným a pohyblivým
l, k tomu naprosto neměl nejmen-
ádání. Dalimil o něm napsal, že
ověk dobrý, ale k těm věcem (k
ní) nepodobný; o jiné věci péči
jedno že rád, boží muž, syt býti
Jsa tedy milovníkem dobrého sto-
vnických prací se vzdaloval, a aby
užil, co kdo chtěl, to dělal, a kaž-
ával, oč kdo jen žádal, nepomysle
e brzo sám, z čehož by dával, míti

Mimo velikou náhradu, kterou
ovi Rakouskému dáti se zavázal,
al král Jindřich ještě mnohé jiné
, kterých se přední pánové čeští
vali za škody utrpené při snahách
jeho dosazení na trůn český. Tu-
edl Jindřich korunu v závazky, k
lnění nemohla královská komora
ny na jiných potřebách postačiti.
i ještě znamenati sluší, že právě
sy Kutná Hora tolik stříbra vy-
jako nikdy před tím ani později.
vé se všeho zmocnili, a sotva mi-
, již k tomu přišlo, že králi z dů-
jeho ani tolik nezůstávalo, čeho
třebí na opatření jeho stolu a
dvořanstva. Pan Palacký vypo-
emnohých pozůstalých listin toho
že za čas svého panování od r.
r. 1310 nadělal dluhův přes půl
nillionův zlatých peněz nynějších;
v tehdejším věku nad míru veli-
což bylo dluhův, jichžto sumy se
dávaly. Jak snadno rozdával, vi-
o hned při nastoupení jeho ze dvou
v: panu Jindřichovi z Ro-
rka daroval hned 13. září 1307
panství Zvíkovské do vlast-
na věčné časy, slibuje mu mimo
adu za všechny škody, jichž by
jeho statcích způsobili císař Al-
a jeho syn Bedřich. Míšeňský
abě Bedřich, tehdáž v Praze právě
ý, ještě za ten slib ručil. Pražské-
kupu Janovi IV. a jeho kostelu
Jindřich 6. května 1308 za škody
e na statcích utrpené desátek z
ké urbury ze všech zlatých a stří-
hor v Čechách a to také na věčné
dyž pak se v samém domě krá-
peněz nedostávalo, a často nou-
ejpotřebnější věci na vrata klepá-

vala, tu bývalo zas jednání královo podlé a špinavé.

Rovněž tak byl Jindřich nestatečný ve všelikém jiném ohledu. Při tom rozkvašení stran, jaké od nedávných dvou voleb králův dlouho ještě trvalo, bylo zapotřebí muže, který by dovedl nad oběma stranama státi a jich pomalu mezi sebou smířiti. Jindřich sám, pokud známo, nemstil se nad svými předešlými protivníky, a však míval v obyčeji, býti po vůli každému, kdož jej zač žádal, dával za pravdu obyčejně tomu, kdo právě poslední slovo podržel, a poněvadž zlí a nešlechetní lidé jeho slabé povahy ve zlé užívali, stával se brzo a často urážlivým, podhlídavým, a jestliže jej někdo popudil, také ukrutným. Tím pozbyl konečně vší vážnosti v národě, nepožíval ani úcty ani díkův, nikdo ho nemiloval, nikdo se ho nebál, lidé si z jeho rozkazův smích tropili a pomalu jeho nejrozhodnější přívrženci od něho se odvraceli ano i v jeho nepřáteli se proměnili. Tedy trvalo veliké rozdvojení v zemi, jaké bylo před jeho nastoupením na trůn, také za času jeho panování, zvláště mezi pány a měšťany; a poněvadž pod takovým slabochem pevného práva nebylo, hleděl každý sám jak mohl vlastními silami svou vůli provesti. Nastala doba hrozných zmatkův, staré záští mezi stranami na novo obživlo, v celé zemi povstaly půtky silnějšího proti slabšímu, nebylo nikde zastání utlačené nevinnosti a násilné a krvavé výstupky, loupeže, žhářství a vraždy rozmnožily se měrou úžasnou. Jmenovitě pak trpěly statky klášterní; neboť při takové příležitosti každý sousedé ochotně sáhal po jmění zádušním, jako že toto zbaveno bylo silných ochrancův.

Kterak němečtí měšťané nad českými pány pych svůj provedli.

1309.

Jako někdy za bouřlivých časův Oty Braniborského němečtí měšťané na ujmu okolní české šlechty hleděli se obohatiti, tak zas při zmatcích nyní nastalých jmenovitě mnozí měšťané Pražští a Kutnohorští proti samým zemským pánům opovážlivě se postavili, chtíce jim stavem rovni býti, tak aby na sněmích zemských spolu s pány samými o obecných záležitostech mohli rozhodovati. Znajíce již krále, že si ničeho nevšímá, umyslili si,

provesti své záměry, skutkem násilným. Několik předních měšťanů v Praze a v Kutné Hoře, kteří se svým bohatstvím, hlavně děláním hor nabytým, mnohým panským rodům rovnali, jakož byli zejmena Jakub Velflovic a Mikuláš Tausentmark v Praze, Peregrin Puš a bratří Mikuláš, Albrecht a Konrád Rudhartové v Kutné Hoře, učinili mezi sebou tajné spiknutí, aby se stejným dnem zmocnili osob několika nejvyšších úředníkův a jiných pánův zemských, zvláště těch, kteří buď co věřitelé komory královské anebo z jiných příčin byli nejvíce tomu na překážku, že se užitky Kutnohorské urbury vesměs nedostávaly jen v ruce jejich, totiž měšťanův. Když by je zajali, chtěli je tak dlouho v zástavě u sebe v moci své držeti, ažby na nich vynutili práv a předností takových, po kterých tak velice dychtili.

K vyvedení toho záměru ustanovena byla první sobota v postě, to jest den 15. února 1309. Když totiž právě někteří přední pánové, jako pan Jindřich z Lipé, královský podkomoří, Jan ze Stráže, kteřížto oba po dvakrát se postavili co stateční obrancové Kutné Hory proti Albrechtovi císaři, a jiní pánové, bezpochyby pro vyřízení nějakých záležitostí svých v Kutné Hoře, do blízkého kláštera Sedleckého před tím na noc zavítali, tu vytáhli Rudhartovici a Peregrin Puš s několika tisíci lidmi se zbraní shluklými časně ráno z Kutné Hory do Sedlce, pustíce hlasu, jakoby onino pánové byli přišli vynutit velkou berni na městu. Čtyřicet lidí napřed najatých bylo se již na noc vkradlo do kláštera, aby výbojníkům, až z rána přijdou, klášterní vrata a všechny dvéře zotvírali. Tím způsobem se Rudhartovicům a Pušovi přepadení pánův v Sedlci zcela snadně podařilo. Pánové Jindřich z Lipé, Jan ze Stráže a Jan z Klingenberka čili jak ho Čechové přezvali z Klimberka (pocházeltě ze Švab a byl již za Václava II. v Čechách do panského stavu přijat), byli překvapeni ještě ve spaní, z lůžek vyburcováni a musili se vzdáti, aniž slyšeno podávání se jejich na úmluvu; výbojníci jenom hned smrtí jim hrozili, pakli by odporovali. V klášteře nalézal se toho času také Olbram, přední měšťan Pražský strany někdy rakouské; bratří Rudhartovici věděli o tom a nenáviděli ho, po všem klášteře chtivě ho hledali, aby jej buď zabili buď také zajal. Vypáčili všechny dvéře v klášteře a prohledali všecky jizby a komůrky; Olbram však i odtud, jako onehdy ze shromáždění u biskupa Jana v Praze, se vytratil šťastným útěkem zachránil. Naproti tomu byl zabit Kutnohorský rychtář Jan buď že chtěl pány před násilím spupných měšťanů a shluklé lůzy zachrániti, buď že takto proti němu zásti měli. Zajatí páno vé odvedeni jsou do Kutné Hory do těžkých želez dáni.

Tím samým časem také Velflovici, Tausentmark a jejich přívržen zase v Praze svou úlohu vykonali, a za javše nejvyššího kancléře, probošta Pražského a Vyšehradského, Petra z Lomnice, potom starého pana Raimunda z Lichtenburka a nejvyššího purkhrabí, pana Hynka Berku z Dubé, příbytcích jejich ve městě, kamž prý přijeli za příčinou nastávajícího sněmu, jenž svolán byl od krále. Pánové Praze a v Kutné Hoře zajatí byli hne na to do vězení na hrad Lidice zave zeni, kteryž blíž Buštěhradu stával a ta ké jednomu měšťanu Pražskému, jakému si Pavlíkovi, Němci, náležel. Žehra proto na pány kronikář Dalimil, vyčítaje jim: „Již vidíte páni, dobrou-li jste rad měli, dávajíce Němcům hrady: kdyby vá neměli kde schovati, nebyli by se opová žili proti vám povstati."

Takový skutek jednoho dne v Praze v Kutné Hoře od měšťanův vyvedení spůsobil veliké užasnutí a pobouření mysl nejenom mezi pány, ano v celém ná rodě; měšťané však svůj prospěch c možná nejvíce ubezpečiti chtějíce, n hrad ku králi Jindřichovi běželi, proč ty pány zajali, široce vykřádati s jali. Že prý to učinili jen k jeho dobrému proto že prý z příčin těch pánův důchod jeho se rozstrkávají, a že tudíž jsou pří činou velkého nedostatku, kteryž p královském dvoře panuje; oni, měšťané že jemu chtějí býti pomocni, aby sv pravé královské moci v Čechách dosáhl Král Jindřich tuto řeč měšťanův rád sly šel, a pochválil skutek jejich. Nyní však přišli zas četní přátelé zajatých pánův, hle dajíce zastání u krále a žádajíce, měl-l by nějakou vinu na zajatých, aby ji oznámil, a aby se nespolehal na pomo měšťanův, neboť prý zajatí, ač nyní jso v moci protivníkův svých, mají syny statky, a naleznou prý brzo hojného silného zastání. Tu byl král Jindřich

i nesnázích, dával i pánům dobrá
a položil rok oběma stranám, aby
tavily před něj, že je chce rozsou-
dyž pak k tomu přišlo, tu měšťané
spolehajíce se na příchylnost krá-
velkém počtu na hradě Pražském
ím se dali najíti; avšak i pánové
elé zajatých hlučně se dostavili a
levším krále žádali, aby ráčil pově-
čehož by zajatým jakou vinu dá-
král Jindřich pravil, že na nich
viny neshledává, ano ještě, kdyby
měl proti nim, že by proto chtěl
ti milostiv. Měšťané slyšíce takovou
álovu neočekávanou a jim nemilou,
se vzdorně zdvihli a s hněvem z
odešli. Když pak jim král po poslu
ral, aby zajaté pány propustili a s
řátelsky se srovnali, tu tomu ode-
pravíce, že nebudou pánové od nich
těni, pokud by nebylo dáno doko-
bezpečení přede všemi škodami,
y se prý od těch pánů mohly ještě
ně díti koruně a zemi České.
byla předce hrozná spupnost těch-
ncův!
ož král na to? Tenť byl nyní se
rozumem v koncích, a další rady
evěděl. Pánové si zatím listí ze své-
ho postavení pomohli; napřed ne-
ké sobě měšťany rozdvojili, potom
smlouvali a sliby jim činili, držeti
ínice. Přední původcové úkladného
tí proti pánům, jež jsme již nahoře
ali, dali se panskými sliby navna-
douce v nich prospěch svůj osobní.
pan Jindřich z Lipé slíbil dce-
u dáti za manželku synovi Mikulá-
udharta, a jeden z panicův z
tenburka vyhlášen jest za že-
dcery Jakuba Velflovice.
lo nejvyšší přání zbohatlých mě-
aby se mezi panstvo dostali, a tím
ohli nad lidem českým panovati.
ých svateb bylo snad ještě několik
mo, a dcery panské, ovšem teprv
ti o jednom roce neb málo starší,
ned měšťanům odevzdány, aby až
tku u nich vychování dostaly. Když
ům toto podařilo, začali s měšťany
větší věci smlouvati, i stala se pak
ně smlouva mezi celým stavem
m a měšťanským, kterouž se zaru-
českých pánův, že napotom nemá
né volby krále Českého, leč takové,
é by celý stav měšťanský svého
užívati mohl, potom že druzí stavo-
měšťanstva žádného práva míti ne-
mají, ve věcech zemských něco nového
nařizovati aneb před se bráti. Ještě k vět-
šímu zaručení tohoto slibu bylo prý 15
dobrých hradů od panstva v moc Pražanův
a Horníkův vydáno. Teprv když se tyto
smlouvy staly, vypuštěni jsou z tvrze Li-
dické v květnu 1309 pánové Jindřich
z Lipé, Jan ze Stráže, a Jan z
Klimberka, strádavše ve vazbě tři
plné měsíce.

Kterak se pánové za ten pych měšťanům pomstili.

1309.

Pyšné měšťanstvo netěšilo se dlouho
z tohoto vítězství, a to nejvíce proto, že
náčelníci jeho, kteří zajetí pánův spů-
sobili, více si hleděli osobních ziskův,
nežli prospěchu stavu měšťanského vů-
bec. I v Praze i v Kutné Hoře bylo nyní
ještě větší záští mezi předními rody mě-
šťanskými, a jedni druhé pronásledovali.
Účastníci zajetí pánův, tedy v Praze Vel-
flovici a jejich přátelé, kteří dříve
stáli v čele strany Jindřicha Korutanské-
ho proti straně rakouské, pěstovali tehdáž
přední městské úřady, a provozujíce tudíž
velkou moc po městě, utlačovali protivní-
ky své, a všeliká příkoří jim činili. Mno-
zí ze strany druhdy rakouské, nedůvěřu-
jíce si přebývati ve městě, žili na venkově
ve skrytosti jako u vyhnanství, zejména
také náčelník jejich Olbram, který dva-
krát z nebezpečenství života vyvázl, jak
jsme již nahoře vypravovali. S těmito od
druhé strany utlačovanými měšťany doro-
zumívali se nyní pánové, aby se jejich po-
mocí na těch měšťanech, kteří je tak
pokořili, mohli vymstiti. Uplynulo jen
několik neděl po vypuštění pánův z Li-
dického vězení, a tu menadále pan Jin-
dřich Lipé a Jan ze Stráže při-
táhli se svým bojovným lidem ku Praze,
a vpuštěni byvše do města pomocí přátel
svých mezi utlačovanými měšťany beze
vší obtíže, obořili se na spupné měšťany,
nepřátely své, tak rázně, že byl hned ko-
nec jejich panování ve městě. Jakub
Velflovic a bratří jeho, Mikuláš,
Dětřich a Jan, Mikuláš Tau-
sentmark a jiní museli nyní sami
z města utéci, a jejich domy vybil a vy-
loupil městský lid obecný, který byl vět-
ším dílem český a proto také vždy
k pánům zemským více nakloněn nežli
k měšťanům německým. Měšťané druhé

strany, dříve vypovězeni, vrátili se tudíž s pány do Prahy, a zmocnivše se hned úřadův v městské radě všechnu moc ve městě k sobě potáhli. Olbram pro lepší obranu města, jak pravil, však vlastně více pro svou lepší jistotu na budoucí časy, zmocnil se špitálu Křižovníkův s červenou hvězdou konec mostu, učiniv ovšem nemalou obtíž nemocným a bratřím, kteří je ošetřovali, a tu ten špitál baštami kolem do kola ohradil a svými lidmi obsadil.

Pan Jindřich z Lipé zas osadil mostní věž na Malé Straně, a opatřil ji novými, pevnými hradbami. I do Kutné Hory vkročil mocně pan Jindřich z Lipé; Rudhart a Peregrin Puš byli zajati a zle se jim vedlo ve vězení. Tímto spůsobem zrušeny jsou sliby a smlouvy mezi pány a měšťany, panské dcery, nevěsty synkův měšťanských, u měšťanův na vychování jsouce, byly buď prve již nějak od nich odlouděny, buď nyní teprv zajetím předních dvou Horníkův přinuceny byly měšťané, že je jejich rodičům navrátiti musili, tak že z těch panských sňatkův nic nebylo.

Král Jindřich choval se ke všem těmto násilným výstupům lhostejně, a přicházel při tom s dvorem svým vždy na větší mizinu. Aby i s jeho strany neměli pánové možných překážek v upevňování svého panství nade vší zemí, hleděli se konečně jeho osoby zmocniti. I odebrali se jednoho dne ve hlučném průvodu ozbrojeného lidu svého k němu na hrad Pražský a zvali jej jakožto i královnu Annu snažnými prosbami do města dolů k velké hostině a radovánce. Král přijal pozvání a byl od pánův slavně provodín. Jak medle však vyjel ze hradu, byly brány hradu opanovány, a vložena jest do něho panská posádka, mající za vůdce pana Vítka Ojířovice z Landšteina, kterýž se učinil jako purkrabím na hradě. Král Jindřich zatím sjeda dolů do města v jednom domě i se dvorem svým ubytován byl, z něhož se nemohl vzdáliti, a jakkoliv počestně chován jest a královské cti požíval, ve skutečnosti vší moci své zbaven byl. Tím spůsobem dostala se vláda zemská zcela do rukou pánův, to jest hlavně zemských úředníkův,, kteří však žádného vyššího nad sebou neměli, a jmenovitě Jindřich z Lipé počínal si jako neobmezený pán země.

Král Jindřich přivolal Míšňáky do Čech ku své pomoci.

1309.

Tento stav věcí spůsobil nelibost mě šťanův, kteří pánům byli pomáhali, ne snesitelný byl měšťanům druhé strany kteří se své ztracené moci domáhali, i král Jindřich sám, jsa jako zajatý be moci a beze všeho působení, musel s ohlížeti po nějaké pomoci. Žádanou po moc poskytl mu Bedřich, markhrab Míšeňský, kterému na tom záleželo, aby se Jindřich v Čechách udržel, proto ž v Německé říši pro rozličné spletky velm velká nejistota byla. Vypravil tedy zna menitý sbor Míšňákův do Čech.

Míšňáci přitáhli bez velikých překá žek, činíce všude obyvatelům veliké ško dy, i obrátili se napřed k Hoře Kut né potom ku Praze, Velflovici jiní vypovězení měšťané hned se k těm cizincům přidali, doufajíce jejich pomoc do Prahy se navrátiti. Bratří Eberlín Konrad a Jindřich řečení od Ka mene, jimž náležel dům na místě nynějš Staroměstské radnice, byli jejich tajným pomocníky ve městě. Když se tedy Míš ňáci před Prahou ukázali, stal se ve Vě ším městě velký rozbroj. Část měšťanův držíc s králem Jindřichem, chtěla Míšňá kům brány otevříti; druzí tomu bránili a v čele těch byli Olbram, jeho pří telstvo Olbramovici a bratří řečen od Kokotů. Zdá se pak, že z pánů málo kdo byl v Praze, poněvadž se útok na město nebáli a více na svých hradech a statcích proti cizincům do země vpadlým opatření činili. Toliko pan Vítek z Landšteina, kterýž hrad Pražský v panské moci držel, přispěl měšťanům strany své ku pomoci, a chtěl vkročen Míšňákův zameziti. Nicméně povedlo se straně protivné, otevříti jednu bránu Míš ňákům, kteří tudíž do města vtrhli a v něm převahu dostali. Olbramovici a Ko kotovici užili útočiště již od Olbrama na před připraveného, utekli se totiž, kdy bylo zle, do opevněného špitálu křížovní ckého u mostu; ale Vítek z Landšteina pustiv se s lidem svým příliš hluboko d Starého města, byl na Novém tržišti sv. Havla od strany Velflovicův obstoupen a ti hned všechny východy okolních uli řetězy přepjali a s ním krvavý boj svedli Mnoho koní bylo pod jezdci od měšťanů kteří pěšky bojovali, pobito, i pod Vítko vým koněm již střeva se vlekla; zdál

an Vítek i se svými tuto zahyne.
jakýsi Sudek, silné prý dítě,
ravuje očitý svědek toho příběhu,
jednou ranou přeťal řetěz a ote-
y cestu k útěku. Pan Vítek se
achránil se a rychle zas na hradě
m se zamknul. Měšťan Pavlík
c, nyní stranník svého, jak se
alého vězně, pana Jindřicha z Li-
k jeho ruce mostní věž na Malé
Že pak křižovnický špital na dru-
ci mostu nalézal se v rukou Ol-
ců, neměli Velflovici a spojení s
šňáci přístupu k mostu, a to jim
samém Větším městě překáželo,
č krále Jindřicha z moci jeho
kův vysvobodili, předce v nějaké
se nacházeli.
chto nesnázích přijeli do Prahy
dřichovi ku pomoci Ota, vojvoda
ý, a Eberhard, hrabě Wür-
ký, kteří české pány k přátelské-
ovnání s králem pohnuli a také
třednkovali. Pánové postoupili tedy
jen hradu Pražského, ale i mostní
Malostranské a křižovnického špitá-
nivše toliko sobě, jak se zdá, aby
dal cizímu vojsku obsaditi, nýbrž
svěřil některému pánu neb rytíři,
mu má důvěru. Král Jindřich tu-
inku přijav, usadil na hradě za
bí pana Heřmana Zvířeti-
čili z Lemberka, muže mladé-
ý neúhonného. I měšťané museli
sebou smířiti, a obě strany mohly
městě volně a bezpečně přebý-

oba cizí knížata zas odjeli; avšak
inul týden po jejich odjezdu, po-
l Jindřich velmi nestatečně smlou-
ny zavřenou. Odňaltě Heřmanovi
kého purkhrabství, a vpustil Miš-
hradu, spoléhaje se na jejich
a na rady několika málo jiných
ení s ním ještě drželi.
áci počínali si nyní v Čechách
než jako před třicíti léty Sasíci
niborského, hubíce netoliko krají-
Prahy, z níž si spíše dobývali, než
dilé ukrutnosti provozujíce. Mno-
ý sedlák byl od nich zabit, když
ce ovsa nebo čeho žádali dáti ne-
indy zajímali lidi, prořezávali jim
prostrkávali jimi žíně, načež tak-
ačené s posměchem po Pražském
odili. Král Jindřich prý se ča-
o díval, a jak obyčejně ničeho k
třikal. Však to jej také o poslední

zbytek náklonnosti obecného lidu připravilo.

Tu počal boj ukrutný zase mezi národem a národem, jako před sedmmecitma léty; nejmocněji povstal pan Vilém Zajíc z Valdeka, který jsa pánem královského hradu Křivoklátu, Míšňáky v poli stíhal a kde mohl je ubíjel; v Praze zas osadil Olbrám špitál Křižovnický a Jindřich z Lipé mostní věž Malostranskou, a obě strany mezi měšťany na novo proti sobě se rozjitřily. Přišlo mezi nimi tak daleko, že soused nevěřil sousedovi; každá chvíle byla nejistá, nestanou-li se krvavé výstupy ve městě, každý hleděl se opatřiti jak nejlépe mohl, aby nebyl přepaden; bez štítu a bez meče téměř žádný měšťan více z domu nevycházel, a místo skvostných šatů, v nichž si boháči jindy libovali, chodil každý v brnění a s přilbou na hlavě.

Král Jindřich mysle, že si povoláním Míšňákův stav svůj polepší, tím do ještě větší bídy upadl. Pánové totiž považujíce jej za zjevného nepřítele, dali se v celé zemi v rozchvacování korunních statkův a důchodův, berouce hrady a vsi, jakž komu bylo příhodno. Králi a dvoru jeho, jemuž nebylo lze pohybovati se leč jen v hradě Pražském, nastala taková bída, že tam často ani čeho jísti neměli. Míšňáci museli vybíhati do okolí, aby od obyvatelův násilím potravních věcí nakořistili, a dvořané zastavovali pásy, nože, klobouky a čepice, aby si peněz zaopatřili.

Alžběta Přemyslovna a opat Konrad Zbraslavský.

1309.

Větší část národu Českého poznávala vždy jasněji, že Jindřich Korutanský Českým králem zůstati nemůže, proto že jeho neschopnost ke vládě byla příliš veliká, rovněž jako všeobecná nenávist, kterou sobě v lidu spůsobil. Lidé začali nyní vždy více obraceti zraky své ku mladé Alžbětě, sestře královny Anny, posud neprovdané, a mělo se za to, že by bylo nejlépe, aby podala ruky své některému nadějnému knížeti, který by se k panování lépe hodil, a Alžbětinou rukou právo své na trůn český utvrdil. Alžběta Přemyslovna měla tehdáž sedmnácte let, svými něžnými mravy a neobyčejnou živostí ducha získala si srdce

všechněch, kdož měli příležitost, pozorovati její tiché, pilné a pobožné živobytí. Žila dotud při dvoře sestry své více jako v úkrytu, trávíc čas svůj se slečnami dvorskými rozmanitou ruční prací ženskou, v kteréž se výborně znala. Nikdo prý tak vkusně neuměl upraviti roucho a šperk na sobě, jako Alžběta. Při tom byla zdráva, postavy spanilé, v tváři krásná, i uměla se tak cudně a důstojně chovati, že zraky všech s potěšením na ní spočívaly, a že každý cítil, že tato královská dcera ještě veliké oslavy dojde. Tím více všickni potom ještě k ní přilnuli, když se rozneslo, jaké pronásledování od svého svaka a sestry, krále Jindřicha a Anny, snášeti musí, když se tito dozvěděli, že nyní národ k ní svůj zřetel obrací. Vědělo se o ní, že smutný stav země dobře prohlédá a sobě k srdci béře, jakožto pravá dcera krále Václava II., jehožto zásluhy o vlast zářily se tím jasnějším světlem při pohledu na nynější bídu.

Stalo se pak jednoho dne, že Konrad, opat Zbraslavský, vešel na hradě Pražském do chrámu sv. Víta, kde právě Alžběta Přemyslovna při mši svaté na modlitbách trvala. Opat pozdravil dceru královskou, ona však, spatřivši jej, někdy nejdůvěrnějšího přítele a nejvěrnějšího rádce nebožtíka otce svého, opětovala pozdravení hlubokým povzdechem, načež ji slze polily. I zastavil se opat, tázaje se po příčině hoře jejího, řka: „Vznešená dcero královská! proč se tak velice rmoutíš a slze proléváš?“ Odpověděla Alžběta: „O kyžbych tak dlouho vždy plakati mohla, ažby se můj smutek objevil, avšak bolest má žádnými slzami uhašena býti nemůže. Jsem ubohý sirotek, otce i matky zbavená, království otcův mých a dědictví naše se rozmítá a maří. Manžel sestry mé, o kterém jsem se nadála, že mně bude těšitelem a království toho snažným opravitelem, ten jest všemu lidu Českému za posměch a v ošklivosti. I volím sobě raději umříti, než tak bídně živu býti, a svou i království toho zkázu před očima viděti. Strach jest, i bojím se toho skutečně, že sestru mou i s manželem jejím dnes neb zjitra hanebně z Čech vyženou. A já smutná, kam se obrátím? Otče milý! poraďte mně, poraďte opuštěné dívce, považte to, že mne sestra má, jakž jsem to již zkusila, pronásleduje, a ona, kteréž jsem podílu svého v této zemi srdečně přála a ještě přeji, mně na tomto světě života nepřeje. Dokažte přesmutné dceři něco té milosti, kteréž jste při otci mém hná léta užil.“ Opat Konrad jsa pohnut slovy těmi, odpověděl otcovskými a potěšnými, napom stálosti, a že se o to přičiní, aby k jejímu lepšímu obrátilo, jí při

Pánové čeští a všickni ostatní kteří poznávali nemožnost, aby Korutanský ještě dále panoval, tečně počali se mezi sebou raditi, na trůn český povolati měli. Jed šleli na Bedřicha Rakouského, vrženého, druží na Bedřicha Mí dotud Jindřichova spojence, tře kterého z knížat polských čili s I vešlíť opatové Konrad Zbr a Jindřich Sedlecký mezi sh né takto k nim promlouvajíce: „ království České díl jest a úd ř ské, věc ovšem nemožna, ani rozu ským nepochopitelna jest, jakým způsobem v Čechách stálý po mohl, jestliže se císařem Římský vy císařskými neustanoví. Aniž pustí důstojnost národu Českého, ním cizí rodina panovala, dokud pozůstává kmen králův, ač ne aspoň po přeslici. Co tedy činiti nějšího jest, než abychom nádob řilou a zlámanou odhodili, a se vému mistru utekli, kterýž by ší a užitečnější zpravil a shoto mistrem ukazovali na císaře VII., nedávno teprv, to jest 27. 1308 v Němcích zvoleného. Ten Jindřich byl hrabětem v malé xenburské, kteráž leží za Rýne padu při hranicích francouzských jí vlastně Lützelburk říkal chové Lucemburk. O volen císaře největší zásluhy měl a Mohučský, Petr Aichspalte Aspeltu, kterýž býval v létech 1305 Vyšehradským proboštem a kancléřem českým, potom bisku silejským. Při té volbě také o bylo právo Jindřicha Korut ho, jakožto krále Českého a říše Německé, a on té urážky sob všímal aniž svého práva hájil, ších Čechův ještě více sobě u v ještě větší nevážnost upadl.

Oba opatové, Konrad Zbr ský a Jindřich Sedlecký doby nejpřednějšími řečníky v radách pánův o vypuzení Jindřic tanského, pročež také brzy s velk

ností usnesli se všickni mocnější mužové strany tomu králi odporně o to, že se k císaři Jindřichovi VII. se žádostí obrátí, aby jim dal syna svého Jana za krále, který by Alžbětu Přemyslovnu za manželku vzíti měl. Tím mělo se zachovati právo ženského potomstva rodu Přemyslovského, a zároveň chtělo se tím předejíti veliké nové neštěstí, které by Českému království se strany říše Německé mohlo hroziti. Že pak se Konradovi Zbraslavskému právě hodilo, že se měl do mateřského kláštera svého řádu, do Citeaux ve Francii, k generální kapitule odebrati, přijal takové poselství k císaři na sebe. Císař Jindřich VII. byl tenkráte právě dvorem ve švábském městě Heilbronně, a Konrad se tam od 13. do 15. srpna 1309 zastavil, a především svého starého přítele a příznivce, Petra Aichspaltera, arcibiskupa Mohučského, vyhledal, aby jeho pomocí své poselství u císaře mohl vyříditi. Když pak se s arcibiskupem před císaře postavil, tu mu vyšlo, kterak tu smutné v Čechách vypadá, a kterak jest zapotřebí, aby tam ochotnější vláda byla zavedena. Císař na to ráčil takto odpověditi řka: „Království České jest po vyhynutí rodu Přemyslovského podle nálezu právoplatných dědictvím na Římskou říši připadlé; tam, kteréž říše, přísluší rozhodnouti, co se s ním státi má; i chceme ho přáti tomu dědici a příznivému nebožtíka císaře, který nikdy nezrušil věrnost k říši povinnou.“ Tím řečí ulekl se poněkud opat Konrad, i předstoval císaři, v čemž mu také arcibiskup Petr pomáhal, kterak neopravedlivé a spolu neopatrné by bylo, aby nebylo krále[illegible] dcery české, jmenovitě již [illegible] letá Alžběta, kterou celý Český národ miluje a cti, ze svého dědictví měly [illegible] vyloučeny. Potom [illegible] řečné vlastnosti Alžbětiny [illegible] palem, že císař přál, aby [illegible] stárnou a vnoucnou [illegible] Alžběta, i s nejmenší [illegible] vrátil, aby zase si [illegible] Císař [illegible] [illegible] [illegible]

chtěl různé jednati, a pilně stíhal nepřátely krále Jindřicha; zvláště pak měli Korutané na pana Jindřicha z Lipé nastraženo, a chtěli ho jednou zajmouti a do své moci dostati. Avšak nepodařilo se jim to. Předce však se nyní, 27. listopadu 1309, král Jindřich odvážil, mocnému tomu pánu českému odejmouti úřad královského podkomoří, kteréžto tenkrát v Čechách tolik, co ministr finanční za našich časův, znamenal. Jindřich z Lipé, složiv úřad ten, králi účet z příjmův a vydání složil, a vypočítal mu, že 10.320 hřiven 3 věrdunky (čtvrti hřivny) a 1 lot stříbra zůstává za králem co dluh jemu povinný, kteréžto dluh král ovšem za spravedlivý uznal, a do Kutné Hory vzkázal, aby se panu Jindřichovi z Lipé týdně z královské urbury 100 hřiven na srážku toho dluhu vyplácelo.

Jindřich z Aufenšteinu, věda, že opatové Zbraslavský a Sedlecký nejčíněji proti králi Jindřichovi vystupují, a nemoha je dostati ve svou moc, aspoň na jejich klášteřích dle možnosti chtěl se vymstíti, i museli tudíž mnichové obou klášterův nyní také od samých Korutanův královych mnoho snášeti. Jindřich Aufenšteinský jsa 20. prosince 1309 v Kutné Hoře, lůzu hornickou proti Sedleckému kláštera poštval, když právě opat Jindřich u císaře v Němcích byl. Však mnichové prý zázračným způsobem klášter svůj proti tisícům obránili a mnoho loupežníkův prý v boji padlo.

Kterak Alžběta Přemyslovna z Prahy do Nymburka prchla a v Praze veliký boj se strhl.

1310.

Alžběta Přemyslovna upadla nyní u své sestry a u svého svaka, krále Jindřicha, v podezření, jakoby účastenství měla v jednáních proti nim od nespokojených stavů počatých; a tu jí činili oba veliké příkoří, ba schvalně dávali jí všeliký nedostatek ještě více trpěti, jakého ovšem sami také dost často museli snášeti. Jednou Alžběta náhle ochuravěla, a tu se mezi lidem pověst roznesla, a také víry nalézala, že jí bylo jedu dáno. Potom radili přátelé králi Jindřichovi, aby se pozbyl Alžběty provdaje ji za některého pána, tak aby přestala býti nebezpečnou jemu. Skutečně ji chtěl pak Jindřich přinutiti ku svatbě s mladým pánem z Bergova čili z Lobdeburka, jehožto předkové nepříliš dávno z Němec do Čech přišli. Tu se postavila královská dcera s velikou odhodlaností, pravíc k němu hlasem uražené důstojnosti: „Chceš-li mne, králi, služné provdati, nechtěj rod můj zlehčovati, nýbrž po ženichu se ohlédni, který jest roveň rodu mému; nechceš-li tak učiniti, dopusť, ať hned do kláštera vstoupím, i obětuji se Bohu ráda a bez prodlení. Chceš-li mne však tak nehodným spůsobem sníženi, věz, že zjevně co nepřítelkyně proti tobě vystoupím.“ Když však chtěl král Jindřich vší mocí na ní vyzvědětí, cožby činiti obmýšlela, tu královská panna u velkém rozhoření pronesla slova říkouc: „Jako ty mne chceš sníženi a kam nechci odstraniti, tak já o tom budu pomýšleti, abys z království toho vyhnán byl!“ Následkem té rozmluvy byla Alžběta z královského hradu vypovězena a do příbytku ve Větším městě Pražském přestěhována, kde ji žoldnéři korutanští střehli jako v žaláři.

Jednání svaka i sestry proti Alžbětě bylo v skutku velmi nešlechetné, a tito manželé vidouce, kterak národ Český s netajenou toužeností k této královské dceři hledí a chválu její rozšiřuje, starali se jak doma tak v cizích zemích, pověst její všelikými podlými pomluvami pošpiniti. Nyní chtěli skutečně nějakého násilného skutku na ní se dopustiti. V den Božího vstoupení, 28. května 1310 dostal pan Jan ze Stráže, jakožto jeden z předních pánův, kteří se Alžběty Přemyslovny ujímali, spěšné návěští, že jí od krále veliké nebezpečenství hrozí, jestliže se rychlým útěkem nezachrání. Pan Jan ze Stráže seděl právě při obědě ve svém domě v Praze, a porozuměv této zprávě hned od stolu vstal, čeládku svolal, koně sedlati kázal, a pro kněze Berengara poslal, kterýž byl kaplanem při dvoře nebožtíka krále Václava II., a starým věrným služebníkem opuštěné dcery královské. Po tomto knězi Berengarovi pan Jan ze Stráže Alžbětě vzkázal, aby se bez prodlení na útěk dala, on že jí před městem očekávati bude a na bezpečné místo sprovodí. Alžběta Přemyslovna se rychle vzchopila, a za sprostou babičku přestrojená a pouze dvěma služkami provázena jsouc nepozorována z města ven vyšla a až pod Vyšehrad se dostala. Tu již na ni pan Jan ze Stráže a její nevlastní bratr, levoboček Václava II., Jan, probošt Vyšehradský, čekali. Probošt

ozbrojené služebnictvo panu
tráže přidal, i posadili králov-
na komoně a vzavše jí mezi
s ní ujížděli do města N y m-
d Labem. Když do Nymburka
běta Přemyslovna davši měšťa-
srdnatě před ně se postavila
nim promluvila řkouc: „Víte-li
otec můj, když ještě živ byl, z
tečka město jest hrazené učinil.
i vás povýšil? Aj, toť sestry
vě a důstojně jsou vdány, a
diná sirotek zůstavši nechtěla
chovi, tomuto vojvodě, povoliti,
chtě pohyzditi rodu mého, vdáti
htěl za pána jednoho, a já jsem
tomu svoliti, a potom jsem
času proto u vězení nemilosti-
A tak jsem z toho vězení k
, doufajíc ve víru vaší a v po-

Nymburští jsouce na straně
ficha z Lipé, královskou dceru
radostí přijali, a v jednom ná-
ně na rynku (kterýž dosud sto-
n 42 poznamenán jest ji uby-
n celý měsíc, totiž až do dne
Pavla, 29. června v bezpečnosti

král Jindřich o útěku Alžbě-
ěl, nemohl sobě z toho ničeho
šiti; však jeho rádcové za to
e musí nyní něco podniknouti,
protivníci jeho v zemi zastrašili.
ndřich z Aufenšteina,
Korutanského, obořil se s vel-
na věž mostní Malostranskou,
Jindřich z Lipé svým li-
obsazenu měl. Korutané a mě-
imi držící doráželi na věž tu
ulice střelbou z luků a velikých
nýbrž i se střech a z oken
edních házením šípů, kamenů a
m když to nepomohlo, snesli
slámy, smoly a jiných hořla-
pod věž, i zapálivše to chtěli
menem a kouřem vzhůru jdou-
u přinutiti, aby se jim vzdala.
že však nedali se ničím zastra-
nili se udatně jak střílením ší-
ením velikých kamenů s hůry,
o těch korutanských dobyvatelů
kovéto dobývání té věže po ně-
se opakovalo, a Korutané ni-
í nemohli. Na most Pražský
také nikdo nemohl, poněvadž
městě Olbram, maje obsa-
Křižovníkův, nikoho nepouštěl,
a sic ani měšťany, kteří chtěli posádce
věže Malostranské ku pomoci přispěti. Buď
se Olbrám obával, že by z toho nějaký
zmatek mohl ku prospěchu nepřátel po-
vstati, anebo, jak sobě lidé v městě po-
vídali, hrál na obě strany, i nechtěl, aby
se mostní věži ku pomoci přispělo, aby
tudy pánové na ujmu měšťanův ve městě
příliš se nezmohli.

Konečně se Korutané obléháním mostní
věže unavili a od ní upustili, učinivše ně-
jaké příměří, aby pokojně na hrad ustou-
piti mohli. Že však toho drancování a tý-
rání celého okolí Pražského nezanechali,
pánové zemští uzavřeli, pustiti se s nimi
v nový boj. Pánové Jindřich z Lipé,
Jan ze Stráže a Vítek z Land-
šteina sebrali větší vojsko než posud,
i přitáhli s ním před Pražský hrad polo-
živše se na zámecké hoře na místě ny-
nějších Hradčan před velkou branou hra-
du, kde tehdáž ještě jen sem tam nějaký
domek stál. Jindřich z Aufenšteinu, vůdce
krále Jindřicha, poznával, žeby ho Čechové
ve hradě mohli sklíčiti a nedostatkem
potrav přemoci; pročež vyřítil se na ně
s velkým klopotem ze hradu, chtěje pře-
kvapiti je a s hory dolů sehnati. Čechové
však nedali se, nýbrž podstoupivše bitvu
s Korutany velmi udatně bojovali. Výšina
Hradčanská jest velmi úzká i nebylo mož-
ná, pohodlně s nepřítelem se měřiti, tak
že mnohý jezdec v tísni boje až na kraj
hlubokých srazů zatlačen, i s koněm do
propasti spadl aneb do hradských příkopů. Pánové sami dokázali divy udatenství
svého: Vítek z Landšteina projel
daleko ku předu do nepřátel, kteří by ho
málem byli zajali; však v tom mu přišla
posila od Čechův, a šťastně zas se vysek-
al, při čemž ovšem jeden udatný rytíř
český, jménem Kamýk, zaň život svůj
položil. Vůdce nepřátel, Jindřich z
Aufenšteina, byl poraněn a dostal
se Čechům do zajetí, Korutané utrpěli
porážku, mnoho jich v boji padlo, mnoho
jich bylo zajato, a ostatní utíkali nazpět
do hradu. Pan Jan ze Stráže pustil
se v patách za nimi a byl by již vkročil
se svými do samého hradu; než v tom
sletěl s ním most do příkopu, byv snad
schválně stržen. Král Jindřich díval
se na tento boj s veliké věže, která stá-
vala v průčelí hradu vedle velké brány
ku straně Hradčanské, i takto viděl ne-
šťastný pro sebe výsledek.

Mezi tím, co se nahoře před hradem
bojovalo, bojováno jest také dole ve mě-

stě: Čechové ve městě bydlící pozdvihli se proti měšťanům německým, jichžto spupnost a nesvornost již tak dlouho nepokoje a žalostný nepořádek působila. Obecný lid se shlukl, chodil v zástupích po ulicích a provozoval násilí proti jednotlivým osobám. Němci byvše dosaváde zvyklí, ve městě panovati, a nad domácí lid se vypínati, nebyli tu jisti na ulicích, a v domích svých se zamykali. Teprv když pánové po svém vítězství na Hradčanech dolů do města sešli, uspokojil se lid obecný, a obnovena jest tu zase osobní bezpečnost. Nicméně mnozí měšťané, kteří se toho strachovali, co by ještě mohlo přijíti jmenovitě Velflovici, město zase opustili.

Sněm o volení nového krále. Poselství do Němec. Noví Mišňáci v zemi.

1310.

Nyní byla města Pražská od cizích žoldnéřův krále Jindřicha vyprázdněna, a stranníci Korutanští mezi měšťanstvem nesměli se ani hnouti. Pánové čeští a měšťané s nimi držící bez prodlení položili vší zemi sněm do Prahy ke dni sv. Petra a Pavla, 29. června, kteréhož dne také Alžběta Přemyslovna s velikou ctí nazpět přivezena jest z Nymburka do Prahy, kde jí důstojný a bezpečný příbytek ve Větším městě připravili. Ten sněm vypsán byl mimo vůli krále Jindřicha, po níž se již nikdo netázal, a mělo se na něm zjevně o novém obsazení českého trůnu jednati. Pražský biskup Jan IV. z Dražic a jiní mužové z vyššího duchovenstva tu spolu s pány na sněmu předsedali. Co již prvé bylo ujednáno ve schůzích soukromých, to došlo tuto všeobecného schválení, i uzavřeno jest, aby k císaři Jindřichovi VII. do Němec od celé země slavné poselství vypraveno bylo s žádostí takovou, aby císař svého syna Jana Čechům za krále dal. I zvoleni jsou tito mužové do toho poselství: z duchovenstva tři Cisterciánští opatové, Jindřich Sedlecý, Konrad Zbraslavský a Jan Plaský; z panstva Jan z Wartenberka, Bohuslav ze Švamberka na Boru, a Ota, plnomocník Viléma Zajíce z Valdeka; konečně z měšťanů Pražských staroměstských Konrad Kornpuhl, Ota Vigolais, Ebruš Poplinův a Eberlin od Kamene, kteryžto poslední náležel dříve ku straně Velflovicův, potom Tillmann a Konrad, oba z Kutné Hory. Tito poslové vyjeli z Prahy hned po sněmě již 1. července a přišli do Frankfurtu nad Mohanem, kde císař právě říšskému sněmu předsedal, dne 18. července 1310.

Císař s velikou ctí české posly přijal a velmi dobrou hospodou je opatřiti kázal. V jednání o krále Českého však vyskytly se mnohé obtíže. Císař byl by Čechům rád svého bratra Valrama za krále dal, avšak Čechové žádali Jana, císařova syna, a nikoho jiného.

I tázal se v důvěrném hovoru císař opata Zbraslavského řka: „Proč mého bratra nechcete? Jest on, jak víte, muž udatný a mohl by za sebe mluviti i bojovati; můj syn jest však ještě dítě, a běda zemi, v které dítě panuje.“ Odpověděl opat řka: „Čechové si přejí syna Vaší Císařské Milosti, proto že osobě Vaší Milosti jest nejbližší; kdyby věděli o někom, který by ještě bližší byl, volili by toho.“ — „Já jsem sám sobě nejbližší,“ řekl císař, „proč jste tedy nevolili mne?“ — „Proto, že Vaše Císařská Milost,“ řekl opat, „již vznešenějším býti ráčí, a jakožto Římský král druhou korunu přijmouti by nemohla. Vaše Císařská Milost bude budoucímu králi, pokud toho jeho nedospělost bude zapotřebí míti, moudře raditi a jej vésti, i nic to nepřekáží, že královští snoubenci v létech sobě rovni nejsou, ve dvou létech se to vyrovná; věru, než by Vaše Císařská Milost takové krásné království z rukou pustila, mohla by Vaše Cís. Milost syna svého i s padesátiletou nevěstou zasnoubiti.“ Císař se k té řeči pozasmál, avšak nicméně nebyl jí přesvědčen ani uspokojen. Rozpakoval se, zdali by dáti měl syna národu tak nepokojnému, že v posledním čase již několikkráte nového krále přijal, potom zas k jinému se přidával, a který, jak za to měl, takové bouře u sebe spůsobuje. Ovšem nezdálo se, žeby o tom věděl, kterak všechny bouře v zemi České pouze z neschopnosti panovníkův příčinu svou braly. Aby se pak císař konečně předce na něčem mohl ustanoviti, povolal ještě jednou oba opaty, Jindřicha Sedleckého i Konrada Zbraslavského před sebe k tajné rozmluvě, a zaklínal je při nejsvětějším, aby mu upřímně a na svědomí řekli, může-li Čechům s pokojnou myslí svého syna za krále dáti? Když pak mu opatové ujištění dali, že to bezpečně učiniti může, tu teprv k tomu svolil. I obeslal císař hned všecka říšská knížata do

Frankfurtu na sněm přišlá k slavnému zasedání na den 24. července 1310, v kterém sám v císařském majestátu se posadil. Před knížata postavili se poslové království Českého žalujíce na krále Jindřicha Korutanského, kterak trůnu Českého nehodným jest se učinil. Za všecky mluvil opat Konrad Zbraslavský, líčil, kterak království České někdy mocné a blažené bylo a do jaké zkázy nyní uvrženo jest, i prosil za pomoc jak císaře tak veškerou říši Římskou. Císař odpověděl s trůnu svého, že jemu ovšem právem přísluší, aby po vyhynutí starého rodu královského v Českém království slušné opatření učinil; Jindřicha, syna Menharta Tyrolského a Korutanského, který se prý na trůn Český vetřel, že tam ovšem nechati nemůže, proto že již za císaře Albrechta proti říši nepřátelsky se postavil, v tom nepřátelství setrvává, a dosud, ač lhůta již mine, jeho, císaře, za potvrzení v léně nežádal; shromáždění knížata nechť tedy v té věci nález vydají. A knížata vydala nález takový: „Poněvadž Jindřich, syn Menharta Korutanského, trvá v klatbě říšské i církevní, všecky od českých stavů jemu učiněné přísahy věrnosti a poslušnosti žádné platnosti nemají; následovně nemá práva k české koruně, kterou zadati jediné císaři přísluší."

Potom když čeští poslové císaře žádali, aby objevil, komu české koruny přáti a uděliti chce, císař přede všemi knížaty oznámil, že Čechům svého syna Jana za krále dá, a nikoho jiného, a že jej s Alžbětou Přemyslovnou zasnoubí, jakmile ona k jeho dvoru přinešena bude; to pak že se státi má v nejbližší den 1. září ve Spíře, říšském městě. Poslové čeští obdrževše to všecko na písmě opustili radostně Frankfurt dne 28. července, a do Čech se obrátili.

V Čechách mezi tím časem hleděl Jindřich král proti bouři nad jeho hlavou se stahující opatření učiniti. Povzval k sobě do Prahy mladšího Bedřicha, syna Míšeňského markhraběte Bedřicha „s kousnutou tváří", a zavřel s ním smlouvu, kterou Bedřich slíbil učiniti jemu ku pomoci novou vojenskou výpravu do Čech. I také skutečně brzo po této smlouvě přitáhlo nové vojsko Míšňákův do země; sám mladý markhrabě Bedřich vedl je a táhl přímo na Kutnou Horu, kde měl tajné srozumění s přívrženci krále Jindřicha. Ruthartovici zdvihše se ze svého ponížení, pustili Míšňáky dne 18. července do města, a hlavy strany druhé mezi Horníky musely spásu svou v útěku hledati. Potom přijel sám král Jindřich do Kutné Hory ku svému spojenci, aby se s ním o další kroky usnesl. Také se Jindřichovi tu v Kutné Hoře 28. července mocný pan Oldřich z Lichtenburka, tentýž, který před třemi léty na sněmě v Praze Tobiáše z Bechyně zabil, se svým synem Jindřichem zapsal k zachování věrnosti proti všem, kteří by se mu chtěli protiviti. Takových zápisů dostal král Jindřich ještě od některých jiných pánův a rytířův, a zas bez překážky do Prahy se vrátil.

Svatba Alžběty Přemyslovny s Janem Lucenburským ve Špíře.

1310 1. září.

Poslové čeští, vracejíce se z Frankfurtu do vlasti, obdrželi na cestě své již v městě Windsheimě zprávy o tom, kterak se zase strana Korutanská v Čechách zmohla a pozdvihla. Nicméně nezastavili se, jenom opatové Cisterciánští pozdrželi se ještě v Normberce a později v Ebrachu, ostatní však vrátili se do Prahy již 7. srpna. Tuto se pak hned činily přípravy k jízdě svatební, a všichni se o to přičiňovali, jak by královskou nevěstu, Alžbětu Přemyslovnu, co nejrychleji a nejskvostněji po královsku vypravili. Hned poskytli někteří kupci i jiní měšťané Pražští půjčkou zboží všelikého v ceně více než 1000 hřiven stříbra, biskup Jan daroval Alžbětě krásného, bílého koně k jízdě a dva veliké koflíky stříbrné se zlatými ozdobami, a podobných darů dostala bezpochyby také od jiných pánův. Však nejnádhernější svatební šat, zářící se zlatem, perlami a drahými kameny ku podivu všechněch, byla sobě Alžběta Přemyslovna spůsobila sama mnoholetou pilností, zkušena jsouc, jak jsme již výše podotkli, ve vyšívání a dělání rozmanitého mistrného díla, ve kterém sobě oblibovala se svými pannami. V šesti dnech byla celá výprava hotova, a již 14. srpna vyjela Alžběta Přemyslovna s předešlými posly a s četným i slavným komonstvem z Prahy takořka před očima Jindřicha Korutanského, jeho manželky Anny a jeho dvořanův, kteříž vedouce o ní rozličné potupné a utrhačné řeči, její jízdy zabrániti nemohli. „Ať si jede," pokřikovali prý bláhoví za ní, „císař s ní

zajisté něco jiného učiní, než aby jí syna svého za manžela dal!" Nejpřednější mužové v jejím průvodu byli pánové Jan ze Stráže, Hynek Krušina z Lichtenburka a Markvart Zvířetický z Lemberka. Tři čeští opatové, kteří se v Němcích pozdrželi, čekali na tento svatební průvod ve městě Mergentheimu, a tu se k němu připojili. Císař Jindřich VII. poslal naproti královské dceři České svého bratra, hraběte Valrama Luxenburského, až do městečka Sinsheimu v nynějším Badensku, a ten ji při velkém shonu lidstva asi čtrnáctého dne cesty její přes řeku Rýn do města Špíry uvedl.

Císař Jindřich VII. nalézal se se svou rodinou právě v nedalekém klášteře Johanitův v Hambachu, když královská dcera Česká se svým skvostným průvodem do Špíry přijela. Císař žádostiv jsa viděti svou budoucí snachu, hned ji k sobě do Hambachu pozval. Tu tedy hned druhého dne časně z rána vystrojila se Alžběta Přemyslovna nejskvostnějším šperkem a vsedla na svého bílého komoně, aby se svým průvodem do řečeného kláštera, od Špíry na dvě míle vzdáleného, se odebrala. I potkávala po cestě několik říšských knížat, kteří se k ní vesměs připojili a její vjezd v Hambachu oslavili. Nesmírné davy lidstva uvítaly Alžbětu v Hambachu při znění trub a kotlů. Císař Jindřich očekával ji na prahu veliké síně, a chopiv se jí pravou a svého syna Jana levou rukou, vítal ji s pohnutím německy těmi slovy, řka: „Vítej mi, královská dcero Česká! Dotud byla jsi sirotkem, nyní jsi mou dcerou, já tvým otcem; ejhle, tuto syn můj jediný, manžel tvůj. Zapomeň nyní na všecky křivdy, kterých jsi doma snášela, a těš se s námi!" Císařova manželka, Markéta Brabantská, nemohla se ani dočkati okamžiku toho, aby svou nevěstu obejmouti mohla, i byla celá očarovaná její krásou a líbezností. Slze vstoupily všem přístojícím do očí, a nejvíce Čechy toto slavné a srdečné uvítání velmi dojalo. Alžběta Přemyslovna podle obyčeje skromných panen jen málo mluvila, za všecko jen děkovala. Potom si sedli všickni k slavné tabuli, a nevěstu posadili mezi císařovou a císařovu matku ještě na živě jsoucí.

V několika dnech, to jest 31. srpna, odebral se celý císařský dvůr z Hambachu do Špíry, kde k rozkazu císařovu mezi tím časem veliké přípravy k nastávajícím slavnostem učiněny byly. Před hlavní branou tamnějšího biskupského chrámu postaven byl trůn vysoký pro císaře a podle něho sedadla pro kurfürsty a ostatní říšská knížata. Po poledni téhož dne usedl císař a jeho knížata na místech svých, i objevil se císařův syn, Jan, ovšem teprv čtrnáctiletý, ale zrostlý a krásné postavy, v četném a slavném průvodu, nad kterým asi padesát červených praporců s bílým českým lvem vesele v povětří vlálo. Když před trůn přijel, na kterém jeho otec v císařském majestátě seděl, sesedl s koně, poklekl na nejnižší stupeň trůnu a složil otci jakožto císaři obyčejnou přísahu věrnosti. Císař se zdvihl, a odevzdal mu prapory zemské na znamení, že mu království České se všemi jeho korunními zeměmi v léno dává. Po tomto obřadu odebrali se všichni do císařského palácu, kde v první hodinu s večera Jan, arcibiskup Kolínský, mladého krále Českého Jana s Alžbětou Přemyslovnou oddal. Druhého dne, 1. září 1310, udělil podle tamějšího obyčeje arcibiskup Mohučský, Petr Aichspalter, ve hlavním chrámě biskupském novomanželům slavné požehnání. Ve velikých, na půlnoční straně hlavního chrámu zřízených a skvostně ozdobených síních byla potom slavná svatební hostina. Při tom stala se nemilá hádka mezi arcibiskupy Mohučským a Kolínským, z nichž každý po císařově pravici chtěl seděti. Rozstoupili se manové obou těchto kurfürstův na dvě strany, a tak proti sobě se rozpálili, žeby to bylo málem již k prolévání krve přišlo; však v tom císař oba arcibiskupy vzal za ruce, a obraceje to v žert do císařského palácu je vedl a tam s nimi sám stoloval.

Po hostině byly turnaje, a v těch prý se čeští rytířové přede všemi jinými slávou ověnčili, vynikajíce jak silou tak obratností svou. Také prý mladá královna Česká všechněch podivení způsobila, netoliko svou spanilostí a krásnou postavou, ale i svým oblekem. Její svatební šaty převyšovaly prý bohatstvím a krásou všecko, tak dalece, že něčeho podobného nikdo z přítomných daleko široko neviděl; — a ona si to sama byla připravila.

Císař Jindřich VII. usnesl se ve Špíře s knížaty svými, že se trojí vojsko do pole postaviti má: s jedním chtěl táhnouti do Italie, aby se tam dal na císařství korunovati, a tam také císařskou moc od časův posledních císařův Hohenstaufovi-

takořka uhaslou obnoviti; druhé vojmělo proti nepokojnému hraběti Eberlovi Würtemberskému táhnouti, a třeojsko mělo se 24. září v Normberce máždíti, aby krále Jana do Čech uo a Jindřicha Korutanského odtamtud nalo.

Čechové ve Špíře přítomní byli by nejjíl hned po svatbě s novým králem n nazpět do Čech táhli, obávajíce se, se Jindřich Korutanský mezitím poI Mišňákův ještě více nezmohl; avšak ř Jindřich nechtěl se nyní tak hned oučiti od milých dětí svých; jsa zarázdněn přípravami k velkému tažení Italie, činil rozličné jízdy v krajinách ýnských, na nichž syn jeho i s chotí u a celým průvodem českým ještě tři éle s jeho dvorem za Rýnem zůstámusili.

Řádění Korutanův a Mišňákův.

1310.

ezi tím počaly se věci v Čechách vždy ětšímu zlému obraceti. Pražané Jindřivi Korutanskému příchylní, když uslyže Kutná Hora jest v moci jejich ny, pozdvihli hlavy majíce vždy ještě ěji, že se Jindřich na trůnu udrží. Bylovšem král Jindřich u mnohých těch šťanův velmi zadlužen, a ti se musili , žeby o své přišli, kdyby Jindřich ze ě vyhnán byl; jiným zas Němcům ve stě líbilo se to, kupovati za levný peníz l všeho druhu, kterých žoldnéři koruští po venkově nakradli a nakořistili, e těch žoldnéřův nyní ve městě nebylo, alo se jim po nich stýskati. Byliť pak tě jiní, kteří by se rádi byli ze soumé zášti vymstili na spoluměšťanech ch k druhé straně patřících. Stranníci dřichovi, kteří z města byli vyhnáni, vně Velflovici, zejména bratří kuláš od Věže, Jakub, Děich a Jan, odebrali se do Kutné Hok Mišňákům, nadějíce se, že se jejich nocí budou moci zase do Prahy vrátiti svou moc v ní provozovati. Mnozí měli é manželky, děti a jiné své příbuzné Praze, a s těmi se nyní tajně dorozumíli, jak by zrádným způsobem Prahu hli opanovati. Mišňáci skutečně v drum týdnu měsíce září od Kutné Hory Praze přitáhli a před samým měm se položili. Jindřich Korutanský vyjel z hradu naproti nim, a přitáhna potom s nimi až před brány Starého města, vyzýval měšťany, aby mu jakožto králi svému brány otevřeli. Měšťané tito, očekávajíce již příjezd nového krále od Rýna, chtěli mu v prvním okamžení toho zabrániti, a stal se o to rozbroj ve městě. Přišlo však potom k pokojnému narovnání mezi oběma stranami. Sám Olbram radil, aby se měšťanům dopustilo, Mišňákům potravy z města prodávati, aby se venku drancování zdrželi a nechtěli snad na město násilně útokem hnáti. Tento Olbram držel vždy ještě špitál Křižovníkův s červenou hvězdou v moci své, a aby ty řeči zastavil, které o něm šly, jako žeby se na obě strany obojetně choval, přidal syna svého Menharta co rukojmí své věrnosti k poselstvu českému na Rýn ke dvoru císařskému pro nového krále vypravenému. Nyní když Mišňáci před branami stáli, sám k nim ven vyšel do jejich ležení, a tam nějaké jednání měl s mladým markhrabětem Bedřichem.

Strana korutanská ve městě konečně vymohla i to, že se dopustilo, aby se královna Anna ubytovala v domě Mikuláše od Věže při samé zdi městské. Byl to dům blíž věže hradební s brankou; na místě domu toho stojí nyní stavení bývalého generálního komanda a nynějšího krajinského soudu, a na místě věže s brankou strmí nynější Prašná věže vedle dvora králova. Tento dům Mikuláše od Věže výborně k tomu sloužil, že se mohli Jindřichovi přátelé z města i z venkova tajně v něm scházeti a dorozumívati: ano i králi Jindřichovi samému dopouštělo se potom přicházeti a odcházeti odtud s nemnohými průvodci. Tyto začátky vedly konečně k obmýšlenému cíli, a v den povýšení sv. Kříže, to jest dne 14. září, otevřeli přátelé králové Mišňákům dvě brány najednou, u sv. Františka na Františku u řeky a tuto při domě Velflovicův u Věže. Mišňáci bez překážky vešli do Prahy.

Tu pocítili měšťané hrozné následky nesvornosti své, neboť tito Mišňáci, zběř to nejhoršího druhu, dílem špatně odění a ozbrojení, při tom však tím nekázanější, dělali měšťanům strany protivné, kterým do domův byli vloženi, všecko co mohli nejhorší. Brali co jim pod ruku přišlo, bořili zdi a odtrhovali podlahy v komorách, slídíce po schovaných věcech; ano prohledávali i smrduté záchody, hledajíce v nich poklady. Skutečně také v záchodě v domě Ebruše Poplínova, jednoho z po-

slův právě na Rýně u císaře meškajících, našli as 500 hřiven stříbra. Kdo svého majetku chtěl hájiti, toho zbili a nemilosrdně tryznili, i museli mnozí z předních měšťanův, bratří Kokotovici čili od Kokotův, Bedřich, Jan a Mikuláš, potom Mikuláš Hiltprantův, Menhart z Rokycan a jiní jen rychlým útěkem z města nelidskému pronásledování ujíti, i odebrali se do Nymburka, kdež je pan Jindřich z Lipé, tímto městem vládnoucí přijal do své ochrany. Protivná strana, prvé vyhnaní Velflovici a jejich přátelé, vrátili se s Mišňáky do města, nabyli mnoho ducha, a těmto surovým cizincům ještě pomáhali páchati ohavnosti a zuřivé skutky na spoluměšťanech svých. Král Jindřich zřídil městu nového rychtáře, Mikuláše Vacingera, na místě Olbramovice Wolflína, a ten Vacinger prý užíval svého úřadu tak zle, že se i v loupežích Mišňákův účastnil beze slitování nad vdovami, sirotky a chudými. Jen Olbrám vždy ještě se držel ve špitále Křížovníkův u mostu jako v nějaké tvrzi, a když ho odtamtud nemohli sehnati, smluvil se s ním král Jindřich neznámým způsobem, následkem čehož Olbrám špitál bezpochyby moci Korutanské postoupil.

Mišňáci a Korutané dostavše se takto v Praze na vrch, také celé okolí Pražské strašně zdrancovali. Zvláště pak obrátila se zlost jejich na Cisterciany Zbraslavské, jichžto opat Konrad mezi nejčinnější protivníky strany Korutanské náležel. Již dříve byl jednou jistý Korutan nastražen, aby po okolojdoucím opatovi šípem střelil, ale Bůh prý opata střehl. Jindy zas, když právě opat Konrad v Němcích u císaře byl, a král Jindřich nevěděl, jak by se na něm vymstil, obořil se na mnichy Zbraslavské k němu přišlé řka: „Jestliže mně brzo na Zbraslavi jiného opata, který by se mně líbil, nevyvolíte, dám vám ucítiti ran hněvu svého!“ Nyní pak, když Korutané a Mišňáci z Prahy takořka lotrovskou pleš učinili, nebylo dne, aby nebyl na Zbraslavi zaznívал plachý zvuk obou zvonů klášterních na znamení, že se Mišňáci a Korutané blíží, a tu vesnice daleko široko vůkol poskytovaly strašlivý obraz lidské bídy. Loupežnické roty cizinců vrážely ovšem také do samého kláštera a vynucovali peníze hrozbami, tu sto hřiven, tu čtyřicet, tu hned padesát, pak zas dvacet neb deset, někdy jen jednu, a když klášteru již všecky peníze došly, museli starší mnichové v nepřítomnosti opatově, který ještě za Rýnem u císaře byl, zlaté, stříbrné a jiné drahocenné kostelní šperky a nádoby, a drahá církevní roucha, všecko to památky štědrosti někdy krále Václava II., prodávati a z toho stržené peníze ne chudým nýbrž loupežníkům dávati. V klášteře již panoval hlad, mnichové pro nejhorší případ jen ještě na ukrytém místě několik vepřův krmili. To však někdo Korutanům a Mišňákům prozradil, i přišli z rána na Zbraslav, prolámali plot na onom tajném místě, některým mnichům habity svlekli a vepře do Prahy hnali ku potřebě dvoru Jindřichova, neboť to s ním již tak daleko přišlo, že svou kuchyni musel způsobem loupežníkův zásobovati. Mniši jen pouhý škapulíř na těle majíce běželi za loupežníky do Prahy na hrad ku králi, prosíce ho, by se nad jejich bídou smiloval, a ty vepře jim navrátiti kázal. Tu se dal Jindřich obměkčiti, avšak tak, že jednomu z drancovníkův stranou pošeptal, řka: „Tučnější vepře vybeř, zabij a pro nás uschovej; ostatní těm mnichům vydej.“

Takové a jiné pronásledování přinutilo mnohé mnichy na Zbraslavi, že z kláštera vyšli a po Praze chodili nemajíce téměř, čím by se oděli, a hledajíce loupežníky, aby od nich unešené věci nazpět vyprosili. Mnohým počestným lidem zželelo se těch mnichův, kterak jako posuňkáři polonazí a otrhaní po městě běhali a marně se uháněli, nenalézajíce čeho hledali. Pan Jindřich z Aufenšteinu, vůdce Korutanův, který se zas byl ze zajetí vybavil, potkal jednou bratra Heřmana, mnicha Zbraslavského a správce klášterního domu v nynější Poštovské ulici při kostele sv. Ondřeje, kterak ještě s jedním mnichem se smutnou tváří po Praze ztracené věci svého kláštera vyhledával. Zastavil je oba na Staroměstském náměstí a tato hrozná slova spupně a zlostně k nim promluvil, řka: „Vy mniši stůjte a poslyšte mne: vy jste veřejní nepřátelé svého krále a naši protivníci, věřte mně, pomstím se vám; jděte domů, svolejte klášter, neboť do tří dní budu s vámi kapitolu držeti, budu dohlížeti a prohlížeti vás s železnou metlou, s rozdáváním políčkův; zlost má vylije se na vás a na vaše bratří, věřte mně a nepochybujte: některým z vás vlasy s hlavy vytrhám, brady oškubám, jazyky z jicnu vytahám a z vašich stavení kámen na kamení státi nenechám; Bůh mne! když jiný uměl vysta-

umím já rozbourati, zbořím vám vše-
do základu a nebude milosti u mne.
zte to svým bratřím ve jmenu mém,
připraví ku kapitole, kterou ve třech
držeti budu!" Hrozba tato naplnila
er novým strachem a třesením; a
Bůh prý sám se pomstil za takové
ní na Jindřichu z Aufenšteina, kte-
rý po třech dnech byl v boji na útěk
en, mečem proklán a zabit.

---

k Jan Luxenburský do Čech vešel a na český trůn dosedl.

1310.

vě zvolený král Český, mladý Jan
enburský, zůstal se svou man-
u a českými posly ještě plné tři ne-
při svém otci, císaři Jindřichovi VII.,
zeje ho, jak jsme již nahoře podo-
na jeho jízdách v stranách za Rý-
Otec i matka nemohli se snadno se
jediným synem a jeho spanilou
elkou rozloučiti, až přišli do města
maru. Tam jmenoval císař 16. září
Mohučského arcibiskupa Petra z
eltu a hraběte Bertolda z Hen-
erku za své plnomocníky při svém
mladém králi Českém, kteří měli
za něj vládu v Čechách vésti, pokud
im nedospěl. Dne 21. září stalo se
maře rozloučení těžké a pohnutlivé:
ské rodiče táhli do Italie, kde je oče-
o císařské korunování, potom však
dčasný hrob, děti zas táhli do Čech
e před sebou budoucnost právě ne
kvělou, avšak bezpečnou a dlouhou.
í se vrátil Jan i Alžběta s ce-
svým českým průvodem nazpět do
, kdež jich došla zpráva o tom, kte-
Jindřich Korutanský pomocí Míšňá-
Prahu zas cele opanoval. Tato zprá-
působila veliké překvapení, poněvadž
n naděje na dobré zdaření výpravy
ech silně zviklala. Nicméně dali se
ští novomanželé dále na cestu, a
až do Normberka, kde se ně-
knížata se svými vojsky měli shro-
ti, aby Jana mocně do Čech uved-
ak jak to v Němcích obyčejně bý-
sjížděli se tito knížata dosti zdlou-
a nejvíce se opozdil Ruprecht, falc-
a vojvoda Bavorský, kterýž tajně
Jindřichovi Korutanskému. Teprv 18.
byla výprava v Normberce všecka
nadě a hnula se odtud do Chebu.
ll Jan ve vojště tomto měl mnohé
z nejpřednějších knížat německých, před-
ce tato jeho výprava příliš valná a slav-
ná nebyla. Pozdržev se až do konce října
v Chebě překročil teprv přede všemi Sva-
tými české hranice, a o Všech Svatých, 1.
listopadu, přešel přes řeku Ohři u Rade-
šova, kterému již tehdáž Němci Radans-
furt (Rodisfurt) říkali. Po pravém břehu
Ohře táhlo to vojsko dále až k Budyni,
a všude po té cestě přidávali se k němu
pánové čeští se svým zbrojným lidem. Z
Budyně dal král Jan vyzvati Pražského
biskupa Jana VI. z Dražic, kterýž
vzdálen od Prahy na svém hradě v Roud-
nici přebýval. Biskup se hned ochotně do-
stavil a s celou čeledí svou přidal se k
novému králi rozmnoživ vojsko jeho.

V Praze myslili, že se tato výprava z
říše Německé hned k hlavnímu městu
obrátí, a činili pilné přípravy k obraně.
Měšťané dali již okolo 10. listopadu hrad-
by města hlídači osaditi, potom zatarasili
brány a činili ještě jiná opatření. Avšak
proti nadání nešel Jan Luxenburský s
vojskem svým hned na Prahu, nýbrž spoj-
iv se ještě s pánem Jindřichem z
Lipé bezpochyby u Nymburka, na Kut-
nou Horu zaměřil. Však tam před tím
již došel Jindřich z Aufešteina,
a opatřil Horu tak, že když Janovo vojsko
19. listopadu na ni útokem hnalo, udatně
bylo odraženo. Při tom byl pan Jin-
dřich z Lipé střelou z prakovnice ho-
zenou lehce poraněn. Vojsko Janovo ne-
pořídivši ničeho u Kutné Hory ku Kolí-
nu se obrátilo; král Jan měšťanům Ko-
línským velikých milostí sliboval, aby jej
vpustili a přijali; avšak oni 22. listopadu
za odpověď dali, že se budou podle pří-
kladu Prahy, jakožto hlavy měst ostat-
ních, říditi, až se ona vzdá, že oni totéž
učiní. Tu nastalo již velmi zlé počasí
pozdního podzimku, uhodily tuhé zimy,
Jan Luxenburský počal v ležení svém tr-
pěti škody na lidech i na koních. Nezbý-
valo mu tedy nic, nežli již přímo ku Pra-
ze táhnouti.

Velká část obyvatelův Pražských snášejíc již po několik měsícův takové loupe-
že, trýznění a nelidské ukrutnosti od ci-
zích žoldnéřův, i pronásledování od vlast-
ních spoluměšťanův, očekávala příchodu
Jana Luxenburského jako spasení svého,
a proto nebylo těžko králi Janovi s nimi
v tajné porozumnění vejíti a jejich pomo-
cí Prahy se zmocniti; neboť aby byl chtěl
útokem města dostati, toho si pro velikou
pevnost hradeb nedůvěřoval. Byltě ve mě-

stě kněz Berengar, starý kaplan královny Alžběty, a ten nyní tajného prostředníka činil. Smluviv se s měšťany, kteří se odhodlali k smělému skutku, vzal do ruky jakési spisy, ježto se týkali rozepře o jistou faru, ve které prý náleželo rozhodnutí arcibiskupu Mohučskému co metropolitovi biskupství Pražského, ukázal je strážcům v bráně, žádaje, aby mu dovolili z města vyjíti a zase se vrátiti, aby prý mohl užiti dobré příležitosti u arcibiskupa ve vojště německém právě přítomného, a nemusil jindy vážiti těžkých cest a útrat do Němec. Strážným v bráně, kteří byli nepochybně domácí sousedé Pražští, zdála se tato žádost býti slušná a nepodezřelá, neboť znali kněze Berengara. Tak tedy Berengar šťastně do ležení Janova přišel, a učinil s arcibiskupem Petrem úmluvu o jisté znamení, na které by se přikročilo k dílu jak vnitř ve městě tak i od vojska Janova z venku. Bylať v skutku již veliká potřeba, aby se přikročilo k rozhodnému skutku, neboť krutá zima hrozila již zmařiti celou výpravu, a někteří němečtí knížata, jmenovitě falckrabí Rudolf, vojvoda Bavorský, byli již netrpěliví hrozíce, že se s lidem svým domů navrátí. Petr, arcibiskup Mohučský, domlouval sice k vytrvalosti a srdnatosti, pravě, že neopustí místa svého, byť by padaly s nebe šípy a kameny místo chumelice sněhové, nicméně však myslil také již na to, jako král Jan, aby se v čas potřeby přes zimu zavřeli na jakýchkoli hradech pánův českých s nimi spojených. Zatím však kněz Berengar již nazejtří po své úmluvě s arcibiskupem byl ve městě se svými přípravami hotov, a dne 3. prosince vylezl v tajnosti s několika důvěrníky na věž při kostele Panny Marie před Týnem. Tu dal umluvené znamení na velký zvon, po kterém se všecko vojsko krále Jana vzchopilo, a k udeření na Prahu se připravilo. Následovalo zvonění druhé, potom ještě třetí, a tu již činěn jest v té chvíli útok z venku, když měšťané uvnitř města s Berengarem smluvení chopivše se zbraně k branám se hnali, aby je dobývajícímu vojsku krále Jana násilím otevřeli. Útok se stal na několika místech najednou, jmenovitě proti brance při domě Mikuláše od Věže u nynější Prašné věže; obrana města byla však statečná, dobyvatelé odraženi jsou se ztrátou, neboť střelbou s obou stran přišlo něco lidu k úrazu. V tom však měšťané u vnitř města s králem Janem smluvení obořili se na bránu blíž kostela a kláštera sv. Františka čili u sv. Anešky, nejméně hlídanou, proto že u řeky stála, a vypáčili ji mnohou prací sekyrami a motykami. Venku již čekaly sbory vojska Janova, a první tudy vjeli lidé Pražského biskupa Jana, Čechové do města. Obránci města na hradbách jsoucí, vidouce zrádu anebo slyšíce pokřik z toho povstalý, lekli se a ve zmatku na útěk se dali. Nával lidu Luxenburského byl však také veliký, že brána jim nestačila, a oni také přes příkopy a přes hradby od hajitelův opuštěné do města lezli; — a tu vjel také král Jan se svou manželkou a s celým ostatním vojskem svým tou branou na Františku; přilbice k zadu spuštěné se jim leskly na hlavách a vytažené meče v rukou. Když pan Hynek Krušina z Lichtenburka do města vjížděl, tu volal hlasem velikým, aby se nikdo nedotýkal domu toho lotra Vacingera, od Korutanův zřízeného rychtáře, že si ho vyhražuje, aby jej mohl sám vybiti a pomstu nad jeho majetníkem provoditi. Avšak král Jan všem svým lidem přísný rozkaz dal, aby se nikomu neubližovalo ve městě a tudíž v jeho vojště po všech ulicích: Pokoj! pokoj! voláno.

Ve městě byli při obraně Jindřich Korutanský a jeho přítel, mladý Bedřich markhrabě Míšeňský; zvěděvše o zrádném vtržení Luxenburských do města, bez prodlení přes most na hrad Pražský ustoupili; za nimi se hnali Korutané i Míšňáci a všickni z měšťanův, kteří s nimi drželi a Luxenburským do rukou padnouti nechtěli. Křižovnický špitál u mostu, před tím od měšťana Olbrama Korutanům postoupený, téhož dne byl od těchto vyprázdněn a v moc krále Jana dán.

Jindřich Korutanský jsa nestatečný o další obraně svého trůnu nemyslil, zvláště když jeho spojenec, markhrabě Bedřich, od svého otce z Míšně rozkaz obdržel, aby svého ujce, Jindřicha Korutanském opustil, poněvadž by říšskou klatbu na sebe uvaliti mohl. Jindřich chtěl si tudy aspoň výminky klásti, pod kterými by Janovi Luxenburskému český trůn postoupil, i počal tedy z hradu vyjednávati. Však to jednání pět dní trvalo a k ničemu nevedlo; nadarmo se sama královna Anna arcibiskupovi Mohučskému k nohoum uvrhla, nemohouc čeho více dosáhnouti, leda že s manželem svým bezpečně z Čech ujíti směla. V noci po pátém dni, totiž 9. dne měsíce prosince, dal se

žbách kostelních jeli královští
oba v kráse mladosti se skvějí-
větší slávě na vybraných ořích
dhernými nebesy vypnutými na
ysokých žerdích ze hradu Pra-
ů na Malou stranu, okolo bisku-
cu a přes most do Starého města,
jsouce vším vznešeným pan-
eskvostně vystrojeným, a provo-
při tom veselá hudba na rozličné
bubny, trouby, housle, varhany
V refektáři Menších bratří čili
u sv. Jakuba byly připraveny
edadla mistrného díla k slavné
hostině; jenom král, královna,
čtí hrabata a nejpřednější páno-
tomto refektáři k tabuli zasedli,
useli se rozděliti buď po kláště-
jiných domích sousedních, kdež
vně a vesele hodovali, neb pro
kni pohromadě na veřejném a
místě seděti nemohli. Měšťané
ěsta Pražského poctili krále a
k této slavnosti korunovací dra-
oty v ceně 120 hřiven stříbra.
před tím složila obec králi na
st 600 hřiven stříbra k jeho po-
a kteréžto peníze, jakož dílem
za dluhy po předešlých králích
ostoupil král měšťanům ungeltu
. V samý den korunování, 7.
ázali se přísežní obce v ten un-
oručili vybírání jeho dvěma ze
středka, Jindřichovi od Kamene
ndu Zwiflingerovi. Po nějakém
ajímal se ten ungelt vždy něko-
anům.

ylo po korunování, někteří pá-
e Německé, kteříž byli s králem
přijeli, s ním i s královnou i s
kými přátelsky se rozžehnavše,
zemí se navrátili.

---

se král Jan v Moravu uvázal.

1311—1312.

unovaci pomýšlel král Jan hned
by se v Moravu uvázal, neboť
, císař Jindřich VII. zapsal ji
vojvodám Rakouským v sumě
ven stříbra, aby mu pro syna
ývati pomohli. Císař se toho
bovolně dopustil, nemaje práva
aniž stavové království Českého
tázání. Vojvodové nesplnili zce-
svůj, a mladý král Jan musel
a to vynaložiti, aby tuto smlou-
vu s nimi od otce učiněnou zrušil. Proto se král hned v březnu 1311 s arcibiskupem Mohučským do Chebu odebral, a tam s plnomocníky vojvody Bedřicha Rakouského dne 23. března jinou smlouvu učinil. Bedřich se odřekl zápisného práva na Moravu a král Jan mu za to jistou sumu peněz slíbil.

Od zabití krále Václava III. v Olomouci na Moravě zlé věci se páchaly, a nevedlo se Moravanům lépe, nežli Čechům. Pánové i šlechta počali velikou zvůli míti a nebyla svornost mezi nimi; jedni stranili Rakouským vojvodám, druzí Jindřichu Korutanskému, a vedli malé války jak mezi sebou, anebo jak to v Němcích bývalo, proti klášterům a městům nepřátelsky sobě počínali. Měšťané ukrývali se za hradbami měst svých, obchodníci netušili sobě na otevřenou silnici vyjíti, a všeliká chatra měla veselé rejdiště: ozbrojené houfy táhly po zemi, plenice, kde co bylo pleniti, tak že i dobře ohražená města, jako Uherské Hradiště, na nejvyšších úřednících zemských pomoci se dovolávala. Mimo města naříkaly sobě nejvíce kláštery s toužebností očekávajíce, kdy nově vyvolený král na Moravu zavítá, všecky spory narovná a zločince potrestá. Bylo tehdáž již jen jedno knížectví na Moravě, totiž Opavské náležející Mikulášovi, často spomínanému levobočku krále Přemysla Otakara II. Tu však v těch časích se proti němu někteří pánové pozdvihli a z knížectví jej vypudivše Boleslavovi, knížeti Vratislavskému a Lehnickému, manželi Markéty Přemyslovny, mladší sestry nynější České královny Alžběty, dobrovolně se poddali. Kníže Mikuláš Opavský žil potom v Brně v dosti zlých okolnostech.

Král Jan smluviv se v Chebu s vojvodou Bedřichem Rakouským, pojal arcibiskupa Mohučského Petra, biskupa Filipa Eichstadtského, hrabata z Henneberka a z Hohenlohe a jiné pány německé, kteří ještě při něm v Praze byli, a vydal se s nimi a s královnou Alžbětou ku konci měsíce května 1311 na Moravu. Přijel do Olomouce, a jsa radostně uvítán 12 dní tam pobyl. Tam k němu přijel též kníže Boleslav Vratislavský a Lehnický, svak jeho, se všemi svými bratřími a strýci, zřekl se 11. června knížectví Opavského a všeho dalšího vyvěnění své manželky Markéty Přemyslovny za 8000 hřiven stříbra. Po vyřízení toho hnul se král Jan s celým dvorem svým do

Král Jan ponejprv z království odejel. Smrt otce jeho. Volba nového císaře.

1313—1314.

Za toho času zdržoval se císař Jindřich VII., otec krále Jana, vždý ještě v Italii, nemoha proti straně jemu protivné mnoho pořídíti. Proto se viděl brzo nucena, do Německé říše vzkázati, aby mu nových vojsk k posile do Italie poslali. Král Jan, jsa náměstkem otce svého v říši, položil v té příčině všem knížatům říšský sněm do Normberka na počátku měsíce ledna 1313, a aby ten sněm řídil, odebral se sám tam v průvodu Pražského biskupa Jana, mnoho jiných pánův a některých Pražských měšťanův. Knížata na sněmu se na tom usnesli, že v létě téhož roku císaři znamenitou pomoc do Italie pošlou, a král Jan slíbil, že sám to vojsko jakožto vrchní vůdce povede, načež se zas do Prahy navrátil. I činily se hned přípravy k tažení do Italie, k němuž i mnozí čeští páni a rytíři dobrovolně se připojili. Mezi těmi přípravami porodila královna Alžběta dne 8. července 1313 svému manželu první dítě, dceru, jíž dáno jméno Markéta po matce králově, která zatím byla před půl rokem v Italii umřela.

V srpnu ten týden po nanebevzetí Panny Marie vytáhl král Jan vojensky z Prahy, a to zase na Normberk, kdež se vojsko říšské sbíralo. Také královna Alžběta tam za ním přijela, a dne 1. září jmenoval král hraběte Bertolda z Henneberka svým náměstkem čili hejtmanem v království Českém na čas svého vzdálení ze země. Tento Bertold z Henneberka, Němec s králem do Čech přišlý, byl tehdáž zároveň preceptorem řádu Johanitův v Čechách, na Moravě, v Polště a Rakousích. Konečně postaviv se král Jan v čelo říšské vojenské výpravy, hnul se z Normberka do Šváb, avšak již u města Biberachu došla k němu smutná zpráva, že císař Jindřich VII., otec jeho, dne 24. srpna 1313 v Bonconventě, v krajině Toskanské, umřel po krátké nemoci.

Tato příhoda všecko proměnila, a to k veliké škodě i království Českého. Král Jan projevil tu ponejprv lehkou mysl svou, a nedlouho prý smutek nosil v srdci svém. Z výpravy do Italie ovšem sešlo, a král Jan poradiv se s knížaty říšské vojsko rozpustil. Němci se však hned také jinak k němu chovati počali, proto že se císaře, otce jeho, více báti nemusili. Čechové pak, kteří s sebou táhli, aby pro Německou říši bojovali, potkávali se nyní s myslí téměř nepřátelskou u prostřed tétéž říše.

Král Jan tuto ponejprv na své panovnické povinnosti ve vlastním království zcela pozapomněv, již o ničem jiném nemyslil, než jak by se po otci sám mohl na císařský trůn dostati. Předce však o to dbal, aby se arcibiskup Mohučský, Petr, zase ve správu Českého království uvázal, i poslal k němu především Konrada, opata Zbraslavského se žádostí, aby se s ním sjel k rozmluvě ve Würzburce. To se stalo, a král Jan vznesl naň 13. října správu království Českého na svém místě společně s Bertoldem z Henneberka, kterýž, jak se zdá, také k tomu z Čech do Würzburka přijel. Arcibiskup Petr a Bertold jeli pak s královnou Alžbětou do Čech, a byli v Praze okolo 25. listopadu 1313 od měšťanstva velikými poctami přijati. Krále samého však nebylo doma téměř rok víděti, jel především do hrabství Lucenburského, aby se v ně jako ve své dědictví po otci uvázal, a pak se potuloval v krajinách Porýnských, přátel sobě hledaje, kteří by mu dopomohli k císařství. Jenom někdy v létě r. 1314 přijel Jan na krátký čas do Prahy, aby učinil přípravy k nové vojenské jízdě na sněm říšský do Frankfurtu, kdež se mělo státi volení nového císaře. Však se potom sám svého úmyslu vzdal, když poznal, žeby ho pro jeho mladost, měltě tehdáž teprv 18 let, na císařství zvoliti ani nemohli, a že mnozí knížata Bedřicha, vojvodu Rakouského, zvoliti v úmyslu mají. K tomu však nesměl král Jan připustiti, aby dům Habsburský zase císařské moci dosáhl, neboť mohl tím království svého Českého snadno zbaven býti. Vojvoda Bedřich měl totiž zápisy stavů českých ještě v rukou svých, jež oni při vyvolení nebožtíka bratra jeho Rudolfa na království České domu Habsburskému dali, a mohl tedy snadno nároky své na Čechy, maje co císař nejvyšší moc v rukou, platně obnoviti. Proto se tedy nyní král Jan vší mocí o to zasazoval, aby někdo jiný byl císařem, totiž Ludvík, vojvoda Bavorský. Bylo velké roztržení v Němc předvídati, a proto se všecky strany sněmu Frankfurtskému strojily nejin než jako k nějakému válečnému tab Když pak k volbě přišlo, rozdělily se s ny, a jedna zvolila Ludvíka Bav

ského, druhá Bedřicha Rakouského. Tudy povstala mezi nimi válka o Římské císařství; převaha však byla při Ludvíku Bavorském, který také hned 25. listopadu 1314 v Cáchách na království Německé korunován byl, a hlavně podporou a přátelstvím Českého krále při svém důstojenství se zachoval.

Nespokojenost Čechův s králem Janem.

1315.

Arcibiskup Mohučský Petr nedlouho království České spravoval, neboť že přítomnost jeho při volbě nového císaře nevyhnutelna byla, dříve ještě do Němec odejel, nežli král do země se navrátil. V nepřítomnosti králově i arcibiskupa vládařili nyní v Čechách druzí němečtí rádcové královští, přední z nich Bertold z Henneberka, druhý Oldřich z Leuchtenberka, na Moravě pak Dětřich z Kastellu.

Až dotud požívala Česká a Moravská země dosti dobrého domácího míru a jiných dobrodiní spořádané správy, zvláště že arcibiskup Petr jakožto bývalý probošt Vyšehradský a kancléř království Českého nejlépe domácí řády a řízení znal, jaké ještě byly za panování krále Václava II. požehnané paměti, potom že moc Lucemburská až dosud ještě byla vážná, a podávala naději, že král Jan bude císařem. Však sotva tato naděje zmizela, a arcibiskup Petr zemi Českou opustil, začaly se tu nepokoje jeviti, a ozývali se hlasové, že to jest proti právům a zřízení království Českého, aby sami cizozemci náleželi do tajné rady královy a aby místo krále zemskou správu vedli. Také těch okolností hned rozličnì škůdcové zemští a loupežníci používali, i děly se zas násilí a loupeže. I počali se pánové sjíždětí a o tom pilně přemýšleti, jak by se těch Němcův do země uvedených bezpečně mohli zbaviti. Zdá se pak, že pan Jindřich z Lipé jsa v těch schůzkách hlavním řečníkem, co nejvíce mohl celou šlechtu českou k takovému smýšlení nakloniti.

Když se po dlouhém vzdálení král Jan Čech navrátil, mohl pozorovati, kterak mezi tím časem smýšlení Čechův změnilo, i netrvalo také dlouho, předstoupili ově před něj a odhodlanou řeč k němu ili, ústy bezpochyby pana Jindřicha z é takto řkouce: „Milostivý králi! Způsob království toho ráčíš již znáti, také naší věrnost, kterou k Tvé královské Milosti chováme. A však ti cizinci, kteří tuto při tobě co hosté jen do času se zdržují, věci Tvé královské Milosti náležité oni lakomě k sobě přijímají, pokladnici Tvou vyprázdňují, zboží sobě po dobrém i zlém, jakž mohou shromažďují. Hrady ke Tvé Královské Milosti náležité oni sobě drží a o pokoj a pořádek v zemi nic nedbají. Nám pak, milostivý králi, kdybys ráčil věřiti, a zemské úřady poručiti, jistě žebychom my lépe, než ti Němci, uměli ty loupežníky trestati a pokoj v tomto království zachovávati."

Tu se král Jan najednou u velké tísni octnul, a jinak si pomoci neuměl, než že svým německým důvěrníkům, aby konečně celý Český národ nepovstal, svěřené jim úřady odňal, je od sebe propustil a do Němec pryč odeslal. I tak propuštění jsou v měsíci dubnu 1315 hrabata Bertold z Henneberka, Oldřich z Leuchtenberka a z Moravy Dětřich z Kastellu a mnozí jiní. Na jich místě postavil sobě devatenáctiletý král v Čechách pana Jindřicha z Lipé, podkomoří a zemského maršálka, na Moravě pak Jana z Wartenberka za nejvyšší vládaře, kteří tudy jsouce jako poručníci králové, proti všemu starému obyčeji vedle krále, ano jak se brzy ukázalo, i proti vůli jeho vykonávali práva královská. Z toho přišlo k novým nevolem a nepokojům v zemi.

Již od smrti krále Václava II. nacházely se důchody korunní ve zlém stavu. Mnoho statků korunních bylo zapsáno ve dluzích, které povstaly náklady válečnými a nepořádným hospodářstvím za Václava III. a Jindřicha Korutanského, a pánové také mnohý královský statek drželi, ku kterému práva neměli. Němečtí rádcové krále Jana, majíce nejvyšší moc v zemi v rukou, zajisté vedle péče o dobro koruny z královského hospodářství sami také se obohatiti hleděli. A však nyní začal pan Jindřich z Lipé, co vládař a podkomoří zároveň, platiti dluhy korunní důchody z měst, z hor a z jiných platův takovým způsobem, že pro krále a jeho dvůr téměř nic neb velmi málo zbývalo, a při tom všem předce mnohé hrady a statky královské v rukou pánův zůstávaly. Pan Jindřich z Lipé sám byl posud jedním z předních věřitelův koruny, a pamatoval na sebe, nejen aby prvé než jiní k svému přišel, nýbrž obohacoval se

také spůsobem nepravým. On vedl dvůr nádherný a sám všecko v celé zemi řídil; když vycházel, šlo četné a skvostně oděné rytířské komonstvo před i za ním. Naproti tomu na královském dvoře nedostatek panoval, a král musel poslouchati jeho. Cítil to a těžce nesl král Jan, avšak jen proto, žeby byl sám rád rozhazoval, neboť marnotratnictví bylo vždy potom jeho největší slabostí. Avšak mnohem hloub to cítila královna Alžběta, kteráž to považovala za nehodné snížení důstojenství královského, a to ještě více, když jí bylo donešeno, že pan Jindřich z Lipé s ovdovělou královnou Hradeckou, totiž s Alžbětou, mladou vdovou po Václavovi II. a Rudolfovi I., která na svém věně, na Hradci nad Labem seděla, v jakémsi milostném spojení jest. I bylo tomu v skutku tak, a pan Jindřich podobal se nyní Závišovi z Falkenšteina, který byl manželem ovdovělé Kunhuty a velemocným poručníkem mladého Václava II.

Rudolfovici a Věňkovici. Výprava proti Matoušovi z Trenčína.

1315.

Nějaký pokračovatel Dalimilovy kroniky vypravuje pamětihodnou událost, kterak r. 1315 právo soubojem rozhodnuto bylo. Byl to prý soud v České zemi dosud nevídaný a neslýchaný. Rytíř Rudolf z Košic zabil panoše Věňkovi z Třešic, sousedu svému, za to zabil Věněk syna Rudolfova a Rudolf zas syna Věňkova. I byla to tak hrozná vina, že soud nemoha z obapolných žalob prvního provinilce vyšetřiti takový nález učinil, aby boj mezi oběma stranama rozhodl a Božím řízením ukázal, při které z nich právo jest. I učiněno jest kolo dosti těsné na hradě, do kterého Rudolf šest i Věněk šest mužův dobře oděných na jednostejných koních proti sobě postavili, a je v tom kole dobře ohradili, aby proti sobě bojovali avšak z kola vytlačiti se nedali. Vytlačený z kola nesměl dále bojovati. Rudolfovici měli na sobě sukně zelené, Věňkovici červené. Rudolfovici s počátku dobře se drželi, avšak v tom chybili, že, když kterého porazili, pěšky mu choditi dali. A ten, jenž pěšky chodil, také nejvíce jim škodil; Věňkovici však když kterého srazili, hned k poddání se jej přinutili, a tak Věňkovici vyhráli, Rudolfovci na milost se jim poddali. Jakžkoli nepřátelský boj lítý byl, však ni jeden z nich života nepozbyl, jenom oděni na sobě pošramotili a nerázně se potepali.

Matouš hrabě čili župan Trenčínský, známý velmož uherský, kterého jsme již tehdáž poznali, když Uhři českého kralevice Václava III. sobě za krále vzali, zmohl se za času zmatkův, které tenkráte povstaly, nežli se nový král Karel Robert z Anjou na uherském trůnu utvrdil, v takové míře, že mu veliký kus Uher od Dunaje až po hory Karpatské, jmenovitě celá krajina, kudy řeka Váh teče, jako nějaké knížectví náležel, v němž docela neodvisle panoval. Z hradu svého Trenčínského přes hory také do Moravy vpády činil, a několika měst a hradův moravských se zmocnil; lid pak jeho krajiny moravské několikráte daleko široko zdrancoval a zvláště ve východních stranách mnoho zlého spáchal.

Jak mile pan Jindřich z Lipé svého mocného postavení při králi Janovi dosáhl, hned také ustanovil, spupného Matouše Trenčínského jakožto nebezpečného a nepokojného souseda České říše válkou stíhati. Jeho spůsobením vypravil se tedy král Jan, maje Jindřicha z Lipé, jakožto nejvyššího vůdce, po svém boku, se svým vojskem dne 21. května 1315 z Prahy, a přímo na Moravu táhl, aby Matouše Trenčínského z Moravské půdy sehnal a jeho nepravému panství ve spolku s králem Uherským konec učinil. Král Karel Robert totiž měl dle úmluvy s králem Českým zároveň z poledních Uher proti Matoušovi táhnouti. Vojsko české bylo velmi úpravné, bylo v něm patmáct set oděncův spůsobem švábským silnou dratěnou zbrojí opatřených, ostatní bojovníci, jichž prý byl počet takořka nesčíslný, měli brnění a prošívanice na tělích, železné přílbice na hlavách, luky, střely a ostrá kopí v rukou.

Den před odjezdem krále z Prahy porodila Alžběta druhé dítě, opět dceru, jíž dáno jmeno Guta, z čehož mezi lidem nespokojenost povstala, proto že každý sobě přál dědice mužského. Královna se tím nemálo rmoutila řkouc: „Není-li koho, kdo by to dítě rád viděl, budu je mu set tím více milovati."

Na Moravě přitrhli Čechové hned městu Veselí, kteréž na ostrově v ř Moravě leží, a tehdáž silné hradby mě a hned druhého dne útokem je vzali uherskou posádku zajali; tak i s mno jiných hradův Uhry vypudili a potom

saných Uher vtrhli a město Holič obehli. Tu však nadarmo několikrát útokem hnali, a nemohouce města dobyti, hradby tajně podkopávati se jali. Avšak Uhři v Holiči o tom zvěděvše, také hned podkopy nad podkopy české dělali, až se na ně dokopali, tu pod zemí je tepali a vodu do podkopu vedše české kopáče vytopili. Mezi tím sám župan Matouš k Holiči svým na pomoc s velkou mocí přitrhl, z nenadání s velkým křikem na české ležení udeřil a deštěm šípů a oštípů je pokryl, tak že se Čechové toho ulekli a již na útěk se dáti chtěli. A však pan Jindřich z Lipé tu svou srdnatost zas osvědčil, silným hlasem postrašené zastavil a ke zmužilosti všecky napomínal řka: „Raději tu všickni se cti umřeme, nežbychom beze cti na světě živi byli! Avšak bohda toho nebude, abychom tuto zahynouti měli!" I tak se všechno vojsko české zmužile do silného šiku postavilo, a útok Uhrův vydrželo. Uhři tenkráte ještě vždy na spůsob divých národů asiatských bojovali, rychlostí uměli nepřítele překvapiti, avšak když se jim tento postavil, nic mu jejich šípy neškodily, odrážejíce se o silné brnění. Také tuto uherští jízdcové nepořádně prý jako motýlové na Čechy se vyřítili, domnívajíce se, že tito budou utíkati. Avšak když se Čechové napomenuti jsouce od Jindřicha z Lipé jim pevně pod svou korouhví postavili, mezi ně vskočili a mnoho jich skolili, tu se Uhři ani mnoho nebránili, jediné, jakž byli zvykli, náramně křičeli sem i tam běhajíce, až pak se na dobro na útěk dali. Čechové je nehonili a na svém místě v šiku stáli, půldruhého tisíce a pět set Uhrův pobili, sto třicet a dva do zajetí vzali, raněných pak mnoho ušlo. Ztráta Čechův byla jenom nepatrná, i tak slavně vítězství obdrželi. I nezdálo se králi Českému a panu Jindřichovi dále do Uher táhnouti pro nedostatek špíže, která se za vojskem až z Brna musela dovážeti, také Holič, město, nebylo ještě dobyto, a král Uherský, Karel Robert, svému slovu nedostál, a Čechy při tom tažení se své strany nepodporoval. Avšak župan Matouš Trenčínský po té porážce obávaje se Čechův ku králi Janovi posly své vypravil, žádaje aby s ním příměří učinil. Králi to bylo právě vhod, i uradiv se se svými k tomu svolil. I vysláno jest z obou stran osm osob, které se sešly, pokoj utvrdily a zaručily. Po dvou měsících byla uherská výprava skončena, král Jan již 25. července 1315 do Brna se vrátil, potom do Čech, kdež na Poděbradech a jiných královských hradech po nějaký čas se zdržoval.

Kterak se král a královna s vdovou Alžbětou Hradeckou a Jindřichem z Lipé nadobro porůznili.

1315—1316.

Král Jan s tou uherskou výpravou nebyl spokojen i vinu Jindřichovi z Lipé přičítal. Avšak přišlo ještě něco jiného do toho, co zvláště královnu Alžbětu popudilo ke hněvu. Královna vdova Alžběta sedíc na Hradci dceru svou jedinou Anešku, kterou s králem Václavem II. měla, při sobě chovala, a nyní ji spolupůsobením pana Jindřicha z Lipé beze všeho otázání panujícího krále a královny za Jindřicha knížete Javorského ve Slezsku provdala, upsavši mu za věno město Hradec nad Labem. Tento skutek rozvadil obě královny na dobro a panu Jindřichovi z Lipé byl za zrádu a urážku královské důstojnosti pokládán; z dvořanův pak mnozí, panu Jindřichovi z Lipé nepřející, namluvili králi a královně, že Jindřich neupřímně s nimi smýšlí, ba o jejich korunu a životy ukládá. I povolán jest Jindřich z Lipé na hrad Pražský dne 26. října 1315, a tu královským rozkazem jat jest od pana Viléma Zajíce z Valdeka, který jej na hrad Týřov v Křivoklátských lesích zavezl a tam ve vysoké věži uvězniv dvanáct mužův ustanovil, aby ho v tom vězení hlídali. Za to dostal pan Vilém v odměnu úřady nejvyššího maršálka a královského podkomoří panu Jindřichovi odňaté.

Z toho však pošlo nové zbouření pánův proti králi, podobně jako někdy pro zajetí Záviše z Falkenšteina. Všickni přátelé a příbuzní Jindřicha z Lipé vesměs Hronovici povstali, jako páni z Lichtenburka a z Ronova, z Dubé, z Housky, z Liběšic, vůbec každý, kdo v erbu svém ostrve t. j. dvou sukovitých, křížem položených oklestkův užíval; k nim se ještě přidali jiní pánové, jako pan Jan ze Stráže, zemský hejtman moravský, Jindřichův přítel, a Vilém z Landšteina, ze všech nejpřednější.

Nejprvé položili se tito pánové vojensky u Českého čili Biskupova Brodu, odkudž myslili zmocniti se toho neb

onoho města královského. I v Praze bylo obávání nějakého útoku. Pracovalo se plině na branách a zdech městských, kdež bylo potřebí nějaké správy; kolem města kladly se plaňky a jednali se strážníci na náklad obce. Ku králi Janovi přijel tehdáž do Prahy svak jeho Boleslav, kníže Lehnický, manžel Markéty, sestry králové, jehož měšťané poctili darováním rozličných klenotův. Mělo se za to, že podával králi pomoc proti jeho nepřátelům, skutečně však bylo jeho chování obojetné, a směřovalo více ku prospěchu strany protivné. Přijeltě v 500 koních do Čech. Větší pomoci užil král Jan od některých pánův zemských, kteří mu věrni zůstali, totiž od Viléma Zajíce z Valdeka, Petra z Rosenberka, od biskupa Pražského Jana Dražického, od Tobiáše z Bechyně, Beneše z Michalovic, tehdáž, nejvyššího purkhrabí, Bavora III. ze Strakonic, Protivy z Rožmitala a j. Před jejich mocí rozešla se strana Jindřicha z Lipé od Brodu s nepořízenou, načež král vypravil nejprvé o vánocích (25. prosince 1315) manželku svou Alžbětu v největší zimě do Němec k císaři Ludvíkovi, bezpochyby, aby ho o pomoc požádala, sám pak sebral pole a vytáhl proti věnným městům královské vdovy, která se ovšem držela strany králi protivné, totiž přátel Jindřicha z Lipé. Avšak věnná města Mýto Vysoké, Poličku a Jaroměř dobrovolně králi se poddala, a ještě větší rána stranu Jindřicha z Lipé dne 5. ledna 1316 potkala, když nejpřednější bojovník a nejvěrnější přítel páně Jindřichův, pan Jan čili Ješek ze Stráže čili z Wartenberka, dobývaje hradu Kostelce nad Orlicí střelou prakem ze hradu vyhozenou smrtelně do tváře poraněn jest, tak že z toho umřel.

Pan Petr z Rosenberka byv již s dcerou pana Jindřicha z Lipé zasnouben, zavrhl nyní tuto svou nevěstu a s přivolením krále Jana s Violou Těšínskou, vdovou po králi Václavovi III. se oženil. Král Jan tak prudce na Jindřicha z Lipé zanevřel, že několikráte na Vilémovi z Valdeka toho se domáhal, aby mu pana Jindřicha na Týřově ve vězení chovaného vydal anebo sám usmrtiti dal. Avšak tu se pan Vilém proti králi postavil a tato slova k němu pravil řka: „Králi, rač to věděti, žeť se Jindřich jinak nedal zajmouti, až jsem mu musel slíbiti, že mu na život nedám sáhnouti.“ I nevydal Jindřicha králi na smrt, nýbrž vida, kterak mladý král zemských řádův špatně šetří, a slyše jeho řeči, jimiž nevážnost svou k Čechům velmi neopatrně na jevo dával, zanevřel pan Vilém na něj a od něho se odvrátil.

Časně z jara r. 1316 vytáhl král Jan z Prahy ještě k Budyni, z kteréhožto hradu posádka panu Jindřichovi z Lipé oddaná, velké škody na statcích krále a pánův s ním spojených činila. I měšťané Pražští vypravili se vojensky do pole za králem, a pomáhali Budyni obléhati. Hrad byl pak dobyt po rozličných bojích před ním svedených. Zatím přišla pomoc od krále skrze jeho manželku v Němcích hledaná. Králův strýc, Balduin, arcibiskup Trevirský, a Petr, arcibiskup Mohučský, vypravili se s vojskem, v němž bylo výše tisíc dobře ozbrojených oděnců, do Čech, a dne 26. března 1316 oba ti kurfürstové do Prahy přijeli, jsouce od měšťanů poctěni darováním skvostných sukní hedvábných a baldachynů. Jak mile oba stav věcí v Čechách seznali, kterak se král překvapeně zachoval a s pány českými povážlivým způsobem rozvadil, dali se místo válčení do smlouvání a prostředkování mezi oběma stranami. Dne 12. dubna učinili pak přátelský výrok mezi nimi, aby byl pan Jindřich z Lipé z vězení propuštěn, jestliže devět hradů panských bude do věrných rukou královýchvydáno a osm pánův českých strany Jindřichovy králi se zaručí, že pan Jindřich jistotně před králem se postaví, kdyby se nemělo úplného smíření dosáhnouti. Avšak toto konečné smíření mělo teprv tenkrát nastati, až by ustanoven byl spůsob, jak by se měly všecky hrady korunní, dosud v držení pánův jsoucí, králi navrátiti. Když pánové takové zaručení učinili, vypuštěn jest dne 17. dubna 1316 pan Jindřich z Lipé z vězení svého na Týřově, v kterém půl roku vězel.

Tři dni před propuštěním pana Jindřicha z Týřova potkalo Prahu ohněm velké neštěstí. Začalo totiž 14. dubna v Židovské ulici, t. j. v nynějším Židovském městě hořeti, a oheň strávil rychle velkou část Starého města od Židovského města asi prostředkem až ke bráně u sv. Martina na nynějším Perkšteině. O 12 dní později, 26. dubna, vyšel oheň podruhé, i spůsobil velkou škodu v sousedství kostela sv. Valentina v nynější Valentinské ulici.

Narození královského syna Václava, potomního císaře Karla. Olomoucký biskup Konrad. Kronikář Petr opatem Zbraslavským.

1316.

Byla velká radost v zemi České, že se král Jan s českými pány úplně srovnal a smířil, neboť když páni vojnu vedli, platil to vždy ubohý lid svým statkem a životem. A však ještě větší radost naplnila celou říši Českou, když královna Alžběta dne 14. května 1316 prvního syna a nástupce trůnu porodila. Byli ještě oba němečtí arcibiskupové v Praze, a tu dne 30. května na hod Boží Svatodušní arcibiskup Petr Mohučský prvorozence královského ve hlavním chrámě u sv. Víta na hradě Pražském pokřtil, dav mu dle žádosti matčiny jméno dědovo Václav. Přítomni byli při té slavnosti strýc arcibiskup Balduin Trevírský, biskup Jan Pražský, biskup Heřman Prizrendský, kanovníci, opatové, veškerý dvůr královský a lid hlučně shromážděný, který svou radost tancem a plesem na jevo dával. Tento královský syn dostal později jsa při dvoře francouzském při biřmování jméno Karel, a pod tím jménem potom proslul co císař Německý a otec vlasti České.

Toho roku umřel 20. června Olomoucký biskup Petr II.; na přímluvu Mohučského arcibiskupa Petra stalo se, že nyní jakýsi Konrad, rozený Bavorák, na Olomouckou biskupskou stolici dosedl.

Konrad opat Zbraslavský, složiv již jednou, r. 1312, důstojnost opatskou, pak ji zase r. 1314 přijav, viděl se nyní nucena, dne 11. září 1316 ji zase složiti, když ho vždy opět a opět volala služba zemská, a král i královna bez jeho rady a osobní pomoci obejíti se nemohli. Aby tedy proto klášter Zbraslavský pro jeho častou nepřítomnost netrpěl, vyvolen jest na Zbraslavi jeho posavadní tajemník a spoludruh na cestách, známý kronikář český, Petr ze Žitavy, za jeho nástupce v hodnosti opatské, muž v každém ohledu svého předchůdce nejhodnější a k němu nejpodobnější, který potom po Konradovi také přízeň a důvěru královské rodiny v plné míře zdědil, a jsa zpovědníkem ženské polovice královské rodiny vláště svou radou ve všech případnostech těžkých nesnázích královně Alžbětě věrně sloužil.

Král Jan v Němcích a Luxenburce. Nová válka mezi stranami v zemi.

1316—1317.

Čtvrt léta po narození královského syna Václava přišli poslové od císaře Ludvíka do Prahy žádat pomoci od krále Jana proti Bedřichovi Rakouskému. Tu se tedy král Jan dne 17. srpna 1316 podruhé z Čech pryč odebral, vzav s sebou strýce svého Balduina, arcibiskupa Trevirského, a jen něco málo bojovné šlechty české. Petr, arcibiskup Mohučský, dal se přemluviti, že v Praze jakožto správce říše a hejtman království Českého opět pozůstal, a králi přislíbil, že za ním z Kutnohorské urbury týdně 200 hřiven stříbra posýlati bude. Královský synáček Václav, maje teprv 4 měsíce, byl po odjezdu otcově panu Vilémovi Zajícovi z Valdeka k opatrování odevzdán, a ten jej na hrad Křivoklát zavezl, kde královské dítě od měsíce září 1316 do března 1317 bylo chováno. Král Jan zatím v Němcích teprv vojsko sbíral z rozličných stran najaté, a s ním k císaři Ludvíkovi do Šváb táhl, kde Bedřich Rakouský jakožto volený proticísař s Ludvíkem válku vedl. Byltě pak král Jan 19. září 1316 v bitvě na řece Nekaru nedaleko města Esslingen se svými přítomen, a tak rytířsky se zachoval, že jej po vyhrané bitvě císař Ludvík slavně na rytířství pasoval. Potom se obrátil král Jan se svým strýcem arcibiskupem Balduinem, do svého hrabství Luxenburského, kdež zcela o Čechy nedbaje, téměř celý rok se zdržoval.

Ukázalo se pak, že pánové strany Jindřicha z Lipé o vyplnění výminek, pod kterými pan Jindřich z vazby propuštěn jest, mnoho nedbali a korunní statky králi vydati nechtěli, napořád ve své moci je držíce. Jindřich z Lipé držel Žitavu, Vilém Zajíc z Valdeka města Beroun a Domažlice, hrady Křivoklát a Přimdu, Petr z Rosenberka Zvíkov, Hynek Berka z Dubé Kladsko, Vilém z Landšteina Hlubokou, Raimund z Lichtenburka Vranov na Moravě, Půta z Dubé Bezděz a jiní ještě jiné hrady. Jindřich z Lipé jsa z vazby propuštěn zas se ku své staré lásce, královně vdově Alžbětě Hradecké navrátil, a hněvy mezi oběma královnami tudíž na novo se rozjitřily. Pak titíž pánové proti arcibiskupovi Petrovi reptati počali, naříkajíce, že cizinci nejvyšší moc v zemi provozují a viníce je, že se na útraty zemské obohacují. Arcibiskup

Petr snažil se sic upřímně, aby v zemi řád a pokoj zachoval, avšak s penězy za králem do ciziny posýlanými šly vždy také značné sumy do Mohuče, jež sobě arcibiskup podržel. Když pak viděl, že nespokojenost a sváry v zemi vždy více vzrůstají, rozmrzel se i nechtěl více správcem České říše býti. V tom jej císař Ludvík do Normberka volal, a on rád jsa té příležitosti, správu země do rukou panující královny Alžběty složil, a dne 8. dubna 1317 již na vždycky Čechy opustil.

Král se za Rýnem potloukal, hýřil a dobrodružství hledal i nic o sobě věděti nedával; královna zas jako křehká ženská neuměla sobě co správkyně země moudře počínati, i pouštíc uzdu své popuzené mysli proti Alžbětě Hradecké a její straně povážlivou bouři proti sobě způsobila. Nevěříc více domácím pánům užívala především rady Němcův do země přišlých, jmenovitě nového biskupa Olomúckého Konráda, kancléře králova Jindřicha a Porýňana Winanda z Buchsesu. Z českých pánův jediný pan Vilém Zajíc z Valdeka do této důvěrné rady náležel. Když pak strana Jindřicha z Lipé v celé zemi velkou převahu dostávati počala, tu královna Alžběta uposlechši neupřímné rady německých rádcův svých dala v Němcích žoldnéře najímati, aby jimi a pomocí domácích jí věrných pánův druhou stranu skrotila. Drželi k její straně ještě Petr z Rosenberka, Bavor III. ze Strakonic, Zbyněk a Tobiáš z Bechyně, Markvard a Heřman z Lemberka na Jablonném, Jan z Dobrušky a někteří jiní. Avšak mnohem větší počet pánův, mezi nimi celý rod Hronovicův čili celá ostrev, jak jej po erbu nazývali, a znamenitý jednooký práč, rytíř Fridman ze Smojna, drželi se pana Jindřicha z Lipé, kterému hrdá Přemyslovna nikdy toho neprominula, že se více podle vůle Alžběty Hradecké nežli podle její vůle spravuje. I tak se strhla nová válka domácí, strana stranu pronásledovala, škody sobě činila, a obecný lid trpěl hrozné záhuby. Po dvou měsících dne 20. června 1317 opustila královna Alžběta Prahu s třemi dětmi svými, aby nemusela se sama na hrůzy války dívati, a odebrala se na hrad Loketský od středu země dosti vzdálený. Odtud vysýlala posly ku králi, svému manželu, do Němec, aby jej k návratu do země pohnula; vyslala i Petra, opata Zbraslavského, a ten po dlouhém hledání krále Jana v Trevíru našel, a jemu své poselství vyřídil. Král mu slíbil, že nanejdéle do sv. Martina v listopadu téhož roku do Čech přijede.

Královna Alžběta uvedši německé žoldnéře do Čech velmi neprozřetelný skutek splnila, neboť od času Jindřicha Korutanského bylo všechno cizí vojsko v zemi v čerstvé nenávisti. Pánové čeští obou stran, jak se zdá, nejvíce proto se k sobě poněkud zblížili, a hned po odjezdu králové z Prahy o své ujmě společný sněm v Praze sobě položili, aby mezi sebou narovnání učinili a pokoj v zemi obnovili. Sněm se sešel již dne 24. června 1317 v refektáři kláštera Dominikanského u sv. Klimenta. Byli na něm i měšťané Pražští i preláti. A tu zvolili čtyři úmluvce, kteří měli učiniti výrok o věci, pro které se král a královna s pány porůznili. Z toho sněmu vysláni jsou dva poslové, Lev, provinciál rytířského řádu německého v Čechách, a Pražský měšťan Bedřich od Kokotů, napřed ku královně do Lokte, a odtud dále ku králi do Němec, aby jim oznámili dobrou vůli pánův ku smíření, a aby k těm plnomocným úmluvcům svolili. Pan Jindřich z Lipé mimo to ještě zvláštní posly ku královně vypravil, dav ji pokorně prositi za odpuštění a za navrácení její milosti. Avšak všechno to poslování marné bylo, královna i král měli to za nehodné sebe, aby s poddanými vyjednávali jako strana se stranou.

Král Jan tenkráte splnil slovo Petru Zbraslavskému dané, a skutečně po sv. Martině, 12. listopadu 1317, ku královně na Loket přijel maje s sebou 200 oděncův od Rýna. Zpráva o jeho příjezdu v celé zemi radost spůsobila, neboť zvláště ubohý lid se těšil nadějí, že nastanou pokojnější časy.

Pan Vilém Zajíc z Valdeka, biskup Pražský Jan IV. a ještě někteří jiní pánové dotud králi věrní hned do Lokte pospíchali a králi svých služeb podávali, však při tom úsilně radíce, aby cizí žoldnéře ze země nazpět odeslal. Však němečtí rádcové královi byli tomu na odpor, a nestalo se to. Král i královna, zůstavivše toliko dítek svých na Lokti, zdvihli se a v průvodu toho cizího vojska jeli do Prahy.

ak král Jan prý chtěl Čechy vyhubiti a hladem mnoho lidí pomřelo.

1317—1318.

Praze sjelo se zatím také něco če- n pánův s branným lidem svým, a královští manželé dne 18. listopadu sem přijeli, tu se jim k službám po- li, žádajíce bezpochyby také, aby cizí ěří byli vzdáleni. Avšak král měl na ecky zlost, proto že s jeho protivníky ovali; jeho Němci proti všem Čechům jeho popouzeli, tak že odbyv věrné ošemetně, jejich služeb nepřijal, a v šesti dnech, 24. listopadu pouze ými Němci z Prahy proti pánům je- odporným do pole vytáhl, mysle, že ecky potře silné rámě německé. Na- opanoval Tatce, tvrz probošta Vy- dského za Českým Brodem u Peček, u protivníci obsazenu měli. Potom se til proti Zdislavovi ze Šternka, avšak ten maje sídlo své na ě svém Šternberce nad Sázavou, vy- nu vstříc a prosil za milost, kteráž dána jest. Zima již byla hodně po- la, avšak to králi nepřekáželo, i se ještě před koncem r. 1317 do- ch krajin českých proti Vilémovi ndšteina, Vítkovici, který tehdáž ní hrad Hlubokou ve své moci . Když toho hradu králové Němci ne- dobyti, dal jim král jeho statky hu- a tu oni hubili vlastní poddané krá- ohněm a železem s zuřivostí velikou. dyž nešetřili i sousedních statků pa- Petra z Rosenberka, králova ržence, přišel tento pán do královské- ření, žádaje krále za ušetření a chtěje ním a Vilémem z Landšteina pro- lkovati. Avšak král mu tak těžké vý- y kladl, že pán z Rosenberka se roz- al, od krále odešel a zřejmě k jeho vníkům přestoupil.

a Moravě byla síla strany Jindřicha pé největší; on sám mezi tím časem, rál v poledních Čechách vlastní zem hubil, ve jménu strany své zavřel 27. prosince 1317 smlouvu s vojvodou řichem Rakouským, voleným em Římským, zjednal si od něho vo- kou pomoc a slíbil mu, že mu dopo- k vypínění neporovnaných dosud stí jeho na markhrabství Moravském, o více, jestli žeby se král Jan s ním, Hchem, a jeho stranou nechtěl smí- že Čechové buď některého z bratří Bedřichových anebo zase Jindřicha Korutanského za krále přijmou.

Čtrnácte dní zuřil král Jan se svými německými žoldnéři na statcích Viléma z Landšteina a Petra z Rosenberka, nemoha však žádného hradu dobyti, obrátil se plný zuřivosti na Moravu, a dne 6. ledna 1318 na Brněnský hrad přijel. Tam k sobě zavolal z Prahy také svou manželku Alžbětu, která 21. ledna k němu přijela, když on mezitím na všecky strany útoky činil, krvavé boje sváděl, všecko všude plenil a kazil, nejinak než jako pravý středověký rytíř loupežník, který ve své zuřivosti vše co vůkol něho žije chce zničiti a v niveč obrátiti. Z druhé strany hubili pánové zas statky královské a vše, co s králem drželo, tak že byla celá země Moravská plna zádav a nářku obecného lidu.

K většímu zlému byla r. 1317 velká neúroda, a nyní se počaly již ukazovati její následky, totiž hrozný hlad. Pro ustavičný nepokoj nemohly se potravy ze sousedstva přiváželi, a chudší lid brzy musel hledati kořínkův, trav a kor ze stromů, z nichž si nezáživný pokrm vařil. Brzo dohnán jest hladem k zoufalství, a mnozí zapomenuvše na svou lidskou přirozenost, druhých zabíjeli, a lidským masem se živili. Z hladů povstal mor a silné mření, zvláště na hradech a ve městech, tak že zase veliké a hluboké jámy kopali, a po mnoha stech lidí hladem a morem zemřelých do nich kladli. Na hřbitově kláštera Sedleckého až do konce toho roku 1318 třicet tisíc lidí pochovali. Povídali, že od počátku České země takového hladu a bídy nebylo, z čehož však znamenáme, že paměť velikého hladu, který byl r. 1281 za Oty Braniborského, nyní již se vytratila.

Král Jan nevšímal si této bídy, a vždy jako ztřeštěný o vyhlazení svých protivníkův pracoval. Čechové a Moravané vidouce toto řádění jeho, počínali mysliti, že jich chce úmyslně vyhubiti, a ve vlasti Němce nasaditi. Však dost možná, že mladý ještě král, který dotud v Čechách sobě nemohl zvyknouti, česky se nenaučil a jen v Němcích zalíbení měl, při tom odporu, jehož přelomiti nemohl, zlostí se rozkřičel, a že celé plemeno slovanské vyhubí hrozíval. Pánové tuto pověst snad úmyslně mezi lidem roztrušovali, a tak celý národ krále proklínati počal i bylo pobouření myslí všeobecné, jakého nikdy před tím nebývalo; pánové pak dříve ne-

svorní, upustili od svých záští domácích, nebylo více strany královské mezi nimi, a u velikém počtu sjeli se dne 2. února 1318 na hradě Zvíkově, kterýž tehdáž v moci pana Petra z Rosenberka byl. Dal se i pan Vilém Zajíc z Valdeka tu najíti, zapomena na svou dávnou zášť proti starému Albrechtovi z Žeberka, kterýž ku straně Jindřicha z Lipé náležel, a před dávnými léty pro nějaký sňatek mezi dětmi obou domů s panem Vilémem se rozkmotřil. Na Zvíkově se všickni pánové proti králi zavázali a v jednotu vstoupili. Jednalo se již, jako za Jindřicha Korutanského, o ssazení krále s panství, a povolání jiného panovníka. Jen Pražský biskup Jan z Dražic se tomu protivil a církevními tresty hrozil, přičítaje pánům vinu, že takový hlad a bída v zemi panují. Avšak pánové učinivše Jindřicha z Lipé hlavním vůdcem cítili se býti silnými, zvláště že také rakouské a uherské pomoci k ruce měli, i všechno vojsko své k Brnu stáhše, krále i královnu v něm oblehli.

Tu teprv král Jan poznal, do jakého nebezpečí jeho náruživost jej uvrhla, z nouze odložil pýchu, ucho své k opětovaným prosbám Jindřicha z Lipé naklonil, učiniv s ním příměří, aby k němu do Brna bezpečně mohl přijíti a s ním o smíření vyjednávati. Král sliboval, že chce všecko zapomenouti a pánům milost svou navrátiti; avšak když pan Jindřich z Lipé jal se dokládati, že pánové nemohou v žádnou smírnou smlouvu vejíti, do které by nebyl zároveň pojat Bedřich Rakouský, kterýž prý jest pravý král Římský, jemuž by musili zachovati sliby své, — tu se rozkřikl král Jan, že k tomu nemůže svoliti. Přetrhl všecko další jednání a hned s královnou Alžbětou hněvivě z Brna pod týmže příměřím odejel. Dne 27. února 1318 přijel do Prahy a hned k císaři Ludvíkovi posly vypravil, aby mu šel ku pomoci.

Jak mile císař Ludvík uslyšel, že čeští pánové s Bedřichem Rakouským se spolčili, porozuměl tomu, že se také o jeho věc jedná; i přijel bez meškání do Chebu, a zval tam krále Jana k sobě. Jan tam vyjel se svou vojenskou družinou dne 20. břez.; královna odejela z Prahy o tři dni později ke svým dětem na Loket. Na té cestě králově do Chebu vyčíhal ho pan Vilém Zajíc z Valdeku, a přepadl jeho německé vojsko mezi Křivoklátem a Žatcem, když na picování vyšlo; m lidí mu zabil a poranil, 144 mužův, s nimi několik německých hrabat i kr ského maršálka, zajal, a ostatní roze

Císař Ludvík poznav zlé postavení Českého naproti stavům zemským ne nic jiného počíti, leč co mocný prostř obě strany porovnávati. Nebylo j prostředku, nežli toho samého pana léma Zajíce z Valdeka, k králové německé žoldnéře potloukl a prášil, do Lokte pozvati a s ním koj zemský jednati. Pan Vilém přija měří ve jménu celé země na tři n a ustanoveno položiti sněm všem st českým a moravským do města D žlic, které tenkrát pan Vilém zá držel v moci své. Sám pan Vilém ob potom české pány, aby je k přijetí příměří a k návštěvě Domažlického mu přiměl.

Na Domažlickém sněmu, kt velikonoci dne 23. dubna 1318 byl jen, podával se král Jan pánům če sám svou milostí, kterou jim dotud jich snažným prosbám urputně dáti chtěl, i tak stalo se konečně smíření stranami; pánové obnovili králi J své přísahy věrnosti a přijali od milost aniž se k něčemu zavázali. nevydali ani královských měst a h jež každý dosud ve své moci držel, hlavní původce odboje, pan Jindři Lipé stal se zase podkomořím králo Českého, a pan Vilém Zajíc zems maršálkem. Král se musel na novo zati, žádných zemských úřadův cizo cům více nedávati, než ve všem sprav se jen radou domácích českých úředn Císař Ludvík, pomáhaje sám osob tomu narovnání v Domažlicích, potom do říše odejel.

Tak skončil se sněm Domažlick pánové Jindřich z Lipé i Vi Zajíc, přijedše 28. dubna do Prahy jali tu hned Jindřicha, královského k léře, Němce, a dali ho spoutaného na voklát zavézti. Tak se mstili za to, že kancléř s druhými radami, jež král d okolo sebe měl, mysl jeho od národu ského odvraceli, a takovou kyselos něm vzbuzovali.

...e biskupa Jana IV. z Dražic, a jeho ...vyjezd do Aviňona k papeži.

1315—1318.

...času těchto žalostných politických ...i udály se také v české zemi velmi ...příhody. Již král Přemysl Otakar II. ...Římě u papeže na to stěžoval, že ...v klášteřích městských větším dí... ...émci byli, proto že Čechové a Mo..., kteří jejich řeholi přijali, od pře... ...ých nejvíce do cizozemských klá... ...rozstrkováni bývali. Tito němečtí ...ové po městech nemohli u českého ...čeho dobrého spůsobiti, zvláště že ... klášterní kázeň velice kaziti se ... a mnohé pohoršení z toho vychá... ...Praze na Starém městě M i n o... ...u sv. J a k u b a z rozličných příčin ... světskému duchovenstvu byli ne... počali se s ním škádliti. Tu někte... ...ští kněží chytili se jakýchsi nále... ...církevního sboru ve Vienně r. 1312 ...ch, jichž v nepravém smyslu sobě ...ali. I činíce o nich kázaní v koste... ...ražských dotýkali se Minoritův, tvr... ...e to věřícím křesťanům není nic ... u Minoritův se zpovídati. Minorité ...ned u dvora papežského žalovali, ...e Pražskému biskupovi J a n o v i ...avní vinu, že takových kázaní ne... ...oval. Následkem toho došly biskupa ...r. 1315 výhrůžné listy od některých ...alův, kteří jemu za to také domlou... ...e na škodu Minoritův někde blízko ...Jakuba dopustil jakýmsi novým je..., jimž M a g d a l e n i t k y říkali, ...tovati, proto že tyto jeptišky Magda... ... od papeže ani ještě řádně potvr... ...ebyly.

...však tato věc přešla, nastalo jiné ... poledních zemích francouzských ...o nějaké kacířství a silně se šířilo, ... králové Francouzští a jiná knížata ...é ty kacíře krvavou válkou stíhati ... Přívrženci toho kacířství zvali ...l d e n š t í anebo A l b i g e n š t í; ...církev křesťanskou obnoviti na spů... ...votního stavu jejího, jako za apo... ...byla, zamítali některé církevní svá... ...papeže neuznávali, o tajemství sva... ...jíce hloubali. Čím dál se tato na... ...zšiřovala, tím více škodlivých a ne... ...ých novot se z ní rodilo; jedni dru... ...pověď slyšeli, rozdílu mezi knězem ...em neuznávali, podruhé se křtili, ...ch nočních schůzkách po bludných ...ch a pobožnostech svých ohavné smilství páchali. Toto kacířství toho času také v Čechách se jevilo a mnoho přívrženců v nalézalo. V Praze a Pražském biskupství činili tito kacíři spořádané tovaryšstvo, měli prý svého arcibiskupa a sedm biskupův, z nichž každý měl pod sebou 300 duší. Proti nim horlili zvláště Dominikáni již podle svého povolání, i dovedli to na králi Janovi, že Pražského biskupa Jana r. 1315 k tomu přiměl, aby k vyhubení těchto nešvar zřídil vyšetřovatele kacířství čili tak zvané i n k v i s i t o r y pro celé České království. Tito inkvisitoři byli všude z řádu sv. Dominika, tedy také v Čechách, a v Praze obývali v domě za kostelem sv. Jana na zábradlí mezi Svatojanským plácken a staroměstskými mlýny, kteryžto dům teprv r. 1847 stržen byl, učiniv místo novému činžovnímu domu. Během jednoho měsíce 1315 bylo v Praze čtrnáct kacířův obojího pohlaví, kteří od svých bludův upustiti nechtěli, upáleno. Některé jiné, nad kterými již kříž jest udělán, aby upáleni byli, dal biskup Jan propustiti, proto že slibovali pokání. Jakýsi lékař R i c h a r d byl za to těžce obviněn, že kacířskou knihu sepsal, a již seděl zavřen u Dominikánů v klášteře u sv. Klimenta, odkud měl světské mocí vydán býti, aby ho upálila; avšak biskup do toho vkročiv, úředníky své vyslal, kteří toho lékaře mocí z kláštera vyvedli a na svobodu propustili. Z toho se strhl hrozný hluk, Dominikáni popudili obecný lid, který prý hlučně volal, aby lékař byl upálen. Biskup však inkvisitory kacířství dokonce s jejich úřadu složil.

Za to musel biskup Jan těžce pykati. Jakýsi J i n d ř i c h ze S c h ö n b u r k a, kanovník Vyšehradský, Durynk rodu nemanželského, soudil se s biskupem delší čas před stolicí papežskou o Litoměřické proboštství, s kterého od biskupa sehnán byl, a že nemohl cíle svého dojíti, uchopil se nynější příležitosti, aby se na biskupovi pomstil. Obžaloval ho u papeže, že se ujímá kacířův a je zastává, že na duchovní prebendy dosazuje lidi nehodné, že kněží a oltáře za peněžité platy vysvěcuje, a jiné podobné nářky činil. Na takové těžké obžalování vydal tehdejší papež Jan XXII. dne 1. dubna 1318 nařízení, aby biskup Jan složen byl se světské a duchovní správy jeho biskupství, a že se do tří měsíců osobně před papežovým soudem v Aviňoně postaviti má.

Biskup J a n chtěl místo sebe posly k papeži poslati, avšak toho mu dopuštěno

nebylo, a tak musel do Aviňonu na cestu se vydati. Odešel z Prahy dne 9. května 1318, čtrnáct dní po smíření se stavů českých s králem Janem v Domažlicích.

Sestry krále Jana. Mikuláš II. Opavský.

1318.

Okolo toho času přijeli do Prahy ku králi Janovi slavní poslové od krále Uherského, Karla Roberta, který chtěje vejíti v přátelství s králem Českým, některou z jeho dvou sester, dcer císařských, hraběnek z Luxenburku za manželku žádal. Král Jan jsa vděčen tomu, hned své sestry, Marii a Beatrici, z Luxenburka, kdež dotud byly chovány, do Prahy dal přivezti, aby si z nich poslové uherští mohli vyvoliti, která by se jim zdála býti příjemnější. Starší byla Marie, mladší Beatrix, však nebylo žádné ještě čtrnácte let. Přijeli s bezpečným průvodem dne 20. června 1318 do Prahy, a čtvrtého dne na to v den sv. Jana Křtitele odebrali se s králem, bratrem svým, a s královnou Alžbětou na Zbraslav, kde se právě výroční památka za zemřelého zakladatele kláštera, krále Václava II. měla slaviti. Tu sem také pospíchali poslové uherští, a obnovili žádost svého krále. Král Jan přisvědčil a dal jim na vůli, kterou z obou sester by chtěli voliti. I vypravuje o těchto ohledech nevěsty očitý svědek, Petr opat Zbraslavský, slovy těmito: Tu pak stojí Uhři před oběma pannami, hledí na ně mlčky a bedlivě, ohlédají jemné tváře pannen, posuzují vlastnosti těla, staví se na rozličná místa a skoumají napnutě, které by se přednost dáti měla. Konečně žádají mladší, Beatrici. Král Jan svolil a první k své sestře s přáním přistoupil. Vyvolenou nevěstu pak neprodleně vedli do velikého chrámu klášterního před veliký oltář Panny Marie, a tu byla oddaná králi Uherskému, nepřítomnému, do rukou vznešených jeho poslův. Na to zvoněno oběma zvony klášterními, a shromáždění mnichové Cisterciané zpívali: Tě Boha chválíme. Po tomto příběhu na Zbraslavi vypravil Karel Robert, král Uherský, slavný průvod naproti své nevěstě, kterýž ji na hranicích moravsko-uherských s velikou ctí přijal a do Uher vprovodil. Okolo sv. Martina téhož roku 1318 byla na království Uherské korunována, a však pohřichu, již při prvním dítěti umřela. Starší její sestra Marie zůstala napotom v Praze při dvoře královském, až ji po čtyrech létech král Francouzský, Karel IV., za manželku požádal.

Mikuláš kníže Opavský, pobočný syn velikého krále Přemysla Otakara II. až do svého konce knížetství zbaven zůstal, a v chudobě téhož roku 1318 v Brně umřel. Pochován byl okolo 25. srpna u tamnějších Minoritův v kostele sv. Jana. Jeho syn Mikuláš II. čili mladší, byv dříve výtržný, potom dobře se spravoval, a přišel ku králi Janovi do Prahy, kterýž jemu dne 3. července 1318 knížetství Opavské v léno udělil. Oženiv se Mikuláš mladší s Annou Ratibořskou, nabyl také knížetství Ratibořského.

Dne 22. listopadu 1318 porodila královna Alžběta manželu svému druhého syna, o jehož jméno rozepře se strhla mezi Čechy a Němci při dvoře královském. Němci chtěli, aby pokřtěn byl na jméno Jindřich podle děda svého, císaře Jindřicha, Čechové zas sobě přáli, aby se jmenoval podle svých českých předků královských. Přání české strany zvítězilo, a novorozenec královský nazván jest na křtu v kostele u sv. Víta Přemysl Otakar. Tento královský syn však již po půl druhém létě umřel.

Kterak Jan chtěl zaměniti Čechy s Falci Porýnskou, a královnu manželku svou zavrhl.

1319.

Po tomto křtu staly se v domě královském nejpodivnější udalosti a nejžalostnější změny. Již před rokem, když král Jan s císařem Ludvíkem v Chebě, Lokti a Domažlicích osobně obcoval, učinil na návrh, aby spolu Čechy s Porýnskou Falcí zaměnili, neboť si Jan v Čechách nemohl zvyknouti, čeští pánové mu byli protivní, velké nepohodlí mu činíce, a nyní ještě více, když se musel zavázati, že své Porýňany všecky má od sebe propustiti. Tak chtěl České království císaři Ludvíkovi zašantročiti, ač si o tom na hlas mluviti netroufal. Královna Alžběta o takovém úmyslu králově dlouho ničeho nevěděla, avšak když jí to bylo prozrazeno, tu v likost nebezpečí poznala, které nejen v sti nýbrž také jí samé z toho mohlo po ti; i vztýčila hlavu svou popuzena cit uražené cti rodu svého Přemyslovské a za to králi, manželu svému, tak domlu

brzo všechny takové myšlen-
é musel vypuditi. Avšak zane-
víle na královnu, i byl konec
osti mezi nimi.

nyní vstoupilo bohužel ještě
n Jindřich z Lipé a je-
přívrženci dobře cítili, že ne-
y Alžběty Přemyslovny k nim
ubokého přesvědčení, že oni
noc podkopávají, kdežto hněv
enom v tom měl svou příčinu,
pánové v jeho choutkách po
panování překážejí. Pan Jin-
tudíž se o to staral, aby krá-
la více tak mocně na svého
obiti a jej proti pánům popu-
jeho podivným libostem ho-
ist mezi královskými manžely
ště více rozdmychovati. Leh-
rál nepoznával, kam to vede,
ch těšil se z toho, že za tak
celou královu důvěru získal,
jeho očích zlehčil a pomluvil
zalíbení druhé Alžběty, krá-
na Hradci, její nepřítelkyně.
l pan Jindřich a jeho přátelé
, kterak že to jest nehodné
olestné, že se spravuje ženou,
tak, jak ona radí, ježtoby jí
a přísti; odtud že pochází
že neměl posavad ani cti ani
vém království. A král Jan ta-
m ucho své naklonil. Králov-
jsouc zděšena úmyslem králo-
chtěl Čechy německému císa-
iti, snad někdy projevila ně-
mysl, žeby se v takovém pří-
manželu se svým synem a
nu, s panem Vilémem Zajícem
se všemi vlastenci chtěla ze
rotiviti. Tato slova však byla
vém smyslu donešena, že krá-
jej pomocí pánův sobě věrných
vyhnati a malého syna svého
o předkův z matčiny strany po-
vna Alžběta trávila zimu to-
svými dětmi na hradě Loket-
íl Jan, když taková slova sly-
šinulý začal se bouřiti, hned od
pánův věrné pomoci proti Za-
ideka požádal, a s ozbrojeným
a začátku února 1319 na Lo-
hal.

hradu vešel, kázal hned li-
ny, aby hradby a věže opustili
oděncům k osazení postoupili.
nevědouce, mají-li takový ne-
rozkaz vyplniti, avšak král dal
hned do nich jako do nepřátel střílet.
Královna hledíc na to pošetilé počínání
královo s ustrnutím, myslila, že se zbláz-
nil, však brzo poznala pravou příčinu.
Nastal strašný výjev mezi královskými
manželi; král nazejtří královnu nejen ode
všech čtyř dětí odloučil, nýbrž také oso-
by služebné, kteréž mu byly nařčeny, zej-
mena dva písaře, Jana a Mikuláše, a slečnu Gertrudu od ní vzal; i musela jen s malým průvodem na vůz sednouti, a na Mělník se dáti dovesti. Tříletého syna a nástupce Václava dal otec s dvěma chůvami do tmavého sklepu zavřiti, do kterého jen malou děrou denní světlo padalo, a dva měsíce jej v tom sklepě jako vězně kázal chovati.

Konrad z Erfurtu, někdejší opat Zbraslavský, z lítosti nad tímto roztržením královských manželův, opustil nyní dvůr královský a vrátil se do svého kláštera, aby zde život svůj pokojně Bohu slouže mohl skončiti. Král Jan se bezpochyby rád obtížného rádce a karatele pozbavil, kterému měl za své povýšení na královský trůn vděčen býti. V klášteře žil Konrad ještě deset let, a již v politických věcech žádného účastenství neměl.

Lehkovážný život krále Jana a jeho válka proti Pražanům.

1319.

Jak mile pánové krále na svou stranu získali a velkého působení, zvláště po oddálení královny, jeho manželky, při něm dosáhli, stalo se jeho chování ještě horším, nežli před tím bylo. Zvláště mladí pánové naučili jej jako někdy krále Václava III. všeliké rozpustilosti. Hrával s nimi v kostky, dával jim nepočestných jmen a sám od nich takových jmen snášel; v noci toulal se s jediným služebníkem po ulicích Pražských, navštěvoval nevěstky a oddával se mrzkým rozkošem. Jednou bylo by se prý málem stalo, žeby ho byli zabili pochopové městského rychtáře, když hlídku měli, kdyby se jim nebyl dal znáti po hlase. Do kostela nechodil pro pobožnost, nýbrž z obyčeje a že se před lidmi ostýchal; však se i v kostele neslušně chovával, dávaje pohoršení smíchy a rozprávkami. Nemaje vůbec smyslu pro moudré, spořádané panování, nehleděl si toho, aby dával vedle rytířského ducha také dobrý příklad pobožností a konáním skutkův křesťanské lásky, jak to-

mu národ Český ode dávna zvyklý byl u panovníkův svých. Své královské přípovědi měníval podlé okamžitého rozmaru, a proto také slova jeho nikdo nevážil, byť bylo i psanými privilegiemi stvrzeno; udělovalť je totiž beze všeho rozmyslu. A tak jej měli nejen vlastní poddaní ale i cizinci u veliké lehkosti. Z té příčiny stalo se mu také brzo veliké zahanbení. Mladí, lehkovážní pánové, hovíce jeho baživosti po marné slávě, namluvili jej, že dal vyhlásiti veliké kolby, jako se líčily v báječné pověsti o králi Artušovi a jeho rytířích, která byla oblíbeným čtením na všech hradech rytířských. Dal napsati pozvání do Němec a za Rýn ke všem knížatům, hrabatům a sjezdilým rytířům, aby se k této rytířské slavnosti a veselosti u dvora jeho dali najíti ke dni sv. Jana Křtitele, 24. června 1319. Činily se nákladné přípravy z peněz na měšťanech Pražských vydřených, v královské oboře u Ovence, v nynějším Bubenči, měly se odbývati turnaje a vystavěno tam veliké dřevěné stavení k dívání. A hle, když přišel ustanovený den sv. Jana, nedal se z cizíny ani jeden host viděti, a místo velké slávy dostalo se králi posměchu z této drahé kratochvíle.

Král nestaraje se více o vyvadění korunních statků z rukou pánův, utlačoval nyní měšťany a duchovníky, aby sobě nejkratším spůsobem peněz zaopatřil, kterých vždy víc a více potřeboval; a tito dva stavové byli dosud nejoddanější podporovatelé jeho trůnu. Z Pražan vydíral peněz spůsobem docela nezřízeným a násilným, nešetře ani práva ani slušnosti; jeho dvořané a sluhové lámali zámky a závory domův měšťanských, a nakládali zle i s hospodářem i s hospodyní. Někteří měšťané do vězení jsou strčeni, Menhart Rokycanský pro peníze i mučen jest. Klášterům zas a prelátům sáhl král na jejich statky, a považovav je za jmění zemské, dával je v zástavu jako své korunní statky, a tak toho roku 1319 prý jen od samých Pražan 13.000 hřiven stříbra vynutil a vydřel.

Zatím královna Alžběta od svých dětí odloučena jsouc, o samotě a smutně čas svůj na Mělníce trávila. Národ na to, co se v královské rodině děje, dlouho pokojně dívati se nemohl; utrpení královské Přemyslovny zbudilo jí více přátel nežli by jich co hrdá královna byla mohla získati.

Brzo po těch kolbách v Ovenecké oboře odejel král Jan z Prahy na M
a tu hned v jeho nepřítomnosti drže
ckni měšťané Pražští velikě shromá
v kterém se mnoho mluvilo proti
jeho zavedení špatnými rádci a o
stavu celé země. Především hleděli
jednotu a svornost sami mezi sebou;
ni rodové, kteří před tím spolu zášt
li, jmenovitě Velflovici a Olbramovi
bě ode dávna nepřátelští, přátelské
vy mezi sebou zavřeli. Potom zvolil
mužův z nejznamenitějších rodin m
ských, aby byli jako mimořádní náč
čili hejtmanové města, a najímali ž
ře na obranu města, kdyby toho
třebí bylo. Konečně poslali na M
ku královně Alžbětě, prosíce jí, a
Prahy přijela, a zde ve městě mez
šťany čestnější příbytek přijala, tak
bujíce, že ji před každým násilím
chrániti, a u krále o smíření že
jednati. Avšak nejen Pražané, tak
kteří mocní pánové královny se uj
jako přední přítel její pan Vilém
jícz Valdeka, pan Petr z Ro
berka a Vilém z Landšte
kteří se tudíž s Pražany smluvili a
jili. Dne 7. července 1319 přijela sku
královna Alžběta do Prahy, a
tována jest ve městě.

Král Jan dostal zprávu o těchto
běžích Pražských, když se právě v B
zdržoval. I hned vydal se spěšně n
stu, aby vzbouření měšťanův hned v
ním počátku potlačil, a příjev v sam
den po příjezdu královny, 8. červen
branným lidem rychle svolaným,
brány města zamčené, tak že objeda
sto na hrad se odebral, aby odtud na
sto útok učinil. Na hradě byli u krále
Jindřich z Lipé a mladý Mikuláš,
Opavský s četným panstvem ostatn
pobádali horlivě jeho hněv jak proti
šťanům tak proti královně.

Ve městě byl pan Vilém Zajícz
deka a Vilém z Landšteina,
ví jsouce, královnu hájiti; pan Pe
Rosenberka však Prahu opustil,
si silnější vojenskou pomoc přivedl.
šťané měli ve své moci netoliko své
ní hradby Staroměstské, nýbrž i obě
že v koncích mostu. Toliko Nové
Malostranské, jakožto proti hradu
řené, muselo bezděky s králem drž

Král Jan hned po svém příjezdu
hrad Pražský dal měšťanům na j
nejbližších statcích škoditi, při čemž
deny jsou menší bitky. A tu hned ně

ítelstva Jakuba Velfla tajně město
ili a proti slibům svým ku králi se
rali. Druhého dne, 10. července, po-
král válku proti královně a měšťa-
svého hlavního města; vytáhl ze hra-
čele 300 oděnců pod sedmi korouh-
přeplavil se přes Vltavu na před-
Zderazské, kdež několik domů za-
dal, a potom na Staré město útok
l. Měšťané jsouce polekáni jen slabě
ránili; obecný lid český se zpěčoval
králi bojovati, proto že král vydírá-
peněz větším dílem jen bohaté mě-
německé utiskoval. I tak by byl
málem města dobyl, až tu již v sa-
ráně jeho útok zastavil statečný pan
m Zajíc „lvího srdce", kterýž ma-
počtem lidu svého hrdinsky bojoval.
druhého dne, 11. července, vrátil
an Petr z Rosenberka se 400
ými bojovníky Pražanům na pomoc,
l vida to upustil od boje a na hrad
átil. Potom nastalo smlouvání, a do
dní, 18. července, zavřena jest smlou-
ezi králem a městem. Král se zase
l s královnou, avšak smlouvy s mě-
nedržel; již po 14 dnech jal se pro-
dovati oněch šest městských náčel-
od měšťanstva zvolených, a chtěl
konce z království vyobcovati. Potom
al na měšťanech peníze na novo pod
em pokuty.

Jan počal korunu českou množiti.

1319.

avné paměti král Přemysl Otakar II.
na počátku svého panování, asi r.
markhraběti Otovi Braniborskému,
svému, nynější horní Lužici,
města Budišín, Zhořelec, Lu-
a Lubaň, v léno dal, jak jsme již
nize této Kroniky na str. 418 o tom
knutí učinili.
ní stalo se r. 1319 v měsíci srpnu, že
Braniborský markhrabě Valde-
bezdětek, a že tudíž řečené krajiny
lužické jakožto odumřelá léna k če-
koruně měly nazpět připadnouti. Král
něl sice málo smyslu k pravému pa-
ví, a panovnické povinnosti málo sta-
mu činily; avšak předce býti pánem
říše a ve mnohých zemích pána dě-
to jej velmi lákalo a v tom viděl slá-
ou. Hned se tedy o horní Lužici při-
, a již 31. srpna 1319 nazval se pá-
měst Budišína, Kamence a
Lubice. Město Žitavu, které pan Jin-
dřich z Lipé v zástavě držel, hned na to,
3. září, král vybavil, a panu Jindřichovi
za to Moravský Krumlov do zásta-
vy dal.

Avšak krále Jana svak, kníže Jin-
dřich Javorský a Fürstenber-
ský, manžel Anešky, dcery Alžběty Hra-
decké, také na Lužické krajiny činil ná-
roky, proto že jeho matka byla rozená
markhrabinka Braniborská, i zmocnil se
Zhořelce. Tu se tedy král Jan hned na
počátku měsíce září vypravil vojensky do
Lužic i maje s sebou 300 oděnců, mladé-
ho Mikuláše knížete Opavského, Petra z
Rosenberka a ještě několik českých pá-
nův, kteří se svým lidem k němu se při-
pojili. Brzy se tam srazili s Javorským
knížetem Jindřichem; avšak ten se již
dne 22. září s králem Janem srovnal, po-
držev Zhořelec a Lubaň co dědictví, zá-
pisem pak Žitavu v 19.000 hřivnách
stříbra co věno své manželky Anešky Pře-
myslovny.

Král Jan dal si potom od obyvatelův
Budišínské krajiny přísahu věrnosti
složiti, potvrdiv již dříve jejich stará prá-
va a svobody. Více krajin lužických na
ten čas nemohl získati, a to bylo první
rozmnožení koruny české; z marnivosti
pak neustávala činnost jeho, kde mohl
nových zemí nabývati, ač o dobrou sprá-
vu jejich potom se staral velmi málo.

Smrt pana Viléma Zajíce z Valdeka. Králova nehoda při turnaji. Proměny v královské rodině.

1319—1322.

Dříve ještě, nežli král z Lužice nazpět
se navrátil, vypravili se k jeho žádosti
někteří čeští pánové se zbrojnou silou do
Bavor císaři Ludvíkovi na pomoc, který
vždy ještě s Bedřichem Rakouským o
trůn císařský války měl. Vůdcem této vý-
pravy Čechův byl pan Vilém Zajíc
z Valdeka, i přiraziltě s nimi k lidem
císařovým. Avšak se Čechové s Němci
purkhrabí Normberského povadili, i při-
šlo mezi nimi u Dachova, městysi ne-
daleko Mnichova, k opravdivé šarvátce.
Pan Vilém chtěje bezpochyby strany na
sebe rozezlené rozděliti, obdržel pohřichu
při tom tak těžkou ránu, že v osmi dnech
k velikému zármutku celého Českého ná-
rodu zemřel. Jmenovitě ztratila jím krá-
lovna Alžběta Přemyslovna svého nejvěr-

nějšího a nejstatečnějšího obhajce, a vlast oplakávala smrt svého nejlepšího vlastence, kterýž po celý život všemu vtírání se a řádění Němců v Čechách silným ramenem ne zaječím ale lvím srdcem odpíral a s chvalitebnou žárlivostí hájil čest národu Českého. Přivezli tělo jeho do Čech a pochovali v klášteře Augustianův u Panny Marie na Ostrově, kterýž nyní u sv. Dobrotivé slove, a od děda páně Vilémova byl založen. Latinské verše, kteréž mu na hrob dali, během časův zahlazeny jsou.

Smrt pana Viléma Zajíce prospěla panu Jindřichovi z Lipé, kterýž nyní pozbavil se jediného soka v zemi, a požívaje důvěry krále Jana o vládu nestarostlivého, téměř všechnu vládní moc k sobě potáhl, tak že v skutku on nyní po celý čas v Čechách panoval, a král po zábavách a dobrodružstvích jezdil.

Však brzo se zas králi Janovi v Čechách zastesklo, odevzdal správu zemskou panu Jindřichovi z Lipé a dne 28. pros. 1319 večír potajmu jen s malým průvodem Pražský hrad opustil do své milé rodní země Luxenburské za Rýn odejel, kdež pak zase 13 měsíců na zábavách ztrávil. Pan Jindřich z Lipé však spravoval zemi výborně, všecky domácí různice přestaly, a hojné žně zapudily hrozný hlad, který před tím zuřil. Tak minul šťastně následující rok 1320. Královna Alžběta, jsouc od manžela svého zavržena, přebývala nejvíc na hradě Mělnickém. Dne 21. května 1320 zemřel jí mladší syn Přemysl Otakar, a byl pochován v chrámě Zbraslavském.

Nikdo netoužil, aby nemoudrý král se navrátil, on však proti všemu nadání 9. února 1321 z Luxenburka přijel, však jen proto, aby velkou rytířskou hru zařídil a potom aby s některými knížaty na jalovo o tom vyjednával, jak by své země rozmnožiti mohl. Veliký, slavný turnaj byl na den 24. února vyhlášen a všechno panstvo a rytířstvo k němu sezváno. Nevědomo, zdali také z ciziny hosté při tom byli; avšak turnaj byl velmi slavný; na velkém náměstí Staroměstském v Praze se odbýval, a vzal konec velmi smutný. Král Jan vzav na sebe těžké brnění a přistrojiv se k tomu po bláznovsku jako posuňkář, také v kolbách se účastnil, avšak při tom těžce s koně spadl, a poválen ve velikém blátě a zle pošlapán od koní v divém harcování musel polomrtev z kola býti odnešen. Jedni prý nad tím hořekovali, druzí se smáli, neboť tak velice poklesla již královská jeho vážnost pro jeho nedůstojné chování.

Nicméně dosti brzo se král z toho úrazu vyhojil, a již v měsíci dubnu 1321 odebral se zase do Cheba, kdež měl sjezd s císařem Ludvíkem. Tam s ním o tom jednal, jakby své děti zasnoubil s dětmi jiných knížat, aby takovými sňatky získal dobrých spojenců a na jejich země nápadnictví. Všecko se mu však tenkrát nezdařilo, a on již zase 23. června téhož roku pokradmo Čechy opustil a za Rýn do Luxenburka pospíchal.

Když při turnaji na Staroměstském náměstí král Jan pod koně spadl, královna Alžběta jako manželka, o jeho uzdravení bezpochyby snažnou péči majíc, srdce jeho trochu zase pohnula, tak že své odporné chování k ní změnil, a na některý čas s ní zase jako manžel obcoval. Tak aspoň musíme souditi z pozdějšího požehnání jejich manželství dítkami.

Nyní zase nebylo krále v zemi po celý rok. Za svého náměstka v Čechách ustanovil tenkráte svaka svého Boleslava knížete Lehnického, pana Jindřicha z Lipé dobrého přítele.

Toho roku 1321 dne 21. listopadu zemřela teta královny Alžběty, Kunhuta, dcera krále Přemysla Otakara II., abatyše u sv. Jiří, nejstarší mezi Přemyslovnami tehdáž ještě na živě jsoucími, u které v klášteře královna Alžběta své vychování dostala. Pochována jest v kapli sv. Anny vnitř kláštera u sv. Jiří, kdež její v 17. století obnovený náhrobek posud se spatřuje.

Následujícího roku 1322 dne 12. února narozen jest na Mělníce třetí syn královny Alžběty. I přivezli jej třetího dne do Prahy, a byl ve chrámě sv. Víta pokřtěn na jména dvě, Jan Jindřich, totiž podle otce, krále Jana, a děda, císaře Jindřicha.

Dne 27. března 1322 zemřela u královny vdovy Alžběty na Hradci nad Labem starší sestra panující královny Alžběty, Přemyslovna Markéta, manželka knížete Boleslava Lehnického, na ten čas správce království Českého, a to při porodu i s novorozeným synem Mikulášem. Těla jejich přivezena jsou na Zbraslav a pochována v kůru velikého chrámu mezi stolicemi mnichův.

Po dvou nedělích vzkázal král Jan z Čech, aby jeho druhá sestra, sličná Marie z Luxenburka, dosud při české

chovaná, vezena byla do Luxen-
a, poněvadž ji král za manželku určil
Francouzskému, Karlu IV., který
toho roku na trůn dosedl. Vykoná-
est potom v Luxenburce svatba na
sv. Bartoloměje, a následujícího roku
oží hod svatodušní byla Marie Lu-
urská v Paříži slavně korunována.
k jako její sestra Beatrix nebyla
o královnou Uherskou, tak i tato Ma-
éž jen rok byla královnou Francouz-
i také při prvním dítěti teprv 18letá
la.

---

různice mezi královskými manžely. rálovna vystěhovala se do Bavor.

1322.

eprv po roce, totiž v měsíci červenci
král Jan zas do Čech se navrátil,
vní dni, jak se zdá, žil ve svornosti
álovnou. Královna Alžběta nepře-
se snažiti, aby manžela svého ku
danějšímu spůsobu života přivedla,
rozmrhané statky a důchody králov-
hleděl zase koruně nazpět získati.
její snahy podporoval, jak se zdá, ne-
ní její bratr, Jan, pobočný syn krá-
áclava II., probošt Vyšehradský a
ější kancléř království Českého, s
m Alžběta jak před tím tak potom
bývala v dobrém přátelství. Pánové
kteří korunní statky a důchody ve
moci měli a jich užívali, s velkým
em na to snažení královny a jejího
a hleděli, a bylo jim to velmi odpor-
pročež hleděli vplyv jejich u krále
iti, aby se v držení královského a
kého jmění zachovali. Osočili tedy
d probošta Jana u krále, jakoby
ou zrádu obmýšlel. Král dal probošta
21. července v Praze zajmouti a jej
sebe vésti. A když probošt před ním
ostaven, tu mu prudkými slovy vytý-
že jej zrádně podvádí a že musí u-
mu oznámil, toliko aby si prý zvolil
b smrti, jakou by s toho světa chtěl
. Probošt hrůzou pojat nevěděl co
luviti při tomto neslýchaném a nena-
jednání. Když mu však okolostojí-
echticové domlouvali, aby se raději
al a tím hněv králův ukrotil, učinil
ně tak, jak mu radili, a žádal za
t. Král a jeho důvěrníci jej pak ještě
o zahrožovali a týrali, až byl konečně
veden a k německým křižovníkům u
enedikta na Starém městě Pražském
do žaláře uvržen. Z toho vězení však po-
dařilo se mu druhého dne, 22. července,
uprchnouti, a dostal se pak v pěti dnech
za hranice do Bavor. Za to však se král
všech jeho statkův, ježto mu jakožto pro-
boštovi Vyšehradskému a kanovníku Pra-
žskému a Olomouckému náležely, zmocnil
a bez všech ohledův svým milostníkům
je udělil.

Královna Alžběta mohla ovšem pozná-
vati, že takové zacházení s bratrem jejím
může také jí býti na příkoř. Však v prv-
ních dnech ještě mezi královskými man-
žely ničeho nebylo. Král Jan smluviv se
dříve s císařem Ludvíkem, nejstarší dce-
ru svou Markétu, ač teprv devítiletou,
knížeti Jindřichovi, synu Bavorského voj-
vody Štěpána na Landshutě, k manželství
zaslíbil, i byla tato Markéta nyní jemu
dne 12. srpna 1322 oddána. Mezi tím však
dostala královna Alžběta výstrahu od
mnohých věrných svých, že král, její man-
žel, něco zlého proti ní obmýšlí, ba že jí
i života chce zbaviti.

Bez dlouhého rozmýšlení zdvihla se, a
s tou dcerou svou, Markétou, do Bavor k
novému zeti svému odjela, u něhož pak
nejprvé v Landshutě potom v Chou-
bě, blíž hranic českých, přebývala. Král
Jan se při tom velmi nešlechetně zacho-
val, neboť dal všecky statky její zabaviti,
zakázav, aby jí nic vydáváno nebylo z
požitkův jejích, pokud by se nevrátila do
země; ano větší díl těch statkův brzy
pánům sobě milým dal v zástavu. I aby
jí ještě více ublížil, naklonil se neobyčej-
nou milostí ku královně vdově Alžbětě
Hradecké, protivnici její, tak že z
toho v lidu velké pohoršení bylo. Když
konečně brzo potom král Jan z Čech do
Bavor vojensky se vypravil, tu v nepří-
tomnosti obou manželův královských vy-
vezena jest z Prahy králova druhorozená
dcera Guta, sedmiletá, na Wartburk u
Eisenachu, kdež odevzdána jest staré
markhrabině k vychování až do let dospě-
lých, neboť jí byl otec za manželku mark-
hraběti Bedřichovi Míšeňskému zaslíbil.

Král Jan porazil ku prospěchu císaře Ludvíka u Mühldorfa vojvodu Bedřicha Rakouského.

1322.

Již od r. 1314 válčil císař Ludvík
s Bedřichem Rakouským, který se na
něm císařského trůnu domáhal. Český

Českým a Ludvíkem Bavorským viklati, až se v nepřátelství proměnilo. Proto Jan dával sluchu svému svaku, králi Francouzskému, který jemu radil, aby se s vojvodami Rakouskými porovnal. Následkem toho vzkázal Jan do Čech, aby vojvoda Jindřich, již na druhý měsíc na Křivoklátě ve vězení v poutech chovaný, do Rakous ke svým bratřím byl propuštěn s tím závazkem, aby bratří k tomu měl, by k výminkám jeho propuštění přivolili. I tak skutečně vojvoda Jindřich 25. prosince 1322 z Křivoklátu přijel do Prahy a hned druhého dne do Rakous se odebral. Že však Jindřichovi bratří výminek od krále Jana položených k sobě přijíti nechtěli, vrátil se vojvoda Jindřich jako pravý rytíř, který svému slovu věren jest, dne 24. února 1323 dobrovolně nazpět do svého vězení na Křivoklát.

Potom vzkázal král Jan do Čech, aby jeho syn Václav do Paříže poslán byl, aby prý tam při dvoře tety své lepšího vychování dostal. Vlastní příčina toho rozkazu však byla taková, že se král Jan vždy ještě obával těch několika pánův českých, kteří více k jeho zapuzené manželce, královně Alžbětě, zraky své obraceli, aby snad nechtěli toho jeho syna za krále v Čechách vyhlásiti a otce trůnu zbaviti. Proto také dne 4. dubna 1323 vezen jest sedmiletý Vácslav z Křivoklátu, kde dosud chován byl, do Paříže, kdež si potom ovšem velikou lásku ujce svého, krále Francouzského, získal. Král Karel jeho vyučování nejlepším učitelům poručil a všemožně o to pečoval, aby jak nejvíce ducha svého vzdělal. Jenom jméno jeho Václav těm Francouzům se nelíbilo, neboť je ani dobře vysloviti neuměli, pročež král Karel IV., když Václav k biřmování přistoupil, své jméno Karel jemu dal, které Václavovi potom již zůstalo a kterým on se nápotom v celém křesťanském světě, nejvíce však ve vlasti své, co císař Karel IV. proslavil.

Zatím porodila královna Alžběta ve svém vyhnanství v Chouhě v Bavořích u svého zetě, vojvody Jindřicha Bavorského, dne 27. března 1323 dvojčata, Annu a Alžbětu, z nichž Alžběta již po roce, v srpnu 1324, ještě v Choubě zemřela. Petr, opat Zbraslavský, kterýž po celý ten čas u královny byl, mrtvé tělo královského dítěte do Čech zavezl, a ve Zbraslavském klášteře pochoval.

Na domlouvání krále Francouzského neustával zatím král Jan s Rakouskými

vojvodami smlouvati, a také král
ský, Karel Robert, příbuzný králův
couzských, o to se staral, aby se
ské narovnání stalo. Král Jan tedy
že se s Karlem Robertem a s vojv
Rakouskými někde na hranicích sv
osobně sejde, a přijel k tomu cíli 2
vence 1323 z Paříže do Prahy. Tu
neměl jiné pilnější práce, než aby
sháněl. Stavové museli mu povoliti
řádnou berni z celé země, avšak mi
uložil Jan všem královským městům
záležející v desátém díle všech pen
měli. Než byly peníze sebrány, ode
Moravu, a tu dle úmluvy dne 24.
v Hodoníně, na uherských hra
u řeky Moravy dal se najíti. Král
Robert Uherský a dva bratří voj
Rakouští, Albrecht a Ota, přijeli ta
ho dne do Holiče, městečka uhe
na druhém břehu řeky Moravy, a
18. září s králem Janem vyjednáv
se s ním smluvili. Vojvodové vrátil
Janovi města moravská Znojmo
divín a jiná, jichž dosud drželi,
všecky zápisy, jež měli od r. 1
království České a markhrabství
ské; kromě toho zavázali se
9000 hřiven stříbra výplaty za svéh
tra Jindřicha a všecky Rakušany,
dotud byli po bitvě Mühldorfské
ském zajetí. Až do vyplacení té
města Vitoraz a Láb králi Jan
zástavy dali. Následkem toho nar
propuštěn jest vojvoda Jindřich p
z vězení svého na Křivoklátě a do
se vrátil. Nežli král Jan s Rakou
vojvodami se rozešel, řekl, že se
přátelsky chce chovati a že ned
aby se jim z Čech neb z Moravy
činily. „Avšak, pravil dále, jestli
císař válku proti vám chtěl zdvi
tu se tomu nedivte, když bych já
proti vám v poli stál, neboť jako
Luxenburský jsem jemu podřízen a
bych svůj Luxenburský lid postav
pole; však jako král Český k podo
nejsem povinen, a Čechové pro
bojovati nebudou." Král Jan pot
bral peníze ze svých zemí takořka
né, a ode všech proklínán již
října 1323 království své opustil a
do Lux
Na té
kte

II, sám Bedřicha Rakouského co vězně podržel, a na hrad Trausnici nad Náklíž českých hranic jej dal odvezti. Poboba vítězové do Řezna se odebrali, 4. října císař Ludvík slib svůj již osmi léty daný splnil, a králi Janoněsto Cheb i s krajinou jeho v 0 hřivnách stříbra zastavil; také nějiná města a důchody dáti mu slíjakož i ještě mnohé jiné přípovědi činil. Od těch dob Chebsko již dině české a potom několikkráte před s Čechy spojené, napořád při české ně zůstávalo až na některé krátké ávky.

ne 18. října 1322 vrátil se král Jan ým vojskem velmi slavně do Prahy. ané jej vítali zvoněním na všecky , zpěvy kněžstva a plesáním lidu. ého Jindřicha Rakouského a Křivoklát do vězení zavezti, i se tehdy na Křivoklátě domnělé znajehož si všickni divně vykládali. alící čili velkém večeřadle dal totiž y král Přemysl Otakar II. z kamene é tesané erby všech zemí, v kterých ě panoval, na stěnách vůkol vysoko klenbou připevniti, tak že celé síni malé ozdobě sloužily. Když pak zavojvoda Jindřich ponejprv do té vkročil, tu v tom okamžení erb země uské od stěny se odtrhl a k jeho um na podlahu spadna na mnoho kuroztloukl; jen malý kousek ještě l na stěně. Mladý kralevic český, etý Václav, kterýž většim dílem na klátě přebýval, byl tu přítomen a na díval, vojvoda Jindřich však náramulekl a měl to za znamení pádu rodu, jakž si to také všickni lidé ž vykládali. Není to však zcela nené králi Janovi, že takový kousek chválně nastrojiti. Nicméně byl odtud Habsburský skutečně na dlouhý čas ven a v moci své velmi obmezen.

rále Jana zatím to zas dlouho v a v Čechách netrpělo, i odbyv rychkteré neodkladné záležitosti, a jmev za sebe správcem země Jana z é příjmím Železného, syna pana icha z Lipé, již na začátku měsíce adu nejprv do Cheba odejel, kdež obyvatelé přísahu věrnosti složili, a dne 11. listopadu do milého sobě burka pospíchal.

té jízdě bezpochyby se přihodilo, arý český skladatel veršův vypravuje li Janovi. Král Jan obyčejně na rychlých koních jen lítal, tak že jeho družina daleko zůstávala pozadu; a když tak jel někde ve Švábích silnicí, spatřil kupce německého, jemuž vůz s těžkým nákladem v blátě uvázl, tak že jej koně žádným spůsobem vytáhnouti nemohli. V té nouzi spatřil jezdce, krále Jana, a neznaje ho snažně jej prosil, aby mu koně svého propůjčil, a k vozu připřáhnouti dopustil. Král byl ochoten, a nejen propůjčil nýbrž sám ještě koně popoháněl. Kůň trhl a hned byl vůz z bláta na sucho vytažen. Tu chtěl kupec koně králi vrátiti, a jal se jemu velmi děkovati; král však zasmáv se jemu vece: „A nemoudrý člověče! nesluší králi na vozném koni seděti. Podrž si ho, bodejž ti zaň sto hřiven dali.“ V tom jej družina jeho dohonila, kázal jiného koně sobě dáti, a pryč s družinou uháněl. Kupec pak na králův kůň vsedl, a k městu vesel přijel; za koně mu dvacet hřiven dali, a Českého krále čest poznali.

Smíření s Rakouskými vojvodami. Kralevic Václav do Paříže odvezen a Karlem nazván jest.

1323.

Z Luxenburka odebral se král Jan brzo k svému svaku, králi Karlovi IV. do Paříže, kterého již dávno za svého přítele měl, a nyní ještě více od času, co si král Karel jeho sestru Marii za manželku vzal. Jako blízký soused měltě král Jan zvláštní zalíbení ve Francouzích a miloval jejich jazyk a jejich rytířské spůsoby; proto v celku také po delší čas v Paříži nežli v Praze, svém hlavním městě, přebýval. Byltě dvůr francouzský v Paříži nejskvělejší toho času v Evropě; tam se střídaly veliké turnaje s jinými hlučnými radovánkami všelikého druhu; tam slaven byl král Jan vysoce pro své rytířské spůsoby a zvláště pro svou štědrosť, neboť nesmyslně rozhazoval peníze na všechny strany, nedbaje toho, že doma všechen lid jej proklínal, pro útisky vždy horší z nenasycenosti jeho a z nedbání jeho o správu a spravedlnost v zemi.

Král Francouzský, Karel IV., nebyl přítelem císaře Ludvíka, který nyní po bitvě u Mühldorfu zhrdnul, papeži se znelíbil a konečně ani králi Janovi všeliké sliby po Mühldorfské bitvě jemu učiněné nesplnil. Proto právě od toho času počalo se posavadní přátelství mezi Janem

Českým a Ludvíkem Bavorským viklati, až se v nepřátelství proměnilo. Proto Jan dával sluchu svému svaku, králi Francouzskému, který jemu radil, aby se s vojvodami Rakouskými porovnal. Následkem toho vzkázal Jan do Čech, aby vojvoda Jindřich, již na druhý měsíc na Křivoklátě ve vězení v poutech chovaný, do Rakous ke svým bratřím byl propuštěn s tím závazkem, aby bratří k tomu měl, by k výminkám jeho propuštění přivolili. I tak skutečně vojvoda Jindřich 25. prosince 1322 z Křivoklátu přijel do Prahy a hned druhého dne do Rakous se odebral. Že však Jindřichovi bratří výminek od krále Jana položených k sobě přijíti nechtěli, vrátil se vojvoda Jindřich jako pravý rytíř, který svému slovu věren jest, dne 24. února 1323 dobrovolně nazpět do svého vězení na Křivoklát.

Potom vzkázal král Jan do Čech, aby jeho syn Václav do Paříže poslán byl, aby prý tam při dvoře tety své lepšího vychování dostal. Vlastní příčina toho rozkazu však byla taková, že se král Jan vždy ještě obával těch několika pánův českých, kteří více k jeho zapuzené manželce, královně Alžbětě, zraky své obraceli, aby snad nechtěli toho jeho syna za krále v Čechách vyhlásiti a otce trůnu zbaviti. Proto také dne 4. dubna 1323 vezen jest sedmiletý Václav z Křivoklátu, kde dosud chován byl, do Paříže, kdež si potom ovšem velikou lásku ujce svého, krále Francouzského, získal. Král Karel jeho vyučování nejlepším učitelům poručil a všemožně o to pečoval, aby jak nejvíce ducha svého vzdělal. Jenom jméno jeho Václav těm Francouzům se nelíbilo, neboť je ani dobře vysloviti neuměli, pročež král Karel IV., když Václav k biřmování přistoupil, své jméno Karel jemu dal, které Václavovi potom již zůstalo a kterým on se nápotom v celém křesťanském světě, nejvíce však ve vlasti své, co císař Karel IV. proslavil.

Zatím porodila královna Alžběta ve svém vyhnanství v Choubě v Bavořích u svého zetě, vojvody Jindřicha Bavorského, dne 27. března 1323 dvojčata, Annu a Alžbětu, z nichž Alžběta již po roce, v srpnu 1324, ještě v Choubě zemřela. Petr, opat Zbraslavský, kterýž po celý ten čas u královny byl, mrtvé tělo královského dítěte do Čech zavezl, a ve Zbraslavském klášteře pochoval.

Na domlouvání krále Francouzského neustával zatím král Jan s Rakouskými vojvodami smlouvati, a také král Uherský, Karel Robert, příbuzný králův Francouzských, o to se staral, aby se přátelské narovnání stalo. Král Jan tedy slíbil že se s Karlem Robertem a s vojvodami Rakouskými někde na hranicích své říše osobně sejde, a přijel k tomu cíli 25. července 1323 z Paříže do Prahy. Tu však neměl jiné pilnější práce, než aby peníze shánět. Stavové museli mu povoliti mimořádnou berni z celé země, avšak mimo to uložil Jan všem královským městům daň, záležející v desátém díle všech peněz, což měli. Než byly peníze sebrány, odejel na Moravu, a tu dle úmluvy dne 24. srpna v Hodoníně, na uherských hranicích u řeky Moravy dal se najíti. Král Karel Robert Uherský a dva bratří vojvodové Rakouští, Albrecht a Ota, přijeli také toho dne do Holiče, městečka uherského na druhém břehu řeky Moravy, a tu do 18. září s králem Janem vyjednávali až se s ním smluvili. Vojvodové vrátili králi Janovi města moravská Znojmo, Podivín a jiná, jichž dosud drželi, potom všecky zápisy, jež měli od r. 1306 na království České a markhrabství Moravské; kromě toho zavázali se složiti 9000 hřiven stříbra výplaty za svého bratra Jindřicha a všecky Rakušany, kteří dotud byli po bitvě Mühldorfské v českém zajetí. Až do vyplacení té sumy města Vitoraz a Láb králi Janovi do zástavy dali. Následkem toho narovnání propuštěn jest vojvoda Jindřich podruhé z vězení svého na Křivoklátě a do Rakous se vrátil. Nežli král Jan s Rakouskými vojvodami se rozešel, řekl, že se k nim přátelsky chce chovati a že nedopustí, aby se jim z Čech neb z Moravy škody činily. „Avšak, pravil dále, jestliže by císař válku proti vám chtěl zdvihnouti, tu se tomu nedivte, když bych já s ním proti vám v poli stál, neboť jako hrabě Luxenburský jsem jemu podřízen a musel bych svůj Luxenburský lid postaviti do pole; však jako král Český k podobnému nejsem povinen, a Čechové proti vám bojovati nebudou." Král Jan potom se bral peníze ze svých zemí takořka vydírané, a ode všech proklínán již zase 16. října 1323 království své opustil a za Rýn do Luxenburka a do Francie pospíchal. Na té cestě sešel se s císařem Ludvíkem, který mu to za zlé měl, že se tak rychle bez jeho vědomí s Rakouskými vojvodami porovnal. Avšak císař Ludvík sám poskytl zavdal příčinu k rozdvojení se s krá

ı. Již rok byla krále Jana dcera
a na hradě Wartburce na vychování,
ovena jsouc za nevěstu markhraběti
chovi Míšeňskému. Však tu ji z ne-
í markhrabě do Čech nazpět poslal,
že mu císař Ludvík svou dceru
ildu k manželství dáti slíbil, a on
hned po potupném odeslání Guty
se zasnoubil.
ho roku 1323 založila královna vdo-
lžběta Hradecká v Starém
ě pod markhrabským hradem Špil-
m klášter Cistercianek, kterýž se od-
klášterem králové anebo ně-
v Maria Saal zváti počal. Spolu-
latelem byl královnin věrný přítel,
Jindřich z Lipé a jeho syn
řich mladší. Při tomto klášteře
rzo nový velký chrám v gotickém
bu větším dílem z cihel vystavěn,
chrám sv. Ducha v Hradci Krá-
jejž také tato královna s velikým
dem dala vystavěti.
n Jindřich z Lipé byl již r.
od krále Jana na Moravě za zemské-
rávce čili hejtmana ustanoven, a v
adě již setrval až do smrti své. Od
by také královna Hradecká více na
vě přebývala.

---

i zem ode všech svých hlav opuštěna.

1324.

k 1324 stal se pamětihodným v Če-
tím, že celá královská rodina i o-
světské i duchovní hlavy v cizině
ržovaly.
ál Jan v polední Francii se potlou-
umřela tam sestra jeho Marie, krá-
Francouzská, potom s některými
y vedl válku proti arcibiskupu Ko-
mu a biskupu Münsterskému v Něm-
a obléhal město Mety, na své vlastní
vství při tom ani nemysle. Královna
ěta se svými dětmi žila vždy ještě
ěna v Choubě v Bavořích, a trpíc
nedostatek do dluhův upadla. Nej-
její syn Václav, nyní Karel,
a vychování v Paříži, — a tak ani
ho úda královské rodiny v zemi ne-
Biskup Pražský, Jan IV. Dražic
již od r. 1318 v Aviňoně před
em při svou vedl, očišťuje se z na-
jakoby kacířství byl hájil, a koho
t král za svého hejtmana v krá-
í Českém ustanovil, s jistotou ani
e, a jen domýšleti se můžeme, že
to byl Oldřich Pflug z Rabštejna,
dříve král. podkomoří, od roku 1323 nej-
vyšší zemský hofmistr, který však jenom
svým vydíráním peněz pro krále smutně
došel pověsti. Že při takové opuštěnosti
státu a církve dobře v zemi díti se ne-
mohlo, každý sobě může mysliti.

Návrat královny Alžběty do Čech. Králo-vo nové vydírání peněz.

1325—1326.

Po půl třetím roce od vystěhování se
královny Alžběty a od útěku jejího nevlast-
ního bratra Jana, probošta Vyšehradského,
stalo se předce zase nějaké udobření mezi
nimi a králem Janem asi ku konci roku
1324. Král Jan prý se přesvědčil, že
nařčení probošta Jana pocházelo jen ze
záští proti královně, i přijav jej konečně
na milost, navrátil mu odňatá důstojen-
ství a statky.

Královna Alžběta zas dne 2. ledna
1325 se svými dětmi z Bavor do Prahy
přijela, a to k veliké radosti všeho lidu,
který, jak se zdá, nepřestal v ní a její
rod skládati všelikou svou naději. I dcera
její Markéta, ačkoliv již vojvodovi Jindři-
chovi Bavorskému oddaná, však pro svůj
útlý věk ještě pod péčí matčinou zůstá-
vající, s ní přijela. Pražané vyšli králov-
ně naproti v procesí se zpěvy a s ostatky
svatých, a dne 18. ledna byl již také pro-
bošt Jan v sídle svém na Vyšehradě.

O několik neděl později, dne 12. března
1325, přijel po půldruhém roce král Jan
do Prahy, aniž se kdo z jeho příchodu
radoval. Hněval se na to, že jeho manžel-
ku Pražané tak slavně, jeho však tak
chladně přijali, i držel sněm napřed již
oznámený, na kterém stavy zemské žádal,
aby mu zas všeobecnou berni povolili.
Byl totiž v cizině silně zadlužen, a peníze
musel míti stůj co stůj. Tu se stavové
vzpírali, reptali, ano zbrojný odpor proti
němu chtěli zdvihnouti. On jim však dal
15. března upsání, v kterém se slavně vy-
znal, že již všecky berně ku korunování
a k svatbám svých dětí napřed přijal,
a že žádných nároků více na peníze od
země činiti nebude, leda by se mu ještě
nějaké dcery narodily. Tu se dali stavové
přemluviti, a berni mu povolili. Však mu
toho ještě dost nebylo, a on prý vydřel
tehdáž peněz v neslýchaném množství od
lidí méně mocných všelijakými násilnými

prostředky. Již dříve pak povolal nové mincíře z Florencie do Čech, a kázal jim raziti první mince z Jílovského zlata. To byly první zlaté mince v Čechách, neboť dříve zlato v obchodu buďto v stočkách neb závitcích neb v malých koláčcích na váhu vážili a na hřivny je počítali. Avšak tyto zlaté peníze krále Jana byly tak špatného zrna, že jimi lidé velké škody trpěli, král však nepoctivým způsobem tím peněz sobě dobýval. I vypočteno jest, že král Jan za dva měsíce neméně než 95.000 hřiven stříbra sehnal, což více než dva miliony zlatých nynějších peněz dělalo, sumu za onoho času náramnou. A z toho dal část svým věřitelům, ostatek sebral a již v polovici měsíce května 1325 to za Rýn s sebou vzal. Avšak to všecko ještě jemu nestačilo, a ještě nový prostředek sobě vymyslil, jak by ještě více peněz mohl sebrati. Slíbil totiž papeži Janovi XXII., že podnikne křižácké tažení proti nevěřícím do Palestiny, a papež mu povolil dne 1. června 1325, že může na to desátek z důchodů všeho duchovenstva v Čechách, na Moravě a v Luxenburce po tři léta nejprvé příští vybrati. On však větší část všech těch dříve z Čech vyvezených peněz lehkým způsobem probil v Paříži na slavné svatbě svaka svého, krále Karla IV. Francouzského, když se po smrti Marie Luxenburské potřetí ženil 11. května 1326.

Královna Alžběta žila zatím se svými dětmi Markétou, Gutou, Janem Jindřichem a Annou jako smutná vdova dílem v Praze, a to buď dole ve městě, buď u svého bratra, probošta Jana na Vyšehradě, dílem na Mělníce, věně svém; její královský dvůr byl chudý, a prostředky k živobytí sotva že jí vystačily. Zanedbána jsouc od svého manžela hledala nyní útěchu v bohumilých, pobožných skutcích a v dobročinnosti. Ještě toho roku 1325 založila ze svých skrovných důchodů v Rouchovanech na Moravě v dekanátě Jevišovickém nový chrám Páně ke cti Panny Marie, a odevzdala jej klášteru Zbraslavskému, což král, manžel její potvrdil a papež schválil. Následujícího roku 1326 dala tělo svého v Olomouci r. 1306 zabitého bratra, Václava III., z krypty biskupského chrámu Olomouckého vyzdvihnouti, a do Zbraslavi převezti, kdež dne 3. října 1326 vedle ostatků Václava II. uloženo bylo. Toto přenešení způsobilo v lidu toužebné upomínky na staré, přirozené krále České, a nynější opuštěnost byla tím smutnější.

Toho roku 1326 vzkázal král Jan do Čech, aby královna druhou dceru svou Gutu do Luxenburka poslala, poněvadž ji byl hraběti Barskému, příbuznému královského domu francouzského, k manželství přislíbil. A tak Guta dne 6. srpna s matkou na vždy se rozloučila. Syna královnina Jana Jindřicha vzali jí hned zas r. 1327, odvedše jej do Tyrol, a nejstarší dceru Markétu, když 15. roku věku svého dosáhla, sama královna se slušnou výpravou dne 12. února 1328 jejímu manželu, Jindřichovi Bavorskému, z Prahy do Domažlic odvezla, a jemu ji tam odevzdala.

Výše řečeného roku 1326 dne 8. srpna umřel Olomoucký biskup Konrad, rozený Bavorák, králi Janovi velmi milý a od něho také r. 1318 za hejtmana moravského ustanovený. Na jeho místo přál sobě král Jan aby byl dosazen muž, který by byl více vojákem než duchovním. Papež maje o tom vědomost nedopustil, aby bylo nyní Olomoucké biskupství bez jeho vědomí obsazeno, schválil však ku prosbě krále Jana Hynka čili Jindřicha III. z rodu Berkův z Dubé a Lipé, kterýž tudíž stal se r. 1326 Olomouckým biskupem.

Kterak král Jan větší díl Slezska opět České koruně přivtělil.

1327.

Král Jan dosud nemínil se spustiti domnělého svého práva na království Polské, neboť již to leželo v krvi jeho německé, že po cizích zemích pro naplnění marné slávychtivosti lakotil.

Slezsko, jakožto díl království Polského, náleželo již Českému knížeti Břetislavovi I., a bylo od něho Kazimírovi, králi Polskému jen za roční stálý poplatek postoupeno, kterýž nástupcové téhož krále ještě v 12. století do Čech platili. Po čase zas král Václav II., ještě nežli polskou korunu přijal, slib poddanosti od slezských knížat Bytomského, Opolského, Ratibořského a Těšínského přijal. Avšak tito knížata po zahynutí Václava III. r. 1306 za měli, že své přísahy věrnosti k následu cím nestatečným králům českým js sproštěni. Nyní přihodilo se roku 13 že Vladislav Lokýtek, jehož moc v Pol od smrti Václava III. se vždy víc a vi

na království Polské dal se ko-
Tím více byla nyní mysl krále
tomu obrácena, aby Vladislava
jehnal, a sám se Polské říše
eho záměr nyní dozrál, a tu na-
3. ledna 1327 z Luxenburka zas
se navrátil. I bylo velké leknutí
o, poněvadž se každý nadál no-
rání peněz, čemuž i tak bylo.
bral král Jan od papeže sobě
desátek od kostelův a kláště-
hned na tři léta najednou. Po-
němu stavům českým oznámil,
něr do Polska táhnouti, aby ko-
království dosáhl, i žádal od
mu na to zase berni z celé
lili. Stavové ovšem tomu silně
však rozvažujíce, že by to ta-
dobrým prostředkem, aby se
válečné dobrodružství vyhle-
emí a ku prospěchu země za-
k berni té svolili. Nebylo však
stí; král Jan sáhl ještě k jedno-
edku, kterým by peněz mohl
nejšpatnějšímu, jakého za sta-
nesvědomití panovníci se chápa-
m přede dvěma lety z Florencie
ovolaným totiž nařídil, aby ma-
denáry se silnou přísadou mědi
é po mnohých škodách obecné-
otom nikdo bráti nechtěl, tak
emí nářek byl veliký, a obchody
přicházely.

vystrojeno jest s velkým po-
eské vojsko, a ještě za zimy na
Polska se dalo. Knížata Slezští,
e to vojsko přes jejich země na
táhne, obávali se ho, a tak sta-
sami králi Janovi vzkázali, že
oddávají. Tu král Jan jim o-
říc vyšel, a přes Brno do Opa-
bral. Tu v Opavě složili mu
rnosti dne 18. února 1327 kníže
lil Boleslav Opolský a
zimír Těšínský, 29. února
adislav Kozelský, potom
ní dne 24. února kníže Jan
ský. Všickni tito knížata hor-
znali sebe a své potomky za
oruny české, vzdali se panství
krajinami, a dostali je zase
ále Českého nazpět co česká lé-

otom král Jan se svým vojskem
a některé pluky již ku Kra-
ížžili, tu přišli poslové s listy
Karla Roberta Uherské-
krále Jana snažně žádali, aby
proti Vladislavovi Lokýtkovi ničeho nepodnikal, poněvadž by jej král Uherský, jakožto jeho tchán, musel proti Čechům brániti. Král Uherský naopak králi Janovi takový návrh činil, aby, jestli chce, s ním ve spolek vešel a svou nejmladší dceru Annu uherskému kralevici Ladislavovi k manželství přislíbil. Králi Janovi zdály se tyto návrhy býti prospěšné, i učiniv přátelskou smlouvu s Karlem Robertem pokojně se svým vojskem do Prahy se vrátil.

V dolním Slezsku byli tři bratří Piastovici, kníže Boleslav Lehnický, často spomínaný svak krále Jana, Jindřich VI. Vratislavský a Vladislav. Všickni tři se vespolek pronásledovali a ustavičné půtky mezi sebou měli; zvláště nejstarší Boleslav byl člověk nádherný a marnotratný a pronásledoval svého nejmladšího bratra Vladislava, čině jemu tolik násilí, že tento až v šílenství z toho upadl, a o všecko připraven jako proklatec sem tam se toulal. Druhý bratr Jindřich, vida to, myslil, že lépe učiní po příkladu hornoslezských knížat, a přijel brzy po výpravě krále Jana k němu do Čech, kde se již před ním také jeho druhý bratr, Vladislav, vylámav se z vězení, nalézal. Kníže Jindřich VI. dal se se svou zemí také pod ochranu České koruny, a že dětí neměl, zapsal této koruně zemi svou Vratislavskou, aby po jeho smrti k ní připadla právem dědičným. Král Jan to vděčně přijal, a aby se něčím odměnil, dal mu župu, čili jak se již nyní nazývala, hrabství Kladské k doživotnímu užívání důchodův z ní, a mimo to nařídil, aby se mu ročně tisíc hřiven stříbra z královské komory vyplácelo. Na to sám král Jan s knížetem Jindřichem přes Kladsko do Vratislavi zajel, kdež mu hned druhého dne po příjezdu, 5. dubna 1327, stavové toho knížetství Vratislavského jakožto jeho budoucí poddaní přísahu věrnosti složili. Král Jan stavům a obyvatelům Vratislavským na to listy vydal, že jejich práv a výsad bude šetřiti a hájiti, že toto vojvodství nikdy nemá české koruně odcizeno býti, že jenom domácím správa země bude svěřena, a že všecka města a krajiny slezské, jež král Český ještě ku koruně připojiti doufá, s Vratislavským vojvodstvím budou spojeny. Město Vratislav bylo již tehdáž nejpřednější a nejlidnatější v slezských krajinách a mělo sídlo biskupské.

Král Jan chtěje své země ještě více rozmnožiti, také na Tyrolsko a Korutany pomýšlel. Tam ještě žil jeho předchůdce na českém trůnu, starý Jindřich Korutanský, a měl jen jedinou dceru a dědičku Markétu, kterou Němci jménem Maultasche, to jest jako Hubatá pozdili. Král Jan s tím Jindřichem se již po delší čas smířil a smluvil, a nyní jej také k tomu přivedl, že se potřetí oženil, a to s tetou krále Jana Českého, Beatricí Savojskou. Mimo to zasnítili děti svoje k manželství, Markéta ustanovena jest za nevěstu kralevice českého, Jana Jindřicha, tegdy pětiletého, kterýž také hned 16. října 1327 z Prahy do Tyrol jest odvezen, aby tam co budoucí panovník té země byl vychován.

Když to všecko šťastně a rychle ku konci přivedl, král Jan zase neměl stání v Čechách a již 11. června 1327 z Prahy do Lucemburku odejel, unášeje s sebou zase hrubé sumy peněz sebraných. Vydrancovaný a utiskovaný lid jej s proklínáním provázel. Za sebe ustanovil tenkráte pana Hynka Berku z Dubé za zemského správce, přítele pana Jindřicha z Lipé, a počal pak podle svého zvyku jako bloudný rytíř po západních zemích se toulati, všude hoïby a jiné slavnosti a všelijaká rytířská dobrodružství vyhledávaje. Celá Francie a Porýnsko byly plny chvály jeho, a to pro jeho rytířské jednání a smýšlení, jeho pomilování hodné způsoby, jeho skvostnost a nádheru, královskou štědrost a slavnou obratnost při kolbách a turnajích. Mladá šlechta česká čím dál tím četnější jej provázela, i tak sobě zamilovala znenáhla nejen hry rytířské ale i způsoby, mravy a kroje, jako panovaly tehdáž v oněch zemích západních.

Válka s Rakušany.

1328.

Mezi tím časem zašly v samých Němcích divné proměny. Císař Ludvík, rozdvojiv se s papežem, propustil r. 1325 zajatého vojvodu Bedřicha Rakouského z vězení na svobodu, úplně se s ním smířil a o vládu se s ním rozdělil, tak že přátelsky pospolu bydleli, jedli a líhali; Ludvík se zval císařem, Bedřich králem Římským. Roku 1327 vypravil se Ludvík do Říma, aby se na císařství dal korunovati a nového papeže zvoliti proti papeži Janovi XXII., kterýž jej proto dal do kletby.

V nepřítomnosti krále Jana byla na sněmu roku 1328 v kostelích Pražských proti Ludvíkovi činěnví papežská kletba vyhlášena. Král Jan, drže stranu papežovu, nic tehdáž proti Ludvíkovi nepodnikl, ale proti Bedřichovi Rakouskému stará jeho šlechtivost za novo se probudila, když uslyšel, že on a jeho bratří zlým okem na to se dívají, že on, král Jan, s Jindřichem Korutanským se spřátelil, a svému synu zjednal vyhlídku na dědictví Tyrolské, kterého vojvodové Rakouští velmi žádostiví byli.

Stalo se pak r. 1328 v létě, že mezi některými pány a zemany na hranicích mezi Moravou a Rakousy pro malou příčinu ku krvavému boji přišlo; míchal se do toho Bedřich, král Římský, a Jindřich z Lipé, zemský hejtman moravský, tak že z toho pravá válka povstala. Král Jan byl právě 29. června 1328 v Paříži přítomen při korunování nového krále Francouzského, Filipa VI., nástupce Karla IV. Když o tom, co se na Moravě děje, uslyšel, tu plin radosti, že se mu příležitost podává, proti Bedřichovi Rakouskému válku vésti, hned na kůň sedl a již 17. července v Praze byl, a také již v šesti dnech odtud zas s vojskem proti Rakušanům vyjel. Měl při sobě 2300 těžkých oděnců na koních a mnoho tisíc lidu pěšího. S tím vojskem táhl Moravou přímo do Rakous, a bez dlouhého ptaní hned asi čtyřiceti hradův, měst a tvrzí, mezi nimi města Drozdovic, Valtic a Eggenburku dobyl, a zemi Rakouskou až po Dunaj velice poplenil. Vojvodové byli tehdáž sami mezi sebou nesvorni; nejmladší z nich Ota, krále Uherského, Karla Roberta, sobě ku pomoci proti bratřím přivolal, a ten král Uherský Rakousy zas na poledni straně od Dunaje plenil. Bedřich Rakouský byl tedy v nemalých úzkostech; smluvil se napřed s bratrem a králem Uherským, a musel po jejich vůli učiniti; potom asi ku konci září obrátil se ku králi Českému i žádal jej, aby se s ním smluvil. Obdržev to od něho, měl se s ním na jistém místě osobně sejíti a pokoj uzavříti. A když tak obadva králové, král Český a král Římský, k so přijeli, tu král Jan velmi zdvořile a ryt ským způsobem krále Římského pozdra obnaživ hlavu svou, vojvoda Bedřic však velmi nadutým způsobem sotva sv biret na hlavě trochu pozvedl. To kd

Jan viděl, propukla v něm stará ne-
k Bedřichovi, i řekl: „Já jsem syn
a skutečný král, kdož medle by
boval, komu z nás přednost náleží.“
obrátil svého koně a pryč odejel.
no jednání bylo přetrženo, a
chtěl král Jan všechnu sílu a moc
íše na to nasaditi, aby protivníka
zkazil. Hned se z královského le-
v Rakousích do všech zemí českých
í poslové rozejeli, aby zvěstovali vše-
ou hotovost do války. Čechové po-
li urážku svému králi učiněnou za
árodní, a vše se hrnulo ke zbrani.
mé Praze vystrojila obec ve třech
deset tisíc bojovníkův, kteří hned
ravu ke Znojmu se vydali; 740 vo-
e spíží a válečnými potřebami za ni-
hlo.

kouští vojvodové zatím, litujíce
ého chování svého nejstaršího bra-
šechno na to vynaložili, jakby krále
mohli smířiti, i zavázali se mu k za-
ní znamenitých sum peněz, jen aby
učinil a z Rakous vytáhl. Nežli no-
jska z Čech ku králi přirazila, byl
okoj uzavřen; král Jan se smířil a
listopadu do Prahy se navrátil. Pra-
obdrželi od krále za svou horlivost
enité výsady a takovou svobodu, že
dnu míli okolo města mohli kámen,
, hlínu a písek z číkoliv pozemkův
a vybírati a do města voziti.

---

rava proti pohanským Litvínům a válka s Poláky.

1328—1329.

od času, co německý řád křižácký
skou zemi se uvázal, a král Přemysl
r II. moc téhož řádu v zemi té zna-
ě upevnil, putovávali rozličtí páno-
ští do Prus, aby se tam v bojích
Němců proti obyvatelům ještě v
ství trvajícím účastnili, mníce tím
iti pobožné sliby, Pánu Bohu pro
ní učiněné. Německý řád, opanovav
lé Prusko, nyní již jen na Litvíny
el, kteří vedle Prušákův dále na
d v šírých vlastech svých obývali.
sledních časův byli tam za příčinou
ění slibův svých r. 1322 pánové z
tenburka a znamenitý, potom u
lorfu padlý Plichta z Žirotína
ním bratrem svým, r. 1323 pánové z
burka a Egerberka, r. 1324
Petr z Rosenberka a jiní. Ně-
mečtí křižáci již dávno více o rozšíření světské moci své, nežli o prospěchy náboženství křesťanského dbali, a proto také byli zlými sousedy Polské říše.

Král Jan byl velkým přítelem těchto křižákův, a nyní společný protivník, Vladislav Lokýtek, král Polský, ještě úžeji jej k nim táhl. Umínil si nyní po svém návratu z výpravy rakouské, vydati se na vojnu proti Litvínům ve spolku Německého řádu, a k jeho prospěchu, chtěje takto, ač na jiný způsob, slib, před třemi léty papeži na jalovo daný, vyplniti.

Sebrav tedy nové peníze z berně sobě na novo povolené a ještě jiným způsobem zahrabiv, kde co bylo, již ve třech nedělích, dne 6. prosince 1328 zase z Prahy s vojskem do křižové války vytáhl. Kromě jeho lenníkův, knížat Slezských, mnoha německých hrabat a rytířův přirazili k němu se svým lidem mnozí čeští a moravští pánové, Petr z Rosenberka, Jindřich mladší z Lipé, Vilém z Landšteina, Tíma z Koldic, Ota z Burgova, Bernart z Cimburka a jiní. K novému roku 1329 dospěl již do Prus, sprostředkoval příměří mezi křižáky a králem Polským, spojil se s vojskem křižákův, a táhl pak dále přes Prusy do Litvy. Zima byla velmi tuhá, a zamrzlé řeky, jezera a močály byly tomu tažení prospěšny. Dne 1. února 1329 oblehlo vojsko znamenitý litevský hrad, a tak silnými útoky dnem i nocí na něj doráželo, že unavená a ustrašená posádka, když jí jeden vůdce, muž to síly obrovské, padl, konečně vzdáti se musela. Veliký mistr křižákův chtěl všecky obyvatele dáti pobiti, král Jan však je při životech zachoval, jestliže se chtějí dáti pokřtíti; bylo tedy tři tisíce lidu pokřtěno. Když pak vojsko ještě dále chtělo jíti, došla krále a velikého mistra zpráva z Prus, že král Vladislav Lokýtek umluvené příměří nezachoval, a z nenadání do Chelmińské země nepřátelský vpád učinil. Museli tedy král Český se svými lidmi i s křižáky rychle nazpět do Prus pospíchati a s Poláky válčiti. Aby Chelmińskou zemi zase Polákům z rukou vytrhli, táhli k řece Drvenci a k Visle. Dne 12. března byl král Jan v Toruni, a vydal tam ve svém a své manželky Alžběty jméně německým křižákům list, že se všeho práva na zemi Pomořanskou ku prospěchu řádu vzdává. Válka proti Polákům byla šťastná; spojené vojsko české a křižácké dobylo země Dobřiňské s hradem

Dobřini, potom země Kujavské s biskupským sídlem ve Vladislavi, a vnikio až do Mazovska, kdež obsáhlo Plock, a pobořivši hradby také jeho dobylo. Tehdejší kníže Mazovský Václav poddal se 29. března králi Českému, a postoupiv mu své hrady Plock, Vyšehrad a Gostynin se vší krajinou, učinil mu přísahu věrnosti, a zase svou zemi co české léno od krále Jana nazpět dostal. Jakožto lenník koruny české musel se také zavázati, že ve válce proti nepřátelům krále Jana, jmenovitě proti Vladislavu Lokýtkovi, vší svou silou pomáhati bude. Král Jan potom 3. dubna v Toruni řádu Německému polovici země Dobřinské a ostatní krajiny Mazovské, jež se ještě mají dobyti, daroval, a pak se odtud do Vratislavi obrátil.

Nové přírůstky českého panství ve Slezsku a v horní Lužici.

1329.

Co vítěz přijel král Jan do Vratislavi ku knížeti Jindřichovi VI., kterýž ode dvou let, co se stal lenníkem Českého krále, od svých sousedů, druhých knížat slezských, všelikých urážek a křivd musel snášeti. Za to ohlásil těm knížatům král Jan válku a pomstu. Následkem toho hned mnozí knížata, majíce mnoho strachu před mocí krále Českého, k němu do Vratislavi přicházeli a jemu co lenníci se poddávali. První přišel 29. dubna 1329 kníže Jan Stenavský, potom králův svak, často jmenovaný Boleslav III., kníže Lehnický a Břežský, jehožto manželka Markéta Přemyslovna, již 27. března 1322 byla zemřela. Ten vida, že by se déle neudržel, přijel ku králi 9. května, a pod jistými výminkami svá města a krajiny, totiž Lehnici, Břeh, Hajnov, Zlatou Horu, Němčí, Olavu, Grotkov, Namyslov a jiné koruně české co léna na věčné časy postoupil. Toho samého dne, 9. května, přijel kníže Jindřich IV. Žahanský, dne 10. května knížata Konrad I. Olešnický a Přemysl čili Přemek Hlohovský, všickni tři bratří výše řečeného Jana Stenavského, a kdo co měl, všecko králi Janovi a české koruně poddali, toho zase od krále v léno přijímajíce. Tím spůsobem dostala se pod české panství slezská města Žahaň, Šprotava, Zelená Hora, Naumburk, Olešnice, Sycov, Milič, Třebnice, Velký Hlohov a jiná.

V těchto dnech přijel do Vratislavi také druhý svak králův, kníže Jindřich Javorský a Fürstenberský, který měl nejmladší dceru krále Václava II. Anešku, za manželku a r. 1319 z Braniborského dědictví po Valdemarovi Zhořelec a Lubaň uchvátil.

Jeden rytíř o něm vypravoval, že za krále Jana vrahy zjednal, potom také známo bylo, že utiskoval měšťany Zhořelické, že se proti němu pozdvihli, a posly ku kralevici Karlovi do Paříže vypravili, aby je jakožto dědic království Českého vzal do své ochrany a to spůsobil, aby s tímto královstvím brzy byli spojeni. Maje tedy zlé svědomí kníže Jindřich, mohl každý den očekávati, že král Jan jakožto mocnější k němu přikročí a zle s ním naloží. Proto tedy do Vratislavi přišel, aby zlou pověst předešel, a králi Českému dobrovolně Zhořelec za jistou sumu postoupil, vyměniv si pouze Žitavu a Lubaň do života a užitky z věnných měst Králové Dvora a Trutnova.

Tím spůsobem získal král Jan ve Vratislavi během několika dní patero slezských knížetství a druhou část horní Lužice, i odebral se hned u prostřed května do Zhořelce, vydal tomu městu 18. května list, že na věčné časy má ku koruně české náležeti, a vrátil se konečně přes Budišín dne 25. května do Prahy.

I byla to nyní sláva nemalá, že král Jan se vrátil co rozmnožitel říše, a již i Čechové, jakkoliv král ustavičně od nich peněz dobýval, a o řádnou správu zemskou zcela nedbal, počali mu zvykati; a když sotva 15 dní v Praze se pozdržev, již zase okolo 9. června do Luxenburka a dále za Rýn pryč se ubíral, tu Čechové již proti tomu ani nereptali, vědouce, že již jiným nebude, a že mu jeho nepokojný duch jinak nedá činiti.

Tenkráte po 2 léta 2 měsíce král Jan do Čech nepřišel, a když se vrátil, nenašel již manželku svou na živě, a všeliké důležité proměny se zatím staly.

Návrat Pražského biskupa Jana I. a smrt pana Jindřicha z Lipé.

1329.

Čtyry neděle po odjezdu královně, 3. července 1329, Pražský biskup Jan z Dražic od papeže z Aviňona n

vého biskupství se navrátil. Byv tam
318 k papežovu soudu pohnán, jede-
let tam strávil u velikých útratách,
usel tam mnohé protivenství snášeti,
se mu podařilo dokázati svou nevinu
ch věcech, z kterých křivě obžalován
Za celý ten čas bylo Pražské biskup-
spravováno administratory z pro-
ika kapituly; avšak zle se dělo v ce-
biskupství, a jmenovitě statky bi-
ovy toho času velké škody trpěly;
n dostaly se do zástavy rozličným pá-
českým skrze krále Jana, biskupu
íliš přejícího, dílem je tito pánové
také násilně rozchvátili. Když se
ip vrátil, tuť byla radost Čechův u-
ná a veliká: v Praze vyšli mu na-
preláti a kanovníci kostela Pražo
v čele žákův a ostatního ducho-
tva světského i klášterního, a to s
ky svatými a s korouhvemi. Za ni-
li pánové zemští, měšťané a obecný
rozdělený dle jednotlivých farních
. A když biskupa do jeho hlavního
mu uvedli, hlučné chvalozpěvy s prů-
m varhan zavzněly. Biskup Jan IV.
e hned po svém návratu o nápravu
o biskupství snažně starati.
ne 26. srpna 1329 umřel v Brně
ký hejtman moravský, znamenitý pan
dřich z Lipé, muž statečný, jak
ností ve válce tak obratností v zem-
správě proslulý. Sloužil vlasti pod
králi, ačkoliv s nimi, zvláště s Jin-
em Korutanským a Janem Luxen-
kým, když české záležitosti špatně
, velké a tuhé spory míval a při tom
o zisku nezanedbával. Nicméně ne-
a se mu přičítati nijaká pronevěra
atnost, která by jeho památku mohla
. Bylť on po všechen čas předním
m panstva českého, a předním ob-
m národa slovanského proti cizin-
a jakkoliv s královnou Alžbětou a
přívržencem, již před ním zemře-
Vilémem Zajícem z Valdeka, nesnášel
bře, a často proti nim stával, nicmé-
sobní nechuť nezavedla jej nikdy k
n takovým, kterými by vlast škodu
ti mohla. Obdržev od krále Jana v
nu za Žitavu Krumlov Moravský,
il posledních deset let nejvíce na Mo-
co zemský správce hlavně proto, že
kyně jeho, královna vdova Alžběta
ecká, založivši v Starém Brně klá-
Cistercianek, také nejvíce při tomto
klášteře bydleti počala. Ze všech
kteří smrti toho pána litovali, nej-
více Alžběta Hradecká trpěla;
Petr, opat Zbraslavský píše, že bolest její pro smrt miláčka jejího tak velká byla, že všickni se zhrozili velikého nářku, jakýž vedla.

Tělo pan Jindřicha z Lipé pochováno bylo s velkou slavností a při velikém účastenství všeho lidu v novém chrámě kláštera Králové v Starém Brně, kterýž zatím od královny Alžběty hlavně jeho pomocí krásně byl vystavěn, a dosud mezi nejpěknější kostelní stavení gotického spůsobu na Moravě náleží.

Poslední léta královny Alžběty Přemyslovny a její smrt.

1330 28. září.

Již výše vypravováno, kterak královna Alžběta Přemyslovna od svého manžela jsouc zanedbána a téměř jako zavržena, jako smutná vdova o samotě žila při velmi skrovných důchodech. Z dětí jejích byl nejstarší Václav, nyní Karel, v Paříži, Markéta u svého manžela v Bavořích, Guta na vychování ve Francii, Jan Jindřich na vychování v Tyrolsku, a nyní jenom ještě nejmladší dcera její Anna z posledních dvojčat při ní zůstávala. Útěchu nalézala pouze v konání pobožných a dobročinných skutkův. O sv. Martině roku 1328 dala svolati kněžstvo a přední osoby světské, jak se zdá, hlavně stavu městského, v Praze, a předložila tomu shromáždění žádost svou, aby u papežské stolice o svatořečení její pratety, blahoslavené abatyše Anešky, jednalo, u jejíhož hrobu v kostele sv. Františka pobožní lidé toho času prý zázračné příběhy pozorovali. I složeny jsou prosebné listy ku papeži jak od duchovenstva tak od pánův a od rychtářův, konšelův a obcí měst Pražských, Kutné Hory, Čáslavi a Kolína. Jak daleko však tenkráte toto jednání došlo, není nám vědomo.

Královna Alžběta, následujíc ve všem šlépějí svého otce, krále Václava II., chovala vždy zvláštní přízeň k jeho nejmilejšímu založení, ku klášteru Zbraslavskému. Na velkém klášterním chrámě Panny Marie nemohlo se od smrti Václava III., již od dvadcíti a několika let, ničeho dále stavěti. Královna umínila si, ze svých skrovných prostředků chrám ten nyní dostavěti, a tak dne 8. května 1329 položil opat Petr v jejím jméně k další stavbě nový kámen základní, na

kterém její jmeno vytesáno bylo. I tak byl chrám ten devíti velikými kaplemi s oltáři rozmnožen; celý klášter co do výstavnosti a bohatství ondob stal se prvním mezi královskými kláštery v Čechách, a honosil se, jako někdy klášter sv. Dřviše u Paříže ve Francii, hrobkou královskou. Brzy po početí nové stavby umřel v klášteře Zbraslavském dne 7. června 1329 bývalý opat Konrad rodem z Erfurtu, stařec již 82letý, královny Alžběty někdejší rádce a ochránce.

Královna Alžběta učinivši ještě jiná pobožná nadání a založení, a zkusivši mnoho zármutku ve svém životě, upadla v roce 1330 v souchotiny, které ji do předčasného hrobu teprvé v 39. roce věku jejího uvrhly. Skonala tiše a zbožně v domě nevlastního bratra svého, Jana probošta na Vyšehradě, právě ve svátek sv. Václava, patrona českého, dne 28. září 1330, naplnivši svou smrtí veškeru vlast hořem a smutkem. Král Jan, manžel její toho času v daleké cizině se toulal, vyhledávaje právě způsoby, jakby nových zemí svému panování podříditi mohl. Však čím neutěšenější byl stav země, tím hlubší byl všeho národu smutek po zemřelé královně. Po dva dni nošeno jest tělo její od pánův českých po Praze z kostela do kostela při velkém kvílení a pláči lidu, a teprv třetího dne, 1. října, přinešeno jest na Zbraslav a pochováno ve hrobce královské vedle otce a bratra jejího.

Tam na Zbraslavi potom ušlechtilý muž a nejlepší přítel a těšitel zemřelé Přemyslovny, opat Petr rodem z Žitavy, o zachování její paměti pečoval, spisuje pro potomstvo dojímavou kroniku Zbraslavskou. Onť Alžbětu znal od mladosti, za času nejvyššího štěstí jejího, i v pozdějších létech zármutku, a oplakával ji jako zašlou hvězdu někdejších slavných a šťastných časů Českého národu. Dočkal se však i radosti na synu jejím Karlovi, o kterém předvídal, že vlast zase k nové slávě povznese.

Kterak král Jan svému rodu Tyroly a Korutany chtěl získati a nové panství v Italii zakládal.

1330—1331.

Toho času, když královna Alžběta umřela, nalézal se manžel její, král Jan právě v Inspruku u svého nynějšího pana švagra, vojvody Jindřicha Korutanského, někdy krále Českého, a trávil čas velikými radovánkami a všelikou dvorskou kratochvílí z příčiny zavřené smlouvy strany nástupnictví v Tyrolích a Korutanech. Bylo nyní jisto, že starý vojvoda Jindřich již mužských potomkův míti nebude, a na jeho země činili již nyní nároky jak císař Ludvík tak vojvodové Rakouští, z kterých nejstarší, Římský král Bedřich Krásný, zatím 13. května toho roku 1330 zemřel. Král Jan Český je předešel, zasnoubiv již r. 1327 syna svého Jana Jindřicha s Markétou, jedinou dcerou a dědickou Jindřicha Korutanského. Když král Jan nyní do Inspruka k vojvodovi přijel, utvrzen jest sňatek tento úmluvami dne 16. září, v kterých také ustanoveno, žeby Jan Jindřich s rukou Markétinou také obdržeti měl Korutany, Krajinu a Tyroly. Když o tom, co se v Inspruku stalo, císař Ludvík a Rakouští vojvodové uslyšeli, nemálo se toho lekli, a hned 26. listopadu 1330 tajnou smlouvu mezi sebou učinili, že po smrti Jindřicha Korutanského jeho země mezi sebou rozdělí, a že sobě proti Janovi, králi Českému, vespolek pomáhati budou. Císař Ludvík rychle zapomněl na dobré služby, jichžto mu Český král byl prokázal, a z pouhé nepřejičnosti stal se jeho nepřítelem. Král Jan o tom ničeho nevěděl, co se potajmu proti němu strojí, a zajel z Inspruka k svému synovi Janu Jindřichovi do Tridentu, kde tento ještě na vychování byl. Zde krále došla zpráva z Čech, že manželka jeho, královna Alžběta, umřela; a tu prý jevil zármutek, oděl se ve smutek a dal za duši její služby Boží konati.

Tu v Tridentu přišli k němu poslové od šlechty a měšťanův italského města Brešie, v Lombardii, žádajíce od něho, aby jejich město vzal ve svou ochranu, že za to chtějí jeho poddanými býti, neboť prý je mocný pán Veronský, Mastin della Scala, velmi utiskuje. Dobrodružné mysli krále Jana zdálo se to hned býti dobrou vyhlídkou na nové panství, kteréž by sobě v Italii spůsobiti mohl. I hned dal sbírati lidi v Čechách, Korutanech a Tyrolích, a panu Mastinovi della Scala vzkázal, aby od obležení města Brešie upustil, poněvadž to nyní jeho, krále Jana, město jest. Pan Mastin netušil sobě v boji proti králi Janovi, odtáhl od Brešie, avšak o tom císaři Ludvíkovi zprávu dal. Císař Ludvík k Janovi Normberského

rabí poslal, aby se ho otázal, co v Ita-
iti zamýšlí, a král Jan mu dal říci, že
oby proti právům svaté Římské ří-
lo, naopak že jestli v Italii pokoj a
ost obnoví, v této zemi vážnost Řím-
íše tím jenom zvelebí; potom ještě do-
že v Italii jest hrob jeho rodičův,
j chce navštíviti, a těla svých rodi-
lo vlasti přenesti.

ž 31. prosince 1330 byl král Jan
amnou slavností do Brešie přijat;
itelé přijali jej s dobrovolnou po-
ostí a s velikými úctami; všickni
í vyšli mu vstříc pod svými prapory
lách před brány, majíce zelené ra-
i v rukou. Mladí šlechticové všickni
skvostnějších oděvích seděli na ko-
nejpřednější mužové vedli krále
za uzdu a nebesa nad ním drželi.
ěstě samém pozdravily jej paní a
hudbou, zpěvem a tancem; radostné
a pokřikování do pozdní noci trvalo.
átku se králi Janovi také všecko vý-
dařilo; staré dvě strany sobě pro-
Gibelliny a Guelfy, které ve všech
h horní Italie ode dávna tolik se
sledovaly, uměl tak obratným spů-
smířiti, že skutečně všecky různice
s přestaly, blažený mír se rozhostil,
rém si všickni libovali, a že v ně-
ch krajinách odstranění církevní
v vymohl, která je svírala z příčiny
papeže, jehož císař Ludvík proti Ja-
XII. dal zvoliti.

bil se Italianům rytířský způsob krále
a jiná města i knížata italská, ví-
kterak se v Brešii rychle všecko
šímu obrátilo, z blízka i z daleka
ráli do Brešie posly své vysýlali
ejíce jemu panství nad městy a kra-
i svými. Ti, co byli slabí, očekávali
ho pomoci proti mocným, mocní zas
li, že skrze něho ještě mocnějšími
i. Dne 12. ledna 1331 přišli Berga-
ští a dne 26. ledna Kremonští,
volně panství krále Českého přijí-
e. Ještě v lednu přišel také Heralt
ola, pán města Lukky, a na-
králi vrchnictví pomoci od něho
proti Florentinským, kteří jej uti-
li; ano i mocný pán Milánský, Azzo
onti, kterýž královu příbuznou,
inu Savojskou, za manželku měl, při-
ám osobně do Brešie, žádaje krále
aby pod jistými výminkami vrchní-
nství nad Milánem a celou jeho
ou se ujal. I vypravil se král Jan
lána, a tu 8. února 1331 v paláci
městské rady vyhlášen jest slavně za pána Milána a celé krajiny Milánské. Azzo Visconti spokojil se pouze jmenem královského náměstka Milánského. Během měsíce února přišli pak ještě poslové z Pavije, Vercelli a z Novary podávajíce svá města pod ochranu a vrchní panství krále Českého, aniž on je tím nejmenším k takovým krokům vyzýval. Později následovala města Parma, Reggio, Modena a Bobbio. Do Lukky vypravil král Jan své české vojsko Spinolovi k pomoci, a Florentinští, kteří právě Lukku obléhali, nedočekajíce příchodu královského vojska, od obležení upustili a domů se navrátili. Král Jan vycházel dobře se všemi stranami, podporoval se stejným prospěchem muže, kteří dříve urputně proti sobě stáli, a v celé hořejší Italii najednou všecky věci jako nějakým kouzlem se proměnily. Jakkoliv však král o to hned snažně se staral, aby se při městech jemu poddaných hned stavěly tvrze, do kterých by svou královskou posádku mohl vložiti: nicméně toto jeho ve dvou měsících povstalé panství v Italii jak bylo snadně získáno, tak nesnadně dalo se na dlouho držeti. Neměl práva v Italii se usazovati, leda by byl co dobyvatel s velikým vojskem přišel; po celé Evropě lidé se tomu divili, jak si Český král v Italii počíná, nikdo nevěděl, přišel-li tam ve jménu císaře a-nebo papeže, i hádali mnozí, že tam ku prospěchu krále Francouzského působí, — a to zatím všecko byla pouhá náhoda a divné okamžité štěstí, kterého se dobrodružný král přidržel beze vší starosti, jak to dále vypadne.

Nyní hlavně ve městě Parmě sídlem byl, kde byli dva bratří jmenem Rossi, mužové veliké působení mající, jeho nejvěrnějšími přívrženci.

Také papež Jan XXII. nepokojil se tím, jak si Jan Český v Italii počíná, i obával se, že by k ruce Německého císaře celé Italie chtěl se zmocniti. Proto svému kardinalu-legatovi Bertrandovi z Pojetu, který v Bolonii své sídlo měl, rozkázal, aby všemožně o to se přičinil, jakby krále Jana od císaře odvrátil. V tom ovšem obtíž nebyla, neboť Jan i tak o císaře nedbal, kardinal-legat jej zcela na svou stranu obrátil, a že s přivolením papeže všechnu hořejší Italii sobě podmaniti, a všechnu moc císaře Německého v Italii zahladiti může, jemu namluvil. Papež

ovšem byl proti Ludvíku Bavorskému a za císaře ho neuznával.

Král Jan nyní dobře tomu rozuměl, že mu císař toho panství v Italii přáti nebude, a že všechny mocnáře a jeho sousedy proti němu vyštve a vojnu s ním začne, pro kterou bude muset Italii opustiti, aby své království České a jiné země hájil. Ustanovil si tedy, že na své místo svého syna Václava, nyní Karla již patnáctiletého do Italie povolá, aby tu byl jeho náměstkem.

Kralevic Karel.

1331.

Prvorozený syn a nástupce krále Jana, Václav, měl 7 let a 7 měsíců, když v dubnu r. 1323 na vychování do Paříže přišel. Sprovodili jej a s ním tam byli český rytíř Burian Kaplíř ze Sulevic, panoše Beneš Krabice z Veitmile, pozdější kanovník Pražský a známý kronikář, a jiní nejmenovaní. Ve vlasti musel Václav mládí své dílem ve vězení dílem na Křivoklátě v bohopustých lesích tráviti, proto taková proměna místa, život při skvostném dvoře francouzském velmi dobře na mysl jeho působil. V krátce získal si lásku celého dvora, zvláště Karla IV. a královny Marie, své tety. V klášterním chrámě sv. Diviše blíž Paříže udělil mu sám papež Jan XXII. svátost biřmování, při kterém dostal jméno královo, Karel. Když královna Marie, jeho teta, umřela, přijel otec jeho, král Český, do Paříže, a hledaje jiného svazku příbuzenstva s dvorem francouzským, namluvil synu svému nevěstu z rodu královského, Markétu čili Blanku, kterou Francouzové la Blanche, čti Blanš, a Čechové Blanče zvali. Byla† dcera Karla hraběte z Valois, a měla sedm let věku svého. Kralevic Karel měl tehdáž osm let. Tak byly tyto děti v máji r. 1324 sobě zaslíbeny a zasnoubeny, avšak až do věku dospělosti každé obzvlášť chovány.

Král Karel IV. Francouzský, jsa ovšem sám neučen, staral se upřímně o to, aby mladý kralevic Český v naukách se vycvičil, i dal mu svého dvorského kaplana, Jana de Cara, muže učeného, za vychovatele a učitele. Ten jej začal vyučovati v latině, v které se mladý kralevic brzy tak daleko vyznal, že mohl latinské knihy čísti a jim rozuměti. Pojímaltě kralevic všechno s takovou snadností, že se mu při francouzském dvoře všickni nemálo divili, zvláště že tehdejší synové rodu královského v naukách nehrubě se cvičili, ano zcela neučeni bývali. Kněz Cara vštípil svému vychovanci obzvláštní lásku k stavu kněžskému a ke všemu, co se náboženství týkalo, ovšem proti přání otce jeho, neposedného bojovníka, který chtěl, aby syn jeho rovněž byl spíše různým vojákem. Za to však stal se potom Karel nejučenějším a nejmocnějším panovníkem svého času.

Později navštěvoval kralevic Karel také veřejné čtení na vysokých školách Pařížských, kteréž byly tehdáž vedle Boloňských v Italii nejslavnější v celém tehdejším světě křesťanském, studoval zvláště filosofii a bohosloví a mnoho se také vykládáním sv. písma zabýval. Tenkrát prý již povídával svým českým dvořanům, že až dosedne na trůn otcův svých, v Praze také takové vysoké školy, jako jsou tyto Pařížské, založí. Mezi tím umřel r. 1328 jeho otcovský přítel, Karel IV. Francouzský, a vlády se ujal Karlův svak, Filip VI. z Valois, bratr Blančin, jeho manželky. Také se spřátelil Karel s výtečným knězem Petrem Rogerem z Rosieru, kterýž byl opatem Benediktinského kláštera ve Fiscano, přitom nejslavnějším učencem a řečníkem ve Francii. Od toho muže, který sobě českého kralevice upřímně zamiloval, byl Karel v lásce k vědám a uměním utvrzen, a když se po čase tento Roger stal papežem, přijav jméno Klimenta VI., tuť staré přátelství a láska jeho ku Karlovi byly pro tohoto zřídlem velkých prospěchův. Když Karlův svak, král Filip z Valois, v Remeši s velikou slávou korunován byl, ku kteréžto korunovaci také Karlův otec, král Jan přijel, tu slavné obřady církevní takový dojem na Karlovu mysl učinily, že si ustanovil, při korunování králův Českých podobné obřady zavesti, což potom také uskutečnil. Král Jan odjížděje po té korunovaci z Francie do Čech, Karlovu manželku, teprv dvanáctiletou Blanči z Valois, s sebou vzal, aby se českému jazyku přiučila, a českým mravům aby přivykla. Také snad sobě královna Alžběta přála poznati svou nevěstu; aspoň král přivezl Blanči 17. července 1328 do Prahy, králně ji odevzdal a zas po svých záležitostech odejel. Královna Alžběta hledala tehdáž útěchu jen v pobožnosti, nevěsvou v bohabojnosti cvičila. Po jenácti měsících král Jan 9. června 1

anči z Prahy odvezl a jeda do Lu-
u nazpět do Paříže ji dal sprovo-
Luxenburce dal pro Karla, syna své-
odlný byt upraviti a poručil pak,
rel dvůr Pařížský opustil, a po-
sebou svou nastávající manželku
i v Luxenburce osedl. Karel při-
Luxenburka na počátku roku 1330,
o se těšil naději, že mu otec do-
o do Čech se vrátiti a svou matku
Tuto druhou naději trpce sklama-
ná zpráva, že matka jeho, královna
v opuštěnosti své zatím zemřela,
řela bolestným smutkem srdce do-
yna, který svou matku upřímně

první naděje se mu nevyplnila,
otva rok v Lxenburce ztráviv,
od otce z Italie rozkaz, aby nepro-
němu do Parmy se odebral, a ná-
tví nad městy a krajinami, které
lii králi Janovi poddaly, nastoupil.
rozloučiv se s Blančí a sestrou
, která tehdáž při něm v Luxen-
yla, do Italie pospíchal a již 29.
1331 na velký pátek šťastně do
e přijel. Karlovu životu v tomto
již třetího dne nebezpečenství hro-
ěl tam totiž býti otráven; avšak
ránila horlivá jeho nábožnost. U-
se totiž v klášteře Augustianův a
áno na hod Boží velikonoční do
odešel, tam večeři Páně přijal a
lé velké služby zůstal, až nadešla
polední. Mezi tím někteří jeho dvo-
průvodci, kteří doma zůstali, sní-
žili, avšak náhle na to onemocněli.
lekl se toho a ničeho z pokrmů ne-
teré mu na stůl přinešeny byly.
sobě mladého štíhlého člověka po-
, který se mezi jeho lidi přimíchal
m se stavěl. Kralevic dal jej hned
tí, maje jej v podezření, že do po-
jedu dal; a když lidé v kuchyni vy-
i, že toho člověka také v kuchyni
kázal jej mučiti. Teprv třetího dne
ý němý promluvil a seznal, že od
kého náměstka Milánského, Azzona
i-ho, k tomu zjednán byl, aby kra-
trávil. Následkem otrávení zemře-
Jan Berka z Dubé, Karlův
r, Jan z Vysokého Kostela
on z Bříla.
držev se dlouho v Paviji odejel Ka-
k svému otci do Parmy, kterýž
dubna 1331 s velkou přívětivostí
a také hned za svého generálního
to jest plnomocného náměstka v
Italii slavně vyhlásil. Žeby však Karel
co patnáctiletý mladík neuměl sobě v tom-
to těžkém postavení vždycky dobře pora-
diti, ustanovil král Jan hraběte Ludvíka
Savojského, tchána Azzona Visconti-ho,
Karlovi za předního rádce. Král spořádav
to všecko dal si od Karla, syna svého, a
ode všech náměstkův měst v Italii přísa-
hu věrnosti složiti, a pospíchal již 1. čer-
vence 1331 z Italie do Němec, neboť se
zatím mnoho nepřátel proti němu smlu-
vilo a spojilo, a králi nyní na tom zále-
žeti musilo, hrozivé tyto mraky zažehnati
a rozptýliti.

Kterak král Jan spojené nepřátele dílem smířil dílem válkou přemohl.

1331—1332.

Neočekávaných pokroků krále Jana v
Italii ulekli se všickni okolní knížata. Cí-
sař Ludvík žaloval na říšském sněmu v
Normberce na krále Jana, že mu sahá v
císařská práva v Italii, a smluvil se proti
němu zejmena s vojvodami Rakouskými,
s oběma falckrabaty Rudolfem a Ruprech-
tem, s markhrabětem Bedřichem Míšeň-
ským a se svým synem Ludvíkem, mark-
hrabětem Braniborským. Vyjmouc jedině
dva zetě Janovy, Jindřicha, vojvodu Ba-
vorského, a Jindřicha Korutanského, byli
nyní všickni němečtí sousedé nepřátely
krále Českého, a všecky starší smlouvy,
jež s ním měli, najednou zrušili.

S druhé strany povstal zas král Robert
Neapolský proti králi Českému; neboť pa-
pež v rozepři své s Ludvíkem Bavorským
byl jej dříve již jmenoval svým plnomoc-
ným náměstkem čili vikářem nad celou
Italií. Proto i ten Robert křičel, že jemu
náleží pořádek v Italii zaváděti a že se
mu král Jan bez práva do ní vtírá, i hned
se smluvil se synovcem svým, Karlem
Robertem, králem Uherským, a ten zas
se svým tchánem, Vladislavem Lokýtkem,
králem Polským. Tito východní spojenci
smluvili se pak 2. září 1331 se spojenci v
Němcích, a všichni králi Janovi nepřátel-
ství a válku vyhlásili. Tak se stahovala
neslýchaná bouře nad hlavou krále Jana
a hrozila především království Českému
hroznou záhubu. A jak ji král Jan zažeh-
nával? Pravda jest, že ovšem velmi obrat-
ně. Především hleděl nepřátele mezi sebou
rozdvojiti, a nežli východní králové němec-
kým spojencům ruky podali, již byl 21.
července v Řezně u císaře Ludvíka, a

tu s ním po tři neděle vyjednával, setkaje se s ním na mezích ostrově v Dunaji v přítomnosti jenom několika málo důvěrníkův. Konec toho vyjednávání byl takový, že císař Ludvík opanovaná města a krajiny v Italii králi Janovi přiřkoval, a jej za svého římského vikáře v Italii uznal, čímž se král Jan ovšem postavil ku straně císařově a proti papeži. Všichni se tomu neočekávanému obratu náramně divili.

Z Řezna pohnul potom král Jan všem stavům České říše svým do města Domažlic na den 16. srpna 1331; i sjelo se tam neobyčejné množství prelátův, pánův, rytířův a poslancův měst z Čech a Moravy, a také osm knížat a jiných královských lenníkův. Všichni doufali, že se na tom sněmu vyřídí množství věcí již ode dvou let zadržalých. Tu v Domažlických tegrv se král dověděl, že také Uherský král s jeho nepřáteli se spojil, ba pravilo se, že již do pole vytrhl, a s Rakušany Moravu plení. Stavové mu povolili mimořádnou zemskou berni, a král maje vlastně v úmyslu, hned zas do Francie odejeti, musel předsevzetí své změniti. Proto tedy 27. srpna do Prahy se obrátil, aby vojsko sbíral a k obraně svého království připravy konal. Odtud poslal nejmladší dceru Annu za Gutou do Lucemburka, tak že opět krátkých dob přítomnosti královy šťastného života panující rodiny v zemi nebylo. Zpráva o výpadu Uhrův a Rakušanův nebyla však pravdivá, a tu král Jan doufal, že s Karlem Robertem osobně se smluví, jako se mu to s císařem bylo podařilo. Proto k němu hned posly vypravil žádaje od něho, aby se s ním někde na hranicích osobně chtěl sejíti.

Nežli však k tomu přišlo, zdálo se mu býti zapotřebí, rychlou pomoc nésti německým křižákům v Prusích, kteří s králem Polským těžkou válku měli. Vypravil se tedy asi v polovici září 1331 s vojskem napřed do Slezska. Ve Vratislavi byl již 25. září, a pozdržev se tu jen málo dní, rozličnými prostředky přes 12.000 hřiven stříbra u křesťanův a židův sebral, a na vystrojení vojska obrátil. Se čtyřmi velkými válečnými stroji táhl odtud do Hlohova, kde jeho lenník, kníže Přemek, již přede dvěma léty bezdětek byl umřel, a jeho země pod bezprostřední vlády královskou se dostala. Proto také dne 1. října všichni stavové Hlohovští slavnou přísahou králi a České koruně se přikázali a to u přítomnosti několika

[illegible] knížat, Hlohovského bisku[pa] a mnohých šlechticův ze všec[h] Nyní tedy tíží král Jan dále p[o] láším, kteří nacím 27. září odmo[c]ky z Ploučic na hlavu byli [a] a obléhal Poznaň po šest dní. Vladislava Lokýtka poslové k něm[u] z přímětí na čtyry neděle mu [p] Král Jan to přímětí přijal, vojsko [z]pět obrátil, a vyjel sám na uher[s]ké pomezí, aby se tu s Uherský[m] lem smluvil. Tu z hradu Podivín dal dne 31. října vyvrátiti k blízk[u] mu Prahlicímu, k rozličným pánů[m] šlechtám a jiným městům, aby vš[e]ko sebrali a jemu k městu Lábu [k] kousích je poslali, kteréhož měs[ta] Jan držel v zástavě. Dne 11. li[s]topadu sešel se s Karlem Robertem, krá[l] uherským, avšak smluvivši se s ním [o] Míře tedy války rozhodnouti. Již [o] stupadu shromáždilo se české vojsko na u Lábu, počítajíc 1500 těžkých a [2] lehkých oděnců. Avšak počet U[h] Rakušanův byl mnohem větší. Uh[ři] 3500 bojovníkův pod těžkými p[a] a 50.000 lidu lehce oděného, Ra[ku]šan počítali svých 1800 těžkých a [2] lehkých oděnců. Avšak jedna o[b] králi Janovi prospěla; jeho vojsk[o] jednomyslně jemu oddáno, vojska [u]tel byla mezi sebou nesvorná, ba [i] Rakušané i k Čechům přeběhli. Ne[p] dlouho vedle sebe v poli leževše, b[y] nečetným vojskem českým svěst[i] nedůvěřovali, ba 24. listopadu sa[m] sebe se postíli a krveprolití spůsobi[l] češ uherské vojsko od Rakušanův [a] dělilo, a s Čechy ani nebojovavši an[i] mí pokoj zavřevši nazpět do Uher[ech] táhlo. O porůstalé Rakušany, jež v[e] Ota spravoval, ač byli silnější vojs[kem] ského, král Jan již ani nepečoval, [a] přes Brno do Prahy odejel, zanecha[v] ší vedení války některým pánům če[s]kým. Potom nastala krutá zima, a tu [i] jak Čechové tak Rakušané s pole o[d]

Král Jan učinil ještě v Praze o[p]ní k vedení další války, a sebrav [z] penězi obyčejnými útisky již 13. pro[s]ince 1331 vyjel odtud času nočního s deš[t]mi s takovou rychlostí, že ve třec[h] dělích, 2. ledna 1332, byl v Paříži. [J]ízda byla prý více létání, jak so[u]kronikáři píší, a tu se ještě nastav[i]té cestě u císaře Ludvíka ve Frank[u] a potom v Luxenburce, odkud svou [m]Gutu s sebou do Paříže vzal. Tam

astenství v jednáních a bojích krá-
ncouzského s jeho příbuznými a
, neboť se do všech pletek míchal
í rytířskou avšak lehkou. Říkalo
tehdáž vůbec: „Bez pomoci Pána
krále Českého nelze nikomu čeho
." Avšak Čechové museli tuto slá-
o krále draze spláceti. V Paříži by-
ovská dcera Guta dne 18. března
přítomnosti krále Jana, otce jejího,
ouzským kralevicem Janem, voj-
Normandským oddána. Tato Guta,
Francouzi Bonne zvali, byla od
ého pětkráte již rozličným knížata
slíbena, až se konečně po páté to-
ncouzskému kralevici za manželku

tím časem vedli pánové další vál-
akušany na moravských hranicích
avým štěstím. Mnoho lidí proti so-
álo, činili se jen nájezdy z té a
any, spojené s velkou záhubou ven-
o lidu. Tu však naši pánové 11.
1332 dali se u Mailberka, kde
Čechové r. 1082 slavně zvítězili,
ušanův překvapiti, a utrpěli hod-
žku. České vojsko vedl Jindřich
í z Lipé příjmím Železný,
oštíka Jindřicha z Lipé, a sám
s bratrem Janem a s mnohými
pány do zajetí přišel. Pan Beneš
tenberka a více rytířův na bo-
dlo. Tato porážka učinila konec
Král Jan musel se o narovnání s
ými vojvodami starati, a dal k to-
plnomocenství z Paříže, následkem
dne 13. července 1332 ve Vídni
o mír v ten způsob byla zavřena,
šané Čechům od devíti let zasta-
ěsta a hrady Láb, Vitoraz a
berg, Uhří zas Holič a hrad
nazpět dostali. Také se měl král
akouskou Alžbětou, dcerou nebož-
mského krále Bedřicha, oženiti.
o přišel král Jan v srpnu 1332
s Rýn do Němec k císaři Ludví-
Normberka, učinil s ním do-
mření, navštívil svou dceru Mar-
ojvodkyni Bavorskou v Lands-
sešel se pak v Pasově zase s
Ludvíkem a Rakouskými vojvo-
brechtem a Otou, a jsa tuto blízko
hranic navštívil také své králov-
kterém již dávno pouhým hostem
o Prahy přijel 7. září 1332 ovšem
osm dní, aby pro své potřeby v
letkách tolik peněz vydřel, co jen
již zase odejel dne 15. září, aby
nezmeškal slavného turnaje v Paříži, při
kterém svého nového zetě Jana, kralevice
Francouzského, sám měl na rytířství pasovati. Od té doby nepřišel zas do Čech za plná tři léta.

Po slavnostech v Paříži odebral se král Jan k papeži do Aviñonu, a byl 10. listopadu 1332 od papežského dvora velmi slavně přivítán. Větší díl kardinálův vyjeli jemu vstříc na pět malých mil francouzských, a oslavili jeho vjezd do města. S papežem měl co jednati o knížatech italských, kteří se mu spronevěřili, papeže na svou stranu přivedl a s ním smlouvu učinil. Vydav v Aviňoně ve čtrnácti dnech nic méně jak 10.000 dukátův vzal od papeže odpuštění, a 24. listopadu zase s podobnou slávou papežovo sídlo opustil a do Paříže se vrátil.

Konec českého panství v Italii.

1332—1333.

Italiani brzy znamenali, že česká vláda není pouze vláda podle jména, nýbrž že jest vláda skutečná a k tomu cizí. Měšťané větších měst jsouce zvykli samosprávě s nechutí na to se dívali, že král Jan v jejich sousedství královské tvrze zakládá, městské pozemky šlechticům v léna dává, a z právomocnosti městské je vyjímá. Také to se jim nelíbilo, že král všelikě daně a platy velmi přísně vybírati dává, ponévadž to bylo hlavní jeho starostí. Dne 8. srpna 1332 učinili všickni italští knížata, kterým se panství české v Italii nelíbilo, spolek mezi sebou, aby tomu panství konec učinili. Přední mezi nimi byli Azzo Visconti v Miláně, Mastin della Scala ve Veroně, Gonzagové v Mantově, Rai- Eggenberg, Uhří zas Halič a hrad Robert Neapolský. Mastin della Scala zmocnil se již v červnu 1332 města Brešie a strašlivě se mstil na měšťanech, kteří byli první Českého krále do Italie pozvali; Azzo Visconti zas opanoval později Bergamo, Paviji a Pizzighetone. Sám první rádce královského syna a náměstka, hrabě Ludvík Savojský, nedbaje své povinnosti, s jeho nepřáteli se tajně smluvil. Jediní bratři Rossi-ové v Parmě, Pistoriové v Lucce a města Kremona, Reggio a Modena setrvávali u věrnosti ku kralevici Karlovi, tehdáž šestnáctiletému mladíku, který v tomto těžkém postavení tak výtečně sobě uměl ra-

čtil, že již nyní nenbývajnou jeho schopnost k panování bylo viděti.

Spojení nepřátelé oblehali Modenu po několik neděl, a nemohše města dobyti uchýlil se dnšo hradu San Felice, na kterýž hnali útokem. Posádka krále Českého na hradě vítouc, šetry na dlouho neodolala síle nepřátel, odpověděla k vyzvání jejich, aby se vzdala, že to učiní, jestliže k ní od králevice Karla do dne sv. Kateřiny posila nepřijde. Avšak toho samého dne, 25. listopadu 1332, přikvapil Karel v čele 1200 těžkých oděnců a 6000 pěchoty. Nepřátelé byli mnohem silnější, a vedli je Rainald z Este, markhrabí Ferrarský, Mastin della Scala z Verony a Azzo Visconti z Milána. Králevic Karel nicméně s velikou srdnatostí útok na ně učinil. Sličného nebezpečí se nestrachuje a sám s mečem v ruce do nejhustší sebe se vrhaje. Když pod ním kůň padl a on sám na rameně ránu obdržel, myslilo se již, že bitva jest ztracena. On však na jiného koně se vyšvihna svým lidem dobré myslí dodával a vlastním příkladem k vytrvalosti je pobádal, což bitvu k jeho prospěchu rozhodlo. Mantovští první couvati potom utíkati začali, a druzí pak v největším zmatku utíkali za nimi. Královské vojsko pronásledovalo je, pět tisíc nepřátel padlo a osm set jich bylo zajato. Tak proslavil se králevic Karel prvním znamenitým činem válečným, a dal se pak na bojišti spolu s dvěma sty nejudatnějšími bojovníky na rytířství pasovati.

Ostatné vynesło Karlovi toto vítězství u San Felice více slávy nežli skutečného prospěchu: nemaje mnoho vojska při sobě nemohl nepřátele přes řeku Pád pronásledovati a ztracených měst na zpět dobývati, a spojenci se brzo pomocí Florentinských zotavili. Karel rozpustil větší díl svého vojska a vrátil se do Parmy, kde 2. prosince 1332 v kostele sv. Kateřiny velké služby byly konány za obdržené slavné vítězství.

Hned po novém roce 1333 odešel pak Karel do města Lukky čině tu přípravy k válce proti Florentinským. Také tu založil několik mil od Lukky na vrchu hrad a město, jemuž dal jméno Monte Carlo, to jest Karlova hora. Lukkanští museli mu k válce mnoho přispívati a byli s tím nespokojeni; což když Karel znamenal, odevzdal jejich město věrnému sobě Šimonovi Pistoriovi, a do Parmy se vrátil. Mezi tím vytáhl zase Azzo Visconti do pole a obehnal hrad při městě Pavii. Když se však královská česká posádka toho hradu udatně bránila, táhl dále a chtěl i na Parmu, sídlo Karlovo, udeřiti. Krutá zima v ledna tuto jeho výpravu sice zmařila, avšak tato nebodá spojené nepřátele českého panství nezastrašila, i strojili se k nové válce. Neboť od tě chvíle, co se v Italii dověděli, že Český král s papežem a Francouzským králem spojen jest, vzbudil se odpor proti jeho panství dvojnásobnou silou.

Králevic Karel nazlm znamenal, že jeho síla k přemožení nepřátel na delší čas již nevystačí, a pilně svého otce, krále Jana, v Paříži dal prositi, aby s vydatným vojskem do Italie posgočhal. Král Jan vyjížděl skutečně 24. prosince 1332 z Paříže s vojskem ve Francii a Němcích sebraným, při kterém se nejjmamenitější muži Francie nalézali. Avšak v Italii brzo všecko k nejhoršímu se obrátilo. Azzo Visconti, hlava všech spojenců českému panování nepřejících, byl velmi chytrý člověk, a vyhýbal se všude, kde by se mohl s nově přišlým vojskem krále Jana v poli setkati. Za to držel mnohá města silně obsazená, poněvadž královskému vojsku otevřený venkov, dobře věda, že král Jan dobýváním měst Milána, Bergama a Pavije síly své vyčerpá, a že mu jeho důchody nedovolí, aby veliké vojsko na dlouho pohromadě v poli mohl udržeti. Tu bylo královské vojsko dne 14. dubna 1333 ve spolku s vojskem papežského legata Bolońského, když chtělo Ferrary dobyti od spojených nepřátel na hlavu poraženo, a královská posádka hradu Pavijského musela se po dlouhém, udatném odporu následkem Visconti-ových chytrých úkladův jemu poddati. Tyto dvě rány způsobily, že se král Jan v Italii již nikterak dlouho nemohl držeti. Shánělť ještě peníze všemi možnými, i špatnými prostředky, avšak to již nikam nestačilo, a tu teprv poznával, kterak nemoudře v tom učinil, že se uvázal v panství této země, kterou v poslušenství a věrnosti udržeti nemůže. Umínil si tedy Italii opustiti, učinil s nepřátely v Peskiéře příměří, potom mír, a chtěl potom ještě Karlovi, synu svému, panství ve městech, kteréž ještě ve své moci držel, postoupiti. Avšak Karel zdráhal se přijmouti vládu, kterou by nemohl se cí vésti a udržeti. Činil naopak příprav na cestu do své české vlasti. Král Jan mu v tom nebránil, a neli se rozloučil jmenoval syna svého markhraběte

Moravským a správcem království Českého na čas své nepřítomnosti v zemi.

Chtěltě otec, aby Karel po něm se zdařil, a slavným válečníkem byl; syn však naopak v Paříži s bohoslovím a s biblí se obíral a všemi vědomostmi onoho času ducha svého vzdělával, což Jana nemálo mrzelo. Však když potom viděl, kterak jeho učený syn obratně a na svůj věk ku podivu obezřele v politice si počíná, tuť mu bylo právě vhod, že naň může vznésti starost o vládu v České říši, o kterou i tak málo dbal. Po odjezdu Karlově vybral král Jan ještě z měst svých v Italii daní a jiných poplatků, pak ta města některým věrným lenníkům svým prodal a přepustil, a chtěje sebranými summami válečné útraty zaplatiti, opustil také Italii, ovšem nikoli již se ctí takovou, s jakou před třemi léty do ní přijat byl. V tom čase, co Karel se blížil k hranicím své vlasti, král Jan v měsíci září 1333 z Italie do svého Luxenburka odjížděl.

Jak se v Čechách a na Moravě dělo za dosavádní špatné vlády krále Jana.

V těchto časích, co král Jan více v cizině nežli ve svém království přebýval, a do Čech jenom tenkráte přicházel, když peněz potřeboval, které v cizině s nesmyslnou štědrostí a hýřivostí utrácel, spravovali zemi na místě něho hejtmanové království, někdy také dva spolu, a ti byli vlastně jenom nájemníci královských práv, a nikoliv praví vladařové. Kdo se zavázal odváděti králi větších sum, tomu se takové hejtmanství dostalo, a tu ovšem se musel takový hejtman také o to starati, aby to, co králi odváděti musel, ještě s vlastním ziskem ze země vytěžil. Dříve býval zemským hejtmanem starý pan Jindřich z Lipé, potom jeho syn Jindřich mladší příjmím Železný, Hynek Berka z Dubé, konečně Oldřich Pflug z Rabštejna, nejhrabivější a králi Janovi proto nejmilejší; na Moravě zas byli po starém synu Jindřichovi z Lipé Jan z Lozkovic, Jan z Lipé, druhý syn pana Jindřicha z Lipé, a Beneš z Wartenberka.

Královských práv čili vlastně důchodův pořád bylo méně, z královských statků řemeš již zastavených nezůstávalo již nic k svobodnému užívání. Župní hrady octly se všecky v rukou pánův, a s nimi také úřadové, jmenovitě cúdy, čili krajští soudové. Ano některé soudy dostaly se i do moci jednotlivých bohatých měšťanův, jako ku příkladu cúda Poděbradská, před tím Libická, později Havraňská, kterou držel František čili Frenclín Velflovic, syn Jakuba od Věže, měšťan Pražský, králův věřitel. Tím vším vtrhl hrozný zmatek do vší správy zemské; konání spravedlnosti nebylo možné, jakmile držitelé soudův nebyli více veřejnými, královskými úředníky. Jejich soudní moc vztahovala se jen potud, dokud sáhaly jejich domácí prostředky; neboť mocnější pánové nepoddávali se ani své poddané pod jejich soudy, a měli-li mezi sebou pánové rozepře, rozhodovali je také mezi sebou mečem, násilím, a provozovali vůli svou, jak se jim zdálo. Proto trpěli slabí od mocných, země byla plna malých válek, výbojů a loupeží, jež královští popravci stavovati nemohli. Namnožilo se pelechův lotrovských, mnohý šlechtic oddal se řemeslu sprostých loupežníkův, a celé vsi spustly buďto zaplašením obyvatelův, buďto vypálením příbytkův a zhubením polí. I ten zemský soud, který nejdéle své starodávné zřízení zachoval, nestačil více k zamezení a stavování všelikého bezpráví, poněvadž neměl k tomu dosti moci, a jeho přísedícím bezpochyby vždy na hájení práva nezáleželo, než leda na vymáhání platův ze soudu, jak dalece jim bylo možná je sehnati. Takového bezvládí země Česká a Moravská, jako za tohoto panování krále Jana, snad ještě nikdy před tím nezkusily. Jenom měšťané v městech hrazených a poddaní velkých pánův, pokud je tito uhájiti mohli, požívali lepší bezpečnosti svého majetku a života.

Jako král Jan všechen statek královský z rukou dal, tak když se mu potom nedostávalo, také statky duchovní jako své vlastní bral, a rozličným osobám zastavil, ponechávaje větším dílem výplatu samým duchovním, klášterům a prelátům. Při tom uděloval městům královským hojnou měrou všelikých výsad a svobod a to na výhradné provozování řemesel, na skladní právo, že se všeliké zboží městy vezené v nich muselo na jistý čas ku prodeji vykládati, na dostavování městských hradeb a tomu podobné. Za to si král od měšťanů peněz dlužil a jinak z měst všemožně se zásoboval. Málo jest

měst královských, která by od krále Jana nějakého důležitého privilegium nebyla dostihla. Jinak nových měst nezakládal, neboť vše, co by mohlo královský důchod a statek podstatně zvelebiti, to bylo poslední jeho starosti.

Jednak znamenati sluší, že Praha, hlavní město, právě za času panování krále Jana v jisté míře podle způsobu cizozemských měst zvelebovati se začala, o čemž níže více povíme. Příklad cizíny počal toho času na Čechy velmi působiti, a Čechové přicházejíce s králem svým do dalekých zemí, počali u větší míře než dosud cizích mravů, krojů a způsobů sobě všímati, a je do vlasti své zanášeti. Nejpatrněji se to však v kroji objevovalo, a Petr opat Zbraslavský vypravuje nám o rozličných, jemu a jiným tehdejším lidem směšných proměnách v oděvu a jiných obyčejích, které se tehdáž nejen v Čechách a na Moravě, ale ve všech okolních zemích šířily. Mnozí mužští (rozumí se ovšem, že jenom z vyšších stavů) přestali prý si bradu holiti a nosili valousy příliš dlouhé; jiní začali upravovati sobě vlasy na způsob ženských, stloukajíce je sobě jako prý vinaři do kulata a spouštějíce je přes uši, neb zase připalovali je železem, aby se jim kadeřily a splývaly přes záda. Starodávné čepice prý vesměs zavrhli, a dlouhé a špičaté klobouky rozličných barev místo nich nosili. V šatstvu vynalézalo se každou chvíli něco nového, tak že v něm byla taková rozdílnost, jako prý roztržitost mysli. Nejvíce však spatřovaly se šaty krátké a úzké s jakýmsi ocáskem na kabátku čili sukničce při loktí, který prý vypadal jako osí ucho. Tak byly i škorně a kalhoty těsné přiléhající k nohoum a ku stehnům až ku podivu. I sami duchovní nosili prý na hlavě velmi malé pleše, přikrývajíce je sobě vlasy, aby jich nebylo viděti, po boku však nosili dlouhé meče a bodáky. Naproti tomu bylo prý málo viděti světského člověka, aby neměl za pasem ozdobný růženeček. K tomu všemu zmáhalo se také vždy víc a více mluvení němčinou i u Čechův rozených, zvláště po městech, jako vůbec také užívání jiných cizích jazyků.

Kterak tehdejší Praha vypadala.

Za Václava II. byla Praha město ještě velmi neúhledné; jenom chrámy Boží skvěly se krásnou a větším dílem na tehdejší časy velmi mistrovskou výstavností. Avšak domy měšťanské a ulice byly velmi chatrné a nečisté. Jmenovitě domy byly ještě větším dílem dřevěné, a co byly domy kamenné, o těch se již s jakýmsi vyznamenáním mluvívalo. Z těch nejstarších kamenných domů národních zbyly podnes některé úhelní kameny čili patníky s potvornými hlavami, jaké se spatřují na Perštejně, na Můstku a v jiných ulicích Starého města. Od prvního obezdění města za krále Václava I., když lidnatosti přibývalo, ulice se vždy víc a více zužovaly a znečišťovaly. Při domích stavívaly se podsíně a jiná přístřeší, kteréž na pilířích spočívaly, tu dřevěných tu kamenných, a na nich zřizovaly se pak ještě příbytky. Potom měly mnohé domy také ještě jiné rozličné výstupky do ulice, jimiž se na ujmu obecného místa rozšiřovaly. Sem tam byly ulice také přepadeny k domům přistavěnými oblouky, z nichž některé ještě podnes se zachovaly. Do ulic a do podsíní vystrkovaly se vchody čili šíje sklepů a zavírací víka krámův dřevěná i železná, na nichž kupci a řemeslníci své zboží vykládali. Ulice byly, jako většim dílem podnes ve Starém městě, nerovné, plné koutův, a prach i blato na nich se dle počasí střídaly, poněvadž až do krále Jana dlažby nebylo. K tomu ještě bylo v obyčeji, hnůj ze chlívů na ulici vyhazovati, kterýž jen za čas jednou z města se vyvážel. Hlavní veřejné místo ve Starém městě byl posavadní velký rynk čili velké náměstí. Na něm se držívaly nejen obyčejné trhy týdenní, nýbrž tu byly také nejčetnější krámy všeho druhu zvlášť o sobě stavěné, buď kamenné, buď dřevěné. V jedněch byli sami kupci s kořením, v jiných soukeníci, v jiných vetešníci a všelikého jiného druhu prodavači. U prostřed rynku stával sloup, při kterém se vykonávaly tresty nad zločinci a provinilci. Strana k nynější Sirkové ulici obrácená nazývala se trhem tandléřským, a plácek za rynkem u sv. Mikuláše Kuřím trhem. Prostrannější bylo nové tržiště u sv. Havla, které za Václava I. povstalo, když pozdě náhla tolik krámů se namnožilo, že nedlouho později zde tak nazvané kotce povstaly, které celé tržiště na nynější dv ulice, Rytířskou a Zelený trh, rozdělil Do toho nynějšího Zeleného trhu zatáhl pak z velkého rynku trh tandléřsk čili, jak se nyní říká, tandlmark, a židovský a křesťanský.

ové město pod hradem čili
jší Menší město, Malá stra-
mělo mnohem prostrannější a rovnější-
ice, jako že je teprv král Přemysl
ar II. nově založil, avšak bývalo mno-
menší, nežli nyní jest. I zde byl rynk
náměstí, na kterém stály kostely sv.
ava a sv. Mikuláše, potom také krámy
cké čili malé kotce. Radních domů
ž v obou městech ještě nebylo, a
ská rada scházívala se vždy v domě
rého konšela. Mezi domy v Menším
é vynikal pak dům biskupův ne-
o mostní věže. Ačkoli měli biskupo-
ražští také svůj starodávný dům na
kém hradě, předce byl tento jejich
čili dvůr v Menším městě již od del-
času jejich obyčejným příbytkem. Bi-
Jan IV. z Dražic hned v prvních
svého biskupování v něm mnoho
avěl a zvelebil, tak že se podobal ji-
slavným sídlům biskupským v ze-
západních. Z nynější Josefské ulice
ho vedla pěkná brána s věží, a dru-
ála níže proti řece, jejížto zpodní
dvěma erby řečeného biskupa ozdo-
mezi domy zastavená posud se ještě
vala. Za tou branou vystavěl biskup
sýpky až k věži u mostu a jiná ho-
řská stavení podle potřeby. Domácí
dal krásně vymalovati a obrazy všech
pův Pražských dle pořádku vyzdo-
na paláci čili ve velkém večeřadle
na stěnách pěkné verše poučného a
ného obsahu přidělány a štíty mno-
knížat, pánův a šlechticův českých
lovány. Též obzvláštní biskupova ko-
a byla okrášlena rozličnými malba-
pěkně psaným a figurovaným vy-
m víry, které sobě biskup Jan za
jšího času svého života z Aviňona
zl.

do nastoupení krále Jana bylo místo
hradem Pražským a Strahovem vět-
íflem ještě prázdné. Od těch dob tu
alo třetí město Pražské, totiž Hrad-
y. Král Jan jich nezaložil, nýbrž bez-
by některý jeho purkhrabí hradu
kého, aby z toho měl nějaký přírů-
k důchodům úřadu purkhrabského,
za toho času tento úřad po mnohá
pan Hynek Berka z Dubé za-
l, který také někdy spolu i zemským
anem býval, tudíž byl nejpodobněji
pan Berka zakladatelem města
čanského. Hradčany proto také ne-
s počátku hned královským, nýbrž
ním městečkem, náležejícím k témuž
purkhrabstvíPražskému. Tehdáž byly již také vlastními zdmi obehnány, a však vztahovaly se jen po výšině od hradu až k nynějšímu placu Loretanskému.

Od krále Jana dostali Pražané jako mnohá jiná města některé znamenité privilegie, zvláště na provozování svobodného obchodu, rozmnožení důchodů a snadnějšího zvelebování města. Zdá se, že král Jan sám měšťany povzbuzoval, aby své město kamennými domy okrášlili a ulice své vydláždili, aby se jeho hlavní město také co do zevnitřního pohledu poněkud rovnalo hlavním městům v zemích západních. Proto dal král Pražanům r. 1328, jak na svém místě povědíno bylo, výsadu, že mohou na míli okolo města stavivo vybírati, což ovšem bylo s křivdou těch, na jichžto pozemcích tak svobodně a bez náhrady směli kámen, vápno a jiné potřeby sobě brátí. Dláždění města počalo pak již asi roku 1329, a když r. 1331 některé ulice byly již vydlážděny, vydali přísežní konšelové Staroměstští nařízení, jak by se to dláždění dále díti mělo. Při tom dláždění totiž měla se odstraňovati všecka hrdla sklepů, kdežby se koli nacházela mimo domy, buď v podsíních, buď vedle podsíní; též jiné nerovnosti a překážky volné chůze po městě měly se všecky napraviti. Kdo by chtěl míti jaké hrdlo sklepa, měl si je vystavěti vnitř svého domu rovně pod zem, aby tím nic neubylo obecného místa. Vedle toho vyšlo také druhé nařízení, že se mají všecky přístřešky a podloubí při domích, nad kterými nebyly již příbytky zřízeny, zcela strhnouti a odstraniti. Kdeby však nad podloubím patro bylo vystavěno, a to podloubí ještě dřevěné bylo, tu raděno jest majetníkům takových domů, aby to podloubí ve zděné klenby proměnily. Avšak i takové podsíně považovány jsou za obecné místo, poněvadž povstaly jen přistavěním do ulic. Řemeslníci a všichni jiní prodavači směli pod těmi síněmi, tak jako na trhu neb jinde před domem, vykládati zboží své beze všeho poplatku, a jenom volný přístup do domův měli ponechati. Kdo měl krám před domem a nikoliv v podloubí, musel k tomu hledětí, aby víko jeho krámu nešlo dále do ulice než na loket do délky, střecha pak nad ním aby byla tak vysoko, by pod ní mohl jezdec projeti. Na trhu neměl nikdo pro svůj vůz, štok, lavici neb kotec míti svého zvláštního místa neb kouta, neboť se to všecko hned po trhu muselo odstraniti.

Dále zapověděli konšelé, že nikdo nesmí nechávati vody ze sladoven neb lázní do ulice vytékati; vyměřili jak daleko dovoleno jest kovářům míti boudy pro koně v ulici, a učinili nálezy proti znečišťování zdí a příkopů městských hejcuky a záchody z vedlejších domů neb skládáním v nich hnoje, hlíny, dřev a kamenů. Tak počala nyní Praha znenáhla nabývati spořádanějšího pohledu, a při tom znamenati slušÍ, že Praha tehdáž, co se týče dlažby, jen za málo jinými městy v Evropě pozadu zůstávala, ba naopak že v tom mnohá slavná města předstihla.

Kterak se králevic Karel do vlasti navrátil a v jakém stavu ji našel.

1333.

Když Čechové uslyšeli, že kralevic Karel do vlasti se vrátí, tu zdálo se jim hned, že jim vychází hvězda lepší budoucnosti; neboť všem se již velmi stýskalo v té opuštěnosti a v té všeobecné sklesloSti celé vlasti. O Karlovi však zaslýchali z ciziny mnoho chvály, a jeho statečné chování v Italii zjednávalo mu již z daleka všecka srdce jeho budoucích poddaných. Protož všickni s velikou radostí a toužeností příchodu jeho očekávali. Karel, pozdržev se na cestě z Italie u svého bratra Jana Jindřicha v Tyrolsku, potom u své sestry Markéty v Landshutě v Bavorsku, přijel ku konci října 1333 do Čech, a první jeho touha byla, navštíviti hrob své matky. Proto zajel napřed na Zbraslav, a pomodliv se tu a poplakav sobě, dne 30. října 1333 se smutnými myšlénkami do Prahy přijel, neboť již na cestě bystré jeho oko poznávalo smutný stav země, otcem zaviněný, a nenalézaje tu ani matky ani kohokoliv ze své rodiny téměř jako cizinec do vlasti se vracel, ba i svého mateřského jazyka českého již neuměl. V tomto smutku poněkud útěchu nalézal v tom, že mu mnoho pánův českých až do Zbraslavi naproti vyjelo, a když se okolo kostela sv. Filipa a přes Újezd ku Praze blížil, že jej všechen lid v radostném rozčilení vítal a s velikou slávou do města uváděl. Všechno kněžstvo vyšlo mu stříc v processí, nešeny jsou korouhve, také svaté ostatky, jak tehdáž obyčejem bylo, a všemi zvony se zvonilo. Všem se krásná jeho postava a jeho ušlechtilé a zdvořilé chování nad obyčej zalíbilo. Vjezd svůj držel bezpochyby tehdejší branou Újezdskou, která stávala na konci úzké ulice, jdoucí od kostela sv. Mikuláše k nynější Karmelitánské ulici opodál chrámu Johanitův Panny Marie, nynějších křižovníkův Maltanských.

Jedenáct let byl Karel od vlasti své vzdálen, a s jakými smutnými myšlénkami se obíral, když se do ní vrátil, to sám ve vlastnoručním životopisu svém těmi slovy vyjádřil: „Když jsem nyní do Čech přišel, nenalezl jsem zde ani otce ani matky, ni bratra ni sestry, ani kteréhokoliv jiného známého; i český jazyk jsem dočista zapomněl, a musel jsem se mu zas učiti. Království nalezl jsem však tak opuštěné, že ani jednoho hradu nenalezl jsem svobodného, kterýž by nebyl zastaven se vším zbožím královským. Pánové a zemané téměř všickni byli se učinili násilníky, aniž se krále báli jakž náleželo, a království byli mezi sebe rozdělili. A hrad Pražský tak byl opuštěn, zkažen a zrušen, že od časův krále Přemysla všechen položen jest až na zemi, a já neměl kde bydliti, toliko v domích městských jako jiný měštěnín."

V skutku byl královský hrad Pražský, před mnohými léty vyhořelý a od krále Jana zanedbaný, v takovém spustlém stavu, že v něm dvůr již nemohl slušně přebývati. Král Jan sám, kdykoliv do Prahy přijel, bydlíval v domě měšťanském, kdež nyní slove „u Stupartů" na Starém městě naproti sv. Jakubu. Dům, v kterém se nyní Karel ubytoval, náležel dříve již matce jeho, královně Alžbětě, a byl to bezpochyby nynější Králův dvůr, potom residence královská blíž hradeb městských vedle nynější Prašné brány.

Král Jan posýlaje svého sedmnáctiletého syna do Čech, aby se ujal správy zemské, musel sám míti mnoho důvěry v jeho schopnosti. Správu zemskou měl vésti asi v témž spůsobu, jako posavadní zemští hejtmanové, to jest s povinností, aby Karel jako oni posýlal otci určité sumy peněz do ciziny. Že mu otec dal titul markhrabí Moravského, ačkoliv Karel jednostejně jak Moravu, tak Čechy a Slezsko spravovati měl, to proto král Jan učinil, aby lid jeho syna nenazýval „mladý králem", nechtě býti „starým králem", maje teprv sám 37 let věku svého. Karel pojal však úkol sobě svěřený spůsobem zcela jiným, nežli otce sobě představoval. Pro Karla byla léta v Francii strávená výbornou školou života, a uměl té školy užíti. Tamější zemský

a byla tehdáž moudrá, potřebám ča- přiměřená, a nesla plody žehnané. Palacký ve své historii následující nání činí mezi povahami krále Jana o syna Karla. „Markhrabě Karel u královskému otci ve mnohém ohle- e nepodobal; nezděditě po něm ani předností ani jeho chyb. Rytířský, ý a při tom trochu marnivý Jan tíval uzdu své živé, nestálé, avšak e k ušlechtilému se kloníci povaze; val především zbraně, jak v oprav- n boji tak ve hře rytířské, vyhledával a turnajův, stál více o slávu než o promarnil více nežli měl, a uměl ta- pe dobývati nežli dobyté zachovati; l po velkém a upadával v malicherné, proto, že počítati neuměl. Jeho uče- vážný syn naproti tomu ve všem oval, že sebe sama dokonale umí ovati, a ve všem, co počínal, bylo vi- že jedná podle toho, jak si to byl vy- l; uměl sice také udatně bojovati, býti muselo, nicméně vždy raději val cestu mírného vyrovnání; jeho cí hospodářství bývalo vždy spoře- vedle výtečných schopností k pano- nejevil velkého nadání polního vůd- vým diplomatickým uměním získal em více, nežli by kdykoliv mohl zbra- iskati. Král Jan nestaral se mnoho, svou malou lásku a spíše nelásku k a národu Českému zakrýval; u Karla ak zdálo se, že láska k Čechám byla téměř jedinou náruživostí. Jan pova- svou říši za něco, co mu vynášelo , peněz a moci; nestaraje se o její ucnost, hleděl pokaždé na okamžení nejvíce mohl z ní vytáhnouti, zacpá- při tom přirozené prameny důcho- Tím však jeho vážnost a moc mno- rychleji hynula, nežli blahobyt ná- Karel zas jednal tak, jakoby blaho a národu vždy a všude prvním a ým jeho cílem bylo; jsa o tom pře- en, že panovníkova moc především ětě, mravnosti a blahobytu jeho pod- ch záleží, vynasnažoval se především u, mravnost a blahobyt šířiti, aby moc svou trvale upevnil. Bůh ví, co e bylo z České říše stalo, kdyby ne- se ještě v pravém okamžení zjevil muž, který ji přivedenou na kraj asti zachránil."

roku 1333 sluší ještě něco dodati o ském biskupovi Janu IV. z Dra- Že byl velikým milovníkem umění, výše zmínka učiněna jest; proto jak mile z Aviňonu do vlasti se navrátil a důchody své do pořádku uvedl, počal stavěti předně ve své residenci Pražské, potom v Roudnici, kde nejraději přebýval. K tomu cíli povolal z Aviňonu znamenitého mistra Viléma, kameníka, a uložil mu, aby v Roudnici dvoje stavby vyvedl: chrám a klášter Panny Marie pro řeholní kanovníky sv. Augustina, a potom kamenný most přes Labe. Mistr Vilém začal r. 1333 stavěti, a maje s sebou tři pomocníky, položil základ k mostu. I postaviv dva piliře s obloukem domácí české kameníky v tomto díle vyučil, kteří, když se on se svými pomocníky zas do vlasti vrátil, v sedmi létech nejen most dle jeho spůsobu, avšak i kůr chrámu Panny Marie šťastně dokončili. Biskup Jan, jsa milovník vlasti a národu Českého, těžce to nesl, kterak uvedením Němcův do Čech mír a jednota v zemi hyne, a zvláště jako biskupa nemálo jej to hnětlo, že v českých klášteřích tolik německých mnichův přebývá, kteří svou nesnášelivostí mnoho pohoršení činili. Proto také zakládaje klášter Roudnický výslovně do zakladacího listu výminku položil: „Nepřipouštíme, aby někdo do řečeného kláštera přijat byl, který by jak se strany otcovy tak i se strany matčiny nebyl Čech a českým jazykem nemluvil, neboť velké zkušenosti poučují nás, že cizí národové českému lidu nepřejí, a jako dvě protivy v jedné věci zároveň býti nemohou, tak i dva proti sobě stojící národové v jednom klášteře pohromadě býti nemohou."

Mistr Vilém byl rodem Francouz, proto také do Čech zavedl francouzský spůsob gotického stavitelství, který byl poněkud jiný, nežli dosavadní český. Přestavěl také pro biskupa jeho rodní hrad Dražice nad Jizerou blíž Benátek, který nyní ještě v rozvalinách pěkný pohled má; Roudnický chrám však, ač již ve mnohých kusích proměněn, posud stojí.

Dvouleté vládařství Karlovo.

1333—1335.

První péče Karlova byla, aby zvýšil skleslou moc a vážnost královskou vyvazením korunních statkův z rukou pánův, a počínal si v tom hned s horlivostí mládenecké mysli a s obezřelostí dospělého muže. Na sněmu všem stavům do Prahy položeném povolena jest mu zemská berně

pro jeho nejpilnější potřeby. Bylo při tom potěšitelné pozorování, kterak při vší zhýralosti pánův, z nichž větší část nehleděla sobě ničeho nežli svých soběckých záměrův, předce ještě mnozí mezi nimi o obecné dobré stáli, a markhraběti Karlovi k této podpoře ochotně dopomohli. Z obdržených peněz musel Karel ovšem znamenitou část otci do Luxenburka poslati, ostatek však obrátil hned na vykoupení některých hradů a měst královských a na zřízení královského palácu na Pražském hradě. Povolav totiž hned po svém návratu francouzského mistra z Paříže kázal mu, aby na místě starodávného královského palácu, spáleného a rozpadlého, podle způsobu sídla králův Francouzských v Paříži, tak nazvaného starého Luvru, kterýž ovšem již nestojí, nový palác s nárožními věžemi vystavěl. Práce šla rychle ku předu, a Karel sám, pilně k tomu přihlížeje, přestěhoval se mezi tím již asi po dvou měsících, v prosinci r. 1333, z obydlí svého na Starém městě na hrad, a tu zatím v domě Pražského purkhrabí blíž zadní brány hradu bydlel. Potom vyplatil především hrady Křiviklát a Loket, v kterých dětská léta svá strávil, a města Hradec nad Labem a Vysoké Mýto. Do dvou let pak, když se mu ještě jiných peněžitých prostředkův dostalo, vyplatil ještě v Čechách následující královské hrady a města: Týřov, Lichtenburk, Litice, Písek, Nečtiny, Zbiroh, Tachov a Trutnov, na Moravě však královské hrady Brněnský, Olomoucký a Znojemský, potom Veveří, Lukov nedaleko Fryštáku a Telč. Vykoupené hrady osazoval královskými úředníky, obnovil v nich krajské soudy a dal jim prostředky, aby spravedlnost zase samostatně vykonávati mohly. Při tom jezdil Karel pilně po městech v Čechách, na Moravě a ve Slezku, dohlížel všude sám, jak se co vynachází, zasedával k soudům, každého, kdo se k němu obrátil, přívětivě vyslýchal a napravoval, kdež toho bylo potřebí. Jakkoli ku provedení takových oprav od poddaných ustavičně peněžitých obětí musel žádati, nicméně obracela se k němu láska a důvěra všech lidí, kteří pod posavadními útisky nejvíce trpěli, poněvadž dobrodiní, které jeho snažení způsobiti chtělo, brzo také se ukazovalo.

V několika měsících byl královský příbytek na hradě Pražském již tak dalece zas opraven, že markhrabě Karel mohl v něm slušně bydleti; a že pak již velice toužil po své manželce, Blanči z Valois, nyní markhrabině Moravské, kterou před třemi léty odcházeje do Italie v Luxenburce musel opustiti, žádal, aby nyní k němu do Prahy přijela. I stalo se tak, a přijela Blanče 12. června 1334 do Prahy, uvítána jsouc slavně jak od duchovenstva tak městského obyvatelstva. Karel teprv nyní slavil s ní svůj manželský sňatek; hody, radovánky a plesání lidu několik dní trvaly. Líbezná podoba Blančina zajala srdce veškerého lidu, který jenom litoval, že neuměla na ten čas jinak mluviti, leč francouzský. S ní přijela četná dvorská čeleď, také francouzská. Avšak Karel již po čtyrech nedělích, 13. července, celý ten její francouzský dvůr s nemalým nákladem propustil a domů poslal, načež své manželce jiný dvůr ze samé české šlechty spořádal. Aby se se svým novým dvorem mohla smluviti, učila se Blanče na ten čas předně jazyku německému, méně českému, proto že jak v městech tak i při dvoře okolo samé osoby krále Jana samá němčina panovala. Karel mohl teprv později v tom změnu způsobiti, že potom i český jazyk jakožto jazyk domácí přístupu dostával do královského palácu.

Mezi tím umřel dne 27. prosince 1333 v Praze Olomoucký biskup Hynek čili Jindřich II. z rodu Berkův z Dubé a Lipé, a byl v Pražském hlavním chrámě u sv. Víta pochován. Markhrabě Karel užil té příležitosti, svému ujci, nevlastnímu bratru své nebožky matky, Janovi, posud Vyšehradskému proboštu, kanovníku Pražskému a Olomúckému a nejvyššímu kancléři Českému, na uprázdněnou biskupskou stolici Olomouckou dopomoci, na kterou r. 1333 co Jan VII. příjmím Volek dosedl a potom ještě 17 let biskupoval.

Půtka mezi mnichy a světskými faráři v Praze.

1334.

Brzo po příjezdu Markhrabiny Blanče do Prahy stal se v Praze pohoršlivý příběh, totiž hrubý výbuch záští mezi světským duchovenstvem a mezi řády mnichův žebravých. Doutnalo to záští mezi nimi ještě od časův, když asi před rokem 1315 světští kněží o Minoritech na kázaních tvrdili, že zpověď u nich nemá platnosti. Takové škádlení svědčilo ovšem o

a náružívostech, kterým údové
ě i oné strany podléhali k nemalé-
ršení lidu a k veliké lítosti lepších
est pravda, že mnichové byli vů-
ími a učenějšími bohoslovci, nežli
luchovní, a také uměli svou hor-
r službách kostelních lid více k
tati, nežli farářové, kterým se ten-
čítala vůbec větší nedbalost v
ovinností služebníkův Páně. Tím
že lid Pražský četněji navštěvo-
ní mnichův, od nich večeři Páně
řijímal, ba také pohřebu u nich
al, mysle, že to jest k většímu
u duši zemřelého, když jeho tělo
ia a to při klášterním kostele jest
io. Již k hladovému roku 1318
tom povědíno, jak velký počet
ia hřbitově Cistercianův Sedlec-
l pochován, neboť se země toho
za svěcenější považovala, než na
řbitovech. V Praze však farářové
kého duchovenstva považovali to
ií do práv svých pastyřských se
holníkův, a odvolávali se na bullu
onifacia VIII., který za posledních
Václava II. církev spravoval, a
ou mnichům žebravým rozkázal,
část příjmů z pohřebův odváděti
v jichžto farním okrese jejich
e nachází. Toto papežské nařízе-
jak se zdá, posud v Čechách v
nevešlo, a farářové Pražští sro-
se novou bullu papežskou sobě
kterou se zachovávání onoho
nařízení mnichům na novo při-
tém, kdož by toho nešetřili, cír-
atbou hrozilo. Tu hned Domini-
Minorité na Starém městě,
tiani na Malé straně jakési od-
oti tomu rozkazu učinili, namíta-
ště to, že jest jiný způsob a řád
při pohřbích v Čechách, nežli v
ii, na kterou zemi ona starší bulla
VIII. měla zřetel obzvláštní.
něží však nechtěli se ohlížeti na
lání a umínili si, vystoupiti proti
krokem rozhodným.
ěli tedy, v předvečer sv. Jakuba,
4. července 1334, svolali farářové
rávcové kostelův Pražských dle
o usnešení všecky osadníky své
kostelův Staroměstských, totiž
ě Marii na Louži a k sv.
ši na Kuřím trhu. V těch
měl se ohlásiti obsah bully pa-
spolu mělo se oznámiti, že ře-
odle této bully zachovati se ne-
chtějí. Stalo se tak; bulla byla přečtěna, potom shasínaly se všecky svíčky a všemi zvony se zvonilo, jakž obyčej byl, když se někdo do klatby dával, a tu kněží vysokými hlasy říkali klatbu kostelní proti mnichům ve jménu apoštolské stolice, a přísně osadníkům svým rozkázali, aby, nechtějí-li také do té klatby upadnouti, všeho obcování s těmi mnichy se vystříhali. O tom všem, co se státi má, mnichové se před tím dověděli, a také na to se přichystali v ten spůsob, že s přáteli svými a množstvím lidu jim příchylného, majíce kyje, nože a meče pod rouchem ukryté, k těm dvěma kostelům se přihnali, do nich násilně vrazili a farářům klatbu na ně vrhajícím veřejně odpírali křičíce: „A vy ničemníci, vy nejste kněží, ale zlořečení lidé, vražedníci duší lidských a podvodníci! Což tu pášete, a proč tu proti nám takové věci hlásáte? Vy, vy jste vyobcovanci, hráči, kostkáři, opilci a zločinci rozhlášení! My jsme spravedliví a vy nepraví, my jsme všechen lid osvítili, a vy v temnostech tapáte, jste slepí vůdcové a lid zavádíte!" A tu se někteří mnichové množstvím lidu až k farářům prodrali, chtíce se jich chopiti, je biti a listy, kteréž vyhlašovali, z rukou jim vydříti. I stalo se pozdvižení lidu obecného, jedni se ujímali farářův druzí mnichův, i prali se, pěstmi, kyji, nožemi a meči na sebe doráželi, jiní kamení házeli a ještě jiní na kněze s provazy jako na lotry běželi. Byly tu též tak zvané Bekyně, to jest terciárky řádu mnichův žebravých, které po dvou třech pohromadě bydlely, avšak řeholními sliby vázány nebyly a svobodně vycházeti mohly. Ty nejvíce mnichy hájily, světské však paní a měšťanky při farářích stály. Mladí zápasili se starými, Čechové s Němci. Tu bylo viděti kněze světské a tam Dominikány, Minority, Augustiany, tu tahané, tu zkrvácené, ani si pleše na hlavách přikrývají a z kostela utíkají, aby se před úrazem zachránili. A tak skončila se půtka se zahanbením jedněch i druhých, a v lidu ohromné pohoršení bylo.

Nebyl však ještě konec tomu. Každou neděli kázali potom faráří proti mnichům a mnichové proti farářům, vyhlašujíce na sebe klatby vespolek. Však větší ujmu z toho měli předce mnichové, neboť mnozí z lidu světského snášejíce těžce pohoršení takové, přestali s nimi obcovati a jim almužny dávati. Konečně na den sv. Mikuláše, 6. prosince téhož roku 1334, poručily obě strany věc svou k přátelskému

...mocností, a rozsáhlé rozvětvené ... ...ve ...ti na spojitelném území. Hlavním úkolem Jana z německých zemích zaujímal, ve ...ství ...ském svého bratra Lucemburského čil na ...ovu, a v tom ...ě také ...dnal, že více ...ství svému, ...ěli ...ohemským jest ...kloněn. Již ...ed ...ěti ...ivali ...ského ...ádli ...ebravých ...ovolenou ...ásati v ...ěstě i ve hlavním ...ěstském ...e. Vídni. Po tomto ...ředním ...ěsti ...iskupy jim ...to ...apovědět, a ...ě ...omuto ...ásání ...ředitelního ...ového ...ogiem ...ěrovci ...enitenciáře a ...anovníka ...ranciška, ...ěkdy ...právce ...ání ...ostela ...yšehradského, ...stanovil, ...terýžto ...ran...ěšek ...ské ...eskou ...roniku ...pisoval.

Toho času byl ...ávě ...ád ...inoritův ...elmi ...oucí, a ...roti ...amému ...apeži Janu XXII. ...ovstával. ...inoritě ...itě ...hválil ...ej z ...acifství ...initě a ...ásnému ...acifu do ...lanby ...ání, v ...emě je i ...ěkteří ...arlinalové v ...vignoně a ...niversita ...ařížská ...odporovali. Papež Jan XXII. však ...ařím ...mřel 4. ...osince 1334 ve ...evadesátiletý ...stáře.

Svatby v domě královském. Smrt Jindřicha Korutanského.

1334—1335.

Když se ...ahoře ...opsané ...ěci v Praze ...ily, ...aléhal se ...arkhrabě Karel, jak se ...ilí, na Moravě, ...ečně ještě během ...oho roku 1334 na ...ímu zas do Prahy se ...avrátil. Král Jan ...ařím ...odléhal se ještě r. 1333 v Němcích, ...mluvil se v ...osinci ...ětšé ...eku s ...esařem Ludvíkem ve Frankfurtě, ...edl r. 1334 válku ...roti ...ojvodovi ...akouském, a ...yní ...řišla na ...očátku roku 1335 do Prahy ...eočekávaná ...práva, že se ...rál Jan v ...ěstci ...osinci 1334 v ...ařížském ...odruhé ...ženil. Pojal za ...anželku Beatrici, ...ceru Ludvíka ...ojvody Burgundského, z ...rálovského ...odu ...rancouského, ...ehdáž, jak se ...ilí, ještě ...ladé ...ěvče. Při ...vatební ...lavnosti v Paříži ...řídil ...lavný ...urnaj, a ...il při ...ěm ...ěstěstí, ...eboť byl tak ...ěžce ...aněn, že ...otom ...ěkolik ...ěsíců ...usel ...obě ...oleštěti, ...ežili se ...yhojil. Před ...ou ...vatbou již ...mluvil se s ...ojvodami Rakouskými, ...terým byl ...líbil, že ...ceru Bedřicha, ...rále Římského, za ...anželku ...ojme; za to ...yní, když se to ...estalo, ...ejmladšímu z ...ich, ...ojvodě Otovi, dal ...vou ...ejmladší ...ceru Annu, ...yní ...vanáctiletou k ...anželství, a ...ato Anna ...ne 2. ...ora 1335 z Lucemburka do Prahy ...řijela, kde se již ...řípravy k ... její ...vatbě ...konaly. Již v ...smi ...nech sám ...jí ...ratr, ...arkhrabě Karel se ...ěkem Hanč, 19. ...ora, ...ž k Sem... na ...oravu do ...nojma, ...ěkdy ...ěst ...vatba ...její s Otou Rakouským ...ýtní ...ítaty a ...ávštěvami ...ra. V tom ...ěst ...ylo ...ulhého ...ova, ...terý na ...lavnosti ...ěkého ...ra...ího ...ěsta ...ěkal. Život ...ěl ve ...vatbě ...ylo ...ných, ...ezi ...imi ...ři ...iskupové, ...ad a ...arkrabí ...rabar, ...ánův a ...všeky je Karel ...ustoval ...o ...e ...vých ...ižte ...pravovaných ...ků.

Město Znojmo ...ylo ...e ...rálem Janem ...enictví ...ísto ...ěnčeny v 10.000 ...řích ...itbách ...m, a tak se ...se v ...ržení Rakous ...talo. Když se ...ak ...všecky ...lavnosti ...ovinky ...konily, ...debral se ...ar. Karel do Brna, ...oslav ...vou ...ru Blanči ...agřeb do Prahy, a Ota...ský se ...vou ...anželkou do Rak...ství.

Ve ...ěch ...ěsících po ...ě ...vat...ína 1335 stal se ...arkhrabě Ka...nejprv ...tcem: Blanče ...orodi...první ...cerušku, ...ž ...ěl ...řestu ...ěno ...anželino, ...ožil Markéta. Avšak ...ítě stalo se ...ěcu, z ...eho ...ové ...o...mutky ...esely; ...mřel ...ožil ...ne 4. ...ína 1335 ...ýkalý ...rál Český Jindřich ...oda Korutanský a hrabě Tyrolský ...ožila ...tarší ...ceruše a ...ědičkou, Ma...přijmím Hedvikou, ...dána byl Karlův ...ralevic český Jan Jindřich. ...se o ...om ...esař Ludvík ...ověděl, ...o Rakous k ...ojvodům Rakouským ...ěchal a v Linci s ...imi o ...om se ...e...terak by ...ědictví ...o ...emřelém Jin...ši ...ezi ...ě ...ělo ...ýti ...ozděleno. Sám ...kusy Tyrol ...ýti ...htěl, ...statek s Ko...měl ...obě Rakouští ...ojvodové ...ýti, ...rozené ...ědičky. Jindřichovy ...vě ...měly s ...ídavným ...dejíti.

Král Jan ještě ...edel v Paříži ne... na ...ány ...své, jež ...ři ...své ...vatbě na ...obdržel, a ...emoha se s ...líka ...nout ...amně se ...něval a ...ým ...ětem vl...že ...o-li se ...zdraví, ...hned k ...omoc ...přispěje. Markhrabě Karel ...as ...spoj... se ...ým ...vakem Jindřichem Bavor... s ním do Rakous se ...debral, aby ...chvácení ...ědictví ...ratrovy ...anželk...por ...ložil. Vojvodové Rakouští vš...pronesli, ...e se ...eho ...dváží, ...ežili ...Korutan ...ustili. Také ...uto ...emi ...hned ...panovali, v ...em jim ...ejvíce ...yl ...po ...Konrad z Aufenštejna, Koruta...zemský ...aršálek, ...ratr ...známého

icha z Aufenšteina. Tyroláci však při-
ali se své přirozené dědičky Markéty
ho manžela Jana Jindřicha. Z toho
nyní hrozná válka povstati; všichni
dé království Českého, vyjmouc jedi-
Jindřicha Bavorského, přidali se k
a k vojvodám Rakouským proti krá-
novi.

---

né pozdvižení pro Tyrolské dědictví.

1335—1336.

konečně přijel král Jan dne 30.
nce 1335 po tříleté nepřítomnosti do
, a dal tu hned na zejtří vyhlásiti
proti císaři a Rakouským vojvodám.
lo se vojsko v Čechách, na Moravě,
ezsku, a najímali se žoldnéři v Míšni
ných zemích sousedních. Markhrabě
el však již před příjezdem otcovým
přátele, kteří by v nastávající vál-
Němci mohli býti prospěšni. Obrátil
edevším do Polska, kde starý král
slav Lokýtek mezi tím časem již r.
byl umřel, a syn jeho Kazimír
ím Velký vládu nastoupil. S tím
imírem a spolu s jeho svakem,
lem Robertem, králem Uher-
, dal především 28. května 1335 v
měří příměří na rok umluviti. Oba
rálové vyslali pak své plnomocníky
renčína a tam k nim pospíchali
král Jan a syn jeho Karel. Dne
pna stala se v Trenčíně smlouva
čný mír mezi královstvími Českým
iským. O sv. Havle měli se všickni
rálové osobně sejíti a tuto smlouvu
diti. Uherský král zase se své strany
se potom 3. září spojil s králem Ja-
k obraně proti jeho nepřátelům, a-
jak se zdá krále Jana zároveň k to-
amluvil, aby se nějak s císařem Lu-
m hleděl smluviti. Král Jan ovšem
no ještě naplněn jsa hořkostí proti cí-
slavně se zaklel, že již na věky s
e nesmíří, avšak předce dal si říci,
ěm průvodu svých pánův šel k němu
zna a 16. září příměří s ním smluvil,
mělo trvati až do 24. června 1336.
k na ten rok k válce nepřišlo, král
ětší díl svého sebraného vojska zase
stil, musel však jenom najatým Míšen-
žoldnéřům přes 4000 hřiven stříbra
titi, ačkoliv do bitvy ani nepřišli. S
u částí vojska vypravil pak ještě
syna, markhraběte Karla, do
ka proti knížeti Bolkovi čili Bo-
leslavovi II. Münsterberskému pod záminkou, aby jej potrestal za jakési bezpráví, učiněné některým klášterům, vlastně však k tomu účelu, aby také jej přiměl k tomu, aby se jako jiná slezská knížata, Piastovici, podrobil české koruně. Karel podle tehdejšího spůsobu svým vojskem Münsterberské knížectví velmi pohubil, města Kent dobyl, avšak když město Frankenštein obléhal, škodu utrpěl; jeden jeho zástup totiž, počítající 150 těžkých oděncův, mezi nimiž také byli dva bratří Jaroslav a Albrecht ze Šternberka, dal se nevěrnými průvodci do pastě uvésti, kde na ně vyskočili bojovníci knížecí a všecky je zajali. Tato nehoda markhraběte Karla velmi dojímala, uměl si však pomoci. Znaje knížete Boleslava, že jest pán srdce přístupného, vzkázal do Čech a na Moravu k manželkám zajatých pánův, aby k němu do ležení před Frankenštein přijely. Když se to stalo, dal vystrojiti skvostné hody a knížete Boleslava, který se ve Frankenšteině zavřel a udatně bránil, také na ně pozval, aby se s ním mohl smluviti a srovnati. Manželky zajatých pánův přijaly knížete Boleslava s velkou skroušeností, a vidouce, že následkem požitého oběda stal se veselým a sr[illegible]ým, obklopily jej s nejlepšími a nejsi[illegible]mi slovy, prosíce, aby jim zajaté manž[illegible]y vydal podle přirozené dobrotivosti a laskavosti své.

Kníže dal sebou hnouti, vzkázal do města, aby zajaté pány z vězení propustili, a tak je jejich manželkám navrátil. A když se to stalo, a manželé sobě navrácení sebe objímali a radostí plakali, tu i kníže i markhrabě Karel byli velice pohnuti, a hned se v dobrotě smluvili a nepřátelství v přátelství proměnili. Kníže Boleslav slíbil, že se králi Janu podřídí a českým lenníkem býti chce, což také následujícího roku listinami potvrdil.

Dle úmluvy mezi králem Českým, Uherským a Polským byl na den sv. Havla 1335 slavný vjezd na uherském Vyšehradě nad Dunajem ust[illegible]nov[illegible] aby tito králové přátelské smlouvy [illegible]bou učiněné osobně také potvrditi mohli. Stal se pak ten sjezd teprv dne 12. listopadu 1335, i přijeli tam ku králi Karlovi Uherskému král Jan Český se svým synem mrakhrabětem Karlem, král Kazimír Polský, vojvoda Rudolf Saský, kníže Boleslav Lehnický, kníže Vladislav Lenčický a Dobřiňský, několik arcibiskupův, bisku-

pův a množství pánův a rytířův ze mnoha zemí. Důležité věci byly tuto vyjednány, a král Uherský činil zvláště prostředníka mezi králi Českým a Polským, kteří všecky věci, o které dosavad mezi nimi spor byl, dokonale vyrovnali a věčný mír mezi svými říšemi umluvili. Král Kazimír zřekl se všeho vrchnictví nad slezskými knížaty ku prospěchu české koruny a slíbil králi Janovi, že jemu ještě 20.000 Pražských grošů zaplatí, jestliže se se své strany také všech nároků na Polsko na vždy odřekne. Král Jan přijav všecky výminky přestal se od této chvíle „králem Polským" psáti. Nyní nastaly stálejší poměry mezi říšemi Českou, Polskou a Uherskou, i ačkoliv časem mezi nimi nové války vznikly, vždycky se obnovil zas pokoj na základě těchto Vyšehradských úmluv. A byl ten sjezd na tom uherském Vyšehradě v skutku také slavný, a králové tři neděle tu pohromadě rokovali, radovánky měli a rozmanité kratochvíle provozovali. Uherský král ukázal, že jest velmi štědrý a ochotný hostitel; všech potřeb bylo v hojnosti, a ještě každý král znamenitě obdařen sjezd ten opustil.

Král Kazimír provázel potom ještě krále Jana a markhraběte Karla do Prahy, kamž 3. prosince 1335 dojeli, a byl tu ještě 9 dní při českém dvoře hostěn a ctěn všelijakými slavnostmi a radovánkami. Spřáteliv se s hostiteli svými dokonale teprv 12. prosince se rozžehnal a vesel do Polska se vrátil.

Karel v nemilosti otcově. Nová královna Beatrix.

1335—1336.

Národ Český těšil se nyní nadějí na lepší budoucnost, když tenkráte král Jan z nesnází, do kterých se svými sousedy byl přišel, tak obratně uměl sobě pomoci, a spořádanější zemská správa od Karla spůsobená své dobré účinky ukazovati počala. Avšak tato dobrá naděje netrvala dlouho.. Některým pánům bylo velmi proti mysli, že Karel tak odhodlaně o navrácení korunních statků pracoval, a neradi snášeli myšlénku, že i oni budou muset nejeden statek ještě vydati, jejž posud od koruny drží. A tak jako někdy Karlovu matku u krále Jana osočili, tak nešlechetně se nyní též zachovali proti Karlovi, majíce v tom ještě i podporu ode mnohých německých dvořanů, kteří tenkráte s králem Janem z Luxenburka do Čech přišli, doufajíce, že něčeho ze statkův od Karla vyplacených pro sebe uloví. I předstoupivše tito nešlechetníci před krále Jana takto k němu pravili řkouce: „Milostivý králi! račiž pamatovati na sebe, neboť syn tvůj Karel má v království mnoho hradův a veliké množství služebníkův, a bude-li to déle trvati, tak se zmůže, že tebe vyžene, kdykoliv bude chtíti, neb i on jest dědic království, jest z rodu králův Českých, a velmi jej milují Čechové, a ty král přišlý a cizozemec." A to proto pravili, že svého zisku hledali, aby jim král poručil hrady a zboží pro korunu od Karla vyplacené. Král Jan jsa vždy stejně lehkověrný a o dobré nedbající, uposlechl tuto neupřímnou radu, a stalo se asi ku konci roku 1335, že Jan svému synu odjal všechnu moc a všecky hrady, kteréž již ve své moci jak v Čechách tak na Moravě držel, a ponechav mu toliko pouhého titulu markhrabí Moravského beze vší skutečné platnosti, na Křivoklát jej vypověděl, a tak jej od sebe odstrčil.

Král Jan potom vzdáliv svého syna také ze země, který do Tyrol se odebrati musel, počal svým starým spůsobem vydírati peníze. Téměř ode všech klášterův a královských měst vybral velké berně, jichžto část obrátil k zaplacení dluhův věřitelům na Rýně a ve Francii, ostatek svým žoldnéřům dal. Také dal svou novou manželku Beatrici z Luxenburka do Prahy přivezti. Přijela do Prahy dne 2. ledna 1336; duchovenstvo a lid ji slušně sice avšak beze zvláštní radosti uvítali, a nikdo s ní se rozmluviti nemohl, poněvadž jiné řeči leč francouzské nerozuměla. Markhrabina Blanče, která s Karlem do Tyrol nejela, musela, proto že si toho král Jan přál, býti stálou společnicí při své tchyni a krajance. Král Jan se trochu zastyděl, že svou manželku, uveda ji co královnu do království svého, nemohl na spustlém hradě královském řádně uhostiti, pročež dal pokračovati ve stavbách na hradě Pražském, jež Karel započal. Zatím se svým dvorem na Starém městě bydlel, a to, jak se zdá, ve dvoře Králově.

---

lší válka pro Tyrolské dědictví.

1336.

zi tím časem byla věc vždy jistější, íměří s císařem Ludvíkem zavřené u nepovede, a že válka na novo vy- uti musí. Král Jan se proti Ludví- pět tak rozpálil, že mu již v prosin- 5 ponejprv odřekl titul císaře. Od ka zase přišli do Prahy říšští hlasa- žádajíce od krále Jana, aby vrátil cké říši Cheb a hrady Floss a Park- nechce-li aby do říšské klatby u- To se rovnalo obapolnému vypově- války, a císař také hned osobně k ským vojvodám do Vídně pospíchal, šecko proti Janovi s nimi umluvil; Jan zase vypravil hned syna svého a do Tyrol, aby tam mladšímu bra- ému, Janu Jindřichovi teprv čtrnácti- l, byl poručníkem, a aby zem tu nepřátelům uhájiti pomáhal. Karel 8. ledna 1336 v Tyrolsku, a Tyro- ej s radostí uvítali a za poručníka lače uznali. On pak hned sebral voj- roti hraběti Gorickému, který s Ra- y držel, bojoval s ním s prospěchem, om také na jiných stranách Tyrol- zemi statně hájil.

ál Jan sám vypravil se teprv 25. 1336 z Prahy do vojny proti vojvo- Rakouským. Jeho vojsko se skládalo těžkých oděncův a z 15.000 pěších, ni v krátkém čase vydobyl asi dva- radův a několika měst v Rakousích lnoční straně Dunaje, také mnoho nitých pánův zajal a vojvodám vel- škod nadělal. Vojvoda Ota, králův ostavil sice proti němu 2000 těžkých ův a 20.000 pěších, avšak nedůvěřo- bitvu podstoupiti. Když pak ještě né vojsko uherské přišlo, s českým m se spojilo, a již se bitva měla uti: tu Ota, ztrativ srdce, v noci dubna spěšně na útěk se obrátil, a Vídně se vším vojskem ustoupil. Je- arší bratr, Albrecht Chromý, velmi ho útěku Otova ulekl, i zvolal, že kového něco žádnému z jeho před- e nepřihodilo. Nyní provalili se žold- rále Jana svobodně po vší zemi Dol- ouské a mnoho násilí a ohavností li. Král Jan však, aby nových peněz vojnu sehnal, vrátil se sám 24. květ- Prahy.

Pražany nemohl tenkráte král dob- působem sáhnouti, proto že mu již tím velkých sum půjčili a všelikého osvobození od něho dosáhli. Za to nařídil vybírání ungeltu čili cla z prodajných věcí ve všech městech královských a na všech trzích, čehož nikdy nebylo, tak že na to lid obecný velmi sobě stěžoval. Mimo to dal král, když mu někdo tajně oznámil, že Pražští Židé ve své synagoze poklady chovají, v té synagoze kopati, a našly se tam skutečně asi 2000 hřiven ve zlatě ve stříbře, jichž se král hned zmocnil. Byla to bezpochyby synagoga posud stojící, již Židé „Staro-novou školou" nazývají a za svou nejstarší v Praze pokládají. Potom vyslal král desátého dne po svém příjezdu své dráby, a dal jimi všecky Židy v Praze a v celém království zajmouti, a to za trest, že řečené sumy v synagoze před ním tajili. Židé pak museli se z toho zajetí všickni velikými sumami vyplatiti. Také dal po penězích kopati ve hlavním chrámě u sv. Víta, a to u hrobu sv. Vojtěcha, kdež na štěstí ničeho nenalezl. Potom zabavoval statky duchovním, a klášteru Zbraslavskému vzal hrad Landsberk, 4 městečka a více než 50 vesnic, jež měl v té krajině na hranicích moravských; zavázal se však, že dá klášteru jiné statky za to všecko, které jsou blíže kláštera a tím také jemu užitečnější, jestliže papež k tomu dá svého svolení.

Takovým všelijakým způsobem sehnal král Jan v krátkém čase do 20.000 hřiven stříbra, a vyjel z Prahy zas dne 21. června na Moravu k novému tažení proti Rakušanům. Smluvil se s králem Uherským a Polským, že se s nimi v Rakousích v městě Marcheku sejde. Král Karel Uherský přivedl mu tam 600 těžkých oděncův a několik tisíc střelcův, Kazimír Polský zas 200 těžkých a 300 lehkých jezdcův. Pak se z Marcheku v krátce rozejeli, a král Jan s tou pomocí uherskou a polskou maje při sobě kralevice uherského Ludvíka, do Bavor se obrátil, proto že císař Ludvík tam nyní válku započal, a krále Českého zetě a spojence, Bavorského vojvodu Jindřicha, hrozil velkou přemocí zahubiti. Král Jan tedy sebrav všecku svou moc válečnou, přes Budějovice a Choubu svému zeti ku pomoci táhl, jeho vojsko k svému připojil, a 6. srpna 1336 na levém břehu řeky Jizary u Landavy v dobře okopaném místě se položil. Na druhé straně řeky ležel proti němu císař Ludvík, Rakouští vojvodové a několik jiných knížat německých. Královské vojsko české počítalo se všemi spojenci 4400 těžkých oděncův, nepřátelé pak

měli jich 6000; počet pěších na obou stranách se neudává. Markhrabě Karel chtěl sem z Tyrol svému otci ku pomoci přijíti, avšak nemohl pro hrad Kufštein, u kterého císařův syn Ludvík cestu jemu založil. A přec to zase k bitvě nepřišlo. Král Jan nechtěl svého dobrého postavení opustiti, a císař, ač silnější, nedůvěřoval si zas bitvu započíti. Tak stála vojska dvanácte dní nečinně proti sobě; císařským došla potrava, a když si toho vojvodové Rakouští přáli, zdvihl se císař s celým vojskem a přes Pasov do Lince odtáhl. V Rakousích však se s vojvodami nepohodl, od nich se odloučil a nazpět do Bavor odtáhl.

Král Jan po odtáhnutí nepřátel ještě celý den ve svém ležení nad Jizarou zůstal, a teprvé když se přesvědčil, že mu nepřátelé svým odtažením pasti nepoložili, zdvihl se také, pospíchal do Čech přes Choubu a zase přes Budějovice do horních Rakous, aby u Lince nepřátelům nedal přejíti přes Dunaj. Avšak vojvodové Rakouští, jsouce již od císaře opuštěni pokoj mu navrhovali, kterýž on tím raději přijal, proto že mu zas již peníze docházely, a kralevic uherský Ludvík s Uhry již do Uher se vrátil. Chtěje se s vojvodami srovnati a také svou dceru Annu za vojvodu Otu provdanou viděti, odebral se král Jan sám do Lince. Nemoha se však o výminkách míru shodnouti, přetrhl vyjednávání a šel nazpět do Čech. Vojvodové šli za ním, a dohonivše ho v Cáhlavě na novo s ním vyjednávati začali. Zvláště pak Johanna, manželka vojvody Albrechta, přívětivými slovy a lichocením to na králi Janovi vymohla, že se s vojvodami, sobě tak blízko příbuznými, smířil a srovnal. I Rakušané i Čechové radovali se z toho, že 4. září 1336 v Cáhlavě příměří jest učiněno. O konečný mír měli se ještě dále uraditi.

Král Jan na to pospíchal do Prahy, přijel tam 15. září a zůstal až do 27. září a to zase aby sehnal peníze. Potom jel do Vídně k vojvodům, od nich do Uher ku králi Karlovi, kterýž pro nemoc zamýšlenému sjezdu knížat nemohl býti přítomen. Tento sjezd stal se v říjnu v městečku Enži v Rakousích, avšak jenom král Český a vojvodové Rakouští přijeli. Nicméně uzavřen jest 9. října 1336 mír mezi nimi, Korutany měly zůstati vojvodám Rakouským, Tyroly pak Markétě, manželce Jana Jindřicha, kralevice Českého.

Však ani Jan Jindřich ani bratr jeho Karel, nepřijevše k tomu sjezdu, ač k němu byli vyzváni, s tímto urovnáním spokojeni nebyli, a od pánův Tyrolských jsouce k tomu dohnáni zapřisáhli se, že si nedají pokoje, pokud jim Korutany nebudou zas vráceny. Počali válku, avšak přesvědčivše se o nedostatečnosti sil svých museli od toho ustati. Také král Uherský teprv po jedenácti měsících mír ten podepsal.

Tak se skončila válka s velkým nákladem vedená, a to bez bitvy, bez vítězství a téměř i bez řádného konce. Ukázalo se v ní že jak vojvodové Rakouští tak císař, ač měli vojska četnější, s králem Janem v otevřených bitvách potkati se báli, a předce vojvodové Rakouští utrpěvše největších škod ve válce, z toho míru nejlepší prospěch odnesli, neboť podrželi odtud Korutany rozmnoživše jimi stále panství své. Král Jan měl z toho jen trochu marné slávy a proklínání vlastních poddaných, kteří nestačili krvavým penízem z donucení podporovati jeho politické, zemi zcela neprospěšné špekulace.

Když se král Jan z Enže do Prahy navrátil, bylo všecko jeho zaneprázdnění zas jen shánění peněz, a to vždy horšími, nečestnými spůsoby. Markhrabě Karel, když byl ještě vladařem, dal k většímu ozdobení hrobu sv. Václava udělati 12 soch sv. apoštolů ze stříbra, kteréž větším dílem byly již nyní hotové a velmi uměleckým spůsobem vyvedené. Stálo to dílo 500 hřiven stříbra, k čemuž sám Karel ze svého měšce 200 hřiven přidal, ostatek sbírkou od pobožných dárců sehnal. Král Jan nyní i na tyto sošky sáhl a svým věřitelům je zastavil. Jeden z rytířův královských, cizozemec od Rýna, který k té svatokrádeži nejvíce radil, byl téhož dne v Praze od kohosi nenadále zabit, a lid to považoval za skutek pomsty Boží. Dle všeho zdá se pak, že král Jan již v dřívějších letech, nežli ještě syna svého Karla do Čech za vládaře poslal, nemaje již, co by zastavil, i tu korunu českou, kterou na království České korunován byl, po kusech židům zastavil a speněžil.

Toho roku 1336 dne 18. října umřela v Hradci Králové tak zvaná „Hradecká královna“, Alžběta, původně Rejčka, dcera Polského krále Přemysla, vdova po českých králích Václavovi II. a Rudolfovi I. a sokyně královny Alžběty Přemyslovny, která ji na věčnost přežila. Tělo její bylo z Hradce do Brna převezeno a v chrámě Panny Marie v Starém Brně u Cistercianek v klášteře

vé před oltářem sv. Kříže dle její
tí v jednoduchém rouše pochováno.
památky jsou podnes tento klášter
vé v Starém Brně, jejž nyní Augu-
l od sv. Tomáše mají, a nynější bi-
ský chrám u sv. Ducha v Hradci
vé. Její dcera Anežka, kněžna
rská na Fürstenberce ve Slezsku, by-
rní jediná ještě na živě jsoucí Pře-
vna, a stala se nyní dle poslední
matčiny ochránkyní řečeného kláš-
rálové.

---

vá výprava do Litvy. Jan na polo oslepl. Královna Beatrix.

1336—1337.

ickni se tomu nemálo divili, že král
sotva jednu válku skončiv již zas
u vyhledával. Markhrabě Karel
se zatím z Tyrol do Čech, poně-
bratr jeho následkem obnovení míru
zvláštní ochrany již nepotřeboval,
l však hned s otcem do nové války
uti. Král Jan totiž předsevzal ny-
vé tažení proti pohanským Prusům a
ům, a že měl v celé západní Evro-
liké známosti, tuť i z nejvzdálenějš-
zemí rozliční znamenití knížata a pá-
k jeho výpravě se připojili. Vyjelť
Prahy dne 28. prosince 1336 v prů-
syna svého Karla, zetě Jindři-
Bavorského, biskupa Jana
ka Olomouckého, bratří Jana
rtolda z Lipé, synův někdy Jin-
a z Lipé. Hynka Berky z Dubé,
šího purkhrabí, Hynka z Dubé
áchodě, Oty z Bergova. Těma
oldic, Ješka z Michalovic,
lřicha z Lichtenburka, Ja-
Klimberka, Vaňka z Warten-
ka a jiných, kteřížto pánové ku krá-
ému dvoru náleželi a nejčastěji na
ých královských listinách co svěd-
jmenováni bývali.

e 4. ledna 1337 dojel král se svou
nou do Vratislavi, kdež nějaký
obyl. Tu přišel k němu jeho svak,
Jindřich Javorský, a po-
l mu Zhořelec v bezprostřední
, začež od krále užitky z Velkého
va obdržel. Také kníže Bolek čili
slav Münsterberský, drže
lonského roku Karlovi daný slib, zde
é České jakožto lenník se přikázal,
jeho země po jeho smrti králi Če-
u měly připadnouti. Konečně ještě
13. ledna rozsoudil král Jan rozepři, kte-
rouž měl kníže Mikuláš mladší z
Opavy s hornoslezskými knížaty.

Když pak se k výpravě do Prus ještě
cizí a dalecí hosté přidružili, jako vojvoda
Ludvík Burgundský, hrabě Vilém mladší
Hollandský, hrabě Adolf z Bergu, hrabě
z Piemontu a jiní, hnul se král Jan dále
do krajin severních. Avšak byla zima
tehdáž právě velmi levná a mokrá, a voj-
sko v močálovitých a jezernatých krají-
nách nemohlo ku předu. I musel král Jan
na tom přestati, že na hranicích Litev-
ských nový hrad vystavěl, jemuž ke cti
Bavorského vojvody Jindřicha dáno jmé-
no Beierburk. Německým rytířům ob-
novil král společně se svým synem Kar-
lem ve Vratislavi darování Pomořan, a
také ten řád opět ve svou zvláštní ochranu
vzal. Potom ještě učinil s králem Kazi-
mírem Polským v Poznani 12. března
zvláštní smlouvu na zabránění loupeži-
vých vpádů pohraničních obyvatelův mezi
Polskem a Slezskem.

Na té nezdařené výpravě litevské po-
čal král Jan velmi na oči trpěti a musel
nyní ve Vratislavi hledati pomoci lékař-
ské. I vyskytl se tu jakýsi lékař francouz-
ský, který královy oči uzdraviti sliboval,
avšak zlému ještě přihoršil. Král Jan,
rozhněvav se za to velmi prudce, dal toho
lékaře do řeky Odry hoditi, tak že se v
ní utopil, a sám se z Vratislavi zdvihl
a s Karlem dne 4. dubna 1337 do Prahy se
navrátil, kdež povolal k sobě lékaře ně-
jakého rozeného Araba. Ten však byl
chytrý, a žádal od krále napřed ubezpe-
čení, že se mu nestane podobně jako ono-
mu Francouzovi, potom krále na oči léčil,
avšak tak nešťastně, že král na pravé oko
zcela oslepl. Také prý ten Arab mnoho
jiných lidí podvedl svým lichým uměním.
Lid český tuto zlou příhodu královu při-
čítal také Božímu trestu za předešlou sva-
tokrádež, před tou vojnou u hrobu sv. Vá-
clava spáchanou.

Když se král Jan do Prahy navrátil,
očekávalo jej v jeho zlé oční nemoci
poněkud nějaké potěšení; Královna Be-
atrix totiž porodila mu dne 25. února
1337 syna. Bylo patrno, že se královna
chtěla českému lidu zalíbiti, anebo že
král Jan sám chtěl tomu prvorozenci z
druhého manželství svého získati lásku
národu Českého; neboť když ten králov-
ský syn dne 9. března ve hlavním chrá-
mě u sv. Víta od biskupa Jana pokřtěn
byl, dali mu jméno Václav, jakkoliv se

málo líbilo francouzským choutkám rodičův. Král Jan se tím synem velmi těšil, avšak Český národ žádné radosti nejevil; lidé naopak pravili, že to není potomek královského rodu českého, než dítě cizozemské. Ten Václav byl potom hrabětem Luxenburským a málo kdy v Čechách se zdržoval. Avšak ani královna Beatrix v Čechách žádné náklonnosti získati nemohla, ještě zatím všecka láska lidu k markhrabině Blanči, manželce Karlově, se obracela. Z toho pošla nová kyselost krále Jana proti Karlovi, kterýž proto raději zas ze země již v měsíci dubnu 1337 odejel a k svému bratrovi Janu Jindřichu do Tyrol jíti si umínil. Král Jan zapověděl, aby se mu čeho nejmenšího z Čech do ciziny posýlalo, tak jako někdy matce jeho, když přebývala v Bavořích. Toužebné přání lidu Českého provázelo Karla na tomto vyhnanství, v kterém rozličná dobrodružství musel přestáti, jakž hned doleji vypravovati budeme.

Potom dal král Jan svou manželku Beatrici na České království korunovati. Odbylo se to 18. května 1337 s obyčejnou slavností u sv. Víta, která se ovšem ani zdaleka nerovnala podobným slavnostem předešlým. Biskup Jan postavil korunu královně na hlavu, a král Jan seděl při tom bez koruny a bez královského oděvu, proto že pravou korunu královskou již dávno židům byl zastavil. Po korunovaci byly hody v refektáři u Minoritův u sv. Jakuba, však též nevelmi skvostné. Potom se královna čtrnáctý den po korunovaci, 1. června, s malým průvodem z Prahy pryč odebrala a do Luxenburka jela, odkud se nikdy více do Čech nevrátila. Letopisec píše o tom, že byla větší radost lidu z odjezdu této královny, nežli z jejího příjezdu; ano mnozí prý se zlořečením za ní pokřikovali, přičítajíce jejímu přebývání v Praze, ovšem nespravedlivě a z pouhé nenávisti ku králi, všecko zlé, co se mezitím stalo, ano také i to, že roku 1336 kostel sv. Ondřeje na Starém městě vyhořel a ještě jiné neštěstí ohněm se stalo.

Král Jan se ovšem na to velmi zlobil a rozkázal miláčku lidu, markhrabině Blanči, aby se z Prahy pryč do Brna odstěhovala; potom však sám již dlouho v Praze neposeděl, a dne 8. července 1337, aniž se kdo nadál, času nočního z Prahy odejel, dav sobě bránu městskou otevříti a hned za sebou zase zavříti. Jeltě přímo do Francie, neboť tam vypukla válka mezi králem Francouzským a Anglickým a to musel při tom býti. Zemským hejtmanem za sebe jmenoval v Čechách tenkráte Bertolda z Lipé, probošta Vyšehradského, syna někdy Jindřicha z Lipé.

Karlovo dobrodružství v Italii.

1337.

Markhrabě Karel opouštěje svou vlast a jsa od otce velmi nešlechetným způsobem všech důchodů zbaven, mínil k svému bratru do Tyrol se odebrati a jemu proti jeho sousedním nepřátelům, mezi kterými byl Mastin de la Scala ve Veroně nejmocnější, pomáhati, aby si tím způsobem zaopatřil nějaké čestné výživy. Že pak smlouvu o mír od otce s vojvodami rakouskými v Enži ještě nepodepsal a tudíž s vojvodami ještě se nesmířil, nesměl se přes Rakousy do Tyrol pustiti, nýbrž šel tam přes Uhry, Charvatsko, Dalmacii, přes moře na Aquileju, vydávaje se takto na pravé dobrodružství po světě. Měl při sobě několik českých pánů, mezi nimi Jana z Lipé a Zbyška Zajíce z Valdeka, syny to někdejších dvou znamenitých pánův a soupeřův. Napřed pustil se po Dunaji do Uher, kdež krále Karla Roberta zastal, jej navštívil, a také od něho bezpečný průvod do Charvat a do Dalmacie obdržel. Tam přišel do přímořského města Sěni, kdež se k němu připojil hrabě Bartoloměj z Velie a Sěni, a Karel s celou svou družinou vstoupil na mořskou loď, aby se odtud přes Adriatské moře na italské břehy k Aquileji přeplavil. Avšak sotva se na moři octli, tu je množství benátských lodí obklopilo a devět dní z daleka pozorovalo. Bylo patrno, že tito benátští plavci o Karlovo zajetí ukládají; ačkoliv Karel s Benátčany měl dobré přátelství a byl jejich spojencem ve válce proti Veronskému pánu. Avšak Karel znaje dobře neupřímnost Italianův nechtěl se jim dáti v zajetí. Připlavil se, vždy od benátských lodí pronásledován, až k přímořskému městečku Hradu, čili, jak Italiani říkají, Grado, kteréž tehdáž benátčanům náleželo. Tu jej benátské již tak sevřely, že jim nikudy nemohlo ujíti. Karel musel na to pomýšleti, by se lstí mohl spasiti. Hrabě Bartoměj Velijský radil, aby se s benátskými loďmi ve vyjednávání pustil,

kě stalo. Avšak mezi tím, co Karposlové na benátských lodích o vých vyjednávali, pod kterými by se markhrabě Karel chtěl poddati, přise malý rybářský člunek k zadní lodi Karlovy, Karel se do něho l i s hrabětem B a r t o l o m ě j e m panem J a n e m z L i p é, rybáři je li sítěmi a pytli, od velké lodi od- mezi benátskými loďmi šťastně s prokluzli a na pobřeží rákosím zam tyto tři pány na suchou zemi lli. Ostatní Karlova družila, která di zůstala, byla pak zajata a do Be- dopravena. Markhrabě K a r e l ze svými dvěma soudruhy dal se pěod Grada na cestu do A q u i l e j e, ž se tamější patriarcha o jeho pří- dověděl, vyšel mu vstříc se vším tvem svým, a při zvonění všemi zvosvého palácu jej slavně uvedl. Tak Karel svým důvtipem nečestnému zaa patriarcha hned do Benátek posly vil, kteří Benatským pánům oznákdoby ti vězňové byli, jež jejich kaové do Benátek přivezli. Benátčané děvše se o tom, hned celou družinu vu na svobodu propustili, kterážto na potom do Aquileje přišla. Karel žel u patriarchy čtyry neděle, a us ním přátelskou smlouvu, odešel do Tyrol provázen jsa ozbrojeným pem, jehož mu patriarcha pro bezst propůjčil.

e 28. července 1337 učinil K a r e l be a svého bratra J a n a J i n d ř i- smlouvu s Benátčany, Florentinskými, Milánskými, Ferrarskými a Mantovproti bratřím Albrechtovi a Mastide la Scala, pánům Veronským. Ka- Jan Jindřich zavázali se dáti vo města zas měla dáti žold, a město no mělo se poddati pod panství Ty-. Válka hned na to vypukla; K a r e l z Tyrol do krajin Veronských. tní výpravu podnikl však na město u n o, které bylo v moci Veronských, ré jeden tamější měšťan, aby tam čané přijíti nemohli, Karlovi chtěl diti. Markhrabě Karel, vrátiv se do sebral sám druhý zástup bojovný s ním přes hory, aniž jeho vojáci věkam a k jakému cíli tak namáhavě u. Cesty byly skácenými stromy zany, Karel sám sleza s koně vedl dávaje chuti a mysli ostatním; poaplašili zástup Benátských, kteří obhrad Parmese, a sám se toho hradu zmocnil; konečně pomocí toho jistého měšťana do Belluna města vpuštěn jest, jehožto měšťané domnívali se, že to vojsko přišlo od pánův de la Scala z Verony posádce na pomoc. Avšak když měšťané na rozvinutém praporu jízdy Karlovy českého lva spatřili, tu teprv poznali, že jsou zrazeni, a všechna odvaha je opustila. Karel, zmocniv se později také hradu Bellunského, táhl ještě dále k dobytí města F e l t r i. Nemoha jeho hned dobyti, zanechal tu svého bratra Jana Jindřicha při vojště a sám se odebral do Benátek, neboť Benátčané nyní o jeho přátelství velmi stáli. A když tam připlul, tu dože toho města a všechen lid s velikou ctí jej přijali a hostili. Bylo to právě po dvou měsících, co Karla Benátští kapitánové na moři tak bezectně chtěli zajmouti. Karel, vzav s sebou i z Benátek vojenskou pomoc, vrátil se potom před F e l t r i, kterážto město po šestinedělním obležení konečně také jemu se poddati muselo. Ustanoviv potom své náměstníky ve Feltri a v Belluně odevzdal správu vojska svého napřed J a n o v i z L i p é, a když ten na to po sedmi dnech umřel, Z b y ň k o v i Z a j í c o v i z V a l d e k a. Sám pak do Tyrol se vrátil, s vojvodami Rakouskými podepsáním smlouvy Enžské se smířil, a tudíž skrze Rakousy přes Vídeň do vlasti se ubíral. Na Moravě se ještě poněkud zdržel, 19. listopadu 1338 byl v B r n ě, kde se shledal s manželkou svou B l a n č í, a s ní konečně do Čech zas přijel.

Markhrabě Karel nyní stále spoluvladařem České říše.

1338.

Kterak se to stalo, že K a r e l zase správy České říše mohl se ujmouti, pohříchu nevíme. Buďto Karel nemohl se déle dívati na zlý stav země a na nespokojenost lidu vždy více se zmáhající, a o své ujmě ve správu zemskou se uvázal, anebo král J a n, potloukaje se v cizině, sám již nemožnost uznával, aby ještě dále mohl vládnouti Českými zeměmi svým posavad nedobrým způsobem, a Karlu synu svému, podruhé sám vladařství odevzdal. Jakožto spoluvládce království Českého užíval nyní m a r k h r a b ě K a r e l svého hlasu také v zahraničných jednáních svého otce, kterýchž bylo vždy velmi mnoho; rovněž byl nápomocen bratru svému

Janovi Jindřichovi v záležitostech jeho tyrolských.

Ku konci měsíce února 1338 vydal se Karel zase na cestu do Uher, provázen jsa dvěma českými pány a rádci svými, Těmou z Koldic a Vilémem z Landšteina, a sešel se na Vyšehradě nad Dunajem s králem Karlem Uherským, s kterým své předešlé přátelství obnovil a umluvenou svatbou ještě více utvrdil. Král Karel Robert měl totiž syna Ludvíka, kterýž po otci měl nastoupiti trůn Uherský; a tomu Ludvíkovi zaslíbil markhrabě Karel svou prvorozenou dceru Markétu; i bylo umluveno, že Markéta příštího roku 1339 na den 29. září do Brna bude přivezena a starému králi Uherskému odevzdána, aby jí s sebou k svému dvoru vzal a vychovati dal, tak aby jazyku a mravům uherským přivykla.

Potom jel Karel z Uher do Vídně a obejmul tam naposledy sestru svou Annu, manželku Rakouského vojvody Oty, neboť oba manželé krátce na to umřeli, Anna totiž již 2. listopadu 1338.

Jeda z Vídně byl markhrabě Karel od jednoho ze svých rytířův na úsvitě ze sna probuzen, který k němu promluvil řka: „Pane, vstaňte; soudný den nastává, neb všechen svět pln jest kobylek.“ Tehdy vstav sedl na kůň, a velmi spěšně jel až do Pulkavy, chtě konec kobylek uhlídati, a byl jim konec tam. I bylo jich sedm mil na zdél, ale na širokost nikoliv nedaly se přehlédnouti. Jeden díl těchto asiatských kobylek přiletěl tenkráte z Rakous také do Čech, i bylo tu jich hejno v skutku strašlivé, tak že jako mrak slunce zakrývaly; pro chřest jejich křídel nebylo slyšeti lidí mezi sebou mluvících, ano ani zvonění zvonů; puch veliký šel od nich; kdežkoli se na zem spustily, tam požraly trávu, seno, obilí, všecko nač padly, i bývalo jich na sobě tolik, že koním až po kolena šly. Když v Praze uslyšeli, že kobylky se přibližují, drželo duchovenstvo s lidem procesí a modlení za odvrácení této Boží metly. Ptactvo ze strachu před nimi do děr zalézalo a v nich hladem mřelo; avšak když se k Praze blížily, asi mnoho jich pošlo již, neboť jejich hejno již tak husté nebylo: a tu ptáci nabyvše srdnatosti postavili se jim na odpor; velká hejna havranů, vran, kavek, strak ve množství podivném shlukla se a dala se do kobylek, až byly přinuceny, pustiti se v jiné strany.

Ještě musíme se také o zvláštní příhodě zmíniti, která se toho roku v Praze stala, a z které můžeme poznati, kterak Němci, namnoze nesplna ještě sto let do země přijatí, nepřátelsky se chovali ke všemu českému. V předvečer svátku přenešení těla sv. Václava, to jest 3. března 1338, rozprávělo spolu několik mužů řemesla střeleckého, i pravili řkouce: „Zjitra budeme slaviti svátek svatého Václava, patrona našeho.“ Mezi nimi byl však jeden Němec, kterýž hned rouhavě ozval se, řka: „Toho sedlského svátku nebudu slaviti.“ Však hned, jak ta slova pronesl, oněměl jest, a na všech smyslích oslábnul, z čehož všichni, kteříž jej byli slyšeli, zděsili se. Druhého dne, ve svátek přenešení svatého patrona, vzali toho němého soudruhové jeho, přivedli jej ke hrobu sv. Václava v kostele u sv. Víta na hradě Pražském, položili jej na zem rozepjatého v podobě kříže a modlili se za něj o milost. Tu když konečně přinešena jest hlava sv. Václava a postavena jemu na hlavu, vzkřikl jest najednou hlasem velikým, jakoby jej něco udeřilo, a hned mluvil a zdráv byl jako před tím, vyznal svůj hřích a litoval jeho velice. Od té doby prý Pražští Němci měli svatého dědice českého u větší vážnosti než prvé opovrhavše jím jakožto ze Slovanského národu pošlým.

Nové vládařství Karlovo bylo bezpochyby zase proti mysli mnohým pánům českým, kteří od tak dávna ze zlého hospodářství Janova byli zvykli kořisti bráti pro sebe. Avšak jejich odpor proti Karlovi nebyl sjednocen, takže jej markhrabě snadno mohl přemoci. Jmenovitě vzbouřili se proti němu mocný pán Mikuláš z Potštejna a Žampachu, tak že začal válku proti němu loupením v sousedních krajinách a také na Moravě škody činil. Byť ten Mikuláš z Potštejna z rodu Drslavicův v kraji Hradeckém osedlých, i náležely jemu hrady Potštejn, Litice, Waldenberg a Senftenberg, kterým se nyní Vamberk a Žamberk říká, Choceň a Kostelec nad Orlicí se vším příslušenstvím. Musel se tedy Karel v létě téhož roku 1338 zbrojně proti němu vypraviti, přitrhl před hrad Choceň, oblehl jej, a po osmidenním namáhání ho dobyl a pobořil. Z ho hradu Choceňského nad Orlicí ny jen ještě nepatrné zbytky pozůstávají výšině opodál Chocně městečka. Kaz také ještě jiných hradů a tvrzí téhož k

z Potštejna dobyl, nevědomo však
h zejmena, chystal se pak také na
in, v kterém se sám pan Mikuláš
.vřel. Vida to, počal pan Mikuláš
mu markhraběti na úmluvu se vzdá-
dva rytíři Pavel Hřáň a jakýsi
i čka dovedli Karla tak daleko u-
, že Mikuláše z Potštejna tenkráte
na milost, a jen dva statky, Cho-
Ctislav, kteráž se nyní chybně Cu-
jmenuje, jemu zabavil.
tořiv Mikuláše z Potštejna pospí-
Karel do Němec, volán jsa od otce
krále Jana, a sešel se s ním ve
furtě nad Mohanem. Tu také mlu-
císařem Ludvíkem, a však s jeho
ly, které měl proti papeži a králi
uzskému, nesouhlasil.
r e l, bera sobě ve mnohých věcech
íklad svého slavného děda, krále
a II., uzavřel založiti novou k a-
u kanovníkův při královské kapli
c h S v a t ý c h na hradě Pražském,
l za Přemysla Otakara II. založené.
roku 1338 učinil k tomu prvnímu
ému založení svému přípravné kro-
mohla k tomu povolení od papeže
ikta XII., jakož i od kapitoly u sv.
pokud na ní záleželo.
ož roku 1338 stalo se také veliké
ledování ž i d ů v v království Če-
poněvadž se roznesla pověst, že v
i m i bylo tělo boží od nich umu-
Byly nepochybně i v Praze z toho
výtržnosti, proto že lid tehdáž ta-
báchorkám snadno víry přikládal.
é se toho roku stala změna ve
ím čili S t a r é m městě P r a ž-
, kdež až do této doby vlastní rad-
eměli. Dne 23. srpna totiž ustanovili
ní dle usnešení se staršími obce,
ě zřídí r a d n i c i z domu V o l f-
v a od K a m e n e k tomu cíli kou-
, na kteréžto uzavření jejich dal
a n stvrzení své ve městě Amiensu
. září toho roku, kde se v ten čas
zdržoval. Byl to nárožní dům mezi
a malým rynkem, kterýž, po čase
estavěn, věží a kaplí opatřen, také
pením jiných sousedních domů roz-
podnes za radnici slouží.
ož roku 1338 učinili dne 8. prosin-
šťané P r a ž š t í a K u t n o h o r š t í
sebou úmluvu čili jednotu, kterou
druhým povolili provozovati po mě-
svých ta samá práva v obchodu
mkoli zbožím, jako měšťanům do-

Ještě sluší znamenati, že rok před tím již počali těžké války mezi Francií a Anglií, které víc než sto let, od r. 1337 do 1453 trvaly, Počátek svůj vzaly tím, že znamenitý král Anglický, Edward III., jsa synem královské dcery francouzské staršího rodu, činil nároky na trůn francouzský proti mladšímu rodu královskému, který se psal z Valois; a poněvadž Český král Jan i jeho syn Karel byli v blízké přízni s králi rodu Valois, a činně se v těch válkách účastnili, tudíž i naše vlast v prvních létech mnoho o tyto války starati se musela.

Jednání s císařem Ludvíkem. Odboj Mikuláše Opavského a Mikuláše z Potštejna. Nanker biskup Vratislavský.

1339.

Poněvadž císař Ludvík stál při straně krále Anglického proti králi Francouzskému a papeži, namluvili tito našeho krále Jana bezpochyby k tomu, aby se k císaři Ludvíkovi zase přiblížil a jej od Edwarda Anglického odvrátil. Král Jan byl k tomu ochoten, zvláště že mu šlo o to, aby zlé postavení svého vždy milého zetě, vojvody Jindřicha v Dolních Bavořích napravil. Vojvoda Jindřich totiž musel 18. února 1339 s císařem, svým strýcem, zvláštní smlouvou se srovnati, kteráž mu ovšem nebyla prospěšna; chtěl pak, jak se zdá, také své dva svaky markhraběte K a r l a Moravského a hraběte J a n a J i n d ř i c h a Tyrolského, oba bratří, do té smlouvy přijmouti, ačkoliv tito s císařem nikoliv nechtěli se smířiti. Král J a n přijel potom na říšský sněm do F r a n k f u r t u, a když mu císař lstivě předstíral, že oba jeho synové Karel a Jan Jindřich s ním již jsou smířeni, dal se k tomu pohnouti, že dne 20. března 1339 s císařem slavnou smlouvu učinil, tak že sobě oba panovníci císař Ludvík Německý a Jan král Český slíbili, pomáhati sobě proti každému, kdožby koli, nevyjímaje ani papeže, proti nim něco míti chtěl.

Potom byla veliká slavnost ve Frankfurtě, při které císař Ludvík na majestátě sedě našemu králi Janovi království České se vším příslušenstvím lénem udělil a všechna práva a svobody téhož království, jichž v říši Římské požívá, slavně potvrdil.

Když však o tom, co se ve Frankfurtě stalo, markhrabě Karel uslyšel, spěchal, aby otce o tom zpravil, kterak byl od císaře podveden; císaře vinil z nepravdy a z podvodu, Frankfurtskou smlouvu za neplatnou vyhlásil, a odpíral jí zároveň se stavy království Českého. Totéž činil též hrabě Jan Jindřich Tyrolský, a hned císařskému vojsku které mělo do Italie jíti, nedal Tyrolskem táhnouti.

V měsíci květnu 1339 přišel král Jan zase do Čech po půldruhém létě. Potřeboval, jak obyčejně, peněz, tenkráte z příčiny velkých útrat za předešlé války s Rakousy a s císařem. Proto položen jest stavům sněm do Prahy na den 1. června o povolení berně, a markhrabě Karel tenkrát žádost otcovu podporoval s dobrým účinkem. Poněvadž se někteří pánové při posledním povolování berně zapřisáhli, že již novou berni platiti nebudou, osvobodil je král Jan od ní; ostatní stavové však k vůli Karlovi slíbili, že budou platiti po 28 groších českých, to jest 8—9 zl., z lánu. S měšťany Většího města Pražského právě docházela čtyrletá lhůta osvobození od platův od r. 1335, pročež s nimi zavřel král již před sněmem, 29. května, novou smlouvu na další čtyry léta, kterou se zavázali zaplatiti za ten čas 4000 kop grošů českých, začež jiných daní jsou sproštěni. Markhrabě Karel jim mimo to udělil tři ungelty, totiž ze suken, ze zboží kramářského a z várek piva.

Po vyřízení všeho toho odejel král Jan se svým synem Karlem na Moravu, aby také tamější stavy k placení nové berně požádal. Stavové moravští vidouce, že čeští stavové novou berni již povolili, nečinili králi v tom velkých překážek, a tak i u nich dobře pořídil.

Nyní nastala potřeba, přistoupiti s mocnou zbraní k dvěma mužům, kteří již dříve pro své výtržné chování králův trest zasloužili a jej snášeti musili; byli to opět Mikuláš z Potštejna a Mikuláš mladší kníže Opavský. První nezdržel smlouvy lonského roku s Karlem učiněné a provozoval své loupeže zas, jako před tím, s nestydatostí velikou. Karel byl proto od otce z Brna zase do Prahy poslán, kde sebral vojsko a proti hradu Potštejnu napřed je odeslal, dav jemu za vůdce Václava z Wartenberka a Jaroslava ze Šternberka. Sám pak za vojskem k Potštejnu pospíchal a celý hrad, na kterém se pan Mikuláš byl zavřel, obležením sklíčil.

Knížete Mikuláše Opavského umínil sobě král Jan sám potrestati, všechna léna jemu vzíti a do života vězením jej opatřiti. Došly naň žaloby, že zemany a pány utlačuje a s poddanými tvrdě nakládá. Táhna tedy s vojskem proti němu přišel do Olomouce, kdež k němu přišel markhrabě Karel ze svého ležení před Potštejnem. Markhraběte zželelo se vnuka velikého krále Přemysla Otakara II., i hleděl popuzenou mysl svého otce obměkčiti a k odpuštění Mikulášovy viny jej nakloniti. To se také podařilo; knížě Mikuláš sám do Olomouce přišel, králi se pokořil, za odpuštění prosil, chyby své napraviti slíbil a tak zase královy milosti došel. Musel však králi velikou pokutu na penězích složiti a mimo to ještě města a hrady Cukmantel, Hermanstadt, Arnoldsdorf a Edelštein i se zlatými horami tam se nacházejícími na věčné časy postoupiti. Pak se musel na to upsati, že zemanové a pánové v jeho knížetství takových práv a svobod budou užívati, jakými se čeští a moravští šlechtícové těší, a že jim přísluší právo, v čas potřeby stížnosti své králi Českému jakožto vrchnímu pánu svému podávati. Toto smíření stalo se dne 8. července 1339 v Olomouci.

Potom vzal markhrabě Karel ještě něco vojska z Moravy a táhl s ním před Potštein posud ještě nedobytý. Dva moravští pánové, Bertold a Jan z Lipé, ještě více vojska za ním přivedli. Devět neděl již obležení Potštejna trvalo, a tu učiněn jest útok silný a poslední; když totiž jedna část hradu již byla dobyta, slíbil Karel vojákům, že jim všechno na dranc dáno bude, co se ve hradě tom nachází; i dobyt jest hrad až na hlavní věž, z které se pan Mikuláš ještě vždy zoufale bránil. Tu musel Karel dáti věž podkopati, tak že ohromné její zdi se probořily a divokého odbojníka zabily a pochovaly. Synům téhož Mikuláše z Potštejna teprv po dvou létech byla královská milost navrácena, a obdrželi zas nazpět některé ze zabavených statků otcových.

V měsíci červenci 1339 táhli král Jan a markhrabě Karel do Slezska. Tam totiž v knížetství Vratislavském, když přede dvěma léty po smrti knížete Jindřicha Vratislavského celá jeho krajina králi Českému připadla, chtěl král Jan do hradu Miliče, kterýž proti polským hranicím ležel, královskou posádku vlo

žiti. Avšak tento hrad náležel k biskupství Vratislavskému, a biskup, jménem Nanker i jeho kapitola nechtěli toho hradu postoupiti aniž přijali, co jim král za něj v náhradu podával. Tudíž přitáhl král Jan s vojskem před Milíč a dílem lstí dílem mocí zbraně hradu toho dobyl a jej obsadil. Potom vtáhl s Karlem do Vratislavi a ubytoval se v klášteře u sv. Jakuba. Biskup, posud k postoupení hradu svého nesvoloval žádaje, aby mu vrácen byl. Když však to nepomohlo, uchopil se zbraně církevní. Biskupským ornátem jsa přioděn, vešel biskup Nanker s několika svými kanovníky do kláštera u sv. Jakuba, kde právě král Jan se synem, s knížaty, s královskými rádci a zemskými pány držel důležitou poradu. Když králi příchod biskupův jest oznámen, vzkázal, aby biskup v předním pokoji posečkal, až pilné řízení bude odbyto. Avšak biskup hrmotně na dvéře zaklepal, tak že musel vpuštěn býti; a tu postaviv se před krále přečetl z popsané cedulky přísně vyzvání s trojím napomenutím krále, aby král bezprávně zabavený hrad církvi jeho navrátil. Král Jan mu na to odpověděl řka, že se to tak brzy nestane.

I tu se zpřímil biskup, vzal kříž do ruky a vyřkl slavnou klatbu na krále a všecky jeho rádce. Plni úžasu a nemohouce slova promluviti stáli knížata a pánové okolo krále, a jenom tento se ozval řka: „Hle toho opovážlivého popa! chtěl by se státi mučenníkem, kdyby tu byl, kdoby se jeho krví chtěl poškvrniti!“ Byli tu také radní pánové města Vratislavi, a ti biskupovi domlouvali, že by měl s králem mírněji zacházeti. Biskup však se k nim obrátil, tutéž klatbu nad nimi vyřknul a pak ještě pohrdavě doložil, řka: „Nemám strachu před vaším králíkem, onť ani nezasluhuje jména královského, nemaje ani arcibiskupa v říši své, i musí se toho od cizího biskupa doprošovati, aby jej korunoval!“ Řekl a s popuzenou myslí pryč se odebral.

Biskup Nanker byly muž hrdý a svárlivý. Jsa ještě biskupem Krakovským dostal pro své nevážné řeči políček od krále Vladislava Lokýtka a musel z jeho říše ujíti. Vždycky se spojení Slezských zemí s korunou českou protivoval, a nyní si tím spůsobem v zlosti své ulehčil proti králi Janovi. Jan jej dal několikráte napomínati, aby klatbu zdvihl, když však nechtěl, vypověděl ho se vším duchovenstvem, které se ho přidrželo, z Vratislavi do Nisy. Při svém odchodu dal biskup celé město Vratislav také do klatby, proto že obyvatelé s králem drželi, a kázal všecky kostely zamknouti. Král však dal kostely zase otevříti a od mnichův služby boží odbývati, zabavil všecky statky biskupa a kapitoly a knížatům Slezským rozkázal, aby ve svých krajinách totéž učinili, v čemž oni krále rádi uposlechli. Markhrabě Karel, kterýž podle svého vychování stav duchovní v tak veliké vážnosti měl, s hrůzou na tento výstup patřil a nadarmo svého otce k mírnosti přemluviti hleděl. Biskup Nanker zůstal v Nise, bídu snášel a po dvou letech umřel.

V Čechách ve svém klášteře na Zbraslavi umřel tohoto roku 1339 Petr ze Žitavy, opat Zbraslavský, jeden z nejvýtečnějších mužův svého času, kronikář český, upřímný rádce a veliký ctitel nebožky královny Alžběty Přemyslovny. Jeho kronika Zbraslavská, v které latinským jazykem popsal všecky příběhy vlasti své od r. 1283 do roku 1338, náleží mezi nejúplnější a nejzajímavější knihy toho druhu, co jich ze středního věku máme.

Kterak král Jan i na druhé oko oslepl a svého syna Karla dal za nástupce voliti.

1339—1341.

Z Vratislavi jel král Jan přes Budišín 20. srpna 1339 do Francie, neboť pospíchal svému příteli a příbuznému, králi Filipovi VI. Francouzskému, k pomoci ve válce proti Angličanům, poněvadž král Edward III. s velkou mocí do Francie vtrhl. Syna svého Karla poslal Jan nazpět do Čech, aby říši místo něho spravoval, avšak i markhrabě nadšen byl duchem bojovným, i chtěl se účastniti u válce ve Francii. Pročež ustanovil za sebe v Čechách a na Moravě pana Petra z Rosenberka a pana Čeňka z Lipé za zemské správce a vydal se na cestu za otcem.

Přijeda z Čech do dolních Bavor, zarmoucen jest Karel ve Štrubině smrtí svého svaka Jindřicha, vojvody Dolno-Bavorského, kterýž 1. září umřel; a císař Ludvík již se zmocnil správy této země co poručník pozůstalého syna Jana. Ve Francii pak byl Karel po boku svého otce při všech válečných výpravách v září a říjnu 1339, jež proti sobě vojska

francouzská a anglická podnikala. Však k hlavní bitvě nepřišlo. Král Jan vida, že oko jeho příliš slábne, odebral se potom do polední Francie do města Montpellieru, kde povždy znamenitá lékařská škola slynula, i chtěl se tu dáti na to oko léčiti. Markhrabě Karel však nemaje ještě dosti válečného dobrodružství usmyslil sobě, že bude Arragonskému králi Petrovi proti Maurům čili Arabům pomáhati, a již svou družinu do Španěl napřed vypravil. Král Jan nedal mu však z Montpellieru dále táhnouti, a museltě Karel svou družinu, která již byla do Montalbanu v Arragonii dorazila, nazpět povolati. Francouzský král Filip měl k svému příteli Janovi, králi Českému, takovou důvěru, že jemu na ten čas, coby se Jan v polední Francii zdržoval, to jest přes zimu z r. 1339 do 1340, plné panování v krajině Languedoku svěřil.

Montpellierští lékaři pohříchu nemohli zachovati králi Janovi ztrácejícího se zraku, král naopak i mimo jejich léčení i na druhé oko oslepl, i nespatřil více krásy světa tohoto. Toto neštěstí mocně působilo na mysl krále Jana, dosud ještě v plné síle mužného věku jsoucího. Nyní stal se vážnějším, usedlejším, mírnějším a počal na Boha spomínati, jakž z jeho činův v nejbližším příštím čase brzy uvidíme. Z Montpellieru odebral se král Jan s Karlem do blízkého Aviňonu k papeži Benediktovi XII., neboť bylo zapotřebí, z příčiny příběhu s Vratislavským biskupem Nankerem s papežem se smluviti. Mimo to byla ještě druhá věc, totiž tak zvaný svatopetrský peníz, jehož se papež ze všech polských biskupství, tudíž také z Vratislavského domáhal, k němuž však ani král Jan ani Slezská země přivoliti nechtěli. Tenkráte král Jan u papeže ovšem dobře nepořidil a žádného narovnání nedosáhl. Za to však markhrabě Karel měl tu zvláštní potěšení sejíti se se svým bývalým vychovatelem a učitelem, nynějším kardinálem Petrem Rogerem z Rosiéru. Obnovil s ním staré přátelství, a úzké spojení obou těch mužův mělo potom důležité výsledky.

Z Aviňonu vrátili se král Jan i jeho syn do Paříže, markhrabě Karel však jel potom do Bavor, aby svou sestru, ovdovělou vojvodkyni Markétu proti násilnému zacházení císaře Ludvíka chránil. Nemohl však ničeho k jejímu prospěchu proměniti, a císař Ludvík ustanovil jejího syna Jana za ženicha své dcery, z čehož potom ovšem sešlo, když mladý Jan v následujícím roce umřel.

Od své sestry jel Karel k svému bratrovi Janovi Jindřichovi do Inšpruka; jen málo se zdržel, odevzdal správu Tyrol biskupovi Tridentskému, Mikulášovi z Brna, rozenému Moravanu, kterýž byl někdy kancléřem při jeho dvoře, a vzal bratra svého s sebou do Čech. Potom jeli oba bratří na Moravu, kde Karel na vrchu Tepenci nedaleko Olomouce nový hrad založil, dav mu jméno Tvingenburg; konečně zajeli do Krakova ku králi Kazimírovi Polskému, s kterým staré přátelství obnovili. Aby toto přátelské spojení ještě pevnější bylo, umluvili se vespolek, že Kazimír Markétu, ovdovělou vojvodkyni Bavorskou a Karlovu sestru za manželku pojme. Král Kazimír slíbil, že v určitý čas do Prahy přijede a tam svou svatbu slaviti bude. Ještě před koncem tohoto roku 1340, totiž ten den před vánočním Božím hodem, byli oba bratří Karel a Jan Jindřich zase v Praze.

Karel však jako vládař na všecko bedlivý ještě v Praze dlouho neposeděl, nýbrž brzo po novém roce 1341 vzal zase svého bratra Jana Jindřicha, a jel s ním do Uher ku králi Karlu Robertovi do Prešpurka, kdež Jan Jindřich jak se starým králem tak i s jeho synem a nástupcem Ludvíkem v nejvroucnější přátelství vešel. A když se tu v Prešpurce ještě zdržovali, přišla zpráva od Mikuláše z Brna, biskupa Tridentského, kterak prý manželka Jana Jindřicha, Tyrolská hrabina Markéta, s císařem Ludvíkem tajně vyjednává a s některými tyrolskými šlechtici proti vlastnímu manželu se spikla. Tu se oba královští synové čeští rychle zdvihli, od krále Uherského odpuštění vzali a bez odkladu přes Moravu, Čechy a Bavory do Tyrol pospíchali, chtíce se dozvěděti, co by na té zprávě pravdivého bylo. I bylo tomu v skutku tak. Mladý, teprv osmnáctiletý Jan Jindřich byl sice jinoch pěkné postavy, avšak Markétě se znelíbil, a ona předstírajíc, že jest neschopen k manželství mínila jej od sebe zapuditi a s císařovým synem Ludvíkem, markhrabětem Braniborským v nové manželství vstoupiti. Byltě tento Ludvík právě ovdověl a byl prý muž statný a ještě pěknější postavy, což Markétu velmi k němu táhlo. Bylať prý tato Markéta velmi ošklivá, majíc zvláště velkou hubu, odkud jí Hu-

batou nazvali, způsobu pak byla prý rovněž tak nedobrého jako tělo její bylo středné. Kronikáři o ní vypravují, že byla nad míru chlípná, hrdopyšná, nestydatá, žvatlavá a téměř prý na mysli pomatená. Porodila syna kromě manželského lože, kterému nyní mohlo býti deset let, a byl prý ten chlapec účastníkem spiknutí své matky. Markhrabě Karel přijeda do Tyrol nejprve toho chlapce se zmocnil, všeho se od něho dověděl a na hrad Steinburk jej dal zavřiti. Vlastní osnovatel celého spiknutí byl Markétin nejvyšší hofmistr, kterýž se ukryl. Karel dobyl jeho hradu a dal jej rozbořiti. Potom vešli oba královští bratří na hrad Tyrol, kde Markéta sídlila, a vložili do něho silnou posádku, od níž dali Markétu hlídati, aby ničeho dále podnikati nemohla. Zdálo se pak, že uvězněním Markéty všechno nebezpečenství minulo a že pokoj bude, avšak právě to uvěznění paní své mnozí Tyrolští těžce nesli, a počali se jí pak ujímati.

Markhrabě Karel opustiv svého bratra v Tyrolsku, jel potom do Bavor ku své sestře Markétě, jíž oznámil, kterak lonského roku v Krakově byl, a že král Kazimír se s ní chce zasnoubiti. Markéta jsouc ještě mladá vdova, teprv sedmadvacetiletá, nicméně ještě příliš po svém zemřelém manželu Jindřichovi Bavorském truchlila, tak že ji ta zpráva nic nepotěšila: i museltě jí Karel velmi domlouvati, než mu na to slovo dala, že do jistého času do Prahy přijede.

Mezi tím časem přijel král Jan již v prosinci 1340 zase jednou do Prahy, a to ponejprv po svém úplném oslepnutí. Jakkoliv se jeho povaha od času, co jej toto neštěstí potkalo, poněkud proměnila, neutrpěl tím jeho vždy živý a těkavý duch žádné újmy, ba nechtěl ani, aby jej za slepého drželi, čině a stavě se tak, jakoby všecko dobře viděl. Nyní se ujal sám zemské správy české, a dne 21. března 1341 sadil sám osobně radu Staroměstskou, což za předešlých let obyčejně zemští vládařové činívali. Potom měl obec Pražskou k tomu, aby mu nových 3000 kop grošů zaplatila, začež její osvobození ode všech platů až do r. 1344 prodloužil.

Když potom markhrabě Karel z Tyrol a Bavor do Prahy přijel, položil král Jan valný sněm do Prahy na den 11. června 1341, ku kterémuž povoláni byli praelati, páni, rytíři, též přísežní a jiní měšťané z Prahy a ze všech jiných královských měst v Čechách a na Moravě a tenkráte ponejprv také poslové města Vratislavi ve Slezště. Král Jan tu žádal ve shromážděném sněmu, aby se všichni stavové zavázali po jeho smrti uznati jeho syna Karla a jeho potomky za jedině pravé nástupce na trůnu královském. Stavové to učinili ochotně a přiznali se k tomu listy svými. I Pražané, rychtář, přísežní a všecka obec Většího města vydali obzvláštní přiznávací list toho obsahu, a tak markhrabě Karel co prvorozený za budoucího krále Českého byl vyvolen. Chtěliť pak stavové také, aby Karel se svou manželkou Blančí hned na království korunován byl; avšak jak se zdá král Jan k tomu svoliti nechtěl; předně nebylo koruny, za druhé předce tomu nevěřil, kdyby jeho syn již nyní královské důstojnosti dosáhl, aby jej pak nevypudil, k čemu by se dosti příčin naskytnouti mohlo, — a tak odloženo jest korunování na lepší, příhodnější dobu.

Kazimír král Polský, a jeho nevěsta Markéta.
1341.

Mezi tím přijela ovdovělá vojvodkyně Bavorská a královská dcera Česká Markéta, ztrativši zatím smrtí také malého syna svého Jana, dne 20. května 1341 do Prahy. Byla s velikou radostí jak od lidu tak od duchovenstva a šlechty přijata. Otci a bratrovi velmi na tom záleželo, aby sňatek její s Kazimírem Polským uskutečněn byl, neboť potřebovali jeho přátelství a mimo to zdálo se, žeby tento sňatek k novému spojení království Českého a Polského vésti mohl. Již v zimě toho roku ohlašovány jsou v Čechách dle přání papežova odpustky všem těm, kdož by vzali znamení svatého kříže na sebe a Polákům na pomoc táhli proti Tatarům, kteříž veliký vpád do Polských zemí učinili; a Čechové mnozí těšíce se nadějí, že jejich královská dcera Markéta, kterou letopisci líčí co ctnostnou a krásnou, bude královnou Polskou, u velkém počtu prý vytáhli do vojny proti Tatarům. Asi ku konci června 1341 přijel král Kazimír do Prahy v průvodu velikého a slavného komonstva polského, též s mnohými skvostnými dary v oděvích, špercích a jiného druhu pro svou nevěstu, a činily se veliké přípravy ku svatbě. Celá Praha se ozdobovala pro větší oslavení této svatby, domy se opravovaly a čistili, a rychtář města Většího, Václav z Ro-

kycan, vydal nařízení o metení ulic, neboť nyní, co dláždění města bylo veskrz provedeno, mohlo se také větší čistoty ve městě šetřiti, a již před rokem stal se první začátek k zavedení pravidelného metení a čistění města. Markéta však již před tím se roznemohla, jak lidé za to měli, právě z těžkého srdce pro tuto svatbu jí naskrze odpornou, neboť Kazimír byl velmi rozpustilých obyčejův, a jakkoliv byl velkým králem, vedl život nemravný. Některý čas nemyslilo se, žeby nemoc Markétina nebezpečna byla. V Praze držely se turnaje a jiné hlučné radovánky ku poctění vzácného a vítaného hosta, kterýž sám ku své nevěstě co nejlaskavěji se měl, také ke všem velmi štědrým se ukazoval a po celý čas svého přebývání v Praze obyvatelstvo domácí i příchozí, komuž prý se líbilo, hojně častoval jídlem, pitím i vlaským vínem.

Avšak naděje v brzké udravení Markétino nechtěly se splniti. Král Jan, který tuto svou dceru velmi miloval, vyžádal si na biskupu Janovi, že dal na její uzdravení ode všeho duchovenstva světského i řeholního v Praze slavné processí s korouhvemi a ostatky svatých po celých čtrnácte dní držeti. Král Jan sám i král Kazimír konali tyto processí spolu oděni jsouce v roucha jednoduchá, a tenkráte oba se vroucně modlili. Nemoc Markétina však horšila se proto všecko ze dne do dne, až se svatba v žalostný pohřeb obrátila. Umřela Markéta dne 10. července 1341 tři dni před svátkem sv. Markéty, své patronky, na kteréžto svátek svatba měla vykonána býti. Mínění lidu, který již neměl pro krále Jana soucitu, bylo takové, že tento krásný květ pokolení ženského padl pro hříchy otcovy, které nezasluhovaly slitování Božího. Rozbolestnění otce, bratra i ženicha bylo veliké, všickni tři před rakví zvěčnělé sličné kněžny věčné přátelství sobě přísahali, a král Kazimír slavně i s velikým pohnutím mysli se dokládal, že jakkoliv Bůh nedopustil toužebně žádanému milostnému svazku a před samým uskutečněním jej přetrhl, nicméně on krále Jana vždy za svého otce a markhraběte Karla za svého vlastního bratra míti a milovati bude. Potom dal dne 13. července od sebe list na to, že se s králem Janem Českým a jeho synem Karlem spojuje svazkem přátelským a obranným proti každému nepříteli, který by proti některému z nich válku pozdvihnouti chtěl; Karlovi mimo to písemně zavázal, že bez jeho dobré rady ve všech záležitostech chce se říditi, obzvláště pak že bez jeho vědomí a schválení v žádný nový manželský svazek nevstoupí.

Pohřeb Markéty, vojvodkyně Bavorské, byl velmi slavný a pohnutlivý, a byla pochována na Zbraslavi vedle matky své, královny Alžběty Přemyslovny.

Král Jan počal činiti skutky pokání.

1341.

Smrt milované dcery považoval král Jan bezpochyby sám za trest Boží, i skroušen jest duch jeho ještě více, nežli po jeho úplném oslepnutí. Již tenkráte jakož učinil poslední pořízení své, umínil sobě také založiti klášter Kartouský; nyní pak k vyvedení svého úmyslu skutečně také přistoupil. Vyhlídl sobě místo na levém břehu Vltavském v nejbližším okolí Pražském, blíž tehdejšího předměstí Újezdského na Malé straně za kostelem sv. Filipa a Jakuba, na nynějším Smíchově. Toto místo vztahovalo se od břehu řeky přes nynější hlavní ulici Smíchovskou až téměř k patě Petřína; i vystavěv král Jan na něm rozsáhlý klášter s kostelem osadil jej mnichy řádu Kartousského, které bezpochyby z Francie přivolal. Každý mnich měl svou zvláštní zahrádku při kobce své, v níž pracoval a celý den v mlčení setrvával. Tento klášter byl peněžitými platy a jinými potřebami života od krále v dostatečné míře nadán, též dostal hojný počet knih, mešních a jiných církevních rouch a klénotův.

Ještě větší a významnější byl úmysl krále Jana, k němuž jej bezpochyby jeho syn markhrabě Karel povzbudil, aby za patron hlavního chrámu na hradě Pražském, posvěceného svatým mučedníkům Vítovi, Václavovi a Vojtěchovi, jakožto nejpřednější svatým království Českého, na místě posavadní [illegible] křesťanské stavby jeho, která bezpochyby věkem již mnoho utrpěla a také ne dosti prostranná byla, vyzdvihl chrám nový dle tehdejšího způsobu gotického velik[illegible] lepý, uměním[illegible] 23. října 1[illegible] se slavný[illegible] máždě[illegible] novn[illegible] stav[illegible]

í, sňav podle tehdejšího obyčeje bi-
vůj s hlavy a posadiv jej kapitulní-
ěkanu Arnoštovi z Pardubic
avu, což bylo jako znamení do zá-
dané, že slib svůj tuto činěný také
í. Záleželo pak to nadání v tom,
pitula Pražská má brátí desátek z
ů královských ze všech stříbrných
Čechách, u Kutné Hory a jinde,
se již vzdělávaly, i kdeby ještě bu-
é nějaké byly nalezeny. Z těchto
ů měly se především hroby sv. Vác-
a sv. Vojtěcha na novo nádherně vy-
i, stříbrnými deskami a sochami,
ni, drahými kameny a pozlacením
íti. Mělo to patrně býti zadostiučině-
to, že Jan druhdy stříbrné sochy ke
sv. Václava od svého syna Karla zjed-
svatokrádežným způsobem pobral.
i měl se vystavěti nový vysoký kůr
u a pak celý kostel dílem mistrným
herným, aby se nejpřednější chrám
zaskvěl týmže způsobem, jakým za
ších dob ve Francii a v jiných zá-
ch zemích honosily se nejpřednější
y. A ažby dílo to dokonáno bylo,
tyto od krále darované příjmy vy-
ti na výroční, záduší slavnosti v
e tomto konané, předně na památku
ých rodičů, císaře Jindřicha a csa-
Markéty, manželky jeho Alžběty
slovny a dvou dcer již zemřelých,
ty, vojvodkyně Bavorské a Anny,
lkyně Rakouské, tří žijících synů:
Jana Jindřicha a Václava, též dru-
nželky jeho Beatrice a dcery Bony
plozené, tak a na ten spůsob, aby
avné služby Boží v tyto pamětné
aždý kanovník měl pět hřiven stří-
očních příjmů co přídavek ku své
dě. Po splnění všech těchto účelů
náno jest kapitule, aby toho desátku
českých užívala dle vlastního svého
í.

---

rkhrabě Karel zase v Tyrolsku a v Italii.

1341.

konci srpna 1341 odebral se Karel
lo Tyrol k svému bratru Janu Jin-
, a poněvadž hrabina Markéta byla
ečnosti, a v zemi, jak se zdálo, po-
anoval, vypravil se z Tyrol vojen-
roti Veronským a Mastinovi della
jejich pánu, kterýž mu chtěl mě-
Belluno a Feltrí r. 1337 dobyté zase vzíti. Tamější náměstek Karlův, český pán Zbyněk Zajíc z Valdeka, několikkrát byv napaden posud Veronským statně se ubránil. Karel vešel do těch krajin, a aby Mastinovu moc oslabil, ještě mu tam několik hradů vzal, podnikaje všeliké nebezpečné dobrodružství, které o válečné statečnosti Karlově jakož i o jeho chytrosti vůdcovské svědectví vydávají. Potom šel na pomoc patriarchovi Aquilejskému, kterýž mezi dvěma nepřátelskými vojsky, vojvody Rakouského a hraběte Gorického, velmi v úzkých byl. Karel měl s sebou 200 obrněných jezdců a 1000 pěších, i přes neschůdné hory se prodrav tento svůj lid s lidem patriarchovým spojil a proti nepřátelským vojskům táhl. Nepřátelé dali se na útěk, Karel je pronásledoval, dobyl hradu, do kterého část nepřátel utekla, a potom pokoj zjednal.

Vracel se přes Vídeň do vlasti. Ve Vídni, byl uprostřed měsíce prosince 1341, a učinil smlouvu přátelskou s vojvodou Albrechtem a jeho strýci Bedřichem a Leopoldem. Také se s nimi smluvil o postoupení Korutan.

Kterak se Pražský most pobořil.

1342, 3. února.

Po tuhé, stálé zimě z roku 1341 na 1342 strhla se v prvních dnech měsíce února 1342 jedna z nejškodlivějších povodní v Praze. Teplý polední vítr, který nastal 1. února a hned provodín byl teplým deštěm, rozpustil najednou všecky sněhy, a prolomil led na Vltavě, z čehož se voda zmohla s hrůzou dávno nevídanou. Všecky jezy a mlýny v Praze byly pobořeny, dřevařům Pražským a Podskalským pobrány jsou veliké zásoby dříví; vína a jiné nápoje ve sklepích Pražských potopením jsou zkaženy, ano na blízku města vzala voda některé vsi na břehu ležící s lidmi i dobytkem. Tu bylo vidět plavati celé chalupy a v nich lidi, kolébky a v nich děti, jimž matky rukama lomíce pomoci nemohly. Množství životů i statků lidských přišlo na zmar, všude byl nářek a kvílení nešťastných. Největší bořivá síla rozkaceného živlu objevila se však konečně udeřením na kamenný most od královny Judity někdy vystavěný, kterýž spojoval Větší a Menší stranu hlavního města českého na obou březích Vltavy. Velké kry ledu zde zastavené a nahromaděné, tlačeny divokým proudem

vody, protrhly jej v noci dne 3. února na více místech po sobě a rozbořily tak, že sotva třetí neb čtvrtá část ho zůstala, proměněna jsouc ve zříceniny také ještě pádem hrozící. V Čechách cítili zkázu tuto jako ztrátu pravého jmění celého národu, a kanovník Pražský, František, kronikář český, píše, že bylo, jakoby spadla koruna království, když tento pověstný most se rozpadl. Most Drážďanský, kterýž stál v Labi, také toho času zkázu vzal, neboť voda zastavivši se před ním, jej převrhla. Avšak Roudnický most kamenný žádné škody od té vody nevzal.

Na tak zvaném Písku, mezi Bruskou a klášterem sv. Tomáše, kteréž místo leželo tehdáž ještě před hradbami Menšího města Pražského, zacpalo množství písku zde naplaveného běh vody mezi břehem a jakýmis ostrovy, které tu bývaly, tak že mlýny tu někdy stávající musily přestati. Od předměstí na tomto Písku měla jméno své brána Písečná, která třikrát své místo změnila, stávavši nejdřív u prostřed nynější Waldšteinské ulice, potom v Brusce přijavši jméno Bruské brány, a konečně na výšinách u samého kostelíčka Panny Marie v nynějších Marianských hradbách, kde se sice nyní také Bruskou branou, po německu však mimo to vždy ještě také „Sandthor" jmenuje.

Kterak Markéta Hubatá svého manžela zapudila, a císařova syna za manžela si vzala.

1341—1342.

Mezi tím časem stavěla se Markéta Hubatá, střežena jsouc na hradě Tyrolu, k svému manželu, Janu Jindřichu, tak, jakoby svého provinění litovala a ničeho zlého více proti němu neobmýšela. Tím se dal Jan Jindřich přelstiti, tak že jí potom věřil a předešlé svobody zas popřál. Jak mile však bratr jeho Karel z Tyrol do Italie vytáhl, tuť Markéta zase s císařem Ludvíkem hojně vyjednávati počala, a Jan Jindřich ničeho nevěděl aniž proti tomu se opatřil, ačkoliv ho z Čech výstrahy docházely. Císaři se však v zámyslu jeho, oženiti syna svého Ludvíka, markhraběte Braniborského, s Markétou, a tím spůsobem Tyrol pro svůj rod získati, sám tento Ludvík protivoval, poněvadž se té Markéty štítil, a že byla již manželkou jiného. Císař dlouho všech prostředků užíval, aby jej k tomu nešlechetnému činu naklonil, až když konečně jeho svolení obdržel, přijel v říjnu 1341 sám osobně do Tyrol blízko k hradu Tyrolu, aby s důvěrníky Markétinými tím pohodlněji o tom se mohl smluviti, jak by Jan Jindřich mohl býti zapuzen. I stalo se dne 2. listopadu téhož roku, že Jan Jindřich, hrabě Tyrolský, jak obyčejně s malým komonstvem z hradu Tyrolu sobě na projížďku vyjel. Když pak se vrátil, shledal, že hrad před ním byl zamčen, a že jsou všickni jeho dvořané z něho vyhnáni. K tomu se ještě z hradu rozléhal potupný posměch a Markétino spílání, že ona tak nestatečného muže nepotřebuje. Nezbylo Janu Jindřichovi jiného, nežli na jiné hrady jeti, kdežto však všude stejně odbyt byl. Vida konečně, že všude zráda jest a že mu poslušenství vypovídají, uchýlil se ještě k několika věrným rytířům, od kterých však také již v několika dnech musel odjeti, a u patriarchy Aquilejského útočiště hledati. Odtamtud poslal žalobu o tom, co se mu stalo, k papeži, a pět měsíců tam čekal na to, co papež v jeho příčině učiní.

Papež Benedikt XII. dal Markétě Hubaté po patriarchovi Aquilejském vzkázati, že ji do klatby dá, jestliže se cizoložství dopustí. Markéta však nic si z klatby nedělajíc všechen stud mimo se pustila, čepec z hlavy složila a položivši jej na oltář, že by ještě pannou byla, věnec si na hlavu dala, a že Jan manželství mocen není, pravila. Minorité při dvoře císaře Ludvíka jsoucí psali o tom učené traktáty, kterak prý císař z vlastní moci může nejen manželstva rozváděti, ale také blízké příbuzné manželským svazkem spojovati, neboť bylo vskutku dost blízké příbuzenství mezi Markétou a jejím novým ženichem, markhrabětem Ludvíkem. Císař potom nařídil biskupovi Frisinskému, od papeže nepotvrzenému, aby řádem církevním překážky v tomto obmýšleném manželství odstranil, a markhraběte Ludvíka, jeho syna, s Markétou oddal. Tento biskup však na cestě do Tyrol dne 8. února 1342 s koně spadl a krk srazil. Taková byla zarytost a vášeň, že se proto všecko svatba u přítomnosti císařově předce odbyla, a že císař dne 26. února [illegible] Inšpruku svému synovi Ludvíkovi neto liko Tyrolsko ale také Korutany v lén dal.

Pro Korutany hněvali se vojvodové Rakouští, majíce je sobě již řádně po

stoupené, avšak nejhloub cítili urážku a takové neslýchané pohanění markhrabě Karel, kterýž bratra svého upřímně miloval a povždy dával světu v celém středním věku vzácný příklad neporušené svornosti mezi dvěma knížecími bratřími.

V měsíci dubnu 1342 přijel Jan Jindřich, dosavadní hrabě Tyrolský, do Prahy a jeho otec, král Jan, však ještě více jeho bratr Karel tím více se o to přičiňovali, jak by za to jeho nezaslouženě neštěstí a pohanění došli řádného zadostučinění. Karel rozeslal listy se žalobou na císaře ke všem tehdejším křesťanským knížatům a králům, a všickni mu také přisvědčovali; neboť neslýchaná drzost, jakou císař dokázal při tomto rozvedení a opětném zasnoubení Tyrolské Markéty pro pouhou chtivost a pro nabytí nových zemí, obcházeje při tom všecky církevní zákony, které se považovaly za svaté, rozhořčilo všecky lidi, světské i kněží ve všech zemích, ano i někteří z nejhorlivějších přívrženců císařových z toho velké pohoršení si brali. Starý kurfürst Balduin Luxenburský, arcibiskup Trevírský, strýc krále Jana, který dosud vždycky věrně se přičiňoval, aby časté rozmíšky mezi králem Janem a císařem Ludvíkem mířil a narovnával, postavil se nyní rozhodně také proti císařovi. Podobně i kurfürstové Falcký a Saský popudili se proti Ludvíkovi, a již počala se zmáhati myšlénka, aby s císařství sňat byl. Však nežli k něčemu přišlo, ještě nějaký čas uplynul.

Co se týče krále Jana, tenť by byl nejraději se postavil v čelo velikého Českého vojska a proti Ludvíkovi válku vedl, kdyby to země Česká od něho tak příliš vyčerpaná byla mohla vydržeti. Potom mu také překážela slepota, že nemohl více sám vůdcem býti ve válce. Umínil si objížděti cizí dvory, a proti císaři co by jen mohl knížata podněcovati. Markhrabě Karel nebránil mu v předsevzetí takovém, a když král Jan odjížděje z Čech asi ku konci června 1342 Karlovi správu země České a všech přivtělených zemí odevdával, musel se Karlovi smlouvou na dvě léta zavázati, že se na místě všech důchodův a požitkův z království s 5000 hřivnami stříbra v hotových penězích na ten celý čas spokojí a do království do dvou let se nevrátí. Tím vysloveno jest zřejmě, že králova přítomnost ve vlastním království zemi jest na škodu. Zajisté se král před tím vždy zase navracel k nechvalným pokusům svým, kterými obíbil sobě peněz dobývati. Jiná příčina této tak určité a odměřené smlouvy mezi otcem a synem byla však i ta, že mezi nimi již několikkráte opětné různice pro nerozumné rozptylování království povstaly.

Král Jan obrátil se z Čech napřed do Vídně k vojvodám Rakouským, potom ku králi Filipovi VI. do Paříže a k papeži do Avinonu.

Vojvoda Albrecht, poslední ještě na živě jsoucí syn někdy císaře Albrechta, byl chromý, král Jan Český slepý; tehdejší lidé činili na to všelijaké vtipy, říkajíce, že v Čechách slepec, v Rakousích chromý panuje. Když nyní Jan ve Vídni byl, tu zvláštní příhoda oba ty knížata na jejich tělesné nedostatky upamatovala. Král Jan seděl na hradě Vídeňském u vojvody Albrechta a měl s ním tajnou rozmluvu, i nebyl žádný svědek přítomen. Když pak chtěl vojvodu opustiti, vstal jakoby viděl, a chtěl komnatu opustiti. Nemoha však dveří najíti dlouho sem tam po komnatě tapal; vojvoda Albrecht nemoha se se své lenošky hnouti zas nebyl s to, aby jej ke dveřům dovedl, a tak se konečně oba nad tím, jak s nimi osud zahrává, do hlasitého smíchu dali, až to služebníci přede dveřmi čekající slyšeli a konečně krále Jana vyvedli.

Nový papež Kliment VI. a jednání s císařem.

1342—1344.

Papež Benedikt XII. potvrdil krátce před svou smrtí založení kollegiatní kapituly u Všech Svatých na hradě Pražském. Karel pak neprodleně kapitulu usadil, jmenovav probošta a dvanáct kanovníkův, kteří pak ze sebe děkana si zvolili, a ještě deset pomocníkův měli.

Dne 25. dubna 1342 umřel papež Benedikt XII., a na papežský trůn vyzdvižen jest kardinal Petr Roger z Rosieru, bývalý vychovatel a nyní přítel našeho Karla, který co papež přijal jméno Klimenta VI. Tato změna byla vzhledem k Čechám důležitá.

Papež Kliment VI. sice nevyrovnal se svému předchůdci co do mírné a zbožné mysli, byl však muž milující nádheru, byl štědrý a spůsobů dvorních a milých. Jeho dvůr papežský zaskvěl se posud nevíce

danou úpravou a hostinství na něm bylo veliké a srdečné. Lásku svou ku Karlovi zachovával i po svém povýšení za hlavu církve křesťanské, a proto náš Karel také svou vděčnost a důvěru k němu vždycky ukazoval. Z osobního přátelského svazku toho pocházely potom ovšem věci důležité, a pro naši vlast nanejvýš prospěšné.

Karel zatím spravoval království České svou obvyklou pečlivostí, užíval rad moudrých a ve věcech zemských znalých mužů, mezi kterými nejpřednější byli Šimon z Koldic, Vilém z Landšteina, Petr z Rosenberka a Arnošt z Pardubic, kapitulní děkan na hradě Pražském. Tento Arnošt z Pardubic, muž to nade všecky jiné naukami, rozšafností, moudrostí a láskou k vlasti vynikající, stal se potom prvním rádcem Karlovým, a větším dílem všecky věci, které Karel potom podnikal, na jeho radu ke blahu vlasti do života vstoupily.

O velikonoci téhož roku 1342 byl Karel v Olomouci, a ustanovil dne 2. dubna, že probošt kapitoly Olomoucké povždy má býti nejvyšším kancléřem markhrabství Moravského. Z Olomouce obrátil se Karel do Brna, potom do Nisy, ve Slezsku, kdež se sešel s Vratislavským biskupem Předslavem z Pogořelce, nástupcem zemřelého biskupa Nankera. Žádal jej, aby krále Jana, otce jeho, s kapitulou Vratislavskou smířil. Biskup s ním šel potom ochotně do Vratislavi, celé měšťanstvo vyšlo jim vstříc boso, s odkrytými hlavami, bez plášťů a pasů jako kající až ku klášteru sv. Vojtěcha, a prosilo biskupa za prominutí viny proti biskupu Nankerovi spáchané, a za zrušení klatby od něho na ně vržené. Stalo se všeobecné odpuštění a smíření. Karel potom do Vratislavi obeslal před sebe a biskupa všecka slezská knížata a radní města Vratislavi, i dal sobě od nich obnoviti svědectví, že se králi a koruně České za lenníky přikázali a že u věrnosti ku králi Janovi a jeho nástupcům setrvati chtějí. Byliť zde následující knížata: Boleslav Březský, Bolek z Falkenberku, Bolek Opolský, Vratislav Kozelský, Kazimír Těšínský, Mikuláš mladší Opavský a Ratibořský a Semovít Glivický. Dne 1. července dostavil se také kníže Václav Lehnický ve jménu svého bratra, knížete Ludvíka, a podal knížetství Lehnické pod léno koruny české.

Z Vratislavi odebral se potom Karel přes Olomouc a Brno zase do Prahy, kde mu v měsíci srpnu manželka jeho Blanče druhou dceru porodila, kterou na jméno Kateřina dal pokřtíti.

Dne 6. prosince téhož roku stalo se uzavření rychtáře a přísežných Většího města Pražského o zřízení mimořádného soudu šesti mužův ku srovnání zastaralých záští mezi rody měšťanskými, k němuž snad také Karel podnět dal dle příkladu krále Václava II., za něhož takový soud ponejprv zřízen byl.

Osobní přátelství Karlovo s novým papežem Klimentem VI. bylo všemu světu známo, císař Ludvík vědom jsa sobě svých nešlechetných skutkův ničeho dobrého pro sebe si netušil. V Uhřích zatím umřel r. 1342 starý král Karel Robert z Anjou, a nastoupil jeho syn Ludvík. Tento Ludvík jsa již dříve s Karlem spřízněn, a uslyšev o přízni, jaké u papeže požívá, přijel o masopustě r. 1343 se slavným komonstvem uherským do Prahy, a byl od markhraběte Karla skvostnými slavnostmi a turnaji ctěn. Ludvík žádal Karla, aby se u papeže přimluvil, aby jeho bratr Ondřej na království Neapolské mohl korunován býti. Karel mu v tom ochotně posloužil, a hned pana Hynka Berku z Dubé, pána na Náchodě, k papeži do Aviňonu vypravil. Vyplnění Ludvíkova přání protáhlo se zatím pro války, jež Neapolská královna Johanna se svými knížaty a příbuznými měla.

Toho roku 1343 dne 13. června vydal markhrabě Karel měšťanům Většího města Pražského v klášteře Minoritském u sv. Jakuba privilegium na právo městské, kteréž oni dali již r. 1341 sebrati a v jednu knihu sepsati. Toto právo Starého města Pražského mělo potom platnost u veliké části všech měst českých až do časův císaře Josefa II.

Císař Ludvík, tento nevděčný a nešlechetný škůdce, zatím přemýšlel, jakby od sebe odvrátil nebezpečí od Čech a od papeže jemu hrozící. Znaltě nesvornost mysli, jaká byla mezi králem Janem a jeho synem Karlem, a chtěl je oba tudíž ještě více rozdvojiti a tak sobě ulehčiti. Vyjednával napřed s králem Janem, podával jednu ze svých dcer za manželku jeho synovi Václavovi, sliboval jí dáti 24.000 hřiven do věna, a vypuzenému hraběti Tyrolskému, Janu Jindřichovi, chtěl dáti náhradu za ztracené Tyrolsko v dolní Lužici. Za to žádal pak krále Jana, a

něj u nového papeže přimluvil, aby sproštěn býti klatby církevní, kte- edešlý papež na něj uvrhl.

vž však o takovém vyjednávání a Jan Jindřich, oba bratří, uslyšeli, na to se horšili, že otec bez jejich í v jejich záležitosti něco chce , ano že svému nejmladšímu synovi ovi, chce prospěchy vydobývati z , která se jim, starším bratřím sta- ned proti takovému vyjednávání odpor položivše sami s císařem em vyjednávati počali. Dorozuměli ím, že se sejdou na hranicích če- a bavorských; v lednu r. 1344 při- ař Ludvík do Chouby, mark- Karel a Jan Jindřich dostavili se manželic. Císař jim znamenité vě- ozeh, dobře poznávaje nebezpečí, jemu hrozilo. Janu Jindřichovi svou vlastní dceru dáti, která mě- něm stejný podíl dostati, jako jeho , a zatím chtěl užitky z Dolní Lu- mu postoupiti. Oba královští syno- tí byli by již tyto návrhy přijali: tu vstoupil zas jejich otec mezi ně, atím v Aviňoně nového papeže byl vil, a od něho radu vzal, kterak by i Ludvíkovi počínati měl. Přišli od něho do Domažlic k jeho sy- rozkazem i prosbou, aby všecko ednání s císařem přetrhli, proto že otec, papeži proti Ludvíkovi přisa- vázal. Poslové jenom s velkým Karla a jeho bratra k přetržení jednání přiměli, a bratří svolili ě jenom pod tou výminkou, aby doucně bez jejich vědomí a přivo- eho nezačínal.

by se tenkráte císaři bylo podařilo, mi kralevici se smířiti, byl by se n důstojenství až do konce zacho- pak se Luxenberkové s přáním Klimenta VI. sjednotili, tuť nastal život a na smrt, v kterém ne- ý Ludvík došel své zasloužené od-

---

iskupa Jana IV. Zvolení Arnošta z Pardubic.

1343.

5. ledna 1343 umřel Pražský bi- an IV. z Dražic po 42 letém vání. Byť on jeden z nejzname- biskupův Pražských získav sobě ak o zvelebení církve tak i krás- ného umění. Kromě Augustianského kláštera a chrámu jakož i mostu Roudnického pozůstavil i v Praze a jinde památky své dobromyslnosti a svého zamilování v pěkných stavbách a všeliké umělecké úpravě; přestavěl totiž biskupský dvůr v Menším městě Pražském a skvostně jej upravil, a založil kostel sv. Jiljí ve Větším městě Pražském, hrob sv. Vojtěcha ve hlavním chrámě krásnými stříbrnými plechy a obrazy dal zvelebiti, hrad svůj rodní Dražice slavně přestavěl, fundaci na tři nové kanovníky při kostele Pražském učinil, při konci mostu Roudnického špitál pro chudé vystavěl, kanovníku Františkovi sepsání české kroniky uložil, a před svou smrtí každému ze služebníků svých sto hřiven stříbra odkázal. Pochován jest ve hlavním chrámě u sv. Víta před oltářem sv. Silvestra.

Kapitula Pražská položila hned třetího dne po jeho smrti, 7. ledna 1343, dle obyčeje čas k volení nového biskupa, kteréž předsevzato jest v témdni na to dne 14. ledna. Volení tomu chtěl překážeti Jindřich, probošt Pražský s některými kanovníky, poněvadž jak se zdá sám chtěl býti biskupem nemaje naději k tomu, žeby jej většina kanovníkův zvolila. Když tedy dne 14. ledna měl se nový biskup voliti, položil odpor proti té volbě, předstíraje ovšem nedůvodně, že tenkráte sám papež právo má, Pražského biskupa jmenovati. Ostatní kanovníci nedali však odporu tomu platnosti, a když se probošt proto se svými přívrženci zdvihl a ze shromáždění odešel, přistoupili k volbě. Dle jednosvorného usnešení zvolili Arnošta z Pardubic, kapitulního děkana, za biskupa, kterýž jim bezpochyby od markhraběte Karla odporučen byl.

Arnošt z Pardubic pocházel z rodu pánův z Pardubic čili vlastně Pardubic, k nimž také Malovcové stavu rytířského náleželi, narodil se na Hostíně, tvrzi blíž Úval, a byl muž v každém ohledu výtečný; krásné vysoké postavy, příjemné tváře a dobrých obyčejův, ke všem přívětivý a milostivý i také učený, neboť byl čtrnácte let na vysokých školách Bononských a Padovských v Italii. Markhrabě Karel z povýšení jeho velmi se radoval, a hned jej ku papeži do Aviňonu na cestu vypravil a pochvalnými listy opatřil, aby papež sám Arnošta na Pražské biskupství dal posvětiti. Náleželoť sice svěcení Pražských biskupův dotud

arcibiskupům Mohučským, jakožto metropolitům české církve, avšak tehdejší arcibiskup byl při straně císaře Ludvíka a spolu s ním ve klatbě. Tím se mu chtěl Karel vyhnouti.

Papež Kliment VI. přijal našeho Arnošta a všecky Čechy, kteří s ním přišli, již proto velmi laskavě, že od Karla, jeho vznešeného vychovance a přítele byli k němu posláni, a bez prodlení jednoho kardinala k tomu ustanovil, aby Arnošta na biskupství posvětil. Když se potom Arnošt šťastně do Prahy navrátil, vyšel proti němu markhrabě Karel s celým svým dvorem, všechen stav duchovní a lid obecný s processí, a slavně i s velikou radostí sprovodili jej na biskupskou stolici do chrámu u sv. Víta.

Toho roku 1343 učinil markhrabě Karel také znamenitou fundaci při hlavním chrámě sv. Víta, ustanoviv sbor čtyřiadvaceti zpěvákův, kteří v jisté hodiny každodenně, zvláště za soumraku ve zvláštním kůru níže kůru kanovnického žalmy a jiné duchovní písně museli zpívati, a to ke cti a chvále Boží, Panny Marie a svatých patronů Víta, Václava a Vojtěcha. Tento dolejší kůr jejich zval se kůrem Panny Marie, proto že v něm stál oltář ke cti její zřízený. Zvali se ti zpěváci mansionáři, proto že u kostela jako bydleti a vždycky někteří z nich tu přítomnými býti musili. Bylo mezi nimi dvanáct kněží, šest jáhnův a šest podjahnův, a jejich představený zval se präcentor to jest, přední zpěvák. Jinak byli pod správou kapitulního děkana. Karel opatřil jim z několika vsí dostatečných důchodů, které se po čase ještě valně rozmnožily.

Povýšení Pražského biskupství na arcibiskupství.

1344.

V zimě roku 1344 asi v měsíci únoru jel markhrabě Karel k svému otci do Luxenburka, odkudž odebrali se společně ke dvoru papežskému do Aviňonu, kamž voláni jsou pilně od papeže, aby učinili s ním konečnou úmluvu proti císaři Ludvíkovi, jakožto společnému škůdci a nepříteli. Když se k Aviňonu blížili, vyslal papež Kliment VI. všecky své kardinaly na míli cesty naproti nim, a přijal je slavně a s velikou radostí. První péče papežova byla, aby krále Jana s Karlem dokonale smířil a sjednocení mezi otcem a synem způsobil; neboť Karel pro velké zkažení království Českého nehospodářskou vládou Janovou nelibost svou spravedlivě dával na jevo, a nyní se snad ještě podobného pro budoucnost zase obával, když ustanovená lhůta dvouletého vladařství Karlova v Čechách ku konci se blížila. Co se týkalo zámyslův proti císaři Ludvíkovi, ustanovili se prozatím na tom, čekati, až jak císař přijme nové výminky smíření, které se mu podaly.

Když pak bylo mezi papežem, Janem a Karlem všecko řádně umluveno a srovnáno, užil Karel této dobré příležitosti, aby s papežem vyjednával o věci, které si národ Český i jeho panovníci již po tolik století nanejvýš přáli, a kterou jim německá politika dosud vždycky překazila, totiž vymanění české církve od poručnictví arcibiskupa Mohučského a o povýšení biskupství Pražského na arcibiskupství. Již kníže Břetislav I. a potom králové Přemysl Otakar I. i II. o to se marně pokoušeli, jak jsme již v I. knize této Kroniky na stránkách 160, 358 a 443 o tom vypravovali. Však nikdy nebyla příležitost lepší než nyní; papež byl Karlovi zavázán, aby se mu něčím zavděčil, a Mohučský arcibiskup, Jindřich z Virneburku, jakožto přívrženec císaře Ludvíka byl v klatbě církevní. Nařídil tedy papež kardinalům svým, aby o tom jednali, kterak by se Karlově vůli mohlo vyhověti, a samostatnost církve české provedla. Markhrabě Karel podporoval svou žádost následujícími důvody, jež potom papež ve své bulle také uvedl: že totiž obě biskupství Pražské i Olomoucké od svého metropolity, arcibiskupa Mohučského, příliš jsou vzdálena, pročež čeští a moravští kněží do Mohuče velmi obtížné a nebezpečné cesty cizími zeměmi konati musívají; že od založení obou biskupství metropolita Mohučský všeho všudy jen jednou kostely těchto svých sufraganů prohlížel, že obyvatelé Čech a Moravy svým vlastním slovanským jazykem mluví, který jest od německého zcela rozdílný, a jemuž arcibiskup Mohučský jakož i jeho kněží nerozumějí; že to jest mnohem prospěšnější národu i církvi, když má svého vlastního vrchního pastýře, který by domácím jazykem mluvil, stále v zemi bydlel a všude sám radou a pomocí přispěti mohl. Musel pak Karel udání své, že jazyk český od německého skutečně jest rozdílný, přísahou utvrditi, neboť za tehdejších čas

Vlachové a Francouzi o jiných zemích a národech mnohem méně věděli, než nyní. Když tedy všecko vyjasněno a ujednáno bylo, vydal papež Kliment VI. dne 30. dubna 1344 slavnou bullu o samostatnosti církve české: předně vyjímá se posavadní biskupství Pražské z právomocnosti arcibiskupův Mohučských, povyšuje se za arcibiskupství, podřizují se mu biskupství Olomoucké a ještě jedno nové biskupství, které se v Litomyšli má zříditi, a dosavadnímu Pražskému biskupu Arnoštovi z Pardubic uděluje se důstojenství arcibiskupské. Všechno to oznámeno jest ještě čtyřmi jinými bullami téhož dne vydanými předně Arnoštovi z Pardubic, za druhé kapitule kostela Pražského, za třetí ostatnímu duchovenstvu, za čtvrté konečně všem věřícím v celém biskupství Pražském.

Téhož dne vyžádal si Karel také stvrzovací listinu papežskou na založení mansionářův v Pražském hlavním chrámě. Po šesti dnech dal papež zvláštní bullou, 5. května, arcibiskupu Pražskému právo ku korunování králův Českých, a konečně poslal dne 24. srpna arcibiskupovi Arnoštovi pallium, co hlavní znamení arcibiskupského důstojenství.

Tak dosáhl Karel dosti snadným způsobem vyplnění dávných tužeb národu Českého, kterého se jeho předchůdcové několikkráte s velkým úsilím ač marně domáhali.

Karel přál sobě ještě, aby také biskupství Vratislavské z právomocnosti arcibiskupa Hnězdenského vyloučeno, a Pražskému arcibiskupovi podřízeno bylo. Papež Kliment VI. nemoha takovou žádost hned splniti, v nejbližším příštím čase to učiniti přislíbil, a Karel za to se zavázal, že k tomu působiti bude, aby se platil Svatopetrský peníz z Vratislavského biskupství.

Jednání o volbě markhraběte Karla na Římské království.

1344.

Král Jan a markhrabě Karel opustili papeže ještě před odesláním pallia Arnoštovi z Pardubic, a obrátili se do Němec. Na té cestě došel k nim posel vojvody Albrechta Rakouského, žádaje ve jménu vojvody, aby Karel zasnoubil svou druhou dceru Kateřinu Albrechtovu synu Rudolfovi, což Karel také přijal a že tak učiní přislíbil. Albrecht Rakouský vyhledával tím úsilně přátelství domu Lucemburského, aby měl podporu proti císaři Ludvíkovi.

Potom přijel král se synem do Prahy a dále do Vratislavi, kde se úplně s kapitulou smířil. Na začátku měsíce září 1344 byli zase oba v Praze. Zde se museli němečtí hrabata Heřman a Bedřich ze Schönburka zavázati, že na česká léna, jež drží Bedřich, markhrabě Míšeňský pilný pozor míti budou, a kdyžby řečený markhrabě bez právních mužských potomkův zemřel, že ta léna ve své poslušenství ujmou a králi Českému odevzdají. Byly to následující hrady a města: Drážďany, Radeberk, Taranť, Dipoldiswalda, Villansdorf, Libenthal a Ottendorf, která již král Václav II. Míšeňskému markhraběti v léno dal.

Nyní odebrali se král Jan i Karel v září 1344 do Frankfurtu nad Mohanem ku sněmu říšskému. Císaři Ludvíkovi nelíbily se výminky od papeže pro obapolné smíření mu kladené, žaloval na papeže a žádal knížata, aby mu radili, má-li je přijmouti. Knížata shledali je býti příliš tvrdými a říši škodlivými, tak že k přijetí jich neradili. Jejich jednání nedošlo však konce, a císař navrhl, aby se na jiném místě, totiž u místa Rense čili Rhense nad Rýnem nedaleko Boppardu sešli, a o prostředcích, jak by se smíření s papežem dojíti mohlo, se radili. Markhrabě Karel měl při tom prostředníkem býti. Sešli se tedy knížata na zvláštním místě na výšině u Rense, avšak jejich rokování vedlo ku konci zcela jinému, nežli císař očekával. Král Jan Český povstal, a vinil císaře ze všech těch nepoctivých skutků, kterých se na něm a na jeho dětech dopustil. Knížata tím byli velmi pohnuti a císaři výčitky činiti se jali, že svým chováním sebe a říši již tolikkráte zlehčil, že jeho nedbalost ve správě říšské a jeho lakota po zemích jiných knížat říši na mizinu přivedla a ve zmatek uvrhla. A tu jest zřejmě promlouváno od kurfürstův, že není jiného způsobu, jak by se říše zachránila, leč by se zvolil jiný král Římský; nikdo však žeby se k tomu lépe nehodil, leč český kralevic Karel, jehožto povýšením na trůn německý všeobecný blahobyt nejbezpečněji mohl by se prý obnoviti. Císař Ludvík nechtěl o Karlovi slyšeti, a navrhoval svého syna Ludvíka, markhraběte Braniborského. Kurfürstové však se

zdvihli a s velkou nespokojeností se rozešli na ničem se neustanovivše.

Stala se roztržka úplná, jedni knížata drželi s Karlem, druzí někteří s císařem Ludvíkem. Král Jan potom ještě v Siegenu nad Rýnem 20. a 21. září s markhrabětem Bedřichem Míšeňským obranný spolek uzavřel, Karel toho markhraběte také získal a Albrechta Rakouského na své straně měl. Ukázalo se však potom, že císař Ludvík mnohem chytřeji přátel získati si uměl, že krále Uherského i Polského na Čechy poštval, a knížata Rakouská a Míšeňská k nestrannosti pohnul.

Nastolení Arnošta z Pardubic na arcibiskupství Pražské, založení nového hlavního chrámu u sv. Víta a zřízení biskupství Litomyšlského.

1344 21. listopadu.

Markhrabě Karel dosáhna v Aviňoně cíle tužeb svých vymožením arcibiskupství Pražského, uzavřel hned nyní přistoupiti k stavbě nového hlavního chrámu arcibiskupského na hradě Pražském, jakž již přede dvěma léty hojným nadáním z desátků stříbrných hor českých ustanovena byla. Umínil si chrám ten dáti vystavěti tak, aby se co do velikosti, umělosti gotického spůsobu a bohatství ozdob vyrovnal všem nejslavnějším chrámům křesťanského světa. Že pak v žádné jiné zemi gotický spůsob stavitelský tak vysokého vzdělání nedošel, jako v půlnoční Francii, v Pikardii a Normandii, kde tento spůsob stavitelství svůj počátek měl, a kde města nejumělejšími stavbami toho druhu již za časův tehdejších veliké slávy docházela: ohlížel se Karel již v Aviňonu po takovém mistru z oněch stran, který by Pražský hlavní chrám důstojně a dle přání jeho uměl vymysliti a v skutečnosti vystavěti. Takového mistra našel, byl to Matiáš z Arrasu, města v Pikardii, kteréhož hned napřed do Prahy poslal, aby zatím potřebné rozvrhy, nákresy a jiné přípravy učinil.

Karel navrátil se zatím s otcem z Němec ku konci září 1344 do Prahy, a zastali tu již pallium, kteréž papež pro nového arcibiskupa Arnošta spolu s dvěma bullami poslal, v nichž stálo, aby Předslav z Pogořelce, biskup Vratislavský spolu s biskupem Naratským toto pallium Arnoštovi odevzdal, a obyčejnou přísahu od něho přijal. Jest pak arcibiskupské pallium páska z bílé vlny, černými kříži ozdobená, která se přes ramena klade, tak že konce její s předu i v zadu dolů visí. Na nově povolenou biskupskou stolici v Litomyšli zvolil Karel na přímluvu Konrada, opata Strahovského, Jana, premonstrátského opata Luckého a jak se zdá zároveň i Litomyšlského, kteryžto maje již také potvrzení papežské, pro vysvěcení své do Prahy přijel. K nastolení nového arcibiskupa Pražského a posvěcení prvního biskupa Litomyšlského ustanovena jest poslední neděle po sv. Duchu, to jest den 21. listopadu: všickni nejvyšší úředníci zeměstí se k té slavnosti na Pražském hradě sešli, a mimo to množí knížata Slezští, lenníci krále Českého, biskup Míšeňský a množství zemských pánův, rytířův a lidu obecného, jimiž se starý hlavní chrám u sv. Víta naplnil. Když pak také král Jan a jeho synové Karel a Jan Jindřich do chrámu vešli, přečteny jsou bully papežské, Arnošt z Pardubic složil předepsanou přísahu a biskup Vratislavský ozdobil jej pak přes skvostný ornát arcibiskupský palliem od papeže poslaným. Nový arcibiskup posvětil na to Jana, opata řádu Premonstrátského, na biskupa Litomyšlského. Kněžstvo zpívalo Ambroziánský chvalozpěv: Tě Bože chválíme, a lid tuto přítomný s velkým plesáním zpíval Gospodi pomiluj ny. Po skončené slavnosti vyšli hned na to nový arcibiskup, král Jan a synové jeho Karel a Jan Jindřich a nový biskup Jan z kostela provodíni celým zástupem praelátů a pánů na veliké prostranství, které tenkrát ještě bylo mezi chrámem u sv. Jiří a starým chrámem biskupským u sv. Víta, a byla tu jáma k položení prvního kamene k novému chrámu již vykopaná, při níž mistr Matiáš z Arrasu se svými pomocníky čekal. Arcibiskup Arnošt, král a oba jeho synové sestoupili tu do té jámy a vykonali při hlučném zpěvu Tě Bože chválíme slavný obřad položení základního kamene ku stavbě nového hlavního chrámu. Tím se skončil slavný den k největší radosti Českého národu.

Druhého dne, 22. listopadu, odebral se celý dvůr s králem a jeho syny do Většího města Pražského, kdež v klášteře Minoritův u sv. Jakuba v refektáři držána jest slavná hostina. Po tabuli sadil kr Jan sám osobně přísežné do rady měs Většího a vydal několik důležitých list knížeti Jindřichovi Žahańskému, a bisl

apitole Vratislavské, kteří se ve-
ikazovali co lenníci České koruně.
ěch slavnostech odebral se nově
biskup Litomyšlský Jan na svou
biskupskou do Litomyšle, a
a se správu kostela a Premon-
ho kláštera tamějšího. Klášter
rušen, i dostal zvláštního převora.
biskup sám všemi statky kláštera
počal vládnouti, učiněno jest pro-
tvím Vratislavského biskupa Před-
arovnání, tak že jistý díl statků
í biskupa a jeho kanovníkův, osta-
výživu klášterníkův určen byl.
měl své sídlo na hradě vedle kon-
a „hoře Olivetské," kláštera
m Panny Marie stal se zá-
biskupským čili kathedrálním, a
již co císař dne 18. ledna 1347
tví a kapitolu Litomyšlskou tako-
ávy a výsadami nadal, jakými ko-
Pražský a Olomoucký nadáni byli.
vyvoleno jest z počtu klášterníků
ntě 28 kanovníkův, kteří biskup-
pitolu skládali, a po odchodu ně-
úda také z klášterníkův se do-
, bydlíce při tom jak posud s
i v konventě pozůstalými pospo-
ečně dostal nový biskup Litomyšl-
ké svou právomocnost církevní;
iž 1350 arcibiskup Pražský Arnošt
il jemu dekanaty Chrudim-
ysokomýtský, Poličský a
kronský se 123 kostely, a bi-
n VII. Olomoucký dekanat Šum-
ý a díl dekanatu Úsovského
stely, tak že se nové biskupství
lské jak po Čechách tak po Mo-
zkládalo.

---

král Jan ještě jednou křižáckou válku proti Litvínům zdvihl.

1344—1345.

než se rok 1344 skončil, vytáhl
n ještě do války, podnikl již své
ižácké tažení do Litvy, jakkoliv
dě a v nejbližším sousedství cí-
ívík jemu samému těžkou bouři
val. Velký mistr německého řádu
ž králi Janovi, aby mu proti Lit-
omoc přinesl, i nedal se Jan zdrže-
od musely se přípravy k tažení či-
rkhrabě Karel nemoha slepému
ému dáti táhnouti, musel s ním
aviti; odjinud pak připojili se k
žení král Ludvík Uherský, je-
den královský princ francouzský z linie Bourbonské, hrabě Vilém Holandský, purkhrabí Normberský a mnozí páni a hrabata z rozličných zemí. Ve Vratislavi ve Slezsku se všechna křižácká vojska shromáždila, teprv před novým rokem 1345 odtud se do Prus hnula, a přes Prusy hluboko do litevských zemí vešla. Tam překročena jest řeka Němen a obleženy jsou litevské hrady Vilava a Pěsty. Avšak tu se roznesla dne 2. února 1345 v křižáckém táboře nepravá zpráva, že Litvíni za zády vojska křesťanského vpád do Prus učinili, a že již Královec obléhají. Křižácké vojsko muselo všeho dobývání zanechati, a spěšně do Prus se vraceti. Za čtyry dni došly před Královec a poznali nepravdivost oné zprávy. Ještě větší však byla jejich mrzutost, že nyní najednou mrazy popustily, všechny řeky a jezera roztály a obnovení války naprosto nemožným učinily. Všechny veliké přípravy nebyly tedy nic platny, a vojska i knížata musela se domů vraceti. Král Jan ve společnosti s princem Bourbonským šel nejkratší cestou přes Branibory do Luxenburka, a markhrabě Karel vracel se přes Polsko do Čech. Měltě při sobě list krále Kazimíra, že přes Polsko bezpečně do Prus i nazpět může táhnouti: tu však se král Kazimír, kterýž Karla teprv před půl třetím rokem svým „milým, vlastním bratrem" jmenoval, velké věrolomnosti dopustil. Když totiž Karel se svým průvodem do polského města Kališe přijel, tu byl dle rozkazu krále Kazimíra zadržen a jako vězeň hlídán. Pravili jemu bezpochyby něco o jistém dluhu, obnášejícím 10.000 hřiven stříbra, kterýž od Karla Kazimírovi zcela ještě nebyl zaplacen, však pravá příčina toho zadržení jinde vězela. Slezský kníže Bolek Svídnický totiž, blízký strýc krále Kazimíra, jsa protivníkem Karlovým a s velkou mrzutostí to nesa, že se ostatní Slezská knížata stali českými lenníky, krále Kazimíra přemluvil, aby všechno přátelství s královským domem českým přetrhl, a s císařem Ludvíkem se spojil; neboť bylo tušení takové, kterak markhrabě Karel bude Římským císařem a tolik moci nabude, že všem sousedním říším z toho velké nebezpečí zroste. Byl to zvláštní člověk náš Karel, i uměl si v těžkém položení poraditi; jako před léty na moři lstí se vymknul ze zajetí benátského, tak nyní na to pomyslil, jak by lstí ušel polskému zajetí. Královští úředníci v Kališi zachá-

zeli s ním na oko velmi zdvořile, a Karel se stavěl, jakoby ani netušil, co s ním nepřátelé jeho obmýšlejí, i pravil, že pro vlastní zotavení a potěšení v Kališi několik dní chce se pozdržeti. Zatím co nejrychleji tajného posla ku svému purkhrabí do Vratislavi vypravil, vzkázav jemu, aby hned s třemi sty jezdci na míli ku Kališi přijel, a dobrého koně jízdeckého až před bránu Kališskou v jistý den a hodinu mu poslal. Když pak to tak nastrojeno bylo, vyšel si Karel jako na procházku pěšky za bránu, a přiklusal jezdec k této bráně, s Karlem několik slov promluvil a s koně seskočil. V tom okamžení Karel na jeho koně se vyšvihl, a zmizel z očí polských žoldnéřův v bráně, kteří ošizeni vlídností Karlovou příliš pozdě jeho úmysl poznali, a jeho útěku již zabrániti nemohli. Karel dojel k místu, kde jej Vratislavský purkhrabí se svými jezdci očekával, a tak bezpečně do svých zemí se vrátil. Karlova družina v Kališi pozůstalá byla potom k rozkazu krále Kazimíra zajata; a však když se umírnila téhož krále zlost, s lepším rozumem se potázal, a zajaté Čechy na svobodu propustil.

Válka s knížetem Svidnickým a s Kazimírem, králem Polským.

1345.

Když o tom, co se Karlovi v Kališi přihodilo, králi Janovi donešeno bylo, hned spěšně z Luxenburka do Čech se vrátil pomstu soptě na knížete Bolka Svidnického. Bolek byl by s chutí Čechům jakýmkoli způsobem chtěl škoditi, avšak purkhrabí Kladský Olbram z Panovic a český pán Heřman z Miličína a z Talmberka tak pilně jej svými vojsky střehli, že ničeho podniknouti nemohl. Však jednou znamenitého českého rytíře do své moci dostal, do lidomorny uvrhl a jemu tam hladem zahynouti dal. To dovršilo pomstychtivost krále Jana, i vypravil se se svými dvěma syny, Karlem a Janem Jindřichem a s arcibiskupem Arnoštem z Pardubic do pole. Arcibiskup jak byl výtečný vrchní pastýř duchovní, tak i ve válce byl vůdcem udatným a zkušeným. Velké české vojsko vpadlo do knížetství Svidnického a oblehlo Svidnici, která měla silnou slezkou a polskou posádku. Král Jan kázal rychle z Prahy bořicí stroje přivezti, kterými se do hradeb města velké díry vytloukly; avšak i kníže Bolek měl takových strojů, kterými zas české stroje roztloukal. Mimo to činil časté výpady z města a zkazil Čechům za hodinu, co oni čtrnáctidenním namáháním k dobytí města připravili. Markhrabě Karel řídě toto obležení poznal konečně, že již mnoho lidu ztratil nepřijda přece dále, než kde byl dne prvního; změnil spůsob dobývání v obklíčení města, tak že všechen přístup k městu zamezil a hladem je přemoci chtěl. Když však ani to k cíli nevedlo, dal Svidnická předměstí spáliti a obrátil se odtud s celou silou k městu Landshutu, kteréhož dobyl útokem dne 14. dubna 1345. Již deset neděl vojsko české ve Svidnické zemi leželo, všecko všude poplenilo, tak že se konečně potravy nedostávalo. Proto učinil král Jan příměří s knížetem Bolkem, a vojsko jeho se v květnu domů vrátilo.

Nyní teprv vypukla bouře, kterou císař Ludvík vším úsilím připravoval, aby zničil zrůstající moc domu Luxenburského. Dovedl toho, že všickni sousedé české říše, dříve přátelé a spojenci, proti ní zbrojně povstali. Ještě král Jan se svými syny v Slezsku byl, a tu najednou vypovědána jest mu válka předně od císaře Ludvíka, od jeho syna Ludvíka Braniborského, od krále Ludvíka Uherského, od krále Kazimíra Polského, od vojvody Albrechta Rakouského, od markhraběte Bedřicha Mišeňského a od knížete Bolka Svidnického, a to všecko najednou v jednom témdni.

Tak velikého nebezpečenství král Jan se ulekl, i vypravil především k císaři znamenité poselství, aby jej k pokoji pohnulo aneb aspoň příměří vyjednalo. Avšak když císař Ludvík tyto posly nazpět do Čech obrátil, řka, že s králem Českým nyní již v pražádné smlouvání dávati se nechce, tuť se vzmužil král Jan zase, promlouvaje hlasem vysokým: „Tedy s Pánem Bohem! čím více nepřátel, tím větší kořist pro nás; a já přísahám Kristu Pánu, kdo mne první napadne, toho pobiji tak, že se toho všickni ostatní musejí zhroziti!“

První, který válku počal, byl král Kazimír. Vpadl do země knížete Opavského a Ratibořského, a obléhal jeho město Žďár. Kníže Mikuláš Opavský žádal krále Jana za pomoc, a král mu kázal říci, že za čtrnácte dní s celou mocí svou bude u něho. Král Jan se nalézal právě se zemskými pány v Kutné Hoře, a tu

žádal, aby se všemi svými many s ním k Opavě vytáhli. Namítali ovšem mnozí, že dle práv zemských nejsou povinni, za hranice zemské táhnouti, nemajíce ovšem pravdu v tom, neboť Opavsko bývalo vždy částí Moravy a tudíž za hranicí neleželo. Možná ovšem, že pamětlivi byli velikého nebezpečí, které se všech stran zemi hrozí, a nechtěli tudíž zem svou opustiti. Král Jan na to netrpělivě odpověděl řka: „Opava jest jako celé Slezsko pod ochranou české koruny; pospíchám, abych ji chránil, a uvidím, kdo bude tak opovážlivý anebo bázlivý, a se mnou nepotáhne!" To na pány působilo, neboť když se král jejich bojovné statečnosti dovolával, pustili všechno právo mimo se. Ještě té noci z Kutné Hory vytáhl král Jan a pospíchal ve dne v noci s pěti sty oděnými jezdci knížeti Mikulášovi na pomoc. Při něm byl mladší syn Jan Jindřich, a než do Opavska dospěl, vzrostla jeho moc na 2000 těžkých oděncův a přiměřený počet pěchoty.

Markhrabě Karel zůstal v Čechách čině zde nejrozsáhlejší přípravy k obraně země proti nepřátelům ostatním. Všecko muselo ke zbrani sáhnouti; pánové, rytíři a vládykové svolali své many, tito své služebníky, a z lidu rolnického, kdokoliv nebyl nemocí a stářím sklíčen, chápal se každý cepů, kos a nožův. Všecky hrady, zvláště pohraničné, byly dobře obsazeny, a Čechové byli doma jak náleží připraveni přivítati nepřítele, který by se opovážil, hranice české překročiti. Jmenovitě pak velké opatření hranic stalo se ku straně bavorské.

Král Kazimír měl ve svém vojště také Uhry a Litviny, a předce nemohl první útok Moravanův vydržeti. Moravský zemský hejtman totiž, Čeněk z Lipé, jeden ze synův znamenitého Jindřicha z Lipé, sebral vojsko z Moravy a táhl s ním před vojskem královským proti Polákům, Litvínům a Uhrům, kteří Žďár obléhali. Při prvním útoku na ně tři sta jich pobil, šedesát znamenitých rytířův zajal a ostatní vojsko před sebou až ku Krakovu hnal. Pronásledoval vojsko krále Kazimíra až do samého Krakova, do kterého vskočil s částí lidí svých; avšak nežli jeho ostatní vojsko za ním mohlo dospěti, spustili Krakované mříže v branách a pana Čeňka z Lipé zajali. Král Jan teprv druhého dne se svým českým vojskem přišel před Krakov, město se všech stran obklíčil, krále Kazimíra v něm obléhal, všecka předměstí spálil a krajinu vůkol daleko široko plenil. Zástupové vojska českého přepadávali sbory Polákův a poráželi je, při čemž mladší králův syn, Jan Jindřich tak udatně si počínal, že za to s jinými českými bojovníky na rytířství byl pasován.

Král Kazimír bera si k srdci zkázu země své, chopil se pošetilého prostředku, jakby to zlé od sebe odvrátil. Poslal králi Janu vyzvání, aby se pro uvarování daremného krveprolévání s ním sám a sám bil v místě zamčeném. Král Jan odpověděl, jakž jinak ani nemohl, že hotov jest, rovnou zbraní bojovati, jestliže si Kazimír obě oči dá vypíchnouti, aby jako on slepý byl. Když tedy ze souboje nic nebylo, žádal Kazimír za příměří. Král Jan byl ochoten, příměří uzavříti, neboť předně došla potrava ve vojště jeho, proto že pro velký spěch neměl času o spíži napřed se postarati, potom bylo několik znamenitých českých pánů u Bytomi od Polákův pobito a zajato, a konečně se král Kazimír k tomu podával, že do toho příměří všecky Janovy nepřátely, vyjma císaře Ludvíka, zahrne. Přijato jest tedy příměří až do sv. Martina 11. listopadu 1345, a král Jan odtrhna od Krakova své vojsko domů poslal, sám do Vratislavi se odebral a odtud ve společnosti několika slezských knížat do Prahy se vrátil.

Brzo po jeho návratu došli za ním do Prahy poslové krále Kazimíra, aby o uzavření konečného míru jednali. Byli to Spytek, kastellán Krakovský, Zbigněv, probošt kostela Krakovského, a Petr, kastellán Sandomířský. Sám papež Kliment VI. v to se vkládal, a mezi králem Českým a Polským mír ten sprostředkoval, z jehožto výmínek pouze to nám známo jest, že král Kazimír odřekl se peněz, jichž jemu markhrabě Karel dosud dlužen byl. Mír ten zavřen jest v měsíci červenci 1345. Rázným a rozhodným počínáním krále Jana odstraněno jest tedy veliké nebezpečenství, které se všech stran říši České hrozilo, a usmíření sousedé zase v přátely obráceni jsou. Jenom císař Ludvík nechtěl se smířiti. Jeho vojsko leželo po celý čas té války u Řezna a Normberka, on však věda, kterak se Čechové chystali jej přijmouti, neměl té statečnosti, aby s tím vojskem do samých Čech vpád učinil. Avšak slyše o uzavření míru, ku kterému všickni jeho spojenci přistoupili, počal se obávati, žeby Čechové nyní všechnu svou moc proti němu

obrátiti mohli, a jak byl dříve pyšný tak nyní zase skrotnul. Vypravil slavné poselství do Prahy ku králi Janovi a markhraběti Karlovi a podával jim mír a náhradu královskému synu Janu Jindřichovi za uchvácení manželky a země Tyrolské. Tato náhrada měla záležeti v tom, že Jan Jindřich dostane na věčné časy Dolní Lužici, a králi Janovi že bude dvacet tisíc hřiven stříbra vyplaceno, a že se mu až do vyplacení té sumy braniborská města Berlín, Branibor a Stendal do zástavy dáti mají. Král Jan byl by s těmi výminkami spokojen býval, avšak jeho synové Karel a Jan Jindřich nechtěli je přijmouti řkouce: koruna Česká že má mimo to nejspravedlivější nároky na celou Lužici již od starých časův, a těch dvacet tisíc hřiven promrhal by král, otec jejich, za Rýnem, tak žeby z toho žádného užitku neměli. Císař Ludvík takovou odpověď obdržev ztratil všechnu mysl, a měl již tušení, že jej potká neštěstí. Ještě více pak v říši Německé a u cizích králův a knížat vážnosti své pozbyl.

Svatováclavská koruna.

1345.

Bylo již dříve vypravováno, kterak král Jan neštítě se prostředkův zlých i násilných, kterými by peněz nabyl, i českou královskou korunu speněžil a takto někam ji poděl. Markhrabě Karel maje blízkou naději, býti králem Římským, a jsa již za nástupce svého otce na královském trůnu českém vyvolen, pomýšlel již nyní na to, aby se na České království korunovati dal. Bylo mu tedy především se starati o znamení královské důstojnosti, posvátné a drahocenné, musel dáti udělati novou korunu. I udělána jest tato koruna bezpochyby od zlatníkův Pražských ve svém umění již tehdáž velmi sběhlých na spůsob koruny francouzské z nejčistšího arabského zlata. Nad věncem, který jde okolo hlavy, vynikají čtyry velké lilie, za kterými se dva zlaté oblouky přes sebe křížem klenou, nesouce nahoře uprostřed křížek s trnem z koruny Kristovy do něho vloženým. Všecko jest posázeno předrahými perlami a kameny ovšem nebroušenými, jmenovitě safíry, smaragdy a rubíny, tak že lesk toho královského klénotu všecky ostatní šperky převyšuje a majestátem královské důstojnosti se září. To jest nynější koruna česká, kterou králové Čeští až do našich časův na království korunovati se dávali. Karel nařídil, aby tato koruna povždy byla chována ve hlavním chrámě u sv. Víta na hradě Pražském, a sice tak, aby byla stále na hlavě sv. Václava u hrobu jeho, kde se jí nemá nikdo dotknouti, leč když Český král má korunován býti, anebo když se při jiných slavnostech pod korunou má ukázati. Však po každém takovém upotřebení měla se hned ještě téhož dne svatému Václavu navrátiti, ku kterémuž cíli byli dva kanovníci Pražští ustanoveni, kterým slušelo právo, tuto korunu s hlavy svatého Václava s jistými obřady a modlitbami bráti a ji zase tam navracovati. Že pak byla především k tomu ustanovena, aby zdobila hlavu sv. Václava, zoveme ji korunou Svatováclavskou. Zdá se nám ovšem, že již starší koruna česká na hlavě sv. Václava spočívala, odkud ji král Jan vzal a bezpochyby po kusích zastavil neb prodal. Že pak se Karel obával, aby jeho otec nechtěl po čase i tu novou korunu k jiným účelům obrátiti, žádal potom papeže Klimenta VI., aby každému klatbou církve pohrozil, kdožkoli, buď jakkoli mocný, duchovní nebo světský člověk tuto korunu pod jakoukoli příčinou neb pod jakýmkoli jménem chtěl odciziti, jakž o tom níže ještě zmínka učiněna bude. Později se tato česká koruna ovšem na Karlštejně chovala, ano za císaře Josefa II. i do císařské pokladnice ve Vídni se dostala, avšak po nejdelší čas, jakž až podnes, chována jest při kapli Svatováclavské ve zvláštní komoře korunní, ku kteréž nejpřednější mužové království Českého klíče mají.

Toho času zaměstnával se Karel v duchu ještě mnohými úmysly ku zvelebení vlasti své, jakož bylo založení vysokých škol pražských a přijmutí slovanských mnichův do Prahy, a také k uskutečnění těch úmyslův hned první kroky učinil.

Kterak Karel za Německého krále a budoucího císaře zvolen byl.

1346 11. července.

Asi ku konci února neb za začátku března 1346 odebrali se král Jan a markhrabě Karel podruhé společně do Avignonu, voláni jsouce od papeže Klimenta VI., který nyní dříve již zamýšlené povýšení Karlovo za Římského krále chtěl skutkem ku konci přivesti.

Tenkráte opustil král Jan Prahu naposledy, neboť v ní se potom více neoctnul. Za správce zemského ustanovil za sebe Petra z Rosenberka. Otce i syna provázeli do Avi̇ňonu Mikuláš mladší kníže Opavský a Mikuláš z Luxenburka, kanovník Pražský a arcijahen Žatecký. Papež Karlovi položil výminky, na které dříve přisahati musel, nežli papežovo odporučení na Římské království mohl získati. Hlavní věc, za kterou papež žádal, byla, aby se budoucí císař římský nedotýkal zemí, krajin a panství v Italii a ve Francii, které buď bezprostředně pod světskou vládu papežovu náležely, buď jakožto jeho léna pod jeho ochranou byly, ba naopak aby se zavázal, že co císař a nejvyšší světská hlava všeho křesťanstva, papeže a vše co církvi náleží, vší mocí svou bude chrániti. Karel mohl s dobrým svědomím takovou přísahu složiti, poněvadž tyto krajiny již přes sto let z moci Římských císařův se vymkly, a on nevida v tom prospěch říše také jich nově dobývati nemínil. Když to tedy bylo v pořádku, přikročil papež k vyřízení svého zámyslu.

Předně sesadil dne 7. dubna 1346 posavadního arcibiskupa Mohučského, Jindřicha z Virneburku, proto že stál proti němu po straně Ludvíka Bavorského, i jmenoval arcibiskupem Mohučským Gerláka z Nasova. Potom vydal dne 13. dubna bullu proti Ludvíkovi Bavorskému, dávaje ho do klatby a uváděje všecky příčiny, pro které vyhlašuje jej za zbavena důstojnosti císařské. Konečně dal dne 28. dubna sepsati listy ke kurfürstům německým, kterými je napomíná a žádá, aby Karla, markhraběte Moravského a dědice trůnu Českého, za Římského krále a budoucího císaře zvolili.

Dříve pak, nežli Karel od papeže odpuštění vzal, aby se k volbě Římského krále odebral, vyžádal si od papeže bully na potvrzení některých svých velkých zámyslů ku zvelebení království Českého, ku kterým tehdáž zapotřebí bylo potvrzení apoštolské stolice: předně totiž aby novou korunu Svatováclavskou nikdo nesměl odcizití, aby směl založiti vysoké školy v Praze a aby tutéž směl založiti klášter mnichům slovanským. Bullu vzhledem české koruny vydal papež dne 6. května, a o tři dni později, 9. května, udělil Karlovi jinou bullu, v níž svolil k založení nového avšak jen jediného kláštera v Čechách v němž by se vykonávaly služby boží jazykem slovanským dle obřadu římského. Konečné vyřízení Karlovy žádosti, aby v Praze založeny byly školy vysoké, ponecháno jest zatím na čas budoucí.

Dříve nežli k dalšímu vypravování o volbě Karla v Němcích přikročíme, musíme ještě o tom se zmíniti, kterak Karel v Avi̇ňoně od papeže a celého dvoru jeho ctěn byl, a s jakými osobami se tu scházel. Dvůr papeže Klimenta VI., jehož on sám byl první ozdobou, převyšoval co do skvostnosti, nádhery, uhlazených mravů a vybrané společnosti všecky tehdejší dvory knížat křesťanských, a vedle znamenitých pánův i vzdělané, duchaplné a krásné paní ku společnosti té náležely. Papež jsa rodu vzácného a obyčejův velmi ušlechtilých ke cti Karlově všelijaké slavnosti zřizoval, a kromě jiných výtečných lidí byl tu také slavný vlaský básník Petrarka, který láskou k jisté slečně jménem Laura de Sade zahořev, k její oslavě tak znamenité verše skládal, že mezi nejkrásnější plody básnického umění náležejí. Jednou byl slavný ples na hradě papežském, kdež ve skvostné, jasně osvětlené síni shromáždily se nejkrásnější paní a slečny z města a celé krajiny. Karel mnoho slyšel o kráse Petrarkovy milenky, a byl velmi žádostiv ji viděti a poznati, proto že také mezi pozvanými hostmi byla. Vyhledal a poznal ji, a přistoupiv k ní políbil ji podle francouzského spůsobu na čelo a na oči. Každému se líbil spůsob, kterak Karel Lauře svou úctu prokázal, a Petrarka sám prý viděl v tom důkaz neobyčejného dovtipu nastávajícího císaře, že uměl poznati krásu jeho milenky ve hlučné společnosti tolika jiných osob vznešených. I složil hned krásnou italianskou znělku čili verš na tuto událost, která se posud ve sbírkách jeho básní čte, a v níž Karla ne bez pocitu žárlivosti nazývá knížetem královské ušlechtilosti, andělského rozumu, jasné duše, bystrého zraku, rychlé opatrnosti a vznešených myšlenek. Od té doby zrostla jeho úcta ku Karlovi, a proměnila se brzo ve vroucí, osobní přátelství.

Gerlák, nový arcibiskup Mohučský, jakožto první kurfürst a kancléř říše, vypsal volbu nového Římského krále na den 11. července 1346 na Královském stolci u Rense nad Rýnem. Tento tak zvaný Královský stolec jest skála vynikající nad okolní krajinu, osmihranná, mající třináct loket v průměru. Na ní stávalo sedm ka-

menných sedadel, na kterých již od starších dob sedávali němečtí knížata, když se o novém císaři měli raditi. Dostavilo se tu pět kurfürstův, král Jan Český s markhrabětem Karlem, Rudolf vojvoda Saský, Gerlák, arcibiskup Mohučský, Valdemar, arcibiskup Kolínský, a Balduin arcibiskup Trevírský, krále Jana strýc, a mimo ně přišlo veliké množství biskupův, říšských knížat, hrabat a rytířův. Na nepřítomné dva kurfürsty, Ludvíka, markhraběte Braniborského a falckraběte Ruprechta, neměl se ohled bráti, proto že oba knížata byli v klatbě církevní, a v ní tvrdošíjně setrvávali. Král Jan musel však ve jmenu syna svého kurfürstovi Kolínskému a Saskému velké sumy dáti a sliby učiniti, aby pro Karla hlasovali, neboť od času císařův z rodu Hohenstaufského hleděli již kurfürstové při každé volbě nového císaře, aby z toho nějaký užitek měli. Pět kurfürstův zasedlo tedy na Královském stolci k jednání dne 11. července, vyhlásili napřed Ludvíka Bavorského za zbavena trůnu císařského, a volili potom přítomného zde Karla, markhraběte Moravského, prvorozeného syna krále Jana Českého a vnuka císaře Jindřicha VII., kterýž také na Královském stolci u Rense k císařství byl povolán, za krále Německého a budoucího císaře Římského. Po té volbě byl Karel na královském stolci do výšky vyzdvižen a všemu lidu ukázán, kterýž velikými hlasy Vivat rex! to jest sláva králi provolával. Při všeobecném pohnutí spadl jeden z praporů, jimiž Královský stolec vůkol byl ozdoben dolů do Rýna, i nemohli jej více z vody vyloviti. To však protivníci domu Luxenburského a přívrženci ssazeného císaře hned za zlé znamení vyhlašovali, udávajíce, že spadlý prapor byl hlavní prapor svaté Římské říše, čemuž tak nebylo. Karlovo šťastné a znamenité panování potom nejlépe ukázalo, že tato náhoda, z níž nepřátelé kořistiti chtěli, zlým znamením nebyla.

Karel měl tehdáž 30 let, 8 neděl a dva dni věku svého. Hned po vyhlášené volbě odešli poslové od něho do rozličných měst říšských s oznámením, že za Římského krále zvolen jest; od něho a od kurfürstův pak vypraveno jest slavné poselství k papeži Klimentovi VI. do Aviňonu, kteří jemu měli šťastný výsledek volby oznámiti a za potvrzení jej žádati. V čele poslův byli Arnošt z Pardubic, arcibiskup pražský, Mikuláš mladší, kníže Opavský a Ratibořský; mimo to byli při nich Mikuláš z Luxenburka, kanovník Pražský a Beneš Krabice z Veltmile, známý kronikář český. Papež těšil se z toho poselství, potvrdil Karla za Německého čili Římského krále a dal dne 30. července listy Arnoštovi z Pardubic ke všem kurfürstům, kterými je žádal, aby Karla dne 27. srpna toho roku nemohou-li v Cáchách aspoň v Kolíně nad Rýnem na Německé království korunovali.

Bitva u Kreščaku a smrt krále Jana.

1346 26. srpna v den sv. Rufa.

Karel, nový král Německý, nedočkal se odpovědi papežské a nemohl teď na korunování své mysliti; jej i jeho otce, krále Jana, volala povinnost, aby pomoc nesli příteli a příbuznému svému, králi Francouzskému Filipovi VI. Dne 12. července 1346, jen o den později, kdy Karel za Německého krále zvolen byl, přistál Anglický král Edward III. s valným vojskem, v kterém se 6000 těžkých oděnců na koních počítalo, ku břehům francouzským, a obnovil válku proti králi Filipovi. Již dříve opanoval francouzskou krajinu Guyenne; nyní rychle postupoval, a poraziv několik menších francouzských zástupů již na začátku srpna po levé straně řeky Sekvany přímo na Paříž táhl, která již ode mnoha století nepřítele neviděla.

Král Jan sebrav všecky české pány a rytíře, kteří s ním v Němcích byli, odejel spěšně se svým synem Karlem do Luxenburka, sebral tam tolik lidu bojovného co jen mohl, a pospíchal s 500 těžce oděnými rytíři odtud svému příteli na pomoc. Přijevše do Paříže, nezastali krále Filipa, který při svém vojště byl, avšak právě v tu dobu bylo již s věží hlavního chrámu Marianského, kterému Francouzi Notre Dame říkají, za dne ohně v táboře anglickém viděti, a v noci spatřovala se děsná záře od hořících vsí. Vojenský správce Paříže činil rychle přípravy na obranu města, a chtěje pro nové hradby několik měšťanských domů strhnouti velkou [illegible] spokojenost mezi [illegible] by se [illegible] zbou[illegible] K[illegible]

bez odkladu se svým zástupem k francouzskému vojsku odejeli.

Král Francouzský měl mnohem silnější vojsko na nohou nežli Edward Anglický, a tento si proto netušil, aby přijal bitvu, v které jej Francouzové chtěli zničiti. Ustoupiv s pole přešel dne 16. srpna u Poissy přes řeku Sekvanu, chtěje do Flandrie na půlnoc se obrátiti, kterážto země s ním držela. Francouzské vojsko jej sice spěšně následovalo chtíc zameziti, aby se nemohl s Flandry spojiti, kteří do francouzské krajiny Artois vpadli. Avšak Angličané byli o dva dni cesty napřed, a nic jim nepřekáželo v další cestě, leč řeka Somma. Chtěl tudíž král Edward III. dne 12. srpna brannou rukou vymoci sobě přechod přes tu řeku, a to po mostě u Remy nedaleko hrazeného města Abbevillu; Francouzi však, při nichž tu byli také Čechové ze sboru krále Jana, mu to předsevzetí překazili a odtud jej nazpět obrátili. Kdyby se tu bylo všechno francouzské vojsko na Angličany sesypalo, mohl býti válce konec pojednou; avšak tu jistý rybář a člověk poddaný zjevil králi Edwardovi, že ví o dobrém brodu v řece Sommě, již nedaleko jejího vtoku do moře, kde se v čas odlivu vod každé vojsko bezpečně na druhou stranu přepraviti může. Ten brod se nazýval Blanquetaque a král Filip stál se svým velkým vojskem francouzským v městě Abbevillu jsa asi tři hodiny od řečeného brodu vzdálen. Na pravém břehu řeky u toho brodu stálo již vojsko francouzské, a chtělo přechodu Angličanův brániti a řeka rozlévala se po březích, proto že právě ji příliv mořský stavoval. Tu musel důmyslný král Edward své položení dobře rozvážiti: francouzská vojska mohla jej obejíti na zad a tak jej s celým vojskem zmařiti. Avšak král Edward co vůdce v boji dobře zběhlý zachoval pokojnost mysli; čelo své bez bázně vynášel, mluvil směle a pevně, a toliko jeho zrak byl čilejší a ohnivější, kdykoliv pohledl na syna svého, Edwarda prince de Galles, kterýž tu při něm byl, bojovník mladistvý ducha vznešeného, srdce dobrého a krásné těla postavy, od svého černého brnění vůbec jen černým princem zvaný. Po čtyrech hodinách trapného postavení Angličanův voda poněkud opadla, a král Edward dal rozkaz k přechodu. Král se vrhl na koni první do proudu a hned za ním jeho syn, oba majíce meče v rukou; francouzské pluky popošly jim vstříc až do prostřed řeky, kde se krutý boj strhl. Krev zbarvila vodu, a bitva se dlouho s jedné strany na druhou klonila; konečně odtiskli a rozrazili Angličané šiky francouzské, dospěli na druhý břeh a pod pahorkem na břehu se seřadili. Francouzové poražení jsouce na útěk se dali. Král Edward obrátiv se s vojskem svým k půlnoci a k východu obsadil pak návrší blíže městečka Cressy, kteréž staří Čechové Kreščak přezvali, a odhodlal se, vyčkati zde útoku Francouzů. Jako zkušený vůdce vyhledal sobě místo k boji příhodné a připravil všecko rovně na vítězství jako na porážku. S velikou činností a obezřelostí prohlížel pluky svého vojska, počtem slabého avšak důvěrou silného a v naději na vítězství bojechtivého; mluvil s poklidnou tváří a s úsměvem na rtech ku svým vojínům, připomínal bojovníkům jejich slavné činy, mluvil s nimi o budoucím návratu do Anglie, jejížto bílé břehy v dálce za mořem viděli.

Dne 26. srpna, v den sv. Rufa 1346, vytáhl král Filip VI. z Valois v čele hlavního vojska francouzského z hradeb Abbevillských a prodlel ranní dobou v pobožnosti podle tehdejšího zvyku. Jsa vždycky nerozhodnut v tom, co by měl počíti, táhl přes dvě hodiny k půlnoci cestou, která vedla do Calet čili Calaisu. Na té cestě dověděl se, že Angličané táborem u Kreščaku leží od kterého Francouze dělil jenom les. Neodvážil se lesem tím projíti, a raději ucouvnul, vojsko své sem tam vodil a krajinu křížem protáhl, a to po šest hodin napořád a v nejparnějším letním počasí na slunci. Bojovníci pro umdlenost zastavovali se, nejistota cesty přivedla je ve zmatek. Konečně přiblížilo se to vojsko ku Kreščaku, a král Filip vyslal pět mužův, aby postavení nepřítele vypátrali. Byl mezi nimi také Jindřich řečený Mnich z Basileje, almužník krále Jana Českého. Tito vyzvěděvše stanoviště Angličanův s návrší přiblížili se až k prvním řadám nepřátel a divili se tomu, kterak Angličané zůstávají v pokoji a v pořádku, ba ani jim překážky nečiní. Tím osmělení vyzvědači ještě více se k nim přiblížili, a zdálo se, jakoby Angličané tomu rádi byli a ochotně jim upokojení jejich zvědavosti dopřávali, ač je snadno mohli zajmouti. Anglické vojsko dělilo se na čtyry hlavní hluky, oba konce jejich šiku zahnuty byly ku předu činíce takto polokruh. Pravé křídlo opíralo se o náspy na návrší naházené, a také levé

křídlo chráněno bylo zákopy. I střed vojska na návrší k západu stojícího do podoby polokruhu byl rozložen. Za středem bitevního šiku byl hájík vedle dvoru nazvaného Cressy Grange. V hájík ten kázal král Edward vše co bylo nejdražšího, uschovati, koně a špíži odstraniti, neboť poručil jízdným bojovati na spůsob pěchoty, ne snad, jakoby prostranství se bylo ukázalo nepříhodným k jízdeckým obratům, nýbrž z přesvědčení, že jízda ve valné bitvě nemůže se vyrovnati dobré pěchotě. Od toho času zanikala také moc jízdního rytířstva, a vojenské umění tudíž obmyslem tohoto Anglického krále poněkud se vyšinulo ze starodávných kolejí. Správu levého křídla odevzdal král svému synovi, „černému princi", pravého křídla dvěma jiným vůdcům, a střed vojska král sám vedl. Všeho vojska jeho počítalo se jen asi 20.000.

Když se oněch pět vyzvědačův, vyslaných od krále Filipa VI., navrátilo s kleslou myslí a s přesvědčením, že vojsko anglické směle útok očekává, radili jsou Francouzskému králi, aby toho dne boje nezačínal, nýbrž aby zemdlenému vojsku popřál oddechu dříve, než se bitva svede. Filip vyslechl tuto jejich radu, kterouž podporoval svou velkou zkušeností král Jan Český a mnoho jiných zvláště českých rytířův. Avšak v té chvíli buď pro netrpělivost pánův francouzských, buď omylem postoupil přední voj francouzský ku předu. Král kázal pro Boha a svatého Diviše, aby se zastavili, což se také stalo, avšak bratr králův, hrabě z Alençonu, postupoval tvrdošíjně dále. Přední hluky jsouce zadrženy domnívaly se, že byl rozkaz změněn, a ve strachu, aby bojovný šik neporušily, úprkem se hnaly na svá místa předešlá. Nově vydané rozkazy královy nebyly slyšány, vůdcové, jsouce ješitní a chvastaví spůsobili to, že jen třetí díl všeho vojska, co ho bylo v předním voji, a to co houf nespořádaný před nepřítele přitáhl. Byla právě třetí hodina spoledne: dušné a těžké povětří tížilo ten dav nesčíslného a od samého rána pod zbraní cestami utrmáceného lidstva. Jízda pokrytá železem, lučištníci a všickni pěší zemdleni a žízní trápeni hrnuli se a tlačili po těsném nerovném prostoru. Darmo usilovali vůdcové, aby se bojovníci v šiky sestavili, dokud k tomu místo stačilo; vřesk a hluk přehlušoval zvuky trub, jeden tiskl druhého, a prach vystupoval jako mrak do výše, rozkazy se křižovaly a ztrácely se v hustém klubku lidí, koní a zavazadel, tak že tam ani zrak ani hlas nepronikal.

Naproti tomu vojsko anglické pokojně a tiše v šikách za svými zákopy se rozestavovalo: pěchota a lučištníci sedíce na zemi se zbraní na pohotově končili své obědy, a jako klidní ženci okamžiku čekali, aby se svých zbraní uchopili, i pohlíželi z nevelikě vzdálenosti na zmatek nepřátel mnohem četnějších. Tato obezřelá a neustrašená poklidnost naznačovala již onu stranu, na kterou se kloní vítězství. Nesčíslná hejna krkavcův z lesův vyplašená zatemnila povětří, a krouživce nad vojskem francouzským žalostně krákali. Bojovníci, oddaní pověrám, jako tehdáž vůbec panovaly, byli tím zjevem omráčeni a všechnu mysl ztratili.

Rozkaz k boji proti vůli krále Filipa, který při zadním voji zůstal, byl dán na rozličných stranách zároveň. V tu chvíli povstala prudká bouřka od strany mořské i náramný lijavec s krupobitím se spustil. Když bouře přestala, hotovili se Francouzi k započetí bitvy. Lučištníci Janovští, Vlachové, obdrželi nejprve rozkaz, aby na nepřítele udeřili; avšak ti cizozemci umdleni jsouce a hladem zmořeni žádali, aby se ještě chvilku posečkalo, neboť dešť promočil tětivy jejich kuší, kteréž drželi nepřikryté v rukou mezi bouří podle obyčeje vlaského, kdežto Angličané svízelům polního tažení uvyklí své luky opatřené měli přikryvkami v toulech. Nepovoleno však Janovským žádného odpočinku; rozpočali boj z donucení s nechutí a nevrlostí, kterou hlasitým klením na jevo dávali. Tu najednou slunce z oblak zasvítilo, oslepujíc svými paprsky jejich oči. Angličané, kteří na stanovišti v každém ohledu výhodném sešikováni stáli, pokryli mrakem střel tyto nespokojené bojovníky, a sice prý tak hustě jako sníh, jak vypravují kronikáři času onoho. Janovští lučištníci couvali, avšak tu se hrabě z Alençonu, bratr krále Francouzského, na ně vrhl, a mysle, že to zráda, dotíral na ně volaje pln zlosti: „K čemu se ostouzeti takovouto zběří, která nás v nouzi zrazuje!" Zmatek a seč množily se napořád; nadarmo hrabě Doria a Karel Grimaldi, vůdcové Janovských, o to usilovali, aby své lučištníky k novému boj sešikovali; oba na bojišti padli. A král Filip, jemuž vědomost o tom prvním nešťastném sražení s nepřítelem dána jest, zvolal prý hněvivě: „Aj, k ďáblu s tou prokla tou rotou, která nám jenom v cest

Hrabě z Alençonu, zaslechna o
o král řekl, ihned se vrhl se svou
na Janovské, kopími je potíral a
deptal. Chudáci Janovští, jsouce
dy na zem povaleni, zdvihali se v
enosti se země, párali ostřím mečův
břicha a přetínali jim žiliny A při
rozném zmatku, když se vojsko fran-
ké před obličejem nepřítele samo
sebou vraždilo, vysílali Angličané
a střel, hubících jedním rázem katy
ch oběti. Jakub z Bourbonu, princ
rský, postoupiv v čele svého oddílu
francouzského skrze potoky krve
mady pobitých těl, až k řadám an-
m se prodral i zuřivou bitvu za-
V krátce byl až k patě pahorku za-
když se právě druhý sbor vojska
uzského blížil.

nto druhý sbor však, chtě se samé-
ále a jeho sboru dočkati, zastavil se.
Filip zatím s tíží sbíral pluky tře-
boru, který po polích zpátky táhl,
rozptylen a pro unavenost se zasta-
v strašném nepořádku se nalézal.
z Alençonu, který svým prvním
m ještě více byl rozdrážděn, nemo-
kové opozdění třetího sboru snésti,
l svému korouhevníkovi Jakubovi
tracelles, aby na nepřítele udeřil.
korouhevník byl rytíř udatný a
ný, a též míniv, že chvíle odpočinku
na jest všemu vojsku; sňal s hlavy
, aby při nesnesitelném vedru volněji
hati mohl. Obdržev rozkaz pravil
princi, že by vojsko v té chvíli v
záhubu upadnouti musilo. Avšak roz-
se princ řka k němu: „Vsaď přilbu
avu, a pokročme ku předu!“ Od-
l zmužilý d' Estracelles řka: „Pa-
kážeš, kladu tedy na hlavu svou
i, kterouž již více s hlavy nese-
To pověděv vrhl se na nepřítele;
se za ním hnulo, Angličané je me-
dvě křídla vzali, a nastal boj vel-
utý. Černý princ, chtě sobě získati
vojenské, přiletěl na koni na bo-
Francouzi spatřívše jej vší silou naň
hli a družinu jeho rozehnali. Princ
ítém boji jsa již jako ztracen s ko
adl, a byltby s tíží ušel smrti neb za-
v tom však jeden rytíř normandský,
e praporu princova, obrátil se k
pánu, ssedl s koně a prince zaclo-
ou korouhví, kterou rozvinul a roz-
u držel, stoupna rozkročenýma no-
na konce její, pak oběma rukama
dlouhý meč uchopiv, kříž na kříž
jím máchal, a nepřátele takto, tisknoucí se na Černého prince, odháněl. Vůdcové angličtí přispíšili pak k tomu místu, prince se země zdvihli a zase na koně posadili. Princ ten potom rychle zase v čele bojovníkův svých útoku dorážejících naň Francouzův odolal a konečně k patě pahorku je zahnal, kterýž svými mrtvolami pokryli. Brzy vpadli Francouzové do hluboké a široké rokle, a nemohouce ani couvati ani kroku ku předu udělati, ba nemohouce se ani brániti v krátkém čase všickni padli, a s nimi i hrabě z Alençonu, hrdý princ francouzský, kníže Lotrinský i hrabě z Estracelles, který střelou jsa raněn na korouhev sklesl a více již své přilby nesejmul. Ostatní bojovníci prvních dvou sborů francouzských zmužile avšak slepě jsouce vedeni ustavičně ještě ku předu se tlačili, ač to bylo beze všeho rozmyslu a bez spořádaných pohybů. Každý se vrhal jenom tam, kde se mu náhodou jaké místo otvíralo. V tu chvíli změnil se boj v seč vražednou. Angličané jen zabíjeli a zdáli se míti často útrpnost nad tím shlukem, do kterého záhubu a smrt metali.

Francouzský král dověděv se o tom, že dva sbory jeho vojska již poraženi jsou, velikým podivením celý pomaten a hněvem rozpálen spatřil, že jenom ještě třetí sbor zbývá, kterémuž on sám velel. I vyřítil se také proti Angličanům volaje na bojovníky své ustavičně: „Dále, dítky, dále v jmenu Boha a sv. Diviše!“ Vojsko jeho, nemohouc téměř ani ku předu pro zabitá těla, hrůzou bylo pojato, a šlo za králem křičíc: „Pro smrt, pro smrt jdeme!“ kteryžto křik dlouho se mísil s břinkotem zbraní. Angličané v prvním okamžení až za své ohražení ucouvli.

V tom počal se den k večeru schylovati. Král Edward, který dosud stál na pahorku v středu vojska blízko větrního mlýna, odkud všecko co se děje přehlédnouti mohl, nyní rychle k vojsku svému přiklusal a dal znamení, aby se pálilo ze čtyř malých děl, kteréž na zákopech na konci pravého křídla vojska jeho připravena stála, a kulemi byla nabita. Byloť to ponejprv, co v řádné bitvě zahřměly rány prachu střelního, tehdáž jak pověst praví, teprv nedávno od mnicha Bertholda Schwarze ve Freiburce v Brýsgavě vynalezeného. Blesk, dým a hromový rachot těchto děl, jimž s počátku bombardy říkali, splašil koně Francouzův a spůsobil tím mezi nimi ještě větší zma-

tek; avšak jinak by ta děla, s nimiž ještě střelci ne tak obratně zacházeti uměli, nebyla Francouzům více uškodila, kdyby již nebyli poraženi bývali.

Když Českému králi Janovi přinesli zprávu, že jeho syn Karel, zvolený král Římský a markhrabě Moravský, po boku krále Filipa na nepřátelské šiky dotírá a udatně bojuje, zaklínal knížete Savojského, aby mu rychle ku pomoci přispěl. I nedalo mu to pokoje i pravil řka: „A já půjdu tam, kde syn můj bojuje, abych jej svým tělem chránil. Vzhůru! ku předu! chrabří přátelé!" I dal rozkaz, aby jej k jeho synu vedli, kteréhož jmeno ustavičně cestou opakoval. Shlukla se česká družina rytířův okolo svého krále, posvětivši se službám rytířským a čestným; král sám zanedbávav po celé panování své vlastní království a jiným slouživ, kdekoliv̌ěk pomoci jeho zapotřebí bylo, v službě rytířské a nezištné slávu svou vyhledával a na svém štítu německé heslo: „Ich dien," to jest „Sloužím" nosil. Vzali čeští rytířové slepého krále mezi sebe, a aby ho v tísni bitvy neztratili, přivázali uzdu jeho koně k uzdám a střemeny ku střemenům jeho nejbližších dvořanův, Jindřicha řečeného Mnicha Basilejského a mladého Jindřicha z Klingenberka. Takovýmto spůsobem vrhli se čeští rytíři se svým králem do posledního boje, kde dav a hlomoz bitvy byl největší, porážejíce kopím všecko před sebou a vykřikujíce Praha! Praha!, heslo své.

Avšak nedlouho potom zbytky francouzského vojska již vesměs z bitvy prchaly, a naši rytíři vidouce jistou záhubu napomínali krále, aby svůj život zachoval. Král Jan však nechtěl z bojiště ustoupiti provolávaje slova: Zachraňte syna mého! oni jest dědicem české koruny! Mne však pusťte do bitvy, neb toho bohdá nebude, aby král Český z bitvy utíkal!" Zajisté král Jan těmi svými posledními slovy s Českým národem se smířil, a čestnou památku si u nás postavil. Čechové vždy s hrdostí na ta slova si spomínali, a také toho nebylo, aby byl král Český z bitvy utíkal. Po boku krále padli: Jindřich z Rosenberka, nejstarší syn pana Petra z Rosenberka, Jan z Lichtenburka, Jindřich z Klingenberka, Heřman z Miličína a Talmberka, Plichta II. z Žirotína, synovec slavného bojovníka téhož jména, který 1322 u Mühldorfa padl, Bavor ze Strakonic, Valkoun z Pořešína, Záviš z Jimlina, Dalibor z Kozojed, Kunáč z Pavlovic, Bedřich Pětipeský, Liček z Riesenburka, Hron z Vlašimi a do padesáti ze stavu rytířského. Král Jan mečem svým tak dlouho udatně kolem sebe máchal, až mnohými smrtelnými ranami pokryt s koně klesl.

Jeho syn Karel snad ani nevěděl, že otec se dal do bitvy vésti, aby jej zachránil a sám hrdinskou smrt podstoupil. Bojovaltě Karel rovněž udatně v družině krále Francouzského, již také i několik ran obdržel, avšak když se vidělo, že bitva již napravena býti nemůže, vyvedli Karla lidé jeho z davu vražedného, aby se zachránil a rány své opatřiti dal.

Také král Filip VI. z Valois, jsa dobrým bojovníkem ale méně dobrým vůdcem, bojoval dosud statečně a neohrožene; dva koně byli pod ním zabiti a na šíji byl těžce poraněn. V soumraku již nemohl viděti, jak se bitva vrhá, měl již jen malý počet lidu při sobě a ještě nechtěl ustati od boje. Tu uchopil jeden z pánů uzdu koně jeho, a téměř násilně jej z davu bitvy vyvedl. Z celého vojska francouzského kterého s cizími pomocníky před bitvou 120.000 bylo, jen malý zbytek smrti a pohromy ušel a pod ochranou tmavé noci z bojiště odtáhl. Angličané jenom asi 2000 mužův ztratili. Na bojišti samém rozestřela se tma a tichost smrti. Král Edward III. hrd jsa na své skvělé vítězství, nemohl sám pochopiti, jak vojsko francouzské, tak ohromné a udatné, v několika hodinách úplné záhubě podlehnouti a rozprášeno býti mohlo. Nedovolil ještě vojsku svému opouštěti šiky, boje se nějakého obelstění; sám před stanoviska stráží vyjel a bedlivě naslouchal, kde by se co hýbalo; avšak hluboké noční ticho rušilo jen po dlouhých chvílích temné sténání skonávajících anebo raněných bojovníkův, kterými celé údolí bylo poseto. I rozkázal tedy udělati ohně v řadách vojska svého, a tu se ukázalo, že na bojišti živých bojovníkův více nebylo. Zavolav svého syna kázal mu, aby se podíval při bledém světle kmitajících se pochodní na ty tisíce mrtvol, ležících tam v krvi své I tázal se ho řka: „Co se ti zdá? myslíš že jest to hra zábavná?" Potom jej políbiv pravil dále: „Milý synu! bojoval jsi čestně, a jsi hoden panovati." Na to dal král a syn jeho rozkazy, aby do Kreščak

přenešeni byli rytíři, podkoní a pacholci, na kterých ještě známky života se jevily. Nalezen jest také král Český; ležel u prostřed svých rytířův, kteří pro něj na poli bitvy položili život svůj, ještě dýchal a měl něco síly, tak že i promluviti mohl. Žádal, aby syn tu k němu přišel, a byla to jeho poslední myšlénka, nemohoucí býti vyplněna, ledaby král Karel dal se od Angličanův zajmouti. Přišel král Edward i syn jeho, Černý princ; Edward spatře skonávajícího královského hrdinu, promluvil k svým průvodcům hlasem pohnutým řka: „Dnes klesla koruna rytířstva, nebylo nikdy podobného tomuto králi Českému! Král Český byl by hoden lepšího umrlčího lože!" i nemohl se od slzí zdržeti. Černý princ však objav tělo Janovo ulehčil mu péčí a synovskou obsluhu poslední chvíli života. Skonaltě Jan ještě té noci na rukou prince Edwarda knížete de Galles, který tohoto strastiplného dne proslavil se velice udatností a spanilostí ducha svého. Když pak král skonal, přistoupil Edward III. k tělu jeho, i vzal si na znamení svého vítězství tři pštrosí péra s jeho přilbice a heslo Ich dien, i podal je svému synovi, Černému princi, kterémuž vlastně všechna čest toho dne náležela, a který potom jakožto princ Waleský a nástupce trůnu tato znamení do svého znaku přijal, jakož až podnes se spatřují tři pštrosí péra a heslo „Ich dien" ve znaku jeho nástupcův, princův Waleských.

Král Edward dal tělo krále Jana na tom místě, kde nalezeno bylo, s velkou vojenskou ctí pohřbiti, a postaven jest tu kříž kamenný, kterýž teprv r. 1850 náhodou zkázu vzal; avšak jest prý zase obnoven.

Tak skončil král Jan Lucenburský maje teprv 50 let věku svého. Pozůstali po něm: vdova, jeho druhá manželka Beatrix z Bourbonu, z jeho 4 synův jen Karel, Římský císař a král Český, Jan Jindřich, bývalý hrabě Tyrolský, a Václav z druhého manželství, potomní vojvoda Luxenburský, konečně z jeho 4 dcer jediná Guta čili Bona, manželka Jana, nástupce trůnu francouzského a dosud vojvody Normandského, která již 11. září následujícího roku 1349, dřív než manžel její, syn krále Filipa VI., na trůn vstoupil, také umřela, stavši se pramateří nejen všech potomních Francouzských králův, z domu Valois, nýbrž také vojvod Burgundských.

Král Jan panoval po 36 let, ovšem více slavně nežli zdárně: nedal nikdy cizímu nepříteli hranice České země překročiti, a rozmnožil Českou říši stálým nabytím Chebské krajiny, země Budišínské a Zhořelické čili horní Lužice a větší části Slezska.

Divným řízením Božím neskončila se historie krále Jana s jeho smrtí, neboť jako za živa tak i po smrti neměl pokoje; odpočívat nyní již v desátém hrobě. Ve své poslední vůli, kterou již po svém úplném oslepnutí učinil, žádal býti pochován v Clairfontaině, kláštere nedaleko Arlonu v hrabství Luxenburském. To se mu však nevyplnilo. Brzo po bitvě u Kreščaku vykopali mnichové blízkého kláštera Valloire tělo krále Jana z jeho prozatímního hrobu na bojišti, a pochovali je ve svém kláštere. Nedlouho však jeho syn a nástupce, Karel, hlásil se o tělo svého otce, aby je počestně mohl pochovati. I tak přenešeno jest z Valloire do Luxenburka města, a pochováno ve chrámě Panny Marie kláštera Benediktinského, kdež mu Karel skvostný náhrobek dal postaviti a jej erby a obrazy českých hrdin s králem zároveň u Kreščaku padlých ozdobiti. Tam leželo tělo královo až do r. 1540, kdež klášter vyhořel a náhrobek skažen byl. Následkem toho přenešeny jsou královské ostatky do hořejšího města k Františkánům, kteří je prý za peníze ukazovali. Roku však 1592 byl Benediktinský klášter na novo vystavěn a požadoval královské ostatky nazpět. Františkáni nechtíce je vydati soudili se o ně, museli pak je předce vydati, a Rakouský arcikníže Albrecht, náměstník v Nizozemích, dal u Benediktinův králi Janovi nový skvostný pomník vystavěti, který prý 17.000 zl. stál. R. 1684 dobyl Luxenburka Francouzský král Ludvík XIV., a klášterní chrám a s ním i pomník Janův zase shořel. Klášter již nebyl na tom samém místě obnoven, nýbrž přeložili jej na jiné v městě dolejším. Tam opět královské ostatky složili a třetí pomník postavili, který ještě, ač bez ostatkův, stojí. R. 1792 vpadli francouzští republikáni do Luxenburka, mnichové utekli, a kláštery byly zrušeny. Ostatkům krále Jana velké nebezpečenství hrozilo, neboť Francouzové plenili a bořili všecky památky králův; avšak jistý pekař, jménem Adam Bastien, je tajně odklidil a ve skříni ve svém domě uschoval. Za císaře Napoleona I. na skříni s ostatky se ne-

myslilo, a později šla pověst, jakž i Bastien dotvrzoval, že ji uprchlí mnichové do Prahy odvezli. Však to pravda nebylo. Bohatý fabrikant kamenného nádobí, jménem Boch-Buschmann, mající svou fabriku na venkově blíž města Luxenburka, dostal tu skříni od pekaře, a to se schválením mnichův, jak jeho syn píše, i schoval ji u sebe; neboť mnichové Benediktini soudili, že za městem bezpečněji bude schována, nežli ve městě. Vyvezení do Čech bylo jen vymyšleno, aby pekaře k vydání vzácné památky snadněji naklonili. Skříně zůstala v Buschmannovské fabrice, a mladší Boch-Buschmann vzal ji s sebou, když opouštěl dům rodičův a do Metlachu v okolí Trevírském se stěhoval. Tu v Metlachu otevřel obecenstvu svůj pěkný kabinet přírodních věcí, a mezi jinými vzácnostmi ukazoval též kosti krále Jana Českého, sestavené v kostlivce. R. 183[illegible] přišel se na ten kabinet podívat také Bedřich Vilém, nástupce trůnu Pruského, potom co král čtvrtý toho jména, a test si na mladém Boch-Buschmannovi kosti krále Jana vyžádal, a na svůj zámek Kastell nad řekou Saarou v Porýnsku je odvezl, vystavěv tam nový, nyní již šestý pomník králi Janovi. Tak nyní odpočívá král Jan v Kastellu, na skvostném hradě královské rodiny Pruské v zemi Porýnské. Roku 1838 téhož dne a v tétéž hodině, ve které král Jan před 500 léty v bitvě u Kreščaku padl, byl jeho nový náhrobek posvěcen. Představuje starobylou rakev v polovypuklé práci, na ní rytíře na koni, před ním dělo, kterým se v oné bitvě ponejprv střílelo, vedle jehož smrt s kosou a se starofrancouzským heslem: „Je uaines tout", to jest: Já všecka vyrovnávám.

HLAVA III.

Karel I. co císař Římský toho jména IV.

Od roku 1346 do 1378.

Karlovy nesnáze a jeho korunovace v v Bonnu na Římské království.

1346 26. listopadu.

Jak asi Čechové a Moravané zprávu o smrti krále Jana přijali, o tom nám tehdejší kronikáři žádných zpráv nedávají. Karel sám, nyní dědičný král Český a volený král Římský, nalézal se po bitvě u Kreščaku v položení velmi nesnadném. Odstraniv se z bitvy do francouzského kláštera v Ourschampsu delší čas tam pro své rány poležel a tudíž dosti času měl, o svém těžkém položení a své okamžité opuštěnosti rozjímati, neboť byl v tu chvíli právě jako rytíř v cizině bloudící a dobrodružství vyhledávající.

Jeho hlavní protivník, císař Ludvík, rozmnožil v posledním čase svou moc náramně, tak že Karlova moc v té chvíli nemohla jí odolati, neboť kromě titulu krále Římského neměl Karel v říši Německé ještě téměř ničeho. Jeho přítel, král Filip VI. Francouzský, po své porážce u Kreščaku nyní sám potřeboval pomoci, a apoštolská stolice, mimo všecko osobní přátelství Klimenta VI., předce jen vlastního prospěchu vždy vyhledávala. Karel neměl po ztracené bitvě ani vojska ani peněz, nepřítel jeho byl na blízku a on sám byl vzdálen od království svého Českého, z kterého jedině sílu a moc mohl čerpati. Jenom hrdina anebo pošetilec neztratil by mysl při takových těžkostech a v takovém nebezpečenství, praví Palacký, a jenom velenadaný kníže mohl se s takovým protivenstvím v boj pustiti, a štěstím podporován v tomto boji slavně obstáti.

Největší obtíž připravovaly mu jeho závazky k papeži; musel papeži mnohé věci ještě před svým vyvolením na Římského krále přislíbiti, které sice neobyčejné nebyly, jež chtěl věrně vyplniti, pro něžto však mnozí předešlí císařové se vzpírali a s papežem války vedli. Jak jsme již nahoře uvedli, zavázal se Karel papežových zemí a krajin se nedotýkati, měl nyní k vůli papeži všechny zákl a skutky svého soupeře, ssazeného cís

za neplatné vyhlásiti, všechny přípovědi od svého děda, císaře Jindřicha VII. a jiných císařův apoštolské stolici učiněné vyplniti; bez papežského povolení neměl do Italie vkročiti, a kdyžby do Říma přišel, aby se tam na Římské císařství korunovati dal, měl téhož dne zase z Říma odtáhnouti a do Němec se vrátiti. A že to všecko svědomitě tak chtěl vyplniti, sočili naň Němci zvykli jsouce, po příkladu dosavadního císaře Ludvíka na papeže nevražiti a jeho církevních trestů si nevšímati, i zvali Karla „popským císařem".

Vyléčiv se v klášteře Ourschampském odebral se Karel napřed do města Verdunu, potom do Arlonu ve hrabství Lucenburském. Ve správu toho hrabství uvázal se nyní vlastním jménem a nikoliv na jméno bratra svého Václava. Jeho starý strýc, arcibiskup Balduin Trevírský, činil zatím přípravy k jeho korunování na Římského krále. Cáchy a Frankfurt nechtěly Karlovy brány své otevříti, držíce ještě s císařem Ludvíkem; uveden jest tedy Karel do města Bonnu nad Rýnem, a zde ve hlavním chrámě korunován jest dne 26. listopadu 1346 od Valrama, arcibiskupa Kolínského, u přítomnosti mnoha arcibiskupův, biskupův a opatův, však nemnohých světských říšských knížat.

Konečně přišel Karel dne 13. ledna 1347 do svého království Českého, a byl v Praze co nový král slavně i radostně od duchovenstva i všeho lidu českého přivítán. Tak vstoupil Karel po svém otci na trůn český, a vydal mocný list všem stavům království Českého a markhrabství Moravského, jímž všecka práva a veliké svobody těchto zemí potvrdil, a hlavně tyto kusy držeti a věrně zachovávati přislíbil: že totiž nebude požadovati berně od zemí, vyjma případy, kdyžby se měla vystrojiti svatba v domě královském, že na zemské úřady v Čechách jen rozené Čechy, na Moravě jen rozené Moravany dosazovati bude, že svobodné dědické právo v rodinách až do čtvrtého kolena po meči i po přeslici průchod míti má, aniž by dědictví jakožto odúmrtí na královskou komoru připadnouti mělo, konečně že žádný Čech a Moravan není povinen, pro dobývání cizích zemí do války za hranice jíti. Také veškerému duchovenstvu listem jiným osvědčil svou obzvláštní mi[l]ost královskou. Avšak nedlouho se v Praze zdržel, a musel pro upevnění svého důstojenství v Němcích brzy zase odejeti.

Kterak se císař Ludvík k novému Římskému králi choval.

1347.

Císař Ludvík dost nejapně si počínal, a moha Karlovi mnoho překaziti, ano s mocí, kterou měl, i do Čech vpadnouti a všechny záměry jeho v niveč obrátiti, jezdil pouze po knížatech a po říšských městech, aby je u věrnosti k sobě zachoval. Z Řezna však poslal dne 7. ledna 1347 hanlivý list Karlovi, plný hrubých nadávek, nejapných výhrůžek a slov chvástavých, z kterého jenom na ukázku něco málo tuto položíme:

„My císař Římský, který opatřením božím žezlo nad světem držíme, na trůnu věčné slávy sedíme, který jsme sloup celý vesmír nesoucí, kterým celý svět slouží a se koří, před kterým se třesou národové barbarští, ... my se diviti musíme velice a smáti tobě pidimužíkovi, který se proti nám, velikánu, staví, mravenci, který lva chce pohlitit . . . Setrváš-li ve svém šeredném bláznovství, zbudíme tě ze sna a rozdrtíme moc tvou vymyšlenou jako nádobu hrnčenou, a v niveč ji obrátíme a rozptýlíme, jako prášek kmitající se na slunci . . ." a tak dále.

Karel mu na to dne 10. února 1347 z Chebu odpověděl káravě, z vysoka a spolu duchem nábožensko-biblickým.

Císař Ludvík nepočínaje tedy ničeho proti Karlovi, chtěl se především na papeži vymstiti a spojil se k tomu cíli s blouznivým dobrodruhem římským, kterému na tom záleželo, jakby světskou moc papežovu v Římě mohl podkopati. Byl to jistý Cola di Rienzo. Císař k němu tajné posly vypravil a s ním se umlouval; po nedlouhém čase potom poštval Cola di Rienzo celý Řím proti papeži, a svými lichotivými řečmi Římany tak omámiti uměl, že jej za tribuna lidu vyhlásili, a pod jeho vládou býti chtěli, proto že jim sliboval, že starou republiku Římskou zase obnoví.

První panovnické péče Karlovy, a jeho snahy o dobytí Tyrolska.

1347.

Karel se jen osm dní v Praze zdržel, a hned zas 22. ledna 1347 ji opustil. Leželo mu především na srdci, jakby Tyrolska, jeho bratrovi nešlechetným a zločinným způsobem vzatého, pro něj mohl se zase zmocniti. I hledal podpory svých zá-

myslů u vojvody Albrechta Rakouského a krále Ludvíka Uherského, k nimž tedy především si zajel. Avšak císař Ludvík, přiveda oba panovníky na svou stranu, Karlovi to překazil.

Vrátil se tedy Karel zase do Prahy, a dříve nežli pro zamyšlenou výpravu do Tyrol něco podnikl, zabýval se starostí o zvelebení svého království Českého. Učiniv potřebné přípravy vydal se Karel 5. dubna 1347 do Tyrol. Vzal jenom tři důvěrné druhy s sebou, a pro lepší jistotu všickni čtyři přestrojili se, vydávajíce se na cestě za kupce. Tak se dostali nepoznaní do Tridentu k tamnějšímu biskupovi. Sem přišli v krátce na to také legát papežský a poslové od Karlova svaka, Jana, dědice trůnu francouzského. S nimi se všemi se Karel v Tridentě smluvil a dostal vojska od patriarchy Aquilejského, pána Veronského, Milánského, Ferrarského a ode mnoha jiných knížat italských. Postaviv se v čelo těchto vojsk, hned polní tažení nastoupil a v krátce zase měst Belluna a Feltri se zmocnil. Potom vešel do samých Tyrol, dobyl města Meranu a jiných míst a poplenil město Bolzano. Odtud se přihrnul před hrad Tyrol, v kterém Markéta Hubatá sídlela, a obléhal ji velmi krutě. Markéta však byla jak lidem zbrojným tak i spíží na celý rok dobře opatřena, tak že málo naděje bylo na dobytí hradu jejího. Přichvátal císař Ludvík proti Karlovi, který upustiv od Tyrolu proti němu se obrátil, a bez velkého namáhání císařovy Bavoráky z celých Tyrol vytloukl, tak že císař Ludvík s velkou hanbou s pole ustoupiti musel. Avšak potom přišel císařův syn, Ludvík Braniborský, s mocí mnohem silnější, Karel utrpěl porážku, ztratil města Meran a Bolzano a biskup Churský do zajetí přišel. Válka však se protáhla až do měsíce července; Karel vzkázal do Čech pro pomoc, 2000 českých rytířův a panoší do Bavor vpád učinili, krajiny válkou postížené mnoho bídy snášely a žádná strana nemohla druhou přemoci. Když pak konečně velký hlad vznikl a dalšímu vedení války velmi překážel, tuť Karel sobě umínil, konec jí učiniti. Všecko, čeho v poledním Tyrolsku dobyl, dal za velké sumy v zástavu Viskontům Milánským a pánu Karrarskému, a přes Uhry do Čech se navrátil, maje v úmyslu, dáti bratru svému Janu Jindřichovi za Tyrolsko v náhradu markhrabství Moravské.

Korunovace Karla na království Č

1347 2. září.

Karel vrátil se do Prahy ku
měsíce srpna 1347. Zde byly již v
přípravy ku korunovací nového král
ského učiněny. Karel již před svým
dem do Tyrol vydal zevrubné pouč
tom, kterak se ta korunovace vyk
má, i chtěl míti při tom hlavně t
obřady, na které se sám vlastníma
díval při korunovaci Francouzského
Filipa VI. v Remeši. Tento nový po
korunovace byl latinsky a česky s
a rozdáván a pro budoucnost nařídi
rel, aby se všickni potomní králové
při korunovaci podle toho pořádku
Kromě skvostné koruny Svatováclav
kterou již r. 1345 shotoviti dal, také
ní královské klénoty, totiž říšské já
žezlo, prsten, královský ornát a jiné,
pořídil. Na Vyšehradě měly se obřad
čiti a na Pražském hradě při zvlá
účastenství arcibiskupa a duchove
dokončiti. Praha již se hemžila množ
vzácných hostů k té slavnosti pozva
a všickni stavové říše České v přeho
počtu též se dostavili. Kromě arcibis
bylo tu pět biskupův, deset knížat,
nimi také kurfürst Rudolf, Saský
voda, mnozí knížata a hrabata z N
a veškeří zemští pánové z Čech, M
a Slezska.

V den před korunovací, 1. září,
máždili se nejpřednější biskupové, k
ta a zemští pánové, totiž arcibiskup
nošt, biskupové Jan VII. Volek
moucký, Předslav Vratislavský a
I. Litomyšlský; kníže Jan Jindř
králův bratr, lenní knížata Miku
mladší Opavský, Bolek O
ský, ještě pět jiných Slezských k
pan Jošt z Rosenberka, Vilé
Landštejna, Bertolt, Čeně
Jindřich z Lipé, Hynek Be
z Dubé, Vaněk (Václav) a Be
(Benedikt) z Wartenberka, Je
(Jan) z Michalovic, Hynek z
choda, Štěpán a Jaroslav
Šternberka, Ješek z Wart
berka, Hynek z Waldštejna,
nek z Žleb, Oldřich a Jindř
z Hradce, Ješek z Kravař a
zí jiní. Tito všickni předstoupivše
Karla, učinili prosbu k němu, aby s
Českého krále korunovati dal, i aby
Římský král potvrdil právo od papeže
menta VI. Pražskému arcibiskupovi d

aby místo arcibiskupa Mohučského jenom on králi Českému korunu na hlavu sázeti a na království České pomazání dáti směl. Karel tak učinil, a vydal na to arcibiskupovi císařský list pod zlatou bullou, jejž všickni říšští knížata tu v Praze přítomní co svědkové podepsali.

Když se to stalo, odebral se Karel provázen jsa od arcibiskupa, knížat, všech zemských pánův, rytířův a vládyk na Vyšehrad. Tam ve chrámě kapitulním vykonal svou pobožnost, a pak byl zase na Pražský hrad veden, byl přítomen nešporům ve hlavním chrámě u sv. Víta, a po nich vyprovázeli jej kněží a pánové do jeho královských pokojů.

Druhého dne, 2. září, sešli se arcibiskup, oba biskupové Olomoucký a Litomyšlský, jeho suffraganové, a jiní prelátí ve hlavním chrámě na hradě Pražském, oblekli na sebe ornáty, a šli nesouce královské roucho, meč sv. Václava, kříž, kadidelnici a svěcenou vodu do královského palácu, aby krále do chrámu uvedli. Král tu již očekával leže na skvostném loži a obklíčen jsa od zemských nejvyšších úředníkův, kteří byli: Jošt z Rosenberka, nejvyšší zemský komorník, Ondřej z Dubé, nejvyšší zemský sudí, Jindřich z Lipé, nejvyšší zemský maršálek, Hynek z Waldšteina, nejvyšší sudí dvorský, Hynek Berka z Dubé, purkhrabí Pražský, kromě mnoha jiných pánův. Arcibiskup krále nakadil, svěcenou vodou pokropil, a zdvihl jej za ruku s lože. Pojali jej pak oba druzí biskupové pod paždí, a vedli jej processím do hlavního chrámu — ještě starého — u sv. Víta. Před králem nesli nejvyšší úředníci zeměští korunu, žezlo, říšské jablko a meč sv. Václava, nejvyšší zemský komorník kráčel v čele průvodu maje hůlku v ruce, a za králem kráčeli knížata a nejpřednější zeměští pánové při slavném znění všech zvonů Pražských.

Ve chrámě byly královské zemské klénoty na velký oltář položeny, král se usadil na trůnu, a biskupové, knížata a pánové okolo něho se rozsadili. Po některých krátkých modlitbách učiněno jest dvoje krátké kázaní, jedno k osobám duchovním, druhé, bezpochyby české, k osobám světským. Potom arcibiskup povstav promluvil ku králi řka: „Chceš-li svatou víru od křesťanských mužův danou držeti a skutky spravedlivými chovati?“ Odpověděl král: „Chci.“ Na to se tázal arcibiskup dále řka: „Chceš-li království toto od Boha tobě propůjčené podle spravedlnosti otcův svých spravovati a chrániti?“ Odpověděl král: „Slibuji věrně, že tak učiním, jako že mne Bůh silou svou posilňovati a moji věrní svou pomocí přispívati budou.“ Tu se arcibiskup k lidu obrátil řka: „Chcete-li knížete Karla za hlavu svou a za krále svého uznati a jeho poslušni býti?“ Načež veškeré duchovenstvo, všechna šlechta a lid jako jedním hlasem česky odpovídali řkouce: „Rádi, rádi, rádi!“

Když se to stalo, uvrhli se biskupové před oltářem na zem, pomodlili se, a arcibiskup odříkával litanii ke všem svatým, v které mezi jinými verši také následující říkán byl: „Pane, prosíme tě, vyslyš nás, aby na důstojenství císařské byl povýšen.“ Pak se začala velká mše zpívaná. Mezi epištolou, když v kůru zpívali, přinesli dva opatové s infulemi na hlavách ze Svatováclavské kaple v kalichu svatý olej a podali jej arcibiskupovi, který krále na hlavě, na prsou a na ramenou pomazával řka při tom: „Maži tě svatým olejem za krále ve jmenu otce, i syna i ducha svatého. Amen. Pokoj s tebou.“ Král odpověděl řka: „A s duchem tvým.“ Potom arcibiskup vykonav modlitbu učinil požehnání roucha králova, oblékl jej v ně a pomazal mu ruce svatým olejem; pak mu podal královský plášť, opásal jej mečem, dal mu prsten na prst, žezlo a říšské jablko do rukou. Konečně vzata jest koruna s oltáře, a arcibiskup Arnošt vložil ji králi na hlavu řka při tom: „Vezmi korunu království“ a t. d. Po každém tom obřadu odříkávaly se vždy krátké modlitby. A když král korunován byl, vedli biskupové krále od oltáře ke trůnu, na kterém se posadil, a veškeren lid vysokým hlasem zpíval: „Hospodine pomiluj ny!“ A když dokonali, král hlasitě před lidem učinil vyznání a slib těmito slovy: „Já Karel, Římský a Český král, vyznávám a slibuji před Bohem a jeho anděly, nyní a v časích budoucích zákon, spravedlnost a mír svaté Boží církvi a národu mně poddanému podle vší své možnosti a svého svědomí hájiti a zachovávati, ke všem milostivě se míti, jakž to s radou věrných svých nejlépe vyhledati budu moci, biskupům kostelův Božích všechnu povinnou úctu prokazovati, a co kostelům jim poručeným od císařův a králův dáno neb navráceno jest, bez porušení zachovati; slibuji také,

že k opatům, pánům, rytířům a vladykám v milosti své se zachovám, tak jak mně k tomu moji věrní raditi budou. Amen."

Potom přivedena jest dvěma biskupy královna Blanče, prostovlasá s přikrytou hlavou před oltář, klekla a modlila se zároveň s arcibiskupem, kterýž potom k ní přistoupiv mazal ji na kříž svatým olejem na hlavě, na prsou i na plecích. řka: „Ve jméno otce, i syna i ducha svatého prospějiž tobě to mazání svatého oleje ke cti a ku potvrzení na věky věkův. Amen." Potom dal královně žezlo a vloživ jí prsten na prst, vstavil jí korunu na hlavu, kteroužto vstavenou se všech stran drželi pánové zemští; arcibiskup pak řekl: „Vezmi korunu chvály a čest vesele, abys skvějící skvěla se a věčným radováním korunována byla. Amen." Po modlitbách pánové, kteří korunu drželi, dovedli ji ke trůnu vedle krále skvostně připravenému, a tu ji posadili. Abatyše kláštera Benediktinek u sv. Jiří, Aneška z Přešťova, vždy tu byla po boku královny, kterouž ostatně také její dvůr skládající se z pánův a paní z nejpřednějších rodů otáčel. Po dokonané korunovaci krále a královny pokračováno jest ve velké mši zpívané; při slovích evangelia: „Dejte císaři, co jest císařovo a Bohu co Boží jest", sňaty jsou koruny s hlav krále i královny, a oba políbili evangelium od arcibiskupa jim podané. Po offertorium šli král a královna obětovat, koruna a meč před nimi byly nešeny; král obětoval bílý chléb, stříbrnou konvici s vínem a kus zlata, královna totéž, pak se oba na své trůny zase posadili. Po skončené mši uklekli král a královna zase před oltářem a přijali večeři Páně, kterou jim arcibiskup podával.

Po odbytých obřadech v kostele odebrali se král, královna, všickni vznešení hosté a celý dvůr s hradu Pražského na Staré město k slavným korunovačním hodům. Na prostranném Novém tržišti u sv. Havla, tu kde potom velké kotce stály, vystavěn byl velký palác ze dřeva, drahými sukny a koberci celý potažený a korouhvemi ozdobený. Na tom paláci byla slavná hostina; králi i královně posluhovali při tabuli královští dvorští úředníci na vystrojených koních sedíce, každý dle povinnosti svého úřadu. Hody byly skvostné a hojné pro všecky cizí i domácí hosty, které král zároveň i vzácnými dary podělil. Hudba provozovaná na rolične nástroje obveselovala všecky hlučné hodovníky; pak následovaly turnaje a jiné hry rytířské, a lid se obveseloval jak obyčejně po celý den ostatní.

Založení kláštera Karmelitánův u P. Marie Sněžné a kláštera Slovanského v pozdějším Novém městě Pražském.

1347.

Třetího dne, 3. září 1347, odebral se král Karel s královnou, se všemi svými hostmi a zemskými pány z hradu Pražského zas do Starého města, a za Svatohavelskou branou, nynějším Můstkem, před městem na tak zvaném Písku položil slavným obřadem první kámen k nynějšímu chrámu Panny Marie Sněžné a vedle něho k novému klášteru, do něhož mnichy Karmelitány uvedl. Dříve z královského palácu na Novém tržišti vystavěného, v kterém předešlého dne hodováno bylo, daroval mnichům, aby si z něho prozatímné obydlí a kapli vystavěli, nežliby stavba velikého chrámu dokončena byla. Chrám ten, nyní Františkánský, ač za našich časů snížený a znamenitě zmenšený, jest dosud nejvyšším chrámem v Praze, a býval prvotně velmi výstavný a gotickým způsobem ozdobený. Zakladací list vydal Karel mnichům Karmelitánům o půl třetího měsíce později, dne 19. listopadu 1347 v Normberce, a daroval jim celé to místo na Písku od hradeb Staroměstských u Svatohavelské brány až k Židovské zahradě, která tehdáž před i po založení Nového města Pražského byla všeobecným pohřebištěm Židův z celého království Českého.

Jakož Karel již r. 1346 dne 9. května od papeže Klimenta VI. povolení vymohl, aby směl pro slovanské mnichy v Čechách klášter založiti, tak nyní dosednuv na trůn otců svých neodkládal tento svůj záměr skutkem provésti. Svědčí to nejslavněji o upřímném slovanském smýšlení krále a císaře Karla; neboť zajisté povolav do Čech mnichy slovanské za tehdejších běhův válečných v jižních krajinách z klášterův jejich zahnané a po jiných zemích bloudící, aby v Čechách služby boží a cvičení v naukách křesťanských podle svého starodávného, od římských papežův jim povoleného způsobu slovanským jazykem vykonávali, a Čechy v tom posvátném a ušlechtilém jazyce také vyučovali: chtěl Karel položiti základ k opětnému sblížení se národů Slovanských

kteří během věkův a nepříznivým působením cizích národův od sebe byli odloučení, chtěl je zase sjednotiti, a Čechům příležitost dáti, aby, znajíce již ducha vzdělanosti světa západního, také k slovanským svým bratřím zření měli a s nimi pomocí svatého náboženství a ušlechtilého jazyka církevního v duchu se srovnávali, jedni na druhé aby potom obapolně dobře působili, bratrskou mysl šlechtili, jedni druhým všelikou pomocí přispívali. Další záměr Karlův při tom také byl, aby tím založením napomáhal a připravoval sloučení církve východní s církví římskou, o které se tehdáž již jednalo. Následujíce pozvání Karlova přišlo toho času 80, dle jiných zpráv však 120 slovanských kněží řádu Benediktinského z Charvat, Bosny, Srbska a z Dalmacie do Prahy, a byli mezi nimi Srbové, Charvaté, Dalmatinci, Bulhaři a Rusové. Karel sobě umínil, vystavěti jim klášter v místech budoucího Nového města Pražského, a vykázal jim místo na Skalkách, kteréž leží proti Vyšehradu na výšině nad Podskalím, starodávným sídlem Pražských dřevařův. Tuto stával od starodávna již farní kostelíček sv. Kosmy a Damiana, kterýž až do vystavění nového velikého chrámu těm slovanským mnichům, aby v něm služby Boží vykonávali, byl odevzdán. Nový klášter slovanský měl tedy v tom místě již nyní býti založen, a to ke cti sv. Jeronyma, o kterém se tehdáž ještě věřilo, že svaté písmo z jazyka hebrejského do slovanského přeložil, potom domácích patronův Cyrila, Methodia, Vojtěcha a Prokopa. Karel nařídil mnichům, aby podle své starodávné zvyklosti v tomto klášteře jak mši svatou, tak i hodinky, zpěvy a všechny ostatní služby Boží v církevním jazyce slovanském, Čechům srozumitelném, vykonávali; neboť měl za to, jak samému papeži r. 1346 v Aviňoně dokazoval, že tím jazykem tito mnichové v Čechách velmi prospěšně účinkovati mohou na rozmnožení a zvelebení víry křesťanské, poněvadž prý Čechové snadno v podezření berou, čemu nerozumějí, obřady totiž latinským jazykem vykonávané, a proto prý i písmu svatému rozuměti nechtějí. Zakladací list vydal Karel také teprv po dvou měsících na své jízdě po německé říši, když se právě v Normberce zdržoval, dne 19. listopadu 1347. Poslalť jej arcibiskupovi Arnoštovi do Prahy žádaje velmi snažně, aby založení toho kláštera, kteréž mu velmi na srdci leží, v nejkratším čase uskutečnil. Na výživu mnichův vykázal dostatečné nadání v platech a pozemcích, při tom jim také odevzdal faru sv. Kosmy a Damiana, k níž Podskalí náleželo, a kterou později kapitula Vyšehradská klášteru tomu postoupila. Na to byl první od císaře ustanovený opat od arcibiskupa Arnošta a od opata Břevnovského Strahobora v toto své sídlo slavně uveden. Byl to bezpochyby opat Ivan, rozený Charvat. Papež Kliment potom 3. února 1349 opatovi a jeho nástupcům udělil právo pontifikalií, to jest, že směl při službách Božích infuli, berli a prsten nositi. I napotom staral se císař Karel o to, aby tento pro zvelebení jazyka a národu Českého založený klášter svému účelu důstojně vyhověti mohl.

Mnichové užívali ve svých knihách písma slovanského, avšak ne toho samého, které svatý apoštol Slovanův, Cyril, vynalezl, a které se kyrilicí zove, nýbrž písma hlaholského, kterého do dnešního dne ještě užívají slovanští kněží obřadu katolického v Dalmacii, Istrii a na ostrovích Adriatského moře, a které se od kyrilice podstatně liší. Karel tedy, aby měli s dostatek knih bohoslužebných tímto hlaholským písmem psaných, ustanovil v klášteře zvláštního písaře, bratra Jana, jemuž deset hřiven ročního platu vykázal, aby prý v ušlechtilém jazyce slovanském rozličné knihy psal a přepisoval, jichž on sám, císař, také veliké množství zaopatřil a klášteru daroval. Mezi těmi slovanskými knihami byla také od císaře Karla darovaná převzácná památka po svatém opatu a dědici českém, Prokopovi, evangelium písmem kyrilským jeho vlastní rukou psané, jediný to pozůstatek služeb božích a nauk slovanských v klášteře Sázavském druhdy pěstovaných, o jehožto osudech jsme již v 1. knize této Kroniky na str. 171 a 172 patřičnou zprávu podali. Pozdější opat Pavel, řečený Medvěd k tomu rukopisu připojil r. 1395 ještě druhou část písmem hlaholským psanou, poznamenav na konci, že „první část psal sv. opat Prokop vlastní rukou, a že jí císař Karel klášteru Slovanskému daroval, sv. evangelium a epištoly v připojené druhé části pak že se mají zpívati v Boží hody když opat pod korunou mši slouží."

Český národ brzy oblíbil si slovanských služeb Božích, které četnou návštěvou nad obyčej zvelebeny jsou, tak že nábo-

ženství valně u Pražanův prospívalo a český jazyk tím velké cti a znamenitého zvelebení docházel, jak sám císař Karel o tom v jednom listu svém vydal slavné svědectví. Od samého pak počátku Čechové ten klášter a to místo na Slovanech zvali.

Karlova výprava proti Ludvíku Bavorskému, téhož smrt a Karlovy jízdy v Němcích.

1347—1348.

Za času těchto korunovačních slavností získal Karel stavy říše své, že se vesměs uvolili, táhnouti s ním se vší zbrojnou mocí svou do Němec proti císaři Ludvíkovi, aby déle Karlovi protivovati se a jemu v Němcích škoditi nemohl. V Domažlicích měli se zástupové královského vojska českého shromážditi a na krále čekati. Karel ustanoviv bratra svého, Jana Jindřicha, za správce Čech a Moravy na čas nepřítomnosti své v zemi, odejel do Domažlic dne 13. října 1347. Avšak již na cestě do toho města proskakovala novina, že císař Ludvík náhle umřel, a když Karel dne 16. října do Domažlic přijel, dostal jistou zprávu, že císař Ludvík skutečně dne 12. října, když nedaleko Mnichova na medvědím lovu byl, mrtvicí raněn mrtev s koně spadl. Tuto událost považoval Karel za řízení Boží a děkoval Bohu, že jej od tak mocného nepřítele osvobodil. Nicméně nastoupil předce válečné tažení své a vešel do Bavor. Když mu však v Bavořích nikdo na odpor se nestavěl, a obyvatelé jak ve Štrubině tak v Řezně za Římského krále jej přijali a slavně hostili, tu Karel vojsko své domů obrátil, aby v Německé říši neloupilo a jiných škod nečinilo a lidu německému k žalobám příčiny nezadávalo. Podržtě Karel tedy jen skrovné komonstvo při sobě, v kterém se také kurfürst Rudolf, vojvoda Saský, kníže Mikuláš Opavský a biskup Jan VII. Olomoucký nalézali, a odebral se do Normberka, v kterémžto říšském městě po celý měsíc listopad se zdržoval. Sem k němu přicházeli říšští knížata a jiní stavové ze všech končin německých, jichžto dílem velkými obětmi a sliby musel získati, aby jej za císaře uznali. Také tuto v Normberce několik listů do Čech vydal, které se nových založení a zařízení týkaly, jako výše spomínaných dvou nových klášterů v Praze. Z Normberka obrátil se Karel do Šváb a do zemí Porýnských, i navštívil tam města Strassburg, Basileji, Špiru, Wormus a Mohuč. Nemaje vojska při sobě nenalézal v Němcích všude ochotného přijetí, neboť bavorská strana knížat, kteří se zemřelým císařem drželi, byla vždy ještě mocná, a přičiňovala se k tomu, aby Karel svržen a jiný král zvolen byl. Poslové ssazeného arcibiskupa Mohučského, Jindřicha z Virneburka, falc. hraběte Ruprechta a markhraběte Ludvíka Braniborského sešli se dne 7. ledna 1348 v Horním Lahnšteině nad Rýnem, zrovna naproti Rense, a zvolili tam ve jménu svých pánův Edwarda III., krále Anglického za krále Německého, právě když se Karel v Mohuči zdržoval a se svým strýcem, Balduinem, arcibiskupem Trevírským, o záležitostech říšských se radil. Karel vypravil hned posly ku králi Edwardovi, kterýž potom nabídnutý jemu od protivné strany trůn německý nepřijal, ba naopak ku Karlovi dne 23. dubna 1348 do Prahy posly vypravil a s ním přátelskou smlouvu uzavřel.

Z Mohuče obrátil se zase Karel do Šváb, a přišel do města Rotenburka nad Nekarem. Zde švábští rytíři jemu ku cti slavný turnaj zařídili, v kterém se Karel, maje zalíbení v takových zápasech rytířských, také sám účastnil. Vzal totiž brnění jistého švábského rytíře, Schildhardaz Rechberku, na sebe, aby poznán nebyl, a vmísil se mezi zápasníky; byl však od silnějšího rytíře s koně svržen. Karel mu za ten rytířský kousek dal šedesát hřiven stříbra darem. Když se druhého dne zase měl turnaj obnoviti, poslal také Karel svůj štít, aby jej mezi zápasníky vřadili. Rytíři však zdráhali se s ním v zápas vejíti, bojíce se, že kdyby se mu něco stalo, mohlo by se říci, že švábští rytíři zrádu obmýšleli. Odtud jel Karel do Ulmu, kde přijal posly ze čtyřmecítma měst švábských, která jemu přísahu věrnosti skládala a za císaře jej přijala. Když chtěl z Ulmu přímo do Čech jíti, číhali naň nepřátelé jeho strany bavorské zakládajíce mu cestu a chtíce jeho osoby se zmocniti. Vrátil se tudíž do Ulmu a jinou cestou a zajížďkou dostal se do Normberka, potom přes Bamberka a Cheb asi ku konci února 1348 přijel do Prahy, svého stálého sídla a hlavního města, jehožto obyvatelé s ne-

lávou a radostí jakožto první-
aného krále Českého i Řím-
eň jej vítali.

Nového města Pražského.

1348.

Karel, kterého již tak stále budeme, ačkoliv podle tehdejení, pokud v Římě císařskou runován nebyl, jen za Řím- Německého krále byl pokládajisté dřív, nežli panování po astoupil, velké věci v úmyslu, těl vlast svou Českou zvelebiti. na trůn císařský a maje první ísto mezi křesťanskými panovuti, pomýšlel již záhy na to, císařské a královské sídelní aha totiž, ještě ne dosti vel- všechno lidstvo v sobě mohla jež sláva jeho císařského dvo- více vysoké školy, jež v ní nýšlel, do ní budou lákati: i obě, o tak veliký kus Prahu by se nejpřednějším hlavním ádějším co do velikosti i co do jmenovitě tehdejší Paříži, vyla. S počátku zamýšlel založiti sta v místech, kde se Letné pole mezi královským hradem, O-Holišovici rozkládá; nyní však ustil, zvoliv ono prostranství, d Většího města až k vrchu s jedné strany, a potom až k du k polední straně vztahoiž mimo to také všeliké předa kostely dílem již z časův ných stávaly. Vydal tedy cídne 8. března 1348 památné lismi založení a spůsob toho novésta Prahy ustanovil a nařídil. vní listině výslovně takto: „Ze ých starostí, kterými se duše denně zaměstnává, přední a jest ta, kterak bychom to spůli, aby naše království České krásně prospívalo, stálého alo, obecné blaho množilo a nepřátel jisté bylo . . . Tyto obtěžujíce nás nikoliv, naopak těchu nám spůsobují, neboť toto království přede všemi od Boha nám propůjčenýáště zamilovali . . . Vytší město Pražské za to našeho království, a pozorujíce, žeby nemohlo v sobě směstnati veliké množství obyvatelův, jižto se denně množí a pro vysoké školy, jež založiti chceme, ještě více množiti se budou, ustanovili jsme, aby se to město, kteréž stavěti míníme, Nové město Pražské jmenovalo, i aby všechno to prostranství ode zdí nových, jež dá-li Bůh sami vystavíme, až po zdi Starého města určeno bylo k dílu a užitku všech obyvatelův i také všech, kteří se do téhož města přistěhovati chtějí, jakž skrze osoby od nás k tomu zřízené každému ukázáno bude. Také tomu chceme, aby domy na tom místě stavěné se Starým městem jedno město a jako jedno tělo byly, tak aby sobě obyvatelé jejich ve vší spravedlnosti pomocni byli a nepřátelům tím silněji odpírati mohli. Aby pak to město dobrými obyvateli z dobrého vždy k lepšímu se povznášelo, ustanovujeme tímto listem, že obyvatelé toho Nového města požívati mají všech těch svobod, práv, milostí, přízní, obdarování, ctí a zvyklých obyčejův městských, jakož jich požívají a mají obyvatelé města Starého. Také ustanovujeme, aby obyvatelé od svých vlastních rychtářův a konšelův, kteréž jim sadíme, vedle práv a a obyčejův soud přijímali, a aby nikdo jiný před svůj soud je poháněti práva neměl. Také řečenému městu k ozdobě a k ustavičnému rozmnožení ustanovujeme trh týdenní na každý pondělek, a trh výroční, kterýž na den sv. Víta dosud na Starém městě se držívá, na toto Nové město přenášíme s dny a časy s jejich obyčeji a všemi spůsoby. Dále chceme, aby obyvatelé z domův, jež sobě v tomto městě vystaví, a byť by sebe krásnější a nákladnější byly, nám a budoucím králům Českým ničeho neplatili a nedávali, toliko z místa toho, na kterém se osadí, aby platili daň, jak jim hned z počátku při postoupení a odevzdání toho místa uložena a přisouzena bude. Nadto chceme a rozkazujeme, aby ti, kdož městiště k stavení obdrží, do jednoho měsíce stavěti počali, a do osmnácti měsícův aby stavby své dokonali, aby v těch již vystavěných domích také již slušně mohli bydleti, jinak by v trest upadli. Dále rozkazujeme, aby nikdo nestavěl přes meze ulic a rynkův, vysoko nebo nízko; kdož by se toho nedržel, tomu se stavení rozboří a ještě v pokutu upadne. Všecky pak Židy obojího pohlaví, kteří by do toho Nového města k obývání přišli, pod ochranu na-

ši zvláštní přijímáme, přikazujíce soudcům a úředníkům našim, aby těch Židův ode všech překážek, těžkostí a protivenství chránili."

Druhým listem osvobodil císař Karel všecky budoucí obyvatele tohoto Nového města, křesťany a židy, kteří by v něm sobě kamenné domy vystavěli, na dvanácte let ode všech berní, daní a sbírek obecných; této výhody však by jenom ti Staroměstští požívati neměli, kteří by se ze Starého města sem přestěhovati chtěli, neboť nechtěl tomu, aby Staroměstských ubývalo. Konečně rozkázal, aby kromě zbrojířův čili platnéřův a těch kovářův, kteří koně kují, všickni řemeslníci, kteří svou prací velký hřmot dělají a své sousedy tím obtěžují, jako kováři, konváři, koláři, bečváři, sladovny, hvozdy a pivovarové ze Starého města do Nového převedeni byli.

Na velkém prostranství, na kterém císař Karel Nové město založil, stávalo již před tím od starodávna několik předměstí, osad a jiných stavení. Dole na půlnoční straně podle řeky táhlo se předměstí Poříčské, prvotní sídlo Němcův, kterých již tu dávno nebylo, s kostely sv. Petra a sv. Klimenta, s dvorem Křižovníkův s červenou hvězdou a s mlýny. Odtud prostíraly se polnosti náležející větším dílem řečeným Křižovníkům až ku vsi Rybníku čili Rybníčku, při kteréž již tehdáž stával kostel sv. Štěpána a známý již kostel sv. Jana Křtitele na tak zvaném „Bojišti". Před Svatomartinskou branou na konci nynějšího Perštejna stávalo malé předměstí co zbytek někdejšího Svatomartinského újezdu, a za ním mezi nynějšími ulicemi Širokou a Spálenou zaujímala všechno místo až k masným krámům tak zvaná Židovská zahrada, pohřebiště Židův z celého království Českého, jež Židé již asi r. 1253 od krále Přemysla Otakara II. dostali. Od Svatomartinské brány šla nynější Spálenou ulicí obyčejná cesta z Prahy na Vyšehrad. U prostřed té cesty, asi v místech nynějšího Karlova náměstí (Dobytčího trhu) bývalo za starších časův slavné tržiště mezi Prahou a Vyšehradem, v ten čas však, když Vyšehrad více tak znamenitý nebyl, opuštěné. Pod ním stával již tehdaž kostelík u sv. Lazara s domem pro chorobné. Proti Židovské zahradě rozprostírala se s druhé strany Spálené ulice stará ves Opatovice s kostelem sv. Michala. Mezi ní a řekou Vltavou rozkládalo se předměstí Zderazské čili Podzderazí, nynější Jircháře, s farním kostelem sv. Vojtěcha, s mlýny a vápenicí. Na výšině Zderazské stával klášter Křižovníkův Strážcův Božího hrobu se slavným chrámem ss. Petra a Pavla, teprvé v létech 1270—1276 nově vystavěným, potom farní kostel sv. Václava. Tu se u vody k Zderazu připojovalo Podskalí s ohradami a s několika menšími kostely, vztahujíc se až k podhradí Vyšehradskému. Toto podhradí rozkládalo se také po pravé straně potoka Botiče, avšak nyní již své někdejší zámožnosti a důležitosti pozbylo, když od časův krále Přemysla Otakara I. královský palác na Vyšehradě, bezpochyby vyhořev, přestal býti občasným sídlem panovníkův Českých. Místo mezi hradem a potokem Botičem, to jest nynější město Vyšehrad, zvalo se tehdáž Psáře, a bylo pouhou vsí, mající jmeno bezpochyby odtud, že v ní nejvíce bydleli psáři čili hlídači loveckých psů královských. Bylo tu několik menších kostelů.

Císař Karel vydav zakladací listiny hned bez odkladu k založení Nového města přikročil; sám prý vyměřoval ulice, nařizoval, kde mají býti hlavní a druhé menší náměstí, a ustanovil, jak mají běžeti hradby okolo toho města a v kterých místech mají v nich brány státi. O nynějším Karlovu náměstí, kterémuž teprv v pozdějších časích počalo se Dobytčí trh říkati, ustanovil Karel, aby bylo hlavním náměstím čili rynkem Nového města. I hned se kopaly základy jak ke hradbám tak k domům, a když něco již připraveno bylo, sešel císař Karel dne 26. března 1348 v průvodu celého svého dvora z hradu Pražského v místa budoucího Nového města, a vlastnoručně první základní kámen bezpochyby k hradbám položil. Tyto hradby pak stavěly se vysoké a pevné od dolejších mlýnův na Poříčí počínajíc ku straně polední přes bývalé Bojiště na výšinu Karlovskou, odtud pak dolů do Slup a k Vyšehradu, kteryž zároveň také novými hradbami byl obklíčen. Do dvou let byla stavba hradeb i bran dokončena; při hradbách stály asi na 200 kroků od sebe silné věže čtyrhranné, brány pak byly vysoké a veliké, věžičkami a hlídkami ozdobené, z rynkův a náměstí hlavní ulice k nim vedly.

Z těchto prvních hradeb Nového mě- a zbyl podnes jen jeden kus pod Karlo- ém ve Slupích; prvotní brány také ve- něs zmizely, jen vojenský dům, kterému se „Slepá brána“ říká, zřízen jest z dné těchto bran, tak zvané Svinské rány, jejíž původní výšku a velikost ten ům podnes naznačuje.

V krátce oživilo se náramně toto No- é město, i stavělo se pilně a zvelebovalo upectvím a řemesly. Karel o to pečoval, by na okolních výšinách vinice se vy- zely, pro které se révy z Rakous braly, v saměm městě aby se také ovocné ahrady zřizovaly. Když pak po létech to město císař Karel deviti znameni- mi chrámy a šesti rozličnými kláště- zvelebil, měl z toho díla svého tak ve- ké potěšení, že když na Pražském hra- některý říšský kníže jej navštívil, s elkou radostí a hrdostí mu to Nové mě- o z oken ukazoval, řka: „Hle, toť jest lo moje!“

Od těch dob zvalo se Větší mě- to Pražské na pravém břehu Vlta- ležící napořád již Starým mě- tem, a bývalé Nové město pod hra- em na levém břehu Vltavy zváno jest yní Menším městem jako podnes, li Malou stranou.

Brzo po založení Nového města viděl císař Karel pohnuta, vydati dne 20. dubna 348 na Křivoklátě také měšťanům Sta- ého města Pražského list ně- ecký, proto že dosud větší díl přednějších měšťanův Němci byli, kterýmžto li- em jim oznámil, že to Nové od něho ložené město nemá býti jim na ujmu ni na překážku a k obtíži, nýbrž také k většímu zvelebení samého Starého ěsta, kteréž za pravé hlavní město rálovství Českého vyhlásil. I dal Sta- městským jistý, svobodný a nezávadný růchod a průjezd ve dne v noci skrze ové město, a k tomu dvě brány ve ech Nového města, Poříčskou a orskou, se vším jejich příslušen- ím, tak aby Staroměstští ty brány ými úředníky a služebníky osazovati a ými klíči je zamykati a otvírati mohli. otom zakázal, aby z toho Nového mě- a žádné nečistoty, hnoje, bláta, rumy smetí do příkopův Starého města me- ny nebyly. Staroměstský rychtář má íti plnou moc i právo, každého provi- lce stavovati, jimati a trestati v příko- ech i před příkopy až do strouhy, kte- už dešťová voda vůkol Starého města s obou stran do Vltavy tekla. Měšťané a obyvatelé Nového města mají při soudech užívati práva Starého města Pražského, však jako z jiných mnohých měst království Českého tak i z toho Nového města mají odvolání a dotazy o nálezích soudních jíti k radě Starého města jakožto na větší a vyšší právo, a odtud nikam dále, leč na samého krále Českého.

Slavný sněm, listy na práva království Českého, zakladací listina vysokých škol Pražských, kniha zákonův zemských.

1348 7. dubna.

Kterak císaři Karlovi na srdci leželo, aby své znamenité záměry, jimiž své království České zvelebiti chtěl, bez odkladu vyváděti mohl, ukázalo se z toho, že hned po bitvě u Kreščaku, ještě nežli do Čech se vrátil, papeže za to žádal, aby mu slíbené povolení na vysoké školy udělil. Tenkráte mohl totiž jenom papež k takovým školám povolení dávati, neboť na nich udělovaly se akademické stupně čili hodnosti, jako mistrovství čili doktorství a bakalářství, kteréžto hodnosti dle tehdejšího mínění jenom z duchovní moci vycházeti mohly, aby ve veškerém křesťanstvě uznávány byly a platnosti měly. Papež také již bullou dne 26. ledna 1347 vydanou své povolení k tomu udělil.

Bylať ještě druhá zamilovaná myšlenka Karlova, totiž jak by ve svém království zavedl psané zemské právo, kterýmž by se nově spořádaly zemské řády a podle něhož by soudcové nálezy své vydávati měly. Maje bezpochyby před rukoma zákonník již za Václava II. od římského právníka Goziusa Urbevetana pro zemi Českou sepsaný, však tehdáž od pánův zemských zamítnutý, chtěl nyní císař, opraviv tu práci podle svého mínění a více k potřebám zemským a starým zvyklostem přihlížeje, aby stavové zeměstí nový takový zákonník přijali, kterémuž dal titul: Majestas Carolina

Konečně zbývalo ještě potvrzení, kteréž měl Karel co císař Římský udělitl všem starým listům císařským a královským, na nichžto se zakládala veškerá práva království Českého, jakž jej stavové za to byli žádali.

To všecko umínil si císař Karel jed-

noho dne slavným spůsobem celému království Českému oznámiti a předložiti. I svolán jest památný valný sněm z veškeré České říše do Prahy na pondělek po neděli Judica, to jest na 7. dubna 1348, ku kterému kromě domácích stavů a lenních knížat dali se najíti také mnozí říšští knížata a hrabata němečtí, zdržujíce se větším dílem při dvoře císařském, jakož byl arcibiskup a kurfürst Gerlák Mohučský, Rudolf starší, kurfürst Saský, jeho syn Rudolf mladší, Jan purkhrabí Normberský a mnozí jiní.

Když Karel do slavného shromáždění vešel, a biskupové, knížata, praelati, pánové, rytíři, vládykové a poslové měst královských před jeho trůn předstoupili a za císařské potvrzení starých privilegií království Českého žádali; tu jim slavně podal potvrzené opisy třinácti listův od císařův a králův království Českému udělených, při kterých větším dílem zlaté bully císařské, totiž císařské pečeti na zlatě vytištěné v kulatých chráničkách visely.

První listina obsahovala privilegia a práva v jedno sebraná, jichžto království České v Římské říši užívalo. Druhé bylo privilegium císaře Bedřicha I. Rudovousa dne 18. ledna 1158 králi Vladislavovi udělené, kterým jej králem jmenoval a jeho právo na poplatek polský jemu potvrdil. Třetí byla zlatá bulla císaře Bedřicha II. dne 26. září 1212 králi Přemyslu Otakarovi I. daná, kterou potvrzen jest Přemysl za krále Českého, potom že Čechové mají právo, krále sobě voliti, král však volený že má své království od císaře Římského v léno přijímati, že králové Čeští nejsou povinni na říšské sněmy choditi, leda by na blízku v Normberce, Bamberce a Meziboru byly držány, konečně že nemají jiné povinnosti k říši, leda císaře ku korunovaci do Říma s třemi sty jezdci vyprovázeti. Ku článku o svobodné volbě králův Českých přidal císař Karel výklad takový: že Čechové jenom v takovém případu právo míti mají, nového krále sobě voliti, kdyžby z královského rodu ani mužského ani ženského potomka nebylo. Čtvrtá byla zlatá bulla císaře Bedřicha II. ze dne 26. července 1216 Čechům daná, že prvorozený syn královský otce svého na českém trůnu následovati má. Pátý byl list Německého krále Richarda Kornwalliského, daný dne 9. srpna 1262 králi Přemyslovi Otakarovi II., kterým jemu udělil v léno Čechy, Moravu, Rakousy a Štyrsko. Šestý a sedmý byli dva listové císaře Rudolfa I., kterými dne 4. března 1289 a 26. září 1290 potvrdil Václavovi II. a všem jeho nástupcům důstojnost kurfürstskou v Římské říši, úřad nejvyššího číšnictví a právo hlasování při volbách Římských císařův. Osmý, devátý a desátý byli tři listové téhož císaře Rudolfa I., kterými dne 22. července, 25. a 26. září 1290 potvrdil králům Českým právo a nápadnictví na knížetství Vratislavské. Jedenáctý byl list císaře Albrechta I. dne 17. listopadu 1298 králi Václavovi daný, že král právo má, před císařem korunu nositi, avšak že není k tomu zavázán, co nejvyšší číšník v říši pod korunou tento úřad vykonávati.

K tomu přidal císař Karel sám od sebe dva nové listy, totiž dvanáctý, kterýmž ustanovuje se, aby markhrabství Moravské, knížetství Opavské a biskupství Olomúcké byla tři od sebe rozdílná léna koruny České, tak aby, jako vždycky před tím bývalo, každé to léno od krále Českého bezprostředně záviselo, a markhrabě Moravský, biskup Olomoucký a kníže Opavský aby pokaždé své země od krále Českého v léno přijímali a jemu přísahou k věrnosti a poslušnosti se zavázali. Třináctým listem konečně vyhlásilo se slavně, že rak hornolužické krajiny Budišínská a Zhořelická, potom město a knížetství Vratislavské, hrabství Kladské, ostatní knížetství Slezská, Lehnické, Březské, Münsterberské čili Zembické, Olešnické, Hlohovské, Žahanské, Opolské, Falkenberské, Střelické, Těšínské, Kozelské, Bytomské, Sienavské, Osvětimské a v dalším Polště Mazovské a Plocké s městy a vším příslušenstvím na věčné časy jako příslušenstvím království Českého, a s ním spojeny pod jednu korunou Svatováclavskou.

Když všecky tyto listy byly [illegible] do rukou nejvyšších zemských úředníků odevzdány, tu kázal [illegible] císař Karel podati list [illegible] Pr[illegible] zl[illegible]

pak v tom listu, co následuje: „Mezi žádoucími věcmi srdce našeho, které v mysli naší královské slušně přicházejí, jest naše obzvláštní péče a starostlivost, kterak by království naše České, kteréž přede všemi jinými dědičnými i jinak šťastně nabytými zeměmi s obzvláštní náklonností duše objímáme, tak jako přirozenou povahou svou oplývá hojností potrav tělesných, rovněž velikým počtem moudrých mužův spůsobením naším bylo ozdobeno, aby věrní obyvatelé téhož království, kteří po ovoci dobrých umění bez přestání lační, nemuseli o cizí almužny žebrati, nýbrž připravený stůl k nalévání v království svém aby měli, a kteréž přirozený ostrovtip duchů v předsevzetích činí důmyslné, aby je známost věd činila vzdělanými; i nejen, aby nuceni nebyli, aneb za zbytečné mohli držeti, k vyhledávání věd kraj světa obcházeti a cizích národů se prositi, by se jich dychtivosti zadost stalo, než i to aby sobě pokládati mohli za slávu, když by jiné, přespolní, k té libosti vůně, k účastenství takové rozkoše zváti mohli. Pročež aby tak chvalitebné předsevzetí ve skutek vešlo, chtějíce království tohoto vysoké postavení veselými prvotinami nové této věci oslaviti, jest úmysl náš, ve hlavním našem městě Pražském, kteréž se příjemností svého položení a úrodou země k tomu znamenitě hodí, vyzdvihnouti obecné učení, ve kterém mají být učitelé i žáci každé fakulty. I slibujeme nadati je statky znamenitými, a kteří toho zasluhovati budou, královskými statky jim odměňovati. Kteřížby kolivěk přišli, buďtež doktoři, mistři anebo studenti kterékolivěk fakulty, neb odkudžby koli přišli, mají jak na cestě sem, tak pokudž zde budou meškati, i když by se odtud navracovali, pod naší zvláštní královskou ochranou a bezpečným průvodem býti, také všichni, jak doktoři tak žáci, všech předností, svobod a spravedlivostí, které v učení Pařížském a Boloňském v obyčeji jsou, účastni býti a užívati."

Již papež povolil, aby toto obecné učení Pražské bylo ve všech kterýchkoli dovolených fakultách čili spůsobích věd, rovněž aby v každé fakultě, kdož se pořádné zkoušce podrobí, mohl nabyti práva vyučovati a názvu mistrovského užívati, kteréžto právo jemu pak ve všech zemích a při všech jiných vysokých školách, kamkolivěk by se obrátil, bylo k platnosti. Zároveň papež také, bezpochyby k žádosti Karlově, ustanovil arcibiskupa Pražského a jeho nástupce za budoucího kancléře obecného učení v Praze.

Arcibiskup Arnošt, co napřed ustanovený kancléř obecného učení přijal bezpochyby zlatou bullu zakladací z rukou císařových, a shromáždění stavové zemští k založení tohoto obecného učení radostně přisvědčili, ačkoliv jejich otcové před padesáti léty podobnou žádost krále Václava II. od sebe byli odmítli.

Konečně předložil císař Karel stavům českým také již připravený zákoník, Majestas Carolina řečený, žádaje od nich, aby se o tom usnesli, aby byl v celém království Českém přijat a k platnosti přiveden. Sepsán byl latinsky, a poněvadž stavové čeští kromě co byli kněží a učení lidé latinsky neuměli, a dříve obsah toho zákonníka důkladně seznati a proskoumati chtěli, nežli by k němu své svolení dali, vyžádali si od císaře, aby jim dána byla jistá lhůta, do které by své usnešení císaři oznámiti měli, majíce zajisté v prvním okamžení nejlepší vůli, přání tak výtečného panovníka, který tolik krásných věcí pro své království podniká, a jiná tak veliká dobrodiní obmýšlí, v plné míře vyhověti.

Císař Karel dal založiti hrad Karlštein.

1348 10. června.

Jiná starost císaře Karla byla, aby měl hrad pevný a podle tehdejšího smýšlení nedobytný, při tom předce snadno přístupný a nepříliš od Prahy vzdálený, v kterém by v bezpečnosti všecko mohl chovati, co Čechy mají důležitého, vzácného a posvátného, jakož byly koruna s ostatními říšskými klénoty, korunní archiv, v kterém by se všecky nejpamátnější listiny království Českého ukládaly, potom veliké svaté ostatky a památky, jichž Karel již mnoho nasbíral a ještě sesbírati zamýšlel, neboť jiné svaté ostatky v zemi České a Moravské chované bez povolení papežského nesměly se brátí z míst, kde se právě chovaly. Žádný z hradů královských blíž Prahy stojících, ani Vyšehrad ani Hrádek Křivoklát ani jiný nezdál se císaři k tomu býti příhodným. Proto vyhlídl sobě místo v lesích opodál řeky Mže blíž Berouna, kde mohutný vrch skalnatý u prostřed vyčníval mezi šesti jinými vrchy vyššími a lesnatými, a ten dal od mistra Matiáše z Arrasu, stavitele nového hlavního chrámu u sv.

Víta, ohlédati a změřiti. I učiniv tak mistr Matiáš vyrejsoval obraz, kterak by na tom vrchu nový hrad vystavěn býti mohl. Poněvadž pak ten hrad měl tak důležité a posvátné míti určení, měl mistr Matiáš při práci té papežův hrad v Aviňoně na mysli, kterýž sice jiné rozdělení má, a však mnohými posvátnými místy, kostely a kaplemi jako tento Karlův hrad vyniká. Císař Karel nařídil, aby se ten hrad, kterýž vystavěti hodlá, po jeho jménu Karlštein nazýval, a že potom, nežli k založení hradu všecko připraveno bylo v pilných potřebách na Moravu a do Rakous odejíti musel, poručil arcibiskupovi Arnoštovi, aby sám ten základní kámen položil. Tak se i stalo, a arcibiskup Arnošt položil v nepřítomnosti císařově dne 10. června 1348 základní kámen k hradu Karlšteinu, na kterém se potom pilně stavělo. Císař Karel maje i v tomto díle svém zalíbení veliké, činil pak velký náklad na vyzdobení jeho uměním nejen stavitelským, nýbrž také malířským, řezbářským a sklenářským. I stavělo se na něm až do roku 1357, na kterýžto rok něco více čtenáři o tom hradě oznámiti sobě odkládáme.

Zasnoubení Karlovy dcery Kateřiny vojvodovi Rakouskému. Jednání s bavorskou stranou v říši. Smrt císařovny Blanče.

1348.

Jak mile císař Karel od krále Anglického Edwarda III. jistou zprávu obdržel, že nabídnuté jemu ode druhé strany v Němcích království Římské nepřijímá, umluvil se s vojvodou Albrechtem Chromým, že se s ním pro porovnání v Brně sejde. I odebral se Karel na začátku měsíce května 1348 do Brna, kamž také Albrecht Rakouský k němu dojel. Albrecht činil výminky, kterých císař Karel přijmouti nemohl, a tak se neshodli a rozešli. Brzo však si to Albrecht rozmyslil i přijel podruhé k císaři do Brna vzav s sebou manželku a dva syny své, Rudolfa a Bedřicha. Tomu Rudolfovi byla od Karla již dříve druhá jeho dcera Kateřina k manželství přislíbena, a tak zde v Brně toto manželství bylo umluveno a s obou stran stvrzeno. Vojvoda Albrecht Chromý odřekna se úplně strany Karlovy v Němcích protivné, Karla za císaře uznal, a Karel dal mu dne 26. května 1348 v Brně obyčejné listy na práva a privilegia zemí Rakouských. Že pak podle těchto privilegií vojvodové Rakouští právo měli, rakouská léna jen na rakouské půdě od císaře přijímati: tedy se Karel se svou manželkou Blančí a s dcerou Kateřinou spolu s Albrechtem a jeho rodinou do rakouského města Seefeldu na moravských hranicích odebrali, a tu přijal Karel co císař Německý slavným obřadem od Albrechta Chromého přísahu věrnosti, a udělil dne 5. června jemu a jeho synům Rudolfovi a Bedřichovi v léno jejich země rakouské, jakož byly oboje Rakousy, Štyrsko, Korutany, Krajina, Vindická marka, Pordenone a ostatní říšská léna, jichž měli v Elsasích, Švábích a v ostatní říši. Potom slaven byl sňatek mladé Kateřiny České s Rudolfem Rakouským; že pak oba ještě děti byli, vzata jest potom Kateřina ke dvoru Rakouskému do Vídně, aby tam pod očima tchyně své, vojvodkyně Johanny, až do let dospělých vychována byla. Tak uzavřena jest přátelství úzké s domem Rakouským. Císař Karel s císařovnou Blančí přes Znojmo do Prahy se vrátil.

Hlavou protivné strany v Němcích byla Markéta, vdova po císaři Ludvíkovi Bavorském. Ta si nedávala pokoje, a když Anglický král německou korunu zamítl, knížata své strany k tomu měla, že se na začátku června 1348 opět sešli, a císařovu synovi Ludvíku Braniborskému německou korunu nabídli, který jí však také nechtěl přijmouti. Potom však zvolili za Německého krále Bedřicha, markhraběte Míšeňského, žádajíce od něho, aby se s císařovou vdovou Markétou oženil, jakž ona bezpochyby sama tomu chtěla. Avšak i markhrabě Bedřich bál se té nebezpečné hodnosti, dobře věda, žeby ve válce proti Karlovi neobstál. Odmítl tedy i on tuto volbu, a naopak s císařem Karlem se smluvil a spojil. Když tedy bavorské straně již málo naděje zbývalo, dala se na smlouvání s Karlem, a Albrecht Rakouský měl býti prostředníkem v tom. Sjeli se tedy dne 27. července 1348 knížata obou stran i císařem Karlem v Pasově; každý přijel se znamenitou družinou, Ludvík Braniborský 2000 jezdcův s sebou přivedl. Avšak vyjednávání nevedlo k žádnému výsledku, ba obě strany se ještě více na sebe rozjitřily, a tak se zase rozjely.

Císař Karel opustil s vojvodou Albrechtem Pasov, a byl s ním právě v Linci

když v Praze dne 1. srpna jeho manželka císařovna Blanče čili Markéta z Valois po náhlé nemoci umřela. Žalost Karlova, který již po její smrti do Prahy přichvátal, byla veliká; kronikáři o ní píší, že byla mravů počestných, obyčejův skromných, bohabojná a pobožná. V novém chrámě u sv. Víta založila oltář sv. Ludvíka, patrona národu Francouzského, i mnoho skvostných rouch a jiných ozdob tomu chrámu věnovala. Byla s velkým smutkem národu Českého v dolejším kůru Mariánském u sv. Víta mezi stolicemi mansionářův pochována. Umřela ještě mladá a porodila manželu svému dvě dcery, Markétu a Kateřinu. První byla již roku 1335 za Ludvíka, krále Uherského, provdána, umřela však již v rok po matce, 1349, Kateřina zas zasnoubená vojvodkyně Rakouská, provdala se po Rudolfově smrti r. 1366 za Otu, markhraběte Braniborského, a až do roku 1395 živa byla.

Počátky obecného učení čili vysokých škol Pražských.

1348.

Nemyslí sobě nikdo, že před založením vysokých škol Pražských nebylo učených mužův ve vlasti, kteří mladšímu pokolení otvírali brány nauk a moudrosti. Kromě klášterních a farních škol bylo již nejméně od r. 1215 zavedeno vyšší učení při biskupském kostele Pražském jako bezpochyby také Olomouckém, kdež aspoň jeden mistr svobodného umění jak duchovním týchže kostelův tak i jiným žákům chudým bez platu přednášel. Avšak mimo to vše musel dosud k nabytí vyššího vědeckého vzdělání, a jmenovitě k nabytí jakýchsi učených hodností každý do dalekých zemí, do Italie a Francie putovati, kdež až do časův Karlových byl hlavní pramen středověké učenosti, kdež se zdržovali nejpřednější bohomluvci, filosofové, právníci a lékaři hned od 11. až do začátku 14. století. Velikým shonem žákův ze všech končin Evropy v týchž zemích vznikaly a rozmáhaly se okolo slavných učitelův tak nazvané vysoké školy, kteréž takto zvláštních zakladatelův ani neměli, a poznenáhlu se utvořivše, jakýmisi učenými republikami čili cechy byly, nazývajíce se universitami neboli obecným učením.

Takové obecné umění mělo své vlastní zřízení, výsady a právomocnost nad svými údy, a udělovalo hodnosti všeobecnou platnost mající, čehož všeho při jiném učení nebylo. Proto se učení při našich biskupských chrámích jenom soukromým učením zvalo, ač máme na to mnoho svědectví, že to soukromé učení při hlavním chrámě u sv. Víta nejednou znamenitě květlo, a že je nejen domácí nýbrž i cizí žáci, jmenovitě duchovníci, valně navštěvovali. Již král Václav II. r. 1294 mohl na to pomýšleti, aby se v Praze obecné učení založilo, v čase takovém, kde v celé střední a východní Evropě nikdo ještě o tom zdání neměl. Tenkráte byly zvláštní příčiny, že takový znamenitý úmysl krále Českého nemohl uskutečněn býti. Nyní byl Karel šťastnější; uměje příznivých okolností použiti založil ústřední ústav vzdělávací pro všecky národy od Alp a na východě od Rýna bydlící, založil vysoké školy, které byly ovšem předně pro národ Český, avšak zároveň pro všecky ostatní národy určeny, na kterých se vyučovalo jazykem latinským, tehdejším jazykem lidí učených, všem národům římsko-katolického vyznání společným. Směšné jest tedy chvástavé vychloubání Němcův, že Karel IV. Pražskou universitu jakoby jen pro ně založil, a že byla první universitou německou.

Přání císaře Karla bylo, aby obecné učení Pražské zřízeno bylo co nejvíce na způsob učení Pařížského, na kterém sám v mládí svém ducha svého vzdělával, potom učení Boloňského čili Bononského v Italii, kteréž Čechové sami dosud nejhojněji navštěvovali, tak že tam činili zvláštní jeden z osmnácti národův, na které universita rozdělena byla. Na příklad těchto vysokých škol rozděleno jest tedy obecné učení Pražské hned napřed na čtyry fakulty, bohosloveckou, svobodných umění čili artistskou, právnickou a lékařskou, neboť se tolik fakult právě k úplnosti takového obecného učení počítalo, i měli se na těch fakultách udělovati stupně učených hodností, které by všeobecnou platnost měly. Všickni účastníci toho učení, tedy učitelé i žáci dohromady, požívati měli zvláštního postavení občanského, měli tvořiti obec samosprávnou s vlastní svou právomocností čili tak nazvanou universitu.

Protož byl v prvních časích přísný rozdíl mezi obecným učením a universitou. Obecné učení bylo právě jen učený

ústav na čtyry fakulty rozdělený, a arcibiskup Pražský byl jeho kancléřem, to jest, nejvyšším důstojníkem; universita zas byla samostatná obec, mající úplnou samosprávu a vlastní právomocnost nad údy svými, kteří všickni musili býti účastníci obecného učení.

Řádové obecného učení v Paříži a v Bolonii byli mezi sebou tak rozdílní, že na Pražském učení nikterak v jedno spojeni anebo srovnáni býti nemohli, neboť každé to učení vyvinulo se na jiných základech a v jiných okolnostech: proto také císař Karel velmi moudře s počátku Pražskému učení pražádný řád a žádných stanov nepředepsal, nýbrž celému ústavu to zanechal, jak by se na budoucnost sám ze sebe vyvinul, a teprv na základě nabytých zkušeností a místních potřeb potom pravidla a zřízení své ustanovil. Také žádný dům nevykázal aniž jakékoliv místo, kde by to učení mělo své sídlo míti, nýbrž vše to na budoucnost zanechal, jaká toho potřeba se ukáže.

Jediná péče Karlova byla s počátku, jak by zaopatřil dostatečný počet řádných professorů, od kterých hlavně záviseti musela budoucí sláva obecného učení Pražského. I tak již r. 1348 přišli do Prahy professoři rozličných nauk od něho povolaní, a učinili začátek ve čteních a disputacích, a již druhého roku 1349 vykonávalo se první povyšování Pražských žáků na učené stupně čili hodnosti. V theologii čili bohosloví vyučoval v klášteře sv. Tomáše v Menším městě Pražském bratr Mikuláš, mnich řádu sv. Augustina, v klášteře u sv. Jakuba na Starém městě bratr Albert, Minorita, pak ještě dva nejmenovaní mnichové též ve svých klášteřích, a o rok později zvláštní od arcibiskupa nadaný mistr v samém hlavním chrámě u sv. Víta, kterýž hlavně pro duchovenstvo arcibiskupství Pražského zdarma musel přednášeti, a to hlavně v předmětech vztahujících se na pastýřský úřad.

V právích učil mistr Štěpán, arcibiskupský kancléř a doktor z učení Boloňského; četl též v samém chrámě u sv. Víta o právu církevním. V lékařství učil mistr Baltazar z Domažlic ve škole při svém bytu, potom mistr Walter, professor svobodného umění a bakalář filosofie, kterýž byl někdy lékařem krále Jana a od císaře rektorem Týnské školy jest učiněn, aby na ní o umění lékařském, o fysice a kterékoli jiné vědě přednášel. Ve svobodných uměních konečně ustanovil císař Karel tolik mistrů za professory, kolik právě svobodných umění, jako byla filosofie, mathematika, přírodnictví, grammatika a tak dále, se počítalo. Jména jejich neznáme, a každý četl ve školách, jež sobě zřídil při svém obydlí.

Slavná veřejná jednání university i fakult vykonávala se za prvních let v rozličných místech, nejvíce ve hlavním chrámě u sv. Víta a ve dvoře arcibiskupově na Malé straně.

Z professorův byl snad hned v prvním roce zvolen rektor, jehož úřad jen rok trval, a v kostele u sv. Víta naň usazován býval. Rektor byl s počátku správcem nejen university, to jest obce učení Pražského, jejíž práva hájil, statky a jiné jmění opatroval, nýbrž stával také v čele jedné každé fakulty.

Císař povolav a ustanoviv professory neopomenul, založení obecného učení v Praze ve všech zemích řádně ohlásiti a žáky do Prahy na učení zváti; pro bezpečnost mistrů i žáků po vší říši Římské, kdyžby ku kterémukoli obecnému učení cestu konali, vydal také říšský zákon pod tresty obzvláště přísnými, aby jim nikde na cestě nepřekážel, jakožto lidem, kteří k vůli vědám sami sebe z domova vypovídají, z bohatých dobrovolně chudými se stávají, život svůj ve veliká nebezpečenství vydávají, a často od nejsprostších lidí i na těle musejí ublížení snášeti. Císař Karel potom míval zvláštní zalíbení v tom, býti při disputacích a jiných veřejných jednáních vysokých škol, a podporoval slovem i skutkem professory a žáky. Jsou také ještě listy od něho, jež starším professorům psával, a v kterých je žádal, aby se nevyhnutelnými těžkostmi a překážkami nedali odstrašovati i aby dobré mysli nepozbývali. A v skutku dařilo se dílo to, učitelův a žákův každým rokem více a více přibývalo a nejenom obecné učení ale i celé město a takořka celý národ Český povznesli se k vyššímu duševnímu životu a snažení, a v krátce stáli Čechové na rovni s jinými vzdělanými národy a nad okolními znamenitě vynikati počali.

Již po dvanácti letech od založení obecného učení, r. 1360, složena byla první statuta čili pravidla o jeho zřízenosti, kteráž později ještě byla rozšiřována a měněna. Jak se zdá již dříve, než nějaká statuta byla složena, rozdělovala se universita čili obec učení Pražského pod

na jiných universitách v Italii
li na čtyry národy, český,
, polský a saský. K národu
mu patřily tyto země: Čechy
hdejších svých hranic, totiž s
Šandavou, Královským Kame-
avou a Kladskem, potom Morava,
dmihradsko a všecky ostatní ze-
y Uherské. K národu Bavor-
Bavory, Franky, Švábsko, země
akouského, v půlnočních Něm-
ještě celé Hesy, Porýnsko, West-
i s některými částmi nynějšího
ru, kde Meppen a Osnabrück leží,
celé Nizozemsko. Ku Polské-
odu počítaly se Polsko vůbec,
usy, Slezsko, Lužice, Míšeň, Du-
hořejší Sasy až s městy Torgo-
ziborem a Nordhausenem. K ná-
askému patřilo ostatní půl-
necko, Pomoří, Meklenburk, Hol-
nover, Brunšvicko, Oldenbursko,
Frisy, Braniborsko, Dolejší Sasy,
sty Wittenberkem a Kvedlinbur-
ečně Dánsko, Skandinavie, Fin-
vonie. Ze všech těch zemí pocha-
ři a žákové na obecném učení
a skládali universitu, nad níž
ykonával se svou radou právo
, tak že purkmistři, rychtáři a
měst Pražských žádného mistra
nta nesměli ani souditi ani tre-
bylo v nemnoha létech mistrův
tův do 7000 na učení Pražském.
ji začaly se také fakulty od
něji oddělovati. Každá fakulta by-
nějaký učený cech, dělící se na
akaláře a studenty, a jako měl
ch umělecký a řemeslnický vý-
rávo čili monopol na své učení
slo, tak měla každá fakulta vý-
rávo na své učení, a nesměla se
fakulta do toho míchati. Roku
ala každá fakulta svého zvláštní-
na, kterýž učení v ní samostat-
Fakulty udělovaly dvoje učené
li hodnosti žákům svým, totiž
ší doktorův neb mistrův,
ižší bakalářův. Mezi dokto-
istrem nebylo rozdílu, toliko že
bohoslovecká a svobodných umění
ská udělovaly mistrovství,
rávnická a lékařská doktor-

vání a čtení professorův i ná-
ouho se dálo buď v klášteřích,
li učitelé mniši, buď ve školách,
fessoři při svých obydlích zřídili.

Takové školy nazývaly se též bursy, jestliže žáci tu také stravu a byt měli. V takovém případu zvali se žáci bursáci, kteréžto jméno ještě nyní z paměti nevyšlo a nesměl nikdo jiný, který by nebyl žákem university, s nimi pohromadě v bursách bydleti. Později teprv povstaly kolleje, o kterých na svém místě více povíme.

Kterak se Karel staral o zvelebení umění a řemesel.

Čechové již od zavedení křesťanstva chvalně vynikali ve všelikém umění křesťanském; když pak provozování umění malířského, řezbářského a stavitelského přecházelo znenáhla z rukou kněží v ruce světských lidí, také v Čechách rozmnožil se počet umělcův stavu světského, kteří v provozování svého umění své národní zvláštnosti měli, a tím od umělcův cizozemských chvalně se rozeznávali. Zvlášť to platí o malířství německém, které se do této doby s pracemi malířův českých měřiti dokonce nemohlo. Když se v některém národě jistý druh umění tak zvelebí, že na sobě zvláštnosti povahy a způsobilosti národní vyobrazuje a jisté společné známky ukazuje, tehdy tvoří se vlastní domácí umělecká škola. Co u nás již dávno se připravovalo, to nyní za blahodárného panování císaře Karla najednou mocně k životu se probudilo, totiž vlastní národní umělecká škola česká, která se utvořila spolupůsobením domácích umělců jak světských tak duchovních. A i ti četní cizozemští umělci, jež císař do Čech k svému dvoru povolal, a kteří jinak do Čech přilákáni byli, přijali více méně všickni způsob české školy, jakž jejich díla, pokud se zachovala, zřejmý důkaz toho podávají. Proto podnes můžeme ku příkladu staročeský obraz od prací cizích umělců velmi dobře rozeznati, a při tom musejí sami cizozemci přednosti tehdejších českých umělců uznávati. Že pak za Karla umělci vůbec mnoho práce měli, rozmnožil se jejich počet již od samého počátku panování jeho tak znamenitě, že co byli umělci stavu světského v Praze již toho roku 1348 v bratrstvo sestoupili, mezi sebou své starší zvolili, svá pravidla si složili a od císaře si je potvrditi dali. Tato pravidla podobala se ovšem pravidlům cechovním, jak je řeme-

slníci vůbec měli, a v tom ohledu řídili se čeští umělci jenom dle příkladu vlaských umělcův, kteříž se tehdáž takovými cechovními pravidly řídili. Tak vzalo toho roku počátek bratrstvo malířův, řezákův (to jest řezbářův), sklenářův a zlatotepcův, které se po všechny věky až do roku 1782 zachovalo, zrušeno byvši teprv od císaře Josefa II. Malíři malovali obrazy na prknech, na stěnách, a drobné obrázky v knihách, zovouce se v případu tom miniatoři; malovali duchovní i světské věci. Řezáci vyřezávali sochy a rozličné ozdoby z kamene, ze dřeva, anebo je ulívali z kovu; také řezali drahé kameny, dělajíce na nich velmi umělé malé obrázky polovypuklé, jimiž se vyzdobovaly hroby svatých patronů, oltáře a jiné skvostné památky. Sklenáři vpalovali krásné obrazy do skla, jímž se vysazovala okna ve chrámích a v palácích; zlatotepci konečně kladli tenké plátky zlata na desky, na něž malíři obrázky svatých malovali, anebo zlatili záře okolo hlav svatých figur.

Prvním starším čili představeným bratrstva tohoto byl mistr Dětřich z Prahy, dvorský malíř císařský, od kterého největší počet obrazův na Karlštejně pochází. Mimo něho jmenují se také Mikuláš Wurmser ze Strassburka a mistr Kunc královskými malíři, a císař dal svou lásku a úctu k jejich umění tím na jevo, že oběma prvním dědičné svobodné dvory v Mořině blíž Karlštejna daroval a je do šlechtického stavu povýšil. Máme seznamy údův toho bratrstva počínající již od prvních let, v kterých jsou jména česká četnější nežli německá, avšak i ti Němci, kteří mezi nimi byli, malovali stejným českým způsobem. K tomu bratrstvu náleželi také štítaři, kteří řezali a malovali zbrojné štíty, terče a štíty na domy. Tito měli již starší privilegie, dělali také nářadí ku kolbám, kolčí sedla a tomu podobné, byli ode všech berní osvobození, majíce za povinnost hlídati věže v městských hradbách a je v čas potřeby také brániti. Proto také v těch věžích své příbytky měli, v nich své řemeslo provozovali a tu své výrobky na prodej vystavovali; měliť pak právo, choditi ve zbroji s mečem po boku a s nožem za pasem. Že pak se jim malíři často do řemesla míchali, a také lidem štíty malovávali, vydal již král Václav II. přísný zákaz, aby tak zvaní „duchovní malíři“ (kteří totiž svaté věci malují) pod trestem žádných štítův nemalovali, kterýžto zákaz císař Karel obnovil.

Jakož pak císař Karel veliká umění miloval, v zemi je rozšiřoval a zvelebował, byl také řemeslu zlatnickému zvláštní milostí nakloněn, drže ruku ochrannou nad jeho pořádky a právy, a všelijak je rozhojňuje. Ještě před svou smrtí r. 1378 dal zlatníkům klénoty a svátosti sv. Eligia, někdy biskupa Novíomenského ve Francii, řemesla zlatnického výborného znalce. Tyto klénoty byly infula téhož svatého, kalich, prsten a skřínka se svatými ostatky, kteréž se podnes v den výroční sv. Eligia, 3. července, veřejně ukazují. K tomu dal pro zlatníky vystavěti kapli sv. Eligia při Platnéřské ulici, kdež nyní stojí Klementinský kollej, a věnoval jí ves Zlatníky blíž Dolních Břežan u Prahy.

Ostatní řemesla spravovala se vesměs od času, co Němci do Čech přišli a městské živnosti na ujmu starších domácích řemeslníkův zavedli, svými pořádky čili cechovními pravidly; dělili se na mistry, tovaryše a učenníky, a žádný cech nesměl druhému cechu do jeho díla pod trestem se míchati, což ovšem až do našich časův trvalo. Císař Karel o to se potom r. 1354 postaral, aby mezi cechy řemeslníkův byl jistý a pevný řád zaveden, aby jejich privilegie uvedeny byly v souvislost a srovnalost, tak aby jeden druhému ani překážeti ani příčinu k žalobám zavdávati nemohl, a aby vesměs podle tehdejších okolností prospívati a zvelebovati se mohli. Ustanovil pak, aby při veřejných slavnostech a průvodech cechové řemeslníkův šli pod svými korouhvemi v následujícím pořádku:

Napřed řezníci majíce na své korouhvi červené bílého lva bez koruny o jednom tolíko ocase, se sekerou v pazourech, a na druhé straně bránu a v ní mříže, s obou stran pak dva oděnce, kteří tu mříži sekerami sekají.

Hned za nimi cech sladovníkův, pivovarníkův, šrotéřův čili skladačův piva a vozatajův, maje korouhev bílou, na ní sv. Václava, v rozích limpy a mrhačky. Oběma těmto cechům propůjčena jest tato přednost pro služby při vypuzení Jindřicha Korutanského z Prahy, když kr Jana r. 1310 branou na Františku do m sta vpustili.

Třetí místo hned za předešlým m bratrstvo malířův, řezbářův, sk nářův, zlatotepcův a štítařův a připoje

němu cech zlatnický pod společ-
ou korouhví, na níž se spatřoval na jed-
é straně znak malířský, v bílém štítu
i menší štíty červené, na druhé straně
ak zlatnický, totiž kalich, zlaté koflíky
řetězy. Ostatní řemesla pak následovala
kto: kožešníci, blanáři, jircháři a
ickni, kdož kůži barví, s korouhví čer-
nou, přes níž jest pruh běliznový, to
st, z bílé kožešiny, na tom stříbrná ho-
bice, ana v pysku zelenou ratolistku
ží; — platnéři, helméři, brníři, pu-
ři čili hladičové, mečíři, ostrožníci, udid-
ři, jehláři, špendlíkáři, sedláři, konváři,
daři, pasíři, měšecníci, toboláři, tuláři
teří touly dělali), cvočkáři a zámeč-
íci, pod korouhví zelenou, na které byl
ěnec v celé zbroji zavřený s mečem a
ostruhách; — nožíři, čepelníci čili
empíři, nožikáři a brusičové, pod ko-
uhví červenou, na které byla koruna
álovská, po stranách tři dýky a krajecí
že; — soukeníci, česači vlny, vlno-
pci, postřihači, kloboučníci a valcháři,
d korouhví červenou, na níž byly knap-
é střely, krample, štětky, a na druhé
raně postřihačské nůžky a podstřižní
ičky; — krejčí, kytláři a přistřiho-
či pod korouhví modrou, na které byly
žky krejčovské; — pekaři, mlyná-
, měřiči, otrubníci a mazanečníci pod
rouhví červenou, na níž byly malovány
lá houska, pletený koláč a preclíky, na
uhé straně paleční kolo a dvě palečnice;
bečváři pod korouhví bílou, na níž
l sud viní s kyjankami a paličkami, na
uhé straně kružidlo a potáhlík; — kra-
áři, kteříž plátna na lokte prodávali,
d korouhví zelenou, na níž byly váhy
rvené se zlatými miskami; — hrnčíři
d korouhví červenou, na níž byli Adam
Eva, při tom kelimky a čepely; — ko-
áři, vochláři a hřebenáři pod korouhví
lenou, na níž byly podkovy, kladiva,
laty a perlíky; — truhláři čili sto-
ři, tesaři, koláři a soustruž-
íci pod bílou korouhví, na níž byly zla-
skříně, hoblíky, velký hoblík, na druhé
raně vozní kolo, lícní sekery, hlavatky
pobijačky; — kameníci, zedníci,
ynchéři čili obmítači a karbéři (kteří
ápno hasili a připravovali) pod korouhví
lenou, na níž byly dláta a ostrá želízka,
helnice a zednické lžíce; — koželuzi,
ydláři a vápeníci pod bílou korouhví,
a které byly červená růže, rejče a pořízy;
- ševci a jircháři pod korouhví blan-
ytnou, na níž byly tři škorně s nohami
a ostruhami; — lazebníci a ranlékové
pod bílou korouhví, na níž byly zelené vín-
ky a otevřené břitvy; — konečně Židé
pod červenou korouhví, na níž byl štít
Davidův a pečeť Salomonova.

Kterak Karel podporoval kupectví, staral se o bezpečné silnice a plavbu na řekách.

Nyní také obracel císař Karel zvláštní zřetel na to, aby se jak v Čechách, tak na Moravě a v jiných jeho zemích obchod a kupectví zvelebilo, a kdykoliv s některým knížetem anebo říšským městem nějakou smlouvu uzavíral, vždy na to pomýšlel, aby v té smlouvě bylo nějaké ustanovení domácím obchodníkům prospěšné. Že pak obchod hlavně ve městech své sídlo mívá, tedy uděloval městům všelikých svobod a výhradních práv v provozování obchodu, zvláště však Praze, tak žeby se to nyní až přílišným nadržováním zdálo, kdyby to nebyly tehdejší časy v skutku požadovaly. Tak ku příkladu nařídil, aby každý host, to jest cizí kupec, který někde hranice Českého království překročil, své zboží, nežli něco z něho odprodá, až do Prahy vezl, a tam je po několik dní ku prodeji vystavoval. Jenom kupci některých cizích měst měli od císaře zvláštní privilegium, že když své zboží přes Čechy někam jinám vezli, do Prahy s ním přijížděti nemuseli. Také nesměli příchozí kupci v Praze mezi sebou žádných kupeckých smluv uzavírati, i žádné směnky vydávati, leč by v tom některý Pražský kupec prostředníka dělal. Do čtrnácti dní musel každy kupec v tržním obchodu závazkům svým v placení zadost činiti. Všecko cizí zboží muselo se, když do Prahy bylo přivezeno, v Týnském dvoře složiti a tam na prodej vystavovati. Koupě a prodeje směly se jen na českou váhu a míru díti, takž jakž ji král Přemysl Otakar II. r. 1268 byl ustanovil. Cokoliv ze zboží kupeckého z Prahy se vyváželo, muselo dříve bedlivě zapsáno býti. Za každé ukřivdění českých kupcův anebo obmezování jejich výsad, které by se kdesi v cizině jim dělo, vymáhal císař Karel přísné zadostučinění a náhrady, anebo křivdu rovnou měrou spláceti poručil. I tak stalo se jednou, že Pražští a Vratislavští kupci, provozujíce obchod do Rus, od Krakovských v tom překážky měli a křivdu snášeti museli. Tu císař Karel dne 18. července 1350 nařídil, že žádný Krakovský kupec do českých ze-

likého druhu písemní paměti nejvyššího zemského soudu ukládány byly do desk zemských, tak zas všechny zápisky nejvyššího dvorského čili lenního soudu vkládaly se do tak zvaných dvorských desk, které se podnes v celosti své zachovaly.

Jako jsme již v 1. knize této Kroniky na str. 425 také o tom napověděli, že se počet žup při ztenčené moci jejich ztrácel, a že více žup v jednu bylo spojováno, v které místo cúd krajský soud právo hájil, maje královského popravce k ruce své; tak i jméno kraj místo župa již od časův Přemysla Otakara II. vždy více bylo slýcháno, a za Karla již všechny bývalé župy v 13 krajův jsou sloučeny. Jména měly tyto kraje od přednějších měst královských, v kterých krajské soudy sídlo své mívaly. I byly od těch dob následující kraje české: 1. Kouřimský, 2. Slanský, 3. Žatecký, 4. Litoměřický, 5. Boleslavský, 6. Hradecký, 4. Chrudimský, 8. Čáslavský, 9. Bechyňský, 10. Písecký, 11. Pracheňský, 12. Plzeňský a 13. Loketský. Také ještě se některé jiné kraje rozeznávaly, avšak toliko z jiných ohledů, nikoliv dle rozdělení soudního.

Karel potvrdil Lži-Valdemara v Braniborích.

1348.

Již nahoře na str. 53 této Kroniky o tom jsme zprávu podali, kterak roku 1319 umřel Braniborský markhrabě Valdemar z domu Anhaltského bezdětek, a kterak král Jan z dědictví po něm k horní Lužici se táhl a ji také opanoval. Braniborý náležely nyní synovi nebožtíka císaře Ludvíka, často řečenému markhraběti Ludvíkovi, dosud nejúhlavnějšímu nepříteli Karlovu v říši. Nyní však stalo se najednou, že se objevil muž, markhraběti Valdemarovi před devětmecítma léty zemřelému co do postavy a tváře náramně podobný a také celého života jeho a všech jeho činův velmi povědomý, kterýž o sobě udával, že on jest onen zemřelý Valdemar, že neumřel, nýbrž pro hryzení svědomí potajmu zmizel, na dalekou pouť pro odpuštění hříchův se vydal, a nyní navrátiv se, že se o své markhrabství hlásí. Uměltě pak ten muž, ač z nízkého rodu pocházel, mravy a chování knížecí výborně nápodobiti, jsa bezpochyby od některých knížat k tomu naveden a ve všem, coby mluviti a jednati měl, dobře vyučen. I tak stalo se, že lid v Braniborích jemu uvěřil, a že za pravého Valdemara držán byl. Také mnozí říšští knížata, kteří zemřelého Valdemara velmi dobře znali, toho Lži-Valdemara za pravého uznali, a když o tom císař Karel zprávu dostal, dal se jich tázati, mohou-li mu to přísahou dotvrditi, že tento člověk jest pravý Valdemar. A tu složili na to přísahu Ota, arcibiskup Magdeburský, Rudolf starší a mladší, vojvodové Saští, Jan kníže Meklenburský, a knížata Albrecht a Valdemar Anhaltští. Zdali jejich přísahy Karla o pravosti Valdemara přesvědčily, nevíme, on však užívaje práva svého, již v měsíci září 1348 tohoto dobrodružného člověka za pravého Valdemara uznal, do své císařské ochrany vzal a na tom se ustanovil, že mu k zemi Braniborské vší mocí svou dopomůže. Markhraběti Ludvíkovi byl naproti Karlovi příliš nešlechetný, než aby se Karel ostýchati měl, tohoto neočekávaného prostředku užiti, a svému nepříteli škoditi.

I kázal císař Karel hned ve svých českých zemích jakož i v Německé říši vojsko sbírati, a táhl již v září do Dolní Lužice, kterážto země dotud k markhrabství Braniborskému náležela, obsadil ji, a Lži-Valdemar, chtěl-li býti markhrabětem, musel ji koruně České postoupiti. Učinil to 2. října 1348 v ležení císařském nedaleko městečka Mönchsberku s přítomnosti mnoha knížat říšských, kteří toto postoupení co svědkové potvrdili. Dne 5. října pak císař domnělému Valdemarovi u přítomnosti knížat markhrabství Braniborské v léno udělil a císařský list mu na to vydal, v kterém stálo, že kdyby řečený Valdemar již neměl potomkův, k čemuž se ovšem podobalo, knížata Saští a Anhaltští v markhrabství tom následovati mají.

Markhrabě Ludvík neodvážil se, setkati se v poli s vojskem císařovým, celé Branibory od něho odpadly, a on se ve městě Frankfurtě nad Odrou musel zavříti. Císař se potom s vojskem svým zdvihl, před Frankfurt se položil a Ludvíka asi osm dní obléhal. On však se ubránil, a že Karel nemínil se dlouho tím žovati a velké náklady činiti, odtrhl za od Frankfurtu, vojsko rozpustil a do Prahy se vrátil.

Brzo však z Prahy přes Zhořelec Vratislavi se odebral, kdež dne 7.

stopadu 1348 od měšťanstva, biskupa Předslava a jeho duchovenstva s velikou slávou přijat a do hlavního chrámu uveden byl, proto že tam ponejprv co Český král a Římský císař přišel. Celé Slezsko již svrchovanost koruny České uznávalo, toliko kníže Boleslav čili Bolek Svidnický nechtěl se panství českému podříditi, a mohl ještě někdy Karlovi mnoho škoditi. Měltě Karel v úmyslu, buď tohoto Boleslava na svou stranu získati, anebo co nejvíce možná moc jeho obmeziti. Proto vyjednával ve Vratislavi s Jindřichem z Haugvic, aby mu tento panství své a město Frankenštein do zástavy dal, což on také učinil. Karel převzal Frankenštein, a s té strany Svidnického knížete sevřel. Když pak Polský král Kazimír uslyšel, že se Karel ve Vratislavi zdržuje, poslal k němu posly se žádostí, žeby se s ním někde na polských hranicích chtěl sejíti. Následkem toho sešli se oba panovníci dne 22. listopadu v městě Namyslově osobně, neboť Karel vždy rád ruky své podával, kdekoliv se mu přátelství nabízelo. Tu obnovili staré přátelské úmluvy, připomínajíce sobě onu dojímavou chvíli, když před rakví zemřelé sestry Karlovy, Markéty, věčné přátelství sobě přísahali; učinili sobě zápis, že si vespolek pomáhati budou, a Kazimír přimluvil se za Boleslava Svidnického, tak že Karel se zavázal, ničeho více proti němu nepočínati. Potom se Karel zas do Vratislavi vrátil, kterážto město tehdáž od něho mnoho dobrého získalo. Kázal předměstí za Olavou obezditi a s městem spojiti, založil slavný chrám ke cti sv. Doroty, a též dal si tam královský palác vystavěti. Potom ještě udělil městu mnohé jiné milosti, tak že všickni obyvatelé k němu velkou láskou zahořeli.

Na 1. prosince 1348 položil císař Karel všem stavům Německé říše sjezd do města Wittenberka v Sasích, aby tam odevzdání Branibor Valdemarovi a připojení Dolní Lužice ku koruně české ode vší říše potvrzeno bylo; sám pak z Vratislavi do Wittenberka se odebral, kdež všecko dle jeho přání bylo schváleno a listy stvrzeno. Také jej tam již někteří knížata a hrabata německí očekávali, aby opustivše stranu bavorskou, jemu přísahu věrnosti složili a jej za císaře uznali. Mezi tím však markhrabě Ludvík zajel do Drážďan, aby Míšeňského markhraběte Bedřicha ještě jednou ku přijetí německé koruny přemlouval. Císař Karel uslyšev o tom hned také sám z Wittenberka do Drážďan pospíchal a od 7. prosince 1348 až přes nový rok v tom městě se zdržoval. Markhrabě Bedřich Ludvíkovi statně odpíraje od věrnosti k císaři Karlovi odvrátiti se nedal. Ludvík poznávaje, že v Drážďanech ničeho nepořídí, opustil to město a nové pletichy proti císaři počal strojiti.

Černá smrt. Mrskáči.

1348.

Tohoto roku 1348 navštívila celou Evropu těžká metla Boží, spůsobujíc všude velké neštěstí. Počal totiž mor nejstrašlivější, jakéhož paměť lidská ve středním věku připomíná. Kupecké lodi Janovské zanesly jej z zemí východních do Italie, a odtud se rozšířil s hroznou rychlostí po vší Italii, Francii, Anglii a po Německé říši. Byl to pravý orientalský mor nejhoršího spůsobu a nanejvýš nakažlivý. Lidé jej vůbec jmenovali jen černou smrtí, počínal horečkou, boulemi po těle a dávením krve, a po třech dnech již člověk umíral. Málo kdy se někdo uzdravil. Mrtvoly černaly a rychle hnily. Ve Vlaských Benátkách 100.000, v Lubeku do 90.000, v Strasburce 16.000 lidí prý pomřelo. Ve Vídni počítali za jeden den 900 mrtvých a ve mnohých místech vymřelo devět desitin všeho obyvatelstva. Avšak nejvíce řádil ten mor mezi lidem obecným, z panujících knížat prý nikdo neumřel. Obecný lid jsa předsudkům a pověrám oddán bouřil se, mysle že jsou otráveny všecky studnice. Ve mnohých zemích, zvláště v Němcích, vzali Židy v podezření, že oni tu pohromu zavinili. Proto také zvláště ve městech Porýnských hrozné pronásledování Židův se strhlo, kteréž císař Karel všemi silami staviti nadarmo se namáhal. Mor i nepokoje z něho pošlé ještě dlouho do následujícího roku 1349 trvaly; Českou zemí však Pán Bůh od té metly větším dílem zachránil. První vystoupení moru bylo všude nejprudší, když pak se i v Čechách ukazoval, nebyl již ani tak prudký aniž se velice rozšířil. Lid to pokládal za obzvláštní milost Boží, jiní to připisovali zdravému povětří českému. Teprv po několika létech, když tento mor nejvíce vyzuřil, zase také v Čechách se objevil, avšak velikých zádav již nečinil. Lidé touto metlou Boží k velikému zoufání přivedeni, myslili také, že

Boží hněv od sebe odvrátí pokáním a tryzněním těla svého; i počali se vespolek mrskati, mezi sebou ze svých hříchův se zpovídati, veřejně kázati a takto s velkým nářkem a křikem po zemích běhati. Přišli pak tito noví mrskači z Němec také do Čech, spůsobujíce svou přemrštěností velké pohoršení na ryncích a na trzích; avšak arcibiskupovi Arnoštovi podařilo se velkým namáháním, tyto tuláky ze země vypuditi, pomatený lid domácí napomínáním upokojiti a obvyklý kostelní pořádek zase uvesti.

Nežli vypravování o příbězích v roce 1348 pro království České navždy památném skončíme, musíme ještě jen některé podrobnosti připomenouti. Dne 1. července vydal císař Karel proboštu a jeho kapitole v Litoměřicích list toho znění, že poddaní proboštství toho nemají náležeti pod právomocnost města Litoměřic, že probošt může chrám i příbytky své i kanovníkův dle své libosti stavěti, a všecko zvláštní zdí obehnati. Až podnes jest starožitné proboštství sv. Štěpána nynější biskupské sídlo, pro sebe uzavřeno.

Mikuláš z Rokycan, jeden ze znamenitého měšťanského rodu Rokycanských ve Starém městě Pražském, založil zde chrám u sv. Ducha a při něm klášter panenský řádu sv. Benedikta; císař Karel toto založení potvrdil dne 27. srpna. Klášter v husitských válkách zašel, kostel jest posud farním kostelem.

Dne 28. srpna potvrdil císař Karel darování své jednoho domu Rudolfovi staršímu, kurfürstu a vojvodovi Saskému, kterýž povždy věrně k císaři stál a téměř více při jeho dvoře, nežli ve své zemi se zdržoval. Tento dům byl znamenitý a na spůsob tvrze stavěný, stojí podnes ač v jiné podobě vedle samé menší mostní věže v Menším městě Pražském a nazývá se Saský dům. Císař Karel vůbec sobě přál, aby říšští knížata měli domy své v Praze, jakožto v sídle jeho císařském.

Německý protikrál Guntýř ze Schwarzburku.

1349.

Markhrabě Ludvík, hlava strany bavorské, císaři Karlovi dosud protivné, vida, že žádný z říšských knížat chuti nemá, aby se za protikrále propůjčil, umyslil si nyní, dáti proti Karlovi vyvoliti muže asi takového, jako byl někdy hrabě Rudolf Habsburský proti Přemyslovi Otakarovi II. Chudý, avšak prý udatný hrabě Guntýř čili Vintíř ze Schwarzburku, seděním na Arnstadtě v Durynkách, zdál se mu býti muž podle toho, a také jej své straně za Německého krále navrhl. Avšak ten Guntýř měl sotva jednu mili do čtverce panství svého a nebyl vlastně lepším obyčejných výbojníkův, kteří tehdáž v Němcích zvůli svou provozovali, kde se dělati dalo slabších přepadávali, jímali, za velký výkup na svobodu je zas pouštěli jejich statky plenili. Tím spůsobem prý si hrabě Guntýř k velikému jmění pomohl. Když mu německý trůn nabízet přišli, dal se dlouho prositi, a postavil si výminky, aby žádný kurfürst za svůj hlas peněz na něm nežádal. Když mu to slíbili, svolil domnívaje se, že při tom ničeho neztratí a jenom získati může. I tak byl zvolen od strany bavorské dne 30. ledna 1347 za Německého krále. Avšak všickni lidé tomu se jen smáli divíce se, kterak se mohl k takové frašce propůjčiti. Kromě ssazeného arcibiskupa Mohučského, Jindřicha z Virneburka, markhraběte Ludvíka, Rudolfa a Ruprechta, falckrabat, jejich strýce Ruprechta mladšího, který v Branibořích ve vězení seděl, a vojvody Ericha ze Saso-Lauenburka i jejich manův, nikdo jiný v celé říši Guntýře neuznával, a z říšských měst přiznaly se k němu jenom Frankfurt nad Mohanem, Friedberk a Gelnhausen. Naproti tomu jeho nejbližší strýcové, hrabata Jindřich z Hohenšteina, a bratří Jindřich a jiný Guntýř ze Schwarzburka, sami k císaři Karlovi do Eisenachu přišli, a jemu věrnost přisahali.

Karel pojal Annu Falckou za manželku.

1349.

Císař Karel odebral se v prvních dnech měsíce ledna 1349 z Drážďan do Eisenachu, kde zcela pokojně očekávaje, co se s Guntýřem dále díti bude, jinými věcmi se zabýval. Ovdověv, chtěl se oženiti s Isabellou, dcerou anglického krále Edwarda III. Král anglický jsa ochoten, dceru svou za něj provdati, poslal 1. února plnomocníka ku Karlovi, aby svatební smlouvu s ním uzavřel. Však tomu papež nepřál a jiné překážky se nahodily. Karel chtěje rychleji ku konci přijíti, vydal

se na cestu k severnímu moři, aby osobně o tu svou nevěstu vyjednával. Dne 27. února 1349 nalézal se ještě v městě Westkerku na ostrově Tholenu v Holandsku. Nevědomo však, zdali se tam s králem Anglickým a s Isabellou sešel, a také s té svatby hned i sešlo.

Již 1. března byl Karel zase v Kolíně nad Rýnem, a vyjednával s jedním knížetem strany bavorské, totiž s falckrabětem Rudolfem, kteréhož za to požádal, aby mu svou dceru Annu za manželku dal. Ve čtyrech dnech bylo všecko ujednáno, falckrabě Rudolf opustiv svou stranu, nejenom k císaři přestoupil a jemu svou dceru dal, nýbrž i za tu čest, býti císařovým tchánem, svou krajinu vedle Čech, horní Falc nazvanou, co věno dcery své mu postoupil. I byla svatba bez odkladu již 4. března 1349 v Porýnském městečku Bacharachu slavena, a Anna Falcká stala se císařovnou Německou a královnou Českou. Rudolf Falcký byl nejstarší a nejpřednější kníže posud strany bavorské, a všechno se tomu neočekávanému a rychlému obratu náramně divilo. Karel však prostřednictvím toho Rudolfa brzo celou stranu bavorskou s sebou smířil a z nepřátel přátele sobě udělal. Vypsal totiž říšský sněm na 22. března 1349 do Špíry, a knížata sami také voleného protikrále Guntýře ze Schwarzburka pozvali, aby k tomu sněmu přišel. Však Guntýř nepřicházel na sněm, a po dlouhém čekání dověděli se knížata, že on odmítaje všechny návrhy na jakési narovnání s císařem mocí zbraně chce se ve svém důstojenství zachovati. Říšský sněm následkem toho válku jemu vypověděl, a na den 1. května měla se vojska knížat do pole postaviti. Císař Karel opustil Špíru teprv 5. května, a položil se s říšským vojskem 11. května u Mohuče. Hrabě Eberhard Würtemberský byl nejvyšším vůdcem. Brzo přešlo vojsko přes Rýn, a svedlo s lidem Guntýře ze Schwarzburku několik menších šarvátek. Guntýř potom těžce onemocněl, mnozí z jeho přívržencův jej opustili, a on se zamknul v městě Eltweilu, v kterém pak byl obléhán. Tu poznal konečně markhrabě Ludvík, kteryžto sám bez vojska tu při něm byl, že se nebude moci dlouho udržeti, a dal se s císařem do smlouvání, kteréž se 26. května v Eltweilu tím skončilo, že jak on, Ludvík markhrabě Braniborský, tak i Guntýř ze Schwarzburku a všickni jejich přívrženci Karla IV. za jediného pravého Římského krále uznali a vlastnoručně spečetěnými listinami věrnost a poslušnost jemu prokazovati přislíbili, tak jakž ji jemu co králi Římskému prokazovati povinni jsou. Velice se císař Karel z toho velikého zdaru těšil, a radost z toho činila jej velkomyslným: Guntýřovi ze Schwarzburka daroval 20.000 hřiven stříbra, a vojvodám Bavorským zavázal se, při všech jejich zemích je zachovati, a také u papeže Klimenta VI. o to se ucházeti, aby s nich všech klatbu sňal. Takový byl konec dlouhého sporu o nástupnictví na trůnu německém. Od té chvíle neopovažoval se dlouho nikdo v Němcích, proti Karlovi co pravému a jedinému králi a císaři nepřátelsky vystupovati. Trvalo to však ještě delší čas, nežli všecky výminky, ve smlouvě Eltweilské s knížaty strany bavorské přijaté, mohly vyplněny býti.

Z ležení před Eltweilem odebral se císař Karel do Mohuče, kde se tři neděle zdržoval. Mezi tím časem však nemoc hraběte Guntýře ze Schwarzburka vždy k horšímu se klonila, dal se hned po uzavřené smlouvě z Eltweilu do Frankfurtu nad Mohanem přenesti, kdež konečně 12. června 1349 umřel. Povídá se, že mu bylo od jeho lékaře jedu dáno, a to spůsobením jeho vlastních přívrženců, kteří vidouce, že jim nelze více záměrův svých jeho pomocí proti Karlovi provesti, takto se jeho chtěli zbaviti. Umřel prý proklínaje své přátele, kteří jej na jalové království byli povýšili.

Císař Karel uslyšev v Mohuči o smrti svého soupeře odebral se hned do Frankfurtu s četným dvorem svým, a kázal svému bývalému nepříteli, proti němuž citu pomsty v srdci svém nikdy nechoval, slavný pohřeb vystrojiti. Dvadcet říšských hrabat neslo tělo jeho do tamějšího hlavního chrámu a císař sám za rakví kráčel. Pomník Guntýřův podnes se tam ukazuje. Po čtrnácti dnech opustil císař Frankfurt 5. července šel přes Mohuč, Boppard a Bonn do Cách, kdež dne 25. července druhou manželku svou, Annu Falckou, na Římskou královnu korunovati dal, potom na celý měsíc srpen v Kolíně nad Rýnem osedl. Na začátku září byl ve Špíře a pak přes Normberk do svého království Českého pospíchal, od kterého celý rok vzdálen byl, maje tu svého bratra Jana Jindřicha, který království spravoval. Karel svou pouhou přítomností v Němcích za ten čas více pořídil,

než kdyby tam byl veliké vojsko poslal. Svou přívětivostí, výmluvností, moudrým shovíváním, milostivostí, velikomyslností a hojnými dary uměl si srdce nejen knížat nýbrž i měst a všeho lidu obecného získati, a pomocí zbraně přemohl protikrále a mnohé mocné nepřátele své. Tak upokojil celou říši a mimo to přinášel jí úlevu a pomoc v těžkých pohromách, které právě v tom čase vedle nepokojův války ji hrozně byly navštívily, jako bylo veliké zemětřesení, které r. 1348 mnoho měst a hradův vyvrátilo, hlad a drahota, hrozný mor, pálení a trýznění Židův, konečně roty mrskáčův, kteří po stech a tisících po zemích táhli, a které Karel musel dáti rozháněti.

Dne 17. října 1349 přijel konečně Karel do Prahy, přiváděje s sebou druhou svou manželku Annu Falckou, jíž Čechové také Mečka říkali. Pražané přivítali císaře a jeho manželku radostně, srdečně a slavně. Karel hned dal rozkazy, aby němečtí mrskáči, jichž se také domácí lid počal chytati, ze země byli vyhnáni, a činil přípravy, aby Anna Falcká také na království České byla korunována. Odbyla se pak ta korunovace dne 1. listopadu 1349 s obřady, jakž od Karla byly předepsány.

S radostí pozoroval císař, kterak Nové město Pražské, od něho před rokem teprv založené, utěšeně roste, lidnatosti, řemesly, obchodem a krásnými stavbami prospívá. Již se velebně do výšky pnouti počaly mohutné zdi klášterního chrámu Panny Marie Sněžné, neméně i farních kostelův sv. Štěpána a sv. Jindřicha, a také klášter na Skalkách, jejž císař Karel slovanským mnichům založil, pomalu již se dostavoval. Na velikém Novoměstském náměstí, kterému se teprv za naší paměti jmena „Karlova náměstí" dostalo, a na velikém tržišti Svatováclavském již se mnoho nákladných měšťanských domů zdvíhalo.

Jan Jindřich markhrabětem Moravským.

1349.

V královské rodině staly se zatím některé důležité proměny: předně umřela 11. září 1349 Karlova sestra Gutta, manželka francouzského kralevice Jana, který o rok později na trůn vstoupil; potom umřela téhož roku 1349 Karlova starší dcera Markéta, královna Uherská; konečně musel císař Karel v přátelském narovnání s Ludvíkem markhrabětem Braniborským za svého bratra Jana Jindřicha, který se vždy ještě za pravého vojvodu Korutanského a hraběte Tyrolského považoval a psal, všelikých dalších nároků na tyto země zříci se, a tak Tyrolsko i s Markétou Hubatou řečenému Ludvíkovi přiříknouti. Aby tedy svému bratru jiné slušné opatření dal a jeho postavení polepšil, staral se předně císař Karel o to, aby papež Kliment VI. sám předešlé manželství Jana Jindřicha s Markétou Tyrolskou řádně rozvedl. To se mezi tím již v létě r. 1349 stalo, a papež zřídil biskupa Churského k tomu, aby to dávno již rozvedené manželství podle církevních zákonů za zrušené vyhlásil. Následkem toho mohl se Jan Jindřich nyní podruhé řádně oženiti, což on také brzo potom učinil, pojav za manželku jinou Markétu, dceru Mikuláše mladšího knížete Opavského, z které potom tři syny a dvě dcery měl, dávaje tím světu důkaz o lživém obviňování Markéty Hubaté, jakoby v manželství nebyl mocen býval. Aby pak také jiné opatření měl, jmenoval jej Karel markhrabětem Moravským, uděliv mu 26. prosince 1349 markhrabství Moravské v léno dědičné, avšak tak, aby on a jeho potomci neměli práva na trůn český, pokud by květlo vlastní mužské potomstvo Karlovo, potom aby jeho moc toliko na markhrabství se vztahovala, z kteréhož vyjmuty mají zůstati léna biskupství Olomouckého a vojvodství Opavské jakožto jinému potomku z královské rodiny již udělené. Na to zavázal se Jan Jindřich svému bratrovi listem dne 4. ledna 1350, že všemi silami svými a vším jměním svým jemu nápomocen bude netoliko proti nepřátelům cizím, nýbrž i proti pánům a jiným manům českým, kdyžby čímkoli proti králi Českému něco podnikali anebo statky korunní, kterých ještě ve svém držení mají, vydati nechtěli. Markhrabě Jan Jindřich vždy věrně a s bratrskou láskou ku Karlovi stál, a tato jejich obapolná láska nemálo přispívala k zvelebení moci domu Luxenburského.

Rozdělením země Moravské na vlastní markhrabství, na biskupství Olomoucké a na knížetství Opavské utrpěla poněkud jednota v zemi této; a však markhrabství zůstavávalo vždy v užším spojení s biskupovým panstvím tím, že biskupové navštěvovali moravské sněmy i v Olomouci i v

Brně držané, kdežto Opavané toho nečiníce Moravské zemi pomalu odcizovati se počali.

O rok dříve, před nastoupením markhraběte Jana Jindřicha, 1348, získal si Karel o Moravu velikou zásluhu již tím, že kázal založiti dvoje nové desky zemské, totiž v Olomouci a v Brně, nařídiv zároveň, že jen do těchto desk vklady se mají dávati, poněvadž až posud i jiná bývalá knížecí sídla na Moravě své desky mívala. Tyto nové, od Karla zřízené desky na Moravě až podnes v celosti se zachovaly.

Kterak Karlovi narozen jest první syn, a co se proti nepravému Valdemarovi konalo.

1350.

Dne 17. ledna 1350 porodila císařovna Anna Falcká syna, a císařova radost, že se konečně syna dočkal, byla nesmírná. Dáno mu na křtu jméno Václav po pradědu jeho Václavovi II., a Karel nemohl se ani dočkati té chvíle, aby tomu svému synovi pojistil nástupnictví na trůnu. Proto obeslal stavy království Českého, žádaje na nich, aby tomu dítěti jakožto dědici trůnu přísahu věrnosti složili. Nebylo té kvapnosti tak příliš zapotřebí, avšak Karel pravil, že mnohé starosti, které ve dne v noci pro blaho České země na sebe béře, budou jemu snadnější a příjemnější, bude-li věděti, pro koho se vynasnažuje. Stavové a města všech českých zemí učinivše císaři po vůli, vydali mu na to své přiznávací listy.

Vyrovnání císaře s knížaty domu Bavorského vždy ještě nebylo dočista provedeno: papež nechtěl s řečených knížat klatbu sejmouti, hněval se na Karla, že se proti jeho přání s dcerou jednoho z těch knížat oženil, Lži-Valdemar zas nemínil se nikterak markhrabství Braniborského vzdáti, a statečně se bráně proti Ludvíkovi markhraběti v jedné části Branibor a ve znamenitějších městech tamějších pánem byl. Císař Karel viděl se tedy pohnuta vypsati na počátek měsíce února 1350 sjezd říšských knížat do Budišína, svého města v horní Lužici, a odejel tam sám se svým bratrem, markhrabětem Moravským, s mnohými knížaty slezskými a pány českými. Kromě říšských knížat dal se i král Dánský Valdemar tam najíti, kterýž se hlavně bavorských knížat ujímal a též osvědčení dával, že pomocí mnoha svědkův dokázati hotov jest, že domnělý Valdemar, kterýž markhrabství Braniborské pomocí císařovou uchvátil, není kurfürst Valdemar r. 1319 zemřelý, nýbrž podvodník. Pravilo se vůbec, že Lži-Valdemar jest vlastně člověk rodu nízkého, jménem Rehbock, a řemesla svého mlynář, poddaný kurfürsta Saského. Zvolen jest falckrabě Ruprecht za rozsudího mezi oběma stranami, kterýž dne 14. února 1350 takto rozsoudil: že Valdemar v Braniboří není pravý kníže, nýbrž podvodník, že císař právo má, Braniborsko Ludvíkovi Bavorskému lénem uděliti, kdykoliv by tento za to žádal, že Ludvík má císaři přísahu věrnosti složiti a jemu císařské říšské klénoty, jež po svém otci, císaři Ludvíkovi dosud u sebe chová, vydati; za to však že císař má se o to přičiniti, aby klatba papežská zdvižena byla a co toho ještě více bylo. Obě strany ten rozsudek přijaly a na tom se usnesly, že o Lži-Valdemarovi na nejbližším říšském sněmu má konečné rozhodnutí vysloveno býti. Císař Karel na to dne 16. února Ludvíkovi, vojvodovi Bavorskému, slavným spůsobem udělil v léno markhrabství Braniborské. a dolní Lužici, a právo kurfürstské mu přisoudil. Nicméně řečený Lži-Valdemar ještě nějaký čas v Braniboří knížecí moc provozoval, a také co kníže umřel. Když to bylo odbyto, udělil císař jiná říšská léna ještě některým jiným knížatům, a tak jsouce všickni spokojeni v Budišíně se zdvihli a rozejeli se. Král Valdemar Dánský však, potom Ludvík markhrabě Braniborský a (Dolno-) Lužický i hrabě Tyrolský, falckrabě Ruprecht a mnozí jiní knížata provázeli císaře do Prahy, kterýž je tu slavně hostil. Král Dánský sice již na počátku března 1350 zas do svého království se vrátil, markhrabě Ludvík a druzí knížata však déle se v Praze zdrželi.

Kterak říšské císařské klénoty do Prahy přivezeny jsou.

1350.

Podle listův v Budišíně vydaných měl markhrabě Ludvík císaři říšské klénoty teprvé v neděli po velikonočních svátcích vydati. Císař Karel byl však netrpěliv, i nemohl se té chvíle dočkati, aby již těch klénotů měl při sobě. Pročež žádal Ludvíka tu při něm v Praze na návštěvě jsoucího, aby mu těch klénotův ještě před

ustanoveným časem vydal, k čemuž Ludvík svolil a do Mnichova vzkázal, aby tam císařským poslům a plnomocníkům byly vydány. Císař tedy vypravil do Mnichova Jana biskupa Olomouckého, Viléma z Landšteina, nejvyššího purkhrabího Pražského a jiné pány, a těm byly v Mnichově dne 12. března 1350 tyto klénoty vydány. I byly mezi těmi klénoty císařská koruna Karla Velikého s obloučkem a křížem, zlaté říšské jablko, jiná říšská jablka a žezlo, meč, plášť, zpodní sukně a štola Karla Velikého, zlatý kříž se svatými ostatky, rámě sv. Anny, meč sv. Mauricia, mnoho jiných svatých ostatků, kadidelnice, císařské pláště, rukavice, střevíce a jiné věci vzácné a starožitné, jež Němci u veliké vážnosti měli, jimiž se k nábožnosti vzbuzovali a jež proto svátostmi jmenovali. A když čeští poslové s nimi dne 21. března ku Praze se blížili, vyšli jim vstříc arcibiskup v čele svého duchovenstva, všichni tehdáž v Praze přítomní říšští a slezští knížata, čeští pánové a nesčíslné množství lidu, a sprovodili je na Vyšehrad, kdež tyto svátosti přes velkonoční svátky zůstaly. Po svátcích zavezeny jsou na hrad Pražský a uloženy ještě ve staré kapli sv. Václava. Když však po sedmi létech hrad Karlštein byl dostavěn, dal je císař s českými královskými klénoty tam převezti, a bývaly pak každý rok odtamtud ještě s jinými svátostmi do Prahy vezeny a všemu lidu ukazovány. Císař Karel vymohl sobě totiž od apoštolské stolice, aby pro uctění těch svatých ostatků a posvátných památek zvláštní den byl zasvěcen, v který by se všemu lidu ukazovaly s jistými slavnými obřady, jež sám císař ve srozumění s bohoslovci vymyslil a nařídil. A byl to potom den slavný od církve zasvěcený, pátek totiž po neděli Quasimodo, to jest provodní, den svátostí zvaný, na kterýž brzo stotisíce lidí nejen z Čech a z Moravy avšak i z celé říše Německé a ze všech stran světa do Prahy putovali, aby účastni byli hojných odpustků, jež papež každému k svatým ostatkům putujícímu udělil. Kanovník Beneš, kronikář, píše, že by nikdo nevěřil, kdoby neviděl, jakého lidstva se do Prahy scházelo, tak že proto Novoměstské (nyní Karlovo) náměstí, kde ty svátosti vystaveny bývaly, ano se tehdáž právě stavělo, tak rozsáhlé učiněno jest. Zdá se, že císař hned s počátku u prostřed toho náměstí dal postaviti vysoké čtverhranné stavení na spůsob věže, s kterého se ty svátosti od kanovníků všemu lidu ukazovaly; a teprv po čase, totiž r. 1382, vystavěna jest vedle toho stavení kaple Těla Božího.

Cola di Rienzo, tribun Římský, přišel k císaři do Prahy.

1350.

V letě r. 1350 objevil se v Praze muž, jehožto neobyčejné skutky a osudy za oněch časů pozornost všech lidí k němu obracely; mnozí se mu divili a veliké naděje v něm pokládali, mnohým zas byl nemilý, báli se ho a nenáviděli jej. Byl to bývalý tribun lidu Římského Cola di Rienzo, od náš již výše připomenutý. Nazýval se vlastně Mikuláš Gabrini, první příjmení „di Rienzo" jest přivlastňovací jméno „di Lorenco", jako by česky řekl „Vavřincův", neboť tak se jeho otec jmenoval. Byl chudých rodičův, ač se po matce za vnuka císaře Jindřicha VII. vydával. Maje neobyčejné zamilování ve starých kronikách, které mnoho o slávě a moci starého Říma hlásaly, a vzdělav mimo to ducha svého mnohými vědomostmi, vyhledával staré památky Římské; svou neobyčejnou pamětí a znamenitou výmluvností, kterou se všude zalichotiti uměl, získal si již v mladých létech svých slávu učeného a velmi nadaného člověka. Jsa bývalou slávou Římskou nadšen, ohnivý a podnikavý, při tom dobromyslný, a marnivý slaboch, umínil sobě, že Italii od mnohých pánův, kteří ji trhali a s lidem zle nakládali, osvobodí, a že starý věčný Řím zase hlavním městem všeho světa učiní. Když r. 1342 papež Kliment VI. nastoupil, přišlo k němu do Aviňona poselství od měšťanův Římských, kteří jej žádali, aby co papež zase v Římě jako jeho předchůdcové své sídlo měl. V čele toho poselstva byl Cola di Rienzo. V Aviňoně seznámil se Cola s Františkem Petrarkou, slavným básníkem italským, který také naplněn byl slávou starého Říma, a o jeho povýšení za hlavu světa blouznil. A tak stejné smýšlení oba ty muže brzo spojilo svazkem vřelého přátelství. Papež Kliment VI. divil se výmluvnosti Colově a nemohl se jí nasytiti; udělil mu potom v roce 1344 úřad notáře při Římské komoře. Cola di Rienzo uměl brzo ve svém postavení získati si srdce všech Římanův, byl při tom pobožný, spravedlivý, zastával se všude svobody lidu a

nu křividiti. A tak se stalo, že
7 proti papeži pozdvihl, a dne
a v Římě za tribuna lidu zvolen
ś když mu bylo 33 let. Tací tri-
du bývali ondy za staré republi-
ké hajitelé práv obecného lidu,
je práva lidu hájiti sám si takový
Porozumívaje se s králem Lud-
s králem Ludvíkem Uherským
ií v Římě vládnouti a takovou
ěl do sebe, že císaře Ludvíka
Karla jakož i všecky kurfürsty
soud do Říma poháněl, aby je
jejich práva na císařství roze-
ak jeho moc jen sedm měsíců
talo se zbouření v Římě, a 25.
1347 z města musel uteci, ukrý-
otom po třidcet měsíců v Apulii
klášteře.

lii přišel prý k němu věhlasný
k ducha prorockého, kterýž se
jmenoval, a zjevil mu, kterak
císař Karel IV. od Boha k tomu
jsou, aby opravili tento svět a
ádek zavedli, což Colu k tomu
že si předsevzal, sám k císaři
ti, a jemu oznámiti, jaký veliký
nati má. Nyní se mu zdála do-
u příhodná, neboť se papež na
hněval, že se s bavorskou stra-
írkevní klatbě jsoucí smířil a
Kdyby byl bratr Angelo císaře
e znal, nebyl by svého učenníka
věcí k němu posýlal, neboť ne-
ho lidí v onom věku tak střízli-
ia, kteří by tak dobře svět a li-
kteří by při vší horlivosti ve vě-
oženských tak bystře rozezná-
i všecko, co jest možné a učí-
co blouznivé a tudíž nemožné,
f Karel IV.

ahy přišel Cola di Rienzo
se za vlaského kupce, a byl
u svého krajana Angela z Flo-
ikárníka dvorského, kterýž jej
ři Karlovi představil. Cola před
e postaviv učinil k němu první
ií řka: „Milostivý císaři! Pou-
Monte Majella v Apulii, jmenem
osýlá mne k tobě, abych ozná-
ih Otec a jeho Syn dosud tento
vovali, avšak že budoucně svět
svatého Ducha má býti spra-
iž podle této řeči poznal císař
ienzo a promluvil k němu řka:
ten tribun z Říma?" Odpověděl
io jsem," i počal dále vykládati,
i uloženo jest, že mají on i císař
všechny věci v Italii převrátiti, papeži a jeho duchovenstvu všechnu světskou moc a všechna jejich panství a bohatství vzíti, knížata a násilníky z Italie vyhnati, a kterak se Karel co císař a neobmezený panovník na římský trůn má posaditi; on, Cola, že mu ke všemu tomu radou a skutkem má pomáhati, že Italiani císaře milují, jeho příchodu do Říma si žádají, žeby on, Cola, lid na to všecko připravil a císaři cestu ku svrchovanému trůnu světa klestil, nechť by jej císař k tomu splnomocnil, za náměstka svého tam jmenoval a napřed poslal, aby ve jmenu jeho vystoupiti mohl, a co toho ještě více bylo. Když pak Cola o poustevníku v Apulii vypravovati počal, jaká měl vidění a jaká připovídání mu činil: tu se císařova tvář tím více zasmušila, čím více Cola na sobě znáti dával, že těmi blouznivými myšlénkami skutečně jest napojen a že v to věří.

Třikrát jej císař k takovému rozmlouvání před sebe připustil, a také arcibiskupa Arnošta a jiné rádce své k tomu zavolal. Z toho, co Cola o papeži a o církvi pronášel, vycházelo na jevo, že jest přívržencem sekty fraticellův čili bratříčkův, jichžto učení papežové za kacířské vyhlásili a pronásledovali. Císař sám Colovým řečem odmlouvati ráčil, neboť jsa učeným bohoslovcem brzo poznal, že Cola jest člověk učený, jenom bujnou obrazotvorností svou do bludu svedený. Přikázal jemu, aby to všecko, o čem jemu mluvil, sepsal a jemu odevzdal, pak jej arcibiskupovi odevzdal, aby jej střežil, a z náboženských bludů na pravé myšlénky přivedl. Arcibiskup dal Colu di Rienzo na svůj hrad Roudnický zavezti, a tam vězením opatřiti, potom papeži do Aviňonu psal, že Colu ve své moci má.

Cola se ve vězení dal hned do psaní, a dlouhý spis pro císaře napsal, v němž mu oznámil, že jest potomek císaře Jindřicha VII. z pobočného lože pošlý, a že císaře prosí, aby jej z toho vězení propustiti kázal, aby v jeho poslání uvěřil a jeho služeb k dobytí Italie a Říma užíval. Císař Karel měl Colu za hodna, aby mu sám písemně na to všecko odpověděl, i psal mu, aby se nedával mámiti proroctvím nevědomého poustevníka, aby všechno bažení po hodnostech a vysokých úřadech mimo se pustil a více o spásu duše nežli o pomíjející světské věci dbal. Žeby byl potomkem jeho děda, císaře Jindřicha VII., to mu Karel připouštěl, avšak zas

jej napomenul, aby si v takovém pochození, jestliže jest pravdivé, ničeho nezakládal, nýbrž aby sobě připomínal, že všichni lidé od Adama pocházejí, a v prach a popel obráceni budou. Konečně mu představoval, kterak mu to vězení není ku škodě, nýbrž kterak mu pro spasení duše užitečným býti může, neboť jeho lehkověrnost, když prorokování hloupého poustevníka takovou váhu přikládá, mohla by jej a mnohé jiné do časné a věčné záhuby uvrhnouti.

Toho samého času obdržel císař Karel také dlouhý list od slavného Petrarky, kterýž jemu téměř ty samé myšlénky o obnovení Říma co staré hlavy všeho světa a o císařství Římském psal, jako je Cola di Rienzi ústně a písemně císaři přednesl, tak že se zdá, že oba ti mužové před tím se porozuměli, a že Petrarka list ten na císaře Colovi s sebou dal anebo jej za ním poslal. Císař Karel, ačkoliv si Petrarky a jeho přátelství vysoce vážil, uznal nicméně za dobré na tento list prozatím ničeho neodpovídati.

Cola di Rienzo strávil ve vězení na Roudnici mnoho měsíců až do následujícího roku, i psal z něho ku svým přátelům víc než třidcet listův; potom však přišel do Čech Jan, biskup Spoletský, legát papežský, který Colu za kacíře vyhlásil a o jeho vydání do rukou papežových usiloval. Císař Karel mu sice Colu vydal, tak že pod bezpečnou stráží do Aviňonu byl zavezen, avšak že se Cola k němu obrátil s takovou důvěrou, u papeže zaň tak mocně se přimluvil, že papež Colovi všecko minulé prominul a jeho života šetřiti přislíbil.

Karel rozšířil Menší město Pražské, založil Karlov, hradil města, uděloval milosti a náhle onemocněl.

1350—1351.

Hned po založení Nového města Pražského rozšířil císař Karel také objem Menšího města Pražského, dav bezpochyby již tehdáž vystavěti nové hradby od řeky Vltavy až k patě Petřína, jimiž dosavádní předměstí Újezdské stalo se novou částí města tohoto, takže Újezdská brána od svého posavadního stanoviště na dolejším konci nynějšího Nového trhu přenešena jest tam, kde se posavade nachází. Když to bylo dokonáno, nařídil císař dne 12. ledna 1351, že všickni obyvatelé, kteří by se vnitř nových hradeb usadili, Malostranskému rychtáři a konšelům mají býti podřízeni, a že i umělci i řemeslníci jako každý měšťan břemena obce nésti povinni jsou.

Roku 1350 stavěli se také nové hradby okolo Vyšehradu, tak že toto staroslavné královské sídlo zvláště velkou a vysokou branou velebnějšího vzhledu dostalo, kterouž se k polední straně ven z hradu vycházelo, a z níž nyní jen nepatrné zbytky ještě pozůstávají. Těmi hradbami také bývalé pohradí se vsí Psáry řečenou zavřeno a s Novým městem spojeno jest.

Dne 9. března 1350 potvrdil císař Berounským od krále Václava II. r. 1302 jim udělený majestát, že se mohou říditi právem Pražským Staroměstským, s tím doložením, že všech svobod a výhod z toho městu vyplývajících rovněž Němci jako Čechové účastni býti mají, z čehož na jevo vychází, že již nyní v městech královských Čechové s Němci stejných práv docházeli závodíce s nimi v rozličných městských živnostech. Němci ovšem dlouho mezi sebe je připouštěti nechtěli, a jak byli zvykli, hrdě a pánovitě proti nim se chovali, žárlivi jsouce na práva, jež jim předešlí králové Přemyslovci na ujmu domácího obyvatelstva v hojné míře udělili. Karel byl po dlouhém čase první panovník Český, který Český národ a jeho jazyk upřímně miloval, o jeho prospěch se staral, a křivdy, které jemu uvedením cizího národu do země po celých sto let byly učiněny, moudrými zákony hleděl staviti.

Dne 10. března 1350 udělil císař svému radovi Zbyňkovi Zajícovi z Hasenburka příjmím Zámořskému, majestát na svobodné držení hradu a městečka Klepy, městečka Libochovic a jiných přilehlých vsí, jež tento r. 1336 od krále Jana byl koupil prodav mu za to hrady Žebrák a Točník. Tito dva hradové byli odtud královskými hrady; pan Zbyněk však byl prvním truksasem královským, mistrem královské komory a popravcem království Českého; on přestavěl již před léty hrad Klepy dav jemu podle ještě panujícího zlozvyku ještě za krále Jana německé jméno Hasenburk. Sídlel pak na něm častěji nežli na svém starém rodním hradě Valdeku, počav se po něm psáti Zajícem z Hasenburka.

V měsíci říjnu 1350 upadl císař Karel

e v těžkou nemoc, a ve všech zemích ášela se zpráva, že byl otráven. Život byl dlouho v nebezpečí, a na vzdor ivému léčení jen velmi pomalu se u- voval. O pachatelích takového zloči- šelicos se roznášelo, však nic jistého evědělo. Domácí kronikáři také o tom ho nezaznamenali; avšak jeden ital- kronikář, Matiáš Villani ve Flo- ii, takovou zajímavou zprávu o tom : Byli prý dva dvorští úředníci v po- ení, že se k otrávení Karlovu přičinili, li prý od soudu k smrti odsouzeni. Tu se císařovna, Anna Falcká, své- manželu k nohoum vrhla, tvrdíc, že liv tito dva úředníci, nýbrž ona vinu zločinu na sobě má. Aby prý si ho ou ještě více k sobě připoutala, upo- la radu některých paní, a podala mu m lásky, nemyslíc, žeby takové zlé edky způsobiti mohl. Ona tedy že a jest tím zločinem, a oni dva mužové ť se z vězení propustí. Císař Karel prý tímto důkazem ženské lásky a sti tak pohnut, že císařovně všecko nul, velmi milostivě ji k sobě přivi- a těšil, všechno další vyšetřování za- il a oněm dvěma úředníkům zase je- úřady vrátil.

ne 28. února 1351 obdrželi Křižov- i s červenou hvězdou list od e Karla, že jim odevzdává v náhradu olnosti mezi Poříčím a bývalou vsí íkem, na kterých se nyní Nové mě- Pražské stavělo, dva kostely, sv. pána již starší, nyní nově přesta- ný, a sv. Jindřicha, od císaře založený, s farním právem, aby si kněze k nim dosazovali a užitky ku pěchu svého řádu obraceli.

a výšině proti Vyšehradu, okolo kte- e hradby Nového města Pražského k potoku Botíči stavěly, vyhlídl so- císař Karel místo k založení kláš- Laterán ských kanovníků v le sv. Augustina, chtěje při něm avěti kostel ke cti Panny Marie a o patrona sv. Karla Velikého. itel, bezpochyby Francouz, snad mistr áš z Arrasu, učinil rozvrh kostela zce- vláštního gotického způsobu, kterýž m velikou uměloslí a zběhlostí stavi- ého mistra mohl býti vyveden. Karel e své Nové město takovou novou a nou památkou ještě více oslaviti, po- nyní ten kostel a klášter stavěti, a na jaře r. 1351 s velikou slavností dní kámen k tomu položil. Takový byl počátek Karlova na Novém městě Pražském, o jehož dostavení a nadání později na svém místě zprávu dáme.

Toho času založil císař Karel také Karmelitánský klášter v Tachově, k čemuž se bezpochyby jeho manželka Anna Falcká, kteréž to město náleželo, přičinila.

Mikuláš z Luxenburka, patriarcha Aquilejský. Karlovy jízdy a smlouvy s knížaty. Smrt biskupa Jana VII. Olomouckého a kralevice Václava.

1351.

Mezi tím časem umřel posavadní patriarcha Aquilejský, a císař Karel zaopatřil to místo svému nevlastnímu bratru Mikuláši z Luxenburka, levobočku krále Jana. Že pak předešlý patriarcha dlouho se svářil s vojvodami Rakouskými o některé hrady v Krajině, způsobil to císař, aby se nový patriarcha, než na svou stolici dosedne, s nimi o ty hrady smluvil. Pozval tedy císař vojvodu Albrechta Rakouského do Budějovic, kam se s novým patriarchou z Prahy sám také odebral, a tu Mikuláš z Luxenburka dne 1. května 1351 vojvodovi Albrechtovi ty jisté hrady v Krajině v léno dal. Při té příležitosti obdržely Budějovice od císaře důležité milosti a svobody.

Z Budějovic vydal císař také dne 4. května 1351 list biskupu Janu Litomyšlskému, jímž vykázal důchody z mýta v Litomyšli, Ústí nad Orlicí a Landskroně na stavbu hradeb města Litomyšle, kteréž dosud pod hradem biskupským otevřené bylo.

Ku konci měsíce června 1351 vydal se Karel ve společnosti arcibiskupa Arnošta, který císaře jakožto první rádce jeho všude jak v mírném jednání tak i do války provázel, na pouť do Staré Boleslavi, aby tam svou pobožnost vykonal. Toto místo, smrtí sv. Václava proslulé a kollegiatní kapitulou znamenité, toho času hojnými službami Božími velice prospívalo, a kapitula kromě svého prvotního nadání od knížete Břetislava I. nabývala vždy větších důchodův, tak že prý toho času kromě probošta a děkana přes dvacet kanovníkův a množství jiných kněží a služebníkův, dohromady přes sto údův počítala. Nábožný císař učinil tu zvláštní nadání na kněze, který by každý den mši sv. zpíval při bývalém hrobě sv.

Václava. Poněvadž pak hradby městské, ještě z časův Boleslava I. pocházející, již byly velmi sešly, nařídil císař, aby se nové stavěly, kteréžto dílo toho roku 1351 započaté, r. 1378 dokonáno jest, a na půlnoční straně toho místa ještě podnes se zachovalo.

Dne 16. srpna 1351 odebral se císař Karel do města Perna nad Labem, kteréž tehdáž k Čechám náleželo. Sem mnoho říšských knížat, také císařův tchán, falckrabě Rudolf, k němu přijeli, a císař jednal tu hlavně o Horní Falci, která jeho manželce věnem byla zapsána. Také sem přijel kníže Jindřich Hlohovský a Žahaňský, a přijal od císaře jakožto krále Českého v léno odumřelé knížetství Plocké nad Vislou v Polště. Téměř čtyry neděle císař s knížaty v Perně ztrávil, potom 13. září s nimi do Drážďan zajel, kdež jednání s nimi ku konci přivedeno jest.

Dne 22. září 1351 umřel Jan VII. příjmím Volek, biskup Olomoucký, císařův příbuzný, totiž levoboček krále Václava II. a nevlastní bratr královny Alžběty Přemyslovny, před tím probošt Vyšehradský a nejvyšší kancléř království Českého. Spravoval církev moravskou 18 let, a postoupil rok před svou smrtí, 1350, s přivolením kapituly některou část svého biskupství k novému biskupství Litomyšlskému. Na jeho místo zvolen jest Jan VIII. příjmím Očko z českého panského rodu z Vlašimi, kteryž dvě supí hlavy ve svém erbu měl. Tento Jan VIII., biskup Olomoucký, po čase arcibiskup Pražský a kardinál, byl před tím probošt u Všech Svatých na hradě Pražském a kanovník Vratislavský, požíval obzvláštní lásky císaře Karla, a byl mezi jeho radami.

Uprostřed měsíce října 1351 odebral se císař Karel do Vratislavi, kde se do několika dní všickni Slezští knížata okolo něho jako svého vrchního pána shromáždili, osvědčujíce jemu svou oddanost. Za svého pobytu ve Vratislavi mnohé záležitosti zemské do pořádku uvedl a mnohé milosti činil, zvláště v samém městě Vratislaví založil Augustianům řádu poustevnického klášter a kostel ku cti sv. Václava a sv. Doroty.

Z Vratislavi odjel císař dne 4. prosince přes Perno do Prahy, kde jej potkal velký zármutek. Jeho jediný syn Václav, dítě nesplna dvouleté, v němž otec tolik nadějí sobě pokládal, umřel dne 30. prosince 1351 na královském hradě Žebrátce, kde s chůvami právě chován byl.

Nepokoje na hranicích rakouských. 1351—1352.

Blažený poklid, jehož Česká země příčiněním Karlovým již po delší čas požívala, přerušen byl toho roku 1351 na hranicích rakouských záštím mezi některými českými a rakouskými pány. Z příčin již neznámých vypravil se znamenitý a udatný český pán, Jindřich z Hradce Jindřichova, se 70 obrněnými rytíři proti rakouským pánům Eberhardovi a Jindřichovi z Walsee a Albertovi z Buchheimu, i popleniv všechnu zemi v Horních Rakousích až po Linec a Dunaj s velkými kořistmi do Čech se vrátil. Avšak Rakušané v patách za ním do Čech vpadli a až blízko k hradu Hluboké se prodrali. Tu se s Jindřichem z Hradce spojil pan Petr ze Šternberka s 30 rytíři; avšak nejvyšší purkhrabí Pražský, pan Vilém z Landšteina, zas Rakušanův se ujímal, a svůj lid s nimi spojil. Přišlo to k bitvě u Zámostí n. Vltavou dne 16. listopadu 1351, v které pan Jindřich z Hradce a Petr ze Šternberka nejen poraženi jsou ale i do zajetí se dostali. To však pobouřilo jejich hojné přátelstvo, i zdvihli se nyní zvláště pánové z Rosenberka a Ješek z Michalovic, pán na Velešíně, aby se na Vilémovi z Landšteina pomstili. Najednou všechny krajiny poledních Čech naplněny byly hlukem válečným, a obecný lid mnoho snášel pro tyto soukromé pletky pánův českých, tak že v následujícím roce 1352 ještě v měsíci únoru sám císař Karel z Prahy do poledních Čech vytáhnouti musel, aby pokoj zjednal a svého nejvyššího purkhrabí se ujal. Museltě hrady a tvrze pánův z Rosenberka mocí dobývati a bořiti, nežli je ku složení zbraně přinutil, načež mezi oběma stranami mocný rozsudek učinil. Tento rozsudek vydán jest dne 2. května 1352: věžňové obou stran museli se na svobodu propustiti, rozvášnění pánové museli sobě ruce na to podati, že toho, co se stalo, sobě spomínati nebudou, vespolek se dokonale smířiti, a co by ještě mezi nimi věcí sporných bylo, na rozsudí podle zemského práva vznésti; a tak zase pokoj zjednán jest.

Poselství z Italie. Smrt mistra Matiáše z Arrasu.

1352.

Mezi tím časem přišli k císaři poslové z měst Florenci, Sieny a Perudžije, žádajíce, aby se jich ujal proti Janu Viscontimu, pánu Milánskému, i aby do Italie přišel, slibujíce mu věrnost a pomoc svou, kdyžby Italii od spupných knížat a pánův chtěl osvoboditi. Také slavný Petrarka zase císaři psal, a své žádosti a přání opakoval, aby se Karel Římského panství na spůsob starých císařův Římských zmocnil a starou římskou slávu a moc obnovil. Císař Karel mínil ovšem do Italie se vypraviti, aby se na císařství korunovati dal, avšak blouznivé tužby Petrarkovy a jiných vlastenců italských nemohl vyplniti, vida že časy a lidé nejsou více podle toho, aby se takové záměry šťastně mohly provesti; maje ještě v Němcích a v Čechách mnoho co říditi a rovnati odkládal svou výpravu do Italie, a Petrarkovi vlastnoručně psal, dávaje mu naučení, že jeho myšlenky uskutečněny býti nemohou.

Toho roku 1352 dne 1. února udělil císař Karel v Praze panu Bočkovi z Kunštatu korunní panství Poděbradské nad Labem v léno, od kterého času se pánové z Kunštatu také z Poděbrad psáti počali.

Dne 1. prosince 1352 umřel papež Kliment VI., Karlův mocný přítel, kterému České království mnoho co děkovati má, ačkoli v posledních létech přátelství mezi ním a Karlem pro známé příčiny ochladlo.

V tomto roce 1352 umřel také mistr Matiáš z Arrasu, stavitel nového hlavního chrámu u sv. Víta na hradě Pražském. Jak jsme již výše oznámili, byl rodem Francouz a učinil celý rozvrh toho slavného chrámu, jehož vyvedení jemu bylo svěřeno. Do jeho smrti nepostoupila stavba dále, než k výšce vedlejších oken čili až po hořejší chodbu, která jde okolo kostela. Však i dole nebylo ještě všecko hotovo. Dosud stály zejména již kaple sv. Antonína Poustevníka, kterou arcibiskup Arnošt z Pardubic, pokom kaple Saská, kterou kurfürst a vojvoda Sasský, Rudolf starší, dal na ní náklad stavěti. Mezi hlavními pilíři prostřed chrámu zřízen byl již hlavní s oltářem sv. Víta, a dolejší kůr mannářův s oltářem Panny Marie, kde se nacházela nová hrobka královská již na jiném místě, kde se posaváde spatřuje. To vše bylo již tehdáž jakýmsi prozatímním stropem před deštěm a sněhem chráněno. Znamenati sluší, že před novým chrámem potom mnoho let vždy ještě starý chrám Svatovítský stával.

Smrt císařovny Anny Falcké. Připojení horní Falce k Čechám. Karel se oženil potřetí s Annou Svidnickou.

1353.

Ku konci měsíce ledna 1353 roznemohla se náhle císařovna Anna Falcká, druhá manželka Karlova, a umřela již 2. února na den Panny Marie hromničné. Její smrt císaře velmi zarmoutila, nejen že mu žádného dědice trůnu nepozůstavila, neboť syn její Václav před ní umřel, nýbrž také připojení horní Falce ku koruně České její smrtí zdálo se v niveč uvedeno býti. Bylať v novém hlavním chrámě u sv. Víta v dolním kůru Marianském v královské hrobce pochována. O její povaze ničeho zaznamenáno nenalézáme; žila s císařem Karlem v manželství jen čtyry léta bez jednoho měsíce, založila v kůru nového hlavního chrámu u sv. Víta oltář sv. Mikuláše, darovala kostelu tomu perlami vyšitý ornát a svou vlastní korunu pro okrášlení hrobu sv. Václava.

Císař Karel ztrativ svou druhou manželku, umínil sobě, vejíti potřetí ve stav manželský, a to zase ku prospěchu panství svého a pro rozmnožení české koruny. Kníže Bolek Svidnický, kterýž dosavad českému panství ve Slezsku odpíral, a své knížetství od koruny české v léno vzíti nechtěl, byl bezdětek, a byla tu jediná synovkyně jeho Anna, bratrova dcera, na kterou knížetství Svidnické a Javorské někdy připadnouti musilo. Císař Karel chtěl již svého syna Václava s touto dědičkou Svidnice zasnoubiti, avšak když mu ten syn umřel a on sám ovdověl, tu se jí sám za ženicha nabídl. Mělať nyní Anna Svidnická čtrnácte let, a byla na vychování při dvoře svého strýce, krále Ludvíka Uherského. Císař Karel zajel v měsíci březnu 1353 do Vídně, kdež se kromě mnoha knížat německých také král Ludvík Uherský dal najíti, s kterým jakožto pěstounem mladé kněžničky o její ruku vyjednával. Král Ludvík postarav se o plnomocenství k provdání kněžničky se strany otce, Bolka Svidnického, a druhého strýce, Kazimíra, krále Polského, Annu císaři Karlovi také zaslíbil. Na tom vídeňském sjezdu stala

Annou Svidnickou, která všude tu s ním byla, přes Mohuč do Cách, kdež Anna od Viléma, arcibiskupa a kurfürsta Kolínského, dne 9. února obyčejným slavným obřadem na království Německé korunována byla. Z Cách odebral se císař brzy potom do Trevíru, byl tu přítomen pohřbu strýce svého, arcibiskupa Balduina, a zajímaly jej v Trevíru zvláště mnohé svaté ostatky, z kterých také znamenitou částku pro Čechy sobě vyprosil. Teprv na začátku března zdvihl se odtud a jel do města Met čili Mecu, jehožto obyvatelé jej slavně přijali, avšak jen co krále Českého, nechtíce vykonávati jisté povinnosti k říši, až Karel císařskou korunou v Římě ozdoben bude. Tu v Metách povýšil Karel dne 20. března 1354 své rodní hrabství Luxenburské na vojvodství, a svého bratra Václava vojvodou Luxenburským jmenoval, odevzdávaje mu správu této země, kterou dosud od nastoupení svého panování ku své ruce spravovati dal. Dne 23. března vypravil Karel z Met posly ze svého českého komonstva do Čech, totiž Neplacha, opata Opatovského, kronikáře českého, Velislava, děkana v Sadské, a svého komorníka, Haška ze Zvířetic, kterým svěřil svátosti v Trevíru nabyté a list k arcibiskupovi Arnoštovi a jeho kapitule, aby tyto svátosti s úctou přijali a až do jeho návratu bezpečně uložili.

Z Met vypravil se císař přes Elsasy zase do Curichu, do kterého města v prvních dnech po velikonoci, asi 20. dubna přijel, a švýcarské spojence s Rakouským vojvodou Albrechtem chtěl smířiti. Však to jednání k ničemu nevedlo a vojvoda Albrecht se ještě na Karla rozhněval, že činil návrhy jemu nemilé. Císař se vrátil zase do zemí Porýnských a Falckých. Uprostřed měsíce června byl v Řezně, kdež následkem ustavičného naléhání vojvody Albrechta Curišským a druhým švýcarským městům válku vypověděl, pak se zdržel ve městě svém Sulzbachu v horní Falci, a přijel konečně přes Tachov okolo 3. července do svého hlavního města Prahy, kdež jej všecko s velikou radostí vítalo.

V Praze se však císař dlouho nezdržel; sjeli se tu zemští pánové, a císař sbíraje vojsko k válce proti Švýcarům, uložil [illegible] skou berni, kterou mu pánové [illegible] vyslav něco lidu [illegible] po desí[illegible] zase opustil, a se svým bratrem, Janem Jindřichem, markhrabětem Moravským, napřed do Sulzbachu v horní Falci odejel. Tu k němu přišel Ludvík, vojvoda Bavorský a markhrabě Braniborský, aby se s ním konečně a úplně vyrovnal ve všech věcech, pro kteréž s ním dříve tak tuhé spory měl. Stalo se to vyjednávání dne 1. srpna 1354, a Ludvík, odevzdav markhrabství Braniborské již před tím, r. 1351, svým mladším bratřím, Ludvíkovi příjmím Římanovi a Otovi, podržel napotom jen horní Bavorsko a Tyroly, a zavázal se nyní Karlovi, že mu nebude překážek činiti, kdyžby přes jeho země do Italie táhl.

Karel maje tu v Sulzbachu své české vojsko pohromadě zdvihl se s ním nyní přes Normberk do Švýcar, kdež již 20. srpna k říšskému vojsku přirazil, a nyní proti městu Curichu táhl. Před tím městem však již několik neděl vojvoda Albrecht Rakouský ležel a s 24.000 muži je obléhal. Celé říšské vojsko Curich nyní ještě těsněji obklíčilo, a rozličné šarvátky s Curišskými svádělo, které však žádného výsledku neměly. Karel nařídil nyní, aby se spojenými silami hlavní útok na město učinil; a tu chtěli Čechové býti prvními, proto že jejich král co císař byl hlavním vůdcem všeho vojska říšského. Proti tomu se opřeli vůdcové rakouští, tvrdíce, že celá vojna věci rakouské se týká, a že Rakušané jsou vlastně prvním národem v té válce proti svobodám Švýcarův, Čechové pak že jen jako ku pomoci přišli. Konečně ozvali se i Švábové, předstírajíce, že jim právo k prvnímu útoku náleží, proto že sobě toho svou udatností již ode dávna zasloužili, a již od časův Karla Velikého toho užívají. Když pak jim toho připuštěno nebylo, jsouce nespokojeni s pole odtáhli. Lid z německých říšských měst sebraný s nechutí se dal vésti proti městu Curichu, kterýž byl také svobodným říšským městem, a počal se nyní odtahovati od boje. A tak z boje sešlo, bylo po válce, Curišští dali se s císařem u vyjednávání, a mezi tím z Italie jenom se stíhala rozličná poselství od měst a knížat k císaři vypravená, žádajíce jej, aby do Italie přišel, že jej všude rá[illegible] uvítají a jeho rozkazův poslouch[illegible]u. Curich a švýcar[illegible] spolek [illegible]íti nad sebou vrch[illegible] R[illegible]ce, že jen pod vrch[illegible]ejí, a také při tom [illegible]akouský nepořídiv n[illegible]

ta nejméně po 43 let, byl snad až do r. 1401 na živě, v Čechách úplně zdomácněl a také kůr chrámu Kolínského, Pražský most a snad mnohé jiné slavné chrámy a hrady stavěl, o čem nám ovšem výslovné zprávy scházejí. Byl velmi dobrým řezbářem, jakž ukazují socha sv. Václava a poprsí v hořejších chodbách Svatovítského chrámu podnes zachovalé, které vesměs z jeho dílny čili kamenické huti pocházejí.

Z Ulmu přijel císař Karel 22. září do Kostnice, kde utišil krvavé různice, jež měšťané mezi sebou měli. Všickni prý se náramně divili bohatství a skvostnosti, kterou se skvěl jeho dvůr; při císařské tabuli jedlo a pilo se ze samých zlatých nádob, i almužnická pokladnice byla zlatá. Při druhé tabuli jedli prý císařští služebníci ano i kuchtíkové na stříbře. Z Kostnice navštívil císař klášter ve Sv. Havle, a odebral se 5. října do Curichu, kde vyjednával s posly měst švýcarských a je napomínal, aby se vojvodovi Albrechtovi Rakouskému, svému pánu, neprotivovali. Oni-však mu ukázali své staré výsady, jež od Římských císařův měli, odvolávajíce se na to, že nikomu poslušenstvím zavázáni nejsou, leč jedno samému císaři. Císař napomenuv je, aby se s vojvodou Albrechtem v dobrotě srovnali, do Elsasu se odebral, v Hagenově 29. října s falckrabětem Ruprechtem starším důležitou smlouvu o postoupení horní Falce ku koruně české, o čemž jsme již nahoře zprávu dali, uzavřel, a navštíviv ještě mnohá jiná místa v Elsasích přijel u prostřed listopadu do Špíry. Tu vyplatil 24. listopadu hrady Floss a Parkštein, starý to majitek koruny české, ze zástavy purkhrabí Normberských, a přijel potom 9. prosince do Mohuče, jehožto obyvatelé jej s velkou slávou přijali. Sem položil říšský sněm všem kurfürstům a knížatům a ztrávil zde svátky vánoční. Na hod narození Páně zpíval stařičký arcibiskup Trevírský, Balduin z Luxenburka, Karlův strýc, velkou měl ve hlavním chrámě Mohučském, při které císař s korunou na hlavě a s dobytým mečem v ruce evangelium četl. Všecky na svých cestách po Německu v kostelích a klášteřích nasbírané a vyprošené ostatky svatých a jiné posvátné starožitnosti dal císař tu v Mohuči do zlata a stříbra skvostně upraviti, a poslal je po novém roce do Prahy k arcibiskupovi Arnoštovi, aby je k ostatním svátostem uložil, a v obyčejný výroční den veřejně lidu ukazoval. Stavům českým napsal Karel list obšírný, mnohými svědky podepsaný, v kterém jim zevrubně oznámil, kde každý ten svatý ostatek našel, a jakým spůsobem ho nabyl. Na říšském sněmu oznámil císař všem tu v Mohuči shromážděným knížatům, že na podzim toho roku 1354 míní do Říma jeti, aby tam císařskou korunu přijal, žádaje od nich zároveň, aby jej na té jízdě buď sami osobně provázeli, buď jemu lidí, peněz a špíže dodávali. Také navštívil z Mohuče blízké místo Ingelheim, kde Karel Veliký byl narozen a kde často přebýval. Karel tu spatřil zbytky císařského palácu, a aby je zvelebil, založil při nich malý klášter s kaplí ke cti sv. Václava a sv. Karla Velikého; v klášteře osadil čtyry řeholní kanovníky sv. Augustina, kteříž se z Pražského kláštera na Karlově sem přestěhovati musili, a nařídil, aby jejich nástupcové vždy byli rození Čechové z řečeného kláštera.

Z Ingelheimu jel císař do Frankfurtu nad Mohanem, kde se až do konce ledna 1354 zdržoval. Zde vydal 19. ledna list kupcům Pražským, mocí kteréhož všude ve všech městech a na všech trzích svaté Římské říše bez překážky mohli obchody své provozovati, neplatíce nikde ani cel, mýt ani jakýchkoli jiných daní.

V Čechách zatím umřel r. 1353 první biskup Litomyšlský, Jan I., a byl v kathedrálním chrámě Panny Marie na hoře Olivetské pochován. Jeho nástupce Jan II., rozený Slezan z města Středy, psal se již 2. ledna 1354 biskupem Litomyšlským; byl protonotářem a tajemníkem císaře Karla, a proto se musel potom nejvíce při císařském dvoře zdržovati, maje v biskupství svém vikáře, Mikuláše z Pelhřimova, a pro duchovní správu svého bratra Matiáše ze Středy, biskupa Tiburského. Brzy pak císař Karel toho Litomyšlského biskupa Jana II. svým říšským kancléřem udělal.

Mezi tím roznemohl se také Karlův strýc, Balduin Luxenburský, kurfürst a arcibiskup Trevírský, a umřel v Trevíru dne 21. ledna 1354 maje 68 let věku svého. On byl mladší bratr císaře Jindřicha VII., děda Karlova, a požíval co arcibiskup a kurfürst po 46 let velké vážnosti v celé říši. Císař Karel opustiv Frankfurt na počátku února 1354, jel s celým dvorem svým i se svou manželkou,

ského museli dva kněží v ornátech té mši býti přítomni. Toto evangelium se dosud chová v pokladě hlavního chrámu u sv. Víta, našlo se však, že není vlastní rukou sv. Marka psáno, nýbrž že teprv z 5. neb 6. století pochází, což ovšem jest veliká vzácnost, a ono mezi nejstarší písemní památky křesťanského věku náleží. První polovice toho evangelia, která v Aquileji zůstala, chová se nyní v bibliotece u sv. Marka ve Vlaských Benátkách, avšak působením mořského povětří nezachovala se tak dobře jako Pražská částka.

Z Feltri obrátil se císař ještě téhož dne, 31. října do města Bassana, kde naň očekával František z Carrarie, náměstek Padovanský, a jiní pánové italští, aby jemu čest vzdávali. Tito pánové zprovodili jej po třech dnech do Padovy, kdež s velkou radostí ode všeho obyvatelstva přijat, a v paláci pánův z Carrarie co nejskvostněji po šest dní ctěn a hostěn byl. Vyprosiv sobě tuto v kostele sv. Justiny hlavu s těla sv. Lukáše, vypravil se 7. listopadu do Mantovy, kteréžto město jej 10. listopadu co svého pána přijalo. Císař Karel pozdržel se tu až do posledního prosince téhož roku 1354, a přijímal tu posly téměř ze všech hornoitalských měst a panství, která se mu vesměs poddávala, jeho vrchnictví uznávati slibovala, a také dary na penězích na korunovační útraty jemu přinášela. Z Mantovy vzkázal císař do Němec, aby se obyčejný zbrojný průvod k jízdě do Říma za ním do Italie vypravil, a do Čech vzkázal pro svou manželku, Annu Svídnickou, aby také pod ochranou českého, dobře ozbrojeného sboru za ním do Italie přijela. Poněkud mu starost činili Viskontové v Miláně, s kterými se snadno mohl nepřátelsky potkati. Byli tam nyní tři bratří toho rodu, Matouš, Barnabáš a Galeazzo Viskonti, kteří nedávno své panství Milanské rozmnožili ještě Bolonií a Janovem čili Genuou. Proti nim utvořil se spolek Benátských, Padovských, Mantovských, Veronských a Ferrarských, kteří s nimi válku vedli a vesměs císaře Karla slavně přijavše jeho vrchnictví uznávali. Však byl císař radostně překvapen, když sem do Mantovy k němu slavné poselství od Viskontův přijelo, které jemu šťastného příchodu do Italie přálo, drahé dary přivezlo, a jen za to žádalo, aby císař Viskonty za své vikáry čili náměstky v Milánště milostivě ráčil uznati a potvrditi, že jemu za to roční daň platiti, útraty jeho korunování železnou korunou lombardskou sami nésti, a nad to ještě znamenitou sumu peněz jemu dáti chtějí. Ani žádný Německý kníže s větší oddaností k císaři se nehlásil. Karel chtěl tedy mezi Viskonty a jejich spojenými nepřátely mír zjednati; že však k tomu času nestačilo, museli obě strany příměří až do května budoucího roku učiniti. V Mantově obdržel císař list od Petrarky z Milána, kterýž mu svou radost z jeho příchodu do Italie na jevo dával. Ještě se císař Karel a Petrarka osobně neznali. Karel si toho velmi přál, s ním se sejíti, a proto do Milána k němu svého štolbu poslal. Bylať právě zima ostřejší, v Italii neobyčejná, a Italiani říkali, že s císař se svými Němci přinesl; Petrarka však nicméně pospíchal učinit zadost přání svého vznešeného příznivce, a již 12. prosince byl v Mantově. Kterak jej císař Karel přijal a jaké rozmlouvání s ním měl, o tom Petrarka některému příteli svému obšírnou zprávu dal, v které nemohl si vlídnosti, učenosti, bystrosti ducha a blahosklonnosti císařovy ku své osobě dosti vynachváliti.

Ku konci prosince vrátil se konečně Dětřich z Kugelveitu, biskup Mindenský, z Aviňona od papeže Innocencia VI., ku kterému vyslán byl, k císaři do Mantovy, a přinesl s sebou list od papeže velmi laskavý. Papež omlouval se, že nemůže sám do Říma přijíti, aby jeho korunovací vykonal, ustanovil však k tomu kardinála Petra, biskupa Ostienského, a kardinála náměstníka v Římě, Jiljího z Albornozu. Zároveň dal k tomu své svolení, kdyby se Viskontové zdráhali, Karla v Miláně přijmouti, aby se tam na království Italské korunovati dal, že se ta korunovace může v Monce státi. Toto opatření papežovo ukázalo se pak býti zbytečným. Konečně hnul se císař z Mantovy dne 1. ledna 1355, a chtěl do Monce jeti.

Karlova korunovace železnou korunou v Miláně.

1355 5. ledna.

Jako se císařové Římští dříve, nežli toho důstojného titulu nabyti mohli, v Cáchách na království Německé korunovati dával tak přijímali před svou korunovací císařskou v Římě ještě tak nazvanou železnou korunu Lombardskou, dávajíce se jí korunovati na království Italské. Tak

ještě pozůstávající koruna jest v skutku zlatá, však prý v sobě zavírá železný hřebík, kterým Spasitel ku kříži přibit byl.

Z Mantovy provázel císaře ještě František z Carrarie se svou zbrojnou mocí. Když za řeku Olio přijeli na hranici krajiny Kremonské, tu císař toho Františka z Carrarie na koni sedě na rytířství pasoval, načež prý hned rytíři němečtí s koní seskočivše Františkovi z Carrarie rytířské ostruhy připnuli, obdrževše za to od něho darem jeho nejlepší koně jízdecké. Nový rytíř na to hned osmi jiným Italianům u přítomnosti císaře tutéž rytířskou hodnost udělil a pak od císaře odpuštění vzav do Padovy se vrátil. Karel nemaje více než osm set jezdcův při sobě, vešel do krajin Milánských, a tu již jej vítalo množství šlechty Milánské a z celé téměř Lombardie; před městem Lodi vyjel mu vstříc nejmladší Viskonti, Galeazzo s 5500 jezdci, a uvedl jej s velikou slávou do města. Druhého dne obědval císař v klášteře Chiaravalle, kde hrdinové čeští od r. 1158 a královská dcera česká Vilémína odpočívali. Tu k němu přijel druhý Viskonti, Barnabáš, a daroval mu ve jménu svém a ostatních dvou bratří 33 jízdných koní ve skvostných pochvách a s hedvábnými pokrývkami tehdáž velmi vzácnými. Pacholci na nich byli všickni v kabátech aksamitových. Císař chtěl odtud přímo do Monci jeti, avšak Viskontové vyprosili to na něm, aby do Milána jel a tam železnou korunu přijal, žeby to oni i Milánští za velikou čest sobě pokládali, ačkoliv Milánští od předešlých císařův to obdrželi, že se Římští králové na svých jízdách do Říma ve městě Miláně zdržovati nemají, aby obyvatelé od zbrojného lidu německého obtěžováni nebyli a násilí od nich trpěti nemusili. Právě proto chtěl se císař Milánu vyhnouti; dal si však říci a jel tam, kázav svým zbrojným zástupům, aby se v předměstích ubytovali, poněvadž se Milánští jich obávali velice. Milánští znamenitě oslavili příjezd Karlův dne 4. ledna 1355, a uvedli ho do palácu Viskontův, kterýž proň co nejskvostněji byl upraven. A tu tři bratří Viskontové osobně svou poddanost a poslušnost jemu osvědčovali a všecko co jejich bylo k jeho službám podávali. Byl pak nejstarší z nich, Matouš, náramný prostopášník, Barnabáš divoký lovec a ukrutník, a jen Galeazzo byl ducha mírného, miloval nauky a umění. Že upřímně nesmýšleli, a jen tak z potřeby se koří, to bystroumný Karel dobře věděl. Tu hned ukázali Viskontové v Miláně císaři své vojsko; byli to větším dílem měšťané a chasníci z města do vojenských šatů oblečení. Povídalo se císaři, že jest 6000 jízdných a 10.000 pěších, kteří prý jemu k službám jsou hotovi; i museli všickni okolo paláce, v němž císař bydlel, ve vojenském šiku táhnouti. Avšak spozorováno jest, že se několikkráte titíž vojáci jinudy vrací a zas okolo táhnou, aby se zdálo, že jich velká síla jest. Karel stál v jednom okně a nevšímaje si mnoho těch vlaských kejklů rozmlouval se svým přítelem Petrarkou.

Druhého dne, 5. ledna 1355 přijal císař Karel v tentýž den a na témže místě, jako před 44 léty jeho děd, císař Jindřich VII., lombardskou železnou korunu. Obřad ten odbýval se totiž v starožitném chrámě sv. Ambrože, a Milánský arcibiskup Robert císaře korunoval na království Italské u přítomnosti tří patriarchův, Konstantinopolského, Aquilejského a Gradského, mnoho arcibiskupův, biskupův, knížat, českých, německých a italských pánův a jiných mužův vznešených. Po korunovaci pasoval Karel syny Viskontův a mnohé z přední šlechty italské na rytířství, a ve městě byly hlučné radovánky. Množství lidstva z celé Lombardie se k Milánu hrnulo, tak že brány města uzavřeny býti musely, aby veliké tlačenice nebylo, a nepořádky nevznikly.

Karel celých osm dní v Miláně pobyl, a dostal prý v tom čase znamenitou posilu od Pražských měšťanův, kteří na vlastní náklad velký zbrojný zástup vystrojivše jej za císařem poslali. K tomu Pražskému sboru připojil prý Jošt Rotlev, bohatý měšťan Staroměstský, 120 bojovníkův vlastním nákladem najatých, které nejlepšími zbraněmi opatřil a všem stejný kroj stejné barvy dal, což tehdáž bylo něco zvláštního. Karel tím důkazem lásky a věrnosti svých Pražanův nemálo byl potěšen. Uslyšel pak, že v Paviji v klášteře Benektinův u sv. Marina chovají tělo sv. Víta. Že pak právě stavěl v Praze nový skvostný hlavní chrám ke cti téhož svatého, patrona českého, vypravil tam několik italských biskupův a Bohuše, probošta Litoměřického, aby hrob téhož svatého otevříti dali, a kosti jeho od opata pro něj vyprosili.

Asi dne 12. ledna opustil Karel Milán,

a jel přes Piačencii do Pisy, kdež jej Pisanští dne 18. ledna s arcibiskupem v čele slavně přivítali, klíče města mu odevzdali a s velkou nádherou a úctou do města uvedli. Koně jeho za uzdu vedli, nad ním nebesa, zlatem a stříbrem prošívaná nesli a „sláva císaři!" provolávali. Karel měl svůj obyčejný hnědý šat na sobě bez zlata a stříbra, čemuž se Italiani nemálo divili, myslíce, že by se měl císař celý zlatem zářiti; ještě více pak se divili jeho vlídnosti a milostnosti, kterou ku každému ukazoval. Vjeda do města vešel do hlavního chrámu, v němž jeho děd, císař Jindřich VII., pochován ležel; pomodlil se a ubytoval se potom v palácu pánův z Gambacurti, kde všecko jak nejskvostněji proň připraveno bylo. Za ním přinesli biskupové do Pavije poslaní kosti sv. Víta. Karel měl takovou radost z toho, že tak důležitého pokladu pro vlast svou nabyl, že to hned do Čech oznámil, aby se všickni z toho radovali. V Pise byly dvě strany, které na sebe nevražily; Karel musel tudyž městskou vládu obnoviti a obyvatelstvo ku svornosti a míru přísně napomenouti. Mezi tím přicházeli sem k němu poslové z měst Toskánských, mezi kterými zvláště Florencie a Siena z poslušenství císařského již od sta let se byly vyzuly, a nyní Karlovi vzdorovati chtěly. Jejich poslové zdráhali se, Karla císařem zváti, i odeslal je císař domů s přísným napomenutím. Potom přišli Sienští podruhé a poddali se císaři, Florentinští však chtěli s ním dříve vyjednávati a všeliké požadavky činili. Tu Karla trpělivost opustila, i hrozil, že se jejich města mocí zbraně zmocní a je zkazí. Toho se Florentinští lekli a složili Karlovi v Pise přísahu poddanosti a věrnosti.

Mezi tím časem vypravila se císařovna Anna Svídnická za svým manželem z Prahy do Italie, majíc s sebou přes dva tisíce dobře ozbrojených českých jezdců. Vyprovázeli ji strýc její, kníže Bolek Svídnický, arcibiskup Arnošt z Pardubic a mnozí jiní čeští a moravští pánové. Za společnici měla Vlašku Johannu Blánchetti, paní vzdělanou a mnoha jazykův povědomou. Když přijela do Padovy, vyjely jí čtyry nejpřednější paní z města vstříc, vsadily ji do skvostného povozu a vezly ji do města. Ubytována jest v palácu pánův z Carrarie, a shromáždila se tu okolo ní šlechta obojího pohlaví.

Všickni se jejímu důstojnému chování divili, ačkoliv měla teprv šestnáct Z Padovy jela pak dále přes Manto do Pisy, provázena jsouc pány itals přes jejichžto země jela. Do Pisy dospěli za ní čeští a němečtí korou pánové, každý se svou ozbrojenou nou, tak že v krátce čtyry tisíce bojo v Pise k císaři přirazilo. Byli všickn borně vystrojeni, a na svém tahu výtržností se zdržovali.

Císař z Pisy podnikl některé ma sty, do Tarenca, kdež učinil zal pro kanovníky řehole sv. Augustina, Lukky, kde měšťané ho žádali, a od Pisanských osvobodil, což však učiniti nemohl. Také k žádosti pape ho náměstka v Římě, kardinála J vypravil z Pisy pět set svého vojska ti nepřátelům papežským, a tito bojo zkrotivše je brzo do Pisy zas se v Nežli císař Pisu opustil, psal ještě svému Petrarkovi, žádaje ho, vysvětlil obsah nějaké staré listiny, se jemu zde někde do rukou dostala níž stála podivná věc, jakoby totiž C a Nero byli vojvodství Rakouské od nictví Římské říše osvobodili. Pet dokázal císaři dlouhým listem, že stina podvržena jest a žádné víry sluhuje. Dne 22. března 1355 konečn pravil se císař z Pisy s celou svou která se nyní skládala již z 5000 čes a německých bojovníkův stavu rytířs a z 10.000 mužů vojska italského. hého dne dojel do Sieny, kde musel rozbroj v obci mířiti, městskou vlád noviti, a Arnošta z Pardubic, biskupa Pražského, náměstníkem města učiniti. Sem do Sieny přijel z sařem kardinál Petr, biskup Ost ský, od papeže z Aviňonu poslaný, spolu s kardinálem Jiljím císaře v korunoval. A tak se Karel nyní zdv k Římu se blížil.

Karlovo korunování na Římské císař

1355. 5. dubna.

Dne 1. dubna 1355 ve středu před konocí zjevil se Karel se svým průvo před Římem, vzal na sebe roucho nické a s českými pány, kteří tu s byli, a také za poutníky se přestrojili poznán na zelený čtvrtek do města v a tu bez překážky po tři dni všechna tá místa a starožitné památky navšt val a pobožnost vykonával.

Na bílou sobotu večír vešel do papežského paláce, kde kardinálové shromáždění byli, a dav se jim poznati oznámil, že druhého dne se svým průvodem do Říma vejde, aby se tu korunovati dal.

Na hod Boží velikonoční, 5. dubna, vyšel Karel před východem slunce do svého ležení před městem, kdež jej vojska do šiku postavená již očekávala. Český průvod císařův rozdělen byl podle čeledí a družin korouhevních pánů, kteří sami se svou korouhví v čelo svých lidí se postavili; i tak počal vjezd císaře Karla do Říma. V čele prvního zástupu jel Mikuláš, patriarcha Aquilejský, levoboček krále Jana, nesa prapor Luxenburský; následoval Arnošt z Pardubic, arcibiskup Pražský, se svými many, Jan Očko z Vlašimi, biskup Olomoucký, se svými many, Jan ze Středy, biskup Litomyšlský a říšský kancléř císařův; potom čeští korouhevní pánové se svou čeledí: Čeněk z Lipé, nejvyšší maršálek království Českého, Pešek z Janovic, nejvyšší hofmistr králové, a Jindřich z Hradce, z cizích pak Markvart, biskup Augsburský, a Jan, purkhrabí Normberský. Mimo to však tu byli bez korouhví a vlastní družiny čeští pánové: Děpold Švihovský z Riesenberka, Hynek Berka z Dubé, Albrecht a Jiří bratří a Beneš z Kolovrat, Janovici, Jan Zajíc z Hasenburka, Jaroš z Říčan, Hašek ze Zvířetic, Bušek z Vilhartic, Mikuláš z Landšteina, Matiáš z Klingenšteina, Jiří Kaplíř ze Sulevic, Beneš Lomnický z Náměšti, Bohuslav z Víčkova, Václav ze Švabenic, Boček z Kunštatu a Oldřich z Ústí; z jiných knížat, biskupův a pánův: Heralt, biskup Špírský, Dětřich, biskup Mindenský, Protiva Černín, biskup Sěňský, vojvoda Štěpán Bavorský, Mikuláš mladší, kníže Opavský, Vladislav, kníže Těšínský, Ota, vojvoda Brunšvický, Bolek, kníže Falkenberský, Purkart, purkhrabí Magdeburský, nejvyšší hofmistr císařův; hrabě Ludvík z Oettinku, Jindřich hrabě ze Schwarzburka a mnozí jiní pánové, rytíři a panoši.

Tak vjížděl Karel, maje po boku svém manželku svou Annu, s největší nádherou do Říma: u brány očekávalo naň celé římské duchovenstvo, a provázelo jej s kříži, korouhvemi a kadidelnicemi, zpívajíc slavnostní písně, celým městem až k stupňům vedoucím do hlavního chrámu sv. Petra. Římský senator, to jest, představený města, nesl před císařem říšský meč, císařští komorníci házeli peníze mezi lid, kterýž všecky ulice naplňoval svým radostným pokřikem. Před hlavním chrámem ssedl císař s koně, jejž radním pánům Římským daroval, a ti císaře pod ramena vzavše až k stupňům chrámovým jej dovedli. Tu stáli kardinálové Petr Bertrandi, biskup Ostienský, a Jiljí z Albornozu, papežův náměstek v Italii, okolo nich pak dvořští služebníci papežští všickni v nejskvostnějších šatech svých. Kardinálové objali císaře, a on jim podal obyčejný dar, totiž kus zlata řka při tom: „Kdyby svatý otec, papež Innocenc, tu byl přítomen, obětoval bych mu toto zlato, že pak ho tu není, odevzdávám je vám; přijměte je místo něho.“ Kardinálové vzavše pak císaře mezi sebe, vedli jej před oltář „Panny Marie u věží“, kdež jim císař složil přísahy, že bude ochráncem církve a apoštolské stolice, a že se ve všem tak zachová, jak se byl dříve papeži Klimentovi VI. v Aviňonu zavázal. Po přísaze šel kardinál Petr k velkému oltáři, a počal sloužiti velkou mši svatou; císař však zůstal s druhým kardinálem v kapli. Odložil tu svůj plášť, jejž papežským komorníkům daroval, a oblekl se v korunovační roucho císařské. Potom uveden jest před oltář sv. Maurice, přijal zde pomazání od kardinála Petra a přiblížil se k velkému oltáři, kdež se posadil na skvostný trůn, okolo kterého sestoupili se jeho biskupové a knížata. Po epištole zdvihl se císař s trůnu, přistoupil se svým komonstvem až k samému velkému oltáři, a tu jemu oba kardinálové Petr a Jiljí postavili korunu Karla Velikého na hlavu, dali mu žezlo a jablko do rukou a opásali jej mečem. Císař posadil se zas na trůnu v majestátě svém maje císařskou korunu na hlavě, která jak se tenkráte ještě smýšlelo, udělovala mu právo, aby nad celým světem panoval. Potom byla také císařovna, Anna Svídnická s podobnými obřady korunována a na trůnu posazena.

Po přečtení evangelia sňaty jsou císaři a císařovně koruny a pláště, a oni přistoupivše před oltář, kus zlata obětovali a večeři Páně přijali. Na trůnech pak zase setrvali až do konce mše, načež v císařských ozdobách s korunami na hlavách z kostela vyšedše na koně sedali, a pro-

vázeni jsouce patnácti tisíci jezdci, knížaty, pány a rytíři německými, českými a italianskými, slavným průvodem pod nebesy jeli přes most Andělský a přes kapitol do Lateranu, papežského palácu, kde se císařské hody slavily. Také při těchto hodech vykonávali říšští knížata úřady sedíce na koních; v Římě pak toho dne při všech radovánkách panoval takový pokoj a pořádek, jako toho při žádném korunování před tím nebývalo, tak že se tomu všickni náramně divili. Celá slavnost vykonala se v posvátné tichosti, slušně a důstojně.

Po tabuli vypravil císař posly k papeži, k císaři Řeckému, ku králům Francouzskému a Anglickému, dávaje jim zprávu o korunování svém. Potom ještě podepsal množství důležitých listin, týkajících se knížat a měst německých a také horní Falce co korunní země české, a ještě téhož dne u večer kázal všemu vojsku s ním do Říma přišlému, aby z města vytáhlo a venku táborem se položilo. Sám pak, aby své přísaze i co do nejmenšího věren zůstal, ačkoliv papež Innocenc mu v tom dal plnou svobodu, také ani přes noc v Římě nezůstal, nýbrž za vojskem ven z města odešel, a v klášteře u sv. Vavřince přenocoval, v jehožto sousedství jeho vojska táborem ležela.

Druhého dne, 6. dubna, navštívil blízké místo Tivoli, aby se potěšil krásou tamějšího okolí a znamenitých památek po starých Římanech. Brzo pak odtrhl od Říma, a obrátil se nazpět do Sieny.

Tak vykonána jest císařská korunovace v Římě ponejprv beze všeho krveprolévání, tiše a beze vzpoury; avšak když se všude tomu divili, nebylo to jiným po chuti, kteří nějaký převrat očekávali, a z toho pro sebe něčeho si slibovali. Kromě vlastenců vlašských, kteří jako Petrarka sjednocenou Italii míti sobě přáli, byla zvláště stran Gibellinská nespokojena, proto že císař se stranou Guelfův rovněž dobře nakládal. Stěžovali si do něho, že se jim za jejich věrnost neodměnil, a ještě i Guelfům přednost dával. Karel však dobře znaje jejich zdánlivou věrnost, bez obalu se vyjádřil, že nemíní rušiti mír všeobecný k vůli jejich pomstychtivosti, a že jim nemůže v tom za nástroj sloužiti. Karel svou římskou jízdou toho v plné míře dosáhl, čeho sobě přál, všickni pod Římskou říší slušící knížata a města, buď si byli strany Gibellinské anebo Guelfské, uznali jej za vrchního pána svého, na věrnost svou mu přísahali, poplatek mu platili, země své od něho v léno přijali. I mocná Florencie tak učinila, a více nemohl a nesměl císař žádati.

Vzbouření v Pise.

1355.

Dne 19. dubna byl Karel zase v Sieně, i přišli sem za ním oba kardinálové, kteří jej v Římě korunovali, žádajíce, aby jim dal pomoci proti Janovi z Malatesty, který v zemi papežské vzpouru šířil. Karel vypravil hned část svého vojska proti němu, chtěje se takto osvědčiti co pravý ochranitel římské církve, jakž na to při své korunovaci přísahal. Arcibiskup Pražský, Arnošt, složil náměstnictví města Sieny, a Karel je udělil svému nevlastnímu bratru Mikulášovi, patriarchu Aquilejskému, kterýž hned své správce a úředníky tuto usadil. Potom propustil Karel ze Sieny větší díl vojska svého, které zanáhla do svých vlastí odtáhlo; císař totiž myslil, že této moci více potřebovati nebude, a chtěl se nejkratší cestou přes Alpy zase do Němec vrátiti. Opustil dne 5. května Sienu; a však tu na cestě přišel mu vstříc František Gambacurta, bývalý náměstek Pisánský, se svými bratřími, žádaje, aby císař město Pisu opět navštívil. Vidouce ještě mnoho vojska při něm, namluvili jemu, že tak velikého průvodu nepotřebuje, poněvadž všude mír a pokoj panuje. I tak propustil císař poslední německé sbory od sebe, a jen se svým dvorem a nevelikým počtem českých rytířův dne 8. května přišel do Pisy. Zde přijímal posly od krále Neapolského, smířil Jana z Malatesty s papežem, uděloval všeliké hodnosti, svobody a jiné milosti: avšak mezi tím připravovalo se spiknutí proti jeho životu, a ukázalo se, že se Karlova římská jízda předce bez boje a krveprolití obejíti nemohla.

V Pise byly dvě strany jako ve všech větších městech italských, a jako někdy v Praze Olbramovici a Velflovici, kteří na sebe nevražili a jedni druhým škodili. Z těchto dvou stran zvali se jedni Bergolini, druzí Raspanti. V čele Bergolinův stál rod Gambacurtův, kterýž měl předešle největší moc v obci a nejvyšší úřady pěstoval. Když tam císař Karel ponejprv přišel, a obyvatelé jemu přísahu věrnosti skládali, pohádali se obě

velmi příkře mezi sebou, a císař sám se musel správy města uchopiti dek v něm zavésti, jak jsme již naěco o tom podotkli. Nyní se Pi-m nelíbilo, že se císař s Florenmi tak dokonale smířil, a když se yní zas přes Pisu vraceti, roznášeli tojenci o něm pověst, že chce město , jehožto držení Pisanským při první vě potvrdil, Florentinským prodati. tišek degli Interminelli, pán Lukky a přítel strany Raspan-ise, když uviděl, že mu císař k pan- Lucce dopomoci nechce, stal se řejmým nepřítelem, byl však úklad-bit od strýcův svých. Náhodou dal ěm čase císař hrad Agostu, kterýž Františkovi degli Interminelli náleými lidmi obsaditi, a to lid Pisanský jisté znamení, že Karel chce Lukku tinským dáti. Proto se obě strany, inové i Raspantové proti němu a František Gambacurta ko náčelníkem toho spiknutí. Když e císař od téhož Gambacurty dal ıviti, že ostatek vojska svého pro- jen s obyčejným komonstvem v toních do Pisy podruhé zavítal, a dvanáct dní přebýval, tu se o tom l, jak o něm Pisanští smýšlejí. val je, však marně, že na prodej nikdy nepomýšlel a žeby nikdy , co jim svým listem potvrdil. Tu v noci z 20. na 21. května vypukl radním domě, v kterém císař s cíou přebýval. Oheň se tak prudce l, že císař s císařovnou a se slutvem s nebezpečenstvím života a hý do sousedního domu utéci se muradnici však shořely všecky zásoby , jež tam obec uložené měla. Tu spíklenci roznesli pověst, že císař lu dal radnici zapáliti, aby ty zbraořely, a Pisanští, nemajíce zbraní, m snáze od Florentinských podi býti mohli. Tak byl hanebně lid tání rozpalován, a když se rozednilo, ětna, shlukli se po ulicích Bergoi Raspantové, pokřikovali: „Ať žije rt císaři!“, zatarasili ulice a obvšecky brány města. Císař byl rásvou manželkou již v příbytku ického biskupa, Jana Očka z mi, nedaleko hlavního chrámu; komonstvo císařské v rozličných města bylo ubytováno, ba větší díl od biskupem Augsburským Markm, co byli Němci, a pod Jindřichem z Hradce, co byli Češi, bydleli až za řekou Arnem v druhé polovici města. Ovšem se všichni zdvihli, aby císaře chránili, a tu na mostě s lidem velmi prudký boj podstoupiti musili. Ztrativše přes 150 svých lidí, jichžto zohavené mrtvoly buřiči do řeky vrhali, protloukli se předce, a valné krveprolití mezi povstalci způsobili. Císař a ti, co při něm byli, zatím na kůň sedli, a chtěli se nejkratší cestou z města prosekati. Tu se k císaři jeho lidé s druhé strany řeky dostali, a vzavše jej mezi sebe uprostřed města na náměstí hrozivě se postavili. Náčelníci strany Raspantův, Pafetta di Monte Scudajo a Ludvík della Rocca, vidouce, že Čechové a Němci statečně se drží a nikoliv nepodléhají, rychle své heslo změnili a ku straně císařově se přidali. Nabídli se císaři, že mu budou pomáhati a jej chrániti, ač to jen hlavně proto činili, aby se na svých protivnících, Bergolinech, mohli vymstiti a dům Gambacurtův zpleniti a zkaziti. Tak se vítězství rychle k císaři obrátilo, povstalci byli rozehnáni a jejich vůdcové schytáni. Pokoj se vrátil zase do města. Mladá císařovna, Anna Svídnická, jsouc nemálo polekána tímto zbouřením, hned pod bezpečnou stráží do města Pietrasanty odjela, kdež byla ještě císařská posádka; avšak císař zřídil Melína Tolentinského, sudího města Arezza, aby tu v Pise k soudu zasedl, vinu zajatých spíklencův vyšetřil a o nich svůj nález vydal. To se stalo, a sedm vůdcův bylo k smrti odsouzeno. Vyvedeni jsou na náměstí degli Anziani, kde stálo pět set jezdcův císařských, a všickni jsou tu sťati. První byl František Gambacurta, potom jeho dva bratří, pak následovali ostatní, všickni z nejpřednějších rodů Pisanských. Císař potom ustanovil Markvarta, biskupa Augsburského, za svého náměstka v Pise, uložil ještě městu trest na penězích, a odjel hned za svou manželkou do Pietrasanty, kde se potom ještě čtrnácte dní zdržoval. Tu se dočkal ještě příjezdu svého bratra, Mikuláše, patriarchy Aquilejského, který se v Sieně pozdržel, a že císařovna přílišnou bázní byla pojata, a co nejdříve v Čechách býti chtěla, nastoupil císař dne 11. června další cestu k půlnoci, nechtěje se nikde zdržovati, a umíniv si, všemu dalšímu vítání a hostění ve městech se vyhýbati. Měl ještě 1200 jezdcův při sobě, a když se ku Kremoně blížil, obyvatelé jeho vojska

tak se ulekli, že brány před ním zamkli a je dříve neotevřeli, až jim císař přislíbil, že strašné Čechy, kterých se hrozně báli, s sebou do města nevezme. Na své další cestě daroval v Belluně svému bratrovi Mikulášovi, města Belluno a Feltri, a byl 1. července již V Řezně a 8. července v Normberce.

Karlův návrat do vlasti. Založení nových klášterů v Praze. Jan Pancéř ze Smojna.

1355.

V Normberce založil Karel nyní co císař Římský, korunovaný, kostel ke cti Panny Marie, kterýž podnes co krásná stavitelská památka spůsobu gotického tomu městu ke zvláštní ozdobě slouží. Odtud jel císař do Sulzbachu, kterýž byl hlavním městem horní Falce, co korunní země České, a pozdržev se tu propustil od sebe manželku svou Annu, která již do Čech jeti velice toužila. Vypravil s ní větší díl svého českého komonstva, a též Bohuše z Pardubic, probošta Litoměřického, bratra arcibiskupa Arnošta, který tělo sv. Víta v Paviji vyzdvižené, mimo jiné mnohé svátosti, jichžto císař v Italii nabyl, do Prahy přivezl. Ostatky sv. Víta byly v novém hlavním chrámě za velkým oltářem uloženy, kdež až podnes odpočívají.

Císař Karel zatím ze Sulzbachu do Donaustaufu zajel, kteréžto město blíže Řezna od biskupa Řezenského koupil, a pak v Řezně ve při mezi městem Curichem a vojvodou Albrechtem Rakouským mocný rozsudek vynesl. Odtud se zase do Sulzbachu vrátil a tu konečně v měsíci srpnu 1355 cestu do svého království Českého nastoupil.

Když se Pražané dověděli, že se Karel blíží, vyšlo mu všechno duchovenstvo, panstvo a měšťanstvo s prapory svými až na čtyry míle do Berouna vstříc, aby jej co korunovaného císaře uvítali a radostně do města sprovodili. Podobal se tudíž Karlův vjezd do Prahy dne 15. srpna 1355 vítěznému tahu; všemi zvony se zvonilo, a radostný pokřik naplňoval povětří, neboť byl to první král Český, který zároveň ozdoben byl korunou císařskou, nejpřednější důstojností v celém světě křesťanském.

V Praze již na Karla čekali poslové krále Francouzského, vojvody Filipa Burgundského a mnohých říšských knížat a měst. Dostavili se také Saský kurfürst Rudolf starší a jeho syn Rudolf mladší, kterým císař na přivítání až do Litoměřic naproti jel. Císař Karel navrátiv se do vlasti hned na to pomýšlel, jak by vyplnil slib v Pise při zbourení učiněný. Když se totiž octnul v nebezpečenství, že jej zrádci obklíčí a zabiji, tu si předsevzal, jestliže odtud šťastně vyvázne, vystavěti panenský klášter ke cti sv. Kateřiny, v jejížto svátek již dříve před 23 léty u San Feliče nad svými nepřátely zvítězil. Vyhlídl si tedy místo pro ten klášter v Novém městě Pražském, a to na výšině, kde se „na bojišti" říkalo, i položil brzo po svém příjezdu první kámen ku klášteru a znamenitému kostelu sv. Kateřiny, do kterého po roce uvedl panny řehole poustevnické sv. Augustina, opatřiv je dostatečným nadáním. Zároveň ustanovil, aby Augustiani od sv. Tomáše na Malé straně k tomu klášteru probošta a čtyry mnichy dosazovali, kteří by v něm služby Boží obstarávali.

Po čase vzal ten klášter skrze ženy husitské za své; když však byl zase obnoven, řečení Augustiani sami si jej přivlastnili. Nyní jest zde blázinec, a říká se tu „v Kateřinkách"; z původního kostela zůstala však jediná věž tenká a vysoká.

Píše sice Beneš z Veitmile, že císař Karel již před svou Římskou jízdou, r. 1354 Benediktinům od sv. Ambrože v Miláně klášter na Novém městě proti Královu dvoru založil, avšak zdá se jisto býti, že nyní teprv toto založení ve skutek přivedeno bylo, a to na památku jeho korunovace železnou korunou ve chrámě sv. Ambrože v Miláně. Vystavěn jest tedy chrám a klášter sv. Ambrože v Praze, a císař ustanovil v něm opata infulovaného a konvent řádu sv. Benedikta, kterémuž hojné opatření dal. Od papeže pak sobě pro ten klášter vyžádal, že mniši tentýž pořádek a tytéž zpěvy při mši a při hodinkách v kůru směli zachovávati, jako v Miláně u sv. Ambrože, pročež jim Pražané potom „Ambroziané" říkali. Po čase dostali ten klášter Františkáni z Irska vypuzení, a nyní jest zde hlavní celnice.

Za dlouhé nepřítomnosti Karlovy zmohlo se zase valně loupežnictví v Čechách; i toulaly se roty loupežnické zběří po šedesáti a po stech po zemi, často znamenité lidi zajímali a za velkou výplatu pro-

a vesměs velké násilnictví pro-
v kterémžto nečistém řemesle
rytíři účastenství měli a ze svých
rovské peleše činili. Zvláště zle
horní Lužici, v Litoměřicku a
, tak že císař, ještě nežli k dů-
jednání zemskému, kteréž před-
ětel, přikročiti mohl, sám osobně
ežníkům do pole musel vytáhnou-
pak toho času rytíř Jan ze
a jeden z nejstrašnějších loupež-
muž lid Pancéř říkal, proto
v silném pancéři chodil, a ze
radu Žampachu v Hradecku
pce přepadával a zboží jim bral,
lidi zajímal, je věznil a tryznil.
samého rytíře Jana ze Smojna
ávno pro statečnost v boji pro-
na rytířství pasoval a zlatým
ozdobil. Nyní sám císař s voj-
d jeho Žampach oblehl a tak
o dobýval, až se Pancéřova rota
usila. Pancéř žádal, aby s ním
řem nakládáno bylo, avšak císař
l, že nebude jinak než co zloděj
Kázal hrad Žampach zapáliti a
zjímané loupežníky na nejbližších zvěšeti. Když Pancéře před
dli, pohleděl prý naň císař i řekl:
obě lépe líbilo, zlodějství nebo
" a obrátiv se k svým lidem řekl:
st tento nedávno ode mne na
pasován, protož mu chci ještě
učiniti." A tu vlastnoručně pro-
přes krk přehodiv řekl k němu:
vždy zlatých řetězův, které bych
i kázal jej asi na půl honu od
zvláště odvesti a tam na stro-
ti. V krátkém čase byla Česká
lotrův vyčištěna, a dobrým lidem
j učiněn; nicméně divoká bojov-
ře ze Smojna tak mocně na lid
sobila, že ještě do 17. století se
když o statečných mužích do
ících řeč byla, že jejich zbroj
o Pancéřova košile."

---

m koruny České o přijetí Karlova zákonníka

1355.

vida na počátku svého panová-
mi překážkami jest mu zápasiti
ní nových lepších řádů ve svých
ufal, až na císařství korunován
s tím větším důrazem bude moci
libovolnost a všeliké násilnictví odstraniti, a v obou svých říších, České i Německé, tím snáze dobrý řád a potřebné nové zákony zavesti. Nemeškal tedy po svém návratu z Říma, a hned na konec září 1355 k sv. Václavu do Prahy valný sněm všech korunních zemí českých položil. Dostavili se k tomu sněmu kromě stavů císařův bratr Jan Jindřich, markhrabě Moravský, a také mnozí Slezští knížata.

První bylo, že Karel nyní co skutečný císař Římský toho jména čtvrtý postavení bratra svého a jeho markhrabství Moravského ke koruně České určitě vyložil: markhrabství totiž pod zvláštním panováním Jana Jindřicha a jeho potomkův má na věčné časy zůstávati nerozlučitelným dílem království Českého; kdyby po smrti Karlově anebo některého z jeho potomkův nebylo mužského nástupce na trůnu, tu markhrabě Jan Jindřich a jeho mužští potomci beze všeho dalšího volení na trůn Český povoláni jsou.

Druhé bylo, že Karel mocí svou císařskou slavně to potvrdil, že celé vojvodství Slezské se všemi v něm obsaženými lenními knížaty a městy, potom markhrabství Budišínské a Zhořelické, totiž Horní Lužice, na věčné časy ku koruně České přivtěleny jsou. Císařské listy v tom všem, stranu Moravy dne 27. září, stranu zemí Slezských a Lužických dne 9. října 1355 vydané, chovají se dosud v cís. tajném archivě ve Vídni.

Hlavní jednání v tom sněmě bylo však o přijetí nového zákonníka, jejž Karel již před léty Českým stavům předložil. Tento zákonník týkal se předně základních politických práv říše České, a měla se jimi královská moc utvrditi a na budoucnost klesání její zabrániti; za druhé měl starý řád zemský při soudech v podstatných věcech býti opraven a doplněn. V obojím ohledu osvědčil se císař Karel co moudrý zákonodárce, avšak předce toho nemohl dokázati, aby jeho zákonník, tak jak sepsán byl, v úplnosti a celkem od národu přijat byl. Bylyť toho příčiny rozličné a důležité. Starý zemský řád byl ovšem v některých kusích nedostatečný a chybný, avšak to se nemohlo tak snadno státi, aby se byl mohl zcela zavrhnouti a nový, posud nebývalý, na jeho místo zavesti. Starý řád spočíval jako ve všech jiných zemích na starých právních a národních obyčejích; soudní nálezy vydávané od nejvyššího soudu zemského za-

psovaly se do zemských desk, a tím se ty desky staly také pramenem všeho toho, co zemský soud za právo nalezl, podle čehož se pak potomci měli říditi. Tu však nejednou se stalo, že co jednou zeměstí kmetové na soudě za právo nalezli, jiní pozdější soudové za křivdu vyhlásili a jiný nález o tom vydali, což právě Karel svým zákonníkem na budoucnost zameziti chtěl. Pořádek při vedení soudu čili tak zvaný soudní řád také na starých obyčejích spočíval, byl však několikkrát sepsán a nemohl se snadno změniti. Avšak byly některé obyčeje při něm, na které se dosud více váhy kladlo, nežli toho zasluhovaly, týkajíce se více věcí zevnitřních a často nahodilých, jichžto pomocí ovšem vinník mohl často trestu ujíti a nevinný křivdu trpěti. Často rozeznávali soudcové vinu neb nevinu pouze tak zvaným Božím soudem: v soudu o hrdlo připouštěly se ordalie čili zkouška vodou neb ohněm, a také souboj; v soudu o sporné věci rozhodovalo se právo házením hřebí čili losu, anebo jestliže strana před soudem nějaké chyby proti soudním obyčejům, tak nazvaného zmatku, se dopustila, také soud prohrála. A takový zmatek mohl se velmi snadno státi, ku příkladu když někdo při skládání přísahy se zajikal, třásl aneb podřekl, když při vstoupení před soudce nepravou nohou napřed vykročil (žalobník měl pravou, obžalovaný levou nohou vykročiti), tu hned vyřkl soud: Bůh jej odsoudil, a pře byla prohrána.

Bylo tedy všelijakých nedostatkův při dosavadním soudnictví, a předce mělo jiných předností nemalých: soudy se odbývaly veřejně, byly každému přístupné, všechny obyčeje při nich každému známy; všecko se jednalo jazykem českým, neboť měšťané Němci měli své zvláštní městské soudy, každý se mohl o spravedlivosti soudního nálezu sám přesvědčiti; s nepatrnými výlohami sám svou při vésti, a nemusel k tomu právníkův a zastupitelův jednati; také protahování pře nebylo možné, a nepřipouštěly se všeliké křivé vytáčky učených právníkův. Císař Karel nemínil staré soudní řády zničiti, aniž cizí právo místo nich zaváděti, úmysl jeho byl jenom takový, aby svým zákonníkem jednotu a důslednost do českého soudnictví uvedl: a předce bylo by se jeho novotami celé staré soudnictví převrátilo. Nemělo-li se více jak dosaváde podle rozumu a starodávného obyčeje, nýbrž podle pravidel psaného zákonníka právo nalézati, byl by musel takový zákonník býti nejen dokonalý ale i všem stejně přístupný, aby jej každý znal a jemu rozuměl. Avšak byl v latinském, cizím jazyce sepsán, čísti a psáti ještě mnoho lidí neumělo a k tomu nebylo ještě knihtiskařství známo, aby si ho každý snadno byl mohl opatřiti. Pánové, kteří co zeměstí kmetové k soudu zasedali, byli by museli místo své učeným právníkům, doktorům, tehdáž větším dílem kněžím postoupiti, a ti by byli brzo zásady církevního a římského práva v českém soudnictví k platnosti přivedli; mohlať potom při tom veřejnost soudu pominouti, strany by musily v právích znalé zastupitele míti a jim platiti, soudy by se byly protahovaly, zdražily a pozbyly by vší jistoty, — jakž toho příklady byly potom v říši Německé. Toto všecko uvážiti měli stavové čeští dosti času, a také si to uvážívše nechtěli rozhodně nového zákonníka přijmouti, jakkoliv dobrý úmysl Karlův uznávali a chválili.

Avšak sám císař Karel si tu věc mezi tím rozvážil, a nechtěje nikterak stavy a poddané k něčemu nutiti, co proti jejich přesvědčení jest, sám se k tomu odhodlal, zákonník svůj nazpět vzíti.

Proto také již dne 6. října 1355 vydal stavům na sněmu shromážděným psané osvědčení, že původní sepsání jeho zákonníka i s pečetěmi, kterými již opatřeno bylo, náhodou shořelo, a že tudyž tento zákonník vší platnosti pozbývá, a celému království po všechny časy staré řády, tak jak byly, zachovány budou.

Za tuto blahosklonnou ústupnost odměnili se čeští stavové králi svému tím, že mnohé kusy z jeho zákonníka, kterými se staré řády nerušily ale mnohé škodlivé zvyky odstraňovaly, dobrovolně přijali, schválili, svým přiznáním utvrdili a do desk zemských zapsati dali. Již dříve arcibiskup Arnošt lidu představoval, že Boží soud vodou i ohněm i házení hřebí čili losu na důkaz, na čí straně právo jest, ničím jiným není, nežli hříšným pokoušením Boha, ohavným zvykem pohanským. Takovéto vedení důkazu při soudech nyní bylo zastaveno, a také spůsob přísahy byl zjednodušen, tak že v ní nemohl snadno zmatek nastati, pro který druhdy nevinný avšak bázlivý snadno mohl za vinného uznán býti. Mezi artikuly z Karlova zákonníka od stavů přijaté náleží také ten, že král Český má právo odsouzené zločince na milost přijímati a život i majitelství vyjmouc toliko čest, jim darovati. Si

vové uradivše se o tom, ještě k tomu doložili, že zločinec, na němž veřejná loupež a krádež dokázána jest, na vždy má býti bezectný a prázden práva zemského, tak že mu ani král nemá moci cti jeho navrátiti. Následek toho zákona a té přísnosti, s jakou se vykonával, byl ten, že se v krátkém čase počet loupeží na veřejných silnicích znamenitě zmenšil, a že v Čechách taková bezpečnost silnic a majetků panovala, jak toho za starodávna nikdy nebylo.

Ještě jedno důležité ustanovení na tomto sněmě ode všech stavů bylo přijato, totiž že se nemá překážeti chudému, poháněti bohatého před soud za křivdu, a také že podaný na pána svého bezpečně a bez obtíže žalovati může, když od něho utiskován jest. Chtěli totiž tenkráte již někteří pánové zeměstí, majíce soud nad poddanými v moci své, všelijaké nebývalé povinnosti na ně ukládati a je utiskovati, jak to dávno již v Němcích bývalo. Karel pak uměl vážnost k zákonům svým spůsobiti, a tak i stav sedlského lidu zase znamenitě polepšil. Nyní se vesnice valněji než před tím ze starého řádu svého na novější právo zákupní čili tak řečené německé převáděly. Pánové totiž na spůsob novějších osad dělili ve starých vsech nivy před tím společné mezi poddané, tak že každý soused měl napotom svůj statek dědičný za určité platy a povinnosti. Poddaní vykupovali si toto nové právo od vrchnosti, tak že se od toho času jejich majitek a jejich povinnosti k vrchnosti na smlouvách, a to obyčejně psaných, zakládaly, a utiskování potom méně místa míti mohlo.

Ačkoliv tedy Karlův zákonník, Majestas Carolina, v plném znění svém v platnost nevešel, získal Karel nicméně tolik na stavích českých, že se zákonodárství zemské podstatně zdokonalilo, a co v něm bylo chybné anebo nedostatečné, lepšímu že ustoupilo.

Říšský sněm v Normberce o přijetí zlaté bully Karlovy.

1355—1356.

Brzo po zavření českého sněmu pospíchal Karel do Němec, kdež také měl v úmyslu, dlouho připravený nový říšský řád ohlásiti, a říšským stavům předložiti, aby jej přijali.

Položiv jim říšský sněm na konec měsíce listopadu 1355 do Normberka, sám do toho města na den sv. Kateřiny 25. listopadu, přijel. Byl to jeden z nejdůležitějších sněmů, které kdy v říši odbývány byly, a sjelo se naň tolik říšských stavů, jak toho, co paměť lidská sahá, nebylo. Kromě veškerých kurfürstův bylo zde do čtyřicíti duchovních a světských knížat a nesčíslný počet hrabat, svobodných pánův a poslův z říšských měst. Však byly také velké a důležité věci, o které tu císař chtěl jednati. První bylo ustanoviti pořádek při volbě budoucích králův Německých, aby při tom nebývalo více rozbrojův a nesvornosti, a následkem toho válek, převratův a oslabení moci císařské. Již ode sta let bylo právo volení sedmi kurfürstům ponecháno, totiž třem duchovním a čtyrem světským. Duchovní byli arcibiskup Mohučský, co kancléř říšský v Němcích, arcibiskup Trevírský a arcibiskup Kolínský; světští zase byli falckrabě na Rýně, vojvoda Saský, markhrabě Braniborský a konečně co nejbližší spojenec říše král Český. Avšak nyní nastaly obzvláštní obtíže při falckrabatech a vojvodách Saských. Falckrabata byli vlastně vojvodové Bavorští, rodu Wittelsbachského, a ten rod se nyní dělil na několik větví jak v samých Bavořích tak i ve Falci Porýnské; také vojvodové Saští z domu Vitínského rozdělení byli na několik větví. Nyní každá větev rodův těchto činila nároky na důstojenství kurfürstské, a tu musel císař Karel v radě knížat převeliké obtíže přemáhati, aby nějakého usjednocení, dosáhl. Po hlučných poradách sněmovních dosáhl toho Karel, konečně, že bylo takové ustanovení přijato: jen ten má býti kurfürstem, kdo jest ve skutečném držení původní země kurfürstské, která se budoucně nemá děliti, a všichni ostatní knížata týchže rodů, byťby jaké koli jiné části zemí měli, mají za mladší ve svém rodu považováni býti. Karlovi záleželo také na tom, aby postavení Českého krále v říši Německé určitě vyjádřeno, a ode všech říšských knížat uznáno a potvrzeno bylo. I stalo se následovně o králi Českém usnešení, že on jakožto král před ostatními světskými kurfürsty první místo míti má; poddaní však v říši jeho královské žádných povinností k říši Německé nemají, aniž jich kdo před soudy říšské do Němec pohánětí moci míti nemá. Kdyžby pak královský rod Český vymřel, tu národ Český sám si nového krále volí a nový rod na

trůn svůj povolá. I bylo ještě mnoho jiných věcí o vnitřním řádu v říši ustanoveno, a tak říšští stavové na tom sněmu v Normberce o dvaceti třech článcích Karlovy zlaté bully usnešení učinili a je potvrdili; dne 10. ledna 1356 stalo se pak v Normberce slavné ohlášení všeho, na čem se stavové usnesli. Císař Karel při tom seděl na svém trůně v císařském ornátě s korunou na hlavě a s žezlem v ruce, a váleční říšští stavové seděli po obou stranách jemu po boku. O ostatních sedmi článcích mělo se na příštím sněmě ještě jednati, jejž císař na leto toho roku do města Met všem říšským stavům položil. A však někteří knížata, kteří se neosmělili, proti některému ustanovení v Normberce námitky své činiti, po čase nespokojenost svou s tímto novým řádem na jevo dávali, jako vojvoda Albrecht Rakouský, který se tím urazil, že Čechové po vymření svých králův nového krále sobě svobodně mají voliti, kdežto on zas myslil, žeby dům Habsburský nejbližší právo k Českému trůnu měl; potom Ludvík starší, vojvoda Bavorský, císaře Ludvíka syn, kterýž odevzdal již r. 1351 své markhrabství Braniborské svému mladšímu bratru Ludvíkovi příjmím „Římanovi", takto se sám pozbyl důstojnosti kurfürstské, a potom skutečně proto k císaři zas nepřátelsky se choval.

Výstupy pánův z Rosenberka a z Hradce. Návštěva krále Kazimíra a Petrarky.

1356.

U prostřed měsíce ledna 1356 opustil Karel Normberk a zdržel se asi osm dní v Sulzbachu, hlavním městě horní Falce, kdež ještě mnohé listy v záležitostech německých měst a knížat vydal; konečně přijel dne 10. února do Prahy, kde jeho přítomnosti již velmi zapotřebí bylo. Pánové z Rosenberka totiž výtržností se dopustili domácí války téměř spůsobivše. Jakožto poručníci mladého Petra z Michalovic drželi královské lesy u Brandýsa nad Labem ve jménu jeho v zástavě, a to bylo příčinou tuhé pře s královskou komorou. Nechtíce nikterak od svých domnělých práv upustiti zbraně se uchopili a královskému vojsku vzdorovali, i tak po několik neděl zemi válečným hlukem naplňovali, až se v to arcibiskup Arnošt a někteří jiní čeští pánové vložili a Rosenberky ku složení zbraní a ku smíření přiměli. Jošt z Rosenberka však musel, poněvadž o Karlovi neslušně mluvil a v psaních jeho cti se dotýkal, před císaře předstoupiti, všecko, co proti němu měl, odvolati a jej veřejně za odpuštění prositi. Dobrotivý Karel všechno Rosenberkům prominul a zas jim svou milost navrátil.

Mezi tím dostal císař Karel vzácnou návštěvu; přišel totiž ku konci dubna 1356 Polský král Kazimír do Prahy, aby s císařem staré přátelské smlouvy obnovil a ještě více utvrdil. Dne 1. května sepsány jsou čtyry smlouvy mezi ním a císařem. V první slíbil Karel, že Kazimírovi proti všem jeho nepřátelům, jmenovitě proti německým křižákům, vojvodům Bavorským a markhrabatům Braniborským se šesti sty ozbrojenými jezdci buď sám osobně anebo vedením bratra svého, markhraběte Moravského, pomáhati chce; Kazimír zas i se své strany k takové pomoci císaři se zavázal. V druhém listu zřekl se Kazimír všech nároků na dědictví Svídnické a Javorské ku prospěchu Karlově, jehož při tom dědictví chrániti přislíbil. Třetím listem zřekl se Karel knížetství Plockého a Mazovského ku prospěchu Kazimíra a krále Ludvíka Uherského; Kazimír pak jemu za to Bytom a Kryžbork potvrdil. Čtvrtým listem slíbil Kazimír císaři, že se zachová podle zápisu v ohledu na věno manželky své, Adléty Hessenské, která pro příliš svobodný život krále Kazimíra právě toho roku od něho odjela. Králi Kazimírovi se v Praze líbilo, a že pak si dle svého obyčeje ženských velmi všímal, padla mu zde Kristina Rokycanská do oka, vdova po jednom měšťanu ze znamenitého Pražského rodu Rokycanských; a on k ní tak prudkou láskou zahořel, že se s ní hned v Praze na levou ruku dal oddati, a jako ženu svou do Krakova ji zavezl. Měl s ní potom několik synův a dcer; synové však, jako z pobočního lože pošlí, nemohli polského trůnu po něm děditi. Markéta, sestra Karlova, nechtíc ho za manžela míti, umřela; měl potom tři řádné manželky po sobě, z kterých jenom dcery se mu narodily; v pobočném manželství žil pak po Kristině Rokycanské ještě s Esterkou, Židovkou, a s jinými ženskými. Nepozůstaviv právných synův zakončil král Kazimír posloupnost Piastovicův na trůnu polském, kterýž potom přešel na cizí rod.

Po Kazimírovi přijel v létě František Petrarka do Prahy. Byltě v Mi-

láně ve službě pánův Viskontův, kteří jakousi lichou pověstí jsouce zastrašeni, jakoby císař ve spolku s Uhry a Rakušany zbrojně do Italie chtěl vtrhnouti, Petrarku k němu vyslali, aby, co by na tom bylo, u císaře vyzvěděl. Císař byl jeho příjezdem velmi potěšen, a Petrarka zdržel se v Praze déle, nežli měl, zavřel také srdečné přátelství s arcibiskupem Arnoštem a s Olomouckým biskupem Janem Očkem, o kterýchžto praelátech potom svým přátelům taková pochvalná slova psal: „Nic není barbarského na těchto dvou praelatech, jako na knížeti, kterému slouží; mají naopak ducha jemného, mravy slušné, jsou vlídní, hovorní a tak zdvořilí, jakoby se byli v Athenách narodili a vychovali.“ Petrarka maje kromě Italianův všecky ostatní národy za barbary, snad potom s jiným přesvědčením do své vlasti se vrátil.

Císař Karel měl mezi tím ještě s vojvodou Albrechtem Rakouským co jednati a šel mu až do Budějovic naproti. Potom strojil i válku proti němu, ku které však, jak se zdá, nepřišlo. Avšak tu se zase pan Jindřich z Hradce proti zemskému řádu prohřešil, ujímaje se manův svých pro vraždu stíhaných proti nejvyššímu soudu zemskému. Tu musel císař Karel sám osobně v srpnu proti němu do pole vytáhnouti, a když jej přinutil, že se mu 19. srpna vzdal a rukojmě za sebe postavil, tu jej císař na dvě léta z české říše vypověděl. Tak uměl Karel hájiti vážnost k zemským zákonům, i ani nejmocnější pánově nesměli bez trestu proti nim jednati.

Říšský sněm v Metách o přijetí ostatních článkův zlaté bully.

1356.

Ku konci měsíce září 1356 vydal se císař na cestu do Met kde se měl od něho oznámený valný sněm říšský sejíti. Cestou ztrávil nějaký čas ve Frankách, ve Švábích a v Elsasu. Teprv u prostřed prosince dojel do Met, říšského města v Lotrinkách, v kterémžto již ode tří sta let korunovaný císař dvorem nebyl, a které nyní Karla s nesmírnou ctí a slávou přijalo. A byl tu také mnohem hlučnější a slavnější sjezd ke dvoru císařskému nežli předešle v Normberce, neboť kromě říšských knížat a říšských stavů německých přijeli sem také dva papežští legatové z Avignonu, z nichž jeden byl kardinal Talleyrand, potom delfín čili dofén, to jest nástupce trůnu francouzského, Karel, ještě jiný princ francouzský, oba synovci císaře Karla, dva francouzští arcibiskupové, více francouzských vojvod, poslové krále Anglického Edwarda III. a mnoho jiných hostů. Císař teprv na hod Božího narození chtěl sněmovní jednání slavně otevříti, a tu bylo nádhery a radovánek, jakých po všechen střední věk slavnějších lidé nepamatovali. Přijetí ostatních sedm článků zlaté bully nepodléhalo žádným těžkostem, neboť týkaly se větším dílem pravidel při obřadech dvorských, jakého který kurfürst a kníže vyznamenání míti má, co každému podle jeho důstojnosti při říšských slavnostech a jednáních činiti přísluší a věci tomu podobné. V třicátém a posledním článku nařídil císař Karel, že se synové a nástupcové světských kurfürstův, u nichž se známost německého jazyka předpokládá, od svého sedmého až do svého čtrnáctého roku učiti mají jazyku latinskému, italianskému a slovanskému, aby kurfürstové budoucně, jakožto sloupové a podpory říše, se všemi národy, na které se moc a vrchnictví svaté Římské říše vztahuje, se smluviti, je vyslyšeti a poznávati mohli.

Tak byl dne 25. prosince 1356 zde v Metách Karlův nový základní zákon svaté Římské říše celkem přijat, stvrzen a zlatou císařskou pečetí ozdoben. Každý kurfürst a také některá města obdržela opisy toho zákona s přivěšenou zlatou bullou, a podnes se tato nejdůležitější listina bývalého Římského čili Německého císařství ve Frankfurtě nad Mohanem na radnici ukazuje.

V Metách ujímal se také císař Karel svého svaka, krále Jana Francouzského, v bitvě u Maupertuis 19. září 1356 do anglického zajetí padlého, a se vší svou císařskou vážností mocně na krále Edwarda III. doléhal, aby svého soka na svobodu propustil. Edward však kladl výminky tak těžké, že to jednání bez výsledku zůstalo.

Z Met vyjel císař Karel okolo 9. ledna 1357 do Nizozemska, a byl již 11. ledna v Maastrichtě, aby tu vyjednával v záležitosti bratra svého mladšího, Václava, vojvody Luxenburského. Tento Václav měl za manželku Johannu, jedinou dceru a dědičku vojvody Jana Brabantského a Limburského, kterýž nedávno umřel. Václav i Johanna nastoupili vládu v jeho zemích, odmítajíce jisté nároky hraběte

Ludvíka Flanderského, který proto vojnu zdvihl. Nežli císař do Maastrichtu přijel, podaly obě vojnu vedoucí strany při svou na rozdílčí soud hraběte Viléma Hollandského, kterýž pokoj mezi nimi způsobil, a Brabant i Limburk vojvodovi Václavovi a jeho manželce přisoudil. Tak se zase rozmnožila moc domu Luxenburského, a císař Karel svou švekruši Johannu k tomu pohnul, že na případ, kdyby bez potomkův umřela, své vojvodství Brabantské a Limburské domu Luxenburskému v dědictví odkázala, ku kteréžto smlouvě stavové v těch zemích v městě Brusselu své přivolení dali. Z Maastrichtu vrátil se císař přes Kolín, Mohuč a Normberk do svého království a do Prahy.

Posvěcení hradu Karlštejna a založení Karlova mostu přes Vltavu v Praze.

1357.

Asi uprostřed měsíce března vrátil se císař s císařovnou do Prahy, přivítán jsa daleko před městem ode všeho duchovenstva, panstva a měšťanstva se slávou velikou a s radostí nelíčenou. Mezi tím dodělán jest hrad Karlštein před devíti léty založený a vedením mistra Matyáše z Arrasu, dokud živ byl, s neobyčejným důvtipem a znamenitým nákladem stavěný, císařovými malíři a jinými umělci nejznamenitějšími obrazy a malováním na stěnách a na skle, řezbami, zlatem a drahými kameny ozdobený, takže za toho času nebylo druhého hradu slavnějšího a nádhernějšího.

Pyšně pohlížely jeho cimbuří, štíty, lomenice a věže přes zarostlé boky vrchův do údolí řeky Mže, a žádný nepřítel nemohl na to pomýšleti, jak by mohl tehdejším válečným uměním o jeho dobytí se pokoušeti, což ovšem později po zavedení hrubé střelby dělové pominouti musilo. Karel dal tento hrad vystavěti předně pro památku jména svého, za druhé, aby tu měl pevné a bezpečné útočiště, kde by se koruna, říšské klénoty, svátosti zemské a nejdůležitější listiny království Českého mohly uschovati, a za třetí, aby měl místo odpočinku, kde by o samotě a od nikoho nevytrhován pobožnosti se oddávati a o blahu svých poddaných přemýšleti mohl.

Cesta v tvrdé skále vylámaná vedla k první a druhé bráně; na předhradí potom byly příbytky purkhrabův, lenních rytířův a manův, kteří k službě na hradě zavázáni byli. Císařský palác zdvihal se na hřebeně skály k polední straně obráceném, a na nejvyšším místě docela o samotě strmí podnes hlavní věž, veliká a široká, poslední to a nejbezpečnější útočiště, schránka nejsvětějších a nejdůležitějších pokladů království Českého. Tři prostranné kaple mimo jednu vedlejší činily ten hrad místem posvátným, a ty se nyní zaskvěly drahocenným uměním takového způsobu, že tehdáž kromě Italie nebylo nikde podobných svatých míst tak nákladně vyzdobených a takové množství pokladův a svatých ostatků obsahujících, tak že se Čechové ještě nyní vším právem takovým uměním u nich již tehdáž provozovaným honositi mohou. Císařův palác na 5 pater vysoký, obsahuje v třetím patře, hned pod císařskými komnatami první kapli sv. Mikuláše pro rytíře a many určenou. Před císařským palácem u vnitř hradu nachází se ve zvláštním stavení v 2. patře kaple nanebevzetí Panny Marie, v níž Karlštejnský děkan s kollegiatními čtyřmi kanovníky každodenní služby Boží a hodinky pro císaře a jeho dvůr slavíval; při ní pak jest boční kaple sv. Kateřiny, vlastní to domácí kaple Karlova, v níž nejčastěji sám se pobožnosti a rozjímání oddával, jejížto stěny až po klenbu českými drahými kameny vykládány jsou. Ve hlavní věži zřizovala se tehdáž ještě královská čili korunní kaple sv. Kříže, nejskvostnější a nejposvátnější místo v celém hradě, na jehožto vyzdobení nejpředněji umělci toho času ještě až do r. 1365 pracovali.

Karel ustanovil vysvěcení hradu Karlštejna na den 27. března 1357. K tomu dni připravena jest zakládací listina, kterou ustanovuje se nadání na děkana a čtyry kanovníky k vykonávání služeb Božích na hradě, potom zvláštní purkhrabí ze stavu panského, který se slavnou přísahou k tomu spravování hradu zavázati musel, a potom k nejpřednějším zemským úředníkům byl připočten. Teprv za krále Václava IV. dostal za
ze stav
dvame
ma
šte
vy
kt

v noci ostříhati musili. Manové za-
li služby vrátných a hlásných, a
ázejíce po hradbách každou hodinu
rajíny volati musili heslo své vý-
né: „Dále od hradu, dále, ať tě ne-
á neštěstí nenadále!"

ustanovený den 27. března odebral
ísař s císařovnou a s celým dvorem
z Prahy na Karlštein, a arcibiskup
oš t z Pardubic vykonal svěce-
aplí a celého hradu s velikými obřa-
a při sběhu velikého množství lidu.
při té slavnosti čtyři biskupové, pět
at, a množství českých a německých
v a hrabat, zejmena: kromě arcibi-
a Arnošta Jan Očko z Vlašimi,
up Olomoucký, Jan ze Středy,
up Litomyšlský a říšský kancléř cí-
ký, Dětřich z Kugelweitu, bi-
Mindenský, Jan, biskup z Blois ve
cii, vojvoda Václav Saský, kní-
olek Falkenburský, Jan kní-
Opavský (Mikuláše II. syn), kní-
Přemysl Těšínský, kníže Bo-
Opolský, hrabě Purkart,
hrabí Magdeburský, Jan, jeho
r, hrabě Jindřich Schwarz-
ský, hrabě Albrecht Anhalt-
, z českých pánův Leše k z War-
berka, nejvyšší purkhrabí Pražský,
yněk Zajíc z Hasenburka,
sas a mistr král. komory, Ojíř a
old z Landšteina a mnozí jiní,
í všickni v císařské zakladací listině
svědkové jmenováni jsou.

Císař Karel pak po plných dvadcet let
ta svého téměř každoročně na Karl-
ně přesedával, zde v samotnosti mezi
y a lesy pokojné chvíle užíval, a kro-
panovnických prací pilné bohoslužbě
zjímavému životu se oddával. Tu se
o, zvláště v pašijový týden, do kaple
Kateřiny zamykával, a od nikoho ne-
hován celé dni v ní trávil, tak že mu
rm a nápoj děrou ve zdi podávati
ili.

Císař Karel dokonav jedno dílo při-
íl hned k dílu druhému, které mělo
ěné sloužiti k užitku a ozdobení krá-
tví Českého. Od roku 1342 totiž, co
alem vody a ledu na řece Vltavě sta-
most kamenný, někdy od královny
ity r. 1174 vystavěný, pobořen byl,
áhali si Pražané mostem dřevěným,
často velká voda brávala, tak že již
patnáctého roku spojení obou měst
eských nejednou zcela přetrženo bý-
. Císař Karel tedy ustanovil, nový, kamenný a velmi pevný most v těch samých místech, co předešlý stával, jenom něco málo výše, založiti, tak aby spojení Starého města s Menším městem bylo pro budoucí časy nejen pohodlné ale i pevné a trvalé. Dílo takové uložil mistru Petrovi Parléři, staviteli při novém chrámu sv. Víta na Pražském hradě, kterýž učiniv k tomu potřebné přípravy nyní císaři oznámil, že k novému mostu základní kámen již může býti položen. I sešel tedy dne 9. července 1357 císař Karel s hradu Pražského, a na Staroměstském břehu otočen jsa celým dvorem svým základní kámen bezpochyby od arcibiskupa Arnošta posvěcený k novému mostu položil, a to něco výše, nežli kde předešlý most stával, jehož při břehu pozůstalý oblouk bezpochyby Křižovníci s červenou hvězdou, majíce tuto svůj špitál na blízku, k postavení nového domu použili, v kterém potom jako až podnes velmistr řádu toho bydlel. Základy pilířův starého mostu zůstaly ve vodě, kdež až podnes jsou. Stavělo se potom velmi pilně na tom mostě, avšak byl předce teprv za Karlova syna, krále Václava IV. dostavěn. Počítá pak tento most šestnáct oblouků dvojnásob do polokruhu sklenutých, maje v délce 1790 střevíců, v šířce 35 střevíců, a výšky nad obyčejnou vodou 40 střevíců. Při tom mostě dal Karel tu blíž břehu staroměstského vysokou věž s branou na hlubokých základech postaviti, a tak bohatě kamenickým dílem ozdobiti, že nebylo tehdáž v celém křesťanstvě jiné brány tak pevné a skvostné, kterouž by se jezdilo a chodilo. Na té věži na straně k Starému městu obrácené podnes spatřujeme sochy císaře Karla a jeho synův Václava a Sigmunta; druhá strana však jest po čase střelbou nepřátel porouchána a všech bývalých ozdob zbavena. Na Malostranském konci mostu vystavěna jest podobná avšak jednodušší věže proti druhé nižší, která ještě od prvních hradeb Malostranských pochází.

Válka s vojvodami Bavorskými. Biskup Dětřich z Kugelweitu.

1357.

Po vydání zlaté bully, základního zákona říšského, teprv se ukázalo, kterak se již byla v Němcích zakořenila nezří-

zenost mysli, tak že se všemu pořádku protivila. Museloť se tedy pravidlům zlaté bully přemáháním odporu a mocí zbraně průchod zjednati, neboť všeliké dobro, které se beze všeho odporu uděluje, nemívá velké ceny do sebe. Nejvíce nespokojeni byli vojvodové Bavorští, proto že nenalezli místa ve sboru kurfürstském, ačkoliv z jejich rodu dva kurfürstové byli, totiž falckrabě na Rýně a markhrabě Braniborský. Hledali tedy Bavoráci jen příčinu k válce, která se brzy naskytla. Ludvík starší, bývalý markhrabě Braniborský, nyní vojvoda Bavorský a hrabě Tyrolský, potom vojvodové Štěpán a Albrecht oblehli hrad Natternberk v dolních Bavořích, proto že jeho pán, Petr Ecker, jejich lenník, pod zvláštní ochranu císaře Karla se poddal. Ten se tedy u císaře pomoci dovolával, a Karel sebrav vojsko hned po velikonoci r. 1357 z Čech do Bavor táhl. Přinutiv Bavoráky, že od Nattenberku upustiti musili, až k Donaustaufu postoupil. V tom se starý Albrecht, vojvoda Rakouský do toho za prostředníka vložil a příměří způsobil, načež císař vojvodám rok do Vídně položil. Karel propustiv vojsko své zatím do Sulzbachu, potom do Porýnska odejel, ku konci května ještě v Cáchách byl, a vrátiv se v červnu do Prahy, na počátku července ke schůzce knížat do Vídně se odebral. Dostavili se sice vojvodové Bavorští, avšak ukazujíce mysl nádhernou a nesmluvivše se o míru zase z Vídně odejeli. Císař pak ještě déle ve Vídni pobyl, a slavila se tu svatba dcery jeho Kateřiny s vojvodou Rudolfem IV. Rakouským. Kateřině bylo již 15 let, Rudolfovi šlo do osmnácti; ona byla cnostná, způsobná a rozumná, Rudolf pak byl pěkné postavy, ducha čilého a slávychtivého. Však potom svou hrdostí a neupřímností mnoho soužení svému tchánovi, císaři Karlovi, způsobil. Válka s bavorskými vojvodami brzy se zas obnovila: znepokojovali Bavoráci české hranice a císař sebrav nové vojsko biskupa Dětřicha Mindenského jemu za vůdce dal a do Bavor je poslal. Biskup byl rovněž tak udatný a chytrý vůdce jako byl obratný jednatel v politických věcech, dobyl města Chouby a poplenív část země Bavorské, zas do Čech se vrátil. Bavoráci však vpadli do české horní Falce a plenili okolí měst Weidenu a Flossu. Tu musel zase biskup Dětřich proti nim do pole vytáhnouti, a císař Karel sám se za ním ode přebýval potom v Tachově. Biskup Dětřich zahnal konečně Bavoráky Staufu a tak je sevřel, že za přímě siti musili. Tato válka vedena jest sících srpnu a září 1357, i přijel okolo nového roku 1358 sám Al vojvoda Bavorský, k císaři do Prah jej za odpuštění prosil a konečný m vřel, co se také stalo.

Biskup Dětřich z Kugelweitu zatím dne 13. října 1357 Cisterský klášter v Skalici blíž řími uveda do něho mnichy z kl Sedleckého. Císař Karel toto založ ké hned 12. ledna následujícího ro tou bullou potvrdil. Stavení toho ra bylo znamenité, jakž podnes ješ které zdi a pilíř z bývalého chrám dectví o tom vydávají; avšak nežli t šter úplně byl dostavěn od Husitův jest. Byltě pak biskup Dětřich buzenstva pánův z Pardubic, i psa Kugelweitu, místa svého r blíž Zlaté Koruny v kraji Budějov kdež stával hrad královský, jehož ceniny se ještě spatřují. S počát mnichem v klášteře Sedleckém, dobrým hospodařením pomohl z b stavu, v němž se právě nacházel. Karel slyše o jeho schopnostech od mu jeden dvůr svůj spustlý, aby jej voval, a po čase jej tam nenadále ným komonstvem právě před oběde vštívil, zakazuje si při tom, aby jeho tabuli žádný domácí dobytek bíjel. Tu prý si kněz Dětřich dobrý padem z nesnází pomohl: maje stád ní dosti veliké dal všem sviním uš cásky uřezati, z těch pak dal při rozmanité pokrmy pro císařskou všecko v největší rychlosti. Císař čátku myslil, že se nezachoval zák ho, avšak uslyšev, kterak jej kně třich chytře obešel, rozesmál se s císař a pochválil ho řka: „Ty zaslu bys většími věcmi vládl." Pomoh potom k důstojenství biskupa M ského a učinil jej nejvyšším spr důchodů v celé říši Německé; nyn za platné služby ve válce proti Ba konané dal mu hrad Parkštein a Weiden v horní Falci do života v Později stal se biskup Dětřich, r. proboštem Vyšehradským a nejv kancléřem Českým, potom i arcibisk Magdeburským. On však nepohodl kapitulou tamnější, a zas do Čech

...ařskému dvoru se vrátil, kdež po čase ...mřel.

Jednání s Litvou. Zakládání nových hradův.
1358.

Dne 18. března 1358 porodila císařovna Anna Svídnická v Praze dceru, jížto při křtu dáno jméno Alžběta. Císař o tom vlastní rukou poddaným svých říší zprávu dal, aby se s ním těšili. Císařovna psala o té své radosti rozličným vznešeným osobám, a také Petrarkovi do Milána, kterýž potom potěšen tou ctí, která se jemu stala, císařovně velmi pochlebnou odpověď poslal.

V polovici května 1358 opustil Karel Čechy a zdržoval se přes celé leto v Normberce a v Sulzebachu. V Normberce přišlo k němu poselstvo od velkého knížete Olgerda Litevského dosud pohana, který žádal císaře, aby mu poslal kněze do Litvy, kteří by jej i jeho národ v křesťanské víře vyučili, žeby se on i národ jeho chtěli dáti pokřtiti, žádajíce zároveň za pomoc a ochranu proti Německým křižákům, Tatarům a jiným nepřátelům svým. Takové poselství Karla velmi těšilo, a vypravil potom arcibiskupa Arnošta z Pardubic na Litvu, kterýž pojav s sebou svých českých kněží a provázen jsa od velkého mistra křižákův Německých na cestu se vydal.

Dne 20. července 1358 umřel Albrecht II. přijmím Moudrý aneb Chromý, vojvoda Rakouský, i nastoupil po něm vojvodství syn jeho Rudolf IV., hrdomyslný a neupřímný zeť císaře Karla, ve spolku se svými nezletilými bratřími.

V září nalézal se císař Karel zase v Praze, a tu dostal ku konci října zprávu od arcibiskupa Arnošta z Litvy, že si veliký kníže Olgerd sám do Vratislavi pro sv. křest přijde. Zdvihl se tedy císař na začátku prosince 1358 do Vratislavi, avšak místo knížete Olgerda přišlo tam poselství od něho, oznamujíc císaři, že Olgerd nemůže dříve přijíti a na křesťanskou víru se dáti, pokud mu řád Německých křižákův nevrátí krajiny Pruské od Litvy násilím odtržené. Že však těm milým německým bovníkům pro víru více na kusu země leželo nežli na pokřtění národu Litevského, a císař je přinutiti nemohl, aby si násilím přisvojili, dobrovolně vrátili, sešlo se všeho dalšího jednání. S tím poselstvím také arcibiskup Arnošt se vrátil, a již 13. prosince ve Vratislavi byl.

K tomuto roku 1358 poznamenal kronikář Beneš z Weitmile, že císař Karel na rozličných místech v Čechách mnoho hradů zakládal, na nich pak své purkhrabí osazoval, aby bděli nad pokojem a bezpečností v kraji a loupežnictví stavovali. Pokud víme, založil císař Karel kromě Karlštejna tyto hrady v Čechách: Karlsbad, Karlshaus, Karlsberk, Karlsfried a Karlswald. Karlsbad byl jen malý hrádek na skalce nad Teplou nedaleko vsi Obory na královském statku Loketském, založený hlavně k vůli varům v hlubokém lesním údolí. Tyto vary jsou horké prameny, jejichžto léčivá síla bezpochyby již od pradávna okolnímu obyvatelstvu známa byla; a však teprv císař Karel toto místo zalidnil a tak k proslavení nynějších světoznámých Karlových Varů první základ položil. O založení města r. 1370 níže více povíme. Karlshaus, hrad od Karla vystavěný, stával nad Vltavou na královském statku Hlubockém; zašel i s jménem svým, i zbyla jen ves Purkarec, pod hradem, kterou císař městečkem učinil, aby se též zvalo Karlshaus. Karlsberg, hrad u Kašperských Hor, od císaře Karla bezpochyby toho r. 1358 založený, a teprv r. 1361 dostavěný. Císař kázal královskému popravci kraje Pracheňského, aby se z Prachně na Karlsberk přesídlil, kdež nápotom bylo sídlo soudu krajského. Zároveň sloužil hrad ten za ochranu blízkým zlatým horám Bergreichensteinským, které právě od časů Jana Luxenburského nejvíce květly, a poněvadž si císař přál, aby města pod hrady od něho založenými také jména těchto hradů přijala, říkají Čechové od té doby Bergreichensteinu Karlsberké, obecně však Kašperské Hory. Hrady Karlsfried a Karlswald založil Karel v půlnočních Čechách v starém Záhoští okolo Žitavy, avšak oba již zašly.

Kterak císař Karel se snažil o napravení mravů stavu duchovního.
1359.

Papež Innocenc VI. také byl nespokojen se zlatou bullou Karlovou z

roku 1356, jako mnozí knížata v Němcích. Jmenovitě s nelibostí spozoroval, žeby při volbě králův Německých podle této bully zcela žádného působení více míti neměl, a tak na Karla zanevřel, jeho pokořeným protivníkům v říši sluchu dávati počínal, a také klatbu sňal s vojvod bavorských, kteří se již tak dlouho o to marně byli ucházeli. Nyní se spikli tito Karlovi nepřející knížata s vědomím papežovým, a radili se o tom, kterak by Karla s císařství ssadili a ze sebe jiného Německého krále zvolili. Nejvíce pak v tom působil Rakouský vojvoda Rudolf, který Karlovi slávy jeho nepřál a z pouhé závisti a marnivosti jemu se chtěl rovnati. V skutku také mezi arcibiskupy Mohučským a Kolínským, mezi vojvodami Bavorskými, Rudolfem Rakouským a hrabaty Würtemberskými již o tom řeč byla, že se buď Ludvík, král Uherský, buď Rudolf Rakouský na Německý trůn mají povýšiti. Doneslo se to potom císaři Karlovi, a on těmto spiklým knížatům zřídil falckraběte Ruprechta za soudce; oni pak jsouce zahrnováni na výmluvy se dali, výše řečení dva arcibiskupové nad to ještě jeden přes druhého osvědčovali, že císaři věrni jsou; a tak císař tu věc mimo se pustil.

Z Vratislavi odejel císař Karel v druhé polovici měsíce února 1359 přímo na říšský sněm do M o h u č e. Na tomto sněmě měl slyšán býti papežský legát, biskup Cavaillonský, Filip z Kabassoly, kterýž z nařízení papežského vypomínati měl placení desátku ze všeho duchovního jmění v říši pro papežskou komoru. Knížata nechtěli k tomu placení připustiti jakožto k něčemu nebývalému, a dali papežskému legátovi dosti ostrou odpověď. Když pak legát předce na tom stál, aby se ten desátek odváděl, tu se sám císař Karel ozval, řka k legátovi hlasem patrně popuzeným: „Pane biskupe! proč žádá papež od duchovenstva tolik peněz, když při tom na to nehledí, aby jeho mravy napravil? Vidíš, jaký život kněží vedou; víš jak veliká jest pýcha jejich, chtivost jejich, rozkošnictví a prostopášnosti!“ A takto mluvě spozorval ve sněmovně Kuna z Falkenšteina, kanovníka Mohučského, kterýž býval za předešlého arcibiskupa, Jindřicha z Virneburka, jeho nejlepším rotmistrem. Měltě na sobě skvostný plášť přes hábit svůj oblečený, plný hedvábných šňůr a zlatého vyšívání. I kázal si císař plášť podati, a dal kanovníkovi s sařský šat z pouhého sukna ušitý. kanovníkův plášť na sebe řekl cí knížatům: „Co se vám zdá? nevy li v tom plášti podobnější k rytíř kanovníkovi?“

Všickni se takové řeči císařov li, nikdo by se jí nebyl od císaře který byl tak znamenitým zveleb náboženství, který stav duchovní v vé úctivosti měl. A však tu teprv přísnou řečí k arcibiskupu Gerláko hučskému a jiným duchovním kn ve sněmě se obrátil, a jim nařídi své duchovenstvo podle pravidel církevního polepšili, jeho světské je, prostopášnost, nádheru a ma v oděvu stavovali, k povinnostem chovním je přidržovali, a že vše duchovním, kteří by se v tom na nechtěli, jejich příjmy a prebend me a jich k něčemu lepšímu obrá jim pohrozil. Papeži odepřen jest desátek a jeho legát musel s ne nou z Mohuče odejeti.

Císař Karel též Mohuč opust C á c h se odebral; však ještě na z Koblence psal 18. března 1359 arc povi Mohučskému a všem jiným katolické církve v Němcích psaní vá, aby vší silou o to se snažili, kněžstvo své jak světské tak řeho světáctví odvrátili, k pravému kněžskému navedli, zvláště pak k ní povinností pastýřského úřadu ně napomenuli. Kdo by se zpouze mají bez ohledu přísně trestati, a lým, až by se napravili, důchody neboť kdo se stydí oltáři sloužiti prý hoden, aby od oltáře živ byl. však vrchní pastýřové sami toho n tu že vyzve císař světská knížat duchovní zboží zabavili a tak dlou své moci drželi, až jak papež roz co by se s takovým duchovním av užívaným statkem státi mělo.

Do Aviňonu pak vypravil cís šehradského děkana V i l é m a, ab peži příčiny, proč mu desátek z d ního zboží v Němcích odepřen by ložil, a potřebu napravení mravů kevních ukázal. Papež Innocenc V jal toto pokynutí, upustil od svých ků na desátek ze zboží kněžské schválil kurfürstům horlení císař kázeň v duchovenstvu zvláštním sem. Avšak mnozí knížata Němec

e sobě ze slov Karlových na sněmě
lohuči pronešených záminku, začali
evní statky rozchvacovati a svobody
sady stavu duchovnímu udělené skra-
ti a rušiti. Proti takovému výkladu
h slov musel zas císař Karel rozhod-
ystoupiti, a dne 13. října 1359 v Pra-
latou bullu do říše vydal, aby se ni
neopovážil, dotýkati se zboží kněž-
o. Tím byl papež, jsa s počátku na
a rozhněván, zase dokonale udobřen,
ké proti řádům v říši, Karlovou zla-
bullou ustanoveným, ničeho více ne-
ítal.

e císař Karel tak veřejně a rozhod-
roti tehdejším mravům kněžstva vy-
pil, toho příčina nebyla okamžitá
le mezi ním a papežem, aniž to bylo
kem pouhé rozmrzelosti Karlovy. Za
věku totiž byla již veřejná mravnost
ipadních zemích velmi poklesla, a
šlechta loupežem a veřejnému násilí
ala a bezstoudně je provozovala, tak
liká část duchovenstva svým chová-
zcela nebyla jiným stavům dobrým
adem. Jedněm i druhým nešvarám
císař Karel přitrž učiniti, a jak z
o panování jeho vidíme, uměl svým
ám dodávati potřebného důrazu.
ákaza obou těchto stavů, která za
i táhla nákazu obecného lidu, i do
se dostala. Kterak si Karel v Če-
h proti loupežníkům počínal, o tom
již mluvili. Vizme, jak to vypadalo
ěžským stavem u nás.

ž za posledních králův Přemysloviů
a potom až do časův Karlových mno-
se napořád ještě kláštery a kostely,
n samým také jmění duchovenstva.
aročeským klášterům královského a
kého založení přibyla nyní hojnost
erův žebravých mnichův, kteří sku-
od dobrodiní obyvatelstva záviseli,
omích a hradech na svou výživu
li a všemi spůsoby z lidu těžili.
lo většího města v zemi, ve kterém
e nenacházel jeden nebo dva neb
více klášterův tohoto druhu. Měst-
stav účastnil se sám v zakládání je-
a v církevních nadáních vůbec ne-
í horlivostí, než jindy králové a
ta. Tím spůsobem se počet klášterů
chách a na Moravě od panování Vác-
I. až do nastoupení Karlova zdvojná-
Také počet světského duchovenstva
nožil se v ty doby znamenitě ná-
em založení tolika nových vsí prá-
zákupním čili německým jakož i
rozmnožením a rozšířením měst. Za Karla počítalo se v Čechách přes 2100 farních kostelů, kdež jich zde nyní, počítajíc i Kladsko k tomu, jenom něco přes 1900 jest, navzdor tomu, že počet obyvatelstva nyní o více než třetinu větší jest, nežli za časův Karlových.

Jmění duchovenstva v té míře ustavičně se množilo i bylo již ohromné. Kněžské zboží záleželo ve statcích a v ročních platech na zemi a na domích zapsaných. Samo arcibiskupství Pražské mělo asi 900 vesnic a města Roudnici, Rokycany, Příbram, Rožmitál, Horšův Týn, Bechyňský čili Vltavský Týn, Červenou čili Biskupskou Řečici, Štěpanov, Vyskytnou, Pelhřimov a Biskupův čili Český Brod, a z těch rovnalo se mnohé velikostí a zámožností městům královským. Konečně náleželo arcibiskupům Pražským několik hradův, totiž Chýnov, Heralec, Křivsoudov, Červená Řečice, Hernštein, hrad Roudnický, Helfenburk blíž Ústěku, Supí Hora opodál bývalého pomezního hradu Chlumce a jiné. Olomoucký biskup byl lenním knížetem koruny české, a co takový vládl též ohromnými statky na Moravě a dílem i v Čechách. Oba tito důstojníci církevní obklopeni byli svými kapitulami a skvělým dvorem úředníkův, služebníkův a manův, mezi nimiž nacházeli se i šlechticové z rodů vznešených.

Jmění duchovenstva nesloužilo však nikdy pouze církevním účelům. Vyšší místa kněžská bývala odměnou mužům, kteří zároveň v zemských neb dvorských službách potřebovati se dávali, jako byli za Karla oba důstojníci církevní, Arnošt z Pardubic a Jan Očko z Vlašimi, mužové v každém ohledu výteční, jichžto radou se Karel především ve všech činech panování svého řídil. Mimo to užívali králové čeští jmění duchovenstva také ukládáním na ně zvláštních berní kromě obecné berně zemské, a to pouze, jak se o tom usnesli na sjezdech s biskupy, kapitulami, probošty a opaty, a když byla válka, tu muselo se z klášterních a jiných statkův duchovních nejvíce špíže a píce pro vojsko dodávati, ačkoliv to za Přemysla Otakara I. prvním konkordátem s apoštolskou stolicí zavřeným výslovně zakázáno bylo. Arcibiskup a biskupové sloužili mimo to králi ve všech větších potřebách válečných, táhnouce s nimi osobně se znamenitou mo-

cí vojenskou, kterou na svých hradech chovali. Vyšší duchovní museli konečně i papežům k rozličným účelům peníze zasílati, nejčastěji pod zámínkou potřeby na hájení svaté země; v skutečnosti však rozmnožovali jimi papežové prostředky své ku provozování nejvyšší rozhodující moci nad světskými panovníky.

Ale i při všech břemenech, na duchovenstvo od králův i papežův ukládaných, bylo jmění duchovní tehdáž již větší, nežli potřeba kázala. Hojně nadaná kněžská místa lákala k stavu duchovnímu již mnoho osob, které v sobě povolání k tomu neměly. Tučných prebend kanovnických, opatství, proboštství a podobných užívali vedle mužův aspoň v zemské a královské službě zasloužilých také lidé, kteří k ničemu nebyli, synkové panských rodin zvláště, kteří zvykli byli hýření a všelikým smyslným rozkošem. Počalo to již působiti pohoršení obecnému lidu a světským stavům vůbec, že zrovna vyšší duchovenstvo větším dílem se vyhýbalo službám církevním. Špatný příklad následovali potom duchovní pastýři nižšího stupně, a jsouce méně pilni svého duchovního úřadu jenom jak největšího zisku z něho dobývati se snažili. Tomu v zápětí šla všeobecná zkáza mravů. Císař Karel již co vladař za živobytí otce svého viděl pohoršlivé výstupy mezi kněžími, ze zištnosti jejich pošlé, a byl hned tenkráte o to pečliv, aby takové neřesti ve své zemi přetrhl. V tom mu nyní věrně výtečný Arnošt z Pardubic pomáhal, a jak si toho císař přál, vší mocí se vynasnažoval o napravení kázně v duchovenstvu ve svém arcibiskupství. Již r. 1349 vydal obšírné nařízení čili statuta o spořádanosti mravů kněžských, každého roku svolával kněžstvo své do sídla svého na provinciální synody, kdež ono nařízení na novo v paměť uváděl, a na tom stál, aby bylo zachováváno. Arnoštova statuta o kněžském životě udržela se pak po mnoha století v platnosti. Kromě arcibiskupa stál tehdáž po boku císařově ještě jiný věrný rádce a horlitel proti zkaženosti mravů. Byl to kněz Milič z Kroměříže, kanovník Pražský a místokancléř dvoru králova, kterýž po několika létech jenom proto svých hodností se vzdal, aby mohl kázáním proti nešvarám v lidu působiti, jakž o tom později ještě více povíme. Museloť se pak císaři zdáti, že především německé obyvatelstvo městské důtklivého napomínání potřebuje, i obrátil pozornost svou ku knězi Konradu Waldseroví, mnichu řádu sv. Augustina Rakousích, kazateli učeností a rá charakteru slovútnému. Dal pak skrze pány z Rosenberka s tímto kn Konrádem o tom jednati, aby do přišel a duchovenstvu dal podnět k horlivosti pastýřské. Tento kněz Kon skutečně asi r. 1360 do Prahy se od a tu při farním chrámě u sv. Havla německého kazatele přijal. S jakým sledkem kázal, o tom budeme ještě mluviti.

Stadice. Opatovický poklad.

1359.

Dne 12. května 1359 udělil císař obci Stadické milostivý list, který její předešlé osvobození ode všeho danství a ode všech daní navrátil; za panování jeho otce, krále Jana, b pan Jindřich z Lipé této vsi zmocn ji v poddanství uvedl. Karel vymín na osadnících té vsi toliko, aby jen jeho nástupcům, králům Českým, na cky budoucí časy měříčku liskových šků z onoho liskového stromu k tabul dávali, kterýž podlé národního podán Přemysla Oráče v Stadicích vlastní r do země byl zasazen. Pole pak, na kt Přemysl oral, když k němu Libušini slové přišli, také si císař Karel vym a ono odtud ku královské komoře nále

Kronikář Hájek, jinak zcela nespol vý, proto že české dějiny přemnohý ni myšlenými příběhy a zprávami nesty znešvařil, klade na tento rok 1359 j událost, kterou snad někdy co nár pověst vypravovati slyšel. Že pak s pověst našeho Karla týká, nechcem v naší kronice místa odepříti, ač ji p co pověst považovati musíme, histor důležitosti jí nepřikládajíce.

Zajeltě prý jednou Karel pouze dv důvěrníky provázen z Hradce Králové blízkého Benediktinského kláštera Vavřince v Opatovicích, kteréžto šter daleko široko slynul bohatstvím znamenitou výstavností. Byv s velko ctou přijat zasedl císař ku klášterní buli, po obědě pak vzal si opata stra i zjevil mu, v jakém úmyslu tento klá navštívil, řka: „Slyším, že ve svém klá ře velký poklad na zlatě a stříbře váte. Jestliže tomu tak jest, doufám, ho přede mnou, králem a pánem va

ukrývati nebudete. Na to vám své císařské slovo dávám, že vám z něho ničeho nevezmu aniž dopustím, aby vám z něho to nejmenší odcizeno bylo: chci ten poklad pouze viděti." Opat prý se ulekl té neočekávané žádosti císařovy, a prosil ho za dovolení aby se mohl se staršími otci a tajemníky kláštera svého poraditi, což mu Karel připustil. Vrátil se pak opat s dvěma nejstaršími mnichy k císaři řka k němu: „Nejmilostivější císaři a pane! Jsi-li žádostiv, zvěděti o pokladě našeho kláštera, věz, že ovšem jest poklad u nás, a že ze všech padesáti pěti bratří, kteří v klášteře jsou, žádný o něm neví kromě nás tří, co zde před tebou stojíme. Když z nás tří jeden umře, jiný na jeho místě zví o tomto tajemství, musí se však pod přísným trestem zaklíti, jako i my to učinili, že nikomu toho pokladu ani slovem ani znamením neukáže a nevyzradí." Odpověděl císař: „Připusťte mne čtvrtého k tomu tajemství, chci učiniti týž závazek, jako i vy, že toho pokladu nikomu nikdy neoznámím." A oni opět poradivše se řekli: „Pane náš milostivý! Jistě není náležité nám to učiniti, a také není náležité, to před tvou milostí zatajiti, protož z dvojího jedno chceme učiniti: buďto ti to místo, kde ten poklad jest, oznámíme avšak ho neukážeme, aneb ti jej ukážeme, avšak kde jest, to neoznámíme." I pomysliv císař řekl: „Nechť naň pohledím, dosti budu míti na tom." A oni řekli: „Chceš-li jej viděti, musíš se tak, jak ti oznámíme, zachovati." Načež císař odpověděl: „Otcové milí, můj život jest v rukou vašich, co mně oznámíte, to učiním." Tu oni pojavše jej za ruku uvedli jej do jednoho velikého sklepu cihlami dlaženého, rozsvítili dvě veliké voskové svíce a hodili císaři mnišskou kápi obráceně na hlavu, tak že ničeho viděti nemohl. Potom vyzdvihše několik cihel z dlažby odkryli nějakou díru do země, do níž lezli po žebříku napřed velmi hluboko, a císař v kápi za nimi. A když na dno přišli, obrátili císaře několikkráte v levo v pravo, aby paměť ztratil, a vedli jej nějakou štolou, prý tak daleko, jako by mohlo za dvoje hony býti. Tu vzavše z něho kápi ukázali mu velikou díru plnou kruhův bílého stříbra. Odtud vedli jej málo dále, i ukázali jemu opět díru v hlíně vybranou, a v ní zlata kruhův velmi velikých jako bez míry a váhy. Ještě jej uvedli do třetí díry, v kteréž byly rozličné zlaté kříže, pacifikaly, monstrance a kalichy s drahým kamením a jiných mnoho klénotův rozličných. I řekl opat k císaři: „Milostivý pane naš! tyto poklady tvoje jsou, a pro tebe i tvé budoucí se chovají; protož vezmi sobě tuto, cožkoliv se ti líbí." A on řekl: „Nedejž mi toho Pán Bůh, abych měl co vzíti z kostelních pokladův." Odpověděl opat: „Aniž by to slušno bylo, abys měl z toho místa vyjíti a něco na památku sobě nevzíti." I vzav jeden krásný prsten, v němž byl veliký, světlý, a nad míru drahý diamant, dal jej císaři do ruky, a on jej vděčně přijal. Potom hned zas se obrátili, opět na císaře kápi jest vložena, a podobným spůsobem jak dolů sestoupili zase nahoru vyšli. Císař pak v kostele před velkým oltářem prý poklekl a pomodliv se řekl: „Milí otcové! z této povolnosti a že jste se ke mně věrně a právě zachovali a ten poklad ukázali, vám děkuji, a vás se ptám, mohu-li já to svým milým a věrným přátelům oznámiti, že jsem takový a tak znamenitý poklad ve svém království pod zemí viděl. Kdybych však chtěl říci, v kterém místě jest, to nevím, a na to se ptáti nechci; také jeho podruhé viděti nejsem žádostiv a nedejž mi toho Pán Bůh, abych se měl naň potahovati." A oni řekli: „Učiň, cožkoli tvá císařská milost ráčí, jako pán náš milostivý." On pak se s nimi rozžehnal, a vsed na svůj kůň, zas k Hradci se obrátil. Bezpochyby že po čase císař Karel některým svým důvěrníkům pověděl, kterak jest veliký poklad pod zemí u kláštera Opatovického, a skutečně po létech pověst o tom pokladě mezi lidi přišla, a byla příčinou, že husité Opatovický klášter pobořivše a poklad hledajíce tak všechna jeho stavení rozryli, že více památky po nich není, a nyní řeka Labe po tom místě teče, kde ten klášter stával.

Zpronevěřilost vojvody Rudolfa IV. Rakouského.

1360.

Mezi všemi knížaty německými, kteří proti Karlovu spravedlivému a moudrému panování v říši brojili, nejnepoctivěji choval se vlastní zeť jeho, Rudolf IV., vojvoda Rakouský. Byť by Karel všecky své tajné nepříznivce v říši dobrodiním a penězi obsypával, jakož to skutečně i činil, předce mu té důstojnosti císařské, jakožto Čechovi, nepřáli; Rudolf pak zvláště, nemoha toho nikterak zapomenouti, že

císařství již jednou bylo při rodu jeho, všech příležitostí používal, jak by Karlovi škoditi a sebe povýšiti mohl. Pročež cokoliv se v říši proti Karlovi tajně ukládalo, ve všem on měl ruku svou. Ještě neměl země své Rakouské od císaře lénem sobě udělené, a již si o své ujmě přikládal titul „arciknížete císařské Falce," potom „vojvody Švábského a Elsaského"; vida pak, že Karel svými skutky a základy, jimiž Čechy ozdobil a zvelebil, velikého jména dochází, jako o závod ve svých Rakousích podobná díla vyvésti se snažil, aby Karla zatemnil. I tak sbíral svaté ostatky jako Karel to činil, stavěl nový chrám sv. Štěpána veVídni, jako Karel Svatovítský chrám v Praze, chtěl ve Vídni biskupství založiti a r. 1365 skutečně i obecné učení Vídeňské založil, které se pak podobným způsobem jako Pražské vyvinovalo a zařizovalo. Císař Karel na toto jeho počínání hleděl okem nejlaskavějším, a co se dělo z ješitnosti a závistivé ctižádostivosti, to držel za snahu chvalitebnou, vycházející ze šlechetnosti a osvíceného rozumu. Proto také Rudolf svého vznešeného tchána vždy tak snadno na sebe ulaskavil a smířil, když by byl za tolikeré zpronevěření, nevděk a bezprávné osobování trestů měl očekávati.

V měsíci květnu 1360 zajel císař Karel do Trnavy v Uhřích ku králi Ludvíkovi Uherskému, aby s ním staré přátelské obcování obnovil. I přijel sem také Rudolf Rakouský, prosil císaře, tchána svého, za prominutí lonských úkladů a sliboval, že od titulův jemu nepříslušných a nahoře připomenutých upustí. Císař Karel dal se uprositi a zajel ještě k němu do Rakous, kdež dne 21. května v městečku Seefeldu na moravských hranicích Rudolfovi a jeho bratřím Bedřichovi, Albrechtovi a Leopoldovi, Rakouské země v léno dal. Kdož by sobě byl pomyslil, že Rudolf v tom samém čase s jinými nepřáteli svého tchána proti němu zase nové pikle strojí? Hrabě Eberhard Würtemberský nepřestával rušiti mír zemský a to proti přísahám na to císaři učiněným, že jej zachovávati a hájiti bude. I museltě císař Karel v letě téhož roku 1360 znamenité vojsko z Čech, kteréž nejvyššímu mistru své komory, Zbyňkovi Zajícovi z Hasenburka, odevzdal, do Šváb vypraviti. Čechové tam ve spolku s některým lidem říšským mnoha měst a hradů dobyli, ku konci srpna u Schorndorfa hraběte Eberharda a jeho spojence na hlavu porazili a jejich lid dílem rozprášili dílem zajali. A tu ukázalo se, že mezi spojenci hraběte Eberharda též Rudolf Rakouský se nalézá a že také nepřestává, psáti se vojvodou Švábským a Elsaským. Nyní se mohl od císaře nejhoršího trestu nadíti, vrhl se však jemu v ležení před městem Esslingen k nohoum prose za milost, a dostal ji; Karel chtěl raději velkomyslností a laskavostí přátele sobě zachovati, nežli přísností věrnost jejich vynucovati. Však ukázala se neprospěšnost toho jednání, a zarytá nepřízeň a zášť Rudolfova již zase do roka nově na jevo vyšla.

Servité. Neúroda a hlad. Stavba zdi na Petříně.

1360—1361.

Dne 24. března 1360 odebral se císař Karel v průvodu mnoha vznešených knížat a celého dvora svého na Nové Město Pražské, kdež měl vyhlídnuté místo na tak zvaném „Trávníčku" při potoce Botíči v Slupech, a položil tu první kámen ku kostelu a klášteru ke cti Zvestování Panny Marie, povolav sem šest mnichův z Florencie, kteří se zvali služebníci Panny Marie čili Servité. Tento nový řád se pak v Čechách více rozšířil, a kostel jeho v Slupech, ač Servitům více nepatří, zachoval se dosud ve své staré podobě.

Toho času počala zase tak zvaná černá smrt silně řáditi a také v Čechách se hojněji zmáhala. K tomu přidala se r. 1361 ještě druhá metla Boží, totiž všeobecný hlad jak v Čechách tak i v zemích sousedních. Stálý dešť totiž všechnu polní úrodu zmařil, vznikla velká drahota, korec žita prodával se až za půl kopy grošův českých, a obecný lid počal morem i hladem hynouti. Stalo se mezi tím, že císař Karel počal okolo Hradčan a Strahova a přes vrch Petřín velikou zeď stavěti, maje v úmyslu celou tu stráň řečeného vrchu domy posázeti a nové obyvatele na něm osaditi. I povídá se, že na vyzvání císařovo všechna chudina Pražská k tomu dílu běžela a pilně pracujíc od císaře mzdu a pokrm dostávala. Sám prý k dílu pilně dohlížel, mzdu i almužnu rozdával hladovým pokrmu podávati kázal. Proto také tato zeď, která podnes celý hřbet Petřína obkličuje a jemu k nemalé ozdobě slouží, hladovou zdí se zove, t

krásná památka dobrotivosti, moudrosti a šlechetnosti velikého panovníka, jakého Čechové nikdy před tím a nikdy po něm více neměli.

Když se potom císař po delší čas v Normberce zdržoval, stalo se, že rychtář a konšelé Starého města Pražského nějakého kněze Martina, kterýž byl při hlavním chrámu u sv. Víta, a o této městské radě potupně mluvil, zajmouti, do pytle strčiti a ve Vltavě utopiti dali. Když se císař Karel v Normberce o tomto násilném činu dověděl, veliké si z toho pohoršení bral, celou radu městskou sesaditi a všechny, kdož v tom zločinu účastenství měli, z města vypovědíti kázal, hroze při tom, že pokud tito lidé v Praze budou, noha jeho do města toho nevkročí. Vypovězenci obrátili se k papeži za odpuštění spáchaného hříchu prosíce. Papež je odkázal na arcibiskupa Arnošta, který jim uložil, že mají za pokání sedm tisíc korcův žita mezi chudý a hladem trpící lid Pražský rozdati a na dvě věčné lampy ve chrámě u sv. Víta nadání učiniti. Tak se hledělo všelikým způsobem panující nouzi přítrž učiniti, a bez této pomoci bylo by prý mnoho pilných a hodných řemeslníků a měšťanů v Praze hladem zahynulo. Trvalť hlad ten až do nových žní r. 1362, které prý tak bohatě vypadly, že cena obilí hned nadobyčejně spadla, a korec žita za jeden groš se prodával. Obyčejná cena žita byla však v jiná léta po třech groších, to jest asi 84 krejcarů nynějšího rakouského čísla.

Narození Václava, nástupce trůnu.

1361 26. února

Císař Karel zdržoval se již od polovice měsíce června 1360 v Normberce, vedl potom válku proti výše řečenému Eberhardovi hraběti Würtemberskému, zajel také do Porýnska, byl však na podzim zase v Normberce a zdržoval se tu až do polovice května 1361. Hlavní příčina toho byla těhotnost jeho manželky, Anny Svídnické. Císaři totiž na tom záleželo, aby její dítě, zvláště když by to syn byl, v tomto německém říšském městě narozeno bylo, aby mu pak Němci někdy cizí rodiště vytýkati nemohli a tak tím spíše jemu nakloněni byli.

I tak dne 26. února 1361 narozen jest Václav, nástupce trůnu na císařském hradě Normberském. Dítě bylo zdravé a silné, radost otcova nesmírná, tak že hned vlastnoručně papeži, králům a knížatům o svém štěstí listy psal, a jmenovitě také svým Čechům zvláštním psaním šťastné narození jejich budoucího krále zvěstoval. Psalť jim Karel takto: „Radujte se srdce všech našich milých věrných! plesejte všickni, veškeren lid ať se veselí! Celá země Česká a všickni krajové oplývejte radostí a potěšením, neboť nás všecky veliké štěstí potkalo! Bohatí a chudí, mladí a staří výskejte, neboť hle, z kmene královského vynikla ratolest přeutěšená! Sám Bůh modlitby a prosby naše konečně vyslyšev, ráčil nám dáti dědice a nástupce! Máme syna, věrní Čechové! Radujte se a výskejte! oněť vás již takové péče, starosti a strachu sprostil, aby kmen královský nezahynul a země Česká opět do nové záhuby uvržena nebyla. Hle máme syna! Den narození jeho byl nám den slavný a rozkošný; jeho příští bylo jako vycházející slunce, kteréž tmavé mlhy zapuzuje. Takť synáček tento nově narozený všechnu nechuť, nevrlost, strach a bázeň ze srdcí našich vypudil, i obdařil nás předešlou veselostí, utěšením, štěstím, důvěrností a láskou. Hle, máme syna, na němž království naše co na pevné skále nepohnutě státi bude! Již se nemáte co báti nepřátel zuřivých, prozřetelnost Božská vás zřejmě opatruje a ostříhá, čím více synův, nástupcův a dědicův míti budeme, tím většího štěstí a blaženosti užijete."

S počátku myslil císař, že s císařovnou do Cách putovati bude, aby Bohu za takovou milost děkoval; že pak jeho přítomnost v Normberce byla právě potřebna, dal toho svého syna zvážiti, a že 16 hřiven čistého zlata vážil, tedy tolik zlata Panně Marii do Cách ku chrámu od Karla Velikého tam vystavěnému obětoval.

Slavný křest měl se teprvé 11. dubna 1361 slaviti, a činily se k tomu velikolepé přípravy. I vypraveni jsou poslové po vší říši Německé, a zvali se všickni kurfürstové, knížata, biskupové a ostatní říšští pánové, a také z České říše stavové k tomu byli pozváni, a svátosti na Karlštejně chované schválně k tomu též do Normberka byly vezeny. V určený den pokřtěn jest císařův syn na jméno Václav od Mohučského arcibiskupa Gerláka ve chrámě sv. Sebalda, a to z kovové křtitelnice, která se tam podnes ještě ukazuje. Přítomní byli dva arcibiskupové, Mohučský a Pražský, a nesčíslný počet nejzna-

menštějších hostí ze všech zemí. Radovánky všeho druhu, turnaje, divadla, kejkle a plesy trvaly pak v Normberce za plných osm dní.

Šťastný otec sobě přál, aby přítel a ctitel jeho, slavný Petrarka, vychování malého kralevice řídil; avšak Petrarka omluvil se svou láskou, kterou má ku své vlasti Italské, a která jemu nedovoluje, aby v zemích Německých aneb Českých po delší čas přebýval. Tedy z toho sešlo, a císař Karel s císařovnou a malým synáčkem vrátil se v druhé polovici měsíce května 1361 do Prahy.

Nové pikle vojvody Rudolfa IV. Rakouského.

1362.

Dne 1. října 1361 umřel Ludvík, vojvoda Bavorský a hrabě Tyrolský, bývalý markhrabě Braniborský, pozůstaviv vdovu Markétu příjmím Hubatou a syna Menharta. Tato Markéta chtěla nyní na případ, kdyby její syn bez potomkův umřel, své Tyroly vojvodám Rakouským odkázati, a přišla proto sama v měsíci lednu 1362 k císaři Karlovi do Normberka, kde právě zas dvorem byl, aby tuto záležitost jeho pomocí do pořádku přivedla. Ačkoliv císaři Karlovi a jeho bratrovi, svému bývalému manželu, velikou křivdu a mnoho mrzutostí nadělala, přijal ji předce císař u sebe s velikou zdvořilostí a přívětivostí, nač se jeho dvořané ovšem velmi mračili. Všechna císařova pomsta záležela v tom, že jí představil nadějného synovce svého Jošta, tehdáž jedenáctiletého syna Jana Jindřicha, markhraběte Moravského, jejího bývalého manžela, kterého, že prý nemužným byl, od sebe zapudila.

V krátce na to připravil císaři zeť jeho, Rudolf Rakouský, novou neočekávanou mrzutost. Stalo se totiž, že Karel kdysi královnu Alžbětu, matku krále Ludvíka Uherského, a sestru Kazimíra, krále Polského, která co vdova nevelmi příkladný život vedla, pojmenoval jménem, kteréž tuto opakovati se ostýcháme. Že pak tato královna vdova ještě velké působení měla při dvoře uherském, a to jak se o ní Karel vyjádřil, za velikou potupu považováno býti muselo, král Ludvík, její syn, velikým hněvem proti císaři zahořel, a za pohanění své matky na něm se pomstiti chtěl. I hned byl císařův zeť, Rudolf Rakouský, při tom, (kdož ví, zdali on sám nedal první zprávu uherskému dvoru o tom klepu), a přijel do Prešpurku, kde se dne 31. prosince r. 1361 král Ludvík s králem Kazimírem proti císaři umlouval. Přijaltě Ludvík do svého spolku také Rudolfa Rakouského a mladého Menharta Tyrolského. Potom se Rudolf u Ludvíka ještě jednou 10. března 1362 v Budíně dal najíti, a tu již oba takovou jistou důvěru v sebe měli, že moc domu Luxemburského rozkotají, že již země České říše, jichžto dobyti doufali, mezi sebou rozdělili a smlouvu o tom napsati dali; ano Rudolf Rakouský, jsa svou nezřízenou ctižádostí celý opojen, již na to pomýšlel, kterak Karlovu císařskou korunu na svou hlavu si posadí.

Činilo to všecko císaři Karlovi mnoho starostí, i odebrav se do Normberka, kam na 13. března 1362 říšský sněm položil, stěžoval si na svého zetě, Rudolfa Rakouského, že obecný pokoj ruší a vymohl to na shromážděných kurfürstech, že se pod svou pečetí zavázali, po smrti Karlově nevoliti ani spronevěřilého Rudolfa, ani kterého z jeho bratří na trůn německý. Válka s Uherským králem Ludvíkem byla však nevyhnutelna, a král Ludvík skutečně již v letě téhož roku 1362 veliké vojsko u Trenčína stahoval. Císař Karel činil se své strany také rázné přípravy a stahoval své vojsko u Kolína, sám jezdě po Čechách a po Moravě, aby všude zařídil, čeho by k obraně zemské zapotřebí bylo, a jmenovitě aby pány z Rosenberka a některá lenní knížata v Slezsku u věrnosti utvrdil. Mezi tím vypravil však knížete Bolka Svídnického ku králi Ludvíkovi do Trenčína, aby s ním o mír jednal. Některý zástup Uhrův překročil již hranice, a plenil a kazil roviny nad řekou Moravou. Rudolf Rakouský nemoha Uhrům pomáhati své Ludvíkovi dané slovo nesplnil, což Ludvíka pohnulo, že skutečně na vyzvání císařovo svého palatina a nejvyššího dvorského sudí k němu do Brna vypravil a tam s císařem příměří uzavřiti dal. Však nepřišlo ani k uzavření konečného míru ani k vedení další války; Uhři z neznámých příčin z Moravy zas odtáhli, a císař nemaje nepřítele před sebou lid svůj rozpustil.

Smrt císařovny Anny Svídnické a papeže Innocence VI.

1362.

Veliký zármutek očekával potom císaře Karla v Praze, neboť císařovna Anna dne 11. července 1362 porodivši dceru náhle i s dítětem umřela majíc teprv 23 let věku svého. V manželství s císařem Karlem žila něco málo přes 9 let, porodivši mu dceru Alžbětu a syna nástupce Václava. Byla krásná, cnostná a rozumná, a její smrti tím více litovati bylo, poněvadž by byla na vychování svého syna Václava dobře působiti mohla. Císař Karel dal ji v královské hrobce u sv. Víta slavně pochovati a stal se nyní vlastníkem slezských knížetství Svídnického a Javorského, ačkoliv kníže Bolek, strýc zemřelé císařovny, v nich ještě vládl.

Když pak toho roku 1362 přehojné žně konec učinily hladu tehdáž vůbec panujícímu, pomýšlel císař na prostředky, jak by se v budoucnosti podobná pohroma předcházeti mohla. Nařídil tedy všem městům a klášterům, které měly statky pozemské, že mají jistě množství obilí na sýpkách svých na případ hladu neb války v zásobě míti; města pak a kláštery musely císaři zvláštními listy oznámiti, že určené zásoby již ležeti mají. Tak ku příkladu klášter Strahovský 1000 strychů žita, klášter Svatojiřský na hradě Pražském 1300 strychů, Plzeň 1300, Písek 4200, Čáslav 2800, Most 1900, Mělník 700, Vodňany 300 strychů v zásobě držeti musely.

Že pak válka s císařovými nepřátely vždy zas na novo vypuknouti mohla, i na to císař Karel pomyslil, aby od ní nebyl překvapen. Proto dal přichystati znamenité množství úplných zbrojí, kteréž potom do českých měst rozeslal, aby je měšťané ve svých zbrojnicích chovali a v čas potřeby jimi se ozbrojiti mohli. Plzeň dostala 400 úplných zbrojí, Králové Hradec též 400, Litoměřice, Nymburk a Vysoké Mýto po 300, Most 250, Kouřim 200, Domažlice, Louny a Polička po 150, Ústí nad Labem 126, Beroun, Vodňany, Kolín a Netolice po 100, Sušice 80. Kolik jich jiná města dostala, nevíme.

Toho roku 1362 stavěl Karel kostel sv. Apolináře na Vrchu Větrově na Novém městě Pražském, a přeložil k němu kollegiatní kapitolu ze Sadské, kterouž tam r. 1118 kníže Bořivoj II. při kostele sv. Apolináře byl založil. Tato kapitula sice již dávno zašla, avšak vždy ještě mívá jeden z kanovníkův kostela Pražského titul a jisté příjmy „kapitulního děkana od sv. Apolináře".

Dne 11. září 1362 umřel papež Innocenc VI. Císaři na tom záleželo, aby nyní stolice svatého Petra řádným mužem obsazena byla, i vyslal Mikuláše z Kroměříže, kanovníka Pražského a arcijahna Boleslavského, s jinými posly do Avignona, aby o volbě nového papeže s kardinály se smluvil. Zdá se pak, že jim měl Arnošta z Pardubic, arcibiskupa Pražského, za papeže navrhovati, a skutečně bylatě mezi kardinály řeč o Arnoštovi, neboť tento výtečný duchovní kníže a první rádce císařův velké vážnosti požíval, a byli by jej jistě za hlavu církve zvolili, kdyby byl rozený Italian nebo Francouz býval. Jen to byla příčina, že kardinálové místo něho rozeného Francouze zvolili totiž, Urbana V., který dne 6. listopadu 1362 slavně na papežský trůn jest posazen.

Císař Karel vyjel v prosinci 1362 do Němec, a dne 30. prosince založil ve hlavním chrámě v Cáchách oltář ke cti sv. Václava, učiniv k němu nadání na českého kněze, aby poutníky z Čech přišlé česky zpovídati mohl.

Kterak se Karel po čtvrté oženil vzav sobě Alžbětu Pomořanskou.

1363.

Mezi tím časem císařovi nepřátelé, Ludvík Uherský a Rudolf Rakouský, v srpnu 1362 zase v Trenčíně se sešli, a jak by jemu škoditi mohli, se umlouvali. Aby byli silnější, zvali k sobě také Kazimíra Polského, Valdemara, krále Dánského, a Bohuslava, vojvodu Pomořanského na Štětíně, kteří se s nimi potom v skutku spojili. Druhou schůzku učinili 31. prosince 1362 v Prešpurce. Císař se proto z Porynska do Normberka odebral, a tam dvorem byl. Tam se mu naskytla příležitost, otevříti sobě vyhlídku na nabytí markhrabství Braniborského. A to bylo tak: Mladý Menhart, syn Markéty Hubaté, umřel 13. ledna 1363 teprv dvacetiletý a bezdětek. Rudolf Habsburský hned se potom v Tyrolsko uvázal, a Markéta 26. ledna postoupila tu zem jemu a jeho mladším bratrům Albrechtovi a Leopoldovi; sama pak dala se od Rudolfa přemluviti, že ve Vídni osedla. Od té chvíle Tyrolsko při domě Habsburském zůstalo. S vojvodami Bavorskými, kteří také Tyrolsko chtěli

děditi, musel proto Rudolf Rakouský válku vésti. Oba markhrabata Braniborští z domu Bavorského, Ludvík řečený Říman, a Oto, měli po Menhartovi horní Bavorsko děditi, jejich bratr Štěpán, vojvoda v dolních Bavořích, je však předešel, a sám se v horní Bavorsko uvázal. Aby se na něm Ludvík Říman a Oto pomstili, přišli oba k císaři do Normberka, a tu dne 12. března 1363 dědičnou smlouvu s ním učinili, žeby po jejich smrti žádný z bratří jejich, nýbrž Karel co král Český a jeho nástupcové v Čechách, markhrabství Braniborské měli děditi, začež se jim Karel pomocí svou proti jejich druhým bratřím zavázal.

Bylo též vyjednáno, aby se hned napřed mladičký syn císařův, Václav, od té chvíle markhrabětem Braniborským nazýval, a aby se k němu Braniborští stavové co svému budoucímu markhraběti hned přísahou zavázali.

Nový papež Urban V. hned po svém povýšení na trůn o to se staral, aby mezi císařem a jeho nepřáteli mír způsobil, a k válce mezi nimi aby nepřišlo. I vypravil 24. ledna 1363 Petra, biskupa Florenckého, co svého legáta napřed k císaři do Normberka, potom do Uher a do Polska, aby všecky strany k míru napomínal. Toto poselství mělo dobrý účinek, a Ludvík Uherský přišel na smířlivé myšlénky. Císař Karel však ještě více jeho spojence si nakloníl a od spolku s ním je odvedl požádav k manželství Alžbětu dceru Bohuslava Pomořanského na Štětíně, krále Kazimíra Polského vlastní vnučku po matce, Anny Aldony Litevské. Tím najednou všechno nepřátelství přestalo, neboť takové nabídnutí král Kazimír Polský, a nevěstin otec, kterýž též byl ve spolku proti Karlovi, ochotně přijali. V Krakově měli se všickni sejíti a císař Karel měl tam svatbu slaviti. Přijel tedy Karel z Normberka do Prahy, a tu málo se zdržev do Krakova odejel. Tam jeho svatba slavena jest v měsíci dubnu s neobyčejnou nádherou: přítomni byli Kazimír, král Polský, Valdemar, král Dánský, Petr, král Cyperský, vojvoda Bohuslav Pomořanský, otec nevěstin, kníže Bolek Svidnický, knížata Přemysl a Vladislav Těšínští, markhrabě Ota Braniborský, a veliký počet nejpřednějších pánův ze všech království a zemí výše jmenovaných panovníkův. Avšak především polští a čeští pánové vystoupili při tom s takovou nádherou, jakž jejich úřadům, jež při svých dvorích zastávali, příslušela. Při rozmanitých rytířských kolbách bylo se co diviti krásným postavám zápasníkův, výtečným koním a drahocenným oděvům a zbraním. Král Kazimír dal své vnučce jak nejskvostnější výpravu, sto tisíc zlatých peněz a veliké množství drahých kamenů, kterým se všickni cizinci nesmírně divili.

Po svatbě vezl Karel svou novou manželku ku konci dubna do Čech, a přijev sám o několik hodin dříve do Prahy, vyšel z města naproti ní v čele skvostného dvora svého císařského. Tudy s velikou slávou do Prahy ji uvedl, a obyvatelé Pražští vítajíce s plesáním svou novou královnu divili se nejvíce skvostnosti polských pánův, kteří byli v jejím komonstvě. Koně jejich měli udidla, přípásky a třmeny všecko ze stříbra, draze vyšívaná sedla a převeliké drahé přikrývky, které za sebou po zemi vláčely. Alžběta Pomořanská byla krásná a neobyčejně silná paní, domácími cnostmi výtečná, svému císařskému manželu věrnou láskou oddaná, a národ Český si ji jako pravou matku a dobroditelkyni brzy zamiloval.

Touto svatbou upevněn byl mír mezi císařem Karlem a Kazimírem Polským. Kazimír potom pomocí papežského legata, Petra, biskupa Florenckého, také na svého sestřence, krále Ludvíka Uherského působil, tak že války nezdvihal. A ještě než tento rok minul, vyrovnány jsou všecky nesnáze mezi císařem s jedné, králem Ludvíkem a vojvodou Rudolfem Rakouským s druhé strany dne 12. prosince 1363 v Krakově prostřednictvím krále Kazimíra a knížete Bolka Svidnického.

Korunovace mladého Václava a Alžběty Pomořanské na království České.

1363 15. a 18. června.

Mladý Václav byl teprv dvouleté dítě, a dával se mu již mocí smlouvy s markhrabaty Ludvíkem a Otou titul markhraběte Braniborského. Nicméně císař Karel sobě přál, aby jeho syn a nástupce již také skutečným králem Českým byl; proto jej chtěl dáti korunovati, ačkoliv tomu dítěti nástupnictví na otcovském trůnu, kdyžby dospělo, nikterak ujíti nemohlo. Že pak v Čechách obyčejem nebylo, aby se nástupci trůnu již za živobytí panujícího krále korunovati dávali, ačkoliv se to již za Přemysla Otakara I. s Václavem I. stalo, musel císař Karel o to s českými stavy jednat

ými však byli mužové, kteří s
tejného smýšlení nebyli, a k to-
ování dítěte neradili. Když pak
valném sněmu stavům svou žá-
nesl, tu povstal arcibiskup A r-
a r d u b i c, první rádce císařův,
nu slova vážná: „Císařská mi-
runa není důstojenství jalové,
naopak břemeno, a blaho celého
ní závisí, a jako všeobecná nou-
ída každého jednotlivého občana
za vinu klade. Za všecko muse-
někdy před Bohem odpovídati,
nesází dětem nýbrž mužům ko-
lavu, kteří své povinnosti znají."
tak byl svou myšlénkou zaujat,
svému věrnému rádci odporovat
korunovace asi těmi slovy za-
a: „Arnošte! víme to všecko,
nás tomu sám tak učil; chceme
to starati, aby se náš syn Vá-
také naučil. Již jsme si zvolili
né, nábožné a věhlasné, jakož
panovnickém zkušené, v jichžto
postavíme, kteří syna mého vy-
jemu ve všem tom, kterak by
dobře panovati mohl, raditi bu-
yhledáváme tou korunovací ni-
ho, než abychom své říši pokoj
ost, našemu královskému domu
upnictví na trůnu pojistili. Víš
nošte, že nic není říši více ne-
než pochybné nástupnictví, že
otci příjemnější, nežli syna na
ětí, a že nic národu není pro-
nežli když se zmatkův a zá-
válek o trůn obávati nemusí."

é slyšíce poslední slova císařo-
pohnuti i svolili k jeho žádosti.
Karel si to nepředložil, že koru-
zumnému a zdárnému vychová-
trůnu velké překážky v cestu
sí; neboť který vychovatel může
i korunovaného dítěte, kterému
rálovská čest prokazovati, které
výsady z moci královské uděliže? V takovém dítěti ztíží se vědomí o svatosti jeho budoucích
ých povinností. A kdyby i Pe-
l přijal císařovo nabídnutí, a mla-
lava vychovávati pomáhal, jak by
svého živého a dovádivého svě-
korunovaného krále Českého po-
potřebné dětské kázni?

již v květnu 1363 činěny jsou v
ípravy k slavné korunovaci mla-
lava a nové královny České, Al-
žběty. V á c l a v korunován jest na den sv. Víta, 15. června ve hlavním chrámě, a o tři dni později, 18. června, přijala na témže místě A l ž b ě t a P o m o ř a n s k á českou královskou korunu.

Brzo po této dvojí korunovaci odebral se císař K a r e l v měsíci červenci 1363 do markhrabství B r a n i b o r s k é h o, aby od stavů a měst této země přijal přísahy věrnosti ve jménu syna svého Václava, jejich ustanoveného dědice. Napřed zajel do G r o d k u v dolní Lužici, kteréžto město se již tehdáž po německu S p r e m b e r k zvalo, kdež byl okolo 15. července; potom byl 25. a 26. července ve F r a n k f u r t ě nad O d r o u, 30. července v B e r l í n ě a později ve Š p a n d a v ě. Všude přijímal od stavův a poslův měst přísahy věrnosti a uděloval hojných milostí. Konečně zdržoval se ještě na zpáteční cestě po nějaký čas v Budišíně, a přijel ku konci srpna 1363 do Prahy. Nabytím dědičného práva na Braniborsko upevnil sobě naději no nové znamenité rozšíření domu svého Luxenburského.

Císař Karel potom v září téhož roku 1363 učinil platné nařízení stran v ě n n ý c h m ě s t Hradce nad Labem, Mýta, Chrudimi a Poličky, která někdy královně Alžbětě čili Rejčce, vdově Václava II. a Rudolfa I. místo 40.000 hřiven z Kutných hor od Rudolfa I. dána byla, aby jich také A l ž b ě t a, císařovna, když by ovdověla, užívati mohla a z nich platy a jiné užitky vybírala.

Kterak Karel učinil dědičnou smlouvu s rodem Habsburským a koupil Dolní Lužici.

1364.

K a t e ř i n a, vojvodkyně Rakouská, císaře Karla dcera, velmi těžce to nesla, že její manžel, R u d o l f, tak neupřímně a nepřátelsky k jejímu otci se chová, a snažila se vší mocí, aby jej se svým otcem zase smířila. Rudolf sám musel poznávati, že všecky jeho nezdržené přísahy, všecky pletichy a úklady proti císaři, jeho tchánovi, strojené ničeho mu nevynesly, ano že i nově nabyté Tyrolsko nebude moci bezpečně držeti, pokud jej v tom držení císař nepotvrdí. Proto jsa k tomu od své manželky naveden, ustanovil se na tom, že se nyní jinak k svému tchánovi bude chovati, doufaje získati si zase přízně jeho, jakože se císař dosud vždy tak snadno dával od

ného uprositi a smířiti. Nezmýlil se vojvoda Rudolf Rakouský; císař Karel ustanovil Brno za místo, kde by se s ním a s jinými knížaty chtěl sejíti. A tak se stala v Brně památná schůze a smlouva, která měla v budoucnosti veledůležité následky. Předně potvrdil císař 8. února 1364 vojvodám Rakouským dědičné právo na Tyrolsko, a dal jim toto hrabství obyčejným obřadem v léno. Třetího dne potom, 10. února, potvrdil císař Karel se své strany, Ludvík, král Uherský, a Rudolf Rakouský s druhé strany, smlouvu pokoje, před tím od krále Kazimíra Polského a knížete Bolka Svidnického v Krakově jakožto rozsudí sestavenou, a obě strany pod přísahou úplné smíření, svornost, lásku a věrnost sobě slíbily. Však toho samého dne 10. února uzavřely též obě strany jinou a to nejdůležitější smlouvu, totiž jednotu dědičnou, dle které po vymření rodu Luxenburského v Čechách rod Habsburský, a pakli by rod Habsburský dříve vymřel, zase rod Luxenburský za dědice obapolných zemí ustanoven byl. Že pak již prvé král Ludvík Uherský a Rudolf Rakouský podobně se spolu byli smluvili, potažen jest i rod Uherský do této dědičné jednoty. Knížecí osoby o jejichžto potomcích se v této smlouvě jednalo, byly tyto: císař Karel a jeho děti obojího pohlaví, potom jeho bratr Jan Jindřich, markhrabě Moravský, a všecky jeho děti, se strany Luxenburské; Rakouští vojvodové a bratří Rudolf IV., Albrechta Leopold, a jejich sestra Markéta Rakouská se strany Habsburské; konečně král Ludvík Uherský, jeho matka Alžběta, dcera Polského krále Vladislava Lokýtka, a jeho neť Alžběta, dcera nebožtíka Štěpána, vojvody Uherského. Čeští, rakouští a uherští pánové a města byli vyzváni, aby tuto dědičnou smlouvu zjistili i podali z české strany takovou jistotu zejmena Jan hrabě z Hardeku, císařský nejvyšší hofmistr, Jindřich z Lipé, nejvyšší zemský maršálek český, Beneš z Wartenberka, nejvyšší purkhrabí, Půta z Častolovic, Jaroslav ze Šternberka, Těma z Koldic, Hašek ze Zvířetic, Petr z Wartenberka na Kosti, Bedřich z Schönburka, Hynek Hlaváč z Dubé, Ješek z Vilhartic, Ješek z Landšteina na Kosové Hoře, Ješek Ptáček z Pirkšteina, Beneš z Riesenberka na Švihově, Jaroslav z Březnice, Boček z Kunštatu na Poděbradech, děd potomního krále Českého, Jiřího z Poděbrad, města Pražská a potom všecka královská města v Čechách. Druhého dne, 11. února, vydali Karel a všickni knížata listy od sebe, kterými všem zemím, kdyžby někdy podlé této smlouvy na ně připadnouti měly, napřed již všecka práva a svobody, jichžto nyní požívají, pojistili.

Tato dědičná jednota byla hned na to mezi Luxenburským a Habsburským rodem novou svatbou ještě více upevněna. Markhrabě Jan Jindřich Moravský byl právě vdovcem i požádal Markétu, sestru vojvod Rakouských a vdovu po mladém Menhartovi Tyrolském a Bavorakém k manželství. Svatba byla hned ještě v únoru 1364 ve Vídni slavena, a císař Karel se 18. února vrátil do Prahy.

K zavření takové smlouvy vedla císaře Karla patrně naděje, že tím spůsobem nejspíše země Rakouské svému rodu získá; Rudolf Rakouský byl bezdětek, jeho bratří Albrecht a Leopold ještě mladí, neženatí, pohledl si však Karel na svého syna a na nadějné syny bratra svého, mohl ovšem doufati, že tato smlouva spíše jeho domu ku prospěchu bude — ovšem, co budoucnost ve svém lůně chová, to Bůh před člověkem ukrývá, a ukázalo se, že prozřetelnost Boží jinak usoudila.

Císař Karel hned potom na počátku měsíce dubna 1364 zajel do svého města Perna a sešel se tam s markhrabaty Míšeňskými Bedřichem, Baltazarem a Vilémem jakož i s markhrabaty Braniborskými Ludvíkem a Otou. Příčina toho sjezdu bylo Karlovo přání, jak by již nyní spojil dolní Lužici s Českou korunou, ač měl naději, že mu ta země spolu s Braniborskem připadne. Dolní Lužici drželi však markhrabata Míšeňští v zástavě, a tu se císař Karel s nimi s přivolením markhrabat Braniborských smluvil, že jim zástavní sumu 21.000 hřiven stříbra vyplatí a tím zemi tuto ujme. Tím spůsobem císař Karel dolní Lužici hotovými penězi zakoupil, a k žádosti Braniborských markhrabat svému tchánovi, Bolkovi Svidnickému, do života lénem ji odevzdal. Při tom dceru svou Alžbětu, teprv pětiletou, mladšímu markhraběti Braniborskému, Otovi, k manželství dáti slíbil. Bratr téhož Oty, markhrabě Ludvík řečený Říman, umřel bezdětek v květnu na to 14. května 1364.

lově Konrad Waldhauser a Milíč z Kroměříže.

i tím časem, co císař Karel úsilně
al o založení moci rodu svého Lu-
rského a rozmnožení koruny Če-
počalo se v samém srdci království
o, v Praze totiž, divné hnutí lid-
mysli, když vystoupili kazatelé,
proti kleslé mravnosti a mnohým
se zmáhajícím neřestem s kazatel-
livá slova hlásati se jali. Již výše
jsme zmínku učinili, že císař Karel
360 kněze Konrada Waldhau-
z Rakous do Prahy povolal, aby
kázáním německý městský lid Praž-
mravní propasti vytrhl, do které,
ěmci v říši, vždy hloub padal. Kněz
obdržel v Praze úřad kazatele při
chrámě u sv. Havla na Starém
a byl odtud v pozdějších letech
přednější faru Pražskou při kostele
y Marie před Týnem přesa-
e svých kázáních nešetřil nikoho,
milosti káral pýchu, lakotu a roz-
st bohatých měšťanův a měšťanek,
al se v tom v krátkém čase s ne-
ým účinkem. Kostely sv. Havla
Týnem byly tehdaž ještě malé, i
lo množství posluchačův, kteří se
o kázání scházeli, tak že musel
před kostelem pod širým nebem
I brzo patrna byla změna, kterou
ázání ve smýšlení a ve mravích
působila: měšťanky Pražské, odklá-
znenáhla oblíbené své šperky, dra-
oje, zlatem a stříbrem vyšívaná
počaly odívati se jednoduše; lichva
la, a nejeden hříšník toho druhu
se sám, že chce nahraditi, komu
škodil. Byliť tehdaž mezi mužskými
e zpustlí hýřilové, kterým se néme-
elmbrechti" říkalo, a před jichžto
ostí cudná dcerka městská ani v
ukrýti se nemohla; ti prý sami
i se Konradovým kázáním, činili
, lepší život počínali, a v kostelích
žnosti jiným dobrý příklad dávali.
tomu divíval kněz Konrad tázaje
ím to jest, že ten lid má tolik
a přítulnosti ke mně, kdežto já
ati nepřestávám? Žebraví mnichové
jí sobě naopak, oni pochlebují lidu,
v jejich kostelích jest prázdno!"
nati sluší, že kostely mnišské co do
mnosti proti tehdejším farním ko-
pravé chrámy byly. Již z té příčiny
Minorité, Dominikáni, Augustiáni,
Karmelitáni na kněze Konrada křivě hleděti. Tu však Konrad v prosinci r. 1363 počal proti nim samým kázati a jmenovitě proti jejich svatokupectví horliti. Svatokupectvím pak nazýval i to, když ku příkladu do ženského kláštera nebyla novicka přijata, leč s dostatečným věnem. Konrad došel sobě k arcibiskupovi Arnoštovi, a jemu žaloval, že klášterníci neslušným způsobem od lidí peněz a darův vymáhají, aby tomu přítrž učinil; arcibiskup však omlouval se tím, že žebravé řehole, majíce své zvláštní starší, jeho duchovní správě nepodléhají. V tom přijel v měsíci lednu 1364 general řádu Dominikánského co papežský legat do Prahy, a Dominikáni chopivše se té příležitosti, nenáviděného kazatele Konrada na soud před arcibiskupa pro dva kacířské články pohnali, kterým prý učil. Konrad bez meškání písemnou obranu proti tomu podal: nicméně arcibiskup Arnošt uznal za dobré, veřejným ohlášením ustanoviti den a hodinu, aby každý, kdoby na Konrada Waldhausera co žalovati měl, postavil se před ním, arcibiskupem, se svou žalobou. I nepostavil se nikdo. Tím nabyl ostrý kazatel, jak se zdá, tím více smělosti. V květnu na to přijel Rakouský vojvoda Rudolf IV., nyní s císařem dokonale smířený, do Prahy, a tu chtěl kněz Konrad veřejně o své rozepři s mnichy kázati; avšak vystříhán jsa od svých vyšších, aby toho nečinil, uposlechl konečně, nechtěje prý lid, i bez toho na mnichy popuzený, ještě více rozdrážditi. Vojvoda Rudolf bezpochyby teprv nyní poznal cenu toho muže, a zamýšleje právě také vysoké školy ve Vídni založiti, vábil kněze Konrada sliby nad míru vnadnými, aby se do vlasti navrátil. Konrad však odpíral, i nechtěje do Vídně jíti pravil, že vděčnost, kterou císaři za tolikerá dobrodiní zavázán jest, jemu Čechy opustiti nedovoluje. Později povstali proti němu opět Dominikáni s osmnácti, Augustiáni pak se šesti články, jak pravili kacířskými. Augustiáni vinili jej mimo to z odpadlictví, proto že z jejich řehole vystoupil. On však na to všecko zase obšírnou obranu sepsal, jejížto slova byla někdy velmi důtklivá a prostořeká, jako vůbec spůsob jeho kázání. Napsal v této své obraně mimo jiné, že mnichové prý již tak velice uchýlili se ve všem od prvních předkův svých, že kdyby svatí zakladatelé jejich řeholí nyní mezi nimi se zjevili, oni žeby jich nejen nepoznali a nepřijali, alebrž i uka-

menovali by je; tak prý jim proti mysli jest, když jim někdo jejich zkažené mravy vytýká. Jen v jednom že se konečně přece polepšili až ku podivu: jindy prý se hašteřívali bez ustání mezi sebou, a o mrtvoly bohatších prý se často tahávali, jako hladoví dravci o mrchu; nyní však že jsou smířeni a svorni mezi sebou všickni za jednoho, a to proti němu Konradovi, společnému svému odpůrci. Tato pře kněze Konrada s mnichy žebravými rozhlásila se až do zemí sousedních, císař Karel pak nepřestával, smělého kazatele ochraňovati až do konce jeho života. Umřel kněz Konrad Waldhauser v devátém roce svého kazatelského působení v Praze co farář Týnský dne 8. prosince 1369.

Kněz Milič z Kroměříže, o kterém jsme se také již napřed zmínili, viděl prospěchy, jakých Konrad Waldhauser u německého obyvatelstva Pražského nabývá. Náležel on mezi vlastence, jimž šíření se Němců v Čechách a jejich stále rostoucí prospěchy největší pobudku dávaly, aby se tím více o národ Český starali a o jeho hmotný a duševní blahobyt se zasazovali. Za moudré vlády Karlovy počalo již vlastenectví národní na český lid silně působiti, tak že se národ nyní nad sebou rozpomínal a horlivě o to pracovati se jal, aby svého práva ve vlasti od cizích si bráti nedal a u vzdělání duševním jakož i v živnostech a ve způsobilosti k uměním a řemeslům pozadu nezůstával. Miličovi se zdálo, že netoliko Pražští Němci ale i český lid obzvláštního poučení a napomenutí potřebuje, aby neklesl ve mravní propast, do které již sousedé jeho padali. Maje pěkné postavení co kanovník Pražský a při císařském dvoře co podkancléř, konečně i co pán statku Tmaně, rozhodl se najednou r. 1363, že se všech svých důstojenství a příjmů církevních odřekne, a jen Kristu a jeho nauce v úplné chudobě sloužiti bude. Chtěl býti kazatelem a napomínatelem lidu českého, a nikdo jej od toho předsevzetí odvrátiti nemohl. Arcibiskup Arnošt tak pobožného a učeného muže ze své kapituly nerad propouštěl, řka k němu: „Což pak můžeš lepšího učiniti, nežli pomáhati ubohému arcipastýři svému u vedení svěřeného jemu stáda?" A však Milič ve snivém nadšení ducha svého na svém stál, z Prahy do Horšova Týna ušel a u tamějšího faráře po nějaký čas kaplanil, aby se péči pastýřské a zvláště kázání přičil. Po půl létě se zase do Prahy, a počal kázati nejprvě u sv. Mikuláše na Malé, potom u sv. Jiljí na Starém Milič měl stejný účel a stejné sm jako Konrad Waldhauser, avšak ob v povahách tak v řečech svých pod od sebe se lišili. Konrad mluvil německo-rakouským nářečím jasně, a nelíčeně. Milič naopak raději pov ním citu a obraznosti, barvou mys a řečí bujně protkanou obrazy ze s sv. Jana na své posluchače působiti S počátku měl málo posluchačův, dovolovali prý sobě vtipkovati o vý sti jeho, neboť jsa rozený Hanák nářečím moravským; avšak znenáhla žil se počet jejích a vzrostl konečn že Milič, chtěje na všech stranách věti žádostem, musel často za den tř v rozličných místech kázati, ano je dne i pětkráte. A to nejen obecný ujat byl jeho náboženským nad aléhrž i učení mužové poslouchal nemohouce dosti podiviti se neob plodnosti, živosti a pružnosti ducha Byl tehdáž v kapitule Pražské škol mistr Albrecht, kterýž se lat psal Ranconis de Ericino, n nější Čech toho času, bývalý rektor kých škol Pařížských r. 1355, a ten j slyše Miliče kázati v podivení zvolal: jistě, potřeboval bych téměř víc měsíc na přípravu k takovému káz ten Milič to má za hodinu pohrom O dalším působení Miličově a o jeho nížeji se ještě více dozvíme.

Smrt arcibiskupa Arnošta z Pardu

1364 30. června.

Toho roku 1364 utrpěla Česká velikou ztrátu; umřeltě totiž dne 30. na výtečný Arnošt z Pardubic, arcibiskup Pražský, první rádce císaře la, první kancléř obecného učení Praž o české duchovenstvo a o zvelebení a n vení života církevního velezasloužilý, v cech politických před jinými věhla zkušený. Císař Karel zdržoval se v m květnu toho roku v Budišíně, a Arnošt v záležitostech svého kostel ním přijev onemocněl, a v zimnic svůj hrad Roudnický se dal od ve kterémž v několika nedělích dni ta svého zakončil dočkav se něco 60 let věku svého. Byl on zajisté n

ějším vrchním pastýřem církve če-
dal jí r. 1349 nové zřízení, Arno-
a statuta, časům a země České
řenější, nežli byla stará statuta Mo-
á; přihlížel rázně k napravení mra-
chovenstva, které se velkým nepra-
m a nezřízenému životu bylo oddalo;
proto úřad tak zvaného korrektora,
všeliké přestupky proti kázni kněž-
řísně dal trestati, a podporoval ka-
Konrada Waldhausera a Miliče.
následky toho počaly se již za jeho
tí objevovati, a nebylo by snad při-
bouři husitské, kdyby jeho nástupco-
li v témž úsilí zdárně pokračovati
Arnošt bděl i jinak nad spravedl-
při soudu arcibiskupském, která bý-
asto porušena, a zavedl chvalitebný
ek v celém úřadování církevním.
ložil r. 1348 knihy erectionum
ní), confirmationum (potvr-
), a konsistorních akt čili
ů v, které jsou nyní nejdůležitějším
nem pro náš domácí místopis za 14.
století. Také dal nové zpěvníky, gra-
a antifonáře, a jiné náboženské a
lužebné knihy pro svůj kostel psáti
lbami skvostně ozdobiti, maje při
ření k tomu, aby se církevní český
povznesl a zvelebil, jakož se podnes
f staročeské zpěvy roratní, které
kostela uvedl. V soukromém životě
byl pobožný, pokorný a vlídný ke
ným a nízkým, s kýmkoliv mu by-
inati. Dobročinnost jeho prokázala
áště velikými almužnami konanými
lé zemi za velikého hladu r. 1362.
to pěčoval zvláště o mladé duchov-
ení se o důkladnější vědecké vzdě-
snažili. Krásné umění podporoval
m nakládáním na malby a stavby
ní a hradní. Na stavbu nového hlav-
chrámu sv. Víta přispěl velikými
ly ze svého jmění, jednu kapli pak
ém, která se „Arnoštovská" zove a
m ke cti sv. Antonína Poustevníka
na byla, dal celou na svůj náklad
l. Ve městě Kladště, kdež jeho
byl královským purkhrabím, a kdež
t co pachole navštěvoval farní ško-
Panny Marie, při témž kostele zna-
é proboštství kanovníkův řehole sv.
tina založil. Také v Jaroměři
1356, potom ve svém arcibiskup-
městě Rokycanech r. 1362 po-
kláštery těmto řeholním kanovní-
ystavěl, a když císař Karel Augusti-
kanovníky r. 1362 ze Sadské do
Prahy k sv. Apolináři přesadil, uvedl Ar-
nošt v Sadské na jejich místo jiné
kanovníky téhož řádu. Chrám sv. Jiljí
na Starém městě Pražském, od biskupa
Jana IV. z Dražic r. 1339 založený, svým
nákladem dostavěl a kollegiatní kapitulu
při něm založil. Ve svých arcibiskupských
městech Českém Brodě a v Příbrami potom ve svém zděděném městečku Líbáni špitály pro chudé založil a všemi potřebami hojně nadal. Téměř všecky arcibiskupské hrady stářím sešlé nově opraviti, hrad v Příbrami zcela nově vystavěti dal. Při svém hradě Roudnickém, na kterém nejvíce se zdržoval, počal novou silnou věž s kaplí stavěti a arcibiskupská města Český Brod, Horšův Týn a Roudnici hradbami opatřiti kázal. Arcibiskupské statky rozmnožil r. 1347 přikoupením půl hradu a města Rožmitála, a lepšil je zakládáním nových rybníkův u Kyj, Rokycan, u Horšova Týna, Příbrami, Řečice, Žerčiněvsi čili Žerčice a u Chýnova. Činnost jeho byla ve všech věcech neunavená a výtečná; všeobecně pravilo se, že není výtečnějšího praeláta v celé Římské říši ano i v celé církvi; papežové Kliment VI. a Innocenc VI. často jemu vyšších důstojenství podávali, a po smrti Innocenciově mnozí kardinálové mínili, že Arnošt hoden jest, aby na papežskou stolici dosedl. Arnošt však nebažil po povýšení, ano často pokoušel se o složení svého arcibiskupského důstojenství; neb oblíbená jeho myšlénka byla, skončiti život svůj tiše v klášteře Kladském, kterýž byl založil. Avšak ani císař ani papežové nechtěli svoliti k odstoupení toho muže z veřejného života, který právě v něm své pravé povolání měl. Arnošt však touhu svou po odstranění se z veřejného života tím na jevo dával, že na oknech a na jiných obrazích malovati se dával, kterak před Bohem neb rodičkou Boží na kolenou leží, maje všecka znamení arcibiskupské důstojnosti své před sebou na zemi složené. Co převzácnou památku chová České Museum jeho latinskou modlicí knihu, kterou nejznamenitější český malíř oné doby, Zbyšek z Trotiny, svými překrásnými, drobně malovanými obrázky vyzdobil, tak že tato kniha nyní celému národu Českému jakožto plod znamenitého umění vlastenského k veliké chloubě slouží. Dle Arnoštovy žádosti bylo tělo jeho do Kladska vezeno, a tam ve farním chrámě Panny

Marie před velkým oltářem pochováno. Až do našich dob spatřoval se tam znamenitý náhrobek jeho, na němž jeho podoba vytesána byla. Že pak již velmi porouchán a sešlý byl, staví se nyní nový z darův a příspěvkův, které se r. 1864 při slavnosti pětistyleté památky Arnoštovy smrti k tomu byly sešly.

Arcibiskup Jan Očko Pražský, biskup Jan ze Středy Olomoucký a Albrecht ze Šternberka Litomyšlský.

1364.

Nedlouho po Arnoštově smrti sešli se kanovníci Pražští dne 12. července 1364 v kapli sv. Václava, a bezpochyby dle přání císaře Karla zvolili jednohlasně za nástupce na arcibiskupské stolici Jana příjmím Očka z rodu pánův Vlašimských, dosavadního biskupa Olomouckého, praelata neméně výtečného, jako i císaři milého. Neboť on byl od mladosti při jeho osobě a požíval jeho největší důvěry. Zdráhal se sice přijmouti Jan Očko důstojenství arcibiskupské předstíraje pokročilé stáří své, a však pohnut prosbami jak císaře a knížat tak i děkana a veškeré kapituly Pražské přivolil k tomu, aby jeho povýšení papeži bylo oznámeno a potvrzení od něho vyžádáno. Posláni jsou tedy hned poslové k papeži Urbanovi V. do Aviňona, a papež maje zprávu o zvláštní hodnosti Janově na arcibiskupství Pražské jej potvrdil, a potom po biskupovi Špirském jemu pallium poslal, kterým Jan Očko jsa ozdoben na den sv. Havla 1364 ve hlavním chrámě u sv. Víta slavně byl nastolen.

Na uprázdněné biskupství Olomúcké dosedl nyní Jan IX. ze Středy, dosavadní biskup Litomyšlský, a na biskupství Litomyšlské zvolen byl po smrti Mikuláše, probošta Pražského, který po svém zvolení do Litomyšle již 6. srpna 1364 umřel, Albrecht ze Šternberka, dosavadní biskup Svěřínský a dědic panství Šternberského na Moravě. Znamenati slušť, že nový arcibiskup i oba biskupové byli, jako právě zemřelý Arnošt z Pardubic, mužové znamenitě učení, a že byli důvěrníci a radové císaře Karla, který vedle nich jen některé ještě světské pány a šlechtice do své rady připouštěl. Také byli velicí milovníci krásného umění, a kromě jiných památek zachovali se nám po každém z nich vzácné latinské bohoslužebné knihy s výtečnými drobnými obrázky, totiž missal arcibiskupa Jana Očka v pokladně hlavního chrámu u sv. Víta, modlicí kniha nazvaná liber vaticus biskupa Jana ze Středy v Českém Museu s obrázky od znamenitého Zbyška z Trotiny, a pontifikalní kniha biskupa Albrechta ze Šternberka v bibliotece Strahovské s obrázky od jiného českého umělce Hodíka.

Vysvěcení královské kaple sv. Kříže na Karlštejně.

1365.

Císař Karel nabyv koupí Dolní Lužice dříve, než by dle smlouvy s markhrabaty Ludvíkem a Otou rodu jeho připadnouti měla, jel tam s celým dvorem svým v měsíci listopadu 1364, a dal si ve městech Lukově, hlavním městě této krajiny, v Gubíně, Žemři (Sommerfeldě) a v jiných od obyvatelův přísahu věrnosti skládati. Několik let před tím r. 1355, přivtělil Karel staré Záhvozdí k horní Lužici, které tím od Čech odpadlo, a tu potom hornolužická města Budišín, Zhořelec, Žitava, Lubáň, Lubij a Kamenec učinila spolek Šestiměstí nazvaný, aby se, majíce v tom velkou podporu od císaře Karla svými vlastními vojsky tam snáze brániti mohli proti nájezdům loupežnických rytířův.

První veřejný obřad, jejž nový arcibiskup Jan Očko vykonal, bylo vysvěcení dvojího kůru v novém hlavním chrámě u sv. Víta na hradě Pražském. Stalo se to dne 5. ledna 1365, neboť stavba toho chrámu byla již v dolejších částech ukončena, a počala se nyní stavěti hořejší chodba, veliká okna nad ní, a z venku překrásné opěrací pilíře a oblouky. V hořejším kůru, kde panovníci sedávali, vysvěcen jest oltář ke cti sv. Víta, v dolejším kůru mansionářův, okolo královských hrobů, oltář Panny Marie.

Také královská čili korunní kaple sv. Kříže na Karlštejně, kterou císař Karel ve veliké věži s obzvláštním nákladem vyzdobiti dal, dospěla již k svému ukončení, a ustanoven k vysvěcení jejímu den 9. února 1365. I zdvihl se císař s celým dvorem svým z hradu Pražského, a přijeda na Karlštejn přítomen byl tomu vysvěcení, jež arcibiskup Jan Očko vykonal. Bylo to nejskvostnější a nejpo

ější místo v celém hradě, jemuž se, Beneš z Veitmile za to měl, co do bo- ví, umělectví a posvátnosti tehdáž lém světě žádné jiné nevyrovnávalo. za pozlacenou mříží nad oltářem ina jest potom koruna Svatováclav- s ostatními královskými klénoty a ležitější listiny království Českého, koruna Římského císařství a všecky ní říšské klénoty a svátosti ze staré Svatováclavské na hradě Pražském přenešeny byly. Všecko se tu svítilo m drahých kamenů a nejvzácnějších ů, a zářilo plameny od 1330 rozžatých ových svíček při Božích službách, lenom biskupové a místní kapitulní n tuto směli vykonávati. Pro svá- v této kapli chované nesměla žádná á v té věži, v které se ta kaple ází, ani císařovnu nevyjímajíc, přes s mužem přebývati.

rzy na to dne 1. března 1365 udělil svému říšskému kancléři, nově jme- nému biskupu Olomúckému, Jano- K. ze Středy, a všem jeho nástup- titul hraběte české králov- kaple, kteréhož titulu nynější arci- upové Olomúčtí podnes užívají.

---

ak Karel papeže Urbana V. v Aviňoně navštívil.

1365.

isař Karel již po delší čas předse- měl., papeže Urbana V. v Avi- navštíviti, maje při tom v úmyslu ně to, papeže k tomu pohnouti, aby Říma se přesídlil, a tam jako ode a bylo, zase své stálé sídlo měl. Opu- Prahu v druhé polovici března 1365 l v Normberce velkonoční svát- pak jel přes Švábsko do Strass- ka, kde jej 25. dubna duchovenstvo ěšťané velmi slavně přijali, potom Basileji, Soloturn a Bern Savojska, kdež byl v Chambery dne května; konečně 23. května do Avi- a dojel. Vjezd svůj do toho města l v císařské ozdobě maje veliký po- říšských knížat a skvostného komon- okolo sebe. Papež Urban, kardinálo- ostatní duchovenstvo při dvoře pa- kém přijali ho s velkou ctí a slávou. viňoně zdržel se Karel deset dní a s papežem mnohé důležité rozmluvy rady. Karel papeži již před tím k to- adil, aby se do Říma přestěhoval, že- by to celému křesťanstvu bylo prospěš- nější a Římské říši zvlášť, proto že papež v Aviňoně vplyvu francouzskému příliš podléhal. Papež Urban V. byl by ochoten býval, takové přání vyplniti, a však proti tomu kardinalové pracovali, mezi nimiž bylo mnoho Francouzův, a také dvůr francouzský proti tomu působil. Tato strana starala se, aby papeže zaneprázd- ňovala myšlénkou o nové křižácké válce proti Saracenům na východě a o dobytí Jerusaléma. Papež Urban proto již dříve císaře vyzýval, aby se jakožto hlava vše- ho křesťanstva v čelo křižácké výpravy postavil. Císař Karel byl však muž pra- ktický, a jako se nedal svésti, aby v Římě a Italii světské císařské panství obnovil, tak nechtěl i té křižácké válce rozuměti, říkaje, že jako předešlé křižácké války k ničemu nevedly, též nyní takové předse- vzetí zdařiti se nemůže. Avšak nechtěje papeži odmlouvati, poněvadž ho potřebo- val a všeličehož od něho dosáhnouti chtěl, slíbil mu, že se té křižácké výpravy u- jme, a navrhoval, aby strašné roty lou- pežníkův, které tehdaž pod vůdcem jaké- hosi baskického arcikněze Arnolda z Červoly Francii a sousední německé krajiny loupežemi a žhářstvím naplňova- ly, do svého žoldu vzal a proti Turkům do Asie poslal. Tyto roty rozličného bojov- ného lidu dávaly se totiž knížatům do válek najímati, a nejvíce jich užíval král Edward III. Anglický ve svých válkách proti Francii. Po uzavřeném míru je pro- pustil, a oni nechtíce se rozejíti byli pra- vým bičem Božím pro země, kamkoliv přišli. Nazývali svůj sbor „velkou spo- lečností", lid však jim nadával „po- zděpřišlých" anebo je jmenoval Malandrini, Linfardi, Gugléři anebo zhola Angličané. Jiné takové roty vodili krátce před tím po Italii ja- kýsi Fra Moriale a tak řečený hrabě Lan- davský. Papež si to dal od císaře říci, aby tyto roty do Asie byly poslány, slíbil k tomu svou podporu na penězích dáti a všeobecnou církevní daň na výpravu do Jerusaléma vypsati. Museltě tudy Karel k výše řečenému Arnoldovi z Červoly, aby se s ním smluvil, poslati, a aby do Elsasu přišel, jemu vzkázati. Potom slíbil papež Urban V. císaři, že ochoten jest, do Říma se přestěhovati, a císař se mu svou pomocí k tomu rád nabídl. Konečně ob- držel to císař od papeže, že Janu Oč- kovi z Vlašimi, arcibiskupovi Pra- žskému, a všem jeho nástupcům udělil

práva a titulu apoštolského stálého legáta a to netoliko v arcibiskupství Pražském, v biskupstvích Olomúckém a Litomyšlském, ale také v biskupství Řezenském, Bamberském a Míšeňském, poněvadž v těch biskupstvích mnohé země, hrady a města již s českou korunou byly spojeny, a biskupové tamější církevní kázni, jako tehdáž v Němcích vůbec bylo, valně dali klesnouti. Na potvrzení toho vydal papež dne 28. května arcibiskupovi Janu Očkovi zvláštní bullu, a poslal mu stříbrný pozlacený kříž, klobouk široký černý a kápi hnědou, aby toho oděvu a těch znamení jakožto papežský legat v dotčených biskupstvích užíval. I tak od toho času píší se až podnes arcibiskupové Pražští stálými apoštolskými legáty v biskupství Řezenském, Bamberském a Míšeňském.

Císař Karel slavil svatodušní svátky v Aviňoně; papež Urban sloužil velkou mši zpívanou, a Karel při tom seděl na trůnu v majestátu císařském. Potom vzav císař odpuštění od papeže odejel se svým komonstvem dne 2. června 1365 do města Arlesu.

Kterak se Karel na království Arelatské korunovati dal a tělo sv. Sigmunta vyzdvihl.

1365.

Město Arles bývalo hlavním městem někdejšího království Arelatského čili Burgundského, které od r. 933 obsahovalo krajiny od řek Rodanu a Saony až k moři Středozemnímu a k Lombardii, a po čase, r. 1032 Německému císaři Konradovi II. připadlo. Jenom tento Konrad a potom jeho syn Jindřich III. dali se na království Arelatské korunovati; jejich nástupcové po tři sta let toho zanedbali, ačkoliv vrchnictví nad touto zemí císařům Německým zůstalo. Rozličná knížata drželi krajiny Arelatského království lénem od říše Římské, a nyní také Francouzští králové mnohé ty krajiny co císařští lenníci ve své moci měli. Náš Karel zas po dlouhém čase první na Arelatské království zřetel obrátil, a již v létech 1348 a 1353 v zlaté bulle arcibiskupa Trevírského, Balduina, svého strýce, a všecky jeho nástupce říšskými kancléři v Arelatu a v Gallii jmenoval, ač to při pouhém titulu zůstalo. Nyní Karel jsa tu na blízku, předsevzal sobě, vrchní právo své co císař Římský na staré království Arelatské lenníkům v této zemi slavnou korunovací svou v Arlesu viditelným způsobem připomenouti. Tato korunovace slavila se dne 4. června 1365 ve hlavním chrámě v Arlesu, a vykonal ji Vilém de la Gardia, arcibiskup Arelatský, u přítomnosti mnoha lenních knížat, mezi nimiž byl vojvoda Bourbonský a hrabě Savojský. Však i krajina Aviňonská, Delfinát, Piemont a celá Provancia byly Arelatská léna. Na památku té korunovace dal císař Karel pro tyto krajiny nové zlaté peníze se svým jménem a obrazem raziti.

Ze starých legend věděl císař Karel, že jeden z bývalých králův Burgundských, Sigmunt, za svatého vyhlášen a v těch krajinách co patron ctěn byl, také že jeho tělo v klášteře ve Svatém Maurici, bývalém římském městě Agaunum, bylo pohřbeno. Proto se nyní na zpáteční cestě z Arlesu přes Savojsko do Sv. Maurice v krajině Valliské obrátil, řečený klášter navštívil a z opata i nejstarších jeho bratří vyzvídal, kdeby tělo sv. Sigmunta pochováno bylo. Ani opat ani jeho klášterní bratří ničeho o tom nevěděli, a tu Karel té nevědomosti jim za zlé pokládaje, vytáhl spis nějaký, a z něho jim četl, že tělo sv. Sigmunta v kapli sv. Maurice odpočívá. Když pak na udaném místě pod podlahou hledali, našly se tam skutečně ostatky sv. Sigmunta v rakvi složené, a opat je musel císaři Karlovi darovati, který je do Prahy dal odvezti.

Tento svatý Sigmund, předposlední král Burgundský, byl syn krále Gondebalda, bratrovraha, který r. 516 umřel. Sigmund náležel jako všickni němečtí Burgundové k vyznání Arianskému, však již roku 515 přišel do Agaunum, nynějšího Svatého Maurice ve švýcarském kantoně Valliském, kde prý sv. Theodor, biskup Valliský již ve 4. století klášter založil, a kde právě církevní sněm držán byl. Tu Sigmunt od Arianova učení odstoupiv, do lůna katolické církve se navrátil a řečený klášter nadobyčejně zvelebil, tak že za druhého zakladatele považován byl. Vystavěl slavný chrám téhož kláštera, při jehožto posvěcení r. 517 pět set mnichův prý ve dne v noci zpívalo. První Sigmuntova manželka byla dcera Italského krále Theodorika, i mel z ní syna Sigirika. Po její smrti oženil se Sigmunt s její bývalou komornou

která jakožto macecha syna toho nemilovala a jej u otce pomlouvala. Stalo se pak při jedné velké slavnosti, že Sigirik spatře svou macechu ve skvostný šat někdy matky své oblečenu k ní pln zlosti řekl: „Nejsi hodna, abys ramena svá přikrývala rouchem, které někdy tvé paní, mé matce, náleželo.“ Macecha chovajíc potom velkou zuřivost k Sigirikovi v srdci svém, lstivě králi Sigmuntovi, svému manželu, pošeptávala řkouc: „Zločinná chtivost syna tvého, aby již tvé království měl, které jako někdy děd jeho Theodorik až k mezem Italie rozšířiti chce, nedá mu pokoje, až tě zabije. Lépe by bylo, aby on zahynul, než abys ty padl.“ Sigmunt ulekl se těchto slov a tak královna ustavičeně maň dorážejíc to spůsobila, že král Sigmunt strašného činu se dopustiv syna svého zabil. Stalo se to jednoho dne po obědě, když Sigirik vínem se upiv na rozkaz otcův spat se položil. Otec spícímu hodil šátek okolo krku, a dva otroci tahajíce ten šátek za oba konce zardousili jej. Pozdě litoval Sigmunt činu toho hrozného a vrhna se na mrtvolu bez přestání plakal. I řekl prý nějaký kmet k němu: „Plač jenom za sebe, kterýž jsi omámen zlou radou přehrozné samobojství spáchal; syn tvůj nevinně zabitý slzí tvých nepotřebuje.“ Horlivým stavěním kláštera ve Svatém Maurici, ustavičným pláčem a postem hleděl Sigmunt za svůj hrozný zločin pokání činiti, avšak trest Boží následoval jej v zápětí. Sigmuntův otec, Gondebald, zabil jest před časy bratra svého, a téhož dcera, Klotilda, byla manželkou Franckého krále Chlodvíka. Jakož vůbec ženy starých Germanův bývaly rekyně v náruživostech svých krvežíznivé, tak i Klotilda, ovdověvši r. 511, své tři syny k tomu vychovávala, aby smrt svého děda na Gondebaldových synech, Sigmuntovi a Gondemarovi, pomstili. I tak r. 523 se tito tři synové, králové Frančtí, zdvihli a Sigmuntovi a Gondemarovi válku vypověděli. Sigmunt a Gondemar, nemohše se svými Burgundy Frankům odolati byli od nich poraženi. Gondemar ušel zajetí útěkem a také Sigmunt chtěl se útěkem do kláštera ve Sv. Maurici zachrániti, kde prý mnišský habit na se vzal a sobě vlasy ustříhati dal. A však od některých zpronevěřilých lidí svých byl i se svou manželkou a dvěma syny Frankům vydán a do Orleanu zavezen, v kterémžto městě jeden z královských bratří Franckých, Chlodomír, sídlel. Mezi tím Gondemar, Sigmuntův bratr, Burgundy zase pod své prapory svolal a Burgundský trůn opanoval. Tomu Chlodomír nechtěl připustiti, a zase proti Burgundům válku zdvihl; dříve však, nežli vytáhl proti Gondemarovi, přes všecka napomínání znamenitého kněze opata Avitusa, dal Sigmunta, jeho manželku a oba syny r. 524 ukrutně zabiti, a zohavená těla jejich do studně hoditi. Gondemar však teprv po desítiletém boji Frankům podlehl, a tito opanovavše království Burgundské připojili je ku své říši Francké. Sigmunt byl potom za svatého vyhlášen, a to ne tak pro svůj život, ale pro ukrutnou smrt, kterou utrpěl, a pro svou štědrost, kterou ku klášteru ve Sv. Maurici ukazoval. Památka jeho slaví se v církvi na den 2. května. V jakých spisech to císař Karel našel, že v klášteře ve Sv. Maurici tělo jeho pochováno bylo, toho již nyní vyzpytovati nelze.

Císař Karel vrátil se z těch krajin přes nynější Švýcarsko a po Rýně dne 29. června 1365 do Strassburka, a tu se s vůdcem „velké společnosti“ čili Malandrinův, Arnoldem z Červoly, mínil sejíti. Avšak Arnold nevěře císaři nepřišel sám, nýbrž se svým celým sborem, počítajícím 40.000 lidí a 12.000 koní, do Elsas vešel. A tito Malandrini loupili, pálili a žádné kázně mezi sebou neznali, tak že císař brzy poznal, že s takovou rotou nelze ničeho počíti aniž vyjednávati. Pročež opustiv Strassburk zavřel se pro svou vlastní bezpečnost do pevného města Selce a rychlé posly do všech okolních německých zemí vypravil, vyzývaje knížata i města, aby co nejspěšněji zbrojnou moc svou sebrali, a pro odvrácení pohromy od sebe proti těm loupežníkům do pole vytáhli. Sotva že Karel Strassburk opustil, již tu Arnold se svými zástupy před branami města se objevil, a měšťanstvo drze vyzval, aby se chtělo v poli bitvou s ním měřiti. Avšak měšťané z města nevyšli, a Malandrini, nemajíce dobývacích strojů od města upustiti museli; za to však okolní krajinu strašně splenili. K císaři Karlovi docházely zatím četné sbory vojska říšského, a když dostatečnou moc pohromadě měl, přitrhl s ní k Strassburku, kdež se s ním také měšťanstvo spojilo. Pak udeřil císař na loupežníky, kteří jemu v poli odolati nemohli, a tak hnal je před sebou, až je za hranice krajin německých v strany

města Makonu zapudil. Arnold z Červoly byl brzy potom od svých vlastních lidí zabit, a Karel navrátiv se nazpět do Strassburka, vojsko rozpustil, v Luxenburce svého bratra Václava navštívil, a přes Špíru a Sulzbach dne 28. srpna 1365 do Prahy se vrátil. Od těch dob nebylo při císařském dvoře více řeči o nějakém tažení do svaté země.

Nedlouho potom přivezeno jest i tělo sv. Sigmunta do Prahy a položeno na oltáři v kapli nového hlavního chrámu sv. Víta, která jest na půlnoc, naproti nové kapli sv. Václava. Svatý Sigmunt odtud vpočten jest mezi patrony a dědice země České.

Dvojí svatba Karlových dcer.

1366.

Dne 27. července 1365 umřel Rudolf IV., vojvoda Rakouský, císařův neupřímný zeť, v Miláně, kamž v krátce po založení obecného učení ve Vídni Barnabáše Viskontiho navštívit přišel. Vdova jeho Kateřina, dcera Karlova, nyní 24letá, potom jeho dva mladší bratří, Albrecht a Leopold, vojvodové Rakouští, přišli asi v lednu 1366 k císaři do Prahy. A tu požádal vojvoda Albrecht císaře, aby mu svou mladší dceru Alžbětu, kterou měl z Anny Svídnické, k manželství dal, ač měla nyní teprv osm let věku svého. Císař tuto dceru ovšem před několika lety Braniborskému markhraběti Otovi zaslíbil, avšak ten Ota vedl život velmi zpustlý, ba také i země své Braniborské velmi špatně spravoval. Proto umínil si císař, Otovi místo Alžběty dáti Kateřinu, ovdovělou vojvodkyni Rakouskou, kteráž byla paní rozumná, a zpustlého Otu spíše na uzdě držeti a k lepšímu životu přivesti mohla, Alžbětu zas Albrechtovi Rakouskému zaslíbil. Markhrabě Ota byl s tou záměnou spokojen, a tak slaveny jsou dne 19. března 1366 v Praze svatby dvoje, Albrechta Rakouského s Alžbětou Českou, a Oty Braniborského s Kateřinou. Po slavnostech obnovena jest mezi císařem Karlem a vojvodami Rakouskými dědičná smlouva r. 1364 zavřená, a ku konci dubna zdvihl se císař s celým dvorem svým, jeho bratr Jan Jindřich, markhrabě Moravský, Rudolf mladší, vojvoda Saský, Ota markhrabě Braniborský, Bolek kníže Svídnický, arcibiskup Jan Očko a všickni ostatní hosté císařovi, a jeli s v[illegible] čenými vojvodami Rakouskými, A[illegible] tem a Leopoldem, z Prahy do V[illegible] kde se císař až do 15. května zdrž[illegible] vodám a stavům zemí Rakouských výsady a práva na novo potvrdil [illegible] hých milostí jim udělil. Potom s[illegible] společnost knížat, pánův a biskup[illegible] císařem do Znojma obrátila, a tu celých osm dní pohromadě byli. K[illegible] pak císař Karel okolo 21. květ[illegible] Prahy navrátil, zastal tu novou dce[illegible] kterou mu dne 11. května 1366 cís[illegible] Alžběta Pomořanská po[illegible] Při křtu jí dáno jmeno Anna, a st[illegible] potom Anglickou královnou.

Založení kolleje Karlovy a kolleje Svatých.

1366 30. července.

Do té doby nemělo obecné učení [illegible] ské určitého místa, kde by se slavn[illegible] řejná jednání university mohla vy[illegible] vati, až povstaly kolleje k univ[illegible] patřící. První kollej takovou založil [illegible] Karel teprv listem dne 30. čer[illegible] 1366, kterou kázal podle vlastního j[illegible] svého kollejí Karlovou nazv[illegible] byla tato nejstarší kollej povždy tak[illegible] hlavnější při universitě Pražské, rov[illegible] se v tom slavné kolleji Sorbonnsk[illegible] universitě Pařížské. Takova kollej [illegible] dala se ze sboru mistrů pohromadě [illegible] cích, jistých statkův a jiných příjm[illegible] žívajících, začež byli povinni v jist[illegible] kultě obecného učení avšak ve své k[illegible] žáky vyučovati. Bylyť tedy kolleje [illegible] nějací klášterové učených mužův [illegible] duchovního i světského, a ti co byli [illegible] světského nesměli ovšem býti že[illegible] Představený každé kolleje nazýva[illegible] proboštem, a údové kolleje slúli [illegible] legiati.

Kollej Karlova ustanovena [illegible] dle zakladacího listu pro dvanáct m[illegible] svobodného umění, a první sídlo její[illegible] dům čili dvůr Lazara Žida někd[illegible] městě Židovském; k nadání jejímu p[illegible] la od Karla darovaná ves Horní P[illegible] nice a pět kop ročního platu ve vsi [illegible] tousích u tétéž vsi Počernic, potom [illegible] vsi Drahelčice, Uněbuzy, Nenačovic[illegible] Holonohy.

Zároveň s kollejí Karlovou, a sic[illegible] stem pod týmž rokem a dnem, 30. [illegible] vence 1366 daným, učinil Karel zá[illegible]

druhé kolleje, Všech Svatých nazvané. Kollegiatní kapitolu při královské kapli u Všech Svatých na hradě Pražském založil Karel již za živobytí svého otce r. 1342; nyní však řečeným listem nařídil, aby prázdná kanovnická místa při této kapli nikomu jinému udělována nebyla, nežli vždy nejstaršímu mistru kolleje Karlovy, počítajíc podle vstoupení jejich do kolleje. Mimo to daroval tétéž kapitule prostranný dům na Starém městě, stojící naproti faře, nynějšímu zrušenému klášteru u sv. Mikuláše na Kuřím trhu, aby tito kanovníci v něm společně přebývali a zde také svá čtení měli krom těžké nemoci anebo nedostatečnosti pro stáří; neboť ovšem všickni již hodně staří byli, nežli se z kolleje Karlovy sem dostali. Tak byli od těch dob znenáhla všickni kanovníci kapituly u Všech Svatých mistři svobodného umění a professoři na obecném učení Pražském, a v domě jim od císaře darovaném přebývali, kterýž odtud kollejí Všech Svatých sluje, a dosud na bývalém Kuřím trhu, nynějším Mikulášském plácku pod číslem 16. stojí. Kapitulní probošt a děkan zůstávali však i potom při samé kapli Všech Svatých na hradě; starým kanovníkům a mistrům zároveň ulehčen jest úřad jejich kostelní, že měli toliko v neděli a ve svátek býti přítomni slavné processí, velké mše a nešporů v kapli samé na hradě, ve všední den pak měli toliko při velké mši býti.

Znamenatí sluší, že císař Karel královskou a kollegiatní kapli Všech Svatých na hradě Pražském skrze Petra Parléře skvostně přestavěti dal, a že až do velikého ohně r. 1541 mnohem krásnější bývala, než nyní.

Nová kaple sv. Václava na hradě Pražském.

1366.

Dne 27. září 1366, v předvečer svátku sv. Václava dokonána jest stavba kaple sv. Václava při novém hlavním chrámě u sv. Víta na hradě Pražském. Mistr Petr Parléř musel tuto kapli bezpochyby, k výslovné žádosti císaře Karla hned s kraje vysokého kůru chrámového, tedy na jiném místě, nežli by byla při úplném provedení zamyšlené chrámové stavby obdržela, vystavěti a to tak, že jako stará kaple při starém chrámě k polední straně proti královskému palácu hledí. Běželo totiž císaři hlavně o to, aby ještě za svého živobytí tuto novou skvostnou kapli zemského patrona, jako nejvzácnější místo v novém chrámě, dohotovenu viděl a v ní nový, nad míru skvostný a drahý náhrobek pro ostatky sv. Václava postaviti mohl. Zdi kaple této dal jako v královské kapli na Karlštejně, leštěnými drahými kameny, zlatem a vzácnými obrazy ozdobiti, náhrobek sv. Václava však byl již r. 1358 zhotoven a nyní ze staré kaple sem přenešen. Byl to skvost nejdražší, jakého za oněch časů nikde podobného a vzácnějšího viděti nebylo. Jak Beneš z Veitmile tvrdí, udělána byla rakev z pouhého zlata, a v ní hlava sv. Václava celá zlatem obložená. Jak zas starý inventář svědčí, stál v hlavách rakve obraz sv. Václava ve vzácném kameně řezaný, mající v pravé ruce kopí s praporečkem, na kterém orlice, v levici pak štít se lvem z perel, potom tu byly obrazy dvou andělů, Krista Pána a císaře Karla a císařovny, bezpochyby Anny Svídnické. Po rakvi pak byly desky s obrazy, ježto představovaly sv. Víta, sv. Vojtěcha, sv. Václava, sv. Ludmilu a svatých pět bratří, každý s vedlejším obrazem představujícím umučení těchto patronův českých, mimo to ještě obrazy Panny Marie, sv. Petra, Pavla, čtyř evangelistův, velebnosti Boží, sv. Kříže s dvěma anděly, arcibiskupa Arnošta Pražského, biskupa Albrechta ze Šternberka Litomyšlského a šesti jiných světských pánův českých, každý s erbem, a ještě jiné obrazy, koruny, kříže a nesčíslné ozdoby, což všecko posázeno bylo také nesčíslným množstvím smaragdův, safírův, rubínův, jiných kamenův řezaných, kterým se gemmy říká, a velikých drahých perlí. Jakou formu ten náhrobek vlastně měl, ovšem nevíme, proto že jej císař Sigmunt, Karlův nehodný syn, dočista zmařil. Vysvěcení nové kaple Svatováclavské stalo se teprv po roce, totiž 30. listopadu 1367 i s oltářem v hlavách náhrobku sv. Václava postaveným. Ozdoby a obrazy na stěnách kaple dodělány jsou teprvé v roce 1372.

Touto kaplí Svatováclavskou dostavena jest zpodní částka kůru nového hlavního chrámu, to jest právě tolik, co ho po dnešní den zbylo. Tohoto roku 1366 počal Petr Parléř stavěti hořejší chodbu, veliká okna a venkovské opěrací pilíře, potom příčná čili křižová ramena chrá-

mu. Starý hlavní chrám stál však do té doby ještě celý neporušený vedlé hotové již části nového chrámu.

Kterak Karel plavbu na Vltavě upravil a zločiny přísně trestal.

1366.

Již po delší čas stěžovali sobě Pražané, že pro samé jezy, jež někteří zemští pánové v řece Vltavě vystavěli, a při nich cla od plavcův vybírali, plavba po té řece s velikými obtížemi se potkává, takže Pražanům stíží jest dostati dříví a jiného zboží, které se jindy mnohem svobodněji z Budějovic až do Prahy plavilo. Z té příčiny vydal císař Karel dne 3. srpna 1366 rozkaz, aby se v každém jezu učinily vrata zšíří dvacíti loket Pražských, aby jimi proplouti mohly, potom aby všecka cla byla zrušena, i ta, která pocházela z časův krále Václava II., a jenom aby v následujících místech vybíralo se clo z dříví, nikoliv však z jiného zboží na vorech naloženého, totiž: pod hradem Hlubokou, pod Újezdcem, Zvíkovem, Orlíkem, Kamýkem, Bráníkem a Vyšehradem. Podobně upravil též plavbu na Mži, Lužnici a Otavě, a Pražanům bylo velmi ulehčíno.

Beneš z Veitmile zaznamenal k tomuto roku 1366 také některé příklady přísné spravedlivosti, jakou Karel všeliké zločiny uměl stíhati. Dva měšťané v Jaroměři měli bezpochyby o nějaké dávky ku kostelu nesnáze s jedním knězem tamějším, a byli od něho před duchovní soud arcibiskupský do Prahy pohnáni. Ale oni nechtíce se postaviti kněze toho v měsíci únoru úkladně zabili. Císař Karel o tom zprávu maje, kázal ty měšťany zajmouti a jim hlavy stíti, ač svá hrdla velkými penězi vykoupiti chtěli.

Také se toho času přihodilo, že nějaký vladyka nedaleko Jindřichova Hradce z ponuknutí ďábelského svému místnímu faráři, proto že jej před duchovní soud arcibiskupský pohnal obě oči dal vypichnouti. Když to císaři donešeno bylo, kázal císař toho vladyku zajatého do Prahy přivesti, a tu zjevně přede všemi lidmi obě oči jemu vyloupati, tak že z toho třetího dne umřel. Mnozí z knížat, pánův a rytířův se za toho vladyku, protože byl jejich známý, u císaře přimlouvali, slibujíce, že tomu faráři za ty oči zlatem a stříbrem zadost učiní: odpoděl prý k tomu císař: Kterak může člověk člověku jeho zdraví a zvláště zrak stříbrem a zlatem zaplatiti? A tak císař jako spravedlivý pán ani prosbami ani penězi nedal svého soudu spravedlivého porušiti, pravě, že chce všem přítomným i budoucím za příklad spravedlivosti býti. Hájek toho vladyku Záhorou jmenuje, ač toto jméno jen si takto vymyslil, lid však o Záhoře a jeho zlém činu dlouho sobě vypravoval.

Téhož také roku nějací lotři nočního času do kláštera Skalického u Kouřimi se vloupali a opata, muže dobrého a zbožného, uškrtili.

Klášterové na Ojvině a v Třeboni. Smrt Mikuláše II. Opavského. Povodeň.

1366—1367.

R. 1366 založil císař Karel nový klášter na hradě svém Ojvině u Žitavy v starodávném Záhvozdí nyní již k horní Lužici přiděleném. Uvedl do něho mnichy nové řehole, kterým se po papeži Cölestinovi V., který je potvrdil, Cölestini říkalo. Podnes se jen zříceniny toho kláštera u Žitavy spatřují.

Synové někdy Petra z Rosenberka, pánové Petr, Jošt, Oldřich a Jan, založili téhož roku s povolením císaře Karla, arcibiskupa Jana Očka a jeho kapituly klášter řeholních kanovníkův sv. Augustina při farním chrámě ve svém městě Třeboni.

Tohoto roku 1366 umřel Mikuláš II., kníže Opavský a Ratibořský, vnuk někdy Přemysla Otakara II., krále Českého. Ženat byl napřed s Annou Ratibořskou, s kterou dostal knížetství Ratibořské, potom s Gutou a konečně s Alžbětou neznámého rodu. Z těchto žen měl 4 syny: Jana I. Opavského a Ratiborského, Mikuláše III., Opavského a Hlubčického, Václava I., Opavského, a Přemka čili Přemysla Opavského; potom 6 dcer, z nichž byli Markéta manželkou Jana Jindřicha markhrab[illegible] umřelá. Císař [illegible] 136[illegible]

Valentinem, knížetem Ratibořpak na sv. Ondřeje, posvětil novou kapli

začátku března 1367 přišlo náhlé a z toho pošla velká povodeň ách; Vltava v Praze tak vysoko ze břehů vystoupila, že půl Starého zatopila, a voda u kostela sv. Mina Kuřím trhu na druhý stupeň, Jiljí na první stupeň dosahovala. lé straně dostala se voda do všech a sklepův arcibiskupova dvora a i před Saským domem koně brodili. mní most dřevěný voda vzala a den pilíř nového kamenného mostu, se tehdáž stavěl, silou ledových ý byl rozbořen. Dřevěného stavení, nlýnův, stodol, chlévův a chalup bylo vodou pobráno a také mnoho ztopilo. A po té povodni měsíce veliké těžkosti a nemoci na lidi takže v Pražských městech málo lo, ježto by toho měsíce těžce nenebyli, a jako v celku málo kdo nemoci umřel, také málo kdo přes ní ležel.

---

král Václav v dolní Lužici. Karel zveleboval. Kralevic Sigmunt na- Petr Jelito, biskup Litomyšlský.

1367—1368.

ař Karel vida, kterak markhrabě orský, Ota, zeť jeho, povahu svou , a dosud marnotratným i nesmysl- istává, obával se, aby Dolní Lužici, již prodanou, nechtěl zase někomu zašantročiti. Pročež vypravil císař vého Václava, již korunovaného Českého, nyní teprv sedmiletého, ci říjnu 1367 do dolní Lužice, kdež vově i města, též i jiní obyvatelé jiny přísahy věrnosti, poddanosti, í a všelikých jiných povinností sklá- vil pak s Václavem také Jan Očcibiskup Pražský, kterýž tu ponejad svého papežského legatství beze ékážky počal vykonávati, neboť ta celá k biskupství Míšeňskému

biskup Jan, navrátiv se z Lužice hy, dne 29. listopadu téhož roku lavným spůsobem nový panenský a kostel sv. Kateřiny na Noměstě Pražském, od císaře Karla aložený, posvětil u přítomnosti cícelého dvoru jeho. Druhého dne

Při novém hlavním chrámě u sv. Víta na hradě Pražském dokonána jest mezi tím časem dolejší část stavby křížových ramenou čili příčných lodí kostela, a vystavěn jest v průčelí jednoho ramena na polední straně vedle samé kaple sv. Václava znamenitý portál, nad kterým se korunní komora nachází. Když pak v té příčné lodi vše bylo hotovo, tu dal císař Karel ještě v měsíci prosinci téhož roku 1367 ostatky blahosl. Podivena, věrného služebníka sv. Václava, a blahosl. Přibislavy, sestry sv. Václava, ze staréhо kostela vyzdvihnouti, a hned pod západní zdi kaple sv. Václava v příčné lodi znova pochovati, aby právě tak, jako v starém chrámě bylo, ležely. Průčelní stěnu nad portálem téhož příčného ramene kázal potom císař Karel r. 1370 od vlaských mistrův mosaikovými obrazy ozdobiti, kteří na tom díle až do r. 1371 pracovali. Mezi tím počal se starý kostel již asi r. 1369 od východní strany v té míře, jak nová stavba pokračovala, pomálu ubourávati.

Císař Karel mezi tím časem v letech 1366 a 1367 několikkráte do Němec si zajížděl; nyní právě byl od 6. prosince 1367 zase v Němcích, a teprv v únoru 1368 na-

zpět do Čech pospíchal, poněvadž císařovna Alžběta měla slehnouti. Však již v Normberce dostihla ho zpráva, že císařovna 14. února syna porodila. A poněvadž císař se domníval, že si toho syna přímluvou sv. Sigmunta vyprosil, dáno jest tomu synu hned dne 15. února při křtu ve hlavním chrámě u sv. Víta jméno Sigmunt. Když pak císař sám do Prahy dojel, tu dal rakev, v kterém ostatky sv. Sigmunta ležely, zlatem, stříbrem a drahými kameny jak nejskvostněji ozdobiti, kanovníkům Pražským zas daroval tisíc zlatých na modlitby, aby Bůh toho druhého syna jeho zachovati ráčil. Špatně se však tento Sigmunt, potomní císař, památce otce svého a vlasti své zachoval, zloupiv r. 1420 tento hrob svého patrona, sv. Sigmunta, rovněž jako skvostný hrob sv. Václava, a dav ze zlata a stříbra zde pobraného peníze raziti, aby své žoldnéře, jichž proti Čechům do země uvedl, vypláceti mohl.

Tohoto roku 1368 povýšen byl Albrecht ze Šternberka, biskup Litomyšlský a rada císaře Karla, za arcibiskupa Magdeburského, a na jeho místo za biskupa do Litomyšle dosazen jest Petr příjmím Jelito, kterýž se r. 1325 ve vsi Třešnovci (něm. Nieder-Jansdorf) u Landškrona v Čechách narodil. Sedlský statek, kterýž jeho rodiče v té vsi měli, a v němž Petr narozen byl, tamější poněmčilí obyvatelé podnes Wurstgrund, to jest Jelitovským statkem nazývají. Petr studoval v Bolonii, Perusii a v Římě, a byl od papeže Innocence VI. r. 1355 za biskupa v městě Churu v nynějších Švýcařích povýšen, odkud nyní do vlasti své se navrátil.

Karlova druhá jízda do Říma.

1368—1369.

Když císař Karel r. 1365 papeže Urbana V. navštívil, aby jej k tomu přiměl, by zase v Římě osedl, slíbil to papež učiniti, jestliže jej císař do Říma sám mocnou rukou uvede. V Italii zatím Barnabáš Viskonti, pán Milánský, znamenité moci nabyl, a nejodvážlivější dobrodruhy z celé Evropy, kteří za mzdu ve válkách sloužili, do svého žoldu vzal. Proto taková výprava do Italie s velkou válečnou mocí předsevzata býti musela. Císaři Karlovi překážely však dlouho spletky mezi knížaty v říši, nežli na výpravu do Italie pomysliti mohl, a na pomoc, již mu knížata dáti měli, nyní ani počítati nemohl.

Mezi tím opustil papež Urban V. své dosavadní sídlo v Aviňoně již 30. dubna 1367, a přistál dne 4. června v přístavu Kornetském k zemi Římské, kdež ho jeho výborný legát čili náměstek v Římě, kardinál Jiljí z Albornozu, očekával, a do města Viterba sprovodil. Tu čekal papež dlouho marně na císaře Karla, a v tom čase umřel mu také 24. srpna 1367 řečený kardinál z Albornozu, kterýž po 14 let již s neobyčejnou obratností a pilností papežské země držel v pořádku.

Císař Karel teprv, když se mu syn Sigmunt narodil, dne 2. dubna 1368 s císařovnou Alžbětou Prahu opustil a svou druhou římskou jízdu nastoupil. Vojsko své v Čechách sebrané, k němuž také něco saského lidu přirazilo, již napřed vypravil, a pana Petra z Michalovic jemu za vůdce dal. Jel přes Vídeň, potom přes Tyrolsko a blížil se tudy k Italii. Tam právě Barnabáš Viskonty města Reggio a Montavu obléhal, a že již také několika papežských měst a krajin se byl zmocnil, dal jej papež do církevní a císař do říšské klatby. Císařovo vojsko spojilo se v Italii s lidmi tamnějších věrných manův a měst a vzrostlo na 40.000 mužův, a že mezi tím pan Petr z Michalovic umřel, jmenoval císař hraběte Jindřicha Gorického a arcibiskupa Salzburského hlavními vůdci toho vojska. Přirazil s ním k Mantově, chtěje toto město od oblehatelův osvoboditi, avšak Barnabáš Viskonti spojiv se s pány de la Scala z Verony, měl tu tak prospěšné a silné postavení a tak bedlivě se otevřené bitvě vyhýbal, že císařské vojsko proti němu ničeho svésti nemohlo. Císař nechtěje se tu meškati, zůstavil k ochraně Mantovy 5000 mužův a proti Veroně se obrátil, kteréžto město útokem vzato bylo. Galeazzo Viskonti, kterýž mu šel na pomoc, na útěk jest obrácen, císař opanoval množství hradův a opevněných měst, vojska jeho dle tehdejšího hrubého způsobu ve válce venkov daleko široko ukrutně zplenila. Obě strany brzy poznaly, že k žádnému konci nepřijdou, a vyskytli se tu obé bratří, vojvodové Bavorští, Štěpán a Bedřich, kteří s Viskonty spřáteleni byli, sprostředkovali mezi císařem a Viskonte příměří, a to tak, že císař do města M

deny sjezd položil, aby se tam o konečném míru jednalo.

Když pak sám do Modeny přijel, tu dostal z Čech zprávu, že jeho tchán, kníže Bolek Svídnický a Javorský, dne 28. července 1368 umřel. Tím připadly jeho knížetství jakož i Dolní Lužice pod bezprostřední vládu krále Českého, a císař Karel psal hned svému synovi, Václavovi a k arcibiskupovi Janu Očkovi, na ten čas správci zemí koruny České, aby se Václav hned v dolní Lužici uvázal, a arcibiskup aby ji spravoval.

V Modeně uzavřen jest dne 27. srpna 1368 mír mezi císařem a papežem s jedné, a Barnabášem Viskontim s druhé strany, i přicházeli z Pisy, Lukky, Florencie, Savony a Genuy poslové k císaři slibujíce mu poslušnost a poddanost, a přinášejíce mu dary v penězích, jemu k zaplacení jeho vojska velmi potřebných. Z Modeny obrátil se císař do Toskanska, pobyl v městech Lukce, Pise a Sieně, kdež musel proti nepořádkům přísně vystupovati, a dojel konečně 17. října do Viterba, kdež jej papež Urban V. již dlouho očekával. Odtud táhl pak císař hned do samého Říma, a papež jej pomálu následoval. Když se papež dne 21. října k Římu blížil, vyšel mu císař vstříc se vším duchovenstvem a velikým množstvím lidstva Římského, a sám papeže do města uvedl; a když přišli k bráně tvrze Andělské, tu císař s koně ssedl, vlastní rukou uzdu bílého komoně ujal, na kterém papež seděl, a jda pěšky vedle něho vedl jej až k stupňům chrámu sv. Petra. Císař Karel učinil to v úmyslu, že koná skutek křesťanské pokory; i jiní mnozí císařové před ním, ovšem bylo již dávno tomu, tak činívali; avšak nyní bylo to jako něco nového, a veliké množství divákův, zvláště kněží, vidouce to, byli jako u vytržení radostí, jakou měli z toho skutku císařovy pokory. Jiní však si to naopak vykládali, majíce to za podlou ponížení, i reptali hlasitě a smáli se rouhavě; neboť onino přáli si svornosti mezi císařem a papežem, těmto však tato svornost velmi proti mysli byla. Málo dní později přijela teprv císařovna Alžběta do Říma, a všickni kardinálové, vyjedše jí vstříc, do Vatikanského palácu ji uvedli.

Na den Všech Svatých, 1. listopadu 1368, zpíval papež ve chrámě u sv. Petra velikou mši svatou, a císař Karel mu při tom v některých dobách místo diakona posluhoval, jakž tehdáž v obyčeji bývalo. Mezi mší však biskup kardinál Ostienský císařovně Alžbětě na císařství pomazání dal, a potom sám papež císařskou korunou ji korunoval.

Tenkráte se císař Karel se svým dvorem a komonstvem v Římě déle zdržel, přebývaje spolu s papežem v palácu Vatikánském vedle chrámu sv. Petra až do svátkův vánočních. V tom čase koupil v Římě dům na blízku prostranství, kterému se Campo di Fiore říká. Z toho domu pak učinil špitál pro Čechy do Říma putující, aby v něm hospodu a opatření měli, a Petr z Rosenberka, probošt u Všech Svatých na hradě Pražském, jakož i bratří Oldřicha a Jan z Rosenberka, o to se postarali, aby tento český špitál v Římě podle císařovy vůle pořádně byl zařízen a stálými důchody opatřen. Také dán jest na tento špitál nápis latinský toho smyslu: „Císař Karel čtvrtý, král Český, založil mne."

Císař rozloučiv se potom s papežem, jejž v Římě osadil, opustil Řím o vánocích, a přišel zpět do města Sieny, kdež se pak až do 25. ledna následujícího roku 1369 pozdržel. Musel tu však dne 18. ledna se šlechtou a lidem tuhý boj podstoupiti, neboť nebyli Sienští spokojeni s představenstvem města, které jim Karel dal; mnozí udatní mužové z císařova vojska a komonstva padli anebo byli raněni; císař sám byl v nebezpečenství života, a musel se do svého palácu zavříti, jejž povstalci oblehli. Potlačiv konečně vzpouru uložil Sienským pokutu 20.000 zlatých peněz, avšak změnil představenstvo a vládu města, jak si toho většina obyvatelstva přála.

Ze Sieny odebral se císař do Lukky a zůstal zde téměř půl roku až do leta. Osvobodil Lukku od nadvlády Pisánských na věky, a dal městu tomu vládní ústavu, která se tam potom po věky až do minulého století zachovala. Část svého vojska poslal do papežských zemí proti loupežné sběři válečných rot, která tam mnoho škod činila. Císařské vojsko je 15. června 1369 u Rieti na hlavu porazilo a zničilo, začež papež vlastnoručním psaním císaři poděkování učinil. Potom ustanovil císař kardinala Guidona hraběte Buloňského za svého náměstka v Toskánsku a město Lukku za sídlo mu vykázal. Konečně došla ho zpráva, že králové Polský a Uherský potom vojvodové Bavorští v nepřátelském úmyslu proti němu se spojili. Ne-

moha věděti, co by tito noví nepřátelé v jeho nepříhodnosti proti jeho království Českému podniknouti mohli, pospíchal nyní císař z Italie, i táhl se svou manželkou a s dvorem svým přes Bolonii, Ferraru a Vídem do zemí vojvod Rakouských. Císařovna Alžběta pak jela sama napřed do Čech a byla dne 20. srpna v Praze slavně přijata; císař však pospíchal přímo do Slezska.

Svídnice ku koruně připadla. Nepřátelský spolek knížat. Zasnoubení mladého krále Václava.

1369—1370.

Císař Karel navštívil ve Slezsku napřed Vratislav, kdež až do konce září 1369 prodlel, pak pospíchal do Svídnice aby přijal dědictví po knížeti Boleslavovi, svém tchánu, naň připadlé. Bylť pak s ním ve Svídnici také mladší král Václav, a tu dne 11. a 12. října stavové a města obou knížetství, Svídnického a Javorského, císaři Karlovi a králi Václavovi, jakožto svým nyní bezprostředním a dědičným pánům, přísahy věrnosti skládali.

A však jakkoliv všechna ta práva na připojení těchto zemí ku koruně české několikkráte od knížat i sněmův byla zaručena, listy a pečeťmi stvrzena, předce vyskytly se rozličné překážky, když to připojení ve skutek uvedeno býti mělo. Kazimír, král Polský, upomínal se o sumy peněz, jež byl nebožtíkovi knížeti, Bolkovi zapůjčil; knížata Bolek Zembický a Bolek Opolský činili jakožto blízcí příbuzní zemřelého knížete nové nároky na Svídnici a Javor, jakkoliv císař druhému z nich již r. 1365 česká města Trutnov a Dvůr potom hrad Zacléř v zápisné držení co náhradu za jeho dědičné nároky byl odevzdal. I vlastní císařova dcera, Alžběta, vojvodkyně Rakouská, také jakési nároky činila, a při tom všem muselo věno kněžny Anešky, vdovy zemřelého knížete, na Svídnici a Javoři pojištěno býti. Aby všemu tomu požadování, které se k němu s tolika stran činilo, vyhověl a dalšího opletání neměl, obrátil se císař Karel k národu Českému, předložil stavům velikou svou potřebu, a kdyžby se obecná berně na celou zem rozepsala, že na příští rok žádných daní nepožádá, slavným úpisem se zaručil. Čechové k obecné berni svolili, a císař všecky nároky na Svídnici a Javor hotovými penězi vyrovnal. Tak bylo nyní celé Slezsko podle všeho práva s Českou korunou na věky spojeno.

Ale rostoucí moc království Českého a rodu Luxenburského zvlášť nedávala závistníkům pokoje: Kazimír Polský, Ludvík Uherský, Bavorští a jiní knížata srozumívali se mezi sebou k tomu konci, jak by nejenom Braniborsko ku koruně české nepřipadlo, nýbrž jakby se vůbec domu Luxenburskému všechna možná újma státi mohla. Císař Karel o tom zvěděl, a předsevzal si, takové úklady opatrným jednáním předcházeti. Přijeda na den tří králův, 6. ledna 1370, ze Svídnice do Prahy, vydal pro zvelebení domácího vinařství nařízení, aby se cizí vína do Čech nevozila, jiné nařízení pak, aby kupci Benátští, Normberští, Hamburští, Lübečtí a jiní zboží své přes Prahu vozili a zde také je na skladě měli. Potom koupil 3. února od Cistercianův kláštera Nové Cely město Fürstenberk nad Odrou v dolní Lužici, a odejel tam hned ku konci února, aby se ve svou novou majetnost uvázal. A poněvadž právem se obával, že mu o držení Lužice a Braniborska boj nastává, oblíbil si toto město Fürstenberk, a jsa přítelem stavitelství, dal je celé novými hradbami obehnati, nový hrad pro sebe vedle města a přes Odru kamenný most stavěti, tak aby tuto pevné sídlo měl, o které by se v čas potřeby opírati mohl. Ztráviv celé jaro ve Fürstenberce, odejel se svým synem přes Míšeň do Normberka, potom nazpět do Gubína v dolní Lužici a konečně do Prahy, kde císařovna Alžběta dne 22. června 1370 třetího syna porodila, jemuž po dvou dnech při křtu jméno Jan dáno jest. Tento Jan byl potom vojvodou Zhořelickým.

Mezi tím časem staral se císař Karel, jak by jednoho z knížat proti němu spiklých na svou stranu získal, což se mu též úplně podařilo. Byl to vojvoda Bavorský, Albrecht, sídlem ve Strubině, kterému zároveň hrabství Hollandské náleželo. Ten měl dceru Johannu, a o tuto staral se císař pro svého syna a nástupce Václava k manželství. Otec k tomu sňatku milerád svolil a umluviv svatbu s císařem se spřátelil. Potom položil císař Karel všem říšským knížatům a stavům sněm do Normberka, a odebral se tam na počátku měsíce srpna 137[illegible] Měla se tu svatba mladého krále České[illegible]

Václava s bavorskou kněžničkou Johannou slaviti. I vypravil císař Karel slavné poselství do Prahy ku svému synovi Václavovi, aby se co král Český za ním do Normberka vypravil. Václav pojav s sebou množství znamenitých pánův českých vydal se na cestu, a když se dne 11. srpna k Normberku blížil, tu podle starého práva a obyčeje ne sice jako za starodávna vsi, ale dvě hranice dříví zapáliti kázal, aby všem známo bylo, že král Český k císařskému dvoru jede. Knížata Německá, pánové i měšťané Normberští ty plameny uzřevše, hned o příjezdu krále Václava zvěděli, s císařem naproti němu vyjeli, a s velikou ctí do města ho uvedli. Třetího dne pak, 14. srpna, oddán jest mladý král Václav s Johannou, kněžničkou Bavorskou v témž městě, ve kterémž se byl před devíti léty a pěti měsíci narodil. Pro mládí novomanželův odbývala se však slavnost společného lože teprv o šest let později. Po svatbě zůstal císař se svým synem a s nevěstou ještě až do začátku měsíce října 1370 v Normberce, a jel pak s nimi přes Karlovy Vary do Prahy, kdež hned přípravy ku korunování mladé královny České kázal činiti. A tak již dne 17. listopadu téhož roku mladá královna Johanna Bavorská u sv. Víta na hradě Pražském od arcibiskupa Jana Očka korunována jest; císař Karel a mladší král Václav při tom ve svém majestátě seděli; slavnosti, hody, radovánky, a rozmanitá divadla po celých osm dní trvaly.

Karlovy Vary.

1370.

Vynalezení Karlových Varů mylně se připisuje císaři Karlovi, neboť byly ony znamenité horké prameny, které tak zázračnou mocí choroby lidského těla léčí, již dávno starým Čechům známy, jakž dokazuje jméno řeky Teplé, do které se tyto prameny vlévají a ji oteplují, a jméno řeky Ohře, do které Teplá teče, a ji ohřívá. Ovšem pak nebylo při těch horkých varech příbytkův lidských, kde by se lidé pohodlně zdržovati a pitím jejich léčivé vody svého zdraví napravovati mohli. Vůkol byla lesní houšť, a nejbližší osada byla ves Obora s kostelíčkem sv. Linharta. Teprv císař Karel znaje ty vary, proto že ležely v hájemství hradu Loketského, vystavěl si na skalce lovecký hrad při nich, dav mu německé jméno Karlsbad, a obyvatelům blízké Obory rozkázal, aby svou ves opustili a pod tím hradem v lesnatém údolí po obou stranách řeky Teplé se osadili. Císař Karel byl tedy zakladatelem města Karlových Varů, a právě když se toho roku 1370 v Normberce zdržoval, v samý den sňatku svého syna Václava s Johannou Bavorskou, 14. srpna, této nové osadě Karlovarské vydal milostivý list, kterýmž jí práva městského jakož i všech svobod, práv a zvyklostí udělil, jakýchž dotud královské město Loket užívalo a ještě užívati bude. Když pak po uplynutí jednoho měsíce z Normberka do Prahy se vracel, dne 16. října 1370 v Karlových Varech se pozdržel, a zajisté od osadníkův tohoto nového města jakožto zakladatel a dobrodinec s velikou ctí a radostí byl přivítán. Tak velebilo a dosud velebí kromě osadníkův samých stotisíce lidí, kteří ze všech končin světa k těmto zázračným pramenům putovali a ještě putují, a zde zdraví svého nalézají, vznešeného panovníka, který dal vznik místu tomu slavnému a jeho jménem podnes se honosícímu.

Kterak se Praha co sídlo císařské vždy více zvelebovala.

1370.

Toho času neobyčejné množství poutníků a jiných cizincův do Prahy přicházelo; kanovník Beneš z Veitmile píše k roku předešlému, 1369, že v den svátostí druhý pátek po velikonoci, 13. dubna, celé veliké náměstí Novoměstské, kde se svátosti ukazovaly, lidstvem, namnoze z dalekých cizích zemí přišlým, přeplněno bylo, tak že všichni za to měli, že tolik lidí na jednom místě shromážděných nikde ještě vidíno nebylo. Také prý nesmírně mnoho lidí toho roku putovalo po celý oktav před svátkem vnebevzetí Panny Marie do hlavního chrámu sv. Víta na hrad Pražský, aby se stali účastnými plnomocných odpustkův, tak že čeho podobného nikdo nepamatoval. Starý chrám sv. Víta toho roku již ubourávati se počal.

Roku 1370 umřel Vilém Zajíc z Hasenburka, probošt Vyšehradský, pozůstaviv znamenitý počet knih učených, kterýchž na svých cestách v Italii a ve Francii nabyl. Císař Karel, slyše, že se tyto knihy prodávati mají, sám se na Vy-

šehrad odebral a vybrav z nich 114 dílův, co tu bylo lepšího, sto hřiven stříbra za ně zaplatil a kolleji Karlově je daroval. Tím položen jest znamenitý základ k bibliotece vysokých škol Pražských, neboť byl to v onom čase vzácný počet knih, proto že ještě umění knihtiskařské vynalezeno nebylo, a knihy s velikým nákladem času psáti se musily. Nyní již vzrůstal počet studentův, bakalářův a mistrův na obecném učení Pražském nad míru, tak že mezi fakultami v krátkém čase i třenice povstaly, jakž o tom na svém místě povíme. A jako vědy, květly, tak i rozličná nová umění v Praze provozovati se počala. Vlachové počali toho roku 1370 nad hlavním vchodem do nového chrámu u sv. Víta z rozličných barevných skel známé mosaikové obrazy sestavovati, a přišli prý také průmyslníci z dalekých zemí východních, víry mohamedanské, kteří jsouce prý od císaře pozváni v Praze všelijaké skvostné tkaniny a koberce podle perského spůsobu dělali. Aby pak mezi křesťany nepřebývali, vykázal jim prý císař horu Petřín, aby tam pod svými letními stany bydleli a umění své provozovali. A že ty své stany rozmanitými barvami vylíčené měli, poskytovala prý ta mahomedanská osada na Petříně Pražanům veselý pohled.

Na hradě Pražském dal císař Karel dvě vysoké, skvostné věže, jednu k východní, druhou k západní straně od palácu, vystavěti, a jejich olověné báně celé silně pozlatiti, tak že daleko široko jako prý dvě slunce se třpytily a z daleka poutníkům zlaté sídlo císařské nad zlatou Prahou, jak se říká, oznamovaly. Nyní po nich ovšem již není památky. Také toho roku 1370 arcibiskup Jan ve svém dvoře v Menším městě Pražském na hořejším patře čili na paláci dokonal skvostnou úpravu své nové domácí kaple, a císař Karel i mladší král Václav s velikým počtem knížat, biskupův a jiných vznešených osob oslavili přítomností svou dne 7. července zasvěcení této kaple, načež všichni hosté u arcibiskupa k slavné tabuli zasedli.

Že Němci na slávu Prahy, jejího císařského sídla a vůbec na zvelebování země České závistivým okem pohlíželi, dá se ovšem mysliti; i jakkoliv císař často celý rok v říši trávil, a ustavičně po německých zemích jezdil, předce na to žehrali, že vlastně v Praze svůj domov má a všechna velebnost císařská tuto jeho dvorem nejvíce se proslavuje, tak že všecka knížata okolní, páni a hrabata, někdy i cizí králové k císařově osobě do Čech a do Prahy jako k světlu světa ustavičně jedou. Podobá se tedy poněkud k pravdě příběh, jejž Hájek do své české kroniky položil, i ačkoliv snad to všecko na vlas tak nebylo, jak to Hájek podle svého spůsobu vypravuje, neostýcháme se předce, jeho vypravování tuto položiti, proto že jest dosti významné. Přijeli prý času jednoho poslové z říše od kurfürstův, knížat a říšských měst k císaři do Prahy, a předstoupivše před něj takto prý poselství své učinili říkouce: „Veleslavný císaři! ráčí znáti tvá velebnost spůsob rozdělení božského v tomto světě, že Pán Bůh ráčil učiniti v některých krajinách správce pány, a v některých knížata, a jinde krále, a vkrajinách říšských líbilo se jeho svaté milosti, aby byl správcem císař, jenž jest po Pánu Bohu první správce věcí světských. I protož poněvadž zde v Čechách jest stolice královská, a tvůj syn Václav jest král Český, nechť on sedí na své stolici, a ty jako císař rač seděti na stolici císařské v říši. To že tvá jasnost učiniti ráčí, tomu věří a za to prosí všecka říše." Tu prý císař hned na to dlouho se neradiv, dal jim odpověď a řka: „Poslové milí, takť jest, což vy pravíte; a víte dobře, že všem lidem přirozená jejich vlast a krajina pokojná, v kteréž se zrodili, k velikému jest potěšení, mezi známými a příbuznými sladký život, a zvláště tu, kdež mají znamenité z časných věcí užitky." A uveda je do své královské komory, kdež byla zlata a stříbra hojnost, pravil k nim řka: „Může-li mi tento a takový plat dávati všecka říše, kteréž tuto vidíte, jakož mi dává Česká země tento plat na zlatě a stříbře každého roku?" I řekli prý poslové: „Říše s ten a takový plat býti nemůž, neb by se tím obtížila." I řekl prý císař: „Tehdy jest slušněji, abych já sedě na královské stolici tento plat bral, kterýmž bych mohl říši obraňovati, nežli sedě v říši, jí nic anebo málo užívaje, ten plat králi Českému pustiti. Ač na tento čas syn můj králem Českým jest, a když by jeho Pán Bůh z tohoto světa pojíti ráčil, byl by někdo jiný, ještoto maje z tohoto království takové důchody mohl by se mně aneb budoucímu císaři a vší říši zprotiviti." Poslové vidouce prý takovou hojnost zlata, divili se, tak jakoby se užasli, a vyslyševše císaře, že pravdu praví toho potvr-

dil, a vzavše od něho poctivé dary navrátili se do říše.

Neobyčejná síla císařovny Alžběty. Císař Karel onemocněl.

1371.

Roku 1371 slavil císař Karel velkonoční svátky ve svém sídle na hradě Pražském. Při té příležitosti vypravuje kronikář Beneš z Veitmile, kterak císařovna Alžběta, kteráž byla paní nad míru ušlechtilá, slušné postavy i krásné tváří, o božím hodě po tabuli u přítomnosti velikého počtu knížat, pánův a rytířův od svého manžela jsouc požádána, aby svou neobyčejnou sílu jemu k potěšení a těm hostům k podivení ukázala, novou velikou a silně ukovanou podkovu sobě přinesti kázala, a ji pak rukama roztáhla a zlomila, jakoby dřevěná byla. Dvořané a jiní císařovi rytíři chtěli totéž s jinými podkovami zkoušeti, avšak žádný totéž dokázati nemohl. Potom jí přinešeny byly tesáky rytířské, a nože kuchyňské, a ona je vezmouc v ruce, svinula prý je jako řípu anebo zlomila. Také v jiné časy dávala prý tato císařovna důkazy své velké síly, a přede všemi dvořany vzavši pancéř rytířský roztrhla jej od vrchu až dolů tak snadně jako plátěnou košili. Nenašel se mužský, který by se jí v tom svou silou mohl vyrovnati, a všickni lidé, kteří se na to dívali, říkávali prý, že jistě od časův kněžny Libuše nebylo silnější ženy v Čechách. Císařovna však nehonosívala se nikdy takovou neobyčejnou silou svou, aniž ji leckdes na odiv stavěla, nýbrž jen když za to od císaře požádána byla, připisujíc ji co dar boží Pánu Bohu.

Čtvrtou neděli po velikonoci, 4. května 1371, byla veliká slavnost na Starém městě Pražském. Chrám sv. Jiljí s kollegiatní kapitulí, od biskupa Jana IV. z Dražic r. 1339 založený, a od arcibiskupa Arnošta dostavěný, byl totiž nyní po úplném upravení a vyzdobení od arcibiskupa Jana Očka u přítomnosti císaře Karla, císařovny Alžběty, mladšího krále Václava, mnoha knížat a velkého počtu pánův a jiných vznešených osob slavně posvěcen.

Stalo se pak toho roku 1371 v měsíci květnu, že císař Karel na hradě Karlštejně přebývaje, náhle do těžké a nebezpečné nemoci upadl, tak že lékaři všechnu naději na jeho uzdravení pustili. Císařovna Alžběta vidouc manžela svého již jako na prahu věčnosti a uznávajíc, že jemu lékaři nic nemohou pomoci, srdcem žalostivým utekla se na pomoc k Pánu Bohu, a putovala tři míle pěšky z Karlštejna až na hrad Pražský do chrámu sv. Víta ke hrobu sv. Sigmunta, obětujíc osm mis z čistého zlata, kteréž dvadcet tři hřivny a pět lotů vážily, aby tím zlatem okrášlena byla hlava sv. Sigmunta. A vykonavši při tom hrobě modlitby a obětí své zase na Karlštein k císaři se navrátila, aby mu svou laskavou péči věnovala. A císař Karel v skutku brzy se uzdravil a svých předešlých sil nabyl. Bůh ráčil od České země odvrátiti veliké neštěstí, které by ji v tomto čase, kdyby byl císař Karel z toho světa sešel, zajisté bylo potkalo.

Potom přišel v měsíci červnu 1371 přispěním císařovým nově zvolený arcibiskup Mohučský, Jan z Ligne, k císaři do Prahy, aby od císaře přijal v léno kurfürstství své Mohučské. I posadil se císař Karel dne 22. června v majestatu svém na veřejném náměstí Pražském otočen jsa knížaty a celým dvorem svým; přistoupil pak před stupně trůnu arcibiskup nový, a poklekna přijímal z rukou císařových korouhve kurfürstství Mohučského. Již tehdejší lidé tomu se divili, jaký to obrat se stal ve věcech politických, a sám kronikář Beneš z Veitmile o tom píše, kterak v tom se ukázala veliká milost od Pána Boha národu Českému a tomu království prokázaná, neboť prý před málo léty ještě arcibiskupové Mohučští obyčej a právo měli, volenému králi Českému na království pomazání dávati a jemu korunu na hlavu sázeti, biskupové čeští a moravští pak museli do Mohuče jezditi a od tamějších arcibiskupův za potvrzení a vysvěcení žádati, — nyní však přišel Mohučský arcibiskup do Prahy, aby císaři přísahu věrnosti složil, a od něho v světském panství a důstojenství potvrzen byl, a z rozkázání papeže i císaře poctivý v Kristu otec, arcibiskup Pražský, Jan Očko, osobně do Mohuče jel, a napřed řečeného arcibiskupa, Jana de Ligne, v kostel Mohučský a ve všecka jeho práva, v duchovní a světské panství pořádně a skutečně uvedl.

Kterak nebezpečenství od nepřátel odvráceno a Braniborsko ku koruně konečně přivtěleno bylo.

1371—1373.

Mezi tím knížata proti Karlovi a moci jeho domu Luxenburského spiklí, jakož byli oba králové Kazimír Polský, Ludvík Uherský a vojvodové Bavorští nepřestávali v úkladech svých, a k tomu ještě jiní knížata proti císaři brojiti počali. Tak předně byl papež Urban V. nespokojen s Karlem, proto že na své druhé jízdě do Říma Milanské Viskonty dost neskrotil a jim Lombardii nevzal. Císař to ovšem učiniti nechtěl, aby tím světskou moc papežovu bez potřeby příliš nemnožil; avšak papež Urban V. netuše sobě v Římě v samém sousedství Viskontův, svých největších nepřátel, po krátkém čase zas do Aviňona se přestěhoval. Také Mohučský arcibiskup Gerlak z Nasova, od Karla na důstojenství kurfürstské někdy povýšený, falckrabě Ruprecht a markhrabata Míšeňští na císaře se rozhněvali, ač se o příčinách již neví. A kdyby byli všickni tito potentáti moc svou v jedno srazili a proti Karlovi obrátili, mohl se Karel v tak hrozném nebezpečenství octnouti, jako před sto léty praděd jeho Přemysl Otakar II. Avšak sama prozřetelnost Boží odvrátila záhubu strašně hrozící, a rozptylila mraky bouře, která se již již stahovala nad Čechy. Již dne 5. listopadu 1370 umřel Kazimír, král Polský, poslední Piastovec na trůnu polském, kterýž nemaje právných potomkův mužských, království své Ludvíkovi králi Uherskému odkázal. Ludvík Uherský uvazuje se v dědictví své polské, neměl tedy času, aby zamyšlené nepřátelské kroky proti Karlovi a moci domu Luxenburského mohl činiti. Potom umřel dne 19. prosince 1370 papež Urban V. v Aviňoně, a zvolen jest za nástupce jeho Řehoř XI., kterýž byl právě císaře Karla výborným přítelem. Konečně umřel dne 21. února 1371 také Mohučský arcibiskup Gerlak, a působením císařovým povýšen jest na jeho místo Jan de Ligne, rodem z Luxenburka a přítelský císařův, kterýž jak jsme již vypravovali, potom sám do Prahy přišel, aby své kurfürstství od císaře přijal. Tak Bůh hlavní nepřátely Karlovy z toho světa povolal, a Karel mohl proti ostatním tím důrazněji vystoupiti.

Starší nepřátelé císařova domu namlouvali již po delší čas Otu, markhrabě te Braniborského, znajíce jeho lehkomyslnou a nepevnou povahu, aby císaři smlouvu o postoupení Braniborska nedržel a zemi tuto svému rodu Wittelsbachskému zachovati hleděl. Ota veda dosavadě život ničemný, tak že ani se svou manželkou, Kateřinou, nežil, a tato po všechen ten čas při dvoře svého otce, v Praze, přebývala, dal se snadno namluviti k činu tak věrolomnému, a hned na počátku roku 1371 svého synovce, Bedřicha Bavorského, do Branibor pozval, aby s vojskem tam přišel. Stalo se tak, a Braniborští stavové museli 15. května 1371 tomu Bedřichovi a jeho bratřím přísahy věrnosti skládati. Takové jednání musel císař Karel potrestati, a opověděv Otovi i Bedřichovi 22. června válku hned s velkým vojskem do Branibor pospíchal. I trvala ta válka po dva měsíce, červenec a srpen, aniž vědomo, zdali ta neb ona strana nade druhou zvítězila. Císař Karel se vrátil na začátku měsíce září 1371 zase do Prahy, zavřel 16. října příměří s Ludvíkem, králem Uherským a nyní také Polským, s markhrabětem Otou, s vojvodami Bavorskými, s arcibskupem Salzburským a 23. října v městě Perně také s markhrabaty Míšeňskými a s biskupem Bamberským. Toto příměří mělo až do 29. května 1373 trvati, a císař získal tím času, že nyní se všemi svými protivníky pokojně vyjednávati mohl. Z Perna odešel do Budišína, kde až do konce roku zůstal, a na počátku r. 1372 do Vratislavi se odebral. Mezi tím vyjednávali kníže Přemysl Těšínský, císařský dvorský sudí, a kníže Vladislav Opolský, synovec krále Ludvíka a palatin uherský s králem Ludvíkem, aby jej s císařem smířili. Také papež Řehoř XI. vyslal svého legáta, Jana, patriarchu Alexandrijského, aby mezi oběma mocnými panovníky, císařem Karlem a králem Uherským a Polským mír a svornost způsobil. A tak přišel tento papežský legát zároveň s Vladislavem Opolským, palatinem, a s Tomášem, arcibiskupem Ostřihomským, posly to krále Ludvíka, k císaři do Vratislavi, a počali vyjednávání o to, aby se císař s Ludvíkem úplně smířil a pro lepší utvrzení obapolného přátelství aby oba své děti sobě k manželství zaslíbili. Král Ludvík maje jen dvě dcery, Marii a Hedvíku, chtěl stari Marii, císařovu druhorozenému synu Sigmuntovi k manželství dáti. Mezi tím to vyjednáváním došla do Vratislavi zpr

e císařovna Alžběta v Praze dne řezna 1372 syna porodila. I hned l se císař Karel a do Prahy po- al. Papežský legát a poslové krále íka jej tam následovali. Řečený pa- ha a papežův legát světil na květ- neděli palmy ve hlavním chrámě u Víta, a na bílou sobotu, 27. března, , již také hned téhož dne novo- eného císařského syna pokřtil a je- méno Karel dal. Na Boží hod veli- ční zpíval tentýž patriarcha velkou svatou ve hlavním chrámě, a při těch slavnostech byli císař Karel a ší král Václav, oba v majestátě svém, nní, jakož i Václav, kurfürst Saský, kurfürst Mohučský, arcibiskupové ký a Ostřihomský, biskupové Met- Augsburský, Pařížský a Neuburský, slav, kníže Opolský a mnozí jiní tí knížata.

druhý svátek velikonoční, 29. bře- dvihl se císař Karel se všemi svými ni a celým dvorem svým, a na Nové Pražské se odebral, kdež v jeho nnosti Jan Očko, arcibiskup Praž- dostavěný chrám a klášter na anech ke cti slovanským apošto- a svatým, Cyrillu, Methodiu, ěchu, Prokopu a sv. Jero- u slavně posvětil; a že se toho dne církvi evangelium o dvou učenních s Kristem do Emaus putujících, obě lid Pražský v obyčej, Slovanský r Emausy nazývati, jakž až po- se děje. Veliký chrám klášterní po- se zachoval, klášter pak byl velmi dný a skvostný způsobu gotického; ní podobu svou zachoval v něm však ještě ambit přízemní, jejž císař Ka- brazy na stěnách, představujícími né výjevy ze starého a nového zá- vyzdobiti dal. Toto malování, ač opravované, náleží posud mezi ícnější památky staročeského ma- .

Praze pokračovalo se zatím v jed- mezi císařem a posly krále Ludví- otom však musel císař Karel na měsíce dubna 1372 do Němec na odjeti, patriarcha zas a poslové tí, ku kterým císař arcibiskupa Ja- ka co svého posla připojil, vrátili Uher.

ičina císařovy jízdy na Rýn byla e jeho bratr Václav, vojvoda burský, do zajetí vojvody Juliš- upadl. Císař přijel napřed do Mo- huče, kdež se 10. června stalo pozdvi- žení obecného lidu proti jeho dvořanům. Svadili se totiž někteří dvořané s měš- ťany při kostkách. Nemohouce davu lidí na ně dorážejících odolati, utekli se do hospody, kde císařovna bydlela, a kde lid jednoho z nich zabil a jiné ještě po- ranil. Městská vrchnost stěží jen podrá- děnou lůzu na uzdě udržela. Druhého dne byli původcové toho pozdvižení od vrch- nosti městské přísně souzeni, a císař prý sám také dvořany své, kteří vinnými na- lezeni byli, potrestal. Z Mohuče odebral se císař do Luxenburka, a chtěl vojvodu Julišského mocí zbraně přinutiti, aby jeho bratra na svobodu propustil. Nežli však k tomu přišlo, sprostředkovali to duchovní a světští knížata němečtí, že se vojvoda Julišský císaři pokořil, za promi- nutí viny prosil, a vojvodu Luxenbur- ského, Václava, ze zajetí čestně pro- pustil.

Dne 1. srpna 1372 byl císař Karel zase v Praze. Avšak jednání s králem Ludví- kem dlouho nechtělo se k nějakému cíli přiblížiti, a to hlavně proto, že král Lud- vík od přátelského spolku s vojvodami Bavorskými upustiti nechtěl. I došla lhů- ta zavřeného příměří dne 29. května 1373, válka zase počala, a císař Karel sebrav veliké vojsko proti Otovi Brani- borskému, svému zeti, a Bedřichovi Ba- vorskému se svým synem Václavem do Lužice jel a již v předvečer hodu Svato- dušního v městě Lukově se nalézal. Arci- biskup Magdeburský, vojvodové Sašťí, Pomořanští a Meklenburští a také mark- hrabata Míšenští, kteří se zase s císařem smířili, byli hotovi, jemu v té válce proti bavorské straně pomáhati. Císař odebral se z Lukova 4. června 1373 do svého pev- ného města Fürstenberka kde se jeho vojsko shromáždilo, avšak teprv na počátku července do Branibor vtrhl a před Frankfurtem nad Odrou se položil. Na počátku srpna ležel táborem u Fürstenwaldy. Markhrabě Ota a jeho synovec, Bedřich Bavorský, od svých spojenců a příbuzných jsouce o- puštění, nemohli císařskému vojsku v poli odolati a do svých pevných měst se za- vřeli. Jediný bavorský vojvoda Štěpán mladší, Bedřichův bratr, chtěl k jejich prospěchu císaři na jiné straně uškoditi, a učinil s lidem zbrojným bavorským loupeživý vpád přes Choubu do Čech. Přišel až k Domažlicům, jichžto předměstí spálil a vybrav okolní vesnice

s kořistmi spěšné zase jako loupežník přes Český les nazpět do Bavor ustoupil, jsa bezpochyby od tamějších Chodův, hlídačův hranic, udatně ze země vytlučen. Císařovna Alžběta, která za té války v Praze bydlela a bezpochyby správu země od manžela sobě svěřenu měla, vypravila prý hned potom český sbor do Bavor, který tam strašným pleněním krajin škody u Domažlic pomstil. Mezi tím poddávalo se v Branibořích císaři jedno město za druhým, Frankfurt nad Odrou a Lebus byly útokem vzaty, a markhrabě Ota poznal, že brzo všecko ztratí, jestliže císaře neuprosí. Znaje dobrotivost jeho, že vždy raději cestou míru nežli války kráčí, postavil se s Bedřichem Bavorským před ním v ležení u Fürstenwaldy, a na úmluvy se poddával. Důvěra v císaře nezavedla jeho: Karel svolil dne 15. srpna 1373 k nové úmluvě, Ota a Bedřich zřekli se za sebe i za celý rod svůj bavorský všech práv a nároků v na držení markhrabství Braniborského, a všecky své dosavadní poddané v té zemi odkázali císařovým synům a jejich dědicům. Ota přestal se psáti markhrabětem Braniborským a jenom to si od císaře vyprosil, aby směl až do smrti zůstati kurfürstem a arcikomorníkem svaté Římské říše, kterážto důstojnost markhrabatům Braniborským příslušela. Císař Karel však dal mu za odstoupenou města a hrady Sulzbach, Hiršovu, Hersbruck, Laufen, Rosenberg, Floss, Lichtenštein, Neidštein a jiná vesměs v horní Falci v držení dědičné, potom hrady Tumstauf a Adelberk v držení zápisní, a jenom tolik si vymínil, že kdyby Ota, nyní jen zas vojvoda Bavorský, bezdětek umřel, tyto města a hrady za 100.000 zlatých peněz od císaře a jeho dědicův zase vykoupeny býti mohou. Mimo to zavázal se císař, že Otovi za odstoupenou ještě znamenitou sumu 500.000 zlatých peněz dílem hned v hotovosti dá a dílem zápisy na roční úroky zaprví. Z toho tedy viděti, že císaři Karlovi nabytí Braniborska velmi mnoho peněz stálo. Aby císař tak velkých sum sehnal, žádal od stavů království Českého, aby mu zvláštní berni k tomu cíli povolili, k čemuž oni sice svolili, avšak jakousi nespokojenost ba reptání v lidu přece zameziti nemohli. Znamenitý a poctivý tehdejšího času český rytíř a učenec, Tomáš ze Štítného, napsal v jedné knize své z příčiny té berně tato slova významná: „Strac za krále (Karla), že příliš často béře, a snad i více chce skoupiti ol zemí dětem svým, než s obecným d se snáší; a snadno-li jest jedné zem tolik jiných zemí skoupila? Páni pa ší v berni, pochlebujíce a nechtíc hněvati krále pravdou; ale jakož řekl, pochlebujíce králi nestojí prot němu zlému."

Universita právnická. Biskup Albre Šternberka. Působení kněze Miliče měžíře.

1372—1374.

Již výše vyložili jsme, že vysok ly Pražské dělily se na čtyry fakult ré dohromady sluly „obecným uče studenti, bakaláři a mistři však že sl dohromady zvláštní akademickou o vlastní právomocností, a že ta obec versitou" se nazývala. Za posledníc nepohodli se však údové fakulty p cké s ostatními údy university, násl čehož se od ostatních tří fakult d dubna 1372 odtrhli, zvláštního rekt zvolili, a tak pro sebe druhou univ tu, totiž právnickou utvořili. tedy v obecném učení Pražském od by dvě university, každá se zvláštn vomocností, majíce nad sebou spole kancléře, arcibiskupa Pražského, rozdělena zůstala akademická obec ská na dvě university až do vypukn lek husitských r. 1419. Císař Kare roval této zvláštní právnické univ hned r. 1373 dům na Starém měst Celetné ulice, kterýž stál odevšad j domy obklíčen v bývalém sídle řádu plářského, tak že se do něho malými kami jak z Celetné tak ze Stuparsk ce vcházelo.

Roku 1372 postoupil Magdeburský biskup Albrecht ze Šternbe svou arcibiskupskou stolici Petrov litovi, biskupu Litomyšlskému. Jelito, založiv před rokem ve své d v Landskroně, klášter sv. Augu odebral se tedy do Magdeburka, a recht ze Šternberka uvázal se zas spravování biskupství Litomyšlskéh příčinu, proč v Magdeburce býti ne udává se, že německy neuměl a s k lou, jako druhdy Dětřich z Kugelw srovnati se nemohl.

aké jsme se nahoře zmínili o kně-
ličovi z Kroměříže, kterak
opustiv kanovnictví u sv. Víta od-
na kazatelství, aby proti zmáhající
e mravů bojoval a lid český na do-
ráhu života naváděl. K jeho kázání,
zději u sv. Jiljí na starém městě
ém míval, nadobyčejné množství li-
rnulo, a veliký obrat v myslech po-
ův spůsobovalo. Milič zahloubav
tení prorokův a evangelistův nalezl
o zlém nepříteli člověčenstva, kte-
Antikrist prý jednou přijde, aby
stvo zkazil a konec světa spůsobil.
čítal Milič, žeby doba zkázy světa
la do let 1365, 1366 a 1367. Maje
ně zkázu mravů ve všech tehdej-
avších před očima, spatřoval nyní
všem stopy a znamení, že Antikrist
svět přišel, a tu všecko, co se v ži-
hdejším nesrovnávalo s čistou lá-
řesťanskou, s pokorou a pobožností,
šlo Antikristovo s kazatelny vyhla-
Nejvíce pak viděl působení Anti-
u lidí stavu duchovního počínaje
biskupa až po mnichy žebravé, ma-
íce na nich co kárati; avšak i kní-
větských pánův nešetřil, a tolik jim
ytýkati, jako každému jinému niž-
tavu. Ba jednou v jakémsi shro-
ní samému císaři Karlovi veřejně
říci se osmělil, že on sám jest prý
Antikrist. Za takovou opovážlivost
arcibiskup Jan Očko zapotřebí,
ati jej několikadenním vězením.
císař, kterýž horlivce toho vždy
a sobě vážil, neodňal mu ani
nto skutku přízně své. Bylať
veliká rozhořčenost kněží proti
a pilně v jeho kázáních na-
li, kde by ho v nějakém bludu po-
ti mohli. I netrvalo dlouho a podali
naň k arcibiskupovi za jeho učení
tristovi. Milič se odvolal proto ku
Urbanovi V., a roku 1367 sám osob-
e za tovaryše jakéhosi Dětřicha s
do Říma se odebral, dostav od sa-
císaře Karla odporučovací listy co
lnější. Tenkráte měl se papež Ur-
vě z Aviňona do Říma přestěhovati
jenom, až císař do Italie přijde a
Říma uvede. Milič proto dlouho v
a slíbený papežův příjezd čekaje
chtěl vstříc do Aviňona jíti, avšak
bě ještě umínil, že svůj veliký ná-
příchodu Antikristově Římanům o-
A jakož v Praze byl spůsob, že
ové cedulemi na kostelních dve-
řích přibitými oznamovali, kdy a o čem
budou kázati, dal i zde v Římě list na
dveřích kostela Svatopetrského přibíti
ohlašuje úmysl svůj, zvěstovati u veřejném
kázání, kterak Antikrist na zemi se již
usadil, a připojiti k tomu potřebné vý-
strahy a napomínání. Pražští Dominikáni
od sv. Klimenta dali hned po odjezdu Mi-
ličovu z Prahy svému generalovi do Ří-
ma vědětí, že tam Milič přijede, a proto
také inkvisitor Římský, řádu Dominikán-
ského, hned jak se přibití Miličova listu
na kostele Svatopetrském po městě roz-
hlásilo, své dráby vyslal, kteří kněze Mi-
liče v samém kostele sv. Petra s jeho
průvodčím zajali a do vězení odvedli.
Miliče zavřeli u Minoritů v Araceli, kdež
dlouho bídně držán byl, Dětřich pak octnul
se v tuhém vězení u Dominikánův. S ve-
likou radostí hlásali potom mnichové s
kazatelen Pražských: „Hleďte, nejmilejší
posluchači, již bude ten kacíř upálen!“
Avšak přišel konečně císař Karel sám
do Říma a 21. října 1368 papeže tam u-
vedl. I hned se věci jinak obrátily. Milič
požívaje ochrany císaře Karla netoliko
propuštěn jest z vězení a obsypán rozlič-
nými poctami, zvláště od kardinála z Al-
bano, ale brzo dostala se mu i příležitost
ku konání cnosti právě křesťanské. Když
totiž nepřátelé jeho k odpovídání vzati
jsou, on sám se za ně přimlouval. Neví se
sice, jaké měl s papežem rozmluvy, avšak
to bylo pozorovati na něm, že se v učení
svém o příchodu Antikristově od té doby
víc a více tají, ač od toho docela ne-
ustával.

Když se Milič z Říma do Prahy navrá-
til, tu maje svědomí upokojené a jsa
práv před očima svých posluchačův, po-
čal tím horlivěji proti všem nepravostem
bojovati. V tom umřel kněz Konrád Wald-
hauser r. 1369, a nebylo tu více kazatele,
který by Pražské Němce k dobrému napo-
mínal. I učil se nyní Milič, ač byl již věku
šedivého, ještě také jazyku německému a
počal i po německu kázati. Žeby se byl
po Waldhauserovi v kazatelský úřad při
kostele Panny Marie před Týnem řádně
uvázal, o tom nenalézáme spolehlivé zmín-
ky. Ale horlivost jeho neměla dosti na ká-
zání: tisíceru lidu byl spolu zpovědníkem
a rádcem duchovním, a rozhodoval často
v nejtěžších příhodách mezi rodinami a
jejich údech. Darův dostával, ač jich nikdy
nežádal, a nechtěje i nemoha jich po-
držeti, protože nad míru střídmě živ byl,
vyhledával sám lidí nouzi trpících, aby jim

pomáhal. Nejvíce však péčoval o vychování dobrého kazatelstva: každodenně scházelo se na sta žáků, to jest nastávajících kněží, k němu, zapisovat sobě jeho přednášky; on pak obětoval jim, cokoli mu času zbývalo. Při vší té přísnosti mravů zůstával však jeho duch bodrý a jarý, a kdokoliv prý měl činiti s mužem tím neobyčejným, odcházeje vždy na duchu svém rozčilena, povznešena i potěšena se pocítil. I měla také skutečně horlivost jeho pro náboženský život v Čechách dosud nevídaný účinek. Největší toho důkaz byl ten, že působením jeho kázání a soukromého napomínání celé veliké hnízdo smilstva, tak řečené „Benátky", docela zpustly. Byly to špatné domky plné veřejných nevěstek mezi nynějšími ulicemi Bartolomějskou a Konviktskou na Starém městě Pražském. Císař Karel dal se od osob Miličovým duchem nadchnutých pohnouti, že všecky ty domky r. 1372 skoupil, rozbořiti dal a to místo pak Miličovi daroval. Milič přikoupiv některá blízká městiště, vystavěl v těch místech s pomocí pobožných měšťanův Pražských dům veliký pro ženy kající a pro mladé kněžstvo. V místě pak, kde nyní stojí kostel sv. Bartoloměje, vystavěl kapli ke cti sv. Maří Magdaleny, a dal tomu svému ústavu jméno Jerusalem. Na památku slove podnes ještě jeden ze sousedních domů Jerusalem. Péče o zachování toho ústavu uváděla ho často v těžké rozpaky, neboť chtěje se starati také o časné opatření těch, jež polepšil, musel bez ustání dvě i tři sta osob živiti; avšak při vší dobré vůli ctitelův svých nebýval vždycky s to, aby prostředkův k tomu sehnal, a musel často snášeti těžké urážky a potupy, když mu bylo požádati leckterého boháče o půjčku na krátký čas.

Mezi tím však octnul se nyní Milič se žebravými mnichy ve sporech ještě větších, než jeho předchůdce Konrad Waldhauser. Mnichové měli jej v takové nenávisti, že prý ani svým životem jist nebyl. Poněvadž však přízeň císaře Karla jej mocně chránila, nemohli mu nepřátelé jeho bezpečně ublížiti, a proto se na tom snesli, že jej při papežském dvoře co bludaře obžalují. Sepsali dvanáct článkův proti němu, v kterých jej mezi jiným vinili, že svým kajícím ženám uložil jako nějakou klášterní řeholi, je s jedné strany příliš tvrdě chová, s druhé pak příliš vychvaluje, že veškeré duchovenstvo tupí a haní, počna od papeže až do mnichův, že nechce ženám žádného i sebe slušnějšího šperku povoliti, že si málo váží pokuty vyobcování z církve, že jest ducha hrdého, a pro tu svou hrdost že štve moc světskou na duchovní, že duchovním dovoliti nechce, aby co svého vlastního měli a tak dále.

Při dvoře papežském v Aviňoně žil tehdáž mistr učení Pražského, Jan Klonkot, a ten přijav ty žaloby z Prahy mu zaslané, papeži Řehořovi XI. je podal, který dne 10. ledna 1374 bully k císaři Karlovi, k arcibiskupovi Pražskému a k biskupům Litomyšlskému, Olomúckému, Vratislavskému a Krakovskému vydal, aby učení Miličovo všude bylo stavováno a přísně vyšetřováno. Z toho jest viděti, že působení Miličovo již až do diécezí všech těch výše jmenovaných biskupův se vztahovalo. Starý arcibiskup Pražský, Jan Očko, kterýž Miliče potud vždy proti jeho nepřátelům chránil, obdržev papežskou bullu tak zmalomyslněl, že sám Milič jej musel těšiti. Avšak když inkvisitor Pražský, z řádu Dominikánského, svůj úřad počal konati, a Miliče vyšetřovati, tu Milič zase odvolání k samému papeži učinil, a hned v postě r. 1374 na cestu do Aviňona se vydal. Byl tam čestně přijat a od svého starého příznivce, kardinála z Albano, dobře chován, a zapudil také u apoštolské stolice veliké pochybnosti o pravověrnosti své. Avšak pohříchu! onemocněl náhle v Aviňoně, a prvé nežli jeho rozepře dospěla ku konečnému rozsudku, umřel ve svátek ss. Petra a Pavla r. 1374 v cizině. Výše řečený ústav Miličův, Jerusalem, ztrativ svého zakladatele a ředitele, zašel, a císař Karel daroval ta stavení českým Cisterciánům, kteří je obrátili v kollegium sv. Bernarda, a žáky a profesory svého řádu v něm chovali.

Milič povzbudil mocně a trvale ducha národu Českého a byl Husův první předchůdce; jako Český národ vůbec měl i Milič jarý cit, živou obraznost, hlubokou nábožnost, poněkud bolnomyslnou, čilou jemnost a urputnou odhodlanost. Moc jeho jevila se zvláště živými slovy a bezprostředními skutky. Jeho spisové patrně na kvap skládané, jsou však méně rázné a jadrné, než jakým sám byl.

Přenešení těl knížat a králův. Socha sv. Jiří na hradě Pražském.

1373.

Poněvadž již všecky kaple okolo vysokého kůru v novém chrámě u sv. Víta na hradě Pražském v stavbě dokončeny a také oltáři a jiným nábytkem opatřeny byly, kázal císař Karel, aby se všecka těla knížat a králův Českých jakož i jejich manželek, co jich ve starém chrámě odpočívalo, do těch kaplí v novém chrámě přenesla a na novo poctivě pochovala. Přenášení toto řídil tehdejší dozorce, čili jak se tenkrát říkalo, direktor stavby, kanovník Beneš z Veitmile, známý kronikář český, kteryžto ku každému tělu přiložil olověnou tabulku s jmenem a dnem úmrtí. I tak přenešena jsou těla Břetislava I., manželky jeho Judity Svinibrodské, Spitihněva II., Břetislava II., Bořivoje II., Přemysla Otakara I., Přemysla Otakara II., Guty z Habsburku, manželky Václava II., konečně tělo krále Rudolfa I. Nad prvními šesti těly sdělány jsou od mistra Petra Parléře náhrobky z kamene opukového, na kterých ležící postavy zemřelých řemeslně vytesány jsou, a jichžto věrná vyobrazení jsme do této „Kroniky" položili, ovšem tak, jak větším dílem od nepřátel porouchány byvše podnes se spatřují. Beneš z Veitmile dal také nad každým hrobem na kostelních stěnách nápisy udělati, kteréž nyní větším dílem obnoveny budou.

Toho roku 1373 kázal císař Karel ode dvou bratří, Martina a Jiřího z Klussenberku uliti kovovou sochu sv. Jiří na koni, kteráž na kašnu ve dvoře Pražského hradu naproti hlavnímu chrámu postavena byla. Tato mistrovská litina stojí nyní na jiném místě téhož dvora, a náleží k nejznamenitějším starým litinám toho spůsobu v celé Evropě. Následujícího roku 1374 spůsobil to arcibiskup Jan Očko, že kanovník Beneš z Veitmile také všecka těla Pražských biskupův, kteráž ve starém chrámě u sv. Víta pochována ležela, do nového přenešena byla. Kanovník Beneš uložil je všecky vedle sebe v ochoze za hlavním oltářem naproti hrobu sv. Víta, kde podnes široké kameny v podlaze avšak bez nápisův jejich hrobky přikrývají.

Kterak se císař Karel v Branibořích vlády ujal, a svým synům je v léno dal.

1373—1374.

Když se vojvoda Ota a jeho synovec Bedřich Bavorský vlády nad Braniborskem na dobro odřekli, a zem tuto císaři Karlovi postoupili, objížděl s nimi v srpnu a září 1373 císař Karel, maje s sebou syna svého, krále Václava, všecky krajiny Braniborské, a přijímal všude od obyvatelův na jméno svých synův přísahy věrnosti. Dne 27. srpna byl v Strausberce, 1. září v Berlíně, 10. září v Stendalu, potom v Tangermůně. Všecka země byla za špatné vlády Otovy na mizinu přivedena, a obyvatelé vidouce, kterak Česká říše otcovskou péčí Karlovou všude nevídaného blahobytu požívá, s radostí jeho vládu podstoupili, a jemu později na to přísahali, že markhrabství Braniborské nikdy nemá od koruny České odtrženo býti. Císař Karel nařídil, aby se hned učinil popis všech měst, hradův, městeček a vsí s jejich příslušenstvím a jejich majetníkův, aby tento popis byl za základ položen jako k nějakým deskám zemským, jaké již ode dávna v Českých zemích byly, tak aby se s určitostí vědělo o všem majetku, co komu náleží a jaká práva a privilegie jednomu každému stavu a jednotlivým osobám propůjčeny jsou. Tento popis Braniborské země v nynějším královském archivě v Berlíně se až podnes zachoval. Když to vše bylo vykonáno, usadil Karel v Branibořích své hejtmany a vrátil se ve společnosti obou vojvod Bavorských, Oty a Bedřicha, u prostřed září 1373 do Prahy.

V Praze mezi tím umřel Karlův nejmladší syn Karel dne 24. srpna, a ve Vídni umřela 4. září jeho dcera Alžběta, manželka Albrechta, vojvody Rakouského. A však brzo po jeho příjezdu do Prahy porodila mu císařovna Alžběta dne 29. září 1373 dceru, jíž při křtu dáno jméno Markéta. Byla to tedy již druhá dcera Karlova, kteráž měla jmeno Markéta, a provdala se potom za Jana purkhrabí Normberského z domu Hohenzollerského. Dne 2. října 1373 byla veliká slavnost v Praze: císař Karel udělil u přítomnosti obou knížat Bavorských, Oty a Bedřicha, markhrabství Braniborské, odevzdáním zemského praporu synům svým Václavovi, Sigmuntovi a Janovi v léno, a pro případ, kdyby tito jeho synové zemřeli, čekatelství na to lé-

no zároveň svému bratru Janovi Jindřichovi, markhraběti Moravskému, a jeho třem synům Joštovi, Janovi Soběslavovi a Prokopovi. Zároveň vydal zlatou bullu císařskou, v nížto stálo, že markhrabství Braniborské s korunou Českou na věky spojeno a k ní přivtěleno jest.

Vojvoda Ota Bavorský, bývalý markhrabě Braniborský, obdržev od císaře Karla roční plat, odebral se brzy potom z Prahy do Bavor, a tam na hradě Wolfšteině u Landshutu se svou kuběnou, Markytkou mlynářkou, vesele živ byl, a peníze za prodané Braniborsko stržené utrácel.

Braniborsko byla poslední z větších zemí, které Karel pro svůj dům a pro korunu Českou nabyl, a nyní obíral se s ním s takovým zalíbením a s takovou pečlivostí, s jakou obyčejně laskaví rodiče se svým nejmladším dítětem zacházívají. Již následujícího roku 1374 na začátku března zdvihl se z Prahy se svou manželkou a svými syny Václavem, Sigmuntem a Janem, a do Branibor se odebral, kamž jej celý dvůr následovati musel. Tu byl v březnu větším dílem v Berlíně, v květnu v Prenclově, hlavním městě Ukranské marky; v Gubíně byl dne 28. května na sněmu, a potom delší čas v Tangermündě, městě v Staré marce, přebýval. Výhodné položení toho města tak se císaři zalíbilo, že v něm hned nový hrad pro sebe a své nástupce, radnici a znamenitý chrám s kollegiátní kapitulou založil, a tuto skladiště všeho toho zboží míti chtěl, které se po Labi z Čech dolů plaví, aby se odtud dále do Hamburku a po suchu do Lübeku rozváželo. Na těch cestách provázeli císaře kurfürstové Mohučský a Saský, a mnozí jiní říšští pánové. Císař Karel uvedl bezpečnost a pořádek do země nově nabyté, obnovil zpustlé hrady a hrazená města, vyplatil zastavené statky markhrabské, mnoho jiných věcí vyřídil a před svým návratem do Čech v polovici srpna 1374 své dva syny Sigmunta a Jana v Braniborích osadil, aby mravy a obyčeje obyvatelův poznali a mezi nimi sobě zvykli, dav jim za nejvyššího hofmistra Jana z Kitlic, biskupa Lebuského, rozeného Branibora, kteréhož také zemským správcem v Braniborsku učinil. Za tehdejšího času se jak v Braniborsku tak i v obou Lužicích po venkově všude větším dílem ještě slovansky mluvilo, jenom šlechta a větší díl lidu městského Němci byli. Jen málo let Karel v Braniborích panoval, a však všickni staří a noví letopisci svorně o tom píší, že to byla požehnaná a pro zem velmi šťastná doba.

Kterak císař Karel město Lübek navštívil.

1375.

Maje v úmyslu, obchod český hlavně plavbou po Labi zvelebiti, obrátil nyní Karel zřetel svůj na dolní země německé, a zvláště na město Lübek při Baltickém moři, kteréžto bylo hlavou mocného svazku hanzeatských měst, a velikým bohatstvím slynulo. Přál sobě císař, aby se prostřednictvím těchto hanzeatských měst kupectví české a braniborské rozmnožilo. Za prvních časův, když Lübek byl ještě osadou slovanskou v zemi bývalých Bodrcův, nazýval se Bukovec. Císař Karel umínil si tedy r. 1375, toto město navštíviti, a vypraviv se s císařovnou Alžbětou a synem Václavem asi v druhé polovici měsíce července na cestu, jel přes Erfurt a Míšeň do Prenclova v Branibořích, a teprv 21. října 1375 držel svůj slavný vjezd do Lübeku. Od času císaře Bedřicha I. Rudovousa nenavštívil císař Římský toto město, a přijetí císaře Karla bylo velmi slavné. Před městem ozdobili se císař a císařovna v kapli sv. Gertrudy císařskými roucby a klénoty, vsedli pak na kůň a v následujícím pořádku do města vjeli. Napřed jel jeden radní pán Lübecký maje klíče města na podušce na znamení, že toto město císaři jest poddáno. Jej následovali vojvoda Albrecht Saský a Lüneburský s říšským mečem v ruce, vojvoda Ota Bavorský, někdy markhrabě Braniborský ale vždy ještě kurfürst s císařským žezlem, kurfürst Bedřich, arcibiskup Kolínský s říšským jablkem. Potom jeli císař Karel a císařovna Alžběta; dva purkmistři Lübečtí vedli koně císařova a dva radní pánové koně císařovny; čtyři nejznamenitější měšťanští synkové nesli nebesa nad císařskými manžely, jež ostatní komonstvo následovalo. A byli v tom komonstvě vojvoda Albrecht Meklenburský, markhrabě Vilém Míšeňský, mladý markhrabě Jošt Moravský a mnozí jiní knížata a vznešení pánové. Za velikého jásání obyvatelův pohyboval se průvod, k němuž se ještě Lübecké duchovenstvo připojilo, do hlavního chrámu Panny

Marie a potom do bytu, kterýž pro císaře byl připraven. Když se potom císaři purkmistři a radní pánové představovali, oslovil je císař velmi laskavě a jmenoval je „moji pánové." Tu předstoupil nejstarší purkmistr, Jakub Pleskov, a dovolil si císaři říci, že jim ten titul nenáleží, a že císař sám je pánem Lübeku. Karel však k tomu odpověděl, že staré císařské letopisy dosvědčují, kterak Lübek jest jedno z předních pěti měst Římské říše, a že radní pánové těchto měst jsou zároveň císařskými radami a konšely, kterým se vším právem může titul pánův dávati. Deset dní se císař Karel v Lübeku zdržoval, a s městskou radou o tom časté rozprávky měl, kterak by se v Tangermündě hlavní kupecké skladiště mezi Čechy a hanzeatskými městy dalo zříditi. Z Lübeku se císař Karel přímo do Čech vrátil.

Smrt Jana Jindřicha, markhraběte Moravského.

1375, 12. listopadu.

Mezi tím časem umřel na Moravě císařův bratr Jan Jindřich, markhrabě Moravský, dne 12. listopadu 1375 v 53. roce věku svého. Byl čtyřikrát ženat: ponejprv s Markétou Tyrolskou a Korutanskou příjmím „Hubatou", která ho ošemetně zapudila, podruhé s Markétou Opavskou, od r. 1350 do 1363, potřetí s Markétou Rakouskou, od roku 1364 do r. 1366, a po čtvrté s Alžbětou Oettinkskou od r. 1371, která jej přežila, a r. 1409 umřela.

S Markétou Opavskou splodil tři syny a dvě dcery, Jošta čili Jodoka, Jana Soběslava a Prokopa; první a třetí byli markhrabaty Moravskými, druhý se dal na kněžství a byl biskupem Litomyšlským a potom patriarchou Aquilejským. Dcera Kateřina provdala se za Jindřicha, knížete Falkenberského, druhá Alžběta za markhraběte Viléma Míšeňského.

Markhrabě Jan Jindřich miloval svého bratra, císaře Karla, upřímně a po celý život svůj žil s ním v příkladné svornosti, a jako před sto padesáti lety první markhrabě Moravský, Vladislav Jindřich, bratr Přemysla Otakara I., tak nyní Jan Jindřich podrobuje se ve všem bratru a králi svému, společným působením moc a slávu rodu svého a říše České podstatně a poctivě rozmnožiti pomáhal. Byl to kníže dobrotivý a spravedlivý, markhrabství Moravské od r. 1349 po 26 let spravoval, a Moravané přilnuli k němu láskou srdečnou. Císaře Karla velmi často na jeho cestách po říši a po cizích zemích provázel a při jeho dvoře se zdržoval. Ostatně bydlel obyčejně na Špilenberce, hradě Brněnském, nynějším Špilberce.

Obzvláště byl městům milostiv, jež mnohými výsadami obdařil, Olomouci r. 1352 dovolil, že se měšťané právem Magdeburským spravovati mohli, a v Brně založil r. 1353 znamenitý klášter poustevníkův zákona sv. Augustina s velikým a nákladným kostelem ke cti sv. Tomáše. Jan Očko z Vlašimi, tehdáž ještě biskup Olomoucký, posvětil chrám i klášter r. 1356 u přítomnosti zakladatelově a jeho bratra, císaře Karla, kterýž tehdáž kostelu tomu daroval milostný obraz Panny Marie byzantinským uměním skvostně malovaný. Pro tento obraz dal markhrabě Jan Jindřich ku kostelu zvláštní kapli přistavěti, a že pak po čase barva v tvářích Bohorodice a Ježíška zčernala, říká podnes lid tomu obrazu „černá Panna Marie Brněnská" a s velkou pobožností k němu lne. Když se Augustiani od sv. Tomáše r. 1783 do Starého Brna do kláštera Králové přestěhovati musili, ten obraz s sebou vzali, a v Marianském chrámu jej vystavili, kdež až posud se nachází.

Tělo markhraběte Jana Jindřicha bylo v kostele sv. Tomáše v Brně pochováno, kdež nyní jednoduchý náhrobní kámen na podlaze místo jeho odpočinku oznamuje.

Když brzy po smrti Jana Jindřicha císař Karel se svým synem Václavem v první polovici ledna r. 1376 v Karlových Varech se zdržoval, dostavil se tam k němu Jošt, nejstarší syn zemřelého markhraběte Moravského, aby toto markhrabství v léno obdržel. Stalo se tak, a mladší král Václav dne 9. ledna 1376 ve slavném shromáždění svému bratranci Joštovi markhrabství Moravské s obyčejnou slavností v léno udělil. Druhého dne pak císař toto léno Joštovi zlatou bullou potvrdil. Otec Joštův učinil však takové pořízení, aby mladší syn Prokop také v některé části Moravy panoval, a tu Jošt s přivolením Karlovým a Václavovým odstoupil mu na Moravě hrady Úsov, Bludov, Plankenberk a Napajedly se vším příslušenstvím, pak města Přerov, Litovli a Uni-

čov, kterážto města a panství jako moravské podmanství držeti měl. Prokop psal se tedy napotom také „markhrabětem Moravským," Jošt však se psával obyčejně „markhrabětem a pánem Moravy."

Roku 1375 dne 27. července umřel také od nás často spomínaný Pražský kanovník a český kronikář Beneš Krabice z Veitmile. Kroniku svou sepsal na výslovnou žádost císaře Karla, počínaje vypravování své jazykem latinským od r. 1283 a doveda je téměř až do konce svého života, to jest do roku 1374. Jakožto kanovník při kostele Pražském spravoval po dvadcet let, od r. 1355 až do r. 1375, úřad ředitele či vlastně dozorce stavby nového hlavního chrámu sv. Víta na hradě Pražském, pročež také mistr Petr Parléř jeho poprsí na hořejších chodbách toho chrámu mezi poprsí jiných předních a o ten chrám zasloužilých osob postavil. Rod jeho tehdáž jen rytířský, povýšen jest po čase do stavu panského.

Císař Karel, kterýž sám učeným dějepiscem byl, ještě jiných mužův k tomu měl, aby českou kroniku spisovali. R. 1353 povolav k sobě do Prahy znamenitého Minoritu Jana Marignoly, rozeného Italiana z Florencie, kterýž se svými cestami do Mongolie, Číny a Indie proslavil, uložil mu, aby českou kroniku sepsal, což tento, jsa potom biskupem v Bisignaně v Kalabrii, asi mezi lety 1354 a 1362 také vykonal, ačkoliv jeho dílem české letopisectví jenom málo získalo. Znamenitější byla kronika Přibíka řečeného Pulkavy z Hradenína, kterému císař Karel sám listiny a jiné zprávy, ano i životopis sv. Václava od císaře samého sepsaný odevzdal, aby to vše do kroniky vložil. Když to vše pomocí císařovou bylo latinsky sepsáno, musel Přibík toto dílo také ještě do českého jazyka přeložiti, aby se známost dějin českých v národě tím více rozšířiti mohla. Tato kronika sahá od prvních dob českých až do r. 1330. Také Pražský kanovník František, potom Neplach, opat kláštera Opatovického, své kroniky z císařova povzbuzení spisovali.

Kterak Karel korunu Českou mocnou a slavnou učinil, a syna Václava na Římské království voliti dal.

1376.

Snadno můžeme uhodnouti příčinu, proč se císař Karel na počátku roku 1376 v Karlových Varech po několik neděl zdržoval. Hledaltě tam při léčivém horkém pramenu zajisté pomoci proti neduhu, kterémuž dna čili podagra říkáme, který jej čím dále tím více obtěžovati počínal, a často mnoho dní k poležení na lůžku nutíval. K tomu se přidávaly ustavičné panovnické starosti, neboť duch Karlův neustále činný vysoký cíl sobě vytknul, kterého při žádném počínání svém s očí nespouštěl. Chtěl se státi obnovitelem Římského císařství, kteréž v bídném stavu nastoupil. Knížata vytahovali se z moci císařské, kde jen mohli, a věrnost k císaři takořka jen za dobré zaplacení neb jiné prospěchy drželi, vždy hotovi jsouce ke vzpourám a ku spolkům s cizími nepřátely říše. Menší pánové, šlechta a rytíři následovali příklad mocnějších a postrádajíce vší lásky k vlasti provozovali právo mocnějšího nad slabším, utiskovali poddané své a škodili městům. Tak byl jeden stav proti druhému, a císařova moc nemohla, jak by měla, všude kde toho potřeba žádala, s důrazem proniknouti. Císař Karel neviděl lepšího prostředku, kterým by se jednoty v říši dosáhlo a svrchovanosti císařské patřičné váhy dodalo, než aby moc svého dědičného království Českého především tak velice rozmnožil, žeby se mu žádný kníže bez trestu opírati nesměl. Při tom byl nepřítelem všelikého násilí, a raději cestou pokojného vyjednávání šel, při čemž peněz nešetřil. Jak jsme viděli, dávalo mu království České hojných prostředkův k tomu; Čechy se měly státi jádrem a střediskem obnovené Římské říše, a byl by k tomu cíli za delšího panování skutečně všecky velké malé země říšské z rukou knížat vykoupil a svému bezprostřednímu panování podrobil, tak žeby králové čeští zároveň a na vždy byli císaři Římskými, panujíce nad svými many s takovou mocí, jako tehdáž králové Francouzští neb Angličtí. Již byly celé Slezsko, obě Lužice a Braniborsko k České říši přivtěleny a připojeny, a mimo to v horní Falci, ve Francku, ve Fojtlandě a v Míšeňsku množství větších menších panství ku ko-

runě bylo přikoupeno, ještě více jich však v lenní svazek s korunou Českou uvedeno. Kdykoliv nějaký pán neb hrabě v říšských zemích císaři chtěl se zalíbiti, anebo peněz, pomoci a ochrany potřeboval, přišel a dobrovolně za mana české koruny se poddával. Císař Karel míval k takovým účelům vždy dosti peněz pohotově, a tak všemi prostředky působnost české koruny šířil a rozmnožoval. Téměř celé nynější Sasko až po brány Lipské bylo již lenním svazkem od krále Českého závislé, tak i krajiny bavorské a falcké od Dunaje až po řeku Mohan a k městu Würzburku plné byly českých len. Nevzdálenější léna byla na západě hrabství Wertheimské, kde se Taubera s Mohanem spojuje, od r. 1362, na severozápadě panství Koldické u Lipska, jež známý a často jmenovaný rada císaře Karla, Těma z Koldic, r. 1368 od císaře v léno vzal, a v půlnočních stranách panství Parchym, Plavno, a Penčlín v Meklenburských zemích od r. 1374.

Když pak nyní císař Karel cítiti počínal, že stárne a sil mu ubývá, tím větší starost o to měl, aby dílo od něho počaté po jeho smrti v niveč nepřišlo, což by se snadno mohlo státi, kdyžby důstojnost císařská po něm snad na jiný rod přešla, a stará řevnivost sousedních mocnářů proti rodu Luxenburskému opět povzbuzena byla. Proto umínil si stůj co stůj k tomu pracovati, aby svému synovi, již korunovanému králi Českému, Václavovi, nástupnictví v Římském císařství pojistil, a jej na královskou stolici Německou co svého pomocníka posaditi mohl. V té příčině již roku 1374 počal se kurfürstův dotazovati a o jejich přivolení se starati. Maje sám dva hlasy v moci své, totiž hlasy krále Českého a markhraběte Braniborského obdržel to již v únoru 1375 také od ostatních kurfürstův, že hlasy své mladému Václavovi dáti přislíbili. Byla však v tom jedna velká závada, že teprv sedmnáctiletý Václav ještě dospělého věku neměl, ano že podle zlaté bully od samého císaře Karla vydané o volení mladšího krále Římského ještě za života císařova ani řeči nebylo. Karel měl to za tak nutnou věc, aby synovi svému nástupnictví v říši pojistil, že ani tyto závady nezdržovaly ho v provedení jeho záměru. Jako Francouzský král Karel V. zákonem ohlásil, že nástupce trůnu francouzského již ve svém čtrnáctém roce za dospělého uznán býti má, tak i císař Karel všem říšským knížatům o tom psal, kterak že Václav velmi pečlivě vychován jsa, v sedmnáctém roce již mnohem více nežli jiní obyčejní lidé věděti může, a že sám Bůh rozeným knížatům již takové duše dává, že jsou osvícenější jiných. Pravda, že to psal z převelikého zamilování v syna svého, který ovšem byl jinoch na těle i na duši zdravý a plný pěkných nadějí. Avšak Václav byv již co dítě králem učiněn, přijímaje lichocení a pocty, kterým ani ještě dobře nerozuměl, zvykl si záhy poroučeti, dokud ještě poslouchati neuměl, a prováděl zvůli svou u větší míře, nežli se snášeti mohlo s pravým prospěchem duševním. V tom byla slabá stránka Karlova, že se co otec na nesrovnalostech u vychování synův svých nepoznával, a tak zárodku zlého při nich dal vzejíti, jakž brzo pozdější historie smutně ukazuje.

Císař Karel také papeži psal, aby zvolení syna jeho Václava na trůn Římský schváliti a potvrditi ráčil, a že papež Řehoř XI. právě ustavičným naléháním císařovým Aviňon opustiti, a v Římě zas se usaditi zamýšlel, což se ovšem toliko císařovou pomocí státi mohlo, tu i on k volbě Václavově svolil. A když tedy již všecky cesty ke trůnu Václavovi prokleštěny byly, což ovšem císař při knížatech velkými sumami spůsobiti musel, odebral se Karel se svými syny Václavem a Sigmuntem v měsíci červnu 1376 na Rýn, i sešel se tam se všemi kurfürsty v Rense, kteří se tu na tom jednohlasně usnesli, že Václava, mladšího krále Českého, za Římského krále vyvolí a starému churavému císaři a otci jeho za pomocníka dají. Odtud se všickni kurfürstové i s císařem do Frankfurtu nad Mohanem zdvihli, a Václava dne 10. června ve hlavním chrámě u sv. Bartoloměje za Římského krále zvolili a slavně vyhlásili. Z Frankfurtu odebral se císař s Václavem a všemi knížaty zase do Rense, kde Václav všemu národu Německému co zvolený král Římský byl představen a ukazován, a pak jeli všickni do Cách, kdež 6. července 1376 Václav se svou manželkou Johannou Bavorskou ve hlavním chrámě od Bedřicha, arcibiskupa Kolínského, na Římské království s obyčejnou slavností korunován byl. Císař se svými syny potom teprv na počátku listopadu 1376 z Němec do Prahy se vrátil, a listopad na Karlštejně strávil.

Kterak Karel země koruny České mezi své syny rozdělil.

1377.

Aby němečtí kurfürstové nemohli na to ukazovati, žeby král Český v budoucnosti měl dvojí důstojnost kurfürstskou, totiž českou a braniborskou, ustanovil se císař Karel na tom, že země koruny České mezi své syny rozdělí. Vydal tedy listinu, nyní pohříchu již ztracenou, v níž ustanoveno jest, že po jeho smrti nejstarší syn a nástupce, Václav, již korunovaný král Český, podržeti má bezprostřední vládu v Čechách, v částech Slezska, bezprostředně poddaných, v částech horní Lužice, totiž v krajině Budišínské a Lubaňské, v částech dolní Lužice, ve všech panstvích v horní Falci, v Bavořích a v Sasích, a jakožto hlava rodu Luxenburského že má býti vrchním pánem nade svými bratřími a nade všemi lenníky České koruny. Mladší syn Sigmunt obdržeti má markhrabství Braniborské a po smrti Oty Bavorského také důstojnost kurfürstskou, s tím však doložením, že kdyby bez potomkův zemřel, tato země by na nejmladšího syna Karlova anebo na samého krále Českého nazpět připadnouti měla. Nejmladšímu synu, Janovi, odevzdal císař již před tím, r. 1376 zemi Zhořelickou, Gubínskou a Chotěbuzskou v horní a dolní Lužici, učiniv z těch částí zvláštní knížetství, po němž se Zhořelickým knížetem psáti měl. Stavové toho nového knížetství přišli již 25. ledna 1376 do Prahy, aby svému knížeti Janovi přísahu věrnosti složili. Morava zůstala bratrancům těchto královských synův českých, jakož i všecka ostatní lenní knížetství všem těm, kteří byli právě v jejich držení.

Účinky tohoto rozdělení říše byly neblahé, neboť Václav nezdědil věhlasnost svého vznešeného otce, a neuměl v šlepějích jeho se zachovati; jeho bratr Sigmunt pak a jeho moravští bratranci dali světu smutný příklad nesvornosti, chtivosti, lehkomyslnosti a jiných zlých nectností, kterými se bohaté dědictví otcovské na zmar přivádí. Císař Karel neměl toho daru, aby mohl pohlížeti v temnou budoucnost, nicméně staral se o to úsilně, aby syna svého Václava, v němž všecky své naděje pokládal, záhy seznamoval s povinnostmi jeho budoucího panovnického povolání, i pravíval prý k němu řka: „Milý synu! Všecko vůkol sebe pilně pozoruj, uč se moudrosti ode mne, viz, kterak já sobě počínám, abys pak sám také tak sobě počínati uměl. Miluj své přátely a také zboží pozemské, neb zboží toto udělalo tebe nejvyšším králem v křesťanstvu. Budeš-li tak činiti, všecko se ti bude dařiti a všecky závady snadno přemůžeš. Můžeš-li co v dobrotě spůsobiti, vystříhej se války, neboť válka jest těžká věc. Šetři bohatých i chudých, se všemi rád obcuj a zacházej s nimi dobrotivě a laskavě. Na svou mocnost nespolehej se. S papežem, s biskupy a Němci buď v přátelství; budeš-li těch za přátely míti, tím bezpečněji v pokoji živ budeš."

Mladý Václav, jsa již na království Římské korunován, r. 1377 do říše se odebral, v městě Rothenburce nad Tauberou ve Švábích se usadil, a tam svůj dvůr měl. Císař Karel však, maje v úmyslu, celé leto v Branibořích ztráviti, měl ještě před svým odjezdem z Prahy potěšení, že mohl býti přítomen slavnému posvěcení skvostného chrámu Panny Marie a sv. Karla na Karlově v Novém městě Pražském, kteréž tímto stavením štědrostí svého vznešeného zakladatele nové převzácné ozdoby nabylo. Zajisté chrám ten mezi nejvznešenější stavitelská díla a nejslavnější památky z Karlových časů náleží, ač nyní již valně jest přejinačen a nenáležitými ozdobami přeplněn. Nevědomo, zdali Petr Parléř anebo spíše jiný znamenitý avšak již neznámý mistr toto dílo vyvedl, kteréž svou umělou, do hvězdy stavěnou klenbou podivení všech lidí až podnes vzbuzuje. Vysvěcení Karlovského chrámu vykonal Pražský arcibiskup Jan Očko z Vlašimi. Císař Karel dal potom všem přítomným knížatům a prelatům slavnou hostinu, a všecko stolní stříbrné náčiní, kterého bylo za tisíc zlatých uherských, zdejšímu klášteru Lateranských Augustianův daroval.

Kterak císař Karel naposledy Francii navštívil a od Franc. krále Karla V. slavně hoštěn byl.

1377—1378.

Císař Karel se po celé leto r. 1377 v Branibořích a to nejvíce ve městě Tangermündě zdržoval, neboť zvelebení této země, od něho naposled nabyté, leželo mu nyní velmi na srdci, jak jsme se o tom již výše zmínili. Také tam v červenci a srpnu válku vedl proti Lüneburg-

ským stavům, kteří vojvodovi Albrechtovi Saskému, svému pánu, poslušnost byli vypověděli. Tu v Branibořích zatoužil Karel, aby ještě jednou před svou smrtí Francii a Paříž spatřil, kdež mnohá léta mladosti ztrávil, a také aby se shledal ještě jednou s královskou rodinou francouzskou, s kterou v příbuzenství byl. Zdá se pak, že Karel ještě jiné příčiny k cestě do Francie měl; chtěltě zajisté svého syna a nástupce Václava spřáteliti se synovcem svým, králem Karlem V. Francouzským, a pak mu činilo starosti, co se při papežském dvoře v Římě dělo. Mnozí kardinálové papeže Řehoře XI. byli s tím nespokojeni, že v Římě přebývati mají, a císař v duchu předvídal, žeby z toho nějaké rozdvojení v hlavách církve mohlo povstati; a proto se chtěl s králem Francouzským smluviti, aby se hrozící zlé předešlo.

Jakkoliv jej dna čím dál tím více trápila, odhodlal se předce, již ku konci toho roku 1377 zamyšlenou cestu nastoupiti. Oznámiv skrze posly králi Francouzskému svou návštěvu, vzkázal ku svému synovi Václavovi do Rothenburka, aby jej v Brabantě očekával a pak s ním do Paříže jel, sám pak v prvních dnech měsíce listopadu z Tangermündy na cestu se vypravil. V průvodu jeho byli vojvodové Albrecht Saský a Lüneburský, Jindřich Brunšvický, a Bohuslav Pomořanský, Slezští knížata Jindřich Březský, Boleslav Lehnický a Václav Olešnický, potom pánové Jan z Hardeku a Jan z Leuchtenberka, Petr z Wartenberka, nejvyšší hofmistr, Těma z Koldic, nejvyšší mistr císařské komory, Albrecht ze Šternberka, Hynek z Lipé a Hašek ze Zvířetic, biskupové Vormuský a Bamberský a jiní. Když císař přišel do města Mindenu ve Westfalích, kde ho slavně přijali, navštívil hrob slovutného dějepisce Jindřicha z Herfordu, a shledav ten hrob býti příliš nepatrným, nový slavný náhrobek v samém kůru kostela na svůj náklad mu postaviti kázal. Přijda do Engernu, kde znamenitý kníže starých Sasův, Vitikind, pochován leží, dal i tomu nový slavný náhrobek zříditi. V Nizozemích očekávali na císaře jeho bratr, Václav, vojvoda Luxenburský a Brabantský, a jeho syn, Římský a Český král Václav, a tu se k němu připojili. Francouzský král Karel V. zatím činil přípravy, jakby svého vznešeného pana strýce a hosta jak nejslavněji přijal. Vyslal mu naproti až do města Kambraje čili Kameriku množství vznešených francouzských pánův a rytířův, aby císaře na francouzských hranicích přivítali a do Francie uvedli. I vyšli mu i s měšťany na míli před město naproti. Císař vjel 22. prosince 1377 do města na koni popelavém, maje na sobě plášť a klobouk ze šedivého sukna kunou podšitého, i vešel napřed do hlavního chrámu, aby se pomodlil a potom teprv v biskupském domě proň připraveném se ubytoval. Když se tu francouzští pánové před ním postavili, promluvil k nim řka: „Přijíždíme hlavně proto do Francie, abychom krále, královnu a jejich děti ještě jednou spatřili a objali, a když se nám toho potěšení dostane, chceme s radostí smrt očekávati.“ Ztráviv v Kambraji vánoční svátky, překročil 26. prosince tehdejší francouzské hranice a přišel do prvního francouzského města Saint Quintin řečeného, kde již někteří francouzští královští dvořané očekávali, a císaři své služby nabídli. I měšťané přijali císaře již před městem, a činíce jemu jako císaři všelikou čest, maso, ryby, víno, chléb a vosk darem mu přinesli. Takovým způsobem přijat jest potom císař téměř v každém francouzském městě, kudy jel, a purkmistři i radní pánové, kteří k němu vítací řeči pronášeli, neopomíjeli dokládati, že se takové uvítání děje k rozkazu jejich nejmilostivějšího krále a pána. V městě Noyoně přepadly císaře veliké bolesti od podagry, on však nicméně předce dále jel. Půl míle před Compiegnou vítali ho ve jménu Francouzského krále vojvoda Bourbonský, bratr královnin, hrabě z Eu, králův bratranec a biskupové Pařížský a Beauvaisský. Večer pozval vojvoda Bourbonský české a německé pány k sobě k večeři. Císař tam poslal svého syna krále Václava, a dal jim říci, žeby je sám chtěl při tabuli překvapiti, kdyby příliš na dnu netrpěl. Byly pak při té hostině všecky vznešené paní a panny z města Compiegne, a pilo prý se velmi udatně.

Na Nový rok, 1. ledna 1378, nocoval císař v městě Senlis, míli před Paříží, zastav zde již královy bratří, totiž vojvody z Berry a Burgundu, některé hrabata a biskupy. Dne 2. ledna spal císař již v Louvru nedaleko Paříže, a hostil ho zde vojvoda Barský. Král

Karel V. sám, uslyšev že císař na dnu trpí, hned ještě večír jeden ze svých kočárův a jedny nosítka ven poslal. V nosítkách dal se císař 3. ledna do kláštera sv. Diviše, čili jak Francouzi říkají, Saint Denis, nésti, kdež mu opat daleko naproti vyšel, a s velkou ctí ho přijal. Že pak císař jíti nemohl, vyzdvihli ho z nosítek a na ramenou do chrámu nesli. I dal se tu Karel do krypty Francouzských králův snésti, žádostiv jsa, spatřiti hroby králův Karla Krásného a Filipa z Valois. Řekl pak tu k přístojícím: „Byl jsem v mladosti své při dvoře těchto dobrých králův vychován, a oni mně mnoho dobrého učinili. Prosím vás přátelsky, modlete se k Bohu za ně!"

Dne 4. ledna měl císař slavně do Paříže vejíti, i vsedl do nosítek, jež mu královna poslala, a když se k Paříži blížil, vyjel mu král Karel V. vstříc, zařídiv to tak, že se s císařem potká za branou sv. Diviše přede vsí La Chapelle. Při něm jeli vojvodové z Berry a z Navarry, hrabata z Eu, z Boulogne, ze Saarbrüku, z Tancarville a ze Sancerre, mnozí biskupové a všickni dvořané. Císař Karel čekal ve vsi La Chapelle, a když uslyšel, že Francouzský král již naproti němu jede, vsedl na kůň, a tak se na polovici cesty potkali. Množství lidu bylo tak veliké, že oba panovníci jen stěží k sobě mohli se dostati. Sňali své klobouky, podali si ruce a pak do Paříže vjeli. Francouzský král jel uprostřed mezi císařem Karlem a králem Václavem. V slavném průvodu nalézali se také kancléř království Francouzského, královští radové a přes osm set francouzských rytířův. Za nimi šli obecní starší města Paříže a představení stavu kupeckého s městskými dráby. Když císař před královským palácem s koně ssedl, dal se v sedadle po velikých schodech nahoru nésti. Francouzský král šel mu po boku veda levou rukou krále Václava. V paláci vykázány jsou císaři komnaty, jimž říkali „pokoj z irského dřeva a pokoj zelený", a když si císař oddechl, přišel k němu král Francouzský oznámit jemu, kterak velice z jeho návštěvy se těší.

Dne 5. ledna předstoupivše starší města a stavu kupeckého před císaře, jemu i jeho synovi skvostné dary ve jménu města Paříže podali. Odpoledne byla tajná porada mezi oběma panovníky, ku které volán jest též kancléř francouzský a ku konci také kancléř císařův Jan ze Středy, biskup Olomoucký.

Dne 6. ledna ve svátek tří králův, dal se císař do kaple nésti, aby byl přítomen mši sv., potom přijal u sebe návštěvu Delfína, to jest nástupce trůnu, kterýž přišel s oběma královými bratřími, s ujcem svým, vojvodou Bourbonským, a ještě s jinými vznešenými pány. Jak mile císař mladého Delfína spatřil, povstal a objímal ho, načež mu Delfín svou poklonu učinil. Potom přišel sám král Karel a císaře k tabuli odvedl, která byla ve velkém večeřadle přistrojena. A když se tabule již ku konci blížila, vyhrnuly se opony a ukázal se veliký koráb se stožáry, plachtami a lány, maje na praporu erb království Jerusalemského. Na palubě toho korábu stál slavný Bohumír z Bouillonu, někdy vůdce křižákův, s mnohými jinými rytíři v plném brnění. A ten koráb pohyboval prý se až do prostřed večeřadla, aniž bylo viděti zpodních koleček, na kterých se pohyboval, a zase opony se zavřely. Když zas podruhé se odhrnuly, ukázalo se město Jerusalem s chrámem Salomonovým a s věžemi, na kterých Saraceni byli. I přistál řečený koráb až k městu samému, křesťané z něho na zem vystoupili, a s dobytými meči útokem na město hnali a také jeho dobyli. Císaři Karlovi prý se toto divadlo velmi zalíbilo a dával to pochvalami na jevo.

Dne 7. ledna učinil král Francouzský pro svého hosta slavné hodování v zámku Louvr nazvaném. Jel tam sám s císařem na lodi po řece Sekvaně. Po skončené tabuli předstoupili mistři obecného učení Pařížského před císaře, a kancléř, Jan z Chaleuru, doktor v bohosloví, měl řeč k němu, chvále císaře pro mnohé jeho cnosti a vysoké důstojenství, a vysoké školy do jeho milosti poroučeje. Císař odpovídal latinsky, a řekl mistrům, že sám mezi nimi ducha svého vzdělával.

Dne 8. ledna přišel král Francouzský samoten k císaři, přinesa mu darem krásnou, zlatem a drahými kameny posázenou skřínku, v níž byl trn z koruny Spasitelovy a část kostí sv. Martina. Zároveň žádal císaře, aby se svými knížaty ráčil navštíviti shromáždění říšské, které se druhého dne odbývati bude.

Dne 9. ledna odebral se tedy císař se svým synem Václavem a bratrem Václavem, biskupem Bamberským, svým kancléřem Janem ze Středy, s vojvodami

), Brunšvickým a Pomořanským a
ni svými pány a rytíři, kterýchž do
do slavného shromáždění, kde rov-
ik francouzských královských prin-
jvod, hrabat a pánův již pohromadě
rál Karel V. sám zahájil roková-
šemu vznešenému shromáždění o-
příčiny, pro které Anglickému krá-
vypověděl. Řeč jeho po dvě hodiny
mluvil velmi plynně a listiny ukáz-
rými vedl důkazy, že králové Angli-
rancouzské půdě vždy bývali mano-
ny francouzské, a že se nyní podle
závazkův nezachovávají; potom se
zdali má právo na své straně a
le své povinnosti jedná, vypovída-
válku. Císař a jeho knížata jedno-
mu přisvědčovali, a císař mimo to
oval, že dobré právo krále Fran-
ho v celé Německé říši chce ozná-

10. ledna opustil císař zámek
r, a plavil se s králem francouz-
a se svým synem Václavem po
ě k palácu, Saint Paul řečené-
e přebývala Francouzská královna,
ej jakož i Václava srdečně objala.
aními i pannami, které tu okolo
y stály, nalézala se také ovdovělá
yně Isabella z Bourbonu.
) sestra Karlovy první manželky,
z Valois, jeho první švekruše, bý-
'užka jeho sestry Guty čili Bony.
e po tak dlouhém čase tuto zase
'v spatřili, takové pohnutí se jich
ysl zmocnilo, že medle k sobě ani
promluviti nemohli, a proto ještě
sejíti se musili. Císař Karel nebyl
blouznivých citů, a proto takové
hnutí u něho mělo zde svůj
f význam. Dal se pak odtud do
ho hradu v lese Vincenne-
nésti, a králové Karel a Václav
ile něho na koních. Tam spal po
ci, a král Václav s Francouzským
za ten čas zatím honbou se bavil.
12. ledna odebral se císař Karel
tera sv. Maura, aby se tam po-
a na noc dojel do hradu Beau-
řekou Marnou, kde až do 16. ledna
Toho dne chtěl zase svou zpáteční
nastoupiti. Francouzský král jej v
každý den navštěvoval, a vždy na
Vicenneského hradu se vracel. Po-
afi dne 13. ledna do Beauté mno-
menité dary, vzácnosti a drahé ná-
a jichžto zhotovení Paříšští umělci
) své umění vynaložili. Byly mezi
tím také vzácné knihy a svaté ostatky, což Karlovi zvláště milé bylo, jako francouzský překlad římského kronikáře Tita Livia spůsobený r. 1361 od Petra Bercheura se skvostnými drobnomalbami, který se nyní v Nostické knihovně na Malé Straně v Praze chová, potom infule a jiné ostatky sv. Eligia biskupa, který před tím byl zlatníkem. Jak jsme se již nahoře o tom zmínili, dal Karel tyto památky sv. Eligia po svém návratu Pražským zlatníkům. Také král Václav, císařův kancléř, biskup Jan ze Středy, a ostatní vojvodové a knížata z císařova průvodu dostali mnoho vzácných darů.

Císař Karel jsa vlídným a slavným přijetím u francouzského dvora celek pohnut, cítil se též zavázán něčím se mu odměniti. Nástupce trůnu Francouzského, Karel, byl ovšem teprv osmiletý, avšak císař jej sám již za plnoletého vyhlásil, a svým generálním vikářem čili císařovým náměstkem v Delfinátu a krajině Viennské, jakožto v částech království Arelatského, jej jmenoval. Stalo se pak ovšem následkem toho jmenování, že králové Francouzští v království Arelatském brzo převahy dostali, a v těchto krajinách vládu svou rozšířili, tak že království Arelatské po čase od Římské říše zcela odpadlo, což pozdější dějepisci císaři Karlovi za velkou vinu pokládali. Avšak císař Karel zajisté méně než kdokoliv z jeho předchůdcův a nástupcův z Římské říše něco odcizil, a také tím jmenováním svého vrchnictví v Arelatu nikoliv se nevzdal. Co se potom stalo, bylo pouze následkem nezměnitelných okolností, kteréž odvrátiti bylo vůbec nemožné.

Dne 16. ledna přijel hned časně ráno král Francouzský k císaři do Beauté a zastal jej k odjezdu již přichystaného. Oba panovníci srdečně se objímali a prsteny na rukou si vyměnili; potom vsedl císař Karel do nosítek, a král Karel vyprovázel ho až k domu, kterému se Plaisance říkalo. Tu vzali odpuštění od sebe a rozloučili se. Císař potom se obráti do Luxenburka, kde svého bratra, vojvodu Václava, který ve svém 26letém manželství s Johannou Brabantskou bezdětek zůstával, k tomu přiměl, aby Václava, mladšího krále Českého za dědice svého vojvodství Luxenburského a hrabství Chiny-ského přijal, což také se dne 13. ledna 138 v Luxenburce stalo a potom od stavů těchto krajin přiznáno bylo.

Z Luxenburka jel císař Karel po

Rýně vzhůru, navštívil ještě starého falckraběte Rudolfa v Heidelberce, a vrátil se přes Normberk ze své cesty do Paříže asi u prostřed měsíce března 1378 do Prahy.

Karlova poslední cesta do Němec a jeho poslední jednání o polepšení českého mincovnictví.

1378.

Mladší král Václav, navrátiv se s otcem do Prahy, svému bratru Sigmuntovi z poručení otcova teprv nyní markhrabství Braniborské řádně postoupil. Císař Karel vůbec o to se staral, aby po jeho smrti žádné spory o země a práva v jeho rodině nemohly povstati, a proto vždycky a především pilně k tomu hleděl, aby všechny smlouvy a všechna ustanovení právními a veřejnými listinami jak nejdůkladněji byla určena a zabezpečena.

V druhé polovici měsíce července odebral se císař Karel s králem Václavem naposledy do Německé říše, a v Normberce, kdež především rád se zdržovával, ostatní leto a podzimek ztrávil. Vyřídiv tu ještě některé záležitosti říšské pocítil, že jej nemoc jeho silně uchvacovati počíná, a předvídaje brzký konec života svého, pospíchal v říjnu 1378 zas do Prahy, kde s myslí Bohu oddanou konec svůj očekával. Ještě svolal sněm stavů českých do Prahy na den 2. listopadu, a vyslyšev tu žaloby, kterak v mincovnictví českém nepořádky se zmohly, z kterých obyvatelé značné škody musejí trpěti, vydal nový řád mincovní, poposlední to blahodárnou památku svou, kterou svým Čechům zůstavil. Mincovnictví se v Čechách ovšem i za jeho panování takovou měrou zkazilo, že se to s panovnickými zásadami jeho, které veskrz jen ke blahu poddaných hleděly, nikterak nesrovnávalo. Když byly za Václava II. r. 1300 první české groše raženy, rovnala se kopa (60 kusův) jedné hřivně čistého stříbra. Avšak již prvního roku po zahynutí rodu Přemyslovského, 1307, počítalo se 64 grošův na jednu hřivnu, byly již tedy lehčí v zrnu a váze; za Jana Lucenburského se ovšem tento peníz vždy víc a více zlehčoval, a Karel nevěděl, jakby toto zlé zastavil a odstranil. Za mincmistra Jana Rotlöwa, od r. 1370 přišlo to již tak daleko, že kupci až 90 grošův českých brali za jednu hřivnu stříbra čistého. Tak císař Karel zajisté na konci svého panování svým novým řádem mincovním mocnou hráz této nepřestal položil, a řád ten po něm až do 16 století v plné platnosti zůstával. Karlův majestát v té příčině vydaný těmi slovy počíná: „Při nesčíslných starostech a snahách, kterým se pro blaho našich poddaných ustavičně podrobujeme, hledíme především k tomu, jak by se milované naše království České a jeho obyvatelé pomocí Boží zvelebovali, a jak by se prospěchy jejich množily, obecné věci a vladaření vždy víc a více zdokonalovaly.“ Vzhledem k tomu nařízeny jsou tyto články: 1. Nemá se budoucně ke 100 hřivnám čistého stříbra dáti přísady více dvanácti hřiven mědi; z každé hřivny takového stříbra má se 70 grošův, z každého groše 12 haléřův raziti. 2. Ustanovují se dva zkušebníci mincí, jeden královský druhý stavovský, kteří minci mají zkoušeti a k tomu dohlédati, aby lehčí peníz nevydával se. Čechové nazývali ty zkušebníky podle německého jména prubéři. 3. Oba tito prubéři mají jak od krále tak od stavů plnou mocí opatřeni býti, aby úřad svůj svědomitě zastávati mohli, i mají za úřadování své králi a stavům odpovídati. 4. Kdyby však jich dopuštěním lehčí peníz měl býti vydán, mají za to jako porušitelé mincí na hrdle býti trestáni.

Byliť pak při tom sněmě Pražském dne 2. listopadu tito nejvyšší zemští úředníci a pánové přítomni: Ondřej z Dubé, zasloužilý nejvyšší zemský sudí, Štěpán, nejvyšší zemský písař, Jan z Wartenberka, nejvyšší purkhrabí Pražský, Jaroslav a Zdeněk ze Šternberka, bratří, Havel ze Zvířetic, Petr, Jan a Oldřich bratří z Rosenberka, Bavor ze Strakonic a jiní.

Poslední chvíle života kalila císaři zpráva o rozdvojení v církvi nyní skutečně vypuklém, kterézto Karel v duchu ovšem již předvídal, a je překaziti hleděl. Papež Řehoř XI. totiž umřel, a vyvolen jest dne 13. dubna 1378 Urban VI., kterýž náramně kleslou kázeň duchovenstva přísně napravovati chtěje hned s počátku s úmyslem svým neopatrně vystoupil. Neboť kardinalové, větším dílem francouzští, jsouce kroky jeho z navyklosti posavadního způsobu života vystrašeni, se stoupili se v konklave ve Fondi, v Neapolsku a 20. září 1378 protipapeže, Klimenta VII., zvolili, který se podle jejich přání v Aviňoně usadil. Císaři Karlovi zbylo jen

tolik času, že si na to všem křekým panovníkům písemně mohl porati a je k tomu napomínati, aby se ho papeže, Urbana VI., který v Řístal, drželi. Dal i protipapežovi psáti, ten pohříchu ochrany samého dvoncouzského požíval, a tak se rozdvokutkem stalo, které všeobecnou dův nejvyšší moc duchovní nejvíce podo a církev podkopávalo.

Smrt císaře a krále Karla.

1378 29. listopadu.

chá zimnice brzy tělo císařovo tak la, že se již poslední hodiny jeho ho života blížily. I dal si zavolati vé starší syny, Václava a Sigta, a pokud mu ještě sil stačilo, val jim svá otcovská napomenutí, zdárně živi býti a panování své ku národův jim svěřených zaříditi

nečně skonal tichou a příkladnou dne 29. listopadu 1378 ve třech ho po západu slunce na Pražském císař a král Karel u prostřed své ící rodiny, přestal příliš brzo dýchamoudřejší, nejzasloužilejší, nejmoca největší panovník svého času, ší král Český, a pravý otec vla- V prvním okamžení bylo veškeré telstvo Pražské leknutím jako ono. Pláč se mocně tajil v prsou ých, vypukl pak tím hrozněji, když vu mrtvolu na marách složenou a ě vystavenou spatřili. Pak se pláč ení po všech ulicích Pražských roza v celé zemi České odpovídala todobná smutná ozvěna. Zdálo se, ja- každá rodina svého otce a s ním no štěstí své byla ztratila.

ařova mrtvola byla drahými mastěpuštěna a na katafalku v jedné síni ského paláce na hradě Pražském ě vystavena, a tak tu jedenácte dní . Tisíce světel okolo ní hořelo, a koruny, jiné říšské klénoty a svatky v drahocenných relikviářích se ytily. Za ten čas konaly se přípravy vnému pohřebu, a jako při samé le tak po všech farních a klášterkostelích sv. mše čtly se za duši ného krále, i hodinky a žalmy ve noci se zpívaly. Teprv dvanáctého . prosince, počala slavnost pohřební čtyry dni trvala. Průvod vyšel ze hradu napřed do hlavního chrámu u sv. Víta, a z něho dolů do měst Pražských: počátek činilo 478 měšťanův černě oděných s hořícími svícemi v rukou. Je následovalo 114 královských služebníkův, též černými sukněmi oděných, z nichž také každý hořící svíci nesl, dále žáci z 18 tehdejších farních škol Pražských, duchovenstvo klášterní, faráři, kanovníci a veškeré duchovenstvo hlavního chrámu Pražského, potom všickni údové obecného učení, mistři, bakaláři a študenti se svými rektory a děkany počtem do 7000. Před samou mrtvolou nešeny jsou prapory se znaky všech zemí, nad kterými Karel co král Český panoval. První byl prapor Budišínský, kterýž tři oděnci na koni provázeli. Koně měli černými přikrývkami oděné, na kterých se též Budišínský znak spatřoval. Podobným způsobem provázeny byly prapory země Zhořelické, Dolnolužické, Luxenburské, Vratislavské, Svídnické, Moravské, České a konečně prapor Římské říše císařské. Za ním nesl jeden rytíř císařovu přilbu černou rouškou přikrytou a dobytý meč ostrým koncem k zemi obrácený, druhý rytíř pak polní říšský prapor držel. Konečně nesli mrtvolu v otevřené rakvi, která byla čtrnácti loket zdélí, čtyř loket zšíří, a pěti loket zvýší, a přikryta velikým kusem zlatého brokátu. Tělo císařovo oděno bylo v purpurový plášť, na hlavě měl císařskou korunu, a vedlé hlavy v pravo ležela Lombardská železná koruna z říšským žezlem, v levo královská koruna česká, říšské jablko a holý meč. Ruce mrtvoly byly v bílých rukavičkách a na prstech třpytily se prsteny s drahými kameny. Dvanáct rytířův neslo nad rakví zlatem prošívaná nebesa, a samu rakev nesli na svých ramenou ze hradu až na Malou stranu k mostu pánové stavu šlechtického. Před mostem vystřídalo je třidcet konšelův Starého a Nového města Pražského, a dále ji nesli. Za rakví jelo ještě několik rytířův v plném brnění držíce v rukou prapory s říšskými orly, kteří na nich hlavami dolů vymalováni byli. Potom následovaly paní a panny královské rodiny s ženským komonstvem, totiž ovdovělá císařovna Alžběta Pomořanská, královna Johanna Bavorská, manželka Václavova, markhrabina Alžběta Opolská, manželka markhraběte Moravského Jošta, vesměs v hlubokém smutku ve 20 povozích, potom mnohé jiné vznešené paní z nejpřednějších rodů stavu panského,

rytířského a měšťanského, jsouce vesměs v oděvích smutečních a jedouce ve dvaceti šesti povozích. V koncích průvodu jelo též ve smutečním odění do pěti set pánův, rytířův a jiných znamenitějších osob.

Když průvod až k Novoměstské radnici přišel, zastavili se s rakví, a konšelé ji nesoucí vystřídáni jsou od třídceti jiných měšťanův, kteří ji až do chrámu kláštera Slovanského v tak zvaných Emauzích donesli a tam u prostřed chrámu postavili. Zde zůstala přes noc, a pět set půliberních svíček okolo ní hořelo. Druhého dne, 13. prosince, byla neděle, průvod sestavil se zase tak, jak dne minulého, a rakev donešena jest ze chrámu na Slovanech do Starého města k Minoritům u sv. Jakuba, kde také u prostřed chrámu mezi pěti sty hořícími svícemi přes noc zůstala. Třetího dne, 14. prosince, přenešena jest zcela jak v dni předešlé ze Starého města přes most na Menší město Pražské, kdež u prostřed Mariánského chrámu rytířův sv. Jana přes třetí noc postavena jest. Čtvrtého dne, 15. prosince, přistoupilo asi patnáct set českých šlechticů k rakvi, vyzdvihli a nesli ji v průvodu jako v dni předešlé na hrad Pražský nazpět do hlavního chrámu u sv. Víta, kde císařskou mrtvolu ve všech těch ozdobách, jak po městech Pražských byla nešena, u prostřed chrámu pod drahými nebesami postavili. Tu zas pět set svící okolo ní po celou noc hořelo, a všecky svátosti a ostatky, co jich nebožtík císař po celý svůj život nashromáždil, byly tu vůkol rozestaven.

Dne 16. prosince, ve středu, konala se zádušní slavnost ve hlavním chrámě. Arcibiskup Pražský, stařičký Jan Očko z Vlašim, sloužil velkou mši svatou při assistencí dvanácti biskupů. I bylo obětování při tom. Napřed se obětovaly zemské prapory a 26 koní v černých přikrývkách, potom císařský štít, jejž dva zemští pánové nesli, a císařská přilba se zlatou korunou, nešená od Jošta, markhraběte Moravského. Jej následoval rytíř v plném brnění na koni; jel pod nebesy, pod kterými císařova mrtvola v průvodu byla nešena, a obětoval se i s koněm. Všecky obětované věci obráceny byly ve prospěch kostela. Potom šli k oltáři král Václav, všickni přítomní vojvodové, knížata a zemští pánové. Pak následovala ovdovělá císařovna Alžběta v císařském rouše s korunou na hlavě; měla korunu svou u přítomnosti všech knížat na oltáři složiti, avšak pro velikou žalost řadu vykonati nemohla, a korunu ní císařskou ozdobu toliko králo hanně odevzdala. Mezi tím ob držely se ve chrámě pohřební ř ské; první řeč měl sám arcibisk Očko, druhou znamenitý, učený Pražský, jednou již zmíněný V Ranconis z z Ericino. K této smuteční slavnosti položili mrtvolu, ozdobenou nápodobenou žezlem, říšským jablkem, holým a zlatotkaným rouchem do cínov a snesli ji do královské krypty o pro sebe a svůj rod vystavěné, kev vedle rakví manželek, které c věčnost již předešly, postavena je

Karel se nedočkal ukončení st vého hlavního chrámu; při jeho s la právě teprvé ta část již hotov do dneška stojí, vyjímajíc vysok s hlavní klenbou nad hořejšími ch na kterých se ještě stavělo.

V nové královské hrobce odpočí lo císaře Karla přes dvě stě let chyby nedotknuto, a teprv kdy Rudolf II. r. 1590 novou, nynější skou hrobku chtěl stavěti, císařov s druhými rakvemi ve staré hrob ženými vyzdvižena a do nové př jest. Vyzdvižení a přenešení těcht obstaral tehdejší kapitulní děkan told Pontan z Breitenb kterýž o tom píše, že Karlova rak to byla otevřena, že chtěli na jeh drahý prsten najíti, jejž podle císař Karel v Opatovicích obdržel. viděl mrtvolu císařovu, a jistil, že ještě neporušena byla. Když potom 1677 v nové hrobce nějaké opravy měly, tu kapitulní děkan Tomá šina z Čechorodu zase rakev Karla otevřel, a viděl, že se ješt tělo pohromadě nachází. Políbiv p vu pětkráte korunovanou dal rake zavřiti a suknem přikryti. To sukn náhodou vzato jest s blízké rakve Ladislava Pohrobka, a byly na ně ky český, uherský a rakouský. Prot když za Marie Teresie r. 1743 jistí mužové nařízení měli, aby hroby rodu Habsburského popsali, a Pr královskou hrobku sobě otevřiti da silili podle řečených znaků na pří že v rakvi pod ním nějaký Habsbur Otevřeli rakev a nalezli v ní ostat saře Karla. Rakev byla dvojná spukřelá víka dala se snadno vyzdvih

a objevily se kosti celé mrtvoly. Byla tmavohnědým, hedbávným, zlatem a stříbrem prošitým pláštěm přikryta. Pod ní nalezly se kusy červené hedbávné látky, do které tělo bylo zaobaleno. Hláty ležely v pořádku, zde onde bylo na nich viděti části zaschlého masa na spůsob mumií, a z toho se soudilo, že tělo mastěmi a tekutinami proti zetlení bylo napuštěno, nač také poukazovala houba u prostřed rakve při těle nalezená, která prý asi tři, čtyry libry balšamového oleje v sobě držeti mohla. Na lebce byla koruna česká, Svatováclavská, z dřeva vyřezaná a zelenými kameny posázená. Když prý se jí dotkli, v prach se rozpadla. Vyndali také ruce, myslíce, že na nich prsteny najdou. Od těch dob ležely Karlovy ostatky v jednoduché, dřevěné rakvi beze všeho nápisu a také v nepořádku, jako těla ostatních našich starších králův po Karlovi v té hrobce. Tomu nehodnému stavu učinil teprvé slušný konec císař František Josef I., poručiv r. 1854, aby se porozházené kosti sebraly, dle možnosti urovnaly a v nových rakvích uložily. Od těch dob odpočívají Karlovy ostatky v rakvi dubové, vnitř jasně, zevnitř na černo polakované, mající v průčelí mosazný pozlacený štít s vytlačenou na něm českou korunou a jménem císaře Karla pod ní vyrytým.

Císař a král Karel I. dosáhl 62 let 6 měsícův a 15 dní věku svého, panoval 32 let a byl čtyřikráte ženat. Jeho manželky byly: Blanče čili Markéta z Valois, Francouzska, Anna čili Mečka Falcká, Němkyně, Anna Svídnická a Javorská, polská Piastovna, a Alžběta Štětínská čili Pomořanská, též polská Piastovna, která jej přežila. Z těch následující děti měl: z Blanče: Markétu, královnu Uherskou, již r. 1349 zemřelou, a Kateřinu, napřed vojvodkyni Rakouskou potom markhrabinu Braniborskou, která odešedši od svého spustlého manžela, Oty Braniborského, potom při královském dvoře českém až do r. 1395 co vdova živa byla. Z Anny Falcké: Václava, v dětském věku již r. 1351 zemřelého. Z Anny Svídnické: Alžbětu, vojvodkyni Rakouskou, která již r. 1373 umřela, a Václava, nástupce trůnu. Z Alžběty Štětínské: Annu, která se za krále Anglického provdala, Sigmunta, krále Uherského a Českého a císaře Německého, Jana, knížete Zhořelického, Karla, který v dětském věku již r. 1373 umřel, konečně Markétu, purkhrabinku Normberskou. Tak ze všech 10 dětí jen Kateřina, Václav, Anna, Sigmunt, Jan a Markéta otce svého přežili.

Karel byl jeden z největších, nejmoudřejších a nejzasloužilejších panovníkův všech časův a národův; pět set let mine plných hroznych válek a převratův, a předce ještě nyní, po pěti stech létech, jeví se nám všude a ve všem slavné památky jeho blahodárného panování; on stavěl a zvelebil naše města, ulici, v které bydlíme, snad on sám vyměřil, velebný hlavní chrám, v kterém se modlíme, on stavěl, most, po kterém bezpečně chodíme, on založil, vysoké školy, v kterých mládež naše ducha svého vzdělává, on zřídil, přemnohé slavné umělecké památky, které nám dosud čest dělají, on spůsobil, slávu, moc a velikost české koruny on upevnil; on byl hlavním zvelebitelem domácího vinařství, polního hospodářství, hornictví, obchodu a řemesel, on dal Čechám mír a bezpečnost, on zkrotil bujnost hrdých velmožův, vyplenil loupežníky, hájil spravedlnost, chudému jak bohatému nedával ukřivditi, on zamezoval veřejnou nemravnost, množil pravou nábožnost a ušlechtilost mysli v národě, a kterýkoli stav z mezí svých slušných vykračoval, on mocnou rukou vykročení takové stavoval, ba co konečně nejvíc platí, on jako jazyk český miloval a hájil, tak i to spůsobil, že Čechové zpamatovavše se z kleslosti ducha svého se pozdvihli, nové národní vědomí v sobě vzkřísili, a pak vlastenským citem nadšeni jsouce cizinstvem nikoli se udusiti nedali, nýbrž nepřátele jazyka a jména českého slavně přemohli a zahanbili. Proto nebylo krále, kteréhož by Čechové tak bez výminky v té míře byli milovali, jako Karla IV.; každý Čech s vděčností památku jeho žehná, s citem horoucím dobu jeho panování velebí, a jméno otce vlasti po všechny časy stejným zápalem jemu přikládá.

Blahobyt a sláva České země závist Němcův vzbudily, a mnozí říkajíce, že byl-li Karel otcem vlasti České, že byl svaté Římské říše arciotčímem, velikou křivdu jemu dělali. Císař Karel zajisté pro Německou říši tolik činil, cokoliv moudrý, spravedlivý a nad míru starostnivý panovník v takovém postavení, jaké co císař měl, jenom učiniti mohl; dal říši zlatou bullou zákon základní a krotil li-

bovůli a vybujnělost knížat, a že nechtěl násilím nýbrž raději mírnou cestou nové pořádky zaváděti, proto vyhýbal se válkám a smlouváním i penězi záměry své ke skutku přiváděti hleděl. Mocná knížata poutal k sobě krevním svazkem, velké krajiny za české peníze kupoval a k české koruně přivtěloval, menších pánův pak hleděl co lenníky České koruně získati, aby takto utvořil moc koruny České, která by majíc velikou převahu v říši Německé znenáhla stala se jádrem a panovnicí v nové říši císařské, v které by rovněž Němci jako Slované a jiní národové v rovném právu vedle sebe stáli. Dílo to se nezdařilo, dílem proto, že se lenní svazek hlavně na věrnosti manů k pánu jejich zakládal, a věrnosti té při německých pánech vždycky velmi málo bylo, dílem pak proto, že Bůh císařovým synům nepropůjčil otcových cností a jeho rozumu.

Císař Karel jest první z králův Českých, o jehož tělesné postavě podrobných zpráv máme; podobiznu jeho pak pozůstavili nám malíři i řezbáři. Villani, Florentinský kronikář, takto o něm píše: „Pokud jsme se od těch, kteří s císařem osobně zacházeli, dověděti mohli, byl postavy prostřední, však menší nežli Němci bývají. Hřbet měl trochu ohnutý, hlavu a krk více ku předu držel, však nikoliv tak, aby se to bylo neslušným býti zdálo. Obličej měl široký, oči veliké, tváře plné, vousy a vlasy černé, však nad čelem vlasův nebylo. Oděv vždy z dobrého sukna nosil, kabát vždy pozapínaný sáhal jen až po kolena, a nebylo na něm nejmenšího vyšívání ani zlatého neb jiného premování.“ — Vždycky se něčím zaměstnával, a tak k tomu přivykl, že i tehdy, když zemské úředníky, cizí posly neb jiné osoby k vyslechnutí jejich záležitostí před sebe připouštěl, něco při tom dělati musíval, řezaje totiž vrbové pruty neb jiné měkké dříví. Při tom těkaly oči jeho po přítomných osobách a na mluvícího ani se nedíval. Při tom však mu ani slova toho neušlo, co se k němu mluvilo, a uměl na to nemnohými avšak jasnými slovy bez dlouhého rozpakování a radění se odpovídati. Tomu všemu cizinci se velmi divívali, říkajíce, že císař Karel čtvero věcí najednou umí dělati: předně že na přítomné osoby pohlíží, aby z jejich očí smýšlení jejich poznal, za druhé pilně že poslouchá, co se k němu mluví, za třetí svou odpověď si v duchu připravuje, a konečně ještě rukama pracuje. Užívaje na Karlštejně chvil odpočinku, řezáním rozmanitých věcí ze dřeva se zabýval, jakož v kapli sv. Kateřiny na Karlštejně posud se ukazuje jednoduché klekátko a stolice, jež prý on sám zhotovil. Jiných od něho shotovených věcí, jako soch a křížův tam prý více bývalo.

Co se Karlovi nedostávalo císařské velebnosti na jeho zevnějšku, to nahrazoval mnohonásobně svou vlídností, bystrostí ducha, vtipem, pravou nábožností, panovnickou moudrostí, smířlivostí, láskou k poddaným a rozsáhlou učenností; byl on jeden z prvních učencův svého času, a zajisté nejučenější mezi králi a knížaty v celém středním věku; mluvil a psal hbitě pěti jazyky, českým, německým, latinským, francouzským a italianským, byl sám spisovatelem, jmenovitě také dějepiscem, sepsav svůj vlastní životopis, který ovšem jen až do jeho nastoupení trůnu sahá. Největší jeho potěšení bylo, se slavnými učenci zacházeti a s nimi si dopisovati; kromě Petrarky náležel také slavný italský spisovatel Boccaccio k jeho učeným přátelům. Kdykoliv ve své říši České i Německé do některého města přišel, veřejně oznámiti dával, že kdokoliv nějakou křivdu snáší aneb o něčem si postěžovati chce, v určitý den a hodinu k němu bude připuštěn. V Praze pak často v mimořádný čas ve velké bráně hradu Pražského k veřejnému soudu zasedával, a tu hlavně chudým svého sluchu propůjčoval, a křivdy od mocných a bohatých jim činěné přísně soudíval. Arcibiskupové Arnošt z Pardubic a Jan Očko z Vlašimi, biskupové Jan ze Středy, jeho říšský kancléř, a Albrecht ze Šternberka, potom ze světských Těma z Koldic byli jeho radami. Nemíval jich nikdy mnoho okolo sebe a nedával se od nich voditi, nýbrž všecko, co počínal, obyčejně sám napřed si rozvážil. Své úředníky výborně si vybírati uměl. V Čechách byl téměř jako samovládcem, neboť stavové zemští, jmenovitě pánové, někdy tak vzdorovití a neposlušní, všickni vysoký rozum císařův uznávali, podrobujíce se vůli jeho. Však on také nikdy podle libovůle ničeho nepočínal, nebyl-li jist, má-li k tomu plné právo. Byl výborným hospodářem, ve všem miloval nejpřísnější pořádek, i ač na stavby a umělecké památky, jimiž Čechy a jiné své země ozdobil, potom k politickému jednání svému s Německými knížaty a s cizími panovníky mnoho peněz potřeboval, byl jimi vždycky v dostateč-

né míře zásoben a komoru královskou v nejlepším pořádku zůstavil. Slabým jenom k svým synům byl, kteří se bohužel po něm nezvedli; jinak kdekoliv z převrácenosti cizích knížat pro sebe kořistiti mohl, nikdy toho učiniti nezmeškal. K tomu bije také heslo jeho latinské: Optimatum est, aliena insania frui, jako by řekl: nejlepší jest, cizí nerozum k svému prospěchu obraceti.

Památka velikého Karla, otce vlasti, jest v srdcí každého Čecha zapsána, Praha však ji uctila důstojnou sochou veřejnou ze spíže ulitou, která na Staroměstském břehu před mostem od něho vystaveným od university Pražské na památku pětistyleté slavnosti založení svého r. 1848 postavena byla. Z českých měst kromě Prahy jenom Karlovy Vary zvelebiteli svému veřejnou sochu postavily, a v Němcích ve Frankfurtě nad Mohanem stojí na mostě naproti soše Karla Velikého socha Karla našeho, jakožto zakladatele řádův říšských, které se až do rozpadnutí říše v podstatě své zachovaly.

Země koruny České za Karla.

Česká říše obsahovala za posledních dob panování císaře Karla následující země:

1. Království České v bezprostřední správě krále Českého, obsahující třináste krajův a Kladsko. Toto Kladsko, dostavši se po smrti Přemysla Otakara II. r. 1278 k doživotnímu užívání knížete Jindřicha Vratislavského, zase po téhož smrti 1290 ku koruně připadlo, avšak již zvláštního kraje českého nepůsobilo, podrževši toliko starý název župy. Že pak župa v latinském jazyce comitatus to jest hrabství slula, odtud pochází titul zvláštního hrabství Kladského, kterýž podnes trvá, ale vlastně toliko župu znamená.

2. Markhrabství Moravské obsahující:

a) vlastní markhrabství, v jehož držení co královští lenníci byli Jošt a Prokop, bratří Luxenburští;

b) biskupství Olomúcké co zvláštní manství koruny české, k němuž náležejí veliká panství Chrlice, Výškov, Mírov, Svítavy, Hukvaldy, Keleč, potom Osoblaha, Jaktary a Tlustomosty, a veliký počet podmanství;

c) knížetství Opavské, v tuto dobu na tři části rozpadlé, na Opavsko, Krnovsko a Hlubčicko. V prvním byl lenním knížetem Přemek čili Přemysl, v druhém Jan I. a v třetím Mikuláš III., vesměs pravnuci krále Přemysla Otakara II. Tito knížata, ač vedli vesměs titul knížat Opavských, brzy potom ku knížatům Slezským počítáni jsou, byť i stavové zemí jejich práv, řádův a obyčejův moravských po nejdelší časy přísně se drželi.

3. Vojvodství Slezské na horní a dolní se dělící, a následující knížetství obsahující, a to v dolním Slezsku:

a) knížetství Vratislavské, přímo pod Českým králem jsoucí, který ve Vratislavi svého zemského hejtmana měl;

b) knížetství Svídnické a Javorské, které s královstvím Českým hraničí, též přímo pod Českým králem bylo, ač užitky z něho do života měla Anežka, vdova po knížeti Bolkovi Svídnickém a Javorském;

c) knížetství Hlohovské, z něhož polovice přímo Českému králi, druhá polovice knížeti Jindřichovi VII. co léno náležela;

d) knížecí manství biskupa Vratislavského, obsahující panství Otmuchovské čili Nisské a krajinu Hrotkovskou;

e) knížetství Lehnické, v držení knížete Ruprechta;

f) knížetství Olešnické v držení Konrada II.;

g) knížetství Břežské v držení knížete Ludvíka.

V horním Slezsku:

h) knížetství Opolské v držení knížete Vladislava;

i) knížetství Falkenberské v držení knížete Bernarda;

j) knížetství Těšínské spojené s knížetstvím Bytomským, v držení knížete Přemysla I.;

k) knížetství Osvětímské v držení knížete Jana II., kteréž po čase na Osvětímské a Zátorské rozděleno bylo; konečně

l) knížetství Ratibořské, jež držel Jan I., výše řečený kníže Opavsko-Krnovský.

Knížata Slezská, vyjma Jana I. v Ratiboři, byli vesměs rodem Piastovici.

4. Markhrabství Horno- a Dolno Lužické obsahovalo následující části, a to v horní Lužici:

a) Budišínsko přímo pod krále slušící, kterýž tu svého fojta měl;

b) knížetství Zhořelické, kteréž také nějakou část dolní Lužice obsahovalo, a nyní kralevici českému Janovi náleželo;

c) Šestměstí čili jednotu šesti měst hornolužických, jakož byla města Budišín, Zhořelec, Žitava, Lubno, Lubije a Kamenec se svými krajinami.

5. Markhrabství Braniborské propůjčeno jest co léno koruny České Sigmuntovi, druhorozenému synu Karlovu, a byl Jan z Kitlic, biskup Lebuský, správcem země této.

6. Chebsko, krajina již od krále Přemysla Otakara II., potom r. 1322 od krále Jana navždy s královstvím Českým spojená, ač svou vlastní správu měla a mezi kraje české nepočítala se.

7. Manství německá, zvláště v horní Falci, Sasích a ve Švábích, jichžto do půl třetího sta bylo, a jichž mnohých nyní ani více s jistotou neznáme. Panství a města v horní Falci, jichžto vojvodové Bavorští z linie Vilémské rodu Wittelsbašského od koruny České lénem drželi, byly hlavně: Sulzbach, Rosenberk, Neidstein, Hartenstein, Hohenstein, Hipoltstein, Lichteneck, Tarndorf, Frankenberk, Auerbach, Hersbruck, Lanfen, Welden, Plech, Eschenbach, Pegnitz, Hauseck, Werdenstein, Hirschau, Neustadt, Steurenstein, Lichtenstein, Bleistein, Reichenstein, Reicheneck, Strahlenfels, Spies, Ruprecht, Flos, Parkstein a Bernau. V Sasku bylo nynější knížetství Schwarzburské, na dva díly rozdělené, lénem českým, též knížetství Rouské čili Reusské, před tím hrabství, a větší část panství knížat Schönburských, někdejších českých pánův z Šomburka. Všecka tato německá léna koruny České po čase výměnami a smlouvami z tohoto lenního svazku vystoupila, a zůstalo při koruně podnes toliko lenní panství Ašské, náležející hraběcí rodině Zedtwicův.

8. Po smrti Karlova bratra Václava, r. 1382, zdědil Václav IV., král Český, také vojvodství Luxenburské, kteréž tudy činilo také část koruny České.

Znamenati sluší, že každá tato část koruny České svými vlastními právy a zemskými řády se řídila, jakž jí od rozličných panovníkův v rozdílných dobách propůjčeny a od králův Českých potvrzovány bývaly, tak že, co se vnitřní správy týkalo, žádná tato země České zemi podřízena anebo podrobena nebyla, neboť platila rovnoprávnost v celé České říši.

HLAVA IV.

Doba Václava IV.

1378—1419.

Krále Václava nastoupení trůnu a první panovnické starosti.

1378—1379.

Václav, nejstarší syn a nástupce císaře Karla, maje od přirozenosti srdce dobré a povahu upřímnou, pokud se vášněmi nedal sem tam zmítati, těžce nesl brzkou ztrátu svého velikého otce, a s hlubokým smutkem rozeslal zprávu o jeho smrti jak papeži Urbanovi VI. do Říma tak i všem příbuzným a spřátelených knížatům a králům. Nemaje ještě z plna 18 let věku svého vzbuzoval nicméně dobré naděje, že šťastně panovati bude: byl rozumný, miloval spravedlnost a pravdu, a měl se ku každému upřímně a milostivě. Otec o to hlavní péči měl, aby ducha svého vědomostmi a naukou vzdělal a již od mnoha let ke všelikému panovnickému jednání, aby se pro budoucnost v tom mohl vyznati, jej připouštěl. Na království České již co dítě r. 1363, na království Římské již r. 1376 korunován byl, a tedy již v útlém věku též panovnických práv užíval a je vykonával, což se ovšem se zásadami dobrého vychování nesrovnávalo. Zasnouben byl

. 1370 s Johannou Bavorskou,
ž také již od nějakého času spolů

vdovělá císařovna, Alžběta Pomo-
ká, dostala odkazem a ustanovením
žtíka manžela svého důchody z osmi
ých měst českých, kterážto byla:
lec nad Labem, Jaroměř, Dvůr Krá-
Trutnov, Chrudim, Vysoké Mýto, Po-
a Mělník. Odtud sídlela s dvorem
obyčejně na hradě v Hradci nad
em, kteryžto Hradec jsa již podru-
o delší leta sídlem ovdovělých krá-
(Alžběty Polské, vdovy po Václa-
II. a Rudolfovi I., a této Alžběty Po-
nské) tím velice se zmohl a odtud
ejně Hradcem Králové nazván

a počátku panování svého měl král
av ještě staré důvěrníky a rady své-
elikého otce okolo sebe, a ujímal se
y říše své jejich pomocí horlivě a
ě. Nebylo však povážlivějšího času,
právě nyní, kdež i veliký muž cti
žnosti své se odvážil, jestliže se od-
l, Římským císařem neb králem bý-
ímská církev byla rozdvojena, Vá-
co král Římský, byl předním jejím
ncem, a na něm nejvíc záleželo,
ho papeže Urbana VI. v Římě chrá-
a aby ode všeho křesťanstva uznán
působiti, protipapeže pak, Klimenta
jejž král Francouzský Karel V. a krá-
Johanna Neapolská chránili, k od-
ení přinutiti.
cméně povážlivě to vypadalo v samé
Německé. Ani císaři Karlovi nepoda-
se mnoholetým úsilím, všude veřej-
bezpečnost a stálý pokoj tam sjed-
Knížata a pánové němečtí neměli
be nejmenšího citu vlastenectví něl-
ého, byli největší sobci, jenom obo-
ati chtěli se, a to všemi i nejšpat-
ní prostředky, a jenom některá říš-
něsta činila v tom čestnou výmin-
Císařská moc byla v Němcích věro-
stí a vládychtivostí knížat již dávno
pána, nižší šlechta pak a města či-
ezi sebou jednoty, aby se proti ná-
tví mocných knížat spojenými sila-
zájemně opírati mohli. Císař Karel
jenom největším úsilím tyto strany
zech zákona držeti, nyní však, jak
oči zavřel, ukazoval se v Němcích
knížty takový duch vzpoury, že mla-
iclav nemaje té zkušenosti a váž-
jako otec jeho, nadlouho tomu odo-
emohl.

To se hned ukázalo, když Václav brzo po svém nastoupení říšským knížatům a stavům na měsíc leden 1379 říšský sněm do Normberka položil, na kterýž se velmi málo sněmovníkův sjelo. Václav položil zas druhý sněm na 27. února 1379 do Frankfurtu nad Mohanem, a tu se stalo uzavření, že každý stav v Německé říši pokoj veřejný, tak nazvaný landfrid, zachovávati má, aby nebylo záští a válek mezi knížaty, pány, rytíři a městy, za druhé pak, že celá říše Německá s králem Václavem v čele Urbana VI. za jediného a pravého papeže uznává. Byli tu také poslové protipapeže Klimenta VII. a potom krále Francouzského; první ani k slyšení připuštění nebyli, druhým se řeklo, že nikoliv král Francouzský ale Římský král a budoucí císař jest ochrancem a fojtem římské církve, proto aby král Francouzský Klimenta nebral do své ochrany. Mimo to vydal král Václav listy ke všem křesťanským králům a knížatům, oznamuje jim, že jen Urbana VI. za pravého papeže uznává, že kardinálové, kteří druhého papeže zvolili, ani od Boha ani od lidí prominutí své viny obdržeti nezasluhují, a že také nejpřednější university v křesťanstvě, Pražská, Pařížská a Oxfordská pro Urbana VI. se vyhlásily. Pořídiv to všecko v říši navrátil se král Václav u prostřed března 1379 zase do Prahy.

Jan Očko kardinalem. Nový arcibiskup Pražský Jan z Jenštejna.

1379.

Papež Urban VI. byv od většího počtu starých kardinálův opuštěn musel kollegium svých kardinálův doplniti a jmenoval jich v listopadu 1378 hned 26 najednou. Mezi nimi byl také Pražský arcibiskup Jan Očko z Vlašimi. Na to hned v prosinci téhož roku 1378 vypravil ke dvoru krále Václava svého posla, kardinála Pileusa, rozeného hraběte de Prata, arcibiskupa Ravennatského, aby o Urbanovy záležitosti v Říši Německé a České péčoval. Ten kardinal přišel, když se ještě král Václav v říši zdržoval, na počátku března 1379 do Čech, nesa s sebou kardinalský klobouk pro Jana Očka určený. Celá Praha vyšla mu dne 6. března na přivítanou vstříc, ovdovělá císařovna Alžběta, arcibiskup Jan Očko, veliký počet knížat, zemských pánův, prae-

latův, mistrův a žákův obecného učení, a tu na cestě Kutnohorské blíž kamene nedaleko Proseka, kde se říkalo na odpočinku sv. Václava (vezouce totiž za Boleslava I. tělo sv. Václava z Boleslavi do Prahy, tu prý s ním odpočívali) již za soumraku kardinal Pileus arcibiskupovi Janu Očkovi u přítomnosti všech vznešených osob s ním z Prahy vyšlých kardinalský klobouk slavně odevzdal a pak do Prahy jest uveden.

Jan příjmím Očko z Vlašimi byl první Čech, jenž kardinalské hodnosti dosáhl. Jsa již stařec 86letý a vždy ještě čilý, měl největších zásluh jak za nebožtíka císaře Karla tak nyní o zachování církve české při poslušenství Urbana VI. Jakožto kardinal složil nyní důstojnost arcibiskupa Pražského, a jednalo se o volení a jmenování jeho nástupce. Jan Očko z Vlašimi měl dva bratří, Pavla z Jenšteina, kterýž byl od r. 1360 tajemníkem komory císaře Karla, a Michala z Vlašimi. Pavel z Jenšteina měl pak čtyry syny, Martina, Jana, Pavla, pána na Staré, a Václava, kanovníka Pražského. Z nich byl Jan z Jenšteina, synovec kardinala Jana Očka, dosud biskupem Míšeňským, a toho kardinal svým nástupcem na arcibiskupské stolici Pražské sobě míti přál. Byl tedy zvolen, od krále Václava uznán, od papeže Urbana VI. potvrzen a na Pražskou arcibiskupskou stolici slavně posazen. Jeho otec, Pavel z Jenšteina, měl také jednu dceru za Pražského měšťana Olbrama ze Škvorce provdanou, kterýž z rodu známých Olbramovicův pocházel. Syn téhož, též Olbram, byl potom po Janovi z Jenšteina též arcibiskupem Pražským, a tak se stalo, že dvakrát po sobě synovec po synovci v této vznešené důstojnosti postaveni byli. Rod pánův z Vlašimi a potomních pánův z Jenšteina užíval v erbu dvou vzhůru čnějících supích hlav, kterýžto erb ještě dost hojně se spatřuje na bývalých arcibiskupských hradech, ve chrámě u sv. Víta a v knihách, které oběma arcibiskupům, Janu Očkovi z Vlašimi a Janu z Jenšteina náležely.

Nový arcibiskup, Jan z Jenšte[illegible]na, byl ještě mladý a však co bý[illegible] žák vysokých škol Pražských, [illegible]ských, Boloňských, Montpelliers[illegible] Pařížských, jež všecky po sobě [illegible]val, velmi vzdělaný, přítel liter[illegible] sám spisovatel, při tom pobožný, [illegible] a nevzdaloval se světských radostí [illegible] honil, na turnaje a na plesy chodil. [illegible] král Václav brzy si ho zamiloval, a [illegible] Jan Očko a Jan ze Středy umřeli, za[illegible] ho rádce a za kancléře jak říšského [illegible] českého si ho zvolil.

Kterak se Václav s Ludvíkem Uher[illegible] spojil a někteří v Němcích k protip[illegible] se sklonili.

1379.

Král Václav hleděl s králem [illegible]ským, Ludvíkem, v bližší přátelství v[illegible]piti, aby tím předně zastrašil pod[illegible]vatelku protipapeže, královnu Joh[illegible] Neapolskou, Ludvíkovu příbuznou, a [illegible] to jel asi v měsíci květnu neb če[illegible] 1379 do Uher, kde se s králem Ludv[illegible] ve Zvoleni sešel. Tu obnovili oba [illegible]lové své přátelství, a poněvadž již [illegible] Karel r. 1372 s Ludvíkem se byl sm[illegible] že Ludvíkova dcera a dědička Mar[illegible] českým králevicem Sigmuntem [illegible] snoubena bude, tuť král Václav za s[illegible] bratra nyní bezpochyby sám se přiml[illegible] aby tento sňatek mohl uskutečněn [illegible] I zdá se, že oba králové tu věc ve [illegible]leni na dobro umluvili a sobě potvrd[illegible]

V českých zemích snadno bylo, [illegible] měti duchovenstvo k poslušenství pa[illegible] Urbana VI. Jenom nový biskup Vrati[illegible]ský, Dětřich, od protipapeže Klim[illegible] VII. vysvětiti se dal a jeho poslušen[illegible] podstoupil. Za to král Václav hned ka[illegible]le Vratislavské pohrozil, že jí její st[illegible] vezme, jestliže toho nového biskup[illegible] sobě přijme. Také dva praelati v P[illegible]ku protipapeži se přihlásili, totiž [illegible]nek Kluk z Klučova, děkan k[illegible]la Pražského, a Kuneš Vesel, d[illegible] kapituly Vyšehradské. Nový arcibi[illegible] Jan z Jenšteina, je ovšem napom[illegible] když však poslechnouti nechtěli, do [illegible] by je dal, sesadil, a Hynka Kluka [illegible] vězení vsaditi kázal. Oba potom d[illegible] čas mnoho protivenství vytrpěli, [illegible] se Kunše Vesela markhrabě Jošt[illegible] ujímal, až pak po letech navrá[illegible] k [illegible] Urban[illegible]

Tento se nyní strany Klimenta VII., protipapeže přidržel. V Rakousích zas byl vojvoda Leopold, který se zval „ozdobou rytířstva", avšak zvrhlého rytířstva, kterému platila moc za právo. Ten si myslil, že něčeho pro sebe uloví, když se k protipapeži přikloní, nechtěje si to při tom předce také s králem Václavem zkaziti. Dlouhý čas sloužil oběma stranám a to velmi chytře a obratně. Protipapež mu sliboval velkých peněz a válečné pomoci, ačkoliv Leopold ničeho proň nečinil, král Václav zas dne 25. února 1379 musel mu zapsati fojtství v horních a dolních Švábích v 40.000 dukátech, kterými to fojtství zase vyplaceno býti mělo, jenom aby se k protipapeži zřejmě nepřidal. Leopold pak ovšem maje to fojtství, které mu 6525 zlatých dobrých peněz ročně vynášelo, s protipapežem nedržel.

Úmrtí starých zkušených rádcův králových.

1380.

Král Václav IV. nepanoval ještě dvě plné léta, a tu již mu pomřeli staří rádcové, jež po otci zdědil, a jichž působením dovedl povinnosti své panovnické dosud dobře plniti. Hned 14. ledna 1380 umřeli dva najednou, kardinal Jan Očko z Vlašimi, a Litomyšlský biskup Albrecht ze Šternberka, potom 20. prosince 1380 Olomoucký biskup a říšský kancléř Jan ze Středy. Čechy byly toho roku morem navštíveny, tak že na příklad v Praze na hřbitově u sv. Štěpána na Novém městě 3500 mrtvol pochováno bylo; však zdali ten mor také tyto o českou korunu tak vysoce zasloužilé tři muže zachvátil, nevíme. I byla ztráta jejich velikým neštěstím jak pro krále Václava tak pro celou Českou zemi, neboť od té doby začal se běh politických věcí všelijak hatiti, a král Václav neuměl vždy naleznouti pravou míru svého jednání.

V Janu Očkovi ztratil král tak říkaje svého druhého otce. Tento ctihodný stařec, někdy důvěrný přítel císaře Karla, dosáhl 88. roku svého věku, 13 let, od r. 1351 do 1364, biskupoval v Olomouci, a 15 let seděl na arcibiskupské stolici Pražské, první z Čechův stal se konečně kardinalem, z kteréžto hodnosti se jen po 10 měsícův těšil. Také byl první z arcibiskupův Pražských stálým papežským legátem a dohlížitelem v biskupstvích Řezenském, Bamberském a Míšeňském. Byl důstojným nástupcem Arnošta z Pardubic, a osvědčil se též co přítel krásného umění, o čemž jsme často zmínku činili; na svém hradě Roudnickém velikou věž dostavěl a v ní skvostnou kapli zřídil. Roudnici město téměř nově stavěl, novými hradbami opatřil a skvostnou kamennou kašnou na náměstí ozdobil. Také na Helfenburce a jiných arcibiskupských hradech mnoho stavěl, a při hlavním chrámě u sv. Víta v Praze jednu z kaplí okolo vysokého kůru, sv. Erharda a Otilie, celou na svůj náklad stavěti a oltářem ozdobiti dal. V ní též svůj odpočinek nalezl, a tělo jeho leží tu podnes pod znamenitým, mramorovým náhrobkem.

Albrecht ze Šternberka, dědic panství Šternberského na Moravě, biskupoval v Litomyšli po dvakráte, napřed od r. 1364 do 1368 čtyry léta, potom od r. 1372 do 1380 osm let, byv mezi tím arcibiskupem Magdeburským, kteréhožto arcibiskupského titule až do své smrti podržel. Jsa podruhé v Litomyšli biskupem větším dílem churavěl, a proto také, ač byl radou královským, nejvíce v Litomyšli se zdržoval. Již r. 1371 založil na svém dědičném panství v městě Šternberce na Moravě klášter kanovníkův Lateranských řehole sv. Augustina, a bydle u Litomyšle na blízké tvrzi Tržecké r. 1376 klášter Kartusianský při ní založil, kterýž v husitských dobách zašel. Ještě 12. ledna 1380, dva dni před svou smrtí z poručení papeže Urbana VI. na markhraběte Jošta a celou radu města Olomouce církevní klatbu vydal. Pochován byl v Šternberce na Moravě v kostele Lateranských Augustianův od něho vystavěném blíže kůru kněžského.

Jan ze Středy biskupoval 10 let, od r. 1354 do 1364, v Litomyšli, od r. 1364 do své smrti 20. prosince 1380 po 16 let v Olomouci, jsa při tom říšským kancléřem císaře Karla již od r. 1355, byl bezpochyby spisovatelem slavné říšské zlaté bully, a od roku 1365 jakožto biskup Olomucký prvním hrabětem královské české kaple. Okolo roku 1374 počal svůj hlavní chrám sv. Václava v Olomouci gotickým spůsobem nově stavěti, tak jakž podnes v dlouhé lodi své se zachoval, a když krátce před jeho smrtí r. 1380 rozpustilá čeládka markhraběte Jošta tento ještě nedostavěný chrám

zapálila, tak že krov i s blízkým domem biskupským z toho vyhořel, jal se škodu takovou rychle napravovati. V témž roce 1380 svolal také ještě moravské duchovenstvo na synodu do Kroměříže, na kteréž po příkladu synody pražské za Arnošta z Pardubic výborná pravidla, jakžby kněží světští i řeholní život svůj spravovati měli, ustanovena byla. Tělo jeho pochováno jest v Litomyšli v kostele Augustianův Lateranských od něho založených proti velkému oltáři pod mramorovým náhrobkem.

Král Václav po smrti těchto svých rad učinil arcibiskupa Jana z Jenštejna svým říšským a královským českým radou a kancléřem, a o obsazení uprázdněných biskupských stolic Olomucké a Litomyšlské takto se postaral. Arcibiskup Magdeburský totiž, Petr příjmím Jelito, před tím biskup Litomyšlský, dal se pohnouti, že svou arcibiskupskou stolici v Magdeburce za biskupskou v Olomouci zaměnil a tak se do Olomouce přestěhoval. Na biskupství Litomyšlské pak dosazen jest Jan Soběslav, vůbec řečený Soběslávek, druhorozený syn nebožtíka markhraběte Moravského Jana Jindřicha a králův bratranec, kterýž se byl ku kněžskému stavu připravil a někdy biskupství Olomoucké obdržeti chtěl.

Uprázdněné arcibiskupství Magdeburské přijal Ludvík Míšeňský zřekna se arcibiskupství Mohučského, a Adolf Nasovský jsa sám arcibiskupem a kurfürstem Mohučským s přivolením krále Václava a papeže Urbana VI. také již více s protipapežem Klimentem VII. ničehož neměl. A tak na ten čas králi Václavovi poštěstilo se, poslušenství papeže Urbana VI. v Německé říši upevniti.

Kterak se Anna Česká za Anglického krále provdala.

1381.

Král Václav zakládal si poněkud na svém příbuzenství ke dvoru francouzskému, a obnovil v červenci 1380 přátelské spojení s králem Karlem V. A když ten král v září na to umřel, a po něm nezletilý jeho syn, Karel VI., nemaje ještě 12 let, panování ve Francii nastoupil, chtěla strana protipapeže Klimenta VII. ve Francii, aby mladý Karel VI. s českou královskou dcerou Annou, Václavovou sestrou, byl zasnouben, doufajíce tím, saměho Římského a Českého krále Václava pro Klimenta VII. získati. Avšak Urbanův legát, kardinál Pileus, který od krále Václava na krok neodstoupil, ano i jeho radou učiněn byl, začež také roční plat brał, vší mocí takovému záměru se zpotivil, a naopak námluvy mladého krále Anglického Richarda II. podporoval. Tento Richard byl syn výtečného Edwarda, řečeného „černého prince", a vnuk krále Edwarda III., který r. 1377 umřel. Měltě nyní 16 let věku svého, a česká Anna byla nyní 15letá krásná nevěsta. Matka její, ovdovělá císařovna Alžběta, nechtěla ji za leckoho provdati, a takový ženich, jakým byl Richard Anglický, byl jí právě vhod.

Král Václav zdržoval se na počátku roku 1381 právě na Křivoklátě, když tam angličtí poslové přišli, a za ruku jeho krásné sestry pro svého krále ho požádali. Byli dobře přijati, a Anna sama jmenovala ve srozumění s Václavem a císařovnou Alžbětou tři plnomocníky, knížete Přemysla Těšínského, Konráda Krajíře z Krajku, hofmistra, a Petra z Wartenberka, nejvyššího purkhrabí a mistra královské komory, aby svatební smlouvu mezi ní a králem Richardem uzavřeli. Oni to učinili u přítomnosti krále Václava, markhraběte Prokopa Moravského, arcibiskupa Jana z Jenštejna a jiných pánův.

Potom vypraveno jest slavné poselství české ku králi Richardovi II. do Anglie na počátku měsíce února 1381, v jehož čele byl sám kardinal legat Pileus. S ním šli výše řečení tři plnomocníci, kteří smlouvu shotovili, potom Leopold Krajíř z Krajku, Konradův syn, Bořivoj ze Svinař a jiní čeští pánové a rytíři. Král Václav jim dal plnomocenství, aby s králem Richardem přátelskou smlouvu zavřeli, a jej v poslušenství papeže Urbana VI. zachovati a utvrditi hleděli. Tito poslové dne 1. května v Londýně všecko s radami krále Richarda jak náleží dobře vyjednali, Anna měla na útraty krále Václava až do města Kalet, které tehdáž Angličanům patřily, dopravena býti, mezi lenníky obou králův, Českého i Anglického, měla svornost a přátelská láska panovati, oba králové mají proti rozdvojení v církvi svorně jednati, král Richard vyplatil pro krále Václava sumu 20.000 zlatých peněz co půjčku na římskou jízdu, kterou Václav předsevzíti chtěl, a když by nevěsta do Anglie skutečně přijela, tu že Richard úpis za tu půjč-

ku přijatý roztrhne a králi Václavovi nad to ještě 80.000 zlatých peněz zapůjčí. Ke všemu tomu král Richard každému z českých poslů znamenitý roční důchod na penězích do života daroval. Tak se vrátili čeští poslové z Anglie v druhé polovici srpna 1381 vesele zase do Prahy, a král Václav všechny články té svatební úmluvy již 30. srpna s radostí přijal a potvrdil.

Potom se činily přípravy k slavné jízdě královské nevěsty do Anglie. Teprv ku konci listopadu 1381 opustila Anna vlast svou rozžehnavši se s rodinou a milým jí Českým národem, jehož věrnou dcerou býti i v nové vlasti nikdy nepřestávala. V Kaletách očekával ji od 1. prosince sám králův bratr Jan, a potom do Londýna ji sprovodil. Již 15. prosince udělil král Richard milost několika vězňům k prosbám své krásné české nevěsty. Svou vlídností, milostností a dobrotivostí získala si královna Anna lásku a oddanost všeho národu Anglického, a dlouho o ní tam vzpomínali, nazývajíce ji nejinak než „dobrá královna Anna.“ Přinesla nové kroje, čili jak nyní říkáme, módy do Anglie, a také krásně psanou knihu evangelií v českém, německém a latinském jazyce, v níž pilně čítávala, tak že se tomu lidé v Anglii nemálo divili. A žil tam tehdaž slovútný učitel na universitě Oxfordské, mistr Jan Wyckliffe, čili jak se u nás jmenuje Viklef, kterýž hlavně pobádáním královny Anny svatou bibli do anglického jazyka překládal. Tato královna sama prý s neobyčejnou horlivostí a láskou anglickému jazyku se učila a v anglické bibli čítávala, tak že prý mnohého praelata v tom převýšila. Po všechen svůj život se svým bratrem, králem Václavem, a se svou vlastí Českou v úzkém spojení zůstávala, tak že k jejímu dvoru vždy mnoho českých pánův a rytířův z Čech přicházívalo a mladí Čechové navykli sobě navštěvovati slavné obecné učení Oxfordské. Že pak řečený mistr Viklef již před tím mnohé rozepře s papeži a biskupy míval a nyní také učení církve o nejsvětější svátosti v některých částech zavrhoval a jinak vykládal, také tyto své výklady do kněh spisoval a tyto knihy žákům svým do rukou dával; tuť stalo se, že Čechové navštěvujíce co žáci obecné učení Oxfordské, jako byli lidé rozumu všímavého a skoumavého, již asi od roku 1390 takovéto knihy mistra Viklefa s sebou do Prahy přinášeli a svým přátelům je ukazovali. Jaké toho následky byly, pohříchu dost brzy se ukázalo. Viklefovy knihy byly sice od církve s přivolením krále Richarda II. za kacířské vyhlášeny a ku spálení odsouzeny, avšak mistr Viklef sám pokojně na své faře 31. prosince 1384 umřel. V Anglii pak učení jeho dalších následkův nemělo; však do Čech zanešeno padlo na kyprou půdu již dříve připravenou stavem věcí, kterak se byl do konce toho století sám sebou utvořil.

Tak zvaná popská válka ve Vratislavi.

1381.

Na počátku měsíce června 1381 přišli poslové města Vratislavi ku králi Václavovi do Prahy, aby na svou biskupskou kapitulu žalovali. Kníže Ruprecht Lehnický poslal totiž kapitulnímu děkanovi, svému bratru, bečku Svídnického piva, Vratislavská městská rada však to cizí pivo podle svých výsad zabavila a ještě vozku do vězení zavřela. Rada ač svého práva užívala, dala tím předce zlou vůli k děkanovi na jevo, a ten, že právě biskupa nebylo, celou kapitolu pobouřil, i dáno jest za ten sud piva celé město do klatby a zastaveny jsou služby Boží. Kostely byly zamčeny, novorozeňátka zůstávala beze křtu, mrtvé bez pohřebu, zvony mlčely, a veškeré obyvatelstvo jako omámeno jsouc počalo takového stavu velmi těžce nésti. Velké pobouření vypuknouti hrozilo. V tom přijel 27. června sám král Václav do Vratislavi, i žádal od kapituly, aby k vůli němu interdikt aspoň na čas jeho přebývání ve městě zrušen byl, že přijel, aby v příčině mezi kapitulou a městem dobrovolné narovnání učinil. Kapitula však nechtěla mu toho povoliti, a klatba zůstala jak byla vyřčena. Tu se ukázala prudká povaha krále Václava: nemoha takové tvrdošíjnosti pro tak malichernou příčinu snésti, a uražen jsa mimo to opovážlivými slovy Jana, opata kláštera na Písku, dal hned toho opata do vězení zamknouti, všecky kanovníky a jiné praelaty na dvě léta z města vypovědíti a statky jejich na dranc dáti. Tu přepadávala lůza vsi a dvory kapituly Vratislavské, vybrala z nich, kde co bylo, a dobytek dílem do Vratislavi na trh hnala, dílem do Čech prodávala. Takový byl konec této Vratislavské bouře, kterou lid potom popskou válkou nazýval. Od té chvíle počalo duchovenstvo na krále Vác-

lava nevražiti, ačkoliv král nikdy kostelům všeliká dobrodiní prokazovati nepřestával. Vratislavští kněží však poznavše, že se přenáhlili, museli všemi způsoby o to se starati, jak by uraženého krále zase na sebe udobřili, vidouce, žeby jinak nikdy více ku svým praebendám se navrátiti nemohli. I žádali papeže Urbana VI., aby mezi nimi a králem prostředek učinil. Papež však nevěděl jiného, leč že Václava, knížete Lehnického, Vratislavským biskupem učinil, kterého král Václav nechtěl. Nový biskup ovšem potom zas všemi způsoby o to se snažil, jak by se králi Václavovi zalíbiti mohl, jakož se naň král později skutečně i udobřil, avšak papež mezi tím časem ještě jiná sídla biskupská v Německé říši takovými osobami obsadil, které byly králi Václavovi odporné, a tu se tento na samého papeže Urbana VI. rozhněval, z veliké nevděčnosti jej vinil, a jestliže se brzo jemu, králi, lépe nezachová, tu hrozil, že od něho odstoupí a poslušenství protipapeže Klimenta VII. podnikne. Ačkoliv takovou hrozbu nikdy vyplniti nemínil, měl proto král Václav se svým radou a papežským legátem Pileusem, takovou nesnáz, že jej od sebe propustil. Kardinal Pileus tedy nasbíravši prý mnoho peněz v Čechách, dvůr krále Václava opustil a odejel. Později r. 1387 přešel k Aviňonskému papeži Klimentovi VII., a r. 1391 zase k Římskému papeži Bonifaciovi IX., pro kterou vrtkavost Italiani posměchem jej stíhali.

Jaká byla vláda krále Václava IV. v Čechách a jaký život v Praze panoval.

V prvních desíti létech panování krále Václava IV. byly v Čechách svatý mír a taková veřejná bezpečnost, že Čechové dlouho o tom si povídali, kterak za krále Václava kdokoliv zlato na hlavě nésti a cestou po Čechách kříž křížem bez bázně jeti anebo jíti mohl, a nebylo, kdoby mu v tom chtěl překážeti anebo těžkosti činiti. Byl to ještě následek veřejných pořádků, jež císař Karel v zemi upevnil. Také požívala Česká země takového blahobytu, jaký se ve středním věku jen málo kdy objevil; nebylo nouze ani lidí nespokojených: Kutnohorské doly vydávaly tehdáž veliké množství stříbra, v Jílovém, v Kašperských Horách i na jiných místech hojnost zlata se těžila; Praha byla hlavním skladištěm všelikého kupeckého zboží, a obchody šly dobře a byly výnosné; do Prahy na obecné učení sjížděli se mistři a žáci z blízkých i dalekých zemí ve množství takovém, že jak se jeden starý letopisec svědectvím tehdejších známých českých mistrův dokládá, do 36 tisíc mistrův, bakalářův a žákův k rozličným kollejím a fakultám intitulováno čili do matrik zapsáno bývalo. A byli mezi údy obecného učení synové knížat, pánův a jiných urozených lidí, a také kanovníci, biskupové a jiní cizí prelati; bohatí kupci pak vezouce rozličné zboží a tovary do Prahy, synům svým, kteříž se v Praze učili, poroučeli, aby jim to rozprodali a jiného zboží nakoupíce otcům svým do jiných zemí posýlali. Mimo to byly také pouti k svatým ostatkům, když se v den svátostí veřejně ukazovaly, jako za Karla vždy ještě hlučné a lidé z nejvzdálenějších zemí do Prahy přicházeli. Můžeme si tedy snadno pomysliti, jaké hemžení rozličného lidu v Praze bylo a kterak se všechno z dobrého bytu radovalo, i šlo také tehdáž vůbec pořekadlo, že jako Řím jest město největší, Lübek nejkrásnější, Norimberk nejbohatší, tak jest Praha město nejveselejší. Také se směsice a strakatina rozličných krojův v Praze vždy víc a více množila. Pánové, šlechta i měšťané již za Jana krále rozličné novoty v kroji zaváděli, i šlo to bez ustání dále, tak že nedávno zemřelý kronikář Beneš z Veitmile také proti těm mnohým podivným cizím krojům ještě za živobytí nebožtíka císaře Karla takto sobě postýskal: Čechové jsou prý jako opice, kteréžkoli uhlédají, což lidé dělají, též dělati chtějí. A tak Čechové, cožkoli u cizích národův viděli, to hned také na se brali, zvláště kroje a spůsoby šatův a oděvův, a tak i ve mravích daleko odešli od cesty předkův svých. I kázali sobě toho času dělati sukničky krátké, kusé a prý velmi ohyzdné, neb se v nich nižádný nikterak nemohl poctivě sehnouti, a kdož se sehnul, tomu bylo zadek a stehna viděti. Byly také úzké a tak velmi těsné, že jedva mohl, když se kdo do nich utáhl, dýchati. Někteří pak měli ty otáhlé sukničky s zadu svázané stužkami velmi husté, a s předu zapnuté hustými knoflíky, tak že byl knoflík jeden vedle druhého. Někteří chtíce býti znamenitější, měli na sobě pět neb šest kop knoflíkův. Jiní pak mívali na prsech punty bavlnou vycpané, a zdálo se, že muži mají takové prsy jako ženy, a ty prsy a břicha velmi těsně utahovali.

Okolo krku nosili obojky stříbrné, a chudší cínové, literami popsané, a tak měli hrdla obklíčená jako pastuší psi okovy, aby jich vlci nezadávili. Někteří mívali od laloku přes ústa a přes nos až k samým očím kuklíčky zapnuté stužkami stříbrnými, a tak ustavičně chodili, neodpínajíce jich, leč když měli jísti neb píti. Střevíce dávali sobě dělati s dlouhými špičkami, jako čápí nosy, tak že jedva mohli pro ně choditi. A přihodilo se prý jednou toho času, praví Beneš, že nějací páni čeští, shromáždivše lid svůj, jeli spěšně do Saské země proti nějakému saskému pánu, jenž v Čechách škody činil. A když nastával boj, oboje vojsko ssedalo s koní, i počali obyčejem té krajiny pěšky bojovati, a pro těsné šaty a špičaté střevíce Čechové od nepřátel poraženi, zjímáni a ukrutně pobiti byli, a kteříž se navrátili, toho prý velmi pykali, že úzkých a těsných šatův a špičatých střevícův doma nenechali; moudří pak se jim vysmívali. Roku pak 1372 stalo se, že hrom, udeřiv na hradě Košťálově u Litoměřic, ty nosy u střevícův Albrechtovi ze Slavětína i ženě jeho urazil, aniž jim něčím jiným uškodil.

Znamenati sluší, že si v těchto nových krojích téměř výhradně jen vyšší stavové a bohatí měšťané libovali, neboť lid český zůstával napořád při svém starobylém národním kroji slovanském.

Král Václav sídlel v prvních letech, pokud se totiž s arcibiskupem a jeho kapitulou nerozhněval, větším dílem na hradě Pražském, později pak vystavěl si letní sídlo na Novém městě Pražském na výšině Zderazské vedle samého kostela sv. Václava, kteryž tam Zderazští křižovníci čili ochráncové Božího hrobu byli vystavěli. Tento palác byl r. 1399 dostavěn a král Václav měl tu pěknou vyhlídku na protější břeh Vltavy; s druhé strany kostela pak vyráželа známá studánka z boku výšiny, Pučka nazvaná, při které i lázně byly. Na místě Václavova palácu stojí nyní krajinská trestnice, lázeň pak podnes Svatováclavskou lázní slove. Později sídlíval také na Starém městě Pražském: zde totiž měl Králův dvůr již od svých předkův zděděný při Staroměstských hradbách vedle sídla rytířův řádu Německého u sv. Benedikta, potom ještě druhý dům v Dlouhé třídě, který činí roh do Kozí ulice, nyní číslem 922 poznamenán jest a obecně starým kolkovním úřadem se nazývá. Tento dům měl obšírný dvůr a jeho zadní stavení vycházela do Svatodušní a do Stockhauské ulice, kdež zadní fortny měl. Také na Vyšehradském královském sídle Václav častěji než jeho předchůdcové přebýval, kdež na přímluvu svého rady, děkana a potom probošta Vyšehradského, Václava Králíka z Buřenic tamější kapitole zvláště svědčil.

V královské radě v prvních létech velké slovo měli Jošt a Prokop, markhrabata Moravští, Přemysl, kníže Těšínský, arcibiskup Jan z Jenštejna, nyní nejvyšší kancléř říšský a český, výše řečený Vyšehradský děkan Václav Králík z Buřenic, kteryž od r. 1380 až do r. 1416 zvláštním královým důvěrníkem byl, vždy jemu po boku býval a r. 1393 od papeže patriarchou Antiochenským a proboštem Vyšehradským jmenován byl; kn. Hanek (Jan) Brunonis čili Brunonův syn, probošt Lebuský v Branibořích, královský podkomoří, kteryž bydlil v domě, kde za naší paměti generální komando bývalo a nyní krajinský soud blízko Králova dvora se nachází. Z ostatních zemských a dvorských úředníkův jen někteří v důvěrné radě královské zasedali. I byli to: nejvyšší purkhrabí Petr z Wartenberka na Kosti od r. 1381 do 1386, jeho nástupce Ota z Bergova až do r. 1393, nejvyšší zemští komorníci Vítek z Landšteina r. 1379 a 1380, a Jindřich Škopek z Dubé na Liběšici od r. 1381 do 1391, nejvyšší hofmistři Konrad Krajíř z Krajku na Landšteině od r. 1380 do 1385, a výše řečený Jindřich Škopek od r. 1385 do 1395, nejvyšší dvorský komorník, často řečený Těma z Koldic od r. 1378, a nejvyšší zemský sudí, Ondřej z Dubé na Zlenicích, ctihodný muž a výborný znatel soudních řádův českých, od něhož máme posud vzácnou památku, totiž Výklad na zemské právo české. Již jeho otec, Ondřej z Dubé a na Dubé, byl též nejvyšším zemským sudím od r. 1343 do r. 1361, a požíval zvláštní důvěry císaře Karla. Tento jeho syn, seděním na Zlenicích, byl zemským sudím od r. 1361 až do r. 1394, kdež nespokojen jsa s králem Václavem úřad ten složil a ještě 18 let na svém hradě Zlenickém nad Sázavou živ byl. Tito pánové větším dílem již za císaře Karla co zemští úředníci vlasti sloužili, a zemská správa šla obvyklým pořádkem

před se. Král Václav však jenom s některými z nich důvěrněji obcoval, totiž s panem Jindřichem Škopkem z Dubé, kterýž r. 1395 6. května umřel, a s jeho starším bratrem Benešem Škopkem z Dubé, kteréhož dvakrát, totiž r. 1380 a r. 1386, když do Německé říše odejeti musel, zřídil správcem České říše. Některé staré královské úřady byly nyní již dědičné v jistých panských rodinách, avšak své bývalé váhy pozbyly, stavše se pouhými dvorskými úřady a čestnými tituly; tak při panském rodu z Lipé bylo nejvyšší zemské maršálkovství, po slavném předku jeho, Jindřichovi z Lipé za Václav II.; pánové Zajícové z Hasenburka byli nejvyššími jídlonoši čili truksasy po svém předku pánu Zbyňkovi, a pánové z Wartenberka drželi nejvyšší číšnictví po svém slavném předku Benešovi z Wartenberka, příteli Jindřicha z Lipé.

Při králi Václavovi objevila se brzy po jeho nastoupení vlády jistá zvláštnost posud nebývalá, že si totiž své nejbližší společníky nikoliv z pánův, nýbrž z rytířův a zemanův vybíral a k nim všechnu důvěru maje více jejich radou se řídil, nežli vlastních rádcův královských. To byli milci králové, mužové ač z nižší šlechty pošlí bystroumní a rázní, kteří králi svému slepě oddáni jsouce vůli jeho zcela se podrobovali. Za to pak sami králem vládli; neboť hovíce jeho vášním a jeho rozmarům znenáhla takovou moc nad ním dostali, že vedle řádné vlády oni jaksi mimořádnou vládou byli, která čím dá tím více do běhu správy zemské sáhala, rychle a bez ohledu ve jménu krále zakročení činívala, a tak nejednou všelicos proti zemským a obecním právům provedla. Nemůže se však o těch mužích dokázati, žeby moci té k svým osobním prospěchům byli užívali. Byliť v prvních létech tito nejpřednější milci králové: Jiří z Roztok obyčejně pan Jíra zvaný, králův první nejvyšší lovčí a v létech 1380—1384 purkhrabí pivoklátský, potom podkomoří a do roku 1400 nejvyšší hofmistr králové. Král Václav povýšil toho svého milce do stavu panského a daroval mu mimo jiné statky také znamenitý hrad Krakovec. Jiný milec byl Jan Čúch ze Zásady, pán statkův Lobkovického nad Labem a Navarovského nad Jizerou, maršálek královského dvora od r. 1380 do 1390; potom Hynčík Pluh z Rabštejna na Orlíce a Šternsteině; rytíř Bořivoj ze Svinař, který byl s českým poselstvím v Anglii; Kunata Kapléř ze Sulevic; Chval ze Rzavého na Kostelci, purkhrabí Vyšehradský; později mezi ně se dostal Sigmunt Huler, měšťan a konšel Pražský, rodem z Chebu, kteréhož král Václav r. 1387 královským podkomořím učinil.

Tito milci od krále neodstupovali a všude mu v provádění jeho záměrův pomáhali. Král rád spravedlnost hned na místě a bez okolkův činíval, a bývat prý vždy kromě loveckého psa kat v jeho průvodu, když po Praze chodíval. O těchto jeho procházkách po městě jeden starý letopisec český zprávu dává, že je nejraději přestrojen v šaty obecního člověka konával, sám ke všemu přihlédal, a tak ku příkladu mezi pekařky chodil, chleba kupoval, a cenil se s nimi a tržil. Byl-li chleb hodný a spravedlivý, zaplatil jej a odešel; pakli chleb byl malý, tehdy tu nějaký podvod poznal, a znáti se jim dada pobral jim chleb a kázal chudým dáti aneb jím ve školách žáky poděliti; pak toho hospodáře na statku, druhého i na hrdle trestal. Též tak prý činil řezníkům, šenkýřům a všem řemeslníkům, ač jest v jiném a jiném přestrojení ku každému řemeslníku a obchodu chodil a zdali spravedlivě dělají neb prodávají je zkoušel. Jednou prý také na vinici kopat šel, aby i tam shlédl, kterak se mezi vinaři děje, a tak jest prý tam jako jiný dělník celý den kopal; a tu zvěděv všecko do vůle ustanovil potom, aby ti dělníci o poledni, když jedí, hodinu sobě odpočívali, a také určil, v kterou dobu s vinic sejíti mají. Takto vykonával král Václav sám úřad městského dozorce, všechny podvody na míře a váze hned na místě trestával, chudých proti bohatým se zastával, židův proti křesťanům se ujímal, jestliže který úředník neb sluha zemský neb městský své moci špatně užíval, hned jej přísně káral, co se nepřádného v domích a rodinách, a zvláště u tehdejších spustlých kněží děje, pilně vyzvídal, a podle svého způsobu rychlou spravedlnost konal. Miloval však prý také noční potulky, a tentýž starý letopisec toliko o tom tato slova poznamenal: „bylo by prý mnoho o tom psáti, co jest on s kumpany (to jest bezpochyby se svými milci) páchal, po noci se po Praze túlaje i jiného čině: ale to opustím; jedno milý pane Bože, rač se smilovati nad jeho milú duší!“ Však buď jak buď, obecný lid si

vládu krále Václava velmi liboval, zvláště že při stálém, od Karla utvrzeném pokoji nebylo mimořádných berní, kterých ještě sám císař Karel často vybírával, a Čechy za Václava zajisté mezi všemi zeměmi nejméně daněmi obtíženy byly.

Avšak pohříchu! král Václav jenom v malých, podřízených věcech velkým byl, v politickém ohledu, maje co král Český a Římský veliké říše spravovati, jenom malým byl, nezdědiv vysokého rozumu, moudrosti, vytrvalé péčlivosti a pracovitosti svého velikého otce. Proto také těžkostem svého panovnického povolání neodolával, jim se vyhýbal a konečně všechnu starost o politické věci mimo se pouštěl. V mladých létech honbu náruživě miloval a k tomuto vyražení příliš mnoho času sobě popřával. V královských lesích Křivoklátských, Žebráckých a Karlštejnských často mnoho neděl pilně všelikou zvěř honíval, při tom na Křivoklátě a Karlštejně, nejvíce pak na Točníce a na hradě Žebráce se svými milci, lovčími a holotami se zdržoval, a lovecké hody strojíval, o to, co se ve světě děje při tom málo se staraje. Veliké psy lovecké velmi miloval, a ve všech zemích dalekých a blízkých museli je proň skupovávati, a co byli psi největší a jemu nejmilejší, ti s ním v jeho ložnici i spávali, ve dne pak všude jej provázeli.

V pozdějších létech již méně honby si hleděl, za to však píti počal, jakž o tom pohříchu ještě spomínati budeme. K ženskému pohlaví choval se v mladších létech dosti chladně, a teprv v dospělejším věku naň ženské více působiti počaly.

Nechuť krále a milců jeho ku kněžím světáckým.

O jeho milcích, kteří jej mezi sebou měli, musíme ještě to doložiti, že se obyčejně ku kněžím s velkou nevážností chovali, a pomalu také krále k takovému chování s sebou strhli, ačkoliv jinak král Václav ku kostelům a klášterům vždy milostivým a štědrým býti se prokázal. Zdá se pak, že taková nechuť ku kněžím v této radě králově nejvíce od času, co se ve Vratislavi ona pohoršlivá, tak zvaná popská válka strhla, počátek svůj vzala. Při všech snahách císaře Karla, i arcibiskupův Arnošta a Jana Očka, nemohlo se české duchovenstvo předce uchrániti zlého působení a pohoršlivého příkladu, jakéž mu dávali kněží v Němcích, v Italii a Francii, v mravích zpustlí a povolání svého nehodní. I v Čechách kazilo se duchovenstvo přílišným bohatstvím, tak že světského statku svého více nežli svých kněžských povinností dbalo. Povídali tenkráte, ač v tom trochu přepínáno, že téměř třetina pozemkův v království Českém v rukou kněžských byla. Císař Karel i král Václav přísně zakazovali, aby zemských statkův nikdo kněžím neprodával, ačkoliv o výživu kněží vždy věrně péčovali, a také jinak dary a odkazy církevní jmění neustále rostlo. Ačkoliv v Čechách duchovenstvo v celku nikdy tak v nekázeň a nevázanost nekleslo, jako v zemích západních, nicméně nescházelo příkladův často velmi pohoršlivých, které se až do časův Husových vždy víc a více množily, zvláště že nástupci prvních dvou arcibiskupův k tomu s náležitou bedlivostí více nedohlédali. Nejvíce škodilo vtírání se cizozemcův, zvláště Němcův, na dobré praebendy, a vůbec bažení po tučném obroku. Mnohý dvě, tři i čtyry praebendy, jakož byly fary, kanovnictví a jiné veliké duchovní úřady v jedno spojovali, jen aby z toho mohli dobře živi býti a hýřiti, o vyplňování svých tolikerých na sebe přijatých povinností nejméně se starajíce. Bývali faráři, pouzí Němci v českých osadách, jazyka, mravů a potřeb lidu neznalí, a ti na svých farách usazovali duchovního Čecha, chudínkého a sprosťounkého, aby faru spravoval a důchody z ní pánu svému posýlal, který buď v Praze neb kdekoliv jinde ještě výnosnější živnost měl, často co prokurator čili advokát stranám ve přích sloužil, a vůbec věcmi stavu duchovnímu odpornými se zaměstnával. Dále pak pohoršlivé byly půtky mnichův žebravých s domácím světským kněžstvem. Tito mniši vázáni byli k svým generálům v Římě, od kterých pravidla a nařízení dostávali, a proto domácích biskupův často neposlouchali a jim vzdorovali. Byli také větším dílem Němci a jiní cizozemci, jak od svých generálův po rozličných zemích rozetrkáni jsou. Z takových i podobných příčin také v Čechách kněžstvo v nevážnost přicházelo, a králové milci své nechuti k němu často beze všeho ohledu uzdu pouštěli. Nejopovážlivěji počínal si z nich Hynčík Pluh z Rabštejna, který kněžím Domažlickým, chtějícím jej z

církve vyobcovati, vyřezáním jazyků a podobnou ohavnou pomstou hrozil.

Bratrstvo se znamením obruče a kladivka. Kaple Božího Těla v Praze.

1382.

Nejméně asi s počátku tohoto století, zajisté však již za panování císaře Karla bylo v Praze bratrstvo se znamením obruče a kladivka, o jehožto vlastním účelu však podrobných zpráv nemáme. Podle všeho zdá se však, že to byl odbor řádu svobodných zedníkův, kterýžto řád tehdaž již ve všech západních zemích rozšířen byl, a hlavně lidumilné účely měl. Nemohli než zámožní a vznešení mužové údy toho spolku býti, proto že aspoň na stavby velký náklad vedli. Údové nazývali se bratří, a volili sobě každoročně tři hejtmany, kteří byli představenými bratrstva, a kterým ostatní bratří ve všech slušných věcech poslušenstvím zavázáni byli. V samém čele bratrstva a jako ochránce jeho byl sám král Václav. Roku 1382 bylo 40 bratří z největšího dílu rození Čechové, přednější mužové, kněží, šlechtícové a měšťané, jako byli Václav Králík z Buřenic, Vyšehradský děkan a rada krále Václava, Vítek, probošt kollegiatní kapituly u sv. Jiljí, Jan, probošt křížovníkův Zderazských, Přibislav, kapitulní děkan u sv. Víta, Petr ze Všerub, kanovník Pražský a jiní. Hejtmany bratrstva byli toho roku Ješek Ocas ze Zásady, Zdimír ze Sedlce a Bučck z Heroltic.

Jako každé bratrstvo i každý cech tehdejšího času také bohosložebnou stránku pěstoval, a své oltáře ba i kostely a v nich své zvláštní pobožnosti míval, tak i bratrstvo se znamením obruče a kladivka ustanovilo si, že s přivolením a schválením krále Václava vlastní kostel u prostřed velikého rynku Nového města Pražského blíž věže, na které každoročně veškerému lidu svátosti se ukazovaly, sobě založí a jej znamenitým a výtečným dílem vystaví a vyzdobí. Zakládací listina byla v klášteře Zderazském dne 1. dubna 1382 sepsána a ode všech čtyřiceti bratří podepsána; i hned přikročilo se k dílu, a položily se základy ku kostelu ke cti těla a krve Páně, Panny Marie a svatých mučenníkův Šťastného a Zbožného (Felixe a Adaukta) čili zkrátka Božího Těla. Že pak vystavěn byl ve farním okrsku kostela sv. Václava na Zderaze, a farní služby se v něm nekonaly, nebyl kostelem, nýbrž jen kaplí zván. Byl prostranný a dosti vysoký, v sobě kulatý, a vystupovalo z něho osm menších a stejně vysokých kaplí dokola, které mu podobu osmihrané hvězdy dávaly. Na střeše u prostřed dost široká věže strměla. Bylo to stavení spůsobu gotického, velmi ozdobné jakož i neobyčejné, a původcové, kteří to spůsobili, že r. 1790 do gruntu pobořen byl, na národu Českém těžce se prohřešili. Okolo kostela byl hřbitov kulatou zoubkovanou zdí a čtyřmi branami obklíčený. Bratrstvo tři kněze při tom kostele zřídilo, kteří za zemřelé bratří zádušní mše čísti musili, a každý bratr pět kop grošův českých k tomu přispíval. S počátku stávala vedle kostela ještě věže za císaře Karla pro ukazování svatých ostatkův zřízená. Každoročně ku slavnosti dne svátostí bývaly říšské klénoty a svaté ostatky z Karlštejna, které se za nejpřednější poklad království Českého považovaly, sem přenášeny, a nad oltářem dole na veřejném místě postaveným všemu lidu ukazovány, což ode druhého pátku po velikonoci po celý oktav trvalo. I vždy ještě až do 15. století přicházeli k té slavnosti tisíce poutníkův ze všech končin křesťanského světa, a tu v kostele Božího Těla přehojné oběry skládaly, z čehož kostelu i bratrstvu veliké prospěchy vycházely. Po létech řečená věže byla rozebrána, a pro říšské klénoty a sv. ostatky stavívalo se lešení z venku okolo věže nad střechou kostelní, tak že odevšad dobře mohly býti viděny.

Kollej krále Václava. Přenešení kolleje Karlovy do nynějšího Karolínu. První národní třenice na universitě.

1380—1384.

Král Václav, pokud mu dáno bylo, šlepěji svého otce u zvelebování obecného učení Pražského chvalitebně následoval, zakoupiv již asi r. 1380 dům na zřízení nové kolleje na spůsob kolleje Karlovy, kterou dal nazvati kollejí krále Václava. Tato kollej byla, jak se zdá, výhradně pro theology a artisty čili mistry svobodného umění určena, kteří v ní své posluchárny a svého zvláštního probošta

měli. Stávala pak tato kollej na tehdejším Novém, nyní Ovocném trhu, kdež posud stojí dům pod číslem 573 vedle průchodního domu s tak nazvanou skleněnou uličkou.

Zároveň pak ukázala se potřeba, aby starší kollej Karlova dostala prostrannější a důstojnější stavení, nežli byl dům někdy Žida Lazara někde ve špinavé a úzké ulici Židovské. Král Václav i o to se postaral vydav mistrům té kolleje list dne 28. srpna 1383, kterýmž jim postoupil směnou za dům Lazarův znamenitý dům někdy Jana Rotlöva, bohatého měšťana a královského mincmistra za císaře Karla. Toto nové sídlo kolleje Karlovy, posavadní Karolín, byl pěkný dům s věžičkami, arkýři a jinými ozdobami hned od předešlého držitele svého, Jana Rotlöva, v tom spůsobu zvelebený, v jakém i potom byl, a již tehdaž tak rozsáhlý, jak až podnes jest. I zdá se, že toliko veliká síň, která potom napořád schůzemi, učenými hádkami a jinými akademickými slavnostmi, jako neméně zemskými sněmy a jinými veřejnými, stavovskými a obecními schůzemi tak velice proslavena jest, teprvé nyní v něm byla zřízena, i s kaplí ss. Kosmy a Damiana, nad níž ozdobná vížka do ulice byla. Přestěhování se mistrův do této nové kolleje Karlovy, protáhlo se až do roku 1386, v kterémžto roce nový rektor obecného učení již v ní zvolen byl.

Před touto novou kollejí Karlovou stával k západní straně již od časův Václava I. farní kostel sv. Havla, vedle něho na místě nynějšího Havelského kláštera farní škola, a odtud dále k západu táhly se až k Uhelnému trhu kotce soukenické a postřihačské, kteréž za císaře Karla asi mezi léty 1362—1373 ze Staroměstského rynku sem přenešeny byly. Byly dvoje, malé, hned u sv. Havla, které podnes jsou, a velké od nynější Sirkové ulice až k Uhelnému trhu, z kterých nyní jen dvě řady domů zbyly. U sv. Havla naproti malým kotcům již tenkrát byli tandléři, a říkalo se tam v tandléřích, nyní tandlmark.

V té míře, jak prociťoval národ Český k probuzenosti a sebevědomí, tak vždy více počal cítiti bezpráví, které se jemu děje osobivostí a pánovitostí Němcův do Čech přišlých. Jako ve městech úřady konšelské, tak v universitách a fakultách obecného učení Pražského všecky úřady, hodnosti a důchody měli větším dílem jenom Němci v rukou svých, i vedli všechnu správu jak nad obecným učením samým, tak i nad nižšími školami v celém království učení tomu poddanými. Kollegiati v kollejích byli tím samým také nejvíce Němci, a tak i kanovnické a jiné bohatší praebendy při kapitolách a jiných kostelích v Praze a na venkově oni mezi sebe rozdělovali. Čeští mistři a balakáři, jestliže se chtěli obživiti, museli prý se spokojovati obyčejně správou nižších škol po městečkách a po vsích. I nebylo divu, vždyť podle rozdělení Pražského učení na čtyry národy, Český, Polský, Bavorský a Saský obnášel národ Český s Moravany a Slováky, a pak s Poláky a neponěmčenými Slezáky, kteří se k němu přidávali, jenom asi šestý díl všeho počtu mistrův, bakalářův a žákův; i zůstával tedy při obsazování úřadův a praebend vždycky v menšině. Tak to s sebou přinášela všeobecnost Pražského učení, jakž ji císař Karel zavedl, když ještě ve všech okolních i dalekých zemích takového obecného učení nebylo. Od času však prvního založení mnoho již se změnilo, a povstalo znenáhla obecné učení ve Vídni, později také v Krakově a v některých městech německých; přirozeným během věcí muselo se pak obecné učení Pražské dostati do rukou českých, tak jakož tyto školy pouze ze jmění České země byly jsou zřízeny a nadány.

Stalo se pak, že dřív ještě, nežli se kollegiati z kolleje Karlovy z domu někdy Lazarova do svého nového sídla v domě někdy Rotlövova přestěhovali, již Čechové s druhými národy na universitě o obsazení míst v té kolleji rozhodně příti se počali. Bylo to za rektorství Konrada Soltova, Němce, r. 1384, když první veliká nevole o to se strhla, aby kolleje pouhými Němci osazeny nezůstávaly. Obě strany zanesly své stížnosti před arcibiskupa i před krále Václava. Král Václav zatím a jeho dvořané uznávali křivdu, která se Čechům podle posavádního řádu na obecném učení děje, že nadání nákladem celé země spůsobené naskrze jen cizozemci v užívání mají. Arcibiskup Jan z Jenštejna vydal 2. prosince 1384 rozsudek Němcům naskrze odporný, že totiž mají jen Čechové, a teprv, kdyžby se jich nedostávalo, osoby z jiných národů do kollejí přijímáni býti. Tu vzbouřili se Němci, a rektor Soltov proti tomu odvolání na papeže učinil. I počali mezi tím Němci proti Čechům zuřiti, a

mající všechnu moc v rukou všech prostředků užívali, aby Čechy přinutili k upuštění od takových prý nespravedlivých a nestydatých žádostí. Rektor Soltov všechno čtení v universitě zapověděl a nejtěžšími pokutami hrozil, kdoby proti zákazu předce četl anebo ke čtení se scházel. Čechové však zápovědi nedbajíce ozbrojeni do veřejných škol v kollejích přicházeli, čtení i hádání i všeliké jiné školní věci bez přestání vykonávali. Někteří hrubší lidé mezi Čechy také hruběji sobě počínali, a přestrojivše se, aby nebyli poznáni, času večerního a nočního v ulicích na rektora a jiné nejjizlivější německé mistry sobě počíhali, a dopadše jich notně je stloukli. Dá se pak mysliti, že při takovém kramolu ještě jiné výtržnosti se staly.

Že však papež v tuto při mezi Čechy a Němci se nevdával, a Němci ani u arcibiskupa ani u krále Václava ničeho pořídíti nemohli, musili se k mírnějším prostředkům nakloniti, tak že konečně přátelská smlouva mezi kollejí Karlovou s jedné, a národem Českým s druhé strany učiněna jest, podle které z dvanácti míst kollegiatských v kolleji Karlově deset míst Čechům náležeti, a dvě místa jak Čechům tak ostatním třem národům otevřena a přístupna býti mají. Po narovnání toho všeho stalo se teprv přestěhování kolleje Karlovy do nového stavení. Podobnou přednost vymohli si potom Čechové také v kolleji krále Václava a v kolleji Všech Svatých.

To byl první prospěch, jehož čeští vlastenci v dobývání náležité platnosti Čechův ve vlasti na cizincích dosáhli. Však z toho mezi českými a německými studenty napotom taková nevole a nepřízeň povstala, že Němci kde jen mohli svým českým kollegům všechno možné protivenství činili, a když měli společné schůze a vyražení, kteréž vždycky s mnohým pitím bývaly spojeny, tu žádný český student k nim se přimísiti nesměl, neboť jej hned ztryznili ba ještě hůř na něm svou zášť sobě provozovali.

A jako bylo na obecném učení Pražském, tak se též dělo mezi měšťany ve městech. Tu všude jenom Němci v městské radě seděli, Čechy mezi sebe připustiti nechtíce. Že pak Čechové počtem svým nyní již všude v českých městech převahu měli a se svými německými spoluměšťany stejná břemena nesouce také stejných práv s nimi účastni býti chtěli, počaly se prudké hádky a srocení, tím urputnější, čím spupněji sobě Němci počínali a čím ukrutněji, kde jen mohli, k Čechům se chovali. Služby Boží v Praze byly v klášterních chrámích vesměs pro Němce; Čechové se jen svých starých, nejvíce malých farních kostelův drželi, vyjma toliko Nové město Pražské, kdež hned od založení větší počet Čechův přebýval. V ostatních městech v Čechách a na Moravě býval tenkráte velký farní chrám jen pro Němce, Čechové pak a Moravané jen v pobočních kaplích k Bohu se modliti mohli.

Král Václav maje do Říma jeti nemohl. Zdědil vojvodství Luxenburské.

1383—1384.

Italie jsouc sama v sobě již ode mnoha století rozdělena a na mnohé strany rozpadlá vždy hůře snášela útisky jednotlivých násilníkův. Nyní tam francouzský princ, Ludvík z Anjou, se silnou mocí vpád učinil, a všickni, jak papež Urbas VI., tak knížata a lid italský, zvláště pak vlastencové italští, co byli přívrženci někdy Petrarky, slavného básníka, toužebně po králi Václavovi se ohlíželi, doufajíce od něho, jakožto krále Římského a císaře, že svou mocí zmatkům a svízelům v Italii konec učiní, a co jeho otec dovršiti nemohl, že on mladistvým duchem svým přemůže a v tě zemi žádoucí mír upevní. Krále Václava docházeli ze všech končin italských snažné žádosti, aby se zdvihl, a Italii od zkázy uchránil, ba jeden vlastenec, Antonín de Lemaco ve Veroně, končil svůj dlouhý prosebný list ku králi pohnutlivým oslovením: „Buď zdráv a přijď jediná ochrano bídné Italie!" Slibovali Václavovi, že v Římě s takovou slávou přijat a na císařství korunován bude, jako se žádnému z jeho předchůdcův nestalo.

Král Václav ustanovil se tedy na tom, že se do Italie s vojskem vypraví, i slíbil že v dubnu r. 1383 z Čech se zdvihne a svou Římskou jízdu nastoupí. Mezi tím chtěl v Němcích veřejný pořádek a mír upevniti, neboť se tam již zase kvasiti počalo. Položiv na den 11. března 1383 říšský sněm do Normberka po mocí knížat všeobecný pokoj smluvil, k kteréžto smlouvě však svobodná říšská města přistoupiti nechtěla, proto že měšťané knížatům nevěřili. Obapolná nedůvěra ustavičně se víc a více množila, a

rany počaly se k boji připravovati. Král
áclav neuměje tak jako jeho otec s ni-
í se obejíti, více jen co prostředník
ežli co pán nad nimi sobě počínal; avšak
edce knížata a města v Heidelberce
. července 1384 k jakémusi smíření a
ozumění přivedl. Zatím dávno minula
ůta, do které v Italii býti měl, a nyní
tak považlivých okolnostech dokonce
nějaké tažení do Říma mysliti ne-
ohl, neboť by byl sotva nějaké vojsko
své potřebě a pomoci z říše dostal.

Dne 7. prosince 1383 zemřel Václavův
tryc, vojvoda Václav Luxenbur-
ký, a podle starších rodinných smluv
ěla koruna Česká právo nápadnictví na
ojvodství Luxenburské. Pro-
ž se král Václav hned v Luxenbursko
ázal, a vyjednav záležitosti říšské v
rvenci 1384 s německými knížaty v Hei-
lberce, odtamtud do Luxenburka
jel, odkud některé své přátele za Rýnem
vštívil a až do konce tohoto roku 1384
m se zdržel. Odjížděje z Luxenburka do
ech ještě 10. prosince na cestě v Ko-
lenci českého pána Půtu z Často-
vic svým náměstkem a zemským hejt-
anem v Luxenburské zemi jmenoval.

---

terak se král Václav s arcibiskupem Janem z Jenštejna rozhněval.

1384.

Arcibiskup Jan z Jenštejna, jaký
yl ve svých mladších létech pán
yslí veselé a mravů uhlazených, tak se
ozději divně změnil, když byv sotva rok
rcibiskupem r. 1380 do těžké a nebez-
ečné nemoci upadl. Od té doby opustila
o mysl veselá a stal se pojednou velmi
zvážlivým a pobožným. Tu se stalo zas
ku 1382, že arcibiskup Magdebursk
erýž jako veliký počet tehdejších prae-
tův v říši více byl světských spůsobův,
i jednom hlučném plesu v tanci s paní
a slečnami najednou s podlahou domu
propadl, a sám s mnohými hostmi při
m do smrti se zabil. Tuto událost po-
žoval Jan z Jenštejna za trest
ží a za pokynutí nebes, aby také po-
ní činil, proto že sám dříve podobný ži-
t vedl, jako ten zabitý arcibiskup v
gdeburce. Tu se ještě více zasmušila
rsl jeho, i počal se nyní na těle i na
ší tryznit, a tak přísně a příkře se cho-
ti, že při veselém a jarobujném dvoře
ále Václava všecky na sebe rozmrzel. Mí-
sto důstojného arcipastýře přepiatým mrzu-
tým mnichem se činil, který pro samu kajicnost všemu lidu byl nemilý. Zavíral se nyní buď u Augustianských kanovníkův v Roudnici, buď u mnichův Kartusiánův na Smíchově u Prahy, nosil žíněný rubáš na těle pod hrubým oděvem, spával na zemi buď bibli buď jen kámen pod hlavu si dávaje, bičoval se až do krve, vydával se na mráz, až mu údy zimou ztuhly, mýval nohy žebrákům, běhával v noci z Roudnice na Říp, aby se tam modlil, posluhoval mnichům při stole a sám na zemi jídal. Častým postem své tělo již tak umořil, že v zimničnou nemoc upadl, která ho smyslův zbavovala, což se však za svaté vytržení považovalo. Svého zpovědníka k tomu měl, aby jej vždy i na veřejném místě za vlasy tahal, kdykoliv by něco neslušného na něm pozoroval.

Tento muž byl arcibiskupem Pražským, stálým legátem papežským ve třech německých biskupstvích, zpovědníkem a radou krále Václava, říšským a českým nejvyšším kancléřem, a zdá se, že co zpovědník králův takovou moc nad ním míti chtěl, jakou dal svému vlastnímu zpovědníku nad sebou. Aspoň to jisté jest, že králi často také v přítomnosti jiných osob přísně domlouvával, avšak krále tím více k zlosti popouzel. Při vší kajicnosti a osobní pokoře na své důstojnosti sobě velmi mnoho zakládal, náměstkem papežovým se nazýval, papeže však za pána světa považoval, a maje co arcibiskup český množství statkův, pevných hradův a zástupy četných zbrojných manův s jakousi pýchou na mladého krále Václava a ještě více na jeho dvůr a jeho milce pohlížel. Pro svou domýšlivost měl i s vlastní kapitulou tuhé spory, zaváděje nové řády a chtěje měniti staré zvyky v životě církevním. Největší hádky míval s ním často spomínaný slavný učenec, Vojtěch Ranconis de Ericino, kanovník a skolastik při hlavním chrámě u sv. Víta, který mimo jiné věci také s tím nebyl srozuměn, že Jan z Jenštejna den navštívení Panny Marie za svátek arcibiskupství Pražského vyhlásil a v tom od papeže Urbana VI. a potom Bonifacia IX. r. 1389 i potvrzen byl.

Při takovém obratu v chování arcibiskupa Jana z Jenštejna nemohlo arci přátelství mezi ním a králem dlouho trvati, a také se při nejbližší příležitosti přetrhlo. Králův milec a dvorský maršálek,

Jan Čúch ze Zásady, jeden z bratrstva se znamením obruče s kladivkem, byl majetníkem statku z Lobkovic nad Labem, a stavěl tam jez v řece blízko gruntův arcibiskupského dvora Neratovického, který k Roudnici patřil. Arcibiskupovi úředníci protivovali se této stavbě, a arcibiskup tvrdil, že řeka jemu patří, ač tomu tak nebylo. Když však pan Jan Čúch ze Zásady na to nedbal, a dále stavěl, tu přišli od arcibiskupa poslaní manové v letě roku 1384, dělníky se zbraněmi přepadli, rozehnali a jez rozkotali. Doneslo se to králi Václavovi na Karlštein, kterýž okamžitě velkým hněvem zahořev arcibiskupa před sebe na Karlštein obeslal. Že však arcibiskup tvrdošíjně na svém stál, dal jej Václav na několik dní na hradě uvězniti a jako r. 1381 kanovníkům Vratislavským nyní jemu učinil. Kázal totiž, aby pan Čúch na statcích arcibiskupových sám sobě náhrady za svou škodu vzal. I s obzvláštní chutí přepadávali královští služebníci arcibiskupské dvory, odháněli z nich dobytek, vyprázdňovali sejpky, vylovili rybníky a tak arcibiskupovi prý do šesti tisíc kop grošův českých škody nadělali. Arcibiskupovi lidé se ovšem bránili jak mohli, a tak se toto násilí také neobešlo bez boje, při kterém se již ohnivou zbraní střílelo. Jednomu královskému střelci, který prý chtěl po arcibiskupském člověku střeliti, roztrhla se střelba, které prý se puška říkalo, a ucho mu utrhla. Podle toho byla tato střelba snad již ručnice, která se prachem nabíjela, ač Čechové potom jen hrubá děla puškami nazývali. Jest to první bezpečná zpráva v starých pamětech českých, v které se o užívání střelby zápalným prachem v Čechách zmínka činí. Bylo to okolo 10. června 1384.

Arcibiskup rozhněvav se takto s králem na dobro, déle jeho kancléřem zůstati nemohl, jakož také král Václav téhož času jednoho ze svých milců, kteréž měl mezi kněžstvem, Hanka čili Jana Brunonova syna, probošta Lebuského a posavadního podkomoří, nejvyšším kancléřem království Českého jmenoval.

Dostavení vysokého kůru nového chrámu u sv. Víta na hradě Pr

1385.

Dne 12. června 1385 právě v č
ních služeb zavřel Petr Parl
nutí na vysokém kůru nového
chrámu u sv. Víta za ředitelství
zorství kanovníka Václava
ckého z Radče, jehož poprsí
na hořejších chodbách téhož chrá
chází.

Zavřením hořejší klenby dodělá
ve hlavních věcech ona část hlavní
mu, která napotom po vyhoření
až do našich časův se zachovala.
shozena jest u vnitř chrámu pro
nižší střecha, která dolejší část pr
ní lodi od hořejší dělila, tak ž
vnitřek chrámového kůru ve své
sti a velebnosti oku se objevil. Kd
vše bylo upraveno, stalo se dne 1
téhož roku slavné zasvěcení toho
dokonaného kůru chrámového
Panny Marie a sv. Víta. Zas
vykonával arcibiskup Jan z Jenšt
u přítomnosti královny Johanny,
i mnoha znamenitých osob stavu d
ního a světského, a potom všemu p
ve svém arcibiskupském dvoře v M
městě Pražském slavnou hostinu vy
při které i královna se dala najíti
Václav bezpochyby z úmyslu na n
svůj hrad, bezpochyby Křivoklát,
stranil, aby se s arcibiskupem sej
musel. Jeho otec, císař Karel, ne
se již pohledu na vysoké klenutí
z vnitřka, neboť již od sedmi let
val v rodním hrobě u prostřed do
Marianského kůru. Na této již
části chrámu dodělával potom
Parléř ještě po sedm let ven
ozdoby, do kůru nové stolice řezal
věci upravoval, tak že teprv r. 13
ložen býti mohl základ k dalšímu s
hlavní lodi chrámu toho.

Kterak se králův bratr Sigmunt uh koruny domáhati musel.

1382—1387.

Sigmunt, druhorozený syn
Karla, markhrabě Braniborský a se
dcerou krále Ludvíka Uherského, M
zasíbený, musel se sňatku s
potom koruny Uherské těžce dom
Starý Ludvík, král Uherský a P

mu nastávajícímu zeti nápadni-
oboje království pojistiti, a ode-
v červenci r. 1382 správu králov-
kého, ač, Sigmunt tehdáž teprv 14
svého počítal. Starý král Ludvík
se o něm, že bude dobrým pa-
; Sigmunt byl ovšem ráznější
ní svém, nežli jeho bratr Václav,
vaha jeho neměla nic té pocti-
clavovy do sebe, an se povždy
ko člověk věrolomný, neupřímný,
soběcký, mnohým vášním podlé-
košnictví miloval. Za krátký čas
řel král Ludvík dne 11. září
rnavě, a Uhři hned na to 17. září
vu nevěstu, 12letou Marii, v
m Bělehradě na království Uher-
novali. V Polště však povstal
i t, kníže Mazovský, z Piasto-
chtěl Polským králem býti, tak že
n t, co nápadník Ludvíkových
isledujícího leta 1383 proti němu
sti musel, v které ničeho nepo-
lovna Alžběta, vdova po Lud-
ala pak r. 1384 Polákům svou
enou dceru Hedvíku za krá-
y v Krakově sídlem byla, načež
vo vladařství v Polště konec vza-
se tedy Sigmunt, aby mu nevě-
Marie Uherská k manžel-
ina byla. Avšak královna vdova
a, jsouc sama panování chtivá,
se svatbou, majíc v tom pod-
palatina uherského, Mikuláše
Rozhněval se Sigmunt, odešel
o Čech a do svého markhrabství
ského, a počal v květnu r. 1385
h a na Moravě vojsko najímati,
svému právu v Uhřích dopomoci
ilkou v Polště a nynějším zřizo-
ojska do velkých dluhův upadl,
rní svým bratřím a moravským
Braniborsko v zástavu dáti chtěl.
e jeho věc v Uhřích náhle obrá-
á nespokojená strana v Uhřích
na trůn Neapolského krále Kar-
ím Dráčského, který 3. září
eni v Dalmacii s vojskem přistál.
rozmyslila stará královna Alžběta,
toho druhého protivníka zbavila,
běte Sigmunda nazpět do Uher
a k jeho svatbě s mladou králov-
ří, svou dcerou, přivolení dala.
ven jest sňatek Sigmuntův s Ma-
ěsíci říjnu 1385; Karel Dráčský
chle Dalmacie a Chorvatska se
a Uhři tak houfně k němu se při-
e přímo na Budín mohl táhnouti.
Sigmunt musel v prosinci 1385 zase do Čech jíti, aby ještě větší vojsko sebral, a novému nepříteli mohl čeliti. Mezi tím časem zachovala se stará královna Alžběta ve spolku s palatinem Garou k svému stryci, Karlu Dráčskému, velmi hanebným, podvodným a ukrutným spůsobem. Když totiž Karel Budína se zmocnil, měly se k němu stará i mladá královna velmi přívětivě, vítajíce ho jako svého osvoboditele. On pak se dal 31. prosince 1385 v Královském Bělehradě za krále Uherského korunovati, a obě královny při tom býti musely. Tu zželelo se mnohým Uhrům mladé královny své Marie, která tímto skutkem o korunu oloupena byla, a počali k ní lnouti. Však tím osmělená stará královna Alžběta hned zrádu obmýšlela, a pomocí Gary také vyvedla. Bylo to 7. února 1386, i pozván jest na hradě Budínském král Karel od Alžběty, aby ji na jejích pokojích navštívil, žeby mu měla důležité zprávy od svého zetě, Sigmunta, vyříditi. Sotva se Karel dostavil, tu již také palatin Gara a uherský šlechtic Blažej Forgáč ku královně vešli, jakoby od ní odpuštění vzíti chtěli. I tu hned Forgáč své šavle dobyv do krále Karla sekal, až bez ducha na zem sklesl. Stal se hrozný pokřik na hradě, Gara maje lidi své na pohotově, Karlovy Charvaty a Neapolitany ze hradu vytlačil, a zase předešlou vládu královny Alžběty obnovil. Že pak Karel Dráčský nebyl hned mrtev, a jeho rány ještě se i zahojiti mohly, tu byl u vězení 24. února na dobro doražen. Zdá se, že Sigmunt ještě v Čechách zaměstnaný, a jeho manželka, královna Marie, neměli účastenství v této vraždě úkladné, avšak stará Alžběta nyní zase zhrdla a svého zetě Sigmunta ku vládě připustiti nechtěla. V nouzi své o peníze zastavil Sigmunt některý kus Uherské země při moravských hranicích strýcům svým, Joštovi a Prokopovi, markhrabatům Moravským, a to bez svolení stavů uherských. Z toho si brala Alžběta příčinu proti Sigmuntovi, kterýž nyní spoléhaje se na své vojsko a na pomoc od svého bratra, krále Českého, počal válku s Alžbětou, tchýní svou, v níž nic rozhodného neprovedl. Nyní zdálo se samému králi Václavovi, že potřebí jest, aby svému bratru Sigmuntovi svou pomocí přispěl. I sebrav veliké vojsko v Čechách vypravil se s ním sám osobně v měsíci dubnu 1386 do Uher; dne 1. května proniknl až k Rábu, a před tím mě-

stem táborem se položil. Obě Uherské královny samy teď nahlídly, žeby spojené moci Luxenburkův odolati nemohly; i přišedše 1. května samy osobně do Rábu svou při se Sigmuntem a jeho Moravskými strýci Římskému a Českému králi Václavovi na rozsouzení daly. Po dvanáctidenním vyjednávání učinil král Václav 12. května mocný rozsudek, že žádná strana nemá druhé toho, co se stalo, ve zlém spomínati, že královna matka Alžběta od vlády upustí a na své věno obmezena zůstane, že markhrabě Sigmunt, manžel královny Marie, nejvyšším hejtmanem království Uherského bude, že země Uherská jeho dluhy převezme a jisté krajiny u moravských a rakouských hranic jemu k výživě odevzdá. Také se musely obě královny Václavovi přísahou zavázati, že bez jeho srozumění Sigmunta za krále Uherského korunovati nedají. Václav totiž nemaje pravé bratrské lásky k tomu Sigmuntovi, chtěl ještě nad ním jako starší bratr nějaké poručnictví provozovati.

Obě královny nemínily se těmito přísahami přísně dáti vázati, avšak zatím strašnou pomstu připravila jim strana zabitého Karla Dráčského. Jely obě královny 25. července 1386 pro vyražení do Charvat mající v průvodu svém Mikuláše Garu, Blaženeje Forgáče a jiné dvořany. Tu na ně Horvathy, hlava strany Neapolské, s lidem svým vyskočil, po krátkém boji Mikuláše Garu před očima obou královen rozsekal, ostatní mužské též pobil, Alžbětu a Marii co zajaté do Krupé v Charvatsku, a potom do Nového Hradu v Dalmacii zavezl. Z toho byl velký zmatek v Uhřích, a všichni nyní rádi Sigmunta přijali a vládu jemu odevzdali. Sigmunt činil přípravy, aby svou manželku a tchýni osvobodil, zároveň s Benátčany se smluvil, aby Charvatům královny přes moře do Neapolska vyvezti nedali. V Novém Hradě, kde obě královny v zajetí vězely, Horváthův bratr správu měl, kterýž vida, že se vojsku Benátskému, hrad obléhajícímu, neubrání, při prvním útoku na hrad královnu Alžbětu zardousiti, a mrtvolu prakem přes hradní zeď na obléhatele vyhoditi dal, hroze, že Marii totéž učiní, neupustí-li se od dobývání hradu. Stalo se to na počátku ledna 1387. Sigmunt vyjednával s Horváthym a zároveň též se stavy uherskými, kteří nyní rádi se s ním smluvili a za krále jej přijali. Dne 31. března 1387 byl ve hlavním chr Královském Bělehradě slavným spů korunou sv. Štěpána korunován, i t tom do Charvat, kdež Horváthy kr Marii pod výminkami dříve smluv na svobodu propustil, s kterou ji Sigmunt společně se uvázal v vání v království Uherském.

Mezi tím časem, co se takové Uhřích dály, byla Mariina sestra, víka, r. 1384 v Krakově na krá Polské korunována, a Poláci jí d manžela velkého knížete Litevského gajla, syna velikého knížete Ol který přiznávaje se již k církvi přijev do Krakova na víru římsk lickou a na nové jméno Vladisla křtiti se dal, a tudy s rukou He r. 1386 království Polské obdržel.

Král Vladislav Jagajlo, datel nového panujícího domu Jag vicův čili Jagellonův, i jeho cí v Polště byli vždy pokojnými so České říše na východě. Sigmunt xenburka zas položil první k trvalému spojení koruny České runou Uherskou, sám pak 50 let v U panoval.

Smrt královny Johanny. Markhrabě uvázal se v Braniborsko. Výtržnost biskupství Olomoucké.

1386—1388.

První Václavova manželka, Jo na Bavorská, stala se nevinnou Václavovy libůstky, že zamilované své do ložnice brával. Stalo se v t před novým rokem, bezpochyby na štěině anebo na Křivoklátě, 31. pro 1386: královna náhodou z lůžka probudivši psa velikého loveckého, tuto spal u nohou lůžka králova. I v čil pes a nepoznaje paní své na ni se za krk ji chopil a než pomoc přišla rdousil. Mrtvola byla 11. ledna 1387 v štěře Zbraslavském pochován vdovělá císařovna Alžběta, marki Jošt a jiní knížata byli na tom smu pohřebu, král Václav však pro ve litost k němu přijíti nemohl. Byla lovna Johanna ctnostná a bohabojná clava ode mnoha prostopášností o cela, však dětí s ním neměla.

Markhrabata Moravští Jošt a kop, byli lidé podivní, nemajíce nic chetného do sebe, a toliko vlastního hledíce. Když se nyní bratranec

nunt, Uherským králem stal, tu
l Jošt příležitost svou, aby na něm
markhrabství Braniborské vyloudil,
v podle ustanovení císaře Karla na
n Zhořelický a král Václav bližší
měli. Sigmunt byl za pomoc v U-
poskytnutou Joštovi a Prokopovi
sumy dlužen, a byl by se rád s nimi
oji o to smluvil, avšak nemírné po-
ání markhraběte Jošta protáhlo to
ní až do r. 1388.

Joštovi se píše, že prý byl nej-
jším knížetem svého času, k čemuž
podobalo se, neboť požívaje z mlá-
zvláštní lásky svého vznešeného
, císaře Karla, záhy k naukám ve-
yl a miloval literaturu, avšak niko-
k velice, aby si kněh kupoval; on
toliko půjčoval. Skrblivost a chti-
jeho byly totiž mnohem větší, nežli
na jeho láska k naukám; chytrostí,
vostí a zištností převyšoval zajisté
y své bratří a bratrance. Proto jeho
vání se Sigmuntem tak dlouho tr-
Sigmunt chtěl mu Braniborsko již
5 do zástavy dáti, avšak tehdy sta-
té země tomu nechtěli, proto že to
ustanovením císaře Karla bylo. Sig-
se musel vzdáti týdenních důchodů
nohorské urbury, jež mu otec, císař
, vykázal, a králi Václavovi je po-
ti, potom musel také své bližší prá-
nástupnictví na trůn Český svému
ímu bratru , Janu Zhořelickému, po-
ti, a když se to stalo, tu teprv král
v a Jan Zhořelický k tomu svolili,
Braniborsko Joštovi v zástavu dáti
Markhrabě Jošt tedy r. 1388 ujal
niborsko a stal se tím samým i
kým kurfürstem, proto že vojvoda
avorský již nežil. Bratr jeho Prokop
titulův, a však jenom podle jména,
l.

ho samého roku odevzdal král Vác-
oštovi také vojvodství Luxen-
ké, z příčin ovšem nyní již ne-
ch.

počátku roku 1387 přijel biskup O-
cký, Petr III. řečený Jelito, do
tčiny, města Landskrona, již
en, a tu dne 13. února téhož roku i
načež v klášteře Augustianském
diskroně, jejž založil, slavně pohřben
eho náhrobek se tam až do husit-
válek zachoval. Byl 13 let biskupem
hurským v Grisonii, 4 léta biskupem
Litomyšlským, 8 let arcibiskupem
Magdeburským, a 6 let moravskou církev spravoval. Po uprázdnění biskupské stolice v Olomouci usilovali Jošt a Prokop, markhrabata Moravská, o to, aby bratr jejich Jan Soběslav, biskup Litomyšlský, kterého již před tím na Moravě biskupem míti chtěli, na Olomouckou stolici dosedl, v čemž i král Václav jim po vůli učiniti chtěl. Tomu však Olomoucká kapitola silně na odpor se postavila, obávajíc se, že když tato markhrabata pro svou známou chtivost a hrabivost již dříve duchovních statků zkracovali, nyní by jich, když by bratr jejich Olomouckým biskupem byl, tím více ve svou moc dostali. Obrátila se kapitula v té příčině k papeži, aby Jana Soběslava v Olomouci nepotvrdil. Markhrabata však hned ve jménu svého bratra biskupských statků se zmocnili, a českého nejvyššího maršálka, Jindřicha z Lipé správcem nad těmi statky učinili, týrajíce kanovníky a mnohé škody kapitule způsobujíce. Papež pak chtě oběma stranám zadost učiniti, na představení krále Václava toho Jana Soběslava, biskupa Litomyšlského, ještě téhož roku 1387 za patriarchu Akvilejského povýšil. Tam týž Jan Soběslav hodnosti té až do r. 1394 užíval, a 12. října řečeného roku na hradě Videmském násilnou smrtí umřel. Na uprázdněnou stolici Olomouckou dosazen jest kněz Mikuláš z Rosenburka, rodem Němec z Brýsgavy, před tím probošt u sv. Petra v Brně a biskup Kostnický; avšak pro veliké překážky, jež mu markhrabata kladli, teprv 20. prosince 1388 na svou novou biskupskou stolici dosednouti mohl. Do Litomyšle dosazen jest na biskupství r. 1387 Jan IV., dosavadní notář krále Václava. A jako na Moravě zvláště markhrabě Prokop biskupovi Olomouckému a jeho kapitole jak jen mohl škodil, tak toho času počali pánové a rytíři jak v Čechách tak i na Moravě velmi krutě k duchovním se chovati, vysýlajíce loupežníky na ně, kteří jim dvory vytloukali, jímajíce je, vězeními je mučíce, ano prý i kostelních pokladův jim násilně berouce. Kněžstvo vydávalo církevní klatby na prostopášníky a škůdce své, že pak tito mocných podporovatelův měli, málo to pomáhalo, a takové násilí proti kněžstvu drahně let trvalo.

První panská vzpoura proti králi Václavovi.

1387—1388.

Blažená doba, kterou císař Karel v Čechách způsobil, a z které se Čechové ještě za prvních deset let panování krále Václava radovali, tak že v zemi pokoj a bezpečnost panovaly a vůbec veliký blahobyt všude se uhostil, tato doba již během roku 1387 svého konce došla. Zemští pánové to asi již po delší čas těžce nesli, že král Václav dvořany z nižší šlechty se otočil a často rychlou spravedlnost koná, která snad vždycky s obvyklým starým soudním řádem se nesrovnávala. I stalo se, že jeden z nejpřednějších zemských pánův, Markvard z Wartenberka a na Kosti, bývalý nejvyšší mistr královské komory za Karla, mladší bratr nejvyššího purkhrabí Petra z Wartenberka a pán hradu Žlebského, Robozeckého a Zbirožského, výrokem krále Václava v nějaké rozepři prohrál. To bylo příčinou, že se stal prvním obnovitelem bývalých smutných záští a domácích nepokojů v Čechách. Vypověděl totiž r. 1387 válku králi a celému království, i hned dosti spojenců a pomocníků našel, kteří s ním počali v zemi loupiti, v jeho jméně veřejné silnice znepokojovati, kupce přepadávati, pokojné obyvatele šacovati a tomu podobné násilí provozovati. Jeho příklad následoval pan Ješek z Kolovrat na Kornhauze, a podobně počal veřejný pokoj rušiti. Král Václav, rozhněvav se na to, musel v nejtužší zimě na začátku roku 1388 celou zemskou hotovost svolati a do pole proti oběma postaviti. Že však pan z Wartenberka váší mocí králově vzdoroval, stala se domácí válka proti všemu očekávání velmi považlivá a zatáhla se až do léta. Královské vojsko Žleby obehnalo, hrad útokem vzalo a rozbořilo. Také na Rohozec a Zbiroh u táhli, těm hradům totéž učinili, a také pana z Wartenberka zajali a do vězení odvedli. Potom táhli královští proti panu z Kolovrat, Kornhauzu dobyli a jej také pobořili. Pan Markvard z Wartenberka prý se potom až do r. 1392 ve vězení trápil až v něm se umořil. A tak byl po nemalých záhubách na ten čas v zemi zase pokoj zjednán.

Kterak Václav, rozmrzev se na nepořádky v Němcích, německou korunu chtěl složiti.

1388—1389.

Zemský mír v roce 1384 v Heidelberce na čtyry léta v Německé říši ohlášený netrval ani rok. Vojvodové Rakouští obnovili 1385 válku se spolkem Švýcarským, kterýž k veliké jednotě německých říšských měst přistoupil, a Rakušany 9. července 1386 u Sempachu slavně porazil. Sám Leopold, vojvoda Rakouský v té bitvě padl. Král Václav ujímal se měst proti knížatům, a tito zas úžeji se proti městům spojili. I jel r. 1387 do Němec, aby zemský mír zas obnovil, a s velkým namáháním v Mergentheimě 5. listopadu 1387 knížata a města smířil, a mír mezi nimi aspoň na rok zjednal. Avšak německým knížatům o mír nešlo, každý chtěl jen svou vůli provozovati a ve všeobecném zmatku pro sebe loviti. Netrvalo ani čtrnácte dní, a tu již zas vojvodové Bavorští, jmenovitě Bedřich, ten mír zrušili, tak že válka knížat a pánův proti městům s obnovenou silou v celé říši vypukla. Král Václav musel se měst ujímati, a Bavorskému Bedřichovi 5. února 1388 válku vypověděl, čehož se Bedřich ulekl, a za milostivé rozsouzení své věci proti městům žádal. Zvolen jest za rozsudí falckrabě Ruprecht starší, kterýž stranám uložil, aby sobě zadost činily a mír dále nerušily. V tom čase byl Václav v Čechách zaneprázdněn vzpourou pána z Wartenberka, a nemohl s velkým důrazem v Němcích vystoupiti; i tu Bavorští knížata nemínili, aby dané sliby splnili, a zas všecko stálo v plamenu proti sobě. Knížata a města zamykala se za silnými hradbami, a v otevřeném kraji děly se strašlivé záhuby, až to přišlo k velké bitvě 24. srpna 1388 u Döffingenu, v které strana měst na hlavu poražena byla, a ještě mnoho jiných škod utrpěla.

Král Václav vida, kterak v Němcích nikdo poslouchati, a všickni jen svou vůli provozovati chtějí, a že knížatům i nejslavnější přísahy nic neplatí, rozmrzel se na všecko a počal o tom mluviti, že se sebe složí břímě koruny německé, toliko o to dbaje, aby tato koruna při jeho rodu Luxenburském zůstala. Přišel v listopadu 1388 k němu na Žebrák vojvoda Rudolf Saský, a ten mu to dal písemně, že kdyby Václav německou korunu složil, nikomu jinému, než jeho bra

trům neb bratrancům při nové volbě hlasu svého dá.

Václav myslil na Jošta, markhrabě te Moravského, který stav se nyní kurfürstem Braniborským a vojvodou Luxenburským, rád by se byl na německý trůn posadil, a proto také s kurfürsty a s vojvodami Rakouskými již o jejich hlasy při nové volbě vyjednával. Avšak Václav při svém úmyslu dlouho nesetrval, a snad se toho obával, žeby jeho žistný bratranec Jošt co Německý král příliš veliké moci nabyl a jemu samému mohl škoditi. A tak proti svému lepšímu přesvědčení nepoděkoval se Václav z vlády v Němcích a při své nesamostatnosti raději zůstal hříčkou v rukou stran proti sobě brojících.

Král Václav oženil se s Žofií Bavorskou.

1389.

Král Václav podporovav dříve města v říši, když na hlavu poražena byla, potom je opustil. Takovou nestatečností doufal sobě získati dobrou vůli knížat, a nicméně s velkým namáháním k tomu je dostal, že se do Chebu na říšský sněm dostavili, jejž jim v dubnu 1389 položil. Na tom sněmě prý nejvíce vojvodové Bavorští k tomu ho dostali, že jednotu říšských měst jakožto proti zákonům zřízenou za neplatnou vyhlásil a na její zrušení naléhal. Že pak král Václav na tom říšském sněmu s vojvodami Bavorskými skutečně se spřátelil, vysvítá z toho, že se ještě téhož roku 1389 a však již neznámého dne jsa právě vdovcem s Žofií Bavorskou, dcerou vojvody Jana seděním v Mnichově oženil. Nevěstin strýc, vojvoda Bedřich Bavorský, sám prý ji k ženichovi do Prahy přivezl. Byla mladá, krásná, mysli skromné, pobožná a dobrotivá, a po celý život králi Václavovi věrnou družkou býti se prokázala. Avšak Václav také s ní, jako s Johannou, dětí nezplodil, a bylo se již nyní čeho báti, že rod Luxenburský potomstva míti nebude. Neboť Sigmunt, král Uherský, s Marií, a markhrabě Jošt se svou manželkou posavade dětí neměli; markhrabě Prokop zůstal neženat, a Jan, vojvoda Zhořelický, oženiv se 10. února 1388 s Richardkou, dcerou nešťastného krále Švédského, Albrechta Meklenburského, ztratil ji brzy zase, zplodiv s ní toliko dceru Alžbětu.

Bouřka proti Pražským Židům.

1389.

Právě byl král Václav v Chebu, kde s říšskými knížaty o novém zemském míru vyjednával, když se v Praze taková krutá a krvavá bouřka proti Židům strhla, jaké, co paměť lidská sahá, ani dříve ani potom nebylo. Židé byli jako již za starodávna, pod přímou vládou královou; král je chránil a od křesťanův jim ubližovati nedával, avšak také jejich jmění za královské jmění považoval, které vlastně náleželo komoře jeho královské. Proto musili Židé králům peněz dávati, kdykoliv toho žádali, a často bývali ovšem násilím do posledního haléře vybráni, aby jako včely na novo nových peněz snášeli. Za Václava se jim velmi dobře vedlo, neboť on byl dobrý hospodář, nemíval potřebí, je šacovati, a oni požívajíce jeho královské ochrany bezpochyby pýchali, tak že Pražská lůza vždy více v nenávist si je brala. Tehdejší židovské město nebylo ještě tak veliké, jako později, a jenom několik ulic obsahovalo. Ve hlavní ulici stála posavadní tak zvaná staronová škola, vedle níž stojí podnes židovský dům obecní; také již starý židovský hřbitov tenkráte blíž břehu řeky Vltavy se rozkládal. Na Novém městě měli Židé veliké všeobecné pohřebiště v místech tak zvané Židovské zahrady.

Příčina bouře byla taková. V pašijový týden šel v čas nešporní kněz křesťanský židovskou ulicí s večeří Páně k nemocnému křesťanu. Židé dle obyčeje svého ve velkých zástupích na ulici zevlující brali si pohoršení z toho, a shlukše se po knězi kamením házeli, až mu prý tu drahou svátost z rukou vyrazili, křičíce: „kamenujme toho, který se za syna Božího vydával! Proklet ten, kterého ve svých rukou držíš!“ a podobně. Kněz musel útěkem se spasiti. Jakmile vrchnost městská o takové výtržnosti zprávu dostala, hned své dráby vyslavši, Židy kteří se toho skutku dopustili, zajmouti a jakž toho zasluhovali, potrestati dala. Však nezůstalo při tom. V Boží hod velikonoční, 18. dubna, jali se kněží po kostelích Pražských s kazatelen pomstu na Židy volati, mluvíce k lidu asi v tento smysl: „Nepomstíte-li křivdy a hanby Ježíši Kristu učiněné, nežli rok mine, šeredně zahanbeni budete.“ I stalo se hned veliké srocení lidu, a všechna lůza ozbro-

jíval se kopími, šípy a kameny do Židovských ulic se sbíhala. Městská rada napomínala ten lid co nejdůtklivěji, aby výtržnosti nečinil, ujišťujíc, že Židé, kteří vinnými nalezeny budou, přísnému trestu neujdou. A však lid maje za to, že milostí Boží nadšen jest, neposlouchal radních pánův, a vyskytl se tu jakýsi Ješek příjmím Čtverhraný, kterýž křičel: „Lépe, aby všickni Židé pošli, než aby křesťané zahynouti měli!“ I valily se zástupy rozvztekleného lidu neodolatelnou mocí do Židův, na potkání všecko zabíjeli a v domích obeň položili. Kdo z plamenův vyskočiti chtěl, nazpět do nich vhozen jest, a bylo zabíjení a drancování bez míry, tak že v krátké době prý tři tisíce Židův buď železem buď ohněm přišlo o život. Jenom nějaký počet Židovek a dětí při životě zachráněn a na radní domy přiveden jest, kde je pokřtili, aby se na ně rozsápaná lůza nedobyla a jich nezabila.

Král Václav uslyšev ve Chebě o tom, co se v Praze stalo, jednání říšského sněmu zkrátil, 5. května 1389 vyjednaný zemský mír v Němcích na šest let ohlásil, a potom do Prahy pospíchal. Nevíme již, kterak účastníky této neslýchané bouře potrestal, můžeme se však toho domysliti, vědouce, jak velice krátkou spravedlivost podle svého spůsobu miloval. Kdo v Židech co naloupil, peníze, zlato, stříbro a jiné klénoty, musel to na radní domy přinésti a tam složiti; a bylo pět tun samého stříbra, které královská komora, jíž všechno židovské jmění náleželo, zabavila. —

Smrt papeže Urbana VI. Nový papež Bonifac IX.

1389—1390.

Papež Urban VI. umřel v Římě 15. října 1389. Král Václav jakkoliv v jeho poslušenství zůstával, nicméně chladně k němu se choval, proto že to byl muž přeplatě přísnosti a při tom hrdomyslný ku světským knížatům. Papež Urban ještě před svou smrtí svátek navštívení Panny Marie působením Jana z Jenštejna, arcibiskupa Pražského v diecezi Pražské zavedený, v celé církvi katolické světiti přikázal, z čehož Jan z Jenštejna velké potěšení měl, proto že pro ten svátek i s vlastní kapitulou spory měl. Druhé ustanovení Urbanovo bylo, že se má křesťanské milostivé léto nikoliv teprv po stu létech, jako za starodávna, ani po padesáti létech, jako dotud, nýbrž každého 33. roku slaviti, a to proto, že tolik let Kristus Pán žil na světě, a že to jest také prostřední čas věku lidského.

Kardinálové zemřelého papeže sestoupili se v konklave, a zvolili 9. listopadu 1389 papeže Bonifacia IX., kterému nyní bylo vykonati obě ustanovení od jeho předchůdce učiněná. Milostivé léto slavilo se tudyž v samém Římě hned roku následujícího 1390. Putovali tam z celého křesťanstva římsko-katolického, zvláště pak z zemí koruny České nesčíslní poutníci, vykonávajíce skutky kajícnosti jakž nařízeny byly, a dosahujíce od církve zvěstovaných odpustkův.

Králi Václavovi byl tento nový papež Bonifac mnohem milejší, nežli jeho předchůdce, proto že byl chování vlídného a měl podajnější povahu. Proto také počal Václav o tom mysliti, žeby nyní spíše mohl do Říma přijeti a tam císařskou korunu přijmouti. Vypravil tedy jednoho ze svých rad, doktora Ubaldina z Florencie, a svého zpovědníka, Minoritu Mikuláše, k novému papeži do Říma, aby si od něho duchovních milostí vyprosil, to jest jmenovitě, aby papež k tomu své povolení dal, aby se od kostelův a klášterův pro Václava, jakožto Římského krále podle jmění každého desátky na jeho Římskou jízdu vybírati směly, potom aby papež pro Prahu a Čechy zvláštní milostivé léto ustanovil, tak aby všichni ti, kteří do Říma r. 1390. putovati nemohou také doma duchovních milostí účastni býti mohli.

Papež tyto posly přívětivě přijal, také oběma důstojnost biskupskou udělil, milostivé léto pro Prahu a Čechy na r. 1393 ustanovil, a prvního posla, doktora Ubaldina, zároveň co svého legáta do Prahy nazpět vypravil, aby povolené kostelní desátky vybíral, a kdyžby král Václav skutečně do Říma vyjížděl, aby mu sebrané sumy odevzdal.

Založení kaple Betlemské.

1391.

Kterak se Čechové národnosti své vždy valněji ujímati, a také o duševní blaho lidu obzvláště starati počali, toho patrný důkaz podává založení kaple

Mladátek čili Betlemské. V kostelích Pražských, kterých tehdáž ovšem již velký počet byl, vykonávaly se služby Boží v hojné míře, ale k vykonávání nejpřednějšího úřadu kněžského, kázání slova Božího, žádné místo obzvlášť ustanoveno nebylo, a kazatelé užívající jazyka českého, z velké části bezpochyby ještě bývalí žáci někdy Miliče z Kroměžíře svaté paměti, nuceni jsou byli rozcházeti se nejvíce jen po domích a domácích kaplích, kterých tenkráte mnoho bylo. Tu se rozmyslil r. 1391 jeden z dvořanův a milcův krále Václava, rytíř Hanuš z Milheima rodem z Pardubic, i vymohl si od krále povolení, aby směl založiti a vystavěti kapli svatých Mladátek, a při ní zvláštního kazatele a správce ustanoviti, jehož hlavní povinnost by byla, kázati českým jazykem, a sice každou neděli a každý svátek ráno i odpoledne. Jiný podobně smýšlející muž byl Kříž, kramář a měšťan Pražský, kterýž dal místo k vystavení této kaple, totiž na Starém městě, kde nyní stojí dům veliký pod číslem 255 na Betlemském plácku, a ku zřízení vlastního kněžského příbytku při něm. Kříž kramář spolu také na druhého kněze nadání učinil, kterýž měl býti jako oltářník, a v kapli mši sv. četl. Za prvního kazatele dosadil sám Hanuš z Milheima kněze Jana Protivu z Nové vsi; pro budoucí časy pak nařídil, aby vždy tři nejstarší mistři z kolleje Karlovy, kteříž by byli národu Českého, tři kněze k tomu kazatelskému úřadu nejspůsobilejší ponavrhli, z kterýchž by pak on neb jeho potomci toho vybrali a dosadili, kdož se jim nejlépe bude líbiti. I tak sám arcibiskup Jan z Jenštejna dne 27. června 1391 základní kámen položil, a kanovník Pražský Václav, pozdější světicí biskup arcibiskupa Olbrama dne 25. října 1394 tutu dostavenou a vším potřebným již opatřenou, v dějinách českých tak vysoce proslavenou kapli Betlemskou posvětil, a ku povzbuzení lidu k slyšení tu slova Božího každému čtyřicetidenní odpustky ohlásil, kdožby tuto kapli navštíviv v ní se pomodlil. Později zřídil Kříž kramář při té kapli také bursu studentskou, v níž žáci národnosti české byt a stravu měli, a pod dohlídkou a správou byli kazatele samého a tří nejstarších mistrův z národu Českého v kolleji Karlově. Nástupce Jana Protivy v kazatelském úřadě při kaple Betlemské byl mistr Štěpán z Kolína, jeden z nejpřednějších mužův při universitě, byv tehdáž již kanovníkem u Všech Svatých, který také co horlivý milovník národu Českého chvalné pověsti požíval. A když r. 1402 tento svůj úřad složil, byl mistr Jan Hus na jeho místo dosazen, jakž na svém místě šíře povíme.

Kaple Betlemská byla gotickým spůsobem stavěna, velmi prostranná, ne tak vysoká jako široká, aby se co nejvíc posluchačův okolo kazatelny mohlo směstnati. Několik řad gotických pilířův oddělovalo ji ne na délku nýbrž na šířku. Naši dědové, pobořivše to tak velice proslavené stavení r. 1786 ovšem k rozkazu z Vídně danému, ani obrázku nám nepozůstavili, abychom věděti mohli, jak ta kaple vlastně vypadala.

Tohoto roku 1391 bezpochyby umřel Jan IV., biskup Litomyšlský, neboť na jeho místo dosazen jest Jan V. z Prahy., dosud probošt Vyšehradský, po létech co biskup Olomoucký Janem Železným nazvaný.

Svídnice a Javor koruně připadly. Založení dlouhé části chrámu Svatovítského.

1392.

Na počátku r. 1392 umřela kněžna Anežka, vdova někdy knížete Bolka Svídnického, která knížetství Svídnické a Javorské ve Slezsku v dožívotí držela. Tím spadla obě knížetství na korunu Českou, a král Václav poslal tam českého pána Beneše z Chůstníka, aby je co zemský hejtman k ruce Českého krále spravoval.

Do toho času dokonány jsou práce na venkovských ozdobách vysokého kůru, r. 1385 vysvěceného, a na příčné lodi hlavního chrámu sv. Víta, a nyní roku 1392 přikročilo se ku stavbě dlouhé části kostela čili pěti dlouhých lodí, mezi které do prostředka měl hrob sv. Vojtěcha býti postaven. Začátek stal se opětným kladením kamene základního, kteréž předsevzato jest v Boží hod Svatodušní, 2. června 1392 odpoledne o nešporách. Dostavil se k té slavnosti sám král Václav se svým bratrem Janem, vojvodou Zhořeleckým. Oba s arcibiskupem, jinými biskupy a praelaty do vykopané jámy sestoupili, a tu základní kámen k druhé polovici chrámu jak ve svém tak i ve jménu bratra Sigmunta,

krále Uherského, ovdovělé císařovny Alžběty, a sester Anny, královny Anglické, a Markéty, provdané purkhrabíny Normberské, položili. Petr Parléř měl sobě uloženo, aby tuto dlouhou část chrámu tak bohatě a skvostně jako vysoký kůr stavěl, a byl tehdaž ředitelem stavby kanovník Václav Radecký z Radče. Večír po slavnosti byla v arcibiskupském dvoře v Menším městě Pražském skvostná hostina, kterou i král Václav s královnou Žofií a celým dvorem svým svou přítomností poctil, a při které se také chudých nezapomnělo. A když stavba ku předu pokračovala, ubourával se starý chrám po kusích, až z něho ku konci panování Václavova nezbylo, leda průčelní zeď západní, jíž se chrám na západní straně prozatím zavíral. Již r. 1396 v den sv. Vojtěcha, 23. dubna, přenešen jest ze starého kostela hrob toho svatého patrona do nové lodi chrámové. Aby tato další stavba chrámu tím hbitěji před se jíti mohla, vydal papež Bonifác IX. již r. 1391 bullu z Říma, udělující každému plných odpůstkův, kdož by s pobožností chrám ten navštívil a k jeho stavení jakýmkoli způsobem přispíval. Král Václav pak všem statkářům na tři míle vůkol Prahy nařídil, aby stavivo k tomu chrámu pilně a v levných cenách dodávali.

Smrt ovdovělé císařovny Alžběty Pomořanské.

1393 14. února.

Dne 14. února 1393 umřela na svém věně, na královském hradě v Hradci nad Labem Alžběta Pomořanská, vdova po císaři Karlovi. Tělo její bylo do Prahy převezeno a ve hlavním chrámě u sv. Víta v kryptě královské vedle manžela jejího, císaře Karla, pochováno. Byla to paní cností vznešených a nadobyčejné síly tělesné, jakž jsme o tom již výše zprávu dali. Třidcet let v Čechách žila, 15 let v šťastném manželství, v němž porodila Annu, královnu Anglickou, Sigmunta, Jana, Karla, záhy zemřelého, a Markétu, purkhrabínu Normberskou a 15 let svého vdovství větším dílem v Hradci, věnném městě svém, přebývala, majíc dvůr více skrovný nežli hlučný, proto že svého marnotratného bratra, Kazimíra, vojvodu Pomořanského, vždy penězi podporovati musila. Starý červený královský hrad ve Hradci, ze samých cihel vystavěný, v kterém ona i její předchůdkyně na vdovím sídle, Alžběta, vdova po Václavovi II. a Rudolfovi I., přebývaly, nyní již jest zcela přestavěn a dílem v biskupský seminář obrácen. Hradec Králové chová ve sbírkách svých v obecním domě některé převzácné památky po císařovně Alžbětě, totiž její hedvábný pás se stříbrnými ozdobami a drahými kameny, 24 lžic z jalovcového dřeva se stříbrnými řapy, na kterých jakož i na pase vyryty jsou české verše a průpovídky, konečně tři taštičky čili pytlíky, jež tato císařovna na pase zavěšené nosila.

Znamenati sluší, že při dvoře této císařovny ve Hradci žil také vzácný český básník, jménem Ludvík příjmím Tkadleček, který sepsal rozmlouvání mezi žalobníkem a neštěstím o ztrátě milenky. Hořekuje totiž nad nevěrností milenky své, krásné Adličky, kteráž jsouc jedna z dvorských panen císařové za jiného se provdala. Náležíť pak toto sepsání mezi znamenitější plody naší národní literatury ve 14. století, tak že si je Němci, kteří od času, co k nám do země přišli, sami nic řádného nenapsali, nedlouho potom také do německého jazyka přeložili.

Kterak král Václav k arcibiskupovi velikým hněvem zahořel, a vikaře Jana z Pomuk utopiti dal.

1393.

Nechuť krále Václava k arcibiskupovi mezi tím časem ustavičně se množila; arcibiskup Jan z Jenštejna, jakkoliv jako mnich živ byl a pro sebe velmi málo potřeboval, s velkou žárlivostí nad církevními právy a jměním bděl, a často v maličkostech tak neustupný býval a neshovívavý, že světských lidí vesměs proti sobě popuzoval. S králem Václavem dokonce nebylo dobře zahrávati, když se něco proti jeho mysli dělo. Litoměřičtí stavívali lodi Roudnické a k placení pokut je nutili; a že Roudnice arcibiskupovi patřila, s velkou žárlivostí to arcibiskup žádal, že Roudnické lodi, jakožto arcibiskupské, stavovány býti nemají. Litoměřičtí toho nedbali, a arcibiskup vydal klatbu na ně a služby Boží jim zastavil. Tak se s nimi arcibiskup po několik let tahal, až král Václav na to se rozmrzev, r. 1391 Litomě-

řickým jejich starou výsadu potvrdil, a že každou loď bez rozdílu, která okolo města pluje, stavovati mohou, jim dovolil. Jan z Jenštejna také o nynější ostrov Kampu při Menším městě Pražském a pro přívoz pod mostem, kterýž tehdáž byl arcibiskupský, s některými staroměstskými měšťany urputně se soudil, a také je do klatby dal. Nyní vystupoval ještě příkřeji: Sigmunt Huler, od r. 1387 královský podkomoří a jeden z milců králových, který se stal r. 1390 také pánem na hradě Orlíku, dal některé žáky Pražského učení pro nějaké výstupy žalářovati. Arcibiskup žádal, aby jemu byli vydáni, proto že pod jeho právomocnost náležejí. Huler však nic na to se neohlížeje dal jednoho z nich, proto že kradl, upáliti, a druhého, klerika, stíti. Přihodilo se pak ještě, že se nějací Židé dali pokřtíti a potom zase od křesťanské víry odpadli. Chtěl se jich arcibiskup zmocniti a je trestati; Sigmunt Huler však tomu překážel a chránil je, pravě, že moc nad Židy jenom králi a podkomorskému úřadu náleží. Při tom bezpochyby Huler ještě nějaká pohoršlivá slova pronesl. Arcibiskup tudy Hulera za kacíře vyhlásil, a svým vikářům a kanovníkům, Mikuláši Puchníkovi a Janovi z Pomuka nařídil, aby Hulera před arcibiskupský soud obeslali, před kterým vyznání víry učiniti a sebe očistiti měl. Huler však jim vzkázal, že ovšem přijde, ale v průvodu dvou set ozbrojenců, načež arcibiskup naň církevní klatbu vyřkl, aniž o tom králi něco oznámiti dal. Král Václav, uslyšev, co se jeho podkomořímu stalo, jako byl prudké povahy, nesmírnou zlostí pro to všecko na aribiskupa zahořel. Avšak ještě k horšímu to přišlo.

Král Václav měl při svém dvoře mezi svými důvěrníky Václava Králíka z Buřenic, děkana Vyšehradského, potom dva biskupy bez biskupství, totiž Hanka čili Jana syna Brunonova, probošta Lebuského a biskupa Kamínského v Pomořanech, na kteréž biskupství nikdy nedosedl, a Mikuláše, Minoritu, královského zpovědníka, kteréhož papež Bonifac IX. biskupem Labodským v Korutanech ovšem také na prázdno jmenoval. Aby aspoň některému z nich ke skutečné právomocnosti biskupské dopomohl, zamýšlel král Václav v Čechách mimo arcibiskupství Pražské a biskupství Litomyšlské ještě druhé biskupství a to v západních Čechách založiti. Vyhlídl si k tomu starý královský klášter benediktinský v Kladrubech, jehožto opat Racek již byl stařec nad hrobem, a jehož statky mínil král v nadání na biskupa a kapitolu obrátiti. Stalo se pak právě toho roku 1393, že opat Racek umřel; avšak arcibiskup a jeho rádcové rozhodně byli protivní úmyslu králově, pročež také mnichové hned po Rackově smrti k volbě nového opata přikročili, a arcibiskupův vikář Jan z Pomuka také hned nově zvolenému opatovi Olenovi potvrzení na tuto hodnost vyjednal, tak že krále Václava, právě na Žebráce sídlícího, zpráva o smrti Rackově zároveň došla se zprávou, že nový opat již jest vyvolen a potvrzen.

Nyní byl, jak se říká, oheň na střeše, král Václav neuměl se déle opanovati a hrozným vztekem vypukl. Arcibiskup předvídaje zuřivost královu na Roudnici se odebral, a generální vikář Jan z Pomuka i arcibiskupův official, Mikuláš Puchník, jej tam následovali. Král bez prodlení do Roudnice posly vypravil, a arcibiskupovi a jeho rádcům vzkazoval, aby do Prahy přišli. Nešli, a král, přišed mezi tím časem sám do Prahy, musel pro ně opět posýlati. Konečně vydal se Jan z Jenštejna ku Praze na cestu, avšak mili před městem se zastavil, boje se dále jíti. Tu k němu došli z Prahy od krále Mikuláš Minorita, jmenovaný biskup Labodský, a dvorský maršálek Čúch ze Zásady, majíce psaníčko s sebou, kteří jej ujišťovali, že se svými rádci bezpečně do Prahy přijíti netoliko může, alebrž i musí, má-li vůbec nějaké smíření mezi ním a králem možné býti; a když svolil, že půjde, dali mu to psaníčko od krále, v němž tato slova stála v němčině: „Ty arcibiskupe! vrať mně můj hrad Roudnici a jiné moje hrady, a odejdi mně z mé České země; a jestliže ještě něco proti mně a mým lidem počneš, utopím tě a konec udělám těm hádkám! Do Prahy přijď!“ Toto psaníčko arcibiskupovi ovšem nic dobrého neslibovalo, avšak dodav sobě smělosti předce do Prahy šel. Že pak král Václav o navrácení Roudnice a jiných hradův zmínku činil, z toho nenásleduje, jakoby je arcibiskup byl od krále v zápisu držel, neboť náležely k arcibiskupskému nadání, a král tu mluvil pouze co vrchní pán nade vším nemovitým církevním a měst-

ským jměním v zemi, které se ovšem v širším smyslu také počítalo ku statku komory královské.

Dvořanům krále Václava nyní samým na tom záleželo, aby to mezi ním a arcibiskupem k nějakému násilnému výstupu a nezhojitelnému roztržení nepřišlo, a proto hned sami 19. března 1393 s arcibiskupem o smíření jeho s králem, podkomořím Hulerem, a s Prokopem, markhrabětem Moravským, kterýž s ním také nějakou při měl, snažně vyjednávati počali. Druhého dne, 20. března stalo se sjednocení, vyjmouc toliko věc markhraběte Prokopa, o kterou se mělo později jednati, a smíření ve spis uvedeno jest; toliko scházelo, aby ještě sám král Václav písemní smlouvu potvrdil a s arcibiskupem a jeho praelaty osobně se smířil. Král Václav v tom úmyslu k Johanitům u Matky Boží konec mostu v Menším městě Pražském se odebral, maje okolo sebe své dvořany a dosti četné ozbrojené komonstvo. Tam ze svého palácu také arcibiskup Jan z Jenštejna se svými rádci a též ozbrojenými many se odebral a před krále se postavil. I podáno jest králi sepsané snešení o míru do ruky. Ale nastojte! Jakmile král arcibiskupa a jeho kněžstvo spatřil, již jej na novo taková zlost opanovala, že strašlivě láti počal, a podanou smlouvu před arcibiskupem na kusy roztrhal, pravě, že ničeho nechce vědětí o smíření takovém, a že tu věc jinak rozsoudí. Pak se na arcibiskupa obořil řka popuzeným hlasem: „Ty arcibiskupe, ty dáváš moje služebníky do klatby bez mého vědomí, ty's potvrdil opata Kladrubského, ty's naříkal mého podkomořího z kacířství, a chceš nad Židy moc svou provozovati, kdežto Židé mně náležejí, a to všecko ze své hlavy činíš, aniž se mne o radu tážeš? Věz, že toho pykati budeš, ty i ti tvoji rádcové!" Potom se obrátil k hofmistrovi arcibiskupskému, Něprovi z Roupova, starému to rytíři, řka k němu: „Odstup ode mne, neboť ti hned dám hlavu sraziti!" svým pak rukou ukázal na arcibiskupa, na Jana z Pomuka, generálního vikáře, na Puchníka, officiala, a na Václava kanovníka Pražského a probošta Míšeňského volaje: „Zajměte mně tyto čtyry, a na hrad do kapituly je zaveďte, tam se ukáže, kdo vám k tomu radil, co jste dělali, — i tebe —i tebe dám utopiti!" Tu arcibiskup pln strachu před králem na kolena padl chtěje tím k mírnosti jej pohnouti; král však naproti němu také činil, jakoby na kolena padal a úsměšně po něm se pitvořil. Nebylo nic platno, král kázal všecky na hrad odvesti; arcibiskupa však jeho manové mezi sebe vzali a svými štíty jej chránice od Johanitův do jeho blízkého palácu odvedli, kdež poněkud byl bezpečen.

Bez odkladu chvátal král také na hrad Pražský, dal kapitolu svolati, a Jana z Pomuku, Puchníka, Václava, kanovníky Pražské, a Něpra z Roupova před soud postaviti. Nyní chtěl král věděti, kdo arcibiskupovi ke všemu tomu radil, co proti králově vůli a jemu na vzdory učinil. Tehdejší kapitulní děkan, Bohuslav z Krnova, mistr svobodných umění a doktor v bohosloví, králi asi nějak ostře odpovídal, tak že král Václav hned zas prudkým hněvem stržen obstárlého děkana hruškou svého meče tak silně do hlavy tloukl, že z několika ran krvácel; potom jej dal spoutaného na Pražské purkhrabství odvesti a tam do věže vsaditi. Soud byl přerušen; král Václav kázal totiž, aby Jan z Pomuka, Puchník, Václav a Něpr od silné stráže na Staroměstský radní dům také do vězení odvedeni, a tam mučením k vyznání všeho přinuceni byli.

K večeru sám král Václav do Staroměstské mučírny přišel. Kanovník Václav a arcibiskupův hofmistr Něpr z Roupova dali od notáře spis sepsati, jímž se arcibiskupa odřekli, že s ním v ničem za jedno státi nechtějí, načež je král na svobodu propustil. Jan z Pomuka a Mikuláš Puchník však setrvávali při arcibiskupovi, nechtíce se k ničemu znáti. Vytaženi jsou tedy oba na skřipce. Tu přišel strach na arcibiskupského officiala, Mikuláše Puchníka; přemožen bolestí prosil za milost a že věčně o tom bude mlčeti, co se tu s ním děje, sliboval. Došel milosti, a král kázal, nemučiti ho více. Nyní všechna zuřivost Václavova k Janu z Pomuka, generálnímu vikáři, se obrátila. Ten byv na skřipce vytažen všechna muka snášel a v nesmírných bolestech králi laje ještě k větší zuřivosti jej popouzel. I vytrhl prý Václav pacholku pochodeň z rukou a sám Jana pod paždím, na kyčlích a na jiných částech těla pálil, aniž mohl dojíti cíle svého zuření; neboť Jan z Pomuka pozbyv smyslův polomrtev se

jeho nohoum sklesl. Byl by ho , jako ostatní, rád propustil, a- ohlo mu to již prospěti, proto ak ztryzněn byl, že na živě zů- ohl. Tedy jej dal král sváza- most Pražský nésti, a do Vltavy . Stalo se to ve čtvrtek dne 20. 93 v 9 hodin večír.

se, že by si byl lid Pražský běhů mnoho všímal, neboť bylo na ulicích. Arcibiskup Jan z na přijda od osudné schůzky s o svého dvora arcibiskupského, terak v kapitule král s jeho ka- zachází a je žalářuje, bez pro- zdvihl a tajně z Prahy na útěk o mnohých oklikách teprvé pá- dojel na svůj pevný hrad Supí d Krušnými horami. Král nevě- útěku ještě téhož večera arci- dvůr v Menším městě Praž- rojenci dal obstoupiti, kteří měli a bez hluku zajmouti. Veřejně to učiniti král se ostýchal, obá- žeby kněžstvo mohlo lid proti ouřiti. Proto prý také zároveň městě bylo vyhlášeno, aby se nikdo z kněží a žáků na ulici ěti; kněz že bude uvězněn, ža- ravá ruka useknuta bude.

nati sluší, že vypravujeme toto dle žaloby, kterou arcibiskup l sepsal a potom papeži podal. šem tyto věci v nejčernějších ylíčili, kdežto obrana krále Vá- papeži zaslaná, nám se ztratila. k na jisto zůstává, že Jan z n stal se nevinnou obětí všech ic, které od delšího času mezi áclavem a arcibiskupem Janem

Tento Jan z Pomuka, to epomuka, čili jak jej také doktor Johanek, byl r. vněným veřejným písařem čili a osobou duchovní, ač ne kně- ž nižšího toliko svěcení. Od r. 1381, zastával již úřad prvního ibiskupovy kanceláře čili gene- ikářství, půjčoval lidem peníze dům někde na Hradčanech. R. žel oltářnictví kaple sv. Erharda kostele sv. Víta, vystavěné od a Jana Očka, muse k vůli tomu ví dáti se vysvětiti. Toho samé- bdržel také faru u svatého Ha- tarém městě Pražském, nikoliv a, nýbrž milostí papežskou, z latil pod názvem polovičních pří- jmů prvního roku 14 kop grošů do ko- mory papežské. On však duchovní správu při tom kostele nenastoupil, nýbrž k stu diím právnickým se obrátil, a na faře měl kněze jiného, kterýž zaň pracoval a smluvenou sumu peněz z farních příjmů jemu odváděl. Bylo takové pronajímání far tenkráte něco velmi obyčejného, ač- koliv proti takovému zlořádu horlitelé pro kázeň církevní již za císaře Karla s ka- zatelen se ozývali. R. 1387 dosáhl Jan z Pomuka doktorství práva církevního čili doktorství dekretův, i říkali mu odtud doktor Johanek, a stal se mezi tím kanovníkem u sv. Jiljí, asi r. 1389 ka- novníkem Vyšehradským a konečně v zá- ří téhož roku učinil jej arcibiskup Jan z Jenštejna generalním vikářem arcibiskupství Pražského. Fary své u sv. Havla zbavil se pak r. 1390 směnou s Lin- hartem arcijahnem Žateckým za toto arci- jahenství při chrámě sv. Víta, pročež také téhož roku zapsán jest mezi kanov- níky Pražské. Tělo utopeného doktora Jo- hánka z Vltavy vytaženo a ve chrámě u sv. Víta v chodbě za velkým oltářem po- chováno jest. I podotýká starý kronikář, že na jeho hrobě kříž a jmeno jeho vy- tesali, na kterýžto hrob potom každý ne- rad nohama stoupal.

Nesmí se tento Jan z Pomuka mí- chati se svatým Janem Nepomu- ckým, kterýž byl dle starodávné po- věsti kanovníkem Pražským a z rozkazu krále Václava IV. r. 1383 prý utopen jest ve Vltavě pod Pražským mostem, proto- že zpovědi manželky jeho, Johanny, ozná- miti nechtěl. Legendu o něm podlé sta- rých podání sestavili spisovatelé v 16. a 17. století, r. 1729 byl v Římě za sva- tého vyhlášen, a slávu jeho po celém ka- tolickém světě hlásají sochy na mostech, a vystavěny jsou četné kaple a kostely ke cti jeho jak v Čechách i na Moravě a v dalekých, cizích zemích.

Pražské milostivé léto. Pokání krále Václava.

1393.

Čtyry dni před těmi hroznými udalost- mi, totiž dne 16. března 1393, počalo v Praze milostivé léto, jež papež Bo- nifác IX. k žádosti krále Václava pro Prahu a Čechy obzvláště byl povolil, aby všickni ti, kteří r. 1390 do Říma putovati nemohli, duchovních milostí doma mohli

býti účastni. Ustanoveno jest, že lid, chtějící se účastniti plnomocných odpustkův, má navštíviti napřed kollegiatní chrám u ss. Petra a Pavla na Vyšehradě a tam ku zpovědi jíti. Odtud pak že má do sedmi nebo až do patnácti dní v procesí putovati do nového kostela Božího Těla na Novoměstském náměstí, do hlavního chrámu arcibiskupského u sv. Víta na hradě Pražském a do klášterního chrámu Benediktinského u sv. Markéty v Břevnově, skládaje při tom sběratelům k tomu ustanoveným část nákladu v penězích, jež by každého stálo skutečné putování do Říma. Zpovědníci měli povinnost, určovati každému, mnoho-li peněz by měl složiti, a tyto dávky sbíraly se pro papežskou komoru. Účastenství lidu Pražského a Českého bylo nesmírné, a v tom se strhly věci od nás nahoře vypravované, které celou slavnost pokaziti hrozili.

Však v krátkém čase po utopení Jana z Pomuka a arcibiskupova útěku z Prahy král Václav se vzpamatoval, a počalo se mu to rozcházeti v hlavě, co učinil, a velmi prudce toho litoval. Zavolav k sobě pana Hynčíka Pluha z Rabšteina a dva kanovníky pravil k nim řka: „Jděte tam k arcibiskupovi, a povězte mu, že zcela bezpečně ke mně přijíti může. Lituji toho velice, co jsem učinil, jsem proto celý znepokojen a souží mne to. Chci nyní pokání činiti a to na dva jeho kanovníky dáti, aby nás rozsoudili, a jestli jsem se něčeho nepravého dopustil, chci to podle jejich uznání rád napraviti. Ano, chci ho odprositi, a chcete-li, i na kolena před ním padnu: avšak rozhřešení mně musí dáti, jinak si budu zoufati a ještě hůře řáditi!“

Vypraviv tyto posly k arcibiskupovi putoval dle ustanovení papežského se svou mladou manželkou, královnou Žofií, na Vyšehrad, odtud pěšky příkladným způsobem k Božímu Tělu, k svatému Vítu a do Břevnova, a dosáhna tím plnomocných odpustkův milostivého léta a milosti Boží, hojné částky zlata za sebe pro svatého otce sběratelům do pokladnice házel.

Poslové královští přišedše na Supí Horu k arcibiskupovi svým poselstvím jej velmi potěšili. Arcibiskup rád byl tomu, že rozsouzení pře jeho kapitula vykonati má, avšak o tom ani nechtěl slyšeti, aby do Prahy přišel. Když se ho potom poslové tázali, pod jakými výminkami by se chtěl s králem smířiti, pravil k nim řka: „Ať se ke mně dostaví královský podkomoří Huler, a kacířství odpřísáhne, opat Olen, kterého jsem v Kladrubech potvrdil, ať svého opatství bez překážky užívá; ať se mně v tom nepřekáží, když někoho klatbou musím stíhati; král ať se do mé arcibiskupské právomocnosti nemíchá, a všechnu škodu, kterou mně již od čtrnácti let způsobil, ať mně vynahradí.“ Usmáli se poslové, když arcibiskupa takto mluviti slyšeli, vědouce, že král k tomu všemu nepřivolí, a radíce arcibiskupovi, aby byl trpěliv, že zas všecko dobře bude, vzali odpuštění od něho a do Prahy se vraceli. Však tu arcibiskup poslal za nimi dávaje jim říci, žeby přišel do Prahy, jestliže se tři čeští pánové, jež jmenoval, za to zaručí, že do Prahy a nazpět bezpečně jíti může. Král Václav však rozkázal, aby se jiní tři pánové za to zaručili, a tak se vrátil arcibiskup v předvečer na květnou neděli, 29. března 1393 zase do Prahy.

Tu hned k němu královští radové přistoupivše v klášteře Johanitův u Panny Marie prostředkováním kanovníkův z jeho kapituly na novo s ním vyjednávati počali. Vyznal se jim cokoliv učinil, že se tak stalo k radě jeho vikáře a officiala; odpustil sice podkomořímu Hulerovi, kterýž jej za odpuštění prositi musel, dodal však podávaje mu ruku řka: „Odpouštím tobě, cokoliv jsi mně učinil, ačkoliv co's proti Bohu provinil, za to bez trestu předce neujdeš, jak mile čas přijde.“ Toto jednání o mír s králem zase k žádoucímu konci nevedlo, neboť arcibiskup za největší hřích to sobě pokládal jen o vlas popustiti od své moci duchovní. Odpovídal jízlivě, často i podivně se vytáčel a přetvařoval, tak že konečně i vlastní kapitula jeho odstoupila od něho a za pravdu mu nedávala. Markhraběti Prokopovi čtyry zádušní statky na Moravě ne bez mnohých vytáček na čtyry léta postoupil. Potom byl arcibiskup ku králi volán, aby se s ním osobně porovnal. Předstoupiv před krále s velkou pokorou před ním se klonil, čehož však král Václav si nevšímal. Arcibiskup vida, žeby každé příkré slovo jej do velikého nebezpečenství uvrhnouti mohlo, žádal krále pokorně, aby mu prominouti ráčil, což by byl proti smyslu jeho královské milosti učinil. Odpověděl král řka: „Ať více mých dvořanův bez mého vědomí a proti mé vůli do klatby nedáváš!“ A po jiných

řečech žádal král od arcibiskupa, aby milostivé léto, které již začalo, také on, arcibiskup, ohlásil a lidu poručil, proto že se to ještě s jeho strany nestalo.

Odešel arcibiskup od krále, a král se odebral s manželkou svou Žofií k Cisterciánům do Zbraslavi, kde přes pašijové dni oddával se pobožnosti. Na Boží hod velkonoční, 6. dubna, zas do Prahy se navrátil, a tu by byla bouře proti arcibiskupovi málem na novo vypukla. Arcibiskup totiž tvrdil, že milostivé léto dotud nikomu nemůže býti k platnosti, pokud on sám, jakožto první osoba ve věcech církevních v arcibiskupství Pražském, je neoznámí a neschválí. I tu král Václav znovu počal zuřiti, a svého zpovědníka, Mikuláše, voleného biskupa Labodského, k arcibiskupovi poslal, a jemu přísně přikazoval, aby žádných zmatků nepůsobil v národě, počaté pobožnosti nerušil, a aby mu od sebe písemné vyjádření dal, že milostivé léto, které v neděli laetare již počalo, ač je sám arcibiskup neohlásil, svou plnou platnost má. Šlo králi hlavně o to, aby odpůstky, kterýchžto on sám získal, též v platnosti zůstaly. Arcibiskup o tom nechtěl ani slyšeti, avšak tu pánové a rytíři, kteří tu u arcibiskupa byli, přemluvili ho, poněvadž již bylo pozdě na noc, aby se do své ložnice odebral a v breviáři četl, že zaň jeho notář pro krále všecko dobře napíše a spečetí. Stalo se tak, a přinešeno jest králi žádané písemní vyjádření. Král Václav, jsa s tím spokojen, v druhý svátek na to na Žebrák odejel. Arcibiskup zas velmi mrzut do Roudnice se odstranil, maje v úmyslu, vše to odvolati, k čemukoli v jednání s králem musel svoliti, proto že prý to vše z přinucení učinil.

Po velikonoci blížila se oktava svátku svátostí. Král poslal do Roudnice k arcibiskupovi, aby, jako bývalo, sám osobně lidu svátosti a ostatky na Novoměstském náměstí ukazoval. Arcibiskup uposlechna přišel do Prahy. Tu k němu přišli čtyři královští radové od krále ze Žebráku poslaní oznamujíce mu poručení královo, aby za jedno arcibiskup se svou kapitulou do Říma psal a to na papeži vymohl, aby opatství Kladrubské na biskupství bylo vyzdviženo, za druhé, aby arcibiskup splnomocnil dva rady královské, často řečeného Mikuláše, jmenovaného biskupa Labodského, a Václava Králíka z Buřenic, děkana Vyšehradského, kteříby vyšetřiti a ustanoviti měli, ku kterým farám a duchovním praebendám vůbec jak v Praze tak i v krajích král měl právo podací; za třetí, aby arcibiskup vší náhrady se odřekl ze škody jemu na statcích způsobené i aby proto u papeže nežaloval. Ke všemu tomu arcibiskup nesvolil, hned zas do Roudnice odejel, a aby všem dalším podobným žádostem ušel, nevzav ani odpuštění od krále, v den sv. Vojtěcha, 23. dubna, na cestu do Říma se vydal, kam se s ním také volený opat Kladrubský odebral. Tam odevzdal papeži Bonifaciovi IX. třídcet osm článků proti králi Václavovi napsaných, a tyto své žaloby také ústně jak mohl podporoval.

Dověděv se o tom král Václav, hned do Říma k papeži a k jednomu kardinálovi psaní učinil, žádaje jich, aby, kdyžby arcibiskup, kterýž prý svěřenou sobě církev, duchovenstvo a lid ošemetně opustil a z Čech ujel, na něj papeži chtěl žalovati, jemu dříve sluchu dáno nebylo, ažby královské poselství do Říma přijelo, které o tom všem, co mezi králem a arcibiskupem bylo, správné oznámení učiní. Zároveň poslal král Václav svého purkhrabí, Těváka ze Švamberka do Kladrub, kterýž se ve správu klášterních statků uvázal.

Biskup Ubaldin z Florencie, papežský legat a sběratel oběr v čas milostivého léta v Čechách hojně snešených, dal se chtivostí svésti, že znamenitou částku sebraných peněz pro sebe stranou odklidil. Doneslo se to králi Václavovi, a jak byl milovník rychlé spravedlnosti, všecky sebrané oběry zabavil, papeži o tom rychlou zprávu dal, a o to se postaral, aby ty peníze bez prodlení a bez pečně do Říma odeslány byly. Řečeného Ubaldina však, ač byl knězem a pod královskou pravomoc nepatřil, dal bez okolku vězením opatřiti, ničeho se neboje, žeby mu to papež za zlé míti mohl. Jakož také poselstvo od krále do Říma vypravené svou věc výborně vyřídilo, neboť papež Bonifac IX., kterýž z celého křesťanstva nedovoleným způsobem peníze shraboval, měl zalíbení v penězích z Čech jemu poslaných a o žaloby arcibiskupa Jana z Jenštejna mnoho nedbal. Také museli i v Římě nahlédnouti, že si arcibiskup nerozumně počínal, a tu on se svou žalobou ničeho nepořídiv, na podzim téhož r. 1393 z Říma zase do Čech se navrátil. Cítil však Jan z Jenštejna, že postavení jeho naproti králi již déle držeti se nedá.

Nám toliko litovati jest, že se nezachoval spis, jímž se král Václav v Římě hájil. Jednomu z poslův královských, Vyšehradskému děkanu Václavovi Králíkovi z Buřenic, papež titulu patriarchy Antiochenského udělil; král Václav pak jej Vyšehradským proboštem a nejvyšším kancléřem království Českého udělal.

Kterak se pánové proti králi Václavovi spikli a jej u Berouna zajali.

1394.

Čím dál tím více přicházelo na jevo, kterak se král Václav, jakkoliv u lidu obecného lásky požíval, k panování nehodí. Jakkoliv byl sličné a znamenité postavy, jakkoliv velkých vědomostí měl a vtipem vynikal, od přirozenosti povahy dobromyslné byl, a toliko když se z prudka rozlobil anebo napil ukrutností se dopouštěl, čehož potom litoval, a nikdy z úmyslu a předložení někomu křivdy nečinil — předce nebylo toho všeho dosti, aby v časích těžkých a zmítaných, jakž nyní nastávaly, zdárně mohl vládnouti. Pletichy cizích mocnářův svým duchem neprohlížel, ctižádosti také neměl o světské důstojenství nedbaje, v činech svých byl nerozhodný, nekonečný, a při tom svéhlavý jako rozmazlené dítě, a nikterak k tomu připustiti nechtěl, aby se mu někdo ve vládu jeho míchal. Nejvyšší úředníci zeměští viděli se odstrčeny a zůstávali bez moci. Císař Karel sice také nejvíce jen sám panoval, avšak všecky vyšší stavy, pány, šlechtu a duchovenstvo uměl moudře k sobě poutati, jich pak dle své vůle užíval, aniž od nich závislým se činil. Václav toho tak neuměl, a velice chyboval, že hlavy kněžstva týral, pány pak nedbaje jich urážel. Císař Karel jak byl samovládařem s velikou přísností a svědomitostí zemských řádův a zvyklostí šetřil a je zachovával; Václav naopak si myslil, že dosti jest dobrého mínění, aby se jím celý svět spokojil, jakkoli toto své dobré mínění často o své ujmě proti všemu řádu ve skutek uváděti hleděl. Václav nedbaje pánův, otočil se důvěrníky ze stavu vládyckého, kteří na štěstí ovšem byli mužové různí a poctiví, avšak králově vůli slepě podrobení. Vlastní vláda zemská hlavně v rukou těchto královych milcův byla složena, a nemohlo jinak býti, že pánové na milce tyto zanevřeli, a chtíce je odstraniti, mezi sebou se umlouvali.

Utvořila se tedy panská jednota; v jejím čele stál tehdáž nejpřednější pán v celém království, Jindřich z Rosenberka, který rozsáhlými statky a velikým počtem manův knížatům se rovnal a neméně také v literním umění nad jiné především vynikal. Druzí byli: pan Jindřich starší ze Hradce, na Jindřichově Hradci a Telči, vládař domu Hradeckého, Břeněk Švihovský z Riesenberka na Skále, Ota z Bergova na Bílině, bývalý nejvyšší purkrabí, kterýž na krále neobyčejně prudce zanevřel, Hynek Berka z Dubé na Hohensteině, Vilém z Landšteina na Lipnici, Jan Michalec z Michalovic, Boreš mladší z Riesenburka na Bečově a Boček z Kunštatu na Poděbradech. Smluvili se, že především královy bratří a bratrance na svou stranu převedou a s počátku proti králi jen mírných prostředkův užívati budou. Markhrabě Jošt, jsa od nich pozván, aby k nim přistoupil, neváhal se toho učiniti, doufaje, že tím mnoho moci získá; Sigmunt, král Uherský, neupřímný bratr Václavův, byl také hned při tom. I sešli se 18. prosince 1393 ve Znojmě král Sigmunt, markhrabě Jošt, vojvoda Albrecht Rakouský a markhrabě Vilém Míšeňský, a spolek mezi sebou učinili. Jenom Jan vojvoda Zhořelický, nedal se od svého bratra, krále Václava, odvrátiti, a markhrabě Prokop z té příčiny s ním držel, proto že se svým bratrem Joštem se byl pohádal a s ním v krvavé zášti žil.

Král Václav nevěda, co se ve Znojmě proti němu zamýšlí, a slyše, že se tam i jeho bratr Sigmunt nachází, pozval jej k sobě do Prahy. Sigmunt tedy s celým slavným dvorem svým do Prahy přišel a až do února r. 1394 tu pobyl. Byly velké hostiny při dvoře královském, a nikdo netušil, o čem se zatím jednalo. Veřejně říkalo se, že se vyjednává o jízdě krále Václava do Říma, aby tam císařskou korunu přijal a rozdvojení v církvi konec učinil. Vlastně ani Václavovi ani komu jinému z knížat mnoho na tom nezáleželo, a v královských komnatách vedly se zatím rozprávky zcela jiného druhu. Sigmunt žádal, aby se Václav dal ovšem v Římě korunovati, pak ale, aby se pouze o Německou říši staral pozůstavuje vládu v Čechách svému bratranci Joštovi. Aby

proto všecky své milce od sebe propustil a muži rodem a stavem vznešenými se otočil. Tomu všemu král Václav velmi živě odporoval, namítaje bratru svému, že jeho způsob vlády nemá nic neobyčejného do sebe, aniž že co proti právům zemským koná, a pak že své důvěrníky a rady od sebe nepropustí. Na to král Sigmunt, uměje se výborně přetvařovati, s bratrem svým Václavem 2. února 1394 bratrskou a přátelskou smlouvu uzavřel, v níž mu i nástupnictví na uherský trůn přislíbil, zároveň však také s českými pány se umlouval, jakým způsobem by se rada krále Václava mohla odstraniti a vší moci zbaviti. Na to Sigmunt odejel. Však zas 5. května 1394 markhrabě Jošt do Prahy přijel a s dotčenými pány v jednotu vstoupil, učiniv s nimi spis o tom český, v němžto stálo, že všechnu moc svou spojují, aby sobě pomáhali, „ažby zemi ku právu a pravdě postavili i přivedli, tak jakož jest dříve za jejich předkův v pravdě stála". O všech těch úmluvách nic do veřejnosti nepřišlo.

Při dvoře Václavově nic se nezměnilo; král nevěda o úkladech proti němu strojených svým obvyklým způsobem na Žebráce sobě hověl, a dne 8. května 1394 ze Žebráku s nevelikým komonstvem do Prahy se zdvihl. Na cestě odpočíval ve Dvoře Králově před Berounem opodál vsi Počaplí, kteryž k jeho panství Žebráckému náležel. Tu vešli do dvora markhrabě Jošt a výše řečení čeští pánové, majíce malý avšak srdnatý zástup ozbrojencův s sebou. Král je bez podezření pustil před sebe; a tu se před ním postavili, a pan Jindřich z Rosenberka pěkně uloženou řečí králi jal se vykládati, kterak vláda jeho mnohých chyb a omylův se dopustila, kterak tím Česká říše trpí a klesá, kterak nářky chudých vdov a sirotkův do nebe volají, a kterak zapotřebí jest, aby se to všecko napravilo. Král Václav slyše tato slova sebou trhal a zmítal, kříče, že vždy dobře panoval, že podávané mu pomoci pánův nepotřebuje, a že takovou opovážlivost jejich přísně potrestá. Mezi tím však naplnil se Králův Dvůr novými ozbrojenými zástupy, kteří všechny vrata a dvéře obsadili a královskou družinu beze všeho hluku odzbrojili. Královských dvořanův a milcův bylo tu málo, a ti porozuměvše tomu, co se děje, na útěk se dali. Spojenci více posměchem a láním nežli zbraní je stíhali. Nyní osvědčili se pánové před králem jednohlasně, že to mají za svou svatou povinnost před Bohem a před vlastí, aby více od krále neodstupovali a s ním v dobrém i zlém společně setrvali; aby tedy s nimi šel do Prahy, a tam jejich pomocí podle starého řádu všeobecné dobro opatřoval, po právu činil a pokoj upevnil. Král Václav vida, že jest od svých opuštěn a že všechno vzpouzení nepomáhá, poddal se tomu, čemu se nemohl vyhnouti. Vzali jej Jošt a pánové mezi sebe, a napřed do Berouna s ním přijevše, tu v refektáři tamějšího kláštera Minoritského skvostnými hody jej ctili. Potom jej ne jako vězně ale jako s vítěznou slávou do Prahy na královský hrad sprovodili, tak že každý za to měl, že se to vše k jeho cti děje. Z hradu byli zatím všickni jeho dvořané a zbrojnoši již napřed vypuzeni, tak že pánové Václava tam úplně ve své moci měli. Sotva se po Praze rozhlásilo, že pánové krále na hradě jako vězně chovají, tu hned měšťané bouřiti se počali a s rozehnanými dvořany se radili, co by měli činiti. Zamkli brány městské, silně je obsadili, a ve městě i po venkově zbrojnou moc sbírali. Zároveň pak do hradu mocně chtěli vejíti a krále osvoboditi. Však toho dokázati nemohše, hrad oblehli a naspy proti němu kopali. Obyvatelsvo na venkově bylo však v myslích rozdvojeno; jedni drželi s panskou jednotou, druzí při králi stáli, i počali proti sobě zbrojně jednati, a na mnoha místech již krev se prolévala, právě tak, jako by se domácí válka měla strhnouti. Tu jest vydán dne 15. května královský rozkaz, k němuž vedle krále také pan Jindřich z Rosenberka svou pečeť přitiskl. Přikazovalo se všem stavům království Českého, aby se na den 31. května v Praze na sněmu dali najíti; kdož by se nedostavil, má za rušitele veřejného pokoje považován býti. Lhůta k sejití se sněmu byla později na 10. června prodloužena, a zároveň bylo všem obyvatelům královským listem nařízeno, aby markhraběte Jošta za starostu království Českého přijali, a ve všem jeho rozkazův poslušni byli. Takový starosta zemský měl tedy více býti, nežli obyčejní správcové země, jež král před svým odjezdem v zemi zřizoval; byl to vládař zemský vůlí celé země ustanovený, jehož nikdo ssaditi nemohl, a který vlastnímu králi nepozůstavoval ničeho kromě cti a titulu.

Pražané nemínili podle těchto rozkazův se zachovávati, proto že je král jen z přinucení vydal. Tu jim však domlouvali pánové, kteří k jednotě nenáleželi a svou věrnost ku králi vždy osvědčovali, jmenovitě Hynce z Lipé, nejvyšší maršálek, Ondřej z Dubé, nejvyšší sudí, Purkhart Strnad z Janovic, nejvyšší purkhrabí, Půta mladší z Častolovic, že král skutečně si toho přeje, aby pokoj v zemi zjednán byl; načež Pražané s pány příměří a potom 4. června i mír uzavřeli, davše do smlouvy vyjádření takové, že markhraběte Jošta jen proto, že si král toho přeje, za starostu uznávají. Král Václav tuto jejich smlouvu hned druhého dne potvrdil.

Kterak vojvoda Jan Zhořelický krále Václava ze zajetí vysvobodil.

1394.

Králi Václavovi se v zajetí na vlastním hradě Pražském špatně nevedlo; pánové chtějíce si jeho nakloniti a povolným učiniti, všechnu královskou čest mu prokazovali, a toliko svobodně vycházeti nemohl. On však předce nalezl prostředek, kterak by se s nejmladším bratrem svým, vojvodou Janem Zhořelickým porozuměti mohl. Dal ho prositi, aby se postavil v čelo svých věrných a jej z moci nenáviděného bratrance Jošta vysvobodil. K tomu cíli poručil král Václav, aby se vojvodovi Janovi jeho královská pokladnice otevřela, a aby vojvoda žádného nákladu nešetřil, než toliko zdar a věrnost bratrovu na zřeteli měl.

I vydal vojvoda Jan dne 7. června 1394 z Kutné Hory slavné ohlášení jak k národu Českému tak ke všem knížatům a věrným poddaným svaté Římské říše, v němž neuznává markhraběte Jošta za starostu v království aniž sjednocené pány, žeby dobro a blaho země na zřeteli měli, vytýkaje jim mnohé násilí a libovolné skutky, vypsaný sněm na 10. června že nemá býti obeslán, pokud král Václav v moci svých nepřátel se nanézá, a že každý věrný poddaný se svými many ku královské službě má se postaviti, každý kopinník a každý dobře ozbrojený střelec že 18 zlatých (uherských) měsíčného žoldu dostane kromě náhrady za škodu. Takové ohlášení v celé zemi velké hnutí spůsobilo a ještě více zlatý žold bojovníkům slíbený. Všickni královští purkhrabí vojvodovi dobrovolně k službám se postavili přivedše četné zástupy manův s sebou. Také z jiných stran přichvátali žoldnéři a markhrabě Prokop dodal svým přistoupením královskému vojsku největšího důrazu.

Již 20. června přitrhl vojvoda Jan s mocným a dobře vypraveným vojskem před Prahu, a ve jménu krále žádal, aby jej do města vpustili. Novoměstští otevřevše brány dobrovolně spojili se s ním, Staroměstští váhali se, bojíce se pánův, a teprv když královské vojsko přípravy ku slezení hradeb činilo, tu se s vojvodou Janem smluvili a také ho do svého města pustili. Toho se lekli pánové na královském hradě, a v noci na 22. června přinutili krále Václava, že musel hrad opustiti a s nimi na cestu se vydati. Vezli ho ve vší tichosti první den prý na Konopišť, hrad tehdáž mladého Šternberka, kdež prý byl první nocleh, druhý den na hrad Příbenice nad Lužnicí nedaleko Zelče, páně Jindřicha z Rosenberka, kdež mínili s ním zůstati. Že pak je královské vojsko stíhalo, zavezli krále do hradu Krumlovského, ještě pevnějšího, kterýž byl hlavním sídlem Rosenberkovým. Avšak i zde se obávali, a proto krále za hranice do Rakous vyvezli, a 5. července ve hradě Wildberku rakouskému pánu ze Stahrenberka k ostříhání jej odevzdali. Kromě jednotníkův panských nikdo v Čechách nevěděl, kam se král poděl.

Vojvoda Jan Zhořelický položil se potom s královským vojskem u Budějovic, a dostal zde posilu několika německými zástupy, jež němečtí knížata k osvobození krále svého byli vypravili. Přijel s nimi také Ruprecht mladší, vojvoda Bavorský, řečený Klem, který potom proti Václavovi co protikrál v Němcích vystoupil. Pánové jednotíci vidouc tak velikou moc královského vojska, počali mysli tratiti a ve válce té jen slabě se účastnili; největší břímě války na pány z Rosenberka a ze Hradce padalo, jichžto statky královské vojsko ukrutně plenilo. Vojvoda Albrecht Rakouský poslal markhraběti Joštovi 600 oděncův na pomoc, a ti v Čechách tak ukrutně řádili. Nepřicházelo však k bitvě, a pánové nahlíželi, že budou muset vyjednávati. Po dlouhém sem tam posílání zavázal se vojvoda Jan s padesáti jinými šlechtici českými sjednoceným pánům, a

král Václav panské jednotě všeobecné prominutí toho, co se stalo, učiní, a budoucně jak sobě pánové přejí, království České podle starodávných řádův a zvyklostí spravovati bude, toliko že musí dříve z moci jejich býti propuštěn. Pánové tedy krále Václava ze hradu Wildberga v Rakousích do Čech nazpět přivedli, a dne 1. srpna 1394 vojvodovi Janovi odevzdali. Královské vojsko s velkou radostí krále Václava na svobodě vítalo a do města Budějovic slavně uvedlo.

Nyní nastaly obtíže, kterak by se vyplniti měly sliby pánům dané, že král Václav jim všecko promine a ještě dle jejich vůle panování své proměnÍ. Jakkoliv se pánové k němu uctivě chovali, jakkoliv jim toho zcela odpustiti nemohl, že ho, svéhlavého rozmařilce, na ten čas, co v jejich moci byl, svobodné vůle zbavili. První bylo, co počal, že svou pokladnici hned z rukou bratrových vzal a sám ji spravoval. Vojvoda Jan byl ve hrozných nesnázích, proto že nyní nemohl slíbený žold všem najatým bojovníkům zplna vyplatiti. Vnutili mu jakéhosi rytíře Hereše za královského podkomoří, kterého král Václav hned ssadil, a v celé zemi po všech městech vyhlásiti dal, že nikdo jiný, než Sigmunt Huler jeho podkomořím jest. Mezi tím přitáhl král Václav se všemi knížaty a pány na svůj hrad do Písku, uznávaje sám, že pro upokojení pánův něco bude předce muset učiniti; však po třech nedělích teprv dal se k tomu pohnouti, že 25. srpna 1394 tuto v Písku vydal královskou listinu, v níž dal rozepří svou s pány na čtyry nebo šest rozsudí, jichžto výpovědi se podrobí, pak že pánům odpouští, i aby se všickni vězňové s obou stran na svobodu propustili, jakož i všechen ve vojně zabavený statek aby se vlastníkům navrátil. Přivěsili k té listině kromě krále také vojvoda Jan Zhořelický, vojvoda Ruprecht, řečený Klem Bavorský a králův lenník, Přemysl kníže Těšínský své pečeti.

Znamenati sluší, že tato v Písku vydaná královská listina byla první v jazyce českém sepsaná, neboť všechny veřejné listy vydávaly se od knížat a králův Českých až do prostředka 13. století pouze v jazyce latinském; král Přemysl Otakar II. první počal městům a jednotlivým osobám také německé listy vydávati, v čemž jej Václav II. a III., Jan Lucenburský a Karel následovali. Nyní při zmáhajícím se vplyvu českých vlastenců při králi a při pánech počal ponejprv také český jazyk svého přirozeného práva se domáhati, a nedlouho potom opanoval královskou kancelář úplně, stav se jazykem diplomatickým netoliko v Čechách a na Moravě, nýbrž také ve Slezsku, na mnoze i v Polště a v Uhřích na dosti dlouhý čas.

Pánové čeští, znajíce krále Václava, na jeho sliby mnoho nedávali, mrzeli se na to, že více nepořídili, a byli nespokojeni. Vojvoda Jan Zhořelický větší vděčnosti od svého bratra se nadál za tak velikou službu, kterou jemu prokázal: král Václav byl nespokojen s tím, kterak Jan s jeho pokladnicí hospodařil. Bylo to první protivenství, které Václava v životě jeho potkalo; nenapravilo ho; on se toliko zlobil a soužil, jeho dosavadní veselá mysl opustila ho, stal se nedůvěřivým, bázlivým a nerozhodným, a při tom umíněným zůstával, jako dříve byl. Jakkoliv vždy ještě v učených rozprávkách zalíbení míval, předce jeho duch k vyšší činnosti více nedospěl; oddával se nyní pití, a tato zlá náklonnost časem tak velice všechnu míru přesahovala, že mezi lidem pověst povstala, že mu nepřátelé jeho jedu dali, aby prý věčnou žízní trápen byl.

Od té doby také více na hradě Pražském nepřebýval, nýbrž byl-li v Praze, buď v Králově Dvoře, neb v královském domě svém ve Dlouhé třídě přebýval. Toho času také nový palác na Zderaze sobě vystavěl, kterýž naproti klášteru Křižovníkův od Božího hrobu na začátku Podskalského pobřeží vedle kostela sv. Václava k půlnoční straně stával. Mínil totiž Václav, že mezi měšťany Pražskými větší bezpečnosti užije. Jeho milci, byvše rozplašeni, brzy se zase okolo něho shromáždili, a počal na novo vládnouti, jak k tomu od počátku přivykl. Jak se zdá, založil tenkráte nad Žebrákem ještě pevnější hrad Točník, aby v něm pro sebe a pokladnici svou větší bezpečnosti užíval nežli ve svém letním sídle na Žebráce. Pánové poznali, že jim jeho zajmutí nic nespomohlo. Václav také dobře nahlížel, že nepřátelství jeho bratrance Jošta a pánův českých nikterak neminulo, a jeho nejpřednější starost byla, aby zase svou pokladnici naplnil, pány, kteří mu věrni zůstali, přátelskými smlouvami k sobě připoutal a staré svazky s cizími mocnáři, jako

s králem Francouzským a králem Vladislavem Jagajlem Polským obnovil. Také uzavřel nový přátelský svazek s Bavorským vojvodou Štěpánem v Ingolštatě, kterýž byl bratr Václavova tchána, vojvody Jana v Mnichově, nyní s markhrabětem Joštem proti králi spojeného.

Naproti tomu vešel markhrabě Jošt dne 17. prosince 1394 ve Vitorazi ve spolek se všemi vojvodami Rakouskými a s panskou jednotou v Čechách, kterýžto spolek měl sedm let trvati, a ovšem nejvíce proti králi Václavovi působiti. Dobrá příležitost naskytla se králi Václavovi, jak by svou vyprázdněnou pokladnici rychleji zase naplnil, když ho Jan Galeazzo Visconti císařský vikář v Miláně, nejmocnější pán v Italii, o propůjčení titulu vojvodského požádal. Král Václav jsa mu po vůli, 11. května 1395 jej za vojvodu Milánského a za knížete svaté Římské říše povýšil, dostav od něho za to povýšení taxu 100.000 dukátův. Od té doby bylo Milánsko vojvodstvím.

Kněz Matěj z Janova.

Úmrtí kněze Matěje z Janova, kanovníka a zpovědníka u sv. Víta na hradě Pražském, v předposlední den, 30. prosince tohoto roku 1394, dává nám příležitost, ohlédnouti se na duševní hnutí, které se zatím v saměm lůně národu českého vždy více vzmáhalo, a vedle snah národních a slovanských, hlavně ve zpytování křesťanských pravd se jevilo.

Matěj z Janova byl nejnadanější žák Milíče z Kroměříže, a jako tento hlavně kázaním a praktickým napravováním mravů lidu českého působil, tak Matěj z Janova hlubokým zpytováním pravd křesťanských a skládáním knih ducha svých krajanův hleděl křísiti a ku pokroku povzbuzovati.

Matěj byl syn českého rytíře Václava z Janova, a jsa na studiích v Praze přivinul se co nejvřeleji k Milíčovi v posledních létech jeho. Avšak ještě za živobytí Milíčova, chtěje se ještě více vzdělati, opustil učení Pražské a do Paříže odešel, ztráviv tam šest let a dosáhnuv stupně mistra učení Pařížského, pročež ho potom v Čechách zejmena také mistrem Pařížským nazývali. Přebýval potom také některý čas v Římě a v Normberce, aby kromě nabytí důkladné učenosti také po světě se ohlédl a zkušeností sobě nastřádal. Papež Urban VI. slíbil mu v Římě 1. dubna 1381, že mu udělí místo kanovnické v kapitule u sv. Víta v Praze, jakmile jedno uprázdněno bude, co se také ještě téhož roku dne 12. října vyplnilo. Arcibiskup Jan z Jenštejna byl jeho kollegou na učení Pařížském, a nyní co kanovníkovi jemu zpovědnictví poručil a vždy přátelsky k němu se choval, ačkoliv Matěj více k svému spolukanovníkovi, Vojtěchovi Rankonisu z Ericino přilnul, ano s ním i společné obydlí si vybral. Zpovědníkem hlavního chrámu zůstal Matěj pak až do smrti své, kteří ho v nejlepším jeho věku překvapila.

K veřejné činnosti neměl v sobě náklonnosti a povolání, ovšem ale k působení tišímu; neocenitelné poklady ušlechtilého ducha svého složil ve mnohých spisích latinských, jež později sebrav u veliký celek nápisem: „O pravidlech starého a nového zákona“ opatřil. Jest to dílo převzácné, náležející k nejvýtečnějším spisům, jeto kdy byly z českého péra po vše století vyplynuly. Podle obsahu mohlo se to dílo spíše nazvati skoumáním o křesťanství pravém a nepravém. Byltě také účinek toho díla na Čechy nad míru znamenitý. Matěj z Janova odhaliv směle a důvtipně vady a nedostatky církevní ve všech poměrech věku svého, vzbudil také nedůvěru všech proti sobě, kteří sobě v zachování starého řádu libovali. Že pak při tom všem v poslušenství k hlavám církve setrvával, zase málo si ho vážili sami jeho nástupci, kteří potom z úmysla ze všeho poslušenství k straně církvi se byli vyšinuli. Ve svém spise horlil velice na pokrytce a licoměrníky každého způsobu, kteří Krista jen na jazyku mají a v srdci nic, haněl každé bezduché odbývání služeb Božích a hořekoval na zaslepenost, ana zevnitřními skutky a obřady míní nahražovati nedostatek ducha a pravdy. Nezavrhoval sice skutkův a obřadův těch samých v sobě, ale napomínal, aby pro pouhé prostředky nezapomínalo se na účel; neboť to je právě jest Antikristova hlavní zbraň a stálé jeho působení, aby křesťanům po strkoval a předkládal věci pozemské nízké místo nejvyšších a nebeských. Večeři Páně zvláště mnoho přemýšlel, za příkladem svého učitele Milíče na to

se ustanovil, že laikům ovšem sluší přistupovati k stolu Páně jak nejčastěji. V tom s ním souhlasil Vojtěch Rankonis z Ericino, mistr Matouš z Krokova, rozený Pomořan, a jiní výteční mistři učení Pražského. Avšak počet odpůrcův byl ještě větší, a učiněn jest na provincialní synodě Pražské 1388 nález, aby žádnému laikovi nebylo povoleno, oltářní svátosti častěji, nežli nejvýš jednou za měsíc požívati. Odporníci Matějovi obžalovali ho potom u duchovního soudu, že horlí proti poctě obrazův a svatých ostatkův, načež on na synodě 1389 v kostele sv. Mikuláše na Starém městě Pražském držané veřejné odvolání učiniti musel, jímž řečenou poctu obrazův a křesťanské modlitby o přímluvu svatých za prospěšné uznal, a mimo jiné články přislíbil, že žádného laika ku každodennímu požívání večeře Páně napomínati nebude. Že pak podstatu této svátosti tak důkladně zpytoval, přišel i na to, žeby se měla večeře Páně rozdávati také laikům pod obojí způsobou, chleba totiž a vína, jako to v prvotní církvi bývalo. Chtěl v skutku již pod obojí způsobou rozdávati, avšak když mu toho představení a starší jeho zakázali, uposlechl opět a nechal toho. Tak vůbec při každé příležitosti zřejmě a hlasitě osvědčoval, že v celém svém učení, mínění a jednání podrobuje se svým představeným církevním, a že jejich vyššího soudu chce býti poslušen. Odpůrcové, každého pokroku nepřátelé, naň pilně pozor dávali, a byli by ho jistě za kacíře vyhlásili, a na hranici k upálení vydali, kdyby se jim svou pokorou nebyl uměl vždy šťastně vymknouti. A však jeho spisy zůstaly, a čerpali z nich následovníci jeho, kteří méně měli pokory avšak více vůle a odhodlanosti, proměniti staré řády církevní, jako byli zejmena mistr Jan z Příbram, Matějův učenník, mistr Jakoubek ze Stříbra a mnozí jiní. A jako on tak i oni nejvíce a nejpilněji s učením o večeři Páně se obírali.

Znamenati sluší, že vedle Matěje z Janova ještě jiní učení Čechové na Pražském obecném učení církevní opravy se ujímali; dva kněží, Jakub a Ondřej, museli s ním zároveň r. 1389 v kostele sv. Mikuláše na Starém městě Pražském strany ctění obrazův a sv. ostatkův podobné odvolání činiti. Také jiní professorové a kazatelé Pražští, ku příkladu zmíněný Matouš z Krokova, Albert Engelschalk, Jan z Boru, Václav Rohle a Jan ze Štěkna učili, kázali a psali v podobném smyslu, jako Matěj z Janova, a toho všeho prvním původem sám císař Karel byl, který tolik horlil o napravení kázně mezi duchovními, a kazatelův Waldhausera a Miliče podporoval tak důrazně.

Tomáš Štítný ze Štítného.

Mezi tím časem, co Matěj z Janova v ukrytém zátiší dílo své s nevšední učeností a bystrým dovtipem v latinském jazyce k duševnímu prospěchu krajanův svých skládal, seděl na své vzdálené a skrovné tvrzi Štítném v kraji tehdáž Bechyňském mezi Kamenicí a Žirovnicí jiný učenník kněze Miliče, dobré paměti, ušlechtilý český vlastenec a učenec, rytíř Tomáš Štítný ze Štítného, který, proměniv meč za péro, s prvu pro své děti, potom však i pro krajany své jal se svým jazykem mateřským, totiž českým, knihy spisovati, aby z nich každý bezprostředně vážiti mohl poučení o věcech člověku nejdůležitějších, o Bohu, jeho náboženství, o bázni Boží, o moudrosti a o cnosti. Tyto knihy jeho náležejí k prvním ozdobám české národní literatury, a jmeno jejich spisovatele, kterýž se osvědčil býti výtečným křesťanským filosofem, zasluhuje velmi čestného místa mezi spisovateli čtrnáctého století, tak že se jím národ Český právem honositi může.

I Tomáš ze Štítného náleží mezi ony muže, kteří v duševní život český mocně zasahujíce, připravovali novou dobu jeho duševního procitnutí a obnovení jeho národního sebevědomí. Narodil se okolo r. 1325 již za panování Jana Luxenburského, a byl nyní již starcem 70letým. Vychován jsa od rodičův náboženských ztrávil mladistvá léta svá v Praze, kdež hned po založení obecného učení dav se co žák zapsati přednášky slovútných professorův poslouchal. Byl také horlivým navštěvovatelem kázání Waldhauserových a Miličových, a obou těch mužův zásluhy vysoko ceně s velikou uctivostí o jejich působení vzpomínal. Zdá se pak, že zvláště Milič na jeho ducha působil, tak že i v pozdním stáří ještě zcela v jeho smyslu psal a v jeho šlépějích kráčel. Také jako Milič žádného učeného stupně na universitě, a ani bakalářství ani mistrovství nenabyl, nýbrž

po skončených studiích z Prahy na svou dědičnou tvrz Štítné se odebral, kde vzdálen od hluku velikého města tichou samotu svou věnoval učeným prácem svým a své rodině. Maje asi 32 let věku svého oženil se okolo r. 1357; o manželce své vzpomínal často s hlubokým pohnutím mysli, a o zdárné vychování svých dětí, kterých měl pět, sám péči vedl podle staročeského, prostého mravu domácího; v jeho domě měly sídlo ctnosti občanské, láska k vlasti a k rodnému jazyku, jak tehdaž přecházely koleno po kolenu dědictvím z otce na syna. Také měl dvě sestry své u sebe, Peltratu a Annu, s kterými podle staročeského práva v dědictví svém v nedílnosti žil, dávaje jim do života roční úroky po otci. Z dětí jeho umřelo jedno již před rokem 1376. Zbyly mu tři dcery a jeden syn, dítě nejmladší; a když ty mu dorůstaly, počal pro ně již v pozdějším věku svém, knihy skládati, aby na venkově, kdež nebylo ani kněze ani kostela, následovně ani kázání ani mše a nešporů, v nich zvláště o svátcích pro vzdělání a potěšení ducha svého čísti a chvíli sobě krátiti mohly, a památku po něm měly. Před rokem 1385 umřely mu ještě dvě dcery, a zůstala toliko dcera Anežka a syn Jan, kteří jej přežili.

První spisy vyňal z kněh svatého Augustina, totiž „o boji hříchův proti cnostem," potom nějakého Davida, mnicha bosáka „o sedmi stupních duchovního stavu," jež volně v jazyce českém svým dětem pro poučení vyložil. Potom jal se první původní spis svůj skládati, totiž „Knihy o obecných věcech křesťanských." I sepsal pak spisův rozličných do dvadceti šesti, pokud jich známost nám se zachovala, a mezi nimi ještě mnohé obšírné a důležité, jako ku příkladu: „O devíti stavech lidských," — „O sedmi kostelních svátostech," — „Řeči besední", nábožné to rozmlouvání duše s svědomím, — „Řeči sváteční a nedělní z rok do roka," — „O moudrosti", — „O stavu člověka vnitřního," — „Výklad na knihy moudrosti" a mnohé jiné. Tyto spisy nezůstávaly dlouho ukryty v úzké domácnosti Štítného, nýbrž nalézajíce obliby u sousedův přepisovány jsou mnohokráte, tak že pokud to bez tisku tehdaž možná bylo, mnoho lidí čtením jejich duševního pokrmu z nich vážiti mohlo. Avšak učeným mistrům a professorům na obecném učení Pražském, kteříž bezděky chválu těch spisů slýchali, nebyly ony po chuti. Jedni na ně zlostně vrčeli, a to byli ti, kteří vůbec neuměli česky a jazyku českému učiti se nechtěli, cizozemci, kteří dostavše se na učení Pražské potom rádi v zemi se usazovali na tučných prebendách. Druzí byli sice Čechové, a nebyli také jinak odporní češtině, avšak zdálo se jim nehodné býti, ba nebezpečné, aby se věci učené, ježto dle jejich mínění jen do vysokých škol náležely a jazykem latinským se psáti měly, vynášely ven a dávaly do rukou prostého lidu českého. Ještě byli třetí, kteří proto na Štítného a jeho knihy nevražili, že on, nejsa ani mistrem čili doktorem, odvážil se psáti o věcech učených. Jedny mrzela čeština, druhým o to běželo, aby jen pro sebe zachovali učenost v rouchu latinském jako nějaké tajemství cechovní, obecnému lidu nepřístupné, třetí myslili, že jen mistři to právo mají ku spisování knih učených. Psal o tom Štítný takto: „Tak vzácný jest Bohu Čech jako Latiník. — Svatý Pavel, komuž jest epištoly psal, psal jest jich jazykem, Židům židovsky, Řekům řecky, — proč by pak pán Bůh i Čechům své vůle nepsal a nenapomínal jich písmem užitečným?" — Pak o tupitelích svých napsal, že: „hyzdí knihy české ač i dobré, snad chtíce, aby jen sami byli moudří viděni," potom že naň „rechní a vrčí pyšní anebo hloupí, ještoť vše hyzdí, jemuž nemohou sami rozuměti."

Ve mnohých spisech svých dotýká se Štítný oněch otázek církevních, které tehdáž tak velice zajímaly mysli mladších učených Čechův a vlastenců; i on horlil pro opravu církve v jejích údech, pro napravení mravů osob stavu duchovního i světského, mluvil o nešestech a poklescích, které tehdáž i do vyšších stavů se vtíraly; naříkal na pány, kteří Židům vylichvený zisk odjímají ne proto, aby lichvu vrátili těm, na kterých ji Žid vylichvil, nýbrž aby sami si ji schovali; vyčítal mnichům, že od svých prvotních řeholí odstoupili a že se hněvají a mrzí na každého kazatele a kteréhokoliv člověka dobrého, kterýž jejich poblouzení rozumí, a žeby ho rádi i kacířem učinili, aby své lsti větší svobodu měli. I spisy Viklefovy znal, kteréž se čím dál tím hojněji z Anglie do Čech od českých studentův přinášely, a svědčí o tom okolnost taková, že také i Štítný o podstatě a významu svátosti oltářní mno-

ho přemýšlel a všelicos o tom do svých knih položil. A však že byl ducha pokorného, své mínění nikomu nevnucoval a vždy a všude v poslušenství církve setrvával, vyznával, jako Matěj z Janova, že míní upřímně se vším co psal poddati se církvi k ponaučení a k opravení; a bylo-li by mu ukázáno, žeby kde pochybyl, že se dá rád navésti ku pravdě. Potom již u vysokém stáří, když počal míti skutečně pochybnosti o učení, o kterémž posud nikdy byl nepochyboval, tu konečně předce zvítězila pokorná věřící mysl jeho nad rozpaky hloubavého rozumu, i opakoval slavně, že nic nemíní za pravdu míti a držeti, než to, co drží všeobecná církev křesťanská a škola Pražská.

Poslední bezpečnou zprávu o jeho životě máme z roku 1399, kdež co stařec 74letý po čtvrté předělával své Šestery knihy o obecných věcech křesťanských. Bezpochyby, že pak v prvním desítiletí patnáctého století život svůj dokonal. Dědicem jeho byl syn Jan Štítný ze Štítného, kterýž sestře své Anešce, v dědičné nedílnosti s ním bydlící, po otci roční úrok vyplácel, a potom svou pečeť ku stížnému listu přitiskl, kterýž páni a rytíři čeští a moravští otcům sboru Kostnického dne 2. září 1415 poslali, domlouvajíce jim pro upálení mistra Jana Husi a pro vězení mistra Jeronyma Pražského. Přečkal válku husitskou a byl ještě r. 1434 na živě.

Kterak Jan Zhořelecký marně mezi králem a pány prostředkoval a náhle umřel.

1395—1396 1. března.

Podle všeho, kterak se král Václav a čeští pánové ve spolku s markhrabětem Joštem a jinými knížaty proti sobě chystali, bylo předvídati, že v Čechách pokoj dlouho trvati nebude. Král Václav se k tomu nikterak neměl, aby své sliby Píseckým listem pánům dané vyplnil, a panská jednota nabývala napořád větší síly přistupováním nových údův. Přistupovali k ní pánové dosud králi věrní, avšak nyní již také rozmrzelí, jmenovitě pan Čeněk z Wartenberka, tentýž, kterýž po létech co nejvyšší purkhrabí za vypuknutí husitské války podivné slávy sobě získal, dále Hašek z Lemberka, později biskup Jan V. Litomyšlský, pan Smil Flaška z Pardubic na Richenburce, znamenitý toho času básník český, tři pánové z Ústí a někteří páni Švamberkové a Riesenburkové. Jednota panská sjezd sobě učinila na hradě Třeboňském u pana Jindřicha z Rosenberka, a na novo se utvrdila listem českým dne 10. ledna 1395 sepsaným a zpečetěným. Král Václav o tom věda, hleděl nyní s pány smlouvati, a některé z nich potajmu uplacením ku své straně přivesti, což se mu však, a to ne zúplna, jenom s panem Bočkem z Kunštatu na Poděbradech podařilo; avšak nejednal s nimi upřímně a chtěl je pouze sliby konejšiti. Pak zplnomocnil bratra svého, Jana, vojvodu Zhořeleckého 23. května, aby pokoj a smíření s pány všemi možnými prostředky spůsobil. Vojvoda Jan však, vida neupřímné chování krále Václava, musel mu sám domlouvati, aby dílo takové prázdnými sliby a vytáčkami nekazil. Pánové podali králi mnoho článků, týkajících se budoucího ustanovení nejvyšších zemských úředníkův a soudcův, a jiných řádův zemských, žádajíce hlavně, aby nejvyšší místa v zemské správě výhradně pánům v zemi své statky majícím udělována byla a nikomu z nižší šlechty neb z měšťanstva. Král jim na to vydal 30. května 1395 v Žebráce list, že jim v tom všem po vůli učiní a dále nic, proto musela z toho zase válka vzniknouti. Vojvoda Jan co prostředník mezi králem a pány měl velmi těžké postavení, ba musel 15. července 1395 i k samým pánům přestoupiti, aby své prostřednictví s lepším důrazem mohl provesti. Markhrabě Jošt a Jindřich z Rosenberka nicméně ve jmenu panské jednoty 9. srpna 1395 se zavázali, všemi silami k tomu se přičiňovati, aby byl Rakouský vojvoda Albrecht místo krále Václava vikářem v Německé říši jmenován, z čehož ovšem vysvítá, že Rakouští vojvodové zase o císařství přemýšleti počali a že Václavovo kralování v Němcích s jistých stran již se podkopává. V stejném čase válka mezi jednotou a králem zase vypukla; Jindřich z Rosenberka jsa v čele panského vojska dobyl královského hradu Kugelweitu v sousedství Krumlova, a zkazil jej; potom oblehl Budějovice a zmocnil se královského města Vodňan. Ač vojvoda Jan při straně pánův stál, aby svého bratra k ústupnosti pohnul, předce umíněnost krále Václava ničím se oblomiti nedala. Konečně

ně král Václav předce svého bratra Jana 10. srpna nejvyšším hejtmanem království Českého jmenoval, vojsko královské do osmi dní s pole odvolati slíbil, a bratrovi plnou moc k jednání dal. Vojvoda Jan mnoho práce si zadával a upřímně o to se přičiňoval, aby svornost v Čechách zase obnovena byla. Po velikém a těžkém namáhání přivedl to konečně v lednu r. 1396 k uzavření míru a ku smlouvě mezi králem a pány, kterážto smlouva však králi Václavovi tak málo se líbila, že s bratrem svým na dobro se rozhněval a hned mu zase hodnost nejvyššího hejtmana v království vzal a v největší nemilosti jej propustil. Celá země vojvodu Jana, vidouc jeho upřímné a vlastenecké snahy, milovala a ctila, a když tento kníže z Prahy se ubíral, aby již nikdy více do ní, kolébky své, nezavítal, tu počal lid bouřiti se a na krále Václava reptati. Král Václav musel městům Pražským, aby popuzené obyvatelstvo uchlácholil, novou radu vsaditi.

Vojvoda Jan odebral se do svého vojvodství Zhořeleckého, a když se 1. března 1396 v klášteře Cisterciánském v Nové Celi na noc ve zdraví spat položil, nalezen jest druhého dne mrtev v lůžku svém. Zdali ho mrtvice ranila, aneb-li jedem neb jiným násilím tak náhle z toho světa sešel, zůstalo pochybno. Dosáhl toliko 25 let věku svého, pozůstaviv jedinou dceru Alžbětu, ještě nemluvně, která se po čase r. 1409 za Antonína, vojvodu Brabantského a Burgundského provdala. Ovdověvši r. 1415 podruhé r. 1417 za Jana vojvodu Bavorského a Hollandského se vdala, s nímž do r. 1424 žila, a pak teprv roku 1451 umřela.

Kterak král Sigmunt mezi bratrem a českými pány prostředkoval.

1396.

Mezi tím časem, co se to všecko v Čechách dálo, seděl král Sigmunt Uherský na oko bez účastenství a tiše ve svém království. Měltě tam ovšem mnoho práce proti Turkům, kteří se již k uherským hranicem blížili, a také chtěl času vyčkati, ažby do záležitostí českých mocnou rukou mohl sáhnouti. Ku konci r. 1395 psal svému bratru, králi Václavovi, srdečný list, kterak mu jeho blaho a důstojné postavení na srdci leží, kterak mu na tom záleží, aby císařská důstojnost, o kterou se otec jejich, Karel, tolik namáhal, z rodu jejich Lucemburského nevyšla, že se jiní potajmo k císařství táhnou, pročež aby Václav neváhal, v Římě císařskou korunu přijmouti, že nyní k tomu nejlepší příležitost jest; papež že jest Václavův přítel, nejmocnější pán v Italii, Jan Galeazzo Viskonti, od Václava r. 1395 za vojvodu Milánského povýšený, že jest jeho nejvěrnějším služebníkem, a on sám, Sigmunt, že hotov jest, bratru svému vší svou mocí pomáhati, neboť prý mu na bratrově cti tolik co na vlastní záleží, a na vzdor pletichářům, kteří prý mezi ním a Václavem nesvornost a zášť chtějí trousiti, že nikdy jeho nejvěrnějším a nejoddanějším bratrem býti nepřestane.

Již výše jsme o tom zmínku učinili, že Sigmunt vlastně království České sám opanovati, a bratru Václavovi toliko důstojnost císařskou v Němcích ponechati chtěl. Nicméně jeho list na Václava dobře působil; Václav byl při vší umíněnosti své předce dobromyslný a důvěřoval bratrovi tím více, že nyní jeho pomoci skutečně potřeboval. Psal mu tedy 2. února 1396, aby k němu do Čech přišel, a Sigmunt také bez prodlení přijel, jsa od bratra velmi laskavě a důvěrně přivítán. Již 25. února oba královští bratří v Praze list bezpečného průvodu pro markhraběte Jošta a jeho přívržence vydali, aby do Prahy osobně přijeti a věci své s králem Václavem urovnati mohli. Dne 1. března, kterého obou králův nejmladší bratr, Jan Zhořelecký v Nové Celi umřel, obnovili oni dědičné smlouvy o nástupnictví na trůnu, již přede dvěma léty zavřené, a 19. března jmenoval Václav svého bratra Sigmunta i za svého náměstka čili vikáře v říši Německé. Téhož samého dne ustanovil král Václav také to, aby král Sigmunt a markhrabě Jošt učinili nález mezi ním a českými pány ve při o obsazování nejvyšších zemských úřadův, o volbě zemských kmetův a o napravení mince. Byl pak při tom jednání také markhrabě Prokop přítomen co přední rada krále Václava.

Sigmunt a Jošt vydali tedy dne 2. dubna, právě v hod Boží velikonoční, nález svůj a to zcela takový, jak si čeští páni jenom přáli. Podle toho nálezu ustanoveno jest, aby k nejvyšší radě království Českého následující osoby náležely: arcibiskup Pražský, biskupo

Olomoucký a Litomyšlský, pánové Jindřich z Rosenberka co nejvyšší purkhrabí, Vilém z Landšteina co nejvyšší zemský komorník, Hynek Berka z Dubé na Hohenšteině co nejvyšší zemský sudí, Beneš Škopek z Dubé co nejvyšší hofmistr, Smil Flaška z Pardubic na Richenburce co nejvyšší zemský písař, potom Ota z Bergova na Bílině, Jan z Michalovic, Boček z Kunštatu na Poděbradech a Boreš z Riesenburka. Tyto pány král neměl moci ssaditi, ovšem ale mohl jiných pánův k nim přibrati. Dvanáctero zemských kmetův, kteří v nejvyšším zemském soudě zasedali, měli zůstati. Mince pak, která za posavadního panování krále Václava skutečně se byla zhoršila, měla se zas polepšiti v ten způsob, aby nic více než toliko 80 Pražských grošů šlo na jednu hřivnu čistého stříbra. Pak měla celá země králi Václavovi přísahu věrnosti na novo skládati, pokoj měl býti všude obnoven a upevněn, co kdo ve válce uchvátil, měl nahraditi, a celá vláda zemská měla se tak upraviti, jak za dávných časův bývala.

Mezi pány, z kterých nová královská rada byla složena, nalézal se jen jediný, totiž nejvyšší hofmistr Beneš Škopek z Dubé, kterýž králi Václavovi ode dávna věrný a milý byl, všickni ostatní byli údové panské jednoty; a proto král Václav s tímto novým pořádkem nikterak nechtěl býti spokojen, a toliko, že král Sigmunt jaksi velikou moc nad ním dostal, ostýchal se Václav, hned nyní zřejmě všemu tomu odporovati.

Pánové z nově složené královské rady již 15. dubna 1396 zasedli na svá místa ve větším soudu zemském. Po takovém narovnání věcí českých opustil král Sigmunt Prahu a zas do svého království Uherského se odebral, kdež těžkou válku s Turkem podstoupiti musel.

Kterak se Jan z Jenšteina z arcibiskupství poděkoval a Olbram ze Škvorče nastoupil.

1396.

Jan z Jenšteina, arcibiskup Pražský, podle toho, co se nedávno mezi ním a králem Václavem stalo, dobře nahlížel, že se při své důstojnosti na dlouho udržeti nemůže, a již r. 1395 prostřednictvím nebožtíka vojvody Jana Zhořeleckého při papeži o to jednal, aby se svého arcibiskupství vzdáti mohl. Papež jeho resignaci potvrdil, a tu Jan z Jenšteina v samý Boží hod velikonoční, 2. dubna 1396 hodnost svou složil a arcibiskupskou stolici opustil. Však to zároveň i způsobil, že za jeho nástupce zvolen byl synovec jeho Olbrám čili Volfrám ze Škvorče, bývalý kancléř nebožtíka vojvody Jana Zhořeleckého. Sám Jan z Jenšteina svého synovce dne 2. července toho roku ve hlavním chrámě u sv. Víta na arcibiskupa světil a nastolil. Zdržovav se pak ještě do následujícího roku ve vlasti potom do Říma odešel, tam od papeže patriarchou Alexrandijským byl jmenován, a však již 17. června 1400 umřel. Pražské arcibiskupství 17 let spravoval. Kromě toho všeho, co jsme o něm již vypravovali, musíme ještě chvalnou zmínku o tom učiniti, že vydal list týkající se poddaných lidí sedlských na jeho statcích usedlých, že jim nemá nikterak býti bráněno, aby jak za života svého tak i na smrtelném loži s jměním svým svobodně nakládati mohli. Znamenati sluší, že až do válek husitských lid sedlský poddaný jak v Čechách tak i na Moravě a v jiných zemích slovanských co do osoby i jmění svého byl svobodný, příslušeje toliko pod právomocnost svých vrchností, krále, pánův a duchovních a jim buď platy odváděje, buď jisté služby a roboty vykonávaje, kdežto naopak v Němcích a v krajinách slovanských od Němcův opanovaných lid sedlský uvržen jest v porobu osobní, tak že se nemohl ze svých gruntův vzdáliti, ani jmění svého svobodně užívati. Když však feudální řády z Němec také do našich zemí se vtíraly, tu podle příkladu pánův německých také naši pánové, jak světští tak duchovní, poddanosti lidu sedlského všelijak přitížiti hleděli, vymáhajíce také toho, že statek poddaného, jenž po sobě potomkův nezanechal, podlé německého lenního práva na pána jeho co odúmrť připadnouti má. Bylo to hrubé rušení starých svobod slovanských, za kterých podobného porobenství a obmezování nebylo, tak že sedláci čeští měli právo prodeje i právo vlastnictví. A již nyní zbuzovalo zavádění německých novot, pošlých z lakomství pánův a vrchností, takové žasnutí a zármutek, že se tím arcibiskup Jan z Jenšteina viděl pohnuta, nahoře připomenutý list vydati, a

jeho tehdejší generální vikář, kanovník Kuneš z Třebovel, předchůdce utopeného Jana z Pomuka, sepsal velmi krásný traktat o tom, že žádná vrchnost v Čechách nemá práva, na jmění a osobní svobodu poddaného lidu sedlského sáhati.

Kterak se Václav nových rádcův hleděl sprostiti, a pánové některé jeho milce dali zabiti.

1396—1397.

Král Sigmunt tohoto r. 1396 proti Turkům velké pole sbíral, a vyhlášení bojovníci netoliko z Uher ale i z Němec, Francie a z jiných zemí západních pod jeho prapory do Budína spěchali, aby ve svatém boji proti nevěřícím barbarům účastenství měli. Dne 28. září 1396 svedl hlavní bitvu se sultánem Bajazidem u města Nikopole v Bulharích nad Dunajem, kteráž proň a pro křesťany tak nešťastně vypadla, že Sigmunt sám život svůj útěkem na Dunaji na vetché lodi zachránil, a potom po Černém moři a v Řecku blouditi muse po mnohem dobrodružství teprvé po roce na dalmatském pobřeží přistál a do svého království se navrátil.

Jeho bratr, král Václav v Čechách zatím nikterak s novým řádem nebyl spokojen, dle něhož se měl napotom v panování svém říditi. Noví nejvyšší úředníci zeměstí totiž počali ve jmenu krále jednati a zemi spravovati; král však zcela veřejně říkal, že to, co oni činí, z jeho vůle se neděje, a že se mu to nelíbí, když poddaní nikoliv jej, nýbrž tyto úředníky poslouchají. Pan Jindřich z Rosenberka všechnu práci prý si zadával, jakby se králi zalíbil a jeho důvěry a milosti se získal; král toliko zlost svou k němu zakrýval. I tak poroučeli nejvyšší úředníci, poroučel i král často v smyslu opáčném, nastávaly nové zmatky, neposlušnost, záští a nespokojenost v zemi. Král Václav počínal si zase jako svévolné, rozmazlené dítě, kteréž samo rozumně a důsledně panovati neumí, aniž jakéhokoliv poručníkování chce snášeti. Nejupřímnější přátelé královi nevěděli již, zač jej mají držeti. Konečně propukla zlost jeho proti poručníkům jemu vnuceným i proti strýci, markhraběti Joštovi, kterýž všecko to protivenství jemu způsobil. Přišli totiž k němu na Karlštein dne 31. května 1397 vojvoda Štěpán Bavorský, potom markhrabě Jošt a šest pánův českých z panské jednoty, a král Václav je kromě vojvody Bavorského z nenadání všecky dal zajmouti. Nejvíce pak na Jošta byl rozzlen právě k němu řka: „Ty's to způsobil, že pán ze Švamberku Strassburské a Frankfurtské posly zajal, ty's proti všemu právu kupce o velké zboží oloupil, ty to činíš, že se pánové proti mně pozdvihují, že mně zem plení a silnice nejisté činí; lépe bude, když ty zkažen budeš, než aby země a lidé do zkázy upadali! Byl jsem tvým pravým pánem, věrnost jsi mně přísahal, a na to jsi mně se zapsal, a přece jsi mne zajal; avšak špatně jsi mne hlídal, já však tě dobře budu hlídati!" I odešli hned poslové z Karštejna do Prahy s královským rozkazem, aby se brány města zamkly a všichni lidé markhraběte Jošta jali a po vězeních rozsázeli. Jiný posel královský k markhraběti Prokopovi pospíchal s vyřízením, aby se Prokop všech statkův bratra svého Jošta zmocnil.

Když pak zlost králi Václavovi zašla a vojvoda Štěpán Bavorský králi domlouval, kterak to musí od něho za urážku považovati, že jeho průvodci své důvěrníky králi nyní ve vězení mají pykati, kázal Václav zajaté pány, vyjma markhraběte Jošta a pana Bočka z Kunštatu, na svobodu zase propustiti. Potom po několika dnech také Joštovi a Bočkovi svobodně odejeti kázal.

Královi milci, pro kteréž hlavně panská jednota proti králi povstala, dosud nic se do toho všeho, co se dálo, nemíchali. Ti co byli při králi, jako pan Jiří z Roztok a Jan Čúch ze Zásady, plnili toliko služby dvořanské všeho jiného se vzdalujíce: jiní byli v královské službě jinde zaměstnáni. Bořivoj ze Svinař byl nejvíce královým fojtem v rozličných krajinách německých, Hynčík Pluh z Rabšteina spravoval země Lužické; Purkart Strnad z Janovic, byv dříve nejvyšším purkhabím a dvorským sudím, když tyto úřady ztratil, od krále nejvyšším komorníkem byl jmenován a dostal od něho v zápisní čili zástavní držení hrad Králův Kámen čili Kömigštein a Liliensštein pak město Perno v nynějším Sasku. Jiný králův milec, pan Štěpán z Opočna a z Dobrušky, byl králov ským hejtmanem ve Vratislavi, a král m

daroval hrad Žleby Markvartovi z Wartenberka vzaté. Pan Heřman z Chústníka, muž před jinými výtečný, také býval blízký osoby královy, avšak tiše se choval. Všichni tři posledně jmenovaní milci byli z panských rodů, nemajíce však velkých statkův. Jiní milci toho času byli Štěpán z Martinic příjmím Poduška, Markolt z Vrutic, převor rytířského řádu Johanmitův, Jan z Milheima, zakladatel Betlemské kaple v Praze, Petr z Písku, královský mincmistr v Kutné Hoře, zakladatel tak zvané Písecké kaple při kostele sv. panny Barbory, kterýž v Hoře v těch letech na způsob chrámu sv. Víta na hradě Pražském velmi nákladně stavěti se počal. Sigmunt Hulejr konečně jediný z milcův podržel úřad svůj podkomořský maje jako dříve všecka královská města pod svou mocí.

Zajmutí Joštovo a šesti předních pánův z panské jednoty na Karlštejně obnovilo v nich nenávist ku královým milcům, kterým připisovali příčinu takového králova jednání. Zatím hleděli noví nejvyšší úředníci zemští, kteří k jednotě náleželi, moc svou v zemi upevniti obsazováním všelikých úřadův v zemi svými přívrženci, a uměli také radu Starého města Pražského svými přáteli mezi měšťanstvem obsaditi. Zároveň o králi nejhanebnější pomluvy a žaloby roznášeli a psali, potajmu pak milcům záhubu strojili.

Kníže Jan čili Hanuš Opavský a Ratibořský, nově jmenovaný nejvyšší hofmistr královský, dal se od nich namluviti k činu krvavé pomsty nad milci. I svoláni jsou ku králi na Karlštejn z příčiny jakýchsi důležitých zpráv z Němec všickni královští radové na svatodušní pondělek, 11. června 1397. Král Václav byl toho dne náhodou v Králově Dvoře u Berouna, a radové rokovali sami na paláci v Karlštejně. Mezi poradou pak vyšli kníže Hanuš Opavský s pány z Michalovic, ze Švamberka a s Boršem z Riesenberka ze sálu a dali si zavolati královy milce, totiž pana Purkharda Strnada z Janovic, pana Štěpána Opočenského z Dobrušky, pana Štěpána z Martinic a Johanitského převora Markolda, aby k nim do malé komnaty vstoupili, v níž kníže Hanuš měl ozbrojence ukryté. A když tito čtyři nadřečení milci do té komnaty ničeho zlého netušíce vešli, tu na ně kníže Hanuš se obořil a královských zrádcův jim spílaje, meč svůj vytasil a pana Purkharda z Janovic hned probodl. Ozbrojenci hned také tři ostatní na místě pobili. První tři pánové hned mrtví padli, jen převor Markolt několik hodin déle živ byl. A tak poškvrněn jest posvátný Karlštejn krvavým zločinem, a knížeti Hanušovi Čechové mistr Hanuš říkali, proto že se byl nad královými pány katem učinil, i štítili se jeho a varovali.

Po dokonaném činu vsedli kníže Hanuš Opavský a jeho přátelé hned na koně a ku králi do Králova Dvora jeli. Poklekli před králem a podali prý mu důkazův o zrádě odpravených milcův; zvláště prý umírající převor Markold svými výpověďmi zrádné úmysly jejich potvrzoval, čemu asi sotva tak bylo. A tak králi Václavovi tento svůj krvavý zločin uměli vylíčiti, jakoby se ho pouze z věrnosti a lásky ku králi byli dopustili. A král Václav ať si již tomu věřil neb nevěřil, nedal věci té vyšetřiti, a ještě listem dne 13. července 1397 sprostředkováním markhraběte Prokopa vrahům vysvědčení dal, že nic zlého nevykonali, — tak se ukázal býti slabým a vrtkavým ve své povaze. Potom mu to ovšem v mysli rozešlo, knížete Hanuše Opavského s hofmistrovství ssadil, po čase však v Kladště královským hejtmanem učinil, a že měl nemylné podezření na markhraběte Jošta, jakoby ten byl hlavním původcem toho, co se stalo, z Prahy a z Čech ho vypověděl. Staroměstští radní páni pak, kteří s Joštem drželi, byli od krále vesměs ssazeni a mnozí bojíce se horší pomsty, museli co nejspěšněji z města i ze země na útěk se dáti. — Roku 1397 umřel na biskupském hradě Mírově Olomúcký biskup Mikuláš z Rosenburka, a byl ve svém hlavním chrámě u sv. Václava v Olomouci pochován. Jeho nástupce byl Jan X. příjmím Mráz, před tím probošt na Zderaze v Praze potom biskup Lebuský v Branibořích, jejž papež Bonifác IX. roku 1398 ovšem za hojný poplatek dosadil. Museľ pak i tento biskup, jako jeho předchůdce, od markhraběte Prokopa hrubé násilí snášeti, neboť Prokop jej i kapitolu jeho ustavičnou válkou pronásledoval, a na statcích mnoho škod a ujmy mu činil.

Král Václav v Němcích a ve Francii. Jeho snahy o odstranění dvojice papežské.

1397—1398.

Mezi tím časem věci v Německé říši vždy k horšímu se klonily; zemský mír od Václava r. 1389 v Chebu umluvený dávno svého konce došel, nové smlouvání se stavy říšskými o prodloužení jeho k žádnému výsledku nevedlo, a tak i ti, kteří nejvíce z nepořádkův a z veřejné nejistoty kořistili, byli by sobě již pokojnějších časův přáli, aby svých kořistí v bezpečnosti užívati mohli. Všickni však vinu nepořádkův uvalovali na krále Václava, připisujíce jich jeho nepečlivosti o říši. A předce mu nikdo k odstranění zlého ani moci propůjčiti ani pomoci poskytnouti nechtěl. Mezi říšskými knížaty pak Ruprecht mladší, falckrabě, příjmím Klem, nyní nejvíce proti Václavovi brojil, sám na jeho místě Římským králem býti chtěje. Jeho přičiněním stal se Jan hrabě Nasovský arcibiskupem Mohučským, dosáhna toho na papeži Bonifácovi IX. proti vůli krále Václava, a tak tento nový arcibiskup a kurfürst spolu s Ruprechtem, falckrabětem a kurfürstem, Václavovo postavení v Němcích co krále Římského podkopávati začali.

Král Václav maje povědomost toho všeho, ustanovil markhraběte Prokopa na čas své nepřítomnosti v zemi za zemského správce v Čechách, a tak tedy po dlouhém čase v srpnu r. 1397 zase jednou do Němec se vypravil, hledě dvojnásobnou horlivostí vše, co zmeškal, dohoniti a napraviti, a všechny příčiny k nespokojenosti odstraniti. A tu hned počal hradův zemských škůdcův dobývati a bořiti, všeliké ozbrojené jednoty rozháněti, záští mezi městy a rytíři stavovati a o nový zemský mír usilovati. Stala se také smlouva na zemský mír ve Frankfurtě nad Mohanem na deset let, avšak sami kurfürstové Mohučský, Trevírský a falckrabě Ruprecht o své ujmě ten mír jen na pět let obmezili.

Mezi tím počal sám král Francouzský, Karel VI., zasazovati se o odstranění dvojice papežské, v čemž Václav již ode mnoha let z omrzelosti ničeho více nečinil. Aviňonský papež Kliment VII. umřel již r. 1394, a vyvolen jest na jeho místo druhý protipapež Benedikt XIII. Universita Pařížská, a s ní potom také universita Pražská, navrhovaly, aby se oba papežové, Benedikt v Aviňoně a Bonifác v Římě, poděkovali, a kardinálové aby nového, jediného papeže zvolili. Král Francouzský získal již pro tu myšlénku krále Anglického, Kastilského a Navarrského, a nyní hlavně mu na tom záleželo, aby také náš Václav co král Římský a s ním všickni knížata Němečtí k provedení toho záměru přistoupili. Král Václav měl ovšem mnoho příčin, býti nespokojen s Římským papežem Bonifaciem, a to hlavně pro obsazování míst biskupských a kanovnických králi nemilé a také proti právu jeho čelící, potom pro to nemírné vydírání peněz z osob na ta místa dosazených, čímž vážnost duchovního stavu nesmírně klesala. I byl Václav ochoten uposlechnouti vyzvání krále Francouzského, avšak kurfürstové tajně proti němu spiklí, pravili, že nikoliv, že se má Bonifacia jako dotud držeti.

Václav nicméně podnikl v měsíci březnu 1398 z Luxenburka cestu do Francie, kdež se v městě Remeši s Karlem VI., králem Francouzským, osobně sešel. Provázeli jej na té cestě Václav Králík z Buřenic, probošt Vyšehradský a patriarcha Antiochenský, jeho nejvyšší kancléř a první rada, kníže Hanuš Opavský a Ratibořský, Hynčík Pluh z Rabšteina, a Jan z Milheima, oba milci králové, kromě nějakého počtu českých, luxenburských a jiných německých pánův. Dne 23. března do Remeše přijel a od krále Francouzského s velkou slávou přijat byl, neboť tento král se všemi princi královského domu na přivítání touženě očekávaného strýce svého sám před město vstříc mu vyjel. Při dvoře francouzském panoval velmi vybroušený mrav a přísná odměřenost, a jakkoliv se králi Václavovi všechna možná pocta prokazovala, předce se při dvoře francouzském na to přísně hleděło, aby se žádným znamením pocty nedávalo znáti, jako by králové Francouzští nad sebou jakési vrchnictví Římského císařství nad Francií uznávali. Náš král Václav nabaživ se světské slávy již za svých mladých let a přivyknuv sobě v nenucené společnosti milcův svých, nehleděl si přílišné odměřenosti ve svém chování, i vypadal ovšem téměř jako barbar při dvoře francouzském, kde panovaly ušlechtilé spůsoby a ve všem vybroušená nádhera, tak že jej francouzští dvořané za jeho nezpůsoby velmi pomlouvali. Měltě ku příkladu 25. března z Francou

ským králem společně stolovati, a když již skvostná tabule připravena byla, přišli k němu v určitou hodinu vojvodové z Berry a z Bourbonu, aby jej do královského palácu uvedli, — avšak nastojte, vrátili se celí zapýření studem a mrzutostí, — král Václav byl se zatím najedl a tak hojně vína napil, že v tvrdém spaní ležel, a král Francouzský musel se svými dvořany sám stolovati. To však byla věc vedlejší, hlavní věc byla jednání o odstranění obou papežův. Král Václav schválil všecko jak bylo již umluveno a také krále Uherského, svého bratra, krále Vladislava Polského a svá říšská knížata ku spolupůsobení slíbil získati.

I vyslal od sebe Petra z Ailly, kancléře university Pařížské, kterémuž svým radou jmenoval, a Mikuláše z Jevíčka, svého tajemníka, k Benediktovi XIII. do Aviňona, aby se z papežství poděkoval, kterýž však jim vyhýbavou odpověď dal.

V měsíci květnu 1398 vrátil se král Václav z Francie zase do Němec, a tu hned 1. června v Koblenci s falckrabětem Ruprechtem prudkou hádku měl, vytýkaje mu jeho zrádné a neposlušné chování, a k zodpovídání z toho jej vyzývaje. Falckrabě se potom ovšem zodpovídal, také milosti krále Václava došel a věrnost svou jemu osvědčoval; a však zároveň za zády jeho tím více se s papežem Bonifacem proti Václavovi umlouval, kterýžto papež nyní tím více na Václava naléhal, aby do Italie přišel a císařskou korunu přijal.

Václav neuposlechl, naopak navrátiv se do Čech skutečně o tom pracovati počal, aby se, jak králi Francouzskému přislíbil, králové a knížata u něho sjeli a o spůsobu, jak by se papežská dvojice odstraniti mohla, usjednotili. I tak toho dosáhl, že se stala úmluva, že o Božím narození 1398 králové Uherský, Polský, markhrabata Moravská a knížata Slezská a některá říšská knížata k němu do Vratislavi přijedou a o to se raditi budou. Avšak když se čas toho sjezdu přiblížil, tu král Václav do těžké a dlouhé nemoci upadl, tak že sjezd musel býti odvolán. Byl pak toho času slavný profesor lékařského umění na obecném učení Pražském a králův osobní lékař, mistr Albík z Uničova, jehožto pomocí král Václav vyzdraven, a hned potom odbaný sjezd v Praze míti chtěl. Však přišly zatím jiné události do toho, a také z toho sjezdu sešlo.

Nové prospěchy Čechův na Pražském učení.

1397—1403.

Čechové opanovavše kolleje Karlovu, Všech Svatých a krále Václava, kteréž byly nadané statky a důchody z České země vycházejícími, a dostavše kapli Betlemskou, tím větším úsilím potom ještě vespolek se podporovali, aby na učení Pražském mezi přečetnými cizinci posledními nebyli a ve vlasti své větší než dotud měli platnosti. V posledních létech tohoto čtrnáctého století vyskytovalo se vždy více mocných a zámožných příznivcův národnosti české, a král Václav sám nemálo k prospěchu obecného učení samého přispěl, osvobodiv universitu roku 1392 od všelikých daní a zemských povinností, a hájiv samostatnou právomocnost její. Neznámý dobrodinec daroval „Českému národu" na universitě dům veliký a prostranný, stojící na Novém městě na Příkopě, nynější Kolovratské stříde, u Černé růže nazvaný (číslo 853), v kterém se nyní měšťanská beseda nachází, v němž čeští mistři a studenti jako v burse pohromadě bydleli. Nedlouho potom, mezi lety 1399—1403, zřízena jest pak i zvláštní kollej Česká čili kollej národu, v níž též mistři bydleli a čtení svá měli, a stávala hned vedle kolleje krále Václava na místě nynějšího krajinského soudu na Ovocném trhu.

Ještě jinou zvláštní kollej a bursu založila již r. 1397 s povolením krále Václava Polská královna a velká kněžna Litevská Hedvíka pro mladíky Litevské, aby na Pražském učení, kteréž tehdáž bylo mezi nejpřednějšími v zemích křesťanských, v theologii studovali, a tak k upevnění víry křesťanské na Litvě, nedávno ještě pohanské, tím snáze přispívali. I nacházela se ta kollej litevská s počátku až do r. 1413 v domě při kapli Jerusalemské čili sv. Maří Magdaleny od Miliče někdy vystavěné, a placen jest nájem z místa toho Cistercianům, kterým nyní náleželo. Litvíni a Poláci, naučivše se v Praze vesměs českému jazyku, když do své vlasti se navrátili, známost jeho tam rozšířili, tak že napotom veřejné dopisování odtamtud do Čech česky se dálo,

a úřední sloh v těch zemích podle českého se vzdělával.

Konečně uzavřelo bratrstvo se znamením obruče a kladivka, kostel Božího Těla na velikém náměstí Nového města Pražského zajisté z vnuknutí ducha vlasteneckého také národu Českému na universitě se všemi hojnými příjmy darovati, aby Čechové na vysokém učení výhod těchto ku svému prospěchu užívati mohli. Stalo se to r. 1403, a tehdejší hejtmani řečeného bratrstva, slovútní panošové Zachariáš ze Svinař, Číč z Lopuce a Petr Kvas ze Všenor, odevzdali správu toho kostela dne 28. června splnomocněnému zřízenci národu Českého, mistru Janu Husovi.

První vystoupení mistra Jana Husi.

1399—1402.

Mistr Jan Hus narodil se r. 1369 za panování císaře Karla v městečku Husinci z rodičův stavu městského, sprostých sice avšak nábožných a dost zámožných. Husinec náležel tenkráte z polovice ku královskému hradu Husi, kterouž nad říčkou Blanicí ve Vimperských lesích pod Šumavou vystavěli s povolením krále Jana r. 1341 pánové z Janovic, zápisní držitelé královského hradu Vimperského. Husovi rodiče odevzdali malého Jana s počátku do škol města Prachatic, kde v prvních počátcích literního umění se vzdělal, potom jej poslali do Prahy, aby ducha svého osvítil naukami, jaké tehdáž na obecném učení Pražském květly. Již od počátku osvědčoval hlubokou nábožnost a věřící mysl, a dal co jinoch čtyrmecítmaletý r. 1393, když se Pražské milostivé léto slavilo, skvělý důkaz toho, že pro dosažení papežem udělených odpustkův k poutníkům se přidružil, s nimi na Vyšehrad, k Božímu Tělu, k sv. Vítu a do Břevnova putoval, zpověď vykonal a poslední čtyry groše oběroval, tak že potom po delší čas o suchém chlebě zůstávati musil.

Již toho samého roku 1393 konec měsíce září dosáhl Jan Hus prvního akademického stupně na obecném učení Pražském, stav se bakalářem svobodných umění; po roce, totiž 1394, stal se také bakalářem theologie, a roku 1396 v měsíci lednu povýšen jest na mistra svobodných umění, jak koby nyní řekl na doktora filosofie, a při tom zůstal, dosáhna nyní práva, že ve své fakultě s kathedry netoliko vlastní ale i jiných učitelův spisy Avšak čtení svá teprv r. 1398 zapo hned při jeho prvním vystoupení b děti, že náleží mezi nejodhodlanější litele pro obnovení řádův církevních

Tenkráte vrátil se krátce pře z Anglie Jeronym z Prahy, ro dyckého, který již co jinoch na Pra učení k Husovi vroucí láskou se p a u věrném přátelství k němu pot do smrti setrval. Když se česká ská dcera Anna do Anglie provdal bral se i Jeronym do této země, a se dále vzdělával na slavném uče fordském. Přinesi odtamtud některé neznámé Viklefovy knihy do Čech studujícími je rozšířil. V měsíci zá dosáhl pak na Pražském učení bakaláře svobodných umění, a o od university dispensací, by nemus léta po venkovských školách učite odebral se brzy potom z vlasti do a dosáhl mistrovství čili hodnost d na učení Kolínském nad Rýnem, berském a později také Pařížském.

Viklefovy spisy, dílem již před 1385 v Čechách známé, podávaly ným hlavám českým, které již od Miličových o obnově církve přem mnohou látku k přemítání, a zvýšil menitě snahy všech těch učenců rým se posavadní řády v církvi ne kterým zkaženost mravů mezi duc mi a mnohé nesrovnalosti v život kevním pohoršení činily. Kromě z Janova a Tomáše Štítného sko Viklefovy knihy ze starších mistrů kuláš z Litomyšle, Stani ze Znojma, Štěpán z Pál hvězdář mistr Křišťan z Pra tic, z mladších však nejvíce jimi se vali mistr Jan Hus a jeho přítel J nym Pražský, kterýž však zatím do ciziny odešel.

Duševní hnutí mezi Čechy, dáv připravované, bylo by zajisté v b čase zjevnými činy ohlásilo se, kdyb Viklefovy spisy do Čech nebyly se ly; avšak to jisté jest, že tyto spisy vé zjevné hnutí znamenitě podpo a přispíšily. Rozličná smělá tvrzen klefa dodávala českým mistrům od že i oni proti některým kusům v církvi panujícího směleji a odvá stavěti se počali. A jako že misti Hus mezi mladšími učiteli na univ

Pražské v krátkém čase nejčilejší a nejpřednější byl, tak přihodilo se jemu, že on první v učeném hádání jal se zastávati některé od církve zavržené články mistra Viklefa. Bylo to již roku 1399 ve schůzce mistrův na faře u sv. Michala na Starém městě, kde Jan Hus, jeden z mladších mezi nimi, prudce s nimi o ně se pohádal.

Od té doby nabýval Hus rychle vážnosti u svých krajanův, a tito již 15. října 1401 to provedli, že za děkana ve fakultě svobodných umění zvolen byl. Toho samého roku vzdal se mistr Štěpán z Kolína svého úřadu kazatelského při kapli Betlemské, a zakladatel té kaple, Hanuš z Milheima, podal na to místo mistra Jana Husa, jakožto nejvýtečnějšího úda mezi Čechy na Pražském učení. Mistr Jan Hus dav se bezpochyby v tu dobu na kněžství posvětiti, byl potom ku kapli té od arcibiskupského vikáře 14. března 1402 za kazatele potvrzen, a tak se octnul na nejdůležitějším místě působení svého. Následky toho byly ohromné, netoliko úplný obrat v životě národu Českého způsobily, ale i celou téměř Evropou zatřásly. Hus horlil netoliko pro opravu v církvi, ale též pro přirozená práva národnosti a jazyka českého, byť on nejúčinlivějším a nejsmělejším vlastencem mezi svými krajany, cítě nejhloub ponížení a bezpráví, jaké Čechové trpí cizinci do země přišlými. Sám byl co kněz mravů neúhonných a příkladných, však cokoliv mluvil a jednal, pocházelo hlavně z citu jeho hlubokého, a snad by byl konečně jinak jednal, kdyby byl vůbec nepouštěl převahu citu svému nad rozum.

Válka proti markhraběti Prokopovi. Korunování královny Žofie.

1399—1400.

Musíme se zas vrátiti k neblahým politickým poměrům, v jakých král Václav následkem své nestatečnosti napořád vězel. Hned na počátku roku 1399 počala se zase panská jednota hýbati a proti králi Václavovi se stavěti; podněcoval ji král Sigmunt Uherský, a také ctižádostivý falckrabě Rupprecht řečený Klems s českými pány se porozumíval. Král Václav musel proti nejedněm pánům, kteří zase zřejmý odboj počali, vojsko do pole postaviti. Ctihodný starý pán, Ondřej z Dubé na Zleníci, do nedávna ještě nejvyšší sudí zemský, držel nyní s králem, byv dříve v panské jednotě, pokud tato skutečné stížnosti měla na krále. Také staří královští milci, pan Jíra z Roztok na Krakovci, Jan Čúch ze Zásady, Sigmunt Huler na Orlíce, Filip Laut z Dědic a jiní v těchto rozmíškách se účastnili krále svého podporujíce. Co se však za té domácí války zběhlo, nikdo nám nevypsal, a víme toliko, že královské vojsko město Horažďovice obléhalo, a odtud s velkou puškou před pevný hrad Skálu u Přestic přitrhlo, kterýž byl sídlem pana Břeňka Švihovského z Riesenberka, jednoho z panské jednoty.

Krveprolévání a záhuba země zastaveny jsou konečně 15. června 1399 učiněným příměřím mezi stranami, kteréž mělo až do 8. ledna 1400 trvati, a ustanoveno jest osm rozsudí, čtyři se strany královy, Václav Králík z Buřenic, patriarcha Antiochenský, Olbram ze Škvorče, arcibiskup Pražský, a bratří Heřman a Beneš z Chůstníka, se strany pak Jednoty Jan V., biskup Litomyšlský, Jindřich z Rosenberka, Ota starší z Bergova a Hynek Berka z Hohenšteina, kteří se měli v den sv. Markéty nejblíže příští v městě Benešově sejíti, a mocný rozsudek učiniti.

Zdali k tomu přišlo nevíme, avšak nepokoje v zemi ještě svého konce nedošly. Obrátila se totiž zášť pánův nyní proti Prokopovi, markhraběti Moravskému, který v předešlých létech, když krále v zemi nebylo, a také r. 1398 za nemoci královy zemskou správu v Čechách od něho měl svěřenu. S tím, jak si při tom Prokop počínal, byl král Václav velmi spokojen a odměňoval se mu pěknými sumami peněz, v kterých mu zastavil královské hrady Bezděz, Potštejn a jiné; avšak lid byl s vládařením Prokopovým méně spokojen, nejméně pak pánové. Tito ustanovili svrhnouti jej a oddáliti od krále, i hned jeli markhrabě Jošt, Litomyšlský biskup Jan a Ota z Bergova ku králi Sigmuntovi do Uher do Budína, aby jej k záští proti Prokopovi pohnuli. Sigmuntovi bylo takové vybídnutí právě vhod, i přijeda hned 18. ledna 1400 na Moravu do Jihlavy, na záhubu bratrance svého, Prokopa, ozbrojenou jednotu zřídil. Potom

vydal všem obyvatelům v Čechách veřejné vyzvání, aby vesměs ve zbraní proti markhraběti Prokopovi povstali, a jej vší mocí až do těch hrdel potříti hleděli, proto že prý smlouvy mezi králem a stavy učiněné ruší a nepokoj rozsévati nepřestává.

Tu do toho vstoupily události v Němcích, pro které tyto nepokoje v Čechách poněkud jinou podobu dostaly. V Němcích totiž jistá strana knížat, která všechno zlé, co oni sami zavinili, na krále Václava uvalovala, zjevně se umlouvala o volbě jiného krále Německého. Král Václav vypravil tam plnomocníky své, chtěl všecky příčiny nespokojenosti odstraniti a knížata upokojiti; avšak právě tito knížata tajně nepokojnou stranu v Čechách proti Václavovi podněcovali, aby se hnouti nemohl a oni v Němcích plnou zvůli měli. Kdyby byl král Václav nepokoje české jakýmkoli prostředkem utišil, a v čele znamenitého vojska, které by byl vždy snadno postaviti mohl, v Němcích se ukázal, kdež by se byli zvláště města a mnozí stavové k němu ochotně připojili, byl by tam snadno zjevné nepřátely své zkrotil a nepořádkům konec učinil; — avšak pohříchu! k takovému podniknutí duch, činnost a vytrvalost naprosto mu scházely, a on toliko věrným svým v říši psal, že jim tam pro upokojení všech stran pošle svého bratra Sigmunta, kdežto Sigmunt zcela jinými záměry a starostmi hlavu svou naplněnu měl. Avšak král Václav i v Čechách nestatečně sobě počínal; viděl, jaká bouře se nad hlavou markhraběte Prokopa stahuje a přec neměl té odvahy, aby se ho buď rázně ujal buď odřekl. V tom projevilo se spiknutí Václavovi nepříznivých knížat v Němcích, kteří dne 1. února 1400 Václava co krále Římského se odřekše na tom se usnesli, že zvolí jiného krále Německého, avšak nikoli z rodu Luxenburského. Tu spamatovavše se všickni naši knížata rodu Luxenburského, nahlíželi, že svých záští mezi sebou musejí na jiný čas odložiti a vespolek se podporovati, aby německá koruna do cizích rukou nepřišla. Sigmunt i Jošt svou při s Prokopem králi Václavovi k rozsouzení podali, a král Václav uzavřel, s říšskými knížaty se smluviti. K tomu cíli ustanovil, dáti svou manželku Žofii na království České slavně korunovati, a k té slavnosti tato knížata do Prahy pozvati. Však nikdo z nich nepřišel, ani Bavorští knížata, kteří přec byli nejbližší příbuzní České královny.

Královna Žofie byla 15. března 1400 ve hlavním chrámě u sv. Víta od arcibiskupa Olbrama ze Škvorče slavně korunována, a byli při tom kromě krále Václava jenom Sigmunt, král Uherský, Jošt, markhrabě Moravský, Jan, purkhrabí Normberský, manžel Markéty, krále Václava sestry, slezští knížata a čeští pánové, i ti, kteří byli údové panské jednoty, jako Jindřich z Rosenberka, Hynek Berka z Dubé a Jan z Michalovic, kteří při korunování své úřady zastávati musili. Markhrabě Prokop nesměl se při korunovaci ukázati pro přítomnost svých nejurputnějších nepřátel. A když tu Sigmunt a Jošt u Václava byli, radili králi, aby se s velkým vojskem do Němec odebral a správu země v čase nepřítomnosti své do jistých rukou odevzdal. I položen jest k tomu konci sněm všem stavům království Českého do Prahy na 9. dubna 1400. Avšak Václavovu rozsudku ve při proti markhraběti Prokopovi nechtěli se ani Sigmunt, ani Jošt a pánové podrobiti; — z tažení do Němec sešlo. Sigmunt a Jošt zapomněvše na nebezpečenství, které jejich rodu v Němcích hrozí, opět se zbraní proti Prokopovi chopili. Počala tedy opět válka proti němu, trvajíc od dubna až do srpna téhož roku 1400, avšak štěstí ani na tu ani na onu stranu se nepřeváželo.

Kterak Václav s trůnu Německého sražen byl a s Ruprechtem, protikrálem, válku vedl.

1400—1401.

Stalo se pak, když Václav zbrojnou rukou do Němec nemohl táhnouti a své nepřátely skrotiti, že tito, stavše se vždy smělejšími, krále Václava do Lahnsteinu nad Rýnem na 10. srpna 1400 pozvati se opovážili, aby se tam ze své správy říše Německé před knížaty zodpovídal. Když však král Václav takové pozvání nepřijal, byl od malého hloučku světských a duchovních knížat 20. srpna v Horním Lahnšteině za zbavena trůnu Německého veřejně vyhlášen, ač takové jednání jen málo kdo v Němcích schvaloval. Druhého dne tři duchovní kurfürstové zvolili světského kurfürsta a falckraběte, Ruprechta řečeného Kl ma, za krále Německého obešedše hl

ky tří kurfürstův, Českého Saského a Braniborského.

Zpráva o ssazení krále Václava s trůnu Německého došla do Prahy dne 30. srpna 1400; i vypukl král Václav hrozným hněvem a svatým Václavem se zaklínal, že se pomstí za takovou hanebnou urážku, a že jeden z nich, on nebo Ruprecht musí padnouti. Také markhrabě Jošt, právě v Praze přítomný, osvědčoval se, že se za ten zločin pomstí, jinak že na své bradě ani vlasu podržeti nechce. I smířil se na ten čas se svým bratrem Prokopem. Král Václav neuměje sobě nikdy sám raditi, vypravil své rady k bratru, králi Sigmuntovi, aby bez prodlení do Čech přijel. Sigmunt váhal, konečně s velkou mocí přitáhl a v polovici měsíce října 1400 u Kutné Hory se položil. Tam přišel i Jošt s pány českými a konečně král Václav, uvítav se s Joštem v klášteře Sedleckém. A tu v tom klášteře vyjednávali teprv bratr a bratranec i čeští pánové s králem Václavem o cenu, za kterou by mu měli pomáhati k vymstění se za křivdu od nepřátel jemu učiněnou. A věru smutné a hnusné asi bylo to podívání, jak nejbližší krevní knížata našeho panujícího rodu vůči takového nebezpečí od cizích nepřátel hrozícího neustupně o nějakých hřiven více méně důchodův s králem se hádali. Král Václav měl všechno břemeno války sám nésti, panská jednota chtěla, aby král především její staré tíživosti odstranil, král Sigmunt, aby mu Václav netoliko Slezsko a Lužici, ale také i správu království Českého úplně postoupil. Není v naší historii podlejších výstupů, jako byly za těchto let mezi knížaty Luxenburskými, kteří tuto dávali příklady nejošklivější chtivosti, sobství, věhlavosti, slabosti, potměšilosti, násilnictví a ukrutnictví, až se ústrojí říše od nich zděděné zastavilo, a oni všickni nešťastně skončili, postoupivše místo jiným následníkům.

Král Václav který mezi svými krevními aspoň co do smýšlení nejpoctivější byl, když takové nestydaté žádosti od nich uslyšel, tak se dopálil, že v tu chvíli svého koně si dal přivesti a bez rozžehnání se Sedleckého kláštera pryč odejel. A sám všem jako na vzdory počal libovolně vládnouti, aby se na pánech vymstil a je hodně pozlobil. Tak ku příkladu uděloval hodnost nejvyššího písařství zemského proti všemu řádu svému nejvyššímu kancléři, patriarchovi Václavovi Králíkovi z Buřenic, ačkoliv tuto hodnost měl pan Smil Flaška z Pardubic na Riechenburce, známý básník český, a podobných věcí ještě více spůsobil, tak že takové porušení zemských práv a řádův i jeho staré přátele, jako arcibiskupa Obrama, pány Jana Krušinu z Lichtenburka a Půtu z Častolovic vehnalo do tábora protivníkův jeho.

Král Václav se domníval, že pokud má papeže Bonifacia IX. na své straně, protivník jeho v Němcích, falckrabě Ruprecht, ničeho nepořídí. Papež však na dvě strany hrál: králi Václavovi psal, že jej až do prolití vlastní krve na Německém trůnu chce chrániti, a zároveň knížata Václavovi odporná tajně podporoval. Václav zuřil, když se o tom dověděl, avšak mu to již nespomohlo; v Němcích se všechno proti němu obrátilo, proto že obmeškával, trůnu svého brannou rukou hájiti, a Němci to byli, kteří z těch příčin krále Václava lenivým nazvali.

Protikrál Ruprecht kde a jak mohl, bouři proti Václavovi ve vlastní jeho zemi podněcoval, i smluviv se s panskou jednotou a s markhrabětem Joštem ještě jiná knížata, totiž markhrabata Míšeňská, purkhrabata Normberská a biskupy Bamberského a Würzburského k válce proti Václavovi povzbudil. I markhrabě Prokop, také člověk liché povahy, odřekna se napolo krále svého k Ruprechtovi se přiblížil, a jemu se čtyřiceti hrady svými k službám se nabídl.

Vypukla tedy žalostná válka mezi Václavem a Ruprechtem již na podzim roku 1400, a počali ji Ruprechtovi purkhrabata dobýváním českých hradův a měst v horní Falci, které se více ku koruně České nevrátily. Na jaře následujícího roku 1401 učinil Ruprechtův syn Ludvík přes Český les vpád do samých Čech, nemohl tu však staročeskému válečnému zřízení odolati, které se ovšem v obraně vlasti dobře osvědčilo. Čechové nedržíce v celku s pány svými, kteří se s Němci proti králi svému spojili, hrnuli se s velkou ochotností pod prapory královské, a vetřelé Němce pod Českým lesem všude tak udatně tepali, že tito brzy s velkou ztrátou přes lesy ze země ustoupiti musili. Protikrál Ruprecht musel potom také chtěj nechtěj 20. června 1401 v Amberce za příměří žádati a s králem Václavem vyjednávati. Ustanoveno jest místo Mní-

chov pod lesem čili jak Němci říkají Waldmünchen v Bavořích, kde by se to vyjednávání dítí mělo. Ne tak dobře dařila se věc krále Václava v obraně proti Joštovi a českým pánům. Markhrabě Jošt smluvil se s markhrabaty Míšeňskými již 16. června 1401, jak by se válka proti Václavovi vésti měla, a nezamýšlel nic menšího, nežli Václava s českého trůnu svrhnouti.

Měliť tehdáž markhrabata Míšeňští některé hrady a města česká na pomezí saském v zápisném držení čili v zástavě, jako jmenovitě hrad Landeswartu a město Most pod ním. Mohliť tedy vojsko své s vojskem panské jednoty snadno spojiti a tak s velkou mocí proti samé Praze táhnouti. Objevilo se skutečně to míšeňské a panské české vojsko ještě v červnu 1401 u Michel před Prahou, odkud se později k Ovenci obrátilo, tamější královskou oboru obsadilo a všechnu zvěř v ní vybilo. Již téměř ode sta let nebylo cizího vojska před branami Pražskými, a že pak to vojsko všeliké násilí konalo, rozpálili se netoliko Pražané ale i národ český hněvem vlastenským, a všickni vidouce krále Václava zrazeného a nebezpečně sevřeného, čím dál tím houfněji k jeho obraně povstávali, hotovi jsouce, nepřátele krále a vlasti ven ze země vytlouci. Míšňáci a pánové čeští neměli přece tolik moci pohromadě, aby se sami, pokud k nim protikrál Ruprecht z Němec nepřirazí, o dobytí Prahy pokusiti směli, a vidouce, kterak národ vře a kterak vždy víc a víc vlastensky smýšlejících pánův králi přispěti se chystá, mohli, kdyby se jim útok na Prahu nezdařil, hrozné záhubě propadnouti. Proto také celých šest neděl, až do srpna před Prahou leželi, nic podniknouti sobě netroufajíce.

Mezi tím sešli se jednatelé protikrále Ruprechta a jednatelé krále Václava v Mnichově pod lesem k umluvenému jednání. I dal tu Ruprecht Václava žádati, by se předně Václav vzdal Německého království ku prospěchu Ruprechtovu, za druhé aby mu hned a bez náhrady vydal říšské klénoty a říšské listiny, za třetí, aby Václav aspoň písemně Ruprechtovi přísahu věrnosti složil za království České, a za čtvrté, aby Václav svou synovkyni Alžbětu, dceru svého nebožtíka bratra Jana Zhořeleckého, jednomu synu Ruprechtovu zasnoubil a jí některé krajiny věnem dal; — za to všecko pak že chce Ruprecht Václava na královském trůnu českém chrániti. Takové nestydaté žádosti s
precht králi Václavovi předkláda
proti němu zbraněmi ničeho ne
avšak věda, že Václav také ve své
zemi v úzkých se nachází. Nicmé
zuje to zřejmě, jak hluboce již byl
vážnost krále Václava vlastní jeho
krevních přátel vinou. I vzkázal k
clav Ruprechtovi, že mu chce titul
Římského přiznati, jestliže on dř
clava za Římského císaře
potom že se nebude zdrahati s
novkyni s některým jeho synem
biti. Tuto výminku Ruprecht nep
vyjednávání k cíli nevedlo.

Panská jednota vidouc, že darn
Prahou leží, také konečně k ú
útočiště vzala, i stala se již 12. srp
smlouva mezi ní a králem Václa
níž usnešeno jest, aby po boku krá
čtyři páni jednotníci, arcibiskup O
a pánové Jindřich z Rosenb
Otaz Bergova na Bílině a Ja
šina z Lichtenburka, jakož
vyšší královští vladaři, bez jejichž
volení král žádný zemský úřad
aniž co důležitého předsevzíti m
lovská města pak a královské úřa
se těmto čtyrem vládařům přísaha
vázati, a kdyžby tito vládařové
smyslu byli, nežli král, mají se po
jich vůle a nařízení zachovávati.
smlouvou spokojili se pánové, a od
se od markhrabat, s králem Vá
se smířili. Míšňáci potom se svými
hrabaty co nejspěšněji z České ze
vyklidili, aby je Čechové, jak se
strojili, ven nevytloukli. O něco
srovnal se král Václav také s mark
tem Joštem, což ovšem při ch
téhož bez obětí nešlo; muselť m
markhrabství Lužické do života
postoupiti a mimo to zástavy v
nitých sumách upsati.

Ukázal se potom Václav také
ným k pánům a úředníkům svým
mu v té tísni proti nepřátelům
pomáhali a sloužili, zvláště pak k
šíkovi z Hrádku, svému pur
v Domažlicích, kterýž hlavně o
Ruprechtových Němcův ze země měl
zásluhy. Dal mu v léno královský
Lopatu a komorní plat z měst
šice. Markhrabě Prokop také n
to získal, že se v těchto rozmíškách
k poslušenství svého krále a bra
navrátil. Václav mu dal právo, že
Kladsko ze zástavy Hanuše, k

ho, za 4000 kop grošův Praž. vy-
a upsal mu na Frankenštei-
rstenberce, Broumově a
16.000 kop gr. Pr.

---

byl král Sigmunt od Uhrův jat a Václava z vězení vysvobozen.

1401.

na, proč se král Sigmunt do
ladův proti Václavovi strojených
nemíchal, byla ta, že se mu totéž,
bratru Václavovi před sedmi léty
, že byl totiž zajat od svých vlast-
daných proti němu spiklých. Sně-
dubnu 1401 se stavy uherskými,
28. dubna na královském hradě
ě zajali a na královský hrad Vy-
d nad Dunajem vsadili. Ani jeden
ň šavle netasil, a byla vůbec vel-
ěrčenost proti němu.
ali mu Uhři hlavně to, že tolik
ův, jmenovitě Němcův, přijal do
jim více nežli Uhrům přál. Proto
oveň se zajetím krále cizozemci
ovního tak světského stavu ve-
l buď zajati buď ze země vyhnáni
nabytého jmění svého ba i těch
o měli na těle. Zajatého Sig-
odvezli potom z Vyšehradu na
, hrad charvatského bana Mi-
Gary. Chtěli potom Uhři ji-
le sobě vyvoliti, nemohše se však
i, mezi sebou se rozdělili, a to
ovi pomohlo. Měltě Sigmnut před-
stranu v Uhřích sobě oddanou,
n čele stál Stibor ze Stibo-
polského vojvody Sudivoje z Ka-
muntův miláček, kterýž od něho
Sedmihradským a županem Preš-
byl učiněn. Ten nyní do Čech
oravu psal listy žalostné a do
olal sbory bojovníkův našich, kte-
dřívějších létech byli Sigmuntovi
platné služby konali.
li Václavovi a Moravským mark-
psal, a na nebezpečí, kteréž
du hrozí, pozornými je činil, kdy-
erským odbojníkům podařilo, Sig-
trůnu svrhnouti a jej vypuditi.
Jošt i Prokop, jakkoliv mezi se-
nesvorni, přičiňovali se nyní
silně, aby se panu Stiborovi vy-
anná moc od nás dostala, a on
mohl vysvoboditi. Nejvíce však
sám se o to přičiňoval, jak by
vému mohl pomoci, neboť čím
více ho bratranci jeho a vlastní stavové svírali, tím více po Sigmuntovi, bratru svém, zatoužil, doufaje v jeho přích ylnost a lásku bratrskou, jakkoliv tak často již zklamán jest od něho. Konečně král Václav s banem Mikulášem Garou vyjednávati počal, i slíbil mu tisíc dukátův ročního platu, jestliže se Sigmuntem šetrně bude zacházeti a z vězení jej propustí. Přičinil se k tomu také hrabě Heřman Celský, a tak Sigmunt skutečně na počátku měsíce září 1401 ze zajetí svého vyvázl a nejvyšší své moci královské u Uhřích zase dosáhl, postrádav sobě ve vězení přes čtyry měsíce.

Král Václav měl z osvobození bratra svého nelíčenou radost, i psal mu list velmi upřímný, že se nemůže dočkati, aby ho obejmouti mohl, že co se dosud mezi nimi přihodilo, zlí lidé spůsobili, kterým o pravdu a spravedlivost nešlo, i aby co nejrychleji k němu přijel, a místo udal, kdeby se s ním mohl sejíti, že všecky záležitosti odloží, a s radostí jemu vstříc pospíchati bude. Hned pak z Prahy do Kutné Hory přijel, aby zde na svého bratra očekával.

Mezi tím časem protikrál Německý, Ruprecht, chtěl Václava v dosažení císařské koruny předejíti, a Viskontům v Italii Milán vzíti. Vypravil se tedy do Italie, avšak již 21. října 1401 porazilo ho tam Milanské vojsko u Brešie na hlavu. Chtěl pak bez vojska jinými cestami do Říma se dostati, avšak potom jenom příležitosti vyhledával, jak by bez veliké hanby zase nazpět do Němec se mohl dostati. Jan Galeazzo Viskonti, kterého byl král Václav vojvodou Milánským jmenoval, poraziv a rozprášiv Ruprechtovo vojsko, psal hned králi Václavovi, aby přece svou dávno předsevzatou jízdu do Říma nastoupil, že k tomu nyní ani vojska ani jiných velkých příprav nepotřebuje, a že by to byla trpká věc, bojovati a vítěziti pro císaře, a toho, oč se bojovalo a vítězilo, předce nedosáhnouti. Že pak Václav ani tenkrát nejel do Říma, toho příčinou byly zase nové, smutné události.

Král Sigmunt vladařem v Čechách; zajal krále Václava.

1402.

Sigmunt, smířiv se se stavy uherskými a zas na svém trůnu se upevniv, přijel k bratru svému Václavovi do Kutné

Hory teprv v posledních dnech roku 1401, a byl od krále Václava jak nejsrdečněji přijat a uhoštěn. Zpráva o vítězství Viskontiho nad protikrálem Ruprechtem a vybídnutí, aby se Václav konečně k římské jízdě odhodlal, zavdaly příčinu, že se nyní při českém dvoře o nastoupení té jízdy opravdu mysliti počalo. I vypsán jest v měsíci lednu 1402 sjezd knížat do Hradce Králové, ku kterému se kromě knížat domácích a německých také mnoho českých pánův sjelo. I počalo se na tom sjezdu hlavně s těmi knížaty vyjednávati, přes jichžto země by král Václav do Říma jeti musel. Při všem tom, že se nyní všechno ku prospěchu Václavovu obracelo, a on nyní snadno nad svým soupeřem vyniknouti mohl, nedůvěřoval sobě přece z vlastní moci a síly něco takového podniknouti, a spoléhal se právě jako ještě nedospělý člověk ve všem na svého bratra Sigmunta. A jako v prvních létech panování svého chtěl nad Sigmuntem jakožto mladším bratrem poručníkovati, tak nyní naopak mu zcela podléhal, stav se nedůvěřivým ku každému jinému. Co do duševního nadání, rytířského chování a ráznější činnosti Sigmunt ovšem nad Václava vynikal, tudíž také nejsnadněji bratra svého opanovati mohl, kterýž se také nyní zcela jeho vedení podrobil. Co se ještě před patnácti měsíci nemožným býti zdálo, čehož pouhé pomyšlení Václava hned nanejvýš rozvzteklit mohlo, to nyní učinil Václav sám z dobrého prý rozmyslu a k dobré radě knížat svých, — složil totiž vladařství v království Českém zcela v Sigmuntovy ruce, začež jej tento do Říma sprovoditi a na císařství Římské korunovati dáti měl. I vydal o tom Václav dne 4. února 1402 list královský, kterýž následující ustanovení uzavíral: 1. Poněvadž on, král Václav, do bratra svého Sigmunta lásky a věrnosti se naděje, tedy že jej na místě svém vladařem svého království Českého s plnou mocí jmenuje, aby to království v tom způsobu spravoval, jakž za času jejich otce, císaře a krále Karla spravováno bylo. 2. Že Sigmuntovi všecky s[v]é královské hrady a města odevzdává, jimi vládl. 3. Že chce ho poslou[ch]ati bratrské lásky a věrnosti ve vš[e]chno dle jeho rady se říditi, však[e] vždycky až do konce života s[vé]ho král Václav, králem Římským s[ám] zůstává. 4. Že se Sigmunt za[v]ázal bude podle narovnání s českými [sta]vy

něho samého způsobeného, a cokoliv by Václav sám chtěl počínati, to že Sigmunt toliko podle rady pánův stavův buď vykonati buď stavovati má, a ve všem že mu mají pomáhati jak města královská, tak úředníci zemští a purkhrabové království pod přísahou. 5. Obsazování zemských úřadův že si Václav ponechává, Sigmunt že toliko odmítati může osoby sobě nemilé. 6. Správu královských důchodů že si Václav také sám ponechává a Sigmuntovi toliko jakousi dohlídku připouští. I konečně má Sigmunt za Václava také Římské království jakožto říšský vikář spravovati, kteroužto hodnost mu byl již před léty udělil.

Tak se rozdělil král Václav s králem Sigmuntem o nejvyšší moc ve svém Českém království, a však při svéhlavosti jednoho a úskočnosti druhého jak dlouho taková rozdělená vláda mohla svorně trvati?

Následkem té smlouvy museli výše řečení čtyři vladařové, kteří 12. srpna 1401 králi Václavovi byli přidáni, hodnosti své složiti a ustoupiti. Však nežli se oba královští bratří na jízdu do Říma mohli vypraviti, museli dříve v České zemi starý pořádek a veřejná bezpečnost býti obnoveny. Položen jest tedy sněm všem stavům českým na 18. února do Prahy, kterýž byl velmi hlučný. I sněmovalo se na blízku Králova dvora na Starém městě Pražském v refektáři Minoritův u sv. Jakuba. Usnešeno jest, aby kdokoliv z Čechův v cizí službě, jmenovitě protikrále Ruprechta, slouží, do 7. dubna téhož roku 1402 se navrátil a před zemským soudem se postavil pod pokutou propadnutí [ži]vota a statku; takového psance, který se nepostaví, nemá nikdo u sebe přijímati a jemu pomáhati, nechce-li do podobné pokuty upadnouti. Královští popravčí mají takové psance podle starého řádu pon[ou]vše obyvatelův pronásledovati a [za]to[ž]ovati, a konečně mají všechna soukr[o]zá tí mezi obyvateli království Č[e]př stati, a kdoby nicméně po[ru]tol [...] tentýž trest.

[...] obu bra[tří]

štein dohromady v zástavní ceně 50.000 kop grošův Pražských od koruny České co zástavu přijmouti, k čemuž také svolil. Nejblíže přišlé události však vyplnění té smlouvy zmařily.

A nyní počal král Sigmunt v Čechách vládaření své. Avšak jakž mohlo se očekávati, že král Václav při svéhlavosti a slabodušnosti své všem těm výminkám vyhoví, kterým se dobrovolně byl podrobil? Do tří neděl všecko najednou se změnilo a stal se obrat osudný. Oba královští bratří v prudkém hněvu na sebe vrazili a nikdy víc upřímně se nesmířili. Dne 6. března 1402 dal Sigmunt krále Václava v Králově dvoře na Starém městě Pražském zajmouti, na hrad Pražský zavezti a tam přísně hlídati. Čeští pánové a někteří královští radové sami prý Sigmuntovi k tomu činu radili, a lze z toho souditi, že král Václav bezpochyby zase něco libovolného proti právům stavovským chtěl počíti. Jak se to všecko přihodilo, o tom nám pohříchu žádný letopisec bližších zpráv nepodal, jakož vůbec po Karlovi až dotud Čechové letopiscův ani neměli.

Král Václav, jsa nyní vězněm podruhé, Římskou jízdu zase a již navždy z mysli pustil.

Vládaření Sigmuntovo, zajetí Prokopovo, osvobození Václavovo.

1402—1403.

Když krále Václava zajatého na hrad Pražský vezli, nechtěl Sigmunt, aby se o tom ve městě něco přezvědělo, a o to se také staral, aby se zdálo, jakoby Václav i na hradě svobody požíval. Nicméně lid Pražský brzo tušil, že se králi zase násilí učinilo a tudyž se nepokojil, kdežto jiní zas potěšení z toho měli. Avšak král Sigmunt počal své vládaření hned ukládáním těžkých daní a počínal si velmi libovolně a ukrutně. Tu se všechen národ dal ku straně krále Václava, ano i ti sami královští radové, kteří k jeho zajetí radili, změnivše své smýšlení od Sigmunta se odvrátili. Zůstali při Sigmuntovi napotom jenom staří údové panské jednoty Rosenberkové, Švamberkové, Švihovští, Michalovci, Bergové, Jan Smil Flaška z Pardubic a jiní. Přívržencům zajatého krále markhrabě Prokop v čelo se postavil, a vše se připravovalo k válce domácí, která mohla býti mnohem krvavější, nežli všecky předešlé. To vše bylo Němcům velmi vhod, a protikrál Ruprecht, který se zatím z Italie bez pořízení nazpět vrátil, po celý měsíc květen na blízku Čech se zdržoval, chtěje se s markhrabětem Prokopem a jeho stranou proti Sigmuntovi spolčiti.

Prokop přijal posly od něho, a skutečně s ním společnou válku proti Sigmuntovi umlouval. Král Sigmunt o tom přezvěděv byl hbitější a odhodlanější nežli on; krále Václava dal 2. června 1402 na Pražském hradě do bílé věže vsaditi a přísně ostříhati, a 3. června proti Prokopovi a jeho straně s panskou jednotou do pole vytrhl. Markhrabě Prokop seděl na svém hlavním hradě Bezdězi v Boleslavsku, a tu Sigmunt přitáhna hrad ten s celou mocí svou oblehl. Vyslav nahoru hlasatele svého nabízel Prokopovi bezpečnost osoby jeho, aby s hradu k němu do ležení dolů sešel, aby se s ním přátelsky mohl porovnati. Uvěřil tomu Prokop a nic zlého netuše jen s malým průvodem do Sigmuntovi pasti vešel. Sigmunt totiž neostýchaje se ukázati zřejmě svou ohavnou věrolomnost, dal jej tu hned zajmouti a potom prý zmocniv se Bezděze před jiné královské a Prokopovy hrady táhl, až prý i před nějaký nám nyní neznámý hrad Blaník přitáhl, kdež prý Prokopa na taras kázal přivázati a k němu střílet, až se ten hrad jemu vzdáti musel.

Tak král Sigmunt v krátkém čase všechen odpor, kterýž mu Prokopova strana kladla, v celé České zemi potlačil, a nežli se tento měsíc červen 1402 skončil, zas již v Praze byl a odtud s králem Václavem i markhrabětem Prokopem, vězni svými, z Prahy do Rakous vytáhl. Dal mezi lidem vyhlásiti, že podle smlouvy krále Václava do Italie veze, aby jej v Římě na císařství korunovati dal. Může býti, žeby to Sigmunt byl i vykonal, aby bratra potom v Němcích osadil, sám pak v království České se uvázal, jak to dávno již měl v úmyslu. V Rakousích zastavil se Sigmunt se svými vězni na hradě Schaumberku, kterýž nedaleko výše Lince stojí a tehdáž jednomu nevlastnímu synu hraběte Celského, Sigmuntova přítele, náležel. Tam se umlouval, kterak by hrabě Celský Václava i s Prokopem zeměmi hrabat Ortenburských a Gorických do Italie k Viskontovi sprovodil. Ze Schaumberka vezeni jsou král Václav a markrabě Prokop do Vídně; Václav byl vojvodám Rakouským co vězeň

k ostříhání odevzdán, Prokop však musel dále do Prešpurka do vězení jíti, kdež v moci svého strýce zůstával. V krátce na to 3. září 1402 zemřel Jan Galeazzo Viskonti, vojvoda Milánský, a tu Sigmunt od svého záměru upustiti musil, aby byl bratra svého Václava k němu do Italie dal doprovoditi.

Markhrabě Jošt do toho všeho, co Sigmunt v Čechách provedl, se nemíchal; však po zajetí svého bratra Prokopa s protikrálem Ruprechtem počal vyjednávati a s ním se proti Sigmuntovi umlouvati, dělaje si blahovou naději, že až Václav i Sigmunt jednou z Čech odstraněni budou, snad sám na trůn Český dosedne.

V Čechách zřídil král Sigmunt, když ze země vycházel, vládařství z několika pánův jemu nejvíce oddaných, kteří nejvyšší zemské úřady mezi sebou rozdělili. Byli to biskup Jan Litomyšlský, příjmím Železný, Jindřich z Rosenberka, nejvyšší purkhrabí, Beneš Švihovský z Riesenberka, nejvyšší sudí dvorský, Ota starší z Bergova, podkomoří, Oldřich z Hradce, nejvyšší mincmistr a Jindřich z Hradce, velký převor Johanitův čili jak se tehdáž v Čechách všeobecně říkalo „mistr Strakonický." Krále Václava nejvíce to zlobilo, že Ota z Bergova, jeho největší nepřítel, ujal tak důležitý podkomořský úřad. Však mysl ostatních mnohých pánův českých, královských měst a purkhrabův, též všech měst a knížat Slezských od krále Sigmunta odvrácena byla, a heslem jejich bylo, že Sigmunt dopustiv se násilí na králi Václavovi všechny smlouvy porušil a tím práva pozbyl, aby byl českým vládařem.

Sigmuntovi se zatím v Uhřích zle vedlo; papež Bonifac IX., jsa proti němu, Ladislavovi, králi Neapolskému uherskou korunu chtěl zaopatřiti, a uherskému duchovenstvu poručil, aby pro Ladislava v zemi působilo. Také již v srpnu 1402 přistálo neapolské vojsko vDalmacii, a bylo velmi dobře přijato. Sigmunt nemoha se nyní spolehnouti na podporu knížat z domu svého, z zemí České koruny, přivinul se k vojvodám Rakouským, obnovil dědičnou smlouvu od otce jeho Karla mezi rodem Luxenburským a Habsburským r. 1364 zavřenou, a hned také Albrechta IV., vojvodu Rakouského, za syna přijal a za dědice v Uhřích. Dne 23. září 1402 psal Čechům, aby toho Albrechta, pokud on sám, Sigmunt, v zemi býti nemůže, co jeho náměstka ve vládařství zemském poslouchali. Toho se však Čechům nechtělo i neposlechli. Také když potom 20. listopadu téhož roku král Václav ve Vídeňském vězení byl přinucen svým královským purkhrabům v Čechách rozkázati, aby k němu do Vídně přišli, a tam netoliko Sigmuntovi ale i Albrechtovi Rakouskému přísahu věrnosti složili, tito purkhrabové se ani nehnuli a doma zůstali. Nyní se k této straně Čechův Sigmuntovi odporných také markhrabě Jošt zřejmě přihlásil.

Tak velice Sigmuntovi na tom záleželo, aby království České ve své moci podržel, že neohlížeje se na nebezpečenství, které mu od Neapolské strany v Uhřích hrozilo, v prosinci téhož roku 1402 zase do Čech pospíchal, veda s sebou silné vojsko uherské, 20.000 lidu nejvíc Maďarův, Kumanův a Jazygův. Přitáhl s nimi až ku Kolínu nad Labem, a tu táborem se položiv k veškerému národu Českému provolání učinil, kterak prý, když se byl právě s králem Václavem na cestu do Říma vydal, v království tomto Českém ohavné povstání počalo, kterak s velikou mocí nyní až ku Kolínu přišel, aby všecky buřiče potrestal: že tedy přikazuje všem pánům, rytířům a městům pod nejtěžšími pokutami, aby všickni hned se svým zbrojným lidem k němu přirazili, a také své pušky čili děla a jiné bořicí stroje s sebou vzali. Mínil totiž především Kutné Hory vydobyti, města bohatého a zásobného, v němž na ten čas král Václav svou pokladnici uloženu měl, a jehožto obyvatelé jiným městům na příklad vytrvale při králi Václavovi stáli. Horníci se dlouho udatně bránili, také mnohá krvavá šarvátka před městem jest svedena. Přitáhli také Pražané u velkém počtu před Kutnou Horu, nevědomo, zdali Hoře aneb Sigmuntovi ku pomoci, a položili se na štědrý večír před narozením Páně před tvrzí Suchdolem. Tu pak 27. prosince jejich hejtman Markvart Úlický šípem z tvrze vystřeleným prošit jest a umřel. Horníci poznávajíce, že se proti tak veliké moci Sigmuntově nebudou moci dlouho držeti, vyslali k některým pánům z panské jednoty, kteří jim přáli, prosíce jich, aby to u krále Sigmunta sprostě kovali, jak by se jemu bez veliké šk vzdáti mohli. Pánové se za Horníky mluvili, avšak král Sigmunt velmi tvrd se ukázal uloživ jim nejtěžší výmín

I museli nejpřednější Horníci do jeho ležení před Kolínem přijíti, v blátě před ním na kolenou klečíce za milost ho prositi, a k placení ohromných sum se zavázati. A když se to stalo, vjel Sigmunt do Kutné Hory a zmocnil se pokladnice od jeho bratra Václava v tom městě uložené, v níž byla jedna koruna velmi drahocenná a množství bohatých klénotů ve zlatě a ve stříbře. Mezi tím časem Sigmuntovo uherské vojsko v celém okolí Hory, Kolína a Poděbrad strašně řádilo, i podavovali panny, násilí mladým ženám, a k tomu jiného mnoho zlého činili. I leželo tu toto vojsko dlouho ještě do následujícího roku 1403. Král Sigmunt maje Václavův poklad v moci své užil ho k dalšímu vedení války, a král Václav pokládal si potom škodu, kterou mu tenkrát bratr jeho na pokladě jeho způsobil, v jeden milion zlatých peněz, což by na nynější peníze počítáno asi 3,570.000 zlatých činilo. Markhrabě Jošt učinil se svou stranou v Čechách 14. dubna 1403 příměří s králem Sigmuntem až do 20. května, však co se všechno za času té války dálo, o tom letopisci i lecjakou paměť zachovati zanedbali.

Víme toliko, že král Sigmunt teprv v letě z Čech do Uher nazpět odtáhl, aby tam království svého proti Ladislavovi Neapolskému bránil, což se mu i povedlo, tak že Ladislav již v měsíci říjnu 1403 zase z Uher nazpět do Neapole musel ujíti. Že pak i papež Bonifác IX. od nějakého času byl hlavním odpůrcem jak krále Sigmunta tak Václava, od kterých obou tolika dobrého byl užil, to Sigmunta k tomu dohnalo, že dal jak v Uhřích tak v Čechách až do dalšího rozkazu oznámiti, že nikdo nemá žádný jakýkoli plat v penězích do papežské komory do Říma odváděti, a také žádných bull, listův a papežských rozkazův odtamtud přijímati, nechceli nejpřísnějším trestům propadnouti. Takové královské nařízení padlo v Čechách jako semeno na dávno připravenou, kyprou půdu, i neslo v krátce bohatý plod, jehožto trpkosti však právě král Sigmunt nejvíce pokusil.

Bezpochyby se v Čechách po vypršelém příměří 20. května strana Sigmuntovi odporná opět hýbala a nepřátelství v zemi zase počalo, o kterém ovšem letopisci zase ničehož nám nezapsali, vyjma toliko dvě příhody, ježto se nám do toho času položiti vidí. Jedna jest dobývání a zboření hrádku Skalice blíž kláštera Sázavského skrze vojsko krále Sigmunta. Rytíř Racek Kobyla byl se na tom hrádku zavřel, a srozuměv, žeby se nepřátelům neobránil, když by ho útokem dobývali, skradl se v noci dolů se svými se všemi na Rataje na hrad, tak že v dobyté Skalici nepřátelé nižádného nenalezli, než jedinou bábu a svini.

Druhá událost byla smrt pana Jana Smila řečeného Flašky z Pardubic a na Richenburce. Tento pamětihodný muž byl synovec arcibiskupa Arnošta z Pardubic a znamenitý český spisovatel a básník. Navštěvovav v mladých letech Pražské učení dosáhl stupně bakaláře ve svobodných uměních. Roku 1395 přistoupil k panské jednotě, a stal se následkem smlouvy 2. dubna 1396 mezi králem Václavem a jednotou učiněné nejvyšším zemským písařem králi Václavovi ovšem v nevděk, v kterémžto úřadě až do smrti se zachoval.

Zůstávaje stále v panské jednotě, a s ní na straně krále Sigmunta, měl účastenství v bojích, které se až do podzimku r. 1403 vždy ještě v rozličných stranách země vedly, a tu stalo se, že v jedné šarvátce mezi Kutnou Horou a Čáslaví dne 13. srpna 1403 smrtelně raněn byv padl. Co spisovatel a básník český stojí hned v čele tehdejších výtečníků národu Českého vedle Tomáše Štítného, a jeho Nová rada zvířat náleží mezi nejvýbornější básnické plody literatury české ve 14. století. Vylíčil v ní život při dvoře krále Václava, podávaje králi prostředkem zvířat mluvících pravidla, jimiž by se co panovník spravovati a čeho by se vystříhati měl. Také máme od něho nejstarší sbírku českých přísloví.

V tom čase umřel také již dne 2. května 1402 Pražský arcibiskup Olbrám ze Škvorče, spravovav arcibiskupství Pražské ne z plna šesti let. Za jeho nástupce zvolen jest Mikuláš Puchník, kanovník a druhdy official Jana z Jenštejna, jejž král Václav r. 1393 mučiti dal, a král Sigmunt tu volbu potvrdil. Král Václav jsa ve Vídni vězněm nemohl se tomu protiviti. Avšak Puchník umřel již 19. září téhož roku 1402 na Poděhusích, hradě pánův z Rosenberka, dříve nežli ho papežské potvrzení došlo. Král Sigmunt chtěl nyní Jana příjmím Železného, biskupa Litomyšlského, proto že byl jeho nejhorlivějším přívržencem v Čechách, na arcibiskupskou stolici povýšiti. Že však právě papeže Bonifacia

IX. za největšího nepřítele měl, zůstalo arcibiskupství Pražské prozatím neobsazeno. Teprv po roce zvolen jest na arcibiskupství dosavadní probošt Mělnický, Zbyněk Zajíc z Hasenburka, z rodu panského, kterýž 7. října 1403 již co arcibiskup se nám objevuje.

Také moravský biskup v Olomouci, Jan X. příjmím Mráz, umřel v měsíci srpnu 1403. Spravoval moravskou církev jen po šest let a snášel mnohé protivenství. Jeho nástupcem byl Ladislav z Kravař, syn pana Voka z Kravař.

Král Václav již na druhý rok strádal ve Vídni, jsa v moci a v opatrování vojvod Rakouských. S počátku bydlel v samém hradě vojvodském, a mohl denně netoliko po městě ale i po okolí se projížděti. Po půl roce dal mu vojvoda Vilém byt ve zvláštním domě na tak zvaném Kienmarku ve městě, a denně ho navštěvoval, aby mu dílem poctivost prokázal, dílem také z opatrnosti. Chtěli totiž vojvodové před lidem tajiti, žeby krále Českého co vězně u sebe chovali, a proto mu na oko veřejně všechnu královskou čest prokazovali. Mělť pak král Václav ve Vídni také svůj dvůr při sobě, kterýž co do znamenitých osob byl zajisté skvělý a četný; byliť zde totiž při něm tři slezští knížata, Ruprecht Lehnický, Bořek a Mikuláš Minsterberští, potom český pán Beneš z Chůstníka, podkomoří Sigmunt Huler a mnozí rytíři a dvořané stavu měšťanského. Tento dům, v němž král nuceně přebývati musel, zval se původně Fachthurm, potom však ho Vídeňáci Pražským domem zvali. Král Václav jsa již podruhé osobní svobody své zbaven, s počátku bouřil a mrzut býval; avšak se potom utišil, i zdálo se, že se osudu svému poddává. Proto také ulevovalo se v přísnosti, s jakou s počátku hlídán byl, a konečně podařilo se mu, hlídače své oklamati. Umluviv se s knězem Bohušem, řádu Johanitského, kterýž všechno k bezpečnému útěku krále z nuceného sídla Vídeňského připravil, vyjel Václav dne 11. listopadu 1403 po poledni veřejně avšak přestrojen a nepoznán z města Vídně k Dunaji, kde již zjednaný rybář čekal a krále s jeho průvodci na loďce přes řeku do Štadlavy převezl. Zdá se pak, že mezi královými průvodci byli Jindřich Lefl z Lažan a Janek z Velemyšle, milci jeho. Na druhém břehu pak čekal Jan z Lichtenštejna, pán na Mikulově, s padesáti střelci, vzal krále mezi své střelce a spěšně s ním na Mikulov na Moravě ujížděl, kdež král Václav jsa již v bezpečnosti odpočinul. Odtud pak jej vyprovodil Jan z Lichtenštejna do Čech na Kutnou Horu, kdež král se zatím až k vánocům téhož roku 1403 pozdržel. Knížata Slezští, Beneš z Chůstníka, Huler a ostatní dvořané, kteří s králem Václavem ve Vídni byli, zadrženi jsou tam ve vazbě po jeho útěku.

První veřejné odsouzení Viklefických článků v Praze.

1403.

Mezi tím časem, co král Václav ve Vídni co vězeň seděl, začla v Praze ještě jedna věc, která ovšem již po mnohá léta co jiskra skrytě doutnala, a nejednu důmyslnou hlavu v plné míře zaměstnávala, na druhé straně zas odpor a bázeň budila. Bylo to vždy bojnější šíření se Viklefových spisů mezi mistry a žáky učení Pražského jakož i mezi osobami duchovními, kteří horlíce pro opravu v řádech církevních nalézali vítanou pochoutku ve spisech výše řečených. Mistr Jan Hus kázal již od r. 1402 v kapli Betlémské, a káraje svatou horlivostí nadšen netoliko neřesti na lidech a stavích světských ale i duchovních slovem plamenným, kteréž všecky mysle uchvacovalo, již nyní neobyčejnou pozornost k sobě obracel a v lásce lidu českého vždy víc a více rostl. Od 15. října 1401 do 22. dubna 1402 byl děkanem fakulty svobodných umění, a v roce na to, 1. dubna 1403 dosáhl nejvyšší akademické hodnosti, stav se rektorem učení Pražského. Jan Hus z Husince a Mikuláš z Litomyšle, místokancléř university, stojíce toho času v čele university Pražské, oba Čechové a přední zastavatelé Viklefových spisův, nemálo k rozšíření jejich přispěli, hledíce hlavně k tomu, že Viklef nejvíce nepořádky v církvi kárá a proti nim horlí.

Avšak jak mile oběma těm českým mistrům čas úřadování došel, a rektorství university na mistra Valtera Harassera, národu Bavorského, přešlo, tu strana opravě v církvi nepřející hned hýbati se počala, a o zakázání Viklefových spisů usilovati se jala. Chopila se věci po smrti arcibiskupa Olbrama, kdy nového arcibiskupa nebylo, sama kapitula Pražská u sv. Víta, a vyslavši

svého prostředka kanovníky dva, Jana Kbela, arcibiskupského officiala, a Václava, arciděkana Bechyňského, aby rektora Harassera požádali, aby se strany článkův, jež se Viklefovi připisují, k mistrům otázku učinil. Rektor mistr Harasser pozval tedy dne 28. května 1403 všecky mistry university Pražské na odpoledne do velké síně kolleje Karlovy ku společné schůzi, aby o učení Viklefově společné uzavření učinili. I tu dal čísti napřed 24 článků ze spisův Viklefových vytažených, které již r. 1382 od koncilia Londýnského jakožto kacířské zatraceny byly, potom ještě 21 jiných článků, jež mistr Jan Hübner, Slezák, úd university, z Viklefa byl vytáhl a Pražské kapitole za kacířské je udal. I týkaly se všecky ty články svátosti oltářní, moci kněžské při udělování svátostí, světských statků, jichž duchovenstvo užívá, mnichův, moci papežův Římských, papežských klateb a odpustkův a jiných věcí.

Po jejich přečtení počala ve schůzi hádka velmi tuhá mezi přáteli knih Viklefových a mezi protivníky jejich, kteří o odsouzení jejich stáli. Přátelé Viklefových spisů upírali, žeby to, co v přečtených článcích obsaženo jest, bylo opravdu Viklefovo smýšlení, a mistr Mikuláš z Litomyšle pravil Janu Hübnerovi do očí, že ty články z knih křivě, nepravě a lživě vytáhl, a že tam tak nestojí. Jan Hus připomenuv, kterak nedávno před tím v Praze dva lidé k smrti odsouzeni a upáleni byli, proto že šafrán byli zfalšovali, ptal se celého shromáždění, zda-li ti, kteří falšují učení, nejsou trestu hodnější, nežli kteří falšují šafrán? Tu povstal mistr Stanislav ze Znojma, Husův někdy učitel, a všech těch 45 článkův hájil způsobem pro mnohé posluchače tak urážlivým, že někteří starší mistrové, nemohše toho déle snášeti, ze schůze vystoupili a odešli. Však tu přátel Viklefových spisů méně bylo nežli odpornfkův jejich, a ty nedavše se mýliti odporem oněch, po dlouhém hádání většinou hlasův svých to provedli, že žádný úd university nemá některého z těch 45 článkův ani veřejně ani podtají vyznávati, ani rozšiřovati, chce-li universitě zachovati poslušenství, na které přísahal, a neupadnouti v pokutu na křivopřísežníka slušící.

Jestliže myslili, že tento zákaz Viklefových spisů roztržkám ve smýšlení o víře a náboženství pojednou konec učiní, zmýlili se velice. Touha po obnově a opravě v náboženských věcech byla v Čechách starší, nežli Viklefovy spisy, a nyní teprv počali si učenci Viklefových spisův tím více všímati, než před tím, přehlížejíce ovšem místa, kde Viklef o své ujmě články víry samé jinak vykládal, nežli církev obecná, ale tím více libujíce sobě v myšlenkách jeho, jež o odstranění zlého řádu v církvi pronášel. Přátelé starého pořádku vyvolali svou zápovědí proti sobě bouři, která přišla rušit pokoj a pohodlí jejich, a žádný z nich se jejího konce nedočkal.

Na počátku zatajili se sice poněkud i Hus i Stanislav ze Znojma, aby pak zas tím směleji a rozhodněji vystoupili. V tom čase přišla potom zápověď krále Sigmunta, 9. srpna 1403, náměstníkům do Čech daná, aby papeže Bonifacia IX. poslušni nebyli. Král Sigmunt, jakož vůbec nikdy hlubokomyslným nebýval, ani netušil, jak svým rozkazem v Čechách jen oleje do ohně dolije; neboť mnohonásobně podpalovaná mysl chopila se toho rozkazu královského, obrácena jsouc jím přímo proti vážnosti hlavy církve, apoštolské stolice. Hlavní vina ovšem na samého papeže padala, neboť jak již jeho předchůdcové tak on ještě více církev na nepravé cesty uváděl. Prodávání církevních úřadův a důstojností, udělování odpustkův a všelikých dispensí čili osvobození za vynucenou almužnu dosáhlo za jeho panování nejvyššího vrchole. Každé výnosnější kněžské místo, často již dříve, nežli uprázdněno bylo, mohl si kdokoliv koupiti, jen když za ně více podával; a byla-li s tím místem duchovní, pastýřská péče spojena, ta se chudému knězi v nájem dávala, kterýž býval obyčejně sprostý a špatně placený. Penězi a dobrou řečí možná bylo sjednati sobě dispensaci čili osvobození od každého nelibého zákona, odpustky pak udělovaly se za každý hřích, někdy ještě dříve, nežli ještě spáchán byl. A tu se ještě nacházeli mužové, kteří takovéto jednání schvalovali, jelikož prý papež, co hlava církve, nade všecky církevní zákony jest povýšen, nikoliv pak sám jim podroben. I vtírali se také napořád do stavu duchovního lidé, kteří pražádného povolání k němu neměli, nebažící než po bohatství, svobodách, lahodách a slávě stavu toho. Div se pak kdo tomu, že na takový stav církve se všech stran, nejvíce pak a od nejdelšího času z Čech, jest žehráno, že všichni

cnostní a poctiví za největší zásluhu si pokládali, proti takové bohaprázdnosti v tehdejší církvi křesťanské horliti, a že jako jedním heslem volati počali, aby církev obnovena byla jak ve hlavě tak tak v údech!

Nové panování krále Václava.

1403—1404.

S radostí přivítali Čechové starého svého krále; Václav však velké proměny v České zemi shledal, ačkoliv jeho nepřítomnost jen půldruha léta trvala. Zastal tu nového arcibiskupa a velká část pánův českých, která dříve se Sigmuntem držela, byla se ho odřekla a k Václavovi zase obrátila. Avšak pokladnici svou našel král Václav v Kutné Hoře prázdnou. Sigmunt i všechnu zásobu stříbra z hor Kutenských s sebou vzal, a tak král Václav zbaven jsa všelikých prostředkův především na to pomýšleti musel, jak by svou pokladnici zase naplnil, potom všechna znamení bývalé vlády Sigmuntovy v Čechách vyhladil, a mocné spojence získal proti bratrovi, očekávaje, že s ním válku míti bude.

Jsa ještě na Kutné Hoře přijal předné pozdravení od nového arcibiskupa Zbyňka Zajíce z Hasenburka, potom vypravil rychle posly k bratranci svému, markhraběti Joštovi, který se právě v Branibořích v Berlíně zdržoval, a kterému nyní Václav důvěřiti mohl, proto že Jošt neméně nežli on na Sigmunta se hněval. S Joštem dostavil se do Kutné Hory také markhrabě Prokop, který ve své vazbě v Prešpurce skládáním nejapných latinských veršů čas si krátil, a nyní bezpochyby také nějakou šťastnou náhodou z moci krále Sigmunta vyvázl. Král Václav s nimi oběma ke vzájemné pomoci se spojil, a všeliké zápisy jim činil, aby k prvním potřebám něco peněz měl. Na vánoční svátky odebral se pak do Prahy.

I tu byla radost Pražanů z jeho příchodu nelíčená a hlučná, neboť násilné vládaření Sigmuntovo a jeho vydírání peněz bylo již všechněm proti mysli a téměř nesnesitelné, a dalo příčinu k neposlušenství a k rozbrojům bez počtu. V celé zemi bylo pravé bezvládí, zemané i lid obecný provozovali loupeže a páchali bez trestu násilí na jmění a na oc a to nejlépe poznávali Čechové, o byl Václav ode dávna panovníkem ším. Brzo se shromáždili někdejší n zas okolo krále a pána svého Václ jeho panování uhodilo brzy zase d rých kolejí. Avšak i na nejvyšší zemské dosadil muže schopné a ovšem stavu panského, ač nyní kr ny vůbec ještě u větší nenávisti mě dříve, tak že jmenovitě pan Jind z Rosenberka ani před oči m směl přijíti. Místo Sigmunta Huler kud ještě ve vazbě Vídeňské držá učinil král svým podkomořím Praž měšťana, Mikuláše z Okoře z Rokycanských.

Jedné toliko věci, která se v ty v Čechách vždy víc a více na vro stávala, král Václav nerozuměl, měje ani z daleka poznati a oceniti žitost její: to bylo zvýšené české n smýšlení a hnutí a snahy v oboru c ním. Král Václav ani netušil, že hnutí jest počátkem nových dějin vých, že nad něj vzroste, tak že se pouhým divákem toho, co se díti bu proto tím dobromyslněji tomu v uzdu pouštěl, co se proti kněžstvu čím více, jsa od papeže Bonifaci smrtelně uražen, sám souhlasil s ným míněním u věci této.

Ostatně stala se s králem Václ nyní přece změna podstatná. Prošel školu neštěstí, do kterého sám vl vinou byl upadl, a to jeho mysl hlu dojalo a ducha jeho k větší poněku mostatnosti, opatrnosti a činnosti po slo. Již se nyní méně dal voditi cizí mysly, nebyl ani tak neustanovený svéhlavý, jako dříve, prospěl ve znán lidí. Od té doby brával s větší rozv žezlo vlády do ruky, i ačkoliv v n nekvapil, uměl předce také i s důr jednati, kdekoli potřeba kázala. Nen pití toliko zbavovalo ho často vlády sebou, a milování druhého pohlaví více nežli v mladých letech smysly poutalo. Jmenovitě byla jeho lásk Zuzaně, krásné lazebnici, mě Pražským zřejmá, jíž k vůli řemesl zebnické za poctivé vyhlásil a všelik výsadami obdařil. Nynější „královsk zeň“ vedle mostu na Starém m Pražském od krále Václava tím jme se honosí.

Válka se Sigmuntem, králem Uherským.

1404.

Když došla krále Sigmunta zpráva o prchnutí bratra svého z Vídně, rozhněval se na vojvody Rakouské, a kdyby mu nebyla právě krutá zima překážela, byl by je krvavou válkou stíhal, mysle, že se k němu zrádně zachovali. Dokázali mu však, že jsou nevinni, a nabídli mu své pomoci proti Václavovi, Joštovi a Prokopovi. Vypukla válka skutečně v letě r. 1404. Král Sigmunt vytáhl s Rakouským vojvodou Albrechtem osobně do pole na Moravu a oblehl Znojmo v měsíci červenci. V tom městě byla posádka královská pode dvěma vůdci; jeden byl Hynek z Kunštatu a z Jevišovic příjmím Suchý Čert, druhý Jan z Lamberka příjmím Sokol. Oba byli dříve zlopověstní páči, a konávali za právě minulého bezvládí časté loupežné jízdy po Moravě a v Rakousích. Vojsko uhersko-rakouské plných šest neděl před Znojmem leželo, a všemi prostředky, jakých tehdáž bylo, o dobytí města se pokoušelo. Sami Znojemští měšťané nepřáli vojákům, město jejich bráníc. Tito však byli nepřemožitelni, a učinivše smělý výpad z města, pokazili rozpálenou smolou a sírou všecky proti nim od nepřátel nastavené stroje, praky, berany a hady; že pak tehdejší střelivo, jmenovitě prach, byl ještě chatrný, ani střelba nepřátelských děl jim hrubě škoditi nemohla. A tu obléhajícím mysl klesala a konečně i velký strach je ovládal, když ve vojště jejich úplavice se zmáhala. Roznemohl se na ni i král Sigmunt i Albrecht Rakouský, i myslilo se, že jim obležení jedu dali. Z té příčiny na konci měsíce srpna 1404 od obležení Znojma upustili, a vojska jejich s pole sběhla zůstavivše před Znojmem dva praky a tři děla čili jak tehdáž říkali, pušky, Znojemské posádce za kořist. Když pak se uherské a rakouské vojsko rozešlo, byl konec války. Přivolán jest lékař z Vídně, kterýž přišel zároveň s vojvodou Vilémem, a byl prý hrubý Švab ale dobrý lékař. Ten pověsil krále Sigmunta za nohy do výšky, tak že prsa na zemi na poduške spočívala, a v tom položení musel čtyřmecítma hodin vytrvati, až prý domnělý jed z něho vyšel. V skutku také Sigmunt se zas uzdravil, vojvoda Albrecht však 14. září 1404 na tu nemoc umřel.

Král Václav se nenadál tak rychlého a šťastného konce války proti bratrovi, i bylo to pravé štěstí proň, neboť válečníkem nikdy nebyl, a vojenské zřízení české, jenom na obranu vlasti dobré, překáželo válkám, které se měly ven ze země proti nepřáteli vésti. Za obležení Znojemského nalézal se právě král Václav ve Vratislavi, kde se sjel s Vladislavem Jagailem, králem Polským a velkým knížetem Litevským, který tam u velikém komonstvě přišel. Vladislav byl odjakživa Čechům sousedem pokojným a přátelským, a vstoupil tudyž v jednotu s Václavem proti bratru jeho Sigmuntovi. Však pomoci jeho nebylo dále zapotřebí, když Sigmunt ustal od války. Že se však nepřestával Sigmunt psáti vládařem království Českého, tu vydal naň král Václav žalobní list, kterak nešlechetně s ním jednal a poklad jeho královský mu vyprázdnil, i žádal na něm, aby jemu co králi a pánu v Čechách vydal také počet z vládaření svého. S vojvodou Vilémem Rakouským sjel se však král Václav dne 3. listopadu 1404 v Budějovicích, smířil se s ním a s celým jeho rodem, a vymohl propuštění svých služebníkův a dvořanův a tří slezských knížat, kteří dosud ve Vídni ve vazbě byli držáni.

Ve Znojmě zůstal pan Hynek z Kunštátu, tak zvaný Suchý Čert, se svým lidem ještě po tři čtvrti léta posádkou; potom však, když asi v měsíci květnu 1405 pan Hynek někam z města vyjel, Znojemští měšťané nepřejíce těmto svým bezděčným obrancům, pustili markhraběte Jošta v město své, a zjímavše lid páně Hynkův ve třech dnech jich dobře na 80 zvěšeli a postínali, samých prý mladých, krásných a vítězných lidí, jak starý letopisec dokládá.

Kterak loupeže v Čechách byly stavovány a Mikeš Zúl jest potrestán.

1404.

Král Václav staral se zároveň také, aby přítrž byla učiněna lopežem a vraždám, které za času vládaření Sigmuntova po celé zemi České všecko strachem a hrůzou naplňovaly a veřejnou nejistotu plodily. Nejhorší pověsti co násilník a loupežník požíval rytíř Mikeš Zúl čili Mikuláš Zoul z Ostředka, kterýž nadužívaje bezvládí v zemi a jmenovitě několika pevných hradův a tvrzí nad

Sázavou se zmocniv, se zbrojnými houfy svými na své sousedy a na kupce po silnicích nabíhal, a po kraji velké zádavy činil. Král Václav vypravil z Prahy celé vojsko proti němu, svěřiv jeho vedení arcibiskupovi Zbyňkovi Zajícovi z Hasenburka, který co rozený šlechtic a pán ve válečném umění zcela dobře se vyznával. I v skutku pan arcibiskup svou věc tak dobře zřídil, že nejen všech Zúlových hradův a tvrzí dobyl, ale i také samého Zoula s padesáti chlapy jeho jal a do Prahy přivedl. Toto zajetí stalo se na Hrádku Cejchanově nad Sázavou, kteréž nyní slove Hrádek Komorní. Tehdaž byl ten Hrádek pobořen a po čase s zemí srovnán, a vidí se z něho podnes jen zdi základní na strmé skále nad řekou málo opodál k západu od nynějšího zámku. Nejvyšší zemský soud odsoudil loupežného Zúla k loupežnické smrti; i oběšen jest dne 9. července 1404 na Pražském popravišti s tovaryši svými, nepožívaje jiné přednosti, leda že šibenice jeho byla všech jiných nejvyšší. Mistr Jan Hus, oblíbený kazatel v Betlemě, připravoval nešlechetníka k smrti, a navedl ho na to, že Zúl obrátiv se pod šibenicí k lidu řekl: „Svatá obci! prosím vás, proste za mne pána Boha!“ To nesmírně zvýšilo dojem v lidu, touto spravedlivou přísností zbuzený. Poznamenal pak k tomu příběhu ještě jeden starý letopisec, že Zoul sedm let na šibenici visel, neboť prý byl za hák oběšen, jeden blázen pak že mu jednu nohu utrhl, chtě těla dosáhnouti a je pochovati. Neb jest prý každého viselce, kteréhož mohl dosáhnouti, rád pochoval aneb do Prahy přinesl, kdež ho v noci u jedné hokyně postavil, která prý potom musela zjednati, aby ho k sv. Štěpánu na Rybníčku nesli, kdežto viselce a stínané lidi pochovávali.

Kromě Zoula došli také mnozí jiní loupežníci po krajích českých zaslouženého trestu, zvláště přičiněním nejvyššího purkhrabí, Jana Krušiny z Lichtenburka. Potom držán jest sněm zemský v Praze, na kterém mezi jinými dne 20. prosince 1404 trest smrti na toho vyřknut byl, kdož by věcí v poslední válce ukořistěných neb loupeží uchvácených kupoval. Toto ustanovení dal nejvyšší sudí dvorský, Břeněk Švihovský z Riesenberka, skrze královského podkomoří Hulera, nyní zase na svůj úřad dosazeného, ve všech městech v zemi vyhlásiti, tak aby lidé zlovolní takovou přísností tím více zastrašení byli. Konečně král Václav dne 5. ledna 1405 podle sněmovního nálezu v každém ze dvanácti krajův českých jednoho neb dva královské popravce jmenoval, jimž rozšířil moc a působení jejich a k tomu je zavázal, aby sobě vespolek pomáhali, a tak úctu před zákonem v zemi zvýšili a pokoj zemský napotom upevnili. Byltě se zajisté v posledních časích počet popravcův po krajích rozličným královým nadáním příliš rozmnožil, tak že počali jeden druhému překážeti. Tímto ustanovením dovršilo se krajské zřízení v Čechách po úplném zahynutí bývalých žup, a počet dvanácti krajův v zemi napotom se více neměnil, srovnávaje se se starodávným počtem dvanácti kmetův zemských.

Kterak byl sťat král. podkomoří Huler.
1405 23. června.

Ze všech a mnohých milců, kteříž se při dvoře krále Václava zdržovali, jenom jediný královy obzvláštní přízně k svému osobnímu prospěchu zneužil a těžkého podvodu se dopustil. Byl to Sigmunt Huler, někdejší Pražský měšťan z Chebu rodilý, jeden z prvních, nejslovutnějších a nejmocnějších důvěrníkův králových. Jakožto královský podkomoří již na osmnáctý rok netoliko všemi královskými městy a Židy v Čechách vládl, ale také znamenitou moc měl nade všemi královskými statky a též nad statky klášterními, pokud se totiž i tyto považovaly za částku královské komory. Stalo se pak, že císař Karel byl někdy knížatům Opolským zastavil v Čechách město Jaroměř a hrady Potštein a Kostelec nad Orlicí. Král Václav chtěl je r. 1389 ze zástavy vyplatiti, a zavázal se ku placení 8000 kop grošů Pražských po lhůtách. Huler, jemužto placení těch peněz z úřadu náleželo, odevzdával králi řádně kvitance z placených lhůt, ačkoliv řečení knížata ničeho nebyli obdrželi, tak že krále vždy ještě z dluhu upomínali, a o to souditi se počali. Král Václav požádal Polského krále Vladislava Jagajla, aby tu při vyšetřil a v ní mocný rozsudek učinil, a ten pak dne 18. června 1405 rozsudek svůj v ten smysl vynesl, že král Václav ty peníze ještě dlužen jest. Nelze o tom pochybovati, že podkomoří Huler šantročením a pod-

vrhováním falešných kvitancí vinen byl nalezen. Král Václav vida se tak hanebně sklamána od služebníka, jemuž takovou milostí byl nakloněn, hned jak o tom podvodu zvěděl, dne 23. června 1405 Hulera jako zločince svázaného na radnici Starého města Pražského, na kteréž tak dlouho velkomocným pánem byl, dal odvesti, a tu na síni jemu hlavu srazíti. Tento tak rychlý a přísný trest nad zločincem tak vysoko postaveným měl ovšem veliké ale blahočinné působení v myslích obecného lidu. Hulerovo tělo bylo u sv. Klimenta při Dominikánském klášteře v Starém městě Pražském pochováno. Král Václav jmenoval si jiného podkomořího, totiž Konrada z Vechty, rozeného Němce z Vestfalska, kterýž byl jmenovaným biskupem Verdenským, potom mincmistrem na Kutné Hoře, a nyní proboštem Mělnickým.

Smrt markhraběte Prokopa.

1405 24. září.

Dne 24. září 1405 umřel Prokop markhrabí Moravský, Joštův bratr a krále Václava bratranec. Tělo jeho bylo u sv. Tomáše při Augustianském klášteře v Brně pochováno. Zůstav neženat, nepozůstavil také potomstva; statky jeho v Čechách a co držel v jiných zemích korunních, spadly na krále Václava, Jošt pak byl samotným markhrabětem Moravským. Prokopova smrt učinila konec smutným a nešťastným rozbrojům, které již dvacet let v královské rodině České panovaly. Potom učinil dne 21. Prosince 1405 král Václav smlouvu s markhrabětem Joštem, jediným bratrancem svým ještě na živě jsoucím, v níž mu do života postoupil všech někdy zemí a statkův Prokopových, a přijal od něho závazek věrné pomoci v každé potřebě. Jošt pak té věrnosti od té doby více nezrušil.

Válka s protikrálem Ruprechtem na bavorských hranicích.

1406.

Válka s protikrálem Ruprechtem, zavší počátek svůj již na podzim r. 1400, od těch dob, když smlouvání s Ruprechtem k žádoucímu cíli nevedlo, ani přestala, a s malými přestávkami na bavorských hranicích dosud trvala. Kraje a města blíž hranic bavorských ovšem jen více pro svou obranu jít vedly; často činili Němci vpády přes pomezní lesy, jednou i Domažlické předměstí vypálili a zplenili, a bývali zas s krvavými hlavami ven ze země vytloukáni. Nejčinnější a nejbedlivější v těch válečných potrzkách byl Chotěšovský probošt, Premonstrát Sulek ze Hrádku, kterýž se co schopný vůdce osvědčil, a Němce tepal, kdekoliv je dostihnouti mohl.

Král Václav upevniv doma zase vládu svou, nyní si předsevzal, že také tomu škádlení konec učiní a o své panství v Německé říši proti Ruprechtovi rázněji se pokusí. Vystrojil tedy veliké české vojsko, a dav je pod správu dvou osvědčených vůdcův, arcibiskupa Zbyňka z Hasenburka a probošta Sulka ze Hrádku, do pole proti Bavorům je vypravil. Čechům tu běželo hlavně o pomstu nad Bavory; chtěliť jim za škody v Čechách učiněné vrchovatě odplatiti. Vpadše tedy do Bavor plenili zemi daleko široko, i přišli prý k velikému, tak zvanému Lanthraběcímu rybníku, jehož hrázi chtěli protrhnouti. Znamenajíce však, žeby potopou mnoho lidí, kteří níže rybníka obydlí svá měli, zahynouti musilo, upustili od toho. Jinak jest velmi málo o tom známo, co v tom tažení vykonáno bylo, a zdá se, že Čechové o dobytí měst a hradův Falckých před pěti léty proti Ruprechtovi ztracených a od koruny české odtržených ani se nepokusili. Mezi tím i v samých Čechách jednotliví pánové, majíce příčiny své do krále Václava, obnovený pokoj v zemi rušiti počali. Pánové Heralt starší a mladší z Kunštatu, povstavše proti králi, zmocnili se v únoru 1406 královského města Vodňan, a velké škody měšťanům způsobili; jiný pán zas, Jan z Wartenberka a z Ralska táhl se k městu Bělé dědičně po markhraběti Prokopovi, a když mu v tom odepřeno, chopil se zbraně. Král Václav dal obě tyto pře na volené rozsudí, kteří v tom mocný výrok učinivše výtržné pány upokojili, následkem čehož markhrabě Jošt pánům z Kunštatu panství a hradu svého Bechyně nad Lužnicí postoupil.

V Němcích zatím nevedlo se protikráli Ruprechtovi Falckému o nic lépe, nežli před tím králi Václavovi. Netoliko že ho náš král Václav a mark-

hrabě Jošt jakož i král Sigmunt neuznávali, zůstávali také kurfürst Saský Rudolf, vojvodové Rakouští a vojvoda Arnošt Bavorský, potom mnohá města říšská při straně krále Václava. Ruprecht pak ani v ostatní části říše poslušenství nenalézal, znechutiv se knížatům a pánům, jak mile věci nařizovati se jal, které sice při každé řádné a spravedlivé vládě samy sebou se rozumějí, ale jejich soběckým účelům nikoliv se nehodily. I učinili tam knížata ve městě Marbachu spolek proti němu, kterýž by se byl snadno zase ku králi Václavovi přiklonil, kdyby byl tento o to stál. Král Václav mínil ovšem o to se zase pokusiti, jak by svou moc v Německé říši obnovil, obrátil se však o to k papeži. Bonifác IX. již r. 1404 umřel, jeho nástupce Innocenc VII. umřel také již 6. listopadu 1406, a byl nyní papež Řehoř XII. K tomuto Řehořovi obrátil se tedy král Václav, žádaje, aby v papežské kanceláři ona bulla, kterou od Bonifácia Ruprecht za Římského krále uznán byl, pořádně zničena, jemu pak, Václavovi, tituly a cti Římskému králi náležité opět navráceny byly. Když pak Václav také v Němcích nových přátel získati a staré u věrnosti utvrzovati se snažil, zdálo se, že všecko dobře půjde. Avšak papež Řehoř XII. nedbav Václavovy žádosti ku straně Ruprechtově se přichýlil. Z toho král Václav velkou bolest ucítil a tak hluboce na papeže zanevřel, že arcibiskupovi Pražskému a jeho vikářům zapověděl, aby od Řehoře XII. žádných jakýchkoli listův nepřijímali, kterými by uprázdněné prebendy v Čechách někomu udílel, jak to tak zhusta jeho předchůdcové činili. Tak zatím odloženy jsou na čas naděje Václavovy na opětné dosažení panství v Němcích. Avšak Václavův hněv proti papeži hověl velice domácí straně českých vlastenců, kteří po opravách v církvi toužili.

Mistr Jan Hus co kazatel Betlemský.

Toho času vystupoval mistr Jan Hus, kazatel Betlemský, mezi všemi učenými Čechy na universitě Pražské svým působením na obecné smýšlení mezi svými krajany vždy víc a více v popředí, ano jeho účinkování na kazatelně bylo tak mocné a neodolatelné, že své bývalé předchůdce daleko za sebou nechával. Nebyl tak hrubý a ve slovích tak málo vybíračný, jako někdy Rakušan Konrad Waldhauser, také nepronášel tak blouznivých myšlenek, jako Milič z Kroměříže o svém antikristovi, a vůbec nerozbuřoval mysli posluchačův svých v té míře, jako oni; za to však byl dojem jeho kázání tím hlubší, tím trvalejší. A příčina toho byla hlavně v tom, že mluvíval především k rozumu, že své posluchače k tomu vodil, že sami přemýšleli o tom, co jim pravil, a když je tak napřed poučil a přesvědčil, tu teprv řečnil slovy ohnivými a pronikavými, aby také jejich srdce pohnul. V tom záležela jeho síla a přednost přede všemi jeho druhy a stejně smýšlejícími muži, že jeho mysl byla bystrá a jasná, že uměl vždy do samého jádra věci uhoditi a před duší každého posluchače je rozvinouti, že byl ve knihách vůbec a ve svatém písmě zvláště neobyčejně zběhlý, a že své články, které s kazatelny vykládal, důsledně jeden po druhém uměl hájiti, že nebylo možná nějakého zmatku v nich nalezti. A jako jsme již výše napověděli, byla celá jeho osobní povaha výtečná: ve všem jednání jeho jevila se přísná opravdovost, jeho mysl byla nábožná, jeho víra živá a pevná, obcování doma a mimo dům tak bezúhonné, že mu i nejzarytější nepřátelé s té strany ničeho vytýkati nemohli; ku přátelům choval cit něžný, a nade všecko byla jeho horlivá snažlivost o ušlechtění národu Českého a o napravení všeho, co tehdejší katolickou církev kazilo a jí škodlivé bylo. Tato snažlivost jej však i k tomu zaváděla, že byl proti nepřátelům snah svých neobyčejně smělým, neustupným a nešetrným, veden jsa k tomu vědomím, že jinak by ničeho proti nim nepořídil, potom že o lásku lidu přílišstál, aby v něm ve svých snahách měpodporu, konečně že i čest a slávu v boji pro svou věc vyhledával, a byť to byla i sláva mučennické koruny, o níž mi tušení, že jí někdy dosáhne.

A když tak s počátku v kapli Betlemské o napravení mravů horlíval, a mnohé opravdu mrzké neřády, které tehdáv životě jak veřejném tak domácím panovaly, uchvacující mocí výmluvnosti své káral; tuť český lid Pražský napňuje při každém kázání všechny prory kaple Betlemské, velikou láskou mistru Janu přilnul. A však netoliko obecný, nýbrž i vyšší stavové rádi slouchali jeho výklady, a jmenovitě

lovský dvůr přiklonil se celý k jeho smýšlení. Tichá a pobožná královna Žofie však takovou vážnost měla k Janu Husovi, že si ho za svého zpovědníka zvolila. Tak dostal Hus přístupu ke dvoru královskému, a jeho působení v Králově dvoře počalo se rychle zmáhati; král Václav sám na nadšeného a horlivého kněze a mistra laskavě pohlížel, nedbaje ovšem o články učení jeho a o to, v čem se rozcházely od učení církve obecné. Neméně Husa sobě vážil a více jemu než jiným důvěřoval arcibiskup Zbyněk Zajíc z Hasenburka, kterýž ovšem byl ve zbrani zběhlejší nežli v učení theologickém, však nicméně dosti rozumný a dobromyslný. Hned při svém dosednutí na arcibiskupskou stolici uložil Husovi za povinnost, aby kdykoliv by ve správě církevní v arcibiskupství jeho jakékoli nedostatky a nepořádky shledal, jemu toho osobně oznámiti nemeškal. Asi ve druhém roce svého arcibiskupování vyslal Zbyněk Husa a dva jiné mistry do Vilsnaku, aby tam domnělé zázraky vyšetřil. Kostel Vilsnacký v Branibořích nedaleko stoku Labe a Havoly, honosil se tehdáž divotvornou relikvií krve Kristovy; pověst její rozhlásila se již od více nežli třiceti let tak velice, že i z dalekých zemí, jako i z Uher a ze Sedmihrad, lidé houfně tam putovati počínali. Když se i v Čechách vypravovalo, že tam jedna slepá bába zraku nabyla a jeden chromý Pražský měšťan, Petr z Cách, kterýž tam stříbrnou ruku obětoval, se uzdravil, a podobný proud do Vilsnaku následkem toho také od nás zmáhati se počínal, tu arcibiskup Zbyněk uposlechl rady Husovy, a vyslal jej samého s nadřečenými mistry na místo zázračné, aby to vyšetřili. Když pak se této doskoumali, že domnělé zázraky nebyly nic nežli hrubý klam a mam, a do Čech se navrátivše arcibiskupovi to oznámili, zapověděl tento dekretem ze synody Pražské vyšlým, a to pod klatbou, aby nikdo z arcibiskupství Pražského do Vilsnaku více neputoval. Proskakovaly též pověsti o domnělých zázracích, které se v rozličných místech v samých Čechách prý objevovaly, i ač to nebylo nic jiného, nežli nastrojení chytrých z stavu duchovního i světského, kteří toho chtěli těžiti a lid mamidlem zavá-li, přece víry nalézaly a hluky velké sobily. Jan Hus z pobídnutí arcibiskuva i na to bedlivý pozor dával, a tak ošemetné úmysly původců takových šmejdů mařil. V lese u Kláštera blíž Mnichova Hradiště sbíhal se lid k zázračnému stromu, a již usilovali tamější Cisterciané podporováni jsouce množstvím poutníkův o to, aby ten strom i s místem okolo něho církevním obřadem byl posvěcen. Než arcibiskup pouti zakázal a mniši museli zázrakův zanechati. Potom nějaký světský člověk lid k vrchu Bláníku lákal, který se tam houfně sbíhal, a domnělé zázraky chtěl viděti. Bezpochyby že tu stará pověst o zavřených rytířích sv. Václava obživla, a jakási touha v lidu se probudila, aby Bůh těžkosti s národu Českého, v jehož lůně již cizinci vrch dostávati počínali, zázrakem sníti ráčil. Že však spoléhání se na takové zázraky klamné a bohaprázdné jest a toliko pověrčivost rozmnožuje, zakázal arcibiskup i tyto schůze u vrchu Bláníku. V jednom zas kostele zlapán jest kněz právě, když lid falešným zázrakem klamal. To pak Hus takovým kněžím a laikům co nejostřeji vytýkal, že nikoliv pro rozmnožení cti a slávy Boží, ale pro oféry a pro peníze, pro valné schůze poutníkův, z kterých hojný užitek vychází, falešné zázraky plodí a jistá místa jimi proslaviti chtějí. Tím spůsobem zjednal to hlavně on, že toho času nevzniklo v Čechách žádné místo klamnou pověstí o domnělých zázracích.

Však netoliko v kapli Betlemské Jan Hus kázával, ale též na jiných čestných místech. Roku 1404 5. prosince, v den památky císaře Karla, kázal před celou universitou; dne 23. října 1405 a potom ještě jednou 18. října 1407 kázal před samým arcibiskupem a kněžstvem arcibiskupství Pražského v arcibiskupském dvoře v Menším městě Pražském v synodě shromážděného, a potom ještě při jiných příležitostech podobných. Na takových kázaních ještě ostřeji nežli v kapli své kázával o hrdosti, ctižádosti, lakomství, urputnosti, obžerství a smilství osob, které do stavu duchovního náležely, jakožto o nepravostech nad míru rozšířených, které i samé církvi zkázou hrozí. Když na kázání r. 1407 před synodou Pražskou mezi jinými též vybírání platů za udělování svátostí za kacířské prohlásil, tu hned po něm arcibiskupův vikář, Adam, vystoupil, a všemu sboru jeho řeč schvaloval.

A jako mistr Jan Hus tak i mnozí jeho přátelé a přívrženci podobně kázali

jak na synodách kněžských tak v kostelích. Zejména mistr Stanislav ze Znojma, mistr Štěpán z Kolína, mistr Štěpán z Páléče, nejprudčeji však mistr Jakoubek ze Stříbra.

Tím vystupovali údové národu Českého na universitě vždy mocněji na vrch, a čím živěji sobě počínali, tím více celý národ Český k nim přilnul a s nimi souhlasil, kdežto cizinci na učení Pražském, kterým ovšem na stavu církve české nic nezáleželo, ve všem tom horlení žádného účastenství neměli. Proto také potom čeští mistři na nepořádky v samém učení Pražském najížděli, vytýkajíce kněžím cizím, že se proto v Praze na učení zdržují, aby pod tou záminkou provozovati mohli bujnosti a rozkoše ve hlavním městě Českém, že nenávidí kněh, kostky v zalíbení mají, výklady ve školách neposlouchají, více při veřejných kejklích a divadlech než ve spasitelném učení čas tráví, společnosti nevěstek pilněji hledí nežli nešporních pobožností, pilněji podezřelých lehkomyslností než vážnosti mravů, a že oddáni jsouce zahálce mimo mši a hodinky myslí, že k ničemu zavázáni nejsou.

Všickni cizozemci na universitě, kteří takto od Čechův ve svém požívání moci nemile byli znepokojováni a ve svém posavadním pohodlí burcováni, urputně proti všem novotám, jichž Čechové žádostivi byli, se stavěli, a stala se tím roztržka na universitě mezi nimi a Čechy konečně nezhojitelna. S cizinci souhlasili všickni Němci jak v Praze tak i po klášteřích a po venkově v Čechách ode dávna osedlí, kteří vždy více k říši Německé nežli k věcem domácím a vlastenským se klonili. S Čechy drželi na universitě jen Poláci a jiní Slované.

Opětné zapovězení Viklefových spisův. 1406—1408.

Zápověď vynešená od university dne 28. května 1403 na učení a čtení 45 článkův Viklefových minula se s účinkem. Tenkráte byli Čechové v menšině, a nemohše uhájiti těch článkův na universitě, zatajili se sice na nějaký čas, však tím horlivější píli na čtení Viklefových spisů vynakládali. Mistr Jan Hus, sepsav již r. 1401 traktát o svátosti oltářní, nyní po zápovědi Viklefových článkův r. 1403 přepracoval jej a zmírnil. Mimo něj ještě jiní čeští mistři nepřestávali, Vi
články skoumati a o ně se hádat
se ovšem, že někteří posavadní h
mezi Čechy o napravení zlého sta
ve, kteří dosud při Husovi stáli, v
čeným zákazem zastrašeni do s
a tím ostražitěji nad svou pravo
bděli; nicméně zarývala se větš
chův vždy hloub a hloub do m
onoho anglického theologa. Šly st
to od Němcův až k papežské stoli
pež Innocenc VII. napomínal r. 14
biskupa Zbyňka, aby byl pilen a
u vyskoumání a potrestání těch
Viklefovy bludy rozsévají. Sám
předešlých nejčinnějších horlitelů
nešestem v církvi a nemravům kn
starý Cistercian, mistr Jan ze Št
podal tenkráte arcibiskupovi podob
lobu, zvláště aby mistra Stani
ze Znojma, professora theolo
trestal. Arcibiskup Zbyněk pro
lav r. 1406 provincialní synodu k
do svého arcibiskupského dvora
tam nařízení vydal, že kdokoli se
tvrditi a rozšiřovati bludné učení,
to upadnouti v těžkou kázeň c
Následkem toho mnozí kněží a tal
ští lidé před soud arcibiskupský
a tu vyslýcháni jsou: však p
na tom, co dříve tvrdili, nestáli, a
v učení o večeři Páně od myšle
klefových docela upustili, propuště
zase. Zdá se pak, že toto mírné na
s nimi ze zvláštního přičinění s
mistra Jana Husi pocházelo,
tehdáž ještě znamenité přízně jak
biskupa tak u krále Václava pož

Roku 1408 otevřela se králi Vá
naději, že bude moci nad svým
Ruprechtem Falckým, zvítěziti, a z
dešlé důstojnosti své, co král Říms
sáhnouti. Jednalo se totiž hlavně
ním dvoru Francouzského o ods
dvojice papežské, aby jak Řehoř
Římě, tak Benedikt XIII. v Aviň
stoupili, a nový jediný papež zvol
kterýž by, jak slušno, zase toliko
své sídlo měl. Král Václav ma
kou nechuť k Řehořovi XII. dou
jiný nový papež nejsnadněji mu
Římskému království dopomůže,
k tomu jednání ohotně svou pom
spíval. Však to mu také bylo pov
že se již v některých zemích pov
náší, kterak prý jeho shovívání
i nedbalostí Viklefovo kacířství v Č
vždy víc a víc se ujímá. — I domn

ovšem právem, že by mu to velmi mohlo překážeti, aby zas byl uznán co Římský král a vrchní ochránce církve. Staral te tedy také král Václav o to, aby na Pražských školách kvašení mysli pro Viklefovo učení přestalo; poněvadž však mezi ostatními třemi národy na universitě o Viklefovy články rozepří nebylo, než toliko v Českém, svoláni jsou jenom údové z toho národu ke schůzi, aby o té věci jednali. Tato schůze stala se dne 20. května 1408 v domě národu Českému náležitém, totiž u Černé Růže na Příkopě. Sešlo se tam 64 doktorův a mistrův, 150 bakalářův a asi 1000 českých studentův, a byli mezi nimi přívrženci strany pokroku jakož i strany všem novotám se protivující; přítomen byl mistr Kliment z Mnichovic, farář ve Vraní, toho času rektor university, kterýž schůzi předsedal, potom mistr Jan Eliae, arciděkan Plzeňský, mistr Stanislav ze Znojma, mistr Ondřej z Brodu (Německého), kanovník u Všech Svatých, mistr Jan Hus, mistr Štěpán z Pálče, mistr Jakoubek ze Stříbra a jiní. Po přečtení týchže nahoře řečených 45 článkův Viklefových protivovali se Hus a přátelé jeho, aby jen zhola odsouzeny byly, pravíce, že jsou mezi nimi mnohé, které, když se jim dobře rozuměti chce, svou pravdu mají. Konečně zůstalo se na tom, že žádný úd národu Českého na universitě oněch článkův držeti se nesmí ani jim učiti, pod trestem vyloučení z university, však tak, aby se tato zápověď vztahovala toliko na mysl jejich kacířský, bludný neb pohoršlivý. Mimo to zapověděno, aby pouzí bakaláři v kollejích čtli o třech spisích Viklefových, které se nazývaly Dialogus, Trialogus a De eucharistia čili o večeři Páně.

Krátce před touto schůzkou u Černé Růže vedena jest před arcibiskupským soudem nová pře o kacířství zdvižená proti Matějovi z Knina řečenému Pater. Smýšlel bludně o večeři Páně, jmenovitě o zůstávání chleba ve svátosti. Musel odvolati, nežli se z arcibiskupského vězení na svobodu dostal. Po řečené schůzi bylo zas více osob žalováno před generálním vikářem, doktorem Janem z Kbelu, totiž Mikuláš z Velenovic řečený Abraham, farář u Sv. Ducha na Starém městě Pražském, Sigmunt z Jistebnic, bakalář svobodných umění, a jiní někteří. Výslechu Abrahamova byl i Hus jakožto přísedící přítomen, i stala se hádka mezi ním a Kbelem o přísahu, kterou Abraham k živému Bohu činil, vikář pak žádal, aby přísahal na evangelium a na krucifix. Husovi zdálo se, že zbytečně Abrahama týrá, a bránil jej, žeť jest více přísahati ku stvořiteli nežli ku stvoření, z čehož Kbel však rozhněval se, a k Husovi pravil, že jest zde k slyšení ne k opravování. Abraham byl na to odevzdán Pražskému inkvisitorovi, knězi Jaroslavovi z řádu Minoritského, titulárnímu biskupovi Sareptskému, kterýž jej do žaláře zamknouti dal. Tu se Hus zaň přimlouval, avšak nadarmo snažil se, z té vazby ho vybaviti; arcibiskup Zbyněk pak v několika dnech vypověděl řečeného kněze Abrahama z arcibiskupství svého. To mistra Jana Husa tak dopálilo, že jal se arcibiskupa směle kárati za to, že lenivým a hříšným kněžím úplnou svobodu dává, však právě ty nejpilnější pastýře stáda svého vyhání. Takovým vystupováním Husovým byl arcibiskup uražen, a od té doby počalo se rozdvojení mezi nimi, které potom vždy více a více rostlo.

Arcibiskup také se nespokojil s rozhodnutím národu Českého na universitě o článcích Viklefových, že byly toliko pod výminkou zapovědeny, totiž jen v nepravém, kacířském smyslu svém. Král Václav jej žádal, aby veřejným činem světu osvědčil, že v Čechách žádného kacířství není. I svolal proto arcibiskup na den 17. července 1408 do svého dvora v Menším městě Pražském synodu kněžstva, a tu slavně vyhlásil, že po učiněném pilném úředním vyšetřování nyní žádný bludař ani kacíř v celé zemi více se nenachází. Mimo to pak nařídil, aby všickni mistři, bakaláři, studenti neb kněží a jiní věřící, kteří nějaké Viklefovy knihy v rukou mají, je do jistého času v pokladní komoře arcibiskupské složili, aby se prohlédati mohly. Někteří čeští mistři, kteří od všelikých novot upustili a nyní proti Husovi stáli, jakož byli doktor Jiří z Boru, mistr Ondřej z Brodu, mistr Jan Eliae a kanovník Adam z Nežetic, radili arcibiskupovi, aby nad těmi knihami nové soudní jednání zavedl, a ve kterých by byly bludy nalezeny, ty aby dal spáliti, v čemž jich arcibiskup uposlechl.

Tu přišel první Jan Hus se svými knihami, a odevzdávaje je arcibiskupovi

pravil k němu, že jej žádá, najde-li v nich nějaký blud, aby jej poznamenal, že on rád veřejně to míní vyznati, co jest blud. Po něm učinili také jiní, a sešel se z měst Pražských znamenitý počet knih, nad kterými měl soud držán býti. Toliko pět studentů zpěčovalo se, knihy své vydati, učiníce odvolání ve jmenu svém a všech těch, kteříž by s nimi chtěli držeti, k samému papeži proti rozkazům na synodách vydaným, jmenovitě proti vydání Vikleťových knih, což prý proti právům učení pražského čelí. Učinilo to vůbec veliký hluk po Praze, lid reptal a studující mládež vyvěšovala hrubé, potupné listy na ulicích Pražských proti arcibiskupovi, kanovníkům a oněm nahoře jmenovaným rádcům.

Toho roku 1408 umřel také Olomúcký biskup Ladislav čili Lacek z Kravař, a za jeho nástupce zvolen jest Konrad II. z Vechty, zmíněný již biskup Verdenský, kterýž před tím byl nejvyšším mincmistrem českým, královským podkomořím a zároveň proboštem Mělnickým.

Rozepře o tři hlasy na universitě Pražské.

1409.

Král Václav jsa upokojen veřejným svědectvím Pražské synody, že v Čechách kacířstva není, s důvěrou vyjednával s kardinály a s dvorem Francouzským, doufaje, že nyní tím snáze bude moci skrze ně za pravého krále Římského uznán býti. Zasnoubil také nyní skutečně synovkyni svou Alžbětu, dceru svého zemřelého bratra Jana Zhořelického, Antonínovi, vojvodovi Brabantskému a Limburskému, bratru Jana vojvody Burgundského, uzavřev o tom smlouvu 20. července 1408 v městě Gentu. Protáhla se svatba až do následujícího roku. Král Václav vypravil nevěstu 11. květ. 1409 z Prahy se skvostným komonstvem do Francie, sňatek pak stal se teprv 1. července 1409 v Brusselu. Získal si tím král Václav od vojvody Antonína vojenskou pomoc v chystané válce proti Ruprechtovi Falckému.

Pro odstranění posavadní dvojice papežské stal se zatím již r. 1408 rozhodný krok, neboť kardinálové obou papežův, odstoupivše od nich, sešli se v městě Livorně, odkud vydali v červenci 1408 prohlášení celému křesťanstvu, že se má 25. března 1409 v městě Pise sejíti všeobecný sbor církevní, kterýž má oba papeže, Řehoře XII. v Římě a Benedikta [illegible] Avifioně, ssaditi, a jediného, pravé[illegible] peže zvoliti. K tomuto úmyslu řím[illegible] toličtí křesťané s velkou radostí p[illegible] čovali. Do té doby všecky vrchno[illegible] chovní a světské měly z poslušenstv[illegible] dosavadních papežů vystoupiti a n[illegible] ně se chovati, až nový pravý pape[illegible] len bude.

Král Václav si dal na tom [illegible] záležeti, aby jeho poddaní, vystou[illegible] poslušenství Řehoře XII., nestrann[illegible] zachovali, až by sbor Pisanský věc [illegible] hodl. Přikázal nejprv praelátům [illegible] svou nestrannost osvědčili, potom [illegible] od Pražské university, aby také o[illegible] takové vyjádření vydala. Avšak pro[illegible] mu nadání zdvihl se odpor proti [illegible] slům královým a popudil krále k je[illegible] jehož následky ukázaly se potom b[illegible] nejvýš důležité a rozhodné. Arcibis[illegible] mlouval se, že nemůže zrušiti posluš[illegible] svého papeži Řehořovi přísahou slíb[illegible] kněží jeho též tak, a když rektor [illegible] sity, který tehdáž byl, mistr Hen[illegible] z Baltenhagen, mistry do [illegible] svolal, aby se dle vůle královy o tom [illegible] dnotili, že zachovají nestrannost k [illegible] žům, až církev zase jen pod jednou [illegible] sjednocena bude, tu jenom národ [illegible] jediný projevil ochotnost svou, [illegible] učiní, ostatní pak tři národové vý[illegible] tomu odporovali, tak že rektor raději [illegible] máždění beze všeho usnešení roz[illegible] nežli by krále popudil vyjádřením u[illegible] sity jemu nemilým. Arcibiskup usly[illegible] tom, kterak v té schůzi Čechové a [illegible] nimi předně Jan Hus svou och[illegible] osvědčovali, žeby s poslušenství p[illegible] Řehoře vystoupiti a k nestrannost[illegible] stoupiti chtěli, ještě více proti Hus[illegible] mysli své zanevřel, a vydav dekret [illegible] ný, latinsky i česky vyhlášený, zap[illegible] v něm Husovi co neposlušnému syn[illegible] kve všecko další kázaní. Avšak Hus [illegible] že král i celý dvůr jeho s ním souhl[illegible] jej podporují, odvážil se tu ponejprv, [illegible] biskupa neposlouchati, a kázal jako [illegible] dále.

Mezi tím musel se král Václav na[illegible] zim r. 1408 do Horní Lužice a do Sl[illegible] odebrati, kde se měšťané měst Bu[illegible] na, Zhořelice a Vratislavi [illegible] svým městským vrchnostem pozdvihli [illegible] liké pobouření způsobili. Dne 25. září [illegible] do Budišína, kde měšťané městsk[illegible] du ssadili, velkého násilí se dopustili, [illegible] ké na královský hrad útokem hnali.

zasedna na radnici k soudu nového purkmistra, dvanácte konšelův od měšťanův nově zvolených a asi dvě stě ostatních buřičův k smrti odsoudil. Prvním třinácti byly na náměstí hlavy sraženy, ostatním ku prosbám královny Žofie život jest darován, museli však mnozí z města do vyhnanství jíti. Potom jel král Václav do Zhořelce, měšťané polekání jsouce přísným soudem Budišínským před královým příjezdem mezi sebou se smířili a všecko urovnali, tak že král, nemaje čeho rozsuzovati, odtud se zdvihl, a ku konci října 1408 do Vratislavi přijel. Také zde byla lonského roku městská rada od měšťanů libovolně obnovena a jinými osobami obsazena, že však měšťané při tom hrubého násilí se zdrželi, potrestal je král pouze ztrátou volebního práva a pokutou na penězích.

Ve Vratislavi přišlo ku králi poselství od kardinálův z Italie, aby své vyslance k nastávajícímu církevnímu sboru do Pisy vypravil. Odpověděl jim král Václav, že nestrannost k papežům zachová, jak bylo umluveno, a že i znamenité poselství ku sboru vypraví, jestliže kardinálové jeho vyslance co plnomocníky pravého krále Římského přijmou a náležitě k nim se chovati budou.

Potom se král v polovici prosince z Vratislavi zas do Čech navrátil a na několik neděl dvorem v Kutné Hoře byl.

Od oné schůze university, kde se mělo usnešení státi o nestrannosti k oběma papežům, a toliko Český národ svou ochotu k tomu osvědčil a druzí tři národové se protivili, vzrostlo záští mezi Čechy a Němci netoliko na universitě ale i v obyvatelstvě Pražském na nejvyšší stupeň. Byl sice mezi cizími národy také Polský, avšak od založení university Krakovské r. 1400 již ne tolik co dříve slovanských Poláků Pražské učení navštěvovalo, a národ Polský na něm sestával téměř jen ze samých německých neb poněmčilých Slezákův, Pomořanův a Prušanův. Tito cizí národové vzali si nyní z toho vyjednávání o nestrannost k papežům novou příčinu k najížďkám na Čechy, a dotýkali se svých českých kollegův velmi bolestně, spílajíce jim podezřelých a kacířův. Tu se Čechové úzce mezi sebou spojili, a k Husovi a přátelům jeho přidali se i ti údové Českého národu, kteří posavad náhledům Viklefovým a všem novotám v učení odporovali, jmenovitě také professoři Jan Eliae a Ondřej z Brodu. Byť pak toho času zase mistr Jeroným Pražský ze svých cest po východních krajinách se navrátil, a pilně ve všem tom jednání svému příteli, Janu Husovi, po boku stál. Hus jako zpovědník královnin, jsa velmi dobře vídán při dvoře královském, podával dobrou naději, že nastávající boj proti třem cizím národům u dvora šťastně bude rozhodnut. I obnovili Čechové své dávnoleté stesky o svém neprospěšném postavení na universitě naproti cizincům. Byli od Němcův vždycky přehlasováni, když se o udělování akademických úřadův, všelikých nadání a míst v kollejích jednalo, a museli dotud většším dílem za vděk přijímati učitelstvím po venkovských městečkách ba i vesnicích, kdežto zatím cizinci podělovali se nejvíce mezi sebou o čestná a tučnější místa v samé Praze. I vznikla v Češích spravedlivá žádost, aby se to nyní obrátilo, tak aby při všem jednání na universitě napotom Čechové tří hlasův užívali, a cizí národové jakožto přespolní aby se společně jedním hlasem spokojili, kdež to posavad bylo naopak.

Král Václav jsa v Kutné Hoře, obeslal tam rektora a jiné mistry Pražského učení, aby jemu konečně mínění university oznámili, zdali se k oběma papežům nestranně chce zachovati až do rozhodnutí na Pisanském sboru. Němci na universitě majíce povědomost toho, k jakým krokům Čechové se chystají, a obávajíce se nějaké sobě škodlivé proměny, již napřed mistrům své strany, kteří v Kutné Hoře před krále předstoupiti měli, naučení dali, jak by svou věc králi přednesli a jej za ochranu při svých posavadních třech hlasích žádali. Co zas byli Češi mezi poslanci od university, ty majíce mistra Jana Husa v čele svém doufali, že nyní nejspíše na králi toho dosáhnou, po čem již dráhně let toužili. Však jinak se stalo: král Václav již byl uslyšel o tom, kterak se Hus s arcibiskupem rozkmotřil a v hádky o náboženské věci vždy ostřeji se pouští, i mrzel se na to, mysle, že kardinalové na budoucím sboru Pisanském ve zle mu to pokládati budou, že takové věci trpí. Když tedy čeští a němečtí mistři s rektorem Henningem z Baltenhagen před Václava v Kutné Hoře předstoupili, osupil se král náruživě na mistra Husa řka k němu: „Ty mistře Jene a ten tvůj přítel Jeronym uvrhli jste naše království v podezření kacířství i spůsobili jste nám mrzutosti v cizině:

my chceme, aby ta věc opět napravena byla a jestliže jiní toho nepřetrhnou, kterým na tom záleží, tedy sami v to se vložiti chceme, a třebas ohněm k tomu přihlédneme!" A obrátiv se k rektorovi a k Němcům pravil, že je v tom, co žádají, dobře míní opatřiti. Žádost Čechův, aby jim tři hlasy místo jednoho přisoudil, naprosti oslyšel. Hus a jeho přátelé téměř bez naděje krále opustili; než však z Kutné Hory odešli, obrátili se k svým mocným přátelům při dvoře, kteří vždy více stranu Českého národu drželi. Byl mezi nimi tehdáž právě Mikuláš z Lobkovic, písař královské urbury na Kutných Horách, muž ve knihách i ve zbrani dobře znalý a mezi milci královými jeden z předních. Ten Husovi a přátelům jeho slíbil, že se při králi o jejich prospěch zasadí; avšak Hus jsa ostrou domluvou královou dojat hluboce, hned po svém návratu do Prahy tak těžce onemocněl, že mu již ani života netušeno.

Mikulášovi z Lobkovic podařilo se brzy, krále Václava na Čechy udobřiti, když mu předložil, že co oni žádají, není zrovna proti samému založení Pražského učení, ve kterém ovšem o třech hlasích cizincův nic výslovně nestálo, ano že se to i s úmyslem císaře Karla, jakožto zakladatele, dobře srovnává. V tom přišli také poslové od krále Francouzského a z učení Pařížského ku králi na Kutnou Horu, a ti nejvíce přispěli k obrácení úmyslu králova, dotvrdíce to Václavovi, že na Pařížské universitě nikoliv cizí národové, nýbrž Francouzský tří hlasův ve všech volbách a poradách užívá, a ostatní dohromady toliko jednoho. Že pak císař Karel při zakládání university Pražské úmysl svůj byl ohlásil, [illegible] aby ona zřízena byla na spůsob [illegible] tu král Václav poznav, že [illegible] zích tří národů ve hlasování [illegible] se na zákonu alebrž jen na [illegible] se tím snáze navesti k [illegible] posavadního obyčeje, a svou [illegible] skou rozkázal, aby Čechov[illegible] Pražské budoucně tří hlas[illegible] dové toliko jednoho [illegible] I vydán jest o to[illegible] slavný královsk[illegible] ský znějí[illegible] Pražské, [illegible]

„Ačk[illegible] povinen [illegible] aby toto [illegible] né; proč[illegible]

mácímu není pravé; neboť [illegible] číná vždycky sama od sebe [illegible] tely podle posloupnosti přir[illegible] ství dále se rozšiřuje. Poněv[illegible] hodnověrná zpráva dochází [illegible] mecký v království tomto Č[illegible] ho obyvatelského práva nema[illegible] věcech, o kterých se při [illegible] jedná, tři hlasy sobě přis[illegible] ješto národ Český, pravý [illegible] toliko jeden má a ho užívá [illegible] žujeme to za nespravedliv[illegible] slušné, aby prospěchův [illegible] ských cizí a přespolní [illegible] měli požívati, oni pak [illegible] statkem cítili se [illegible] rektorovi a universitě [illegible] me, aby napotom národ [illegible] radách, soudech, [illegible] jakýchkolivěk jiných [illegible] ních, podle toho [illegible] Francouzský v univ[illegible] jiní národové v [illegible] jí, ke třem hlas[illegible] pustili, a jej při [illegible] doucí věčné časy [illegible] překážky."

Ze spůsobu [illegible] žeme, že jej [illegible] ho vřelý mil[illegible] přední účel [illegible] aby dle příkl[illegible] ní zachovat [illegible] šenství [illegible] ní země [illegible] hlásily [illegible] několika [illegible] né Hor[illegible] té [illegible] [illegible] [illegible]

ěmci opustili učení Pražské a do Němec odtáhli.

1409.

lo viděti, nemínili Němci tomuto mu dekretu se podrobiti, vyhlecesty, jak by se ta věc ještě dala učinili již dne 6. února 1409 žátráli pod pečetmi všech tří cizích dávajíce v ní králi na uvážení, tří hlasův posavad vším právem jestliže by tento dekret královdomo prý, z čího návodu prošlý, ost míti, že by jim to byla věc ká a nesnesitelná, žeby tito tři národové na universitě zkaženi i byli, a žeby z toho i celá unia zmar přijíti musela. Dále nakráli, jestliže národ Český myslí, u křivdu trpí, když s ostatními rovnosti jest postaven, že oni se kojiti chtějí, aby král národ Český oddělili od nich, tak aby měl svou radu, zvláštní soudy, zvláštní a volení úředníkův, zkrátka tedy universitu, a ostatní tři národové tní. Důvody v té žádosti uvedené d pravé, že mělo-li obecné učení jšího smyslu býti skutečně obecm křesťanským národům přístupdomácími a přespolními žádný něn býti nesměl. Avšak ukázalo kový obecný ústav čím dál tím pěchům národu Českého neslouhovělo se tímto rozkazem královtečnému přání a prospěchu velké árodu Českého. Universita Pražla se tím způsobem nyní státi skuměním národu. Němci myslili, že stvo Pražské, majíc velké užitky navštěvování university z cizích mo se protivovati bude uskutečlovského dekretu, obávajíc se, že dové učení Pražské valně opustí m velkou ujmu na svých živnorpí; avšak mimo Němce v Praze teří vždy více k Německé říši království Českému hleděli, nikdo ch se nehnul a neozval.

ně všickni údové university, kte tří cizích národův, učinili mezi semnou úmluvu a k tomu přísapolek se zavázali, že se rozkazu hlasích národu Českého naskrze í, nýbrž že se chtějí o to zasaditi, o rozkaz odvolán byl, což kdyby lo, a oni při svém posavadním ném obyčeji zachováni nebyli, že pak chtějí z učení Pražského vyjíti a k němu nikdy více nepřicházeti. To všecko jedenkaždý vyplniti slíbil pod pokutou klatby, zbavení cti a zaplacení sto kop grošův českých. A tak to jednání o tři hlasy trvalo ještě víc než tři měsíce; Čechové i Němci vysýlali často posly své ku králi, kterýž ten rok, jak se zdá, ponejprv na svém novém hradě Točníce obýval, avšak mezi tím také na jiných sídlech svých se zdržovával.

Král Václav a jeho radové nedali se však ve svém prohlášeném předsevzetí nižádným způsobem zviklati, a zůstalo při tom, že Českému národu na universitě tři hlasy náležejí.

Němci užívali své převahy a moci nad celým učením bez přetržení po ten celý čas, nikterak jí z rukou svých pouštěti nechtíce, avšak zkoušky na mistrovství a bakalářství nebyly více předsevzaty, a když o sv. Jiří přišel čas k volení rektora a děkana fakulty svobodných umění, Němci vždy ustoupiti nechtěli; k volení nepřišlo, a starý rektor Henning z Baltenhagen znamení moci rektorské z rukou nedal. Starým děkanem fakulty svobodných umění byl mistr Albert Warrentrappe z Münsteru. Když to tedy jinak nešlo, muselo se k vykonání rozkazu královského užíti prostředku důrazného. I bylť 9. května 1409 z královského rozkazu mistři všechněch čtyř národů do kolleje Karlovy povoláni, a když všichni pohromadě byli, vstoupil do kolleje jakožto posel královský pan Mikuláš z Lobkovic, s ním všickni konšelé Starého města Pražského a za ním nemalý zástup oděncův. Tu oznámil pan Mikuláš ještě jednou slavně vůli královskou, a jedini Čechové svou ochotnost k poslušenství osvědčovali, kdežto Němci jako dosud zůstávali při svém odporu. I muselť pan rektor Henning z Baltenhagen v jizbě fakulty svobodných umění vydati klíče od pokladnice, pečeť rektorskou, matriku university a klíče od knihovny, kteréžto věci pan Mikuláš prozatím pod své opatření vzal. Potom sestoupil do prvního dvora v kolleji, a tu všem mistrům vůkol stojícím veřejně četl oznámení od krále, že tenkráte z vůle své královské sám sekretáře svého, mistra Zdeňka z Labouně, za rektora university, a mistra Šimona z Tišnova za děkana fakulty svobodných umění zvolil. Tyto dva jmenované mistry také hned pan Mikuláš na jejich úřady usadil, nebera nijakého ohle-

du na vášnivý odpor Němců, kteří se proti tomu pozdvihli. Bylo ovšem hnutí veliké v kolleji Karlově, a vášnivě s obou stran proti sobě mluveno, avšak předce nikdo proti druhému ruky nevztáhl. Němci pak vidouce opravdivost, začali hned plniti, k čemu se byli mezi sebou vespolek zavázali, i skládali věci své chystajíce se na cestu. Hned ty dni po oné schůzi v Karolíně, po 9. květnu, vyšlo 2000 mistrův, bakalářův a studentův z Prahy, později zase 3000, a mnozí také porůznu, a tak se stěhovali houfně pěšky, jezdecky a na vozích tu na západ tu na půlnoc rozcházejíce se po rozličných krajinách německých, odkud který byl domovem. Mnozí byli prý na cestě ještě v Čechách oloupeni a násilím ztýráni, jak souvěký kronikář a spoluúd učení Pražského vypravuje, maje radosť z jejich škody. Brzy nebylo více v Praze německých mistrův a studentův leda něco málo na fakultě právnické, která, jak jsme již k roku 1372 vypravovali, vlastní universitu na Pražském učení tvořila, a hádkou o tři hlasy dotknuta nebyla. Avšak i ti po některém čase z Prahy se vytratili. Mnoho-li mistrův a studentův Pražské učení tenkrát opustilo, nedá se s jistotou určiti; větší díl z nich náležel k někdejšímu národu Saskému a Polskému, a sice tohoto posledního jen části německé, protože co byli skuteční Poláci, sležští a pomořanští Slované mezi nimi svorně s Čechy zůstávali a z Prahy neodcházeli. Menší byl počet vystěhovalcův někdejšího národu Bavorského, protože v poledních Němcích bylo již několik malých universit zřízeno, a tudíž z těch stran již méně studentův do Prahy přicházelo. Největší počet vystěhovalcův se zas v Lipsku shledal, kdež markhrabata Míšeňští hned toho roku 1409 novou universitu založili. Také všecky ostatní university, které tehdáž již v Němcích byly, Pražskými studenty mnoho získaly. Avšak potom prý mnozí z těch, kteří tehdáž z Prahy vyjeli a vyšli, dlouho jsou po Praze toužili, proto že se jim zde tak dobře vedlo. I samým Pražanům bylo žel po vystěhovalých studentích, neboť trpěli ztrátu ubytím činže a výdělku. Však nejvíce týkalo ,se to, jak se zdá jen německého obyvatelstva Pražského, které vždy ještě všecky obchody a živnosti ve svých rukou mělo: Čechové naopak radovali se z toho, majíce naději, že o svém zvelebení budou moci s menšími překážkami pracovati, a mistr Jan Hus, kterýž se mezi tím časem zase u brzo po odejití Němcův na kaza Betlemě dal průchod citům svý k posluchačům: „Dítky! Pochvál Bůh všemohoucí, žeť jsme Němc dili, že máme, oč jsme se zasadili vítězi; a zvláště děkujte panu M Augustinovi (totiž z Lobkovic), p jest vymohl to ku prosbám našim le!"

Sluší pak znamenati, že často z Mikuláš z Lobkovic jest pr z dějin známý předek slavného rod pánův nyní knížat z Lobkovic. Maršez Újezda, českého rytíř příjmí Chudý. Při královské ur Kutné Hoře byl písařem již od r. požívav potom zvláštní přízně kr clava stal se r. 1416 nejvyšším ze písařem. Jmenovali ho Mikul Augustinovým podle domu „ stinů", který mu v Praze náleže pak psal se s počátku Mikul Chudým z Újezda anebo z M vsi; roku 1408 koupil statek Lob i psal se z Lobkovic, od roku pa když mu král zastavil hrad Ha psal se z Lobkovic i z Hasišt Ve válce Husitské bojoval potom n ně krále Sigmunta dosti udatně, a r. 1435.

Odejitím cizích národů z učení ského zahynula sláva jeho na vžd ležela totiž universita Pražská do zi nejpřednější a nejčetnější v Ev spojovala v sobě netoliko největš učených a výtečníkův českých, ale také celé učené Německo a jiné s národy. Počet mistrův, bakalářův dentův přesahoval obyčejně 10.000, mezi nimi synové cizích i domácí žat, z rodův panských, rytířských šťanských, kněží všech stupňův a stí, ba i cizí kupci, kteří aby svob versity užívati mohli, za údy její se dávali. K tomu všemu uvykli si od časův císaře Karla až dosud P za hlavní město Německé říše pov a panoval tudyž neobyčejně pestrý ný život v ní. Žeby to vše bylo k k vytlačení a úplnému zlehčení vedlo, to oni dobře poznávali, a také probudilo se sebevědomí v počaly úsilné snahy jejich o zacho rodnosti své. Universita v takových nostech, majíc sloužiti ku prospě kořka všemu světu, nemohla být

vem národním, jsouc větším dílem v moci a pod správou cizozemcův, a přec byla zcela nadána na útraty národu Českého, který až posud mnoho měl z ní hmotné a duchovní škody a v celku malý užitek. Tuť ovšem, když se Čechové o odstranění těch všelikých nesrovnalostí pro zachování sebe samých zasazovati musili, nemohla universita Pražská zůstati ústavem světovým. Vyplniv v plné míře úlohu, jakou jí vznešený zakladatel její, císař Karel, dal, stala se nyní ústavem českým, tak jako byly jiné university mezi tím časem povstalé, ku příkladu Vídeňská rakouskou, Heidelberská, Lipská a jiné německými, Krakovská polskou.

Konečně znamenati sluší, že provedením této proměny na učení Pražském zasazena jest první veliká rána Němectvu do Čech přišlému. Po té následovaly pak brzo jiné, tak že Němci po dvě století nemohli svou moc v Čechách opět obnoviti.

Po odejití Němcův z učení Pražského stalo se shromáždění všech mistrův a úředníkův jeho, v kterém uraděny jsou podle změněných okolností proměny v pořádcích a ve zřízení university, jejížto rozdělení na čtyry národy ostatně podrženo jest; a když došel čas rektorství mistru Zdeňkovi z Labouně, vyvolen jest o svatém Havle 1409 za rektora nyní již podruhé mistr Jan Hus.

Tři papežové najednou.

1409.

Dne 25. března 1409 stal se, jakž bylo umluveno, počátek všeobecného církevního sboru v městě Pise v Italii. Král Václav vypravil k němu královské rady a plnomocníky své, Václava, patriarchu Antiochenského, probošta Vyšehradského a nejvyššího kancléře, Těmu z Koldic, biskupa Míšeňského, pana Beneše z Chůstníka a dva údy Pražské university a doktory práv, Jeronyma ze Seidenberka a Jana Naza. Těmto plnomocníkům na sboru dána jest také přednost přede všemi jinými, proto že kardinalové se byli zavázali, starati se o uznání Václava co krále Římského skrze veškeré křesťanstvo i skrze budoucího pravojediného papeže. Dne 5. června vyhlásil sbor oba posavadní papeže, Řehoře XII. v Římě a Benedikta XIII. v Avíňoně, za ssazené, a kardinalové přísahou zavázali se, že kdokoliv z nich za pravojediného papeže zvolen bude, nesmí dáti rozpustiti sboru dříve, nežli až uvedena a skrze něho a pomocí sboru dokonána bude všeobecně žádána oprava církve v hlavě i v údech. Na to 15. června zavřeli se kardinalové do konklave a po 11 dnech, 26. června, vyvolili jednohlasně kardinala arcibiskupa Milánského, Petra Filarga z Kandie, za papeže, jenž dal sobě jméno Alexander V. Byl to nejlepší přítel krále Václava, ale již 70letý stařec, mravů bezúhonných a úmyslův nejlepších, a však neuměje nikomu ani jen prosby odepříti, nevelmi za reformatora čili obnovitele církve se hodil, zvláště že se ve všem dal voditi od muže ošemetného a vládychtivého, Baltazara Kossy, kardinala-legata Boloňského. Nepřátelé obnovení církve nyní tím nestydatěji se ozývali, a nový papež neuměje odolati překážkám rozpustil sbor Pisanský již 7. srpna 1409, aby k potřebnému obnovení církve r. 1412 jiný sbor svolán byl. Tak zavedeny jsou všecky naděje upřímných přátel života církevního, ba bylo nyní ještě hůř: oba ssazení papežové, Řehoř i Benedikt, dokonce neuznávajíce práva sboru Pisánského nad sebou, nesložili důstojenství svého, a tak byli nyní tři papežové najednou. Benedikta poslouchali napotom ještě ve Španělích a ve Škotsku, Řehoře v Neapoli, v některých krajinkách Italských a v některých biskupstvích v Německu, ostatní křesťanstvo všechno přilnulo však k Alexandrovi V.

Záleželo nyní na Václavovi, aby co Římský král a vrchní ochránce církve vyhlášenou jednotu v církvi ve skutek uvedl a o všeobecné uznání Alexandra V. se zasadil. On znaje tuto povinnost svou, dal mnoho na tom sobě záležeti, aby ji vykonal. Avšak nastojte! ani ve vlastním království svém, v Čechách, nemohl poddané své Alexandrovi V. v poslušenství uvesti. Němci z university byli sice již pryč, a Čechové byli ochotni, nového papeže přijmouti, — avšak tu arcibiskup Zbyněk z Hasenburka a s ním jeho kapitola a větší část všeho duchovenstva českého vždy ještě nechtěli upustiti od poslušenství Řehoře XII. Král Václav nebyv od jakživa na duchovenstvo příliš laskav, nyní zase nanejvýš popuzen jest tím i se všemi dvořany svými k hořké ne-

návisti proti arcibiskupovi a proti českému kněžstvu vůbec. Když pak v červenci 1409 přišla do Prahy zpráva, že Alexander V. za pravojediného papeže zvolen jest, tu vypukla zjevná válka mezi duchovenstvem a dvorem krále Českého. Jako před léty za arcibiskupa Jana z Jenštejna vysýlání jsou zas nyní královští služebníci s vojskem, aby kněžské statky loupili a v plen je brali. Arcibiskup Zbyněk nečekal, až královská ozbrojená moc naň sáhne, nýbrž dal se na útěk ze země. To i mnozí jiní důstojníci kněžští učinili, neboť králové milci velmi horlivě po těch pánech pásli a králův rozkaz s velkým zalíbením plnili. Zvláště pak dva z nich v tom se vyznamenávali, pan Vok příjmím Voksa z Waldšteina a rytíř Racek Kobyla. I trvalo toto záští od 22. července až do 2. září 1409. Teprv posledně jmenovaného dne dali se arcibiskup Zbyněk a Olomoucký biskup Konrad z Vechty strachem pohnouti, že opustivše Řehoře XII. s celým duchovenstvem svým k Alexandrovi V. přistoupili. Kterak všemu obyvatelstvu na tom záleželo a jak velká váha na ten skutek byla kladena, že se světská moc s církevní mocí smířila, to bylo pozorovati z neobyčejných radovánek, z této příčiny v Praze slavených. Hned téhož dne ve všech kostelích Te deum laudamus zpíváno; druhého dne pak zvonilo se třikrát velkým zvonem na radnici Starého města Pražského, a po posledním zvonění u večer zapáleno jest do šesti set radostných ohňů před domy na ulicích a na náměstích; purkmistr Petr Habart od Bílého Lva s mnohými konšely na kůň sedl, a ve slavném průvodě s trubači v čele projížděl ulice až do desáté hodiny v noci. Všickni si přáli štěstí k domnělému obnovení jednoty v církvi a k volbě papeže Alexandra V.

Hus co spisovatel český. Obžalován pro kacířské smýšlení.

1409.

Mistr Jan Hus spisoval traktaty a knihy česky i latinsky, avšak v českých jeho spisech původní povaha ducha a mysli jeho přirozeněji a ostřeji se pronáší, nežli ve spisech latinských, ježto obyčejným tehdáž spůsobem po školsku skládal. A poněvadž vedle horlení náboženského byl nejvřelejším milovníkem svého národu Českého, hleděl především neteliko živým ale i psaným slovem českým na krajany své působiti. České jeho spisy nedosahovaly sice hlubokosti myšlének Tomáše Štítného, ale byly za to ještě více srozumitelné obecnému čtenáři. Počet jeho spisův jest dosti hojný, avšak největší dílo jeho jest Postilla, zavírající v sobě jeho kázání, to jest výklady na evangelia, která se čtou přes celý rok na dni nedělní, již teprv r. 1413 na Kozím Hrádku dopsal. Od mistra Jana Husi pochází také náš nynější český pravopis. Až do těch dob Čechové totiž píšíce písmeny latinskými a nemajíce v abecedě latinské dost písmen k vyznačení všech zvuků jazyka slovanského, všelijak a neladně písmena hromadili a tím sobě čtení velmi obtěžovali. Hus pokoušeje se o usnadnění čtení kněh českých, zanechal hromadění písmen k naznačení zvukův, kterých nemá latina, a zavedl místo toho čárky a háčky nad písmeny, jakž jich až podnes užíváme. V naučení, kteréž o tom sepsal, velmi horlí na tehdejší Čechy, zvláště Pražany, že od dobrých spůsobů mluvení upouštějí, a svůj jazyk němčinou hyzdí.

Ve snažení Husově v bohosloví vadila mu, při vší zběhlosti v písmě svatém, ve svatých otcích a v bohoslovecké literatuře středního věku, nedůkladnost jeho theologických studií, pro kterou neprohlížel vždy důsledkův a dosahu každého svého mínění, a nedá se zapříti, že v tom se jakási umíněnost a samolibost v něm jevila, pro kterou, aby z jednoho poblouznění se znáti nemusil, ve druhé upadal. A počínal si Hus nyní vždy směleji, čím větší pohoršení ve veškerém křesťanstvě podávala nynější trojice papežská, čím méně bylo naděje na očistění církve od kněží nehodných; k tomu všemu mluvě a kazatelny veřejně proti kněžstvu a nemravnosti jeho, souhlasil ve smýšlení, jaké tehdáž při dvoře krále Václava panovalo, a vždy více a více pochvaly nalézal u lidu.

Hned roku 1408, když se byl Hus s arcibiskupem Zbyňkem rozhněval, použili toho jeho nepřátelé a podána jest arcibiskupovi ve jménu duchovenstva města i diöceze Pražské první žaloba na něj. Hus odpověděl na to dílem úsměšně, dílem se hájil velmi určitě. Nyní po vyjití Němcův z Pražského učení a po bezdečném uznání papeže Alexandra V. se strany arcibiskupa a jeho duchovenstva českého obnovena jest předešlá žaloba na Husa a ještě jí přitíženo, neboť k předešlým

kusům ještě nové stížnosti přidány jsou. Nejznamenitější stížnosti byly mezi nimi tyto: že popouzí lid proti kněžím, Čechy proti Němcům, že učí zhrdati církví a tresty jejími, že nazval Řím sídlem Antikristovým, a že prohlásil každého kněze za kacíře, který za přisluhování svátostmi dává sobě platiti, že kacíře Viklefa veřejně chválil a jednou že prý se nestyděl vyjeviti žádost, aby po smrti octla se duše jeho tam, kdež i Viklefova jest. Tuto žalobu kázal arcibiskup mistru Husovi dodati s nařízením takovým, aby na jedenkaždý článek stížností odpověděl zkrátka slovem: věřím, nevěřím, ano neb ne, a to před mistrem Mauricem Rvačkou, professorem písma svatého. Zdali Hus tak učinil, čili nic, neví se, zachoval se však pozdější spis od něho, v kterém na ty žaloby odpovídá. Mnohé věci dobře vysvětlil, mnohých jiných nepodstatnost dokázal, a co se týče žaloby, že na svých kázáních působí nenávist mezi Čechy a Němci, na to odpověděl, že mezi Čechy a Němci nikdy nepopouzel, nýbrž zajisté že jest mu dobrý Němec milejší nežli špatný Čech, a byťby ten byl vlastní bratr jeho. Divné bylo zajisté také nařízení arcibiskupovo, aby se Hus vykázal, jakým právem v kapli Betlemské káže, a to ne lidu svému nýbrž cizímu, proto že při kapli vlastní farní osady nebylo, a z čí moci v té kapli drží se slavné služby Boží se zpěvy od něho a od jiných duchovních. Na to Hus krátce odpověděl, z čího nadání, povolení a potvrzení se to všecko děje, a aby každý jen do svého vlastního farního kostela na kázání chodil, to že nikdež psáno není.

Zatím byl arcibiskup Zbyněk již r. 1408 od Pražských studentův u papeže obžalován pro rozkaz, aby Viklefovy knihy jemu byly odevzdány, čímž se dotknul práv university Pražské, potom pro jeho rozkaz, aby kněží pilně vykládali lidu nauku o večeři Páně, že po posvěcení není v hostii nic jiného, nežli tělo Kristovo, a v kalichu nic jiného, nežli krev Kristova, kteráž nauka jest prý dle udání těch studentův kacířská. Tehdáž byl ještě papež Řehoř XII. v Římě, a ten odevzdal tu při jednomu praelatovi z Kolína nad Rýnem, kterýž 9. prosince 1409 arcibiskupa v té příčině před sebe do Říma obeslal. Zatím zvolen jest nový papež Alexander V., a arcibiskup prvé, než ta lhůta došla, své posly, Jinocha, kanovníka Pražského, a mnicha Jaroslava Minoritu, biskupa Sareptského, s mnohými dary ku kardinalům a k papeži do Říma vypravil, kteříž tam oznámili, kterak všechny nepokoje v Čechách hlavně z článkův Viklefových pocházejí, kterak z návodu Viklefistův hyne všechna poslušnost k vrchnosti duchovní, neboť prý tresty církevní za nic považují, a učí, že spravování kněžstva přináleží světské moci, čímž prý i mnohé pány zemské přivedli na svou stranu, i samého krále Václava popudili k odejmutí kněžstvu mnohých statkův pozemských. Jednatelé strany Husovy v Římě se zdržující o tomto poselství arcibiskupovu ani zdání nemajíce ani netušili, že se jejich věc najednou obrátí. Pročež byli nemálo překvapení, když od Alexandra V. dne 20. prosince 1409 byla arcibiskupovi Zbyňkovi bulla vydána, která úmyslu a žádosti jeho úplně zadost činila. Obsílka naň byla zrušena, všechny žaloby proti němu zamítnuty, a jemu rozkaz a plná moc dána, aby, přijma k sobě čtyry doktory theologie a dva doktory práv, vykořenil všecky bludy a kacířství v arcibiskupství svém, aby zapověděl pod klatbou všeliké učení Viklefské, odjal věřícím knihy Viklefovy a nedovolil kázati více mimo kollegiatní, farní a klášterní kostely na žádném jiném jakkoli svobodami a výsadami opatřeném místě.

Upálení knih Viklefových.

1410 16. července.

Osudná tato bulla papeže Alexandra V. dostala se teprv po desíti nedělích z Pistoje v Italii, odkud ji papež vypravil, do Prahy, tak že ji arcibiskup Zbyněk teprv 9. března 1410 veřejně mohl ohlásiti. Nadál se arcibiskup, že král Václav i pánové zeměstí jemu pomocni budou u vykonání této bully, i nemeškal, usaditi kommissí čtyř doktorův theologie a dvou doktorů církevního práva. Nikdo nepochyboval, že druhá část bully, týkající se kázání v místech mimo kostely kollegiátní, farní a klášterní, čelila hlavně proti Husovi a jeho kázání v kapli Betlemské, a Hus sám spatřoval v tom spiknutí farářův a mnichův proti sobě. I přidal se nyní veřejně ku přátelům svým, kteří onu při s arcibiskupem u Římského dvora vedli, a učinil hned proti té bulle odvolání k témuž samému papeži Alexandrovi, stěžuje si do toho, že papež zle zpraven byl, a že

tu bullu od něho vyloudili, obešedše všecky právní obyčeje, cestami pokoutními a křivými.

Nemenší pobouření spůsobila ta bulla také na samém dvoře královském. I líčili dvořané a někteří nejvyšší úředníci zeměští, jako byl pan Lacek z Kravař, co horliví ctitelé Husovi, arcibiskupa Zbyňka u krále zrovna jako nějakého zrádce vlasti, poněvadž prý sám přisvědčuje pomluvám od vystěhovalých Němcův v cizině roztrušovaným, že v Čechách kacířství se zmáhá; žádali pak na arcibiskupovi, aby dokázal, kdo jsou ti kacíři a kde? Ano tvrdili také mnozí, že bulla ani pravá není, nýbrž podvržena, koupena byvši prý za velikou sumu peněz u některého úředníka kancelláře papežské.

Mezi tím sestoupila se kommissí doktorův od arcibiskupa k tomu jmenovaných, a prohledši knihy oznámila výsledek vyšetřování svého, kterýž, jak předvídati bylo, zněl v ten smysl, že všecky knihy Viklefovy obsahují v sobě zjevná kacířství, zvláště o svátosti oltářní. Když se o tom po Praze pověst roznesla, jedni se z toho radovali, však mnozí jiní nepokojili se tím a reptali; i položena jest obecná schůze universitě dne 15. června 1410 za rektorství mistra Jana z Ondřejova řečeného Šindel, doktora lékařství, kdež uzavřeno jest, že všecka universita o to ku králi půjde a jej požádá, aby spálení knih Viklefových překazil, poněvadž by z toho musil přijíti zmatek universitě, králi a všemu království.

Naproto tomu arcibiskup Zbyněk již druhého dne, 16. června, konečný rozsudek svůj v té věci v synodě svého kněžstva v arcibiskupském dvoře v Menším městě Pražském ohlásil. Seděl na soudné stolici, a hned po kázání, kterým synoda byla otevřena, kázal rozsudek sepsaný čísti. Obsah byl v krátkosti ten, že všecky Viklefovy knihy mají býti spáleny; kdož ještě knihy takové majíce, je neodevzdali, do šesti dní aby to učinili pod pokutou klatby církevní; konečně aby se též pod pokutou klatby nikdo neopovážil, ve městech Pražských na místech soukromých, tedy také v kaplích, lidu kázati.

Tento rozsudek vyhlásil se pak po celém arcibiskupství Pražském a po biskupstvích Olomouckém a Litomyšlském.

Následkem krokův od university u krále učiněných poslal král k arcibiskupovi tázat se, co míní učiniti? Arcibiskup boje se krále Václava, dal mu odpověděti, že bez jeho vůle nic neníní s Vikl knihami začíti. Na to k žádosti kr clava k tomu přivolil, že k vykoní sudku svého nepřistoupí pokudby starý markhrabě Jošt do Prah zajisté považován byl za muže u kterýžby v té věci mohl nalezti je jakého prostředku. Také knihy Vi znal, an mu byl Hus sám před léty opis jednoho Viklefova spisu, Tr řečeného, jejž Hus také do češtiny

Universita zatím nelenila pro se na novo, i také listem pod s četí ve známost uvedši všem obyv království Českého a markhrabst ravského a jiným věřícím, že s kem arcibiskupa Zbyňka nesouhl že nechce, státi se mlčením účastn to zlého činu, jakým by bylo spále Viklefových Takové vyjádření uni ovšem nevydala od sebe v tom jakoby bludy v těch knihách ob snad schvalovala, nýbrž že za nerc pokládati jest, páliti díla učená, je mnoho o věcech, které se náboženství církve ani netýkaly, a k tomu la lidu samému nesrozumitelná, v učenci vždy mohli to, co za neprav dáno jest, vymísiti.

Mezi tím umřel papež Alexan 3. května 1410, a nastoupil pověstn kardinal-legat Boloňský, Baltazar co papež pod jmenem Jana XXI se hned Hus a přátelé jeho k odvolali, žádajíce za zrušení oné Alexandra V. Odvolání toto velmi o všechny okolnosti a poměry vyličuj psáno jest 25. června v kapli Betle a osoby v něm jmenované byly: mistr Jan Hus, urozený Zdisla Zvířetic slavného rodu z Warten mistr svobodného umění a študent ších, Jan z Brandýsa, Beneš sé, Petr ze Sepekova, Pet Valentia, Michal z Drnov Jan z Landšteina, dílem ba dílem studenti. Hus pak nepřestáv kapli Betlemské kázati, vykládal lid spravedlnost Alexandrovy bully, a že ží do Říma křivou zprávu dali, v Čechách mnohých srdce kacířstvím sprzněna. Všechen lid rozdrážděn „Lhou, lhou!", a byl těmi věcmi u nepokoj uveden. Začaly se tyto hádky zajisté již celého národu dotýk

Markhrabě Jošt zatím vždy ješ Prahy nepřicházel, a arcibiskup Zby nedbaje více na žádné odpory a

stace umínil sobě, s vykonáním svého rozsudku déle nečekati. I svolal ke dni 16. července 1410 praelaty, kanovníky a jiné duchovenstvo u velikém počtu do dvora svého v Menším městě Pražském, dav jej uzavříti a v branách i vůkol všude svými many a žoldnéři silně osaditi. U prostřed dvora připravena jest hranice, kterou arcibiskup a všechno kněžstvo jeho obstoupilo, a tu snešeno jest do dvou set knih Viklefových, mezi nimi mnoho skvostných exemplářův, na hromadu složeno a podpáleno. Kněžstvo vůkol zpívalo hlučné Te Deum laudamus, na všech kostelích Pražských rozzvonily se všecky zvony jako hrany za mrtvé. Tak myslili kněží, „že mají konec všeho nátisku, píše starý kronikář, a z dopuštění Božího teprv byl začátek."

Třetího dne po spálení knih Viklefových, 18. července 1410 vyhlásil arcibiskup Zbyněk klatbu na Husa, na Zdislava ze Zvířetic a všecky ostatní, kteří se s nimi byli k papeži Janovi XXIII. odvolali, jakožto na protivníky svého rozsudku a bully Alexandrovy, kteroužto klatbu ve všech kostelích v celém arcibiskupství kázal slavně oznámiti.

Nepokoje v Praze. Hus pohnán před papeže do Říma.

1410.

Účinek tohoto přísného jednání arcibiskupova byl zcela jiný, než jaký tento očekával, domnívaje se, že nyní všemu pojednou bude konec učiněn. Lid nedada se odstrašiti kletbami a pálením knih učených byl tím jenom ještě více podrážděn, a to v takové míře, že nyní přišlo k veřejným a násilným výstupům. Celá Praha rozdvojila se na dvě strany proti sobě rozhořčené. Mistr Jan Hus vystoupil na kazatelnu v Betlemě a jal se vykládati posluchačům svým, proč rozkazu jemu daného, aby více nekázal, šetřiti nemůže, an povinen jest více Boha nežli lidí poslouchati. Pak jim oznámil, kterak jej arcibiskup k radě kněží opravám církevním a národu Českému nepřejících se všemi jeho přátely do klatby dal, a kterak tudíž octnul se v odporu se svým představenstvem duchovním. „Nuže, milí přátelé, tázal se pak posluchačův svých, chcete-li se mnou státi?" A odpovídal mu na to všeho množství pokřik přisvědčující, i ruce k němu vztahovali, na znamení, že všickni s ním za jedno státi chtějí. I nepřestával Hus, nedbav arcibiskupovy zápovědi, v kapli Betlemské bez překážky kázati, a také hned brzo po spálení knih Viklefových ohlásil a držel disputací v kolleji Karlově, že traktát Viklefův De Trinitate žádných bludův v sobě neobsahuje, vyzvav k tomu veřejným oznámením na vrata přibitým všechny, aby se dostavili, kteří by něco jiného chtěli tvrditi. Dle jeho příkladu a hlavně prý z návodu mistra Jeronyma Pražského též jiní mistři jiné Viklefovy spisy u veřejných disputacích hájili, zejmena mistr Jakoubek ze Stříbra 28. července, mistr Šimon z Tišňova 29. července, Zdislav Zvířetický z Wartenberka 30. července, mistr Prokop z Plzně 31. července. Na těch disputacích šlo to velmi z horka, a mnohá trpká i vtipná slova padla týkající se hlavně nepořádného života osob duchovních.

Mezi tím časem ujímal se lid Pražský věci Husovy a jeho přátel také veřejně, a hotov byl činně vystoupiti proti arcibiskupovi a rádcům jeho. Dne 22. července 1410 chtěl arcibiskup Zbyněk ve hlavním chrámě, maje okolo sebe asi 40 kněží a žáků, klatbu na Husa a přátely jeho slavně obnoviti; v tom se lid zbouřil, a arcibiskup i všechno kněžstvo muselo z kostela prchnouti. U sv. Štěpána na Novém městě Pražském chtěl kazatel jeden tutéž klatbu ohlašovati, a tu jej osm ozbrojených mužův přepadlo a tak ztryznilo, že ledva s životem z toho vyšel. Kněží zas a lid od nich se živící chtěli pak stejnou měrou opláceti se, a tak žáci z kůru u sv. Víta na hradě Pražském, jichž počet byl tehdáž veliký, pásli na každého, o kterém věděli, že s Husem drží, a kdekoliv takový se octnul na blízku, toho se chopili, mezi sebe do obecnice přivlekli a nemilosrdně metlami zmrskali.

Král Václav s celým dvorem svým proti arcibiskupovi a kanovníkům jeho náramně byl rozhořčen; nicméně uslyšev, jaké výstupy se dějí, aby ještě něco horšího uvaroval, pod trestáním na hrdle zapověděl, aby se obě strany nedráždily, a aby zpívání hanlivých písní jedněch proti druhým přestalo. Zároveň tomu chtěl, aby klatba církevní, od arcibiskupa na Husa a jeho přátele vydaná, bez účinku zůstala, ano ještě arcibiskupovi i to poručil, aby nahradil škodu majetníkům spálením knih učiněnou. Když se arcibiskup k tomu neměl, tu poručil král, aby jak

arcibiskupovi tak i jiným praelatům a kněžím, kteří při pálení knih a při klatbě radni a pomocni byli, důchody se zastavily.

V tom čase přišli dva papežští poslové ku králi Václavovi do Prahy, aby mu dosednutí Jana XXIII. na apoštolskou stolici oznámili. K nim obrátil se nyní král, královna i mnozí páni čeští s prosbou, aby často řečená bulla Alexandra V. odvolána a zrušena byla. Král Václav i královna Žofie psali každý vlastnoruční listy ku papeži a kardinalům v záležitosti této a zvláště královna ujímajíc se horlivě svého zpovědníka, mistra Jana Husi, papeže snažně prosila, aby nedal zamykati a rušiti kaple Betlemské, kterážto jí i všem obyvatelům království Českého v slyšení slova Božího nanejvýš užitečna jest. Zvláště podle návodu Husova na uváženou podávala, že obmezování svobody slova Božího, žeby se toliko v jistých chrámích díti mělo, zřejmě proti příkladu Spasitele a proti písmu svatému čelí, Kristus Pán že kázal ve školách i na ulicích, na cestách a na moři, na horách, v polích i na poušti, a učenníkům pravil: jdouce po celém světě kažte evangelium každému stvoření. Psala v té příčině také universita, též purkmistři a konšelé všech tří měst Pražských, pan Lacek z Kravař, nejvyšší purkhrabí, jeho bratr Petr Strážnický z Kravař, pan Mikuláš z Potštejna na Žampachu, pán z Michalovic a jiní někteří zemští pánové, zasazujíce se o zrušení bully Alexandra V.

Dříve však nežli to se dělo, odevzdal papež Jan XXIII. Husovo odvolání proti té bulle čtyrem kardinálům, kteří svolali všechny doktory a mistry vysokých škol Boloňských, Pařížských a Oxfordských tehdáž právě v Bolonii přítomné, aby o Viklefových knihách své dobré zdání dali, co by s nimi mělo učiněno býti. Tu se většina těch mistrův vyjádřila, že spáleny býti nemají. A bylo to již po vykonaném spálení Viklefových knih v Praze. Mezi tím přišla nová žaloba na Husa od arcibiskupa Zbyňka do Bolonie, kde se papež zdržoval, že kázal mnoho bludu a kacířství, spolu se žádostí, aby Hus před papeže pohnán byl. Papež nemaje ještě listův od krále a královny České a jiných prvé jmenovaných stran a osob, odevzdal tu při svému kardinálovi Odonovi de Colonna, pozdějšímu papeži Martinovi V., a ten přenáhliv se vydal obsílku na Husa, aby se před apoštolskou stolici postavil do 20. září 1410. I došla ta obsílka hy v krátce po odejití papežských z Prahy. I hned zas psali král Vác královna Žofie nové listy jak ku tak i ku kardinálům, aby sě Hus pepežem postaviti nemusil, a králov ště žádajíc kardinály o jejich přičiv té věci důvěrně jim na srozuměvala, že jestliže oni tu věc nesrovnás její, král Václav, s ní a s pány zem sám míní učiniti prostředek. Krállovna, jakož i všickni přátelé Hus jisté obávali se, aby se jemu, když do Bolonie jíti, od mnohých jeho tel, vystěhováním německých štu z Prahy daleko široko rozptýlený cestě nějaké úklady nestrojily.

Král Václav cítil se zvláště u tímto novým pohaněním zemí jeho, v psaní svém ku papeži, aby celá byla zrušena, že všecky žaloby o lém kacířství v Čechách jsou prý nedůvodné ale i utrhačné; spor o knih Viklefových že sám chce uklid že žádá, aby práva kaple Betlemské la neporušena i aby odvolána byla Husova, proto že říši jeho se neho dati kazatele tak blahodárně působí nebezpečenství nepřátelům a zkorn skrze to celý národ; má-li kdo co ž na Husa, ať prý to učiní před univ Pražskou aneb před jiným náležitým cem u vnitř země České.

Mistr Jan Hus sám nejda do B tři prokuratory tam poslal, mezi nim přední jeho obzvláštní přítel mistr z Jesenice. Peníze na ně Hu svých přátel dostal.

Však nespomohly ani mocné pří královské ani ostatních mocných ani omluvné články od řečených pr torův Husových kardinálovi Odono Colonna podané: povídalo se, že jed arcibiskupa Zbyňka v Bolonii darov peži Janovi koně, koflíky a prsteny. nálům též drahé prsteny, aby Huso volání slyšení nebylo dáváno, a on s ce musil stavěti. Kardinál Odo de na nedbav ani na odvolání ani na papež sám byl odvolání přijal a j poručil, když lhůta obsílky prošla, sící únoru 1411 neuprositelně na B stanné právo vydal a pro neposlu klatbu nad ním vyřknul, kterouž před papežským dvorem i jinde ve ohlásiti. Přišlo to ohlášení i do Pra byla dne 15. března 1411 ve všech ních klatba proti Husovi ohlášena. J

mistr Křišťan z Prachatic, farář u sv. Michala na Starém městě toho neučinil, a Křižovníci řádu německého u sv. Benedikta, u nichž byla dvorská fara pro blízkost Králova dvora, neosmělovali se, takové ohlášení učiniti.

Dobrodružství mistra Jeronyma Pražského v Budíně a ve Vídni.

1410.

Brzy po upálení kněh Viklefových v Praze složil si mistr Jeronym, Husův přítel, věci své a zas se vydal na cesty. Tenkráte se obrátil do Uher, a přišed do Budína, kdež král Sigmunt sídlem byl, kázal ve slavném shromáždění u přítomnosti samého krále Sigmunta, též mnohých biskupův a praelatův. I přihodilo se mu zde, jako již dříve měl tuhé hádky v Paříži a Heidelberce o všelijké bludy, že mnohá Viklefova tvrzení zastával, a jimi velké pohoršení způsobil. V patách za ním došly do Budína také žaloby naň od Pražského arcibiskupa Zbyňka, jehožto kněží pilně všecky Jeronymovy kroky sledovali. Král Sigmunt, nemaje k přirozeným krajanům svým obzvláštní lásky, jakž toho již dříve a ještě více později dokázal, hned Ostřihomskému arcibiskupovi nařídil, aby Jeronyma do vězení kázal vsaditi. Potom se král nějak jinak rozmyslil, dav Jeronyma v patnácti dnech zase z vězení propustiti, který se hned z Uher do Vídně odebral. Tam se o něm již napřed rozšířila pověst, že hlásá učení kacířské.

Vídeň tehdaž ještě neměla vlastního sídla biskupského, náležejíc do biskupství Pasovského, a byl tu toliko official biskupa Pasovského, Ondřej Grillemperk, farář městečka Láby na moravských hranicích. Ten z návodu některých mistrův a studentův tamější university dal hned mistra Jeronyma zatknouti a před svůj duchovní soud postaviti. Žaloba proti němu byla písemně podána, on však ji za křivou pokládaje jí odpíral. I byli svědkové proti němu postavení, kteří jednohlasně proti němu vypovídali, a své výpovědi přísahami tvrdili. Tu prý se Jeronym počal přetvařovati, své bludy napraviti a odvolati aliboval, a biskupský official jsa obměkčen jeho proměnou, uložil mu, aby přísahal před údy university Vídeňské, že pod trestem klatby z Vídně neodejde, pokud jeho pře skončena nebude. Mistr Jeronym tuto přísahu složiv byl na svobodu propuštěn: biskupský official pak mu laskavě ponavrhoval, aby pro lepší bezpečnost před svými protivníky a pro ulehčení útrat do jeho vlastního domu se přistěhoval, že jemu na čas trvání té rozepře bytu a stravy zadarmo chce popříti. Mistr Jeronym však se za to officialovi zdvořile poděkoval, pravě, že na ten čas takové pomoci ještě nepotřebuje. Mezi tím oznámil svou příhodu písemně přátelům svým do Prahy, kteříž nemeškali všech možných prostředkův užiti jemu ku pomoci. Pražská universita sama psala universitě Vídeňské psaní velmi rozhorlené, a křivdu mistrovi svému učiněnou hořce jí vytýkala. Také psali rektor a mistři purkmistru a konšelům Vídeňským list přímluvný za toho prý znamenitého a mohútného svého spoluúda, zároveň také biskupskému officialovi, děkujíce mu, že se k mistru Jeronymovi tak laskavě zachoval.

Mistr Jeronym však mezi tím, nedbav na přísahu a závazek svůj, užil první příležitosti, a prvé než proběhla lhůta nového stání před soudem, uteki podtají z Vídně, a šťastně na Moravu se dostal, nalezna útočiště na hradě Bítově, kterýž tehdáž pánům Bítovským z Lichtenburka náležel. Z pevného toho hradu pozdravil officiala Grillemperka posměšným psaním ze dne 12. září 1410, v němž oznámil jemu, že vesel a v dobrém spůsobu zdraví u prostřed milých přátel zde na Bítově se vynachází; aby odpustil, že nezdržel slibu svého, poněvadž byl jemu násilně vynucen; že se právu nemíní vyhýbati, než samému státi mezi tolika sty nepřátel, žeťby snad official sám, jestli jej skutečně miluje, jemu neradil; na ten čas že provázek jest rozvázán, a on na svobodě, ale že může protivníky i svědky jemu do Prahy poslati a tam se s ním souditi, anebo před stolicí Římskou, kde obě strany mají stejně mnoho známostí; ostatně aby věděl, že byl na cestě v jeho kostele v Lábě, a pamětliv jsa jeho dobroty, že pozval sobě tamějšího školního učitele a městského písaře, a jinak že k službám jeho hotov jest.

Z toho psaní official Grillemperk tím více se rozhněvav, vydal ještě jednu obsílku proti Jeronymovi, a dal ji na dveřích kostela u sv. Štěpána ve Vídni přibiti. Když Jeronym na tu obsílku ovšem nepřišel, vydal Grillemperk na něj klatbu, a oznámil ji 30. září listem svým Pražskému arcibiskupovi Zbyňkovi a Krakov-

skému biskupu, kteří oba tu klatbu ve svých kostelích také ohlásiti dali.

Tři římští králové najednou.

1410.

Dne 18. května 1410 umřel falckrabě Ruprecht řečený Klem, protikrál Římský, jehož působení v říši bylo ještě chatrnější, nežli působení krále Václava, jehož tam nazývali lenivým. Tento Ruprecht v Čechách, Sasích a Braniborích nebyl nikdy za Římského krále uznáván, a nemohlo v těch zemích o novém obsazení německého trůnu řeči býti, proto že král Václav ještě žil a panoval. Čtyři kurfürstové protivné strany byli zas mezi sebou nesvorni, v tom se však všickni snášeli, že jen někdo z domu Luxenburského Římským králem býti má. Byli však nyní již jenom tři mužové toho rodu na živě, všickni bezdětní, totiž Český a Římský král Václav, Uherský král Sigmunt a Moravský markhrabě Jošt. Dva z protivných kurfürstův, Falcký a Trevírský, uznávali ještě papeže Řehoře XII., a poněvadž král Sigmunt té doby také ještě toho papeže se držel, podávali mu oni hlasův svých na Římské království. Druzí dva kurfürstové zas, Mohučský a Kolínský, nechtěli-li se vrátiti k poslušenství krále Václava, museli se tedy k markhraběti Joštovi přikloniti.

Král Václav porozuměv tomu, že se nové volení překaziti nedá, umluvil se s markhrabětem Joštem, že mu dá vlastní svůj hlas český pod tou výminkou, aby pak Jošt uznával jej za staršího krále Římského a budoucího císaře, až se totiž v Římě korunovati dá. Jošt jsa s tím spokojen získal s hlasem českým také saský. Dva kurfürstové strany Sigmuntovy však, chtíce volbu Joštovu předejíti, zvolili dne 20. září 1410 na hřbitově kostela Franfurtského Sigmunta za Římského krále, ovšem jen třemi hlasy, proto že Sigmunt skrze svého plnomocníka, Bedřicha, purkhrabí Normberského, sám sobě dal dáti hlas Braniborský.

V několika dnech potom, totiž 1. října 1410 stala se v témže Frankfurtě volba druhé strany, i padly hlasy Mohučský, Kolínský, Český a Saský na markhraběte Jošta. Tak se stalo, že jako byli toho času tři papežové najednou, říše Německá měla také tři Římské krále najednou, všecky tři Luxenburky ještě na živě jsoucí. Co z toho mohlo pojíti? zajisté nic jiného, nežli nejhlubší poklesnutí vážnosti, moci a důstojnosti papežův a Římských císařův, nejpřednějších náčelníkův celého křesťanského světa.

Poláci a Čechové. Bitva u Grünwaldu. První vystoupení Jana Žižky.

1410.

Nebylo nikdy ani dříve ani později důvěrnější přízně a srdečnějšího obchodu mezi dvěma bratrskými národy, jako bylo mezi Čechy a Poláky v prvních dvou desítiletích patnáctého století. Tenkráte drahný počet Čechův stěhoval se do krajin Povislanských mezi Poláky, hledaje tam lepšího opatření pro sebe, a zas nemálo Polákův bydlívalo v Praze zvláště za příčinou učení se na universitě a duševního vzdělání, jakož také Poláci na universitě majíce tehdáž ještě vždy neporušený cit slovanský v sobě, za posledních půtek Čechův s Němci o nadvládu na učení Pražském co praví bratří k Čechům stáli. Jako Litvíni v kolleji Litevské, tak i Poláci přiučivše se v Praze jazyku českému, v kterém se tenkráte již mnozí znamenití spisové psali, šířili potom známost jazyka toho ve vlasti své, a jako někdy Poláci křesťanství od Čechův přijali, tak nyní i české nauky ochotně přijímali u sebe; a jako čeština stávala se bezmála jazykem dvorským při dvoře králův Polských, tak platila vůbec v Polště za jazyk vzdělanější a vybrousenější. Znamenati sluší, že také u jiných Slovanův, kteří k církvi římsko-katolické náleželi, čeština u vzdělanějších lidí obliby docházela, a že se tenkráte u západních Slovanův vůbec nestala čeština jazykem spisovním čili knížkovým, toho příčinou byly roztržky v české církvi, pověst o českém kacířství od Němcův tehdáž po celém světě pilně roztrušovaná a potom skutečně kacířství a vojny z něho povstalé. Proto římsko-katolické duchovenstvo v Polsku, v Uhřích a v Charvatech od té doby všemu, co českého bylo, na odpor se stavělo, a šíření se českých knih v zemích svých stavovalo.

Živý soucit k Polákům ukázal se u Čechův zvláště tohoto roku 1410, když král Polský, Vladislav Jagajlo se svým bratrancem Vitoldem, velkým knížetem Litevským, velkou válku proti Německým křižákům v Prusích podniknouti

musil. Tento král podal se před léty ve své při s těmi křižáky na mocný rozsudek krále Václava; když však křižáci ve své spupnosti neustávali, tuť Vladislav Jagajlo nedrže se více rozsudku krále Václava, své násilné a výtržné sousedy vojnou pokořiti si umínil. Král Václav maje za to, že Německým křižákům povinen jest pomáhati, strojil právě válečnou hotovost z Čech do Polska, k čemuž se ovšem Němečtí křižáci, kteří se na svých komendách v Čechách zdržovali, majíce také faru u sv. Benedikta vedle samého Králova dvoru v Praze, nejvíce přičiňovali. Čechové, Moravané a Slezáci však nemajíce teď již chuti pomáhati vrahům rodných bratří svých slovanských, jako to ještě za krále Jana činiti musili, u valném počtu samoděk do Polska běželi, aby pomáhali Polákům. Co zkušení válečníci byli od Polákův ochotně přijati, a větším dílem co vůdcové menších oddělení do jejich vojska vřadění. Před jinými Čechy do Polska přišlými jmenují se především známý válečník Jan Sokol z Lamberka a rytíř Jan Žižka z Trocnova. I přišlo dne 15. července 1410 k veliké rozhodné bitvě mezi vsemi Grünwaldem a Tannenberkem nedaleko Královce ve východních Prusích, v které velký mistr Křižákův, Ulrich z Jungingen padl, a Poláci slavného vítězství dosáhli. V té bitvě mladý šlechtic polský, Zbihněv Olešnický králi Vladislavovi život zachránil, kteryžto stav se potom knězem a biskupem Krakovským byl největším odpůrcem Husitův v Polště. Avšak prý Čechové měli hlavní zásluhu o toto slavné vítězství, a jmenovitě Jan Žižka, maje prý sobě svěřeno řízení hrubé střelby, tak výborně ji uměl říditi, že bitvu na stranu Polákův rozhodl.

Tento Jan Žižka byl syn chudého zemana a narodil se okolo roku 1354 na otcovském statku Trocnově blíž Borovan v kraji Bechyňském. Pověst praví, že matka jdouc k dělníkům na pole, náhle jsouc uchvácena bolestmi pod dubem jej porodila. Tento dub stával po mnohá století, a řezávali si lidé, zvláště kováři, třísky z něho, dávajíce je v topůrka kladiv svých, aby, jak tomu věřili, páže jejich silné bylo. Žižka byl dědicem jen několika dvorův a úroků ve vesnici Trocnově a Čeřejově, a maje z toho jen skrovnou výživu byl hned v mládí přinucen, hledati štěstí svého po světě zbraní v rukou. V neznámém čase již ztratil jedno oko, a nepochybujeme, že v častých neblahých válkách mezi králem Václavem a panskou jednotou, jakož i ve válkách s králem Sigmuntem a markhrabaty Moravskými bojoval udatně a směle po boku slavných bojovníkův Sokola, Suchého Čerta, Racka Kobyly a jiných. Tak vzdělav se v umění válečném ukázal teprv po letech a již co stařec k sedmdesátému roku svého věku se blížící světu podivuhodné nadání své vůdcovské, kterým se stal tvůrcem nového válečného umění, železným ramenem zákona Božího dle mnění Husitův a neuprositelným mstitelem uražené cti národu Českého.

Když se král Václav o té valné porážce Německých křižákův dověděl, tu se v něm najednou vzbudil duch válečný, a křižáci uměli mu o divokosti a nebezpečnosti polských vojsk tolik namluviti, že spatřuje v tom velké nebezpečenství pro západní křesťanstvo, hned všecky poddané své do zbraně svolával, a sám se prohlásil, že osobně v čele vojska svého proti těmto Tatarům prý potáhne. Lichá to byla hrozba krále Václava, neboť Čechové jinak tomu rozuměli, a král Polský, Vladislav Jagajlo, Čechy a Moravany ubezpečil, že se od něho nemají čeho obávati. Nedělo se tedy ničeho, a Čechové, Moravané a Slezáci ještě drahný čas ve vojenských službách u Polákův zůstávali a Německým křižákům strašní byli, tak že Sigmunt, král Uherský, ještě r. 1411 dne 2. prosince písemně na bratra svého Václava doléhati musel, aby všecky Čechy, Moravany a Slezáky ze služby krále Polského domů povolal a toho přísně potrestal, kdokoliv se neposlušným ukáže.

Smrt markhraběte Jošta.

1411 17. ledna.

Markhrabě Jošt netěšil se dlouho důstojnosti Římského krále; nebyltě ani ještě korunován a umřel již v půl čtvrta měsíci po svém vyvolení na Brněnském hradě Špilberce dne 17. ledna 1411. Pravilo se, že mu bylo v kaši z jablek jedu dáno, i byl jeden nešťastník z toho zločinu viněn a v Českém Brodě souzen. Vyznal prý se z něho mučen jsa u přítomnosti konšelův Kutnohorských, Kralohradeckých, Kolínských, Nymburských, Kouřimských a Čáslavských, jakož i mnoha královských purkhrabův, šlechticův a panošů v okolí Českého Brodu osedlých, a potom byl dne

2. března 1411 čtvrcen, a částky těla jeho nastrčeny jsou na branách městských. Jiný spoluvinník byl pak ještě v Horšově Týně kolem lámán. Podrobnějších zpráv o nenadálé smrti Joštově se však nezachovalo. Tělo jeho pochováno bylo v Brně v kostele Augustianském u sv. Tomáše vedle těla bratra jeho Prokopa, a tak srovnal se s ním teprv po smrti, nemoha se za života jeho s ním srovnati. Brňané mají po obou těch posledních markhrabatech podnes památku, totiž krásný zvon na věži řečeného kostela u sv. Tomáše, jejž oba bratří r. 1393 dali uliti.

Markhrabě Jošt dosáhl 60. roku věku svého, a byl třikrát ženat, ponejprv s Alžbětou Uherskou, podruhé s Alžbětou Opolskou okolo r. 1372, potřetí s Aneškou Opolskou, která jej jenom o dvě léta přežila a r. 1413 umřela; potomstva však z těch manželek neměl. Co zvláštnost o něm se píše, že nosil dlouhou bradu, o kterou měl zvláštní pečlivost, potom že byl velmi skoupý, a jakž jsme již na mnoha místech podotkli, zemí a peněz chtivý. Byltě poslední zvláštní markhrabě Moravský, a Morava od těch dob již náležela pod bezprostřední vládu králův Českých, kteří ji zemskými hejtmany spravovati dávali. Kromě Moravy držel Jošt Braniborsko a dolní Lužici. Král Václav potáhl hned Moravu a dolní Lužici k sobě, Sigmuntovi dostaly se Branibory. Byla však ještě jedna země co manství koruny České, totiž vojvodství Luxenburské, které manžel kněžny Alžběty Zhořelické, Antonín vojvoda Brabantský z rodu Burgundského, v zástavě podržel. Král Sigmunt přejav opět Branibory zastavil je hned s přivolením krále Václava svému náměstkovi v zemi této, Bedřichovi purkhrabímu Normberskému, potomnímu skutečnému markhraběti Braniborskému.

Po smrti Joštově přišli hned na počátku měsíce února 1411 moravští páni: Lacek z Kravař, Jan z Lichtenštejna na Mikulově, Vilém z Pernštejna, Heralt Skalský z Kunštatu, Heralt Kunštatský z Kunštatu, Jan Lipnický, Petr Strážnický z Kravař a jiní ku králi Václavovi do Prahy, aby se jménem země Moravské jemu co pánu svému přirozenému přikázali. Král Václav majestátem dne 14. února 1411 vydaným potvrdil všech privilegií země Moravské, a dal jí za nejvyššího hejtmana pana Lacka z Kravař tam zvláště oblíbeného, kterýž dotud od r. 1408 zastával v Čechách úřad nejvyššího purkhrabí a nejvyššího hofmistra zemského. Tento první zemský hejtman moravský byl ode dávna zvláštní Husův přítel a horlivý podporovatel jeho učení. Husovo smýšlení se ovšem také na Moravě, co do národu od Českého nerozdílné, již po delší čas valně šířilo; pan Lacek z Kravař a jeho bratr Petr Strážnický však nejen šlechtu pro Husovy snahy získali, nýbrž takovému smýšlení v celém národu Moravském, vyjímaje toliko větší města, kde Němci vládli, takovou převahu zjednali, že Moravané horlivostí husitskou brzy Čechy samé převyšovali.

Dne 22. února 1411 vydal král Václav také stavům Dolnolužickým zvláštní zápis, že napotom nikdy více od koruny České oddělení, aniž pak komu jinému, leč samému králi poddáni býti mají.

Narovnání mezi Václavem a Sigmuntem. 1411.

Klatby na Husa a jeho přátele dne 11. března 1411 v kostelích Pražských obnášené Pražané si nyní málo všímali, a arcibiskup Zbyněk nemoha jako jeho farářové Pražští, od krále Václava toho dosáhnouti, aby mu jeho zabavené důchody a statky navráceny byly, dle vůle duchovních rad svých na města Pražská interdikt položil a tím všecky služby Boží a přisluhování svátostmi zastavil. Měltě ovšem právo k tomu, avšak opatrně a vhodné to nebylo, proto že se mu k provedení takového nálezu tehdáž moci nedostávalo; neboť zajisté, jak tehdáž věci stály, muselo to církevní roztržku v zemi toliko rozmnožiti a rozhořčiti, a zjevný boj mezi mocí světskou a duchovní způsobiti.

Král Václav jsa tím ještě více urážen, počal náruživěji s arcibiskupem a Pražskými faráři nakládati; a hned po svátku ukazování svátostí, 24. dubna, byli vydrancováni. Nejvíce utrpěli faráři u sv. Jiljí a u sv. Mikuláše. Dne 6. května 1411 přišel na to král osobně a z nenadání do hlavního chrámu u sv. Víta, a svolav všecky kanovníky k sobě, dal si od nich ukázati všecky kostelní poklady. Kunšovi Olbramovic, purkhrabí Karlštejnskému

konšelům Pražským pak kázal, aby je na Karlštejn odvezli, bezpochyby proto, aby jich arcibiskup zase na svém hradě Roudnickém neuschoval, jak to již přede dvěma léty byl učinil. Dne 5. června 1411 zas předsedal král Václav po dlouhém čase opět jednou osobně v nejvyšším soudě zemském, a dal tu od pánův a kmetův zemských vynesti zákon, že nikdo nemá o zemskou věc někoho před duchovní soud pohánětí, a těžké tresty ustanovil na přestupníky toho zákona.

Joštova smrt spůsobila obrat v této různici mezi králem Václavem a arcibiskupem. Zdálo se nyní jisté býti, že král Sigmunt stane se jediným Římským králem, a papeži Janovi XXIII. na tom záleželo, aby od Sigmunta uznán byl, poněvadž Sigmunt dosavad Řehoře XII. za pravého papeže uznával. Král Václav mohl to nejlépe u Sigmunta spůsobiti, aby od Řehoře upustil a k Janovi přistoupil. Proto papež Jan arcibiskupa Zbyňka proti Václavovi nepodporoval, a arcibiskup, vida, že ani interdikt mu nic nepomáhá, že kněží strany Husovy v ničem se naň neohlížejí a jeho nezachovávají, stal se povolnějším. Aby však Václav Sigmunta k poslušenství papeže Jana přivesti mohl, museli dříve oba na sebe rozhněvaní bratří býti smířeni. Počalo se tedy vyjednávání mezi dvorem papežským, uherským a českým, potom sprostředkování míru mezi arcibiskupem Zbyňkem a králem Václavem.

Ku konci měsíce června 1411 přijel do Prahy posel krále Sigmunta, statečný hrabě Stibor ze Stibořic, vojvoda Sedmihradský, a spůsobil tu úplné a konečné smíření obou královských bratří domu Luxenburského. Král Václav slíbil dáti bratrovi hlas svůj k říši Německé na tentýž spůsob, jako před tím Joštovi, načež Sigmunt se podvolil, pomáhati Václavovi ku koruně císařské a nestáti sám o ni za živobytí jeho. Oba pak bratří zavázali se, péčovati o to, aby ostatní kurfürstové pochválili smlouvy té, a trůn německý aby z jejich domu nevyšel. Mimo to slíbil ještě Sigmunt, děliti s Václavem důchody a nápady z říše Německé, nechati jemu říšské svátosti a klénoty až do smrti, aniž mýliti jej kdy v držení koruny České a zemí k ní přivtělených, totiž Moravy, Slezska, horní a dolní Lužice, Luxenburska a jiných.

Následkem toho ujednání byl král Sigmunt Uherský dne 21. července 1411 ve Frankfurtě nad Mohanem podruhé, a to již jednohlasně ode všech kurfürstův na Římské království zvolen, a přiznával se již k poslušenství papeže Jana XXIII.

Narovnání mezi arcibiskupem a Husem. 1411.

Hrabě Stibor ze Stibořic, posel Sigmuntův, vedle poručení krále svého přičiňoval se v Praze také o obnovení pokoje církevního v Čechách. Obě strany, arcibiskup a duchovenstvo jeho, potom Hus a přátelé jeho, přestaly dne 3. července 1411 na mocném rozsudku krále Václava, jeho rad, též Rudolfa, kurfürsta Saského, hraběte Stibora ze Stibořic a pana Lacka z Kravař, kteříž to právě v Praze zdržovali. Tehdejší královští radové byli: Václav, patriarcha Antiochenský, Konrad z Vechty, biskup Olomúcký, Sulek, probošt Chotěšovský, Václav z Donína, Bohuše, komendor řádu Johanitského v Manětíně, Petr Zmrzlík ze Svojšína na Orlíku, král. mincmistr, a Mikuláš z Okoře na Vožici. Tito radové a výše jmenovaní tři pánové vydali již 6. července rozsudek svůj, kterýž hned ve dvoře králově na Starém městě Pražském ve schůzce znamenitého počtu pánův, rytířův, panoší, konšelův a jiných měšťanův Pražských čten jest. Pravilo se v něm, že všecky nevole mezi králem, arcibiskupem, duchovenstvem, městem a universitou vzešlé bez rozdílu mají přestati. Husovi a universitě přikázáno, aby obě strany ode všech rozepří upustily a prokuratory své z Říma nazpět povolaly; arcibiskupovi, aby se králi pokořil, aby klatby na kterékoliv osoby vydané zase odvolal a interdikt zdvihl, potom aby o tom všem učinil psaní k papeži do Říma, a jemu oznámil, že v zemi České o žádném kacířství neví, a které závady byly mezi ním, arcibiskupem, a mistrem Husem a jinými, o ty že jest narovnání učiněno králem a jeho radami; pročež že prosí, aby papež všecky klatby a jiné tresty, pro obvinění kohokoliv z bludu vyšlé, zase nazpět vzal a mistra Husa od osobního postavení se v Římě osvobodil. Také bylo zvlášť nalezeno, aby král navrátil a postoupil všecko, cokoliv statkův a obrokův arcibiskupovi a kněžím bylo odňato. Tak zdálo se, že dlouho trvající rozepře mezi arcibiskupem a mistrem Husem k dobrému narovnání přijde; arcibiskup

sám přijav tento rozsudek bez meškání o milost u krále se uchází.

Kterak sobě arcibiskup Zbyněk nové stesky vedl, do Uher zajel a umřel.

1411 28. září.

Arcibiskup Zbyněk Zajíc z Hasenburka pět neděl po vyhlášení rozsudku dvorem v Praze byl, však slyšení u krále Václava dosáhnouti nemohl, kdežto protivníci jeho, kdykoliv jim toho třeba bylo, před krále připuštěni bývali. Nebylo mu tedy možná, králi se pokořiti a jej na sebe ulaskaviti; jeho nepřátelé však prý u krále nových klepů naň nadělali, a tak králův hněv proti němu ustavičné na novo vzbuzovali. Mimo to mnohé nepočestné listy o arcibiskupovi psali, na vrata přibíjeli a na ulicích pohazovali. Kněží strany Husovy nepřestávali kázati a jednati ve smyslu staré církvi protivném. Arcibiskup chtěl svého probošta při hlavním chrámě u sv. Víta, Jiřího z Janovic, syna bývalého krále milce, Purkarta Strnada z Janovic, r. 1397 na Karlštejně zabitého, pro nějaké zavinění před svůj soud pohnati, avšak houf obecného lidu maje v čele některé z královy čeledi v oděni s hrdostí a brannou rukou proti tomu se postavili, a to překazili. Pobrané obroky arcibiskupovým kněžím vždy ještě se jim nevracely, a někteří z nich dosud u vyhnanství zůstávali. V takových okolnostech bylo předvídati, že očekávané narovnání a smíření se nestane.

Mistr Jan Hus, maje beze své viny nejtěžší následky z nevyplnění toho rozsudku sám snášeti, podnikl nový krok k bezprostřednímu smíření papeže, sepsav pokornou žádost k němu, kterou ve slavné schůzce váš university v jizbě fakulty svobodných umění v kolleji Karlově dne 1. září 1411 četl. V této žádosti vyznával předně pevnou víru svou, že jest Kristus pravý Bůh a pravý člověk, že celý zákon jeho jest tak pevné pravdy, že ani žádná čárka ani žádný puntík z něho nemůže klamati, konečně, že svatá jeho církev na pevné skále jest založena, které brány pekelné nepřemohou. Proto že úmysl jeho není, aby něco kázal neb činil, co by vůli Kristově a svaté církvi obecné bylo protivné; neb že křivě naň udáno jest při stolici apoštolské od protivníkův pravdy, žeby byl učil lid, že v svátosti oltářní zůstává podstata přirozeného chleba: křivé, že když se pozdvihuje hostie, tehdy jest tělo Kristovo, a když se zase postaví, že není; křivě že kněz jsa v hříchu smrtelném nepřihodí svátosti; křivě žeby měli páni světští duchovním odejmouti statky světské, a desátky žeby se neměli platiti; křivě, že by byl radil, aby duchovenstvo mečem bylo káráno; křivě vůbec, žeby byl učil neb kázal jakékoliv bludy neb kacířství, a lid jakýmkoliv způsobem odvodil od pravdy. Také že pravda není, jakoby on byl býval příčina vypuzení Němcův, neb že oni šli dobrovolně, nechtěvše se podrobiti rozkazu královu. Dále vyložil příčiny, proč se proti Zbyňkovi, arcibiskupovi, do Říma odvolal, zvláště z ohledu na kapli Betlemskou a proč osobně do Říma postaviti se nemohl, neb že úklady o hrdlo jeho byly strojeny jak doma, tak mimo království České, zvlášť od Němcův. Pročež že, když nyní s arcibiskupem přátelskou smlouvou smířen jest, pokorně žádá, aby od postavení se před papežem osvobozen a též jiných následkův zbaven byl, které z té rozepře proti němu povstávaly.

Tento Husův list byl pečetí university na svědomí čili potvrzení, že pravý jest, opatřen a do Říma odeslán. Arcibiskup Zbyněk však se byl před tím již z Prahy vzdálil, a 5. září 1411 stížný list ku králi Václavovi z Litomyšle psal, že se mu podle smlouvy a rozsudku neděje, pročež že ten rozsudek za zrušený považuje, a také slíbený list k papeži psáti nebude. Spolu oznamoval, že se míní odebrati ku králi Sigmuntovi Uherskému, a za prostřednictví v té věci jej žádati. Psav tyto stížnosti Zbyněk sotva tušil, že mu nebude dáno, ještě na tomto světě pomoci nalezti. Neboť již na cestě na Moravě těžce onemocněv a sotva do Přerpurka v Uhrách dojev, tam dne 28. září 1411, dříve nežli dvoru Sigmuntova dojeti mohl, umřel. Smrt jeho vzbudila větší účastenství, nežli bylo očekávati; i protivníci zajisté dávali o něm svědectví, že byl muž dobrý a bezúhonný ve svém chování; Hus sám netajil nikdy své osobní úcty k němu, litovav toliko, že nebyl učenější a znalejší, aby sám uměje rozeznati otázky, o které spor byl, nemusel byl říditi se zdáním jiných rádcův méně ctihodných, nežli on byl.

Tělo jeho přivezeno jest do Prahy a pochováno v kapli v nové, to jest nynější věži chrámu u sv. Víta, kterážto kaple po něm podnes Hasenburskou slove.

v níž také jeho náhrobní kámen se ukazuje.

Znamenati sluší, že tato nynější věž chrámová teprv po roce 1401 stavěti se počala a že nyní teprv do výšky pobočních lodí, to jest až ke zvonům, byla vyhnána. Stavitel Petr Parléř nejméně plných čtyřiceti let na tom chrámě pracoval, a ještě celý zpodek dlouhé lodi po úplném stržení a odstranění předešlého, staršího chrámu postavil, tak že hrob sv. Vojtěcha, jakž v předešlém chrámu u prostřed dlouhé lodi stával, již r. 1396 zas u prostřed lodi nového chrámu místo své nalezl. Petr Parléř pro stáří od dalšího díla upustil, a r. 1398 jmenuje se syn jeho Jan Parléř co jeho nástupce. Petr Parléř však bezpochyby teprv po roce 1401 zemřel, jeho syn pak také r. 1407 již nebyl na živě, a známe toliko ještě jednoho nástupce jeho, jiného mistra Petra jinak Petrlíka, který bezpochyby až do vypuknutí válek husitských na chrámě pracoval. Dlouhá loď kostela stávavši na místě před kostelem, nyní prázdném, byla bezpochyby jen u prostřed do výše bočních lodí vyhnána, a prkenným stropem a šindelovou střechou přikryta; pokrajní zdi okolo kaplí byly sice také vesměs již zavřeny, avšak sotva do své patřičné výšky vyhnány. Věž pak nynější, založená na nepatřičném místě, bezpochyby již po smrti Petra Parléře, má tytéž rozměry šířky a výšky, co věž Svatoštěpánská ve Vídni, avšak až do kterého patra stavba její za vypuknutí válek husitských dospěla, o tom žádných zpráv nemáme.

Arcibiskup Albík. Hus proti papeži se obrátil.

1412.

Po smrti arcibiskupa Zbyňka vidělo se kapitule Pražské, že jí potřebí jest arcibiskupa u krále dobře naviděného, i zvolila Albíka, doktora práv i lékařství jakož i mistra svobodných umění a osobního lékaře krále Václava, kterýž jednou r. 1398 králi v těžké nemoci ležícímu život zachránil. Albík byl rodem z Uničova, královského města na Moravě, a přirozený Němec, muž nyní již letitý, který po celý život svůj umění a vědám oddán jsa, po vysokém důstojenství netoužil, a také dosud jenom nižší svěcení na kněžství měl. Pravili ovšem lidé o něm, že se v to arcibiskupství vkoupil, neboť měl prý mnoho peněz; avšak proti tomu svědčí, že byl příliš skoupý a neztrávný Němec, a že jsa již arcibiskupem rytířův a panoší ve svém komonstvě míti nechtěl, aby jim peněz rozdávati nemusel. Papež Jan XXIIII. chtěl svým obvyklým svatokupeckým způsobem arcibiskupství Pražské sám obsaditi, avšak kapitula Pražská neohlížejíc se na to, když král Václav Albíka za arcibiskupa přijal, také od papeže to vymohla, že Albíka 25. ledna 1412 v tom důstojenství potvrdil.

Albík z Uničova však v těch těžkostech a zmatcích, v jakých se tehdáž obecná církev nalézala, a v bouřích, které v jejím lůně děsným způsobem vysoko zdvihati se počaly, ukázal se býti úplně nedostatečným na arcibiskupské stolici. Jsa v sešlém věku zbaven svého pohodlí soukromého života, neuměl si v těžkém postavení svém raditi a pouštěl uzdu běhu věcí, jak právě šly. S počátku utichly tedy rozepře mezi kněžími na nějaký čas, avšak rozepře Husova před papežovým soudem v Římě visící bez pohnutí stála; na Husův list k papeži psaný odpověď nedocházela, jakkoliv od Husa a jeho prokurátorův v Římě často na soudce o to bylo naleháno.

Většina vzdělaných Čechův a s nimi také většina veškerého národu s toužeností očekávala skončení této rozepře, týkající se tak vysokých žádostí národu. Však následky zdlouhavého a neupřímného chování se soudu papežského v té věci byly osudné. V Husových myšlénkách stávala se již proměna veliká; čím více jeho naděje na šťastné rozhodnutí jeho rozepře hasla, tím více počínal se svými přátely ohlížeti se po jiném prostředku, kterým by žádané opravy i tehdáž průchodu nalezly, kdyby i nejvyšší moc církevní jich připustiti nechtěla, a celá jeho strana spustivši se naděje na tichou, řádnou a všeobecnou opravu v církvi počala obraceti zraky k násilnému provedení jejímu i proti vůli nejvyšší moci církevní, a třeba jenom v Čechách a na Moravě bez ohledu na to, co mezi tím jinde bude. Nejvyšší moc církevní pozbyla u Husa a jeho přátel bývalé své vážnosti hlavně osobou nynějšího papeže, Jana XXIII. Nehodnější člověk snad nikdy neseděl na stolici sv. Petra, jako byl Jan XXIII., který se dříve Baltazar Kossa nazýval. Vědělo se o něm, že býval dříve mořským loupežníkem; potom dav se na kněžství uměl se papeži Bonifaciovi IX. zalíbiti

hali hříchův aneb živi byli dobře, nýbrž že znějí odpustky pouze všem, kteří hříchy své vyznají a jich litují, což k odpuštění hříchův není dostatečné. Také že touto bullou ruší papež všecky předešlé odpustky, mezi kteréž patří ku příkladu odpustky od papeže Alexandra V., teprv nedávno na pět let, posud neprošlých, udělené; což jaký nesmysl, aby jedno odpuštění hříchův mělo druhému překážeti na tom samém člověku. Konečně činil Hus i vtipy na obyčejný závěrek bull papežských. Praví se v něm: „Protož žádnému člověku nebuď dovoleno, tento náš list rušiti, aneb skutkem opovážlivým jemu na odpor se postaviti. Kdožby pak zkusiti toho se opovážil, ve spravedlivý hněv Boha všemohoucího a svatých Petra a Pavla, apoštolův jeho, věz že upadne!“ Což kdyby Kristus, pravý člověk, aneb některý svatý s nebe sstoupil, a těchto takových věcí v bulle obsažených všech neschválil, zdali též upadne ve spravedlivý hněv boží a svatých dvou jeho apoštolův? Naproti tomu bulla předešlého papeže Alexandra o odpustcích že rovněž zavírala se oněmi slovy, a tento člověk, papež, zrušiti ji novým svým listem že se neostýchal!

Z této řeči Husovy strhlo se pak bouřlivé hádání v síni Karlově; údové fakulty theologické činili jemu odpor tuhý, dokazujíce, že staré zvyklosti v církvi, ačby které ani přímého základu v písmě svatém neměly, proto ne hned všecky rušeny býti mají. Avšak mistr Jeronym Pražský, též tu přítomný, přispěl příteli svému ku pomoci ohnivou a dlouhou řečí, která zvláště na mladší údy university, nejvíce na studenty, náramně působila. I vzchopiv se za řeči své a povstav se svého místa chtěl hned na radnici před konšely jíti, a jim to dokázati, že ty papežské odpustky jsou nepravé. Zároveň i veliké množství studentův povstalo a s ním jíti chtělo, což rektor, mistr Marek z Hradce, s velkou těžkostí zastavil. Však mistr Jeronym toto slovo k němu vece česky: „Slyšíš-li, mistře Marku! však ty za mne svého [illegible] sám za sebe svou [illegible] slově i hned [illegible] neboť [illegible]

svou ohnivou řečí ještě více je [illegible] nežli Hus rozumující povážně. T[illegible] ké ukázalo hned, když všickni z [illegible] vycházeli; mnohem více študentů [illegible] nyma nežli Husa domů doprovázel [illegible] jako v triumfu ho vedlo.

Znamenati sluší, že tato disput[illegible] sova byla jako vyhlášení skuteč[illegible] luce proti vládě církevní; Hus [illegible] uznávati vážnost a platnost moc[illegible] ské a církevních představených [illegible] odvolával se pomíjením jejich je[illegible] zákon Boží čili svaté písmo a [illegible] rozumový výklad, což jest zásado[illegible] pozdějších protestantův. Hráze p[illegible] ství k staré církvi byly jednou pr[illegible] a nikdo netušil, jaké proměny a [illegible] záhuby na jiných stranách to [illegible] Hus a jeho přátelé věděli, že ji[illegible] podstoupiti boj na život a na [illegible] vrhali se do něho s odhodlaností [illegible] nou.

Pražské bouře pro odpustky. Popr[illegible] mládenců.

1412.

Hned po památné disputaci v [illegible] ně jevilo se živěji než před tím [illegible] ní lidu, a zmáhalo se odtud vždy [illegible] více, až ani duchovní ani světsk[illegible] nost nebyla s to, aby jemu meze p[illegible] V několika málo dnech stal se v[illegible] veřejný výjev ku pohanění papeže, [illegible] byl ještě popudlivější, nežli všecky [illegible] hádky, proto že již i obecnému li[illegible] horšlivého podívání poskytoval. Je[illegible] milců královych, pan Vok příjmím[illegible] s a z Waldšteina, který již dřív[illegible] kněží soužíval, když král s arcibis[illegible] Zbyňkem těžké hněvy měl, ustroji[illegible] mocí mistra Jeronyma Pražského [illegible] k výtržným kouskům ochotného, a [illegible] mistrů posměšný průvod po Praze [illegible] tupu upálení kněh Viklefových, k[illegible] dvě léta před tím stalo. Študenti [illegible] velikou [illegible] převlékli se za šašky [illegible] [illegible] oděnce; jeden pak [illegible] [illegible] nevěstku přistrojený [illegible] [illegible] vůz, na krku a na [illegible] [illegible] bully papežské, a tak [illegible] [illegible] průvodu těch šašků a o[illegible] [illegible] po ulicích Pražských, a [illegible] [illegible] kejkle prováděl. Napřed [illegible] [illegible] Malé straně ke dvoru arc[illegible] [illegible] potom mostem a celým Starý[illegible] [illegible] okolo Králova dvora na příko[illegible]

kudyž nejvíc lidí okolo chodí, druhá v nově dostavovaném chrámě Matky Boží před Týnem, třetí u sv. Petra a Pavla na Vyšehradě. Avšak byla hned celá Praha vzhůru a jitření povstalo náramné. Mistr Jan Hus a strana jeho umínili si tuto ponejprv jíti skutečně svou vlastní cestou a papežově vůli zjevně na odpor se postaviti. S kathedry v kolleji a s kazatelny v Betlemě kázal Hus, že papežovo jednání jest nekřesťanské, a že papež jest ten veliký Antikrist, jehož příchod jest připověděn na konec světa; že tyto odpustky jeho nejsou než pouhý klam a mam. Chtěl pak celou universitu k tomu přiměti, aby se papežovu rozkazu zprotivila. Avšak fakulta theologická, jejímž děkanem byl právě mistr Štěpán z Páléče, byla jiného mínění, schvalujíc poslušnost k papeži, a usnesla se na tom, že ty odpustky proti protivníkům jejich bude hájiti. Štěpán z Páléče, dosud věrný stoupenec a přítel Husův, dostal strach z toho, že se Hus samému papeži zprotivuje, odstoupil od něho postaviv se v čelo strany vší opravě v církvi nepřející, a byl odtud nejurputnějším protivníkem Husovým. S ním zároveň učinil i mistr Stanislav ze Znojma a mnozí jiní, však více, jak se zdá, z bázně nežli z přesvědčení, tak že na okamžení větší část celé university k theologické fakultě přistoupila.

Na to vše nic nedbaje Jan Hus oznámil veřejnou disputaci u velké síni kolleje Karlovy na den 15. června 1412, a to o tom: „Zdali dle zákona Kristova slušno a radno jest, ke cti Boží a k dobrému křesťanského lidu, i také ku prospěchu tohoto království Českého, věřícím v Krista schvalovati papežovy bully o vyzdvižení kříže proti Ladislavu, králi Neapolskému, a přátelům jeho?" Ohlášení té disputace přibito bylo po dveřích kostelních a klášterních téměř po celé Praze, od hradu až k Vyšehradu, též na branách městských a jiných veřejných místech, kudy nejvíce lidu chodilo.

Mistři theologie, chtíce tu disputaci předejíti, poslali dva z prostředka svého k arcibiskupovi se žádostí, aby tuto disputaci z moci své přetrhnul; arcibiskup však to učiniti se ostýchal, a dal Husa předvolati. Tu papežští legati u přítomnosti arcibiskupově se Husa tázali, míní-li poslechnouti rozkazův apoštolských? načež Hus chladně odpověděl, že zajisté od srdce rád míní naplniti apoštolské rozkazy. Z čehož když papežští legatové arcibiskupovi své potěšení a spokojenost jevili, Hus jim svá slova vysvětlil v ten smysl, že tím nemíní naprosto rozkazy papežské, nýbrž vůbec učení apoštolův Kristových, a rozkazy papeže Římského jen potud, pokudby se s rozkazy a učením apoštolův srovnávaly. Fakulta theologická vidouc, že u arcibiskupa ničeho nepořídila, téhož dne, když měla disputace již býti držána, na veřejných místech jiné ohlášení zavěsila, zapovídajíc v něm pod pokutou všem svým bakalářům, aby nikdo z nich proti bullám papežovým nic ani tvrditi ani dokazovati se neopovážil.

Šla tedy disputace v určitou hodinu před se, i byla schůze ve veliké síni Karlovy kolleje znamenitá a hlučná za předsedání tehdejšího rektora university, mistra Marka z Hradce. Mistr Jan Hus neohradil se na počátku řeči své tehdáž obyčejným způsobem, žeby svá tvrzení podroboval opravě církve Římské neb obecné, nýbrž pouze na svaté písmo a Kristův zákon se odvolával, dodávaje k tomu zřejmě, že rozkazův papežských, pokud by se se zákonem Kristovým nesrovnávaly, věřící nejsou povinni poslouchati. Hlavní věci, jež potom proti papežovým bullám v řeči své uvedl, byly tyto: Předně že papež jmenuje krále Ladislava a papeže Řehoře kacíře spravedlivým soudem Božím zatracené; kde prý jest důkaz, že je Bůh zatratil? Za druhé, že je zatracuje papež i s potomky jejich až do čtvrtého kolena, tedy i lidi ještě nenarozené. Dále že papež povzbuzuje k boji proti křesťanům, což nesrovnává se s mírným evangeliem Kristovým; že uděluje bulla odpuštění hříchův, nečiníc rozdílu, jsou-li toho hodni, kteří se odpůstkův činí účastny, ježto v tom způsobu nikdo s jistotou věděti nemůže, jsou-li jemu co platny. Že žádné modlitby, žádné milosrdné skutky, ani kázaní slova Božího, ani čtení mší místa v této bulle nenalézají, než jediné peníze za odpustky. Že kdo nic nedá, byťby jakkoliv byl dobrý, neobdrží těch odpustkův; a však prý to velmi dobře, neb že pravým vnuknutím Božím spravedliví se vyjímají z těchto lživých odměn. Mimo to že všichni, kdož co dají, stejnou mají odměnu, totiž úplné zbavení pokuty a viny. Že bulla plat vysazuje za odpuštění hříchův proti rozkazu Kristovu: darmo jste vzali, darmo dávejte. Že není zmínky, aby se lidé vystří-

hali hříchův aneb živi byli dobře, nýbrž že znějí odpustky pouze všem, kteří hříchy své vyznají a jich litují, což k odpuštění hříchův není dostatečné. Také že touto bullou ruší papež všecky předešlé odpustky, mezi kteréž patří ku příkladu odpustky od papeže Alexandra V., teprv nedávno na pět let, posud neprošlých, udělené; což jaký nesmysl, aby jedno odpuštění hříchův mělo druhému překážeti na tom samém člověku. Konečně činil Hus i vtipy na obyčejný závěrek bull papežských. Praví se v něm: „Protož žádnému člověku nebuď dovoleno, tento náš list rušiti, aneb skutkem opovážlivým jemu na odpor se postaviti. Kdožby pak zkusiti toho se opovážil, ve spravedlivý hněv Boha všemohoucího a svatých Petra a Pavla, apoštolův jeho, věz že upadne!" Což kdyby Kristus, pravý člověk, aneb některý svatý s nebe sstoupil, a těchto takových věcí v bulle obsažených všech neschválil, zdali též upadne ve spravedlivý hněv boží a svatých dvou jeho apoštolův? Naproti tomu bulla předešlého papeže Alexandra o odpustcích že rovněž zavírala se oněmi slovy, a tento člověk, papež, zrušiti ji novým svým listem že se neostýchal!

Z této řeči Husovy strhlo se pak bouřlivé hádání v síni Karlově; údové fakulty theologické činili jemu odpor tuhý, dokazujíce, že staré zvyklosti v církvi, ačby které ani přímého základu v písmě svatém neměly, proto ne hned všecky rušeny býti mají. Avšak mistr Jeronym Pražský, též tu přítomný, přispěl příteli svému ku pomoci ohnivou a dlouhou řečí, která zvláště na mladší údy university, nejvíce na študenty, náramně působila. I vzchopiv se za řeči své a povstav se svého místa chtěl hned na radnici před konšely jíti, a jim to dokázati, že ty papežské odpustky jsou nepravé. Zároveň i veliké množství študentův povstalo a s ním jíti chtělo, což rektor, mistr Marek z Hradce, s velkou těžkostí zastavil. Však mistr Jeronym toto slovo k němu vece česky: „Slyšíš-li, mistře Marku! však ty za mne svého hrdla nedáš, jáť sám za sebe svou šíji dám!" Po tomto slově i hned zase v řeč latinskou udeřil, neboť celá disputace byla latinská. Když pak shromáždění se rozcházelo, tuť zvláště študentstvo oběma mistrům, Husovi a Jeronymovi, své zalíbení v jejich řečech na jevo dávalo, avšak vítězství toho dne zvláště Jeronymovi přiznávalo, proto že svou ohnivou řečí ještě více je nežli Hus rozumující povážně. T ké ukázalo hned, když všickni z vycházeli; mnohem více študentů nyma nežli Husa domů doprovázel jako v triumfu ho vedlo.

Znamenati sluší, že tato disput sova byla jako vyhlášení skuteč luce proti vládě církevní; Hus uznávati vážnost a platnost moc ské a církevních představených odvolával se pomíjením jejich je zákon Boží čili svaté písmo a rozumový výklad, což jest zásado pozdějších protestantův. Hráze p ství k staré církvi byly jednou pr a nikdo netušil, jaké proměny a záhuby na jiných stranách to Hus a jeho přátelé věděli, že ji podstoupiti boj na život a na vrhali se do něho s odhodlaností nou.

Pražské bouře pro odpustky. Popr mládenců.

1412.

Hned po památné disputaci v ně jevilo se živěji než před tím ní lidu, a zmáhalo se odtud vždy více, až ani duchovní ani světsk nost nebyla s to, aby jemu meze V několika málo dnech stal se v veřejný výjev ku pohanění papeže, byl ještě popudlivější, nežli všecky hádky, proto že již i obecnému horšlivého podívání poskytoval. J milců královych, pan Vok příjmín sa z Waldšteina, který již dří kněží soužíval, když král s arcibi Zbyňkem těžké hněvy měl, ustroji mocí mistra Jeronyma Pražského k výtržným kouskům ochotného, a mistrů posměšný průvod po Praze tupu upálení kněh Viklefových, k dvě léta před tím stalo. Študenti všeliká chasa převlékli se za šašky liké pitvorné oděnce; jeden pak za veřejnou nevěstku přistrojený se na ozdobný vůz, na krku a na měl navěšené buly papežské, a tak voziti v průvodu těch šašků a o s píkami po ulicích Pražských, a posuňky a kejkle prováděl. Napřed hnalo na Malé straně ke dvoru arc povu, potom mostem a celým Starý stem okolo Králova dvora na přík

vého města, kde nyní Kolovratská střída jest; tam pod pranéřem udělali hranici, bully na ni položili a podpálili. To vše se dělo při náramném shonu obecného lidu, který sobě z toho veliký smích strhl, pokřikoval a potupné písničky zpíval. Z toho bylo patrno, kterak hluboce již v očích samého lidu snížena byla moc papežská.

Někdo jiný učinil sobě žert z výběrčích odpustkův, položiv do truhly, postavené ve hlavním chrámě u sv. Víta, místo daru za odpustky potupný list na jejich hlasatele s nápisem: „Vám, Asmodeistům, Belialistům, Mamonistům a předně všem doktorům, jichž dojde tento list.“ Závěrek byl: „Více sluší věřiti jedinému mistru Husovi pravdomluvnému, nežli lživému houfu prelatův.“

Mistr Jan Hus mezi tím téměř na každém svém kázání v Betlemě naváděl lidi, aby peněz na ty odpustky nedávali.

Král Václav se brzo dovtípil, že na to, co se v Praze děje, déle s netečností hleděti nesmí, nemá-li se s Římem a s celým křesťanstvem na vždy rozdvojiti. Zdržoval se tehdáž právě na Žebráce i povolal tam k sobě radní pány a obecní starší všech tří měst Pražských. A když se tam před ním postavili, přikázal jim, aby všemu lidu bez výminky pod pokutou smrti zapověděli každé veřejné hanění papeže jakož i každý odpor proti bullám, které s jeho volí ohlášeny byly; potom aby se o to starali, aby se strany vespolek nedráždily a pokoj i řád ve městě aby mocnou rukou chráněn byl. To bylo všecko, co král Václav učinil, ani pana Voksa z Waldšteina, ani mistra Husa ani Jeronyma k odpovídání z toho, co se stalo, nepotahoval, netroufaje si, proti nim ostře jednati. Pan Voksa zůstal při jeho dvoře, jako dříve, k Husovu kázání v Betlemě vždy větší a větší zástupy lidu se hrnuly, ba sama královna Žofie nepřestávala navštěvovati kapli Betlemskou, poslouchat výklady zpovědníka svého.

Pražští Němci, kteří vždy ještě na radnicích, zvláště Staroměstské, vládli, s velikou nechutí a zlostí tomu se dívali, co se návodem Husa a jeho přátel v Praze dálo; královský rozkaz přišel jim právě vhod, a toliko na příležitost čekali, aby v té věci byť i krvavě zakročiti mohli. Taková příležitost nedala dlouho na sebe čekati. V neděli dne 10. července 1412 kazatelé v rozličných kostelích, jak obyčejně, lidu papežské odpustky schvalovali a k nim je pobízeli. I vyskytli se tři chasníci jménem Martin, Stašek a Jan, jeden ve chrámě u sv. Víta, druhý v kostele Matky Boží před Týnem a třetí u sv. Jakuba na Starém Městě, kteří se proti kněžím na kazatelně veřejně ozvati se opovážili, odmlouvajíce jim, že ty odpustky jsou lživé a falešné. I byli hned podle králova rozkazu konšelům na Žebráce daného od městské vrchnosti na místě zjímáni a do Staroměstské šatlavy dáni, kde při svém tvrzení trvajíce nechtěli se dáti nakloniti ani k odvolání ani ku pokání. Druhého dne, v pondělí, časně ráno odsoudili je konšelé, Němci, k smrti, a chtíce tím příkladem lid Pražský zastrašiti, dali velkou obec svolati, aby stínání těch tří chasníkův byla přítomna. Okolo deváté hodiny z rána již po všech městech Pražských se rozneslo, že jsou ti tři mládenci pro odpustky zjímáni, tak že to i mistra Jana Husi došlo. I šel hned mistr Hus s jinými mnohými mistry a studenty na Staroměstskou radnici, kterou byl již nesčíslný zástup lidí obstoupil. Vzkázaltě Hus pánům konšelům, aby jeho před sebe pustili, žeby chtěl rád s nimi promluviti; i mohl toho od nich teprv po dlouhém namahání obdržeti, že jej před sebe jen s několika jinými mistry pustili; jiní všickni mistři stáli před radním domem každý se svými studenty, jichžto mohlo býti na dva tisíce. V radní síni mluvil mistr Hus před konšely, prose jich, aby těm třem nic nečinili pro tyto odpustky, a pravě, že on jest toho původ, že těm odpustkům bylo odpíráno, a kdyby jim měli proto něco udělati, aby prve jemu samému udělali, že on jest toho první příčina. Konšelé poznavše, že mezi tím v celém městě veliký nepokoj nastal, a vidouce potřebu, aby bouři v lidu každým okamžením rostoucí uchlácholili, Husovi a mistrům, kteříž s ním byli, dobré řeči dali, ujišťujíce, že se těm mládencům nic nemá proto státi, toliko aby mistři se svými pokojně domů se odebrali a také aby jiné k pokoji a rozejití se napomenuli. A tak mistr Hus maje za to, že mládencům nic nebude, šel s dobrou myslí se svými se všemi do Betlema a jiní na svá obydlí, Husa ještě doprovázejíce. Ostatní lid však na náměstí okolo radnice hlučně shromážděný, nerozcházel se, očekávaje, co z toho bude, a hledě, jaký konec to vezme. Avšak hned po odejití mistrův a studentův vyšli biřicové z radního domu, kteří dříve velkou obec svolavše nyní to zas odvolávali, aby se všichni z náměstí zas

do svých obydlí rozešli. Když pak se skutečně lidé po delším čase skutečně poněkud porozešli, tehdy konšelé rozkázali katu a drábům městským, aby ty mládence na popraviště vyvedli a stínali. A vyšel silný zástup drábův městských v odění, sami Němci, jako byli konšelé, a v davu lidí též větší počet německých měšťanův, a ti vzavše ty tři mládence mezi sebe z radního domu k popravišti je vedli. Však pro velký dav lidí v okamžení zase shluklý nedošli dále, než až k domu celného, kterýž byl nárožní z velkého náměstí do Železné ulice, kde nyní jest krám knihkupecký, a kde se dříve vytesaný jednorožec spatřoval. Tu se s mládenci zastavili, a kat jednoho po druhém postínal. Lid v tom davu neměl úmyslu, vykonání práva se protiviti; anobrž když biřic volal, kdoby se čeho podobného, jako ti tři, dopustil, že se jemu také tak stane, tu mnozí odmlouvajíce tu hned na místě pravili, že též tak činiti a trpěti hotovi jsou, a dávali se bez odporu zajímati. V tom hned vyskytla se jedna žena nábožná přinesši tři bílá prostěradla, aby těla sťatých jimi byla přikryta; i přichvátal mistr Jan z Jičína s velikým zástupem jiných mistrův, bakalářův, študentův a s jiným lidem obecným, beze vší zbraně ale pokojně, a ti všickni přidružívše se k lidu ostatnímu, vzali těla prostěradly přikrytá, mistr Jan z Jičína počal velikým hlasem zpívati: Isti sunt sancti t. j. totoť jsou svatí, jako se o svatých mučennících zpívává, i nesli ty své mučenníky směle, radostně a slavně do kaple Betlemské, ani na to všickni Němci, drábové i konšelé hledí, tomu nebráníce. Dostav je pak mistr Jan Hus do své kaple, pochoval je tam s takovou nábožností, že potom protivníci a Němci jeho kapli Betlemské úsměškem „u tří svatých" přezdívali.

Lid při tom výstupu byl bezbranný; avšak posavadní vrchnost městská majíc brannou moc k ruce své, počínala se ho strachovati, a nikdo se neodvážil počínání jeho překážky v cestu klásti. Bylo již nyní viděti, v čí rukou se octlo konečné rozhodnutí otázky, která celým národem Českým hýbati počala, budou-li měti církevní věci v Čechách při starém spůsobu zůstati, anebo nastane-li proměna buď k horšímu buď k lepšímu.

Ti kteří při stínání mládencův byli zajati, museli přes noc v šatlavě setrvati; avšak jakkoliv si též tak slavné mučenrické smrti přáli, jinak se konšelové o tom usnesli. Vidouce zajisté velik v lidu a všeobecné reptání pro t vyslali následujícího dne biřice, vu otevřeli, a zajatým jen tak před městskou radu jíti kázali, je před sebe volala. Avšak kd pustili, hned za nimi šatlavu radní dům také, načež jim kázali domů šli. Kdo však jíti nechtěli, odhrozili, aby před radním domem A podobného se mnoho dělo tyto radnicí; každý den bylo provolá aby se lid před radním domem ale čím více prý bylo voláno, tí scházeli; pakli je kdy rozehnali, chvíli opět se sešli, a o těch vě ré se těch dnův dály, spolu roz Potom očekával každý, že mistr v nejbližše příští neděli o těch t dencích kázání učiní, a proto veliký zástup lidí do Betlema p však Hus v první neděli s slova o tom neřekl. Že pak něk vili, že jemu biřic a pánové ústa tu hned v druhou neděli velmi s šířil, životy mládencův těch vy nevinnou jich smrt zvelebuje, a lid napomínaje, aby se žádnými od pravdy zákona Božího nedali a odhroziti.

Další běh rozepře Husovy s fa theologickou.

1412.

Již za těchto hádek o papež pustky připravovala fakulta the nový útok na Husa a jeho přátel dala se nyní již jen z osmi kteříž byli: Štěpán z Páleče, slav ze Znojma, Petr ze ma, Jan Eliae, Jan Hild Ondřej z Brodu, Heřman řádu poustevnického sv. Augu Matouš, mnich Cistercian Z ský; všickni ostatní přidrželi strany Husovy. Tito mužové te zývajíce se fakultou theologickou, tili nejenom předešle již zatracen článkův Vikleřovych na novo, ale šest nových stížností na články. Hus také zastával. Že pak uni Pražská z větší části již za Hus nemohli míti naději, žeby svou skrze ni provedli, i obrátili se p kem konšelův Pražských ku kr clavovi s prosbou, aby ráčil mo

tou staviti všecko učení a šíření
tův oněch, a nedovoliti naprosto,
který z mužův těch, od nichž hádky
zbroje vyšly, ještě dále směl proti
telům odpustků a proti papežským
m mluviti. I odebrali se Staroměst-
konšelé s tou prosbou na Žebrák
ráli, kdež ji právě v tu neděli, 10.
ence, když výše řečení tři mládenci
kázání v kostelích odpustkům odpří-
přednesli před radou královskou,
teréž byli Václav z Buřenic,
archa Antiochenský, biskup Olomou-
Jan z Chocenic, hejtman kní-
ví Vratislavského a Svídnického,
r Zdeněk z Labounĕ, probošt
šech Svatých, dva konšelé a dva z
Starého a tolikéž z Menšího města
ského, a jiné některé osoby. Násled-
toho přednešení rozkázal král Vá-
v, aby nikdo těch 45 článkův Vikle-
ch ani 6 nových od fakulty vytče-
netvrdil pod pokutou ztracení všech
ů a vypovězení z království. Záro-
však doktorům také vzkázal, aby se
o vyvrácení bludného učení nežli
o zápověď starali. I byla tedy potom
16. července hlučná schůzka na
roměstské radnici držána,
ž se mimo konšely a starší obecní
ní faráři Pražští a jiné duchoven-
též doktoři a mistři obou stran k
ní vůle královy dostavili. Hus tam
l. Že pak se tyto dni lid vždy ještě
radnicí rotil, osazena byla ozbro-
mi městskými dráby, aby se něco
lého proti té schůzce od lidu nestalo.
k účinek té schůze nebyl žádný.
elé Husovi nedali se ničím ustrašiti
ěčovali se, slíbiti poslušnost rokazu
vu. Hus sám a strana jeho činili si
ěch ze schůze této, Hus ji totiž na-
l synodou radnickou, doktory rad-
ými, přirovnávaje z bible shromáž-
kněží a mistrů farizeův a zákon-
v i starších lidu; že lehko tu bylo
ánovi z Pálče vésti svou při s hrů-
zbraní a pomocí všech prelátův a
h Němcův protivných pravdě Kris-
é. I položili si stoupenci Husovi sami
zku university v kolleji Karlově, zo-
e stranu protivnou, aby se tam dala
ti jakožto na místě příslušnějším k
ání pravdy mezi nimi.
otom držel Hus veřejná čtení o ně-
ch článcích Viklefových v kolleji
ově, kdežto zas Štěpán z Pálče
t času kázal u sv. Havla proti
Viklefovi a knihám jeho. Avšak všecko namáhání fakulty theologické, aby své protivníky pomocí světského ramene přemohla, marné bylo; zápověď krále Václava, vydaná pod pokutou vyhostění z království, zůstala planou pohrůžkou; nebo když většina university, mocnou stranu lidu za sebou mající, na zápověď nedbala, nikdo se neodvážil nastupovati na vykonání takové pokuty.

Doktoři theologie vymohli pak ještě jedno sročení čili proti sobě postavení se stranou protivnou před radou královou na hradě Žebráce, ku kterémuž se i Hus dostavil. Sešli se tedy nejprvé obě strany v domě farářově v Žebráce, a Štěpán z Pálče jal se tu čísti stížnosti doktorův proti Husovi, jež on a Stanislav ze Znojma dohromady byli sestavili. Hlavně jemu za vinu kladli, že své důvody na oné slavné dišputací v kolleji Karlově proti papežským odpustkům pronešené ve spis neuvedl a děkanovi fakulty theologické, totiž mistru Štěpánovi, dle povinnosti své nepodal, jakž o to často napomínán byl. Z toho samého že již upadá v podezření zlého učení a zavádění sprostého lidu, proto že tají své učení.

Na všecky stížnosti podal Hus dle smyslu svého písemnou odpověď, a zvláště co by se týkalo nepodání spisův svých, že on tím svého učení nic neskrýval, neboť že mluvil veřejně jak v kolleji tak přede vším lidem v Betlemě, oni pak že strany těch odpustkův jinak mluvili po koutech a jinak u veřejném shromáždění, čímž zejmena Štěpána z Pálče míní, kterýž ještě co přítel Husův v důvěrném rozmlouvání s ním papežské bully také neschvaloval, potom však obrátil.

Potom se postavily obě strany před králem Václavem a jeho radou tu na hradě Žebráce. Král Václav i rada jeho Husa žádali, aby své učení písemně podal, tak jak toho od něho doktoři theologie žádají. Hus na to, že chce spisy své položiti tudyž před radou královou, však tak, aby se jako on tak strana protivná zavázali ku stejné pokutě, totiž upálení, on, když v jeho spisech blud dokáží, oni, když nedokáží. Toho se doktoři ulekli a žádali za dovolení, aby směli vystoupiti a uraditi se; načež vstoupivše zase před královskou radu za odpověď dali, že chtí jednoho za sebe na ten závazek vydati. S tím však Hus nebyl spokojen, řka k nim: „Poněvadž všickni

společnou rukou proti mně jedinému stojíte, ješto já jiného žádného na svou stranu nepotahuji, tedy musí i trest upálení padnouti buď na mne jednoho, nebo na vás na všecky." To když radové královští slyšeli a poznali, kterak těžko jest, zde platný rozsudek učiniti, pravili prý k oběma stranám, aby hleděli se srovnati mezi sebou v pokoji, a tak je propustili.

Těmito a takovými skutky rozdvojení v Čechách počaté nejen utužilo se, ale i nenapravitelným se stalo. Na universitě Pražské od vystěhování se Němcův přestaly sice strany národní, však se za to utvořily náboženské strany.

Hus ve klatbě papežské

1412.

Pražské duchovenstvo vidouc, že v Čechách nic pořiditi nemůže ani při světské ani při duchovní vrchnosti, neboť arcibiskup Albík choval se ke všemu tomu netečně, uzavřelo, obrátiti se znova k samému papeži. I složili novou stížnost do Říma toho obsahu, že odpustky proti Ladislavovi, králi Neapolskému a proti vzdoropapeži Řehořovi vydané, v království Českém od věřících Kristových radostně a s velikou pobožností byly přijaty; že však jistý syn nepravosti, mistr Jan Hus, Viklefista, klíčův církevních potupitel, ku pohoršení lidu i duchovenstva proti oněm odpustkům opovážil se štěkati, a své škodlivé zámysly ve spisech rozšiřovati po rozličných krajinách království Českého, Polského a Uherského, též markhrabství Moravského; čímž veliký počet věřících od poslušenství a jiných dobrých skutků jsou odvedeni. Proto že jest již čas svrchovaný, aby papež povstana přihlédnul k věci opravdově a chránil ovčince svého, do kterého se zuřivý vlk vedral. Tuto svou žalobu poslali jistému knězi Michalovi z Německého Brodu do Říma, zvolivše ho za svého prokuratora při dvoře papežském, aby tuto jejich záležitost při papeži zastával. Tento kněz Michal jmenoval se později jakožto papežský prokurator ve věcech víry de Causis čili po česku Súdný, byl dříve farářem u sv. Vojtěcha v Jirchářích čili Smradařích na Novém městě Pražském, a jsa syn německého horníka v Německém Brodě znal prý se také v hornictví. Dosáhl od krále Václava veliké sumy pen
vav mu, že kleslé hornictví v
zvelebí. Opustiv tedy osadu svo
chářích, počal opravovati hory
nemoha však ničeho svésti nech
a s penězi tajně z Čech do Ří
Nezvolili sobě tedy důstojného
v Římě theologové Pražští, avšak
a prohnaného, neboť penězi z Če
šenými a jinými prostředky, kte
duchovenstvo jemu do Říma pos
se horlivě působiti při apoštolsk
proti Husovi.

Kromě výše řečené žaloby d
peže Jana skrze Michala z Ně
Brodu ještě jiná žaloba z Čech,
tvarování duchovních i tělesn
bezpečenství v Čechách ještě
královských dvořanův osobně k
svému pohnal, jmenovitě pana V
Waldšteina, pana Jind
Lefla z Lažan, Jana příjm
dlo ze Smilkova a jiné, jic
chylnost ku kacířům známa byla

Sotva papež Jan XXIII. usly
rak Jan Hus v Čechách proti
pustkům vystoupil, tuť nebylo p
temu jej pobádati, aby proti Hus
nejpřísněji zakročil. Při jeho dv
sova starší pře vždy ještě nebyl
čena; nyní papež kázal, aby s
němu hned k vrchu práva př
Husovi prokuratoři, kteří se vžd
v Římě zdržovali, zdvihli odpo
tomu odvolávajíce se na budouc
církevní; avšak spůsobením Mic
Německého Brodu byli něk
žaláře uvrženi a jeden z nich, mis
z Jesenice, jenž do Čech uš
sám do klatby dán. Husa čili sp
tel a příznivcův jeho tato rozep
v Římě již na jedenácte set
Florentinských stála.

Na to vynesl kardinal Pe
sv. Anděla, jemuž starší rozep
sova odevzdána byla, na základ
proti Husovi rozsudek těžký a st
kterým předešlá klatba na Husa
avšak nevykonaná, obnovena a
byla, totiž aby po projití šesti
ohlášení rozsudku všickni věřící
ni jídla ni pití nepodávali, s ním
vili, od něho ničeho nekupovali,
mu něčeho prodávali, s ním neo
do příbytku ho nepřijímali, jem
neb vody neposkytovali a všech
milosrdných skutkův k němu ve
soukromě se vystříhali; nejen je

lomácích čili čeledi jeho aby k Božím nepřipouštěli, pod trestem latby na každého, kdožby jinak Když by Jan Hus aneb tovaryši acet dní v tomto trestu setrvali obrátili, má tato klaba ode všech v kostelních znova býti stížena o- im v kostelích každou neděli a a při tom mají se svíčky rozsví- a zem vrhati. Potom kdežbykoli neb tovaryši jeho zdržovali, v stě, městečku, vsi nebo hradě ki dlouho, pokud by tam byl, i ěšté den po jeho odejití služby ti zastaveny. Kdyžby k novému iutí i pak ve 12 dnech se ne- má taková zápověď služeb Bo- tě jednou býti obnovena, tak aby tí jeho z místa ještě tři dni tr- kterýžto čas nemá svátostmi býti áno, krom večeře Páně nemoc- služby Boží mají se při zavřených držeti, a vyobcovaní z církve nich býti vzdáleni. Kdyžby pak té klatbě zemřel, nemá míti cír- pohřebu; pakliby však předce po- yl, aby zas byl vyhrabán.

tuto klatbu od kardinala Petra vyšla také hned následkem no- ob od Michala z Německého Bro- ných od samého papeže bulla Husově, beze všeho slyšení stra- vy, a to taková, aby se nikdo ioval, Husovu kacířství nadržo- jej samého podporovati, nýbrž věřící jali, k soudu arcibiskupa o neb biskupa Litomyšlského neb aby jej sami soudili a u- ále aby kaple Betlemská byla a s zemí srovnána, by vní ka- doupě míti nemohli, poněvadž dlivé učení se rozsévalo a odtud nožství věřících zprzněno kacíř- příznivcích Husových, jež tentýž Německého Brodu zejmena u- zeno jest, aby byli napomenuti, ve 30 dnech se neobrátili a ne- i, že mají býti v klatbě a ve 40 se osobně v Římě před apo- stolicí mají postaviti.

tyto dvoje klatby do Prahy při- otivil se král Václav ohlášení říši své, jakkoli mu to proti my- Takové hovění dodalo Husovým ům smělosti, že si umínili, tím k jejich vykonání se přičiniti. dle obsahu těchto bull nastou- , byl interdikt čili zastavení služeb Božích v celé Praze, pokud se Hus ve městě zdržuje. Již však, nežli k ohlášení interdiktu přišlo, ukázali se Pražští Němci především ochotní, aby dle papežova přikázání samého Husa zajali. S vědomím konšelův Staroměstských, jak známo, posud větším dílem také Němcův, sebral se jich o samém posvícení dne 2. října 1412 hlučný houf v oděnní, s meči, samostříly, sudlicemi a jinou zbraní, a vedl je nějaký Bernart Chotek, rozený Čech. Táhli ku kapli Betlemské, kdež právě Hus kázal, a chtěli jej tudy zajmouti; než lid na kázání shromážděný ač bezbranný s takovou prudkostí se jim k obraně postavil, že musili všickni s velkou hanbou spěšně pryč utíkati. Když se jim tedy předsevzetí takové nepodařilo, radili se s konšely na radním domě, jak by mohly druhý rozkaz papežův, aby se Betlemská kaple pobořila, vykonati. Konšelé nemohouce jinak museli se velké obce o to tázati, a svolavše ji, skrze rodilého Čecha, jménem Holubáře, se jí tázali, zdali s tím srozuměna jest. A však sotva se lidé dověděli, oč se jedná, strhl se takový nepokoj a chystal se takový odpor po vší Praze, že si Němci o své vůli toho učiniti nedůvěřovali, a tak své choutky mimo se pustiti musili.

Tím přísněji počínali sobě tedy větší počet farářův Pražských při zachovávání interdiktu mezi tím ohlášeného. Téměř ve všech kostelích, kromě na Vyšehradě, staveny jsou služby Boží, novorozeňátka zůstávala beze křtu, mrtví bez pohřebu kostelního, i neposluhováno svátostmi naprosto nikomu, pokud Hus v Praze se zdržoval. Avšak králové dvořané sebravše se, kdež mrtvé zvěděli, proti vůli starších pochovávali je. A bylo o to po vší Praze veliké bouření. Jan Hus neohlížeje se, jako před tím, nic na klatbu papežskou ani na zastavení služeb Božích, sepsal nový traktat o tom, v němž se od papeže na samého Krista, jakožto nejvyššího a nejspravedlivějšího soudce odvolával, což mu však nic neprospívalo, tak jako slavná disputace učeného mistra Jana z Jesenice, jehož před tím prokuratora v Římě, kterou na universitě dne 18. prosince držel, a v níž se snažil dokázati, že klatba na Husa vydaná, nemajíc základu v právě, jest neplatná.

Brzo ten interdikt krále Václava omrzel, a když se v lidu nepokoj vždy povážlivěji zmáhal, tu dal Husovi oznámiti žádost svou, aby na některý čas

Prahu opustil, a že on, král, o smíření jeho s kněžstvem se postará, aby dnův jeho vyhnanství ukráceno bylo. Jan Hus neprotivoval se této žádosti králově, rozloučil se se svými přátely a s dvorem královským, a opustil Prahu ještě před počátkem adventu na počátku měsíce prosince 1412. Žeby pře jeho tak brzo urovnána býti mohla, jak ho král těšil, tomu ovšem nevěřil.

Odstoupení arcibiskupa Albíka, zvolení Konrada z Vechty. Pražská synoda. 1412—1413.

Arcibiskup Albík z Uničova pro své chování upadl nyní v nevoli jak u papeže a všeho kněžstva, tak u vlastních služebníkův svých. U papeže a kněžstva proto, že proti Husovi a přátelům jeho nic opravdivého před se nebral, a jenom jalovými prostředky obě strany uchlácholiti chtěl, u služebníkův svých, manův a rytířův, že byl skoupý a neužilý. Vida, ana se bouře stahuje nad hlavou jeho, znechutil si důstojenství svého tak mocně, že se ho ještě, než rok 1412 minul, hleděl zbaviti. K tomu cíli smluvil se tedy, co Němec zase s Němcem, s Konradem z Vechty, biskupem Olomouckým, o postoupení arcibiskupství Pražského, a také mu hned i všecky arcibiskupské statky odevzdal, nečekaje ani, až papež k tomu své svolení dá. Králi Václavovi byla ta změna vhod, neboť Konrad z Vechty zastávav při jeho dvoře po drahně let úřady nejvyššího mincmistra potom královského podkomoří, a jsa od r. 1408 biskupem Olomúckým, ode dávna jeho zvláštní přízně požíval.

Papežské potvrzení Konrada z Vechty dalo však na sebe až do července 1413 čekati, proto že si král Václav přál, aby jeho od nejdelšího času nejvěrnější služebník, přední rada a kancléř, Václav z Buřenic, patriarcha Antiochenský a probošt Vyšehradský, uprázdněné biskupství Olomoucké dostal, a své probožství Vyšehradské odstouplému arcibiskupovi Albíkovi postoupil. Konrad z Vechty, spravovav již od prosince 1412 arcibiskupství Pražské co administrator, byl teprv 17. července 1413 na ně skutečně nastolen, Albík z Uničova pak nazýván byl arcibiskupem Caesarienským a kommendatorem proboštství Vyšehradského, a žil v soukromí ještě až do r. 1427, vystavěv si v kostele Panny Marie na na starém městě Pražském skvo tický náhrobník s mnohým cí jejž však husité ještě před jeh kazíce ozdoby Pražských kostelů ženské a blouznivé přepiatosti t řili.

Papežskou klatbou a vypuzen Husi z Prahy byl národ Český již leko pobouřen, že i nejvyšší zemští viděli se přinuceny, těchto ních sporů sobě všímati a svou mocí předcházeti zlé, které z toho království hrozilo. I ssedše se ze nové v Praze o suchých dnech v 1412, aby zahájili jak obyčejně soud zemský, radili se dle žádost královy o té otázce, kterak by staviti hádky mezi kněžími, od vzniklé, vyhladiti zlou pověst, o Češích v cizině roznášela, a zemi opět pokoj a svornost. Úča v těch poradách biskupové K Olomúcký a Jan Železný L ský osobně, Hus pak z venkova obou stran podali svá zdání píse zavřeno jest, aby provincialní pod správou obou biskupův byla na kteréž by se o výše řečených o o zastavení hádek kněžských a o jení země jednalo. Král Václav liv to uzavření, sám se o svolán venstva koruny České postaral, na den hromnic, 2. února 1413, ského Brodu k té synodě se leno jest toto malé, arcibiskupovi jící město blíž Prahy z té příčí tam i Hus přítomen býti mohl, bylo obávati se velikého pohorš pro interdikt k osobě jeho vázaný

Avšak synoda nesešla se v Brodě, nýbrž v Praze dne 6. ú dvoře arcibiskupském na Malé s nebyl na ní ani Hus ani Litomyš skup Jan Železný. Husa zastupov Jan z Jesenice. Obě strany p svá zdání písemně, kterak by pok mi opět mohl býti navrácen. Š z Pálče a Stanislav ze Z byli v čele strany papežské, i po zdání v několika článcích, jak by Hus a jeho strana s nimi srovn proti tomu zcela opáčného zdání b a zas jiné rady dávali a žádosti jež by strana protivná vyplniti mě zujíce hlavně k tomu, že nikterak usvědčeni o nepravdě svého učení, strana papežská především o to s

diti měla, aby Český národ vyveden byl z nářku kacířství. Biskup Litomyšlský, Jan Železný, poslal své návrhy k synodě dne 10. února 1413, jimiž žádal, aby byl na universitě ustanoven místo-kancléř, kterýžby měl právo, bludy mistrův a jiných údův university vyhledávati a trestati, aby se zapovědělo kázati lidu o věcech, které jenom na universitu náležejí, aby mistru Janu Husovi a přátelům jeho nebylo již naprosto dovoleno kázati, a všecky knihy v jazyku českém od nich sepsané aby byly potupeny a zničeny, a co toho více bylo. Tak již nyní zdvihl se odpor proti knihám v národním jazyce psaným, a to od samého Čecha, a tato nechuť k českým spisům vzrostši potom u cizozemcův v pravou šílenost stala se nám potom po všecky věky osudnou. Všemi těmi rozdílnými návrhy byla věc, o kterou se jednalo, ještě více zapletena; náčelníci obou stran, Štěpán z Pálče a Stanislav ze Znojma, potom Hus a Jan z Jesenice odpovídali sobě bez konce, ovšem všecko písemně, a synoda Pražská rozešla se potom zase beze všeho účinku.

Vypovězení professorův theologie z Čech. Obsazení rady Staroměstské s polovice rodilými Čechy.

1413.

Král Václav ještě se nedal odstrašiti tímto nezdařeným pokusem, aby sobě ještě jednoho nevážil. Ustanovil kommissí čtyř členův, kteřížto byli odstoupliý arcibiskup Albík, mistr Zdeněk z Labouně, probošt u Všech Svatých, Jakub, děkan kapituly Vyšehradské a mistr Křišťan z Prachatic, farář u sv. Michala a toho času rektor university. Těm dal král plnou moc, aby všemi způsoby přivedl obě strany opět ku svornosti a k pokoji. Tato kommisse dovedla nejprv toho, že obě strany slíbily přestati ostře na její výpovědi, a to pod pokutou sta kop grošův Pražských a pod vypovězením z království Českého. Potom jala vyjednávati s nimi po několik dní v radě mistra Křišťana na jeho faře atomichalské na Starém městě Pražském. Mistr Zdeněk z Labouně byl předsedou. Avšak hned při formulování prvního článku naskytly se neodolatelné nesnáze, a dva dni hádali se bez prospěchu. Třetího dne ani Štěpán z Pálče ani doktoři jeho strany nepřišli, vinice kommisí ze slabosti a strannosti. To krále Václava již nanejvýš dopálilo, a vykonal trest na údech strany papežské, kterému se byli sami podvolili, ssadiv totiž všecky čtyry professory theologie na universitě s úřadu a vypověděv je veřejným dekretem navždy z království Českého.

Mistr Stanislav ze Znojma, někdy Husův učitel a přítel, nyní protivník jeho, odebral se do Jindřichova Hradce, kdež u pana Jana mladšího z Hradce ochrany požíval, avšak brzo na to umřel. Štěpán z Pálče zas jsa přinucen z Čech odejíti, nesměl od té doby své vlasti více spatřiti, a objevil se teprv zas na církevním sněmu v Kostnici, kdež byl hlavním svědkem proti Husovi. Ostatní dva vypovězení professoři byli mistři Petr ze Znojma a Jan Eliae z Nisy.

Vypovězením těchto čtyř předních professorův fakulty theologické utrpěla strana katolická v Praze nenahraditelnou ztrátu. V ty časy však spadla i na Pražské Němce neočekávaná pohroma. Od druhé polovice 13. století, co Němci nynější Staré město Pražské opanovali, svou obec z Poříčí do něho přenesli a svého vlastního městského práva užívali, měli také až dosud v radě městské panství rozhodné, tak že se v ní všecko německým jazykem konalo a vyřizovalo. Čechové si na takovou výhradní nadvládu jejich již od časův císaře Karla čím dál tím více stěžovali. Nicméně byli až dosud konšelé větším dílem Němci, tudíž nepřátelé strany Husovy, proto že netoliko v církvi roztržky činila, ale také o práva národu Českého stála. Viděli jsme to, jak se ti konšelé dosud k Husovi a k lidu českému Husovi příchylnému chovali. Vynikal pak toho času mezi nimi obzvláště jistý Jan Oertl, kterýž co purkmistr spolu s jistým Čeňkem, soukeníkem, roku 1410 dne 24. ledna mistra Zdeňka z Labouně, krále milce, z neznámých příčin skrze místorychtáře a jednoho písaře městského a znamenitý počet ozbrojených drábův nenadále v domě kanovníka kustosa Jana od sv. Víta dal přepadnouti, zatknouti, za bílého dne všemi ulicemi jako zločince na radní dům vésti a

do obyčejného vězení pro zloděje a jiné zločince vsaditi. Měltě v tom tehdáž také arcibiskup Zbyněk ruku svou, kterýž druhého dne mistra Zdeňka dal vyšetřovati a mučiti. Z toho povstala rozepře dlouho trvající mezi radou městskou, arcibiskupem a universitou. I král Václav tou věcí dotknut byl. Zdá se pak, že se král Václav nyní následkem této události viděl pohnuta, vydati dne 21. října 1413 rozkaz takový, aby se mu pokaždé, když by se rada Starého města Pražského obnoviti měla, předkládala jména 25 měšťanův Čechův a 25 Němcův, z nichž pak 18, to jest, z každého národu po devíti, za konšely usazovati neb potvrzovati bude. Tak král Václav v tom slušné opatření učinil a aspoň jakousi rovnoprávnost ve městě zavedl, ač se obyvatelův Čechův zajisté nerovně více nežli Němcův počítalo. Po dvanácti dnech, 2. listopadu, kázal král Václav výše řečeného Jana Oertla a soukeníka Čeňka na Staroměstské radnici stíti.

A jako napořád ve všech královských městech Němci vládu a vrch měli, od ní upustiti nechtějíce, Čechové pak s nimi stejná břemena nesouce tolik práva k sobě potahovali, kolik jim toho slušelo; počaly se proto různice po celém Českém království, ve kterých Němci všemi způsoby nad Čechy se vymstívali, kacířův a jiných jmen jim dávajíce, kdekoliv to bezpečně učiniti mohli. Nejzuřivěji pak mezi všemi venkovskými městy němečtí horníci v Kutné Hoře sobě počínali. Šlo pak téhož roku 1413 v neděli po sv. Jakubě něco horníkův na posvícení do Malína, městečka českého opodál Hory ležícího, a z nich někteří v polích na lusky šli. I sehnali je z těch polí hospodáři Malínští, jichž ten hrách byl. Ti pak horníci šli do Hory a přivedli s sebou několik tisíc hornického lidu zuřivého, který to městečko Malín obstoupil a zapálil. Kdož uteci chtěli z ohně, byli od horníkův zabiti, a kdož neutekli uhořeli, a mnoho mužův, paní i panen zadusilo se v pivnicích. Od těch dob Malín po mnohá léta pust ležel, a podnes toliko jest vesnicí. Kněží v Praze o tom ohavném zločinu Horníkův lidem s velikou žalostí na kázaní pravili. Však nedlouho potom ti zpupní Horníci ještě horších věcí provozovali, jakž na svém místě povědíno bude.

Mistr Jan Hus káže na venk

1413—1414.

Vzdálením Husovým a výše ř professorův theologie z Prahy, ted hlav a náčelníkův obou stran dos sobě brojících, byl v Praze mír ov na cko obnoven, avšak nikoli do bu sti pojištěn.

Hus vycházeje z Prahy na měsíce prosince 1412 poručil své lému učenníku Havlíkovi, aby val úřad jeho v kapli Betlemské, i se do jižních Čech k svému pí panu Janovi staršímu z Ús rýž pocházel z jedné větve slavné Vítkovicův, a okolo řeky Lužni statky měl. Tam pod ochranou tě nejvíce trávil svůj čas na tvrzi je zím Hrádku, kterýž někdy stá daleko Sezimova Ústí na východ toka od Chýnova tekoucího, kde p mlýn Kozský jméno jeho připomíná tuto dost prázdné chvíle sepsal Ja na Kozím Hrádku nemalý počet nejlepších knih v jazyce latinském; složiltě tam svůj latinský „o církvi", své spisy proti Štěpá Páliče a Stanislavovi ze Znojma, v své české Postilly, svůj spis o sv pectví a mnohé jiné traktaty. V mě Sezimově Ústí sepsal krátké naučen sťanské, kteréž k dobrému svých bý posluchačův dal na stěnách kaple B ské napsati, a to bezpochyby za prvního tajného navrácení se do P neboť zdržoval se tu v Betlemě od roku 1412 až do velkonoc r. 1413, v se neukazuje. Ostatně si z venk přátely svými v Praze stále dop zvláště s tehdejším rektorem univ mistrem Křišťanem z Prach Z těchto jeho psaní nejlépe jeho sm se poznává. Psaltě pak mezi jinými „Radu theologické fakulty, i kdybyc již před hranicí pro mne připraveno mocí Ježíše Krista nikdy nepříjmu; fám, že smrt dříve buď mne neb tyt protivníky (totiž Páliče a Stanislav pravdy do nebe anebo do pekel p než bych já s jejich výroky soul Neboť vím, že dříve podle zákona K va pravdu vyznávali, avšak z bázl k lichocení se papeži a ke lži obr jsou." Na jiném místě: „Ačkoli ne prosaditi pravdu, aspoň nechci nepřá pravdy býti a do smrti chci při ní

jak Bůh jemu běžeti dopouští;
dobře umříti, nežli ve zlém
est smrti nemá se hřešiti; tento
osti skončiti, jest tolik, jako vy-
neřesti; kdo pravdu mluví, hla-
naráží; kdo se smrti bojí, ztrácí
i života; nade vším zvítězí
laženi jste, když vám lidé zlo-
pravda: to jsou moje základy
kterými se posilňuje duch můj,
tatečný naproti všem protivní-
ly." Ještě na jiném místě psal:
lé pověsti krále a království,
rál bude dobrý a obyvatelé krá-
iou-li dobří, což nám? Však Kri-
putoval se svými vyvolenými v
otupě pravě k nim: do chrámu
rás pouštěti a ubíjeti vás bu-
ce zavděčiti se tím Bohu, bu-
u lidu v ošklivosti pro jméno
a příbuzní vás zaprou a zradí,
t více, nežli trpěti od Stanislava
Vedle spisování nedal sobě
y lidu nekázal, a lid z celého
ému se scházel, aby ho poslou-
aje na překážky, které mu byly
eré strany kladeny. Husovo o-
obení v těch stranách okolo
města Tábora bylo také příči-
a za nedlouhý čas nové samo-
nisko husitství vzniklo, ba že
rodek zvláštní a to nejvýstřed-
y Táborův.

pak, že Hus ještě několikkráte
Hrádku do Prahy na zapřenou
kud se pak pokaždé uhnul, jak
mnost jeho prozrazena byla. Asi
1414 umřel však jeho ochránce,
starší z Ústí, a Hus, chtěje
svým býti více na blízku, přijal
rálova milce, pana Jindřicha
Lažan, a přestěhoval se na
Krakovec blíž Rakovníka,
panu Leflovi po panu Jírovi z
šž Královu milci, a synu jeho
držení dostal. Tu jsa na Kra-
žděl do městeček a do vsí kázat,
kde zvěděl o posvícení neb kte-
u, tam jel; a kudyž se kolivěk
m po něm lidé v zástupích šli a
rozích ze všech stran k němu se
kž i samo vyhnanství Husovo
napomáhalo k rozšíření nauky
rajích země České.

Mistr Jeroným Pražský v Polště a na Litevské Rusi.

1413—1414.

Touž dobou, co Hus musel opustiti Prahu, vzdálil se také zas odtud přítel jeho, mistr Jeroným Pražský, a to bezpochyby z vlastního úmyslu, aby učinil zadost své chuti k cestování, avšak také aby zasadám svým a Husovým také v cizině k rozšíření pomáhal, ačkoliv ho dosud na podobných potulkách proto téměř všude jen samé protivenství potkávalo. Na tuto svou poslední větší cestu vydal se r. 1413 prý na výslovnou žádost krále Vladislava Jagajla Polského a Vitolda, velkého knížete Litevského, do Polska a na západní, litevskou Rus. O jeho návštěvě při královském dvoře v Krakově psal Albrecht, biskup Krakovský, z Krakova dne 2. dubna 1413 Václavovi z Buřenic, patriarchovi Antiochenskému, do Prahy: „Přišel sem (Jeroným) osobně, prvního dne ukazoval se s bradou zarostlou, druhého byl však oholen, měl na sobě župan, červenou kamizolu, kápi na hlavě a šedivou kožešinu, a tak nádherně přistrojen jako šlechtic postavil se před krále Vladislava, královnu, knížata, vojvody a množství zemských pánův. Ačkoliv se zde jen málo dní zdržoval učinil svými řečmi takové pobouření myslí ve kněžstvu a v lidu obecném, že podobného od lidské paměti nebylo vidáno. Však země naše Polská, píše biskup Albrecht ústěpačně dále, zdá se býti příliš tvrdá a suchopárná, aby přijala takovéto semeno a z něho plod přinášela, proto že náš prostý lid učení takového filosofa chápati nemůže, a mnohem méně země Litvínův a Rusův." Z Krakova doprovázel mistr Jeroným velkého knížete Vitolda do Litvy a na Rus. Tu ho nejvíce zajímaly slovanské služby Boží, v nichž podle obřadu řeckého večeře Páně pod obojí spůsobou se podává; proto všude pilně navštěvoval ruské církve, zachovával jejich obřady a pravoslavné Rusy za dobré křesťany vyhlásil. Poněvadž pak v těch zemích již tehdaž působením Polákův katolická církev rozšiřovati se počala, a již tam po větších městech také byly kláštery poslušenství Římského, velice se naň za to zejmena Minorité ve Vitebsku potom ve Pskově horšili, že řeckou církev vychvaluje, tak že ho proto

i biskup Vileňský napomínati musil. Co učený Čech požíval ostatně mistr Jeroným veliké vážnosti v těch stranách slovanských, a veliký kníže Vitold, jak se zdá, radil se s ním o záležitostech obou církví, řecké a římské, jak by se ta nekonečná nesvornost mezi nimi přetrhnouti mohla.

Přípravy ke všeobecnému církevnímu sboru v Kostnici.

1414.

Nezdaření se církevního sněmu Pisanského r. 1409, proto že účelu svého nedosáhl, ba ještě zvolením třetího papeže zlý stav církve ještě zhoršil, zbudilo v celém západním křesťanstvě tím větší touhu, aby se předce ještě nový sbor sešel, kterýby uměl nalezti cesty, kterak by se stav církve napraviti mohl. Sigmunt, král Uherský a nyní také král Římský, poznával, že nyní především on k tomu jest povolán, aby v té věci něco učinil; i podrobil se té úloze odhodlaně, rázně a vytrvale, což se mu také vůbec za největší zásluhu pokládá. Dne 30. října 1413 umluvil se s papežskými posly ve vsi Vigludu, nedaleko města Lodi v Lombardii, o svolání nového valného sboru čili sněmu církevního ke dni 1. listopadu 1414, a to nikoli v Italii, nýbrž v Kostnici čili Konstancii, městě německém, kteréž leží při jezeře Potamském na rozhraní zemí italských a německých. Papež proti tomu místu se vzpouzel, mysle, žeby v některém městě italském pro osobu svou více bezpečnosti užil. A však král Sigmunt neohlížeje se na to hned zvací listy ve jménu svém do všech zemí křesťanských rozeslal, konečně také papeže Jana XXIII. k tomu přivedl, že vlastní bullou dne 9. prosince 1413 tento sněm stvrdil, ano sám osobně k němu přijíti přislíbil. Při tom zvaní ku sboru musel se král Sigmunt zvláště také na Čechy ohlednouti, proto že v té zemi nedočkavost obnovy církve byla největší, a že Hus sám vlastní cestou počal se jí domáhati a tím všecky posavadní zvyklosti v církvi nebezpečně podvráceti. Vyjednával tedy král Sigmunt se samým Husem, žádaje na něm, aby se též osobně ku sboru do Kostnice dostavil, a tam zlou pověst Čechův a království Českého před celým světem očistil, nabízeje mu nejen bezpečný průvod ale i pomoc svou, aby tam jeho věc žádoucího konce došla.

I bylo to právě největší přá
sovo, aby před celým křesťanský
tem náhledy své o církvi vyložiti
stávati mohl; proto také bez meš
bez výminky se králi Sigmuntovi
čil, že hotov jest, zachovati se dl
vůle. Pánové Jindřich Lefl
žan, jeho hostitel na Krakovci,
keš Divoký čili Divůček z J
ště, oba dvořané krále Václava a
přátelé, prostředkovali v tomto
vyjednávání s králem Sigmuntem.

Tu hned počal Hus přípravy
své ku koncilium konati. Především
šlo o to, aby s sebou měl příznivé
čení z domova o jeho pravověrnost
děv, že arcibiskup Konrad svola
stvo své k synodě na den 27. srpn
do Prahy, odebral se tam také z K
ce. Již den před prvním zasedáním
dy, 26. srpna, dal přibiti listy v
latinském, českém i německém na
kolleje university, na hlavní chrám
Víta a jiné kollegiátní a farní k
též na brány a fortny královského
domu arcibiskupova a jiných vzne
knížat a panův v městech Pražských
rými dával všem a vůbec návěští,
by jej chtěli nějakým bludem neb
stvím viniti, aby to při koncilium v
nici, kamž se v brzce odebrati mín
zali, že hotov jest státi před arcibis
i před valným sborem všeho k
stva, a odpovídati z víry své, a
v bludu postížen, utrpěti za to ná
pokutu; a když by nikdo k tomu
našel, aby mu na to písemné vysv
dáno bylo.

Nastal den zahájení synody, arci
se svým duchovenstvem byli v arcib
ském dvoře v Menším městě Pra
shromáždění; i sebral se Hus se
přátely, zejmena se svým prokura
mistrem Janem z Jesenice,
s mistry Šimonem z Tišnova,
kopem z Plzně, Janem z Př
mi a jinými, a postavili se v nyně
sefské ulici, kde byla přední brá
arcibiskupova dvora. Jan z Jese
tloukl na vrata, žádaje přístupu b
mému mistrovi Husovi nebo sobě j
jeho prokuratoru, aby mohl státi
arcibiskupem a synodou, a tu vše
zeptati, zdali kdo dle onoho proh
Husova míní učiniti.

K němu vyšel ven panoše Old
Šváb ze Švabenic, maršálek
arcibiskupova, a odpověď dal, že

arcibiskup s kněžími sedí v radě o důležitých věcech královských, pročež že nyní přístupu míti nemůže. Jan z Jesenice dal tudyž hned před vraty arcibiskupovými na ulici od veřejného notara university sepsati vysvědčení, že jemu u přítomnosti přátel Husových vstoupení do synody odepřeno bylo.

Hus pak šel a nové ohlášení přibil na vratech královského hradu, žádaje krále, královnu a nejvyšší úředníky zemské, aby mu vydali písemné vysvědčení, že ho arcibiskup ve schůzce duchovenstva neslyšel, a oznamuje všem nově, že se míní odebrati do Kostnice, a každému tam ze všeho, z čeho by viněn byl, odpovídati. Tu se postarali někteří pánové dvoru královského, že se Husovi přece žádaného písemního vysvědčení dostalo. Sešli se totiž o tři dní později, 10. srpna, v domě pana Petra Zmrzlíka ze Svojšína, který stával někdy na místě nynější Kopmanské zahrádky na blízku kostela sv. Jakuba ve Starém městě Pražském, kromě pana Petra pánové a rytíři Vilém z Wartenberka a ze Zvířetic, Petr, syn jeho, Hlaváč z Rosova, Václav ze Lnář, Oneš z Mukovic, purkhrabí na Lichtenburce, Štibor z Bohdanče, Vilém z Dubova a jiní někteří, kteří do své schůzky také kněze Mikuláše, biskupa Nazaretského a inquisitora arcibiskupství Pražského, pozvali. Tu učinil k němu též přítomný mistr Jan z Jesenice na místě Husově otázku: zdali ví do mistra Jana Husi nějaký blud neb nějaké kacířství, aneb zdali Hus při úřadě jeho inquisitorském z nějakého bludu obžalován byl? K tomu dal biskup Nazaretský za odpověď, že sice mnoho a častokráte s mistrem Janem Husem mluvil, s ním také jedl a pil, při jeho kázáních býval, a také mnohé rozpravy s ním měl o rozličných předmětech ze svatého písma, ale nikdy žádného bludu ani kacířství při něm nezpozoroval, nýbrž to shledal, že jest ve všech svých slovích a skutcích muž pravý a katolický; také co on mistra Jana Husa zná, a co jest v tom úřadě jakožto inquisitor kacířův, že Hus nikdy od nikoho nebyl z bludu neb kacířství u něho viněn, ani co toho naň ukázáno. Jan z Jesenice dal hned toto vyznání od veřejného notáře ve spis uvésti, a biskup Mikuláš, o čemž ústně byl vyznal, také dal na to písemní vysvědčení. To šlo tedy snadně, však těžší bylo jednání s arcibiskupem. Mistr Jan Hus rád jsa z prvního dobrého výsledku, psal o tom hned druhého dne, 1. září 1414, králi Sigmuntovi, děkuje spolu za milost královskou jemu proukázanou, a prose o to jediné, aby v Kostnici nebyl souzen podtají, ale aby u veřejném slyšení skoumán jsa mohl tam vyložiti pokojně a bez překážky učení své; doložil, že sice ví, jak těžké protivenství ho čeká od nepřátel, ale že hotov jest, bude-li potřebí, podniknouti také smrt za uznanou pravdu.

Dne 7. října 1414 měli zeměští pánové schůzku, ve které i arcibiskup Konrad byl přítomen. Hus poslal k té schůzce písemní žádost, aby arcibiskup od pánův byl otázán, ví-li naň nějaké kacířství? kdyžby věděl, že chce hned napřed zde v Čechách z něho se spraviti aneb trest trpěti, neví-li, aby mu o tom dal písemní vysvědčení. Arcibiskup dal za odpověď, že on sám neví naň kacířství žádného aniž jemu viny dává; ale že jej viní papež, pročež aby se před ním spravil. Také Husovi na to arcibiskup sám od sebe vysvědčení nedal, nýbrž toliko pan Čeněk z Wartenberka, nejvyšší purkhrabí, pan Boček z Kunštatu a pan Vilém z Wartenberka o odpovědi arcibiskupově v listu ku králi Sigmuntovi svědčili, jinak také za Husa u Sigmunta se přimlouvajíce.

Hus obdržev tento list vyzdvihl si ještě dva výpisy z knihy statut university, aby jich ku své obraně na sboru Kostnickém použil, a na to v málo dnech z Prahy zpět na Krakovec se odebral. Kněží si tenkráte v Praze jeho přítomnosti nevšímali, proto že nikde veřejně nekázal. Král Václav, královna Žofie i celý dvůr královský klonili se více nežli kdy k jeho učení, a oba králové, jak Václav Český tak Sigmund Uherský, poručili ho do ochrany třem českým pánům, kteří se o bezpečnost jeho osoby jak na cestě do Kostnice, tak i na koncilíu samém měli starati. Přední mezi těmi pány byl pan Jan z Chlumu příjmím Kepka, z rodu slavných později hrabat Slavatův, jenž se svými třemi bratřími dotud v nedílnosti držel dědictví své, totiž hrady Chlum a Košumberk v Chrudimsku, pět jiných tvrzí, dvě městečka, Luže a Jeníkov, a též asi 30 vesnic. Druhý pán byl Václav z Dubé a na Leštně, synovec někdy znamenitého Ondřeje z Dubé, nejvyššího sudí. Oba tito pánové bojovali ještě minulého roku na straně krále Sigmunta

proti Benátčanům, a když se nyní do Čech vraceli, dostali od Sigmunta nařízení, aby Husa provázeli. Třetí pán byl Jindřich z Chlumu na Lacembok, kterému se zkrátka jen Lacembok říkalo. Byl to synovec pana Jana z Chlumu.

Tak se připravoval mistr Jan Hus na cestu do Kostnice, kterou nic méně na svůj vlastní, nikoliv na královský neb zemský peníz konal; přispěli mu ovšem přátelé a ctitelové jeho jen dobrovolnými pomůckami, však v takové hojnosti, jak si jen sám přáti mohl. Jako on, tak i jeho nepřátelé a protivníci silně a pilně do Kostnice se strojili. Však jich sám Hus byl vyzval, aby své žaloby naň u sboru přednesli; proto také nemeškali připravovati všecko, čehokoliv k zavedení a líčení pře proti němu zapotřebí bylo. Kdokoli proti Husovi nějaké svědectví dáti uměl, byl volán, pod přísahu vzat, a výpověď jeho zapisovala se. Sepsání všech těch svědectví dostalo se Husovi v přepisu ještě před odjezdem přátelskou rukou na hrad Krakovec, tak že tam ještě pokdy měl, napsati k nim své odpovědi a poznámky proti nim. Na zapravení útrat při nastávajícím vedení pře uložilo sobě duchovenstvo České i moravské zvláštní daň, ježto celá sebrána byvši odevzdána jest Janovi Železnému, biskupovi Litomyšlskému, kterýž se sám osobně také do Kostnice vybíral. S ním pak jeli pánové všelikému hnutí, kteréž Hus spůsobil, nepřející: Půta z Častolovic, Petr Konopištský ze Šternberka, Albrecht z Rabšteina, Rubín z Riesenburka, k nimž se čtyři doktorové theologie z Čech, mezi nimi Štěpán z Pálče, přidružili.

Huse jede ku sboru Kostnickému.

1414.

Den před odjezdem svým z hradu Krakovce, 10. října 1414, loučil se mistr Jan Hus se všemi posluchači a přátely svými v Čechách psaním srdečným. Bylť prý sobě žádal a umínil, kázati jim ještě před svou jízdou do Kostnice, maje zejména jim oznámiti křivé žaloby a svědectví, ježto proti němu vedeny býti mají, a jež má všecky popsány, aby, bude-li v Kostnici odsouzen, nelekali se, vědouce napřed, z jakých příčin a důvodův se to stane. Nyní však že již sotva kdy je uhlídá, neb že již se vypravil na cestu, ačkoliv ještě bez ochranného listu (od krále Sigmunta slíbeného), mezi nepřátely své, jichžto počet že jest větší, nežli někdy proti Kristu vykupiteli; a mezi nimi že vlastní krajané jsou nejhorší. Však že doufá k svému Spasiteli, že skrze své zaslíbení a jejich věrnou modlitbu dá mu moudrosti a statečnosti Ducha svatého, aby nemohli uchýliti jeho na křivou cestu. „Protož milí bratří a milé sestry! (tak psal dále) modlete se snažně, ať mně ráčí Pán Bůh dáti setrvání a ostříci mne od poskvrnění; a jestli k jeho chvále a k našemu prospěchu má smrt má sloužiti, ať mi jí ráčí dáti beze zlého strachu podstoupiti; pakli jest k našemu lepšímu, aby mne vám ráčil navrátiti, i tam i zase veda bez poskvrny, abychom ještě spolu v jeho zákoně se poučili, Antikristových sítí něco porušili, a budoucím bratřím po sobě dobrý příklad ostavili. Již snad více v Praze mne před smrtí neuzříte; pakli věčný Bůh mne vám ráčí navrátiti, tím veseleji se uzříme, a ovšem když v radosti nebeské spolu se shledáme..."

Téhož dne napsal také Hus nejmilejšímu žáku svému, mistru Martinovi, psaní zavřené, jehož se nemělo dříve otevříti, než kdyby úplná jistota o jeho smrti došla. V psaní tom oznámil mu poslední vůli svou, dávaje mu křesťanské naučení, jak by měl život svůj spravovati.

Dne 11. října 1414 vsedl mistr Jan Hus na kůň, a jel ke koncilu, ačkoliv ochranného listu od krále Sigmunta ještě neměl, spoléhaje se na průvod svůj jemu od králův daný a na pojištění bezpečenství všem ku sboru jedoucím jak od říše tak od papeže dané. Pan Václav z Dubé a pan Jan z Chlumu byli mu pronatím se svou čeledí dostatečnou ochranou; pan Jindřich z Chlumu, řečený Lacembok, jak se zdá, teprv v Kostnici za ním se dostavil. Mimo to jeli s Husem mistr Jan z Reinšteina řečený Kardinál, farář v Janovicích městečku náležitém panu Janovi z Chlumu, který již dříve v příčině Husově k papežskému dvoru jezdíval, potom Petr z Mladenovic, tehdáž ještě bakalář a písař pana Jana z Chlumu, který s mistru Husovi v Kostnici dvojí vypravování sepsal, konečně ještě jiní Čecho

Obrátili se z hradu Krakovce Českému lesu pomeznímu do bývalé če horní Falce, překročili hranice vlasti Tachovem, a přišli do prvního měste

ěmeckého Bernova. Neobyčejná po-
ornost, kterouž lid německý, třebas jen
e zvědavosti, k Husovi obracel, překva-
ila jej, a liboval si v tom, zvláště že
ždycky stál o lásku obecného lidu. Vox
opuli vox dei, to jest: hlas lidu hlas
ožíl, myslil sobě vždycky, hledaje v lidu
odporu v tuhém zápasu s mocí církevní,
o kterého se byl tak rozhodně pustil.
ám psal o své cestě, že v Bernově
o očekával farář se svými kaplany, pro-
e ho, aby k němu zavítal. Když pak do
ho příbytku vstoupil, tu farář hned vel-
ou nádobu s vínem přinesl, se svými dru-
y velmi laskavě poučení Husovo přijal
řekl, že býval vždy jeho přítelem. Po-
om přijel Hus do Nového Města, kde
o prý všickni Němci velmi přívětivě
řijali; i ve Vejdě čili Weidenu
šechno obyvatelstvo z domů svých na-
roti němu se vysypalo. Když přišli do
ulzbachu, hlavního někdy města bý-
alé české Falce, a tam hospodou byli,
ešli se konšelé a starší obecní, a Hus
nim pravil: „Hle, já jsem mistr Jan
lus, o kterém, jak se domnívám, zajisté
noho zlého jste slyšeli. Chtějte se pře-
vědčiti o tom a poznejte mne.“ A mnoho
nimi rozprávěl o svých snahách a svém
mýšlení, což prý oni všechno velmi la-
kavě přijali. Dále přišel Hus cestou do
ersbruku a nocoval v Laufenu,
dež se k Husovi též farář, veliký prý zna-
el církevních zákonův, se svými kaplany
ostavil, a tu s ním dlouhou rozprávku
něl. Nikdež, kamkoliv přišli, nezachová-
ali interdiktu papežského na Husa vy-
aného, a nestavovali služeb Božích; všu-
e se lid sbíhal, podívat se na muže slav-
ého, a když dne 19. října Hus se svým
růvodem do Normberka vjížděl, kde
ž napřed kupci jeho příjezd oznámili,
u bylo celé město vzhůru, a každý chtěl
nistra viděti. O svém pobytu v Norm-
erce psal pak mistr Jan Hus svým přáte-
ům mimo jiné toto: „Nežli jsme se uhosti-
, poslal mně mistr Jan Helvel, farář od
v. Vavřince, list s oznámením, že chtěl
ž dávno se mnou svobodně mluviti. Já
nu odpověděl, aby přišel, a on přišel.
Když pak jsem již psal prohlášku, aby
dokoliv by proti mně něco věděl, k roz-
ravě se mnou se dostavil, tu pro mne
zkázal pan Václav z Dubé, že se
ešli měšťané a konšelové chtíce mne
íděti a se mnou porozprávěti, a hned
sem od stolu vstana k ním sešel. I chtěli
nistři, abychom jen potajmo jednali; já
však jim odpověděl: „Já káži veřejně,
a chci také, aby slyšel kdo chce;“ a tak
jsem s nimi rozmlouval až do soumraku
u přítomnosti radních pánův a měšťanův.
Byl při tom také jistý doktor sv. písma,
z řádu Kartusianův, který mnoho nejapně
mluvil, a pozoroval jsem, že mistru Albertovi, faráři od sv. Sebalda, nelíbilo se,
že měšťané moji řeč chválili. Věřte také,
že jsem se ještě s nikým nepřátelsky ne-
potkal, na každé hospodě dávám hospo-
dáři po desíti prohlášek, a kdekoliv jinde
je přilepuji; také hospodyně všude se
svými manžely velmi laskavě mne přijí-
mají, nikdež se služby Boží nezastavují,
a všickni chválí moje německé prohlášky,
(vydával totiž Hus v Němcích vedle la-
tinských také německé prohlášky o pří-
činách své cesty). Přiznávám se tedy,
že v Němcích není nepřátelství proti mně
větší, nežli při obyvatelích v Čechách.
Pan Václav z Dubé a pan Jan z
Chlumu zacházejí semnou náramně še-
trně a milostivě, a jsou jako hlasatelé
pravdy, čili abych to ještě určitěji vy-
jádřil, jako zastupitelé pravdy, s nimiž
pomocí Boží všechno šťastně pořízeno
bude.“

Pan Václav z Dubé jel z Norm-
berka za králem Sigmuntem na Rýn pro
slíbený ochranný list, Hus pak bral se s pa-
nem Janem z Chlumu a ostatním průvodem
přes Řezno přímo do Kostnice. Na té
cestě předcházel ho jeden biskup Německý
o celý den, i dával všude lidu výstrahu
před ním, povídaje, že Husa v poutech
na voze vezou a dobře střeží, proto že
prý lidi mámí. A když se Hus ku kterému
koliv městu blížil, tu se tím více sbíhal
lid zvědavý, mysle že nějakou podívanou
míti bude; když však Husa spatřil a
slyšel, tu z bludu jsa vyveden tím větší
pozornost k němu obracel. Dne 3. listo-
padu blížil se Hus k městu Kostnici
čili Konstancii, a nesčíslné množství
zvědavého lidu naproti němu z města vy-
šlo; ve hlučném davu vjel mistr Jan
Hus do Kostnice, ani na list ochranný
nečekaje, a obdržel hospodu v ulici Pav-
lově u vdovy řečené Fida. Teprv po dvou
dnech, 5. listopadu, dospěl za ním pan
Václav z Dubé do Kostnice, nesa
s sebou od krále Sigmunta list ochranný
jemu pro Husa dne 18. října ve Špýře
nad Rýnem daný. Tento list psán byl
obyčejným takových listů způsobem, že
totiž král Římský mistra Jana Husa ku
sboru jedoucího ve svou a svaté říše

Římské ochranu přijímá a všem říšským poddaným přikazuje, aby se k němu vlídně měli a jej v pokoji a bez překážky jíti a vrátiti se nechali.

Znamenitost koncilia čili sboru Kostnického.

1414.

Všeobecné koncilium čili sbor vší církve katolické v Kostnici byl mezi všemi podobnými sněmy ve středním věku držanými nejvalnější a nejslavnější, a také co do důležitosti působení svého jistě jeden z nejznamenitějších a nejpamátnějších. Nikdy nevídán jest pohromadě tak veliký počet otcův církevních a duchovních všech hodností, řádův a stupňův ze všech končin světa, a nikdy nesešlo se tolik knížat a pánův světských, aby nádherou svou povýšili slávu oněch zastupitelův církve. Počítalo se zajisté na sboru Kostnickém mimo Římského a Uherského krále Sigmunta a mimo papeže Jana XXIII. 30 kardinálův, 4 patriarchové, 24 arcibiskupův, 150 biskupův, několik set opatův, proboštův, děkanův, kanovníkův, doktorův sv. písma a jiných. Dále se dostavili do Kostnice ač ne v stejné čase 4 němečtí kurfürstové, 24 rozličných vojvod a knížat, 78 hrabat, 676 pánův a šlechticův ze všech zemí. Nebylo v celém západním křesťanstvé panovníka ani svobodné obce, university, a jakéhokoliv duchovního řádu, jížto by neměli svých poslův v Kostnici. Po celý čas trvání sboru nebylo prý sotva kdy méně 50.000 přespolních lidí v tomto jinak nevelikém říšském městě, neboť každý prelát a ještě více každý světský pán měl s sebou valný počet svého komonstva ano i ozbrojených zástupův; k tomu pak se přidružili všelicí obchodníci a průmyslníci jakož i průmyslnice, kteří z té valné schůze lidu těžili.

Kostnický sbor byl v nejrannějších počátcích nového věku první valný sjezd knížat obojího stavu, duchovního i světského, aby zasedli k soudu nad papeži, panovníky a národy, rozhodujíce co nejvyšší soud rozepře, jimiž křesťanstvo v rozličných zemí rozbouřeno a do krvavých válek zavedeno bylo. Tu nejlépe pozorovati bylo, jaký duch tehdejší národy naplňoval, jaké byli povahy, zejmena pak jací výtečníci v samé církvi vedle tehdejších všedních a nemravnělých jejích vynikali.

Účel sboru Kostnického byl světu známý: dělil se na tři díly, první byl sjednocení církve, totiž odstranila trojice papežská, ko zase jeden pravý papež vší církve byl; druhý byl o církve ve hlavě a v údech její totiž všelikě neřesti, které se běh sův do církve vloudily, zní zase vy byly, a aby stav duchovní zase své stojnému povolání lepším způsobe na mnoze potud se dálo, vyhověl Třetí účel konečně týkal se Če totiž aby nauka Viklefova a snah sovy potlačeny byly, proto že cí savadní soustavu církve, jak se ních věkův křesťanských byla v podrývaly a úplný a násilný převr způsobiti chtěly. Ovšem pravda Hus vlastně též ničeho jiného nechtěl, než opravu církve ve hl údech; avšak cestu volil sobě zcel nou a oné cestě protivnou, po kte máhání otcové kráčeli. Oni se dr ho, co ve skutečnosti již v církv deno bylo, považujíce to za základ a umínili při hojení neduhův a n vání nedostatkův v církvi počína tak, aby každý úd její péčlivě a zachován byl, nechtěli ničeho ale jen to, co stojí, pomalu opra při tom chtěli, aby všecko, cokoli k opravení církve stalo, vycházelo zvolna, považlivé a s ušetřením vš měrův a okolností; spoléhajíce se na uznanou od starodávna nejvyš nost církve co celku, jížto v učení křesťanské každý jednotlivý čl svými náhledy a osobním smyslem sto podrobiti se musí. Jedině to vati jest, že otcové, jakkoliv se nikdy jak náleží do skutku a k stati se nemohli, dávajíce tím sam ku snahám opáčným.

Na takových cestách zcela o kráčeli Hus a jeho stoupenci: pr tehdáž množství nehodných údův ztratil Hus všelikou úctu k nejvyš církevní, a jda cestou rozumu o sobě proti té moci právo svo skoumání a posuzování nauky c při tom počínal sobě nad míru s odhodlaně, činil útoky své bez o bez rozpaků na staré ústavy církev razem takovým, že se nic na ztráty v boji neohlížel. Maje ustavičně sta

ní církve ještě za apoštolův před očima, chtěl ji nyní bez povážení, že se okolnosti náramně proměnily, zase nazpět do toho stavu přivesti, a to, co jednou za pravdu uznal, počal z důly v život uváděti cestou převratu a revoluce, vždy hotov jsa, na to i umříti.

Přípravy k zavedení obžaloby proti Husovi na sboru.

1414.

V Kostnici již se hemžili hosté všelikého stavu a řádu z blízka i z daleka, když tam Hus 3. listopadu 1414 přijel. Papež Jan XXIII. také již tu byl, držev již 28. října s devíti kardinaly, mnohými arcibiskupy a biskupy i s celým dvorem svým slavný vjezd do toho sněmovního města. Nebylo tomu papeži příliš volno v duši, když ponejprv spatřil město, v němž všecka jeho nádhera a sláva pojednou konec vzíti měla. Maje tušení toho, co ho očekává, již chtěl zas odvolati, že sbor v Kostnici nebude, chtěje ho do některého italského města přeložiti; avšak kardinalové vědouce o jeho úmyslu, překazili mu to. Při tom však přece nějakou nadějí se kojil, že se na papežském trůnu udrží; myslil totiž, že sbor Kostnický má se vlastně jen za pokračování sboru Pisanského považovati, aby dovršil dílo na onom sboru počaté, totiž aby Janovy dva protipapeže k odstoupení přinutil, jej za jediného papeže všemu křesťanstvu ohlásil, a vedle toho aby kacířství Viklefovo a Husovo zatratil a vykořenil, čímž by oprava církve, podle jeho zdání, dokonána byla. Potom sobě myslil, zůstane-li papežem, že se mu podaří, sbor po své vůli říditi a co nejdřív rozpustiti, jakkoliv často počal teskliv býti, vida přímou opravdovost shromážděných otcův církevních.

Nyní, když v Kostnici již byl, chtěl papež zase otevření sboru protáhnouti, očekávaje bezpochyby na příchod Husův, aby především téhož věc od sboru vyřízena byla. Dne 1. listopadu 1414 měl sbor slavně býti otevřen, on však odložil to na 3. a potom zas na 5. den listopadu.

Hned nazejtří po Husově příjezdu, dne 4. listopadu, šel pan Jan z Chlumu řečený Kepka a pan Jindřich z Chlumu na Lacemboku, kterýž se tuto již také při Husovi nalézal, ku papeži, oznámit jemu, že mistr Jan Hus již se do Kostnice dostavil, a prosit ho za potřebnou ochranu. Papež Jan jsa tomu vděčen, slíbil jim ochotně, že mistru Husovi ničím ukřivditi nedá ani jeho nepokojiti, a byť prý jemu i vlastního bratra byl zabil. Oba pánové potom žádali, aby papež interdikt na Husa vydaný zrušil; on však toho učiniti nechtěl, pravě k nim: „Jakžbych to mohl, vždyť vašinci sami (totiž co byli protivníci Husovi) jsou tomu na odpor?“ Když však mu pánové oznámili, že sám král Sigmunt Husa pod svou ochranu vzal, tu hned papež poznal, že s jednáním proti Husovi posečkati musí, aby snad rychlým a důrazným postupováním v té věci krále proti sobě nepopudil. Tudyž vsedl hned téhož dne pan Lacembok na kůň, a jel za králem Sigmuntem za Rýn do Cách, dav Husovi radu takovou, aby se tiše choval a ve své věci až do králova příjezdu ničeho před se nebral.

Když papež kletbu na Husa vydanou zrušiti nechtěl, tuť by byly musely v Kostnici za všechen čas, co se Hus v tom městě zdržoval, všechny služby Boží a církevní výkony zastaveny býti: toto pováživše při dvoře papežském vyslali soudce papežovy síně a biskupa Kostnického, ovšem teprv 9. listopadu, do Husova příbytku, aby Husovi oznámili, že jakoby na prosby mnohokrát opakované, papežova klatba nad ním na čas jest zdvižena, pročež že může svobodně po městě choditi a také kostely navštěvovati; jenom při velikých kostelních slavnostech aby se viděti nedával pro uvarování všeliké nelibosti. Hus však nepoužívaje takového dovolení, ani přes práh svého příbytku nevykročil, každodenně mši sv. doma četl a vždy jen všeliké řeči sobě připravoval, jež před celým sborem držeti sobě umínil.

Podnikavějšími nežli Hus, ukázali se v těchto dnech nepřátelé jeho. Nejhorlivější mezi nimi byl onen Čechoněmec, kněz Michal z Německého Brodu, již zmíněný bývalý farář u sv. Vojtěcha v Jirchářích v Praze z Čech uteklý, kterýž nedávno byl od papeže na důležitý úřad papežského prokuratora ve věcech víry (de causis fidei) povýšen, pročež také od té doby Michalem de Causis, od Čechův také někdy Michalem Soudným nazýván byl. Také byl tu v Kostnici přítomen onen Pasovský děkan, nyní probošt, Václav Tiem, který roku 1412 co papežův posel ony pověstné odpustkové bully do Prahy přinesl, začež tenkrát od Husa odpustkovým kramářem nazván byl. Nedlouho potom přišli i mistr

Štěpán z Pálče a Jan Železný, biskup Litomyšlský, do Kostnice, majíce s sebou poslední spisy Husovy, jež za příčinou jednání na Pražské synodě r. 1413 skládal. Z jiných starých protivníků Husových byli tu kněz Jan Protiva z Nové Vsi, někdy před Husem první kazatel při kapli Betlemské, starý to svědek proti Husovi hned v rozepři jeho s arcibiskupem Zbyňkem, potom kanovník Ondřej z Brodu, doktor Náz, někdy posel krále Václava při sboru Pisanském, potomní biskup Kostnický, a jistý Angličan Stokes, kterýž před léty byv v Praze Husa a počínání jeho byl potupil. Také někdejší údové university Pražské z cizích národův, kteří se byli vystěhovali, u valném počtu zde v Kostnici se shledali, aby proti Husovi svědčili a k jeho zkáze se přičinili, zejmena mistr Albert Warrentrappe, mistr Jindřich Homberk, Pavel Vladimírovič, doktor práv, jakožto posel krále Polského a university Krakovské mistr Dětřich z Münsteru, od university Kolínské nad Rýnem, mistr Petr Storch od university Lipské a jiných více.

Každá universita v Evropě vyslala byla své nejučenější theology a právníky ku sboru: universita Pražská, ještě nedávno byvší jedna z nejpřednějších učených obcí v Evropě, nyní ovšem z většího dílu jsouc též podezřelá kacířstvím, při sboru nyní nejmenší váhu měla. Za jejího posla platil ovšem Štěpán z Pálče, ačkoliv universita v tom ohledu nic o něm nevěděla; on sám nazýval se vlastně poslem biskupa Litomyšlského, a Kuneš ze Zvole, jeden z nejznámějších advokátův při duchovním právě v Praze, byl poslem arcibiskupa Konrada z Vechty. Universita sama měla za prokuratory a posly své Husovy přátele a průvodčí, pana Jana z Chlumu řečeného Kepku, a mistra Jana z Reinšteina řečeného Kardinala, právníka.

V ten den, 4. listopadu, když pan Jan z Chlumu k papeži šel oznámit jemu příchod Husův, tu již Michal de Causis přibíjel listy po kostelních dveřích v Kostnici, jimž Husa za proklatého a tvrdošíjného kacíře vyhlašoval. Potom se spojil se Štěpánem z Pálče, i skládali oba dohromady žaloby na Husa, uvozujíce je ve známost přítomným kardinálům. Byli oba neunavní horlivci v díle svém a své věci ryčně konali. Majíce všude volný přístup, bez všeliké nesnáze popouzeli
jali mysli shromážděných otcův
ních proti nebezpečnému novotáři

Hus do žaláře uvržen.
1414.

I uplynuly asi tři neděle, a z
nepatrné příčiny roznesla se po K
lživá pověst, že Hus veřejně ohlá
bude kázati, a že se chtěl na senn
ze v seně ukryt tajně z města d
vezti a na útěk dáti. Michal a
pán, oba hlavní protivníci Husovi
se toho chopili, a před sborem
vati se jali, kterak že jest potřebí,
sbor Husovy osoby zmocnil. I st
uzavření, aby Hus do bezpečného
dán byl.

Přišli tedy ve středu o poledná
listopadu 1414, dva biskupové, A
ský a Tridentský, potom purkmistr
nický a pan Jan z Baden do příbytl
sova, kdež právě také pan Jan z
mu přítomen byl, ohlašujíce, že j
papeže a kardinálův posláni, aby
Husa, jenž tolikkráte o svobodné
žádal, k nim přivedli, jelikož již
tovi jsou, jej slyšeti. Pan z Ch
hned se toho dovtípil, v jakém úče
pro mistra Husa přišli, a že vyslyše
sovo jen pouhá záminka jest k vy
nepřátelského úmyslu proti mistrov
to se náramně rozpáliv pravil k bis
řka latinsky: „Víte-li nejdůstojnějš
vé, jak a proč mistr Jan Hus sem
Nevíte-li toho, tedy vám pravím, ž
totiž mně a panu Václavovi z Du
svěřil císař náš a král, abychom
díce ho sem ku sboru za bezpečno
osoby odpovídali; vězte to tedy,
proti cti pána našeho ničeho nep
a čest svaté Římské říše neuráže
obrátiv se k purkmistrovi Kostn
řekl německy: „Víte, kdyby i čert
zastávat se o svou věc, žeby se m
ného slyšení dáti musilo.“ Potom
biskupům latinsky: „Náš král a p
nám ještě, že to jeho vůle jest,
před jeho příchodem do Kostnice
ti Husovi nejednalo.“ Poslové slyš
kovou řeč pána z Clumu byli pon
nesnázích, a biskup Tridentský
„Pane Jene, my jsme přišli s po
úmyslem a rádi bychom se vyhnul
kému hluku.“ I vstal jest od stolu
Jan Hus, kterého, jak se zdá,
pové ještě neznali, a řekl k nim

přišel jsem do Kostnice toliko proto, abych s kardinály mluvil, nýbrž abych přede vším sborem křesťanským věc svou vésti mohl; než přec hotov jsem, i kardinalům k odpovědi se postaviti a naději se, že byť i co zlého mne potkalo, to přece nebude moci mne odvrátiti od pravdy poznané.“ Tato ochotnost hnula posly ke vlídnějšímu s ním nakládání, ačkoliv mezi tím dům, v němž Hus přebýval a všecky sousední domy vojsko městské tajně bylo obsadilo, aby se na všeliký odpor ani pomysliti nemohlo. Scházeje po schodech dolů potkal Hus svou hospodyni Fidu, která plačíc s ním se loučila; tu rozbřesklo se tušení v duši jeho, a s pohnutím k ní pravil: „Požehnej tě Pán Bůh!“ Biskupové prý mu potom ještě pošeptali: „Však již více mši čísti nebudeš.“ Dole vsedl na kůň proň již připravený, a jel v průvodu poslův a pána z Chlumu, který se od něho nehnul, do bytu papežova.

A když Hus před kardinaly se postavil a je pozdravil, oslovil ho jeden, kterýž mezi nimi první slovo vedl, řka: „Mistře Jene! Mnoho divného se o vás mluví, že mnohé bludy držíte a je po království Českém rozséváte. Proto my jsme vás volati dali, abychom se vás otázali, zdali tomu tak?“ A Hus odpověděl řka: „Nejdůstojnější otče! rač věděti, že mám tak velice v ohavnosti bludy veliké, žebych mnohem raději umříti, nežli jeden jediný, nerci-li mnohé, vésti a šířiti chtěl. Hle, přišel jsem zcela dobrovolně k tomuto svatému sboru; bude-li tu nalezeno, že jsem přece bloudil, hotov jsem ve vší pokoře, dáti se lépe navésti a pokání činiti.“ A kardinalové na to řekli: „Zajisté, to jsou dobrá slova“, i řekše to, vyšli všickni ze síně zůstavivše Husa samotného s několika strážními oděnci a s panem z Chlumu, který s Husem očekával, co z toho bude.

Po nějaké chvíli vloudil se do síně staroušek řehoře Minoritské, přimluvil se k mistrovi hlasem nesmělým a pokorným, pravě, že jest řeholníček sprostý, neumělý a nevzdělaný, ale že rád hledá příležitosti poučiti se; že slyšel veliké chvály o učenosti Husově, ale také všelicos o jeho zvláštních domněnkách, čemuž diviti se musil, proto že by přál sobě lepší zprávy a naučení od něho. Jmenovitě že mu řečeno jest, jakoby Hus tvrdil, že ve svátosti oltářní nemění se chléb posvátný v pravé tělo Kristovo; je-li to pravda? Když Hus odpíral, že toho netvrdí, mnich zdál se býti zaražen, i ptal se ještě jednou: „Netvrdíte?“ — Hus: „Netvrdím“, a mnich ještě po třetí: „Netvrdíte?“ Tu pan Jan z Chlumu, který opodál seděl, hněvivě mnichovi do řeči skočil řka: „Kdo jsi ty zač? Kdyžby mně kdo jednou něco tvrdil nebo odpíral, věřil bych mu, a hle, zde ti třikrát mistr praví „netvrdím“, a přece na novo se pořád tážeš.“ A mnich omlouvaje se řekl: „Statečný a urozený pane! nemějte mně sprostému a nevzdělanému mnichovi za zlé, když se táži, abych se poučil.“ I vedl rozmluvu ke mnohým jiným otázkám theologickým, až přišel na to, tázati se Husa, co myslí o jednobytnosti přírody božské i lidské v osobě Kristově? Tu mistr Hus pozastaviv se, řekl k pánu z Chlumu po česku: „Zajisté, tento mnich nazývá se jednoduchým sprosťáčkem, však není velmi jednoduchý, neboť žádá výklady nejvznešenějších otázek,“ a k mnichovi obrácen vece: „Bratře ty se nazýváš sprostým a jednoduchým, já pak nalézám tě opravdu býti dvouduchým, proto že jsi jiný v chování a jiný v řečech svých; nicméně chci ti přece říci, jaké jest mé smýšlení o této vznešené otázce.“ Mnich vyslechna výklad Husův velice jemu děkoval za hojné poučení a odešel; přistoupili pak ozbrojení strážcové papežovi k Husovi s otázkou, ví-li s kým rozmlouval? To že byl generál řádu Menších bratří sv. Františka, mistr Dydakus, nejučenější theolog, v celé Italii slavný. „O kdybych to byl věděl“, zvolal Hus, nyní teprve se dovtípiv, že vzat byl do zkoušky, toho bych byl tak lacino nepropustil!“ Potom obrátiv se k pánu z Chlumu, těšil se slovy: „Nu, jsou-li všickni rovni tomuto, nemám s Boží pomocí jich se co báti.“

Ve čtyry hodiny po obědě sešli se zase kardinálové v domě papežově, aby se o tom uradili, co by s Husem měli sobě počíti. Přišli tam také Čechové jak strany Husovy, jako byl mistr Jan Kardinal z Reinšteina a Petr z Mladenovic, tak i jeho protivníci, totiž Štěpán z Pálče, Michal de Causis, mnich Petr, Dominikán od sv. Klimenta na Starém městě Pražském a jiní. Tito se u kardinálův všemožně o to vynasnažili, aby Husa do vazby dali, a při svém usnešení zůstali, a poznavše, že toho jistotu mají, neuměli radosti své ukrotiti, plesajíce a promlouvajíce: „Ha ha!

již ho máme! teď již nám více neujde!" Štěpán z Pálče spatřiv tu mistra Jana z Reinšteina, obrátil se k němu řka: „O mistře Jene, jest mně vás líto, že jste se dal svésti, býval jste tu vzácný při dvoře papežském, přednější než jiní Čechové, a teď si vás nikdo nevšímá pro tu sektu." A mistr Jan z Reinšteina odpověděl: „Mistře Štěpáne! mně jest vás ještě více líto, neboť byste mne jen tehdy litovati měl, kdybyste o mně zlého věděl, že to dělám." Také Petr z Mladenovic počal rozprávku s mistrem Petrem Dominikánem, až se pohádali, tak že mistr Štěpán Petra Dominikana ve zlosti odtud odvedl. Již se připozdívalo na večer, a tu poslán jest papežský hofmistr k panu Janovi z Chlumu s vyřízením, že jestli se mu líbí, odejíti může, mistr Hus však, že má v papežově domě zůstati. Tímto obratem věcí pán z Chlumu nanejvýš jsa popuzen, že pod záminkou zrádného slyšení Husa jímati smějí, hned pádnými kroky do shromáždění kardinálův vešel a přímo k papeži tato slova náruživě mluvil: „Svatý otče! tohle vaše Svatost mně a mému synovci Lacembokovi nepřipovídala; já vaší Svatosti řekl a ještě jednou opakuji, že jsem mistra Husa pod ochranou svého pána, Římského krále, sem sprovodil, a vaše Svatost řekla mně: byť i mého vlastního bratra zabil, nesmí se mu ničeho státi, a znepokojován býti nemá. A hle, již se zatýká proti vašemu slibu a proti císařskému listu ochrannému, a jeden váš komorník, jakýsi František, byl již v jizbě hostinské, aby mistra odvedl. I věz vaše Svatost, že svolám celý svět proti těm, kteří se opovažují, rušiti listy majestátu císařského!" Papež na to odpověděl řka: „Hle tuto moji bratří (ukazoval na kardinály) jsou svědkové, že já nehlasoval pro zatknutí Husovo. A ten jistý František jest hlupák a nikoliv můj člověk." Potom vzav pana z Chlumu stranou řekl k němu: „Vždyť víte, jak já s kardinály stojím; oni mně ho za vězně vnutili, a já ho musel přijmouti." Odešel pak odtud pan Jan z Chlumu, a mistr Jan Hus zůstal v papežově domě pod stráží; přinesli mu jeho postlání a večeři. Avšak ještě té noci odveden jest Hus z domu papežova do domu jednoho Kostnického kanovníka, kdež také jeden kardinál přebýval, a tam osm dní držán jest pod stráží. Potom dne 6. prosince 1414 přestěhovali jej do kláštera Dominikánského, kterýž na břehu samého jezera Potan stával, a uvrhli ho do tmavého žalá dle samého smrdutého průtoku, kte nečistoty do jezera odváděly.

Proč na to papež Jan XXIII. po val pánovi z Chlumu, že s kardiná dobře stojí, to mělo svou příčinu že ve sboru, čím více nových údův ze vzdálených zemí do Kostnice valo, takové mínění vrch dostáva netoliko dva protipapežové ale i sá XXIII. ku složení důstojenství svýc nuceni býti mají, což pro pokoj a j církve prý nevyhnutelně nutno jes pež Jan měl tím větších příčin, ta rozsudku svatého shromáždění se čím více své nehodnosti sobě vědo Proto si netroufal, staviti se zřej odpor uzavřením svatého sboru, že opatrným povolováním a postr prostředky lépe se udrží na vzne trůnu papežském. Avšak právě t bředal čím dál tím hloub do neho a vždy víc a více ku svému pá blížil.

Zavedení pře proti Husovi. Příchod Sigmunta ku sboru.

1414—1415.

Pan Jan ze Chlumu neopo žádné cesty, kudy by mohl svěřenc ho z vězení vybaviti. Veřejně v K na papeže a kardinály žaloval, krá list ochranný všem v Kostnici přito biskupům, hrabatům, pánům i ckým měšťanům ukazoval, bez m také králi Sigmuntovi, který již cestě ku sboru, o tom, co se stalo, né oznámení učinil. Sigmunt list tento, náramně se rozhněval, do Kostnice rozkazy poslal, aby Hu svobodu propustili, hroze při tom, stane-li se to, žaláře dveře násilím čiti dá. Sám pan z Chlumu poto prosince 1414 ve jménu královu a kazu jeho písemné protestace v ském a německém jazyce vlastní na dvéře hlavního chrámu a jiných lů Kostnických přibíjel; však všeck nadarmo. Taková byla již vážnost že nikdo již neměl odvahy, aby r nejvyšší světské moci uposlechl a o vání Husa z vězení se pokusil.

Papež Jan již 4. prosince 1414 k dení pře proti Husovi tři kommissa díl, totiž Jana, patriarchu Konstanti

ého, Jana, biskupa Lubuského, a Ber-
arda biskupa Kostelského, dav jim roz-
az a moc, aby se všech potřebných pro-
ředkův k vyskoumání a zjištění pravdy
vinách na Husa uvalovaných chopili.
šak konečný rozsudek a nález o tom vy-
sti, k tomu ti kommissaři moci neměli,
oto že si to sbor pro sebe vyhradil.

Konečně přijel král Sigmunt v sa-
ý Boží hod vánoční, 25. prosince 1414,
držel pozdě po půlnoci s chotí svou,
arborou Celskou, mnohými kní-
ty a kněžnami i s nádherným komon-
vem asi tisíci jezdcův, mezi nimiž také
noho Uhrův bylo, svůj slavný vjezd do
ostnice v září pochodní a za mrazu tře-
utého. I popřáv královně a vzácným
ním sotva času dosti k ohřání se v te-
ých komnatách a ku přeoblečení se
cesty, bral se ještě před úsvitem ve
avném průvodu při pochodních do jasně
víceného biskupského chrámu, kdežto
apež Jan XXIII. již čekal, a pak sám
obně velikou mši zpívanou s neobyčejnou
vostností a nádherou sloužil. Podle staro-
vného obyčeje ministroval při tom král
mský u oltáře za jahna přistrojen s ko-
nou na hlavě, a zpíval hlasem vysokým
angelium: „Vyšlo jest vyřčení od csa-
." Po mši odevzdal mu papež svěcený
eč s doložením, aby ho užíval k ochraně
rkve. Sigmunt s radostnou ochotností
isvědčil, že tak učiní.

Avšak první vyjednávání Sigmuntovo
otci ve sboru shromážděnými nebylo
i laskavé, ani potěšitelné. Týkalo
totiž uvěznění Husova. Král za-
té cítil hluboce urážku svého důstojen-
ví, která se stala zrušením jeho ochran-
ho listu, a bylo se mu také báti, že ten
utek všude v říši, zvláště však v zemích
runy České, jichžto dědicem státi se
ufal, velikou nelibost způsobí. Papež
áděl všechnu vinu toho se sebe na kar-
nály, jako to před pánem z Chlumu
inil, a proto měl Sigmunt jen se samý-
i kardinály, preláty a doktory o to činiti.
ěměř o ničem jiném než o Husovi jednalo
v posezeních sboru posledního téhodne
ed Novým rokem. Sigmunt odvolával se
své právo, udělovati poddanému ochra-
, otcové však stavěli proti jeho právu
ávo své, že s obviněným z kacířství
dle církevních zákonův nakládati mo-
u. Při tomto sporu o přednosti mezi
ětskou a duchovní právomocností král
gmunt několikkráte zhurta a u velikém
něvu ze shromáždění vyšel, a přišlo až
k tomu, že chtěl dokonce opustiti sbor a nestarati se oň více. Aby otcům ukázal, že to opravdu míní, ujel skutečně z Kostnice před samým Novým rokem. Sbor za ním poslal deputaci, aby mu oznámila, že se sbor hned rozejde, bude-li on zákonně činnosti jeho překážeti. Taková hrozba přivedla krále Sigmunta k tomu, že počal rozjímati, má-li odpovídání za zmaření koncilia na svědomí své bráti; jemu Hus vlastně za to ani nestál, aby proň naděje celého křesťanstva na usjednocení a opravu církve zmařena býti měla. Žeby Hus svým působením také takového cíle dosáhnouti mínil, o tom ovšem neměl tušení, a také by byl nikterak nechtěl k spůsobu jeho přisvědčiti. Naopak byl Sigmunt tomu velmi rád, že se nejvyšší moc církve u větším počtu nežli kdy v Kostnici shromážděné tak zřejmě projevuje. Proto se zas vrátil, maje přesvědčení takové, že u věci Husově nelze mu ničeho učiniti, zvláště když od sboru potom byl poučen a také zápisem ubezpečen, že poněvadž dle božského a lidského práva žádný slib na ujmu katolické víry učiněný nemá platnosti, on také není zavázán držeti slovo kacířovi dané. Proto také jednání proti Husovi mělo napotom volný průchod svůj.

Mistr Jan Hus strádal ve smrdutém vězení svém již na pátou neděli, a tu asi po Novém roce 1415 do těžké nemoci upadl; silná horečka uvedla ho až na kraj hrobu, tak že papež přinucena se viděl, netoliko dáti jej léčiti skrze vlastní své lékaře, ale také do jiného onačejšího a zdravějšího vězení v témže klášteře Dominikanském dáti ho přenésti. To se stalo dne 8. ledna 1415. Kommissaři od papeže k zavedení pře proti Husovi zřízení počali své dílo, držíce se velmi přísně právních forem, ne s takovou mírností, která jinak v církevním právě vůbec panovala. Napřed vyslýchali svědky, a že pak soudní řád duchovní toho žádal, aby ten, kdo u vyšetřování jest, viděl svědky přisahati, kteří ve při jeho měli svědčiti, přivedeno jest jednou 15 takových svědkův před Husův žalář, když Hus právě v největší horečce ležel, aby tam před očima jeho přísahy složili. Petr z Mladenovic, kterýž na to se díval, jmenuje následující svědky, které znal. První dva byli dříve Pražští potom Lipští professorové, mistr Jan z Monsternberka a Petr Storch z Cvikavy; potom byl Štěpán z Pálče, doktor Mikuláš

Celalmeister, bývalý official arcibiskupa Pražského, Dominikan Petr od sv. Klimenta v Praze, Petr, někdy opat od sv. Ambrože na Novém městě Pražském, jakýsi Adam, licenciat církevního práva, který prý, nežli před Husův žalář volán byl, řekl, žeby byl Hus lépe učinil, kdyby byl příjezdu krále Sigmunta v Normberce očekával, konečně ještě nějaký Čech, světský člověk, který, když ho volali, pravil: „Přísahám Bohu, že nevím, co svědčiti." Načež mu Michal de Causis domlouval řka: „Milý bratře! a ty nevíš, co tebe budou tázati, a přísaháš, že nevíš co svědčiti; a já bych chtěl na svého otce svědčiti, co by bylo proti víře." Tu odpověděl prý onen člověk: „Pravda jest, avšak já ničeho nevím." I musel přísahati. Naproti tomu nepovolili Husovi právního zástupce, jakkoli snažně oň žádal, protože pravili, že by to bylo proti právu, kdyby kdo hájiti měl podezřelého z kacířství.

Jak mile Hus poněkud z nemoci své se zotavil, předložili mu kommissarové 44 článků vytažených ze spisu jeho „de Ecclesia" (o církvi), žádajíce, aby na ně dal písemnou odpověď. Hus pak dokázal v odpovědi své, že mnozí článkové z textu vytržení, osekáni a zle pojati byvše, jiný smysl naskytovali, nežli jim vlastně náležel: avšak zůstalo i jiných článků ještě vždy dosti, v nichžto se pravý Husův smysl jevil, a jichžto význam skutečně dále sáhal nežli snad sám Hus se domýšlel. Poněvadž Hus přestal uznávati nejvyšší moc a svrchovanost církve co celku, vykládal mnohé věci tak, žeby se tím muselo zbořiti celé posavadní ústrojí církve křesťanské. Onen spis psán byl hlavně proti učení katolických doktorův na Pražské synodě 6. února 1413 o svrchovanosti církve vůbec, a papežův a kardinálův zvláště: aby proti nim provesti mohl, že papež může nebýti netoliko hlavou, ale třebas ani údem pravé církve, hnal také holý výklad toho, co jest komu napřed usouzeno, co se latinsky nazývá praedestinace, až na vrch, tak že po takovém výkladu ovšem zcela důsledně zavírati mohl, že církev křesťanská může se dobře obejíti i bez papeže i bez kardinálův. Pustiv se jednou do boje proti svrchovanosti církve, jížto se každý jednotlivec podrobiti má, veden jest snad mimo vůli a vědomí od rozsudku k rozsudku tako dlouho, až se octnul na stanovisku takovém odkud se více vrátiti nemohl. Šetření kommisaři pokračo
statně v této při velmi zdlouhavé. H
druhé věcení u Dominikánův bylo dos
sitelné: jeho tamější stráňní, zvlá
kýsi Robert, dali se během času ja
sovou přívětivostí tak i horlivým
něním pánův českých, z Chlumu, z
a Lacemboka, kteří tu v Kostnici
Husovi až do posledního okamžení
vali, tak dalece získati, že nejen ó
Husovi psáti, co a komu chtěl, ale i
lům jeho navštíviti jej někdy v žalá
ho jednou překvapil také mistr
štan z Prachatic; slzami se
tváře zalily, když náhle před sebo
ného přítele a dobrodince z daleké
spatřil. Avšak uvažuje, do jakého
pečí se dávají navštěvovatelé jeho,
raději aby nepřicházeli; jmenovitě
Janovi z Jesenice a mistru Jeron
vykázal, aby na žádný způsob do Ko
přijíti se neodvážili.

Mistr Jakoubek ze Stříbra počíná večeři Páně pod obojí rozdáva

1415.

Již jakýsi farář Mikuláš u
Boží na Louži na Starém městě
ském, který však již r. 1380 umřel
že by se podle přikázání Kristova
že Páně také laikům pod obojí spů
chleba a vína podávati měla. Znam
učenec český Matěj z Janova,
to předmětu ve svých spisech velmi
ho a důkladného položil. Mezi všemi
logy Pražskými, kteří po Husově
z Prahy jak učeností tak snahami
chu Husově vynikali, byl nejpředněj
kolikkráte již připomenutý mistr
koubek ze Stříbra. Zval se J
kem za příčinou své malé postavy,
pro rozdíl od jiného mistra Jakul
Stříbra. Tento Jakoubek nejvíce by
chnut učením Matěje z Janova, a
se právem zváti jeho duchovním dě
ovšem s tím rozdílem, že Matěj z J
podřizoval se výrokům církve, Jak
však dle příkladu Husova z posluš
církve se již vytáhl. Čím více Hus
přátelé počínali sobě lehce vážiti
toho, co církev od starodávna ustan
tím volněji jali se vykládati písmo
a vlastní své zdání o věcech křesťan
sobě tvořiti. Jako že mistr Jakoub
příkladu svého učitele Matěje z J
nejpilněji nauku o večeři Páně ro

tak chopil se i s velikou horlivostí mínění toho, že by se večeře Páně laikům jako za prvních dob křesťanských pod obojí spůsobou rozdávati měla. Ohlásil ku konci roku 1414 disputaci o tom na universitě Pražské, která byla velmi hlučná a přichylil ke zdání svému většinu následníkův Husových. S nimi tedy hned také rozdávání pod obojí v skutku vykonávati počal, a to ponejprv u sv. Martina ve zdi vedle nynějšího Platejsu, potom u sv. Michala na Starém městě a u sv. Vojtěcha v Jirchářích na Novém městě Pražském. Tak vzalo počátek ono pro Čechy osudné rozdávání pod obojí a onen kalich, pro kterýž pak národ Český s celým světem do boje na život a na smrt se pustil. Generální vikář arcibiskupství Pražského ovšem ani okamžení nemeškal, postaviti se v odpor takovému počínání, avšak všecko vynasnažení jeho bylo marné. Pohnal mistra Jakoubka před soud duchovní; on se dostavil, avšak nechtěje přijmouti naučení ani pokáním napraviti, v čem pochybil, jal se hájiti smýšlení své o přijímání večeře Páně. Arcibiskup dal jej proto do církevní klatby; ta však již tak málo v Praze byla vážena, že jí nejen neposlouchali, ba sotva si jí všímali.

Podávání kalicha při svátosti oltářní bylo novým zárodkem sporův a různic, a převedlo posavadní novotářské snahy na jiné, ještě nedotknuté pole. Posavad usilovali Hus a přátelé jeho hlavně o opravu vlády a řádu církevního, vlastní nauky o víře se jen prostředně a mimochodem dotýkajíce; hádkou o večeři Páně pod obojí spůsobou počali však ponejprv učení křesťanské samo v sobě měniti. Tu stalo se rozdvojení stran hned patrnějším a stálejším, kalich stal se znamením přívržencův nové nauky. Rozumí se samo sebou, že ne všickni, kteří s Husem učinili byli tak říkaje krok první, uvolili se také s Jakoubkem učiniti krok druhý. Bylo tedy z počátku mezi Husitami rozdvojení za příčinou toho kalicha, a čím nesvornější mezi sebou byli mistři a učenci, tím netrpělivěji všickni očekávali, co o zavedení kalicha při oltářní svátosti sám mistr Jan Hus poví.

Když toto počínání mistra Jakoubka v Praze Husovi v žaláři jeho Kostnickém oznámeno bylo, dotklo se to citu jeho velmi nelibě, proto že to ovšem ztížilo znamenitě položení jeho ve při před sborem Kostnickým. Však rozmyslil se brzy, a vida, že co se stalo, již odstati se nemůže, umínil si, že přítele a stoupence svého svým souhlasením podporovati bude. I sepsal v žaláři zvláštní traktát o přijímání večeře Páně pod obojí, který za horka byv do Prahy přinešen, tam všude roznášen jest, aby všickni přátelé pokroku u víře viděli, že i sám mistr Hus ten nový obřad chválí. Však bylo patrno, že Hus kalichu té důležitosti nepřipisuje, jako Jakoubek a jeho přátelé, a že Hus nejvíce jen v tom úmyslu kalich schvaluje, aby ubránil roztržení a nesvornosti mezi učenníky svými. Však nicméně přece roztržení stalo se: již někteří světští páni, a mezi nimi sám pan Mikuláš z Lobkovic, původce onoho slavného Kutnohorského dekretu r. 1409, ano i kněží, a mezi nimi také sám Husův nástupce při kapli betlémské, kněz Havlík, nechtíce kalicha přijmouti, od Husa odstupovali a s církví všeobecnou zas se srovnávali. Kněz Havlík musel potom za své odpadnutí ovšem mnoho snášeti. Když pak se Hus o tom dověděl, nezbývalo mu ničeho, nežli s větším důrazem kalicha se ujmouti, a psal ještě 21. června 1415, krátce před svou smrtí, knězi Havlíkovi, že odpírání kalicha laikům při večeři Páně s přikázáním Kristovým a apoštolským se nesrovnává, že rozdávání pod jednou jest jen pouhý obyčej církevní, kteréhož za pravidlo bráti již nesluší.

Kterak papež Jan XXIII. z Kostnice uprchl a Hus do tvrze Gottlieben vsazen byl.

1415.

Mezi tím, co v Kostnici pře Husova velmi zdlouhavě pokračovala, zastihla mnohem rychleji rána samého vězitele jeho, papeže Jana XXIII. Někdo sepsal životopis jeho v 54 článcích, a všechno vylíčil, jaký byl u veřejném a soukromém životě. Spis ten způsobil u sboru, že všickni otcové za to měli, že netoliko všickni tři papežové, ale především Jan sám odstraněn býti musí. Aby to nepřišlo k pohoršlivému jednání před sborem, ohlásil Jan již 16. února 1415, že jest hotov, složiti svou důstojnost pod jistými výminkami. Toto vyjádření nebylo však otcům dosti jasné a určité, a přinutili jej, že 1. března určitěji řekl, že složí důstojenství své, jak mile také druzí dva papežové, Řehoř XII. a Benedikt XIII. odstou-

pí. Pak ho to mrzelo, že takové vyjádření dal; počal si stěžovati na nezdravé povětří v Kostnici, že tu také osoba jeho dosti bezpečna není, i chtěl, aby se sbor do některého italského města přestěhoval. Konečně pozorováno, že všeliké přípravy koná, jakoby chtěl z Kostnice podtají ujíti a sbor za rozpuštěný vyhlásiti. Proto hned počaly se Kostnické brány přísně hlídati, a král Sigmunt dal Janovi výstrahu, aby se v ničem nepřekvapil, chce-li se nemilých následkův uvarovati. Avšak papež Jan porozuměl se tajně s Bedřichem, vojvodou Rakouským, jehož pomocí přece z Kostnice uprchl. Vojvoda vystrojil totiž 20. března odpoledne slavný turnaj v Kostnici, a když všechno zvědavě k tomu divadlu běželo, vsedl papež za obyčejného jezdce přestrojen na kůň, dostal se nepoznán branou ven, a pomocí vojvodvých lidí stihnul v noci ještě před úsvitem do Schafhausu, města tehdáž ještě vojvodovi náležitého.

Nazejtří, jak mile se z rána rozhlásilo, že papež uprchl, padl nevýslovný strach a zmatek na všecky v Kostnici: Italiani a Rakušané pospíchali za pány svými z města pryč, chátra městská drancovala uprázdněné byty, Kostnický purkmistr volal měšťany do zbraně, penězoměnci a kupci zavírali sklepy, kramáři po ulicích uklízeli zboží své, bojíce se všeobecného plenění, lidé v úzkosti běhali jako pomateni, neboť najednou zdálo se, že jest veta po sboru církevním. V tomto všeobecném poplachu vskočil král Sigmunt na kůň, v průvodu falckraběte Ludvíka a jiných knížat a pánův celé město s trubači projížděl, napomínaje každého k pokoji, aby mysli netratil, že dá všem pomoc a ochranu; ať si prý běží kdo chce za uprchlými, však že se najdou cesty, aby se vrátili zase, sbor pak že stojí pevně aniž dá se rozvesti. Těšil také shromážděné otce, že je chrániti chce i životem i vší mocí svou. Takovou kvapnou a důraznou odhodlaností odvrátil šťastně ode sboru všecky zlé následky této rozhodné události, a všecky nehody, které odtud povstaly, svalily se jen na ty, kteří papežovu útěku dopomáhali. Vojvoda Bedřich dán jest do říšské klatby, a Švýcarský spolek jal se bezděky vykonávati na něm tuto klatbu, a bral mu ve válce ostatní krajiny, jež Habsburkové ještě ve Švýcařích měli. Bedřich nedosáhl dříve milosti královy zase, až se zavázal, že papeže nazpět přivede. Sbor pak v Kostnici zavedl soud proti Janovi XXIII., a ssadil ho 29. května 1415 s papežství.

Papežův útěk byl také příčinou smutné proměny ve vazbě Husově. Jan XXIII. dal totiž ze Schafhausu všem svým v Kostnici pozůstalým komorníkům a služebníkům rozkaz, aby za ním přijeli, a z té příčiny papežovi strážníci, kteří posavad Husa u Dominikánův hlídali, odevzdali na květnou neděli, dne 24. března, klíče od vězení králi Sigmuntovi, a vyšli z města. Čechové v Kostnici přítomní nadáli se nyní, že král Sigmunt dostav Husa do rukou svých, tím raději ho na svobodu propustí, čím snažněji za to již od stavů českých a moravských žádán byl. Však Sigmunt byl se již ve svém smýšlení zcela proměnil. Šel poradit se o to s otci na sboru, a ti ovšem tomu nedali, aby Hus z vazby byl propuštěn. Sigmunt tedy odevzdal Husa co vězně do rukou biskupa Kostnického, kterýž měl blízko města u samého jezera hrad čili spíše tvrz Gottlieben nazvanou. Do té tvrze dal biskup Husa ještě té noci po květné neděli pod stráží 170 ozbrojencův a v poutech po vodě odvezti, a tam do vysoké a osamělé věže vsaditi. Tam měl nohy spoutané, v noci také ruce ke zdi pouty připínali, a všechno jeho posavadní spojení s přátely, jaké u Dominikánův měl, naprosto zamezili.

Vystoupení a uvěznění mistra Jeronýma v Kostnici.

1415.

Mezitím, co Hus již u vězení Kostnickém strádal, vrátil se přítel jeho, mistr Jeroným Pražský, ze svých cest po Polště, Litvě a Rusi do Prahy, kde již mistr Jakoubek ze Stříbra pod obojí podával. I pochváliv tuto novotu mistr Jeroným, vypravoval, kterak i Rusové jako dobří křesťané pod obojí spůsobou večeří Páně přijímají a služby Boží vesměs ve svém slovanském jazyce drží. Osud milovaného mistra Husa velice jej dojímal, a nedbav výstrahy od Husa samého dané, na to měl, že vždy povinen jest přispěti přátelí na pomoc. I bez meškání za ním do Kostnice se vydal. Dne 4. dubna 1415 octnul se v Kostnici nepoznán a nepozorován od nikoho. Jenom Husovým průvodcům ochráncům, pánům z Chlumu a z Dubé se představil, a tito znajíce již, jak to v Kostnici dopadá, radili a prosili, aby co

ispěšněji odtud zase odešel. On však
: toho nedbaje odvážil se dne 7. dubna,
ti na dvéře kostelní a na radnici Kost-
ické přibiti listy v jazycích latinském,
meckém a českém, jimiž krále Sigmun-
ri a všemu sboru přítomnost svou ohlá-
a spolu o průvodčí list prosil, aby se
řejně dostaviti mohl. Mezi tím, jsa vždy
itě nepoznán, v jiném sousedním městě
ukrýval. Sbor následkem těch jeho li-
ův ohlásil dne 17. dubna, že Jeroným
ci nemá se báti ovšem ale práva, do-
idaje, že právem vždy proti němu za-
očí, ať již se dostaví neb nedostaví;
hned také 18. dubna vydán jest proti
mu první veřejný půhon, to jest pohnání
ed sbor. Jeroným však nečekaje ani,
ho tento půhon dojde, dal se zatím již
íve na útěk nazpět do vlasti. A již se blížil
vlasti, v Hiršavě však v horní Falci,
znán byv od několika kněží dne 25.
bna jat jest skrze tamějšího úředníka,
dodán do Sulzbachu k vojvodovi
novi, bratru falckraběte Ludvíka, kte-
ž bez meškání sboru do Kostnice ozná-
l, že Jeronýma ve své moci má. Sbor
dal, aby mu vězeň byl odevzdán, a tu
st mistr Jeroným těžkými okovy
oután dne 23. května do Kostnice při-
zen a do vězení vsazen. Svého přítele
sa ani dříve ani později nespatřil.

---

ké, moravské a polské přímluvy za mistra Husa u sboru.

1415.

Čechách a na Moravě panovalo ve-
rozčilení, když se rozneslo, kterak
iko Hus ale nyní i Jeroným uvěznění
a kterak se s nimi krutě nakládá
stnici; všecko se horšilo a do sbo-
stěžovalo. Však i v Polště měli čeští
ové a reformatoři mnoho přátel,
svou soustrast s jejich osudem na
ávali. Naše pak šlechta měla několik
oto jak v Praze tak v Brně a v
městech po krajích, a posýlala list
m králi Sigmuntovi jakožto dědici
české, domlouvajíc mu dosti trp-
říčinou zrušení listu ochranného
jeho skrze věznění a ukrutné na-
s Husem. Čechové a Moravané
ve psaních těchto, aby Hus sou-
nepodléhal, ale tolik chtěli, aby
i žalářován ani podtají a po-
uzen, alebrž aby mohl u veřej-
ní svou při vésti svobodně.

Také čeští a polští pánové tu v Kostnici přítomní takový přímluvný list za Husa dali sepsati a podali jej sboru dne 13. května v refektáři kláštera Bosáckého na posezení shromážděnému. Z polských pánův podepsali se zejmena poslové krále Vladislava, Hanuš z Tuliškova, kastellan Kališský, a Zavíše Černý z Garbova, též páni Boruta, Dunín, Balický a jiní; mezi Čechy a Moravany byli tu zvláště tři průvodcové Husovi: pan Václav z Dubé, pánové Jan, Jindřich (Lacembok) a Kuneš z Chlumu, potom Půta z Ilburka, Václav Myška ze Hrádku, Bohuslav z Doupova, Skála Líběcký, Šrankové otec a syn, Běškovec a jiných více. Tuto jejich žádost četl před shromážděnými otci Petr z Mladenovic, sekretář pana Jana z Chlumu. Hned na začátku líčil se v něm způsob, kterak Hus do Kostnice přišed, bez všeho slyšení žalářován byl, a jak se dosud ještě pouty, hladem a žízní trápí, že již tak oslábl, že jest se obávati, aby zcela na silách upadlý také na duchu neupadl. Nyní že pánové tu na sboru přítomní od krajanův svých výčitky snášeti musejí, jakoby se to jejich nedbalostí bylo stalo. Že tedy shromážděné otce snažně prosí, aby ráčili netoliko všímnouti sobě národu Českého, nesoucího bolestně běhy takové, ale také opatřiti čest Římského krále i svou vlastní, dadouce Husovi požiti práva dle božské spravedlivosti bez prodlení. Dále stěžovali sobě čeští pánové sami (neboť Poláci v této poslední části listu žádného účastenství míti nemohli) na utrhače a nepřátely národu Českého, kteří ve sboru všeliké lživé pověsti roztrušovali, jako že prý se svátost krve Páně v obecných láhvích roznáší, že i ševci osmělují se zpovídati a přisluhovati svátostmi a co toho podobného bylo; žádali pak, aby takoví utrhačové jmenováni a k odpovídání byli pohnáni, neb že pánové čeští neopominou postihnouti je ve lži a uvesti v hanbu před králem i před sborem.

Když tato poslední částka listu byla přečtena, povstal Jan Železný, biskup Litomyšlský, z místa svého a ozval se česky: „Ha, ha, toť se mne dotýče i mých", a hned v latině ku sboru řekl: „Nejdůstojnější otcové! poslední článek psaní toho týče se mne a mých, i prosím, aby mně byla nějaká lhůta dána, abych na to důkladně odpovědíti mohl." Slíbe-

no jest tedy od sboru přítomným pánům českým a polským, že jim na zejtří odpověď dána bude. Však teprv po třech dnech, 16. května, dána jest jim odpověď jak od biskupa Litomyšlského, tak od sboru samého. Biskup Litomyšlský přinesl svou odpověď obšírně napsanou a pravil v ní, že arci oznámil sboru všeliké neřády, ježto nejnověji v Čechách za příčinou přijímání pod obojí se přiházejí, tak jakž o nich hodnověrné zprávy ho došly; toho však že neučinil tím úmyslem, aby utrhovati měl vlasti a národu na cti, ana čest ta více jemu leží na srdci, nežli protivníkům jeho, kteřížto neostýchají se pohoršovati ji novotami nestoudnými. Roznášení svátosti krve v láhvích a jiných nesvěcených nádobách že pravda jest, o přisluhování svátostmi od ševců že nemluvil, ačkoliv prý pohoršení takové konečně také nemožné by nebylo, an zpraven jest, kterak jakási Pražanka nedávno požívavši samovolně svátosti od kněze vynucené, k omluvení takové výtržnosti prý všeliké bludy vynášela a zastávala. Pročež že opět shromážděné otce církevní prosí, aby se bez meškání k zamezení takových neřádův přičinili.

Odpověď samého sboru přednášel českým a polským pánům biskup Karkassonský ústně, řka: že Husovým uvěznění královský ochranný list rušen býti nemohl, ano prý na jevo vychází, že jej Hus teprv dvě neděle po uvěznění obdržel; také že mylné jest, žeby bez předešlého vyšetřování žalářován byl, ano prý známo jest, že byv do Říma pohnán pro své nestání v Římě, jak se po právnicku říká, „in contumaciam" to jest, jakožto nepřítomný byl odsouzen a z církve vyobcován, rozhřešení ani neobdržel ani nehledal, pročež že slušně za arcikacíře jmín býti může, zvláště an v okolnostech takových se opovážil, i v Kostnici k lidu veřejně kázati.

Taková odpověď obsahovala mnohé věci nesprávné, tak že pánové čeští a polští zase na ni odpovídati musili. Učinili to o dva dni později, 18. května, vytýkajíce zvláště toto: že sbor chybně o tom zpraven jest, jakoby královský ochranný list o plné dva měsíce později byl Husovi vydán býval; odvolávali se ku králi samému jenž list ten vydati nařídil, i ku knížatům a pánům, kteří přítomni byli; připomínali, že se to týká cti královské říšské kanceláře, která by v tomto případu na listinu datum o plné dva měsíce nazpět byla položila a tím ji zfalšov
že se to nestalo vinou pánův, že z
sova uvěznění nikdo se na jeho
list podívati nechtěl; pan Jan z
četl ho veřejně po ulicích a kaž
ukazoval; také že nepravda je
Hus kdy veřejně v Kostnici byl
prý nikdy ani prahu ve příbyt
nepřekročil. Také ještě na jiná
obviňování Husa odpovídali, a č
shromáždění před sborem opět
Mladenovic.

I tak se střídaly odpovědi na
po několik dní; přetřásáno celé
působení a učení Jana Husa, také
čení a jiné písemné důkazy, j
Hus před svým odjezdem ze v
zaopatřil, předloženy jsou, až to
příkrým osobním hádkám mezi
Janem Železným a pány
Posléze když pánové prosili o
ní Husovo na svobodu, aby pookř
na těle i na duši, podávajíce se
jemství jakémukoliv za něho, že
té k útěku neužije, odpověděl jim
sboru patriarcha Antiochenský
května, že Hus sice ani na tisíce
jemství propustiti se nemůže, ale
nu žádost pánův vyplniti chce,
jest slyšeti Husa veřejně, a to ve
shromáždění dne 5. června nejp
štího.

**Kterak Hus z Gottlieben do v
Bosákům dodán a ponejprv před
slyšán byl.**

1415 5. června.

Výše spomenutí tři kommissar
papež Jan XXIII. k vyšetření H
bludův byl zřídil, museli po uprch
pežově dílo své zastaviti, a sbor s
čtyry jiné kommissary k tomu úče
noval, a to dva kardinály, Petr
liaku a Viléma Kordians
jednoho biskupa, Dolského, a
ho opata, Cisterckého. Zn
slouší, že napřed řečený Petr z Al
čili z Ailly byl první buditel a
myšlenky o obnově církevní ve
král Václav IV., když r. 1398 ve
byl, aby se strany sjednocení c
králem Francouzským umluvil, j
jej, an byl tehdáž kancléřem un
Pařížské, svým radou královským
Petr také slušný důchod z Čech
val, i poslal jej tehdáž s Mikul

ka do Aviňonu ku papeži Benedik- XIII., aby ho ku složení jeho důstoj- přemluvil.

to čtyři noví vyšetřovatelé Husovi ali k sobě i jiné preláty a doktory, li netoliko Husovo ale i Viklefovo vyskoumati. Doplavili se několik- do Gottliebenu k Husovi, a chali ho soukromí, potom podali sbo- ýsledek svého skoumání oněch již řečených 45 článkův Viklefových, také již dne 4. května 1415 v osmém m posezení sboru jakožto kacířské zeny byly. To bylo zlým znamením Husa, neboť když odsouzen jest Vik- a arcikacíře, nemohlo to konečně ta- usa minouti. Jakož pak se ukázalo, odsouzení Husovo již po jeho prvním něm výslechu bylo napsáno.

dyž den toho prvního výslechu, 5. a, přišel, vzali Husa z vězení jeho ttlieben, v němž od 24. března do rvna, tedy po 72 dní se trápil, do nice, a tam jej vězením v klášte- Bosáckém čili Františkánském o- li. Podivná to byla hra osudu, že té- samého dne do vězení na tvrzi Gott- n na místo Husovo, ač ne do té sa- věže ani do těchže svízelů, dostal se ž Baltazar Kossa, kterýž před i měsíci co papež Jan XXIII. první Husa do vězení vsadil.

éhož dne 5. června shromáždili se v táři kláštera Bosáckého v Kostnici ni nejpřednější a nejvýtečnější údo- boru, kardinálové, arcibiskupové, bi- ové, preláti, doktoři písma, mistři a lidé u velikém počtu. Napřed čte- est zpráva o výsledcích dosavadního třování Husova. Čech jeden, kterýž yl vloudil za lektora čili předříkatele, řil mezi přichystanými kusy ke čtení již hotové odsouzení mistra Husa. ravil o tom bez meškání Petra z denovic také zde přítomného, ten- ak běžel k panu Janovi z Chlu- a k panu Václavovi z Dubé, zas v okamžení běželi ku králi Sig- ntovi, zavazujíce ho velikou pros- aby toho odsouzení ve shromáždění l čísti, poněvadž se na neprůvodných bách zakládá. A že někteří přední kové o tom odsouzení vzati byli z ova traktatu „o církvi" a z jeho spi- proti Štěpánovi z Pálče a Stanislavovi známa složených, podali hned králi nplář spisův těch od Husa vlastní ru- psaný, aby posloužil ku porovnání toho, jak ty články v odsuzovacím spise uvedeny jsou, aby se mohlo poznati, jsouli pravé anebo skroucené. Král Sigmunt ihned požádal falckraběte Ludvíka a Normberského purkhrabí Bedřicha, do shromážděného sboru vešli, a tam otcům se vší opravdivostí výstrahu dali, aby se odsuzováním Husovým nepřekvapili, aby Husa dříve trpělivě vyslyšeli, a pak ažby svůj nález v jeho při vynesli, aby jej předběžně jemu, králi Sigmuntovi, předložili a ve známost podali. Také oběma knížatům dal výše řečené vlastnoruční spisy Husovy, aby je otcům ve sboru dodali na ten spůsob, aby je přehlednouce opět navrátili.

Oba knížata spravivše se ve sboru podle rozkazu krále Sigmunta odešli; otcové i hned pro Husa do žaláře poslali, a on do shromáždění před sbor jest uveden. Tu mu především předložili dotčené rukopisy jeho tázajíce se, uznává-li je za své? On přisvědčil, že jsou to jeho spisy, dodávaje také hned, že jest ochoten, bude-li poučen, že se v nich něco bludného nachází, odvolati to. Avšak hned v prvních rozmluvách ukázalo se, že on sobě pod slovem poučiti myslí něco docela jiného, nežli sbor; chtěl totiž, aby mu dokázali křivdu jeho ze svatých písem a ze knih otcův církve prvotní. Takový úkol nemohl sbor ovšem na sebe bráti, jsa sobě toho vědom, že představuje celek církve ve svatém Duchu náležitě spojený, a že tudíž provozuje ve věcech víry a církve moc zákonodárnou a svrchovanou. Hus nechtěl přijmouti výklad sboru co nejvyššího soudu ve věcech víry a církve, i ač to zjevně neříkal, že nejvyšší moci sboru neuznává, předce skutkem mu té moci upíral, a proto ovšem stál tuto před sborem co jeho odpůrce. Ve ctihodném shromáždění jevila se tudyž hned rozdrážděnost a vášnivost proti němu. Prosba jeho, aby mu dovoleno bylo přednesti nejprvé vyznání své v celku, odepřena mu a kázáno, aby odpovídal pouze k otázkám, které mu předloženy budou. I počaly se čísti články z jeho spisův vytažené a výpovědi svědkův proti němu, a když na ně odpovídati chtěl, tu jej hned mnozí jednohlasně okřikovali v pravo, v levo i za zády naň dorážejíce a naň se sápajíce. Když chtěl pravý smysl některého chybně vytaženého článku objasniti, tu jej zakřikovali: „Nechej mudrování, odpovídej jen ano aneb ne!" Když se chtěl svatých otcův dokládati, tu mnozí zároveň

křičíce pravili, že to sem nepatří, tak že Hus konečně vida, že mu na mnoze obrana jeho nic platna není, umlkl. Avšak tu hned zas jiní s křikem se ozvali: „Hle již mlčíš, to jest znamení, že se přiznáváš!“ Stalo se mlčení na chvilku; toho použil Hus a tato slova řekl: „Domníval jsem se, že bude lepší poctivost a lepší dobrota i řád v tomto sboru, než jest.“ Při takovém pobouření myslí nemohl tento výslech k dobrému konci vésti, odročeno jest vyslýchání Husovo na pozejtří, 7. června, všickni se u velikém rozčilení rozešli a Husa odvedl biskup Rižský do vězení, maje ho nyní ke hlídání sobě svěřena. Hus nicméně se z toho těšil, že se mu podařilo, dva články ze žaloby vymazati, a psal o tom z vězení svým přátelům, že má naději, kterak se u jiných více článkův totéž stane.

Druhé slyšení Husovo před sborem.

1415 7. června.

Vážnější muže ve sboru pojal stud nad neslušným chováním se otcův církevních při prvním výslechu Husově. Bezpochyby proto král Sigmunt slyše o tom, kterak se tam s Husem jednalo, předsevzal sobě, přítomnu býti druhému výslechu; i vyšlo zároveň od něho jako i od sboru samého ohlášení, že kdokoliv by zas ve shromáždění křičeti chtěl, z něho vyveden bude.

Dne 7. června před druhým výslechem stalo se ráno téměř úplné zatmění slunce, a otcové teprv potom zasedli v témže refektáři Bosackém k soudu nad Husem; přišel k tomu i král Sigmunt a panoval tu již větší pokoj a pořádek. Nicméně tu zas kardinál Petr z Alliaku neobyčejnou náruživost proti Husovi ukazoval. Bylť on bezpochyby žárliv na Husa, že se tento opovážiti chtěl jinou cestou zaváděti opravu církve, nežli on jako nejstarší horlitel pro tutéž myšlénku, a obával se také, žeby počínání reformatora českého škoditi mohlo opravě církevní, jak on jí rozuměl, v čemž ho ovšem tušení nezmýlilo, jak se potom ukázalo. Proto vyhýbal se otázkám o kázni církevní, a hleděl patrně převesti vyšetřování na pole dogmatické, to jest na víru samu, v které se dle soudu jeho a ostatních otcův ve sboru žádná i nejmenší změna dopouštěti nemohla. Hned při první otázce, o které se dnes jednalo, totiž o pro-

měnění chleba a vína při več
v pravé tělo a krev Kristovu
čený kardinál svou nepřízeň k
Hus několikkráte ujišťoval, že u
nestojí s Viklefem ale s církv
ho kardinál stíhal z neupřímnos
mu podle školské filosofie doka
co řekl není to co se o tom m
tak že i sami údové sboru jeh
podporovati a schvalovati nemohl
ním výslechu jednalo se předev
dobnosti Husova učení k článk
fovým, které sbor již byl co kac
tratil, potom o tom, kterak se H
za posledních šesti let, kdež se
tolik bouří pro náboženství byl
Hus vyznal, že měv mnohé ze 45
Viklefových za pravé, nemohl
zatracení svolovati; přiznal se
ctil Viklefa co muže pobožného, a
pronesl se jednou ve přání svém,
že jeho po smrti tam se oct
i Viklefova jest. Když to řekl, da
sbor do ryčného smíchu, a hla
třásal. Když však některá svědec
němu zrovna za lživá a vzteklo
vistí smyšlená vyhlašoval, Boha i
svého se dokládaje, tu mu dali k
vé Zabarella i Petr z Alli
srozuměnou, že sbor nemůže n
ohlédati na povahu svědomí jeho
jedině dle svědectví souditi můž
od svědkův pod přísahu vzatých
kama jsou. To bylo ovšem pravd
zvyku právního, avšak sbor opomi
slýchati také svědky, kteří by
obraně Husově svědčili. Sbor měl
to, že Hus všecky svědky proti so
zamítal, a měl mu to zvláště za
i znamenitého Gersona, kancl
versity Pařížské, za podezřelého
pokládal, kdežto prý tento muž dl
celého světa nade všecko podezř
výšen jest.

Když byla řeč o tom, kterak pr
všickni přespolní údové universit
ské Prahu opustiti musili, povsta
pán z Páleče řka: „Netoliko p
ale i vlastního národu doktoři z j
činy a jeho spůsobením byli vypo
Na to ozval se Hus: „To není
že mým spůsobením, proto že js
v Praze již nebyl, když oni vyšli!“
i Páleč mezi nimi.) A tu řekl k
z Alliaku k Husovi: „Ty's n
ve věži pokorněji mluvil, než tu
že ti to neposlouží.“ Odpověděl
„Nejdůstojnější otče! proto že se

na hradě laskavěji mluvilo, a tu zas všickni křičí, a věřím, že všickni jsou nepřátelé moji."

Po přečtení mnohých žalob a po odpovědích od Husa na ně daných nemohl se kardinál Petr z Alliaku zdržeti, aby nekáral Husa také z marné chlouby, řka k němu: „Mistře Jene! Tenkráte, když jsi byl přiveden do papežského bytu, ptal jsem se tě, jak jsi sem přišel? odpověděl jsi, že kdybys dobrovolně byl do Kostnice nepřišel, nikdo na světě, ani král Český ani tuto přítomný král Římský bylby nemohl tebe násilím sem přivesti." Hus však na svém stál, a tato slova nyní ještě jednou opakoval, ujišťuje, že má ve vlasti své mnoho mocných přátel, kteříž by jej na hradech svých před každou mocí byli uchrániti chtěli i mohli. A kardinál náramně rozhorlen řekl na to: „Hle, jaká to opovážlivost!" Však tu vystoupil pan Jan Kepka z Chlumu, také zde přítomný, a jal se tvrditi slova Husova řka: „Já jsem zajisté jeden z chudších šlechticův v království Českém, avšak troufal bych sobě obhájiti mistra Husa před jakoukoli mocí po celý jeden rok. V Čechách však jsou mnozí a velkomocní pánové, kteříž ho milují, neostýchaliby se, brániti jeho na hradech svých přepevných i proti samým oběma králům."

Ku konci posezení toho řekl kardinál Petr z Alliaku k Husovi: „Mistře Jene Huse! Tys nedávno ve věži řekl, že se výroku sboru pokorně podrobiti chceš; radím ti tedy, nezabředej v těchto bludech, dej se od sboru napraviti a naučiti, a sbor s tebou podle milosrdenství naloží." Také král Sigmunt chopil se slova, chtěje vyložiti, jaké jest postavení jeho k Husovi řka: „Slyš Jene Huse! Někteří řekli, že jsem ti dal ochranný list svůj teprv 15 dní po tvém uvěznění. Já pravím, že to není pravda. Chci to dotvrditi knížaty a jinými mnohými, že jsem ti ještě před odjezdem tvým z Čech ochranný list dáti slíbil, a že jsem tě poručil pánům Janovi z Chlumu a Václavovi z Dubé do zvláštní ochrany, aby tě svobodně a bezpečně sem do Kostnice sprovodili, nikomu ti ublížiti nedávali a veřejné, pokojné a čestné slyšení na sboru ti zjednali, ačkoliv někteří praví, že mně to náleželo, brátí v ochranu kacíře anebo uže v kacířství podezřelého. Nyní nevím mně, než jako ti zde pan kardinál ěl, totéž tobě raditi, abys nechaje svévosti dal se sboru na milost bez výminky; sbor pro mne, pro bratra mého a pro království České milostivě tě přijme, aniž uloží tobě příliš těžká pokání. Chceš-li však urputně na svém státi, běda tobě! otcové dobře vědětí budou, jak s tebou nakládati mají. Já jim řekl, že kacíře nikdy zastávati nebudu, ba jestliže by kdo urputně v kacířství státi chtěl, tu bych já, věz to, první jej na hranici k upálení vedl. Proto, radím ti ještě jednou, dej se na milost, a to co nejdříve, abys neupadl u vinu ještě větší."

Hus patrně dojat a dlouhým po nemoci namahánim unaven, neodpovídal více, nežli toto řka: „Děkuji, milostivý králi, za ochranu mně milostivě propůjčenou." Že pak do toho jiní svými řečmi vskočili, zapomněl na to ostatní odpovídati, až jej pan Jan z Chlumu upozornil řka: „Mistře Jene! odpovězte panu králi také na to ostatní." Tu doložil Hus ještě: „Milostivý králi! věz, že jsem dobrovolně tuto přišel, nikoliv abych něco urputně zastával, nýbrž abych poučen v čemkoliv bych byl pochybil, to pokorně zase napravil." Když se konečně všickni rozešli, odvedl Husa biskup Rižský do vězení, který také mistra Jeronyma Pražského, co vězně pod svou dohlídkou od sboru svěřeného měl.

Třetí a poslední slyšení Husovo před sborem.

1415 8. června.

Výslech třetí a poslední, jenž se stal dne 8. června, v často řečeném refektáři Kostnických Bosáků v a též u přítomnosti krále Sigmunta a jeho knížat, byl nad jiné důležitější a rozhodnější. Jednalo se o článcích ze spisův Husových vytažených a dle smyslu pohoršlivých; 26 jich bylo vytaženo z traktatu „o církvi", 7 ze spisů proti Štěpánovi z Pálče, a 6 ze spisův proti Stanislavovi ze Znojma psaných, a že pak tito spisové vesměs čelili proti zásadám, jež Husovi protivníci ve Pražské synodě dne 6. února 1413 hájili, tedy se v nich Hus dotýkal hlavně papeže, svrchované moci církve a celého jejího ústrojí. Otcové měli spisy vlastní rukou Husovou psané před sebou, a porovnávali řečené, z nich vytažené články s těmito prvopisy, aby o správnosti těch výtahův se přesvědčili. Při tom kardinál Petr z Alliaku ještě několikkráte pozor k tomu obracel, že článkové ti ve spojení s celkem svým ještě horší smysl dávají,

nežli sami o sobě. Škodilo tu Husovi mezi jinými, že obviňoval hlavy církve, jmenovitě papeže a duchovenstvo vůbec, před posluchači, kteří o tom náležitého soudu neměli, a na takových místech, kde obvinění nejsouce přítomní ospravedlňovati se nemohli, — že vyhlásil papeže a kardinály za nepotřebné ku správě církve, žeby se tedy církev i bez nich obejíti mohla, — že moc a světskou vládu papežovu pravil býti darem a dílem Římského císaře, — že pravil, jakoby knížata světská měli právo dohlížení na preláty, — že pochyboval o právní platnosti některých trestův církevních, — že nazval obyčejně tehdáž nakládání s kacíři farisejským, a jiná i jiná tvrzení. Veliký hluk to spůsobilo, když se jednalo o Husově tvrzení, že papež, prelát neb kněz, když se nalézá ve smrtelném hříchu, není papežem, prelátem a knězem. Hus tento článek svým výkladem ospravedlniti hleděl, že jím arci býti může co do úřadu, nikoli však co do bytnosti čili podstaty své, dokládaje za příklad, že i král, když smrtelně hřeší, není v skutku králem. Tu povstal křik mezi shromážděnými otci, a daly se slyšeti hlasy: „Zavolejte krále." Král Sigmunt právě s falckrabětem Ludvíkem a Norimberským purkhrabím Bedřichem z okna se díval a o Husovi s nimi rozmlouval pravě k nim, kterak poznává, že nebylo v celém křesťanstvě většího kacíře nad Husa; neslyšel, o čem se právě v refektáři jednalo, načež starší kardinálové volali na ty, kteří králi blíže byli, řkouce: „Přiveďte krále, aby slyšel, neboť se to jeho týče." Hus musel před králem opakovati co řekl, a když své důvody ukončil, král Sigmunt k tomu pouze tato slova řekl: „Jene Huse! nikdo beze hříchu nežije," a kardinál Petr z Alliaku, chtěje světskou moc tím více proti Husovi popuditi, dodal k tomu řka: „Nemáš na tom dosti, že duchovní stav zlehčuješ, chtělbys svými spisy a naukami také světskou moc a krále podrývati?"

Když po dosti dlouhém jednání všecky ty urážlivé články Husovy byly přečteny a již jako mlčení nastalo, obrátil se kardinál Petr z Alliaku k Husovi řka: „Mistře Jene! Hle, máš nyní dvojí cestu před sebou: buďto dáš se cele do milosti a moci sboru, a podrobíš se naprosto nálezu jeho, anebo stojíš-li na svém mínění, dá se ti ještě jiné slyšení; avšak věz, že jsou zde slovutní a osvícení mužové, doktoři a mistři, kteří proti tvým článkům tak silné důvody mají, že jest [illegible] abys ještě do horších bludův [illegible] a delším odpíráním ještě horší [illegible] sebe neuvalil. Domlouvám ti co [illegible] nikoliv co soudce."

Jiní pak z otcův k tomu dodali [illegible] „Zajisté, mistře Jene! lépe jest, [illegible] kardinál praví, abys se cele dal [illegible] losti sboru, nežli abys tvrdošíjně [illegible] stál." A mistr Jan Hus pravil [illegible] penou hlavou: „Nejdůstojnější [illegible] Přišel jsem zajisté tuto, nikoliv [illegible] všelicos tvrdošíjně zastával, nýbrž [illegible] jestliže jsem něco méně dobře ne[illegible] ně pojal, poučení sboru pokorně [illegible] Pročež pro Bůh prosím, račte m[illegible] krátké slyšení, abych o těch tuto [illegible] článcích mohl vyložiti mínění sv[illegible] něji. Jestliže poznavše pravý jejic[illegible] i s důvody neuznáte oboje za po[illegible] budu hotov, lepší poučení přijmou[illegible]

Tu hned mnozí ve shromážděn[illegible] „Hle, jaký to chytrák! chce jen [illegible] nechce napravení ani nálezu!" [illegible] to Hus odpověděl, že chce dáti se [illegible] poučiti, ale i napraviti a vůbec [illegible] se každému nálezu, dokládaje [illegible] za svědka, že upřímně nikoliv s[illegible] mluví, tu k němu kardinál Petr [illegible] aku řekl: „Věz, nález o tobě z [illegible] sboru od bezmála šedesáti doktorů [illegible] šený jest ten, abys za jedno uznal [illegible] bludy své; za druhé, abys přísaha[illegible] odříkáš článkův onech navždy, a[illegible] více tvrditi a šířiti budeš; za t[illegible] je veřejně odvoláš; za čtvrté, že [illegible] vážeš, že nápotom pravý opak j[illegible] čiti a hlásati budeš." Hus na to[illegible] aby ho pro Bůh nenutili odpřísa[illegible] článkův takových, kterým nikdy [illegible] učil ani nevěřil; co do učení v[illegible] kterému sám se přiznal, prosil op[illegible] volení aby místněji mohl vyložiti [illegible] své; poněvadž by sice nemohl [illegible] proti přesvědčení a svědomí svému, [illegible] se dovolával svého svědomí, křičel [illegible] řkouce: „A zdali tvé svědomí tob[illegible] nepravilo, že's chybil anebo že ch[illegible] Tu se do toho také král Sig[illegible] vmíchal řka k Husovi: „Slyš H[illegible] proč bys nechtěl všecky bludné [illegible] odpřísahati, o kterých pravíš, že [illegible] kové proti tobě jenom vymyslili [illegible] já bych chtěl všecky bludy odp[illegible] a žádný blud držeti, z toho ne[illegible] abych byl dříve některé bludy d[illegible] zas kardinál Zabarella pravil [illegible] sovi řka: „Mistře Jene! bude ti pře[illegible]

formule přísahy sepsaná slovy mírnými a opatrnými, rozmysli se zdravě a ustanov co učiníš.“ I jal se král Sigmunt opět dosti dojímavě Husovi domlouvati a k poslušenství jej napomínati, jakým povinen jest sboru z tak vážných údův církve složenému. A když mistr Hus stále jen své opakoval, že chce rád se dáti poučiti, křičeli mnozí: „Hleďte, jest tvrdošíjný, chce přijmouti poučení od sboru, drží bludy od mnoha let, a nechce se podrobiti napravení a nálezu koncilia, aby je odvolal!“ A jistý tlustý kněz řádu Německých Křižákův sedě při okně ve skvostném hábitu křičel: „Ať se nepřipouští k odvolání, neb třebas odvolal, nebude držeti; psal svým přátelům a přívržencům list, když odcházel, který jim veřejně čten byl, že kdyby i nucen byl odvolati, toliko ústy odvolá, nikoliv srdcem, a proto mu žádným spůsobem nevěřte, nebude ničeho držeti!“ Mluvili do toho ještě Štěpán z Pálče a doktor Náz, přetřásajíce příběhy Pražské roku 1412, když se bouře pro odpustky strhla, a když Hus již jako na jisto zdál se býti odsouzen od sboru, povstal Štěpán z Pálče a ohražoval se hlasitě, že nikoliv ze zášti a zlé vůle, alebrž z pouhé povinnosti jakožto doktor svatého písma stal se žalobníkem na Husa; podobně i před ním sedící Michal de Causis povstal, a totéž krátkými slovy ujišťoval, načež jim mistr Jan Hus odpověděl: „Stojím před soudem Božím, který mne i vás podle skutkův bude souditi.“

Kardinál Petr z Alliaku však pravil, řka: „Zajisté mistr Štěpán zachoval se mírně a lidský, také jiní doktoři, když učinili výtahy ze spisův jeho, a je vždy na lepší stránku vykládali, kdežto potom nejedny články mnohem horšími nalezeny byly.“ Hus pak byl již celý bledý, a zimnice jím silně lomcovala, neboť pro bolení zubův a hlavy byl před tím celou noc bez snu ztrávil. Nyní ho biskup Rižský zase do vězení odvedl. Pan Jan z Chlumu zastavil odcházejícího mistra, podal mu ruku a těšil ho, což Hus velmi vděčně přijal, proto že ho jako již ode všech zavrženého kacíře neostýchal se pozdraviti a veřejně ruky mu podati.

Po odvedení Husově vstali všickni ve sboru a chtěli odcházeti; také ozbrojenci odešli, kteří v pozadí pro ochranu shromáždění stáli. Tu se pánové Jan z Chlumu a Václav z Dubé potom Petr z Mladenovic blížili k oknu, v kterém král Sigmunt stál, nevida jich a mysle, že také již za Husem odešli. Dal se tu král v důvěrnou řeč o Husovi s kardinály a preláty, kteří tuto se pozdrževše jej byli obstoupili. Mluvil k nim asi následující slova: „Nejdůstojnější otcové! Nyní slyšeli jste Husa a poznali jste učení jeho. Mezi články, ku kterým on sám se přiznal, postačil by tuším každý a kterýkoli za důvod k odsouzení jeho; pročež nebude-li chtíti odpřisáhnouti, upalte ho, aneb udělejte s ním, co za hodné uznáte. Radil bych však, kdyby třeba i odvolal, abyste mu nevěřili, jakož ani já bych mu nevěřil; přijda do Čech zase, natropil by ještě více zlého, nežli dříve. Proto pošlete články zde odsouzené bratru mému a také do Polska a do jiných zemí, kdežto pohříchu má mnoho tajných žákův a příznivcův; a přikažte netoliko všem biskupům, ale i králům a knížatům, aby ty jeho přívržence trestali, tak aby větve spolu s kmenem vykořeněny byly. Věru, já byl ještě mlad, když tato sekta v Čechách povstávala, a aj! jak velice již vzrostla a rozmnožena jest! Já se budu muset ze sboru již brzo odebrati: pročež neprodlévejte s tou věcí, a učiňte také co nejdříve konec učenníkům jeho, jmenovitě tomu, co u vazbě sedí, — jak pak mu říkají?“ — „Jeronym!“ pravili okolostojící; „s tím nebude žádné nesnáze; až jen mistr dojde práva svého, učenníka odbudeme bohdá jediným dnem!“

Po těch slovích rozešli se všichni v dobrém rozmaru. Však čeští pánové z Chlumu a z Dubé, i Petr z Mladenovic tu řeč krále Sigmunta slyšeli, i nemálo byli jí zaražení, neboť až potud doufali, že Sigmunt Husa se ujímati bude; tu však z klamu svého bolestně procitli. Bez meškání zpravili o tom netoliko Husa ve vězení ale i krajany své doma; slova neprozřetelného řečníka, prohozená v koutě při okně refektáře Bosáckého v Kostnici, rozléhala se brzy po celé zemi České, i stála Sigmunta bezmála dědictví celé koruny.

Poslední měsíc života mistra Jana Husi.

1415.

Kterak v Čechách a na Moravě působily zprávy o zlém položení Husově, můžeme si podlé toho pomysliti, že čtyry dni po posledním výslechu jeho, totiž 12. června, čteno jest ve shromáždění sboru Kost-

nického psaní z Čech, na němž viselo 250 pečetí pánův a rytířův českých a moravských. Byla v něm slova důtklivá a ostrá, činily se v něm důtklivé výčitky otcům na sboru shromážděným, že milovanému mistru a kazateli Betlemskému, tomu spravedlivému a dobrému muži, takové křivdy trpěti jest. Mnozí z kardinálův a prelátův těmi slovy k velikému hněvu popuzeni byli, a biskup Litomyšlský jakož i Štěpán z Pálče chlácholili je, ukazujíce zvláště k tomu, že aspoň král Václav k těmto pánům a rytířům se nepřidal, ani že vůbec u sboru ku prospěch Husovu čímkoliv se přičinil.

I bylo tomu v skutku tak; avšak král Václav nikoliv z netečnosti, nýbrž z řevnivosti k svému bratru Sigmuntovi tak se choval. Oba bratří se již zase hned při počínání sboru Kostnického na sebe rozmrzeli; Sigmunt počal se tu sám za Římského krále považovati, titulu toho bratru svému odpíraje, a král Václav si zas sboru Kostnického, proto že stál pod správou bratrovou, úředně tak málo všímal, jako někdy Sigmunt sboru Pisanského, kterýž byl pod správou Václavovou. Oba králové sice nerádi odkrývali před světem své nebratrské záští, které jim ovšem ke cti nesloužilo, a proto vždy ještě mnozí na sboru Kostnickém doufali, že král Václav konečně podle příkladu všech jiných králův křesťanských, také ještě své zvláštní posly ku sboru vypraví. Kdo však věděl, jak to mezi těma bratřima stojí, neklamal se ovšem takovou lichou nadějí.

Jakkoliv se otcové tím psaním z Čech pohoršili, zdá se, že to přece bylo příčinou, že odsouzení a trest Husův ještě odročili, a že ho ještě celé čtyry neděle na živě nechali. Hus sám očekával svou smrt již na každý den, zvláště když od českých pánův, svých průvodcův, uslyšel zpronevěřilá slova, jež král Sigmunt o něm promluvil. Takovou zpronevěřilost jeho on velmi bolestně a trpce snášel, tak že v listu ku svým přátelům z vězení do Čech psaném takto o tom se vyslovil: „Domníval jsem se, že ctí zákon Boží a pravdu, nyní poznávám, že si nemnoho váží toho. Dříve mne odsoudil, nežli nepřátelé moji. Kdyby se byl aspoň podle příkladu Piláta, pohana, zachoval, který vyslyšev žaloby na Krista řekl: Nenalézám viny v tomto člověku, anebo aspoň řekl: Hle dal jsem mu list ochranný, jestliže tedy nechce snášeti nález sboru, tedy ho pošlu s vaším nálezem Českému

králi nazpět, aby to sám se svým
venstvem rozsoudil! Neboť mně byl
pana Jindřicha Lefla z Lažan a skr
oznámil, že mně chce u sboru svob
slyšení zjednati, a kdybych se jeho
nechtěl podrobiti, že mně bez ublíže
zpět sprovoditi dá."

Čechové a Moravané pak neb
Sigmuntovi konečně za zlé, že Hus
odsouzením a upálením neochránil;
toho mu nikdy zapomenouti nemo
měv raději přimlouvati se za Husa
sám popuzoval otce sboru k ods
jeho.

Ve 13. valném shromáždění sboru
se dne 15. června stalo, vynesl sbor
o přijímání pod obojí sp
bou, jakž je mistr Jakoubek ze S
v Praze zavedl. Nález tento obs
určitou zápověď takového přijímání,
se tím velmi důležitý a osudný v p
ních dějinách českých. V bulle o to
dané pravil sbor, že ačkoliv svátost
ní od Krista Pána nejprvé apoš
zvláště, potom pak i věřícím v p
církvi vůbec podávána byla pod
spůsobou, chleba totiž a vína, přece
čej od církve později z dobrých p
k uvarování všelikých nebezpečí a
slušností uvedený a již ode dávna zac
vaný, podávati ji laikům toliko pod
sobou chleba, má přijat a považován
za zákon bezúhonný a neproměnit
zvláště ano pochybno není, že pod ka
spůsobou, i chleba i vína zvláště,
každé celý Kristus se dává. Hanění
obyčeje a zákona tohoto má za blud
kládáno a zamítáno býti, a urputné v
setrvání nese a chová v sobě kacíř
kteréžto má od duchovenstva a ink
torův souzeno a trestáno býti podle
ných o tom ustanovení církve.

Tato bulla byla bez meškání ku
učení všech věrných do Čech dodána
však neměla tu jiného účinku, toliko
učená hádka o přijímání pod o
zvláště mezi mistry Jakoubkem ze Stř
a Ondřejem z Brodu tím více rozní
byla. Sám pak Hus vyjádřil se u vě
proti této bulle domlouvaje v těchto
sledních dnech svých, 21. června, sv
nástupci v Betlemě, knězi Havlíkovi,
rý pro kalich od jeho učení odpadl, tě
slovy: „Nechtěj odstupovati od svát
kalicha Páně, jejž Kristus sám ustan
skrze sebe a apoštoly své, proto že ž
písmo proti tomu nesvědčí než pouhý
čej, který, jak soudím, pouze nedbal

byl zaštěpen. Již nesmíme pouhý obyčej zachovávati, než příklad Kristův a pravdu. Sbor nyní příjav obyčej zatratil přijímání z kalicha u laikův jako blud, a kdo tak činiti bude a od toho neupustí, jakožto kacíř trestán bude. Hle bezbožnost, kterak již jakožto blud zatracuje ustanovení Kristovo!"

Tak odpíral stále Hus se stanoviska svého nejen sboru, ale i církevnímu podání vůbec a zákonodárné moci církve ve věcech víry vesměs; nepovažoval již otcův ve sboru shromážděných za soudce, ale jen za nepřátely své, jichžto způsoby a chování také co nejtrpčeji hanil. Dne 18. a 23. června obíral se sbor zkoušením učení Husova, a všecky jeho spisy k ohni odsoudil. Hus hned druhého dne, 24. června, z vězení svého všem Čechům list psal s napomenutím, aby se odsouzením knih jeho za kacířské ustrašiti nedali. Psal tam také: „Doufám v Boha, že se vás Antikristova škola lekne a vás v pokoji nechá. Znamenejte, žeť jsou hlavu svou (papeže Jana XXIII.) za kacíře potupili, proto že jest odpustky a biskupství a jiné obroky prodával, a ti jsou ho odsoudili, z nichž mnozí jsou od něho kupovali, a druzí mezi jinými kupčili. O by pán Ježíš byl řekl ve sboru: kdo s vás jest bez hříchu svatokupeckého, ten potup Jana papeže! zdá mi se, žeby jeden po druhém byl vyběhl," a podobného více.

A předce nepřestával ještě jeviti naději, že se dorozumí se sborem, kdyby se mu jenom volně vyjádřiti dali; otcové sboru však tvrdíce počínáním svým odvěkou svrchovanost a svézákonnost církve, zcela určitě to poznávali, že se mezi nimi a Husem, který té svrchovanosti neuznával, nepřekročitelná propast otevřela, a proto také již nechtěli dáti nové slyšení muži tomuto, jehožto neoblomná mysl jim již dostatečně známa byla. Nyní mu jen ještě formuli předkládali, podle které by měl odvolati a odříci se bludův svých, i musí se přiznati, že sbor i tenkráte ničeho neobmeškal, cokoli naň alušelo, aby na Husovi nemusel vrchu přísnosti dokonati. Býval ještě před některé údy sboru z vězení svého vyvoláván, a ti usilovali dobrotou i přísností, přemlouváním i hrozbami Husa navesti, by se opět do lůna církve navrátil. S přátelskou laskavostí a péčí snažil se předeň nejmenovaný jeden prelát, aby ho za na cestu spasení a odvolání obrátil. Hus ve svých listech do Čech vždy jen otcem ho nazývá, dokládaje, že v celém sboru jenom tohoto důstojného otce a jednoho polského kněze, kterého zná, za své přátely uznává.

Přišel k Husovi do vězení i mistr Štěpán z Pálée, někdy důvěrný jeho přítel, nyní krutý odpůrce, i chtěl připomínkami o minulých dobách, kde Hus společně a jednomyslně s ním o dobro církve péčoval, proti nepořádkům jí škodlivým horlil, avšak z poslušenství jejího se nevyzouval, k návratu a odvolání jej pohnouti. Vážnost okamžení toho, pohled na minulost i na budoucnost obměkčily je oba; zaplakavše spolu odprošovali se vespolek, avšak co do sporu mezi nimi srovnati se nemohli. Přicházeli pak také zase a opět údové sboru k Husovi, s nimi i nejvzácnější mužové, jako kardinál Zabarella a Petr z Alliaku, a způsobili konečně tolik, že se zdálo, jakoby oni a nikoliv Hus k prosbám se utíkali. Hus konečně dne 1. července osvědčil se písemně, že odvolati nemůže a nechce.

Dne 5. července přišli zase čtyři biskupové a s nimi z rozkazu krále Sigmunta také pánové Václav z Dubé a Jan Kepka z Chlumu do Bosáckého kláštera, aby Husa k odvolání naposled napomenuli. Když Husa ze žaláře k nim vyvedli, přistoupil k němu pan Jan Kepka z Chlumu a takto k němu promluvil řka: „Hle, mistře Jene! my jsme laikové a neumíme tobě raditi, ale rozpomeň se, jestliže se v některých věcech, jež proti tobě mají, přece vinným cítíš, nedávej se lichým studem zdržeti, dej se o tom poučiti a odvolej. Jestliže se však vinna necítíš, nejednej proti svému svědomí, aniž klamej před Bohem, nýbrž stůj při pravdě, kterouž jsi poznal, až do smrti." A mistr Jan Hus zaliv se slzami pokorně odpověděl řka: „Pane Jene! Věztež, kdybych věděl, že jsem něco proti zákonu Božímu a proti svaté církvi psal neb kázal, co by bludné bylo, chtěl bych to pokorně odvolati, jako Bůh můj svědek jest. Já však vždy žádám, aby mně ukázali lepší a platnější písma, nežli jsou ta, která já psal a kterým jsem učil, žebych potom jak nejochotněji odvolal." Tu mu jeden z biskupův do řeči vskočil řka: „Ty bys snad nechtěl moudřejší býti, nežli celý sbor?" A Hus na to: „Nechci býti moudřejší nežli celý sbor, a prosím jen, aby mne sbor alespoň lepšími a platnějšími písmy poučil, a ho-

tov jsem všecko odvolati." Biskupové řekli: „Hle, jak urputný jest ve svém kacířství," a odešli, a Hus veden jsa zas do žaláře svého se svými přáteli a průvodci naposled se rozloučil.

Sbor, neměl-li jemu přísvědčiti a dáti se od něho posléze i mistrovati, musel konečně přikročiti k odsouzení jeho podlé zákonův církevních. A však ani Hus nemohl po hříchu jinak se zachovati, neboť by byl jinak i sebe i svědomí své zradil. Hus zastával se svobody osobního mínění ve věcech víry, i ač to čelilo proti dosavadním pořádku v církvi křesťanské, našel tolik velebitelův a následovníkův svého počínání nejen u svých krajanův souvěkých ale i u pozdějších pokolení, že se stal mužem po všechny věky pamětihodným, vynikajícím v dějinách světových, jako žádný druhý syn národu Českého; kdyby byl v poslední chvíli této odvolal, byl by sebe v duchovním ohledu zmařil naprosto. Nemaje voliti, nežli mezi smrtí tělesnou a duchovní, volil si smrt tělesnou!

Odsouzení a upálení mistra Jana Husi.

1415 6. července.

Druhého dne po těchto posledních návštěvách u Husa, 6. července v sobotu, slavil sbor Kostnický patnácté své valné shromáždění v biskupském chrámě Kostnickém, kteréž bylo jedno z nejdůležitějších. Kardinálové, biskupové, preláti a ostatní údové sboru byli zde v plném počtu přítomni majíce předsedu sboru, kardinála de Brogni, v čele svém. Po straně seděl ve vysokém kůru chrámovém také král Sigmunt na vysokém trůnu v majestátě svém; podle něho drželi falckrabě Ludvík, syn nebožtíka falckraběte Ruprechta a Německého krále, říšské jablko na podušce, Bedřich z Hohenzolleru, purkhrabí Norimberský, žezlo, Jindřich, vojvoda Bavorský, korunu, jeden uherský velmož meč. U prostřed chrámu vystavěno bylo malé lešeníčko v podobě stolečku přikrytého z něhož vyčnívaly stojan čili kůl, který byl ověšen všemi částkami kněžského mešního roucha. Tu vyveden jest Hus ze žaláře svého od biskupa Rižského, avšak musel před hlavním chrámem venku mezi oděnci čekati, až bylo po slavné mši, kterou arcibiskup Hnězdenský četl. Teprv když biskup Lodenský po mši na kazatelnu vystu měl kázaní o slovích apoštola Pavla zrušeno bylo tělo hříšné", uveden jes do chrámu zrovna před to lešeníčko zmíněné, i padl tu na kolena a mod Kazatel zatím vykládal o povinnost lově, aby pomáhal vyplenití všelik čistství z lůna církve křesťanské. I zaní, když měl sbor své jednání prohlášena jest jménem sboru zá že pod pokutou klatby a dvoum vazby nikdo, buď kdo buď, nesmí jednání ani vskakováním do řeči, a mlouváním, jevením chvály nebo Pak bylo několik ze 260 bludných kův čteno, ježto universita Oxford spisův Viklefových byla vytáhla, i no jest nad nimi odsouzení, že jsou ské a že mají býti spáleny. Potom v pil Jindřich de Pino, prok sboru, žádaje, aby svatý sbor při Husovi vedenou chtěl nyní ku kon vesti a konečný rozsudek vyříkno dyž vstoupil opět na kazatelnu p auditor Bertold z Wildung četl nejprv třicátero článkův ze Husových. Hned při prvním článku Hus zvýšeným hlasem opravovati jeho; avšak zdvihl se proti němu nál Petr z Alliaku řka k němu; nyní, potom budeš moci na všecko vídati." Ale Hus přece nemlčel a „A jak budu moci na všecko odpo když všechno pamatovati nemohu!" pak proti dalším článkům mluviti ospravedlňovati chtěl, tu vstal zas nál Zabarella řka k němu: „Již se tebe dost naposlouchali," a k ost opodál stojícím se obrátiv, pravil k aby ho k mlčení donutili. Tu mistr sepiav ruce, prosil, řka vysokým hl „Pro Bůh vás prosím, slyšte mne okolo stojící nemyslili, že jsem nějak dy držel, potom se mnou dělejte, vám líbiti bude!" Nesměje však přec mluviti, vrhl se na kolena, a zdá jakoby k nebi hledě chvíli se modli roučeje Bohu, nejspravedlivějšímu s věc svou. A to potom ještě několi opakoval. Potom čtly se žaloby a vý di svědkův, a když uslyšel tytéž stíž o kterých myslil že je dávno vy ano i když nová, do té doby neslý obviňování na jevo přišla, jako j vitě i to, že prý se vydával sám za tou osobu ve svaté trojici, což mnozí kové z pouhého doslechu tvrdili, jis kář kostela Pražského však ujišťov

amého Husa slyšel; tu si Hus
niti a zas pro Bůh prosil, aby
úmysl vyslechli, že nikoliv a
ho takového neučinil a nepro-
om i to mu za prohřešení se
vykládali, že se ve při své s
od církve ku Kristu samému
Tu zase nemohl se Hus zdržeti,
tí pronesl slova, řka: „O pane
, již tento sbor tvé skutky a
bludné prohlašuje, když jsi od
vých obviňován a trýzněn Bohu
ejspravedlivějšímu soudci, věc
čil a nám bídným příklad dal,
v těžkostech svých k tobě, nej-
ějšímu soudci, utíkati máme!"
ále ještě mnoho jiného, neopo-
ati, často opakovaná slova svá,
sboru ze svobodné vůle přišel,
ru v krále Sigmunta tuto pří-
k ochrannému listu jeho, aby
ětu svou nevinnost ukázal. A
toto mluvě oči své na krále
ěly se Sigmuntovy líce, i ne-
ova pohledu snésti. Když pak
ky žaloby přečteny, přikázáno
Konkordienskému, šedivému
četl napřed odsouzení Huso-
v a jeho učení, potom odsouze-
samého. Spisy jeho odsouzeny
ěs ku spálení, a zase nedal si
niti a mluvil proti tomu řka:
můžete mé knihy odsuzovati,
mně nic lepšího neukázali a ani
ludu v mých spisech mně dokáhli; a jak můžete moje české
uzovati, kterých jste ani nevi-
řický biskup však četl rozsudek
n, Jan Hus, zjevný kacíř jest,
kázal učení bludné, pohoršlivé
že množství lidí zavedl, čest a
olské stolice a církve tupil a
vé naprosto se zarputil; pročež
i ssazen s kněžství, zbaven při-
čení a rukám světským ode-
a církev nic více s ním nemá

hal Hus toto své odsouzení
a kolena a oči k nebi obráceny
dyž biskup čísti přestal, toliko
vé nepřátele se na hlas modlil,
e Ježíši Kriste, odpusť všem
n mým, pro veliké milosrden-
rosím, a ty víš, že mne křivě
řivé svědky proti mně posta-
žaloby na mne složili, odpusť
neskončené milosrdenství své!"
mluvil, mnozí a zvláště kardi-
nálové a biskupové veliké si z toho pohoršení brali a rouhali se mu.

Sbor však hned po přečtení odsudku k vykonání jeho přistoupil. Před chrámem vedle vrat na hřbitově hranice udělána jest, a spisy Husovy na ni položeny a podpáleny jsou; arcibiskupovi Milánskému pak a šesti biskupům nařízeno, aby Husa co kněze hned na tom místě odsvětili. Přistoupili tedy k němu, a snímajíce roucha mešní na stojanu navěšená počali ho oblékati v ně. Když vzal albu na sebe, pravil k sobě řka: „Pánu mému Ježíši Kristu, když od Herolda k Pilátovi veden byl, posmívali se, oblekše ho v bílé roucho." Když měl již také kasulu a štolu na sobě, dali mu biskupové kalich do ruky a ještě jednou napomínali jej, aby se svých bludův odřekl, a je odpřisáhl. Tu Hus vstoupil na lešeníčko, před kterým ho oblékali, a obrátiv se ku shromážděnému lidu, pravil s bolestným hlasem a se slzami v očích řka: „Hle, tito biskupové napomínají mne, abych odvolal a odpřisáhl; bojím se to učiniti, abych nebyl lhářem před tváří Páně, abych svědomí své a pravdu Boží neurazil, poněvadž nedržel jsem nikdy bludův, o nichž proti mně křivé svědectví dávali, a právě naopak jsem tvrdil, učil a kázal. Nemohu toho učiniti abych nepohoršil lid, kterému jsem kázal a také jiné kněží, kteří věrně slovo Boží kázali."

A když to řekl, ozvali se vůkol sedící otcové sboru, pravíce: „Již vidíme, jak jest zatvrzelý ve zlosti a urputný ve svém kacířství."

Tu hned, když s toho lešeníčka sestoupil, počali řečení biskupové kněžství a svěcení s něho snímati: odňali mu nejprvé kalich, potom roucha mešní jedno po druhém pronášejíce při tom slova hrozného zlořečení, jakž při takovém konání v obyčeji jsou. Když pak konečně i jeho kněžská pleš měla zrušena býti, počali biskupové mezi sebou o to se příti, jakým spůsobem by se to státi mělo; Hus však uživ toho okamžení, obrátil se ku králi Sigmuntovi, tu na majestátu sedícímu, řka: „Aj, ještě tito biskupové neumějí ani v trýznění mém se srovnati!" Když mu pleš na čtyry strany kleštěmi uštípali, pronášeli biskupové slova řkouce: „Již církev všecka práva odjala od tebe, i nemá více s tebou činiti! Odevzdáváme tě světské moci!" a stavíce mu na potupu papírovou korunu na hlavu, dodali řkouce: „Odevzdáváme tvou

duši ďáblu!" Hus na to se sepiatýma rukama a oči k nebi pozdvihna, řekl: „A já ji odevzdávám nejmilostivějšímu Pánu, Ježíši Kristu." A spatřiv korunu, kterouž mu na hlavu dávali, pravil: „Pán můj, Ježíš Kristus, pro mne bídného mnohem tvrdší a těžší korunu trnovou na svou nevinnou smrt nesl, a já bídný hříšník mnohem lehčejší ač potupnou budu nicméně pokorně nésti pro jméno jeho a pro pravdu." I byla ta koruna s jednoho lokte zvýší, a namalováni byli na ní tři čerti sápající hříšnou duši s nápisem: „Hic est haeresiarcha," t. j. totoť jest arcikacíř.

Nyní dal král Sigmunt falckraběti Ludvíkovi znamení a rozkaz, aby Husa co vězně ve svou moc přijal. Falckrabě odloživ říšské jablko, jež tu držel podle trůnu královského, přijal Husa mezi oděnci stojícího a odevzdal jej městským konšelům Kostnickým, řka k nim: „Vezmete Jana Husa, jenž dle nálezu krále, pána našeho nejmilostivějšího a z rozkazu našeho, má co kacíř býti upálen." Však k vykonání trestu na Husovi, když byl od církve za kacíře vyhlášen, neměl práva ani král Sigmunt ani falckrabě, poněvadž Hus co poddaný krále Českého pod světskou právomocnost krále Václava IV. náležel, a jemu ku potrestání vydán býti měl.

Bez odkladu následovalo vykonání nálezu. Shromáždění otcové ve sboru pokračovali zatím v jednání svém; Husa vzali žoldnéři, jichž bylo asi do tisíc, mezi sebe a vyvedli ho ze chrámu; nesmírné množství divákův vyhrnul se za ním ven z kostela, a venku takořka celé město připojilo se k smutnému průvodu, při němž také falckrabě Ludvík s několika pány svými na koni se nacházel.

Když vystoupil Hus z kostela, viděl na hřbitově plápolati oheň, v němž pálily se knihy jeho, i trpce tomu se usmál; i šel k smrti pevným krokem, žalmy zpívaje aneb se modle, aniž bylo znamenati na něm strachu a lítosti. Pro nesmírnou tlačenici lidu kráčel celý průvod jen pomalu i musel několikrát se zastaviti. Tu Hus promlouval k lidu před ním, a za ním jdoucímu, aby neuvěřili tomu, jakoby on pro bludy a křivá svědectví o něm vydaná musel umříti. Konečně octnul se na popravišti, kteréž bylo před městem ku straně západní proti tvrzi Gottlieben mezi zahradami a lukami, a spatřiv hranici již připravenou, a hrubý přitesaný kůl, ku kterému měl být přivázán, zdálo se, jakoby rozveselil se ještě v duchu. Vrhl se před kůlem na kolena, rozepjal ruce a k nebi pohlížeje, modlil se, pronášeje slova žalmu: „Pane, smiluj se nademnou," potom „V tebe, Pane, doufal jsem, ve tvé ruce odevzdávám duši svou." Při tom spadla mu papírová koruna s hlavy, a když ji spatřil, usmál se. I pravili někteří: „Dejte mu ji zase na hlavu, aby se svými pány, kterým sloužil, upálen byl." Jeho přátelé a krajané blízko tu stojící, slyšeli ho jak se modlil s tváří veselou a jasnou. I stáli tu okolo měšťané a lid německý jakož i cizozemci ze všech zemí ku sboru sem přišlí, stavu duchovního i světského, a pravili prý někteří: „Nevíme sice co a jak dříve učinil neb mluvil, nyní však vidíme a slyšíme, že svatá slova pronáší a modlí se." Jiní zas pravili: „Zajisté, dobře by bylo, kdyby měl zpovědníka a kdyby slyšán byl." Tu se ozval nějaký kněz na koni sedící, v zeleném hábitu červeným hedbávím podšitém, řka k lidu: „Není potřeba, aby slyšán byl, i aby se mu dal zpovědník, neboť jest kacíř." Nicméně nabídnut jest mu kněz, který by ho vyzpovídal, a ten, přistoupiv k němu, slíbil mu rozhřešení dáti, jestliže odvolá, čemu Hus však odepřel. Povstav od modlitby, zvolal hlasem vysokým a srozumitelným, aby ho také jeho krajané a přátelé mohli slyšeti, řka: „Pane Ježíši Kristě, tuto hroznou, potupnou a ukrutnou smrt chci trpělivě a pokorně podstoupiti pro evangelium a pro kázání slova tvého!" Chtěl pak dále ještě mluviti, avšak přítomný falckrabě Ludvík nedopustil tomu, kázav jej přivázati ke kůlu. Jen to mu ještě dovolili, že děkovav žalářným svým za jejich šetrné nakládání, s nimi rozloučiti se mohl. Tu se ho chopili pacholci katovi a z oděvu ho svlekli: měl prý na sobě svrchní a zpodní černou sukni, to jest hábity z dobrého sukna, neboť mívav přístup ku královskému dvoru a k českým pánům, vždycky se velmi čistě nosíval, stříbrem vykládaný pás, za ním dva nože v pochvách a kožený sáček s penězi. Podle tehdejšího obyčeje dostávalo se katovi za majetnost, cokoliv ten, jenž odpraven byl, na svém těle nosil. Potom ho svázali provazy a zádami ke kůlu ho postavili, davše mu ještě okolo krku řetěz celý začmouděný, kterýž také okolo kůlu otočen byl. Když pak tváří k východu obrácen byl a někteří z okolostojících to

ří kacíři za neslušné pokládali, otočen
st k západu. Kůl ostrým koncem vra-
en jest za ním do země; pod nohy, na
terých mu nechali střevíce a pouto, pod-
žili dvě otepi dříví promíchaného sla-
ou, a okolo něho rozložili ze dvou for
říví též slamou promíchaného, až mu
od krk sáhalo. I povídá se, že prý se
u vyskytla také stará babička s nůší
říví, která přikládala na hranici polínka
rá. Hus pak spatřiv ji, zvolal prý: „O
atá sprostoto!“ Zdá se to však přece
ti pouhým výmyslem.

V tomto posledním okamžení přijel
ště od krále Sigmunta říšský maršálek,
a u p t z P a p p e n h e i m u, a vyzval
usa u přítomnosti falckraběte Ludvíka
posled, aby odvoláním zachoval život a
ši svou. Hus však k tomu poslední svá
ova řekl: „Bůh jest můj svědek, že to-
, z čeho mne křivě obviňují, nikdy jsem
učil a nečinil, a že v duši své nevinna
cítím; na té pravdě, kterouž jsem po-
al, učil a kázal, nyní chci vesele umří-
!“ Tu oba pánové zatleskše rukama o-
rátili koně své a odjeli. Bylo to znamení
podpálení hranice. Hus počal, k nebi
ledě, žalmy zpívati, a nedlouho k smrti
racoval. Brzy jej obklíčily plameny ode-
šad z hranice vyšlehající; sotva třetí
alm zpívati počal, vítr se zdvihl, šlehl
u plameny do tváře a tu umlkl, toliko
odle se ústy pohyboval, a než by se byl
do dva nebo tři otčenáše pomodlil, za-
nul se a dokonal. Této stálosti a neohro-
nosti až do posledního dechnutí Husova
ivili se i nejzarytější nepřátelé jeho.

Falckrabí Ludvík spatře ještě před
m Husovy šaty v rukou katových, slíbil
mu dáti náhradu za ně, přikazuje, aby
aké byly do plamenův hozeny; avšak i
opel těla jeho i všechno, co po něm je-
tě zůstalo, nemělo se dostati Čechům do
ukou, aby památky neměly, a bylo zni-
eno. Neboť když hranice shořela a spá-
lené tělo Husovo ještě na řetězi na kůlu
a krk viselo, srazili je pacholci i s kůl-
em dolů, přeráželi kosti nedohořelé, sne-
li dříví ještě z třetí fůry a na novo je
apálili, aby všecko rychleji v popel obrá-
eno bylo. Nalezše v popeli lebku, obuchy
na kusy přerazili a ty kusy zas do
hně metali. Našli také srdce ve vnitřno-
ech nedopáleného těla, zaostřili si dřev-
na způsob rožně, nastrčili je na ně, a
líce je nad ohněm zvlášť je upekli a
uhel obrátili; a když bylo všechno v
uhý popel obráceno, na hromadu to
smetli, na vůz naložili a odvezli do blíz-
kého Rýna, jehožto vlny popel Husův s
sebou do širého moře zanesly.

Rozešel se potom nesčíslný dav lid-
stva od toho strašlivého místa, a toliko
mužové čeští, kteří byli Husa ku sboru
sprovodili, ve hlubokém smutku opodál
zpět zůstávali, přemítajíce v duchu o
tom, co bude se díti ve vlasti, až se tam
roznese děsná zpráva, kterak hrozně se
vyplnil strašlivý osud kazatele Betlemské-
ho. Zajisté v duchu viděli odrážeti se ru-
dou zář od hranice Kostnické na všech
horách, které do kola vlast ohražují, a
kterak se od té záře zapalují plameny
strašných válek, kterými vlast nezadlouho
byla zmítána až do nejvnitřnějších ú-
trob svých. Jestliže ve při Husově před
sborem křivá svědectví byla vedena a za
platná uznána, to ovšem nikdo chváliti
nebude; avšak bylo učení Husovo ve mno-
hých věcech takové, že by se byl musel
podle něho posavadní pořádek světa po-
divně a velice převrátiti, čemuž ovšem
sbor přisvědčiti nemohl. Proto nemohlo
se ani jinak státi, když sbor Husa za ka-
cíře uznal a odsoudil. Jinak ovšem chybil
král Sigmunt, že dal Husovi list ochran-
ný, sám po straně k jeho odsouzení radil,
a že odsouzeného na smrt vydal, nemaje
k němu práva co Čechovi, jehož svět-
ským soudcem byl král Český.

Co se potom v Čechách dálo.

1415.

Zcela jinak dívali se Čechové na Hu-
sa, nežli sbor Kostnický. On jim byl mi-
lým učitelem a mistrem, který srdnatě
povstal proti nepořádkům v církvi, jakož
byl předním bojovníkem za národnost slo-
vanskou proti osobivosti a pýše německé.
Věc jeho byla věcí jejich, a o její spra-
vedlivosti ani chvíli nepochybovali. Proto
náramné bylo rozjitření a pohnutí
mysli jak v Čechách tak na Moravě, když
došla zpráva o upálení mistra v Kostnici.
Již po dvanácte let jednalo se o nejsvě-
tější záležitosti lidské, o náboženství a
svědomí, o pravdu a práva, o svobodu a
zákon, a při tom všem také o čest ná-
rodní — a tu vyslovil nejvyšší soud v
křesťanstvě, celá shromážděná církev,
výrok strašlivý, svrchovaný a neodvola-
telný, že všecky tyto české snahy a boje
jsou bludné, pohoršlivé a kacířské, ná-
sledkem čehož veškeré křesťanstvo nemá

o nich ani na chvíli býti v pochybnostech a rozpacích.

Čechové však to jinak pojímali; odsouzení Jana Husi skrze sbor Kostnický zdálo se jim býti nespravedlivé, zlostí nepřátel jeho a národu Českého vůbec spůsobené, a potupnou jeho smrt považovali za největší pohanění národu Českého. Nyní byl Hus oslaven mučennickou korunou, a proto se národ postavil ve zjevný odpor proti církvi a svrchovanosti její.

Ti pak, kteří dosud v Čechách a na Moravě byli protivníky novot v církvi, nyní ovšem radovali se, a zvláště Němci měli z přísného počínání sboru Kostnického potěšení veliké, doufajíce, že nyní tím snáze vrch dostanou nad Čechy od celého křesťanstva potupenými. Málo bylo těch, kteří sice sboru Kostnickému za právo dávali, toliko toho jeho na Husa vydaného nálezu nechválili, myslíce, že se sbor lživými svědky k tomu svésti dal; avšak nedlouho mohli nestrannými zůstati a museli se buď k většině národu přidati, anebo k druhé straně přistoupiti. A tak se obyvatelstvo české a moravské brzo na dvě strany rozstoupilo, i stalo se roztržení veliké a nezhojitelné v koruně svatého Václava!

Následkové všeobecného pobouření mysli počali se také ihned jeviti, a to nejen v Praze ale všude i na venkově. Lid měl především zlost na mnichy a světské kněží strany protivné, kteří dle obecného zdání vinni byli upálením Husovým a tudíž pohaněním cti národní. V Praze rotil se lid napořád, a brzy dopouštěl se násilí na protivnících Husových; především odnášeli to farářové, kterým příbytky vydrancovány a dílem i pobořeny byly, a mnozí kněží, proti kterým lid nejvíce zuřil, jestliže se před časem nespasili útěkem, museli mnohonásobné týrání snášeti; ba někteří byli i zabiti a do Vltavy uvržení. Na arcibiskupa Konráda také se to shluklo, a obléhali ho v jeho sídle na Malé straně; sám jen stíží z nebezpečenství života vyvázl. Pánové a rytíři, kteří byli patronové kostelův, jali se vyháněti staré faráře své, a usazovali na místo jejich jiné kněží, kteří byli strany husitské. Však největší zuřivost obrácena byla k Janovi Železnému, biskupu Litomyšlskému, proto že hlavně on jmenem duchovenstva českého a moravského vedl v Kostnici při proti Husovi. Tu jeho správce statkův docházelo ze všech stran listův odpovědných, to jest takových, kterými se biskupovi válka opovídala, a to od pánův a rytířův, kteří zbrojnou rukou jeho statky uchvátili a takto důchodův z nich jej zbavili.

A co k tomu král Václav říkal? Místo, co by měl ráznou rukou všecky takové výtržnosti a násilí zameziti, nečinil ničeho, toliko se hněval na všecko, nikoliv pro počínání strany Husovy, nýbrž pro spůsob, jak sbor a jeho bratr Sigmunt s Husem nakládali. O Husa mu vlastně ani nešlo, nebo byltě Hus za živa dosti nepohodlí jemu natropil, ale měl tuto příležitost, své náruživosti proti Sigmuntovi, svému bratru, uzdu pustiti; bylo mu to právě vhod, že jej zrušením slova mohl viniti. Proto také mistra Jana z Jesenice, někdy přítele a zástupce Husova, rád při svém dvoře vídal, a ten se snažil, králi dokazovati, kterak ve při proti Husovi ublíženo bylo právu. Jenom jakási poslední jiskra slušnosti a úcty k paměti zvěčnělého otce, císaře Karla, jemu ještě bránila, že se sám pro upálení Husa zjevně nepostavil proti církvi, jejímžto nejvyšším opravcem čili ochráncem býti se pravil, maje se vždy ještě za pravého krále Římského. Náruživost táhla jej tedy ku straně husitské, marnivost ku straně církevní, a činnost jeho byla proto v této vážné době vlažná, obojetná a nerozhodná.

Královna Žofie však rmoutila se srdečně nad osudem někdejšího zpovědníka svého; přesvědčena jsouc o nevině jeho, ujímala se ho veřejně, i stala se nejsilnější podporou jeho učenníkův u krále, svého manžela, jakkoliv se do veřejných věcí jinak málo míchávala. V tom ji také znamenitě její dvorské dámy podporovaly, které vesměs byly veliké ctitelkyně Husovy. Některé z nich vynikaly vzdělaností a duchem výtečným, jmenovitě znamenitá paní Eliška z Kravař, vdova po někdy pánu Jindřichovi z Rosenberka, někdy předního odpůrníka krále Václava za času panské jednoty, potom paní Anna z Přimburka, manželka nejvyššího mincmistra, Petra Zmrzlíka ze Svojšína na Orlíce, která u krále velkou platnost měla, a kterou prý Václav často poslouchal; ta paní Anna z Mochova, vdova po panu Janovi z Ústí, u kteréhož Hus někdy na Kozím Hrádku pohostinu byl, paní zvláště husitským duchem nadšená, tak že ji katolíci bezbožnou Jez

azývali — a jiných více. Znamenati že král Václav těch časů nej- na svých hradech Žebráce, Točníku áště na Novém hradě dvorem , kteryžto hrad sobě za posledních íže Kunratic před Prahou byl vy- a Wenzelstein nazývati ká- oto německé jmeno však již ten- u Čechův tak malé obliby docháze o něm mnozí souvěcí ani nezvě- a hrad ten vůbec jen Novým hra- nazývali.

pak mikci okolo krále Václava ve- a jeho ostatní dvůr větším dílem věci husitské, již z předešlých skut- losti známo jest. Avšak i dva nej- úředníci zemští v Čechách i na Mo- pan Čeněk z Wartenberka, šší purkhrabí český a pan Lacek avař, královský hejtman morav- yli zjevní horliví přívrženci husitství. okolnosti byly straně husitské tak vě, že při nečinnosti králově a pro shovívání veliká většina národu za dem náčelníkův jeho, předních pá- učených mistrův, k ní se přizná-

---

žný list pánův českých a morav- ských ku sboru Kostnickému.

1415.

chování veřejného pokoje a pořád- Čechách a na Moravě záleželo nyní vším od toho, jak si zemští pánové ati budou. Pánové Čeněk z tenberka a Lacek z Kravař k vespolek o spůsobu smluvili, jak árod k tomu vedli, aby si nechtěl ným spůsobem sám zadostučinění ti, nýbrž jakby mohl zákonnou ce- vyjeviti, kterak smýšlí a čeho žádá. li tedy sněm valný do Prahy na po- měsíce září 1415, k němuž sešli se vé nejen čeští ale i moravští v po- eobyčejně hojném.

ezi tím však, nežli tento sněm sešel or Kostnický dne 26. července 1415 ik psaní do Čech, na Moravu a do ka vypravil, v nichž bylo všechno eno, proč Jana Husa musel dáti u- v nichž se také výstrahy dávaly mu křesťanu před učením jeho, a rní tresty ukládaly každému, kdoby echnouti nechtěl. Když pak se sbor ěl, jaké bouření se v Čechách děje é pronásledování věrní kněží kato- ličtí musejí snášeti, tu vyslal dne 25. srpna biskupa Litomyšlského, Jana Železného do Čech s plnomocenstvím mimořádného apoštolského legáta, doufaje, že tento neohrožený, výmluvný a mocný muž nejspíše proti odbojníkům církve pořídí, a také všechnu snahu a umění své na dobré vyřízení svého poslání vynaloží. Sbor mu také dal list od sebe k panu Janovi ze Hradce, nejvyššímu hofmistru královskému, kterýmž ho pod ochranu tohoto pána a všech věrných synův církve snažně poroučel. Avšak jaké bylo udivení biskupovo, když přišed do vlasti, všechno jinak shledal, než jak byl očekával. Brzo poznal, že svou osobou a životem není ani v Praze jist, tak že se ani veřejně ukázati sobě netroufal, a před krále a jeho rady ani bez ochranného listu předstoupiti nesměl. Nejvíce pak jej bolelo vlažné ba téměř obojetné chování arcibiskupa Konráda a biskupa Václava Olomúckého; neboť jakkoliv se stavěli býti rozhorlenými, nepočínali nic opravdivého ani proti zmahání se husitství ani k ochraně svých kněží aneb ku pomstě za příkoří jim činěná; chovali se právě tak, jako Václav král. Biskup Jan v takových okolnostech poznal, že mu nelze ničeho pořídíti a musel se v Litomyšli, sídle svém, zavírati.

Valně se sjížděli čeští a moravští páni a rytíři k velikému sněmu na 1. září 1415 do Prahy, i byli tu nejznamenitější pánové z Čech kromě pana nejvyššího purkhrabí Čeňka z Wartenberka, kterýž byl tehdáž též poručníkem domu Rosenberského, pan Hanuš z Lipé, nejvyšší maršálek zemský, Bočkové starší i mladší z Kunštatu a Poděbrad, Jan Starší ze Hradce, Oldřich Vavák ze Hradce, Vilém, Zdislav, Václav a Petr ze Zvířetic, Jindřich a Štěpán z Wartenberka, Jindřich Škopek z Dubé, Mikeš, Bavor a Vilém z Potšteina, Půta z Častolovic, Hynek Krušina z Lichtenburka, Smil ze Šternberka, Vok, Mikuláš a Jindřich z Waldšteina, Jan a Zdeněk z Rožmitála a mnozí jiní. Z Moravy se dostavili zemský hejtman Lacek z Kravař, Petr a Milota z Kravař, Aleš, Jan Puška i Erhart mladší z Kunštátu, Jindřich z Lipé, Jan z Lomnice, Vilém z Pernšteina, Jaroslav ze Šternberka, Vaněk a Jan Ozor

z Bozkovic, Jan z Lichtenburka a z Bítova, Dobeš z Cimburka a jiných více.

Jaká jednomyslnost tehdáž v celém sněmovním shromáždění panovala, toho důkazem jest okolnost, že již druhého dne po zahájení sněmu, 2. září 1415, všickni na tom se usnesli, co a jak se má psáti sboru Kostnickému v příčině Husově. I složen jest list stížný a velice důtklivý, v němž páni a rytíři církevních otcův s počátku ani neoslovili obyčejným tehdáž pozdravováním, nýbrž toliko žádostí všeho dobrého a přáním, aby zachovávali přikázání Kristova. Tento památný list zněl pak po takovém úvodu dále takto: „Poněvadž zákonem přirozeným i božským přikázáno jest, činiti každému, což kdo chce sám sobě, a nečiniti jinému, čeho sobě nechce, protož my k zákonu božímu a k milování bližního prohlédajíce, poslali jsme Vám ctihodní otcové, jakož i nejjasnějšímu králi Sigmuntovi, dědici a pánu našemu budoucímu, několikero psaní o milém kazateli a učiteli našem, mistru Janovi Husovi, kteráž ve schůzkách vašich čtena jsou. Vy pak, jakož slyšíme, psaní ta do ohně jste uvrhli, a ctihodného mistra, nevíme, jakým duchem jsouce vedeni, an se neseznal ani z bludu překonán byl, ale toliko k nezbednému osočování nepřátel a zrádcův jeho i našich, odsoudili a ukrutnou smrtí odsoudili jste, vše k naší a království Českého a markhrabství Moravského věčné křivdě a potupě. Nad to dali jste poctivého mistra Jeronyma z Prahy, muže líbezné výmluvnosti a filosofa osvíceného, neviděvše ani neslyševše ho, k samému jeho i našich zrádcův nabádání, jmouti a nemilosrdně spoutati, ba již snad také jako Husa ukrutnou smrtí zavraždili jste. Konečně došlo nás ku přílišné naší bolesti, a z Vašeho psaní béřeme zřejmě, kterak nejkřesťanštější naše království a markhrabství osočují se u Vás, že mezi námi těžcí bludové vznikše nakazili prý srdce mnohých věrných v té míře, že potřebí jest rychlé pomoci. Takové ukrutné křivdy kterak snášeti můžeme? ano, známo jest celému světu, aniž Vy toho zapírati budete, že národ náš od té doby, jakž víru křesťanskou přijal, ve všech bouřích a roztržkách, do kterýchž upadalo tolikero říší, skrze rozbroje církevní a papežské, pevný a nepohnutý stál při svaté Římské církvi, přinášeje vždy ty největší oběti ke cti a ozdobě její. Ohražujíce tedy čest a svědomí své, osvědčujeme Vám i celému světu, že mistr Jan Hus byl ovšem muž spravedlivý, ode mnohých let v našem království životem, cnostmi a pověstí chvalebně zachovalý, jenž zákonu Božímu podle výkladu svatých otcův a církve věrně učiv, všeliké bludy a kacířství stále hyzdil, a nás i všecky Kristovy věrné ku pokoji a k milování bližních svých, nejen slovem, písmem a skutkem snažně napomínal, ale i příkladem svým tiše a milostivě sám navodil. Osvědčujeme dále, že kdokoli z lidí kteréhokoli stavu a povýšení pravil by, že jest v Čechách kacířství, vyhražujíce jedinou osobu Sigmunta, krále Římského, pána našeho budoucího, jehožto v tom dověříme a doufáme nevinného, — všeliký a každý takový lže ve svou hlavu, co zrádce a nepřítel království a národu našeho, sám jsa ovšem kacíř plný nepravosti, nýbrž i syn ďáblův, otec lži. Ale však takové křivdy pánu Bohu, na něhož sluší pomsta, a kterýž hojně odplacuje těm, kdož pychají, nyní poroučejíce, položíme stížnosti své u budoucího papeže, jehož Bůh církvi své představí, jediného a nepochybného pastýře, jemuto i bohdá, jakožto věrní synové ve všem, co jest slušného a poctivého, i rozumu i zákonu Božímu příhodného, poslušenství povinné učiníme; tak ovšem, aby což jest předepsáno, nebylo na překážku tomu, že my kazatelův zákona pána našeho Jesu Krista nábožných, pokorných a stálých až do krve proliti chceme brániti a obhajovati, opovrhouce všelikou bázeň i nálezky lidské na odpor učiněné."

Takovou řečí vedli tehdáž pánové a šlechta naproti nejvyššímu zastupitelstvu křesťanstva, když jim šlo o uhájení cti národní, která ovšem upálením Husovým nanejvýš byla uražena a zlehčena! A titéž pánové a rytíři, přivěsivše pečeti své k tomuto listu stížnému, hned 5. září vespolek v jednotu se zapsali pod způsobem sněmovního usnešení, zavazujíce se, že podle zdání a vůle tří zvolených pánův, totiž Čeňka z Wartenberka, Lacka z Kravař, obou to nejvyšších královských úředníkův v Čechách a na Moravě, potom Bočka staršího z Poděbrad (děda krále Jiřího), budou podle sebe státi a sobě vespolek pomáhati, že na všech statcích a panstvích svých svobodné kázání a slyšení slova božího budou hájiti, že obyčejné moci biskup

n tam, kde sobě dle písma svatého
ě počíná, budou poslušni, jinak
e budou jen k nálezům univer-
Pražské zřetel míti a jich se
klatbám pak nepořádným že se bu-
otivovati, byť by je i ruka světská
rovala jakkoliv. Tato jednota měla
et pořád sběhlých trvati, i stalo se
rv proti starodávnému zřízení cír-
nu, že nikoliv apoštolská stolice ba
eobecný sbor církevní, nýbrž učená
sita Pražská uznána jest za nej-
o soudce ve věcech náboženství a

oveň dali páni sněmovníci udělati
přepisův svého stížného listu
oru Kostnickému, a také přepisy
nlouvy o jednotě, kteréž potom do
krajův poslány byly, kde měli pří-
i husitství převahu.
n se držely krajské sjezdy, k nimžto
a šlechta byla pozvána, a tu na
jezdech přivěšovali šlechtici jak
ách tak na Moravě své pečeti. Stíž-
obdržel tudíž dohromady 452 vi-
pečetí a tak byl do Kostnice
a.
l Václav všemu tomu nebránil,
y snad i rád sám k tomu počínání
ojil, jsa k tomu od pánův na sně-
romážděných snažně namlouván:
vzpamatoval se a pováživ, že by
kový krok musel se s celým kře-
ým světem do boje pustiti, ukázal
drženlivosti a stálosti, neobyčejné
, že všem prosbám a vnadám odo-
jednotě nepřistoupil a stížnému
rálovskou pečetí ještě větší váhy
l.

---

rak si počínala katolická strana.

1415—1416.

ž sobě takto počínali Čechové a
né strany husitské, nemohlo jinak
l, že se i strana jim odporná hý-
čala a k nějakému činu se měla.
z přední šlechty, kteří se posta-
čelo věrných katolíkův, nebylo
ak se potom ukázalo, více, nežli
e. Byli to však mužové znameni-
vzácných jmén, totiž Jan mlad-
radce, královský hofmistr, Aleš
ek z Dubé na Dražicích,
í zemský komorník, Hynek
a z Dubé na Hohenšteině,
í soudí, Albrecht z Koldic na Bílině, soudí dvorský, pan Jan Michalec z Michalovic, Jan Chudoba z Wartenberka na Ralsku, Petr Konopištský ze Šternberka, Purkart z Janovic na Petersburce, Ota z Bergova, všickni pánové Zajícové z Hasenburka a ještě někteří méně známí. Znamenati sluší, že nejeden z těchto pánův byl buď bratr buď jinak blízký příbuzný oněch pánův, kteří náleželi k jednotě husitské, jako ku příkladu Jan mladší z Hradce byl bratr husitského Oldřicha Váváka z Hradce, Jindřich ze Hradce, mistr Strakonický (Johanitský) horlivý katolík, byl bratr husitského Jana staršího ze Hradce, Aleš Škopek z Dubé byl bratr Jindřicha Škopka z Dubé, Husova někdy věrného přítele, a Jan Chudoba z Wartenberka byl, jak se zdá, bratr husitského Jindřicha z Wartenberka. Vůbec byly města i rodiny mezi sebou rozdvojeny, i stáli otec proti synovi, bratr proti bratrovi, ba manžel proti manželce; husité skládali a zpívali hanlivé písničky na církev a katolické obřady, katolíci zas na Husity.

Výše jmenovaní katoličtí pánové sešli se právě v měsíc po zahájení valného sněmu husitského, dne 1. října v Českém Brodě u arcibiskupa Konráda, a zapsali se sobě také k jednotě, zavazujíce se, že dle obyčeje předkův svých chtějí ve všem věrni a poslušni býti krále, církve katolické a sboru církevního. K této jednotě katolických pánův později také král Václav přistoupil, ovšem veřejně, avšak toliko ústně, nechtě se vázati jakýmkoli zápisem. Když o tom zpráva do Kostnice přišla, bylo prý tam veliké plesání ve sboru.

Mezi tím dva katoličtí pánové, Jan Městecký z Opočna, syn Štěpána z Opočna, někdy milce krále Václava r. 1397 na Karlštejně zabitého, a Ota z Bergova, jeden ze zápisníkův katolických, spáchali na kněžstvu skutek násilný a loupežný, a to nikoliv z náboženského strannictví, nýbrž ze zisku mrzkého. Zlezli totiž 1. listopadu 1415 v temné noci Opatovický klášter, chtíce se velikých tajných pokladů jeho zmocniti. Protož činili násilí mnichům a chtíce od opata Lacury o pokladech zvěděti, tak ho utrýznili, že následkem toho v krátkém čase umřel. Nenalezše pokladu, jehož žádostivi byli, vybrali klášter i chrám, a s velikou loupeží odtud odešli.

Tento Jan Městecký z Opočna, vybujnělý to poslední potomek svého rodu, z Hronovicův pošlého, bojoval pak proti Husitům, chovaje se k nim věrolomně a úskočně, jakž na svém místě vypravovati budeme. Král Václav opomenul, pachatele za ten zločin stíhati.

Katolické kněžstvo, jsou nabytými zkušenostmi poučeno, nepokládalo v ochranu krále Václava mnoho naděje, a bojíc se o život a důchody své, netroufalo si, proti panujícímu proudu opírati se. Toliko kapitula u sv. Víta na hradě Pražském snažila se ostrými dekrety všude po arcibiskupství Pražském rozeslanými zameziti podávání kalicha a stavovati svobodné kázání kněží nepovolaných; nyní pak po zřízení jednoty katolických pánův, nabyvši ještě více odvahy, vyhlásila dne 1. listopadu 1415 na celou Prahu přísný interdikt, a to hlavně proto, že se tu mistr Jan z Jesenice zdržoval, jenž již několik let v papežově klatbě byl, nevšímaje jí sobě aniž ustávaje v počínání svém proticírkevním. Však tím interdiktem, kterýmž všecky služby boží zastaveny byly, nejvíc jen sami katolíci trpěli; nejlepší fary Pražské byly již v rukou kněží husitských, kteří na interdikt nedbali, a katolickým farářům, kteří jej zachovávali, zastavovány jsou jejich důchody, aniž král Václav tomu bránil. Kapitula nicméně neustupovala od přísnosti a hájila interdiktu svého několik let ve všech farních a klášterních kostelích, které v jejím poslušenství zůstávaly. Jen o nejvyšších svátcích, o velkonoci, o sv. Duchu a o vánocích směly se v těchto kostelích služby boží konati; všecky jiné dni museli katolíci v Praze, chtějíce přítomni býti mši svaté, choditi do kostela mimo Prahu, jako na Vyšehrad, do kostelíčka ve Psářích pod Vyšehradem, k sv. Klimentu do Malých Buben, k sv. Gotthardu do Předního Ovence, a do jiných okolních kostelův, začež je husitský lid všelikými posměchy stíhal, a Mahometistův jim nadával, kteří prý z Mekky do Mediny putují. Král Václav sice mistra Jana z Jesenice napomenul, aby se v Praze nezdržoval, a ten také skutečně na počátku roku 1416 Prahu opustil; nicméně kapitula interdiktu proto nezdvihla. A že pak těžkosti toho interdiktu nepřestávaly, počal v Praze velice řídnouti počet katolických kněží a mnichův v klášteřích. Kam se as v takových okolnostech podělo aneb čím se obíralo oněch 300 a žákův, kteří od věku císaře Karl hlavním chrámě u sv. Víta službu a vu svou měli, nevíme.

Nejživější odpor a zlost proti stí ukazovali však především Něm městech českých a moravských, ne dbávajíce nižádné příležitosti, jak svou zášť k českým kacířům na jed vých obětech svých, kterých do své dostali, spůsobem ukrutným a krv mohli provesti. Již osm dní před ním Husovým, dne 29. června 1415, pili se Olomúčtí Němci jistého ského studenta do města jejich při vyslýchali ho a co kacíře ho upálili. zas poslal král Václav služebníka a svého, již výše připomenutého nep kněží a znamenitého bojovníka Ra Kobylu do Kutné Hory, jak se ví, v nějakých příčinách královského kladu. V Hoře roznesla se zpráva, že šel Racek peníze vybíjet na kněžích Barbory; i shlukli se Němci horníci silně před domem, v němž Racek by spodou, i udeřivše naň i s dvanácti služebníky jej ukrutně zabili, tak že ko jeden z jeho čeledi, panoše B z Ostředka, smrti ušel, ukryv se v né chýšce smrduté. Král Václav, když o uslyšel, počal velmi zuřiti, a již se Kutné Hory strojil, chtě toho na h cích pomstíti; horníci však králův ukrotili, podavše mu hojných darův brných, starší obce pak dva horníky, koby na očištění sebe stíti dali, aby řekl, že jim žel jest skutku toho.

Kterak Jeronym z Prahy v Kostnici souzen a upálen byl.

1416 30. května.

Když mistr Jeronym Praž na svém útěku z Kostnice již blíže hr své vlasti zajat, a mimovolně dne května 1415 nazpět do Kostnice zav byl, tu ho hned téhož dne do refek kláštera Minoritského před shromáž církevních otcův uvedli a vyslýchali. vé sboru z university Pařížské, Kol a Heidelberské, tuto přítomní, mezi také slavný Gerson, kancléř unive Pařížské, spatříce ho, hned i poznal kterak se byl u nich objevil a co kojná hlava k bludnému učení se ki poznati se dal. Proto ho také sbor do věže u hřbitova sv. Pavla uvrh

deň ho na rukou a nohou tak trap-
outali, že jakkoliv byl těla silného,
již po jedenácti dnech na smrt one-
l. Museli mu potom ovšem v tomto
žaláři poněkud uvolniti, aby jim
eumřel. Tak ho tam šest neděl drže-
eprv po upálení Husově zase naň si
ěli a k novým výslechům sobě ho
lati dávali. Mnozí údové sboru mí-
ním mimo to také často rozmlouvá-
kromná, ne proto, aby seznali veli-
trestuhodnost jeho bludného smý-
nýbrž aby jej od něho odvrátili. Ne-
y ho také upálili, dobře vědouce,
ílo se Hus a jeho přátelé takového
lekali. Slibovali sobě tím lepší pro-
při něm, čím laskavěji k němu se
udou, an nemocí a nezvyklou nouzí
ek sklíčen a zemdlen byl. Jeronym
ně zděsil se hrůzy smrti, a zatouživ
obodě neodolal dlouho vlídným do-
m mnoha mužův nábožných a cti-
ch, zvláště důstojného kardinala Za-
. I stalo se dne 10. září 1415, že
ně se osvědčil mistr Jeronym,
ov jest odříci se učení Viklefova
va, a odvolati je veřejně. Sbor měl
ned druhého dne ve hlavním chrá-
ostnickém veřejné valné shromá-
přivedli tam Jeronyma, a on co
slíbil, skutečně i učinil. Potom psal
lo Čech k přátelům svým a někdy
Husovým, dávaje jim zprávu, kterak
poblouzení lituje a z přesvědčení
i upřímně k poslušnosti církve a
se vrací. Byla veliká radost ve sbo-
obrácení jeho, i chtěli otcové, aby
tutek jak nejvíce byl vyhlášen, a
když dne 23. září 1415 zase bylo
shromáždění sboru ve hlavním
š, navedli otcové Jeronyma k to-
své odvolání slavně opakoval. Tu-
přísáhl se Jeronym veřejně a slav-
avadního smýšlení svého, odřekl se
někdy přítele Husa a podrobil se
minky vůli velebného sboru.
onym sám pak uznával potřebu po-
a předešlé chování své, a několik-
veřejně osvědčil, že si ani nežádá,
yl na svobodu propuštěn. Zůstal
žaláři, byl však od té doby mírněji
.

vzácnější kardinálové, jako Petr
laku, František Zabarel-
ordán z Orsini, Antonín
lejský a jiní počali upřímně o
mýšleti, aby mistr Jeronym z va-
svobodu puštěn byl, jako že obrá-
cení jeho upřímné býti se vidělo. Sotva však čeští theologové, jmenovitě Michal de Causis, mistr Štěpán z Páléče, doktor Jan Náz a jiní jejich úmysl seznali, tu velmi náruživě tomu se opírali, ujišťujíce, že Jeronymovo obrácení není upřímné. Sám pak mimo jiné také slavný kancléř Gerson je v tom podporoval. Doktor Náz pak proti kardinálům mírné strany povstal a opovážil se mluvit k nim, řka: „Divíme se vám, ctihodní otcové, že se za toho nejhoršího kacíře přimlouváte, od kterého jsme v Čechách s celým duchovenstvem tolik utrpěli, a bojíme se, že buď od těch kacířův, buď od krále Českého podplaceni jste!" Tu museli mužové mírně smýšlející ovšem ustoupiti před zuřivci a pronásledovateli, a tak i Jeronym padl osudu svému za oběť. Nedlouho potom přišlo z Prahy nepřátelům jeho několik mnichův Karmelitánův od Panny Marie Sněžné na pomoc, kteří nové nářky a obviňování proti němu pronášeli, a aby o tom nová přes ním zavedena byla, žádali. Sbor nakloniv ucho k těmto žalobám, ustanovil se dne 24. února 1416 na tom, že Jeronyma opět vyšetřovati bude, zřídiv k tomu dva vyšetřovatele, Jana, patriarchu Konstantinopolského a doktora Mikuláše z Dünkelsbühlu.

Jaké důkazy se mohly vésti o bludném učení Jeronymově? Sám nic z vlastního výmyslu nepsal, vyjma snad několik nábožných písní, aniž co jiného učil, než co již Viklef a Hus učili, jichžto pouhým hlasatelem byl. Tedy vyšetřovatelům jeho nezbývalo jiného, leč sbírati svědectví o jeho někdejším chování. A toho snesli v hojnosti Michal de Causis, Štěpán z Páléče a jiní, sestavivše na něj 107 článkův žalobných. V těch článcích byl celý jeho život, ovšem jednostranně vylíčen: kterak již za mládí do Anglie se odebrav a tam Viklefovým jedem se napojiv, jeho spisy odtamtud do Čech přinesl a tu je rozšiřoval; kterak Viklefa kde jen mohl nad všecky filosofy věku svého velebíval; že si dal ve svém příbytku na stěnu všecky podobizny velikých mužův vymalovati, a že mezi ně také Viklefa ve svaté září postavil; že netoliko v Čechách a na Moravě ale také v jiných zemích sousedních usiloval vštěpovati jed kacířství Viklefova, že hlavně on r. 1409 s Husem proti Němcům na universitě působil, a r. 1412 spolu s Husem proti odpustkům vystoupil a lid bouřil; že jednou vejda do

chrámu Panny Marie Sněžné u Karmelitanů na Novém městě Pražském ostatky svatých z relikviáře vykopil a s mističky zle nakládal; že reptal proti ctění obrazů svatých, a za modly je vydával; že na papeže a Pražského arcibiskupa potupné listy rozšiřoval, krajany své k pronásledování duchovenstva ponoukal; že Husovi ve všech skutcích kacířských byl radil a pomáhal a že se proti trestům církevním stavěl na vzdory, a co toho více bylo.

Vyšetřovatelé předložili napřed Jeronymovi 14 takových žalob, aby na ně odpověděl; on k nim sice několik krátkých poznamenání diktoval, avšak do širších odpovědí a objasnění jejich nechtěl se pustiti, žádaje, aby jej sbor dříve slyšel, pak že k svému ospravedlnění přistoupí, a také těch soudců, kteří mu od sboru ustanoveni byli, za takové nechtěl uznati. Tak se sbor konečně na tom ustanovil, že jej 23. května 1416, právě v rok po jeho uvěznění, veřejně vyslýchati bude.

I vyveden jest Jeronym ze svého vězení do biskupského chrámu Kostnického před veškerý sbor tuto slavně shromážděný. A seděl v počtu shromážděných otců také jeden z oněch výtečných a učených mužův, kteří hlavně měli zásluhu o to, že se v Evropě obnovila známost starých výtečných filosofů a básníkův řeckých a latinských na základě kterých potom osvěta národův křesťanských mnohem hbitěji a důkladněji rozšiřovala se, nežli to dosavad možné bylo. Tento muž byl Jan František Poggio Bracciolini, papežský sekretář rodem z Florencie. Jsa tuto na sboru Kostnickém, nalezl šťastnou náhodu v blízkém klášteře sv. Havla spisy Quintilianovy, spisovatele římského. Tento kněz Poggio, vida Jeronyma, výtečného, osvíceného a bystroduchého řečníka, an pro víru a přesvědčení své hrdinskou myslí smrt podstupuje, zapomněl na to, že jest kněz a theolog, a co filosof s takovým zanícením na tento výjev hleděl, že o tomto soudu nad Jeronymem drženým z Arezza k svému příteli Leonardovi Brunovi znamenitý list napsal, kterýž bezpočtukráte opsán a po čase i vytištěn jsa, ve všech vzdělaných zemích v latině i v češtině s velkým zalíbením čten byl. V tomto svém listu popisuje Poggio Jeronyma před sborem stojícího takovým znamenitým spůsobem:

„Znám se k tomu, že jsem jak živ neviděl nikoho, jenžby u vedení pře, zvláště hrdelní, více se rovnal řečníkům věkův klassických, kterýmžto se tolik obdivujeme. Ku pořádku zajisté bylo, jakými slovy, jakou výmluvností, jakými důvody, jakým obličejem a hlasem i jakou srdnatostí se přátelům svým odpovídal a konečně při svou zavřel; až v pravdě čehož politovati, že tak ušlechtilý a výtečný duch odvrátil se ku smýšlení kacířskému, ač pravěl jest, co se mu připisuje; neboť mně se náleží, tak veliké při rozsuzovati, přestávám na úsudku těch, kteří za moudřejší jmíni jsou. Avšak ty nemysli, žebych na způsob prokuratora při tu podrobně vykládal; dlouhé bylo by to a práce několika dní; dotknu jen věcí výtečnějších, z nichž ty o učenosti muže toho soudit moci budeš."

„Když mnohé věci proti tomu Jeronymovi vedeny jsou, jimiž to z kacířství stíhán byl, a to vše svědky dotvrzováno; konečně líbilo se, aby odpovídal na každý článek žaloby obviňště. Tedy přivedena jsa do sboru, když mu kázali k těm věcem odpovídati, dlouho tomu odpíral, prvě, že slušné jest, aby prvé sám vedl při svou, nežli by na žaloby nepřátel svých dával odpovědi. Ale když mu to nedovoleno, tedy stoje uprostřed shromáždění počal řečniti: „Jaká jest to nepravedlivost, že když já tři sta čtyřicet dní byl jsem držán v nejkrutějším žaláři, ve smradu a nečistotě, v lejnech, v okovech a v nedostatku všech věcí, vy protivníky a utrhače mé vždycky jste slyšeli a mne nyní ani jediné hodiny slyšeti nechcete! Z toho bezpochyby jde, že když jste jim propůjčovali ucha svého, a oni v tak dlouhém čase mne k vám osočovali co kacíře, nepřítele víry, protivníka duchovenstva, mně pak nelze brániti se, vy v myslích svých prvé odsoudili jste mne co nešlechetníka, nežli jste, jaký jsem, poznati mohli. Avšak i vy lidé jste a ne bohové, ne věčně žijící ale smrtelní; klesati, blouditi, mýliti se, oklamáni a svedeni býti můžete, jako jiní lidé. Zde praví se býti pohromadě světla světa, zde mužové oboru zemského nejmoudřejší; protož tím více starati se máte, abyste ničeho všetečně, ničeho nerozvážlivě, ničeho nespravedlivě před se nebrali a nečinili. Jáť jsem arci chatrný človíček, o jehožto život nyní běží, aniž pro sebe mluvím, věda, že umříti mám, ale nehodí zdá se mi, aby moudrost tolika mužů měla co ukládati o mně mimo právo, o by ne tak skutkem jako příkladem na l

douci časy ke škodě bylo." Tyto a jiné mnohé věci krásně a ozdobně mluvil, ačkoli nejedni hřmotem a reptáním řeč mu přetrhovali."

„Konečně na tom zavříno jest, aby na bludy, ježto mu se připisovaly, odpovídal, potom aby volně mluviti mohl, cožby chtěl. Čteni tedy jsou s pulpitu kusové žaloby, každý zvláště, a svědectvím dotvrzování, pak tázán byl, má-li co tomu na odpor. K víře nepodobné jest, jak moudré a chytré dával odpovědi, jak mocnými důvody se hájil; nikdy ničehož nepropověděl, což by na dobrého muže nepříslušelo, tak že, smýšlel-li tak u víře skutečně, jak slovy vyznával, žádná hodná příčina netoliko smrti, ale ani nejmenšího provinění na něm nalezena býti nemohla. Všecky žaloby a což proti němu vedeno bylo, pravil býti nepravé, křivé a od nenávistníkův jeho smýšlené. Mezi jinými, když naň čteno bylo, že jest utrhač stolice apoštolské, odbojník biskupa Římského, protivník kardinálův, vrah praelatův a kněžstva, nepřítel náboženství křesťanského; tehdy povstav a ruce vzhůru sepiav, žalostným hlasem zvolal: „kam se nyní obrátiti mám, velební otcové? čí pomoci žádati budu? koho za milost prositi? ku komu se uteku? zdali k vám? Avšak ti protivníci moji odvrátili srdce i mysli od zachování mého, tvrdíce, že jsem úhlavním nepřítelem všech těch, jižto mne mají souditi. Domnívaliť se arci, by pak i to, co proti mně smyslili, lehké býti se zdálo, však že vynálezem svým utlačíte obecného všech vraha i odbojníka, jakéhož mne oni neprávě a lživě býti praví. Takž tedy uvěříte-li slovům jejich, veta bude po životě mém." Mnohých žertem odbyl, jiných štiplavě dotekl, mnohé často ve smutné věci ku smíchu přivedl, šprymuje na jejich žaloby a důtky. Když se ho tázali, co by smýšlel o velebné svátosti, vece: před tím chléb, při posvěcování a potom pravé tělo Kristovo, a ostatek podle obecné víry. Tu ozval se kdosi: „však praví, žes ty řekl, že i po posvěcení zůstává chléb." „U pekaře arci!" tak mu odpověděl. Kohosi z řeholy kazatelské, když tuze naň dotíral, okřikl: „mlč, ty pokrytče!" Jinému na svědomí své přísahajícímu vece: to jest nejjistější cesta k oklamání." Jednoho zase úhlavního nepřítele svého kdy nejmenoval jinak, nežli psem neb ďáblem. Ale že pro množství žalob a důležitost věcí ta pře toho dne ku konci dovesti se nemohla, odložena jest do dne třetího."

V skutku od časného rána až do samého poledne to vyslýchání trvalo. V následujícím sezení dne 26. května pokračovalo se tedy u vyslýchání Jeronýmově, i píše o tom kněz Poggio dále jak následuje: „Když pak toho dne důvodové všech vin, na něj čteni a mnohými svědky dojišťováni byli, on vstav dí: „Poněvadž jste tak bedlivě poslouchali nepřátel mých, slušné jest, abyste mne již také mluviti nechajíce dobromyslně slyšeli." A když mu to dopuštěno, ačkoliv ve hlučném odporu mnohých, tu on od Boha počav prosil jest, aby mu s hůry dáno bylo té mysli a té výmluvnosti, která by sloužila ku prospěchu a spasení duše jeho. Potom takto mluvil: „Vímť, osvícení mužové! že bylo mnoho výborných lidí, kteří trpěti musili, čehož nikdy cnostmi svými nezasluhovali; byvše stíženi svědky lživými a odsouzeni nepravými soudy." A začav od Sokratesa, vypravoval, kterak nespravedlivě od svých odsouzen jest, aniž že ujíti chtěl, jakkoliv dobře moha, jen aby jiným odjal strach dvou věcí, které lidem býti se zdají nejkrutějšíf, žaláře totiž a smrti; potom dotekl Platonova vězení, Anaxagorova utíkání, Zenonova mučení a jiných množství pohanů nepravého odsouzení; připomenul Rutiliovo vyhnanství a nehodnou smrt Boëtia i jiných, kteréž sám Boëtius vyčítá. Odtud obrátiv se ku příkladům lidu Židovského, předně jmenoval Mojžíše, vysvoboditele a zákonodárce národu svého, kterak časté od svých úkorů trpěti musel, jakoby svůdce byl a hánce lidu; přivedl Josefa, jehožto bratří ze závisti prodali a pán pro podezření cizoložstva do žaláře uvrhl; Izaiáše Daniele a téměř všecky svaté proroky, kteříž jakožto rouhači boží a buřiči křivě osočeni a odsouzeni bývali; též soud nad Susanou a nad jinými, jižto byvše muži nejšlechetnějšími, nespravedlivými odsudky zahynuli. Potom přistoupil ku příkladům sv. Jana Křtitele i samého Krista, spasitele našeho, o nichž dobře vědomo jest, že svědky a soudci křivými na smrt připraveni jsou; takž i sv. Štěpán od sboru kněžského byl zavražděn, apoštolové pak všickni na smrt odsouzeni, ne jako dobří ale jako buřiči lidu, tupitelé bohův a pachatelé nešlechetností. Jest ovšem nenáležité, aby kněz kněze odsoudil nespravedlivě, avšak to že přihodilo se; ještě neslušnější jest,

aby toho sbor kněžský se dopustil, než i toho příklady dovedl; nejnepravější však jest věc, aby celá koncilia to činila, však i to že stalo se, dokázal. Vše to vypravoval ozdobně a s velikým všech napnutím. A že všecka podstata pře jeho na svědcích záležela, mnohými důvody ukázal, že žádnému z těch svědkův nemá věřeno býti, poněvadž jsou proti němu ne z pravdy, ale z nepřízně, zlobivosti a závisti svědčili; oznámil i příčiny zášti toho, tak že nemnoho chybělo k úplnému všech přesvědčení; byliť zajisté tak ku pravdě podobny, že kdyby nejednalo se o víru, bylo by svědectví těch jen lehce váženo. Pohnuli se všickni v srdcích svých a k milosti se nachýlili. Neb i toho doložil, že sám přišel dobrovolně ku sboru, aby se tu očistil; oznámil o životu a obcování svém, plném šlechetnosti a cnosti; předložil, kterak i mezi starými národy přiházelo se mužům i nejučenějším, že rozdílně smýšleli ve věcech víry, ne ku podvrácení jejímu, ale k vyskoumání pravdy; tak i sv. Augustin a sv. Jeronym nesrovnávali se, netoliko rozdílně ale i na odpor sobě smýšlejíce, avšak beze všeho podezření kacířství."

Očekávali všickni, že buďto se očistí, odvolávaje bludy, aneb vinen se dá, milosti žádaje; on však ani ke bludům přiznati se chtěje, ani k odvolání křivých nářkův cizích chuť míti se pravě, konečně dal se do vychvalování Jana Husa, před tím na oheň odsouzeného, tvrdě o něm, že byl muž dobrý, spravedlivý, svatý a té smrti nehodný. O sobě také pověděl, že hotov jest jakoukoliv smrt podniknouti mysli zmužilou a stálou, ustoupiti nepřátelům svým a svědkům oněm tak nestydatě lhoucím, kteříž ale někdy před Bohem, jehož oklamati nelze, počet vydají z toho, co svědčili. Velikou nad ním lítost měli všichni okolostojící; byliť žádostiví, zachovati při hrdle muže tak výtečného, by jen sám dobře byl smýšleti chtěl. Ale on stále trvaje na svém, zdál se z úmyslu po smrti toužiti, vždy chvále Jana Husa a tvrdě, že nic nesmyslil scestného proti církvi Boží, ale že kázal proti nešádům kněžstva, proti jejich pýše, nádhernosti a skvostnosti; nebo když nadání a statkové zádušní náleželi prvé chudým a pohostinným lidem, potom pak na stavení a opravy chrámův obráceni býti měli, za neslušné pokládal dobrý ten muž, že se rozptylují na nevěstky a kuběny, na kvasy a hody, na chování psův a koní, na drahá i skvostná roucha a jiné věci náboženství Kristovu nepříslušné. V tom pak dokázal největšího vtipu, že když řeč jeho přetrhována byla křiky rozličnými a mnozí mu odmlouvali, stíhajíce slova jeho, žádnému neodpustil, aby ho nedotekl, ale nade všemi se mstě, všecky buďto zastyděti se aneb umlknouti přinutil. Když se hluk rozmáhal ve sboru, sám se pozamlčev, někdy zástupy z toho káral; potom přece řeč svou konal, žádaje a prose pro Boha, aby ho nechali mluviti, poněvadž ho potom slyšeti nemají; nikdy hřmotem se ustrašiti nedal, jsa mysl pevné a neohrožené. Ten pak byl předivný důvod jeho paměti, že tři sta čtyřicet dní seděl ve hloubi věže smrdutě a tmavé, na kteréhožto vězení tvrdost sám naříkal, pravě že, jakož na statečného muže náleží, ne proto si stěžuje, že nehodné věci trpěl, ale že diví takové proti sobě nelidskosti; v tom místě zajisté nic netoliko čísti, ale ani viděti nemohl, ať nic nedím o sklíčení ducha, ježto ho každodenně trápiti muselo a všecku paměť z něho vyraziti mohlo; však on tolik vysoce učených a moudrých mužův ku své při za svědky přivedl, tolik svatých doktorův církve k utvrzení svého smyslu připomenul, žeby toho příliš bylo, i kdyby po ten veškerý čas v největší prázdnosti, v největším pokoji s učenými studiemi byl se obíral. Řeč jeho líbá, prostranná i zvučná byla, s jakýmsi důstojenstvím hnutí řečnického jak v objevení hněvu, tak i v hýbání k lítosti, kteréžto však ani nehledal, ani dojíti sobě žádal. Stálť neohrožený a smělý, smrtí netoliko pohrdaje, ale jí žádostiv jsa; řekl bys, že jest druhý Kato. O muže věčné lidské paměti hodného! Nechválím, jestliže co proti řádům církevním smyslil; obdivuji se jeho učení, mnohých věcí známosti, výmluvnosti, líbeznosti v řeči a bystrotě v odpovídání; ale bojím se, že vše to jemu k záhubě od přírody propůjčeno bylo."

Otcové sboru naposlouchavše se řečí Jeronymových do syta, jakkoliv mnozí rádi by ho byli zachrániti chtěli, nicméně zatvrdili se k němu, když v řeči své sám z hanebné nevěrnosti a zrády se obviňoval, že v slabé hodince Husa zapřel a jeho učení potupil. Protož odveden jest ze shromáždění nazpět do svého vězení, v kterém mu těžká pouta na ruce i na nohy dána byla. I dán mu ještě čas k rozmyslu a ku pokání za několik dní, i navštěvovali ho za ten čas mnozí mu

ní, aby jím hnuli a smýšlení
ili; šel také kardinál Zaba-
ěmu, aby ho na pravou cestu
onym však sebou nedal hnouti,
odsoudivši již Husa k hranici,
nečně jinak, i muselo, ač velice
odsouzení Jeronymovu se od-

května 1416 držel sbor své 21.
ození v biskupském chrámě
; všecko bylo v něm k odsou-
ymovu připraveno, kteryž tam
a velkou silou ozbrojencův byl
ť vynešen jest o něm nález,
est, a co takový že z církve
a světské moci k potrestání,
cíře slušť, odevzdává. I posta-
lobně jako Husovi vysokou pa-
pici na hlavu, na níž ďáblové
rudkou namalováni byli, a bez
města na to samé popraviště,
před rokem Hus byl utracen,
I při tomto smutném divadle
nnožství lidu dostavilo se, a
odříkávaje vyznání víry, zpí-
a nedávaje na sobě znáti
o smutku, k lidu jej prováze-
necky promluvil, řka: „Milí
sem teď zpíval a vyznával, tak
ková jest víra má. Však jeu
, že jsem nechtěl souhlasiti se
emu přisvědčovati, jakoby mi-
Husa byl v pravdě a spravedl-
díl. Neboť já jsem Husa velmi
a vím, že byl muž svatý a
Kristova věrný kazatel." O sa-
ní Jeronymově pak výše řeče-
oggio k svému příteli takto
ým čelem a veselou tváří na
elekaje se ani ohně, ani muk,
í. Nikdy žádný ze Stoikův ne-
smrti tak stálou myslí a srd-
ým, jako tento jí žádati se
došel na popraviště, sám se
tův, a pad na kolena, modlil
lem, k němuž nahý přivázán
ni provazy a řetězem; potom
dřívím ne drobným ale ob-
až do prsou, slámy mezi ně
akž dříví hořeti počalo, jal se
ň, kterouž mu sotva oheň a
. To pak bylo největší znamé-
mysli, že když kat ze zadu
ití oheň, aby ho neviděl, on
p," dí, „a zapal přede mnou,
se bál ohně tvého, byl bych
ostal." Tímto spůsobem zahy-
d míru znamenitý. Díval jsem
se na skonání jeho, spatřil jsem vše, co se dálo. Buď to, že nevěra, anebo neustupnost u příčině byla, věru, muž ten umřel vždy co pravý filosof!" Tolik píše Poggio. Jiný očitý svědek zas svědčil o Jeronymovi, že všickni přítomní litovali jeho, jen on sám sebe nic.

Do ohně pak vmetány jsou všecky jeho šaty a jiné věci, a katovi pacholci učinivše jako při upálení Husově, všechny části těla až na popel spálivše, potom ten popel též na vůz naložili, do Rýna odvezli a tam do vody uvrhli, aby na zemi po něm nezůstalo ani památky.

Počínání krále Sigmunta.

1415—1416.

Král Sigmunt jsa ještě na sboru Kostnickém, již před upálením Husovým odcizil markhrabství Braniborské koruně České na vždycky. Již nahoře připomněli jsme, kterak Sigmunt r. 1411 zdědiv Braniborsko po svém strýci Joštovi, hned také svému tamějšímu náměstkovi, Bedřichu, purkhrabímu Normberskému je zastavil. Tenkráte vzal za tu zástavu od řečeného Bedřicha 100.000 zlatých uherských, a že ten Bedřich byl penězi hojně zásoben a Sigmunt co špatný hospodář vždy peněz potřeboval, vzal tento od onoho později ještě 50.000 a nyní 250.000 zlatých uherských, a tak to přišlo, že se Sigmunt v Kostnici s Bedřichem purkhrabím tu při něm jsoucím o tom smluvil, že mu markhrabství Braniborské i s důstojností kurfürstskou a říšského nejvyššího komornictví, avšak s vymíněním práva výplaty, za ty králi propůjčené sumy prodá. Stala se ta smlouva v Kostnici dne 30. dubna 1415 bez vědomí krále Václava, vrchního pána léna Braniborského, a tak počalo se mrhání a zkracování koruny České od císaře Karla tak velikým nákladem zvelebené a rozmnožené a v dědictví jeho synům odkázané; v Braniborích pak počalo panování rodu Hohenzollerského, kteryžto rod, založiv po čase nynější mocnářství Pruské, tam posavad panuje, a již mnohou velikou ujmu koruně České spůsobil. Řečený Bedřich, nyní markhrabě Braniborský, byl napotom věrným a velmi činným pomocníkem krále Sigmunta v jeho válce proti Husitům.

Král Sigmunt v několika nedělích po upálení Husově, 21. července 1415, Kostnici a sbor opustil, odjížděje do říše, a tudy stalo se vyslýchání, souzení a upálení Jeronyma Pražského bez něho. Mezi tím měli Francouzové těžkou válku s Angličany, a stala se bitva u Azincourtu dne 25. října 1415, v níž Antonín, vojvoda Brabantský a Luxenburský na straně Francouzův padl. Vdova jeho, Aneška Zhořelská, vnučka císaře Karla, octla se ve smutném stavu, nemohouc odolati bouřem, zmáhajícím se čím dál tím více ve vojvodstvích jejích. Král Sigmunt zatím projížděl se po Francii a Anglii, a viděl tu zkázu v Luxenburce z blízka, když tamtudy r. 1416 nazpět se vracel. To jím hnulo, i žádal krále Václava, bratra svého, aby jemu vrchního práva svého k Luxemburku aspoň na čas postoupil, aby takto mohl odvrátiti zkázu vlasti předků svých. Král Václav neudobřiv se sice ještě naprosto s bratrem svým, nicméně dal se k tomu nakloniti, oč ho Sigmunt žádal, a skutečně dne 13. července 1416 Sigmunta zmocnil, aby nejen v Luxenburce a Brabantě dobýval a hájil práv koruny České, ale také aby získal k Čechám opět kraje a města Falcká, jež byl někdy protikrál Klem čili Ruprecht Falcký od koruny odtrhl. Ba stalo se ještě více, král Václav svolil k prodeji Branibor, kterýž skutek se nedal změniti, a toliko od Sigmunta žádal, aby nedával se dotýkati cti jeho i národu Českého urážlivě na sboru Kostnickém, neboť že dle mínění krále Václava o skutečném kacířství v Čechách ani řeči býti nemůže.

Další přísnost sboru Kostnického proti Čechům.

1416.

Otcové církve na sboru shromáždění doufali, že přísné tresty vykonané na dvou hlavách a původcích výtržností způsobených v církvi, Čechy a Moravany k tomu přivedou, že se zpamatují, a od nebezpečných novot upustí; avšak nemalým podivením a obáváním naplnily je zprávy o tom, kterak bouření a různění se u víře tím více napořád se zmáhá. Kdyby byli Husa a Jeronyma toliko k doživotnímu žaláři odsoudili, snad by se to hnutí v Čechách a na Moravě toliko na vzdělanou část obyvatelstva bylo obmezilo a po čase i utišilo. Avšak upálení obou mistrův mělo místo zastrašení zcela opáčný účinek; sám obecný lid vyčítaje sboru strannost a nespravedlivost, ztratil svou starodávnou úctu ku sboru a k moci církevní, a vida kterak se z toho, co se stalo, Němci a jiní protivníci národu Českého, a zejména nepřátelé Husa i Jeronyma radují, napínal jest záští proti původcům toho všeho, a nedával se více v mezích poslušnosti držeti. Otcové sboru pevně si tedy umínili, postaviti se proti tomu neposlušenství se vší možnou přísností. Dne 24. února 1416 uzavřeli, že všech 452 pánův a rytířův českých a moravských, kteří své pečeti ku stížnému listu dne 2. září 1415 přivěsili, jakožto podezřelé z kacířství k soudu před sbor povolají. I byly o tom bully vydané, jež však toliko v cizích městech ohlášeny býti mohly, totiž 3. května 1416 v Pasově, 5. května v samé Kostnici, 10. května ve Vídni v kostele sv. Štěpána, 14. června v Řezně, a ustanovení jsou vyšetřovatelé k vedení pře proti nim. Do Čech a na Moravu však se sotva která tato bulla dostala, a také nikdo odtud do Kostnice k soudu nedostavil se. Potom uzavřel sbor, pohnati i arcibiskupa Konráda Pražského a biskupa Václava Olomúckého k odpovídání za to, že svou nečinností kacířům hoví, kněžstvo své proti pronásledovatelům jeho nehájí, a duchovními statky plýtvají, v zástavu je dávajíce. Avšak než k tomu přišlo, král Sigmunt, jsa právě ještě ve Francii a v Anglii, a o tom slyše, pilného posla ku sboru vypravil, aby všecky podobné, důležitější kroky až do návratu králova do Kostnice odročeny byly.

Mezi tím umřel na cestě z Prahy do Olomouce ve Svitavech na Moravě dne 12. září 1416 biskup Olomucký, Václav Králík z Buřenic, patriarcha Antiochenský, po nejdelší čas krále Václava nejoddanější rada a sluha a co Vyšehradský probošt kancléř jeho český. Povídá se, že ho lid z té příčiny „Králíkem“ nazval, že všechnu svou vlastní vůli zapíraje toliko králem svým živ byl a všechno toliko z jeho vůle konal.

Hned 21. září požádala kapitula Olomoucká Jana, biskupa Litomyšlského, svou činností proti Husovi na sboru Kostnickém proslulého, za biskupa v Olomouci, kteryžto však to na budoucího papeže vložil, má-li to biskupství přijmou. Avšak část kanovníkův podporována jsouc pány moravskými dne 30. září jiného

kupa zvolila, totiž Alše z Březí, kavníka Vyšehradského, kteréhož právě rál Václav sobě žádal; a poněvadž paeže tehdáž nebylo, sám král Václav hned o potvrdil, a Pražský arcibiskup Konrád vysvětil. Sbor Kostnický, kterémuž o tom zpráva dána jest, Alše z Březí zavrhl, maje ho v podezření kacířství, zvláště že ho sám biskup Jan Litomyšlský za přítele Husitův udával; a tak stalo se, že sbor dne 14. prosince Jana Železného, biskupa Litomyšlského, až do zvolení nového papeže za administratora biskupství Olomouckého potvrdil, tak aby sobě biskupství spravoval. Král Václav však nic na to se neohlížeje poručil Olomúcké obci, aby Alše i proti vůli kapitoly v jeho biskupství uvedla, a když obec odporovala, vypravil král Alše se silným zástupem vojska královského vedením svého prvního milce Jana ze Smilkova a Kostelci do Olomouce, tam ho ve skutečné držení biskupské stolice utvrdil, i také svým vojskem biskupské hrady a statky k ruce jeho obsadil. V ten čas dály se v Olomouci velmi pohoršlivé věci; němečtí měšťané se bouřili a co mohli biskupu Alšovi na příkoř činili; přihodilo se prý, že za ten čas, co ten biskup Olomouckou stolici v moci své držel, také jednou, r. 1417 ve hlavním chrámě sv. Václava v Olomouci první a jediná husitská mše byla sloužena, což prý zase spůsobilo povstání měšťanův. Papež Martin V. potvrdil r. 1418 Jana Železného na biskupské stolici Olomoucké, a biskup Aleš měl se spokojiti s biskupstvím Litomyšlským; avšak Aleš až do smrti krále Václava jak na Olomoucké tak i na Litomyšlské stolici seděl; Jan Železný pak i větší počet Olomouckých kanovníkův neuměli se za živobytí králova v zemi zjevně ani ukázati.

Že pak sbor Kostnický v té věci králi Václavovi takovou nemilost ukazoval, to odtud pocházelo, že i proti němu jakožto příteli kacířův přísně zakročiti sobě umínil. Sepsány jsou totiž naň zajisté mnohé články žalobní, kteréž pak ve shromáždění sboru čteny byly. Hlavní bylo, že král mnoho s kacíři obcoval, jim lásku prokazoval, ochranu dával, k duchovenstvu katolickému nemilostivě se zachovával, k svěcení jeho netoliko příčiny zavdával ale i tak činiti svým služebníkům přikazoval. Žalováno také i na královnu Žofii, že jako dříve Husa, tak nyní mistra a z Jesenice hájí a v neposlušenství k církvi podporuje, že dekrety apoštolské stolice veřejně haní a potupuje, na všech svých statcích katolické kněží vyhání a husitské usazuje. Nechybělo mnoho, i byliby oba královští manželé od sboru list obsýlací dostali, aby se před sborem postavili a jeho soudu podrobili. Král Václav si toho ovšem pramálo všímal, avšak bratr jeho Sigmunt nemohl tomu dopustiti, aby se rodu jeho takové potupení stalo, a vší silou o to se při sboru zasazoval, aby s toho všeho sešlo.

K tomuto roku 1416 znamenati sluší, že jeden starý letopisec český o Cikánech poznamenal, kterak tenkráte tento bludný národ před drahným časem z Indie do Evropy vešlý, ponejprvé také v Čechách se objevil, a po zemi se vláčeje lidi mámil. Tito Cikáni zajisté zatoulavše se po létech i do Francie, přišli r. 1427 ponejprv do Paříže, když právě mysli všeho věřícího lidu působením kněží největší ošklivostí ku kacířským Čechům nakvašeny byly. Tu pak dali Francouzi těm Cikánům jméno Čechův, a tak je podnes les Bohémiens jmenují. Když však potom z toho u nich mnohé matení Cikánův s Čechy vzniklo, slovou u nich praví Čechové správně les Bohêmes.

Kterak se hned s počátku Husité u víře dvojiti počali.

1417.

Mistr Jan Hus proraziv smělou rukou hráz, která národ Český druhdy držela v mezích poslušenství katolické církve, a počav klásti svaté písmo jakožto míru na všechno, co církev dotud byla ustanovila, ukázal následovníkům svým cestu, po které ještě dále zacházeli i rozcházeli se, nežli on sám to mohl tušiti. Následovníci jeho jali se totiž, každý dle osobního zdání a soudu svého, písmo vykládati, a scházelo jim brzo jednoty. Jedni zajisté uznávali universitu Pražskou za soudce ve věcech víry, druzí zas, a to hlavně na venkově, toliko své zdání za pravé majíce zabíhali do výstřednostní všelikých nepřijímajíce poučení od učenějších lidí. I byla směsice různého mínění veliká, a duch na svobodu se vydobyv žádné uzdy netrpěl. Však v té směsici tvořiti se počalo brzo dvojí těžiště, z nichž každé různé tyto pohyby zachvacovalo do víru svého Jedno těžiště byla Praha, druhé někdy město Ústí nad Lužnicí čili Sezimovo

Ústí, matka pozdějšího Tábora. Všickni, kteří ku Praze své zření měli, universitou se řídili, universita pak počínala sobě mírně, a chtíc zachovati, co se jí v staré církvi slušné býti zdálo, tím nejlépe obnovu a napravení církve provesti mínila.

V Ústí naopak všechny novoty takořka v lidu samém se rodily, a všechno co se v církvi komukoliv se svatým písmem shodovati nezdálo, to bylo zjinačeno anebo dokonce zavrhováno. Podporu tomuto počínání dali bohatý soukeník v Ústí, jmenem Pytel, a pekař Joha, oba někdy horliví posluchači Husovi, když se r. 1413 a 1414, byv z Prahy vypovězen, v této krajině zdržoval. Tito dávali již od r. 1415 ve svých domích útočiště všelikým přepiatým lidem, jichžto bezmírné novotářství ve víře ostatním Čechům bylo mrzkostí. Tu byl mezi nimi z Pražského učení mistr Jan z Jičína, známý z příběhův r. 1412, potom kněží Věněk, Petr Veliký, Antoš, Petr Kániš, Jan z Bydlína, Pšeníčka a jiní potomní náčelníci Táborští. Ti požívali u řečených dvou měšťanův Ústských ztravy a jiného pohodlí po dlouhý čas, a tu o náboženství mnohé prudké hádky mezi sebou měli. Čtoucímu to, co všechno tito přepiatci lidu hlásali, hrůzou srdce v těle trne: prorokovali skonání světa, sedm svátostí a všechny obřady za lidský výmysl pokládali a zhola nový řád a nový způsob života oznamovali.

Trvalo to ovšem delší čas, než v těchto dvou těžištích učení husitského obě hlavní strany se ustálily a určitějšího rázu nabyly. I jmenovala se pak mírnější strana Pražská kališnická, druhá Táborská. Však v samé Praze lnulo Nové město více ku straně Táborské, tak jako v malém Ústí mnozí k zásadám kališnickým se klonili. Proti výstřední straně Táborské snažila se kališnická universita Pražská působiti poučováním a výstražnými listy. Byliť pak v těchto létech přední mistři na universitě Jan z Jesenice, Jakoubek ze Stříbra, Křišťan z Prachatic, Jan řečený Kardinal z Reinštejna, Šimon z Tišnova, Šimon z Rokycan, Zdeněk z Labouně, probošt v Všech Svatých, Marek z Hradce Králové, pan Zdislav ze Zvířetic a Michal řečený Čížek z Malenic. Již dne 25. ledna 1417 za rektorství Jana Kardinala z Reinštejna naříkali si tito mistři veřejným listem na zmáhající se výstřednosti u víře a na bludy, které z nich vycházejí. Pravili v tom listu, že ďábel brává na sebe někdy také tvárnost svatosti, aby mohl tudy lépe vštěpovati svár mezi bratřími a nechuť k přikázání božímu. S bolestí že slyšeti jest, kterak v některých obcích země České učí a věří se, že není očistce, a protož že almužny a modlitby za mrtvé jsou neplatny, že vystavování a ctění obrazův svatých zapovídá se písmem svatým, že obřady církevní, jako svěcení soli a vody, jehnědu a vajec, kadění, kropení, míru líbání a t. d. jsou zbytečny a bludny. Sbor mistrův tedy napomínal a prosil všech věrných Čechův, aby neposlouchajíce řečí takových a nedadouce jimi se mýliti, chovali se vždy dle pravidla toho, že v takových věcech, o kterýchž písmo svaté nic určitého neustanovuje, má starodávný obyčej církve považován býti za zákon. Toto naučení mistrův Pražských bylo ovšem podle zásad katolické církve, od kterých sám Hus více se byl vzdálil. Proto také po dlouhých bojích bylo kališníkům možno, skrze kompaktata čili čtyři články Pražské, jež později poznáme, s Římskou církví se zase spojiti.

Zarytým tvrdohlavcům českým však bylo marné, takové učení předkládati; sbor Pražských mistrův musel takové veřejné napomenutí již 7. února 1418 opakovati, ano i zvláštní sbor kněžský na způsob synody ke dni sv. Václava, 28. září 1418 do Prahy svolati, aby proti bezmírným a stále se množícím novotám nové nálezové vynešeni byli.

Ze článkův, jež tento sbor kněžský o sv. Václavě 1418 vydal, a jichž bylo 28, poznává se nejlépe, jak daleko již výstřední novotáři u víře byli zacházeli. Tak mi ku příkladu 1. článek: Nikdo nehlásej nového článku veřejně, jakkoliv pravým a spasitelným býti se zdá, ležby jej předložil dříve mistrům k ohledání; 2. čl. nikdo neuč, že sluší jen tomu věřiti, co svatým písmem zjevně se ohlašuje, protože se mnohé pravdy nalézají, ač ne ve slovích, ale v duchu písma svatého, jemuž to dorozuměti ne každému smrtelníku dáno jest; 3. čl. novorozencům má se, kdekoli možná, hned po křestu posloužiti také svátostí oltářní. Následujícími články hájila se víra v očistec, platnost mší zádušních, modliteb za mrtvé, vzývání svatých za přímluvu u Boha a jiné. V 10. článku zapovídá se, aby svátosti večeře páně ani sebe pobožnější laik nesvětil a jí nepřisluhoval, nýbrž toliko kněz; v 11.

tl. přikazuje se, že se při mši svaté toliko evangelium a epištola po česku čísti mají, všecko ostatní po latinsku jako dosavad, neboť již r. 1417 počínali mnozí celou mši sv. po česku sloužiti.

Tyto články, jichžto se kališnická strana držela, ovšem u výstředních novotářů také žádného poslušenství nedocházely. Pražští mistři péčujíce o to, aby se nevzdalovali daného již základu křesťanství a církevního podání, na druhé straně nicméně rozhodně proti Kostnickému sboru se ohražovali, oznámivše veřejným listem již dne 10. března 1417, že při rozdávání večeře Páně pod obojí způsobou rozhodně státi musejí, a že Čechové nemají se v tom dáti mýliti, a byťby anděl sám s nebe sestoupiv chtěl jinému je učiti. Následkem toho ohlášení teprv se rozdávání pod obojí činil tak zvaný utrakvismus v Čechách i na Moravě hluboce a široce zakořenil, a mnozí pánové, kteří dosavad na svých statcích faráře staré víry znepokojovati nechtěli, nyní domnívali se, že jest jejich právo a povinnost, aby jim nařídili, buďto kalichem přisluhovati a k utrakvismu přistoupiti, anebo fary opustiti. Zejmena tak pan Čeněk z Wartenberka co poručník mladého pána Oldřicha z Rosenberka na Rosenberských panstvích učinil, o čemž jeden starý letopisec takovou zprávu podal: Oba řečení pánové přikázali svému kaplanu Janovi řečenému Biskupec, aby v oktavě po Božím těle, 17. června 1417, ve farním chrámě Krumlovském po kázání takto promluvil: Páni přikazují, aby všickni kněží, což jich jest pod mocí páně, kteřížto by nechtěli rozdávati lidu obecnému těla Božího a krve Boží pod obojí způsobou, aby směnili se o fary své s těmi kněžími, kteří rozdávají pod obojí způsobou, že jim toho páně milost přeje, a to v určeném čase; pakli by toho někteří nechtěli učiniti, že budou far zbaveni. — Pánové sezvali pak všecky ty své faráře k obědu na hrad, a když bylo postole, tehdy kázali jim blíže přistoupiti; nějaký pán na hradě Lopatě, sestřenec pana Oldřicha z Rosenberka, kněžím tu řeč, kterou měl dříve kněz Jan Biskupec v kostele, opakoval. Opat kláštera Augustiánského v Třeboni, také tu přítomný, potázav se s kněžími, mluvil od nich ode všech, aby jim pánové čas na rozmýšlenou dali. K tomu jim páni svolili, avšak mistra Višni, faráře ze Svinův, který se hned prohlásil, že pod obojí podávati nebude, vystrčili a nějakého kněze Mníška tam dali. Ten mistr Višně byl vlastní bratr purkhraběte na Krumlově, avšak nic mu to nepomohlo. Také faráře z Velešína vyhnali, a dali tam kněze Martina Sovu; totéž učinili též po mnohých jiných kostelích, avšak ne všude. Mladý pan Oldřich z Rosenberka, kterýž odtud činně v dějinách té doby vystupuje, dosáhna r. 1418 let svých právních, s Kateřinou z Wartenberka se oženil, a se statky svými s panem Čeňkem z Wartenberka, svým dosavadním poručníkem, se spolčil, jakož mu také po téhož smrti Lipnice a Německý Brod po něm připadly.

Také moravští páni Lacek a Petr z Kravař, Heralt z Kunštatu a ze Skal a Jan Tovačovský z Cimburka na svých panstvích katolické faráře vypovídali a mnoho husitských kněží z Čech tam usazovali. Že pak počet kněží husitských, kteří by byli vysvěcení na svůj úřad skrze biskupy řádně dosáhli, nestačil k obsazení tolika far najednou, tu nejvyšší purkhrabí, pan Čeněk z Wartenberka r. 1417 přemluvil i také donutil jednoho kanovníka Pražského, Heřmana, biskupa Nikopolského, kterýž byl suffraganem Pražským a generálním vikářem arcibiskupa Konráda, že na Lipnici, hradě pana Čeňka v kraji Čáslavském, dojel, a tam množství žáků husitských na kněžství vysvětil. Tento biskup Heřman stavěl se potom ovšem husitství silně na odpor, avšak arcibiskup Konrád vzal jemu hned 15. března 1417 pro ono svěcení generální vikářství.

Odbojnictví mnoha pánův českých proti králi Václavovi.

1416—1418.

Když takto v celých Čechách a na Moravě pro náboženství veliké hnutí panovalo, vyskytovali se nicméně ještě pánové a rytíři, kteří nikoliv pro náboženství, nýbrž z jiných ovšem neznámých příčin krále se zprotivili a proti němu se zavinili. Kronikáři nám nic o těch věcech nezapsali, majíce ovšem mysli toliko k náboženským věcem obrácené, a jenom o pánech Oseckých z Riesenburka a o panu z Plavna něco ač neúplně spomínají. Boreš starší a Boreš mladší řečený

Tista, pánové z Oseka čili z Riesenburka, zdvihli válku proti králi, majíce 80 rytířův a vládyk v družině k ruce své. Držíce královský hrad Přimdu od krále v zástavě válčili z něho více než dvě leta, od r. 1416 až 1418, k veliké záhavě krajin okolních a kupcův po silnicích. Pomáhal jim také pan Jindřich mladší Rous z Plavna, seděním na Kynžvartě. I musel král Václav vojsko proti těmto odbojníkům a zemským škůdcům vypraviti, které se napřed proti Rousovi obrátivši, v krátce dvou hradův jeho, Hasišteina u Kadaně a Štědrého u Žlutice dobylo. Pan Rous rozuměje, žeby dále málo na králi vyválčil, dal se králi na milost, přijeda k němu do Prahy beze všeho glejtu čili ochranného průvodu. Král ačkoliv jeho hrdlu nic neučinil, však ho Staroměstským na radnici do vězení vsaditi kázal a hrad Hasištein, jejž Rous zápisem od krále držel, svému nejvyššímu písaři Mikulášovi z Lobkovic dle 14. května 1418 v zápisní držení co královské léno odevzdal. Královské vojsko obrátilo se potom ku Přimdě. Boreš řečený Tista z Riesenburka, porozuměv tomu a usmysliv sobě, Přimdu královskému vojsku postoupil, a on i jeho bratr starší Boreš králi také na milost se podávali. Král Václav přijal tyto pány dne 30. července 1418 jen pod tou výminkou na milost, aby královského hradu Přimdy, jim zastaveného, přijmouce sumu zástavní, postoupili také Mikulášovi z Lobkovic. A tak tento rytíř Mikuláš z Újezda potom z Lobkovic, byv po létech za své zásluhy o krále Václava a jeho bratra Sigmunta do stavu panského povýšen, a nabyv velkých statkův, základ potomnímu mocnému rodu z Lobkovic položil, kdežto páni Boršové z Oseka čili Riesenburka tímto svým posledním nechvalným výstupem slávu svého starožitného rodu navždy zatemnili, a v chudobu upadše napotom i se svými potomky v stavu rytířském se octnuli a nikdy více se nepovznesli.

S podobným důrazem přikročil král Václav ke hradu Skále u Přeštic, k Radyně u Plzně, a všude jinde, kdekoliv se objevili zemští škůdcové, zjednav tak v celé zemi větší pokoj, než kdykoliv jindy býval, neboť oč se kolivěk válkou tenkrát pokusil, vše jemu šlo pod ruku.

Kterak byl sbor Kostnický po zvolení Martina V. rozpuštěn.

1418.

Když se universita Pražská tak rozhodně pro přijímání pod obojí prohlásila, nemeškal sbor Kostnický, všechna její duchovní privilegia, všechnu činnost, volby a udílení akademických hodností za neplatné vyhlásiti, a všem věrným křesťanům zapovědíti, aby neštudovali v Praze, pokud řízení té university bude v rukou bludařův a zastavatelův kacířského učení. Theologové při sboru shromáždění museli pak učenými spisy ustanovení církve o přijímání pod jednou proti domnění Pražských mistrův zastávati. Sám Jan Gerson, často řečený kancléř university Pařížské, výtečným spisem o té věci pojednal, neobmeškav na konci vyjeviti zdání své, že bude lépe, s Čechy mečem se potýkati nežli učenými důvody. Také bývalý Pražský professor Mařík řečený Rvačka sepsal od sboru pochválený traktát o podávání večeře Páně proti Jakoubkovi ze Stříbra. A jiných takových traktátů proti českým novotám bylo mnoho psáno a rozšiřováno.

Ze tří papežův od sboru ssazených stráda Jan XXIII. u vězení v Manheimě, Řehoř XII. 5. července 1415 dobrovolně odstoupil, a Benedikt XIII., ze všech nejurputnější, byl od svých přívržencův hlavně přičiněním a cestováním krále Sigmunta opuštěn a 26. července 1417 k odstoupení přinucen.

Nyní zbývaly sboru ještě dvě hlavní úlohy, totiž volení nového a jediného papeže, a oprava církve ve hlavě i v údech. Rozcházelo se jen mínění, co by mělo dříve předsevzato býti, či volba papeže či zavedení potřebné obnovy v církvi. Král Sigmunt a údové sboru, Angličané, Němci, katoličtí Čechové, Poláci a Uhři chtěli, aby předcházelo ustanovení o tom, kterak by se církev v údech obnoviti měla. Mistr Mařík řečený Rvačka měl 9. května 1417 řeč o tom ku sboru, ukazuje k tomu, že jenom tímto způsobem husitství v Čechách a na Moravě dá se zarazití a neškodným učiniti. Avšak ostatní údové sboru nemohli se toho dočkati, aby již nový papež zvolen byl; i přišlo proto ve sboru s králem Sigmuntem k velmi náruživým hádkám a výstupům, tak že král již chtěl odporující kardinály, když z Kostnice ujeti se chystali, násilím tam zabaviti. Nicméně přece k volbě nového papeže m

sel svoliti, a kardinálové zavřevše se v Kostnici v konklave zvolili dne 11. listopadu 1417 kardinála Otu z Kolonny za papeže, jenž na památku dne povýšení svého v den sv. Martina přijal jméno Martina V. Po desíti dnech byl 21. listopadu ve hlavním chrámě Kostnickém slavně korunován, a vydal 18. ledna 1418 návrh o tom, jak by se církev v údech svých obnoviti měla. Avšak ten návrh byl ode všech za tak nedostatečný a chudý uznán, že z toho nekonečné hádky povstaly, a jako na sboru Pisánském ukázalo se i tuto, že shromážděné hlavy církve buďto neumějí anebo nechtí obvyknouti skutkem zásadě obnovy a mírnému pokroku církve. V takových okolnostech vyhlásil papež Martin V., že všeobecnou obnovu církve na jiný příhodnější čas odkládá, zatím že bude s jednotlivými národy o nejpilnější věci sám vyjednávati, a dne 22. dub. 1418 ve 45. valném a posledním posezení rozvedl a rozpustil sbor Kostnický.

Dříve však, nežli se to stalo, vydal Martin V. dne 22. února 1418 v Kostnici několik bull a psaní, týkajících se husitství českého, a zamýšlel pokračovati v zavedení pře proti králi Václavovi a proti jednotě pánův husitských, chtěje klatbou je stížiti. Od toho však ho král Sigmunt odvrátil, čině papeži naději, že se Čechové mírnějším spůsobem snadněji dají na spasitelnou cestu opět navesti. Proto usnesl se sbor, pokud ještě pohromadě byl, na tom, že ve 24 článcích naznačí spůsob, jak by se Čechové a Moravané k poslušenství navracovati měli. Článkové tito byli do Čech posláni a žádalo se v nich asi toto: Král Václav měl se zavázati přísahou, že šetřiti bude svobod církve Římské a že je od nikoho nedá rušiti; Husité že všichni mají donuceni býti, aby svých bludův odpřisáhli se; kostelům že se má vrátiti, co jim bylo pobráno, jmenovitě relikvie a klénoty chrámu sv. Víta v Praze; vyhnaní kněží mají se k místům svým zas navrátiti a za škody své náhradu obdržeti; Pražská universita má se napraviti, a přední učitelé husitští jakož i kněží na Lipnici vyšvěcení mají se před papežem postaviti; všecky husitské knihy mají se spáliti; zpívání písní husitských na jakémkoli místě má se zakázati, jakož i svobodné kázání kněží přespolních; řádné církevní pokuty mají zase svůj průchod míti; jednoty husitské mají se zrušiti, a kdokoli Husa neb Jeronyma za svatého vydávati bude, má se co kacíř ohněm spáliti, a podobného více.

Král Václav se těmi rozkazy ze sboru vyšlými nikterak nedal ze své obojetnosti vytrhnouti, ba místo odpovědi dal dne 9. června 1418 znova prohlásiti zákon, již před lety (1411) vydaný, kterým se zapovídalo a za neplatné vyhlásilo každé pohánění jeho poddaných stavu světského před jakýkoliv zahraničný soud duchovní.

Kterak se král Václav proti Husitům obrátil.

1419.

Papež Martin V. vypravil 10. července 1418 již po rozpuštění sboru Kostnického kardinála legata Jana Dominici s plnou mocí do Čech, aby tam vzešlé kacířství vykořenil. Poslání toho legáta bylo však jalové: připojil se ku králi Sigmuntovi, jehož pomocí hleděl cíle svého dosáhnouti. Když pak Sigmunt ku konci r. 1418 z říše do Uher se vracel, tu vydal v Pasově dne 4. prosince 1418 otevřené psaní k svému bratrovi, jež aby každý čísti mohl, ve mnoha opisích do Čech poslal. V tom listu ukazoval králi Václavovi zhoubné následky, jež jeho nečinnost a shovívání kacířům míti budou, a že přísné a hrozné věci nastávají Čechům ode všech zemí křesťanských. Připomínal mu, kterak často sliboval, že žádného kacířství u sebe nebude trpěti, a že on, Sigmunt, důvěřiv se, klatbu na něj i na celou zem několikráte již připravenou odvrátil, dále však že se již přimlouvati ani nechce ani nemůže, poněvadž by celý svět myslil, že více sobě váží vlastní krve své, nežli víry křesťanské; ba že by Václava ani za svého bratra míti nemohl, lečby zůstal věren v té víře, jako jejich jasní předkové, a lečby vyčistil, což bludného jest v zemi jeho. Jestliže však povstane celé křesťanstvo proti Čechům, jestliže všickni manové a poddaní Václavovi propuštěni budou ze závazků přísahy a poslušenství, a vypoví-li se křižová válka na záhubu celého království: tu že on, Sigmunt, předkem ohražuje se, že nechce býti vinen vším tím neštěstím, ale že vykoná povinnost svou a požene všecky ty k soudu, kteří urputností a neposlušností svou jej k tomu ke všemu bezděky přinutí.

Král Václav vypravil na to k Sigmuntovi posly dne 19. ledna 1419, když ten již byl v Linci, a kázal mu povědíti, že o kacířích a bludařích v Čechách ničeho mu známo není, a že by ani nevěděl, koho by trestati a vyhladiti mohl. Tu se král Sigmunt jak náleží dopálil, a odpověděl, že nepochopuje, kterak bratr jeho sám jediný může neviděti, co všem lidem známo jest, a co jeho cti a dobré pověsti před celým světem tak náramně škodí. Nyní žádal Sigmunt od Václava na jisto, aby všecko splnil, co svými posly do Kostnice sliboval; jednota katolických pánův českých že se s ním umluvila o schůzku v Uherské Skalici na den 9. února (1419) ku poradě o vyplenění českého kacířství, že tedy chce zcela určitě, aby tam král Václav poslal své rady s plnou mocí, a to zejmena pány Viléma z Hasenburka, Albrechta z Koldic, Jana z Chotěmic, Jindřicha Löfla z Lažan, Jan ze Smilkova, Mikuláše z Lobkovic, Filipa Lautu z Dědic a jestliže ještě koho sám přidati chce. Přijdou-li tito radové a svolí-li k potřebným krokům proti Husitům, pak že ještě bude moci proň a pro zemi Českou bohdá něco učiniti, jinak však že se k žádnému vyjednávání dále nepropůjčí, pokud to v Čechách jak posaváde půjde. Přítomný tu v Linci legat papežský, Jan Dominici, podporoval tato slova krále Sigmunta důvody a mnohým napomínáním, a poslové krále Václava, navrátivše se domů a vypravujíce mu, co tam slyšeli, a jak jim kázáno bylo mluviti, ponejprv krále velice dojali, tak že se v něm stala proměna veliká.

Král Václav zajisté buď proměnil své smýšlení, buď války křižácké na sebe se zhrozil: od toho okamžení obrátil se proti Husitům a to hned i skutkem dokázal. Neví se, zdali rady své do Uherské Skalice poslal, avšak již s počátku měsíce února, ještě před umluveným rokováním ve Skalici, vydal rozkazy, aby mistr Jan z Jesenice, kterýž byl příčinou čtyrletého interdiktu v Praze, na věky pryč z Prahy odešel, potom aby katoličtí faráři někdy z far svých vyhnaní, do nich zase uvedeni byli.

Konšelé měst Pražských nemeškali, tento druhý králův rozkaz hned ve skutek uváděti.

Následky toho.

1419.

Z vykonání tohoto královského rozkazu počalo se hned v lidu neslýchané kvašení; již byli sobě Husité uvykli, nejpřednější fary v Praze za své pokládati a vynucené navracování jejich v ruce prvních držitelův, katolických kněží, zdálo se nejednomu býti netoliko bezprávím, ba loupeží, které by se slušelo protiviti se. K tomu pak ti katoličtí faráři, uvázavše se opět ve své bývalé fary, jali se všecka bohoslužebná náčiní, jichž husitští kněží užívali, z kostela vyhazovati, kostely znovu vysvěcovati, dvéře jejich zavřevše, oltáře čistiti, mnohým měšťanům přístupu brániti a nemocným svátosti nepodávati, lečby se přísahou dříve kalicha odřekli. To spůsobilo ještě větší pobouření, tak že 25. února 1419 někteří měšťané k tomu zřízeni býti museli, aby předstoupíce před královské rady skrze ně odvolání těchto rozkazův od krále vymohli. Tu jim odpověděli radové od krále, že jeho královská milost ráčí podobojím pro jejich služby Boží ponechati tři Pražské kostely, dva klášterní na Novém městě, totiž u matky Boží Sněžné a u sv. Ambrože, a na Starém městě malý farní kostel u svatého Benedikta; za to však že jeho královská milost také přísně nařizuje, aby se lidu více bouřiti nedali pod nejtěžším trestem. Nazejtří pak, dne 26. února zrušen jest konečně interdikt od 1. listopadu 1415 nad Prahou zavěšený, řádné služby Boží počaly opět jak u sv. Víta na hradě tak i v ostatních kostelích ve městě, a katoličtí Pražané nemuseli již na Vyšehrad a do Buben k službám Božím putovati.

Však Husitům Pražským vykázané tři kostely nemohly jim nikterak stačiti, i ukázalo se, že větší počet obyvatelstva ve městě již pod obojí byl. Proto bylo jitření v Praze čím dál tím prudčí; husitští osadníci musíce postoupiti farních kostelův nechtěli zároveň i škol odevzdati, pravíce, že školy jsou jejich, a oni že školáky chovají, nikoliv pak faráři. Katoličtí faráři však se bez žákův obejíti nemohli, a přivolavše jich sobě odjinud, strkali je do kostelních věží a do zvonic, aby se t učili. Tím se stalo, že na mnohých far dvojí žáci byli, katoličtí a husitští, ka ličtí latinsky, husitští česky se učili a z vali, a tak, nemohlo to jinak býti, dr dili se všelikými spůsoby a mezi sebo

se až do krveprolití, tak že i měšťa- ch těch půtek museli se vkládati. Z příčin zabil jistý kněz katolický na ově u sv. Michala v Opatovicích ho světského člověka pod obojí. Ka- ží žáci u sv. Petra na Zderaze sebrav- šli na školu žáků husitských u sv. na Poříčí, chtíce je z ní vyhnati; tí žáci udeřili na zvon dovolávajíce moci; i přišli jim pekaři na pomoc, razští obráceni jsou na útěk. Tu na útěku žák jeden Zderazský jménem k druhého spolužáka svého, jmenem , který za ním utíkal, nožem do ranil a zabil, rozuměje, že to ne-

e 18. června 1419 zmocnili se Husité o kostela u sv. Mikuláše na Starém násilím; tekla krev a kostel byl ě poškvrněn.

áš z Husi a Jan Žižka z Trocnova.

1419.

dosud byli dvořané a milci krále va nejodvážlivější a nejhorlivější enci strany husitské, což mnozí z ned od samého počátku svými skut- kázali. Avšak nyní, když se král od v odvrátil, když bouře a nepokoje něho se počínající popuzovaly ho ti a k nenávisti proti smělým novo- , umlkli milci jeho, a museli svou nnost k husitství na uzdě držeti. však tomu obyknouti nemohl, mu- álovský dvůr opustiti a štěstí své- de hledati. Tak musel Mikuláš si, muž velikými dary ducha a u povahou nad míru výtečný, od královy se vzdáliti.

kuláš psal se vlastně z Píst- podle své rodní tvrze a vsi neda- Hřebečník u Rakovníka, nyní již zašlé; král Václav jmenoval ho ezna 1406 svým purkhrabím na krá- m hradě Husi na Vimpersku ne- Husince, rodiště Husova, a odtud e známějším pod jménem Miku- z Husi anebo i z Husince. Král užíval ho mnoho v radě své i v tvích, a liboval si v odhodlanosti a ti, kterou pan Mikuláš po příleži- asto dával na jevo. Královo odvrá- e od Husitův pana Mikuláše velmi , a měšťanům Pražským, kteří by- obojí, zdál se býti mocným pro- fkem, který by na králi postoupení více kostelův pro Husity mohl vymoci. Mikuláš z Husi propůjčiv se jim k tomu, vyhlídl si příležitost, když se král Václav jednou na Větrově u sv. Apolináře nacházel. Tu v čele velikého zástupu měšťanův a ostatního lidu Pražského, který se okolo krále shluknul, směle před ním se postavil, a aby více kostelův propůjčil pro služby Boží pod obojí přijímacím ho žádal. Král se ulekl smělého toho způsobu, kterým mu taková žádost předložena byla, a znaje Mikuláše co člověka odhodlaného, bál se ho nyní, a vypověděl ho z Prahy co nebezpečného buřiče. Tak musel pan Mikuláš královský dvůr opustiti a obrátil se do jižních Čech, kdež se jal pobuřovati lid obecný.

Jan Žižka z Trocnova, starý, sedmdesátiletý, jednooký válečník, žil po svém návratu z Polska, kdež Polákům proti Německým křižákům tak platné služby konal, jakožto dvořan při dvoře krále Václava, dávaje se, jak se zdá, dobře potřebovati při výpravách královského vojska proti hradům zpupných a výtržných pánův českých.

Král Václav potkav prý Žižku někde ve válkách a naviděl ho, ač byl méně uhlazených mravů nežli dvořané obyčejně bývají. Vypravují se pak o Žižkovi dva příběhy ovšem velmi zajímavé avšak co do pravdy nejisté, neboť souvěcí kronikáři a očití svědkové toho všeho, co se tehdáž v Praze dálo, o tom mlčí, jako zejména mistr Vavřinec z Březové, ctitel Jana Žižky. Pro všecko však ty pověsti zde postavíme.

Král Václav potkav prý Žižku někde na chodbě, zarazil se, vida starého bojovníka v neobyčejném rozjaření, an zamlčev se tváří zasmušilou cosi na mysli přemítá a hledí před sebe osuhle. Na otázku, co ho tak dojímá? odpověděl prý Žižka řka: „Aj, který Čech mohl by chladnou krví dívati se, když cizozemci vůkol haní, stíhají a týrají národ náš jako kacíře, a v dalekých zemích pálí se nejšlechetnější mužové naši, jakoby zločincové byli.“ — „Milý Jene, vece prý král jemu, což pak tomu říkati máme? co dělati? možná-li, napraviti to zase? Umíš-li, tedy naprav, myť toho rádi přejeme.“ Od té doby osoboval si prý Žižka nějaké právo a povolání, aby hájil husitství spůsoby všemožnými.

Druhá pověst vypravuje, že když král Václav boje se krvavých bouří v Praze, přikázal obcím Pražským co nejpřísněji,

aby všecky své zásoby zbrojné na Vyšehrad přinesouce tam složili, a měšťané neuměli ani ku poslušenství ani k odporu odvážiti se, Žižka prý mezi ně vstoupiv vyzval je, aby vezmouce hned zbraně na sebe, postavili se v nich sami osobně před králem; on že je povede a že ručí za milostivé jejich slyšení. I přistoupil prý s rychle ozbrojenými zástupy před krále, dí jemu: věrní měšťané Pražští že nemeškali postaviti se ve zbroji k službám jeho královské milosti poslušně; král aby ráčil jen poroučeti a jmenovati jim nepřítele, proti kterémuž do boje jíti mají, jsouce všickni hotovi, nasaditi pro něho životův a statkův. Král prý se pozarazil nad nenadálým výstupem takovým, nicméně prý spamatovav se brzy, pochválil věrnosti a oddanosti měšťanův svých, i napomenul jich, aby rozejdouce se v pokoji domů, nedali vzniku bouřím jakýmkoli mezi sousedy.

Nechť se to již skutečně přihodilo, nechť to později vymyšleno bylo, tolik jest jisto: král Václav nevěře více v bezpečnost svou v Praze, na svůj Nový hrad u Kunratic odejel, a Žižka vida, že Husité mnoho strádají pro odejmutí jim kostelův, a že král ve svém odporu proti nim zviklati se nedá, neopustil sice místa svého při dvoře královském, avšak chodil nyní častěji mezi měšťany a lid, aby je k povstání proti posavadním světským a duchovním řádům pobádal a připravoval.

Kterak se lid sbíral v hromady na hoře nazvané Tábor u Bechyně.

1419.

Rozkaz krále Václava, aby se katoličtí kněží na své staré fary navrátili, a husitští kněží aby z nich pryč odešli, dán byl také do krajův, takže královští popravci a purkhrabové poslušní královského rozkazu velmi pilně k jeho vyplnění dohlíželi, kde jim v tom husitští pánové nepřekáželi. Katoličtí faráři vrátivše se ku svým osadám větším dílem k přijímání večeře Páně pod obojí již navedeným, chovali se jako v Praze ku svým pobloudilým ovcím velmi přísně, neznajíce ani mírnosti ani shovívavosti. Z toho však brzo jeden nářek po vší zemi se rozléhal, a lid, kterému řádní jeho kněží kalichem přisluhovati nechtěli, hledal sobě jinde kněží k tomu ochotných, a počal po zemi putovati, kdeby takových našel. Tak se stalo, že i pan Oldřich z Ústí, bratr zemřelého Husova někdy přítele Jana z Ústí, výstřední kněze husitské ze Sezimova Ústí vypověděl. Tito kněží však navedše posluchače své počali se brzy po velikonoci, kteráž toho roku na 16. dubna připadala, v určité dni, zvláště v neděli a ve svátek, s nimi na jedné široké a prostranné pláni blíž města Bechyně u vsi Chrášťan scházeti, kdež postaviwše oltář pod plátěným stanem jako v polní kapli na vyvýšeném místě a pod širým nebem kázali a lidu svátost oltářní pod obojí spůsobou podávali. Tato vysoká pláň nazývá se nyní Březový čili Holý vrch, ale tenkráte, když bible počala se od husitských kněží za jediný a výhradní pramen všeho náboženství křesťanského pokládati, a čtením bible mysli všech lidí pod obojí zaměstnány byly, počaly se také všelikým významným místům biblická jména dávati, a tak nazvali ten vrch horu Tábor.

Pan Mikuláš z Husi, byv od krále z Prahy vypovězen, právě se v těchto stranách zdržoval, a slyše o těch schůzkách lidu na tom Táboře usmyslil si, žeby tyto s počátku ovšem nevinné schůzky dobře mohly sloužiti za jakousi přípravu k většímu podnikání ku prospěchu husitství. Tak tedy umluvena jest jeho návodem hlavní taková hromada lidu na hoře Tábor ke dni sv. Maří Magdaleny, 22. července 1419, a ohlásili ji všude po Čechách i po Moravě. Následkem toho kde kdo mohl, muži, ženy a děti, lidé všelikého stavu a povolání, brali poutnickou hůl do ruky a se všech stran ubírali se hojní zástupové k této venkovské, náboženské slavnosti na horu Tábor. I sebralo se tam prý v určitý den přes 42.000 osob. Na nejvyšším výstupku pláně postaven byl plátěný stan na spůsob kaple s oltářem, kde se služby boží konaly a večeře Páně pod obojí rozdávala. Hned od časného rána přicházeli lidé z bližších osad, kněze se svátostí v čele svém majíce, a svatě písně zpívajíce, aby se na Táboře, jak říkali, v pravdě Boží posilnili, co bratři a sestry ve spolek v ní utvrdili a sebe potěšili. Později přicházejícím poutníkům kteří se všech stran v processí s korouhvemi a s velebnou svátostí se blížili, cházeli přítomní nahoře s podobnou slavností vstříc, a uvítavše je s plesáním ukazovali každému jeho místo na ho

okoliv přišel, byl bratrem a se-
rou, rozdílu stavu neznáno ani šetře-
. A tak se počala slavnost dle vyznání
mých nepřátel ducha i srdce jímající.
něží toho dne rozdělili duchovní službu
ezi sebe: jedni co byli učenější a vý-
duvnější kázali na určitých místech,
užům zvlášť, ženským zvlášť a dětem
lášť, a to od časného rána až do poled-
; druzí jali se zpovídati poutníky a třetí
četše mši svatou potom od samého rána
do poledne večeři Páně pod obojí podá-
li, tak že přistoupivších ku stolu Páně to-
dne 20 tisíc mužův, ženských a dětí na-
čítali. Tak u velkých pobožnostech prý
ráven jest čas dopolední. Potom zave-
ni jsou všickni v místa k tomu při-
avená, kde se posilňovali obědem. Co-
liv kdo s sebou přinesl, toho spožili
bratrské lásce společně, tak že se kaž-
mu rovného podílu dostalo; neboť čeho
jedněm nedostávalo, jiní podali se své
nadbytku; bratří zajisté a sestry hory
bor nechtěli tehdáž rozdílu mezi mým
tvým. Horujíce všickni v náboženském
dšení byli jako jedno srdce, jedna vůle;
i stolování a po něm ani píšťalka se ne-
vala ani nějaký světský nápěv k ci-
fe neb k jinému nástroji nezavzněl;
bylo tu také nápoje, kterým by se kdo
ojiti mohl, ani tancův ani kostek a jiných
r, ba samé děti nebavily se nevinným
tským vyražením; mravopočestnost ne-
yla nižádným výstupkem porušena, vše-
y světské myšlenky byly zapuzeny. Celé
romáždění ztrávilo ostatek dne toliko
zmlouváním a řečmi povzbuzujícími ke
rnosti, lásce a věrné setrvalosti při
alichu posvátném. Mnozí naříkali na ná-
sky, kterých snášeti musejí od protivní-
ův kalicha, jiní mluvili o tom, jak by
kněžstvo napraviti mělo, aby se podo-
alo kněžím v církvi prvotní, a činili
ávrhy, kterak by se slovu božímu v celé
mi volný průchod mohl zjednati. A tak-
posilnivše ducha a tělo vstali všickni,
vedením kněží pomodlili se na poděk-
ování Bohu před oltářem, s kterého kně-
nejsvětější svátost vzali a s ní v pro-
sí celou horu obešli: panny šly před
átostí, za ní a za kněžími muži a ženy
lichni ve svých zástupích, ku kterým
atřili. Konečně učinivše hojnou sbírku
ezi sebou za náhradu pro ty hospodáře,
mžto pole v ten den pošlapáno bylo,
ozcházeli se v tichu a pokoji, každé
rocessí a každý zástup v tu stranu, od-
ud byl přišel, nevybíhajíce z cest a
pěšin ani v levo ani v pravo, aby na
úrodě polní škody nebylo.

O té velké hromadě dne 22. července donešeno jest králi Václavovi, že prý vůdcové těch zástupův již zamýšleli, svrhnouti ho s trůnu a naň svého náčelníka, Mikuláše z Husi, posaditi, a také že si jiného arcibiskupa chtějí voliti; i ač to byla zřejmá lež, poznávalo se přece v radě královské, že takové mimořádné výjevy mají do sebe velkou politickou váhu a že velmi nebezpečné býti mohou. Král Václav, věře výše řečenému udání, velice tím se nepokojil, a někteří z královských popravcův a purkhrabat ve svých krajích pod trestem smrti a ztráty statkův zakázali, aby nikdo více na ten Tábor nechodil.

Nicméně po této velké hromadě nepřestávali vždy noví poutníci na tu horu putovati, a to pěšky i jízdecky, netoliko od Písku, Vodňan, Netolic, od Heřmaně, Ústí, Janovic, Sedlčan a Plzně, ale i z Prahy, Domažlic, od Hradce Králové a z mnoha míst na Moravě; jedni aby poslyševše slova Božího s jinými společně večeře Páně pod obojí přijali, druzí aby tak velkou schůzi lidí viděli, ještě jiní, aby spatřivše, co se děje, o tom nepřátelům husitství zprávu dali.

Kterak Novoměstští konšelé v Praze z oken radního domu vyhozeni byli.

1419 30. července.

Mezi tím v Praze zle se vedlo: král Václav poručil královskému podkomoří, Janovi Bechyňovi z Lažan, aby, když 6. července konšelé Nového města Pražského měli obnoveni býti, všecka místa konšelská horlivými katolíky obsadil. To samo zamýšlel pak svým časem i na Starém městě i na Malé straně provesti. Noví konšelé na Novém městě byli proti Husitům velmi zaujati, a proto také žádné příležitosti neobmeškali, kde těmto něco na ujmu mohli učiniti, majíce své tajné špehy a donášeče, kteří všude mezi lid se mísili, pilně naslouchali, co se kde mluví, a jaké zámysly lidé pod obojí mají, aby si z přítomné sklíčenosti pomohli. To všechno ti špehové pilně pánům konšelům donášeli, tak že tito o všem dříve zvěděli, což Husité podnikati chtějí, a v příhodný čas každé hnutí jejich zamezovati uměli. Tito špehové však donášeli, jak to obyčejně bývá, také mnohé zprávy

nepravé a přehnané, netoliko o tom, co se v Praze, ale i o tom, co se na venkově děje. Král Václav také sluchu jim dával, a pak ještě přísněji proti všemu husitství vystupoval. Následkem toho vyšel rozkaz, aby Husité na Novém městě Pražském také farní školy katolickým žákům postoupili, a sami škol zcela prázdni byli. Když to nešlo po dobrém, vysláno jest vojsko, a Husité museli násilím k odevzdání škol přinuceni býti.

Tu již byly mysli po všech městech Pražských nanejvýš pobouřeny, a mohlo se každou chvíli očekávati prudké povstání. V kostele Matky Boží Sněžné, v kterém Husité své služby Boží ještě vykonávati směli, kázával tehdáž kněz Jan, bývalý Premonstrát z kláštera Želivského, pročež se obyčejně Jan z Želiva nazýval, muž neobyčejné povahy, kterýž přidržev se nauky Husovy s prudkou horlivostí kalich zastával a za vůdce lidu se propůjčoval, kteréhož hrozné množství jeho se drželo. V těchto dnech všeobecné rozjitřenosti vybíral sobě na kázáních texty a obrazy z apokalypsy, totiž ze zjevení sv. Jana, a rozněcoval tím obraznost posluchačův, ukazuje k tomu, že po nynějším pronásledování věrných již se blíží soud poslední, kdežto nádoby hněvu Božího vylity býti mají na hlavy bezbožníkův světa tohoto. Devátého dne po oné valné hromadě lidu na hoře Tábor, v neděli 30. července 1419, uspořádal tento kněz Jan z Želiva slavné husitské processí od Matky Boží Sněžné ku svatému Štěpánu na Rybníčku na Novém městě. Katolický farář téhož kostela uzavíral dveře kostelní, nechtě to processí do něho vpustiti; lid však dveře vypáčil, a kněz Jan tam lidu sloužil večeří Páně pod obojí způsobou. Potom se processím vracel přes veliký trh Novoměstský čili nynější Karlovo náměstí, a přišel k Novoměstské radnici, kdež purkmistr i konšelé spolu s městským sudím čili rychtářem shromáždění byli. Tu se zastavil kněz Jan a žádal na purkmistru a konšelích, aby propustili všechny vězně, ježto pro přijímání kalicha nedávno byli dali zjímati. Místo odpovědi dali páni radní z oken radnice po lidech a po svátosti, již Jan z Želiva v rukou nesl, kamením házeti, a k odporu se chystali. — Tu to vypuklo! lid se nedal více zdržeti; hned se sbíhali ozbrojení zástupové se všech stran, a vyskytl se tu i Jan Žižka, který je vedl k útoku proti radnici. Bránící se uvnitř brzy byli přemoženi a rozkacení mužové husitští vedravše se do stavení sporáželi v něm všecko napořád, a chopivše se konšelův, kteříž nemohli již uteci, též purkmistra Mikuláše z Podvinì, městského sudí čili spíše místosudí Niklá-ska a několik obecních starších, k oknům je zavlekli, a jimi je, celkem sedm mužův ven na ulici svrhali; ti pak padajíce schytání jsou dole na ulici na sudlice, oštípy a meče a kteryž se tak neprokláli, dobit jest na místě do smrti. Pan podkomoří královský, slyše co se děje, hned na kůň vsedl a asi s 300 jízdnými městské radě ku pomoci pospíchal; tu však byli radní páni již dolů smetáni, a paz Bechyně z Lažan, vida, že zástup ozbrojených povstalcův napořád nesmírně se množí, a slyše již všude po městě na poplach zvoniti, obrátil své jezdce a poradil se, jak se říká, s Vaňkem. Husité zmocnivše se radnice zřídili tam na rychlost čtyry městské hejtmany, kteří svolavše bez meškání všecky měšťany do zbraně pod ztracením hrdla i statku, všecka důležitá místa ve městě branným lidem obsadili a tak každému útoku, odkudkoli by přicházel, bezpečně na odpor se postaviti mohli. A nebylo nikoho, který by byl ubohým zabitým na ulici pobral drahé jejich šaty a bohaté pásy stříbrné, z čehož viděti, že Pražský lid obecný k tomu osudnému pobouření žádnou podlou a sprostou choutkou, ale toliko zoufalstvím a žádostí pomsty byl připuzen. Staroměstští konšelé, bojíce se podobného osudu, který Novoměstské potkal, smluvili se s obcí a udrželi se ve svém úřadě, nejsouce všickni přísní katolíci a obyvatelstvu odporní.

Tuto znamenati sluší, že vyhazování lidí z oken při povstání nebyl český výmysl, jak se obecně za to mívá, nýbrž že takový ovšem nelidský obyčej již v 14. století v Nizozemsku vznikl, a že Čechové ho toliko několikkráte s velkou opravdivostí následovali. Roku 1378 zajisté v brabantském městě Leuvenu čili Lovaně vyhodili měšťané 13 šlechtických radních pánův z oken své radnice, a zbouřený lid je dole podle příkladu jiných nizozemských měst na oštěpy chytal a ubíjel. Tehdejší vojvoda brabantský a Luxenburský, Václav, syn krále Jana Lucemburského a nevlastní bratr císaře Karla, musel proto město krvavým soudem i trestati.

Smrt krále Václava IV.

1419 16. srpna.

em o závod dojel posel z Prahy
ý hrad u Kunratic ku králi
, aby mu zvěstoval ohromující
tom, co se v Praze stalo. A jako
celý dvůr jeho byl ohromen.
lav podle své povahy vztekem
atovati se nemohl, i počal přísa-
se hrozně pomstí, obzvláště na
usitských, které tudíž i jmeno-
celou tu sektu husitskou do ko-
adí. Dvořané jako omráčení tu
o stáli, a jeden z nich neopatrně
slovo, že prý dobře předvídal,
něco takového stane. Tu hned
ho v podezření, že jest spolu-
obořil se naň, na zemi jej po-
ho dýkou prokláti chtěl, kdyby
řané nebyli hned přiskočili, a
u ruku jeho zadrželi. Však v
žení sklesl král sám k zemi,
lehkou mrtvicí v levý bok těla.
mto následku první vzteklosti
as poněkud vzkřísil, neboť mrt-
všeho pohybování nezbavila, a-
ysli jeho stala se velmi pováž-
ěna: domnívalť se nyní, že vši-
milci a dvořané, ba i sama krá-
ti němu se spikli, věda, že vši-
méně Husitům přáli, a tudyž
kolo sebe více nevěřil. V jedi-
ra svého, krále Sigmunta, měl
ání, a také ihned museli poslové
sednouti a k němu do Uher po-
prosbou, aby mu bez meškání
i přišel.
m obsadili si Novoměstští radu
vlastní vůle, učinivše jakéhosi
usa purkmistrem. Radové krá-
a hleděli zas mezi králem a
obcí jakési narovnání učiniti,
l ovšem nebránil, a Novoměst-
e se k poslušenství jeho museli
st a odpuštění prositi; král pak
m nové konšele, jak si je byli
li.
pomsty na Husity se král V á-
nedočkal; upadl brzo v duševní
st a tělo jeho podlehlo v 17
prvním nápadu mrtvice druhé
která konec učinila jeho životu.
nanebevzetí Panny Marie, 15.
l ještě nějaké ulehčení a zpoví-
ak pro ustavičně dávení sváto-
přijmouti nemohl. Nazejtří ve
srpna 1419 nenařkal sice leda
na bolení v levé ruce, které ho již od desíti dnův ustavičně trápilo, i požil ještě obědu; pod večer však porazila jej nová mrtvice s takovou prudkostí a silou, že prý jako lev řval a v málo hodinách skonal. Milci obstupovali ho při smrti dokola, tak jako za života ustavičně okolo něho byli. Mistr A l b í k, probošt Vyšehradský a před tím arcibiskup Pražský, jsa dosud tělesným lékařem krále Václava, v této poslední nemoci jej léčil a též až do poslední chvíle při něm vytrval.

Královna vdova Ž o f i e dala tělo manžela svého balšamovou mastí napustiti, a třetího dne, 18. srpna, na V y š e h r a d přenesti, kdež ve chrámě ss. Petra a Pavla na máry položeno bylo. Odtud mělo se pak s obyčejným královským obřadem po Pražských kostelích nositi, avšak již plápolala bouře husitská prvním, děsným plamenem. Přenešeno jest tedy tělo krále Václava noční dobou dne 21. srpna po tichu a nejkratší cestou na hrad Pražský a tam položeno při hlavním chrámě v kapli sv. Václava. Však ani potom nebylo již možná, na slavný královský pohřeb pomysliti. Král Václav určil sobě za živa Zbraslav za místo odpočinku svého po smrti, kdež vedle báby své, Alžběty Přemyslovny, pochován býti chtěl. Odvezeny jsou tedy smrtelné ostatky jeho dne 12. září 1419 v noci na Z b r a s l a v a pochovány v královské hrobce jen u přítomnosti málo dvořanův, klášterníkův, rybářův, pekařův a všelikých laikův. Smutně vyzváněly dva zvony kláštera Zbraslavského k tomuto poslednímu a však chudému pohřebu královskému, a snadno mohli i klášterníci tušiti, že to zvoní hranu i samému klášteru, jehožto sláva netrvala skutečně již také ani do roka.

Král V á c l a v IV. dočkal se toliko 58 a bez mála půl roku svého věku, nicméně 41¾ roku panoval. Dvakrát byl ženat, ponejprv s J o h a n n o u B a v o r s k o u r. 1386 zemřelou, podruhé s Ž o f í B a v o r s k o u, která jej o 6 let přežila. Dětí s nimi žádných nezplodil, tak že trůn Český nyní jeho bratru S i g m u n t o v i, králi Německému a Uherskému, jedinému ještě na živě jsoucímu mužskému potomku rodu Luxenburského, připadnouti měl.

Málo který smrtelník tak skvělé dědictví po slavném otci nastoupil, však málo který, jako Václav, tak málo splnil nadějí od svého národu v něj kladených. Co dítě již stal se byl králem, avšak po-

hříchu také po dětsku kraloval i u věku dospělém; jsa přesycen všelikou ctí světskou nebažil po rozmnožení moci a slávy své; císařem Václavem bo sice nazývali, on však nebyl s to, aby se v tomto nejvyšším důstojenství světském utvrdil, jakkoliv mu to snadným býti mohlo, ano i to musel snášeti, že jiní po Římském království sahali, a ono naposled na strýce a pak na bratra přešlo, jen prázdného titule mu pozůstavujíc. Rovněž tak nestatečně k husitství se zachoval, hověv mu do nejdelšího času z choutek osobních, a až když pozdě bylo proti němu se obrátiv. Palacký o jeho panování praví, že bylo dobromyslné a spravedlivé, pokud bezuzdnou náruživostí nebyl na bezcestí sváděn, že však choval se nemužně, po pouhém rozmaru a svéhlavě, jako každý slaboch, který silným vidín býti chce. To však aspoň že jistě jest, že při vší úhonnosti duchovní a mravní, která nám památku jeho na vždy kalí, vždy přece prost byl jedné hlavní vady v lidské povaze, totiž sobectví. Po otci jedinou dobrou vlastnost zdědil, totiž pořádnost ve svých financích; neboť byv dobrým hospodářem nebyl proto nikoliv lakomcem. Světská čest a sláva nelákaly ho, aby byl chtěl něco velikého podnikati, a proto také příčiny nemíval, obtěžovati národy své neobyčejnými daněmi; komora jeho přece vždy v dobrém stavu se nacházela a pozůstavil pokladnice zásobené výborně. To byla nepochybně hlavní příčina té patrné přízně a lásky, jíž vláda jeho, při všech svých pohromách, požívati nepřestala u většiny poddaných jeho až do smrti.

Vzdělání, literatura a nauky, horování českého umění a veřejná mravnost za Karla I. a Václava IV.

Blažená doba panování císaře Karla, jakož i dlouhé panování syna jeho Václava, ač vnitřními bouřemi často znepokojované, způsobily to, že Čechové a Moravané náhle se octnuli v popředí národův vzdělaných a cvičených, zůstavujíce svých sousedův německých hezky daleko za sebou. Obecné učení Pražské, ač se na něm jako na všech jiných tehdejších školách toliko latinským jazykem vyučovalo, rozšiřovalo rychle vzdělání po zemi. To a rostoucí blahobyt veškerého obyvatelstva, konečně přirozená řevnivost národu naproti vetřelému, po nadvládě v zemi žícímu Němectvu, napomáhaly mocně likým vyšším snahám duševním. K důležitějším následkům takových sna leží mocné probuzení se národního a národní řevnivosti, která syny n národu pudila, netoliko vyrovnati s zím národům ale je i převyšovati. T snaha zbudila ušlechtilého ducha T še ze Štítného, že uživ a z všech latinských vědomostí, jakýc učení Pražské poskytnouti mohlo, rodním českém jazyce výtečné vzdě knihy učené a všem pochopitelné val; horliví kazatelé zas, jako byl lič z Kroměříže, Hus a všich nikající mistrové a kněží o duše mravní pokrok horlící, zvelebili česk chovní řečnictví. Celé svaté písmo Čechové již ku konci 14. století za Václava věrně a důkladně na jazyk přeložené, první mezi všemi ost Slovany. Císař Karel jsa výtečný u a spisovatel latinský, sám se o to aby se dějiny české spisovaly, a se v latině do českého jazyka překl čeští pánové ještě za posledních Přemyslovicův němčině silně holdov nabyli opět vědomí národního, a je nich, pan Smil Flaška z Pardu byl sám výtečným českým básníkem, jsme na svém místě položili. Potře životě občanském vedla k tomu, ponejprv právnictví české po česku lávalo, čehož dvě vzácné památky se zachovaly, totiž starší kniha réhо pána z Rosenberka, nazvaná, proto že panu Petrovi z R berka, nejvyššímu komorníkovi k ství Českého, r. 1347 zemřelému, nál v nížto se dává naučení, jak si kdo u vyššího zemského soudu počínati aby věc svou provedl, druhá Výk na právo země České od pana dřeje z Dubé, po mnohá léta ne šího sudí království Českého za král clava. Tatáž potřeba vedla také k že se i cizí do země přinešená prá řády do češtiny překládati musily, manské právo, městské právo St města Pražského, Magdeburské mě právo, pravidla cechův a bratrstev a A jako řády veřejné skládaly se napořád také smlouvy obecní a so mé, listy a jiné příležitostné spisy latinských čím dál tím více také p ska. Z kanceláře královské dlouho v zely veřejné listy jen latinské a něm

tu však čeští pánové to způsobili, že král Václav r. 1394 v Písku první českou listinu jim vydal. Od té doby čeština v královské kanceláři, v zemských úřadech a soudech vždy více se vzmáhala, a již r. 1398 počaly se manské desky biskupství Olomouckého česky psáti, ač teprv později zemské a dvorské desky je v tom následovaly.

Spisy libého čtení, vzdělávající srdce a cit, neskládaly se sice již v duchu čistě národním, nýbrž následujíce způsob veršování cizích západních národů, neměly již té původní, neporušené, slovanské vroucnosti a síly, však aspoň cizím se vyrovnávaly. Vedle allegorických a naučných básní pana Smila z Richenburka: Nová rada zvířat a Rada otce synovi, pocházejí z dob krále Václava znamenité satyrické básně Podkoní a žák, Svár vody s vínem, Satyry o řemeslnících a jiné od neznámých skladatelův. I romány v jazyce českém již počaly se skládati, jakž jsme o Ludvíkovi řečeném Tkadleček již na svém místě zmínku učinili. Pánové a rytíři na českých a moravských hradech čtli mimo to všechna tehdáž v západní Evropě oblíbená čtení, Tristrama a Tandariáše a jiná v českých překladech, pak legendy a vzdělávací básně, jichžto hojnost v rozmanitém zpracování již tenkrát se objevovala, mimo to kroniky domácí a cizí do češtiny přeložené. Mezi učenci vynikali kromě jmenovaných Pražští kanovníci mistr Albert Rankonis de Ericino a mistr Matěj z Janova, o jehož učených spisech latinských jsme na svém místě spomínali, a jak vysoce učený byl mistr Jeronym Pražský, poznali jsme již z toho, jak ho kněz Poggio vylíčil. Němci v Čechách a na Moravě od půldruha sta let osedlí nevynikli po všechen ten čas žádným patrnějším plodem duševním.

Však mnohem výše nežli literatura, povzneslo se tehdáž české umění; že pak tomu hlavně císař Karel první podnět dal, zoveme celou tuto 80letou dobu umění Karolínskou dobou.

Povoláním několika znamenitých umělců z ciziny oplozeny jsou staré krásné odky českého umění tak znamenité, vlast naše brzo skvíti se začala mezi ěmi, kde již staré vzdělání své sídlo alo. Povstalo hned r. 1348 netoliko rstvo malířův, řezbářův, sklenářův a zlatotepcův, k němuž se hned i cech zlatníkův přidružil, ale zvelebila se také neobyčejně stará česká malířská škola, která záležela v tom, že útvory českých umělcův ode dávna svým zvláštním spůsobem od cizozemských se lišily. Císař Karel dal chrámy, hrady a královská sídla svá, jež vystavěl, od svých dvorských malířův a jiných umělcův skvostně ozdobiti, arcibiskupové, opatové a zemští pánové pak jej po takovém příkladu hojně následovali. I král Václav liboval si ve skvostných dílech malířských. Hlavní chrám u sv. Víta a hrad Karlštein jsou posud hlavní pokladnice českého malířského umění z doby Karlovy. Tu se skvějí dosud díla mistrův toho věku, mezi nimiž mistr Theodorich čili Děthřich z Prahy, starší bratrstva malířského, zvláště vyniká. Avšak i na jiných mnohých místech chovají se obrazy buď na deskách dřevěných, buď na stěnách, nyní ovšem zatemnělé a zbledlé, které o umělosti tehdejších českých malířův znamenité svědectví vydávají, ač jména mistrův u velkého množství těch obrazův pohříchu již na jisto postaviti nelze. Zvláště veliký náklad vedl se také na vyzdobení skvostných bohoslužebných, modlitebních a jiných kněh krásnými drobnomalbami čili miniaturami, jakž to od nejstarších časův obyčejem bylo. Ty se vůbec podnes v nejživějších barvách skvějí a že se nemnoho kněh takových nám zachovalo, jsou to nyní nejdražší a nejslavnější památky našeho staročeského umění, s kterými cizí současné miniatury, nevyjímajíc ani italské ani francouzské, závoditi nemohou. Zbyšek z Trotiny jest jeden z nejvýtečnějších českých malířův miniatur, od něhož dvě knihy v Českém Museu chováme, a jehož jméno mezi nejslavnější umělce 14. století náleží. Květl tehdáž zvláštní spůsob malování na skle, jímž se okna chrámův, královských a panských síní vesměs ozdobovala, a z něhož se pohříchu jen nepatrní zbytkové našich časův dočkaly.

Císař Karel povolav Matiáše z Arrasu ku stavbě hlavního chrámu sv. Víta na hradě Pražském, zavedl u nás přebohatý a obzvláštní tak nazvaný francouzský katheđralní sloh v stavitelském umění. Tři chrámy v tomto slohu v Čechách vystavěné náležejí k nejumělejším a k nejnádhernějším stavitelským ozdobám naší vlasti. Dva z nich mají císaře Karla za původce svého, ře-

čený hlavní chrám u svatého Víta, jedno z nejvýtečnějších stavení toho druhu v Evropě, a vysoký kůr děkanského chrámu v Kolíně nad Labem; třetí založili horníci v Kutné Hoře, totiž chrám sv. Barbory; byl však o sto let později podle domácího, českého způsobu dostavěn. Hlavní zásluhy o tyto tři chrámy má Petr Parléř, od nás již často připomenutý. Sám císař Karel na Novém městě Pražském celou řadu výtečných větších menších gotických chrámů, potom hrad svůj Pražský, Karlštein, Karlsberk a jiné hrady dal stavěti, a po jeho příkladu stavěli městské obce a kláštery skvostné a nákladné chrámy, duchovní i světští pánové pak zvelebovali svá sídla znamenitými stavbami, a to všecko v slohu gotickém v nejlepším jeho způsobu, když byl již úplně vyvinut, když krásné a pravidelné tvary jeho nejspůsobilejšími ozdobami se odívaly. Tehdejší kameníci sami byli také výbornými řezbáři a vytesávali sochy a přerozmanité jiné obrazy jakož i stavitelské ozdoby velmi uměle, tak že se jim na stavbách, jež oni postavili, posud ještě velmi obdivujeme. Kterak výtečné bylo zlatnictví a klenotnictví vůbec, toho důkazem byla ta hojnost drahocenných ozdob na oltářích, skříních, relikviářích a všelikém kostelním nábytku, to množství drahých nádob v domácnosti pánův i měšťanův, tak že se všickni cizinci tomu nemálo divili. Nejslavnější svědectví, kterak Čechy za Karolinské doby nade všecky země v Evropě vynikali slavnými, krásnými, nákladnými a ozdobnými kostely a kláštery, dal Eneáš Sylvius, pozdější papež Pius II., muž onoho věku výtečný, a v tomto ohledu zajisté nestranný, proto že svou nenávistí k husitství na velkém díle mnoho zavinil potomní úpadek národu Českého. Praví on zajisté ve své historii české, že za jeho věku byly v Čechách „chrámové náramně vysoce stavění, prostranní, širocí a dlouzí ku podivu, klenutím a křídlicí pokrytí; oltářové v nich vysoce založení, zlatem a stříbrem, v němž byly svátosti, ozdobeni; kněžská roucha drahými perlami krumplovaná; příprava všecka bohatá, předrazí klenotové, okna vysoká i přeširoká, pěkného a světlého skla i divného řemeslného díla, jímžby světlo do kostelův pronikalo: takoví chrámové netoliko v městečkách a městech, ale i ve vsích ku podivu se spatřovali." Možná, že toho všeho bylo snad až přes příliš, ja světské nádhery, pro kterouž kněžst návisť Husitův si nejvíce bylo př Však nebudem se tomu diviti, po me-li jaká zámožnost a jaký blaho Karolínské doby v Čechách panova nádherně pánové a šlechta se nosi kých klénotův a drahých látek mi a měštky na sobě mívali, ba že i ského lidu v neděli a ve svátek zla né náprsníky, stříbrem kované pasy liké jiné drahé kusy oděvu se spatř Však byl tehdáž sedlák ještě člověk bodný, který svým majetkem dle své bez obmezení mohl vládnouti vrchnosti a pánu svému toliko k platům a službám zavázán.

Nelze však zapříti, že dobré byd ké ke zkáze veřejné mravnosti mno přičiňovalo. Shůry dáván příklad od a pohříchu i od kněžstva nehodné tak mravní nákaza rozšířila se i m dem městským i vesnickým. Pán úředníci svedeni lakomstvím vydáva spravedlivé soudy, vybírali větších bez vědomí králova, a ode sta a pa let, co Němci se svými zvláštními do země přišli, také s nimi jejich fe obyčeje do Čech a na Moravu se vl ly. Pánům se to zalíbilo, přivlastí sobě na svých statcích práv toliko p níkům příslušných, podle německého čeje poddaný lid selský v tuhé rob službenosti držeti a za vlastníky toho, co poddaný má, se považovat kové křiklavé rušení staroslovanské bodnosti lidu rolnického se všech ovšem veliké žehrání způsobilo, a k se na to, že se cosi takového ro mravnosti a křesťanské víře protivu avšak dělo se to přece, čím dále tí stěji. Mimo to zmáhaly se v zemi l hýřivost, kostkářství, smilství, op krádeže a mordy, a pánové sami na hali tomu zlému pro mrzký zisk; k liv byl kostel, tam stála také krčma rá hned mařila duchovní zisk, jejž kostela do života vynášeti měl. těm a podobným neřestem hřímali zatelny Waldhauser, Milič, Hus a přátelé, hledajíce původ toho v pře nosti tehdejších služebníkův církve. stalo se, že kdo za dobrého křesťa držel, proti církvi a jejím služeb povstával, a že konečně veliká v národu Českého strhnouti se dala k vavé válce husitské.

HLAVA V.

Husitská válka a král Sigmunt.

1419—1437.

o smrti krále Václava lid v Praze ných městech počal se bouřiti.

1419.

a o smrti krále Václava uči- Praze náramné pohnutí myslí; hož večera ve středu dne šest- srpna 1419 rozletěla se po všech Pražských, a všecko počalo se vasiti a jitřiti. Již byl větší díl celou duší k husitství přilnul, a přes půl léta vší silou husitství ati chtěl a starokatolickým kně- nou ochranou se propůjčoval. Ti- starého řádu, spolehajíce se na ochranu, nerozumně pýchali, Hu- ístupu do svých chrámů bránili, ho posluhování svátostmi jim od- tak postavivše se v přísný odpor utečným potřebám náboženským, vždy svým jednáním na jevo dá- Husitův nechtějí a je za kacíře Husité, pokládajíce sebe za lepší věrnější než jiné, byli tím vším zteklosti připuzeni. Smetání kon- e 30. července byl první výbuch losti, nyní však po smrti králově jest uzda pomsty, i rozpadly se oslušenství, bázně a kázně.

druhého dne, 17. srpna, z rána lid sbíhati na náměstích, trzích , a houfové všeličíms ozbrojení obě hesla, kde na který klášter ské sídlo půjdou, aby se pomstili ka v posledním půlletí utrpená potupy těm antikristům a maho- , jakž tehdáž katolíkům přezdí- čej byl. Byl tehdáž na Starém purkmistrem sládek Jan Bra- terýž vida, že tu není dostatečné ojné, kterou by se tato bouře i dala, houfům ani v cestu vkro- etrouſal, což mu později někteří kládati chtěli, jakoby lidu v po- ho shovívati chtěl. Však jiní ne- ěšťané, kteří se přece o zacho- koje ve městě mocně zasaditi zo toho zkusili, že síly jejich ne- é jsou; tak prudké bylo pozdvi- . I hnali se ti houfové především na kláštery a kostely, jichžto kněží nejvíce v nenávisť u všeho lidu husitského pro své chování byli upadli. Uzamykali se ti kněží ovšem bedlivě, avšak neodolatelný byl útok lidu; vypáčivše vrata a dvéře násilím, vedrali se do kostelův a kněžských příbytkův, a potřískali v prvním vzteku všecky při službách Božích užívané nádoby a ozdoby, též oltáře, obrazy, varhany, zničivše tak mnohou vzácnou památku umění spůsobem surovým, do té doby u Pražanův neslýchaným. Že pak v Praze, jakožto velkém městě, které tehdáž ještě přes jedenkrát sto tisíc obyvatelův počítalo, při takových výstupech nevyhnutelně též podlá lůza se účastnila, ukázala se nyní vedle fanatického vzteku také již chuť k drancování a k loupeži. Již po smetání konšelův Novoměstských mnozí kněží a Němci z města utekli, však potom se zas vrátili; nyní však přišel na ně na všecky takový strach, že kde kdo mohl co nejrychleji utíkal anebo se skrýval; preláti, faráři, mniši, také mnozí bohatší, nejvíce němečtí kupci a měšťané, všickni hledali bezpečnosti buď na pevném Vyšehradě, buď na Pražském hradě pod ochranou královských posádek, buď i na venkově na tvrzích a v místech ukrytých. Stalo se pak obyčejem u lidu, že kdekoliv se na ulici nějaký mnich ukázal, staří mladí naň: „V sak mniše, v sak!“ to jest do pytle, pokřikovali a tudyž jej honiti počali, až se nebohému podařilo, uskočiti někam.

K večeru tohoto strašného dne valili se houfové rozsápané lůzy Pražské na Smíchov proti mnichům Kartouským, jimž tam král Jan r. 1341 rozlehlý klášter založil. Každý tento mnich Kartusian měl svou celu a zahrádku, v níž po den pracoval, nesměje kromě v dni zvláště památné ani se svými klášterními bratřími mluviti. Byli však větším dílem Němci, majíce mezi sebou několik bratří velmi učených, kteří již r. 1414 svým přísným horlením proti mistru Husovi a jeho přátelům v obzvláštní nenávist u českého lidu upadli. Houfové, vedravše se tudyž do kláštera, všecky Kartusiany

zjímali a provazy svázali, pak do kostela a do klášterních cel vrazili, kde co bylo zloupili, a co ve špižírně a ve sklepích našli vyprázdnili. Jsouce s tou prací hotovi a větším dílem požitým nápojem zpiti, potom s velikým rykem a hřmotem zajaté mnichy do města vedli, všelijak se jim rouhajíce a mimo jiné pravíce: „Hle, již jsme té moci, a tak veliké divy ukazujeme, že jsme němé naučili mluviti." Zavedše je pak přes most do Staroměstské radnice, tam je do žaláře zavřeli, kdež na smrt ustrašeni aspoň bezpečí svých hrdel nalezli. Padouch jeden oblekna se v mešní roucho a kejkly v něm prováděje po Praze chodil, což mnohé obyvatele také se strany husitské takovou ošklivostí naplnilo, že jej konšelé pro takové rouhání zatkli a potom stíti dali; Pražané si tenkráte ještě myslili: „Dobře se mu stalo."

Druhého dne, 18. srpna, krásné a nákladné stavby toho Kartusianského kláštera kladeným ohněm vzplanuly a až na holé zdi docela vyhořely. Téhož dne vešla lůza také do farního kostela Panny Marie na Louži (na nynějším Marianském plácku), a tam v kapli skvostný gotický náhrobek roztloukla, jejž si tam bývalý arcibiskup, mistr Albík z Uničova, za živa již postaviti dal, jsa té doby ještě Vyšehradským proboštem. On sám ten den z Prahy již byl utekl, a skonal teprv r. 1427 dne 23. července nevědomo kde v cizině.

Třetího dne, 19. srpna, obořil se lid zvláště na domy veřejných nevěstek na Starém i Novém městě Pražském, a poboural je všecky tak, že kámen na kameni nezůstal. Krve neprolito ještě za těchto dní, a bouře pak na nějaký čas utišila se. Konšelé užívše času toho zajaté mnichy Kartusiany vypravili z Prahy pod bezpečnou stráží do kláštera Sedleckého, kdežto pohostinství nalezli.

Že se tyto věci v Praze díti mohly, toho příčina byla ta, že počet obyvatelstva českého těch časův byl netoliko na Novém ale ve všech městech Pražských mnohem větší, nežli Němcův, z nichž mnozí od půldruha sta let sobě v zemi zvyknuvše, smýšlení české přijali, dílem také v posledních létech bouřlivých, uhlídavše nebezpečenství své, se svým statkem jinam se obrátili. A jako v Praze tak i v ostatních městech královských mělo obyvatelstvo české již nad německým převahu. Prahu následovalo první město Písek. Když se tam do zpráva o smrti krále Václava, t hned 20. srpna srotil lid a na ta Dominikánský klášter udeřil, mnichy mal neb vyhnal, stavení jejich zapá do gruntu pobořil. Zároveň i vlád městě výhradně Čechům do rukou s stala. Tak to brzo potom bylo ve H ci Králové, kdež kněz Amb jeden z nejhorlivějších kněží husitsk měšťanstvo pobouřil, tak že lid dva štery, Minoritský a Dominikánský z a Čechové hlavního chrámu sv. D kterýž dosud Němcům náležel, se z nili. Povstali zároveň i Čechové Pl ští, poplenivše dva kláštery v n svém, Minoritský a Dominikánský. dobný osud potkal Dominikány v Kl vech a v Lounech, Minori Žatči. V jiných městech královs nepřihodily se tehdáž již znamení bouře; ve větších moravských měs jako v Brně, Olomouci, Jihlavě a mě husitství se neujalo, proto že v Němci svou převahu udrželi a k Hus vždy krutě se chovali. Od krále Vác do Olomouce usazený biskup Al Březí musel nyní po jeho smrti bisk Janu Železnému ustoupiti, a biskupstvím Litomyšlským se kojiti.

Na českém venkově však opako se hromady lidu čili tak zvané tá nyní po králově smrti tím častěji a rozličných místech. Že se lid na tak né hoře Tábor u Chrášťan nedaleko chyně po onom velkém shromáždění července 1419 napořád a pravidelně v čité dni scházel, již nahoře jsme podot však brzy počaly se takové tábory sl na jednom přívrší u Velkého Hlasiva daleko Mladé Vožice, a dáno tomu vrší jméno Beránek, potom na Br le u Kamenice pod Lípou, na někte návrší nazvaném Bzí hora někde v dějovicku, také u Plzně a příčině kněze Ambrože z Hradce nad Labem hůrce nad městečkem Třebechovici v H decku, které dáno jméno Oreb.

Vyjednávání s králem Sigmuntem. K lovna Žofie. Pan Čeněk z Wartenber

1419.

Král Sigmunt nalézal se při clavově smrti v Budíně v Uhřích st se k válce proti Turkům. Tu mnozí

rytíři čeští k němu jako o závod
ěli, oznamujíce mu, co se v Če-
děje, a poroučejíce se jemu do příz-
. Všickni zemští a dvorští úřadové,
tí purkhrabové a města královská
k němu, žádajíce od něho, jakožto
tupce trůnu Českého, naučení, kte-
mají chovati. Sigmunt nevěděl,
e do Čech obrátiti anebo na Turka
ozhodl se k tomu druhému, neboť
si v Čechách, své vlasti, tehdáž
leda Kutnohorského stříbra. Vzká-
y do Čech, že ovdovělá královna
až do jeho příchodu do králov-
á býti vládařkou, a všickni
a dvorští úředníci, purkhrabové a
obyvatelstvo že jí mají býti po-
Aby pak sama nebyla, přikázal,
ejpřednější pánové zemští byli jí
pomocní skládajíce radu vládař-
jejížto čelo postavil pana Čeňka z
enberka, nejvyššího purkhrabí.
pak král Sigmunt pana Čeňka u-
v oddanosti a k sobě tím více při-
, poslal mu řád zlatého dra-
bylo tenkrát něco nového; král
t právě nedávno ten řád byl za-
jen 24 rytířův křesťanských mělo
honositi, a za královy rovně a
a stýce jeho se považovati. Potom
Sigmunt královně Žofii všecky po-
po Václavovi v Čechách zděděné
ky důchody zemské, aby měla v čas
y, čím by si proti buřičům v zemi
ati mohla. Konečně všecky od ne-
krále Václava ustanovené úřed-
jejich úřadech potvrdil, a mysle,
to záležitosti české spořádal, proti
m dále se strojil.

lovna Žofie po Václavově smrti
žském hradě osedla, a nejvyšší pan
abí, Čeněk z Wartenberka,
všem stavům království Českého o-
sněm zemský do Prahy položil. Na
sněmě uradili se stavové, pod ja-
výminkami by nového krále do ze-
tělí přijmouti. Hlavně jim šlo o to,
echům dokonalá svoboda v nábo-
ť byla pojištěna; žádali tedy, aby
igmunt dal svobodu zákonu Božímu
u jeho, a zvláště o přijímání těla
a krve boží všemu lidu křesťan-
; aby hanění a kacéřování pod o-
zakázáno bylo pod vypovězením ze
aby zjednáno bylo u papeže zasta-
lateb a povolení kalicha, neb aspoň
ní a odvolání té věci až do budou-
koncilia; aby žádný kněz více na
světský úřad v zemi dosazován nebýval;
aby kněží světským zbožím, platy a lidmi
nevládli, ale toliko od světských lidí aby
měli potřebu svou podle zákona božího;
aby svatokupectví páchané skrze taxy
ve dvoře arcibiskupském a jinde po ko-
stelích navždy zastaveno bylo; papežské
bully a listy aby v zemi teprv tehdáž se
dopouštěly a moc měly, kdyžby král se
svou radou k tomu svolil; aby ani světští
ani duchovní lidé před cizí soudy ven
ze země pohnáváni nebyli; aby se zru-
šily nově zamyšlené přísahy a závazky
při svěcení na kněžství; aby studentům
svobodné mistrování zase propuštěno by-
lo; kacéřování mistra Jana Husi a mi-
stra Jeronyma aby pro zastavení svárův
mezi lidmi v celé zemi přísně se zapo-
vědělo a t. d. — To byly žádosti týkající
se náboženství; mírnější byly žádosti v
ohledu na politickou vládu v Čechách:
král totiž měl staré práva a svobody
království Českého potvrditi a hájiti, po-
klady zemské po králi Václavovi pozů-
stalé neutráceti, leč s radou panskou a
to jen na zemské dobré a počestné, od-
úmrtí aby nebral, kromě kdežby již ne-
bylo nižádného příbuzného podle staroče-
ského práva, nepořádné taxy při deskách
zemských aby zrušil, cizozemců v aby
v nižádné úřady ani světské ani
duchovní nedopouštěl, a zvláště aby po
městech Němci nebyli posazováni na
úřad, kdež by Čechové mohli a uměli
vládnouti, a aby soudové a žaloby v jazyku
českém po Čechách se dály, a Čechové
aby první hlasy všude po království
a po městech měli a t. d. — K těmto
článkům přidali Pražané ještě některé
zvláštní články, totiž: aby královská mi-
lost nezpomínala zlým těch věcí, které
se před krátkým časem v městě staly
od obce; aby pochválil a potvrdil všech
nařízení a nálezův vydaných od konše-
lův Pražských pro pokoj země a města
po smrti krále Václava, pokud nejsou na
ujmu králově cti a jeho právu; hampej-
sové v městě aby trpěni nebyli a t. d.

Že všecky tyto články a výminky králi
Sigmuntovi po chuti nebyli, dá se z toho
souditi, že na ně písemné odpovědi, jak
se zdá, ani nedal, nýbrž že jen asi v ten
smysl odpověděl, že zamýšlí panování své
zříditi a vésti po příkladu svého otce,
císaře Karla, slavné a svaté paměti. To
byla ovšem velmi neurčitá a vyhýbavá
odpověď, kterou by se i v pokojných ča-
sích nikdo nebyl spokojil. Šlo tedy nově

poselství české za ním do Uher, aby naň naléhalo, aby zvláště co do církevních věcí určitější sliby dal, a zdá se, že i sama královna Žofie v tom ohledu při něm se přímlouvala. Na to dal král Sigmunt takovou odpověď, řka: „Až do Čech přijdeme, což bohda brzo se stane, poradíme se o ty věci a míníme je vážiti s biskupy, praeláty, mistry, knížaty, pány i s městy, a to což řádného bude podle rady a naučení, při tom je ráčíme milostivě ostaviti.“ I tato odpověď ukazovala k tomu, že Sigmunt žádostem českých stavů vyhověti nemíní, a že se to vše pokojně neskončí. Politické články byl by Sigmunt snad chtěl všecky vyplniti, avšak co do církevních věcí měl pevný úmysl, že jakožto vrchní ochránce církve naskrze k ničemu nesvolí, co by na ujmu bylo její moci a vzácnosti v Čechách tehdáž tak lehce vážené. Tím však se Sigmunt před Čechy chytře tajil, a proto také nyní ještě z ostra naproti nim nevystupoval.

Čechové pak ovšem nevěděli, že Sigmunt hotov jest, prospěch církve nad svůj vlastní hájiti, a z té příčiny nesmýšleli všickni stejně, jak se k němu mají chovati. Katolíci byli ovšem rozhodně na jeho straně; kališníci čili mírní Husité byli by se rádi s ním smluvili, doufajíce v možnost, žeby jim vyplnění skromných jejich žádostí v církevním ohledu u apoštolské stolice ovšem mohl vymoci; strana lidu však, nedlouho potom Táborská nazvaná, nechtěla ničeho o Sigmuntovi slyšeti, majíc jej za nepřítele národu Českého, a dosti brzo objevily se u ní snahy takové, aby Čechové a Moravané dokonce žádného krále neměli, jakousi republiku čili v náboženském smyslu boží obec mezi sebou zřídili a všechny rozdíly stavův zrušili.

Valná hromada lidu u Kostelce na Křížkách.

1419 29. září.

Strana lidu čili potomních Táborův, kteří se od katolictví nejvíce byli odštěpili, mající svou hlavní sílu v lidu selském a v obyvatelích valného počtu měst královských, zavdala svými hromadami první příčinu k vypuknutí všeobecného vzbouření v zemi. Dne 17. září 1419 slavena jest taková hromada na Bzí hoře, a tu z ponuknutí předních horlitelův a strůjcův tohoto nového spo- poutí vydáno jest psané provolání všem věrným Čechům, v kterém s že se lid schází k jednotě božské o bodu zákona božího, spasitelný pros a počestné dobré všeho království; úrazové, zjevná pohoršení a rozdílové staveni a kaženi s pomocí pána B krále, pánův, rytířův a panoší, i vší křesťanské, — že se tudy oznamuj každému věrnému Čechu u vědomí d kterak ve čtrnácti dnech, 30. září, ve všeobecná hromada sejde se na výši „u Křížkův“, čtyry hodiny od Prahy cestě k Benešovu ležících, ku které, může, nechť se dostaví. Již byla touh takovém putování na hory v celé České i na Moravě u lidu obecného silná a neodolatelná, že mnohý hosp i s rodinou dům a hospodářství na opouštěl, aby se k „bratřím“ připojil.

Po všech veřejných cestách táhli poutníci, i nepomáhalo nic, že jim liko královští úředníci, nýbrž i sami sítští pánové všechny možné překáž cestu kladli a je zdržovati chtěli — p níci obcházeli místa, kterými jim prů du dáno nebylo. Mysl jejich opano horoucí touha jako nějaká duševní moc, tak že toho příčinu tehdejší h dáří v jistém postavení planety Hlado spatřovali, které prý na lidi působí, p je k putování a k pozdvižení proti v nosti.

Valná hromada na úlehlinách u K kův zatím o den dřív se sešla, oznámena byla; shlukly se tu nepřeh né davy lidstva ze všech končin ze zvláště však přihrnuli se tam Praž pěšky i na vozích u velikém množs Václav Koranda, farář Plzeň jenž město své učinil byl na čas ú štěm všech, kteří odjinud pro své opo livé novoty byli stíháni, postavil se s tářní svátostí v rukou v čelo velik processí mužských a ženských, táhnouc od Plzně na Křížky, ačkoliv s mno mi překážkami na cestě zápasiti mu Sami Rokycanští, jsouce velmi liví proti Plzeňským, nepustili jich s město své, a vyjdouce proti nim ve zb na nějakou vinici, přinutili je, že mu Rokycany obejíti. Nicméně i toto proc v pravý čas ku Křížkům dorazilo.

U Křížkův dělo se pak, jak obyče kněží v několika skupeních kázali o dnání průchodu slovu božímu, jiní ve Páně pod obojí rozdávali. Kazatelové

národ, aby milovali se mezi se-
náhali sobě vespolek, i aby zmu-
při poznané pravdě, nenávidě-
a úskokův Antikristových, jimiž
i posledních dní celý svět svedl
ení duše připravil. Mysli celého
ění byly pokojné, rozjímáním a
áním ztráven jest celý den, žádné
l, žádného pohoršení nebylo. Po-
e osení jednoho chudého člověka
ůlehlin, i objížděl hned jeden
ménem Záviše, na koni po shro-
napomínaje lid, aby tomu se-
škodu vynahradili, a sebrav dra-
ez dal je tomu sedlákovi. Dříve
i se shromáždění rozcházeti po-
amovali kněží, aby se všickni
i na den Přenešení sv. Ludmily,
0. listopadu 1419, do samé Prahy
hromadě, i vystoupil kněz K o-
učiniv napomenutí k lidu řka:
věztež, žeť jest vinice zakvetla,
vé chtí ji sníst; to jsou nepřátelé
idé, kteří od krále Sigmunta žold
věrným bratřím násilím chtí brá-
im překážeti; protož nechoďtež
olemi ale se zbraní!" Stalo se
vyzvání k ozbrojené schůzi do
atrně z návodu M i k u l á š e z
terý především chtěl Prahu vy-
z moci vlády královské.

Část shromážděných z venkova
i, že své Pražské bratří a sestry
provodí. I zdvihlo se všecko s polí
iv a valili se zástupové poutní-
oc do Prahy. Když šli přes V y-
l, kdež byla královská posádka
ještě větší počet milců někdy
iclava přebýval, nikdo jim toho
nebránil; pak se po Novém a
městě rozproudili zaplavivše brzy
ulice a trhy. Pražané je vítali ne-
pochodněmi a slavným zvoněním
a městě.

ho dne, 30. září, vykázáno těm,
venkovští, obydlí větším dílem
e u sv. Ambrože, a obce Pražské
je po několik dní. A tu ti ven-
očali Pražským pomáhati v bo-
azení obrazův, svatých ostatkův
ních nádob v kostelích a kláš-
žských, vyhlašujíce je za zbytečné
o Antikristovo. Nad jiné zle toho
nkrát farní kostel u sv. Michala
m městě Pražském, ačkoliv tam
em mistr K ř i š ť a n z P r a c h a-
rý někdy Husův přítel a přízni-
liké části Pražanův, zvláště na
Starém městě, takové počínání se ovšem nelíbilo, a konšelé Pražští za purkmistrování J a n a P l z e ň s k é h o viděli toho potřebu, aby s královnou Ž o f í í na hradě Pražském a s některými praelaty, pány, rytíři, městy a obcemi v Čechách v ozbrojenou jednotu vstoupili, a to, jak se v listině pravilo, „pro zjednání svobody slovu božímu, pro hájení cti české, i pro odvrácení potupy kacířské na národ český křivě uvalované." To se stalo již dne 6. října 1419; konšelé hledali patrně v té jednotě prostředek, jak by se Praha dobrým spůsobem nemilých hostů mohla zbaviti; zemská vláda pak doufala, že tím snáze zbouření se lidu zamezí.

Lid venkovský se sice z Prahy zase vytratil, nicméně loupení a pustošení klášterův a kostelův nepřestalo ještě. Dne 18. října přihnal se lid ku klášteru S l o v a n s k é m u, jehož opat, kněz P a v e l řečený M e d v ě d, v čele shromážděných mnichův slovanských naproti bouřlivému houfu z kláštera vyšel a důraznou řečí lid napomínal, aby ušetřili kláštera od slavného otce vlasti k zvelebení národu, pro slávu jména slovanského založeného. Lid poněkud se usmířil a přestal na pobrání skvostného nářadí ze chrámu; opat však, chtěl-li svůj a svých bratří život zachovati, musil dolehajícímu naň lidu večeři Páně pod obojí spůsobem podávati. Po čase pak slovanští mnichové z toho kláštera se vytratili, v němž následkem toho slovanské služby Boží přestaly, a toliko opatové zůstali, jsouce pod obojí a toliko jako faráři.

Mikuláš z Husi a Jan Žižka připravují lid Český k válce.

1419.

Když se s jedné strany vláda královny Žofie a mírní Husité kojili marnou nadějí, že se jim podaří, opatrným shovíváním, prostředkováním a smlouváním pokoj zachovati a všecky strany usmířiti: předvídali dva mužové již dávno, že k urovnání sporu, do kterého Český národ s církví a světskou mocí vběhl, nepomůže nic než válka, a proto se také již po delší čas k nevyhnutelnému boji na život a na smrt připravovali, obmýšlejíce prostředky, jimiž by odpůrníky a nepřátele mocí zbraně mohli přemoci. To byli M i k u l á š z P í s t n é h o, purkhrabí královského hradu H u s i u Winterberka, a rytíř J a n

Žižka z Trocnova, dvořan někdy krále Václava. Napřed musel pokud možná všechen národ o nevyhnutelnosti takového boje přesvědčen a velikým nadšením povznešen býti, a měl se hned v umělém vedení zbraně cvičiti. O to první postaral se Mikuláš z Husi častými hromadami lidu na horách, jimiž horlivost husitská byla již dosti napnuta; spousty lidu, scházející se v těchto hromadách, neznaly již, kromě písma svatého, žádné jiné vůle nad sebou, a byly hotovy, kamkoliv jíti a všecko učiniti, co by jim vykladači vůle boží byli přikázali. Nyní nezbývalo nic, nežli tyto špatně sice ozbrojené ač dosti schopné zástupy lidu v umění válečném vycvičiti tak, aby s vojskem i nejlépe zřízeným s prospěchem v boj se mohli pouštěti. Kněz Václav Koranda na poslední hromadě u Křížkův již jim na to poukázal, aby nechodili více s poutnickou holí ale s mečem v ruce, že jim nutno bude, podstoupit boj s nepřátely co den u větším množství proti nim se chystajícími, aby tedy na 10. listopadu k velké hromadě do Prahy přišli již se zbraní. Aby však nutnost zbraně také výrokem ze svatého písma dokázána byla, obrátili se Mikuláš z Husi a Jan Žižka především k universitě Pražské, aby podle písma vyřkla, slušíli brannou mocí válčiti pro svobodu slova božího? a zdali toho Kristus nezapověděl, když Petrovi meč do pošvy schovati přikázal? Obadva výše řečení mužové dobře věděli, že jestliže universita vyřkne, že boj mocí zbraně pro svobodu slova božího slušný jest, všickni Husité jako zákon Boží to přijmou a žádných rozpakův a pochybností v tom míti nebudou. Učení mistři a bohoslovci měli o té otázce dlouhé a učené dišputace, a to na čem se usnesli, zformuloval mistr Jakoubek ze Stříbra a ve spis uvedl. Nález university zněl pak v ten smysl: „Vejíti v boj mocí zbraně jest jenom tehdáž dovoleno, kdyžby nastala nejvyšší potřeba zachování života. Byla by to nekřesťanská věc, kdyby se mělo rozšiřovati slovo boží mečem v rukou; pravý křesťan má přemáhati protivníka svého trpělivostí a obraceti jej láskou a poučováním: kdyby však nepřítel ukrutný chtěl věrné křesťany hrubým násilím vyhladiti, a jiného prostředku nebylo, jímž by mohli chráněni a zachováni býti, pak bojování mečem pro obranu vyznavačův pravdy nejen dovoleno jest, ale i nařizuje se.“ Konec toho nálezu byl právě takový, jakž ho Mikuláš z Husi a Žižka potřebovali; neboť aby se měla hned válka počíti, k tomu neměli dosud ani chuti ani dosti moci, avšak o tom dobře věděli, že nepřátelé se velmi chystají, a že co nejdřív na ně zbrojnou rukou dorazí. Na okamžení nejvyšší potřeby chtěli se tedy připraviti. Pan Mikuláš z Husi to všechno hnutí národu Českého svou rukou řídiv chladně a bystře o tom všem přemýšlel, jak by se ta válka připraviti a vésti měla, aby v ní Čechové zvítěziti mohli. Věděl však napřed, že je nepřátelé jejich předčiti budou v neskončené síle; proto také především k tomu prohlédal, aby Čechové v té válce ne tak silou jako válečným uměním palmy vítězství dosáhli.

K dokázání toho však nebyl nikdo způsobilejší, nežli starý jeho přítel Žižka, muž, jakého ještě nikdy nebylo, který co výtečný válečník nejen výborně se znal ve věcech vojenských, ale též měl dary vůdcovské po všecky věky převzácné, uměje vyšším duchem přezvídati všecky náhody v boji a užívati jednoduchých a snadných prostředkův ku každé potřebě. V tom snad nikdy neměl sobě rovného. Posavadní spůsob válčení byl ještě velmi jednoduchý a nedokonalý; bojovníci zdvíhali na sobě těžkou zbroj železnou, a v boji tlumném, bez určitého pořádku hlavně silou svého ramene a svým množstvím hleděli nepřítele potříti. Proti takovým vojskům tehdejším, která se skládala z pánův, rytířův, jich panoší, manův a pacholkův, a ostatně válce dosti zvykla byla, neměl Žižka koho do pole postaviti leda měšťáky a řemeslníky a nezřízené houfy sedlákův, u kterých nenalézal kromě síly tělesné, kromě vozův a selských cepův, nic než velikou horlivost a neobmezenou oddanost. Na to ovšem, žeby ho pánové a šlechta podporovali, předně nepočítal, a tudy na to pomýšlel, kterak by z oněch lidí zřídil vojsko k boji zdatné, kterým by vítěziti mohl. Nemůžeme o tom pochybovati, že v té příčině s Mikulášem z Husi a s jinými muži ve věcech válečných zkušenými radu bral, a tak stalo se, že smyslil zvláštní spůsob umění válečného, kterým učiněn jest počátek přechodu ze starodávného spůsobu válčení k novějšímu válečnému umění. Znaje se ve válečných obyčejích a zásadách starých Římanův spojil je s nejnovějšími tehdáž pokroky a prospěchy, které zvlášť vycházely z užívání prachu střelného

se tehdáž již dosti zhusta z pušek
a těžkých, avšak neobratných a
ěně prospěšných, užívalo se již i
ruční zbraně střelné, ale vždy ještě
nejapně. Žižka z hrubé střelby se-
sobě první pohybné batterie spojiv
ozovou hradbou starých Římanův.
y pak velkou váhu kladl, učil je
i visutými s obou stran prkny, spo-
je mezi sebou řetězy a cvičiti se
ých s nimi obratech; cepy sedlá-
nimiž ruka jejich nejobratněji za-
uměla, učil pobíjeti železnými ost-
šecky druhy bojovníkův učil pohy-
se v určitých obratech, tak že
ý čas k pouhému pokynutí vůdcovu
něli na nepřítele doraziti dorazili,
ěli couvati couvali, když měli har-
čili po různu bojovati anebo zase
ený šik se stavěti, hbitě a obratně
d vykonati uměli; též pohybování,
í a zavírání vozového táboru podle
l učil konati, a hle — tento vo-
tábor ba i ten cep husitský na-
l neodolatelným strachem srdce
ého rytíře, a nejhrdější a nejchvá-
í vojska v Evropě dávala se před
a útěk! Žižka zjednal bojovníkům
převahu a důraz vojska pravidelně
ho a vedeného naproti nepřátelům
ím, také lépe ozbrojeným, ale va-
jako bez ladu a skladu do boje se
ím.

---

krvavá srážka Husitův s vojskem královy u Radíče nedaleko Knína.

1419 4. listopadu.

lovna Žofie zakusila zatím mnoho
u doslýchajíc o tom, k čemu se lid
vuje, a dostávajíc častá napomínání
posly od krále Sigmunta, aby všemi
edky pokoj v zemi udržeti hleděla.
tedy válečnou moc sbírati, aby kaž-
zmatku neb rozbroji důrazně mohla
. V tom se jí netoliko katoličtí pá-
města ale i husitsky smýšlející pá-
šlechtícové a Pražané mírné strany
moci propůjčili, neboť i jim na za-
í pokoje v zemi záleželo. Husitští
ličtí pánové báli se mimo to stej-
črou těch velkých shlukův lidu sel-
na horách, že z podnětů náboženských snadno mohli se obrátiti k nebezpečenství předsevzetím poddaných proti
stem; všickni také doufali, že mír-
nou cestou dosáhnou vyplnění tužeb svých.

Učinivše již nahoře zmíněný zápis zbrojné jednoty dne 6. října, zavázali se všickni vespolek, pomáhati královně proti každému, kdoby na ni chtěl mocí sahati aneb pokoj v zemi rušiti. Královna nemajíc ještě dosti na tom, přijala mimo to veliké množství oděnců, zvláště Němců, v řádnou službu svou, a vyplácejíc jim žold z bohatých pokladnic po nebožtíkovi králi Václavovi pozůstalých, zřídila tím způsobem první stálé vojsko v Čechách. Nejvyšší purkhrabí, pan Čeněk z Wartenberka, rozložil je posádkou po královském hradě Pražském, v klášteře Strahovském, v klášteře u sv. Tomáše na Malé straně, v Saském domě a v arcibiskupském dvoře u mostu; předmostí na Malé straně pak dal novými sruby ještě lépe opatřiti, veda toho všeho správu sám pomocí dvou katolických pánův, Viléma z Hasenburka a Jana Chudoby z Wartenberka a z Ralska. Na venkově po krajích též několik šlechticův na žold do řádné služby bylo přijato, a všem královským purkhrabům jest přísný rozkaz dán, aby nikde více nedopouštěli shromažďování se lidu, a zvláště aby překáželi každému, kdoby se ke dni 10. listopadu do Prahy brátí chtěl.

Pražský lid obecný vida taková opatření, jaká se na Malé straně, ve hradě a také po venkově dějí, počal se velice jitřiti; kněz Jan z Želiva u Panny Marie Sněžné nad jiné se snažil, rozkvašení jeho množiti, tak že Novoměstští o tom mezi sebou radu brali, kterak by nějakým smělým skutkem hrozící nebezpečenství od sebe odvrátiti mohli. I stekli dne 25. října 1419 Vyšehrad, královskou posádku z něho vytiskli a hrad svým lidem obsadili. Že se to tak rychle a z nenadání státi mohlo, toho příčinou byli snad někdejší dvořané a služebníci nebožtíka krále Václava posud na Vyšehradě přebývající, a Husitům přející, mezi nimi zvláště Jan Žižka z Trocnova, který jak se zdá, nyní teprv zjevně k Novoměstským se přidal a u vedení jejich branné moci se uvázal.

Tak blížil se den shromáždění na 10. listopadu do Prahy rozepsaného. Na mnohých stranách zemezili skutečně purkhrabové a královská vojska každé rocení se lidu, tak že do Prahy jíti nemohl. Ne tak se jim dařilo v jižních Čechách; již při-

táhl Mikuláš z Husi, veda četný zástup lidu od hory Tábor z Bechyňska, muže i s ženami, s sebou do Prahy; Plzeňští, Klatovští, Domažličtí a Sušičtí umluvivše se skrze listy a tajné posly všichni již na den Všech Svatých, 1. listopadu, v Žinkovech ozbrojeni se sešli, odkud pak v nemalé síle dále ku Praze táhli. Zástupy jejich po cestě čím blíž ku Praze, tím více novými poutníky se rozmnožovaly, tak že jich konečně do čtyr tisíc bylo. Druhého dne došli na noc do Březnice, třetího dne do Knína. Také jeden korouhevní pán se k nim připojil, totiž několikráte již připomenutý Beneš Švihovský z Riesenberka, potom dva rytíři, Chval a Kunaš z Machovic, každý se svou čeledí. Bylo však mnohem více korouhví lidu městského.

Zároveň zdvihli se také ze Sezimova Ústí nad Lužnicí ozbrojení poutníci, a ku Praze táhli, majíce o tom vědomost, že po druhé straně Vltavy jdou poutníci prvé řečení. Tento druhý zástup, kterýž jen asi 300 osob, mužův a žen, počítal, vypravil k těm v Kníně 4. listopadu posly s prosbou, zdali by se s nimi kde na cestě nemohli sejíti, aby spolu do Prahy šli a jeli, proto že jim samým těžko bude projeti, že jest jim na cestách všude silně od královských zasazeno. I poslali Knínští naproti nim na pěti vozích lidu branného. Však než ti k Ústským dojeli, meškajíce se převozem přes řeku Vltavu u Živhoště, zaskočilo Ústské někde mezi Jablonnou a Radíčem již vojsko královské, majíc pana Petra Konopištského ze Šternberka za vůdce. Počítalo asi 1300 dobře ozbrojených jezdcův jakož se skládalo z čeledi samého pana Petra, potom pana Jana Ptáčka z Pirkšteina na Ratajích, Jana z Chotěmic na Vlašimi, Albrechta z Koldic, Václava z Donína, Jana Michalce z Michalovic, konečně z německých žoldnéřův Kutnohorských. Lidé branní od Knína Ústským na pomoc poslaní, popojevše as půl míle od řeky Vltavy, spatřili menší pěší zástup Ústských, a proti němu druhý velmi veliký houf jízdných, dobře oděných a ozbrojených s mnohými praporci. To když uzřeli, počali se rozpakovati, co by měli činiti. Poslali do Knína, aby všechna moc poutníkův tam zůstalá hned sem ku pomoci přispěla, a sami před se dále jeli. Pan Petr Konopištský nechtěl, aby oba zástupové poutníkův se spojili, a tudyž kázal vojsku svému, aby udeřilo Ústské. Ústští postavili se na nějal přívrší, avšak královští rozrazili je že veškerý houf jezdcův skrze ně pro čil a mnoho Ústských na místě zabit a raněných leželo. Jen něco přes Ústských proskočilo ku Knínským, ku moci přicházejícím, kteřížto vyhlídnu sobě zištné místo na nějakém vrchu čali sobě zídku dělati ze suchého kam aby jízdní tak brzo k nim nemohli. Petr Konopištský, zajav 96 Ústských, čal potom i s Knínskými rokovati, aby dali na milost, nechtějí-li, by se jim jako Ústským stalo. Avšak královští je rokujíce uzřeli náhle, že již nové koroul poutníkův od Knína svým ku pomoci spíchají. Petr Konopištský nechtěl jich dočkati, i kázav svým jezdcům, se obrátili, s nimi a s zajatými ryc odtud pryč ke Kutné Hoře ujížděl. Hla zástup Knínských dospěv až na bojiš napojené, jak pravili, krví prvních n čenníkův, položili se tu, a přes noc zůstali. Nazejtří kněží mše svaté slou a poutníci ubité přátely s žalostí a velk pobožností pochovali; potom se ku Pra hnuli. A jakkoliv na cestách a na brodě všude jim silně bylo založeno, však p Jílovým v noci přes řeku Sázavu se pi pravili, a třetího dne, 6. listopadu, s c lou mocí svou okolo samého Nového hr du u Kunratic, na němž královna Žofi právě té chvíle byla, ku Praze táhli.

Útok na Malou stranu Pražskou.

1419 4. listopadu.

V Praze mezi tím již velká věc s stala. Zpráva o nebezpečí, ježto poutníkům blíž Knína hrozilo, dostala se hned téhož dne, 4. listopadu, do Prahy. Tu hned kně Ambrož, farář z Hradce nad Labem od královny Žofie odtamtud vypovězený a nyní do Prahy přišlý, s druhými kně žími celou Staroměstskou a Novoměstsko obec pobouřil. V okamžení, bylo to asi v tři hodiny odpoledne, zvonilo se v obo městech velikými zvony na poplach; v všech čtvrtích města, na všech náměstích a trzích sbírali se ozbrojení zástupové chtějíce bratřím v nesnázi ku pomoc spěchati.

Tu vystoupili Mikuláš z Husi Jan Žižka pravíce, že bližší potřeb volá, a vedli nanejvýš rozdrážděný a bo jechtivý lid k útoku na Malou stran

aby sehnali aspoň z předmostí královskou posádku, která odtud Starému městu stále hrozila. Tak počal se boj na mostě, královské posádky střílely z děl ze Saského domu a z blízkého arcibiskupského dvora a zároveň i s královského hradu, a Praha ponejprv otřásala se hřímáním z děl. Boj byl velmi tuhý, na obou stranách množství lidí padlo, však pod večer sklonilo se vítězství k Pražanům; vedravše se fortnou mezi Lázní a Saským domem, ač ne beze ztráty, do Menšího města, bojovali na ulicích, až pak královští, když se boj do večera protáhl, opustivše dům Saský, dvůr arcibiskupský, klášter u sv. Tomáše a jiná stanoviště ve městě, na útěk se dali a na královském hradě útočiště hledali. Při tom zanechali mnoho koní, odění a jiných věcí, které Pražanům upadly za kořisť. Tu jedni z Pražan hnali se hned útokem na hrad, a byli by málem i do něho se dostali, druzí loupili po domích protivníkův, a po mostě i po vodě kořisti na Staré a Nové město odnášeli. Střelba s hradu otřásala městem napořád, zvonění na poplach na všech věžích města ustavičně děsným zvukem ozývalo se, mnoho domů na Malé straně hořelo, v jiných bylo bojováno, vražděno a drancováno; byla to noc velikého zarmoucení a úzkosti, nářku a bědování, tak že královna Žofie náramným leknutím prchla z hradu Pražského o půl noci v průvodu Oldřicha z Rosenberka, a útočiště na Novém hradě u Kunratic hledala. Panu Čeňku z Wartenberka zas stěží podařilo se, hrad zachovati. Když však po půlnoci lid Pražský poznenáhlu se ztrácel, navracuje se na Staré a Nové město k odpočinutí, tak že jen málo jich zůstalo na Malé straně, aby předmostí, Saský dům, arcibiskupský dvůr a klášter sv. Tomáše obsadili; tu královští asi ve 4 hodiny k ránu z nenadání s hradu sešli, z Malostranské radnice, která mezi kostely sv. Mikuláše a sv. Václava u prostřed rynku stávala, všecky tam nalezené poklady vybrali, městské knihy odnesli a pak navracujíce se nazpět na hrad radnici zapálili, tak že bez pomoci shořela i s krámci a jinými domky tu prostřed rynku stojícími.

Vítězný výsledek toho dne a noci přičítali Pražané vůbec opatrnému vedení Žižkovu, a tu Žižka vzat jest od lidu na slovo.

Avšak boji tak počátému nebyl ještě konec. Druhého dne, v neděli 5. listopadu, teprv po obědě sebraly se obce Starého a Nového města Pražského ve zbraní a podruhé na Malou stranu táhly, aby zahnaly královské, kteří některou část města ve své moci podrželi. Opět bojovalo se v ulicích a nejvíce na rynku, poněvadž hořejší jeho část od královských osazena byla. S jedné i druhé strany něco lidu padlo. Konečně královští ustoupili, ale zapálili za sebou školu Svatomikulášskou blíž kostela sv. Václava a mnoho domů pod samým hradem královským, aby při opětném útoku na hrad povstalcům neposkytovaly úkrytu. Také zjímali a s sebou odvedli některý počet Malostranských měšťanův, kteří se přidrželi strany povstalé. Za to obořil se lid Pražský na arcibiskupský dvůr, pobral v něm, kde co bylo, a rozličné části skvostných jeho stavení pobořil a rozházel.

Dne 6. listopadu, právě když ozbrojení zástupové poutníkův od Knína do Prahy přišli, a Pražané je s velkou radostí přivítali a u sebe přijali, došli do Prahy listové od 35 pánův českých, asi od sta rytířův a od královských měst Kutné Hory, Čáslavi, Kouřimi a Kolína, kteří všickni Pražanům pro jich vzbouření válku opovídali. Vojenská jejich moc se ku Praze sbírala, a posádka na královském hradě se tím každodenně množila, tak že Pražané na ten čas od útoku na hrad upustiti museli, a jen k obraně Malé Strany sruby proti hradu udělali, a zvláště v Saském domě se upevňovali, kterýž byl jako klíčem k mostu. Také po ulicích a při východech z náměstí sloupy zaráželi a průchody řetězy zatáhli.

Brzo celé okolí Pražské naplnilo se vojsky strany královské; nedávali do města potrav voziti, vybíjeli a drancovali tvrze a dvory Pražských měšťanův a jiné mnohé škody páchali.

Toho se ulekli zámožnější měšťané; konšelé a starší jali se lid konejšiti a dne 9. listopadu 1419 zjednali stání zbraně s obou stran, počavše dělati námluvy k pokoji. Tak uzavřeno jest konečně dne 13. listopadu příměří, které až do svatého Jiří příštího roku mělo trvati. Královna Žofie a pánové zemští zavázali se, že budou hájiti svobodu v náboženství, zvláště co do přijímání pod obojí v celé zemi; Pražané zas k tomu svolili a zavázali se, že dalšímu plenění a boření kostelův, klášterův, obrazův a jiných ozdob kostelních přítrž učiní, a že Novoměstští Vyšehradu zase královské moci postoupí.

Která strana by těch výminek nesplnila, k placení pokuty 50.000 kop grošův Pražských se zavázala.

Takovému přímění Žižka i jiní horlivci zvláště venkovští nechtěli dopustiti, předvídajíce ztrátu prospěchův ledva nabytých. Ve hněvu nadělali venkovští mnoho škody v domích, ve kterých ubytováni byli, a naloupivše se opět na Malé straně opustili Prahu. I Žižka opustil s Mikulášem z Husi a s panem Břeňkem Švihovským Prahu a obrátil se do Plzně, kdež jiné zbrojiště k obraně proti královským doufal zříditi.

Staroměstští podrželi Saský dům v moci své, kterýž k jejich obci mimo to již od několika let náležel, Novoměstští zas svou posádku z Vyšehradu vzavše královským ho postoupili.

Kutnohorské šachty.

1419.

Palacký praví, že co po tomto příměří následovalo, bylo v nejedné příčině ještě horší nežli zjevná válka sama; neboť jakmile jednou mezi stranami prolita krev, hned domnívala se každá z nich, že právo má, mstíti se nad druhou. Nyní však mnohem hůř toho zakusili Husité. Jakmile do Čech zprávy docházeti počaly, že král Sigmunt s velkým vojskem z Uher do země táhnouti se strojí, tu hned katolíkům srdce rostlo, a hojní poslové od krále Sigmunta ještě více je k tomu pobádali, aby neposlušné kacíře trestali. Pražským Němcům, kteří z města neutekli, bylo toho času ovšem úzko, jejich síla byla zlomena, jako v jiných několika městech královských; ještě v jiných však byli Němci v ustavičné péči, cítíce se mezi zjitřenými Čechy v menšině. Toliko v Kutné Hoře provozovali Němci ještě moc a panování své, a ti spoléhajíce se na brzký příchod krále Sigmunta ukázali se býti nejúhlavnějšími a nejzuřivějšími nepřátely všech Čechův husitského smýšlení. Město jejich rudnictvím květoucí a po Praze největší a nejbohatší, závodilo s Prahou a žárlivé bylo na ni, a proto také čím více Praha stávala se husitskou, tím větší horlivost pro zachování staré víry ukazovali Horníci. Tito Horníci ozdobili již v minulém století město své velebnými gotickými chrámy sv. Jakuba a Panny Marie na Náměti, a pustili se již do stavby chrámu sv. Barbory, kterýž ovšem teprv po nich Čechové tak nádherně, jakž podnes stojí, dostavěli. Za zloupení kostelův a pobořeni klášterův v Praze mstili se nyní Horníci způsobem ohavným a nelidským: kdekoliv nějakého Čecha strany husitské dopadnouti mohli, toho, nechtěl-li se odpřisáhnouti víry své, bez okolkův usmrtiti dali. Pálili je, stínali je, všelijak jinak je mučili a hlavně do hlubokých šachet za živa je házeli. Když pan Petr Konopištský ze Šternberka 96 u Radíče zajatých poutníkův ze Sezimova Ústí do Kutné Hory přivedl, tu je Horníci vesměs do šachet uvrhli. Byli to jedni z jejich prvních obětí. Nejvyšším mincmistrem na Horách Kutných byl tehdáž rytíř Mikuláš Divůček z Jemniště, Husův někdy osobní přítel a nyní nejlítější protivník Husitův; on s Horníky, s řečeným Petrem Konopištským a s biskupem Janem Železným, Olomouckým, umluvil se na zkázu Husitův. Horníci za každého husitského Čecha platili po jedné, za kněze po pěti kopách grošův Pražských, a tak pro takový hříšný peníz chasa hornická a městská sem tam po všech koutech zvláště Táborníky, to jest lidi, kteří na horách se scházeli, vytloukala, a kde kterého popadla, hned s ním k Hoře pospíchala a k právu ho dodávala. Tak drželi Horníci na mnoha místech v zemi České pravé honby na lidi, a katové měli tolik práce že často je to přemáhalo, a oni služby své odpírali. Všickni zajatí byli vesměs, někteří po stětí hlavy, někteří za živa, do rozličných šachet okolo kostelíčka sv. Martina před Kouřimskou branou vmetáni, nejvíce do šachty Gdule, Kukle, Martina, Starých a Mladých Kocourů, jakž těm šachtám říkali, přezdívajíce jim mimo to Tábor, těšívajíce tím jménem úsměšně táboruchtivé Husity, a ukazujíce jim ten hrob hluboký. Při čemž to znamenati sluší, že když Horníci mnoho jich zajali, aby se s každým zvlášť nepárali, mnoho jich jednoho k druhému přivázali, a prvnímu veliký kámen na krk zavěsíce, do šachty jej vstrčili, kteryžto za sebou všecky ostatní stáhl, a tak všickni až na dno šachty dopadli. V Kouřimi byl farář, mistr Jan Chodek, který se svými kaplany také k husitství se přiklonil. Bezpochyby sami měšťané Kouřimští, na mnoze také Němci, Horníkům to oznámili; a tito vpadše ještě v tomto měsíci listopadu do Kouřimi, řečeného mistra Chodka, jeho kaplany, pak některé kon

starší obecní zajali, spoutané do
ivedli, vězením opatřili, a po ně-
nedělích také všecky je za živa
et vmetali. Za krátký čas utratili
tím způsobem 1600 lidí, a do tře-
ku, pokud je nezkrotili Pražané,
šesta tisíce.
tné stíhání kněží a světských lidí
ují dálo se však také na jiných
i země České, jmenovitě v Plzeň-
ež pan Bohuslav ze Švam-
pán na Krasikově, byl neunavený
sledování Husitův. Rytíř Racek
vic, pán hradu Riesenberka, spo-
některými bavorskými rytíři proti
ému městu Klatovům, jehož
, vytloukše Němce a mnichy z
husitské straně se byli přivinuli.
pleně v listopadu městské zboží,
latovského kněze Jana Nákva-
rýž osadníkům v okolních vesni-
láště pak nemocným svátost ve-
ně pod obojí podával. Toho vězně
acek těm Bavorákům, kteří tu
yli, jako v náhradu za poskytnu-
oc daroval, a ti kněži Nákvasovi
e probodavše, ranami provaz pro-
tím provazem ku stromu jej při-
teprv potom ukrutně upálili s ve-
avností. Takové vymstívání se
nad Čechy zvláště hluboký do-
lo na cit všeho lidu Českého.

Král Sigmunt v Brně.

1419 konec prosince.

Sigmunt nepořídiv mnoho na
žení proti Turkům, přijel konec-
rosince 1419 velmi chvatně, jakž
byčeji, do Brna, i svolával tam
moravské pány, rytíře a města
. Potom se zase do Uher vrátil.
tam hned u hranic ve Skalici dne
since svou manželku Barboru
ou na milost po více než půlle-
vržení pro domnělou nevěrnost.
a zatím přijeli královna Žofie,
potom papežský legát Ferdi-
iskup Lucký, mnozí knížata a bi-
, čeští i moravští páni a rytíři,
z měst královských a purkhra-
adův královských u velmi hojném
ak se sem vrátil zase král Sig-
se svou manželkou a skvostným
m průvodem.
ovna Žofie složila tu v Brně
ůj vládařský, jejž byla za čtyry
měsíce bez velké útěchy a s nemalými starostmi vedla, a od té chvíle zůstávala již při dvoře svaka svého, krále Sigmunta, až do smrti své, která ji r. 1425 dne 26. září zastihla.

Král Sigmunt musel se o jinou prozatímní vládu v Čechách postarati, nežli sám do země přijel, odevzdav ji třem pánům společně, totiž nejvyššímu purkhrabí Čeňkovi z Wartenberka, podkomořímu Václavovi z Dubé na Lešně a nejvyššímu hofmistru Jindřichovi z Elsterberka, Němci z Foitlandu, v západních Čechách osedlému. Že pak Sigmunt z opatrnosti se nevyjádřil, kterak o rozdávání pod obojí smýšlí, jakožto o věci, která se teprv společným uzavřením církve rozhodnouti měla, nezdráhali se stavové čeští vesměs, tedy i ti, kteří pod obojí přijímali, složiti jemu slib poddanosti a věrnosti, ačkoliv v Brně pro přítomnost husitských českých stavů interdikt ohlášen, a všechny služby Boží zastaveny byly. Pražané vypravili zvláště hojné a vzácné posly na přivítání krále Sigmunta do Brna, a tito poslové vjíždějíce dne 27. prosince s trubači a jinak s velkou nádherou a slávou do města, nemalé podívání a podivení netoliko obyvatelům městským ale i králi Sigmuntovi a celému jeho dvoru způsobili. A když se uhostili v hospodách sobě ukázaných, tu beze všeho ostýchání od kněží husitských s nimi do Brna přišlých večeři Páně pod obojí způsobou přijímali. Po dvou dnech, 29. prosince, král Sigmunt je před sebe pustil, a oni tu před ním dle obyčeje poklekše od obcí Pražských pozdravení učinili, za krále a dědičného pána jej přijímali, a za to prosili, aby jim to, co se v Praze bylo stalo, milostivě prominouti ráčil. Král Sigmunt maje čelo zamračené, nechal je nad obyčej dlouho klečeti; konečně se na ně osupil slovy tvrdými a hanlivými, a nežli je od sebe propustil, dal jim přísný rozkaz, aby na důkaz svého poslušenství dali v Praze bez odkladu odstraniti všecky po smrti krále Václava po ulicích postavené sloupy a řetězy, též aby dali zbořiti všecky proti hradu Pražskému vystavěné sruby a ohražení, potom aby nedopouštěli mnichům a jeptiškám až do jeho příjezdu do Prahy ani nejmenšího příkoří činiti; — jen pod tou výminkou že jim bude králem milostivým. Poslové tyto rozkazy pokorně přijavše 2. ledna 1420 zas do Prahy se navrátili.

Ze všeho toho zdálo se, že v celých Čechách, kromě snad měst Plzně, Písku a Králové Hradce, nikde již znamenitého odporu proti králi Sigmuntovi nebude. On si však počínal ještě důrazněji: všecky k husitství náchylné úředníky zemské a purkhrabí hradův královských ssadil, a starověrné katolíky na jejich místa jmenoval. To se stalo zejmena také Janu Sádlovi ze Smilkova, pánu na hradě Kostelci nad Sázavou, a purkhrabímu na Karlštejně. Byl to přední milec krále Václava v posledních jeho létech, a nyní musel purkhrabství na Karlštejně a opatrovnictví všech na tom hradě chovaných pokladů postoupiti statečnému rytíři Zdeslavovi Tluksovi z Buřenic. Potom odeslal král Sigmunt přísné rozkazy ke všem královským městům a úřadům, aby se varovali všeho viklefství, aby stavili všecky neřády a rozbroje proti svaté římské církvi, aby odbojným městům Plzni, Písku a Hradci Králové nebyli radni ani pomocni, aby více nedopouštěli lidu scházeti se na horách a tak zvaných táborech, nýbrž aby všecky neposlušné bez milosrdenství trestali.

Pražané slyšíce, kterak se Sigmunt k jejich poslům zachoval a kterak vůbec přísně vystupuje a sobě počíná, netroufali si, ve zjevný odpor proti němu se postaviti, a hned 4. ledna 1420 všecky sloupy a řetězy z ulic dali do radnice odnesti, všecky sruby a ohražení proti hradu Pražskému udělané pobořiti, a v celém městě bylo jménem královským a konšelským provoláváno, aby všickni světští a duchovní, kteří před Husity z města byli utekli, svobodně se navrátili, a nikdo více aby se neopovážil pod nejpřísnější pokutou, jim křivdu činiti, jmenovitě na kněží a mnichy na ulici pokřikovati a je pronásledovati. I vrátili se tedy kanovníci, faráři, jiní kněží a mnichové, též měšťané a kupci, nejvíce Němci; velikou radost z této změny mající doufali, že od těch zatracených kacířův brzy osvobození budou, smích si z nich dělali, rukama tleskajíce křičeli: „Již tito kacířští Husité a Viklefisté za své vezmou a pojdou!“, a jakou pomstu by nad nimi provedli mezi sebou ukládali. Obyvatelům pod obojí na nějaký čas tesknо bylo, a plni pečlivosti do budoucnosti hleděli.

Kterak Husité upadli v chiliastické blouznění.

1420.

Slovo chiliasmus, pocházejíc řeckého slova chilias, to jest tisíc, zna ná bludné učení o tisícileté říši pozem v kteréž by Kristus sám kraloval a s vedlivým připravoval odpočinek ode ho zlého a hojnost všelikerých rot Měla tato říše nastoupiti na konci vě věcí zemských, a jistá znamení měla chod její oznámiti. Již mnozí z prv křesťanův, jsouce od světské moci Řím krutě pronásledováni, v příchod tak Kristovy tisícileté říše věřili. Nyní i sitům, když se jim zle vedlo, něco t vého zdáti se počalo. Horliví Husité, chtíce na žádný spůsob od své víry p ti, uvažovali nebezpečí, kteréž tuto d jim hrozilo. Veškerá světská moc v mi proti nim se obrátila, a v Kutné H pohlcovaly šachty bez přestání vždy a více nešťastných obětí. Každému v lo se, že má nastati boj krvavý, k by přestal pouze zahlazením národu ského. Pánové a šlechta ani nemy na odpor, a zmalátnělost Pražských štanův, kteří se pouhými hrozbami strašiti dali, nedodávala ostatnímu nár ani naděje ani smělosti. Že pak Sigm po sněmu Brněnském netáhl hned Čech, nýbrž dříve do Vratislavi se obrá aby tam s německými knížaty sněmov zdála se síla jeho z daleka hrozící ja děsný mrak proti Husitům se stahuj a jim záhubu nesoucí, jímžby se sn nebyli tak děsili, kdyby ho byli zbliž viděli. Tu viděli rozhodní Husité spá svou jenom ve zbrani a v rázném či druzí, a to veliká zpousta lidu, která v obrazotvorností vládla nežli rozumem, čali rozjímati a chiliastická zdání m Jakožto pilní čtenáři bible vyčítali z předpovědění prorokův a evangelia Matouše, podle nichž domnívali se poz vati znamení, předcházející tisícileton ši Kristovu a konec světa. Již tu bylo jování a pronásledování, již se očekáv povstávání národu proti národu, králo ství proti království, Čechové již byli nenávisti u všech národů pro víru sv mezi nimi samými učinily se již stra které měly pohoršení mezi sebou, i zra vali a nenáviděli se vespolek; ohavn spuštění od Daniele proroka předpově nou, dávno již viděli, ana stojí na mí svatém, již byli povstali falešní prore

a zázraky veliké, a konečně
ným věřícím dle zdání jejich,
žení, jakého prý od počátku
lo. Podlé těchto znamení do-
títo blouznivci, že spatří brzo
ka přicházejícího na oblacích
s mocí a slávou velikou. Ne-
to ovšem ze samého lidu obec-
ž od kněží, kteří v tom pro-
li, právě v tomto okamžení ta-
nění zbuditi a k jistým účelům
i. Jeden z hlavních původců
ak mladý kněz Martin Hou-
ravy, a veliký počet lidu byl
straně výstřední. Pravilo se
en konec věkův, kdežto všecko
i vypleněno býti má, již jest ve
minul čas milosti a slitování,
čas pomsty; trest spravedlivý
í každého, kdokoli neuteče se
horám; obydlí hříšných a po-
jako Sodoma zahynou, a i Pra-
nový Babylon ohněm nebeským
ude; jen v pěti městech, totiž
Zlatovech, Žatci, Lou-
laném, že spravedliví najdou
spasení; však že i oni povinni
přičiniti se, aby všecko zlé na
zeno bylo; potom že Kristus,
vší slávě své opět s nebe, za-
ni novou říši pravdy a sprave-
e kteréžto již nebude pána ni
i hříchu ani bolesti, aniž pak
iných, nežli zákonové živého
ody; ti pak, kteří potom ještě
navráceni jsouce do stavu rájo-
osti, že nebudou již cítiti po-
strastí tělesných, aniž že jim
írkevních potřebí bude ku po-
ému, a co toho více bylo. Jme-
i měst, kdeby měli všichni úto-
ti, pocházelo patrně z dobré-
a návodu. Divno jenom, že se
také Písek a Hradec Králové
ly. Sprostí měšťané a sedláci
krajích českých a moravských
u velikém množství domy a
, a pospíšivše sobě i s ženami
e jmenovaným horám, to jest
skládali peníze své do rukou
o někdy první křesťané k no-
štolův. To uvedlo hned na po-
kem jakýsi spůsob obecného a
jmění, z kterého později v Tá-
ý komunismus se vyvinul. Z
ého blouznění však Husité dří-
dvě léta minula, zase vystřízli-
kta Adamitův, která v něm se-
trvala, upadši potom v šílenství a mrz-
kost, od samých Táborův vyhlazena jest,
jakž na svém místě povědíno bude.

Žižka v Plzni.

Od listopadu 1419 do března 1420.

Mezi tím shromáždil Jan Žižka v Plzni okolo sebe muže k činu odhodlané, kteří ovšem blouzněním lidu mýliti se nedávajíce nikoli od nějakých zázrakův božích nýbrž od rázného jednání spásu očekávali. Všickni k Žižkovi co hrdinnému vůdci zraky své obraceli, ač byl pouhý panoše ani jměním ani vzácností, ani úřadem ani pokrevenstvím nevynikající: on pouhou mocí ducha i vůle své všecky muže okolo sebe ovládal, a i vzácní pánové a rytíři strany jeho samoděk jemu se podrobovali. Nechtěje uznati příměří proti vůli jeho od Pražan se stranou královny Žofie zavřené, doufal Žižka tuto v Plzni zříditi zbrojiště, o které by se při dalším podnikání opírati mohl. Plzeň bylo první mezi městy, kde podle předpovědění dobří lidé útočiště před záhubou zlého světa měli najíti. Oni tudíž Plzeň ve svém blouznění sluncem nazvali a houfně ze všech stran tam putovali podrobujíce se rozkazům Žižkovým.

Plzeň byla již tenkráte město lidnaté a pevné; u prostřed náměstí velikého stával také již tehdy nynější vysoký chrám sv. Bartoloměje a při něm komenda německých rytířův. Avšak Žižka spojiv tu všechnu svou brannou moc, všecky katolíky z města vyhnal, městské hradby opraviti a kde co chybělo doplniti dal, a hlavně návodem Václava Korandy, kterýž tu byl nejpřednějším mezi husitskými kněžími, kázal na předměstích všecky kostelíčky, domy a dvory obořiti, a v samém městě kláštery již dříve vyhnaných Minoritův a Dominikánův zkaziti. Královna Žofie, pokud ještě v Praze byla vládařkou země, nadarmo k tomu Žižku měla, aby se ku příměří připojil: on stále takové nabídnutí odmítaje všechnu péči svou k tomu obrátil, jak by své bojovníky, kteří se vespolek „bratří" nazývali, ve válečném umění vycvičil a z nich sobě řádné vojsko spořádal. Z vyšších stavů připomínají se pan Břeněk Švihovský z Riesenberka, potom rytíři Jan Valkún z Adlar a Chval

Řepický z Machovic, kteří tu v Plzni při něm byli.

Co Žižka v Plzni, to Mikuláš z Husi nedaleko na Zelené Hoře, totiž silné zbrojiště husitské, způsobiti chtěl. Nazval tu horu biblickým jménem Olivetská hora, a drahně lidu zbrojného tu okolo sebe stáhl.

Mezi katolickými pány, kteří hned s počátku rozhodně všemu husitskému hnutí se opírali, byl v těchto stranách nejpřednější pan Bohuslav ze Švamberka seděním na hradě Krasikově čili Švamberce, kterýž obdržev zásilku hojných peněz od krále Sigmunta silně se byl ozbrojil, a také bez odkladu proti Žižkovi a Mikulášovi z Husi válku počal, nechtě jim času dopřáti, až by se v Plzni a na Zelené Hoře mohli utvrditi. Počaly se tedy malé šarvátky již v listopadu 1419 v okolí Plzně a Zelené Hory, strana straně hleděla co nejvíce škody způsobiti, což k ničemu jinému nevedlo, než toliko k žalostnému spustošení celé krajiny. Žižka hleděl především královské posádky z okolních tvrzí a hradů sehnati, aby jemu z blízka nemohli škoditi; a tak dne 2. prosince vytrhl z Plzně k tvrzi Nekměři maje lidu do tří set pěšího a sedm vozův podle svého výmyslu jak se zdá již v Plzni zřízených, na kterých se vezly polní hadice většího druhu, totiž polní střelby, kterými se šestnácti a osmiliberní železné koule stříleli k prorážení a pobourení zdí, hradeb a náspů. Tu se naň v poli pan Bohuslav ze Švamberka v čele více než dvou tisíc královského vojska, jízdných a pěších, obořil, mysle, že ho valem potře. Žižka svými vozy uměle se ohradiv, houf jezdcův proti němu vyslaných od vozův odrazil, a mnoho královských pobiv a škod jim nadělav na útěk je obrátil. Zahynul v tom boji Hynek z Nekměře, kterýž na královské straně bojoval, a Žižka maje potom cestu volnou, v noci na to, kamž byl zamyslil, dále táhl, a tu noc ještě tři královské posádky zničil. Za to však pan Bohuslav ze Švamberka proti Zelené Hoře obrátil se, a Mikuláše z Husi s ní sehnal. Mikuláš z Husi objevil se brzy potom na novém Táboře. Královského vojska u Plzně mezi tím vždy více přibývalo, a konečně vyslán jest z Prahy pan Václav z Dubé, podkomoří královský, s nemalou silou, aby zmáhání se moci Žižkovy zastavil a té válce konec učinil, a tak pan V z Dubé Žižku v Plzni obléhati poča

---

Zkáza Sezimova Ústí a počátek Tabora.

1420 v únoru.

Mezi tím přihodilo se v poledníc chách něco, co k pravému vyvinutí husitské největší podnět dalo. Měst zimovo Ústí nad Lužnicí náleže jsme již výše podotkli, rodu pánův z kteří byl větví Vítkovicův, avšak ta lice se rozrodili, že celé jejich pů panství rozděleno bylo mezi četné d Jeden z nich byl Jan z Ústí, ze roku 1414; ten se zmohl tak, že byl liko pánem na Kamenici, ale také ko smlouvami všecky díly bratří a st svých získal, a r. 1413 také mistru Husovi na Kozím Hrádku útočiště skyti. Jeho vdova, paní Anna z chova, byla potom v létech 141 1417 jedna z nejhorlivějších Hu jakž také na svém místě položeno Nyní roku 1420 byl pánem na mově Ústí pana Jana mladší bratr, dřich z Ústí, snad co poručník dě svém bratru. Ten byl horlivý katolík. jsme již výše položili, kterak v Ústí smělejší novotáři u víře vedle kališník katolíkův útočiště nalezli, jaké hádk tam o náboženství vedly, a kterak podle kazu krále Václava pan Oldřich již 16. na 1419 nejvýstřednější kněží husitsk tud vyhnal, tak že oni potom lid na hor bory svolávati se jali. Byl tam také šter Dominikánův, asi před sto léty žený, a tito mniši měli tu nyní v krušné postavení, ač se jich pan Old z Ústí příčinlivě ujímal. Rozhořčeno rozdvojení obyvatelův pro náboženstv stoupilo nyní nejvyššího stupně, a Oldřich maje snad naději v brzký pří krále Sigmunta do země a v konec v rozbrojů, všecky po husitsku smýšl obyvatele z toho svého města Ústí v věděl a násilím vyhnal.

Avšak mladý jeho synovec Pro z Ústí, mladší syn někdy pana Jana otci i po matce horlivý Husita, sm sobě, pomocí své strany panství svéh otci se zmocniti, zosnovav k tomu spiknutí. Jistý Hromádka, bývalý nař, potom dva husitští kněží, Van a Jan Bydlínský, sebrali k jeho mnoho lidu selského, a kryli se s ni

ustě po několik dní a nocí v lesích, v noci po masopustním úterku na čnou středu, 21. února 1420, po půl- městu postoupili, když obyvatelé po tancích a masopustních hodech bokém spaní pohříženi byli. Ve srozu s přátely ve městě je očekávající- li bez nesnází do města, všecky ka- a mnichy v klášteře přepadli a ko- hli zjímali. Mniši museli utecí a pan ich z Ústí uskočiv, na své blízké edlci se ukryl. Od té chvíle při- v Ústí obyvatelstva husitského den en. Hromádkovi však, jakožto a nejdůmyslnější hlavě v Ústí brzy ěm zneliíbilo, neboť leželo v nížině e neposkytujíc tím samým ani pev- ní bezpečnosti. Za to však líbilo se aré Hradiště, nedaleko odtud k nad Lužnicí ležící, kde jak jsme ní knize této Kroniky položili, král sl Otakar II. město vystavěl, jež 1268 od pana Sezimy z Ústí bylo o. Toto nyní opuštěné město Hra- náleželo té doby staršímu bratru ovu, panu Janovi z Ústí, který ůstalém hradě toho města, kterému Kotnov říkají, sídlel, a nedávno dí městské opraviti dal. I vyšed si romádka s lidem svým, opano- místo po krátkém dobývání k ru- mladého pána Prokopa z Ústí. Le- vysokém ostroze na pravém břehu e, a jsouc odevšad hlubokým údo- klíčeno a toliko na východní straně m zšíří několika krokův s další kra- spojeno, hodilo se výborně za pev- kterou bylo snadno nedobytnou učini- lo tom Hromádka zprávu do Plz- kovi, kterýžto uváživ důležitost věci ázal, aby se tam jenom osadili a ta- meškání rytíře Chvala Řepi- o z Machovic s dostatečnou si- cvičených, statných bojovníkův z tam vypravil, aby té nové osadě po- ochrany poskytnul. Stěhovali se bývatelé Ústští do tohoto Hradiště, založena byla na místě tohoto zašlé- sta nová hora Tábor, a to co stálé áždiště a zbrojiště bratří Tábor- Říkalo se této pevnosti Hradi- ory Tábor, a pan Prokop z a z Kamenice zván jest sice po ý čas pánem města: on však stav jako jiní bratrem v této nové obci, se brzy z řeči a paměti lidské do-

---

Ztráta Plzně a Písku. Bitva u Sudoměři. Žižka na Táboře.

1420 konec března.

Postavení Žižkovo stávalo se v Plzni zatím každodenně povážlivějším: za jedno oslabil své zbrojné síly odesláním rytíře Chvala Řepického s částí vojska na Tábor, za druhé znáhalo se naopak vojsko královské vedením pana Václava z Dubé každodenně co do počtu a síly, a Plzeň byla od něho silně sevřena; za třetí bylo znamenati, že měšťanům Plzeňským přítomnost tolika lidí výstředních a výtržných ve vojště Žižkově počíná býti obtížna, a že měšťané tuto svou nechuť k Husitům vždy patrněji na jevo dávají. Z toho všeho přesvědčil se Žižka, že mu nebude možno, aby udělal z Plzně své hlavní zbrojiště a aby se v něm navždy udržel. Přišli k němu někteří pánové Pražští, aby smluvili příměří mezi ním a panem Václavem z Dubé, a Žižka uvolil se slyšeti je. Učiněna jest smlouva, že Žižka se všemi, kteří by s ním jíti chtěli, město Plzeň pod tou výminkou opustí, že městu Plzni svoboda kalicha čili přijímání pod obojí pojištěna zůstane, a pak jestliže jemu a všem tuto v Plzni při něm jsoucím bratřím a sestrám s dětmi volný a bezpečný průchod odtud na nový Tábor popřán bude. Pánové zavázali se, pod pokutou tyto výminky mu držeti, a tak Žižka okolo 20. března 1420 se vším svým lidem Plzeň opustil, a pan Václav z Dubé v město se uvázal. Královští smluvených výminek však Žižkovi nezdrževše, předně Plzeň v moc katolických obyvatelův vydali, kteří tudyž ku svým domům a statkům se navrátivše, v krátce všechny Husity z města vypudili, a od těch dob co nejhorlivější protivníci Husitův v čele všech městských obcí v Čechách prosluli.

Toho času, když Žižka z Plzně vytáhl, upadl také Písek v moc vojska královského, a to byla rána pro Husity dosti citlivá; neboť tu Matěj Louda z Chlumčan, hejtman táborníkův husitských, obecnou pokladnu choval, kterou ode všeho lidu táborského k opatrování a řízení měl sobě svěřenu. Kterak se to stalo, ovšem již nelze udati, ale vůdcové toho královského vojska byli pánové Petr Konopištský ze Šternberka a Mikuláš Divůček z Jemniště. Dobyvše Písku chtěli k Plzni táhnouti, aby pomáhali Žižku obléhati. Nyní však

uslyševše, že Žižka Plzeň již opustil a se svými ke Štěkni v Pracheňsku táhne, umínili si doraziti naň. Opodál za Žižkou táhl také pan Jindřich z Hradce, mistr řádu sv. Jana v Strakonicích, (povídá se, že také pan Bohuslav ze Švamberka, Hanuš z Kolovrat a Jan Městecký z Opočna). Všechno vojsko královské počítalo tudyž přes pět tisíc jezdcův, a bylo všecko výbornou zbrojí oděno, tak že je lid železné pány nazýval a dlouho ještě pod tím jménem v paměti měl. Naproti tomu Žižka více čtyr set lidí svých neměl při sobě, a to i s sestrami i s pračaty, to jest, dětmi, které z pračatek kameny házely, potom bojovných vozův dvanáct a jízdních koní devět. Z předních mužův byli tu při něm pan Břeněk Švihovský z Riesenberka se svou korouhví, rytíř Jan Valkoun z Adlar, kněží Václav Koranda a Markold. Proti této hrstce měli královští tak velkou převahu, že nikdo o jejich vítězství pochybovati nemohl; sami pak se chvástali, že kdyby jich ničím nebili jedno koňmi tlačili, tehdy je na koňská kopyta rozeberou. V takových okolnostech nemohl sobě Žižka přáti, aby se s nimi v boji setkal; proto přepravil se dne 25. března 1420 na den Zvěstování Panny Marie, rychle přes řeku Otavu, protáhl ves Sudoměř a tak rychle pospíchal, že se to podobalo útěku. Za ním hnali se jako mračna houfové královští, a s druhé strany řeky táhl pan Jindřich z Hradce, s mnohými houfy z Plzeňska. Tu poznal Žižka, že dále táhnouti nemůže pro množství nepřátel, vyhlídl si bystrým okem místo zištné u rybníka, kterýž slúl „Škaredý", ač byl právě bez vody, a tu s vozy ke hrázi přiraziv, tak se jimi otočil, že jezdci královští majíce k němu hnáti útokem, s koní slézti musili. Žižka prý tu kázal ženám, aby rouška, závoje a zástěry na pole vůkol porozházely, a když pan nastal boj nad míru krutý a krvavý, tu jezdcové železní zapletše se ostruhami do těch plátěn a závojův, dříve cepy Husitův umláceni k zemi klesali, nežli si nohy své vyplesti mohli. Odpoledne bitva začala, i až do tmy trvala; zahynul tu mezi mnohými bratřími pan Břeněk Švihovský z Riesenburka a na Dolanech, kterého Táboři pak velmi litovali a dlouho o něm vzpomínali, a jiných asi 30 bratří Táborův octnulo se v zajetí: avšak mnohem větší ztrátu utrpěli královští; celé bojiště pokryto bylo po jezdci, a když náhle noc nastala, tmu nevěděl kdo koho bíti. Sá Jindřich z Hradce, Strak mistr, byl v palec u nohy poraněn, tom od té rány chřadl a do roka Královští nemohouce malého Žižk bora dobyti, byli konečně přinuc velkou škodu na různo odtáhnouti, své zajaté s sebou, jež pan Mikeš ček z Jemniště na Kutnou Horu chet chtěl dodati. Žižka opanov jiště, zůstal tu přes noc. Druhéh 26. března, odevzdal na úsvitě své né blízkým vesničanům k ošetřov sešikovav své vozy, které celé z táhl toho dne až ke hradu Úje nad Vltavou pod městem Týnem, nímu někdy sídlu rodu nynějších Kounicův. Tu dorazila k němu pos bratří na novém Táboře dožádaná, potom na Tábor jej uvedla. Celá osada na Táboře vysula se vstříc skému vůdci, a uvítavší ho s v ctí a s plesáním u sebe přijala. M padlého pana Břeňka Švihov ho, svatého mučenníka pravdy, jak nazývali, byla s velikou ctí pocho

Žižka spatřiv položení Hrad hory Tábor shledal je býti výb také hned všeliká opatření pro lepší nost toho místa učiniti nařídil. Ned po jeho příjezdu na Tábor zřízena opravdivá vláda v této nové voj osadě, i zvoleni jsou čtyři rytíři za obce čili hejtmany, Žižka, Mik z Husi, Chval Řepický a něk z Buchova. Ti pak měli moc v obci, a všickni, kteří se ku s Táborův přiznávali, měli jejich r zův býti poslušni. Jeden z prvních r zův jejich byl, aby všickni ještě v S mově Ústí pozůstalí obyvatelé nami a dětmi na Tábor převedeni, a jejich pobořeno a spáleno bylo. I by dy dne 30. března, v sobotu před kv nedělí Ústí na všech stranách zapál zbořeno, tak že od té chvíle pusté zů

Na tom místě, kde toto město stávalo, počali si teprve v nynějším letí lidé nové domky stavěti, a tato osada dostala v jistém ohledu ji jméno Starý Tábor, ač za některé lidé ji Svatošovem zváti chtěl.

Usedlí lidé rozdělili městiště na boře mezi sebou a stavěli si kobky a dy pro první potřebu, bojovníci po čas i pod plátěnými stany na Tábo

své měli; a kdežkoliv se kdo usadil, po čase teprv dům ze dříví neb z ice sobě vystavěl, což se ovšem bez u na souměrnost ulic dělo. Proto má r podnes ještě množství malých, ých a úzkých uliček. U prostřed ne- prostranné náměstí, na kterém né stroje a zásoby byly rozestaveny, kterém také po čase kostel vysta- byl, tolikéž dřevěný a jednoduchý všech uměleckých okras, kterých Táborští vyhlásili za zbytečné a š, tak že později kardinal Eneáš is potupně jej vesnickou stodolou al.

n Oldřich z Ústí, nepřítel Tá- , uzavřel se, jak podotknuto, po vypuzení z Ústí s udatnými bojov- na své tvrzi Sedlci. Však nyní po zboření Ústí dobyli Táboři té útokem, a pana Oldřicha svými ce- smrti umlátivše, tělo jeho do ohně . Celá posádka byla bez milosti po- pokladové tam nalezení na hromadu ni a spáleni, a konečně sama tvrz základu pobořena jest; šest před- h bojovníkův z posádky té tvrze i na živě nechali, řkouce k nim, že nich svůj život zachovati chce, nechť í své soudruhy v souboji přemůže hlavy srazí. I vystoupiv jeden, jmé- Pinta, chopil se meče, soudruhům hlavy srazil a potom k Táborům se .

ivala ta tvrz asi někde na místě veli- dvora, nyní obci Táborské náleží- nedaleko tak řečeného Starého Tá- Tak se stalo mnoha jiným souse- nového Tábora, kteří jemu nepřáli. zi tím Žižka netratě času vytrhl 5. dubna v noci na veliký pátek ora, a vpadl před úsvitem do Mla- žice čili Vožice, jak se nyní pobořil tiše plaňky, jimiž městečko ováno bylo, a obořil se na ty „že- pány", kteří po bitvě u Sudoměře, u asi 2000 mužův, pod správou minc- Mikše Divůčka z Jemní- m se byli rozhostili. Táboři učinivše pokřik, zapálili městečko, ty želez- y, kteří rychle na hrad uteci ne- všecky buďto pobili aneb zjímali, mi mnoho kořistí nabrali. Hradu val Žižka, nýbrž smlouval se o ění zajatých za vězně z bitvy Sudo- , kteří již do Kutné Hory odve- li. Tím způsobem zachoval život svým lidem, na které již Kutnohorští katové čekali, avšak největší cenu měli pro něho koně a odění zde dobytá, jelikož si mohl nyní také jízdu, jakž jí potřeboval, zříditi, a své válečné prostředky rozmnožiti a doplniti. A tu hned na Táboře jezdcův sobě nadělal, a kteréhož podobného pacholka viděl, na toho dal odění a pod něj kůň, i vycvičil ho k jízdě a k boji. Tu Táboři počali teprv také na koních jezditi; Žižka pak od té doby teprv měl již vlastní vojsko, malé sice, ale úplné, pravidelně zřízené a každodenním cvičením uměle vzdělané, kterýmž již čeliti mohl bez ostýchání každé sebe větší nepřátelské moci.

Král Sigmunt ve Vratislavi. Ohlášení křížové války proti Čechům.

1420 od 5. ledna do dubna.

Král Sigmunt odebral se hned po novém roce z Brna do Vratislavi, kamž položil sjezd knížat říšských, a zůstával tam téměř tři měsíce, od 5. ledna do počátku dubna 1420. Následovali ho tam čelnější pánové čeští a moravští, Čeněk z Wartenberka, Oldřich z Rosenberka, Aleš ze Šternberka, Hynek Krušina z Lichtenburka, Hynek z Waldšteina, Jan Městecký z Opočna, Oldřich Vavák ze Hradce a Jindřich Berka z Dubé; mimo to byli tam při něm Jindřich z Lipé, nejvyšší hofmistr, Albrecht z Koldic, nejvyšší mistr komory, Jindřich Lefl z Lažan, nyní hejtman Vratislavský, syn jeho Hynce, Mikuláš z Lobkovic, nejvyšší písař český, a Jan Sádlo ze Smilkova na Kostelci nad Sázavou, bývalý purkhrabí Karlštejnský, všecko to pánové a úředníci dílem katolíci dílem pod obojí.

Ve Vratislavi měl král Sigmunt mnohá důležitá jednání, rozhněval si na sebe krále Polského Vladislava Jagajlu, a ještě více jeho bratrance Vitolda, velkého knížete Litevského, pro své stranictví k Německému řádu v Prusích; hlavně však zaměstnávaly jej přípravy proti Čechům u víře výtržným. Měltě vlastně již z Brna přímo do Čech jíti a v otcovský trůn se uvázati, neboť téměř celé Čechy již ho byly za krále a pána svého uznaly. On však podle všeho, co se v Čechách od 4. listopadu 1419 bylo zběhlo, poznával, že mu bez prolití krve nebude lze zemi tu-

to obsaditi, zvláště nebude-li moci vyhověti výmince, aby svobodnému požívání kalicha nepřekážel. K mocnému opanování země neměl však dostatečného vojska při sobě, a proto z opatrnosti svůj příchod až na jaro odložil, až by s neodolatelnou mocí proti odpůrcům svým v zemi mohl se postaviti, a je od nerovného boje, jak doufal, odstrašiti. Proto vyjednával především s papežem Martinem V., aby mu desátek z duchovních statků několikera zemí povolil, potom aby všeobecné křižácké tažení proti Čechům vyhlásil. Sám pak z vlastní moci uložil znamenitou daň na všecky kostely, kláštery a královská města v Čechách.

Mezi tím dály se v samé Vratislavi ukrutné výstupy; král Sigmunt dal 26 obecních starších Vratislavských veřejně stíti, a přijel tam v ty časy za svými záležitostmi Jan Krása od Věnečkův, znamenitý měšťan a kupec Nového města Pražského, kterýž v husitské horlivosti své jednání sboru Kostnického veřejně pohaněl, odsouzení Jana Husi a Jeronyma Pražského za nespravedlivé vyhlásil a přijímání pod obojí zastával. Byl jat a před soud kněžský postaven, a že odvolati nechtěl, byl za kacíře vyhlášen, a dne 15. března 1420 k rozkazu krále Sigmunta koňmi po ulicích vlášen a konečně na hranici upálen.

Dva dni později 17. března přišla do Vratislavi bulla papežská, dne 1. března ve Florencii vydaná, ve kteréž křižácká válka vyhlášena, a veškeré křesťanstvo „k vykořenění Viklefistův, Husitův a jiných kacířův" do boje bylo voláno. Tuto bullu ihned papežský legat Ferdinand, biskup Lucký (z Italie) tuto při Sigmuntovi ve Vratislavi se nacházející, velmi slavně u přítomnosti arcibiskupův, biskupův a praelatův, též knížat říšských a slezských a cizích vyslancův mnohých četl, i počala se bez odkladu v opisech roznášeti odtud po všech zemích blízkých i dalekých. Král Sigmunt také hned na všech tuto ve Vratislavi přítomných knížatech a stavích říše Německé žádal, aby se chystali jemu pomáhati jak sluší a patří při vypleňování všelikých zloby kacířské v Čechách. Čeští páni a rytíři ve Vratislavi vidouce co se děje, a kterak se jméno české vyhlášením války křížové tupí a hanobí, jali se trpce takové jednání odsuzovati, a své rozhořčení nad tím zřejmě na jevo dávati. Mohl si král Sigmunt toho všímnouti, že to bylo proň povážlivé znamení, avšak on trnosti stavěl se jako neviďa a

---

Co Čechové proti tomu činili. Ma obci Pražských a pana Čeňka z V berka.

1420 v dubnu.

Zpráva o smutném osudu měšťa sy a ještě více vyhláška křížové proti Čechům spůsobily v Praze n dojem, ovšem nikoliv takový, jak Sigmunt sobě přál, ale opáčný, do tiž, kterým se mysli národů co n pobouřily. Ovšem že kněží s ka Pražských líčili krále Sigmunta v nejhoršího a nejurputnějšího ne všech vyznavačův pod obojí, jakož nyní ukázalo; avšak bývalý mni livský, kněz Jan, kazatel u Matk Sněžné, kterýž obzvláště rád my sluchačův svých obrazy ze zjeve Jana rozplameňoval, ten nyní pouk na Sigmunta zvláště, že to jest ten hlavý a sedmikorunní drak ryšavý přišel prý na svět, aby zahubil zroz ženy hvězdné, novorozenou totiž p a proti němuž by tedy věrní bojova pro spasení světa. Naráželi tím na Sigmunt založil řád zlatého draka se psal králem sedmera království sedmera korun. Také přemnozí posl Jana Želivského skutečně takovým kem byli naplněni, že jen hořeli t nasaditi života a jmění svého pro I tak se všeobecné zbouření lidu v přispíšilo, a živé hnutí nastalo po st ovšem krátké době sklíčenosti. V tak okolnostech netajili sobě Pražští a bázlivější katoličtí měšťané, že ovšem strašlivé krveprolití může n a starali se o bezpečí své. Asi prý set Staroměstských a tolikéž Novo ských rodin opustilo domy své, z pak bohatí Němci mezi nimi, a sc se i s nejdražšími věcmi svými opě ochranu královských posádek na Pražském a na Vyšehradě, buď i z vyšli, aby na rozličných hradech a útočiště hledali. Konšelové Pra měst tomu stěhování nebránili, avš sádky na královském hradě a na hradě přijímali tyto utečence jenot tou výminkou, jestliže po vypršen měří, do sv. Jiří, 23. dubna, smluv spolu pomáhati budou k dobytí Pražských.

k čemu Jan Želivský a jiní kněží pra-
ovali, toho také dosáhli: dne 3. dubna
v středu před velikonocí shromáždila se
bec Pražská s kněžími a mistry husit-
kými na Staroměstské radnici; konšelé
useli se vesměs přísahami zavázati, že
ři kalichu věrně setrvají, a zvoleni jsou
tyři hejtmani na Starém a tolikéž na
ovém městě, kterým byly klíče od rad-
ních domů i od městských bran odevzdá-
y, a kterým všickni za sebe i za všecky
yvatele ve městě úplné poslušenství
slíbili. Každému z těchto hejtmanů při-
li ještě deset podhejtmaní, a všechna
bec tu na radnici přítomná jednohlasně
libem pod přísahou se zavázala, že ani
rdel ani statků svých pro obranu ka-
cha Páně litovati nebude. To všechno
spis uvedeno a pečetmi stvrzeno bylo.
edle toho pak vydán jest od obou měst
ražských manifest ke všem Čechům
zvláště k českým městům psaný, kte-
m velmi prudkými a rozhodnými slovy
yvatelstvo království Českého vyzýva-
o bylo, aby vyslalo odevšad ze sebe do
rahy muže vlasti a národu věrné, kte-
žby uradili a umluvili vespolek, co v
chto dobách jest činiti. V tomto mani-
stě vyjádřen byl hořem a hořkostí oplý-
ající nářek na církev Římskou, kterážto
rý již nikoli jako máti, ale jako mace-
ha i jako nejukrutnější hadice smrtelný
ed co plod svůj ze zlořečené pověsti po-
atý na Čechy vylila, když na družebnou
eděli, to jest čtvrtou postní (17. března
r.) ve Vratislavi kříž, ono znamení
rpělivosti a milosti Boží, nyní ke vzteku
vraždě proti nim krvavými rukami vy-
dvihla, nižádného řádu Božího ani lid-
kého v tom nezachovavši; ana slibnou
ti odpustkův vábí a bouří prý Němce,
řkrozené Čechův nepřátele k tomu, k če-
nuž oni sami již dávno chuť mají, aby
otiž vykořenili národ Český a v jeho ze-
i sami se osadili. Němci by prý žádné
říčiny neměli, avšak na český jazyk vždy
e zlostní, a jako jsou slovanskému ja-
yku učinili v Míšni, Prusích a v jiných
emích, a jej vyhnali, takéž Čechům míní
činiti a zasednouti sídla jejich. To že
est zlost nade všecky zlosti; a kdo že
est ten Čech, an slyše o ní, i nepohne se
e hněvu svém? kdo patře na ni neroz-
lyne se v slzách?

Přišlo také hned k opravdivým pří-
ravám k válce. Vyšehrad byl proti Pra-
anům silně obsazen, a tu hned v pon-
lek velkonoční, 8. dubna, počali Praža-
né velký příkop proti Vyšehradu od Nového města dělati, na němž kněží, žáci, panny i Židé za pět dní pracovali. Potom obsazen jest klášter Slovanský, Větrov u sv. Apolináře a Servitský klášter u Panny Marie na Botíči velkým počtem bojovníkův, kteří 17. dubna Vyšehrad řádně obléhati počali.

Jako se Praha zmužila, tak i česká šlechta nyní opravdově se vzchopila, ba ještě dále zašla. I pánové a rytíři pocítili co nejživěji urážku národní cti, která se stala vyhlášením křížové války proti Čechům. Co byli mezi nimi horlivější Husité, ti v násilném utlačování pravdy zákona Božího, jak za to měli, vrch vší bezbožnosti viděli. Zejmena pan Čeněk z Wartenberka, když dne 15. dubna od krále Sigmunta do Prahy se vrátil, již ani okamžení na rozpacích nebyl, co by nyní měl činiti. To co u krále Sigmunta viděl a slyšel, naplnilo jej co Čecha a Husitu velikou hořkostí, i poznával, že již nelze býti věren králi a národu zároveň; přestoupiv úplně ku straně národní počal co spoluvládař v zemi hned činiti opatření k jejímu prospěchu. Byl to pán vysoké, vážné a příjemné postavy, vlídného a ušlechtilého chování, při tom zmužilý a neobyčejný výmluvný, pravý vzor všech cností rytířských, aspoň vznešeného šlechtictví. Však pohříchu nebyl tak silné povahy, jaké zapotřebí jest v dobách velikých a rozhodných. Hned třetího dne po svém návratu, 17. dubna, pozval k sobě k obědu na hradě Pražském dva katolické strýce své, kteří tu byli při královské posádce jeho podporučíky, totiž pana Jana Chudobu z Wartenberka a na Ralsku a pana Sigmunta z Wartenberka na Děčíně; když beze všeho tušení se dostavili, dal je pan Čeněk zatknouti a vězením opatřiti, a kázal zároveň vojsku sobě oddanému, aby všechna důležitější místa obsadilo. Potom dal zjímati asi 76 kněží a několik přednějších měšťanův Pražských, kteří se byli ze strachu z města na hrad utekli. Všechny ostatní měšťany a Němce, kteří tu útočiště hledali, dal i s ženami a s dětmi se hradu sehnati, poklady jejich nahoru přinešené, ano také všecko církevní zboží, co na hradě bylo, zabavil. Tak se přidal toho samého dne s královským hradem k Pražanům, když tito právě Vyšehrad obléhati počali. Na to odeslal pan Čeněk králi Sigmuntovi list odpovědný (válku vypovídající), a s ním zároveň mu vrátil

řeže a znamení hádu zlatého draka zedávno od něho obdržený. S Pražany a jejich jednotou smluvil se ku společné obraně, a také jiné pány a šlechtice, jmenovitě i mladého Oldřicha z Rosenberka k této smlouvě potáhl.

Dne 20. dubna učinili pan Čeněk ve jménu všech s ním spojených věrných Čechův manifest čili provolání ke všem Čechům a Moravanům, jehož obsah byl hlavně ten, že se všem i každému zvlášť napomínání dává, aby tou věrou, kterou koruně i království Českému povinni jsou, králi Sigmuntovi poddáni nebyli, ani jeho poslouchali jakožto krále Českého, ani jeho úředníkův, proto že prý ještě od pánův českých není za krále vyvolen, ani k Českému království korunován, a proto že jest království a národu nepřítel veliký a ukrutný; on že totiž nejohavnější potupou, totiž kacířstvím, všem křesťanům Čechy potupil a zhanil; on že legatovi papežskému křížovou válku na ně vydati kázal k veliké hanbě jejich; člověka v naději Boží dobrého a nevinného jediné pro přijímání pod obojí ve Vratislavi, v koruně České, koňmi usmýkati a upáliti dal, Horníky k nelidským ukrutnostem naproti Čechům popouzel, markhrabství Braniborské, nemaje k tomu práva, od koruny České odcizil, Staré Marky (v Branibořích) Pruským křížovníkům zastavil, biskupství Moravské člověku neřádnému a velikému hanci jazyka českého (Janu Železnému) podal, Vratislav, město slavné koruny České, zahubil a ochudil, s vojvodou Janem Bavorským, synem Klemovým, bezpravcem a loupežníkem koruny České, v jednotu se zapsal, a konečně mistra Jana Husa za jeho vlastním listem ochranným do Kostnice přišlého upáliti kázal. I které prý jest to srdce jazyka českého tak tvrdé, jemuž by se tak veliké ukrutnosti a nemilosti nezželilo? Proto že žádný Čech nesmí, pod propadnutím cti, hrdla i zboží svého, dělili se od obce (to jest od národa), ale raději zachovaje přirozenou víru a lásku k národu i ku koruně, že má raden a pomocen býti v obecné jejich nouzi a potřebě.

Tento manifest byl v několika jazycích složen a nesčíslněkráte opsán, tak že po celé zemi šel, ano i do ciziny, a jeho účinek dost znamenitý byl.

Boření klášterův a chrámův. Obléhání Vyšehradu. Orebité.

1420 od 22. dubna do 2. května.

Mezi tím vypršelo na den sv. Jiří, dubna, přiměří dne 12. listopadu 1419 zi stranama, královskou a husitskou něné; ihned byla celá země vzhůru. nové a rytíři posílali králi Sigmuntovi povědné listy jako o závod, chystajíce k boji všemi možnými prostředky, národ s malými výminkami pronikut opravdovým nadšením, a všechny obě hájení vlasti a víry své přinášeti bo byl; pan Čeněk z Wartenber však ještě rozhodněji proti Sigmuntov počínal, vypraviv ve srozumnění s ně rými předními pány tajné poselství k skému králi Vladislavu Jagajlo které se mělo zeptati, zdali by nebyl chylen přijmouti českou korunu.

Na Táboře však a v jiných měst kde měli převahu přívrženci kněží středních, kde toho času chiliastická ní mysle lidí opojila, kde mimo to k Sigmunta nikdo neuznával a všechn nastávajícím bojům se chystalo, po vrch bráti učení, že člověk ku posvě svému kostelův nepotřebuje, proto že potom jedenkaždý nositi má živý zá Boží v prsou svých, že následovně vše stavení a nářadí bohoslužebná stala již zbytečnými a neplatnými; byl-li v nad to kde který chrám neb oltář na a jméno některého svatého postaven, to jest modloslužebnost ohavná, kte ctitelé pravdy zákona Božího povinni zrušiti a vykořeniti. Toto domnění v Tábory k úmyslnému boření a pálení slavnějších chrámů a nejvzácnějších mátek a ozdob České země.

Počátek učinil Žižka hned v něko nedělích po přepadnutí tak zvaných lezných pánův v Mladé Ožici, když si vojsko své i jízdu jak náleží spořádal vítězným bojům připravil. První jeho prava z Tábora byla na bohatý blízký šter Premonstratův Milevských, prý před tím 300 mnichův bývalo. Svatomír předvídaje již dávno, mračno na blízkém Táboře se stahuje, nil všeliké opatření k obraně kláštera div sobě zbrojnou sílu a upevniv kl příkopy a náspy. Již dne 23. dubna zje Žižka se svým hrozným sborem Milevskem, přijat jsa ovšem jak od sádky tak od mnichův odhodlaným rem. Klášterští ve zbrani méně cv

znali brzo, že přemoci Táborův neodo-
í, a v nočním útěku spásu svou hledali.
vpadli Táboři do kláštera a vydranco-
vše kde co bylo, celé stavení klášterní
ož i chrámy Panny Marie a sv. Jiljí
požeh dali. Kdo z mnichův a lidí klá-
erských se opozdil, krutou smrtí život
ůj skončil.

Odtud hnal se Žižka k Zelené Hoře na
ávný Cistercianský klášter Nepomu-
ký. Již 24. dubna zjevili se před kláště-
n jeho pračata, v zápětí přitrhl hlavní
j. Dne 25. dubna hnal na klášter útoč-
m, a že všechny východy z něho lidem
stavil, jen někteří mnichové útěkem
asiti se mohli; ostatní, a bylo prý jich
es 100, vpadli i s opatem Táborům do
kou, a museli prý ukrutnou smrt na
anici podstoupiti. Nádherné stavby klá-
erní byly pak vyloupeny a zbořeny, a
skytují ještě podnes co zříceniny velko-
pý pohled.

Tak učiněn byl strašlivý začátek v bo-
ení a kažení slavných staročeských klá-
terův; jiné kláštery pak a kostely na
enkově, obrazy svatých a jiné věci bez
rozdílu ať toliko v pobožném úmyslu u-
dělané, ať nejslavnějším uměním vyzdo-
bené, tak zhusta byly páleny, bořeny, tří-
kány a zničovány, že letopiscové ani
všech jmen ani počtu jejich zevrubně uda-
ti neuměli.

Po zboření klášterův Milevského a Ne-
pomuckého přilehl Žižka se vší mocí
svou k Rabí v Pracheňsku, jednomu z
nejpevnějších hradův v celém království,
do kteréhož, poněvadž za nedobytný po-
važován byl, mnozí duchovní a světští lidé
z celého okolí všecko nejdražší, co měli,
nesli, aby to tam v bezpečnosti uschová-
do měli. Náležel tehdáž ten hrad panu
Janu Švihovskému z Riesen-
berka, jak se zdá synovci někdy pana
Břeňka padlého v bitvě u Sudoměře. Žiž-
ka hrad oblehl, a podařilo se mu, v krá-
kém čase zmocniti se jeho. Tu vytáhli
Táboři sedm mnichův a kněží, kteří se
am byli utekli, a na hranici je upálili.
Potom všechny ve hradě nalezené poklady
i klenoty ze zlata, stříbra, drahého ka-
mení, též skvostné oděvy, zbraně a jiné
věci do předhradí na hromadu snesli a
také ohněm spálili, nešetříce než zbraně,
koní a hotových peněz. Mezi zajatými na-
lézali se také synové Jana Švihovského,
pána hradu toho; Žižka vzal je v ochranu
i péči svou; oni však později úhlavními
nepřáteli Husitův se stali. Nežli Táboři
odtud odtáhli, hrad Rabí v požeh dali.

Ve východních Čechách nad říčkou
Orlicí na tak zvaném vršku Orebu u
Třebechovic, na kterém navedením
kněze Ambrože, často již jmenovaného,
také hromady husitského lidu se scházely, způsobil zase tentýž kněz Ambrož,
že se tam opět hromada netoliko lidu, ale
i šlechty sebrala, a to hromada ozbrojená,
k boji připravená. Kromě Ambrože a ji-
ných kněží dal se tam najíti také kněz
Martin Lupáč, jeden z nejdůmyslnějších theologův, z nejvýmluvnějších řečníkův a nejhorlivějších voditelův lidu,
ze šlechty pak přišli pan Hynek Kru-
šina z Lichtenburka na Kumburce, rytířové Diviš a Bořek z Mile-
tínka, Jakub Kroměšín z Březo-
vic a Hertvík z Rousínova. Celá
hromada rozohnivši se kázaním kněží a
přijavši večeři Páně pod obojí, zřídila se
na spůsob Žižkova sboru Táborův co sbor
ozbrojený pod jménem Orebitův, a
zvolivši sobě pana Hynka Krušinu z
Lichtenburka za vůdce vytáhla od-
tud do boje pro kalich Páně. Obrátili se
do Boleslavska a přilehli dne 30. dubna
k Cisterciánskému klášteru Hra-
dištskému nad Jizerou, kterýž byv
vystavěn na bývalém župním hradě polo-
hou i obezděním dosti pevný byl. Orebité
však dobyvše ho již toho samého dne,
zloupili ho a stavení v požeh dali, tak že
toliko velký slavný chrám nerozbořen po-
zůstal, kterýž teprv hrubou nevšímavostí
pozdějších věků zkázu vzal.

Odtud se obrátili Orebité ku Praze,
a již dne 2. května slavně do Prahy vešli.
V čele průvodu vojenského kráčeli kněží
s večeří Páně v rukou, následovali pak
pan Hynek Krušina, rytíři a jiní jezdci,
potom pěšáci a vozy s ženami. Pražané
uvítali tyto pomocníky své čili Boží bo-
jovníky, jak je nazývali, processím a kně-
zem, který také večeři Páně nesl, s veli-
kým nadšením a s radostí a opatřivše jim
hojné živnosti, hned jim vykázali byty a
ležení u sv. Apolináře na Větrově, aby
mohli proti posádce Vyšehradské tím lépe
nápomocni býti. Neboť Vyšehradští časté
výpady do Nového města činíce, již mno-
ho škody Pražanům nadělali. Pražané pak
brzo potom pana Hynka Krušinu z
Lichtenburka za nejvyššího vůdce
nade všemi vojsky Pražskými zvolili.

Na západních hranicích České země
zdvihli se zas Chodové, vedeni jsouce
od jistého kněze, kterýž ozbrojen a na

koni sedě proti odpadlé Plzni je vésti chtěl. Avšak dne 1. května přepadli je s velkou silou mezi Domažlici a Horšovým Týnem pan Bohuslav ze Švamberka, několik set jich pobil, ostatní ranil a zajal, kněze pak zajatého do Plzně dodal, kdež k veliké radosti katolického obyvatelstva na náměstí při zvuku trub byl upálen.

Kterak pan Čeněk z Wartenberka od národní strany odpadl a hrad Pražský královské moci vrátil.

1420 7. května.

Ne všem Husitům líbilo se to bezuzdné kazení a třískání oltářův a ozdob kostelních, to bourení klášterův a mordování mnichův a kněží; většina jich přála si toliko obnovu církve, nikoliv však zničení všech řádův církevních. Někteří z mírnějších vidouce co se děje, odpadli od husitství dokonce, jiní ač neodpadli, naplněni byli takovou nechutí k výstřední straně husitské, že v horlivosti v boji pro kalich velmi ochábli. Nejvíce však zošklivilo se počínání Táborův a Orebitův samému panu Čeňkovi z Wartenberka, který již svým úřadem co nejvyšší purkhrabí nejvíce byl povinen starati se o zachování pořádku v zemi. Nechuť jeho ze spojení se stranami tak surovými a rozsápanými, jichž na uzdě držeti nestačil, každým dnem víc a více se vzmáhala a vida, že po započetí války Táboři a Orebité většího štěstí mají, nežli Pražané, kteří se ani škodám od Vyšehradské posádky ubrániti nemohli, počal odpadnutí svého od krále litovati. Zvláště pak sklíčen byl on i jeho přátelé, když o tom, co se s hradem Rabím stalo, uslyšel, a když Orebité klášter Hradištský, od předkův paně Čeňkových založený a pod ochranou jeho rodu stojící, zkazili. Pověst o velikých přípravách k tažení krále Sigmunta do Čech na vyhubení kacířství také mnoho potuchy mu nedodávala, neboť skutečně již na počátku května 1420 zdvihl se Sigmunt s vojskem ohromným a překročil ze Slezska hranice české, táhna přes Kladsko a Náchod k Hradci Králové. Dřív než do země vkročil, rozeslal listy do všech zemí okolních, volaje knížata a národy ku pomoci své a k obraně církve a víry, dávaje jim výstrahy, že jestli se ku křížové válce nepřipojí, jejich vlastní země jedem kacířské zlosti nakaženy budou.

Král Sigmunt vypravil od hranic
plnomocníky do Prahy, pana Vilé
Zajíce z Hasenburka a Arnoš
Flašku z Richenburka, aby z
nali s Pražany příměří na dvě ned
Pražané jim sice málo sluchu dali, ne
kněží nepřestávali, s kazatelen napomí
ti je, aby slovům Sigmuntovým nevěř
— však tím ochotněji byli od pana Č
ka z Wartenberka na hradě příj
Dav se s těmi plnomocníky v tajné
jednávání, osvědčil se jim, že hotov j
postoupiti králi opět hradu Pražské
dosáhne-li za to jen on a děti jeho
puštění od krále, a bude-li jemu svob
a ochrana přijímání pod obojí na vš
panstvích jeho pojištěna. S takovým oz
mením hned pan Arnošt Flaška z Rich
burka ku králi Sigmuntovi odejel, a od n
zpět na hrad Pražský dne 5. května se
vrátiv, panu Čeňkovi od krále řekl, ž
těmto výminkám hned a bez obmez
svolení své dává. Nyní počalo se zase
jednávání s Pražany: dne 6. května s
lána jest veliká obec Starého a Nové
města Pražského, a pan Arnošt Fla
z Richenburka oznamoval Pražanům
krále Sigmunta, že jest velmi ocho
dopřáti Pražským kněžím veřejného
dání o kalichu, jakž ho žádali, a přijmo
i splniti všecko, cokoli ze zákona Boží
dovedeno bude. Pan Čeněk z Wartenber
podporoval řeči tohoto královského po
a Pražané konečně k tomu svolili, že
obce několik mužův k Sigmuntovi pošl
aby bezprostředně s ním samým potřeb
o tom uzavření učinili. Avšak nežli k
mu přišlo, již na úsvitě následujícího d
7. května, pustil pan Čeněk bez vědo
Pražanův asi 4000 královských oděnc
Čechův i Němcův pod správou pánův V
Ctěma Zajíce z Hasenburka, V
clava z Dubé na Leštně a Hyn
Hlaváče z Dubé do hradu Pražské
a postoupil jim ho docela. Když se o t
dole ve městech Pražských dověděli, v
ckni náramně se toho zděsili a byli str
ně popuzeni; i hned běžela lůza měst
na staroměstské náměstí, lajíc a p
Čeňka zrádcem nazývajíc. Tu vlála
radním domě korouhev s erbem ke
téhož pana Čeňka; i hned ji na náme
dolů shodili, potrhali, nohama šlapali
konečně na pranýři postavili, davše na
bláznovskou čepici místo rytířské přil
na znamení ošemetné zrady. Pan Hyn
Krušina z Lichtenburka nac
zeje se tu s Pražany ve městě (outo

ledav se mýlili, věrně při nich vy-

Menší město Pražské ohněm na ylo zkaženo. Král Sigmunt v Čechách.

1420 od 7. do 15. května.

ž samého dne, 7. května, sbíhaly raze ozbrojené hromady lidu, a vy- večeru proti hradu královskému, o v první zlosti útokem dobyti a kou posádku z něho vyhnati. Avšak houfové jen maně zběhlí, bez vůdz pořádku. Prvním úprkem obořili přední velkou bránu hradskou, a i lámati, i mříže při ní. Tu pan z Wartenberka, boje se i lidu, netroufal si více na hradě, něho jednou fortnou s málo lidmi, Pražané stíhajíce něco pobili, a oděnî jim pobrali. Útok však nepři němž nikdo nevelel, nikdo uchal, byl od královských ve hrano odražen; i byl tento lid Pražnich krvavě poražen, tak že jich a místě leželi zůstalo. Ostatní vrhli láštera Strahovského, jehož é Premonstráti již lonského roku ské lůzy byli dílem pobiti dílem , a tam se položili. Tento klášter elec nebyly tehdáž ještě spojeny em Hradčanským, které vlastní mělo a též od vojska královského o bylo.

e tu na Strahově Pražané po něí nadarmo ještě o dobytí hradu se li, neboť posádka v něm a ve měděanském mezi tím znamenitě se ila přibytím několika jiných pákých a některého počtu najatých ých žoldnéřův. Proto museli Pra- svého předsevzetí upustiti a do ražských dolů sejíti. Dříve však klášter Strahovský všechm pobivše, vydrancovavše a zka- Shořelo množství drahocenných skvostných kněžských oděvů. Znaklášterní chrám Panny Marie ta- vyhořel. Po zkáze Strahova vrhl ražský druhého dne na Malou stra- lil a zkazil nyní ovšem již prázdřádu křižovnického sv. u Matky Boží konec mo ly Augustiánův u sv. To- a mnoho domů, které bezpochyby dství těchto klášterů se nacházely

Stejnou dobou, když první útok na hrad činěn, hnali Pražští obléhatelé také na Vyšehrad útokem, avšak s výsledkem ještě nešťastnějším; tamnější královská posádka sehnala Pražany s náspův u potoka Botíče, naplnila příkopy prstí a kamením a zapálila mnoho domův na Novém městě mezi klášterem na Slovanech a Vyšehradem ležících. Bojováno zde i na Malé straně každý den, mnoho krve prolito, aniž pak která strana znamenitého prospěchu nabyla. Na Malé Straně však, kde již v předešlém podzimku a nyní zase mnoho stavení z okamžitého popudu vypáleno bylo, počalo se nyní pálení z rozmyslu. Pražané totiž tušili, že jim hrozí obležení velkým vojskem krále Sigmunta; když hrad Pražský a Vyšehrad zůstávaly v jeho moci, nedalo se brániti než Staré a větší díl Nového města. Malá strana, proti hradu otevřená, nedala se udržeti, ale také neměla nepříteli za skrýši sloužiti. Pročež uzavřeno jest v Praze, zničiti ji samoděk, kromě domu Saského a věží při mostní bráně, které bránily přechod přes řeku. Tedy byla tato stavení silně obsazena, a Pražané mimo to ještě do kláštera u sv. Tomáše a nedalekého odtud domu podkomořího, čili tehdáž pana Alše Škopka z Dubé, vedle brány Písecké (v nynější Waldšteinské ulici) silné posádky vložili, aby odtud hradským žoldnéřům ve výpadech do Malé strany překážeti mohly. Potom se začalo obyvatelstvo Malostranské stěhovati s věcmi svými, jedni, kteří drželi se stranou husitskou, na Staré město, druzí králi Sigmuntovi přichylní na hrad. I veliké zásoby obilí, piva, vína a jiných potřeb odvezeny jsou bez překážky přes most na Staré a Nové město. Konečně zapálili Malou stranu několikrát po sobě, tak že jí část po části shořela jmenovitě i s kostelem sv. Mikuláše prostřed rynku. Krom některých domů snad v Mostecké ulici zůstala jen ještě některá část ulice Strahovské (nynější Ostruhové) a některá část blíž předměstí na Písku k Brusce. A tak toto Menší město Pražské, za Přemysla Otakara II. vystavěné, nyní vyhořelé a pusté bylo, a jen každodenní šarvátky, jež Pražané s hradskou posádkou na pobořených ulicích sváděli, přerušovaly krvavě děsnou tichost, která se tu rozhostila.

Znamenati sluší, že okolo toho času padl zase jeden staročeský královský klášter, stav se obětí blouznivé bořivosti strany Táborské. Byl to Cisterciánský klášter

v Zlaté Koruně, slavná to památka velikého vítězství nad Uhry, jež Přemysl Otakar II. r. 1260 u Kressenbrunnu obdržel. Táboři pod Žižkou přilehli k němu dne 10. května, a vybravše ho i zapálivše větší část mnichův prý na lípách před klášterem stojících zvěšeli. Od té chvíle větším dílem pustý byl klášter i chrám po 189 let.

Král Sigmunt mezi tím vešed s vojskem svým do království Českého, a maje při sobě papežského legáta biskupa Ferdinanda Luckého a několik Slezských knížat, zmocnil se města Hradce Králové; neboť měšťané tamnější, netroufajíce si odolati jeho síle, slíbili, podrobiti se ve všem vůli jeho. Sigmunt ustanoviv ve Hradci pana Alše Holického ze Šternberka za svého plnomocného hejtmana, hnul se okolo 12. května odtud do Čech, dále a až do Kutné Hory postoupil, kdež Horníci jemu oddaní s velikou radostí jej přijali.

V těchto okolnostech Pražanům zase nějak se zastesklo, a vidouce neprospěch svůj v bojích proti královským posádkám, počali toužiti, aby se rokovalo se Sigmuntem o mír. Přišel sice v těchto dnech pan Hynek z Waldšteina na Koldštejně v Moravě, muž nad jiné horlivý u víře husitské, se svou čeledí do Prahy a k Pražanům přistoupil; Pražané nicméně uzavřevše s královskými posádkami příměří na šest dní, vypravili posly své s pánem Václavem z Dubé a na Leštně, který je ku králi do Kutné Hory uvedl.

Tu když poslové Pražští opět před králem Sigmuntem na kolena padli, pozdravení od Pražských obcí mu učinili, dary podali a prosili, aby ráčil milostivým jejich pánem býti, aby jim všecky viny odpustil a jim toliko dal svobodu přijímání kalicha, žeby pak netoliko branami otevřenými ale i zdmi zbořenými, pokudkoli sám bude chtíti, rádi jej přijali: král Sigmunt, omámen jsa domněním o velikosti moci své, zase velmi důtklivými slovy na ně se osupil, a s přísností velikou od nich žádal, aby Pražané zase všecky řetězy a šraňky ze svých ulic složili, a všecku zbraň obyvatelův i s oděním a s děly ze Starého města na hrad Pražský, a z Nového na Vyšehrad donesli a odvezli. Teprv když se to stane, pak že do Prahy přijede, a jim nějakou milost učiniti míní.

Pražané uslyševše o tak špatném pořízení poslův svých, nabyli ze zoufalství své zmužilosti zase. Jako již dříve Sigmuntovi nedůvěřovali, tak nyní nebyl nikoho, který by po takové odpovědi jeho zastávati chtěl, a jediné heslo „boj až na smrt!“ nabylo všeobecné platnosti. Všecky úmluvy proti Sigmuntovi učiněné a přísahy na ně složené, obnoveny jsou zase veřejně, každý chvátal přiložit ruky sám, aby Praha co nejdokonalejí k obraně připravena byla: kdež ulice jen jedním řetězem zatažena byla, tam další dva řetězy, a po Novém městě ještě mnoho nových šraňkův zřídili; bez ostýchání vypravili také posly k Žižkovi na Tábor, do Žatce, Písku a jiných měst husitských se snažnou prosbou, aby nechajíce všeho, pokud možná v největším počtu Praze ku pomoci pospíchali.

Tak tedy zavěšen jest osud národu Českého na ostří zbraně a na výsledek války, kteryž o budoucnosti rozhodnouti měl!

Pozšířenost husitských mínění po okolních zemích. Přípravy k válce křížové.

1420 v květnu.

Král Sigmunt postoupiv v Čechách jenom až do Kutné Hory, neměl při sobě leč vojsko z Uher, z Moravy a ze Slezska s sebou přivedené, potom zbrojnou moc pánův a rytířův českých, kteří dosud k jeho straně drželi. Nemoha však s tou mocí před časem válku počíti, musel zde očekávati příchodu valného vojska křižáckého.

Ne bez příčiny ve svých psaních knížata a národy napomínal, aby pospíchali bojovat pod znamením kříže, aby u nich samých kacířství se nezmohlo; neboť ve mnohých zemích německých a slovanských vyskytovali se zvláště na začátku tohoto roku 1420 mnozí lidé stavu duchovního i světského, kteří Čechům za pravdu dávali a Viklefa i Husa chválili. Nejvíce pak se jim líbilo učení těchto mužův proti pýše a pánovitosti stavu duchovního, zvláště vyššího, jež ani církevní sbor Pisanský ani Kostnický zastaviti neuměl. Na uherském Slovensku a v celém Polsko rozšířilo se mínění husitské nejvíc v samém lidu bezprostředním stýkáním se s Čechy, i povstalo tam hýbání Čechům příznivé, které nikterak utišeno býti nemohlo. Jinak ovšem bylo v zemích německých: tu každý kněz, který se opovážil něco ve smyslu českých kacířův lidu hlásati, hned stíhán byl soudem hrdelním, a někteří, i slavní mužové, pro

své novotářské smýšlení u víře na hranici bídně svůj život skončili. Obyvatelům Řezenským a Bamberským, a později také nálezem sněmu říšského celému Německu a Švýcarsku vůbec byl přísný rozkaz dán, aby každý, kdokoli jest ve stáří výše dvanácti let, přísahal, že věrně státi a všemožně pomáhati bude proti kacířství českému. A při tom nezanedbáno žádných prostředkův, kterak by se všecko, co české jest, v hodnou potupu a nenávist uvedlo; od úřadův i s kazatelnic vycházely a hlásaly se hanebné pověsti o Češích, že prý se na ohavnou modloslužbu dali, že na Pražském náměstí zlého ducha tu v podobě bílého beránka, tam černého brouka veřejně vzývají a co toho nesmyslu více bylo. Tak potlačeno jest záhy každé hnutí myslí v zemích Německých, a ukázalo se, že mysl Němcův a jiných západních národův zcela ještě připraveny nebyly ku příjmutí a chování nových mínění v náboženském oboru; nebyloť tehdáž ještě knihtiskařské umění vynalezeno, které by mohlo zjednati plodům myslí nadšených oběhu hbitějšího a pronikavějšího. Naopak: Němci byli horlením proti té tak nazvané zlosti a bezbožnosti české toliko na novo popuzeni k nenávisti proti Čechům, jsouce jich nepřátelé od věkův. Proto také vyzvání k válce křížové proti Čechům bylo v Němcích velmi ochotně přijato. Ale i v jiných zemích jmenovitě ve Francii, Anglii, v Polsku, ba i v Arragonii ve Španělích hlásil se drahný počet lidí k přijetí kříže, aby bojem proti Čechům kacířským došel slíbených, úplných odpustkův. I sbírali se se všech stran houfové bojovníkův červeným křížem na oděvích a pláštích ozdobených, blížíce se vesměs, ač ne příliš spěšně, ke hranicím českým.

V této době netajili sobě Čechové, že nebezpečenství jest veliké, a že netoliko Husité ale i celý národ zahynouti může, zvláště že veliká část lidu husitského, když rozhodná doba přišla, ostýchala se zjevně proti králi bojovati, jako že byl přece přirozeným dědicem a pánem trůnu Českého. Větší počet měst, samých o sobě slabých, musel poslušenství jemu slíbiti, také většina šlechticův jemu se podlávala, vidouc, jak se Sigmuntova vojenská síla po zemi rozkládá. Toliko Pražané, Táboři, Žatečtí, Lounští, Slanští, Klatovští a Písečtí, několik horlivějších pánův a šlechticův, však vedle toho většina lidu selského srdce netratili, stojíce neoblomně a neohroženě a hotovi jsouce, podniknouti boj s kterýmkoli nepřítelem. V této první době nemohli ovšem Husité vším důrazem na Sigmunta se obořiti a ze země ho vytlouci; necítili se ještě v silách dosti a musili se napřed jen hájiti a pak o to se starati, aby Praha, hlava země, do Sigmuntových rukou nepadla. Vůdcové husitští totiž dobře tomu rozuměli, že jak mile Sigmunt Prahy nedobyde, a byť by sebe větší vojsko měl, že je dlouho pohromadě udržeti moci nebude, jako se i stalo.

S jak malým prospěchem Sigmuntovi v Čechách bojovati bude, mohl hned z bídného výsledku prvního podniknutí svého napřed poznati. Brzo po příjezdu jeho do Kutné Hory stalo se spůsobením kněze Petra, faráře Ledeckého, veliké shromáždění lidu venkovského na jedné hoře mezi Ledčem a Lipnicí. Hrnuli se tam houfně i uhlíři od Kutné Hory, chtějíce také účastni býti večeře páně pod obojí spůsobou. Lekli se toho Horníci, poněvadž bez těch uhlířův ovšem obejíti se nemohli; i poslavše za nimi řečmi lahodnými a dary mnohé z těch lidí navedli, aby se domů navrátili a uhlí jim zase vozili. Tak zmenšena jest hromada lidí na té hoře, i chtěli se všickni odtud ke bratřím na Tábor brátí. V tom objevil se nenadále v širém poli a obklíčil je houf oděncův na koních od krále Sigmunta z Kutné Hory proti nim vyslaný. Táborníci sedláci nedavše se tím ustrašiti, srdnatě k obraně se postavili, svými vozy se otočili, kamením házeti a tak silně šípy z kuší a lukův stříleti počali, že královští jezdcové, jakkoliv jich prý dvacet proti jednomu sedlákovi bylo, ani se neodvážili útokem na ně hnáti, ale ztrativše několik zabitých a mnoho raněných s hanbou na Kutnou Horu se vrátili. Náhodou stalo se, že kněz Petr Ledečský, kterýž ten lid vedl, od jednoho královského jezdce šípem do hlavy smrtelně byl postřelen; tu sedláci ztrativše vůdce svého, jako stádo bez pastýře, rozešli se zase, a do svých domovů se navrátili.

Žižka s Tábory Pražanům ku pomoci táhne.

1420 v květnu.

Táborí dostavše vyzvání od Pražan, aby na rychlo ku Praze táhli, nemeškali k tomu hned se připraviti. V Táboře zů-

stala silná posádka, aby se ho nikdo zmocniti nemohl, avšak 9000 nejlepšího lidu vystrojilo se, a spořádavše vozy a koňstvo, a vším dobře zásobeni jsouce, na úsvitě dne 18. května z Tábora v rychlý pochod se dali ku Praze. Vůdcové jejich byli Mikuláš z Husi, jehožto věhlasem všechno se řídilo, Zbyněk z Buchova, Chval Řepický z Machovic a Jan Žižka, kterýž jako nejpřednější válečník, všecky ve svém poslušenství držel a předním vůdcem se učinil. Měl však o tom zprávu král Sigmunt v Kutné Hoře, a umínil si Táborům cestu založiti. Na rychlo vypravil tedy asi 10.000 jezdců pod správou pánův Václava z Dubé, Petra Konopištského ze Šternberka, Jana Svídnického z Chotěmic, Pípy z Ozora, válečníka z válek v Uhřích a ve Vlaších proslulého, a pana Donínského. Na to vzkázal posádce na hradě Pražském, aby od sebe 1600 jezdců k tomu vojsku přidala. Asi 400 jezdců pod správou rytíře Hanuše z Polenska muselo napřed pospíchati, aby město Benešov obsadili, Tábory do něho nepustili, a zvláště tamější Minoritský klášter obhájili.

Vedl tedy Žižka moc Táborskou, podle jeho důmyslného spůsobu již řádně zřízenou; jakž krajina a cesta dopouštěla, jeli vozy v jedné anebo ve dvou, třech, a čtyrech řadách vedle sebe, v ulicích mezi vozy táhli u prostřed ženy, děti a kněží na zvláštních vozích, před i za nimi jezdcové; po krajích šli pěšáci, buď cepníci buď sudličníci; na vozích seděli střelcové s kušemi čili jak se tenkrát říkalo samostříly; v čele celého proudu čili valného houfu, jakož i na jeho konci šli harcovníci, honci, tak nazvaní ztracenci a koněberci jízdní i pěší, potom polní střelba a jezdcové. Tak asi již tenkráte vypadal šik vojska Táborského, kterýž postupem války potom vždy víc a více zdokonalen byl, tak že tehdejším vojskům nepřátel nebylo lze, jej přemoci. Žižka byl první, který všechnu sílu vojska v pěchotě pokládal, kdežto v posavadním vojenství nejvíce jízda platila.

Když Táboří 19. května k Benešovu se blížili, jízdní a pěší z tamější posádky naproti nim vyskočili, chtíce je od města odraziti. Žižka však kázal v pravo zahnouti a jinou stranou do Benešova mocně vejíti; a že královští odpor klásti chtěli, Táboří město zapálili. Oheň se rychle vzmohl, zasáhl brzo i farní chrám s farou na výšině stojící, tak že ku klášteru ani přístupu nebylo, na kterém se Hanuš z Polenska silně byl ohradil a tudyž i ubránil. Neboť Žižka nechtěl se dobýváním jeho meškati, z města ven se obrátil a dále táhl. Nicméně oním tím i klášter tento slavný Minoritský za své vzal, neboť celý vyhořev i s nákladným chrámem v pusté spáleniště se proměnil.

Za soumraku téhož dne přirazil Žižka s vojskem do Poříčí nad Sázavou, přebrodil řeku a chtěl na protějších rovných polích odpočinouti noclehem. A však tu vyrazilo jízdné vojsko královské proti němu do pole; Žižka vida to, spravil vozy a jezdce své k boji, a kázal táhnouti před se dále. Královské vojsko, na tři veliké zástupy rozdělené, již v samé noci Tábory se všech stran obklíčilo a již na ně doraziti chtělo; však Žižka je předešel, kázav otevříti průčelí a zadní stranu vozové ohrady své a bratří Tábory na ně vypustiti. Ti se na nepřátely vyřítili se hřmotem cepův a křikem náramným, tak že ohromení jezdci královští, ztrativše asi 50 předních bojovníkův svých a několik korouhví červeným křížem značených, brzo se rozprchli ve tmách po okolních úvozech, přes Dnespeky k Pyšelům a podle řeky Sázavy k Vysoké Lhotě a kam kdo mohl. Tak dostal král Sigmunt druhé naučení, mnoho-li se na svou moc spoléhati může, a Žižka přenocovav tu pokojně, druhého dne, 29. května bez překážky pod večer do Prahy přitáhl.

Pražané s velkou radostí Tábory uvítali, vyšedše jim vstříc mající své kněží v čele, kteří večeři páně v rukou nesli. V čele Táborův zas nesli kněží večeři páně na žerdích, aby ode všech vidina býti mohla. Hned bylo o ně jídlem pitím a obydlím jak náleží postaráno; ženám Táborským vykázán jest byt v prázdném klášteře u sv. Ambrože, kde se za našich časův hlavní celnice nachází, muži ale vytáhli ještě téhož večera Poříčskou branou ven a položili se s vozy a koňmi svými na ostrově nad mlýnem Zárovským, to jest na nynější Štvanici čili Velkých Benátkách, hotovi jsouce v každém okamžení k boji.

Byli však mravův a obyčejův trochu surový ti bratří Táboří, neboť když dru-
hého dne, 21. května po Praze tlupami procházeli, nelíbily se jim jemnější sr
soby a ozdobnější kroje Pražanů a Pra

cývající je světskou pýchou a nád-
Protož pozastavovali se nad Praž-
působem nošení brad a zvláště kní-
„podsebitím" nazývali, a také je
m mužským na potkání kleštěmi
ým spůsobem vytrhovati se jali;
trhali z hlavy kadeře a rozličné
, jež nosily, a ženám bohaté zá-
svrchní tenká roucha. Čím vítanější
byla Pražanům pomoc taková,
bolelo a mrzelo je neslušné a su-
ování těchto hostův. Když proto
ě velká nevole povstala, a zvláště
bojovníci proti Táborům svých se
chtěli; museli Táborští hejtmani
pych svým lidem co nejpřísněji
íti, aby podrážděnou mysl lidu
ho utišili.

Ího dne, 22. května, pozoroval
ze svého ležení na ostrově, že
zástup jízdných oděncův králov-
na druhé straně Vltavy za Bubny
ými vozy k Pražskému hradu tá-
přebrodiv se přes rameno řeky se
Tábory obořil se naň v poli nad
m u královské obory, a porazil a
l ho tak, že dvacet vozů a mnoho
al. Tento branný lid a ty vozy, jež
a svůj ostrov přepravil, chtěli ně-
ští pánové, zejmena Jan starší
alec z Michalovic, Jan
obaz Ralska, pan Aleš Ško-
Dubé, Mikuláš Zajíc z Ha-
rka na Kosti a Sigmunt z
enberka na Děčíně, co posilu
i dodati; avšak pan Michalec so-
několika brannými na Pražský hrad
mohl, mnozí byli zabiti a ranění,
se do zajetí nedostal, rozprchl se,
nohl. Hojná kořist se Táborům v
ozích dostala; byly v nich mnohé
é oděvy, hojné potravy a silné se-
přetínání řetězův, jimiž Pražané
ce zatažené měli.

ož dne vyřítili se ještě houfové
ův z města, a spojivše se s Tábory
společně na klášter u sv. Mar-
v Břevnově táhli. Tento klášter
výstavný a hojně zásobený přepad-
ista vybrali, stavení zapálili a de
ichův zajavše do Prahy je přivedli.
otom ve staroměstském vězení při
domě byli zavřeni. Tak zasáhl
osud nejstarší a nejpřednější krá-
český klášter Břevnovský řádu Be-
nského; opat a mnichové vytáhli do
druhých klášterův v Polici a Brou-
a z velikých i drahocenných pokla-
dův a historických památek jen málo mo-
hli před záhubou zachovati.

Příchod vojsk Žateckých, Lounských a Slanských do Prahy. Sigmunt před Prahou.

1420. 23. května.

Ve třech dnech po příchodu Táborův stihla dne 23. května do Prahy také válečná pomoc měst Žatce, Loun a Slaného. Táhli pod svými městskými korouhvemi pěšky, na vozích a na koních, počítajíce mnoho tisíc bojovníkův kromě žen, dětí a kněží. Vůdcové jejich byli dva udatní rytíři, Záviše příjmím Bradatý a Petr Obrovec, a předním mezi kněžími byl mistr Petr příjmím Spíčka. Pražané také je s velkým plesáním, zpěvem a hudbou přivítali a ve městě uhostili. Však tento lid na svém tažení ku Praze nejeden zlý pych provedl. Jmenovitě Žatečtí když okolo Postoloprt táhli, jali se na bohatý slavný někdy Benediktinský klášter tamější více ze svévole nežli kázaním vůdcův útok činiti. Klášter měl sice dobrou posádku; ta však vidouc že neodolá, klášter dobrovolně vzdáti se uvolila, kdyžby jí dáno bylo vytáhnouti odtud ve zbrani jezdecky. Obdrževše to povolení, když také zboží, kteréž tam měli, odvážeti počali, kdosi ze Žatec-kých mimo vědomí a vůli vůdcův oheň podložil, kterýž tak rychle a vztekle se zmáhal, že nemožné bylo, ubrániti jemu. Takž nádherný ten klášter se vším co vzácného v sobě choval ve smutné spáleniště obrácen byl; shořela i knihovna na mnohé skvostné knihy bohatá a celý archiv klášterní. Žatečtí tedy odtamtud velmi málo odnesli a škoda byla veliká. — Když pak k těm Žateckým také Lounští a Slanští přirazili, a nyní již celé vojsko ku Praze se blížilo, tu zas spálili tvrz Makotřasy, kteráž jednomu z nejbohatších kupcův Pražských, Petrovi Mezi řícskému, náležela. Nejenom že stavení v rum a popel a všeliké zboží v něm v niveč obrátili, také dva kněží, mezi nimiž byl farář Václav, někdy kaplan na Staroměstské radnici, upálili.

Král Sigmunt mezi tím v Kutné Hoře velmi spozdile si počínal, dopouštěje Pražanům takto sesíliti se a na něj se připraviti. Teprv když uslyšel, kterak špatně jeho jezdcové 19. května u Poříčí nad Sázavou proti Táborům pořídili, vytáhl se vší svou mocí od Kutné Hory

ku Praze. Především pospíchal na Nový hrad u Kunratic, kde jeho bratr král Václav umřel, aby se podíval na poklady tam od něho pozůstavené. Potom dal svému vojsku položiti se na polích u tvrze a vsi Litožnic někdy mezi Běchovicí a Dubčem stávavší. Byla tu vojska uherské, moravské, slezské, čeleď některých českých šlechticův, potom Horníci, kteří měli s sebou stroje k dobývání Prahy potřebné. Táboři již byli v Praze, a nyní se Sigmunt dověděl, že také Žatečtí, Lounští a Slanští tam došli, a že se v Praze všecko k tomu chystá, podstoupiti ho bojem v otevřeném poli. Toho se Sigmunt tak ulekl, že nechtěje se jich dočkati, hned dne 24. května úprkem ležení své a množství špíže a zavazadel v něm opustil, kromě Uhrův všechno vojsko se střelbou a stroji válečnými rychle k Horám Kutným nazpět poslal, a sám s Uhry do Staré Boleslavi odejel.

První sformulování čtyř článkův Pražských.

1420 25.—28. května.

V Praze zatím počaly se výtržnosti se strany Táborův zase obnovovati. Dne 25. května, v sobotu před hodem Svatodušním sebravše se ženy Táborské obořily se na panenský klášter u sv. Kateřiny. Zaplašivše jeptišky odtud jaly se bořiti stavení, památku to císaře Karla, počínajíce bouráním střech. Praví se, že prý při té práci jeden vysoký zděný štít na ně spadl a 27 žen zabil.

Toho samého dne, co se toto v Praze dálo, dostalo se horlivé husitské město Slané podvodem v moc královskou: pan Vilém Zajíc z Hasenburka přitrhl tam s královskou jízdou a obsadil horu Slanskou, která nad městem panuje, vyzývaje měšťany hrozbami a sliby, aby se vzdali, že prý již Praha také králi Sigmuntovi se vzdala. Tímto lživým předstíráním zastrašení měšťané, kteří nejlepší svůj lid byli odeslali do Prahy, sklonili se k tomu, že mu brány otevřeli. A pan Vilém, opanovav město, všecky husitské kněze vyhnal z něho. Za to hned druhého dne na hod Boží Pražané vypálili dům pánů Viléma Zajíce, kterýž vedle tehdejší brány Strahovské na Malé straně stával, na místě nynějšího Kajetanského kostela.

Pro uvarování dalších výtržností se *strany žen* Táborských nařídili konšelé měst Pražských, aby se pro lepší obranu Nového města proti Vyšehradu táhl nový hluboký příkop od kláštera Slovanského na pokraji výšiny až ku klášteru sv. Kateřiny, i musely na něm všecky ženy Táborské, Žatecké, Lounské a jiné, jichž počet velký byl, spolu s Pražskými ženami hned po svatodušních svátcích po několik dní úsilně kopati. Zároveň aby větší svornost mezi Pražany a přítomnými v jejich městě Tábory, Žateckými, Lounskými, Orebity a jinými sbory zachována, a všechno další vykračování z mezí dobré kázně zastaveno bylo, sestoupili se hejtmani a starší duchovní i světští, Pražští i venkovští zde v Praze přítomní, spolu s obcí Staroměstskou a Novoměstskou do hromady, a sadivše nové konšely v obou městech, uzavřeli s nimi jednosvorně, za jedno: aby všichni stáli za jednoho člověka proti králi Uherskému Sigmuntovi a proti každému, kdokoli by se protivil zákonu božímu a zvláště rozdávání pod obojí spůsobou; za druhé: aby navedli kněží opět ku životu apoštolskému, rušíce u nich všeliké svatokupectví, lakomství, nádheru, a jiné neřády dle možnosti; za třetí: aby kněžím zjednali svobodu ve zvěstování slova Božího i u vedení pravých řádův kněžských, a za čtvrté: aby hříchové smrtelní, a zvláště veřejní, jakožto přílišné sedání po krčmách ve svátky, přepych v šatstvu a podobné věci skutečně rušeni a trestáni bývali. Tyto čtyry kusy v tomto znění byly jako první zárodek pozdějších čtyr článkův Pražských čili kompaktat, jichžto stvrzení od Římské církve mírnější Husité konečně také dosáhli. Mimo to bylo v tomto shromáždění uzavřeno, aby se všecky osoby, které by v Praze ku straně pod obojí přistoupiti nechtěly, vyhledaly a z města vyhnaly. Následkem posledního usnešení prohledávali kněží z poručení městské vrchnosti všecky domy katolíkův a Němcův, napomínajíce každého, aby mše svaté slyšeli, pokání činili a k přijímání svátosti oltářní pod obojí spůsobou přistupovali. Mnozí raději dům i statek opustivše, z města vyšli, jiní buď z přetvářky, aby o své jmění nepřišli, buď z přesvědčení ku kalichu přistoupili. Pravilo se, že víc než 60 domův ve Starém městě a téměř také tolik v Novém městě od svých majetníkův opuštěných stálo, v něž se obec Pražská uvázala, a všechny potravy, nábytky a jiné zboží v nich nalezené ku prospěchu obrany města obrátila.

Aby zatím branný lid ve městě nezahálel, uzavřeno jest, obléhati Pražský hrad. Počátek toho učiněn jest dne 28. května v ten spůsob, že Pražané a Táboři proti hradu na Pohořelci, Žatečtí a Lounští na Strahově se položili.

Král Sigmunt objíždí města a hrady okolo Prahy.

1420 24.—31. května.

Mezi tím král Sigmunt maje vojsko své u Kutné Hory, od 24. května ve Staré Boleslavi s teskností křižácké vojsko očekával. Maje tu při sobě svou manželku Barboru, ovdovělou královnu Českou Žofii a papežského legata Ferdinanda hnul se s nimi a s celým dvorem svým odtud dne 27. května na Mělník, dále do Litoměřic, potom do Slaného, jehož byl zatím pan Vilém Zajíc z Hasenburka opanoval. V Litoměřicích chtěl se králi tamější purkmistr, jmenem Pichel, člověk ukrutný a lstivý, zavděčiti, dal 17 měšťanův k Husitství náchylných zjímati a do věže nečistotou naplněné vsaditi. Po králově odjezdu pak, 30. května, kázal je všecky na rukou a nohou svázané do Labe vrhnouti. Byl mezi nimi také ženich jediné dcery toho purkmistra, kterážto svého milence ani prosbami ani jinými prostředky od té bídné smrti uchrániti nemohla. I stalo se, že ta dívka sama za těmi nešťastníky do vody skočila, ve vodě svého ženicha objala a s ním spolu utonula. —

Když král byl ve Slaném, povolal k sobě Lounské měšťany, předstíraje jim, že se mu Pražané již také na milost poddali, tak že tito ustrašeni jsouce, a majíce jako Slanští své nejlepší lidi v Praze, také královskou posádku do svého města a to bez vědomí obce přijali. Papežský legát Ferdinand s Pražským arcibiskupem Konradem tuto v Slaném přítomným, dal všecko, cokoli k obřadu pod obojí náleželo, veřejně bořiti a kaziti, jmenovitě v kostele sv. Gotthárda, někdy proboštském kláštera sv. Jana na Ostrově, archu čili tabernakul na velkém oltáři pro uschování večeře Páně zřízený dal zbořiti, ano i chleb a víno od husitských kněží posvěcené ohněm spáliti, spolu s knězem jedním, který nechtěl od kalicha pustiti. Za to se potom Táboři na jiných obětech pomstili, upálivše dne 4. června na Pohořelci v ležení svém před Pražským hradem dva mnichy Břevnovské, jednoho kněze a jednoho vojína Němce, potom 12. června zase čtyry Zbraslavské mnichy, proto že byli ku kalichu nikterak svoliti a mnišské kapí odložiti nechtěli.

Ze Slaného jel král Sigmunt na Křivoklát, Točník, Žebrák a na Karlštein, kdež ho všude dvořané neboštíka krále Václava, pozůstavené tam poklady věrně hlídajíce, k ohledání těch pokladů připustili. Z Karlštejna dojel se svým dvorem do Zbraslavi, odtud zas na Nový hrad u Kunratic, a dne 31. května na Vyšehrad, kde mu kapitula tamější se svatými ostatky vstříc vyšla a do hradu jej i s celým dvorem jeho sprovodila. Jsa ve Zbraslavi a na Novém hradě vyhlídl si prospěšné místo na bezpečné ležení vojenské, na které všechnu svou válečnou moc umínil si stáhnouti. Všichni okolní vesničané byli přísným jeho rozkazem k tomu místu sehnáni, a museli po několik dní příkopy a náspy kopati. Zdá se pak, že rozsáhlé valy a příkopy na táhlém hřbetě hory Hradiště u Dolních Břežan jsou památkou tohoto ležení Sigmuntova vojska.

Kterak Husité od dobývání hradu Pražského upustili.

1420 14. června.

Zdálo se za nějaký čas, že věci krále Sigmunta u Prahy lépe dařiti se budou. Vojsko jeho, postoupivši od Kutné Hory blíže ku Praze, v zákopech výše spomenutých u Zbraslavi se položilo zamezujíc dovozu obilí do Prahy; posádky zas na Pražském hradě a na Vyšehradě velmi udatně si počínaly, a zvláště Vyšehradská činíc výpady do Nového města, Pražany v ustavičné péči držela. Na den sv. Trojice, 2. června vpadla do Podskalí, a spálila tam dva někdejší kostely sv. Antonína a sv. Jana Křtitele. Na Pražském hradě bylo v ten čas asi 7000 mužů branných, z veliké části německých Lužičanův, i velel tam vzpomenutý již rytíř Hanuš z Polenska; však velkou nouzi o potravy a píci trpěli, zvláště když se nepodařil dovoz páně Michalcův. Již toliko koňským masem a viními listy se živili; avšak i samé koně, aby jim ve hradě hladem nezdechly a povětří v něm nekazily, museli ze hradu

vyháněti podřezávavše jim žíly, a tudíž Pražanům neužitečnými je učinivše. Také mnozí z posádky, co byli Čechové, z hradu se vykrádali a k Pražanům se přidávali. Byli by se hradští pro hlad konečně přece Pražanům vzdáti musili, kdyby se jednou nebylo Vyšehradským poštěstilo, stráž Pražanův na Brusce sehnati a něco chleba a jiných potřeb na hrad dodati. Pražané a Táboři velké praky jako houpačky zřízené na Pohořelci proti Hradčanskému městu postavili, a jimi veliké kameny do něho házeli, nemalých škod na domích činíce; však hradští proti nim svá děla postavili, a ty praky jim rozstříleli. Když pak nouze opět hradské mořiti počala, umínil si král Sigmunt vší mocí jim přispěti: proto dne 12. června k večeru hnul se u veliké síle ze stanův svých, a ke hradu se blížil. Pražané a Táboři seznavše jeho úmysl, vyšli jemu v poli vstříc, a sešikovavše vozy své chtěli ho bitvou podstoupiti. Avšak nežli k bitvě přišlo, přitočil se jeden pobočný houf královských tak blízko ke hradu, že tam hojnost potravy i střeliva mohli dodati, a také několik set koní na hradě nepotřebných odtamtud odvesti. Tak dosáhl Sigmunt svého účelu a vyhýbaje se bitvě nazpět kázal táhnouti. Však Čechové na zadní šiky couvajícího vojska dorazivše, velké krveprolití způsobili, a zabivše i zranivše Sigmuntovi drahný počet lidí, konečně odtáhnouti mu dali. Pražané a jejich spojenci však nyní poznali, že by marné bylo, dále obléhati hradu Pražského, pokud nepřátelské vojsko nedaleko se nachází; umínili si tedy, upustili od obležení toho, a dne 14 června také se svých stanovišť na Pohořelci, Strahově a jinde do měst Pražských odtáhli.

Kterak pan Oldřich z Rosenberka Tábor obléhal a však ho nedobyl.

1420 15—30. června.

Již toho samého dne 31. května, když král Sigmunt na Vyšehrad přijel, psal mladému Oldřichovi z Rosenberka, přikazuje mu, aby ten Tábor na Hradišti rozplašil a zbořil, neboť jako se mu poštěstilo, Slaného a Loun do své moci dostati, umínil si, pokusiti se také o nový Žižkův Tábor, pokud se Žižka sám v Praze nachází. Pan Oldřich z Rosenberka byl sice po tu dob Husita, avšak blízké sousedství T nezdálo se jemu samému příliš bez býti vlastním statkům a hradům Poznav z listu králova, že by se m hlo královské pomoci dostati k vyp Táborův, chopil se té příležitosti, praviv posly ku králi, podával s předně do poslušenství a že na udeří mu přisíbil. I také dočkav s jenské pomoci z Rakous pod správo polta Krajíře, zdvihl se moc okolo 15. června Tábor obehnal vřel. Dvě neděle tam ležel a střelbo ně na město střílel. Odejel také s několika málo druhy na krátký ča vojska ku králi Sigmuntovi na Žeb kde se tento okamžitě zase nalézal. se králi k stálé věrnosti zamluvil, s pežský legat, biskup Ferdinand, j tomu navedl, že se s přátely svými cha navždy odpřisáhl. Vrátil se tedy co katolík k svému vojsku před T všecky kněží pod obojí z ležení vy a všem svým lidem přikázal, aby nežli pod jednou spůsobou nepřijí Že však ten pan Oldřich z Ro berka na jednu nohu kulhal, p Táboři, uslyševše o takovém obra jeho smýšlení, že byv již prvé kulha těle, okulhavěl nyní také na duši.

Táboři v Praze majíce zprávu o všem, co se doma děje, nemeškali v toho pomstiti. Dne 25. června vyj Prahy Mikuláš z Husi s 350 T skými jezdci k Táboru, tam se taj bratřími ve městě zavřenými porozu a dne 30. června ráno na úsvitě ob se on s jedné, oni pak s druhé strany náhle a hřmotně na vojsko páně O chovo, že je náramně zděšené po krát boji na útěk obrátivše, mnohé p zranili a zjímali, ačkoliv počtem nim byli prý jen jako jeden proti cí. Celé ležení páně Oldřichovo do se tudyž Táborům do rukou, a na ním velkých kořistí na zlatě, stř špíži, drahém rouše a zbroji všelikém, novitě také pušky čili děla a praky. Oldřich utrpěv tak hanebnou por byl ovšem náramně popuzen, a hned tom v zuřivosti své všecky kněží ské na svých panstvích, jež před léty sám byl dosadil, dal schytati věží po svých hradech, v Příbenic Chůstníku, na Helfenbu Krumlově, Rosenberce a vých Hradech rozsázeti, k

ý čas potom všeliják trápení a mo-
a někteří také umořeni jsou.

---

terak Husité opět Králové Hradce dobyli.

1420 26. června.

Obyvatelé Králové Hradce, byvše při-
ni, královskou posádku do svého mě-
přijmouti, museli pro své husitské
šení od vojska toho velké nátisky
ěti; i umínili si pan Aleš Vře-
vský z Riesenburka a příbuz-
ho rytíři Beneš z Mokrovús a
ustiřan a Jiří z Chvalkovic
Hustiřan všickni horliví Husité,
o město z moci krále Sigmunta zase
hnou. V tom úmyslu ohlásili v celém
kém okolí, že dne 25. června bude
Kunětické hoře u Pardubic valná
nada lidu čili obyčejný tehdáž tábor,
ěmuž všecky sedláky a uhlíře zvali,
se ve zbrani tam dostavili. Vyzván
i kněz Ambrož někdy Hradecký,
s Orebity v Praze se zdržující, aby
dostavil, a ten nedbaje na nebezpečen-
cesty také skutečně 25. června z
hy na Kunětickou horu přijev, ujal se
hovní správy nad lidem tam sebra-
, kterýž k němu choval větší nad
lásku i důvěru. Měl tam kázání a
m svátostí pod obojí přisluhoval; po
čených pobožnostech však oznámil
mu táboru rozkaz starších, že mají
kni hotovi býti ve zbrani, a že vy-
ou odtud zbořit klášter v Podlažic-
h u Chrasti. A tak se i stalo, k večeru
elý tábor zdvihl a v tu stranu k Pod-
cům se obrátil. Byli tu však i vyzvě-
, kteří královské posádce ve Hradci
šeli, co se děje; a ti ve Hradci o-
mili, že se ten tábor do Podlažic žene.
Hradci mínili si tedy pohověti té noci
ostříhání města uleviti, myslíce, že
ají čeho se báti. Avšak v noci Husité
le se zastavili ve svém pochodu, a ne
na Podlažice nýbrž na půlnoc k
dci se obrátili; dorazivše k městu
úsvitem přiložili žebříky ke zdem
ským a slezli je na několika mí-
ch bez veliké nesnáze, dříve nežli
ání mohli se dovolati posádky, by
postavila na odpor. Královští ve mě-
, kteří se byli utekli na hrad anebo na
y a věže zdí městských, museli brzy
odporu vzdáti se, a byli i s měšťany Hu-
m protivnými z města vyvedeni. Když

pak se úplně rozjasnil den 26. června, byli Husité, majíce kněze Ambrože v čele svém, zase pány ve Hradci, výše řečeného pana Aleše Vřšťovského a jeho oba strýce z Hustiřan za hejtmany městu sadili, statky vypovězených měšťanův Němcův mezi sebou rozdělili a domy jejich věrným Husitům odevzdali.

Ztráta toho města dojímala krále Sigmunta náramně, neboť spojení jeho se Slezkem tudíž nejistým a nebezpečným se stalo; i ohromen byl a rozželen i se svými radami velice, nevěda jiné pomoci, nežli že hned přes deset tisíc vojska svého od Prahy tam poslal, aby se o dobytí Hradce pokusili. Rozložilo se to vojsko půl míle před městem na polích, netroufajíc si blíže k němu přistoupiti, a Hradeckým poslán lživý list, že Praha prý již s králem pokoj uzavřela a že tudíž i Hradeckým nic jiného nezbývá, nežli k jeho poslušenství opět se vrátiti. Hradečtí však nežli se ve smlouvání dali, rychle do Prahy poslali, aby se pravdy dověděli, a poznavše lstivost nepřátel k ničemu nesvolili, a tím více město střehli a špíží je zásobili. Veliké vojsko královské vidouc neprospěch a nemožnost útoku, o nic se nepokusivši, po několikadenním marném vyjednávání s nepořízenou zas ku Praze se navrátilo.

Příchod křižákův.

1420 konec června.

Od Sigmunta toužebně očekávaní křižáci počali teprv po svatém Janu Křt., 24. června, v Čechách zjevovati se. Hlas volajícího papeže, aby každý křesťan pro věčné spasení pospíchal pomáhat, aby se kacířský národ Český, neustupný a nenapravitelný, pokořiti aneb i dokonce vyhladiti mohl, povzbudil tehdáž ještě veliké množství lidí ve všech i nejvzdálenějších zemích evropských, že ozdobivše se znamením kříže táhli do boje, kde jim ukázáno bude. Naši domácí létopiscové ne bez jakési chlouby vypisují množství jmen národův a zemí, z kterých proti Čechům vyšli bojovníci přerozmanitých jazykův, mravův a obyčejův, totiž Bavoři, Frankové, Švábové, Švýcaři, Sasové, Durynkové, Fojtlandští, Westfálové, Rakušané, Štyráci, Korutané, Krajinci, Francouzi, Angličané, Aragonci čili Španělé, Brabantští, Hollandané, Mišňáci, Srbové ze Sas, Braniboři, Poláci, z koruny Uherské Maďaři,

Charvaté, Dalmatinci, Bulhaři, Sikulové, Románi čili Valaši, Kunové, Jazygové, Rusíni, Slováci, Srbové čili Rácové, a ze samé koruny České Slezáci, Moravané a konečně sami Čechové strany Sigmuntovi. Z Italie byli tu toliko dva slavní válečníci při samém králi Sigmuntovi, a jen ze Skandinavie nikdo se nejmenuje. Počet všech bojovníkův, kteří vesměs ku Praze táhli, obnášel přes 100.000 jízdných a pěších. Sám Bedřich Hohenzollerský, markhrabě Braniborský, 10.000 jich přivedl, a Bedřich Bojovný i jeho bratr, markhrabata Mišenští, až do 30.000. Přitáhli s tím vojskem předně všickni kurfürstové Němečtí, kromě Saského, totiž arcibiskupové Mohučský, Trevirský a Kolínský, falckrabě Ludvík a markhrabě Bedřich Braniborský, potom Albrecht, vojvoda Rakouský, tři vojvodové Bavorští, dva markhrabata Mišenští, patero knížat Slezských, a jiných osob knížecích vesměs 42, z důstojníkův církve pak patriarcha Aquilejský, a velký počet biskupův i praelátův, konečně říšských hrabat, pánův a rytířův ze všelikých zemí téměř bez počtu. Bylo to tedy jedno z největších a nejmohútnějších vojsk, co se jich kdy v křesťanském světě ku společné výpravě sebralo.

Jak mile tito křižáci, a jmenovitě Němci, kterých jakožto nejbližších byl ovšem daleko větší počet, nežli ostatních národův mezi nimi, na půdu českou vkročili, tu hned ukrutně a nelidsky s venkovským lidem českým ač bezbranným zacházeli, chtějíce hned od hranic počíti v práci vyhubení kacířského národu jim obzvláště nemilého. Však o tom, co tato svatým křížem znamenaná vojska na českém venkově hrozného páchala, nežli se před Prahou sešla a položila, letopisci žádnou památku nám nezůstavili, toliko Vavřinec z Březové smutný příběh o knězi Václavovi, Arnoštovském faráři, vypravuje. Albrecht, vojvoda Rakouský, táhl totiž s vojskem svým teprv 6. července přes Milčín ku Praze. Šedesát jezdcův z vojska jeho zbočilo k Arnoštovicům, vsi nedaleko Votic, a tam faráře Václava, kterýž byl pod obojí, i s kaplanem jeho zajavše, a oba na jednoho koně posadivše, tak je jakožto tvrdošíjně kacíře až do městečka Bystřice k vojvodovi přivedli. Vojvoda nechtěl s nimi ničeho míti, jakožto že pro víru toliko byli nařknutí, a poslal je k biskupovi, kterýž tu při jeho vojsku [illegible] skup žádal, aby se od kalicha o[illegible] pokání činili, hrozě jim, že upá[illegible] dou. Kněz Václav však odvolávaj[illegible] svaté písmo, že Kristus sám posl[illegible] čeři pod obojí spůsobou rozdáva[illegible] sebou hnouti, i přistoupiv k něm[illegible] z bojovníkův, bezpochyby statečn[illegible] německý, rukou v železné rukavi[illegible] vý políček na tvář dáti mu ne[illegible] se, že kněz Václav hned krví z nos[illegible] lil. A tak tu celou noc velkou trý[illegible] šel. Druhého dne pak, v neděli, [illegible] kněze Václava, jeho kaplana, tř[illegible] sedláky a čtyři chlapce od 7. do [illegible] kteří všickni za přívržence husits[illegible] byli udáni, před městečko k tam[illegible] velikém rybníku, a posadivše [illegible] hranici dříví, ještě jednou, aby [illegible] víry odpřisáhli, je napomenuli. [illegible] kněz Václav za všecky tomu odpír[illegible] pálena jest hranice, a on, drže pa[illegible] v klínu svém, se všemi dal se [illegible] sám z nich poslední ducha své[illegible] pustiv.

Obležení Prahy vojskem křižác[illegible]

1420 30. června — 14. červe[illegible]

V neděli, 30. června, stal se [illegible] obležení Prahy, ačkoliv všickni zá[illegible] křižákův ještě nebyli došli na [illegible] Toho dne totiž přijel král Sigm[illegible] královnou Barborou a s ov[illegible] královnou Žofií v průvodu p[illegible] pánův českých na hrad Pražský [illegible] jat jest tam velmi slavně od kně[illegible] processí, zvoněním a zpíváním. [illegible] jeho vlastní a křižáci pokryli svý[illegible] ny všechna prostranná pole na [illegible] mezi Bruskou, Bubny, Předním O[illegible] a královskou oborou. Nejvýše ve[illegible] mého hradu Pražského leželi vlas[illegible] královi, kterým on žold vyplácel, [illegible] Uhři a Slezáci s některými knížat[illegible] nimi na nynějších sadech na Let[illegible] Vltavou položili se vojvodové B[illegible] a Rynští hrabata a rytíři; za nimi [illegible] lovské obory leželi Mišňané ve tř[illegible] likých zástupích; dole pak u B[illegible] samé Vltavy zaujal ležení své [illegible] Albrecht Rakouský, který se svý[illegible] skem o celých osm dní později [illegible] obležení se dostavil. A tato o[illegible] moc Němcův nechtěla s Čechy v [illegible] ském vojště pohromadě ležeti, o[illegible] se od nich a k sobě se tlačíc. [illegible] toho přepodivná byla ta, že se [illegible]

, pravíce, že všichni Čechové jsou jedno, a že s těmi ve městě tajné zumění mají. Pozorovaliť Němci za- é, že někteří čeští pánové v radě lovské, zejmena Aleš Holický ze ernberka, Václav z Dubé a na eštně a Mikuláš Divůček z mnitě, nemohouce se bez veliké osti dívati na zkázu vlasti své, na krále ažně doléhali, aby žádosti české slyšeti čil a s poddanými svými raději milo- ivě a mírně hleděl se umluviti, nežli vyhubiti. Král Sigmunt ovšem nedá- je na jejich řeči, vždy s velkou zuři- stí se zaklínal, že české buřiče zkrotí potrestá, byť by proto celou zem zka- tí a plémě české vyhubiti měl. Dá se ysliti, že čeští pánové k takovému vý- chu královského hněvu lhostejni nezů- ávali, a své obávání jakož i svou ne- okojenost dosti zjevně na sobě znáti ávali; — a odtud ta nedůvěra němec- ých křižákův obávajících se zrady, a ích veliká zlost na všecky Čechy vů- c. Povídá se také, že když prý se v le- ní samém některý z Čechův náhodou ezi Němce dostal, a od jiných Čechův nimi ležících rychle vysvobozen nebyl, se ho Němci chopili a bez milosrden- ví jako kacíře jej upálili, byť by i do- rý katolík býval. Bavoráci a jiní Němci žice na Letni proti Starému městu, enovitě proti klášteru Cyriakův u sv. říže a proti někdejšímu kostelu u sv. alentina, křičeli přes řeku do města z ustání úsměšně: „Ha, ha! Hus, us! Kacer! Kacer!" Různé šar- átky opakovaly se pak od počátku oble- ní téměř každý den, avšak vždycky se ončívaly se škodou a hanbou Němcův. ražané již dříve v arcibiskupské zahra- na Malé straně, kde nyní větším dí- m zahrada Anglických panen se roz- ádá, všecky stromy sporáželi, aby se epřátelé houštím nemohli tam vkrádati. té pak zahradě a v přilehlém tehdáž ředměstí Písku, kde se nyní Nová ulice k Brusce táhne, byly každodenní har- a často prý pět neb deset Pražanův kabátech, ozbrojení jen cepy železem ebo okovanými, vyrazivše náhle na ve- lé tlupy nepřátel nejlepším oděním atřených, mlátili je tak udatně, že za- eli mnohé a ostatní na útěk obraceli. řižákům nepodařilo se ani mlýnských ů, které tehdáž blíž kláštera Cyriakův sv. Kříže bývaly, zkaziti, ani mlýnův ných spáliti, jakkoli se o to pokoušeli. Ostatně k opravdovému boji to po dvě neděle ještě nepřišlo, ano zdá se, že se strany Sigmuntovy přec ještě nějaké vyjednávání o mír započato bylo.

Zachoval se totiž list papežského legata Ferdinanda, tu při králi se zdržujícího, kterýž okolo 6. července s královým vědomím Pražanům dodán byl, a který pro svůj obsah vysokomyslný a nicméně se stanoviska církve zcela oprávněný zasluhuje, aby s pozorností přečtěn byl. Psaltě legat Ferdinand mezi jiným takto: že přišed nedávno do království, na své oči spatřiti musel ohavnosti, kterýmžto dříve, uslyšev je, uvěřiti nechtěl, zbořené totiž kostely, spálené kláštery, potřískané a zohyzděné obrazy svatých, pobité a vyhnané kněží a žáky; Pražané, že honosí se býti horlitelé pro zákon a čest boží, i jaká jest prý to bohu čest, když jeho chrámové se boří a sluhové jeho zabíjejí? jaká pobožnost aneb i udatnost ve potřískání a zohavení obrazův? Žádosti jejich ve čtyry články uvedené že dostaly se mu do rukou nejprv o přijímání pod obojí, potom o svobodném a řádném kázání slova božího, pak o zrušení světského panství u kněžstva, konečně o trestání hříchův a očistění dobré pověsti národu Českého. I ptá se, jaké jiné může býti řádné kázání slova Božího, nežli které se děje skrze kněží od svých vyšších k tomu řádně povolané? Ať prý se Čechové nedomnívají, že oni sami dokonale rozumějí písmu svatému; toho že ještě žádnému smrtelníku s hůry nebylo a není popřáno. O zbytečnosti kněžského jmění žeby neměli oni sami za soudce se stavěti, aby se nezdálo, že to činí více z lakoty po něm, nežli z toužení po vzoru apoštolské pokory. Článek čtvrtý že jim nechce tupiti, kdyžby Čechové prý jen pravých prostředkův se uchopili k očistění své pověsti! neboť že zle se očisťuje, kdokoliv špínu špinou smývati chce. Co se však týče článku prvního a hlavního, že vyznává, že svátost večeře Páně od apoštolův i také v prvotní církvi rozdávána byla pod obojí spůsobou: to však že zapírá, že by to z přikázání Kristova čili z potřeby ku spasení vždy tak díti se muselo, a že by církev neměla moci ni práva, potvrditi obyčej jiný z dobrých příčin uvedený. Ovšem pak že větší zásluha jest v pokoře a v poslušenství církevním, nežli v tvrdosti a ve zpouře proti církvi. Jestliže však chtějí vším spůso-

bem účastni býti kalicha, žeby měli obrátiti se s prosbou o to k papeži, nikoli však ku králi Sigmuntovi, kteréhož moc nevztahuje se k věcem církevním, ale jen ku světským. „Protož chcete-li," psal konečně legat, „nestáti než o věci počestné, my hotovi jsme slyšeti vás o nich i o všem jiném, cokoliv nám přednášeti budete; král zajisté nemohl ani nechtěl jednati s vámi bez nás o věcech, týkajících se víry. I oznamujeme vám že týž král s vůlí naší dá vám dostatek bezpečnosti pro ty osoby, které k tomu cíli vyšlete; a budete-li dobře i střízlivě smýšleti, budeť dáno místo nejen odpuštění ale i milosti. Pakli ve zpouře se zatvrdíte, aniž přijímati budete cesty spasení, bude s vámi tím přísněji nakládáno, čím větší bylo dosavadní shovívání."

Pro velikou rozhořčenost Pražanův proti králi Sigmuntovi, nepřipustili si oni slov listu toho k mysli své; naopak počali tím více na křivdy od krále i od papeže jim činěné toužiti, a vyjádřili trpkost mysli svých v listu, jejž dne 10. července k republice Benátské napsali, vyzývajíce republiku onu, aby s Čechy vešla ve spolek branný proti jejich společným dvěma nepřátelům, králi Sigmuntovi a vojvodovi Albrechtovi Rakouskému. Opakovavše v listu tom všecky nářky, jakž v manifestu Pražském dne 20. dubna vydaném obsaženy byly, psali dále: že Sigmunt sám k několika Čechům ústy svými vlastními se pronesl, že se svatě zapřisáhl, zkrotiti a potrestati zpouru českou, byť proto i celé to království zhubiti a v popel obrátiti, krajiny české jiným národem znova zalidniti, a nejen všecky koruny své, ale i vlastní tělo a duši nasaditi měl; a když prý pokorně od nich prošen byl, aby nezapomínal se na zemi, kteráž ho urodila, ni na národ, z něhož sám vyrostl, že počal na spůsob šílence tím vztekleji se sápati. Nyní že svolal pomocí papežovou ze všech zemí vojsko a obklíčil město jejich, aby provedl úmysl svůj a povraždil všecky věrné v něm křesťany až do těch nemluvňátek; oni však že z milosti Boží nestrachují se nikoli moci jeho, kteréžto že pod štítem lásky k vlasti a k zákonu Božímu odolati umět budou, anobrž nabízejí Benátčanům hned několik tisíc oděnců k službě jejich, budou-li chtíti vstoupiti s nimi v závazek spolku branného.

Neohroženost a bojechtivost Pražanův, jakž se z toho listu Benátčanům jevila, byla v skutku podivení hodna, neb proti tak mohútnému nepřátelskému sku toliko svá prsa nastavujíce, s čas obležení ani jednou svých měst bran nedali zavříti. Však i v měs měm opět a opět každý dům proble a všechny obyvatele, s ženami i ven z města vypovídali a vyhán kterých se jen možné zrády dom Tudyž mezi jinými také poslední N Prahu opustili a do ležení krále Sig utekli, porůstavivše ve městě do všechno zboží své, pokud ho již př sem na bezpečná místa nebyli uloži i měvše ještě před sedmi léty měs vládu v rukou svých, nyní již vš Prahy se navrátiti nesměli. Obce ské uvázaly se v domy všech těch, do toho času Prahu buď dobrovolně nuceně opustili, a nalézajíce v nich zásoby zboží, potrav a nápojův, živil bojovníky přespolní a jejich rodiny. však jistý počet Němcův porůstal; však od obce i obyvatelstva požíval koje, jsouce s přijímajícími pod obe jedno. Poznamenal pak starý letop že toho času v Praze bylo všecko h kromě soli jediné; ale jiného všeho bylo v hojnosti, a zvláště vína, ch a stříbra. U vojště královského a žáckém, jakýkoli jim téměř odevšad v všecko draho bylo, a zvláště chlé pivo.

Žižka ještě před obležením m seznal důležitost hory Vítkovy, rá na východní straně před Prahou str i aby Praze všecko spojení s ostatní mí přetrženo býti nemohlo, dal tam lati dva sruby dřevěné, totiž chýše z otesaných kmenův složené, jež kázal pati malým příkopem a obehnati zdí země a z kamení. Sám pak je bojovníky sadil a odtud všechno, co nepřátelé kon pozoroval.

Slavné vítězství na Vítkově čili Žižkově hoře.

1420 14. července.

Již dvanácte dní byla Praha hrozn nepřátelským vojskem obklíčena, a k mě malých šarvátek k opravdovému b nepřišlo, Pražané toliko se tvrdili v t něm potýkání se s mocí krále Sigmun Teprv dne 12. července, v pátek, ude Uhři na stanovisko Pražan před klá rem Kartouským v místech nynějš

Smichova před branou Újezdskou, a bylo to, jak se zdá, jen na přezvědy, jak silně město s té strany bude chráněno. Výsledek boje toho nic nerozhodl, a Uhři ustoupili zase. Druhého dne, sv. Markéty 13. července, přiblížil se zase zástup několika tisíc jezdcův ke bráně Poříčské, chtěje zkusiti, kterak se tuto Pražané k bránění míti budou. Jak mile to ve městě zvěděli, hned zvoněno jest na poplach na Staroměstské radnici, a bojechtivý lid nečekaje ani, aby se řádně sebral a pod rozkazy vůdcův postavil, jako hejno beze všeho pořádku proti hlasu svých hejtmanův ze bran se řítil a s nepřítelem na Špitalském poli, to jest před Poříčskou branou v místech nynějšího Karlína, boj svedl. Byl ovšem krvavě poražen a musel nazpět utíkati do města. Tu však hned řádné šiky bojovníkův Pražských z brány vytáhly, aby nový boj podstoupily, však nepřátelé nepostavivše se jim, opustili bojiště a přes Vltavu nazpět do svých stanův se odebrali.

Však teprv na neděli 14. července byl v radě krále Sigmunta všeobecný útok na město ustanoven. Měl pak ten útok v ten způsob býti zařízen: královští měli se totiž v počtu 16 tisíc mužův s hradu Pražského obořiti na vypálenou a prázdnou Malou stranu a zvláště na silně obsazený Saský dům u mostu; stejnou dobou měla Vyšehradská posádka na Nové město uderiti a jiné vojsko mělo polem Špitálským k městu přilehnouti. Míšňáci a Durynkové dostali zvláštní úlohu, aby Vítkovu horu stekli, a Žižkovu posádku odtuntud sehnali. Král Sigmunt sám postavil se s třemi houfy do zálohy, aby kdyby toliko ležení chrániti, ale i pomoc, kam potřebí, posílati mohl. Byla pak i děla proti městu postavena, nevíme toliko, v jakém pořádku. Odpoledne v čas nešporní již všechno vojsko pohotově na svých místech stálo očekávajíc rozkazův k útoku; a tu hned první a nejkrutější boj strhl se na hoře Vítkově. Míšňáci a Durynkové se svými a sedmi čili osmi tisíci přidanými koňmo horu zlezli s trubači a se hřmotem velikým, a hned jakoby pevnou věž na jedné vinici vystavěnou útokem vzali. Ve srubech od Žižky na hoře zřízených nebylo v tom okamžení více než asi 26 branných mužův Táborův, dvě ženy a jedna panna, všech řádných zbraní a střelných pušek dosti neměli. Nicméně bránili se kamením s velkou udatností, když nepřátelé zeď ze země a kamení zlezti chtěli, a jedna z dotčených žen, ačkoliv bezbranná, převyšujíc muže srdnatostí svou a nechtíc před zuřivými jezdci ustoupiti, pravila: „Nesluší se, aby věrný křesťan antikristu ustoupil;“ i tak srdnatě se bráníc, zabita jest a na tom místě ducha vypustila. V tom okamžení přichvátal Žižka s nevelikým počtem Táborův na horu, a hned sám v takovém nebezpečenství se octnul, že ho bratří jen stíží svými cepy z rukou nepřátelských vybili. Však v nejkrutější době, když již celé město takměř počalo zoufati o zachování hory, vyrojil se z bran jeho za kněžem v rukou svátost nesoucím a zvonečkem zvonícím zástup lučníkův, sudličníkův a cepníkův srdnatých, prodral se skrze nepřátely až k hoře, kdežto spojivše se s Žižkou do Němcův s takovým důrazem se dali, že tito vidouce svátost a slyšíce hlas zvonečka a křik veliký, náhle ve zmatek uvedeni jsou, a s takovou prudkostí utíkati počali, že druh druha chtěje předejíti, s hory dolů jej srážel, že jedni na druhé i s koňmi po srázu hory se káceli, krky zlámali, a Čechové sami přes pět set jich tu na místě pobili. I hnali se nepřátelé ve zmatku největším nazpět přes řeku, kde jich také ještě mnoho utonulo, a Pražané prý v té chvíli děla svá, totiž hadice a houfnice, od špitála sv. Pavla vytáhše, tak hustě na lid královský na Špitalském poli střílelí, až v něm prý ulice dělali, kdežto děla nepřátel proti městu nastrojená toho dne pro neumělost puškařův čili dělostřelcův k žádné potřebě neposloužila. V stejném čase také královské posádky se hradu a s Vyšehradu útoky na Saský dům a na Nové město učinili, jakž jim rozkázáno bylo; avšak ničehož nepořídivše, zase zpět se zatáhli.

Král Sigmunt nadívav se na žalostný konec boje tak dlouho a snažně připravovaného, vrátil se s knížaty do stanův svých mlče, ale plin hněvu, mrzutosti, žalu a bolesti. Pražané a Táboři však na bojišti i na Špitalském poli, seznavše vítězství své, na kolena poklekli a hlasitě píseň „Tě Boha chválíme“ zpívali, a zpívajíce tak velikými hlasy do města vešli, v němž se rozléhalo nevýslovné jásání.

Nazejtří 15. července v pondělí, když kněží po Praze ve slavném processí se svátostí v rukou chodili, a pobožnými zpěvy za obdržené vítězství Bohu díky skládali, zpívaly dítky při tom a ještě

dlouho potom po ulicích novou píseň od Táborského kněze Jana Čapka přes toc ovšem dosti neuměle složenou:

„Díky, Bohu zpěvajmy!
Jemu čest, chválu vzdávajmy
I s starými.
Neb Němce, Míšeňy,
Uhry, Švábv, také Rakušeny,
Poběhlé Čechy (Opakování)
Zarmútil, zastrašil i rozehnal
Ot dítek malých. (Druhé opakování.)
Onoho sem, onoho tam, k utěšení
Svých milých a stálých.
Milý otče! přijmi chválu
Ot Čechův věrných.
Chvalmeť Boha, a veselme se."

Žižka však hned toho samého dne, prohlédaje vždy k budoucím bojům, sebral po Praze žen, panen, i množství chasy, vedl je k srubům na hoře Vítkově, a dal jim kopati mnohé příkopy širší a hlubší, stavěti zdi a mnohé dřevěné hradby, k nimž potřebné dříví dílem z kostelův Pražských, jako jmenovitě stolice z kostela u sv. Michala na Starém městě, vzato bylo. Tomu vrchu Vítkovu a té rozmnožené nové tvrzi, čili jak tehdáž říkali, posádce, někteří Žižka, podle jména zakladatele, jiní Bojiště pro porážku tam Němcův, a ještě jiní Kalich jmeno dali, proto že tu poraženi jsou nepřátelé kalicha od těch, kteří pro něj bojovali, a kteří kalich červený neb bílý pro poznání svých na šatech, oděních a korouhvích nosili. Však potomstvo jméno Žižkov oblíbilo sobě; tvrz pak tato neporušená za celý čas válek husitských udržela se; po ní pak, i když všeliká stopa její byla zmizela, zůstalo jméno Žižkov hoře samé až po dnešní den.

Žižkova péče o rozmnožení posádky na Žižkově ukázala se býti zbytečnou, neboť ani král Sigmunt ani křižáci o ni se více nepokusili; král Sigmunt zajisté trpké zkušenosti nabyl, že sebe větší síla někdy nepostačuje přemoci národ živý a odhodlaný. Opustila ho dosavadní pýcha jeho, a již počal nakloňovati ucho své k řečem pánův českých, kteří dosud při něm stáli, a k míru a pokojnému smluvení se s Čechy raditi nepřestávali.

Jinak bylo s cizími křižáky. Ti se za to nemálo styděli, že od sprostého lidu českého mrzce poraženi byli, nepřičítajíce viny sobě a své vlastní nestatečnosti, ale jakési zrádě Čechův, kteří s nimi při královské straně byli, a o kterých smýšleli, že o nic lepší nejsou, než všickni ostatní Čechové, a že tajně s Husity drží. Čechové v královském ležení slyšíce takové obviňování sebe, tak byli rozjitřeni, že kdyby se sám král Sigmunt nebyl v to vložil, byli by se Čechové s Němci sami vespolek vraždíti počali.

Rokování o čtyry články Pražské.

1420 okolo 20. července.

Za času toho obležení Prahy shodli se všecky strany Husitův v Praze shromážděné, totiž Pražská, Táborská i Orebská, o společné sformulování čtyr článkův Pražských, kteréž byly šíře dolíčeny, z češtiny také do latiny a do němčiny přeloženy a ve jménu všech Čechův a Moravanův pod obojí králi a jeho vojsku do ležení poslány. Tyto články byly odtud jako veřejné vyznání národu, a slouží také později při každém jednání o smíru mezi stranami, při každém smlouvání mezi národem a vládou panovníkovou za základ a pravidlo.

Několik dní po bitvě na Žižkově dán byl Pražanům list od papežského legáta Ferdinanda a 24 pánův českých, kterým se jim jmenem královým slyšení prvé za tak dlouhý čas žádané slibovalo a zabízelo. Nyní však Pražané ještě málo chuti měli k smíření s králem, neili před bitvou, pravíce mezi sebou: „Jaký jest ta soudce, jaký pořádek práva, jenž strany prvé zabíjeti, a potom teprv slyšeti chce!" Ale pánové čeští strany Sigmuntovy tím méně od dalšího jednání odstrašiti se dali, čím více sami o pravdě čtyr oněch článkův přesvědčeni byli, a čím více poznávali, že možná jest, i těch článkův se držeti a při tom i králi věrnost zachovati. Slíbili prý Sigmuntovi, že jestli jim s Pražany umlouvati se dovolí, město mu dříve nežli měsíc mine, smlouvou a bez boje v poddanost uvedou. Potom smlouvali s Pražany o uzavření příměří, aby králi vojska cizincův se cti domů poslati, a zemi od dalších záhub uchrániti mohl. Pražané nechtěli se v žádné smlouvání dávati, omlouvajíce se, že to bez přivolení jiných měst s nimi v závazku stojících učiniti nemohou. Potom však si to rozmyslili, neboť mohli veřejným hádáním čtyrech článcích přece mnozí z nepřátelské strany pro ně býti získáni; proto žádali konečně o slyšení, avšak na

působ, aby jejich kněží a mistři tyto články celému vojsku královskému čtyřmi jazyky, českým, uherským, německým a latinským zjevně a veřejně vyložiti, aby jaké na námitky od doktorův a kněží druhé strany jim činěné odpovídati, a tím podezření kacířství na ně křivě uvalované se sebe svésti mohli. To se ani Sigmuntovi ani legátovi nezdálo, neboť se museli báti, že by Čechové k svému smýšlení o náboženství mnohé v královském vojště svésti, a tak k rozšíření nákazy české ještě v jiných zemích se přičiniti mohli. Král i legát žádal, aby kněží a mistři Pražští pod bezpečenstvím k nim na královský hrad přišli a tam své články knížatům, biskupům, praelatům a doktorům ve vojště královském přítomným předložili. To se zase Pražanům nelíbilo, i žádali za každého kněze a mistra svého nějakou knížecí osobu, která by jim za bezpečí života jejich do zástavy dána býti měla. Konečně po mnohém sem tam posílání zůstaly obě strany na tom, že se někde na Malé straně pod širým nebem ku společnému rozmlouvání sejdou, a aby co svědkové toho přišli s obou stran také někteří přední pánové stavu světského a vůdcové vojsk.

Toto památné veřejné hádaní stalo se skutečně okolo 20. července na vypálené, liduprázdné a spustošené Malé straně bezpochyby na samém rynku, kdež katolická a královská strana někde před kostelíčkem sv. Václava, Pražští theologové s pány a vůdci zas v dolejší části rynku se postavili. V čele katolických kněží a doktorův písma potom pánův českých a německých královy strany přišli Ludvík, patriarcha Aquilejský, a Šimon z Dubrovníka, biskup Trogirský v Dalmacii. Pražští kněží a mistři, konšelé a starší vojsk Pražských mezi nimi Jan Žižka, Hynek Krušina z Lichtenburka a jiní čekali již na ně na svém místě a přivítali je se vší poctou a přívětivostí. Tři veřejní notárové byli povoláni, a ti si museli kdesi sednouti, aby zapisovali, co jednáno bude. Hlavní řečníci jmenují se se strany katolické doktor Petr Pavel de Vergeriis, se strany druhé mistr Jan z Příbrami, jeden z nejmírnějších kněží husitských. Veškeré jednání konalo se vážně a slušně.

Husitští kněží přednesli napřed čtyry články Pražské a své důvody k nim; na to odpovídali doktorové Římské strany, vyjadřujíce to, pokud se s těmi články snášejí a pokud ne. Při prvním článku o svobodném kázaní slova Božího tvrdili, že jest potřeba vyšší dohlídky při tom, sice žeby kdokoli hlásati mohl všeliké myšlénky své, domnívaje se o nich, že jsou pravdivé. Při třetím článku o apoštolské chudobě kněží pravili, že světské majetnosti u kněží nemají se rušiti, jelikož by tím zatracován byl veliký počet svatých otcův, kteří bez úhony své svatosti světským zbožím vládli, a že by libovolné odjímání církevního zboží skrze laiky způsobilo mnohem více zlého nežli dobrého v křesťanstvě: neřády však, které při panování kněžském se vyskytují, ty že církev sama usiluje vymísiti z lůna svého, jakož i při sboru Kostnickém prý bylo vidíno. Ke čtvrtému článku o trestání hříchův pravili, že lehčejší hříchové někdy shovíváním trpěti se musejí, aby lze bylo, uvarovati se horších, a že nesluší aby bližní představoval se bližnímu svému vesměs za soudce i za trestatele. Po mnohých řečech seznaly obě strany, že co do těchto tří článkův snesly se v jistém smyslu vespolek, i byl ten výsledek okolostojícím českým pánům po česku ohlášen, načež mezi těmito na té i oné straně radostné a hlučné plesání zavznělo. Však co se týče článku druhého, totiž o přijímání pod obojí, ukázalo se, že obě strany se shodují i zas neshodují; neboť v tom zajisté že se snášejí, že přijímání toto samo v sobě není ani kacířské ani nepořádné, ano dle okolností může býti dobré i zlé; avšak že jest spor o to, zdali jest od Krista přikázané a ku spasení potřebné; jedni že to tvrdí, druzí že zapírají. Pražští uradili se tedy mezi sebou a s pány českými, že theologům Římské strany nabídnou hádaní k jinému dni o té poslední otázce, avšak s tím závazkem, že jestliže kterákoli strana dokáže straně druhé pravdu mínění svého neodolatelnými důvody z písem svatých, ta druhá strana povinna bude, přistoupiti ku pravdě bez odkladu a bez dalšího omlouvání. Avšak od katolické strany bylo k tomu za odpověď jim dáno, že co církev již jednou rozhodla a ustanovila, nesmí se opět uvoditi ve spor a v pochybnost, protože každému křesťanu slušť věřiti, co a jak církev učí, následovně že hádka taková byla by nejen neprospěšná, ale i neslušná. Tato odpověď však popudila Pražské mistry nemálo, i pravili, že se diví této zpozdilosti Římské strany,

když chce více věřiti církvi omylné nežli Kristu neomylnému a rozumu nade všecky sbory církevní i nade všecky doktory na světě osvícenějšímu a důkladnějšímu.

Tak se toto rokování bez výsledku skončilo, a obě strany s nepořízenou se rozešly. Objevila se již v tomto prvním krátkém rozmlouvání hlavní příčina sporu, kterýž křesťanskou církev podnes ještě rozdvojuje, otázka totiž, máli víra křesťanská zakládati se hlavně na svrchovanosti církve, čili na rozumu od svatého písma vedeném a vázaném.

Naděje českých pánův o pokojném smíření se stran ve vlasti utrpěla neprospěchem toho rokování velkou ránu: nicméně většina jich umínila si, nevytrhovati se z věrnosti ku králi Sigmuntovi, jakkoliv jejich přesvědčení více k Husitům nežli k Římu se klonilo.

Ukrutnosti a svízele Křižákův. Korunovace krále Sigmunta. Konec obležení.

1420 15. — 30. července.

Od své porážky na Žižkově přestali němečtí křižáci přes řeku na Pražany: „Hus! hus! Kacer, kacer!" pokřikovati, a hleděli raději, jakby pod nejlepší záminkou zase z Čech pryč se mohli dostati. Zatím však rozbíhali se po okolí Pražském, vpadali do vesnic a vybíjeli tvrze, kde branných mužův doma nebylo, a jali se vymstívati se a ukrutenství své provozovati nad vesničany českými, pálíce a pleníce, a bez milosrdenství staré i mladé, muže, ženy i děti a kohokoliv z Čechův lapiti mohli, zabíjíce a do plamenův hořících chalup metajíce. Když nenáviděný kacířský národ v poctivém boji přemoci nemohli, mínili aspoň tímto zákeřnickým spůsobem o jeho záhubu se přičiniti, a tím ač jen částečně slibu svému, pro kterýž kříž na sebe vzali, dostáti.

Jak mile se Pražský lid o nezdaru onoho rokování na Malé straně dověděl, vyrazila v něm žádost pomsty nad ukrutnými Němci a nepřátely slova Božího, jak je jmenovali, nyní tím prudčeji, i obořili se dne 22. července jak Pražané tak Táborů na radní dům Staroměstský, kdež bylo 16 zajatých Němcův ve vazbě. Konšelé museli jim je vydati, a oni vyvedše je z města ven, na Špitálském poli před očima vojska křižáckého všecky je spálili.

Ani král Sigmunt ani křižáci k novému útoku na Prahu chuti již neměli, a křižákům v ležení mimo to čím dál tím hůř se vedlo. Dne 19. července povstal oheň v dolejším jejich ležení mezi Bubny a Holešovici, a ztrávil plátěné stany a množství věcí prudkým plamenem; pak počalo červencové slunce silně hřáti, v ležení se zmáhaly nečistoty veliké, a z těch se rozplodnilo nesnesitelné množství hmyzův, žížal, ještěrek a žab, a ke všemu tomu nepohodlí rostla drahota všech věcí, nebylo ni potrav pro člověka ni píce pro koně, kdežto Pražané dobře zásobeni jsouce, žádné nouze neměli. Pravili pak Čechové, že Bůh sám navštěvuje nepřátely jejich svými metlami, a křižáci nemohouce déle vydržeti již se chtěli valem k odchodu chystati. Král Sigmunt musel se pak velmi namáhati, a jich prositi, aby aspoň několik dní ještě zůstali, až by mu možná bylo, ubezpečiti poněkud pořádek a pokoj v zemi novými řády a opatřením všeho, čeho zapotřebí bude.

Král Sigmunt nemoha Prahy dobyti sotva tušil, že toto nezdaření jeho úmyslu jest počátkem vyvrácení vší moci a vlády jeho v Čechách po drahně let. Především mínil, že když se hned na České království korunovati dá, jemu ho pak právem nikdo nevezme. Korunovace tyť ovšem obřad důležitý, a dával korunovanému nepopíratelných práv; kromě českých pánův, kteří u věrnosti k němu setrvali, však všickni ostatní stavové, zvláště pak Pražané, platnosti té korunovaci odpírali, nazývajíce ji nepořádnou, jalovou a planou. K žádosti Sigmuntově však odbyla se přece dne 28. července v neděli, ještě pokud cizí vojska před Prahou ležela.

Pražský arcibiskup Konrad postavil mu korunu sv. Václava ve hlavním chrámě u sv. Víta na hradě Pražském na hlavu, u přítomnosti všech cizích knížat a praelatův, a však nikoliv všech pánův českých, kteří z práva přítomni býti měli. Chyběli také poslové stavu městského zvláště z Prahy, matky všech měst země České. Pánové čeští, kteří tu při tom byli, přísahali korunovanému králi věrnost a poslušenství, on pak dle starého řádu mečem sv. Václava mnohé z nich na Svatováclavské rytíře pasoval, jež po tom Čechové jalovými a planými rytíři zvali. Nebylo prý nikdy smutnější korunovace na království České, jako tehdáž kráte.

Jak mile Sigmunt korunován b

považován jest za dokonalého pána a dědice celého království, dosáhl práva vydávati platné listiny a vstupovati v závazky ve jménu České koruny. Na to okamžení čekali všickni pánové a rytíři, kteří mu dosud ve válce proti Husitům byli pomáhali, a nyní osypali ho svými žádostmi, aby dosáhli od něho za svou pomoc odměny. An totiž žádný sněm český k této válce nesvolil, nepovažovala se za zemskou věc, nýbrž toliko za věc pouze královskou, jako zahraničné války, ve kterýchžto král pánům a rytířům, kteří mu dobrovolně v nich bojovati pomáhají, povinen jest, žold platiti a škody a náklady jejich jim vynahraditi. Sigmunt sebral již dříve všecky hojně zásobené pokladnice, jež bratr jeho, nebožtík král Václav, na svých hradech pozůstavil, a počal již před korunovací svou jimi vypláceti vlastní vojsko své, kteréž jak v české tak uherské koruně byl najal; když se mu pak nedostávalo, počal lámati zlaté i stříbrné rakve svatých zemských patronův, potom všecko zlato, stříbro a drahé kamení, jimiž oltáře, obrazy a relikviáře v kostelích ozdobeny byly, slibuje, že až bůh zase štěstí popřeje, všecko mnohem skvostněji vynahradí, což však se nikdy nestalo. Nejvíce oloupen jest tím způsobem hlavní chrám u sv. Víta, chrám sv. Jiří na hradě Pražském a Karlšteinské kaple. Čechové nejvíce litovali přeskvostného hrobu sv. Václava, kterýž byl klénot nad všecky klénoty v Evropě nejdražší a umělecké arcidílo. Drahé kameny a gemmy čili uměle z drahých kamenů řezané obrazy rozzastavoval a rozšantročil Sigmunt německým Židům, a z naloupeného zlata dal nadělati uherských zlatých, tak že posud mezi starými dukáty nejčastěji jeho uherské přicházejí. Zdali také cizí knížata a vojsko náhrady od Sigmunta žádali, není známo, avšak Sigmunt, znaje českých pánův náchylnost k husitskému učení, propůjčoval se jim neobyčejnou štědrostí, jen aby je tím lépe sobě k věrnosti zavázal. Němečtí křižáci nesli takové jeho laskavé chování k českým pánům velmi trpce, i nedavše se déle držeti, dne 30. července od obležení Prahy upustili, všecky své stany v ležení spálili, a odtrhše od Prahy láli králi Sigmuntovi hlasitě a hanebně prý co ošemetnému příteli kacířův. Že pak na svém pochodu z Čech do svých vlastí ještě více na bezbranném lidu venkovském se vystřívali, dá se snadno pomysliti.

Kterak Sigmunt královské a církevní statky rozzastavovati počal.

1420 28. července. — 22. srpna.

Když král Sigmunt po své korunovaci ni zlata ni jiných pokladů více neměl, jimiž by mohl nárokům na žold a záškodné české šlechty vyhověti, tu hned téhož samého dne 28. července, když mu koruna na hlavě také královských práv zapůjčila, učinil první zápis na královský statek; zapsal totiž hrad Lomnici blíž Třeboně i s příslušenstvím panu Janovi z Hradce v 1450 kopách grošův Pražských netoliko za žold zadržalý, ale i za hotové peníze, jež si byl od něho vypůjčil. To byl počátek zastavování královských práv, důchodův a statků v Čechách; neboť všickni, kteří od Sigmunta čeho požadovati měli, nemohouce hotových peněz dostati, hleděli aspoň zápisu na královské zboží od krále dosáhnouti, jímžby své požadování zabezpečili. Od toho dne pak vydal král Sigmunt do nějakého času znamenitý počet takových zápisův, až se konečně královského zboží více nedostávalo.

Nezdaření veliké a nákladné výpravy proti Čechům zbouřeným naplnilo krále Sigmunta i celý dvůr jeho smutkem náramným, neméně i celou katolickou stranu zvláště pak duchovenstvo v Čechách. Proto Sigmunt, nežli se od Prahy vzdálil, ještě taková opatření učinil, která zřejmě k tomu ukazovala, kterak to cítil, že jeho moc královská v zemi nepostačuje, aby pořádek a bezpečnost zachovati mohl, že starý řád zemský jest vyvrácen, a že nová ještě neznámá moc a vláda dostává vrch nad celým národem.

Napřed péčoval Sigmunt o to, aby jeho posádky na Pražském hradě a na Vyšehradě posilněny a vším potřebným opatřeny byly; potom vypravil císařskou korunu a jiné klénoty a svátosti říše Německé pod bezpečnou stráží do Uher na Vyšehrad nad Dunajem; českou korunu s ostatními zemskými klénoty a částku relikvií kostela sv. Víta, dal dne 31. července na Karlštein zavezti. Větší počet kanovníkův kostela Pražského opustili sídlo své, a vzavše jiné relikvie s sebou vytáhli pod bezpečnou stráží českého pána, Hynka Hlaváče z Dubé na Lipém, do Žitavska na hrad Ovín čili Mojvín, kde v klášteře Cölestinův od císaře Karla založeném útočiště nalezli; ještě jiné podobné poklady zaveze-

ny jsou do Plzně, do Horšova Týna a do Krumlova. Konečně i zemské desky z hradu Pražského vzaty a na Křivoklátě uloženy byly.

Král Sigmunt sám s královnami a celým dvorem svým, s mnohými knížaty, hrabaty, praeláty, pány a rytíři opustil potom dne 2. srpna okolí Pražské, táhna přes Kolín do Kutné Hory, kdež až do 22. srpna pobyl; potom byl od 26. do 31. srpna v Čáslavi, a od 3. do 16. září zase v Kutné Hoře. Listiny od něho v té době vydané svědčí dílem o zástavách všelikého zboží a důchodův královských za služby válečné a za veliké škody a útraty od pánův a šlechticův králi počítané. Však nežli měsíc srpen došel, neměl Sigmunt více, co by z královského zboží ještě zastavovati mohl, a tu jal se zastavovati také zboží kostelní a klášterské, kteréž za část královské komory považováno bylo. První zápis toho způsobu stal se, pokud známo, dne 22. srpna v Kutné Hoře, kterým král všecky statky, města, městečka a vsi kláštera Nepomuckého se vším příslušenstvím zastavil bratřím Bohuslavovi a Hynkovi Krušinovi ze Švamberka i dědicům jejich v 5200 kopách grošův Pražských, avšak s tou výminkou, aby povinni byli, chovati osm mnichův řádu Cisterciánského v řečeném klášteře od Táborův pohřichu nedávno zkaženém. Takové zápisy kostelního zboží potom čím dál tím více se množily, tak že za několik let téměř všechno církevní zboží v Čechách skutkem i právním zápisem v rukou české šlechty se nacházelo.

Co se po odtažení nepřátel v Praze a jejím okolí dálo.

1420 30. července — 22. srpna.

Ještě za obležení učiněn jest 26. července v Praze nález obecní, že statkové všech odběhlých tehdáž měšťanův Němcův mají připadnouti obci, aby se jimi bojovníci na místě žoldu poděliti mohli. Sotva tedy křižáci a král Sigmunt se svými žoldnéři od Prahy odtáhli, tu již rozbíhali se Pražané a Táboři po okolních tvrzích a dvorcích, kteréž druhdy těm odběhlým měšťanům náležely, a zmocnivše se jich, přihnali z nich množství dobytka a špýře do města, aby živností těch do zásoby měli, kdyby Sigmunt Prahu po druhé oblehnouti chtěl.

Tehdáž Žižka s Tábory dobyl tvrze Dolních Břežan, a vypálena jest tvrz v Krči. Žatečtí do Prahy vzkázali o pomoc proti posádce hradu Bezděkova půl hodiny od Žatce vzdáleného, kteráž městu jejich veliké škody činila. Pražané tam dosti veliký zástup svých lidí vypravili, kteří Bezděkova na překot útokem dobyli a zas do Prahy se navrátili. Ostatně počaly se věci v Praze horšiti. Královské posádky na hradě a na Vyšehradě město svíraly, a počalo se nedostávati i peněz i potřebné svornosti. Pokud společné nebezpečenství z blízka hrozilo, všecky strany dohromady držely; co vítězové rozpadaly se pak, a každá strana šla svou vlastní cestou. Ještě vždy byli v Praze Táboři, a ti nyní zase svým způsobem počínali sobě, nemajíce nic pilnějšího před sebou, než nádheru a rozmařilost Pražanův tupiti a kaziti, a všecko, co podle jejich mínění od Antikrista pocházelo neb příležitost k modloslužebnosti dávalo, stíhati, bořiti a zhlazovati.

Dne 5. srpna podali Táboři Pražanům 12 článkův, bezpochyby od jejich kněží sepsaných, aby je přijali. Žádáno v nich předně, aby se zápisy čil smlouvy mezi Pražany a Tábory učiněné zachovávaly, aby se třetí a čtvrtý článek Pražský, týkající se apoštolské chudoby kněžstva a trestání hříchův ještě přísněji, a to v smyslu Táborském zachovávaly, jmenovitě co do sedání v krčmách, co do nádhery v šatstvu a podvodných obchodů; neboť nošení zlatých, stříbrných a jiných ozdob, drahých látek bylo hříchem v očích Táborův. Mimo to žádalo se, aby zrušena byla všecka práva pohanská prý a německá, a aby všecky obce jedině právem a zákonem božím se řídily, aby zbytečné klášterové a chrámové, též obrazy a bohaté ornáty byli kaženi, a podobných věcí více.

Novoměstští kloníce se hlavně původem kněze Jana Želivského více ku straně Táborské a výstřední, byli hned hotovi, tyto články přijmouti; ne tak Staroměstští, kteří ještě radu mezi sebou hrali, a teprv když jim mistr Petr Payne o nich poučení dal, svolili k nim jen v obmezeném smyslu a s výminkami. Tento Petr Payne byl rozený Angličan, druhdy horlivý přívrženec Viklefův na universitě Oxfordské, kterýž proto z vlasti své, ač mimo vůli krále Anglického, byv vypuzen, do Prahy přišel a 13. února 1417 mezi mistry na universitě Pražské přijat

jeho vlasti nazývali ho Čechové Petr Engliš, a on přidav se ku straně Táborské, byl po celou usitskou jedním z nejpřednějších v strany této.

ři pak nečekajíce ani na přijetí svých od Pražan, počali se hned prakticky provozovati, shlukše starožitnému proboštství křížovní- bu Božího u sv. Petra a Pavla raze, při čemž netoliko proboš- i památný chrám popelem lehly páleniště obráceny jsou. Dne 7. vhlídli si zase klášter Domini- u sv. Klimenta konec mostu m městě, v jehož velkém refektá- íkráte sněmováno bývalo, a zka- hna jeho stavení i s kostelem. liko při klášteře stojící, kameni- ací v gotickém způsobu mistrně , tak že si z ní kameníci Pražští vzory brávali, zachovala se sice, ásledkem pobření okolních klá- stavení r. 1466 sama také spadla. počátku války byl klášter panen ikanek u sv. Vavřince a ve Starém městě Pražském jako n jeptišek z jiných klášterův h vyplašených a zahnaných. Když ěk z Wartenberka 17. dubna toho hradu Pražského všecky osoby rálovské oddané sehnal, byly me- také Benediktinky od sv. Jiří ší Bořkou z Wartenberka, páně Čeňkovou, která se svými také u sv. Anny útočiště nalezla, ento klášter právě nyní prý 350 ic choval, které ovšem velkou ely. Byla pak mezi domácími jep- prý také vlastní teta Žižkova. Táboři se Žižkou i na ten klá- řiti chtěli, tu prý teta svými slza- pohnula, že prý řekl: „Pro tebe. pouštím vám a klášteru vašemu," ten klášter ve svou ochranu, lid ud odvedl. Tím ušel ten klášter s kterým se všecky ostatní du- istavy potkaly, ač pro zabavení jako ony u velkou bídu upadl. e Táboři také na Minoritský u sv. Jakuba na Starém městě avšak tu se staroměstští řezníci ni sekerami postavili na obranu , a od záhuby ho zachránili. Ko- panenský klášter u sv. Ducha ém městě také zachován jest tím, konšelé postoupili německým ům, jichž byl nějaký počet v Pra- ze, aby v něm služby Boží ve svém jazyce odbývati mohli.

Kněz Václav Koranda, jeden z nejzuřivějších přívrženců strany Táborské, který Pražským mistrům a kněžím již mnohou mrzutost a zlobu byl způsobil, sebral v den sv. Vavřince, 10. srpna, houf sprostých Táborův a lůzy Pražské, a vypravil se s nimi proti klášteru Zbraslavskému. Byl pak klášter Cisterciánův Zbraslavských dle starých svědectví mezi všemi kláštery českými nejvýtečnější a co pohřební místo královské, kde oba Václavové II. a III., královna Alžběta, Poslední Přemyslovna, a nyní také král Václav IV. odpočívali, nejpřednější, jehož výstavnost a skvostná úprava za pravý div vyhlašovány byly. Velký Marianský chrám, v jehož kněžském kůru královská hrobka se nacházela, byl do kříže stavěn, a 45 gotických pilířů oddělovalo hlavní loď od tří lodí pobočních; ochoz okolo vysokého kůru byl do čtverhranu založen a ještě deset kaplí do něho se otvíralo. Kromě toho chrámu byly tu ještě jiné kostely v ohradě klášterní, z nichž dva, sv. Jakuba a sv. Jana Křt., ač přestavěné, podnes stojí. V klášteře samém byla kromě prostranné ložnice čili společné lehací síně a ostatních komnat mnichův skvostně vystavěných, křížová chodba čili ambit, který obklíčoval nemalou zahradu. Na zdech této křížové chodby byl na velikých kamenných deskách starý i nový zákon od počátku knihy Genesis až k apokalypsi sv. Jana velikými písmeny vypsán, kterážto písmena čím výše tím větší byla, tak že se shůry až dolů od každého snadno čísti mohla. Když se Korandův houf přímo ke Zbraslavi hnal, nemohli mnichové býti v pochybnosti o tom, co to znamená, a opat Jan II. s částkou bratří svých zachránil se útěkem. Když pak kláštera nikdo nebránil, vešli Táboři a Pražané do něho, pobili, kdo jim živ do rukou upadl, a majíce všechnu nádheru v umění a skvostech za dílo Antikristovo, vrhli se na všecko, co tu bylo, vytloukli pivnice a špižírny, roztřískali všecky umělecké ozdoby a skvostné památky, ano i královské hroby zhanobili; vyzdvihše pákami těžké kameny vedrali se do nich, cokoli cenu do sebe mělo zloupili a kosti rozházeli. Tělo krále Václava IV., ještě nezetlelé obravše položili na oltář, rouhavou rukou korunu ze sena mu udělali a pivem je napájeli, pravíce: „Však když

živ byl, rád jsi s námi příjel." Konečně všecko vydrancovavše zapálili nádherný klášter a rudé plameny svítily jim hrozně na cestu, když se k večeru podnapilí s výskáním do Prahy vraceli. Někteří z nich chtěli ještě v opovážlivosti své na Vyšehrad udeřiti, avšak posádka jeho jsouc bedlivá, porazila a rozplašila je krvavě. Tak proveden jest pych jeden ukrutný, bohatá Zbraslav, slavná památka králův Českých, proměněna jedním dnem v prázdné, ohořelé, děsivé zbořeniště.

Tuto znamenati sluší, že královské kosti ve Zbraslavi neuhořely, a že tělo Václava IV. uchránil jakýsi M ú c h a, rybář a poddaný kláštera Zbraslavského, od něhož prý král Václav za živa často malé rybičky, jež rád jedl, kupovával, a pochoval je tajně pod nějakým křídličným neb opukovým kamenem, že nikdo o tom nevěděl, kdež do tří let leželo. Potom prý čeští pánové, vyptavše se o tělu tomto, dali tomu rybáři dvacet zlatých čili dukátův, i přenešeno jest tělo krále Václava na Vyšehrad, potom s velikou poctivostí řemesel a slavnou processí na hrad k sv. Vítu spravodeno a poctivě pochováno, kdež podnes v královské kryptě vedle kostí císaře Karla odpočívá. Kosti pak králův Václava II. a III., potom královny Alžběty byly po vypálení kláštera bezpochyby též od lidí klášterských sebrány a poctivě zas pochovány, jakož se až podnes tři lebky a jiné zbytky jejich v sakristii Zbraslavského kostela sv. Jakuba chovají.

Chování se Táborův bylo Pražanům odporné a již velmi obtížné, i byli by se jich velmi rádi zbavili, kdyby se nemuseli obávati, že král Sigmunt nepřestane, na novo k městu hnáti útokem. Konšelé odporovali jak mohli divokým a ztřeštěným žádostem a choutkám táborským, avšak tím je proti sobě tak popudili, že se tito hned chtěli zdvihnouti a Prahu opustiti. Strana však s Tábory držící způsobila, že v neděli, 18. srpna, kněží na kazatelnách na odpoledne téhož dne velkou obec svolávali, aby se prý něco pilného vyjednalo. Sešla se obec před staroměstskou radnicí, a kněz J a n Ž e l i v s k ý, kazatel u P. Marie Sněžné, sám ssadil staré konšely a spolu s obcí nové konšely vyvoliv, pečeť Starého města jim odevzdal. Tito noví konšelé Táborům sice milí byli, avšak Táboři proto přece z příčiny, že mistři Pražští články jejich schvalovati nechtí, již po čtyrech dnech, 22. srpna, se Ž i ž k o u Prahu opustili, a do poledních Čech se obrátili.

Zde 24. srpna některá část Táborův horu B l á n í k obsadila, že pak brzy odtud vypuzeni byli, nemělo to dalšího následku. L o u ň o v i c k ý p a n e n s k ý k l á š t e r tu pod horou ležící byl již dříve, hned po dobytí kláštera Milevského, 23. dubna, od Táborův přepaden a zkažen.

Kterak Čechové Vladislava Jagajla za krále žádali.

1420 v srpnu a září.

Král Sigmunt objížděje plin nepokoje města královská okolo Prahy a o rozmnožení své zbrojné moci se staraje, psal listy nejen k papeži ale ke všem knížatům a králům křesťanským, prose jich a napomínaje, aby mu pomocni byli proti kacířům, kteří mu království České vzíti chtějí, a kterým on sám silou svou odolati nestačí; sobě věrným pánům a městům českým zas přikazoval, aby Pražanům psali a je napomínali, aby přijmouce slyšení pokojné a bezpečné uzavřeli dotud s králem příměří. Pražané však nechtěli tenkráte ani slyšení ani příměří, dověděvše se zajisté prý od lidí hodnověrných, kterak prý papežský legat Sigmuntovi radil, aby se nasliboval do vůle Pražanům, ale ničeho nesplnil, jelikož kacířům víru držeti povinen prý není, tak že, kdyby s nimi až do příštího středopostí (t. j. čtvrtek mezi nedělí Oculi a Laetare, prostřed velikého postu) příměří měl, může prý zatím vojska sbírati, pak na ně doraziti a je vyhladiti.

Avšak Pražanům a všem mírným Husitům nezdálo se, aby měli dokonce bez krále zůstati. Již na konci dubna toho roku 1420 šlo tajné poselství ku králi Polskému s otázkou zdali by nechtěl býti také králem Českým? V nastalých potom proměnách byla ta věc poněkud zanedbána, nyní však po odtržení Sigmuntově od Prahy mnozí cítili, že přece zapotřebí jest, aby byla v zemi nová moc nejvyšší pro potřebnou jednotu. Protož Pražané mírné strany a s nimi všichni kališníci počali nyní opravdově o to usilovati, aby se V l a d i s l a v J a g a j l o, král Polský, v království České uvázal. Táboři však, a mezi nimi nejrozhodněji M i k u l á š z H u s i, byli by ovšem nejraději bez krále zůstali; jen Ž i ž k a sám buď ze staré lásky své k Polákům, buď že sobě opravdu

řál, aby přišel panovník a zas pořádek
lo země, s Pražany a ostatními kališníky
ouhlasil. I snesli se Pražané s některými
ány a obcemi o tom, že budou vyjednáti s králem Polským o uvedení jeho do země. V běhu měsíce srpna vypravení jsou tudyž poslové do Polska, kteřížto zastavše krále Vladislava Jagajlu v městě Volboři na půlnoc od Krakova a byvše od něho přijati, jemu jménem celé obce království Českého nejvyšší moc a vládu v zemi pod tou jedinou výminkou podávali, aby čtyry články Pražské i sám přijal, i proti všem nepřátelům hájiti se zavázal. Král Vladislav jsa ještě silně proti králi Sigmuntovi rozhořčen pro jeho rozsudek mezi ním a Německým řádem v Prusích ve Vratislavi vynešený, rád byl tomu poselství, jelikož mu podávalo vítanou příležitost ku pomstě; avšak přece ostýchal se s Čechy zřejmě proti všeobecné církvi se spojiti, poněvadž co pokřestěný někdy pohan mnohým ještě ve křesťanstvu podezřelým byl. Potázav se tedy se svými radami, umínil si, nepřijmouti sice české koruny, ale dáti poslům odpověď takovou, která by jim neodjímala všecku naději. Pravil tudyž k poslům, že protivenství Čechům od Sigmunta činěná tak cítí a považuje, jako by se jemu samému byla stala, než co do podávané jemu koruny, jakožto věci nad míru veliké a vážné, že se nemůže na ničem ustanoviti, pokud se svým bratrancem Vitoldem, velikým knížetem Litevským, se neuradí, k němuž že hned o to chce vypraviti rady své. To se také stalo; avšak když i ti královští radové od Vitolda se vrátili, a král Vladislav české posly v Něpolomicích níže Krakova nad Vislou před sebe pustil, dal jim odpověď více odmítavou nežli slibnou, ale vždy ještě obojetnou. Proto ta věc tím poselstvím se neskončila, a jak ještě vypravovati budeme, po léta se táhla.

Kterak Žižka dobyl Vodňan, Prachatic a jiných měst a hradův v Bechyňsku a Pracheňsku.

1420 září — říjen.

Jak výše položeno, opustili Žižka i Táboři Prahu dne 22. srpna, a obrátili se do poledních Čech, majíce hlavně v úmyslu, pomstiti se na mladém pánu Oldřichovi z Rosenberka za to, že zrádně od kalicha odpadl, Tábora dobýval, a nyní co nejukrutnější nepřítel všech Husitův se choval. Zastaviv se především v Táboře, odebral se Žižka nejprv do Písku, města jemu vždy příchylného. Na celou okolní krajinu, v které dosud moc Rosenberská panovala, padla z toho veliká hrůza, ano i posádky Rosenberské po některých městech tuto rozsázené na pouhou zprávu o tom, že se Žižka blíží, svá stanoviště zrádně a bojácně opouštěly, pozůstavujíce obyvatelům samým péči o to, jak by se ubránili Táborům. Tak se i ve Vodňanech stalo. Toto královské město bylo sice mezi prvními, které k husitství přilnuly a katolické duchovenstvo pronásledovaly. Pan Oldřich z Rosenberka po svém odpadnutí dobyl toho města, ano v samém sousedství jeho statkův leželo, a chtě jeho potrestati, bezpochyby z poručení krále Sigmunta, dal hradby okolo města pobořiti, kterýchž měšťané bez jeho dovolení více neměli stavěti, až se zapsali, že ho žádným příkořím a protimyslností nebudou více hněvati, sice jinak že v jeho poddanost upadnou. Vodňanští dostali Rosenberskou posádku, a konšelé chtíce se zachovati činili všeliká příkoří horlivějším Husitům ve městě. Také kněží od podávání pod obojí upustili. Tu najednou strašná zpráva přichází, že Žižka leží polem u Písku, že má sice málo lidu s sebou, ale že sedláky z okolí k sobě shání, a že chce po tmě o půl noci k Vodňanům přilehnouti. Rosenberští žoldnéři město opustili a obyvatelé hrozili se pomsty Táborův, která je také neminula. Žižka přitáhl, města bez všeliké nesnáze dobyl a nemálo obyvatelův povraždil, i též kněží několik, kteří dříve pod obojí rozdávavše, potom se zas v poslušenství římské církve vrátili. Ti se potkali s nejukrutnějším osudem; byli do vápenice uvrženi a za živa upáleni. Od té chvíle zůstaly Vodňany městem táborským.

Z Vodňan obrátil se Žižka k Prachaticům, městu tehdáž ochrannému probošta Vyšehradského. Horlivější nepřátelé kalicha dřív než Žižka přitáhl, z města na útěk se dali, a Žižka proto města toho lehkou prací dobyl, pobořiv toliko část hradeb a spáliv několik domů uteklých odpůrcův. Měšťané se jemu poddali, slibujíce přijmouti čtyry články Pražské.

Z Prachatic pustil se nyní Žižka na rozsáhlé Rosenberské statky, neboť pan Oldřich z Rosenberka byl se zradou měšťanův zmocnil města Kamen-

ce nad Lípou, kteráž panu Prokopovi z Ústí, Táborskému bratru, náležela. Na hradě se Táborská posádka udržela, a pan Oldřich nemoha ji z něho sehnati, město zapálil a odtáhl. Nyní pozval pan Oldřich Vavák mladší z Hradce Žižku ku společnému tažení proti městu a hradu Lomnici nedaleko Třeboně: poleževše oba tři dni před tím místem zmocnili se ho smlouvou, a Žižka ustanoviv pana Jana z Dubé příjmím Roháče, kterýž celý ku straně Táborské byl přilnul, za hejtmana na Lomnici, obrátil se potom proti panu Lipoltovi Krajíři z Krajku, královskému hejtmanu v Budějovicích a velikému nepříteli Husitův. Jemu náležely hrad a město Nová Bystřice na rakouských hranicích a hrad Landštein. Žižka přilnuv k Bystřici po nedlouhém dobývání město i hrad vzal útokem, okrvaviv německou posádku velmi šeredně, a nemysle toto místo lidem svým obsaditi, dal je pobořiti a spáliti. Odtud obrátil se k Svinům Trhovým, ležícím nedaleko jeho rodiště Trocnova, a tu také dobyl v krátce městečka i hradu.

Po nějakém čase zjevil se Žižka zase v Prachenště obléhaje město a tvrz Bor Veliký čili Panský. Ležel tu až se mu poddali, načež hned tu tvrz i s městem a panenským klášterem řádu Johanitského spálil, tak že od té doby pouhá ves tu pozůstává. Zatím se sem dne 12. října 1420 proti němu se mnoha stran velké vojsko přihrnulo, zejmena pan Oldřich z Rosenberka s velikým množstvím lidu, s ním pan Lipolt Krajíř s mnohými Němci, s druhé strany pan Bohuslav ze Švamberka a Jindřich Rous z Plavna na Kynžvartě též s Němci mnohými a s lidem z Plzeňska. Žižka hned ze spáleného města vytáhl a na vršku u kostelíčka svůj lid a vozy sešikoval, tak že, ač ho nepřátelé vůkol osuli, ničeho jemu udělati nemohli, jsouce od něho zbiti a zraněni, a s velkou škodou a hanbou pryč ujeti museli. Žižka sám na bojišti zůstav, táhl potom dále kam chtěl a kam jemu libo bylo.

Obležení Vyšehradu.

1420 15. září do 31. října.

Pražané věděli, že chtějí-li napotom bezpečni býti v městě svém, posádky královské s obou hradův svých sehnati musejí; i proto o své ujmě a toliko s vlastní brannou mocí jali se opět důrazněji Vyšehrad obléhati. I učiněn jest počátek toho obležení v neděli dne 15. září tím, že oblehatelé položili se s boudami a stany svými okolo kostela sv. Pankráce tak, že nedali odnikud více potrav na hrad dovážeti, zůstavujíce toliko svobodnou cestu do samé Prahy vedoucí. Brzo udělali příkopy a náspy od sv. Pankráce s jedné strany až dolů k řece Vltavě, s druhé strany dolů k potoku Botiči, a ohradili se v nich tak, že tam bezpečně i spáti mohli. Pak se počalo stříleti z Vyšehradu do města, z města na Vyšehrad: Pražané postavili dva veliké praky za kůrem kostelíčka Panny Marie u vypuzených Servitův v Slupech: avšak na Vyšehradě byl výborný dělostřelec čili jak tehdáž říkali puškař; ten Pražanům z děl u okrouhlé kaple sv. Markéty postavených ty praky rozstřílel. Pražané pak postavili veliké dělo do téhož kostelíčka v Slupech, a prolomivše zeď kostela na Vyšehrad z něho střílel, činíce tím Vyšehradským mnohé škody. Když pak obležení takto zařízeno bylo, rozeslali Pražané listy k panu Hynkovi Krušinovi z Lichtenburka, k panu Viktorinovi Bočkovi z Poděbrad a k Táborům, aby jim v tom obléhání Vyšehradu pomáhali. I přišli bez meškání řečení pánové, a s nimi ještě jejich bratří, též pan Hynek z Waldšteina na Koldšteině, p. Prokop z Ústí, a rytíř Diviš z Miletínka s obcí Orebskou. Pan Hynek Krušina z Lichtenburka přivedl po sv. Václavě 7000 branných lidí s sebou, i vyvolen jest opět za vrchního vůdce nad celou mocí proti Vyšehradu postavenou. Položil se s panem z Poděbrad a se svým lidem v údolí viničném (Nuselském), kdež se vstupovalo ze Psar, vesničky někdy pod Vyšehradem k sv. Pankráci. Potom přišel také některý počet lidu Lounského a Žateckého s panem Záviší Bradatým, který se položil na stráni od Karlova dolů k potoku Botiči.

Tak byl celý Vyšehrad obkličen a nikudy nemohlo se nahoru špíže a jiných potřeb dodati. Na hradě byl vrchním hejtmanem pan Jan Všembera z Bu[illegible]kovic na Brandýse nad Orlicí. Když lidu svému, výpady ze hradu činiti, jak jednou v neděli Vyšehradští stekše, stráž Pražanův na Botiči porazili a

vě stě lidu jim pobili. Avšak pan Všemera vida že nedostatečný jest, nepřátely pole sehnati, častými poselstvími na krále Sigmunta doléhal, aby mu pomožeo a zvláště aby špíže dodáno bylo, ana násoba její na hradě nestačí. Král Sigmunt byl sice štědrý v slibech svých, ale jak obyčejně ve skutcích, zpozdilý. Jezdě ustavičně z města do města, obě rálovny a celý dvůr svůj při tom s seou vláčeje, hleděl toliko branné síly své ozmnožiti k opětnému udeření na Pra. Dne 4. října vypálili jeho Uhři v Boeslavsku 24 vesnic, při čemž pro nnožení hrůzy také několik žen a dětí o plamenů uvrženo bylo. Z Boleslavska áhl přes Litoměřicko do Žatecka, a u 10. října Žateckým někde blíže jeich města několik vozů pobral; avšak dyž se 24. října o samo město Žatec okusiti chtěl, utrpěl od nich značnou orážku, tak že se s velkou škodou přes ouny a Slané do Litoměřic narátil, kde ho docházel posel za poslem d Vyšehradské posádky, která o dodání píže na hrad tím snažněji žádala, poněradž již ode tří neděl sotva koňským asem uživiti se mohla. I vzkázal král igmunt Vyšehradským, že již veliká vojka svolal a ta že se všech stran i z Moavy co nejdříve k němu přirazí; protož by jen ještě několik dní vytrvali, pak že m zajisté pomoc přinese.

I dav mezitím naložiti v Litoměřiích několik lodí na vozy, kázal je po uchu do Berouna vésti, obmýšleje m je na vodu pustiti a potřebné potravy n nich po vodě na Vyšehrad dáti doplaiti. Stalo se tak, ale taková věc nemohla ražanův tajna zůstati, i pospíšili sobě, eku Vltavu nad Vyšehradem hojnými loupy a řetězy zavříti, aby žádná loď Vyšehradu proklouznouti nemohla. Král Sigmunt dověděv se o tom v Berouně, musel od svého úmyslu upustiti. Býval tehdáž pod Vyšehradem ostrov v řece, na kterém Pražané dva sruby vystavěli; potom položili vory sahající od břehu Novoměstského pod Slovany až k dolejšímu konci toho ostrova, a zas od jeho bořejšího konce až k Podolu, tak že se po těch vorech jako po mostě z města na ostrov a z něho do Podola okolo Vyšehradu jíti mohlo. Od Podola šly pak valy a zákopy až nahoru k sv. Pankrácí. že v ten čas od Táborův k pomoci vojných Mikuláš z Husi asi se 30 neb 40 jezdci Táborskými do Prahy přijel, vykázán jest mu tento ostrov, aby s této strany Vyšehrad obklíčiti pomáhal.

Když se po Čechách rozneslo, že král Sigmunt nové velké vojsko sbírá, a žeby se boj opět obnoviti měl, umínili si někteří pánové, šlechta a měšťané kraje Hradeckého, sprostředkovati to mezi králem a Pražany, aby království tak mrzce nebylo hubeno. I vyslali ze sebe několik mužův k Sigmuntovi i k Pražanům, kteří to měli spůsobiti, aby král Pražanům skutečné a bezpečné slyšení o čtyrech článcích Pražských propůjčil a s nimi se srovnal. Přišedše tito mužové ku králi do Berouna, dostali od něho za odpověď, že ovšem k tomu svoluje, ale toliko pod tou výminkou, aby Pražané dříve Vyšehrad obléhati přestali a s pole okolo něho strhli. S tím se poslové Hradečtí odebrali k Pražanům, kteří také svolovali k jednání o své čtyry články, avšak zas pod takovou výminkou, aby král Vyšehradu mezi tím k věrné ruce Hradeckým, co prostředníkům, postoupil. Hradečtí nešli více ku králi do Berouna, ale úmysl Pražanův ve psaní po zvláštním poslu jemu oznámili. A však král seznav obsah listu toho náramně se rozhorlil, a vztekem se třesa rozkřikl se v tato slova nehodná: „Vys . . ru se jim na nos, nežli jim Vyšehradu postoupím; ať mně ti chlapi město Hradec postoupí, kterého se úkladně zmocnili!“ i chtěl poslu na tom místě hlavu dáti srazití, kdyby se v to přítomní pánové nebyli vložili.

To se stalo dne 28. října v Berouně. Ještě téhož dne vytáhl král Sigmunt se svou jízdou odtud přes Karlštejn ku Praze, i dal vesnice, domy a lisy na vinicích nad Zlychovem zapáliti, aby to Vyšehradští viděli, jak mocně již s pomocí se blíží; avšak tálma po výšinách k Vyšehradu nemohl, a toliko na hrad Pražský něco špíže dodav zase dále táhl. I octnul se na Mělníce, v Nymburce, Čáslavi a v Kutné Hoře, kde odevšad co nejhorlivěji vojska sbíral a sháněl. Na Vyšehradě již i koňské maso došlo, vojínové posádky snášejíce již po tak dlouhý čas bídu ukrutnou, celí bledí a churaví skutečně již hladem mříti počali. Pan Jan Všembera z Bozkovic, vůdce jejich, vida že pomoc od krále Sigmunta, ač se již tak na blízku ukazovala, přece nepřichází, a nemoha pro hlad hradu sobě svěřeného déle již držeti, neváhal se, ve smlouvání s obléhateli ve

jíti. I sešli se jednatelé s obou stran na poli mezi Vyšehradem a sv. Pankrácem. Mistr Vavřinec z Březové, kronikář té doby strany Pražské a mírné husitské, velmi bedlivý, nalézal se za času toho jednání na vrcholku Kavčí hory, kteráž soudíc z jeho popisu mezi Vyšehradem a Bránickým vrchem nad Vltavou strmí, i byl tam s některými jinými mistry a bakaláři Pražského učení, na to jednání mezi Vyšehradskými a Pražany z daleka se dívaje. A když tak vespolek o rozličných věcech rozmlouvali, zjevila se v povětří před tím od nich nikdy neviděná duha, jejíž konec jeden byl jako pod jejich nohami v řece Vltavě, a oblouk její přes město Pražské a Vyšehrad roztažený šel druhým koncem až k vojsku okolo sv. Pankráce šťastný konec smlouvy očekávajícímu, tak že ta duha téměř kol do kola šla, a jenom asi čtvrtý díl k dokonalému kruhu jí scházel. A když tak o tomto zjevení mistři a bakaláři na Kavčí hoře stojící rozličné úsudky pronášeli, na tom v žertu všickni zůstali, že toto okrouhlé a divné zjevení znamená, že Pražané Vyšehrad šťastně dostanou, jakož se potom i stalo. Stala se pak smlouva mezi jednateli s obou stran taková, že nebudou-li pan Bozkovec a jeho královští žoldnéři na Vyšehradě až do večera 31. října od krále rytířskou mocí zřetelně a hojným dodáním špíže zachráněni, budou povinni pod ztrátou cti a víry své Vyšehradu postoupiti hned nazejtří dne 1. listopadu na počátku hodiny patnácté (to jest 9. z rána) panu Hynku Krušinovi z Lichtenburka a Pražanům se všemi děly, prachem i vší střelbou, kromě ručnic svých vlastních, — a do té chvíle že má příměří mezi nimi a Pražany nepřerušené zachováno býti. Mikulášovi z Husi se ta smlouva nelíbila, a jakož byl člověk prudký a záměry své bezohledně prováděti chtěl, ustoupil se svými Tábory s toho ostrova pod Vyšehradem výše připomenutého a do města se uchýlil. Nicméně přemožen prosbami na stanovisko Pražanův u sv. Pankrací se postavil, a pan Hynek z Waldšteina na Koldštejně po něm dotčený ostrov svým lidem obsadil.

Bitva před Vyšehradem.

1420 1. listopadu.

O polednách dne 31. října přijel Sigmunt na Nový hrad u ratic k obědu, očekávaje tu ještě n chod většího počtu lidu, kterýž z M měl k němu přiraziti; proto také dne ještě na Pražany udeřiti n Přitáhli pak k večeru Moravané a r přes noc v Kunratickém lese odpo aby tak nazejtří všickni byli h Pražany bojem podstoupiti a je se spojenci jejich s pole okolo Vyšehra hnati. I poslal jest král té noci l svým žoldnéřům na hrad Pražský, zjitra ráno ve svém odění hotovi a s hradu sejdouce věže u mostu domu Saského dobyli a zapálili, v tu hodinu s množstvím lidu, k mu ku pomoci večer přitáhl, chce žany s pole sehnati. Posel však up tím listem v ruce Pražanův, kteříž psaní toho jsouce vystřeženi, všech mysl králův zvěděli. Vůdcové lidu ského a přespolního hned bedlivě v zřídili a každému zástupu poučení a kaz dali, na kterém by místě každý z ráno státi a toho místa od útoku nep pilně a udatně brániti měl.

Okolo deváté hodiny z rána Všech Svatých 1. listopadu zdvihl se Sigmunt z Nového hradu a s c vojskem svým, v němž 16 neb 20 lidu dobře oděného a nejvíce jízdně počítalo, ku Praze se blížil. Přijeda vysokou planinu, kteráž jest proti Pankráci, asi v místech nynější hos „na Lišce," mečem svým z pošvy d tým v povětří blýskal jest, dávaje Vyšehradským znamení, aby i oni s šehradu sejdouce, na Pražany se ob proto že on s hojným lidem, který Vyšehradu mohli viděti, k podstou Pražan hotov byl. Avšak Vyšehradsk již byla lhůta vypršela, jakž zápisem žanům se byli zavázali, podle něhož hradu jim již postoupiti měli; a p jejich hejtmani osadivše brány, vra fortny, nikomu s Vyšehradu ku po proti Pražanům dolů sejíti nedopu ačkoliv mnozí, zvláště Němci, to ch

Tu vidouce pánové čeští a mora v Sigmuntově vojště, že s Vyšehradu moci míti nebudou, a že Pražané vý nými příkopy se ohradili; radili k aby se nyní o ně nepokoušel, neb j že škodu vezme na lidu svém. A

gmunt jim hrdě řekl: „Ját dnes
s těmi sedláky bojovati.“ A pan
ich Kravař z Plumlova,
hejtman moravský, vece králi:
to jistě, že dnes škodu vezmete
nbou utečete; ját se bojím sel-
epův.“ Jemuž král vece: „Já to
vy Moravci jste bázliví a mné
“ A pan Kravař s jinými pány
ými ssedavše s koní řkou: „Aj,
e, kdež kážeš, tam budeme, kdež
deš!“ A i hned král nejnebezpeč-
ísto jim ukázal, aby s nižší stra-
při močidlech a rybnících v Nu-
údolí, přistoupili a s Pražany bo-
Jhrům však rozkázal, aby nahoře
po silnici k Pražanům postoupili
na ně učinili. Den byl chladný,
í; ostrý a studený vítr bouřil,
nohem více jezdcům v brnění
šákům v lehkých kabátech ško-
i počali tedy útok s obyčejnou
udkostí, a Pražané jsouce nej-
estrašeni rychle nazpět couvali a
nkrace v hromadu se shlukli. To
n Hynek Krušina z Lich-
rka, vrchní vůdce vojsk Praž-
rozným hlasem volaje řekl prý:
bratří! navraťte se zase a buďte
í rytíři v boji Kristově, nebo ne
Boží boj se děje! Uzříte zajisté,
Pán Bůh všemohoucí všecky své
epřátely dá v ruce naše!“ Ještě
či nedokonal, a jiný zkřikl: „Běží
é, běží!“ To uslyševše všickni
se obořili a nepřátely od svých
odehnali a k utíkání obrátili. I
kém údolí při vodách boj již po-
žané, jejich spojenci a pánové i
rany jejich stíhali vojsko králov-
Pražský a sedláci svými cepy ni-
jímali nýbrž napořád všecko za-
ležto pánové a rytíři jak nejvíce
zajímati hleděli, a mnohé s vlast-
zpečenstvím od cepův osvobodili,
bovali se poddati a k zákonu
to jest ku kalichu přistoupiti.
ejvíce Moravané a Čechové stra-
ovské, kteří největší škody utr-
nezi močidly, rybníčky, po vini-
olích zabití leželi. Praví se, že
keš Divůček z Jemniště,
mincmistr, s 1500 jezdci první
se obrátil a tím osud bitvy roz-
ězství Pražan a jejich spojenců
né, ač Sigmuntovi toliko asi 500
oli zahynulo, mezi nimiž však
ké a moravské šlechty se na-
cházel. Nebylo prý ukrutnějšího boje po
celý tento věk nad tuto bitvu. Obviňovali
potom Čechové Sigmunta, že české a mo-
ravské pány naschvál zavedl, aby v tom
boji zahynuli, kázav jim se postaviti v
nejnebezpečnější místa v křídlech bojov-
ného šiku svého, „a sám se svými Uhry,
Němci, Švaby z daleka stoje nechtěl jim
v nouzi pomoci, maje k tomu ještě dosti
moci, dal je zbíti a zjímati, kyji, cepy
zmordovati, a tak že jim splatil všecky
dluhy své“ jakž dí o tom stará písnička,
kterou některý český básník o Vyšehrad-
ské bitvě složil. Pražané sami litovali tak
krvavé porážky nepřátel a krajanův
svých. Vavřinec z Březové, očitý svědek
píše: „Kdo, leč by pohana lítější byl,
jda po polích a po vinicích přesilná těla
viděl by a neželel? který nemoudré mysli
Čech tak vybrané a udatné muže bojov-
né, tak mladé, kadeřavé, krásné, viděti
mohl bez velikého lkání srdce svého? A
zvláště, že mnozí ze všeho obnažení po
vinicích a po polích z rozkazu kněží ne-
pochovaní leželi, aby byli psům, vlkům
a ptákům ku pokrmu a vidoucím ku
strachu, ač je přece potom někteří lidé
věrní a milostiví nočním časem pocho-
vávali v příkopech.“ Nejtruchlivější osud
potkal pana Jindřicha Kravaře z
Plumlova, hejtmana markhrabství Mo-
ravského, kterýž byl sem s dvěma tisíci
své čeledi ku králi Sigmuntovi sobě pro
nevěstu přijel a smrtelně raněn v zajetí
upadl, načež od Pražan na hřbitov u sv.
Pankrace přenešen tam vyzpovídav se
a požádav večeři Páně pod obojí způsobou
duši vypustil. Mimo něj zahynuli z před-
ních moravských pánův Jaroslav ze
Šternberka a z Veselé, Vilém
Zajíc z Valdeka na Židlochovicích,
Jiří z Lichtenburka na Bítově,
Vok z Holštejna, Hynek z Ma-
lenovic, Jindřich z Krumlova,
Dobeš Černohorský z Bozko-
vic, Sobín ze Švabenic a jiní, —
z českých pánův pan Jindřich Lefl
z Lažan na Bechyni, někdy miláček
krále Václava a Husův přítel, kterýž do
stanu přinešen jsa a požádav večeři Páně
pod obojí pobožně skonal, pan Petr
Konopištský ze Šternberka, je-
den z nejčinnějších dosavadních odpůr-
cův husitství, pan Mikuláš Zajíc z
Hasenburka, Jan mladší Micha-
lec z Michalovic, známý pan Ra-
cek z Janovic na Riesenberce,
rytíř Beneš z Třemšína, Jan ze

Smržova a z Kostelce nad černými lesy, někdy milec a sekretář krále Václava, Václav z Klučova, Albrecht z Chotěnova, Aleš Krk ze Soběšína a jiní.

Z cizinců před Vyšehradem padlých byli znamenitější: Jiří ze Smoleńska, kníže Ruský, kterýž od Vitolda, velkého knížete Litevského, ze Smoleńska vyhnán byv, právě při králi Sigmuntovi se zdržoval, a tuto co poslední kníže Smoleńský zahynul; znamenitý polský pán Ondřej Balický, který se na Kostnickém sboru za Jana Husa přimlouval; Jindřich Štos, Slezák, dva jeho strýcové a jiní. Mezi zajatými toho dne byli Moravané: pan Hašek Ostrovský z Waldšteina, Jan Tovačovský z Cimburka, Jan z Lichtenburka na Bítově a mnozí jiní. Větší část padlých Uhrův a mnohé Čechy a Moravany pochovali Pražané potom na hřbitově u sv. Pankrace; a tu po čase od příbuzných těch zde pochovaných Uhrův mnohé zádušní mše v tomto kostele založeny byly. Na straně Pražanův toho dne jen asi 30 osob zahynulo, a litovali oni mezi svými padlými zejména Ješka, syna Ješka zlatníka, kterýž prý udatností svou toho dne zasloužil si pasu rytířského rovněž tak dobře jako pan Jan Krušina z Lichtenburka, Viktorin Boček z Kunštatu (otec krále Jiřího) a Mikuláš z Husi.

Posádka hradu Pražského, když bitva před Vyšehradem trvala, sešedši dolů na Malou stranu obořila se sice na Saský dům: ale po mnohém namáhání vidouc neprospěch svůj, odtrhla nazpět, a zapáliviši ještě některé postranní domky na Malé Straně, tak jak byla sešla, zase na hrad se navrátila.

Král Sigmunt stoje na vrcholku vysoké pláně nad sv. Pankracem a vida žalostnou porážku svých plný strachu a s pláčem na útěk se obrátil, a dav raněné na vozy naložiti již ne na Nový hrad, nýbrž přímo s nimi, s královnami a celým průvodem svým do Českého Brodu pospíchal. Tam prý jednoho uherského pána, sobě nad jiné milého a od ran na cestě zemřelého s pláčem pochoval a celek hořem sklíčen na Kutnou Horu se vrátil. Tam však snažil se, ukazovati lidu tvář veselou, ujišťuje, že ne on ale Pražané utrpěli porážku, jelikož prý jich v bitvě více nežli jeho lidu padlo. Na potvrzení toho musely nejen obě královny choditi ozdobené zelenými věnci, ale i Sigmunt sám kladl je sobě na hlavu za některý čas.

Zkáza Vyšehradu.

1420 1. a 2. listopadu.

Pan Jan Všembera z Bozkovic a posádka jemu na Vyšehradě podřízená stáli Pražanům ve slovu svém. Poněvadž král Sigmunt byl den a hodinu zmeškal, do které jim ku pomoci měl přispěti, dívali se pokojně na bitvu, a hned po útěku krále Sigmunta Pražanům Vyšehradu postoupili. Pražané byli jim vděční za to, že se tak čestně za času bitvy zachovali k nim; i dostaviše jim povozův s potřebu, aby si své věci na ně naložiti mohli, dali jim ještě průvod bezpečný, který je až do Kouřimi, některé však na Nový hrad u Kunratic dovedl. Mnozí z posádky však samoděk v té chvíli k vojsku Pražskému se přidali. A když Pražané Vyšehrad do své moci dostali, tu hned odpoledne téhož dne Všech Svatých lůza z města násilím do hradu se vedrala, a jako v dobytém místě všechno loupiti počala. Napřed vrazili do kostelův a kaplí, a tu hned se hřmotem velikým počali tříštati a bořiti obrazy, oltáře, varhany, stolice a ozdoby všeliké.

Druhého dne dušiček, 2. listopadu, připadajícího na sobotu, hnali se z měst Pražských chudí a bohatí na Vyšehrad, a domy kanovníkův, kostely a hradby proti Praze obrácené bídně zbořili, nesíce celý den do města, co kdo vzíti mohl, a bylo hemžení lidu na Vyšehradě, jako druhdy za časův ukazování ostatkův bývalo, když mnohočetný lid na Vyšehrad přicházel a odcházel. A tak postoupně víc a více všechno bořili, až ani královskému zámku tam stávavšímu neodpustili, ale téměř celý jej pobořili. Tak zhaven jest hrad ten staroslavný, někdy kolébka Českého království, sídlo našich prvních knížat a králův, vší slávy a ozdoby, i ač ještě do čista zkažen nebyl, rozpadával a vyprazdňoval se v následujících stoletích přece tak velice a rychle, že i z těch pobořených zdí nyní již jen skrovné zbytky pozůstávají. Jediná kulatá kaple sv. Martina při cestě ku p lední bráně celá se zachovala, přečkav až do dneška starou Vyšehradskou slávu a co z kollegiatního chrámu sv. Petr a Pavla zbylo, to později teprv z

no a v nynější skromnější podobu
o bylo.
tího dne, v neděli 3. listopadu vy-
měř celá Praha ve dvojím slavném
í na místo bitvy, aby Bohu díky
la. V prvním byli sami mužští, a
ězem v čele jejich se svátostí ve-
áně kráčejícím nešena jsou nebesa
před tím ku přijetí krále Sigmunta
ená. Za těmi kráčely v druhém pro-
enské toliko, majíce v čele svém
rovněž svátost večeře Páně nesou-
to pod nebesy, pod nimiž královna
a, Sigmuntova manželka, měla jeti
st Pražských, kdyby byl Sigmunt
čas řádného přijetí do Prahy do-
bě processí přišedše na bojiště na
Bohu díky vzdávalo, a pozpívav-
Boha chválíme, zas do města se
lo.

le Sigmunta nejvíce mrzelo, že
íktorin Boček z Poděbrad
Pražany také k jeho porážce při-
i maje tuto příležitost, za to na
pomstiti, rozkázal Uhrům svým
nburce ležícím ku kterým také
a z Vyšehradu propuštěná přira-
by blízké statky tohoto pána po-
Uhři počavše od 5. listopadu ne-
statky řečeného pana Viktorina,
ho bratra Hynka z Poděbrad
strýce Jana Pušky z Kun-
ohněm, železem a hrubým násilím
rutně poplenili, že celý ten úrodný
áž velmi lidnatý kraj okolo Poděb-
Nymburka a Kostomlat v poušť
rácen, a mnohé osady v něm na
mizely, jako zejména ves a tvrz
aň, někdy župní hrad té krajiny,
tvrz Krnějovice, farní vsi Vy-
y, Jezeřany, Oskobrhy a

há starost Sigmuntova byla, aby
Pražský jako Vyšehrad také se
l v ruce Pražanův; dal tedy po-
cokoli potravních věcí se našlo v
h městečkách a vesnicích, a dne
padu pod stráží na hrad dodati.

Žižka podruhé Prachatic a Táboři hradu Příbenic dobyli.

1420 12. a 13. listopadu.

a mezi tím stále ještě v poledních
h se zdržoval; když odešel z Pra-
c, vrátili se tam měšťané, kteří
ním byli utekli, a počali nyní
netoliko své spálené domy a městské hradby opravovati, ale též na spoluměšťanech svých, kteří ku kalichu byli přistoupili, ukrutně se mstíti a je pronásledovati. Jímali je, nutili, aby se kalicha zas odpřisáhli, jiným statky brali a z města je vyháněli: několik zvláště horlivých Husitův i upálili, mezi nimi také žáka čili klerika Ondřeje z Výrova, kterýž před tím v Prachaticích býval zvoníkem. Toho nemohl Žižka tak nechati i zdvihl se z Písku dne 12. listopadu s hojným počtem bratří a sester a k Prachaticům přitáhl. Měšťané rozestavili se po zdech města svého hotovi jsouce k obraně, a Žižka k nim z venku promluvil nejprv pokojně v tato slova řka: „Otevřete bránu a pusťte nás se svátostí těla Kristova i s kněžími pokojně do města; slibujeme, nečiniti vám škody žádné ani na těle ani na statcích." Oni však rouhajíce se odpověděli: „Nepotřebujeme vašeho těla Kristova ani vašich kněží, nebo máme i tělo Kristovo i kněží, kteří se nám hodí." To uslyšev Žižka pozdvihl hlasu a řekl: „Přísahám dnes Bohu, jestliže vás mocí dobudu, že nikoho na živě nenechám, ale všecky, cokoli vás bude, usmrtiti dám!" A i hned dal rozkaz bratřím, aby udeřili se všech stran na město. Kteřížto přistavivše bez meškání žebříky ke zdem na mnoha místech násilím je zlezli, protože střelci a pračata Táborští tak uměle nahoru stříleli, že měšťané majíce brániti hradby své střelbou z děl a ručnic, též smolou a kamením, netroufali sobě mnozí ani ze zábradlí ven vyhlédati. Pročež dostavše se Táboři na zdi, ubíjeli tam mnohé svými cepy, jiné pak utíkající honili po ulicích a poráželi jako telata napořád. A otevřevše bránu městskou, vpustili ostatní bratří a sestry, ježto zpívajíce písně náboženské nesli s sebou do města tělo Krista Pána; pak rozbíhajíce se po ulicích a rozdělivše se po domích, všecky mužské tu i tam skryté zabíjeli, ženám a dětem odpouštějíce, aneb je k Žižkovi co zajaté vodíce. Žižka ušetřiv asi sedm mužův za věrné Husity uznaných, dal všecky ostatní, kterých bylo 85, zavříti do sakristie při kostele, kdež sotva se mohli směstnati. Nic neprospělo jim rukama lámání a na kolena klekání, nic slzavé prosby, aby jim aspoň ku pokání času bylo dopřáno. Táboři jako hluší na ně okny z venku slámy a nádob se smolou naházevše to zapálili, tak že všichni

ohněm bídné zahynouti museli. Klenutí sakristie na ně sesypalo se, a kameny přikryly je jako náhrobní památník, pod kterým shniti měli. Našlo se pak ve městě 230 zabitých, z nichž některé mrtvoly pochovány, jiné do studně jednoho měšťana vmetány byly. Konečně vyhnavše ženy a děti zabitých mužův, osadili Táboři město lidem svým sami, a ohradili je brzo novými příkopy a hradbami lépe, než prvé bylo.

Zároveň se Táborům na jiné straně z nenadání ještě znamenitější výboj podařil. Nad řekou Lužnicí, jenom asi míli níže samého Tábora, stávali někdy s obou stran řeky dva hradové s městečkem pana Oldřicha z Rosenberka; hrad větší s městečkem dole u řeky na levém břehu zval se Příbenice Veliká, hradu menšímu, k němuž z městečka most vedl, a kterýž na pravém břehu o deset sáhů na skále výše strměl, říkalo se Příbenice Malá. Tyto dva mezi sebou spojení a na vysokých skalách strmící hradové vůbec za nedobytné se pokládali, i schováno jest na nich proto množství pokladův na zlatě, stříbře, drahém kamení a šatstvu, též svátostí a knih vzácných, mezi jinými také infula, berla a drahé kostelní nádoby Milevského opata Svatomíra, kterýž co před Tábory z Milevska vynesti mohl, zde uložil, a své žoldnéře k branné moci pana Oldřicha z Rosenberka připojil. I octnul se tam ve věži na větším hradě co vězeň mezi jinými také známý Plzeňský kněz Václav Koranda, kterýž přede dvěma měsíci pod ochranou k panu Jindřichovi Leflovi z Lažan, nyní před Vyšehradem zahynulému, jel, a však na cestě od lidu Rosenberského překvapen, jat a na Příbenice dán byl.

V noci na 13. listopadu dobyl se Koranda náhodou z okovů, jimiž byl ve věži upoután, osvobodil také spoluvězně své, hlídače pak, zmocniv se jich pomocí svých spoluvězňův, dal ve věži na svém místě upoutati a sám se svými druhy nahoru na věž vystoupil. Jeden z těch hlídačův, jménem Odolen, sliboval učiniti všecko, cožby na něm žádali, když by ho na svobodě nechali. I musel se jim přísahou zavázati, že o tom, co se stalo, nikomu ve hradě nepoví a že na Tábor doběhne, aby bratří ku pomoci přispěli, žeby se Příbenic snadno mohli zmocniti. Odolen chtě tomu slibu dosti učiniti, aby u svého pána v podezření nebyl, prosil ho, aby mu na Tábor jíti odpustil, že věžňové velmi žádají, aby jim ryb ku pečení koupil.

Hradní mu prý ještě řekl: „Jdi rychle, ať se ještě nešlechetní kacíři pečených ryb nažerou, a potom je sami dám spáliti.“ Hejtman Táborský, Zbyněk z Buchova, měv právě lid pohromadě, chtě s ním někam jinam vytrhnouti, nevěřil, a Příbenicům se obrátiti, neopomíná však, posla zajmouti, aby, kdyžby se přesvědčil, že pravdu mluví, jemu se buď odměnil aneb v opáčném případu jej potrestal. A když Koranda a druzí viděli, že Táboři již táhnou, tu s věže velikými hlasy volali křičíce: „Tábor, hurrá! sem Tábor!“ Hradní a lidé jeho překvapení a zděšení, chtějí na věž nahoru, však nemohou, pak ku bráně a na hradby pospíchají chtějíce odpírati Táborům, však ani tam nemohou, neboť osvobození vězňové s věže husté kamení na ně dolů házejí. Směle přilehli Táboři ke hradbám, krátkým bojem hajitele sehnali, brány se zmocnili a se hřmotem velikým do hradu vešli. Kdo z posádky tajnými východy z hradu neušel, octnul se v zajetí Táborův. Když hrad větší ztracen byl, posádka hradu protějšího, nedočkavši útoku na sebe sama kde a kudy mohla utíkati počala. V té chvíli přihnala se pomoc Příbenickým od Soběslavi, avšak Táboři honíce a bijíce posádku obou hradův i na Soběslavskou pomoc udeřili, a tak ještě více lidí panu Oldřichovi z Rosenberka pobili. Všechny poklady na Příbenicích nalezené v kořist se jim dostaly, a pak ty hrady ku své ruce sami obsadili. Zajali pak Táboři na Velké Příbenici mimo dva jiné kněze také mnicha Heřmana, biskupa Nikopolského, nyní faráře Milčínského, kterýž, jak jsme na svém místě pověděli, r. 1417 připuzením pana Čeňka z Wartenberka na hradě Lipnici drahný počet husitských kněží byl vysvětil, však od té doby velmi na ně zanevřel, říkávaje, že tenkrát samé lotry světil. Za to Táboři, neodpustivše mu, ač s pláčem za milosrdenství prosil a všecko učiniti sliboval, k řece ho dovlekli a do vody hodili; když však, uměje snad plovati, zase břehu dosáhl, opět jej tam hodili a kamením po něm házejíce na hlavě poranili, tak že konečně utonul. Kněz Koranda od té chvíle, co se svými druhy kameny s věže jest dolů házel, domnívaje se, žeby byl sám také někoho zabil, mše sv. více nesloužil, ani toliko kázal.

Po dobytí Příbenic zmocnili se Táboři

n také města Soběslavi, Rosen-
ho, a pan Oldřich z Rosenberka jas-
nával, že již proti nim ničeho ne-
. Protož hleděl s nimi uzavříti přímě-
se mu také dne 18. listopadu podaři-
luveno jest totiž mezi ním a všemi
i strany Táborské příměří až do
masopustního nejprv příštího (do
ra 1421), a pan Oldřich se zavázal,
a hájiti na všech svých statcích
články Pražské a to pod základem
kop grošův Pražských. Sám také
il, zase osobně k těm článkům při-
ti a u krále Sigmunta k tomu se
ti, aby jeho prostředkem v celém
nstvě došly žádoucího uznání.

---

na Sigmunta. Vrch moci celé země v obcích Pražských.

1420 v listopadu.

hodným vítězstvím před Vyšehra-
připadl vrch moci v národě téměř
idání městu Pražskému, které
átku války ovšem již dvakrát Sig-
vi se poddávalo, nežli se k rozhod-
činům mohlo sebrati. Nejodhodla-
a nejkrajnější strana národu, totiž
, dobrodružíce v poledních Čechách,
příležitost ovšem zmeškali, a ona se
té míře již nikdy nevrátila.
ana šlechtická, jsouc sama mezi se-
zdělena, sloužíc tu bezděky Sigmun-
i zas připojujíc se k Pražanům, ne-
ani tu ani tam vyniknouti. A tak
Praha, českých měst mat-
lava, najednou v čele strany hu-
i tala se mečem i štítem brániti
y vyznání své víry. Aby však nyní
ednost Prahy skutečně celá země
museli Pražané předně o to dbáti,
tší část země České ze Sigmunto-
ukou násilím vytržena byla, a aby
é obyvatelstvo, jmenovitě pánové
ta, rozhodně k národu se přivinuli
untovi sloužiti neb nadržovati pře-
Pražané nyní ovšem neostýchali se,
ak veliký úkol na sebe. Zanevření
munta za jeho zrádné obětování
české a moravské vzalo vrch a
e celému národu dáti výstraha a
rozba, že kdoby se nyní ještě opo-
ostaviti se na odpor Pražským pra-
válkou bude zahuben. Protož vy-
ažané a pánové s nimi spojení hned
dne po svém vítězství, 5. listopadu,

následující psaní čili manifest ke všem Čechům vůbec, kterýž takto byl postaven.

„Žádost všeho dobrého vám, přátelé milí! Žalujeme vám na Sigmunta Uherského, ač-li hodně jest říci, krále, kterýžto zapomněv se nad urozením svým příklad dobroty a milostivosti svých předků od sebe zapudil i oddal se jest na ukrutnost neslýchanou, jižto této koruně království Českého ukazuje pálením, panen i paní ohavným násilím, lidí i dítek mordováním i všelijakou jinou bezprávností; a to konečně a lstivě pod hájením kostela Římského ukládá, (kříž krvavý, v řádu křesťanském nikdy nezaložený, sobě ku pomoci bera), kudyž by jazyk český, od něho nejohavnější pokutou a kacířstvím po všem světě nevinně zhaněný, zhladiti mohl, a cizozemce v té zemi uvelebiti a místa Čechův vyhnaných jimi osaditi. Jakož jest to znamenitě den Všech Svatých před Vyšehradem ukázal, pány, rytíře a panoše jazyka českého, jim zrádcův nadávav i napřed je šikoval, a jich retovati nechtěje aneb nesměje a moha, více než do pěti set nejčelnějších o hrdlo jest připravil, (jichžto zavedení s pravou věrou litujíce želíme, jakožto Čechův nám přirozených a k umdlení našeho jazyka českého jeho navedením poražených); Němcův a Uhrův, našeho jazyka nejukrutnějších nepřátel, lituje a je mimo Čechy předkládaje, vždy k tomu konci jednal, aby Čechové sami se s obou stran mordujíce umdleni a tudy snáze jím s pomocí Němcův a Uhrův zhlazeni byli. Jakož jest to nad hlas z úst prokletých toho krále slýcháno, když jest řekl, žeby za to Uherskou zemi dáti chtěl, by v České zemi Čecha nebylo nižádného. Protož milí přátelé! vás ještě z lásky a slitování napomínáme, abyste se sami nad sebou slitujíce a nad jazykem svým přirozeným, i k tomu se vedle nás přičinili, ať by zákon boží ve všech pravdách spasitelných a písmem svatým důvodných svobodu měl bez potlačování, o kteréž ten král se svými pomocníky se zasazuje, chtěje nás k své víře kacířské v Konstancii ohlášené přivesti a k zatracení připraviti. Jestliže byste však vždy jemu nákladni býti chtěli, jeho očitá ukrutenství a záhubu vidouce přílišnou a bezpravnou této země; tedy bychom za to měli, žebyste i vy o zhlazení jazyka českého stáli. I musili bychom se proti vám tak opatřiti s pomocí boží, jako proti božím a jazyka našeho zjevným nepřátelům."

Podepsán byl ten list ode vší obce Pražské, jakož i od pánův Hynka Krušiny z Lichtenburka, Viktorina Bočka z Kunštatu a Poděbrad, Hynka z Waldšteina a Koldšteina a Jana z Lichtenburka.

V podobném smyslu sepsal jeden tehdejší básník žalobu k celému národu a zvláště k pánům českým ve jménu koruny země České ovdovělé a osiřelé, žalostí, hanbou, škodou a pakostí (to jest protivenstvím) obřícené:

„Spatřte jeho (Sigmuntovy) nemilosti: [k vaší zemi bezprávnosti:] nyní vámi věrné tlačí, | když ty zhubí, i vás zkazí, | a řka: „Nejsú věrní k sobě, | mám čas dobrý v této době: | přijma Němcův valnú rotu, [zruším já jim starú lhotu (t. j. svobodu), | v níž jsú od dávna pýchali, | krále svého málo dbali. | Podmaním je i jich děti ' hladkú řečí ne bezděky | nebudú-li tomu chtíti,] již příčinu budu míti, | že je všecky pořád zhladím, [zemi Němci pak osadím,] jenž k mé vůli volni budú, | tak českého rodu zbudu;] platěji mu bude Němec [Čechův sedmi, cizozemec, | ježtoť lichví, všady běží, | svú chytrostí všude těží;] komuž které pak dám panství, | toho přijmu v pravé manství | — —." Dále pak: „Již vidíte jeho zlobu, | již oznámil v tu dobu: [pobrav zemské vše poklady, | zlúpiv svátost, svatých hroby, | ty rozptýlel cizozemcům, | vašim vrahům, Uhrům, Němcům,] jímž byl dlužen vás brániti, | tím vás míní vypleniti. | Již je zove i na zbožie | vaše. Protož ctní Čechové! | vstaňtež všichni proti němu, | svému zhůbci zřetelnému: | vypuďte ho z této země, | to německé zlostné plémě, | ať tam v Němcích s Němci kvasí, | s Uhry, Ráci, svými Jásy. [Volte sobě muže ctného | již za krále vám Českého,] jenž má víru, lásku k zemi; | tak budete navráceni | k svému jménu vždy chvalnému, [těžko bude k vám cizému; — | budete se milovati, | jeden druhu pomáhati; | stanú války, stanú boji, | sedete ve ctném pokoji, | zrady, křivdy, zlosti minú, | jakožto sníh ohněm splynú" a t. d.

Vedle horlivosti u víře zračí se jak v listu tak v těchto verších především cit národní, kterýž se tehdáž mocně v každém českém srdci ozýval. Nicméně nepřecházel tento cit národní v slepou fanatickou nenávist k Němcům a všem jiným cizozemcům; výše uvedený verlopisec bouří jen proti Němcům, Uhrům, kteří nepřátelství k Čechům chovají, řka o nich na jiném místě: „Neb jsú čeští vždycky hánce, [tupitelé, vrazi, zrádce]" — avšak dále hned dodává: „leč jsú kteří zachovalí | a v zákoně božském stálí, | ty milujte jakžto bratří —", což se vztahuje na ty Němce Pražské, kteří k husitství bezelstně přistoupivše z města vypuzeni nebyli a kostel u sv. Ducha pro své služby Boží od obce obdrželi.

Tehdejší zřízení obcí Pražských.

1420.

Obecné zřízení měst Pražských podobalo se republice kněžské, neboť vlastně kněží to byli, kteří té doby v obci vládli, ač ne dle jména, nýbrž jen co samozvaní tlumočníci toho, čím se obec chtěla říditi, totiž vůle Boží a písma svatého. Kněží mluvili hlavně ústy lidu od nich vedeného v tak zvané obci veliké. To bylo shromáždění nejen všech měšťanův a majitelův domův, ale i nájemníci v domích čili podruhové a řemeslníci, kteří po městě nějakou samostatnou živnost provozovali. Taková veliká obec svolávala se nejen v určité dny a hodiny, ale i kdykoliv toho mimořádné potřeby požadovaly; cokoliv ve velké obci usnešeno bylo, stalo se zákonem, jemuž se každý podrobiti musel; veliká obec provozovala tedy toho času všecka panovnická práva, ovšem jen prozatím až do zvolení příštího nového krále. Zdá se pak, že nálezy veliké obce k oběma městům Pražským, Starému i Novému, se stahovaly. V obou městech byli však zvláštní obecní starší, kteří byli jako výbory z obce, a ku kterým se i cechmistři počítali; a scházeli se tito obecní čili starší obce pravidelně k rozhodnutí záležitostí, jak se zdá, běžných. Vykonávací moc provozovali purkmistři s konšely, vlastní to úřadové a vrchnosti v každém městě zvlášť. Král sám anebo zplnomocněný od něho podkomoří království Českého míval právo usazovati je z počtu starších obecních; nyní však usazovala je obec veliká ovšem podle vůle a návodu oněch kněží a kazatelův, kteří nejvíce vládli srdcem a myslí obecného lidu. Purkmi-

trům a konšelům říkalo se „páni". Podle smlouvy ovšem již neznámé, usnášeli se konšelové obou měst v některých společných záležitostech také společně, z čehož potom všeliká nedorozumění a nevole mezi Starým a Novým městem povstávaly, a mimo to zdá se, že úřad konšelův Novoměstských v některých věcech Staroměstskému byl podřízen.

Obě města byla rozdělena na čtvrtě, v každé čtvrti byl čtvrtník čili čtvrtní hejtman, pod nímž byli desátníci, kterým menší části ve čtvrtech přiděleny byly. Čtvrtníci a desátníci měli sobě svěřenu správu vojenstva a veřejné bezpečnosti. V každém městě byl také městský rychtář čili sudí, kterýž měl také svého podsudí, čili podrychtáře, a který byl spolu jako nejvyšším představeným nad veřejnou bezpečností, zvláště ve věcech hrdelních. V čas války ustanoven býval nejvyšší městský hejtman, kterýž byl vůdcem ozbrojené moci Pražské. Vojsko však se neskládalo pouze z branných lidí domácích, nýbrž i z cizích chasníkův, panoší a jiných dobrodružných lidí, jichž Pražané veliké množství museli na žold do své služby bráti. Však i nejedni velicí pánové a rytíři nepohrdali se, Pražanům za žold vojensky sloužiti, jako to jiní králi Sigmuntovi činili.

Kněží Pražští a jich poměr k Táborským.

1420.

Možná říci, že v ty časy téměř celý národ Český pohřížil se do rozjímání o věcech náboženských, a při tom, jakž jinak býti nemohlo, mudrcoval větší díl více citem a fantasií nežli rozumem a učeným vědomím, a to s takovou horlivostí, že na všecko ostatní zapomínali a všeliké jiné záležitosti obecného života za tak důležité nepokládali. Každý se domníval, že první jeho povinností jest, starati se o spasení netoliko své ale i svého bližního. Již výše bylo vyloženo, že při straně Pražských mistrův jakožto učenějších panovalo více střízlivosti a opatrné moudrosti, že v Praze zámožnější měšťanstvo a na venku veliký díl šlechty se jich přidržel, a že druhé straně, která měla hlavně v Táboře své sídlo, novot od Pražských v náboženství zavedených příliš málo bylo, že církevního podání a církevních zákonův uznávati nechtíc na všecko kladla toliko míru přísně biblickou, podlé níž celý život vespolný chtěla říditi, všecko jen dle slova božího konati, kteréžto slovo ovšem přemnozí podle svého nedostatečného rozumu si vykládati chtěli. Kam až zaběhl nejeden z kněží a bloudivcův Táborských, níže ještě vypravovati budeme. Obě hlavní strany husitské, Pražská totiž a Táborská, odstrkovaly se od sebe; Pražané, nechtíce v novotách a opravách ve věcech víry tak daleko zacházeti, jako Táborští, štítili se těchto, a urážela je prostota a surovost jejich, jakož i nevážnost, kterou ukazovali k ušlechtilejším spůsobům, konečně i k věcem kostelním, ježto Pražanům vždy svaté byly.

A přece i v samé Praze, jmenovitě na Novém městě, u obecného lidu mělo ponějaký čas mínění Táborské velmi mnoho přívržencův, a jak kronikář Vavřinec z Březové, jeden z Pražských mistrův, dokládá, byli prý kněží Táborští sami jen učenníci jednoho světského člověka Pražského, jistého Václava, šenkýře na Novém městě, kterýž v písmě svatém nade všecky tak zběhlý byl, že prý nový zákon ze starého, a starý z nového vykládal. Obecný lid pak ve městě, a zvláště mnohé ženské, drželi se vždy raději novotářův smělejších a výstřednějších, nežli té opatrné moudrosti mistrův učených; a proto také mezi všemi kněžími a kazateli Pražskými požíval této doby největší moci a vážnosti muž stojící mezi stranama téměř u prostřed, který se však přece více klonil k Táborům. To byl kněz Jan již často jmenovaný, někdy Premonstrát Želivský, nyní kazatel u Panny Marie Sněžné na Novém městě, muž velice památný, ačkoliv bližších okolností jeho života ba ani jeho rodiště neznáme. Může se právem říci, že on v Praze panoval, a tím samým až do své smrti nejvyšší moc v České zemi provozoval, pokud totiž při Praze byl vrch moci v celé zemi. Kterak s kazatelny uměl lid rozplameňovati, již jsme na svém místě dolíčili, jeho zdání zůstávalo vždycky na vrchu, a bez jeho vůle nic se nedělo. Od té chvíle, co Sigmunt od Prahy utekl a nebezpečenství městu hroziti přestalo, počínal si kněz Jan obyčejně mírněji, ač vždy zůstával fanatikem v mysli své, a pak činil prostředníka mezi Pražany a stranou Táborskou, a dovedl toho až do své smrti, že na vzdor všem nesnázem, jež Pražané měli s Tábory, nemizela aspoň naděje.

že se ty dvě strany snad přece dorozumějí. V tom byla jeho největší zásluha, jako že on to hlavně způsobil, že se na ten čas Pražané nadvlády v zemi domohli, která ovšem zas po jeho smrti žalostný konec vzala.

Po něm požívali v Praze největší vážnosti kromě starších mistrův Jakoubka ze Stříbra, Křišťana z Prachatic a Jana Kardinála z Reinštejna, zvláště mistr Jan z Příbrami a mistr Prokop z Plzně, kteří nejvíce proti přepiatcům strany Táborské horlili a působili, potom rodilý Moravan, bývalý bakalář nyní mistr Petr z Mladenovic, nám již známý, mistr Petr Payne, Angličan, a také mladý mistr Jan z Rokycan, který již nyní častěji než jiní jmenován býval.

Jednání ve veliké obci Pražské. Dobytí hradu Říčanského.

1420 14. listopadu — 6. prosince.

Čtrnáct dní po vítězství pod Vyšehradem, 14. listopadu, svolána jest hromada veliké obce bezpochyby na Staroměstském náměstí, a byli v ní přítomní také pánové Hynek Krušina z Lichtenburka, Viktorin Boček z Poděbrad a Hynek z Waldšteina Koldšteinský, konečně i Mikuláš z Husi. Předně bylo jednáno o vypravení slavnějšího poselství králi Polskému, aby přijal českou korunu.

Mikuláš z Husi, který jakožto přední Táborita ani nemínil, aby se světské království v zemi zase obnoviti mělo, chtěl tomu překaziti řka: „Nikdy to nebylo v úmyslu Táborův, aby cizozemec za krále měl zvolen býti.“ Tu mu ukázali pečeť, kterou sám Žižka k předešlému o to zápisu dobrovolně byl přivěsil, a Mikuláš z Husi jsa tím překonán jenom do sebe mrače umlkl. Hlavně přičiněním pana Hynka Krušiny bylo vypravení toho poselstva uzavřeno. Nyní přišlo jednání o tom, jak by se měly staviti novoty u víře, jež se původem kněží Táborských čím dál tím více plodí; i usnesla se obec v té příčině na tom, že napotom nikdo naprosto nemá nic nového psáti a do veřejnosti dávati, lečby čtyři mistři Pražští od obce zvolení spis jeho dříve přehledli a pochválili, — a tak si Pražané sami zřídili censuru na spisy. Konečně uzavřeno jest, že dosavadní obyčej, mši sv. v ornátech a s kalichy sloužiti, a varujíc se při tom zbytečné nádhery, i dále býti zachován.

Všecko to se nelíbilo Mikuláš z Husi, a s myslí velmi popuzenou t třetího dne, 17. listopadu, Prahu op odebrav se k bratřím Táborům, právě tvrz Popovice blíž Post obléhali a ji také dobyli. Odtud př ke hradu Leštné u Bystřice, k panu Václavovi z Dubé, nyní předn rádci krále Sigmunta, náležel, i dob jeho.

Pražané mezi tím na Starém m uživše příležitosti, ssadili dne 19. list du své konšely Táborské straně pře a na jejich místo mírné kališníky d dli. To samo se podařilo také m straně na Novém městě, a tak v ob Pražských provedena jest proměna v dách městských ve smyslu Pražsk mistrův. Obyvatelé náležející ke str Táborské mlčeli sice, avšak hned o t co se v Praze stalo, bratřím před Leštn ležícím pilnou zprávu dali. Tito uzav hned příměří do jistého času s posád v Leštně, poslali k Žižkovi do po ních končin země, a sami k Říčan se obrátivše tamější hrad obehnali, s hož pan Diviš z Říčan, stranník k le Sigmunta, po silnicích loupežil a P žanům mnohé škody činil. Mikul z Husi odtud Prahu vyzval, aby Tábor v dobývání Říčan pomáhala, maje při t tajný úmysl, potom ve společnosti P žanův dobrým způsobem se svými Tábo do Prahy se dostati, a co tam Tábor nemilého bylo provedeno, zase zruš Pražané vypravili se skutečně 24. lis padu, a táhli do Říčan v síle veliké; av pan Hynek Krušina z Licht burka, nejvyšší hejtman vojsk Pr ských, nechtěl již bojovati ve společno Táborův, a udávaje, že nepřátelé hrozí pleniti statky jeho, složil úřad svůj a mů odešel. Totéž učinil pan Viktor Boček z Poděbrad, i šel pomá bratru svému Hynkovi z Poděbr kterýž 25. listopadu Sigmuntovy Němce Lhot mezi Poděbrady a Sadskou slav porazil.

Když pak Pražané s Tábory tu před Říčanským hradem leželi, a kněz Praž u vojště v ornátě měl sv. chtěl slouž přiběhli k tomu od Táborův někteří b tří a sestry, a dorážejíce na kněze kři řkouce: „K čemu jest ti tento stroj, t lož to, a srovnej se při mši s Krist

eho apoštoly, jinak ti všecky tvé ozdo- roztrháme!“ A byla by se nesnášeli- stí sprostých Táborův na místě krvavá tka strhla mezi stranami, kdyby starší obou stran byli prosbou i hrozbou ne- šili zuřivcův slibujíce, že spor ten nejdříve v Praze urovnán bude spo- ným v bratrské lásce dorozuměním. Mikuláš z Husi slyše o tom, že pá- vé Hynek Krušina a Viktorin Boček Prahy odešli, vsedl s některými Tábor- mi kněžími na kůň a od Říčan do ahy přijel, čině konšelům a obci ozná- ní, jakoby bratří Táboři sobě přáli, y Pražané, jakž se Táborům byli za- li, ve svých radnicích a věžích tolik borův osadili, kolik v nich vlastních anných lidí mají, jinak že to Táboři za ušení smlouvy považovati budou a s po- odejdou. To chtěl Mikuláš z Husi Tá- rskou stranu ve městech Pražských se- iti, a ssazené před tím konšely smýšle- Táborského zase na jejich předešlé ady dostati. Však konšelé poradivše se obcí, odpověděli jemu řkouce: „Bratře ikuláši, víš dobře, že přispěním božím oc našich nepřátel nám nyní právě ne- ozí, abychom museli osazovati věže a i své vespolek s bratřími Tábory; obec oto žádá, abyste nyní o to nestáli, po- vadž o tom nic v zápisu položeno není.“ tak Mikuláš z Husi nemoha své- tajného úmyslu dosáhnouti, zas k voj- u před Říčany odejel.

V tom přijeli do Prahy, 29. listopadu, nové Oldřich Vavák ze Hradce, etr a Purkart, bratří z Janovic Petr Zmrzlík ze Svojšína, ně- krále Václavův nejvyšší min. mistr. lyševše zajisté s žalostí o zmáhající nesvornosti mezi Pražany a Tábory, ažili se vlastenecky přispěti vší svou ocí ku smíření jejich. Že pak Táboři Pražským vojskem ještě u Říčan leželi, loženo jest jednání v té věci až do je- h příchodu do Prahy.

Zatím přitáhl také Žižka před Ří- ny, a pan Diviš z Říčan vida, žeby k velké síle neodolal, počal vyjednávati Pražany, podávaje se jim i s čeledí ou, nebude-li nikomu na životě ublí- no a budou-li moci lidé jeho, muži a ny, s lehkými věcmi v rukou a v každo- ním oděvu na těle bez překážky ode- . Pod tou výminkou otevřel pan Diviš e 4. prosince Pražanům bránu hradu ho, a když Pražané do něho vcházeli, také několik Táborův o své ujmě se tam vetřelo. Starší z vojska pravili ženám ve hradě, aby všecko své šatstvo na sebe oblekly a z hradu bezpečně odešly; avšak čekaly již venku sestry Táborské, každé z vycházejících se chopily, všecko co na sobě lepšího měly, s nich svlekly, po těle je celé prohledaly, a kde jaký šperk skrytý měly jim vzaly, pak jim ještě domlouvaly, aby k nim se přidaly, a dle zákona božího živy byly. Devět kněží ve hradě postížených Žižka svým pra atům k upálení odevzdal, nic na to nedbaje, že Pražané zajatým šetření života podle smlouvy přislíbili. I byli tito kněží ještě s dvěma jinými, z kterých byl jeden farář Malotický, řečený Prorok, do jedné jizby zamčeni a ukrutně za živa upáleni. Pražané pak obsadivše hrad svým lidem zdvihli se 6. listopadu, a spolu s Tábory a Žižkou do Prahy se navrátili, vedouce s sebou pana Diviše z Říčan co zajatého, s jeho ženou, synem, dcerou a ještě 54 osobami z hradské čeledi, jež na Staroměstské radnici do vězení vsadili. Podnes stojí u Říčan zříceniny toho hradu, kolébky to slavného někdy panského rodu Říčanského.

Hádání v domě p. Zmrzlíka ze Svojšína. Smrt Mikuláše z Husi.

1420 10. a 24. prosince.

Různění se u víře mezi Čechy velmi těžce nesli pánové pod obojí, kteří s Pražany byli spojeni. Proto jak mile Táboři s Pražským vojskem od Říčan do Prahy přišli, usilovali o to výše řečení pánové, Oldřich Vavák ze Hradce, Petr a Purkart bratří z Janovic a Petr Zmrzlík ze Svojšína, aby se přikročilo k jednání o víře. I svolány jsou hned v neděli, 8. prosince, obce Staroměstská, Novoměstská a Táborská k sv. Ambroži na Příkopě do hromady, aby řečení pánové tuto seznali rozdíly a nesnáze, pro které se Táboři a Pražané mezi sebou rozcházejí. Mikuláš z Husi doufal, že v této hromadě velká část Pražanův s jeho Tábory držeti bude, avšak konšelé Pražští předvídajíce to, užili té chytrosti, že nejen zapověděli kněžím a ženám jíti do té hromady, ale také že každá obec musela se na obzvláštním místě postaviti, tak že nemohli ani mezi sebou se míchati ani jaké roztržky a křiky

dělati. I tak stalo se rokování mírné a pokojné, každá strana oznámila své tužby a stesky, a všichni zas pokojně se rozešli, ustanovivše se na tom, aby pozejtří kněží obojí strany v kolleji Karlově dohromady se sestoupili, a tam při svou vedli před pány a před konšely Pražskými.

Stalo se pak toto památné hádání, jakž bylo ustanoveno, o dva dni později, 10. prosince, avšak nikoli v kolleji Karlově, nýbrž v domě pana Petra Zmrzlíka ze Svojšína, kterýž stával někdy na místě nynější tak zvané Koppmanské zahrádky naproti vysokému kůru kostela u sv. Jakuba na Starém městě Pražském. Bylo to tak: Před schůzkou, v níž se mělo jednati o smíření všech stran, pozvali Staroměstští konšelé všecky přední muže národu, co jich bylo v Praze přítomno, ku slavnému obědu na svou radnici. Žižka šel tam bez rozpakův; Mikuláš z Husi však tomu pozvání nevěřil, obávaje se na radnici úkladův o bezživotí své. V rozhořčenosti vsedl s několika věrnými na kůň, a ujížděl z Prahy. Avšak tu ho veliké neštěstí potkalo: jeda zajisté k Vyšehradu, když u potoka Botíče potkal se s vozy, kůň jeho vzpínaje se vpadl s ním do zmoly vedle cesty a zlámal mu pádem svým nohu. Ač se byl zapřisáhl Mikuláš, že již nikdy více do Prahy nepřijde, přinešen jest tam přece zase k lékaři, a to do domu pana Oldřicha z Rosenberka, jejž Mikuláš sobě a Táborům byl přiosobil jakožto příslušenství ke hradu Příbenickému.

Po slavném obědě na radnici odebrali se pánové a Pražští mistři i kněží do kolleje Karlovy čekajíce tu dlouhý čas na příchod kněží Táborských. Avšak ti konečně vzkázali, že do Karolína nepůjdou, jinde však kdekoli že se chtějí s mistry sejíti. V té nesnázi usnesli se Žižka a pan Oldřich ze Hradce na tom, že se obě strany bez meškání mají sejíti v domě výše řečeném, pana Petra Zmrzlíka. Tedy bylo tam zahájeno rokování ve hlučném shromáždění předních mužův světských i duchovních. Mělo se počíti o nejnovější příčině rozbroje, totiž o užívání ornátův při službě boží; avšak tu povstal mistr Prokop z Plzně, tehdejší rektor university Pražské, dokládaje, že jest jiných více článkův celému národu škodných, které se dříve musejí slyšeti, a podal spis mistru Petrovi z Mladenovic, v ten čas kazateli u sv. Michala, aby ho četl. I byl v tom spise výtah ze 76 článkův, jednajících o tom, co Pražští mistři v učení Táborském za kacířské neb aspoň za bludné pokládají, totiž o blouznění chiliastickém, o zásadách republikánských, o snahách, aby se všichni stavové v jedno srovnali, aby nebylo rozdílu mezi pánem a poddaným, nýbrž aby se všickni toliko bratřími a sestrami zvali, aby jmění všech bylo společné, o nauce, že kromě bible nižádné písmo doktorův svatých neb jakýchkoliv mistrův a mudrcův nemá ani čteno ani ohlašováno býti, o zavrhování všech starožitných obyčejův v církvi, totiž modlení hodinek, obřadův při mši sv., znamenání se křížem, líbání míru, užívání ornátův, svěcení oleje, vody, soli, kadidlův, vína, chleba a jiných věcí, holení brad a pleší, kadění, kropení, žehnání a jiných prý vynálezkův Antikristových.

V jiných článcích ještě bylo Táborům vytýkáno, kterak netrpí, aby mše sv. jinak než toliko v domácím jazyce a v roucho obecném sloužena byla; kterak v kostele jen jeden oltář trpí a při tom že jen jedna mše za den sloužena býti má; že v kostele žádného obrazu netrpí, že v orodování svatých u Boha nevěří, že čtení jejich ostatkův za modloslužbu pokládají, že v očistec nevěří, a modlení za duše mrtvých za pošetilost pokládají, že všeliké posty zavrhují, kromě neděle žádný svátek nesvětí, že zvláštního stavu kněžského neuznávají, a že u nich každý světský člověk tak dobře jako kněz může žehnati svátost těla a krve Pána Krista, že jejich kněží mohou sobě jednoho ze sebe za biskupa dle libosti zvoliti, kterýž potom jiné žáky neb laiky na kněžství světí, že o knězi ve smrtelném hříchu jsoucím věří, jakoby od něho tělo a krev Pána Krista neposvěcovalo se, jakoby jeho křest neb odpouštění hříchův žádné platnosti nemělo, že se někteří kněží jejich také již oženili, dále že nevěří, jakoby v svátosti těla i krve Kristovy byl tu pravý a plný Bůh a člověk, a proto že klanění a klekání před svátostí jako před pravým Bohem za modloslužbu pokládají a t. d. Konečně bylo v těch článcích i to vytknuto, že kněží táborští, jakkoliv proti panování knězskému horlí, přece sami všude ve městech to spůsobili, že proti jich vůli obce a konšelé ničeho učiniti nesmějí.

Když to všecko mistr Petr z Mladenovic byl přečetl, doložil ještě od sebe strův toto: že se Pražští mistři žád osoby zvláště dotýkati nechtějí, ale že vůbec prosí a napomínají všech věrný

echův, aby varovali se kněží a kazatelův
kových, kteří se k těmto článkům při-
návají, poněvadž každý z nich jest buď
acířský, buď bludný, buď aspoň pohor-
livý. I ozval se na to bratr Chval Ře-
lický z Machovic, hejtman Tábor-
ký, řka, že ovšem on se ke všem těm
lánkům přiznává. Pan Jan Roháč z
Dubé zas řekl: „Ejhle, v Kostnici vy-
řkali nám jen 40 bludných článků, a tu
ám jich přes 70 vypočítati chcete." Kněží
Táborští však, a mezi nimi napřed Mar-
in Houska příjmím Loquis, odpo-
ídali v ten smysl, že odejme-li se těm
lánkům jen oděv tu i tam jedovatý, co
o věci samé že kněží Táborští s nimi se
snášejí; k čemuž také přisvědčovali druzí
va kněží Táborští, Mikuláš z Pel-
řimova a Markold ze Zbraslavic. Na to pak ohlásili mistři Pražští ce-
ému shromáždění, že v kolleji hotovi jsou
dokázati bludnost těch článků zjevnými
a rozličnými důvody a písmy svatými, bu-
že-li kdo chtíti se postaviti k jejich hájení.
Táborský kněz Martin Houska žádal,
aby jim ty články písemně byly podány,
avšak mistři na to odpověděli, že budou
podány tomu, kdo se k veřejnému hádání
o nich na universitě podvolí.

Tu vystoupil na lavici kněz Mikuláš
z Pelhřimova, kteréhož sobě kněží
na Táboře biskupem byli udělali, a drže
malou knížtičku v ruce jal se k pánům a
konšelům obrácen takto hlasitě mluviti
řka: „Pánové! slyšeli jste mistry, slyšte
již také i nás. My přišli k rokování tomu-
to v domnění, že se tu jen o řádu mše sva-
té bude jednati, lépe-li jest v ornátě čili
bez ornátu večeři Páně pamatovati a lidu
přisluhovati: mistři pak položili proti nám
mnohé články, o kterýchž máme naději,
že jsou pravé, vyjmouce jedině, co v nich
jedovatého přidáno jest. A však ponechá-
vaje toho nyní na chvíli, pravím, že my
kápe činíme, opustivše obřady ty, které v
pozdějších stoletích papežové od ducha
Kristova již odpadlí nařídili při svátosti
večeře Páně, nežli činí mistrové, kteří
nařízení těchto šetřiti velí." I šířil se dále
o tom, uváděje příklady Kristovy a církve
prvotní, neopominuv při tom horliti proti
těm, kteří prý sobě zuřivěji proti tupite-
lům lidských nálezků počínají, nežli pro-
ti přestupitelům přikázání Kristových.

Na to vstal zas mistr Jakoubek ze
Stříbra, v ten čas kazatel v Betlemě,
a vystoupiv rovněž na lavici a v ruce
malou psanou knížku drže četl z ní dlou-
hé pojednání o rozdílu toho, co ve víře a
v církvi boží podstatného a ku spasení du-
še nevyhnutelně potřebného jest, a co jen
případného, jako ku příkladu slouženi mše
v ornátech. Prvních věcí nižádný člověk
arci že nemá ani nemůže měniti; druhé
pak že sice měniti se mohou dle potřeby
času a místa, a však zavrhovati jich ovšem
že nikoli nesluší; k nim že náležejí vše-
cka nařízení starých otcův církevních, kte-
rá náboženství a zákonu božímu nepřeká-
žejí, alébrž raději napomáhají, majíce
význam tajemný. Po přečtení odevzdal
mistr Jakoubek traktát svůj panu Ol-
dřichovi ze Hradce, aby jej u
sebe choval. Nastal již tmavý večer za
těchto řečí všech, a pánové předsedající
té schůzi vynesli konečně nařízení, aby
obě strany pře své písemně do rukou Sta-
roměstského purkmistra podaly, a to do
měsíce ode dne hádky této. Shromáždění
rozešlo se pak bez jiného účinku, leda že
obě strany proti sobě aspoň zevnitřní
tvárnost pokoje a snášelivosti zachovaly.

Mikuláš z Husince, zlámav si
téhož dne ráno nohu u potoka Botiče, le-
žel v Praze k lůžku připoután. Avšak když
noha chtěla se již hojiti, napadla ho tak
těžká dušnost, že z lužka toho více nepo-
vstal, a v samý štědrý večer téhož roku
1420, 24. prosince, v řečeném Rosenber-
ském domě umřel. Byly tehdáž dva Ro-
senberské domy v Praze, jeden na Ze-
leném trhu u sv. Havla, druhý vedle ko-
stela u sv. Anny. Pohřchu nelze určiti, v
kterém z nich Mikuláš z Husi umřel. Smrt
toho muže rozdílné city v Pražanech zbu-
dila; lid obecní a všickni, kteří více s
Tábory drželi, velmi těžce jeho ztrátu ne-
sli, plačíce a želíce předčasného jeho sko-
nání; ostatní Pražané však radovali prý
se a Bohu díky vzdávali, že je ráčil zpro-
stiti člověka prý podvodného, který prý
svou opatrností ne k pokoji a lásce, ale
k různicím a nenávisti mezi stranami pro-
hlédal. Přátelé i nepřátelé jeho uznávali
ho za nejvýtečnější hlavu národu a věku
svého v politických věcech, a ztráta jeho
musela ovšem Táborům velmi bolestna
býti. Jeho smrt však postavila Žižku sa-
motného v čelo Táborův, což právě v té
době velmi důležité bylo, proto že Žižka
Pražanům příznivější, více ku svornosti
prohlédal, tím pak válečné štěstí k Husi-
tům tím více připoutal.

Drobné boje po Čechách. Táboři utrpěli škodu v Přelouči a Chotěboři.

1420 prosinec — 1421 únor.

Když se velepamátný rok 1420 ku konci svému schyloval, počalo se Husitům v některých končinách země České nedobře vésti. Bratří Orebští přepadli a spálili Cisterciánský klášter Svaté Pole zvaný, kterýž někdy nad říčkou Dědinou na Opočensku na místě nynější vesnice Kláštera stával, a vytáhli potom dne 18. pros. s měšťany Hradeckými a s panem Alšem Vřešťovským z Riesenberka proti klášteru Opatovickému; avšak chtěvše se ho útokem zmocniti odbiti jsou od posádky jeho velmi krvavě. Na statcích pánův Viktorina a Hynka, bratří z Poděbrad a jejich strýce Jana Pušky z Kunštatu, také velmi zle se dělo, neboť tu královská posádka v Nymburce mnohé škody jim činila, tak že tito pánové přinuceni byli, Pražany a Orebity na pomoc volati. Pražané vytáhli 17. prosince k Brandýsu nad Labem, osadili to městečko a několik tvrzí v okolí; avšak hned na to uhodili tak silní mrazové, že Pražanům nebylo možná, v poli vydržeti, a oni dne 23. prosince domů se vrátiti musili. Potom na den sv. Štěpána, 26. prosince, vyskočili královští Němci z Nymburka na pana Hynka z Poděbrad u vsi Zboží, a v krvavé šarvátce 70 bojovníkův jemu pobili; že pak Husité do svých bojův také nejsvětější svátost čili archu Boží jako někdy Israelité s sebou nosili, stalo se, že v tom pobití u Zboží i svou archu ztratili.

Den před tím, na Boží hod Narození Páně, vypravilo se slavné poselství od veliké obce Pražské 14. listopadu zřízené do Polska ku králi Vladislavu Jagajlu. Byli v tom poselství pan Hynek z Waldšteina na Koldštejně, pan Aleš z Vřešťova, rytíř Hlas z Kamenice, dva konšelé Pražští, Šimon od bílého lva a Tkanička, a dva mistři učení Pražského, Jan Kardinál z Reinšteina a Petr Payne, Angličan.

Král Sigmunt zdržoval se toho času nejvíce v Litoměřicích, některý čas také v Mostu a v Ústí nad Labem. Vyjednával tu o nová vojska a o prostředky válečné, hlavně s markhrabětem Braniborským Bedřichem, a s oběma markhrabaty Míšeňskými, kteří zde v dotčených městech při něm byli, a jemu opět proti Čechům pomáhati se zavázali. Česká šlechta v Litoměřicku a Žatecku vesnic u věrnosti k Sigmuntovi stála, a města, vyjma Žatec a Louny, vstupovala s ní na začátku roku 1421 v branný spolek proti Husitům. Jeden z náčelníkův toho spolku, často jmenovaný Mikuláš z Lobkovic, pán na Hasištejně, zvláště Žateckým velké škody činil.

Dne 14. ledna 1421 strhl se boj zas na jiné straně, totiž v městečku Přelouči. Toho se bylo totiž zmocnilo oddělení Táborův, o čem zvěděvše pan Jan Městecký z Opočna a Mikeš Divůček z Jemniště, s Horníky a ještě jinými královskými městy se spojili a u velké sfle ty Tábory v Přelouči náhle přepadli. Táboři se ohradili v kostele, nemohli však odolati. Nepřátelé pobili a zjímali je všecky, pak 125 zajatých s knězem Valentinem do Kutné Hory zavedli, kdež je dali do šachet vmetati.

Hromádka z Jistebnice, hejtman Táborský, zmocnil se též v lednu 1421 hrazeného městečka Chotěboře v Čáslavsku. Sebrali se naň Kutnohorští se svým mincmistrem Míšem Divůčkem z Jemniště, potom pánové Jan Městecký z Opočna, Čeněk z Přibslavi, Arnošt Flaška z Rychenburka a Přibík z Častolovic, i položili se s hojným lidem okolo Chotěboře, dobývajíce místa toho. Hromádka vida, že i Chotěborští sami jemu a Táborům nepřejí, počal s pány vyjednávati, a tito mu slíbili pode cti a víru, že jestli se poddá, lidu jeho na životě ublíženo nebude. Důvěřuje slibům těm, vzdal se bez boje dne 3. února 1421. Však vítězové neměli té ušlechtilosti do sebe, aby zamítali zásadu, že slovo kacířům dané neváže. Celá posádka Táborská byla do zajetí vzata, a Kutnohorští Němci zvříce nejvíce proti nim, vehnali jich tuto v Chotěboři 300 do stodol a spálili je. Tu vidouc jedna žena Táborská, že muž její již hoří, vskočila tam za ním do ohně a shořela se svým mužem. Ostatek zajatých Táborův Horníci do Kutné Hory vedli; však již v Lošíchmezi Čáslaví a Horou jistý počet do jedné chalupy vehnavše podobným způsobem upálili, a kdo za živa ještě do Kutné Hory došel, octnu mrtev v hrozných propastech šachet mějších, tak že tímto zrádným způso asi 700 lidí zahynulo. Hromádka do Chrudimi přiveden a tam spc dvěma Táborskými kněžími na ná

n byl. Takového věrolomného skutku
l, jakkoli v boji byli ukrutni, nedo-
i se nikdy, a také toho pánům a Hor-
n nezapoměli.

**k Žižka hradu Krasikova dobyl, Bo-
va ze Švamberka zajal a Pražané
Nový hrad u Kunratic zkazili.**

1421 v lednu.

stečně ztráty Táborův byly v stej-
čase jinými vítěznými boji a prospě-
jiných stranách České země nahra-
a již nic nemohlo zastaviti zmáhání
oci husitské. Na počátku roku 1421
izel se Žižka již v Plzeňsku dobý-
tvrzí a sídel všech nepřátel kalicha.
l a zkazil tam také dva staročeské
ery, panenský Premonstratek v Cho-
vě a Benediktinský mužský v Kla-
bech. Chotěšovský probošt, kněz
ek, předvídaje útok Táborův, vše-
luchovní panny před tím do bezpeč-
úkrytu v Plzni převedl, přenechaje
u kláštera branného lidu svému,
ž však jen krátký odpor Táborům
mohl. Táboři celý klášter vyprázd-
nnoho lidí pobili a hejtmana posádky
klášterní branou na cestě k Stodu
smoleném sudě za živa upálili. Klá-
Kladrubský byl dobře ohražen
aje četnou posádku také odhodlaně
rům se bránil, a když přece Táboři
ho vnikli, tu opat Verner a velký
mnichův a bojovníkův z posádky v
enech bídně zahynuli. Žižka obsadil
klášter svými lidmi svěřiv správu je-
anu Petrovi Zmrzlíkovi ze
jšína, oblíbenému někdy mincmi-
krále Václava. Od Kladrub hnul se
ke Stříbru, chtěje dobývati toho
a, kteréž bylo pod ochranou Bohusla-
Hynka Krušiny bratří ze Švamberka.
slyšev pan Bohuslav ze Švam-
ka, úhlavní nepřítel Táborův, přijel
lem lidu na nedaleký svůj hrad Kra-
v čili Švamberk, a Táboři hned
avše obležení Stříbra, ku Krasikovu
li a obklíčili jej. Pan Bohuslav vlezl
do pasti, a mohl se toho nejhoršího
připomínaje si, kterak před rokem
vi a od těch dob Husitům vůbec
o škodil. Již prvního dne opanovali
ři násilím hřeben hory Krasikovské,
ho dne dobyli jedné věže i s mostem
tihodinovém boji, v kterém pan Bo-
v takových hrdinských kusův doka-
zoval, že i Táborům byl hrozný. Dobytá věž hájila první bránu do hradu, a tu poznal pan Bohuslav, že hradu neudrží a zuřivosti Táborův neodolá. Jal se tedy žádati od nepřátel, aby bylo pro pana Petra Zmrzlíka ze Svojšína posláno, souseda někdy jemu milého, neboť jemu zajisté a nikomu jinému, že chce postoupiti hradu a sám také i se svými se vzdáti. Žižka svolil velikomyslně k této výmince, aniž užiti žádal příležitosti ku pomstě; avšak s tíží přijato jest podání toto od rozvzteklených Táborův, kteří by rádi pana Bohuslava, dostavše ho do své moci, na kusy byli roztrhali. I přichvátal z Kladrub pan Zmrzlík, a přijal poddání se pana Bohuslava, kterýž pak na hradě pod stráží chován byl, kdežto lid jeho všechen na rukojemství byl propuštěn. To se stalo dne 12. ledna 1421. Žižka zmocniv se Krasikova svým lidem ten hrad obsadil, a Krasikov stal se od té doby hlavním zbrojištěm Táborův v těchto západních končinách země České až do konce válek husitských. Pan Bohuslav ze Švamberka byl odtud na hrad Příbenici nad Lužnicí zavezen, do vězení vsazen, avšak poctivě chován, kdež tak dlouho zůstal, až posléz sám k Táborům přestoupil, jakž na svém místě povědíno bude.

Do té doby stál ještě nedotknut krásně zřízený Nový hrad u Kunratic, v němž král Václav umřel, kterýž chtěl, aby se tomu hradu Wenzelštein říkalo. Královská posádka toho hradu však bránívala dovozu obilí a jiných potrav do Prahy, a proto nyní Pražané 30. prosince 1420 hrad ten u veliké síle obehnali, hned na počátku hřeben hory, na které stával, obsadili a tam se dle potřeby okopali. Z pušek a ze tří prakův brzo tolik kamení do hradu naházeli, že potřískány jsou nejen všecky střechy, ale i všecko podsebití (to jest zábradlí a pavlače na hradbách a na cimbuří u střech věží, odkud se hajitelé hradu bránili). Rytíř Herburt z Fulštejna, kterýž tu byl správcem hradu od krále Sigmunta ustanovený, vida, že síle nepřátel neodolá, podával se 25. ledna 1421 k rokování a Pražané smluvili se s ním v ten způsob, že celou posádku i s věcmi, co každému patří, avšak ne s královskými sami na svých vozích odvezou a je bezpečně až do Kouřim i doprovodí. Následkem té smlouvy následujícího dne, 26. ledna, vpustil rytíř Herburt 20 vybraných osob z vojska Pražského do hradu,

které se v něj uvázati měly; do třetího dne 27. ledna, přijely vozy z Prahy pod hrad, aby se na nich věci náležející posádce odvezly. A když vojínové královští své věci na ně nakládali, dal rytíř Herburt také královskou knihovnu z hradu vynášeti a na vozy klásti. To spatřivši Pražská chasa na ty vozy se vrhla a kdo co v nich popadnouti mohl, násilím pryč unesl. Potom chtěl se ten lid i do hradu dostati, aby i z něho ostatní královské věci rozchvátil; nebyv do něho vpuštěn od vůdcův Pražských, podkopal a probořil zeď hradu, a tak provalila se kořistichtivá lůza do vnitřku hradu a všecky královské pokoje dočista zloupila, právě tak, jak to nedlouho před tím v královském paláci na Vyšehradě učinila. Pražské vojsko doprovázelo rytíře Herburta a jeho královské žoldnéře do Kouřimi, hrad podloženým ohněm hořel, a po Praze prodávaly se pobrané skvostné a vzácné knihy ze sbírky někdy krále Václav za velmi levnou cenu. Ohořelé zbytky hradu daly potom obce Pražské od najatých k tomu dělníkův až do základův rozbořiti a rozházeti, aby ten hrad na potom Pražanům nemohl škoditi, takže podnes toliko v těch místech povědomí umí ukázati to hradiště na hřbetě Kunratického lesíka opodál Táborské silnice, na kterém někdy pyšně se vypínal ozdobný hrad krále Václava.

Další boje v Plzeňště. Pražané ve spolku se Žižkou. První obležení Plzně.

1421 asi od 12. ledna do 12. března.

Brzy po dobytí Krasíkova, asi 12. ledna 1421 obrátil se Žižka se svým vojskem k Tachovu, městu hrazenému a králi Sigmuntovi oddanému, a zmocnil se předměstí úprkem; město samo však obléhati musel. Tachovští vypravili rychlého posla k Sigmuntovi do Litoměřic se snažnou prosbou, aby jim spěšnou pomoc přinesl, nemá-li jejich pevné a důležité město upadnouti v moc Husitův. Sigmunt přichvátal do Plzně, sbíral se všech stran vojsko veliké, a psal také vojvodům Bavorským, aby hned a bez odkladu pospíchali v největší síle, která jim možná bude, na hranice české ku Přimdě, kdežto prý královský purkhrabí je zpraví kam, dále mají táhnouti. Mezi tím se však Žižkovi před Tachovem nedařilo; vznikl oheň v předměstích, v kterých ležel, i způsobil mu velkou škodu na koních a na válečných vozích; a když se o tom dověděl, kterak se mocně Sigmunt naň chystá, upustil od obležení Tachova, a svolav vojenskou radu ustanovil se na tom, rozsázeti vojsko své na dobytých hradech a klášteřích Krasíkovu, Kladrubech a Chotěšově, poslal k Pražanům, aby nemeškali spojiti se s ním, an prý míní, krále Antikrista s pole sehnati, sám pak osobně do Tábora pospíchal, aby si odtud ještě větší vojsko přivedl.

Jak mile Sigmunt se dověděl, že se Žižka vzdálil, nabyl ihned odvahy, a vytáhna u veliké síle z Plzně, táhl přes Stříbro, a dobýval kláštera Kladrubského, v němž té chvíle Chval Řepický z Machovic, hejtman Táborský, vrchní správu měl. Obléhání a dobývání kláštera počalo již přede dnem 29. ledna, a však všecko namahání vojska královského marné bylo, a Sigmunt prý sám větší škody bral od obležených, nežli jim činiti mohl. Táboři rouhali se vojsku královskému volajíce každý den z kláštera na ně, řkouce: „Kde je Antikrist, král bezbožný? kažte mu, ať jde k útoku, ať dobude kláštera!"

Mezi tím Pražané uslyševše Žižkovu žádost, milerádi ve branný spolek s ním vstoupili, a již 6. února asi 7000 jízdných a pěších vojska svého s 320 válečnými vozy Žižkovi ku pomoci poslali. Toto vojsko přirazilo v Dobříši k vojsku Žižkovu, kteréž on nyní z Tábora do Plzeňska vedl, a obě vojska takto spojená mohla ovšem neodolatelna býti každé jiné moci. A tak táhli Pražané ve spojení se Žižkou přes Hořovice a Žebrák na Rokycany, jichž se bez odporu zmocnili. V tomto městě dosud arcibiskupském spálili a zkazili Táboři klášter řeholních kanovníkův sv. Augustina, upáliviše při tom jednoho kněze, kterého do své moci dostali, a na obyvatelích velikých škod se dopustili. Pražané zas dobyli hradu Wilštejna k polední straně od Štěblav, který náležel paní Elišce z Kravař, matce pana Oldřicha z Rosenberka, a osadili jej rytířem Vilémem Kostkou z Postupic, majíce nyní na Sigmunta samého před Kladruby dorazit. Avšak král Sigmunt netroufal si, dočkati polem tak valného vojska a když nepřátelé ještě pět mil od něho byli vzdáleni, upustil 10. února od dobývání Kladského kláštera, všechno vojsko rozpustil a asi 12. února z Plzně do Litomě nazpět pospíchal, kde již 14. února

ské šlechtě na církevní zboží
České vojsko Pražsko-Táborské,
o útěku Sigmuntově, s kým by
jovalo, obehnalo téhož 14. února
z e ň, a v prvním útoku jeho před-
lýnův se zmocnilo. Toto obležení
ěle trvalo; ve městě bylo mno-
a šlechticův s rodinami a se
y svými, též mnoho kněží, a ti
datně bránili zdí městských. A-
ž minuly čtyry neděle, a sruby i
na zdech z pušek nepřátel ve-
du již byly vzaly, Plzeňští bojíce
o útoku spojeného vojska české-
se do smlouvání. Tedy svolením
an , totiž Pražanův a Táborův
s nimi spojených se strany jedné,
lzeňských s pány s nimi spoje-
s městy Stříbrem, Domažlici a
n i s celým mírem čili, jak se
o německu říkalo, lantfridem kra-
ského s druhé strany uzavřeno
ěří pokojné, mající trvati až do
oku 1422, a utvrzeno zápisy i pe-
obou stran pod výminkami tako-
Plzeňští měli hned skrze posly
ti na Sigmuntovi králi, aby ke
lánkům Pražským přistoupil aneb
n přistoupiti dovolil; a však buď
ál to učiní aneb nic, Plzeňští v
měsíci ode dne smlouvy zběhlém
budou povinni dáti svobodu oněm
ve všech městech, městečkách
ích svých, též kněžím Pražským,
n slovo Boží bez překážky tam
le i každému, kdož by chtěl, veče-
pod obojí spůsobou přisluhovati
to vše pod pokutou v listu zápis-
enou. Po té smlouvě upustilo val-
to husitské od dalšího dobývání
hnulo se dále k Chomútovu. Plzeň-
li, podle smlouvy se zachovati,
rpravivše své posly ku králi, jali
odenně opravovati zdi a příkopy
aniž kdy jakého kněze husitské-
ého města pustili, zjevně tím učí-
nlouvu rušíce.

Sigmunt do Moravy ustoupil a Chomútova, Loun, Slaného, Be-una a Mělníka se zmocnili.

od 26. února asi do 6. dubna.

tím král Sigmunt ustoupiv od
z vojska do Litoměřic, neposeděl
a již 26. února i s královnami do
Kutné Hory přijel, potom od 28. února do 6. března pobyl v Časlavi, a pak Čechy docela opustil, obrátiv se z Čáslavi do Znojma na Moravě, kde s dvorem svým celé tři neděle, od 9. do 31. března, ztrávil.

Pražané a Žižka pokračovali v dalším dobývání země v stranách západních. Vojska jejich šla od Plzně přímo k půlnoci na město Chomútov, kteréž jsouc ve branném spolku s Mostem, s Mikulášem z Lobkovic a jinými šlechtici kraje Žatec-kého a Litoměřického, mnohými škodami pomstu Čechův zvláště proti sobě bylo vyvolalo. Německý řád rytířův křížových zajisté od polovice 13. století, co se zde byl usadil, město i okolní krajinu valně poněmčil, tak že již tenkráte po Čechách šlo známé přísloví: „Všude lidé, v Chomútově Němci.“ Husité obléhli Chomútov i hrad jeho dne 14. března, a tu prý se ponejprv a nejvíce okrvavili. Ve městě nacházel se kromě cizí posádky znamenitý počet bojovných šlechticův a kněží z okolí, pročež se obyvatelé na pevnost hradeb a udatnost svých bojovníků příliš bezpečili, a Husity rouháním a velmi neslušnými posměchy se zdí městských popouzeli. Husité hned druhého dne, 15. března, hnali útokem, avšak byli odraženi. Tím větší zuřivostí obnovili svůj útok třetího dne, 16. března, právě na květnou neděli, uvalivše na město takovou pohromu, jaká i v celé husitské válce neobyčejná byla. Jakkoliv se udatně z města Němci bránili, kromě střelby ze strojův a obyčejných zbraní také roztopenou smolou a vařící vodou na Čechy dotírali, neodolali přece síle jejich. Husité stekše zdi na několika místech najednou, počali hned vztekle zabíjeti, kohokoliv ve městě živého zastihli, neodpouštějíce než některým ženám a dětem jakož i třiceti mužům, aby prý své zabité spoluměšťany pochovati mohli. Počet zabitých udávají někteří na 1363, jiní až na 2500 osob. Celé město bylo zloupeno a v popel obráceno; Židé pak a Židovky, jimž Husité milost slibovali, kdyžby se pokřestiti dali, volili prý raději sami do ohně skákati. Táborské ženy prý, vyvedše Chomútovské Němkyně z dobytého města na nějakou vinici, oděvy s nich strhly, peníze a co jiného při sobě měly, jim vzaly, a pak všecky do jedné chalupy vehnavše v ní je upálily. Dá se mysliti, že obec Žatecká, která velmi horlivě v husitství setrvávala,

a v posledních dobách moci královských přívrženců v statně odolávala, při tomto útoku na Chomútov dobře užiti se dala. Řád Německých rytířův již před tím, okolo r. 1415, vzdal se svého sídla v Chomútově navždy.

Krvavý pád Chomútova celé okolí náramnou hrůzou dojal, a když se Husité odtud k Žatci brali, poddávaly se jim města, hrady a tvrze samoděk, některé i dosti vzdálené, jako Mašťov. Také Lounští, majíce od měsíce května minulého roku královskou posádku u sebe, báli se proto útoku na město své, i poslali do Žatce, nabízejíce se, žeby se Pražanům chtěli poddati. Pražané se tedy uvázali v Louny, a uvedli tam měšťany pod obojí, kteří vloni odtud vypuzeni byli, Pražanům pak v bitvě pod Vyšehradem pomáhali. To samé se dělo v Slaném, kteréžto město vloni stejný osud mělo. A tak vracelo se spojené vojsko Pražské a Táborské do Prahy, a zmocniv se ještě hradu Okoře a tvrze Makotřas bez boje, vtáhlo na bílou sobotu, 22. března, vítězoslavně do měst Pražských.

Však toho samého dne, 22. března, škodu vzali Hradečtí, pokusivše se podruhé o dobytí kláštera Opatovického. Vytrhše totiž s vozy k Opatovicům, podstoupeni jsou bojem od královského vojska u Podolšan, kdežto nejen hejtman jejich Lukáš zabit, ale i do tří set zajatých do kláštera odvedeno bylo.

Když Táboři sobě přes velikonoční svátky v Praze odpočinuli, stala se mezi nimi roztržka z příčiny jednoho přepiatého kněze jejich, Antocha, kterýž dne 26. března do Prahy přišed na veřejném rynku kázal, a v tom kázání podle Zjevení sv. Jana o dvou rozích zlé saně řeč vedl, z nichž jeden že jsou konšelově a druhý mistři Pražští; ti prý drží jako v kleštích pravdu boží, nedopouštějíce, aby se mše sv. bez ornátů sloužila. Tím pak bratří Táborské od toho zrazoval, aby v Praze nezůstávali aniž Pražanům v boji pomáhali. I rozdělili se Táboři, jedni se Žižkou s Pražany zůstali, druzí s kněžími, archu boží s sebou nesoucími, pryč odešli. Žižka rozlítiv se, kněží těch prý zmrskal, nežli je propustil.

Toho samého dne, 26. března, ve středu po velikonoci, vypravil se však Žižka ve spolku s Pražany k dobývání města Berouna. V tomto královském městě byla posud ještě silná královská posádka pod Rudolfem z Bece, někdy ského vikářem ve městě Feltre v potom mnoho šlechticův, Pražských strův a měšťanův, kteří nechtíce ku chu přistoupiti a nemohše v Praze státi, tuto v domnělé bezpečnosti se z vali. Leželi tam Pražané z Táboři něk dní před městem, konečně se ho 1. d útokem zmocnili; i počalo krveprolití liké: rytíře Jana Koblihu a něk spolubojovníky jeho s věže shodili, a níci je dole dobili; velitel posádky dolf z Bece, rytíř Heřman z B na a Bohuslav Doupovec, mistři a professoři z kolleje Karlovy, též Vavřinec z Nymburka, Brí ze Žatce a Šimon z Tišnova, n pak místní duchovenstvo, mnichové z šího kláštera Minoritského a měšť Pražští, vezměs 37 osob byli k rozk Žižkovu v jedné jízbě před městem u leni. Pražané osadili město k ruce a co bylo ještě Němcův měšťanův, ustanovena jest lhůta k vyprodání s k vystěhování. Dne 3. dubna vrátilo Pražské vojsko do Prahy, Žižka však o bral se na Tábor za příčinou rozbro tam vzniklých.

Z toho, co se Berounu stalo, vzali výstrahu měšťané Mělničtí, i umíniv si, nedočkati na sebe podobného pá raději dobrovolně Pražanům se podd Poddání jejich bylo přijato a smlouv stvrzeno; i stálo v té smlouvě, že o měšťané Mělničtí, slibují nejprv háj a brániti čtyr článkův Pražských, nep jímati Sigmunta za krále Českého, pouštěti královny Žofie do města, jako bylo jejím věnným městem, bez vůle P žan, nýbrž slušeti napotom pod moc právo města Pražského, a poslouchati ředníkův od nich usazených jakožto svý starších. Pražané potom na Mělník ryt Jana Smiřického ze Smiřic svého hejtmana dosadili.

Výstřednosti u víře mezi Tábory.

1421.

Proč Žižka od Berouna do Tábora ó jíti musel, toho příčinou byla velká svornost a výstřednost některých kn Táborských, kteří neznali mezí not svých, a samým Táborům již pohoršo dávali.

Dřív než měsíc minul po onom hád mistrův Pražských a kněží Táborských

lomě Zmrzlíkově v Praze (10. prosince 1420), přinesl již 3. ledna 1421 kněz Václav Koranda písemnou odpověď Táborských do Prahy, žádav při tom o veřejné slyšení před obcí. Bylo mu to odepřeno, a on ohlásil a držel veřejné kázání o ornátech ve chrámě Matky Boží Sněžné, kdež jemu odpíral mistr Petr z Mladenovic. Mimo to mistři Pražští nový spis proti Táborům uveřejnili, vyličujíce v něm, kterak oni smýšlí o ornátech a jiných církevních zvyklostech podle písma svatého. Proti tomu Táborští ještě jednou jiným spisem se ozvali.

Avšak na Táboře již po delší čas kněz Martin Houska příjmím Loquis učením svým o svátosti oltářní opět jinou novotu silně zaváděti počal. Učil totiž, jak již na Pražském hádání podotknuto bylo, že jest chleb a víno pouhé znamení těla a krve Kristovy, že této svátosti proto žádná úcta poklekováním, klaněním a jiným způsobem prokazována býti nemá, a že ji laikové sami mají sobě bráti s oltáře neb z rukou kněze a ji přijímati. S takovým míněním vystoupil již před tím vloni jistý vládyka Sigmunt z Řepan v kraji Žateckém, a nazývalo se to učením pikhartským. To jméno pocházelo od jména Beghard, kteréž v Nizozemích a na dolejším Rýně znamenalo vůbec sektáře od obecné církve se uchylujícího. Vavřinec z Březové vypravuje, že již r. 1418 přišlo do Prahy asi 40 Pikhartův (Beghardův) s ženami a dětmi, kteří pro své kacířství ze své vlasti vypuzeni byvše v Čechách jako v zemi, kde prý svoboda v náboženství panuje, útočiště hledali, i má za to, že takové učení o večeři Páně, jak je nyní řečený kněz Martin a vládyka Sigmunt z Řepan pronášeli, od těch Pikhartův v Čechách roztroušeno bylo.

Z příčiny řečeného kněze Martina Housky počali se Táboři mezi sebou silně dvojiti; jeho přívrženci počali hostie z monstrancí vyhazovati, monstrance, zlaté a stříbrné kalichy a skříňky, v nichž se večeře Páně chovala, lámati a pohazovati, vysmívajíce se druhým, že se starého zvyku přidržují. Proto se vložil v to pan Oldřich Vavák ze Hradce, dav kněze Housku 29. ledna 1421 zajmouti a v Jindřichově Hradci do věže vsaditi. Že však se mnozí přátelé za toho mladého kněze přímlouvali, byl zas brzo propuštěn. On však nyní ještě s větším důrazem učení své zastával, tak že roztržení na Táboře již nebezpečným býti počalo.

Byl pak na Táboře již asi v září loňského roku kněz Mikuláš z Pelhřimova biskupem učiněn, aby s radou sobě přidanou k tomu přihlédal, aby každý kněz Táborský své řádné opatření měl, a aby také na jejich učení a kázání dohlížel. Ještě na Táboře a v obcích s Táborem spojených chiliastické blouznění mnohým lidem rozum mátlo, a právě působením kněze Martina Housky, a nevšímáním si světských řádův všechna kázeň a jednota mezi bratřími v nebezpečí uvedena byla. Proto museli Táborští hejtmani o svatém Havle 1420 všem obcím Táborským řádné placení obyčejných úroků a daní do společné pokladnice, kterou vždy Matěj Louda z Chlumčan v Písku spravoval, přísně nařídili; a kněz Mikuláš z Pelhřimova, nyní Biskupec nazvaný, a mistr Jan z Jičína obrátili se nyní 28. února 1421 psaním k mistrům Pražským, a zvláště k Jakoubkovi ze Stříbra a Janovi z Příbrami, žádajíce jich o radu, jakby se proti bludům pikhartským, jež Martin Houska rozsévá, postaviti měli, vystříhajíce je zároveň, aby na pozoru byli v Praze, aby se totéž zlé tam v lidu nerozšířilo.

V Praze zhrozili se této zprávy o „pikhartském kacířství" považujíce je za novou pohromu na vlast a národ uvalenou, zvláště když doslýchali, jak neuctivě noví sektáři chovají se k posvátnému tělu a krvi Páně, ale i k samým monstrancím a kalichům vůbec. Proto hned v neděli 2. března 1421 k rozkazu konšelův kazatelé Pražští se všech kazatelen proti Pikhartům kážíce ohlašovali, že se jim netoliko do Prahy přicházeti zapovídá, ale také mezi Pražany, že kdokoli by se našel, an s nimi drží, má ihned u konšelův udán a z města vypovědĕn aneb jinak náležitě trestán býti. Bylo však již i v Praze mnoho osob obojího pohlaví tímto učením nakažených, pročež později skutečně dva měšťané, z nichž byl švec Václav, k smrti odsouzeni a za živa upáleni byli.

Na Táboře však přidali se ku straně Houskově kněží Petr Kániš, Jan Bydlínský, Bartoš, Prokop a jiní někteří; po mnohých hádkách stal se úplný rozbroj, a strana Houskova jakožto slabší byla v počtu asi tří set osob z města vypuzena. Obrátila se nejprv do Pří-

benic, kdež na obou hradech a v městečku bydlila; potom však i odtud vyhnána byvši, zdržovala se některý čas v lese nad řekou Lužnicí nedaleko Dražic. Protivenství, kteréž tito noví Pikharti od svých bratří Táborských snášeti musili, napnula mysli mnohých ještě k většímu blouznění, tak že někteří, postivše se prý příliš mnoho v naději, že jim tak Bůh vůli svou bezprostředně zjeví, konečně naprosto smyslem se pominuli.

Tu přišel na počátku dubna 1421 Žižka od Berouna na Tábor. Jakkoliv celá strana Táborská jednomyslně za náčelníka ho uznávala, chýlilo se přece náboženské jeho smýšlení ku pražanům více, nežli Táborům milo bylo; nejvíce pak, zdá se, srovnával se v srdci svém s knězem Janem mnichem někdy Želivským, kazatelem u Matky Boží Sněžné. Proto také, co většině Táborův zdálo se býti výtržností, slulo u Žižky dokonce ohavností, a byl on vždy první mstitel všeličeho, co za ohavnost pokládal. Však kněží Táborští nechtěli k tomu dopustiti, aby se ve věcech víry hned k posledním prostředkům sahalo: pozvali kněze Housku opět na Tábor, a hádali se s ním tak dlouho, až ho k odvolání některých článkův přemluvili, tak že jako kající hříšník v kostele veřejně je odvolal. Však nechtěli všichni stoupenci jeho totéž učiniti, a toho již Žižka neztrpěl: i vytrhna proti nim přepadl je a drahnou část jich zajav na Klokoty je přivedl; ostatní rozutíkali se do hornaté krajiny blíž Bernartic. V Klokotech pracovali kněží Táborští se zajatými zase úsilně, aby je od bludův odvedli. Oni však byli neustupni, a proto Žižka přikázal, aby upáleni byli. Vykonalo se to ty dny před sv. Jiřím; bylo jich asi padesát osob obojího pohlaví, a mezi nimi kněz Petr Kaniš. S radostí a s úsměchy šli do ohně, honosíce prý se, že ještě téhož dne s Kristem hodovati budou v nebesích.

Výprava Pražanův k vybojování východních Čech. Český Brod, Kouřim, Kolín, Nymburk, Čáslav, Opatovice, Vilémov.

1421 13.—23. dubna.

Uvedše před velkonocí západní Čechy ve svou moc, umínili si Pražané po svátcích pokračovati v dobývání země na východních stranách. Větší část vojska Táborského po odejití Žižkově na Tábor, zůstávala s Pražany, a po druhé nepodařené výpravě Hradeckých na klášter Opatovický přitáhli také bratří Orebští z Hradecka, pánové Viktorin a Hynek z Poděbrad, rytíř Diviš Bořek z Miletínka a jiní, aby Pražanům pomáhali. Tudy vytáhlo vojsko Pražské se svými spojenci dne 13. dubna 1421 z Prahy, dostavši opět pana Hynka Krušinu z Lichtenburka za nejvyššího vůdce. Vytáhl však s vojskem také kněz Jan někdy Želivský, kterýž vlastně sám to tažení dle své vůle řídil. Napřed obehnali Toušeň nad Labem nedaleko Brandýsa, tvrz pana Michalce z Michalovic, a když se jim třetího dne poddala, obsadili ji Pražané lidem svým. Dne 16. dubna přilehli k Brodu Českému, městu hrazenému arcibiskupa Pražského, kdež byla královská posádka německá. Druhého dne, 17. dubna, hnali útokem ovšem nepořádným avšak s velkou přesilou, tak že v několika hodinách příkopův a zdí městských, jakkoli udatně hráněných, se zmocnili. A tu bojovníci husitští, vnikše do města, počali po ulicích a náměstí cepy mlátiti nepřátely své, posádku královskou i měšťany. Žoldnéři němečtí vidouce, že město jest ztraceno, do kostela a na zvonici se utekli, chtíce se tam brániti. Husité však oheň do kostela i do zvonice vmetali, a tak do 200 osob v tom ohni zahynulo, a kdo ještě na živě zůstali, vyvedeni jsou za město, kdež buď upáleni buď od cepníků umláceni byli. Počítalo se mezi zahynulými 18 kněží i s městským farářem a Mikuláš Navara, slovutný někdy písař krále Václava.

Jako po dobytí Chomútova v Žatecku, tak nyní v stranách východních hrůzou takové pohromy všecka blízká i vzdálenější města omráčena byla; jakož hned na to vyslali měšťané Kouřimští plnomocníky své do Brodu, a poddávali se Pražanům, slibujíce hájiti a brániti čtyry články Pražské až do hrdel a statkův svých. Za to přijali je Pražané pod svou ochranu, a dovolili všem, kteříby pod obojí přijímati nechtěli, že se do dvou neděl svobodně a beze škody z města vystěhovati mohou. Tu opustil zbytek měšťan německých Kouřim, a Pražané osadili toto královské město dne 20. dubna lidem svým. A jako Kouřim poddávaly se jim města, hrady, tvrze a kláštery v celém okolí, nemajíce naději, že by je král Sigmunt mohl uchrániti. Poddal se jmenovitě Kolín za podobnými výminkami

l 22. dubna od Pražského vojska po-jně osazen; Husité nicméně tamější ominikánský klášter vypálili a šest mni-ů v do ohně vmetali. Příkladu Kolína sledovala téhož dne 22. dubna králov-ká města Nymburk a Čáslav, vy-avše k Pražskému vojsku posly své, na-zejíce své poddání se Pražanům a slibu-ce přistoupiti ke čtyrem článkům Praž-kým. V obou městech zajisté měšťané ěšťí svrhše vládu několika zámožných meckých rodin bezděčně ku kalichu při-uli, a ještě téhož dne Pražanům brány é otevřeli. Pražské vojsko obsadilo je okojně však neodpustivši mnichům, v ymburce Dominikánům, v Čáslavi Mino-tům, jichžto kláštery ohněm vzplanuly. kroveň zmocnili se Pražané tvrze Klu-ova u Českého Brodu, potom kláštera . Prokopa v Sázavě a kláštera Cister-anův v Skalici u Kouřimi, jehož zna-ení té, avšak jak se zdá nedokončené avby ohněm vzplanuly, tak že od těch ob zůstal ve zříceninách ležeti. Rytíři a ánové z krajův okolních přicházeli k ví-ězným Pražanům, umlouvajíce a zapisu-ce se jim, že chtějí s nimi býti a krále Sigmunta neuznávati. I pan Čeněk Wartenberka, bývalý nejvyšší purkhrabí, přišel k nim do Kolína ve středu 23. dubna, aby se s nimi smířil a smluvil. Pražané na něm žádali, aby se napřed pokořil prý Pánu Bohu a obci, totiž Pražské, aby se zapsal podle nich a podle obce, aby s nimi byl v základ dá-vaje život a všechen statek svůj. Sigmun-ta však aby nikdy více za svého pána ne-znával. Zdálo se toho panu Čeňkovi přes příliš, i nesmluvil se ještě s Pražany. Oni zatím u Čáslavi Drobovice, kommen-du rytířského řádu Německého a klá-ter Benediktinův Vilémovských do své moci dostali, konec jim učinivše, ba již i na Opatovice táhli, kteryžto bo-atý klášter Benediktinský již po dvakrát hrozící sobě záhubu šťastně od sebe byl odvrátil. Tenkráte však podlehl. Opat kněz Jakub vida, že klášter konečné záhubě neujde, s několika bratřími šťast-ně do Slezska utekl, kdež v proboštství Středském, Opatovickému klášteru podří-zeném osedl. Pražané kláštera dobyli, a Oživš Bořek z Miletínka s Ore-dity vypálil a zplenil jej, tak že do dne-ka všechna stopa toho někdy tak slav-ného kláštera zmizela. Nyní zamýšleli Pražané, s valným vojskem svým na nej-rutější nepřátely své v Kutné Hoře uděřiti; než však o tom dále vypravovati budeme o jiném důležitém prospěchu zprávu dáti musíme, kterého mezi tím Husité na jiné straně dosáhli.

Kterak arcibiskup Konrad k husitství přestoupil.

1421 21. dubna.

Pražský arcibiskup, Konrad z Vechty, hned na počátku hnutí husitského, velmi netečně a nepečlivě se choval, a po vypuknutí války opustiv svou kapitolu nejvíce na svých hradech Roudnickém a na Helfenburce (nynějším Hrádku blíž Ústěka) se zdržoval, nemoha tomu překážeti, že na jeho statcích jemu velké škody se dály, ba že je jakožto duchovní zboží uchvacovali světští lidé, a to se strany Sigmuntovy jako husitské. Již okolo velkonočních svátků přišli někteří panošové jeho co tajní poslové do Prahy vyjednávajíce s konšely o tom, kterak by od Pražan arcibiskup přijat byl, kdyby ke čtyrem článkům Pražským přistoupil. Nyní ku podivení a k úžasu veškerého křesťanstva přišel ten arcibiskup sám osobně do Prahy, a dne 21. dubna 1421 veřejně se k tomu přihlásil, že přistupuje ku čtyrem článkům Pražským. Ve smlouvě své s Pražany v té příčině uzavřené vyhradil si některé výminky, které se jeho osoby týkaly, a ku králi Sigmuntovi napsal list důtklivý, jímž mu příčiny a pohnutky toho svého kroku oznámil. A jako se tento krok krále Sigmunta co nejcitlivěji dotknul a celou katolickou stranu v zemi omráčil, tak velikou radost způsobil Pražanům a všem mírným kališníkům. V Praze hned téhož dne všemi zvony se zvonilo a ve všech kostelích radostný zpěv „Tě Boha chválíme" se ozýval; všichni s velikou ochotností schvalovali smlouvu, kterou se veliká obec přiznávala k poslušenství arcibiskupu svému a jemu k ochraně se propůjčovala, — toliko někteří kněží Táborští neradovali se a po straně se zamračenými čely pravili říkouce: „Pražané zase hojí jednu bestii Antikristovu." Konrad z Vechty, jakožto Němec z Vestfalska rodilý, učinil to ovšem jenom proto, aby svou osobu zachránil, avšak tento jeho krok katolické církvi v Čechách nejbolestnější ránu zasadil. Podle třetího článku Pražského, který pravil, že žádný kněz nemá světským zbožím vládnouti a světskou moc

provozovati, musel se Konrad všech arcibiskupských statkův, hradův a měst odříci, jichžto se hned světští lidé zmocnili, a byly to: Roudnice, Helfenburk s městečkem Hošťkou, Supí Hora, Horšův Týn, hrad Herštein, Rokycany, Příbram, Rožmitál, Týn nad Vltavou, Chýnov, Pelhřimov, Nový Rychnov, Červená Řečice, Heralec, Křivsoudov, Štěpanov, Český Brod, panství Kojetínské na Moravě, Lüne v Němcích a menších statkův drahný počet. Roudnici ujal rytíř Jan Smiřický ze Smiřic, Pražanův hejtman na Mělníce, který se k tomu zavázal, že arcibiskupa i jeho služebníky až do jeho smrti na hradě Roudnickém počestně bude chovati. Ještě větší ranou pro katolictví bylo to, že tím skutkem církevní úřad sám pod spůsobou práva i řádu v moc kališníkův byl přiveden, že konsistoř do jejich rukou dána byla, a že arcibiskup nyní jejich žáky sám musel světiti, což se hned bez překážky dálo. Arcibiskup svolal kněžský sbor z celého arcibiskupství Pražského na synodu k sobě do Roudnice na den 14. května, aby prý církevní opravy řádně uvedeny býti mohly; avšak ve svých kanovnících zmýlil se. Tito žili jak již podotknuto u vyhnanství dílem na Ojvíně u Žitavy dílem v Olomouci, a jako biskupové Olomoucký a Litomyšlský, i oni hned dne 28. dubna odřekli se slavně poslušenství k němu, ohlašujíce úmysl svůj veřejnými listy a prosíce papeže Martina V., aby mohli sobě napotom arcibiskupa svého sami voliti. Mezi tím však Jana Železného, biskupa Olomouckého za administratora arcibiskupství Pražského přijali.

Kterak Pražané opanovali Kutnou Horu a společně se Žižkou Chrudim a ostatní kraj Chrudimský.

1421 24. dubna — 5. května.

Jak jsme nahoře napověděli, došlo nyní na Kutnou Horu, aby byla potrestána za ukrutnosti, jež na třetí rok již páchala na nešťastných obětech husitských, které se dostaly v moc pochopům jejím. Poslední pych provedli Horníci teprv nedávno, davše do nenasycených šachet uvrhnouti ony Tábory v Chotěboři zajaté, kteří se jim na čest a víru byli poddali. Tento skutek volal ještě o pomstu. I cítili to sami páni Horníci a umínili si, brániti se zoufale. Mikuláš Divůček z Jemniště, královský minemistr, a jak jsme viděli, dobrý Čech, an jinak svou vlast miloval, dal se nicméně zuřivostí německých horníkův strhnouti, že chtěje vypleniti husitství, sám těm jejich ukrutnostem hověl. Vytáhl tedy dne 23. dubna, když Pražské vojsko již Kolín obsazeno mělo, v čele silného vojska, jež Horníci byli zřídili, chtěje Pražany u Kolína v poli bojem podstoupiti. Vida však velikost a sílu vojska Pražského, a potom, kterak města i šlechta z daleka Pražanům se pokořují a poddávají, vrátil se do Kutné Hory oznamuje Horníkům zprávu, která je náramně na mysli porazila, že totiž jim nelze více v boji naději sobě pokládati, nýbrž toliko v milosti nepřátel.

Vypravili tedy Horníci druhého dne, 24. dubna, některé z přednějších z měšťan poselstvím k Pražanům s prosbou pokornou, aby ušetřili Kutné Hory, toho klénotu České říše, a zachovali ji ku prospěchu vlasti, pak aby s obyvateli milostivě nakládali, a aby těm, kteříž by ku kalichu přistoupiti nechtěli, dovoleno bylo, vystěhovati se do určité lhůty bez ublížení na životě a na jmění. Bylo to mnoho, co v těch svých okolnostech žádali, a kdyby bylo naopak bylo, Pražané Němci a Horníci Češi, byla by tyto zajisté nejukrutnější pomsta a úplné zahlazení potkalo. Pražané však nezapřeli své slovanské povahy a svolili k prosbám Horníkův, a přijavše jejich poddání se utvrdili s nimi smlouvu již téhož dne 24. dubna písemně. Do 1. května měli všickni ti Horníci z města pokojně vyjíti, kdož ku kalichu přistoupiti nechtějí s tou však výminkou, aby celé obyvatelstvo Kutnohorské, muži, ženy i děti vyšli v procesí před město Pražanům vstříc a prosili jich o milost za všecka provinění svá.

Zdvihlo se tedy hned nazejtří 25. dubna celé vojsko Pražské od Kolína k Hoře Kutné, a přitáhši ku klášteru Sedleckému, opanovalo jej a zapálilo. Obyvatelé jeho Cisterciani i Kartusiani, jejich hosté r. 1419 z Prahy vypovězení, našli prý větším dílem mučennickou smrt dílem upálením dílem zvěšením, a jen málokterý útěkem se spasil. Ještě však nemohli býti bojovníci Pražští s touto prací hotovi, když z bran Kutné Hory sem k Sedlci vytáhlo procesí Horníkův, množství lidu obojího pohlaví s kněžstvem v čele, velebnou svátost těla Kristova v rukou nesoucím. Přiblíživše se k vojsku Pražskému, válečtí

olena padli a jeden z nich prosil za
y Boha i Pražany za odpuštění vin
. Tu kněz Jan někdy Želivský
e mluviti ve jménu Pražan, vytýkaje
ejprvé ostře nešlechetnosti, jichž se
stili, potom však pohnutelnou řečí
ch žádal, aby již toho nečinili více,
ámil jim konečně pokoj a milost od
i od Pražanův, jakož umluveno bylo.
obě strany daly se do velikého pláče,
zdvihše hlasův svých k nebi zpívali
Boha chválíme" střídavě, totiž Hor-
jeden, Pražané druhý verš. Nyní na-
veliké plesání, a Pražané jmenovali
uže ze sebe, kteří se jménem jejich
ıtnou Horu uvázati a jejími úřady
outi měli. A tak se Horníci do svého
a vraceli provázejíce s radostí Praž-
pány, pod jejichžto vrchnost nyní
slušeti. Že pak mincmistr Mikeš
ůček z Jemniště, maje se sám
ejvíce pomsty Husitův obávati, pří-
ı Pražanův se nedočkal, a tajně co
ěšněji za králem Sigmuntem do Mo-
uprchl, a od té doby takořka zmizel;
li Horníci ještě snažně Pražan, aby
předešlý jejich mincmistr za krále
va, pan Petr Zmrzlík ze Svoj-
a, pán na Orlíce, který byl nyní
em Táborským, opět za mincmistra
osazen, neboť do hodnosti a šlechet-
jeho zajisté důvěřovali prý se úplně.
né svolivše k tomu, hned o to k
Zmrzlíkovi poslali, kterýž přemožen
ami na kůň sedl a se svými a s Tá-
za vojskem Pražským až k Chrudi-
el.

ažané totiž opanovavše Kutnou Ho-
zdrželi se tu déle, nýbrž k dalšímu
ání země se zdvihli. V rovinách za
ví měl hrad Žleby, náležející stran-
královu, panu Janu Městeckému z
na, královskou posádku, a nad ním
l na výši Železných hor pyšný hrad
ıtenburk maje také posádku
vskou. Oba hrady musely se Praža-
téměř bez boje vzdáti, a v Lichten-
uvázal se hlavní vůdce Pražan, pan
ek Krušina z Lichtenburka
Lumburce, potomek rodu Hrono-
, který od toho hradu své jméno
Odtud Pražané překročivše hory Že-
ke Chrudimi táhli a tam polem
ložili očekávajíce bratra Žižku,
vypravív se s vojskem Táborským
ce s nimi tuto se spojili. S ním přijel
Petr Zmrzlík ze Svojšína,
av od Pražan úřad mincmistra, na
Kutnou Horu přijel, a tam hory opět pokojně a spravedlivě řídil. Přece však mnozí, a to němečtí Horníci a nákladníci hor, nijakž ke čtyrem článkům Pražským přistoupiti nechtěli, a s naplněnými vozy, jakž jim slíbeno bylo, pokojně se vystěhovati mohli. Avšak téměř všickni na cestách dočista oloupeni byli, a někteří s uřezanými nosy potom do Hory nazpět se vrátili. Pan Petr Zmrzlík ze Svojšína obdržel ku konci května hrad Žleby od Pražan dobytý, avšak pohříchu nedlouho na Kutné Hoře vládl. Vypukla tam totiž v letě nakažlivá nemoc, od které i on byl postižen, dostav velikou bouli na krku; přijel 16. srpna téhož roku na léčení do Prahy, téhož dne skonal a v kostele sv. Michala na Starém městě pochován byl, k velikému zármutku četných jeho přátel a ctitelův.

V Chrudimi byl vůdcem posádky královský hejtman toho města, často spomínaný pan Jan Městecký z Opočna; Pražané a Žižka vyzvali jej, aby se dobrovolně vzdal; on však, maje se báti pomsty od Táborův za svou v Chotěboři dokázanou věrolomnost, odpíral. Tu obehnali 28. dubna Pražané i Táboři celé město dokola, činíce přípravy k valnému útoku. To teprv na pana Městeckého účinkovalo, a jsa člověk úskočný vlezl jako vlk do kůže beránčí, prosil za milost a odpuštění, přijal články Pražské a slíbil držeti stranu Husitův, položiv prsty na svátost oltářní. Tím odvrátil záhubu od Chrudimi, toliko klášter Dominikánův za své vzal, a mnichové museli na tom samém náměstí, na kterém v únoru téhož roku Hromádka z Jistebnic upálen byl, tu samou smrt podstoupiti. Chrudimští vypudivše z města sousedy své německé přilnuli k husitství bezelstně, a zůstali horlivými přívrženci kalicha; Husité těšili se také, že Jana Městeckého jakožto znamenitého spojence získali. Nicméně pan Městecký brzo Husitům dokázal, že důvěra v slovo jeho byla chybou největší, jaké se oni dopustili po celý čas války.

Po opanování Chrudimi 28. dubna spáleny a zkaženy jsou klášter Dominikanův v Parubicích, Cisterciánek v Sezemicích a Benediktinův v Podlažicích, v čemž, jak se zdá, hlavně Táboři účastenství měli. Potom celé valné vojsko Pražan hnulo k Vysokému Mýtu, kteréžto královské věnné město dobrovolně se vzdalo; i přitáhli tu k voj-

sku také pan Oldřich Vavák z Hradce s lidem svým. Zkazivše v Mýtě klášter Minoritský a ještě jeden panenský, a odevzdavše to město rytíři Divišovi Bořkovi z Miletínka co hejtmanu, přilehli Pražané dne 29. dubna k Litomyšli. Měšťané toho biskupského města nebránili se, nýbrž slíbivše přijmouti čtyry články Pražské 2. května spojenému vojsku své brány otevřeli. Biskup Aleš dosud pokojně na svém hradě Litomyšlském seděv, byl se sice útěkem odstranil, avšak Pražané jeho hradu nedobývali, a témuž rytíři Divišovi z Miletínka správu města odevzdali. Pražané opanovali potom Landskron zkazivše tam klášter Lateranských Augustianův, a vracejíce se odtud zkazili v Brandýse nad Orlicí klášter Křižovníkův s červeným srdcem. Všecky hrady a tvrze v okolí výše dotčených měst poddávaly se Husitům bez dalšího donucování, avšak žádný klášter v celém kraji Chrudimském před nimi více neobstál.

Žižka s Tábory jak se zdá od Chrudimi k Rychenburku, hradu velikého nepřítele Husitův, pana Arnošta Smila Flašky z Rychenburka se obrátil, a hrad ten obléhal. Upustil však od něho, nechtě se meškati pro zamýšlené tažení na Moravu, jakž s Pražany se byl umluvil. Za to přilehl ku královskému věnnému městu Poličce, kteréhož dobyl útokem. Že pak tenkrát na Moravu hned odtud netáhl, toho příčinu v následujícím vypravování zvíme.

Husitství na Moravě.

1421 od února do konce května.

Šíření se husitství na Moravě bylo již v létech 1416 a 1417 znamenité, ano zdálo se, že tam ještě silnějších kořenův nežli v Čechách zapustí. Přední pánové moravští husitské kněze z Čech na své statky povolávali, a předčili v horlivosti pro kalich větší část českých pánův. Jejich tedy spůsobením stalo se, že lid moravský velmi ku kalichu přilnul. Naproti tomu byla však královská města moravská, Olomouc, Brno, Znojmo a Jíhlava, v nichž se němectví nejhloub bylo zakořenilo, husitským novotám jak nejvíce na odpor, a to ne tak z katolické horlivosti jako ze záští národního. Když pak Jan Železný, biskup Olomoucký, po smrti krále Václava, biskupství své skutečně a bez překážky spravovati počal, jal se hned sám uzbrojen v čele svých manův a žoldnéřův a podporován jsa od měst německých proti husitským pánům v poli s takovým prospěchem válčiti, že valně vznikající husitství brzo nas bylo dušeno. K tomu přičinilo se, že moravští pánové a šlechta, ač namnoze Husité, Sigmunta vesměs za svého krále přijali, a kdokoliv z nich rozhodně s Husity držeti chtěl, na Moravě nezůstal, nýbrž jako pan Hynek z Waldšteina na Koldštelně, do Čech se uchýlil. Nicméně vyskytli se i na Moravě mezi husitskými kněžími dva mužové odhodlanější ostatních, kteří stůj co stůj v jedné ruce svátost oltářní, v druhé ruce meč duchu husitskému u svých krajanův průchodu chtěli zjednati. Byli to kněz Bedřich ze Strážnice a Tomáš z Vizovic. Vyhlídnuvše sobě místo prospěšné na ostrově řeky Moravy, níže Uherského Hradiště u vsi Nedakunic, umínili si tuto založiti nový Tábor moravský na spůsob Táboru v Čechách. I shluklo se tam v měsíci únoru 1421 z blízka i z daleka množství sedlákův, kněží a zemané někteří, okopali to místo, i jali se hned činiti výpravy proti nepřátelům slova Božího. První větší výprava těchto moravských Táborův byla proti starému Cistercianskému klášteru Velehradskému nedaleko od jejich Tábora vzdálenému. Dobyvše ho spálili jej i několik mnichův, a jmenovitě vzácnou knihovnu toho kláštera také v niveč uvedli. Zhrozili se na Moravě této události nejprv biskup Jan a Němci ve městech, a bojíce se, aby se tento moravský Tábor nevydařil jako český, hned mocně naň se sebrali. I mnozí moravští pánové s nimi se naň vypravili a voláni jsou i Rakušané, aby ten Tábor vyvrátiti pomáhali. I táhl biskup Olomucký se svými many ve mnoha tisících lidu, zvláště pak z měst vojsko Olomoucké s jedné, pánové a Rakušané s druhé strany chtíce ostrova toho útokem dobyti. Avšak Táborníci vyrazivše ze svých okopův svými cepy a tak neodolatelnou silou v řady nepřátel svých mlátili, že brzo celé bojiště pobitými bojovníky bylo pokryto, a zvlá Rakušané a Olomúčtí množství lidí ztratili. Potom sobě Němci jedni druhým zdar toho boje přičítajíce počali se m sebou svářiti, tak že mnozí sami st a boudy své před ostrovem zapálivš

e strhli, a ti co pozůstali, od Táborů brzo na novo tak poraženi jsou, že dalšího dobývání dokonce upustiti mu-. Povídá se, že pan Petr Kravař Strážnici, nejpřednější pán morský strany husitské, těmto Táborním velmi pomáhal, tak že se nějaký s udržeti mohli. Potom vypravil král gmunt své Uhry proti tomu táboru, ak Táborníci, nevědomo jakým způsom se to stalo, opustili tento svůj ostrov sami se rozešli. Dokládá o nich mistr vřinec z Březové, že kněží jejich jako é světští na hlavách pleší nemajíce ouhé brady nosili, ozbrojeni chodili, při i církevního obřadu nezachovávali, ale obyčejných šatech svých odříkávajíce čenáš nad chlebem a vínem večeři Pá- rozdávali. Patrno tedy, že i moravští áboři u víře výstřednostmi se různili d mírných kališníkův, kteřýchžto počet a Moravě velký byl.

V ten čas právě Pražané u Kutné Hory stáli a spupné Horníky sobě pokořili; i přišlo na Moravu psaní z Čech od jednoho moravského pána kališníka, jak se zdá od téhož pana Haška Ostrovského z Waldšteina, kterýž v bitvě před Vyšehradem v zajetí Pražanův se octnul. Byla pak v tom psaní tajná výstraha, že Čechové, jak mile Chrudimsko a Hradecko opanují, s dvěma vojsky na Moravu míní táhnouti, chtíce zde zjednati průchodu svobodnému kázání slova Božího; s jedné strany že trhne Žižka, s druhé zas Pražané s pány nimi spojenými. Pro uvarování záhub, které by z toho tažení na Moravě mohly působeny býti, napomínal tajný dopisovatel krajany své, takto právě v psaní vém: „Proto bez meškání obešlete pány, bratry naše, ať se všichni sjedou a ustaví se za jeden člověk, i se vší obcí rytířskou i selskou, zvláště o ty čtyry kusy Pražské, že ty chtějí řádně držeti; a kdyžkoliv ěk uslyší, žeby se Čechové chtěli k Moravě hnuli, ať pro nic nedočekají ažby jim v zemi vtrhli, než ať vyjedou proti nim všickni a s nimi jednají, aby jim země nehubili. A také ať o to nejpilněji mluveno bude, abychom vždy krále a pána měli v zemi naší, neb tomu dobře rozumím, bývaje také v jejich radách, žeť oni k tomu jdou, abychom byli bez pána, jediné žeť toho ještě prohlásti a zjeviti nesmějí, bojíce se, aby lidé rozumějíce tomu od nich neodstoupili.“ Psaní toto na moravské pány velmi působilo, i sjevše se, jmenovitě pan Petr Kravař ze Strážnice a pan Jan z Lomnice, s mnohými jinými pány a rytíři ustanovili se na tom, učiniti, jak jim jejich krajan z Čech radí. Protož když Žižka již u Poličky, Pražané u Landskrona byli, k Pražskému vojsku přijeli a to s nimi zjednali, že položen jest ke dni 1. června 1421 obecný a valný sněm celé zemi České a Moravské do města Čáslavi, na kterém by se raditi bylo o tom, čeho potřebí jest zařídíti k zachování v obou zemích obecného řádu.

Kterak pan Čeněk z Wartenberka opět k Pražanům se přidal, a Pražané s Tábory celé Hradecko opanovali.

1421 25. dubna — 22. května.

Právě také toho dne, když Kutná Hora padla, 25. dubna, ohlašoval pan Oldřich z Rosenberka jmenem krále Sigmunta po celých Čechách, že jeho královská milost ráčí ty čtyry kusy, o které jsou Pražané a jiní dobří lidé stáli, připustiti do řádného slyšení, a pak že on jim sám, pan Oldřich, dává svobodu na všech statcích svých; nyní se tím král Sigmunt již nikomu v Čechách nezavděčil.

Pražané a Táboři smluvivše se s Moravany o ten sněm v Čáslavi, netáhli více na Moravu, nýbrž do Hradecka se obrátili. Tam mezi všemi městy poněmčilými neurputněji proti všem Husitům a Čechům vůbec Jaroměř si počínala. Byli tam dva kláštery, řeholních kanovníkův sv. Augustina a Dominikánův, jichžto mnichové před jinými prudce na husitské kacířství horlili; také tam měli za královského hejtmana českého pána Hynka Červenohorského z Náchoda, který svým vášnivým počínáním obzvláště Husity proti sobě popudil. Vpadl totiž jednou brannou mocí do městečka Krčína, kdež bratří Orebští své sídlo měli, a tam v kostele lidi pobiv a rozplašiv, dal koně svého z posvátného kalicha napájeti, řka úsměšně, že i ten jest pod obojí.

Cítili to Jaroměřští Němci hned po pádu Kutné Hory, 25. dubna, že je za jejich chování také pomsta Husitův zasáhne, a proto jali se rozesílati žalostná psaní na všechny strany do Němec, zvláště do Slezska, volajíce celý svět ku po-

mocí, a stahovali vojenskou sílu do svého města, kolik jen mohli.

Vojska Pražan a Taborův tedy od hranic moravských přes Hradec přímo k Jaroměři táhla a obehnala 13. května toto město se všech stran. Při Pražanech byli tu kromě jejich hlavního vůdce, pana Hynka Krušiny z Lichtenburka, také pan Jan Krušina z Lichtenburka, pánové Viktorín, Hynek a Jan Bočkové z Poděbrad, a pan Jan Městecký z Opočna s lidmi svými.

Nyní tu před Jaroměří také pan Čeněk z Wartenberka k nim přirazil s několika sty jízdnými a pěšími. Tento pán po svém nezdařilém rokování s Pražany v Kolíně vida, že se jim všecko tak valně daří, posýlal k nim zemany své a panoše a sliboval, že již hotov jest přijmouti všecky výminky, kteréž jemu kladli v Kolíně. Oni mu vzkazovali, že mu věřiti nemohou, lečby se v tom skutečně ukázal a s nimi se vší svou mocí v pole vytrhl. Přišed tedy do ležení před Jaroměří, pokořil se tu v poli, což se dělo na ten spůsob: nejprv poklekl on a potom přítomní obou stran na kolena před svátostí večeře Páně, a vystoupil kněz Jan někdy Želivský, modlil se s nimi a měl k nim krátkou promluvu; potom obrátiv se k panu Čeňkovi pravil k němu řka: „Pane Čeňku! uznáváš-li již, žes zhřešil proti Bohu a obci Pražské, vzdav hrad Pražský do rukou králových?“ I řekl: „Uznávám.“ A kněz Jan opět: „Prosíš-li, aby Bůh a obec Pražská tobě odpustili?“ Pan Čeněk řekl: „Prosím!“ A ihned kněz Jan uzavřel konečnou smlouvu mezi ním a obcí Pražskou i spojenými pány, však tak, aby přijel do Prahy osobně a tam té smlouvě dosti učinil, jakž potom se i stalo.

Potom hnala se vojska útokem na Jaroměř, město silnou posádkou udatně hájené, a zmocnila se příkopův až po zdi, avšak se znamenitou škodou na lidech. Jaroměřští však znamenajíce, že jim nebude lze, ubrániti se, počali prositi, aby jim aspoň dovoleno bylo vystěhovati se z města s holým životem. Když k tomu od hejtmanův Pražských svoleno jest, ve čtvrtek, dne 15. května, vytáhli všickni měšťané s ženami a dětmi z bran městských a to v lehkých šatech a bez všelikého majetku, jakž jim to od Pražan přikázáno bylo; nicméně bojovníci vojska Pražského a zvláště Táboří, jsouce proti Jaroměřským na nejvýš rozjitření, n se smlouvou držeti, a schytavše je do šil je svlekli, jedněch v Labi utopili, ných na polích upálili. Pan Hy Červenohorský byl zajat a do roměstského vězení v Praze odveden; kněží a mnichův, kteří ke čtyrem č kům Pražským přistoupiti nechtěli, s čilo nazejtří život v plamenech, a jen mnichově přijavše kalich zachovali Jaroměř stala se od té doby měs husitským a pouze českým; nedlouho tom stála v jednotě bratří Táborsk

Po dobytí Jaroměře odtáhl Žižka západ přes Boleslav k Litoměřicům, I žané zas s pány s nimi spojenými k noci se obrátili; město Králo Dvůr vzdalo se jim samoděk a b škody, Trutnov chtěl se brániti, ale hned v prvním útoku mocí vzat a pálen; okolní městečka a tvrze pod valy se vesměs bez odporu, v něko dnech bylo celé Hradecko v moci Pra a přihlašovalo se valně ke čtyrem č kům Pražským.

Po vykonání všeho toho vrátilo Pražské vojsko do Prahy, a pan Čen z Wartenberka, přijev také do P hy, aby té smlouvě s Pražany učin dosti učinil, dne 22. května ve svá Božího těla s obcí Pražskou slavně smířil. Korouhev jeho zneuctěná, již d než rok na pranéři zavěšená, byla tud složena a roztrhána.

Kterak Pražané opanovavše město Lito řice a hrad Pražský moc svou v z dovršili.

1421 29. května — 7. června.

Žižka přitáhl s Tábory od Jarom v druhé polovici května do Litoměřic maje záměr, města Litoměřic dob jehož měšťané dosud věrně k Sigmun stáli a čtyr článkův Pražských přijmo nechtěli. Dvě hodiny cesty na půlnoc Litoměřic strměl nad vesnicí Třebušín na vrcholku vysoké a rozložité hory st dřevěný hrádek Kalich. Může býti to jméno Žižku přilákalo; on se t hrádku zmocnil a hned o to se posta aby na tom místě nový pevný a nedol ný hrad byl vystavěn. Vedle druhé br u vnitř hradu dal vystavěti věž kulat která nahoře rozšiřovala se k podobě licha, aby toto znamení náboženského čení Husitův daleko široko z krajin

ch vůkol vidíno býti mohlo, ano na
né skále stojíc všem odpůrcům kali-
hrozilo. Žižka zároveň také bez od-
lu Litoměřice obehnal. Měšťané
zíce se Táborův udatně se bránili, a-
k nemajíce naději vítězství raději
žanům nežli Táborům poddati se chtěli.
oslavše do Prahy poddanost svou jim
ízeli, načež Pražané jistý počet bran-
o lidu svého pod správou pana Hynka
Valdšteina na Koldšteině do Litoměřic
lali, a toho pána hejtmanem toho mě-
jmenovali. Pan Hynek obsadil Li-
měřice dne 29. května, oznámiv Ži-
vi, že měšťané Pražanům se již pod-
, aby se tedy o to město více nepo-
šel a od něho odtáhl. Žižka nicméně
hradby hnal útokem, a teprv když od-
en byl, od města odtrhl. Opatřiv hrad
j Kalich silnou posádkou Tábor-
u, od něho i příjmí sobě vzal, píše se
ud Janem Žižkou z Kalicha,
ož již dříve místo rodinného erbu
ého, v němž červený rak v bílém poli
, pečeti s červeným kalichem v čer-
m poli užíval, jakž se spatřovalo na
porech Táborských. Nemaje po osazení
licha již mnoho lidu, mínil na umlu-
ý sněm do Čáslavi jíti, a přišel po ce-
do Roudnice, kde arcibiskup
nrád právě celý měsíc po svém pře-
upení k Husitům již ne na svém
stním hradě seděl. Žižka přijda před
idnici, vzkázal do města, aby ho přes
st pustili, že pokojně dále potáhne.
idničtí nerozpakovali se, i pustili ho
líce, že málo lidí má, kterým by si
fali v čas potřeby ubrániti se. Arci-
tup nemeškal, Žižku i jeho Tábory
ým jídlem a pitím hostiti, věda ovšem
ře, kterak jim jest nemilý. Žižka byl
ovšem raději hradu i města zmocnil
kdyby byl více vojska měl; přijma
ěčně tuto hostinnost brzo dále táhl;
ak jeho Táboři tamějšímu klášteru
ustianův přece neodpustili, zkazivše
jeho, dům proboštův spálili, obrazy
li, kalichy a kněžské ornáty odnesli.
Královská posádka na hradě Pra-
ém, poznávajíc po útěku krále Sig-
ta ze země zlé postavení své, již dne
května s Pražany smlouvu učinila,
s obou stran příměří zachováno by-
až ke dni 7. června; a jestli do té
král mocí veřejnou, kteréž by Pra-
odolati nemohli, hradu ku pomoci
jde, že má jím postoupen býti bez
; hájitelé pak jeho že s věcmi svými
bezpečně odejdou, kamkoli chtíti budou;
pakli kteří z nich ke čtyrem článkům
Pražským přistoupí, že mají těch kterých
tvrze a statky od Pražan zabavených jim
navráceny býti.

Králova pomoc se však do 7. června
neobjevila, i tak stalo se jest téhož dne,
že královský hrad postoupen byl Praža-
nům bez odporu s dvěma velkými a mno-
hými menšími děly čili tehdejšími puš-
kami a s všelikou jinou zbraní a zbrojí.
Velká částka posádky hradu z Lužičanův
se skládala, a ti do své vlasti odtáhli;
co zas byli pánové a panošové čeští v
žoldu krále Sigmunta, na své statky se
odebrali, jež jim Pražané, pokud možná
bylo, navrátili. Byla to pro Pražany zna-
menitá událost, neboť zajisté opanování
hradu královského, a uvedení největšího
dílu Čech východních, půlnočních a zá-
padních v poslušenství obce Pražské, po-
stavilo Prahu nyní na vrchol moci její,
kterou od bitvy na Žižkově v zemi České
provozovati počala. Proto druhého dne
velké radování po městech Pražských o-
zývalo se, zvoněno všemi zvony jak dole
ve městech tak i na hradě, a „Tě Boha
chválíme" po všech kostelích zpíváno.
Obě města Pražská postavila po sto o-
děncův k ochraně hradu; však bohužel
bylo by se působením blouznivého kněze
Jana někdy Želivského, královskému
hradu totéž, co Vyšehradu minulého roku
stalo: třetího dne totiž, 9. června, lůza
Pražská jsouc od řečeného kněze Jana k
tomu povzbuzena, vetřela se také do hra-
du, a rouháním a divokou surovostí vrhla
se na převzácné umělecké ozdoby a pa-
mátky hlavního chrámu u sv. Víta, potří-
skala všecky mistrné oltářní obrazy, vzá-
cné sochy ba i znamenité řezby, jimiž
hroby sv. patronův ozdobeny byly, a vše
to, co z dřeva bylo, pálila: někteří padou-
chové vynesli obraz pána Krista na oslu
do Jerusalema jedoucího na pavlače ko-
stela ku straně půlnoční proti Míšni, a
rouhajíce se pravili: „Jsi-li ty Kristus,
požehnej Míšni," načež ten obraz dolů
shodili a na kusy roztloukli; jiní konečně
dali se do bourání staveb, i byli by
královský palác i velebný chrám sv. Víta
pobořili, kdyby snažné přičinění pánův
a konšelův města nebylo je od toho zu-
řivého počínání odvrátilo. Klášterním
pannám u sv. Jiří dána jest lhůta do
jistého dne, aby se rozmyslily, chtějí-li ke
čtyrem článkům Pražským přistoupiti a
v klášteře zůstati, neboť ty, které by při-

stoupiti nechtěly že z města vyvedeny budou, jakož i se stalo. Abatyše, sestra to Čeňka z Wartenberka, s větším počtem panen ke čtyrem článkům přistoupila; že pak podle těchto článkův všechny statky kláštera do světských rukou měly přijíti, ani jim držení toho kláštera přáno nebylo, a musíce se 18. června z něho vystěhovati do kláštera Dominikanek u sv. Anny na Starém městě Pražském uvedeny byly.*) Brzo však ta abatyše s některými pannami, nechtíc u sv. Anny býti kalicha se odřekla a z Prahy k přátelům svým se odebrala.

Valný sněm v Čáslavi. Zřízení zatímní vlády.

1421 1. — 7. června.

Mezi tím, co se to v Praze dálo, zahájen i zavřen jest valný sněm v Čáslavi, jakž o něm ve smlouvě Pražan a Táborův s Moravany bylo ujednáno. Byl to od vypuknutí války první opravdivý pokus k obnovení řádu, práva i pokoje v zemích České koruny. Konšelé Starého a Nového města Pražského, jakožto vrchní úředníci obce Pražské zvali k tomu sněmu jménem svým, arcibiskupovým a všech pánův českých; i zvali nejen všecky přátely a nepřátely své v Čechách a na Moravě, nýbrž i Slezáky a Lužičany vesměs, aby šli radit, kterak by rozbroje a škody ve království vzniklé potlačeny a obyvatelé celé koruny zase v pokoj a ve svornost uvedeni býti mohli. Aby pak nikdo nerozpakoval se k tomu sněmu přijeti, boje se nebezpečí jemu hrozícího, podávalo se ve zvacích listech hned úplné ubezpečení, že všickni sněmovníci před všelikou mocí a všelikým právem jisti budou. Zdá se, že sám král Sigmunt, slyše o tom nastávajícím sněmu, a k jakému účelu svolán jest, věrné své pány mínal, aby tam šli hájit práva jeho; pak ještě své zvláštní posly k něm pravil.

Když se den 1. června blížil, poč skutečně se všech stran sněmovníc Čáslavi valně sjížděti, a nedá nak mysliti, když jen malý díl z ni samém městě hospodou mohl býti třen, že na mnoze za městem pod tábořiti musili, zvláště že každý pá kam nejel bez znamenité čeledi své stavili se sněmovníci strany kališn Táborské, katolické a královské. P z kališnické strany byli arcibiskup K rad, pánové Čeněk z Warten ka, Oldřich Vavák ze Hra Hynek Krušina z Lichten ka, Viktorín a Hynek z P brad, Hynek z Waldštein Koldšteině, Jan z Chlumu, někdy sův průvodce, poslové Pražští a ných měst s Pražany spojených; z T ské Jan Žižka, všickni hejtman borští a poslové měst s Tábory ných; ze strany královy a katolick nové Oldřich z Rosenbe Jindřich Berka z Dubé na H Aleš Škopek z Dubé na Dra Jan Chudoba z Wartenberk Ralsku, Jindřich Lacenbo Chlumu, někdy třetí Husův prů Arnošt Smil Flaška z Ryc burka a jiných více. Co zvláštní p od krále Sigmunta dali se tu najít Aleš Holický ze Šternber pan Půta z Častolovic. Že p 1. června nemohli všichni sněmovní Čáslavi dospěti, zahájen jest sněm 3. června v úterý ve farním chrám slavském zpíváním nábožného „Přijd tý Duše" a modlitbami. Však tu nebyli pánové z Moravy, pročež se ního a druhého dne nic na tom nejednalo, než o soukromých někt křivdách a sporech. Moravané přij prv ve čtvrtek, 5. června, a byli v čele pan Petr Kravař ze S nice, zemský hejtman, a Jan z nice.

Téhož dne teprv opravdivé jedná počalo, a trvalo až do třetího d června. Co všechno bylo ujednán psáno jest v zápis sněmovní, jehož šení se také hned stalo. Hlavní toho zápisu byl, že se všichni sněm vespolek za jeden člověk na tom u vili a o tom smlouvu a jednotu

---

*) Zvláštním a nemilým sběhem nedorozumění stalo se, že skladatel té Kroniky příběh o přestěhování se Benediktinek Svatojiřských ku sv. Anně na str. 842 o rok dříve položil, nežli vskutku stalo se. Rač laskavý čtenáři ono místo na str. 397 od 29. řádku „Když pan Čeněk z Wartenberka" . . . až do 37. řádku k slovům „tak že tento klášter . . ., tužkou přetrhnouti. Co potom o Žižkově tetě následuje, že totiž k jejím prosbám kláštera sv. Anny Žižka ušetřil, jest pouhá pověst, o níž současní kronikáři nezmiňují se.

u zřídili: 1. aby svornou myslí a vší
u snažností hájili a bránili čtyř člán-
Pražských; 2. aby krále Uherského
munta za krále ani za pána dědičného
ny České, jíž se jest prý skutky svý-
sám „znehodnil", nikoli nepřijímali
měli, dokudž jich a jeho života nej-
e bude stávati, lečby pán Bůh ráčil,
ůle i hlas byly k tomu nejprvé slav-
o města Pražského, pánův Českých,
e Táborské, rytířův, panoší, měst i
ch obcí českých, držících se pravdy
článkův Pražských, neb jest prý ten
zjevný tupitel těch pravd svatých a
h cti i osob jazyka českého. 3. Zvo-
jest dvacet mužův ze sněmu, totiž
e stavu panského, 4 z obce Pražské,
obce Táborské, 5 ze stavu rytířského,
ostatních měst a obcí českých za
dáře a správce koruny i
lovství Českého ku zřízení,
poklidu a k obraně země České, k
cení všech potržek a nesvorností, a
avování všelikých neřádův mezi ob-
i osobami, i dána jest jim plná
a to až do sv. Václava nejprv pří-
o, lečby země ještě dříve krále
a.

a údy této prozatímní vlády v zemi
pak tito mužové zvoleni: pánové Ol-
ch z Rosenberka, Čeněk z
rtenberka, Oldřich Vavák
Hradce, Hynek Krušina z
htenburka a Jindřich Ber-
z Dubé; z Pražanův Jan z Kně-
si, Lideř z Radkovic, Pa-
k, Jan Charvát; z Táborův bratr
ka z Kalicha a bratr Zbyněk
chova; z rytířstva Jan ze Smil-
a, Mikuláš z Barchova, Mi-
a z Chřenovic, Oneš z Měko-
a Jindřich z Boharyně; z
Franc z Rožmitála, Vácha
Žatče, Matěj Pražák z Hrad-
Králové, Matěj z Hostic z
řími. Přidáni jsou pak k ruce těchto
ařův dva kněží, mistr Jan z Pří-
mi a kněz Jan někdy mnich Želiv-
kteří by v nesnadných věcech, kde
náboženství jedná, měli jim pomá-
aby každému řád a spravedlnost
li činiti. — 4. Také bylo svoleno, aby
vypsán valný sbor všech star-
h kněží po království Českém, kte-
id zákonem Božím spravují, a tu aby
iskupem, mistry i kněžími byl vše-
kostelní řád ustanoven, neřádům a
kám všelikým ku poražení a zkažení,
kterémužto řádu kostelnímu všecko kněžstvo i žákovstvo jednostejně a svorně má se podrobiti. Kdyby pak se který kněz vytrhl a řádu toho nešetřil, že ten od pánův a obcí nemá trpín býti, než ihned má odeslán býti k úředníkům arcibiskupovým. — 5. Konečně svoleno jest i to znamenitě, že ačby kdo nechtěl k této úmluvě a k článkům svrchupsaným přistoupiti, má za nepřítele jmín a podle nálezu svrchupsaných vládařův ku přistoupení připuzen býti.

Při formulování druhého článku, v němž se o tom jedná, aby Sigmunt za krále přijat nebyl, činili pánové moravští tuto přítomní nesnáze, nechtíce podepsati takové sněmovní snešení, a prosíce aby jim dovoleno bylo, aby dříve od Sigmunta odpuštění vzíti mohli, a takto čest svou opatřili. A poněvadž i mezi českými pány podobné hlasy ozývati se počaly, postavena jest k uchlácholení jejich svědomí v tomto článku nahoře dotčená klausule „lečby pán Bůh ráčil a t. d." Proti tomu zase strana odporná ohradila se také v ten smysl, že takové uzavření nemá býti na škodu vyjednávání v Polště a Litvě o nového krále již zavedenému.

Sigmuntovi poslové, pánové Aleš Holický ze Šternberka a Půta z Častolovic měli tu v Čáslavi velké nesnáze, nežli se jim podařilo, že veřejné slyšení obdrželi. Přinesli s sebou list od Sigmunta z Trenčína dne 27. května daný, ve kterémž tento slovy téměř prosebnými ke všem žádostem českých stavův se podával, dokládaje výslovně, že prý „jestliže by se komu zdálo, žeby jeho spůsobením někteří neřádové v té zemi byli, jakož jemu se nezdá, chce to rád opraviti a dáti se navesti, aby jím vždy žádný neřád nebyl." I usnesli se sněmovníci, že Sigmuntovi odpovědí; sepsán jest tedy list, a vytčeno jest v něm čtrnácte kusův, kterými Sigmunta vinili; předně opakovalo se všecko to, co proti Sigmuntovi již pan Čeněk z Wartenberka 20. dubna 1420 ve svém manifestě položil, dále přidána k tomu výčitka, že korunu Českého království k veliké hanbě a potupě téhož království beze všeho povolení stavův proti všemu řádu a mimo slib svůj z království vyvezl, že totéž učinil s císařskou korunou a svátostmi říšskými, že rozličné klénoty v Pražském kostele, na Karlštejně, v klášteřích, též na Moravě pobral, utratil a ze země vyvezl, konečně že desky zemské bez obecného povolení

schoval a peníze u desk v Čechách i na Moravě, chudých sirotků, vdov a jiných dobrých lidí proti řádu a právu zemskému prodal i pobral; — aby to všecko napravil a vrátil, země okolní, které proti Čechům a Moravanům popudil a zbouřil, zvláště ty, které pod českou korunu slouží, aby upokojil a to stavil, aby toto království a markhrabství nebyla dále hubena a krev věrných křesťanů aby nebyla prolévána, — aniž ku konci slibováno, že když to učiní, v Čechách za krále přijat a uznán bude.

Slezáci byli učinili již před zahájením toho sněmu velmi záhubný vpád do Čech, a proto sněmovníci nařídili pánům, rytířům a lidu selskému v Hradecku hotovost válečnou, aby se ke dni sv. Víta u Náchoda sešli.

Když to všechno ujednáno bylo, zazpívali sněmovníci sami hlučné „Tě Boha chválíme" v kostele Čáslavském, a tak téhož dne 7. června sněm ten zavřevše rozejeli se.

Vpád Slezáků do Čech.

1421 konec května — 16. června.

Návodem krále Sigmunta sebrala se Slezská knížata a města, a s vojskem asi 20.000 branných mužův proti Čechům táhli. Toto vojsko překročilo okolo 21. června české hranice u Broumova, kdež na svém proboštství seděl v ten čas opat Mikuláš Břevnovský po zkáze toho kláštera. Broumov bylo město německé a dosti pevně ohražené, i neúčastnilo se proto hnutí husitského v Čechách. Slezáci táhli mimo Broumov přes hory, kterým se Stěny říká, na druhé avšak otevřené městečko opata Břevnovského, Polici, kde též bylo Benediktinské proboštství, obyvatelé čeští však Husité, kteří právě proto s opatem zašli v rozepři. Slezáci přišedše k tomu městečku dne 27. května 1421 vypálili je; avšak obyvatelé jeho a snad dílem také okolních českých vesnic hledali nejspíš útočiště na vrcholi nepřístupné hory Ostaše ve vzdálí asi tří čtvrtí hodiny na půlnoc od řečeného městečka. Slezáci hnali útokem na tu horu, kteráž toliko se strany Police jest přístupná, a tu muže, ženy a děti zbili, i chodce, kohožkoli jsou tu zastihli, všecky zahubili, zmordovali a jazyky jim řezali. Vypravuje také Vavřinec z Březové, že ti slezští Němci zvláště na dětech své krutství prokazovali, usekavše asi dvacíti dítkám buď levou nohu a pravou ruku, aneb pravou nohu a levou ruku.

O dvě neděle později, a to již v červnu, za času sněmu Čáslavského, vtrhli Slezáci s jiné strany do Čech, vypálili městečko Úpici u Trutnova, a opět muže, ženy, děti, i kohokoliv z Čechův dopadli buď ohavným způsobem zmrzačili buď ukrutně ubíjeli. Však když uslyšeli, že v Čáslavi válečná hotovost proti nim ohlášena jest, ulekli se, a spěšně do Slezska přes hory ustoupili. V skutku byl hned po vydaném rozkazu celý Hradecký kraj vzhůru, a k dni sv. Víta, 15. června, postavilo se u Náchoda mnoho tisíc lidu, totiž pánův, rytířův a sedláků. Byli tu pánové Čeněk z Wartenberka, Hynek Krušina z Lichtenburka, se svými čeledmi, také Hradečtí s knězem Ambrožem; — a ti všickni vytrhli hned 16. června k Broumovu. Ukrutnosti spáchané od Slezáků na Polických na dobytém Ostaši byly bezpochyby příčinou, pro kterou hotovost hnula sebou právě v tu stranu, totiž aby pomstu vzala na opatovi a městu jeho pro jeho spolek s nepřátely země. Obehnali město, spálili jeho podměstí s dvěma kostely, a bylo prý jich dle udání Broumovských 22.000, a mnoho jiných, prý bez počtu, ještě potom přibylo. Nežli však Husité města toho dobyli, přišel strach a hrůza na Slezáky samy, tak že do českého ležení listy poslali, žádajíce s Čechy v mírnou úmluvu vejíti. A z té příčiny pan Čeněk z Wartenberka a pan Krušina z Lichtenburka nedali lidu svému dále do Slezska táhnouti. Za to však kněz Ambrož, vůdce Hradeckých, takový pokřik v lidu učinil, že kdyby prý jmenovaní pánové spěšně byli neušli, byli by je sedláci na kusy rozsekali a cepy umlátili; nicméně potom celá hotovost upokojivši se, domů se navrátila. Kněz Ambrož však, přišed 23. června do Prahy, tvrdě mluvil proti panu Čeňkovi z Wartenberka, kterak prý není v něm žádné víry, a žeby celé Slezsko měli, kdyby byl řečený pan Čeněk svým lidem nebyl dal odejíti, — a tak jiných mnoho žalob. Avšak přišel jest toho času pan Hynek Krušina z Lichtenburka do Prahy, a nevinu pana Čeňka i pánův dostatečně prý ukázal. Tudy byla dvojice v lidu; jiní tomu a jiní onomu, že pravdu mluvil, přisvědčovali.

i poslové v Polsku a na Litvě pořídili.

1421 v červnu.

ruhý rok zdržovali se poslové
ště a na Litvě, starajíce se o
uloženo bylo, aby buď král
agajlo buď jeho bratranec vel-
tevský Vitold na trůnu králův
htěli usednouti. Neběželo v
ich Čechům hned o to, aby
echy v nějaký branný spolek
eboť se Čechové dosud sami
nili vší síle národův západ-
o o to, aby se Slované polští
itvě v duchu spojili s národem
ím Českým, a aby společný
ijal a hájil čtyry články Praž-
ímskému západu, kterýž těm
lného průchodu dáti nechtěl.
ití doufali, že toho tím snáze
roto že velká část Slovanův ve
anství Polskolitevském, totiž
ští církve východní, ve hlav-
článku, o přijímání pod obojí,
napřed se srovnávali. Jak Vla-
ký tak Vitold Litevský byli
okročilém věku z pohanův na
víru dali, a to předně z po-
íčin; mohli tedy také z týchže
ry články Pražské přijmouti,
libovaly dodati větší podstaty
i jejich dědičným nepřátelům,
rytířům v Prusích i proti
untovi, od kterého se nikdy
vé přízně nadíti. Avšak Vla-
agajlo byl člověk slabodu-
vý, nalézaje se zcela v moci
a Římského, zvláště Zbih-
ešnického, svého někdy
yní probošta a potom biskupa
o, který všemi spůsoby o to
by se král s Čechy do ničeho
jejich návrhy od sebe odmítal,
láci byli by ho jinak rádi vi-
a Českém trůnu seděti. Mno-
ší byl starý Vitold; prohlí-
ším zrakem k svému prospě-
že by přijetím české koruny
a spolu důrazně mohl se
d úskočným Sigmuntem, při-
tí tuto korunu, a vypravil k
to poselství. Právě nyní po
lavském sprovodil dne 10.
Hynek z Waldšteina
nský posla jeho Víška
ého do Prahy. Tento pán o-
ražanům a českým pánům, že
veliký kníže Litevský, Vitold Alexander Kejstutovič, ač již 71letý, ale udatný a věhlasný, ochoten jest, ujmouti se vlády nad královstvím Českým. S jakým účinkem se to poselství v Praze potkalo, pohříchu nevíme; Polský král Vladislav, věda dobře o něm, nebyl jemu vděčen, avšak že velká část Polákův tomu přála, netroufal si stavěti se tomu na odpor.

Kterak kněz Jan Želivský v Praze zase převrat spůsobil.

1421 30. června.

Usnešení Čáslavského sněmu mohla ovšem řád a právo v zemi obnoviti; avšak čas byl ještě tak bouřlivý a nejistý, že se nemohlo nic z toho s potřebným důrazem provesti. Již v tom byla chyba, že tak velký počet vládařův zvolen byl, kteří ani jednomyslní nebyli; neboť někteří z nich byli katolíci, ostatní mírní kališníci a ještě jiní z výstřední strany Táborské. Potom také již přijetí obou prvních článkův, týkajících se hájení Pražských článkův a vyloučení krále Sigmunta, nebylo jednomyslné, neboť jedni kladli sobě výminky, jiní byli obojetní. Aby se všichni tito od sebe se rozcházející živlové bezelstně a věrně k jednomu cíli stůj co stůj byli chtěli spojiti, nebyla míra společného utrpení ještě dosti velká; ještě byl velký počet lidí, který kořistiti doufal z posavadního bezvládí, jedni chtěli zase toho, co ztratili, nabyti, druzí doufali, že nabudou ještě více cizího. Jediný prospěch strany husitské ukázal se v tom, že šlechta moravská na sněmu v Brně v tomto měsíci červnu držaném, u valném počtu své husitské smýšlení veřejně vyznávati se neostýchala, potom že se ukázala naděje, že na sboru kněžském od Čáslavského sněmu nařízeném snad se mezi sebou spojí rozličné strany husitské aspoň co do většiny v jednom vyznání společném. Však se potom ta naděje nesplnila.

Vláda v městech Pražských, skládající se z hejtmanův a konšelův, hájila ještě vždy mírnější smýšlení kališnické, nedávajíc vzniku výstřední části obyvatelův Pražských, kteří větší zření měli k Táborům. Kněz Jan někdy Želivský, kazatel u Panny Marie Sněžné a hlavní vůdce lidu, kterýž pomocí veliké obce vlastně sám v Praze vládl, chtěl ovšem

také jednomyslnost u víře způsobiti, a v tom úmyslu nejvíce u lidu k tomu pracoval, aby jeho smýšlení se smýšlením Táborův se srovnávalo a spojilo. Proto si umínil, odstraniti mírné muže z městských rad, a na jejich místo rozhodnější osoby dosaditi. Jsa tajně srozuměn s lidmi, kteří o takovou proměnu silně stáli, dal dne 30. června 1421 velikým zvonem u Matky Boží Sněžné zvoniti, což bylo umluveným znamením. I hned se tam celá Novoměstská obec shlukla a táhla mocně a s velikým povykem na Staré město k radnici. Tam konšelům obou měst s velikým křikem jali se výčitky činiti, že nejsou věrní křesťané zabraňujíce volnému průchodu slova Božího, pročež co zrádcové že mají hned v tu chvíli úřady své složiti. Když to se stalo, a oni pečeti městské odevzdali, spojila se obě města v jednu obec, a ustanoveni jsou od obce čtyři noví hejmani ku správě obou měst až do jmenování nových konšelův. To teprv třetího dne, totiž 2. července se stalo, i zvoleno jest podle žádosti kněze Jana 30 jiných konšelův, 15 ze Starého a 15 z Nového města na ten způsob, aby pro obě města jen jeden konšelský úřad skládali, který by všecky důležitější věci vyřizovati měl, a jenom v menších a drobnějších záležitostech aby mohli konšelé ze Starého i z Nového města ve svých městech zvlášť rozhodovati. A tito noví konšelé byli vesměs smýšlení výstředního, ano někteří byli prý i pikharti, nevěříce v osobní přítomnost Kristovu ve chlebě a víně při večeři Páně. Kněz Jan, jakoby úřad královského podkomořího vykonával, hned ty nové konšely potvrdil, z čehož velké pohoršení šlo všem považlivým a usedlým měšťanům, kteří takové obnovení rady městské za neřádné a bezprávné pokládali. Také jeden z vyvolených, svého řemesla zbrojíř, nechtěl proto ani volbu přijmouti. A když takové spojení obou měst v jednu obec kněz Jan provedl, postavil se na radnici před obcí a takto k ní promluvil řka: „Hle, již jste vy světští za jedno; jestliže tedy chcete, abychom i my duchovní za jedno byli, a národ nedvojili, zapotřebí jest, abyste mistra Křišťana (z Prachatic), faráře u sv. Michala na Starém městě, i s jeho kněžími odstranili, proto že se s námi nechtějí srovnati, vždy ještě v kostelích svých staré nešváry zachovávají, nemluvňátkům večeře Páně odpírají, a českým jazykem, jako v jiných kostelích se děje, sloužiti nechtějí." Hřmotně mu lid přisvědčil: „Tak tak!" a všickni přítomní mírní kališníci téměř omráčeni byli strachem, takže nikdo nahlas a veřejně se ozvati sobě netroufal, aby z oken radnice nebyl vyhozen. Te zas kněz Jan lidu se tázal řka: „Chcete, aby jiní kněží k tomu kostelu dosazeni byli?" A lid na to opět ryčně křičel: „Ovšem, ovšem!" I dala obec knězi Janovi a mistru Jakoubkovi ze Stříbra plnou moc, aby na místa kněží prý nesvorných uvodili muže zákonu božímu a obci věrně oddané. Tato bouře zdvihnuta byla od kněze Jana netoliko proti mistru Křišťanovi, jehož se zejména dotknul, ale hlavně také proti faráři u sv. Petra na Poříčí a faráři Jaroslavovi u sv. Mikuláše na Starém městě Pražském, proto že, ač oba pod obojí, držíce ještě na starý řád, v ornátech mší sv. sloužili; oba byli ze svých far vypuzeni, a na jejich místo dostali se kněží, kteří byli podle smyslu kněze Jana Želivského. Také od sv. Michala chtěli někteří mistra Křišťana vypuditi, a tam jiného faráře zvesti, který však nebyl připuštěn. Neboť zajisté strhla se ve městě povážlivá nevole farních osadníkův, kteří svých starých farářův v ochranu brali a jich se zastávali. Zvláště ženské ukazovaly tuto velikou odhodlanost a odpor proti novým kněžím jim vnuceným; i sešly se nedlouho na to panny, ženy a vdovy z rozličných farních osad u valném počtu do hromady, a sepsavše sobě dlouhou žalobu nesly ji hlučně na Staroměstskou radnici do shromáždění konšelův. A když před pány přistoupily, vyplňujíce celou radní síň počtem svým, tu povystoupila jedna panna, a držíc přímo v pozdvižených rukou, čtla z něho pánům konšelům celý dlouhý obsah jeho. Prosily ty ženské napřed v této žalobě, aby páni konšelové netiskli ani dopouštěli tisknouti od kostelův kněží věrných, kteřížto prý drží se pravdy boží stále a řádně, též aby osadám nebyli sázeni pyšní, sobě doufající a všetečtí kněží, jimiž mnozí po Čechách a po Moravě zavedeni jsouce klesli prý na víře proti důstojné svátosti oltářní, tak že ty bludy rozhlásily se již téměř po všem křesťanstvě; nyní že přicházejí [illegible] Prahy lidé, kteříž to pod kázáním slo božího všelicos vedou proti Bohu, proti [illegible] ře i proti dobrým obyčejům těchto ob — „a vy páni to vidouce, nedbáte to staviti ani komu poručiti, aby to zastavi

akli by se kdo k tomu chtěl přičiniti, ráníte a stavujete, jako byste jejich stra- u drželi, až z toho jest veliké roztržení obcích; a tak kde jsme se nadály více ednoty za vás, což můžeme znamenati, íce rozdělení nežli za dřívějších pánův est." — „Také ještě jsou zde byli kněží Táborští nyní, tu jste jim u Matky Boží Týně dopustili směle na stolice se tisk- outi a proti kněžím těchto obcí, ne-li roti celé obci, mnoho lživě mluviti, na otupu netoliko kněžím zdejším, ale i pro- obcem, o přijetí na milost Korandy ku ravdě Boží, i jiné kusy, jenž se táhnou roztržení v lidu a k reptání, nectíce tu v kostele) těla božího." Ku konci bylo útklivé napomenutí takové: „Také pro- íme vás, když voláte obec nebo starší obce na radní dům pro obecné dobré, byste nevolali toliko těch, kteří strany drží podle přijímání osob (rozuměly zde alobnice osoby strany výstředního kněze Jana); neb to vše do vás mnozí dobře znamenají, a již z některých znamení ně- kteří se toho něco domnívají; také jedná- te-li, jednejte úředníky pravé víry, aby na pě nebylo domnění zlé o pikhartství a ši- halství."

Konšelé podivivše se nemálo té žen- ské smělosti, ohlásili žalobnicem, že jsou na radnici staveny, i chtěli odděliti vdané a vdovy od panen a do jiné komnaty za- vesti, aby je tak snáze mohli skrotiti; ale nebylo možná, všecky se velmi srdnatě k odporu postavily, nechtíce se dáti rozdě- liti; také odepřely konšelům naprosto, podati jim žalobu svou sepsanou. Kone- čně vidouce páni, že bez hrubého násilí nelze ničeho s nimi pořídíti, zavřeli je v radní síni a sami domů se rozešli. Radní síň pak teprv téměř po dvou hodinách zas otevřena byla, a ženštiny svobodně odejíti mohly.

Starším obce se to počínání ženštin velmi líbilo, a když pak po takovém vý- stupu obec na radnici byla svolána, a tu před obcí zase jedna panna tutéž žalobu přečtla, neozval se nikdo proti ní, a obec toto počínání za omluvené přijala.

Ze všeho toho patrno, že jakkoliv kněz Jan svou vůli provedl, a v městské radě a na některých farách osoby své strany osadil, veliká část obyvatelů Praž- ských přece těžce to nesla, a vůbec těm všem přílišným novotám nepřála.

Sbor čili synoda kněží pod obojí v Praze.

1421 4—7. července.

Sbor čili synoda všech kněží českých, jakž od sněmu Čáslavského nařízena byla, právě v těchto dnech počala, a držela své první zasedání 4. července 1421 ve velké síni kolleje Karlovy. Sešel se velký počet duchovních netoliko z Čech ale i z Mora- vy. Byli také všickni kněží Římské strany k tomu sboru pozváni, kteří však nepřišli. Arcibiskup Konrád měl předsedati, on však se nemocí omluvil, a dva mistry, Prokopa z Plzně a Jana z Příbrami, za své náměstky postavil. Tito dva mistři příbravše k sobě ještě dva po- mocníky, mistra Jakoubka ze Stříbra, kazatele Betlemského, a kněze Jana někdy Želivského, kazatele u Panny Marie Sněžné, všechno shromážděné du- chovenstvo na čtyry odbory rozdělili, a to na spůsob, jak se na sboru Kostnickém všickni členové na čtyry národy dělili. Byl tu tedy odbor kněží Pražských, Hradeckých, Žateckých a Tá- borských; každý přítomný kněz musel se k některému z nich přiznati. Články víry a církevního řádu, o kterých se sbor měl usnésti, podaly se každému od- boru zvlášť k rozjímání, a když se ukázala naděje, že ve všech odborech bude jistá většina hlasův ku společnému jich schválení a přijetí, svolána jest dne 7. čer- vence celá synoda k valnému shromáždě- ní, v kterémž se všickni přítomní kněží a mnozí znamenitější světští mužové da- li najíti, jako pan Oldřich z Rosen- berka, který se na čas zase ku kališní- kům přidal, pan Viktorin z Poděbrad, konšelé obou měst Pražských a jiní: mistr Jan z Příbrami vystoupil na kathedru a četl články ve všech čty- rech odborech uzavřené, tázaje se při ka- ždém, zdali sbor k nim svoluje. Svolovali všickni, jenom Táborští kněží tu i tam jiné zdání pronášeli; avšak neměli mnoho příležitosti, své pravé smýšlení projevo- vati, proto že schvalované články dotýka- ly se jen všeobecně všeho toho, což ve čtyrech článcích Pražských, k nimž se všichni Husité přiznávali, obsaženo bylo, a Pražští mistři úmyslně na všecko to obzvláštní důraz kladli, co Táborům bylo příjemné, to pak, o čem Táboři výstředně smýšleli, mlčením pominuli.

I přijat jest tedy na té synodě řád ko- stelní, jehož by všichni jednostejně povin- ni byli se držeti, a arcibiskup měl právo

míti, každého kněze, který by výtržné učení pronášel, aneb neschválené obyčeje v náboženství zaváděl, pomocí svých úředníkův přinutiti, aby se v mezích řádu držel.

Ve čtrnácti dnech po této synodě, 21. července, vydala potom Pražská obec nález, aby žádný kněz ve městě trpěn nebyl, který by se nesrovnával s nálezy této synody, totiž s kněžími Pražskými: a aby se všecko zachovávalo, co by čtyři správcové duchovenstva na synodě ustanovení, totiž mistři Prokop Plzeňský, Jan Příbramský, Jakoubek Stříbrský a kněz Jan někdy Želivský, v úřadě svém nařídili. Bylo to však nadarmo; právě Jakoubek Stříbrský byl mezi Pražskými kněžími Táborům nejpovolnější, a kněz Jan dokonce právě k tomu před jinými pracoval, aby se smýšlení Pražanův ve víře k Táborskému smýšlení jak nejvíce přiblížilo. Poněvadž pak nedostávalo se moci, kterážby Tábory přinutiti mohla, aby se svého přesvědčení odřekli, nedosáhlo se tou synodou v náboženství žádné jednoty, a Pražští mistři toliko se utvrdili ve svém vyznání.

Kterak Žižka před Rabím druhé oko ztratil a Pražané u Mostu od Němcův poraženi byli.

1421 asi 10. července — 5. srpna.

Žižka byl se po Čáslavském sněmě zase do poledních Čech obrátil, a dobýval tam v červenci podruhé hradu Rabí v Pracheňsku. A tu stalo se mu velké neštěstí, neboť postřelen jest při útoku zástřelem do tváře tak, že zástřel uvázl mu v oku ještě zdravém i hrozil oslepnutím úplným. Tato nehoda dotkla se všech Čechův jak nejvíce, i vypravovali sobě potom lidé, kterak prý Žižka opodál hradu pod hruškou stoje, svému lidu na hrad útokem ženoucímu rozkazy udílel, když z hradu jakýsi rytíř, jménem Přibík Kočovský, Žižku spatřil a naň volal: „Ty-li jsi to, bratře Žižko?“ Žižka že odpověděl: „Jsem,“ a Přibík šíp naň vystřeluje, řekl: „Kryjž holého!“ Šíp zarazil se do hrušky, třískou z kmene urazil, kteráž Žižkovi do oka ještě zdravého vletěla. Byl pak ten příběh po čase nad hradní branou vymalován, jakž až do pozdních časův v Rabí se spatřovalo. Táboři nicméně hradu dobyli, ba i blízké tvrze Boru se zmocnili, která panu Oldřichovi z Rosenberka patřila, a mladého pana Menha Hradce, muže v pozdějších čas slulého, zajali, kterého Žižka na nice pod moc Táborského he Zbyňka z Buchova do vězení kdež již také od půl roka Bohu Švamberka seděl.

Těžké poranění oka donutilo s pole sejíti a do Prahy pospíchn vyhledával pomoci lékařské. Lé Pražští vytáhli sice zástřel z oka Ž zraku však mu nahraditi nemoh že nyní zcela oslepl.

Pražané byli zatím na počátku července novou válečnou výpravu p Přišli totiž poslové z měst Ža Loun do Prahy, žádajíce za pomo pánům Sigmuntovy strany, kteří z svých po kraji mnohé škody jim Vojsko Pražské táhlo na půlnoc, a jiny Litoměřického a Bílinského kr dobro podrobili vládě Pražské. Na pochodu obořili se napřed dne 7. če na staročeský panenský klášter P stratek v Dokzanech; několik ních panen leknutím a strachem osmnácte jich uteklo do Roudnic jovníci klášter spálili, chrám vypr zvony odvezli, aby z nich děla li a všecko všude zkazili. Odtud tá Teplice, městečka teplými uzd cími láznémi již tehdáž slynoucího tyše a panny tamějšího staročeské štera Benediktinského přijavše čtyr ky Pražské, jak mohly vojsko ča a všemi potřebami opatřily; však n byly z kláštera ven vyvedeny, a v se vším příslušenstvím uvázali se né; někteří padouchové ve vojšt ještě vyhnané panny ze všech šatův li. Potom se obořili Pražané na ciánský klášter Osecký pod h Osekem, kterýž po útěku mnichů lili. Podobně vzali městečko Duc útokem a v požeh je dali. Dne 12. če přilehli k městu Bílině, i zmoc ho. Němci z něho na hrad utekli, nazejtří i tam dobyti jsou i s ryt noši, kněžími a lidmi mnohými ta stíženými, kteříž všickni upáleni by zbývalo v celém okolí nic nedobytn ce, kromě pevného královského h města Mostu, kterémuž někdy kr mysl Otakar II. dal jméno Lande ta. Chystajíce se Pražané k udeř ten hrad, dověděli se, že Míšeňský hrabě Bedřich Bojovný se silným v jemu ku pomoci táhne; proto pos

pro sesílení vojska svého. Vyšli te-
í zástupové lidu jízdného i pěšího
y dne 22. července, a spojivše se
kem Pražským u Bíliny hned k
u se obrátili a hrad Mostský v ta-
íle obehnali, že hned v prvním úto-
ocnili se hřebenu hory, na které
en stával. Upevnivše se tam, zasa-
m dva veliké praky a dvě děla,
na hrad stříleli a zdi jeho zname-
prouchali. Dva synové purkhraběte
ého padli jim při tom do ruky, a
lí Pražané tolikerými vítězstvími
volali do hradu slovy nádhernými
: „Nestarejte se vy kacíři, kteří
hradě, že vám neuděláme tak, jak
o těm v Bílině udělali, až na vás
poženeme, oba syny vašeho purk-
k tarasu přivázané do předu posta-
Purkhrabí věda o tom, kterak
ý hrad posud za nedobytný pova-
, jedním rázem do rukou Pražan
ztratil naději, že by se mohl těmto
elům ubrániti, a vyšed k nim jednal
o vzdání svém. I spatřil tu oba
vé zajaté, kteří jej s pláčem prosili,
nad nimi slitoval, a bez výminky
postoupil; on však maje srdce v o-
ravil k nim řka: „Nemohu tak u-
neboť jenom mně a nikomu jinému
jest hrad tento, abych ho věrně
Prosil Pražany, aby mu dopustili
lounou hrad opustiti a jim ho po-
i, nemohl toho však na nich do-
ti. I učiněn jest útok od jedné čá-
ska na hrad Mostský, i zdá se, že
ně vyplněna jest pohrůžka, že sy-
urkhrabího v předním šiku k terase
ní budou, avšak beze škody i bez
obou jich. A když předhradí bylo
a spáleno, tu vystoupil nějaký
neznámý kněz Jan ve vojště,
proti tomu namítati řka: „Co by
pomohlo, abychom lidi zde pro-
a jich potom na jiném hradě do-
musili, ano zjevno jest, že Bůh je
o rukou našich, po čemž naložíme
jak starším viděti se bude." Mezi
sko v bezuzdnosti a zbujnělosti své
kázně všímati si nechtělo a všeliké
sti páchalo. Jednoho chyceného
přivázali k tarasu chtíce s ním v
šiku svého na hrad obořiti se, od
e však druzí odvedli; jiného zaja-
ěmce, kterýž je na kolenou prosil,
život darovali, všechno, což by
učiniti slibuje, sedmkrát do ohně
a když pokaždé z něho se vydobyl,
cepy ho dobili. Měšťané pak Mostští vi-
douce, co se v Pražském vojště děje, kaž-
dého Čecha, kterýž do jich ruky upadl,
s troubením ven z města vyváděli a upa-
lovali.

Pražanům ovšem zdálo se, že jich vá-
lečné štěstí, až posud jim tak příznivé,
tu před Mostem také nemine; a však u
Boha jinak uloženo bylo, a jejich pýcha
předcházela pád a pokoru. Dřív nežli hra-
du Mostského dobyli, přitáhl bojovný
markhrabě Bedřich Míšeňský ve
spolku s českými pány strany královské,
totiž se Sigmuntem z Wartenber-
ka na Děčíně, Hlaváčem z Dubé
a s Mikulášem z Lobkovic na
Hasištejně. Jejich vojsko ve mnoha tisí-
cích jízdných a pěších objevilo se 5. srp-
na před Mostem, a sešikovavše se k řádné
bitvě podstoupilo Pražské vojsko s ta-
kovým důrazem, že když v prvním krva-
vém boji s obou stran asi tisíc mužův
padlo, Pražané, ač ztráta jejich nebyla
větší, nežli ztráta druhé strany, nenadávše
se tak silného odporu v divoký a nezřízený
útěk se obrátili, tak že i vozy své, děla,
praky a jiné zbraně u Mostu na bojišti
opustivše a od nich odběhše tu do Žatče,
tam do Chomútova, do Loun a do Sla-
ného se rozutíkali. Kteří pak z nich v za-
jetí se octli, všickni bez milosrdenství
upáleni byli. Tak hanebná porážka hlu-
boký dojem v Praze učinila; Pražané
zvykli jsouce dosud jen vítěziti, naříkali
a kvíleli; píše pak o tom Vavřinec z Bře-
zové: „Plakali vdovy a sirotci, ztrativše
muže i otce, duchovní i světští všichni
litovali neřádného bratří svých skutku,
a kazatelé věrní kázali po všech koste-
lích ta slova, že všemohoucí Bůh spra-
vedlivým soudem dopustil na nás tuto
ránu: nebo s počátku, když pro obranu
jeho svaté pravdy bojovali jsme s útrp-
ností a pokorou, všecko nám šťastně šlo
pod ruku; nyní však, když bratří dali se
v nešlechetnost, bojujíce mnozí ne pro
pravdu ale pro loupež, berouce chudým
statky nemilostivě, a zabíjejíce bližní své
ukrutněji než pohané, rozhněval se jest
na nás Bůh a dal nám utrpěti. Pročež
pokání slušíť činiti a polepšiti se, aby pán
Bůh odvrátil hněv svůj opět."

Tak Pražané skutečně zotavovali se
mravně a kázeň u sebe obnovovali, sna-
žíce se, obrátiti porážku samu ve prospěch
svůj. Však tím více zarmouceni byli zprá-
vou, že Žižka mezi tím v Praze na léčení
svého raněného oka prodlévaje, na ně

zcela oslepl; jsouce s ním v dobré vůli, po své porážce u Mostu potřebu pomoci jeho nyní více než dříve cítili. Nicméně bratr Žižka, ač již na obě oči slep, neztratil proto ani srdnaté mysli ani svých vůdcovských schopností; naopak zdálo se, jakoby duševní oko starého hrdiny od té doby ještě více bylo jasnoty a síly nabylo. Ačkoliv rána jeho nebyla ještě zcela zhojena, byl předce hned hotov, táhnouti s Pražany podruhé k Mostu, aby pomstil porážky tamější. Pražané v nové, veliké síle zas do pole se vypravili, a po cestách rozptylené zástupy své svolávajíce a sbírajíce až do Loun přitáhli, kdež se zastavili bývše o tom zpraveni, že Míšeňští uslyševše o jejich příchodu, v rychlosti sami s pole strhli a přes hory do své vlasti se zatáhli. Také čeští pánové, kteří s Míšeňskými u Mostu byli, na své hrady se utekli.

Kterak kněz Martin Houska v Roudnici upálen byl.

1421 21. srpna.

Již nahoře spomínali jsme, kterak jeden z nejsmělejších novotářův mezi Táborskými kněžími, Martin Houska příjmím Loquis, rodem Moravan, pro své učení pikhartské, že totiž zapíral přítomnost živého Boha v těle a krvi při večeři Páně, napřed od pana Oldřicha Vaváka ze Hradce do vězení vsazen byl, kterak po svém propuštění velké rozdvojení na Táboře způsobil, a kterak potom odvolal učení své, aby ušel Žižkovy přísnosti. Však svému osudu přece neušel. Vida že jeho veřejné odvolání nepostačuje nikoli, aby byl zabezpečen mezi Tábory, umínil si, odejíti na Moravu, domov svůj, kdež se dosud ani ukázati nesměl. Vydav se s druhým ještě knězem, Prokopem jednookým, na cestu, byl s ním v Chrudimi zadržen a od rytíře Diviše Bořka z Miletínka, Chrudimského hejtmana, do vězení vsazen. Rytíř Diviš Bořek uslyšev o jeho výtržnostech na Táboře, chtěl se o tom přesvědčiti, kterak o svátosti těla a krve Kristovy smýšlí, a jal se sám Martina a jeho tovaryše Prokopa ve vězení zkoušeti. A když Martin Houska, jehož vůbec Martinkem nazývali, jemu odpověděl, že pravé tělo Kristovo jest na nebi, dokládaje, že neměl než jedno tělo, a že tudíž hostie na oltáři, jsouce mnohé, nemohou každá býti pravým tělem Kristovým, — tu pan [illegible] Bořek, jsa horlivým milovníkem [illegible] ženství, takového rouhání snésti nem[illegible] i pěstí ho tloukl a byl by ho i upálil[illegible] kdyby právě přítomný kněz Ambro[illegible] Hradce nebyl oba vězně sobě vyprosil[illegible] Hradec Králové, chtěje je lep[illegible] poučením napraviti. Po dvě neděle [illegible] nimi kněz Ambrož ve Hradci zabýva[illegible] tu když uviděl, že při nich všeliké [illegible] učování a napomínání neprospívá, da[illegible] 22. června 1421 oba spoutané k arcib[illegible] povi Konradovi do Roudnice zav[illegible] aby s nimi dle úřadu svého naložil. [illegible] vrženi jsou do temnic a přístup k [illegible] obecnému lidu zabráněn, aby svými [illegible] šlénkami srdce věrných nenakazili. [illegible] na Roudnici takto osm neděl v krut[illegible] žaláři držáni.

Žižka maje také o nich zprávu, dole[illegible] ná Pražany, aby se o to postarali, [illegible] kněz Martin i jeho tovaryš do Prahy [illegible] vezeni a k hrůze jiným na veřejném [illegible] městí upáleni byli. Kněz Martin měl vá[illegible] v Praze mnoho přátel a stejně smýšl[illegible] cích ctitelův; věděli o tom konšelo[illegible] Pražští, pročež netroufali si učiniti v [illegible] věci Žižkovi po vůli, bojíce se rozbr[illegible] v lidu. Pročež vyslali raději jednoho k[illegible] šela i s katem k arcibiskupovi do Ro[illegible] nice. Kat tedy přistoupil ku kněžím Ma[illegible] tinovi a Prokopovi, popálil jim boky [illegible] ke střevům, aby vyznali, od koho to s[illegible] kacířství mají, a kdo se jich ještě v to[illegible] kacířství přidržuje. Oni ovšem jmenova[illegible] některé své spoluvinníky v Praze. Pote[illegible] velice byvše napomínáni, aby se kajíc[illegible] navrátili k jednotě církve, odpověděli [illegible] úsměchem: „Ne my ale vy od kněží sv[illegible] deni jsouce bloudíte a před věcí stvo[illegible] nou, totiž chlebem posvátným klekáte. Nezbývalo tedy, než utratiti je oba. I v[illegible] vedeni jsou dne 21. srpna ze žaláře na hr[illegible] nici, a veliké množství lidu obklopilo j[illegible] Napomenuto je, aby lid prosili, by se [illegible] ně modlil, avšak kněz Martin rychle řek[illegible] „My vašich modliteb nepotřebujeme, prosi[illegible] za ty, kdož toho potřebují." A tak mluv[illegible] ještě mnoho prý hrozného a pobožnýc[illegible] uší příliš urážlivého byl kněz Marti[illegible] do sudu zabedněn a se svým tovaryšem [illegible] knězem Prokopem upálen.

Hned v ty dni po tomto smutném pří[illegible] běhu v Roudnici zjímáni jsou v Pra[illegible] osoby některé pro pikhartské smýšlení [illegible] podezření upadlé, totiž jakýsi Lasek [illegible] Nového města a tři kněží Táborští, Pr[illegible] kop řečený Oholený, Jíra z Kl[illegible]

Abraham, který nechtěl trpěti,
před velebnou svátostí svíčky roz-
ly.
vým spůsobem snažili se Husité
zamezení a potlačení všelikých
ostí ve věcech víry.

---

o politické věci na Kutné Hoře.

asi od 21. srpna — 4. září.

ní vladařové zemští na sněmě Čá-
n ustanovení, jmenovitě pánové
z Wartenberka, Oldřich
z Hradce, Hynek Kruši-
ichtenburka a jiní, vidouce,,
k žádnému pořádku nepřichází,
ke dni 17. srpna po vší zemi sjezd
kého Brodu, aby se na něm
vážné zemské věci uspořádati
Zvláště vyzývali kromě ostatních
erá se ku kalichu znala, také Pra-
y do Brodu posly své s plnou mo-
li. Avšak v Praze počaly se nyní
i jeviti následky různého smýšle-
ko v náboženství nýbrž i v poli-
věcech. Také zde jako u Táborův
e na vrch smýšlení lidu, smýšlení
tické, jehož hlavním rozšiřovate-
kněz Jan někdy Želivský,
o vůdce lidu byl příčinou vždy no-
pokojův a proměn v úřadech měst-
tím i mnohých nesnází ve vě-
toliko obecních ale i zemských.
e tím určitěji vyskytoval se ve
ch domácích bouřích vedle sporu
aké spor čili boj o politické zá-
á-li panovati aristokracie čili de-
v zemi a ve městě, čili jinými
ají-li pánové nebo lid míti roz-
lovo v záležitostech správy obec-
však, z kterého se skládala veliká
st Pražských, nemaje ani zkuše-
tě, ani vzdělanosti politické, hla-
v hromadě veliké obce dnes tak,
opak, jak totiž kdy horlivost neb
řečníky a posluchače dohromady
vůle kněze Jana dostávala se
lem na vrch. Byltě právě v srp-
kněz Jan zase s novým vojskem
n proti Mišňákům u Mostu z Pra-
el, když to vyzvání pánův ku
Českém Brodě do Prahy přišlo.
bec v prvním okamžení k obe-
o sjezdu svolila; avšak tu přišel
kněze Jana, kterým Pražanům k
takového sjezdu neradil, a navrá-
bez prodlení hned sám do Prahy,
živým slovem z kazatelny i ve velké obci
proti tomu působil, dokládaje směle, že
čeští pánové spíše jsou zrádcové zákona
Božího a národu Českého, a že se neu-
přímně chovají, naráženje tím na to, kte-
rak páni Čeněk z Wartenberka a Hynek
Krušina z Lichtenburka u Náchoda ne-
chtěli dáti svým lidem proti Slezákům tá-
hnouti, začež je kněz Ambrož ze zrády
vinil. Z toho povstal zas velký rozbroj
v lidu: mnohým zajisté vidělo se, že se
tím vlasti lépe poslouží, když Praha svor-
ně s pány v potaz vejde, co by činiti by-
lo ve prospěch země, než aby se od toho
odtahovati měla. Však hojnější zástupco-
vé křičeli, že se nesluší žádným spůso-
bem scházeti se prý se zrádci dne od
nich ustanoveného na místě od nich urče-
ném. A když tak dlouho bouřlivé to jedná-
ní trvalo, konečně na tom zůstalo, aby dva
konšelé a dva mužové s obce ne s plnou
mocí, než toliko na vyslyšení toho, co pá-
nové mluviti budou, a to ne do Českého
Brodu ale do Kolína jeli; pánům pak
vykázáno jest místo v Kutné Hoře,
kdež by se sjeti měli: Stalo se, jak Pra-
žané žádali. Avšak když se tito poslové
Pražští s pány na Kutné Hoře sjeli,
od obce plné moci nemajíce, pánové s ni-
mi v žádné jednání dáti se nechtěli, a od
sebe pana Oldřicha Vaváka z
Hradce, Jana Sádlo ze Smiko-
va a mnoho jiných rytířův do Prahy vy-
slali, aby s Pražany o vyslání poslův pl-
nou mocí opatřených jednali, a zbytečným
zdržáním jednotu v zemi netrhali. Zvlá-
ště však pánové řečení, Vavák a Sá-
dlo, kněze Jana mnohými řečmi kárali,
že se sám toho nedrží, co z kazatelny ká-
že, a do světských věcí a úřadův se plete,
což jemu nejméně přísluší. A po mnohém
vyjednávání vymohli to, že s nimi dva
kněží Pražští, mistr Jan z Příbrami
a mistr Prokop z Plzně, do Kutné
Hory odešli. V Kutné Hoře sněmovali
potom pánové a rytíři s nimi po dvě ne-
děle, avšak do 4. září ničeho více nezjed-
nali, nežli že předně veliký kníže Vitold
Alexandr za krále českého přijat a po-
žádán býti, a že se k němu znamenité posel-
ství vypraviti má; za druhé že se má ze
všech krajův a stavův nové vojsko do pole
postaviti, a to na den 18. září u Českého
Brodu; a za třetí že pan Oldřich Va-
vák z Hradce na místě krátce před tím,
16. srpna, zemřelého pana Petra Zmrzlíka
ze Svojšína za nejvyššího mincmistra v
Kutné Hoře ustanoven byl. Však i ten pán

jako jeho předchůdce na morovou bouli do tří neděl onemocněl a 22. září 1421 umřel, jakož jiní mnozí zemanové a rytíři tenkráte v Kutné Hoře nakažlivše se, potom, když se domů rozjeli, pomřeli.

Mistr Jan z Přibramí zas proto, že s pány ve smlouvu vešel, u mnohých Pražanův strany demokratické u velkou nenávist upadl, tak že ho do svých schůzí a porad více nepřipouštěli.

Druhá křižácká výprava Němcův do Čech. Obležení Žatče.

1421 od 24. srpna asi do 4. října.

Po nezdařeném prvním tažení křižáckém staral se papež Martin V. všemožně o to, aby zas druhá taková výprava proti Čechům předsevzata byla, až by jejich odpor proti církvi byl přemožen; i vyslal tě 8. dubna 1421 nového legáta do Německé říše, totiž kardinála Brandu, dav jemu nejvyšší moc, aby se všemožných prostředkův uchopil, kterými by kacířský jed v Čechách a na Moravě potlačen a zničen býti mohl. Král Sigmunt nemohl v té věci po svém vyjití z Čech mnoho činiti, neboť měl s Turkem, Benátčany a Poláky ustavičně těžkosti a války; tím pilněji však do všech končin Německé říše psával, že mu nade všecko na světě jde potlačení husitského pozdvižení v Čechách; a když se kardinál Branda jal projížděti všecky země Německé, knížata se sjížděli a k novému vyzdvihnutí kříže proti Čechům vespolek se zavazovali; král Sigmunt jim sliboval, že jestliže oni všickni sílu svou proti Čechům k Chebu stáhnou, on spolu s vojvodou Albrechtem Rakouským stejnou dobou s druhé strany skrze Moravu do Čech se vypraví. Knížata skutečně v měsíci červenci 1421 již k Chebu se stahovali, Sigmunt však pro nebezpečí od Turka přece do Čech se obrátiti nemohl.

Sešlo se na hranicích českých u Chebu opět ohromné vojsko ze všech končin německých, jehož sílu mnozí až na 200.000 bojovných lidí udávali, a byli osobně při tomní kardinál Branda, pět kurfürstův, totiž arcibiskupové Mohučský, Kolínský a Trevírský, pak falckrabě Ludvík a Braniborský markhrabě Bedřich, mimo to knížat, markhrabí, hrabat a vůbec panujících osob výše sta.

Však nežli hranice české překročili, čekajíce marně na výpravu krále Sigmunta, byli okolo 8. září 1421 zase M[illegible] v Čechách, a jako před šesti nedělmi li pomoc od některých pánův [illegible] Sigmuntovy strany. Posádky Praha které držely města Chomútov a dání v moci své, poznávajíce, že Pražské strany brzké pomoci míti n dou, pobořily v těch městech hradby m ské na několika místech a několik d spálily, načež před velkou mocí Něm měst těchto na nich dobývajících, do Ž če a do jiných pevných míst odtáhly dinský rytíř Ojíř z Očedělic nec však z Kadaně ustoupiti, a Němci spálili i s věží, na které se bránil.

Pan Sigmunt Děčínský z W tenberka obehnal zároveň velkým čtem lidu svého Žižkův nově vystav hrad Kalich a obléhal jej; Míšňáci opanovavše Chomútov a Kadaní přil k městu a hradu Bílině pana Albrec z Koldic avšak od Pražan obsazen však když potom dne 13. září dvoje dělení vojska Pražského sesílené žold ří a množstvím selských cepníkův p Bílině vytáhlo, nedočkali se jich Míš a s pole strhli. Také pan Sigmunt D čínský musel honem od dobývání hra Kalicha upustiti.

Zatím veliké vojsko křižácké nevěd ši příchodu krále Sigmunta, 10. září 14 přece se odvážilo, u Chebu české h nice překročiti; kurfürstové a přední vojště slezše s koní svých s náboženskou skroušeností pěšky přes hranice kráčeli Boha hlasitě o pomoc vzývajíce. Od Ch bu valilo se pak vojsko toto ohromn podle řeky Ohře s velkým všech osad ských pleněním, spálilo hrad a městeč Mašťov a obehnalo Žatec. Hlavní t la vojska českého stála dlouho nepohnu u Slaného, a byl tam také Žižka. Č chové totiž nechtěli se příliš daleko Prahy vzdalovati, poněvadž nebezpečí Čechy s několika stran se valilo. Pra se, že Sigmunt s Albrechtem Rakouský na východní straně do země vpadne. Slezáci majíce úmluvu s Německými k žáky skutečně také zas nedaleko Br mova do Čech vešli, u vsi Petrov mezi Policí a Náchodem, Čechy za sebe vyloudili, a pak obrátivše se na ně z n nadání do tří set jich na místě pob Čeští vůdcové při vojště u Slaného nečně se dověděli, že král Sigmunt s v vodou Rakouským ještě v Prešpurce nachází, a tu teprv kázali vojsku, hn se k Žatči.

Žatec, jedno z hlavních zbro-
ův, přeplněno bylo množstvím
lí, který v něm útočiště hledal
kem nepřátel; bojovníkův pak
rojených bylo v něm do šesti ti-
ími asi čtyři sta jezdcův. Křižá-
o zalehlo celou krajinu vůkol
eko široko, a hned i na město
očalo. Posádka česká se však
ínila. Dne 19. září hnali Němci
o sobě valným útokem na Ža-
ani do předměstí nemohli se
toliko šibenici před městem po-
im obořiti, jakž jeden starý kro-
ý posměšně napsal, proto že se
a ni zvěšení nebyli. Žatečtí vel-
ří jich pobili a zranili, 60 zaja-
ěsta odvedli a zabité všecky prý
obořené šibenice zahrabali. Zdá
knížata od toho dne útokův
Žatec více neobnovovali, ale o-
vtrhnutí krále Sigmunta do ze-
páliti v celém okolí Žateckém
městečka, vsi a tvrze, a vra-
a mladé obojího pohlaví ukrut-
ž pohané, až prý pláč a kvílení
stupovaly do nebe. Při tom si
ohli tajiti, že jim to tažení tak
le, jak si usmyslili; počali na
krále láti, jakoby je zavedl,
ech s vojskem nepřicházeje, a
společné hlavy nad sebou, kte-
n poroučeti mohl, konečně také
se haštěřili a velké nevole je-
ému měli. Když některého mí-
tu již každý ten kníže chtěl,
samému náleželo, knížata a
duchovní hádali se již i o to
, komu by náležeti měli kořisti,
ště ani ve svých rukou neměli.
došla strašlivá zpráva, že již
o české, a v čele jeho Žižka
laného proti nim v pochod se
šecko nechtěli se s ním potka-
kavše ho, zapálili dne 2. října
u Žatce, a u velikém zmatku
země se dali. Žatečtí spatřivše
atek v ležení křižáckém, vyra-
a s takovým klopotem na utí-
ce se obořili, že jich veliké
etoliko z ručnic a kuší čili sa-
postříleli, ale i jatých s sebou
přivedli. Ztráta křižáckého voj-
la při obležení Žatče do dvou
ch, jak se vůbec udávalo. A
stavili křižáci nikde, až když
na půdě české již nepostála.
ového mrzkého nepořízení uva-
lovali knížata na Sigmunta, a přece byli by mohli vlastní silou Čechy dobře přemoci, kdyby vůbec mimo svou společnou nenávist k Čechům a k jejich kacířství ještě jiný, ušlechtilejší cit je byl spojoval. A jako je vyprovázel velký posměch Čechův ze země, tak je přijal ještě trpčejší posměch vlastenců německých, kteří o nich úsměšně pronášeli se: že prý ti pobožní páni tak sobě zošklivili Čechy nevěrné, že z pouhého hněvu nejen s nimi se potkati, ale ani na ně podívati se nechtěli. A tak z toho velikého mračna, které se od západu na Českou zem valilo, leda trochu poprchávalo, a ono samo v niveč se obrátilo!

Vojska Pražská vracejíce se již 4. října do Prahy vcházela do města od západní strany zároveň s jiným zástupem Pražským, který pana Michalce ze Staré Boleslavi vypudil, toho města se zmocnil a nyní Špitálskou branou do Prahy vcházel. I bylo veliké jásání po vší Praze, zvonění na všech kostelích a díkučinění Bohu, že tak zázračným způsobem nepřátely s hanbou z vlasti ven vypudil.

Sigmuntovo jednání proti Čechům.

1421 v září a říjnu.

Král Sigmunt staral se všemožně o to, aby si Polského krále Vladislava Jagajlu předešel a ucházení se Čechův o krále z Polska překazil. Znaje ostýchavost Vladislavovu u věci této, vynasnažoval se Sigmunt tím pilněji o to, jak by Vladislava, posud jemu nepřejícího, k sobě přiblížil, i žádal ho několikráte, aby se s ním někde na hranicích sešel přátelsky. Vladislav byl tehdáž právě po třetí ovdověl, a tu se mu Sigmunt nabízel s nevěstou, chtěje mu vlastní jedinou dceru ru, dvanáctiletou Alžbětu, za manželku dáti. Král Vladislav vypravil k němu Jana z Tarnova, vojvodu Krakovského, a Zbihněva z Olešnice, svého sekretáře a tehdáž probošta a kanovníka Krakovského, kteří krále Sigmunta okolo 17. září 1421 v Trnavě zastali a námluvy dokončiti měli. Sigmunt změniv svůj úmysl, nabízel jim Žofii Bavorskou, ovdovělou královnu Českou, k manželství s králem Vladislavem, slibuje jí celé vojvodství Slezské dáti do věna. I vrátili se tito poslové 4. října nazpět do Krakova k svému králi, a tomu a jeho radám se Sigmuntovo nabídnutí do-

sti zalíbilo. Však potom i z toho sešlo, a král Vladislav Jagajlo se po několika měsících s jinou Žofií, totiž Ruskou knížničkou Kyjovskou, zasnoubil. Král Sigmund zasnoubil svou dceru Alžbětu již 28. září 1421 v Prešpurce Albrechtovi, vojvodovi Rakouskému, zastavil mu patero měst v České koruně, Budějovice v Čechách, Jihlavu, Jemnici Znojmo a Pohořelice na Moravě, a učiniv s ním smlouvu obrannou proti Husitům zapsal mu již napřed všecky hrady a krajiny, kterých na Husitech dobude, avšak pod výminkou, aby co léna zůstaly při koruně České. Albrecht za to zavázal se nejen pomáhati jemu vší svou mocí proti Čechům, ale půjčiti také 60 tisíc dukátův ku potřebám válečným. Skutečné oddavky Albrechtovy s Eliškou staly se však pro její mládí teprv následujícího roku 19. dubna.

Poslové čeští z Kutnohorského sjezdu 4. září k velikému knížeti Vitoldovi na Litvu vypravení byli pan Vilém Kostka z Postupic, rytíř Hlas z Kamenice, Václav z Jenštejna a Vaněk čili Václav syn pana Pavlíka z Prahy. Došly však jen až do Ratiboře v Slezsku, kteréžto město knížeti Janovi čili Hanušovi Opavskému náleželo. I byli tam k rozkazu téhož knížete od měšťanův asi v polovici září stavení a vězením opatřeni.

To spůsobilo netoliko v Čechách mezi Husity ale i v samé Polště veliké pobouření. Hanuše Opavského docházely listy od synovce knížete Vitolda, od jeho synovce Sigmunta Korybutoviče ano i od samého krále Vladislava Polského. Všickni mu psali s velikými hrozbami, aby české poselství na svobodu propustil a překážek mu nečinil. Když však kníže Hanuš, jsa k tomu naveden od krále Sigmunta, neposlechl, strojila se v Polště válka proti němu.

Nová bouře v Praze spůsobená knězem Janem Želivským.

1421 19. října — 14. listopadu.

Kazatel u Matky Boží Sněžné na Novém městě Pražském, nepokojný rejpal a nyní nepřítel pánův, kněz Jan někdy Želivský, dal dne 19. října 1421 velkým zvonem u Matky Boží Sněžné sezvoniti obec velikou ze Starého i Nového města do kostela sv. Štěpána na Rybníčku; tam vystoupil na kazatelnu i jal se žalovati na nespůsobnost a převěru pánův zemských, radil, aby se zákon Český úplně od nich odňalil, a aby spůsobilého muže za náčelníka obce zvolili, který by proti všem nevěrným a neposlušným plnou moc měl. Byliť dříve pan Hynek Krušina z Lichtenburka, nejvyšším vůdcem a náčelníkem Prahy. Shromážděná obec však hned tu na místě jmenovala vládyku Jana Hvězdu z Vícemilic řečeného Bzdinku, který prý jest obci Pražské vždy věrný a zákona božího horlivý milovník; a poněvadž to byl právě muž, kterého si kněz Jan přál, tázal se obce, zdali by jeho za nejvyššího hejtmana v Praze míti chtěla. I tu ozvalo se hlučně a hmotné: „Tak! Tak!“ z tolika úst, že nikdo ze starších proti tomu ni slovem odvrátiti se nesměl. Kněz Jan i hned oblásil, že pan Hvězda zvolen jest, od obce řádně a uděliti mu tudíž moc nade všemi úředníky městskými. Přidáni jsou pak jemu čtyři podhejtmani, dva ze Starého a dva z Nového města. Mírná a povážlivější strana ve městě, přejíc více pánům nežli knězi Janovi, vidouc co se stalo, bez meškání v kapli Betlemské sešedši se, na radnici se odebrala, žádajíc, když se zvolení pana Hvězdy za nejvyššího hejtmana Pražského ovšem již zvrátiti nedalo, aby nový náčelník Prahy bez vědomí a vůle konšelův ničeho před se brátí neměl. Účinek takové žádosti předešlý však horliví demokraté tím, že dříve již bez vědomí obce avšak ve srozumění s Janem Hvězdou čili jak ho demokraté jmenovati sobě oblíbili, Bzdinkou, pět konšelů strany mírnější sesadili, a na jejich místa muže svého smýšlení dosadili, tak že veškeří konšelové nyní s panem Janem Hvězdou z Vícemilic jedné mysli byli.

Po zvolení nového nejvyššího hejtmana Pražského vzali sobě někteří konšelé výstředního smýšlení pana Jana Sádlo ze Smilkova na Kostelci v podezření nevěrnosti, proto že byv vždycky věrným přívržencem Pražanův, se svým lidem zbrojným nedostavil se hned, když od Pražan pro to byl obeslán. Pan ten Jan ze Smilkova býval mezi předními milci nebožtíka krále Václava, a mnohého kněze, mistra a měšťana Pražského uchránil před prudkým hněvem královým; při tom byl kališníkem upřímným a stranu přepatých Husitův ovšem horlivě pronásledoval. Uslyšev o svém obvinění v Pr

těl se očistiti před Pražany, žádaje konšely Pražské, aby mu dali bezpečně do brahy přijíti, aby tam svou nevinnost dokázati mohl. Konšelé mu psali, že může bezpečně přijíti, poněvadž takovým pouvám bez toho víry nepřikládají. Přitedy 20. října ve společnosti Petra Purkarta bratří z Janovic do brahy, a ještě téhož večera na Staroměstou radnici před konšely pospíchal. Tu ak byli již úhlavní nepřátelé jeho mi- některých ssazených konšelův zasedli, ti v neblahém vření strannické vášni é dopustili se velmi nešlechetného skut-, dávše pana Jana Sádlo ze Smilova v radnici beze všeho vyšetřování a udu dvě hodiny po slunce západu stíti. ento skutek ohavný spůsobil veliké roztření mezi pány českými, kteří s hrůzou ozorujíce, kterak vláda Pražské lůzy co en více se vzmáhá, neviděli jiného proředku, nežli od Pražan se vzdalovati a samému králi Sigmuntovi se zase bliiti. V samé Praze větší část obyvatelův toho skutku konšelův velmi litovala, a když tělo sťatého pana Jana ze Smilkova druhého dne v tichosti v kostele sv. Mikuláše na Starém městě pochováno bylo, vedli kněží v soukromí a také veřejně elmi důtklivé řeči o velikém hříchu, jehož se noví otcové města byli dopustili.

Když takto lidovláda v Praze nyní nejvíce se zmohla, přišlo dne 23. října 1421 poselství od velikého knížete Vitolda do Prahy, kteryž Pražany vyzýval, aby na zrádném knížeti Hanušovi Opavském se pomstili, vypravíce vojsko své proti němu, tak aby mocí přinucen byl, zajaté posly jejich na svobodu propustiti; on, Vitold, že v stejném čase také vojsko své proti němu vyšle, kteréž jeho synovec, kníže Sigmunt Korybutovič povede. Avšak kníže Opavský, uslyšev o tom, honem zajaté posly české v moc krále Sigmunta na brněnský hrad Špilberk poslal; král Sigmunt kázal pak posly samy na hrad Trenčínský do vězení zavezti; čeleď pak jejich hned tu v Brně postínati.

Pražané poselství Vitoldovo vlažně přijali, a málo se zajatých poslův českých ujímali, proto že tu nyní strana vrch měla, která o volání nového krále do země nevelmi dbala. A přec byli v Praze vždy mužové, kteří v bouřích sebe větších nepřestávali napomínati spolusousedy své k lásce, svornosti a snášelivosti; avšak snažení jejich mívalo jenom tehdáž patrnější účinek, když celému národu z ciziny veliké nebezpečenství hrozilo. Nicméně podařilo se purkmistrovi dne 8. listopadu 1421, smířiti na radnici dva dávné protivníky, mistra Křišťana z Prachatic a kněze Jana někdy Želivského, tak že slíbili oba napotom milovati sebe vespolek. Však nicméně uveden jest téhož času od konšelův návodem kněze Jana k veliké mrzutosti mistra Křišťana na faru Svatomichalskou na Starém městě za kazatele kněz Vilém, nejhorlivější Janův stoupenec, kterýž potom lid více pobuřoval nežli vzdělával. A že pro různost ve smýšlení a víře mezi kněžstvem Pražským veliké zmatky se dály a mnohé strany proti sobě stavěti se počaly; vidělo se konšelům a starším obce, pozvati všecky mistry a kněží Pražské v den Pěti Bratří, 12. listopadu, do veliké kolleje Karlovy, aby se tam sjednotili a o stavování všeho různění a matení lidu umluvili. Stalo se tak, a kněží a mistři u velikém počtu shromáždění uzavřeli několik článkův, aby lepší řád a kázeň mezi sebou zachovávali; avšak když kněz Jan tyto články čísti slyšel, vyznal se s úsměchem, že jsou vlastně proti němu a knězi Vilémovi sepsány, avšak toho nežádal, aby proto byly zrušeny. Tito článkové byli potom třetího dne, 14. listopadu, také celé obci na radnici ve známost uvedeni, a konšelé také napomínali kněží, aby se k ředitelům kněžstva, kteříž ve valném sboru kněžském dne 7. července ustanoveni byli, totiž k mistru Janovi z Plzně, mistru Janovi z Příbrami, mistru Jakoubkovi ze Stříbra a ku knězi Janovi někdy Želivskému, v skutku poslušně zachovávali. Tu přívrženci kněze Jana velikými hlasy za to žádali, aby kněz Jan jediný byl ředitelem veškerého kněžstva. Kněz Jan však povstav pokynutím ruky mlčení učinil, a tomu připustiti nechtěl, řka, že není hoden ani spůsoben ku správě věcí tak velikých, ale aby mistři Jakoubek a Jan Kardinál z Reinsteina zprávy té se ujali, on že chce co učenník po boku jejich břímě sobě uložené také nésti. I stalo se tak, a uznáni jsou konečně vedle něho za správce kněžstva oba mistři řečení a k tomu ještě čtvrtý, mistr Petr Payne, Angličan. A tak pracoval kněz Jan všelijak k tomu, aby mírná strana Pražských mistrův a kněží vždy více slábla, a Pražané vůbec aby k smýšlení Táborskému napořád více se klonili.

Kterak Žižka Adamity vyhubil.

1421 21. října.

Již nahoře vypravovali jsme, kterak zbytkové blouznivcův na Táboře, od kněze Martina Housky pikhartským učením svedených, potom v dubnu toho roku z Tábora vyhnaných a od Žižky z části v Klokotech upálených, do hor se rozběhli. Tito pomatení lidé, jichžto mistr, kněz Houska také nedávno teprv v Roudnici za své vzal, upadli nyní ještě do většího blouznění. Jak se nyní ukázalo, nemělo toto blouznění původ svůj v domněnkách chiliastických teprv přede dvěma léty v Čechách povstalých, nýbrž pocházelo od sekt mnohem starších, již přede dvěma stoletími ve Francii a jiných západních zemích vzniklých. Údové těch sekt zvali se „bratřími a sestrami svobodného ducha", a žádná duchovní ani světská moc je vyplenit nemohla. Všecko jejich mínění odvozovalo se od výpovědi, že prý „všecko co jest, Bůh jest." Z toho vyváděli všeliká divná tvrzení, že prý totiž člověk nehřeší, pokudkoli v jednobytnosti s Bohem zůstává a od přírody čili od celku všehomíra soběcky se neodděluje; že tudíž vše, co v tom stavu činí, jest božské, i přirozené popudy že jsou božské, pokud vedou ku spojování, nikoli však k různění; bezbožnost viděli leda, když si kdo něco sobě samému přisoboval; proto bylo jim všecko svaté, jak mile bylo všem obecné, i ženy také; na obecné útraty žili a všecko konali. Zdá se pak, že těmto bloudícím vypovězencům z Tábora, kněz Petr Kániš, v Klokotech upálený, již po knězi Houskovi takové učení vštípil, i byl pak jakýsi sedlák mezi nimi, jménem Mikuláš, který tuto nauku hlavně hlásal a více přívrženců mezi lidem jí získati hleděl. Tito nešťastníci odřekli se konečně nejen všeho křesťanství, ale i všeho určitého náboženství vůbec, věřili a povídali, že není boha ani čerta leda v dobrých a ve zlých lidech; sebe měli za syny boží a ducha svého za ducha svatého, zamítali všechna přikázání a všecky knihy vůbec, jelikož prý nosili sami zákon boží psaný v srdcích svých; jsouce pak účastníci ducha svatého, pravili, že neumrou na věky; Krista nazývali sice bratrem svým, ale nedověřilým, proto prý, že umřel; modlitba jejich byl jediný otčenáš, jejž však takto odříkávali: „Otče náš, jenž jsi v nás, buď vůle tvá, chléb náš dej nám všem atd. Věřím v pána Boha neříkali, víru křesťanskou za blud měli. V cokoli měli, bylo jim obecno, an co svého vlastního míti směl; pr kládajíce také manželství za hřích ství za povinnost, páchali ve sch svých beze studu věci, kterýchžto čestné společnosti vypravovati nesl nečně nedbajíce ni zimy ni horka, nazí choditi, přičítajíce sobě nev jako Adam a Eva v ráji, a odtud n je Adamity čili Naháče, však jejich náčelníka Mikuláše, jeho zděli Mojžíšem, také Mikul ce. Majíce se za svobodné syny a boží, a že všecko z boha dělají, k jiného člověka za nešlechetníka po kdokoli strany jejich nedržel, prav všickni ti jsou hříšníci, a zahynouti poněvadž jen dobří zůstanou. Tito n níci dost dlouho provozovali mrzké ství své na jednom ostrově řeky N mezi Jindřichovým Hradcem a Vesel kde na blízku vsi Valu anebo měs Stráže; tam se pevně ohradili, a kdo k nim nemohl, a ačkoliv byli p nehojní, přece mnohé škody činili ným pálením a vražděním v celém majíce to za svou povinnost všecky níky zahubiti. Nejprv Veselí, n čko jedné noci zapálili a tu šestnác žův, pak ženy a děti v kolébkách Potom v Kardašově Řečici, v ších a ve Stráži mnoho lidí z jim domy zapálili. Šorce z Valu noše, jali, na svůj ostrov vzali, p jemu hlavu stali a tělo do řeky u za nohu je přivázali.

Byl pak Žižka v měsíci říjn rozplašení německých křižákův u s Tábory svými a s vojskem Pražsk okolí Čáslavském, když uslyšel, že Leopold Krajíř s Rakušany do vpadl a ve spojení s Budějovickými Lomnici od Žižky dobytý a Tábor lidem obsazený oblehl. Vzav s sebou jence své táhl z Čáslavska svým k moci proti Lomnici, o čemž zvěděv Krajíř Žižky se nedočkal a s lidem s pole strhl. Bratr Žižka přišed do nice, hrad ještě lépe opatřil, a us jaké mrzkosti se páší od Naháčův čeném ostrově v Nežárce, a jsa k snažně žádán od pana Oldř mladšího ze Hradce, hned od nice proti nim 400 oděnců pod hejtmanem Bořkem Klatovs vypravil, kteří se s lidem pana Ol

radce a pánův ze Stráže spojili, na sv. Rufa, to jest 21. října, z nenadání tom ostrově je obklíčili, a na ně dolli. Adamité však bránili se tak udatba i zuřivě, že Žižkovi netoliko mnoidu, ale i samého hejtmana Bořka za- Žižka je pak přece přemohl, a všech sob, obojího pohlaví, co jich tu bylo, v boji padlo, buď k rozkazu Žižkově eno bylo. Jen jednoho muže kázal a ušetřiti, aby o víře a mrzkých oby- h druhův svých vyznání učinil; a to ání dal Žižka hned jako v protokolu ati, a ten protokol mistrům do Prahy ati. Jedině z toho sepsání, kteréž r Vavřinec z Březové do své kroniky žil, víme, jaké nesmyslné učení a o- é obyčeje u těch nešťastníkův pano-

---

ak král Sigmunt opět mocně na Hu- se vypravil a Moravskou šlechtu od kalicha upustiti přinutil.

od polovice října do polovice listopadu.

Král Sigmunt nemoha v měsíci září atům německým, kteří novou křižá- výpravu proti Husitům podnikli ve u státi a zároveň s východní strany jně do Čech vpadnouti, doufal i po ebném útěku jejich z Čech, že ve ku s Albrechtem Rakouským, zetěm svým, sám bude s to, aby hny Husity jak na Moravě tak v Če- h potlačil. Sbíraltě ovšem nyní pilně ko veliké nejen z celých Uher, ale i ledmihrad, Srbska i Charvat, tak že vojska toho na 80 tisíc lidu branné- a to jízdního i pěšího, se udávala. mu měl i vojvoda Albrecht ještě tisíci Rakušany přiraziti. Po svatebveselí, jež 28. září v Prešpurce své i Alžbětě a Albrechtovi Rakouskému rojil, zdržoval se Sigmunt od 8. do října v Trenčíně, odkud znamenivůdce svého Pípu z Florencie s odn vojska přes Beskydy napřed do Mopředeslal. Ten Pípa hned statkův ních husitských pánův moravských val a plenil. Sigmunt sám vešel za také na Moravu a od 16. do 26. října rumově přebýval. Vojvoda Alcht zas vtrhna v témže čase také lorávy oblehl dne 21. října Jevíšoe, hrad a město náležející panu Sezimovi z Kunštatu. Tento pán nemaje mnoho lidu branného při sobě, ba ani pomoci od Pražan ani od moravských pánův, musel se již 26. října vojvodě Albrechtovi poddati, jemu hrad svůj postoupiti, a co zajatý i s rodinou do Rakous se dáti odvesti. Rakušané pak Jevišovice blíž hranic jejich ležící strašlivě poplenil a zkazili. Však ještě větší hrůza šla od vojska uherského pod vůdcem Pípou, kterýž předně na statky pánův Kravařův podle řeky Moravy se obořil. Sám pan Petr Strážnický z Kravař viděl se nucena, pevný hrad svůj Helfenstein knížeti Přemkovi Opavskému pod takovou smlouvou podstoupiti, aby jej tak dlouho ve své moci držel, pokud se on, pan Petr, s králem Sigmuntem nesrovná. Zatím nežli král Sigmunt s velikou silou do země vešel, žádal pan Petr, aby se kněží husitští, a mezi nimi přední kněz Sigmunt, na čas z jeho města Strážnice vystěhovali. Kněz Sigmunt proto nesa večeři páně v čele ostatních kněží a velkého zástupu lidu pod obojí ze Strážnice vyšel, a na Ostroh, hrad a město pana Haška z Waldšteina se odebral. Pan Hašek sám, ač od Uhrův mnohé škody na svých statcích utrpěl, nicméně ani na chvíli své smýšlení husitské nezapřel, a jednou v noci na silný jeden zástup vojska královského sám osobně se svým lidem se obořiv, několik set divých nepřátel pobil. S ním se spojil také syn Petra Strážnického, mladý Václav Strážnický z Kravař, kterýž s rovnou odhodlaností kalich hájiv ve vzpouře své proti králi ustrašiti nedal se.

Mezi tím valilo se vojsko Sigmuntovo s velikou záhubou země, nešetříc přítele jako nepřítele, k Brnu, kdež Sigmunt celé zemi Moravské ke dni 1. listopadu 1421 sněm položil. Všichni stavové museli se tu pod zaručením osobní bezpečnosti dáti najíti, toliko pan Hašek z Waldšteina a mladý Václav Strážnický z Kravař se nedostavili. V Brně bylo plno vojska uherského, sněmování pro opozdění se mnoha údův počalo teprv 10. listopadu, a tu Sigmunt pronesl žádost svou slovy nevelmi vybranými, asi v smysl ten, řka: „Proto jsem vás dal svolati, abyste od těch čtyř článkův Pražských jakožto bludných a kacířských upustili, i abyste odpřisáhše se jich přijali rozhřešení od přítomného zde zástupce papežského legata Ferdinanda, biskupa

Luckého." Po několik dní mezi sebou sněmovníci rozvažovali, co by měli činiti; když však král Sigmunt s velikým důrazem na tom stál, aby se na tom rychle usnesli, čeho od nich žádá, a také místo, kde se sněmovalo, divým vojskem uherským v hojném počtu obkličiti dal, kteří hrozivě připravovali zbraň svou k útoku na sněmovníky; tu sklesla mysl těchto, a museli se dne 17. listopadu k odpřisáhání víry své odhodlati, i králi se zavázati, že jemu vší svou mocí proti Husitům v Čechách nápomocni budou. Pan Václav pak, syn Petra Strážnického z Kravař, odsouzen jest soudem veřejným, v němž král sám předsedal, všeho dědictví svého na věky, nález ten vepsán rozkazem královským do desk zemských pro věčnou prý výstrahu všem pánským synům odbojným.

Po sněmu Brněnském táhl jeden díl královského vojska přímo do Čech, a přední voje Uhrův, Jasův, Kunův a Sekelův, jež náš kronikář Vavřinec z Březové Tatary zove, obořili se hned na královské věnné město Políčku, kteréhož zradou dostavše, okolo 1300 osob obojího pohlaví v něm pobili. Sám král Sigmunt prý se 60.000 vojska jízdného a pěšího napřed do Jihlavy přitáhl, odkud chtěl na Kutnou Horu jíti a ji z moci husitské vytrhnouti. Pánové Hašek Ostrovský z Waldšteina a Václav z Kravař hledali útočiště svého v Čechách.

Kterak bratr Žižka zatím v Plzeňště bojoval a potom slavně do Prahy přitáhl.

1421 od polovice listopadu do 1. prosince.

Bratr Žižka vyhubiv mrzké Adamity brzy z okolí Budějovic do Plzeňska táhl. Mnozí pánové a rytíři kraje Plzeňského totiž, jsouce ve službě krále Sigmunta, činili tam Husitům mnohé nátisky, a opírajíce se o Plzeň, město katolické a téměř nedobytné, počali brzo tvořiti moc samostatnou a protihusitskou. Plzeňští Češi a Němci již 23. července, když Pražané v Žatecku u Mostu stáli, přepadli město Rokycany a majíce tam tajné přátele lehkým spůsobem ho dobyli, mnoho kališníkův pobili, velikých kořistí nabrali, a před svým odtažením město v požeh dali. Z měšťanův jen ti se zachránili, kteří se byli na hradě zavřeli. Dne 26. října zas obořili se Plzeňští a šlechtici s nimi spojenými na tvrz Stěnovice nedaleko Radyně, kterou Žižka svým lidem obsazenu držel, a dobyvše ji, vše co živého v ní bylo, pobili. Nyní v polovici měsíce listopadu obehnali hrad Krasikov na počátku toho roku 1421 od Žižky dobytý a posádkou od něho opatřený. Tu se s bratřími Táborskými přihnal Žižka, nyní vůdce zcela oslepný, po krátkém boji Plzeňské i pány z bání proti Krasikovu postavených sehnal a na hrad špíže dodal; i byl by veliké krveprolití spůsobil mezi nimi, kdyby v největší potřebě nebyl přichvátal Plzeňským ku pomoci pan Jindřich Rous z Plavna s velikým houfem jezdcův, a Žižku nebyl donutil upustiti od nich a se svými bojovníky k Žatči se obrátiti. Plzeňští s houfem pána Rousovým byli nyní počtem silnější, a troufali si Žižku poraziti; pročež táhli jemu v zápětí s mnohými harci na cestě k boji ho dráždili. Žižka dobře poznávaje těžký stav svůj, jel spěšně před se dále, až se svými se octnul v okolí města Žlutice, kde horu Vládař velebně nad celou krajinou daleko široko vládne. I kázal bez meškání vozům a jízdě své na tuto horu se obrátiti a na jejím vrcholku se ohraditi. Tam vozy své, děla i jezdce náležitě k bitvě spraviv po tři dni útoky nepřátel statně odrážel, ačkoliv bouří větrův, náramných na ten čas sněhův a nedostatkem potravy velmi soužen byl. Nepřátelé darmo se pokoušeli, dobyti jeho hradeb vozových, a sami zimou a hladem moření po třech dnech od něho upustiti musili, ztrativše mnoho dobrých lidí při svých neprospěšných útocích. Žižka však sestoupiv s hory Vládaře táhl vždy v šiku bojovném avšak bez další překážky dále, až se k Žatči dostal, kdež od bratří Žateckých jemu z města vstříc vyšlých s plesáním přijat a do města uveden byl. Bojovníci jeho však jen málo dní v Žatči mohli sobě oddechnouti: přišel tam posel od Pražan, kteří Žižku sobě ku pomoci proti králi Sigmuntovi volali. Žižka tím ochotněji do Prahy pospíchal, že tehdejší náčelníci v Praze, nejvyšší hejtman městský, Jan Hvězda z Vícemilic, a kněz Jan někdy Želivský byli jeho obzvlášť ctitelé a přátelé.

V skutku nastalo nyní nebezpečenství všem Husitům veliké. Pánové čeští ještě před Sigmuntovým tažením, jsouc pro nešlechetné usmrcení pana Sádla

ova proti Pražanům velice rozjitře-
velkou ošklivostí na vládu chátry,
v Praze čím dál tím hrozněji zmá-
e počala, se dívajíce, počali nyní
ně to dělati, z čehož je v Praze
Jan a jiní demokraté vinili; odpa-
otiž ne-li od kalicha, aspoň od jeho
ův, a stavěli se proti nim jeden po
n.

něsíci říjnu učinili Slezští knížata
ý a to v témže roce již třetí vpád
Husitům do Čech. Vešedše u Ná-
do země, plenili a velké záhuby či-
láště okolo hradův Litic a Žam-
u; a tu odpadl nejprv pan Jan
ecký z Opočna, kterýž teprv
ůl rokem v Chrudimi ku kalichu
istoupil, a nyní spolu s jinými če-
pány strany královské, Půtou z
alovic a Janem Svídni-
z Chotěmic, Slezákům lid a
k husitský kaziti a pleniti po-

yní v listopadu, když král Sig-
s ohromným vojskem již v Jihla-
a jiní nezřízení houfové uherské-
Políčku zkazivše již přes Litomyšl
h přitáhli, tu přední jiní pánové,
ich z Rosenberka, Chudo-
Wartenberka na Ralsku,
m Zajíc z Hasenburka, ten-
n Městecký z Opočna a sám
k z Wartenberka, nyní již po-
a jiní veřejně od Pražanův i od Husi-
bec se oddělivše k Sigmuntovi se
a do Jihlavy přijevše, jemu se zas
ali, za svého pána jej uznávali,
omocí a radou jej podporovati slí-
toliko žeby království toho a jeho
elův šetřil a chystanou jim záhubu
ti ráčil, což on prý pěknými slovy
přislíbil.

sko Pražské dosud v okolí Čáslav-
eželo, a když je docházela zpráva,
král Sigmunt s novou ohromnou
roti nim se strojí, měli hejtmani
to péči velikou, pokládajíce sílu
a nedostatečnu, aby jemu odolati
Proto dodavše do měst hrazených
, zvláště do Hradce Králové,
pole strhli a do Prahy s vojskem
ili. Tu hned konšelé Pražští rych-
osly volali snažně všecky horlivé
k obraně vlasti, zvláště pak bratra
a jeho Tábory.

r Žižka se svými již 1. prosince
Žatče do Prahy přišel, a byla to
á, jak slavně ho Pražané vítali; za-

jisté nejinak, než když panovník znamenitý do svého věrně oddaného sídelního města vjíždí. Jak mile totiž ve městě o blízkém příjezdě jeho zvěděli, tu se hned celá Praha naproti němu na bránu vyhrnula, kněží napřed se svátostí oltářní, volajíce mu slávu, a hned počalo se na radnicích a na všech kostelích velkými zvony zvoniti. Před Žižkou zas kráčeli kněží Táborští také svátost nesouce a za Žižkou bratří i sestry jízdecky i na vozích válečných. Po ulicích pak stáli šbory kněží a mistrův, konšelé a starší obce, řemesničtí cechové a vůbec lidstva množství veliké, a všickni radostnými pokřiky vítali slepého hrdinu, v kterém kladli největší naděje spásy. A hned každý snášel jídla a pití v hojnosti k posilnění příchozích, a o všecky jejich potřeby bylo postaráno. Žižka zůstal celý týden v Praze radu bera s náčelníky obce o potřebách zemské obrany. Pak dne 8. prosince vytáhl napřed on s vojskem svým cestou ke Kutné Hoře, a nazejtří následovalo vojsko Pražské.

Kterak se král Sigmunt zase na Kutnou Horu dostal a jeho vojsko s Čechy se potýkalo.

1421 21. a 22. prosince.

Král Sigmunt vtrhl z Moravy do Čech s mocí třikrát větší, nežli mu v té chvíli Čechové k obhájení vlasti vstříc postaviti mohli; že pak se celá tato mocná výprava Uherského krále proti Čechům s vojskem dobře ozbrojeným, v boji cvičeným a válce zvyklým netoliko se špatným prospěchem, jako obě předešlé jeho výpravy, potkala, ale i s hanebným útěkem ze země skončila, to zajisté jest důkaz, seč jest i malá hrstka odhodlaného národu vedená hlavou výtečnou. Zajisté nikdy nezaskvěly se podivné dary ducha slepého vůdce spojeného vojska Táborského a Pražského, jako právě nyní v těchto dnech nebezpečných, když král Sigmunt svou hlavní mocí chtěl provesti nad Čechy vůli svou.

Horníci poddavše se z jara toho roku Pražanům a však od nich ušetřeni byvše, s velkým strachem o tom slyšeli, že se Žižka s Tábory 8. prosince z Prahy vypravil a k jejich městu se blíží. Báli se vždy ještě pomsty Táborův za své předešlé ukrutné nakládání s nimi. Pročež umluvivše se vyjeli na koních vstříc voj-

sku Táborskému, vítajíce je slovy pokornými s city však odpornými a zrádnými. Táboři ubostivše se v Kutné Hoře, druhého dne do kostela sv. Jana Křtitele (nyní zašlého) vešli, aby podle svého spůsobu služby boží konali. Mnozí z obyvatelův města jsouce zvědaví, také tam šli podívat se. A tu viděli, kterak jeden z kněží Táborských beze všeho roucha církevního a toliko v obyčejném všedním oděvu k oltáři přistoupil, na kterém hostie a víno připraveny byly, kterak před tím hlavu k zemi sklonil, a v té postavě modlitbu Páně odříkav, hned slova žehnající chleb a víno vysokým a všem srozumitelným hlasem pronášel, a napřed sám těla a krve Páně požil; kterak potom přistoupili ostatní kněží Táborští, tak jak byli s koní ssedli v pláštích a ostruhách, někteří prý i v šatech dosti obnošených a špinavých, kterak s oltáře brali nalámané hostie a kalichy železné, cínové a dřevěné, jež byl první kněz dříve vínem naplnil, a též sami napřed večeře Páně poživše, bratřím a sestrám Táborským beze vší přípravy a uctivosti tétéž požívati dávali. To se ovšem Horníkům nelíbilo velice, a vycházejíce prý z kostela a na zem odplivujíce pravili prý mezi sebou: „Nyní věříme, co jsme dosavad jen doslýchali, že Čechové jsou opravdiví a nejhorší kacíři, a že je každý věrný křesťan pronásledovati musí." Těšili se však nadějí, že král Sigmunt brzy přitáhne a těch nemilých hostů je zbaví. Služby Boží Pražanův a kališníkův vůbec ovšem více s katolickými obřady se srovnávaly, a tito Horníci jsouce pod vládou Pražskou ovšem také sami ku kalichu se přiznávati musili. Nyní však v nevoli své na Čechy vůbec zanevřeli.

Za Tábory přitáhli brzo Pražané pod svým nejvyšším hejtmanem Janem Hvězdou čili Bzdinkou, který se však ve všem Žižkovi podřídil. Kutná Hora nebyla ani svým položením ani svými hradbami městem dosti pevným a bezpečným, pročež Čechové nemínili se v ní držeti.

Královské vojsko zatím provalilo se z Jihlavy do Čech, avšak obrátivši se přes Humpolec a Ledeč obmeškávalo se v pochodu na Kutnou Horu, jakž král Sigmunt byl sobě uložil. Uhři v jeho vojště neslýchané a hovadské ukrutnosti na ubohém obyvatelstvě oněch stran páchali. Vsi, městečka a tvrze vesměs vypalovali, ženám i pannám nejohavnější násilí činili, dětem od matek vzatým ruce a nohy usekávali, matky a jiné ženské zcela obnažené před sebou jako dobytek hnali a ještě jinými ukrutnostmi divokost svou nad nimi provozovali, že ošklivo jest, vypravovati o tom. V čele vojska královského táhl onen pověstný Pípa z Florencie, vůdce v boji dávno zkušený a válečným uměním v Evropě proslulý, a vůbec zdálo se, jako se Pípa sám snad chlubil, že již tenkrát valem potřeno bude všechno plémě českých kacířův.

Když se Čechové o tom dověděli, že král Sigmunt již v Ledči se nachází, Žižka s Tábory a Pražany vyšed z Kutné Hory nad městem blíž hutí nad šachtou Tábor zvanou, kterou král Sigmunt před tím nově kázal vystavěti, polem se položil, chtě tuto krále očekávati. A když král s vojskem dlouho nepřicházel, táhl Žižka do Čáslavi, kdež lid jeho hradby města toho opravil a rozmnožil. Tam v Čáslavi přirazili k němu z Moravy oba pánové moravští, Hašek z Waldšteina a Václav z Kravař, potom také ještě pan Boček z Kunštatu a z Poděbrad, všickni s lidmi svými. Teprvé 20. prosince 1421 blížil se král Sigmunt s vojskem svým, pročež Žižka, osadiv Čáslav dostatečným počtem lidu svého, zase s vojskem ke Kutné Hoře se vrátil.

Nazejtří v neděli 21. prosince kněží z vojska českého vykonavše v Kutné Hoře v kostelích služby Boží ohlašovali na kazatelnách od řečených pánův, od Žižky a Pražanův, aby byli všickni Horníci k setkání se s králem hotovi, a aby víru, kterou jsou pro hájení pravdy evangelia Bohu a Pražanům slíbili, nezrušenu zachovali, ani se velikou mocí královou zastrašiti nedali, poněvadž jestliže hejtmanům vojska českého víru zachovají, páni a rytíři a všecko vojsko Pražské s nimi spíše hrdla položiti míní, nežli by je opustilo a od nich odstoupilo. To samo museli také biřicové provolávati veřejně po všech ulicích Kutné Hory. I posilnilo se vojsko české potom ještě krátkým snídaním, vůdcové zřídili mincmistra k opatrování Hory a vytáhli se vším lidem svým Táborským a Pražským Kouřimskou branou z města. A však sotva se vzdálili na dva hony od města, tu již blížilo se vojsko královo k vojsku Pražskému; v předním královském ho bylo u prostřed množství jezdcův oděn mnoho set volův a krav zavřených, jt

nínil, že se první síla českých šikův toku oblomí. Avšak Čechové pevně stavili, a Žižka kázal rychle oto- elé vojsko hradbou vozovou, zřídil uvnitř toho táboru k obraně, a na ích vozích mnoho děl k bití čili ku ní bylo přihotoveno. Byloť pak s če- vojskem i mnoho Horníkův vozo- radbou zavřeno, kteří byli z města hy vyšli, dílem aby jim v boji po- li, dílem aby zvěděli a se dívali, Čechové neb král Sigmunt pole ob- A ti všickni s ostatní pěchotou če- mezi vozy s cepy a jinými zbraněmi dáni jsou. Po krátkém napomenutí něží padli potom všickni na kolena lili se na chvíli, a pro větší povzbu- byli ještě mnozí statní bojovníci na jnost rytířskou povýšeni.

tom pak někteří houfové královští li na šik český vozový; když však ch děla na vozích postavená biti po- a též cepníci čeští smělejší nepřá- vými cepy pozdravili, tuť brzy s ve- ztrátou tito houfové v útěk dáti se l. Nicméně přišli zas jiní houfové, a echův podobným spůsobem přivítáni raženi byli, tak že takové nepřátel a předehry boje až do noci téhož e protáhly.

zi tím však, co se tyto boje před u Horou vedly, otevřeli někteří Hor- rádným spůsobem Kolínskou bránu u krále Sigmunta: vešlo do města k set žoldnéřův královských a s ni- roveň mnozí z Horníkův, kteří z řed Pražany odtud byli utekli. Když lo města vešli, vylezli hned jiní ci a kovkopové, kteří se dosud byli lepích skrývali a s uprchlými tajné měni měli, ze svých skrýší, a jali ed společně s nimi všecky své spolu- ny, kteříkoli znamení neměli a he- jich neznali, po ulicích a domích o kacíře, proto že s Pražany drželi, ně zabíjeti. Co byli v Hoře tajní ka- honem obrazy svatých, jež u sebe měli, okny ven vystrčili, a tím rolití a drancování se uchránili. Na faru ve městě přiběhl jeden ob- rozjitřený kněz, ptal se po faráři, u Petrovi, a když mu řečeno, že s m vojskem z města vyšel, tu se na- napil, a potom běže na královský volal, kterýž do fary vpadna, fará- náměstka i ostatní kněží tam zasti- o smrti ubil. Někteří z Horníkův se před zuřivostí svých zrádných spoluměšťanův na věž toho kostela; tam je však nepřátelé až nahoru vyhnali a pak s jedním knězem, Matějem Slovanem, s té věže dolů smetali, tak že se všickni zabili. Jednoho také kněze, kmeta šedivého a ctihodného, u oltáře před svátostí klečícího nalezše s velkou zuřivostí do smrti ubili. Také tabernakul čili archu krásného díla podle kališnického spůsobu nově vyzdviženou vynesše z kostela na několik kusův roztloukli; s tělem a krví Kristovou, co se při tom stalo, v pravdě se neví, pravilo se však, že jakýs příběhna, kopím tělo Páně probodl. V kapli sv. Václava ve Vlaském dvoře nalezli monstranci s tělem Kristovým, kteréž prý pošlapali nohama. Tak se mstili katoličtí Horníci nad sousedy svými, proto že k Pražské a kališnické straně přilnuli, a Kutná Hora této neděle, podavši se v moc krále Sigmunta, velikými ukrutnostmi a krveprolévánim naplněna byla.

Král Sigmunt uvázav se tudíž beze vší ztráty v Kutnou Horu, a maje vojsko mnohem větší, nežli Čechové, přilehl k městu, z něhož mu potrava dodávána byla, a ještě téhož dne celý český tábor tak v poli otočil, že podobal se jako ostrovu v moři nepřátel. Táboři pak s Pražskými velmi málo potravy a nápoje majíce musili se postiti a mnoho zimy snášeti. Teprv k večeru hnuvše se s celým táborem a ku královskému vojsku se přiblížívše, z děl do něho biti počali a s jeho stanoviště je sehnali. Nazejtří ráno, — —

(avšak poshov laskavý čtenáři: těmi slovy ve smyslu svém nedopsanými končí se kronika mistra Vavřince z Březové, a opouští nás nejhojnější a nejživější pramen dějin husitských. Mistr Vavřinec celou husitskou válku přežil, ba ještě i o něm samém v průběhu dějin zmínku učiniti musíme; však počav již v pokročilém věku svém tuto kroniku psáti, nedospěl do konce, vypsav nám toliko příběhy prvních 8 let husitského hnutí; bezpochyby že buď nemoc nebo smrt péro mu z ruky vytrhla, k nenahraditelné škodě dějezpytu našeho. Co dále o příbězích ve válkách husitských víme, čerpáno jest z kronik jiných, více méně chudých a skoupých, také z cizích a strannických, potom z listin souvěkých; o příčinách a pohnútkách mnoha důležitých příběhů, proměn a převratův již nikdo více nám místnějších zpráv podati neuměl.)

Tedy nazejtří ráno dne 22. prosince

1421 položili se Táboři a Pražané na výšině u Kaňku zavřevše se vozy válečnými dokola; a osulo je tam zase se všech stran vojsko královské, nedávajíc se již s nimi do boje, tak že se zdálo, jakoby chtělo tuto pohyblivou pevnost kacířskou jenom hladem vymořiti. Hladem a zimou Čechové mnoho strádali v táboře svém sevřeném, a byli by s chutí vyrazili na nepřátely své; však Žižka zdržel je, a obě vojska tudyž celý den na sebe se dívala. Žižka pak dočkav tmavé noci kázal z ticha všecky vozy ku pochodu zříditi, a tu najednou po půlnoci hnul se s celým táborem stranou ku Kolínu se hřmotem velikým a střílením z děl. Vojsko královské nevědouc co se děje, bezděky ustupovalo mu z cesty, neumějíc v překvapení svém ani jemu překážeti ani jej stíhati. Tím spůsobem celé vojsko Táborské a Pražské ze svého uzavření mezi nepřátely beze vší škody na lidech a v zavazadlech vyvázlo a ku Kolínu se obrátilo. Stalo se to v noci před štědrým večerem.

Král Sigmunt za to měl, že se Čechové na útěk dali, a v domýšlivosti své, že je svým mocným vojskem nyní dokonale potře, ani je pronásledovati nedal. Usadil se dvorem v Kutné Hoře, a tam v dobré mysli svátek Božího narození slavil. Po celé dvě neděle se pak nikdo z českého vojska proti němu nepostavil, a on svému vojsku dopustil, že se houfně rozbíhalo do okolních vesnic a městeček na drancování a sbírání špíže. Zdá se pak, že s Pražany, kteří v Kolíně zůstali, potom přece ještě vyjednával; neboť šel tam k nim z Hory od něho polský pán a posel krále Vladislava, Záviše Černý z Garbova.

Kterak Žižka krále Sigmunta z Kutné Hory ven ze země vytepal.

1422 6.—22. ledna.

Bratr Žižka dobře tomu před Kutnou Horou porozuměl, že má příliš málo lidu proti Sigmuntově moci, jinak by byl zajisté hned sám naň se obořil. Probiv se na Kaňku, jsa nepřítelem obklíčen, spůsobem neočekávaným a mistrným až do Kolína, pospíchal hned do krajiny Jičínské a Turnovské, a tam nového lidu bojovného nasbírav s ním se po novém roce zas ku Kolínu vrátil. Měl pak tu nyní moc dostatečně velkou, že s n
le již bezpečně polem podstoupiti

Král Sigmunt si zatím na K
Hoře hověl, a jeho vojsko roz
se po celém okolí, pálilo městečk
a tvrze, páchalo při tom nelidské
nosti a pouštělo uzdu divoké pros
nosti své. Tobo Žižka použil: vy
dne 6. ledna v úterý na den Tří K
z Kolína ke vsi Nebovidům,
právě Uhři tak řádili, že bratří Tá
Pražané vidouce a slyšíce to mezi
pravili: „Námť jest toho pomstiti,
za to svá hrdla dáme!“ kázal jim
hry udeřiti; a oni v prvním útoku
množství Uhrův pobili. Stálo však
ska královského na všech vršinách
hustě vůkol, jako by na les hleděl;
méně první Žižkův útok na Uhry ta
hlý a veliký strach uvalil, že všec
Hoře Kutné počalo běžeti, a samého
a vůdce Pípu s sebou strhlo, tak že
Sigmunt aby ještě neupadl sám
ce Žižkovy, toho samého dne již z
utíkati počal. Náhlý a omráčivý pře
nadějí tak jistých popudil jej k nára
mu vzteku, a vyléval sobě zlost svo
samých Hornících, kázav starší a
podezřelé Horníky k vozům svým pro
přivázati, když k večeru město opou
a město samo na několika místech
liti. České vojsko dorazivši do měst
té době, když hořeti počalo, samo
uhasilo, tak že neveliký díl města v
řel. A na útěku se Sigmuntem nal
se netoliko všichni katoličtí Horníci,
i ženy a děti jejich, a to v takovém
ku a nedostatku všech potřeb, že jich
malý počet na cestě zimou a všel
svízelem zahynul. Dne 7. ledna utí
všechno ještě celý den; třetího dn
ledna, kázal nejvyšší vůdce Pípa vo
královskému u Habrův zastaviti
zšikoval je k bitvě na jakémsi pří
však sotva Čechové sem za ním do
a mocně na ně dorazili, dali se Uhři
tak náhle na útěk, že tu i mnohé ko
ve a jiné věci své Čechům musili v
řist pustiti. Král Sigmunt zatím p
dále před se ujížděl. U Německ
Brodu, města králi věrného, k v
zas Uhři se zastavili, chtíce Čechům
liti, snad aby tím toliko králi, který
napřed dále jel, volnějšího oddechu
nali; královské vozy totiž s nákl
velikým, bohatým a vzácným, nem
tak rychle branami do města proje
potřebovaly tudíž ochrany. Avšak t

byl jim zase Žižka v patách, a
kání na Uhry doraziv, po krátkém
ho jich pobil a zjímal, jiné buďto
o města, buď dále na útěk obrá-
i ženouce se dále okolo města
rzlou řeku Sázavu, svou klopot-
na ledě se prolomili, a zas mno-
tu i s koňmi bídně zahynulo. Če-
adšením, nezlomnou vůlí a vytr-
svou pravý div válečnosti doká-
neschůdných cestách v zimě octli
vou krátkých zimních dnech od
ory až před hradbami Německé-
u s těžkými vozy svými a s děly.
ni dvakráte k boji se sšikovali,
áte nepřátele rozprášili. Před
přeleželi noc tuto na 9. ledna; a
konavše služby Boží a přijavše
večeři Páně, Pražané i Táboří,
ým způsobem, počali hned města
, myslíce, že se v něm ještě král
nachází, který zatím v noci dále
vy ujel. Střfleli z děl i z prakův
a a královští zas z města celý
ak bez patrného účinku. Třetího
sobotu 10. ledna, Čechové vyko-
se dle obyčeje svého služby Boží,
ra, přijali nabídnutí z města, že
od úmluvou vzdáti chtělo. A tu
kují, a druzí přes hradby do mě-
; a tak vpadnuvše do města zte-
na několik set, mnohé z domu
dolů na meče, oštípy a sudlice
a celý Brod, město do té doby
, rodiště někdy kněze Michala
is, Husova protivníka, dočista
tak že sedm let pušté leželo;
la na rynku vlci a psi jedli, a ně-
ochovali okolní sedlácí. Kromě
ův a jiných oděncův, kteří na
probořivše utonuli, zahynulo na
ku z Kutné Hory až ke Brodu
ovského, Uhrův a lidu městského
ho do 12 tisícův; nemalý počet
ých lidí dostal se do zajetí če-
kořist, jížto se Čechové u Brodu
, byla nevýslovně bohata, jelikož
í odběhli tu všech vozů svých,
lo přes 500 prý plných, natlače-
rchovatých s rozličným zbožím,
penězi, rouchy a s takovým
ím knih vzácných a skvostných,
h prý na tří žebřínové vozy, fa-
nevzebral. Toto nové, neslýchané
Čechův činilo zas hluboký dojem
světě křesťanském, a zvláště v
prý bylo zoufání nevýslovně ve-
něž jako tím se rozmnožila ještě
více nenávist, kterou Němci vůbec k Če-
chům měli.

Žižka nedal prchajícího nepřítele stí-
hati, a jako že Čechové vůbec na výbo-
nou válku nemyslili, chtíce jen vlast svou
obhájiti, předvídal, že Uhři dostavše ta-
kové naučení od něho, ne tak brzy k no-
vému pokusu proti Čechům chuti míti
budou. Král Sigmunt sám osobně již
do Čech nevkročil, až teprv po skončení
těchto válek husitských. V neděli a v
pondělí, 11. a 12. ledna 1422 slavili Če-
chové své vítězství rozličnými obyčeji;
napřed byl v neděli bratr Žižka jak se
zdá při službách Božích na důstojenství
rytířské povýšen, potom v pondělí paso-
váno jest mnoho jiných rytířův pod šesti
neb sedmi korouhvemi, které byly v bitvě
u Brodu nepřátelům pobrány. Žižka
však smuten a nespokojen byl z té pří-
činy, že Německý Brod zteče n a zkažen
byl, když obyvatelé jeho již o vzdání svém
rokovati počali: takový skutek pokládal
Žižka za poskvrňující cti bojovnické a za
hříchy proti zákonu Božímu, tak že do
smrti své nepřestal litovati toho.

Mezi zajatými nejznamenitější muž byl
polský pán Záviše Černý z Garbo-
va, erbu Sulima, starosta Spišský, sedě-
ním na Čorštýně pod Tatrou, válečník
na slovo vzatý, kterýž požívaje veliké
důvěry krále svého, Vladislava Jagajla,
často od něho co posel a důvěrník k ji-
ným panovníkům a k rozličným sněmům
a schůzkám posílán býval, na sboru Kost-
nickém s jinými Poláky také za Husa u
sboru se přimlouval, nějaký čas ve slu-
bě krále Sigmunta v Uhřích byl a jemu
proti Turkům výborné služby konal. Pří-
jmení své Černý dostal od černého
brnění, které nosíval. Nyní byl právě od
krále Vladislava ke dvoru Sigmuntovu
přišel, aby svatební smlouvu mezi králem
Polským a ovdovělou královnou Českou
Žofií uzavřel; stihnuv však krále Sig-
munta na vojenském tažení do Čech, a
nemoha v hluku zbraní vyjednávati věcí
svatebních, za povinnost sobě pokládal,
netoliko krále do Čech sprovoditi, ale i
co dobrovolník účastniti se boje proti
Čechům. Moha bezpečně se Sigmuntem z
Německého Brodu dále utíkati, zastyděl
se co bojovník srdnatý, a raději se v
Brodě těm v čelo postavil, kteří tu se
zavřevše brániti se chtěli.

S ním zde zároveň do zajetí přišel
pan Hynek Červenohorský z
Dubé a z Náchoda, kterému se tuto

podobná nehoda do roka již podruhé stala, Borovský, polský, Mrvice český rytíř, a mnozí jiní vzácní mužové. Byli všickni do Prahy do vězení posláni, a král Sigmunt musel za vydání a propuštění jejich všecky Čechy, jež ve svém zajetí držel, jmenovitě české posly k velkému knížeti Vitoldovi Litevskému vyslané, v Ratiboři v září minulého roku zajaté a v Trenčíně uvězněné, zejmena pana Viléma Kostku z Postupic, Hlasa z Kamenice, Václava z Jenšteina a Václava syna Pavlíkova, na svobodu propustiti. Toliko pana Záviše Černého Pražané až do sv. Bartoloměje u vězení podrželi, a tím to překazili, že námluv krále Vladislava a královny Žofie dokončiti nemohl, tak že s nich potom i sešlo.

Počátek větších rozbrojův mezi Husity. Převrat v Praze. Stětí kněze Jana Želivského.

1422 2. února — 15. března.

Po konečném slavném vypuzení krále Sigmunta a jeho moci válečné nemuseli se Čechové venkovského nepřítele tak brzo obávati; avšak ledva že s té strany bezpečnými se pocítili, tím ostřeji propukaly neshodnosti a příkrosti obou hlavních stran v národě, mírných totiž kališníkův a výstředníkův táborských, aristokratův a demokratův. Kališníci a větší část šlechty české byli by se rádi opět chtěli smířiti se všeobecnou církví, spokojujíce se s články Pražskými, kdyžby jim je církev potvrdila, kdežto strana táborská o všelikém smíření ničeho slyšeti nechtěla a k tomu ještě šlechtu ze zrády viníc jí se odřekla, ač se i páni někteří a nemalý počet zemanův k Táborům byli přivinuli. Táboři nechtěli ani o uvedení nového krále do země slyšeti

Starý Vitold, velký kníže Litevský, pocítiv již z počátku povolání v sobě, žeby mohl v Čechách na královský trůn dosednouti, velmi rád to slyšel, že král Sigmunt, jeho nepřítel, poražen, a Vladislavův posel, Záviše Černý, zajat jest, a když zvěděl, že kališníci o smíření se všeobecnou církví dbají. Pod tou tedy výminkou, jestli se to skutečně stane, svolil že sám čtyry články Pražské přijme a panování v Čechách na svá bedra vezme, a to navzdor svému bratranci, krá-
li Vladislavovi, který se byl s k
Sigmuntem smířil.

Vitold také věděl, že pokud v Č
Táboři a v Praze kněz Jan všem
ní s ostatním křesťanstvem p
klásti budou, pokoj a řád v zemi p
se nedá; a v tom smyslu také s č
pány a Pražany, kteří k němu zře
se umlouval. Stala se tajná dm
odstranění kněze Jana v Praze, by
i Tábory a kališníky rozdvojiti m

Prvním krokem k tomu bylo
Jana Hvězdy z Vícemilir
manství Pražského. Stalo se to j
Hromnicemi 1422 spůsobem lstný
nadálým a bouřlivým, nám však
známým. Nejbližší příčinu zavdalo
né ztracení se pečeti městské, a
rozsudek o tom vynésti mělo dev
husitských šlechticův. Mezi těmi
všem také hejtmani Táborští, i s
ka, ale přec to svědčí o tom, že
nování těchto opravcův čili rozsu
na šlechtická měla převahu. Tito
cové nalezli dne 5. února, že vš
hdejší konšelové a úředníci v o
stech mají býti ssazeni, že so
Pražské po svých čtvrtích nové
a úředníky mají voliti, kteříž b
po celý rok zůstati aniž jinými
váni býti měli; konečně z těch n
lených konšelův jedna polovice
městských a Novoměstských že
spolu sedati a úřadovati na Sta
stě, druhá polovice na Novém.
dán jest potom nově zvoleným k
rozkaz, aby nižádnému mistru a
mu knězi k sobě do nižádné rad
choditi neb vstupovati, což přín
knězi Janovi směřovalo, ač
kněz na novo i s Jakoubkem, P
Kardinálem za spolusprávce v
chovenstva Pražského uznán byl
zen. Po několika dnech 9. únor
jest potom za nového nejvyššího
na Pražského pan Hašek O
ský z Waldšteina. Zvolením
na dovršeno bylo v Praze vítězst
šlechtické a kališnické, tudíž tak
velkého knížete Vitolda, k
jaksi již byl postavil v čelo její

Jako nejvyšší hejtman tak i
šelé Pražští však dobře cítili,
panování ve městě nebude jisté
né, pokud tu bude kněze Jan
ského, který myslemi většiny
ho lidu takořka neobmezeně vlád
jejich předchůdcové v úřadě k

půl rokem pana Jana Sádlo ze
va nešlechetně a bez práva sťali,
oni umínili sobě, totéž učiniti zrád-
působem kněz Janovi a předním
stranníkům ve městě.
před umluveným dnem obeslal pan
ek Ostrovský, nový hejtman
ký, všecky zemany a panoše v okolí
kém, kteří Pražské obci vojensky
li, do města, aby možné zbourení
vojenskou mocí potlačil. Tu přišli
těli 8. března po odpoledním kázaní
onšelé, jeden Staroměstský, a druhý
městský, do příbytku kněze Jana
ny Marie Sněžné, hledajíce ho, aby
a radní dům Staroměstský, že ho
konšelé v plné věci potřebují. A
ezše ho doma šli pryč. Potom něko-
oslův přišlo, a vždy doma nebyl na-
Pak po dvou hodinách opět posel
, a ten kněze Jana doma nalezna
k němu: „Kněže Jene! Páni jsou
tali, abys již dnes na radní dům ne-
l. neboť jsou již dolů sešli, než
po samém kázaní rač přijíti.
ejtří dne 9. března ve svátek sv.
a Methodia šel kněz Jan po káza-
řečenou radnici, vzav s sebou dru-
kněze, bezpochyby Viléma, na-
již spomenutého, kterýž podrobnou
u o tom příběhu sepsal. Na cestě
li dva konšely, kteří pro kněze Jana
by pospíšil, že páni již naň čekají.
tam přišli, chtěl Janův společník
dveřmi zůstati, avšak jeden z těch
konšelův pravil řka: „Kněže Jene,
tohoto s sebou." A když vešli do
ce, všickni jsou proti němu povsta-
elmi ochotně ho přivítali. Kněz Jan
mezi nimi v lavicích, a Petr Vě-
ý, jeden z konšelův, vece k němu:
, milý kněže Jene! raď nám, kam
lépe do pole vyjeti, či do Moravy,
k bratřím Táborským, kteří toho
s velmi žádají, anebo ku Krasikovu
moc?" Tedy kněz Jan odpověděl:
se zdá, abyste obeslali bratří Tá-
, ať se seberou s obcí Klatovskou,
ou, Domažlickou a Píseckou, a my
me Hrádek (Křivoklát), a tuť k
ěrní odsud potáhnou; a odtud po-
jízdné a lidu něco pěšího, ať s obcí
skou a s jinými Krasikovu pomá-
Na to Věžecký a purkmistr smějí-
řekli: „Rovně jsi se, kněže Jene,
ni úmyslem srovnal." I obrátil se
istr k poslovi řka k němu: „Jdi
pro hejtmana, pana Haška, ať hned
ráčí přijíti, neboť jest toho pilně potře-
bí." A jiné posly rozeslal pro purkmistra
a konšely Nového města; tomu poslu
zas, kterýž měl pro pana Haška jíti, řekl:
„Pověz pánu, žeť již kněz Jan přišel, ať
pospíší." Když po malé chvíli pan Jan
Hašek z Waldšteina, hejtman
Pražský, přišel, vece k němu Petr Věže-
cký: „Pane hejtmane! toť se jest kněz
Jan rovně s námi úmyslem srovnal o
pole." Po chvíli tázal se purkmistr Sta-
roměstský: „Zdali přišli jsou již ti všic-
kni, pro kteréž jsme lístky rozeslali?"
A posel odpověděl: „Již." A purkmistr
jich kázal zavolati. Když vstoupili, tázal
se purkmistr: „A kde Jeronym Šrol
a Jíra rukavičník?" a počav se hněvati
obrátil posla aby hned pro ně šel, při-
tomným pak obeslaným měšťanům kázal
ze světnice ven vystoupiti, ažby i ti dva
přišli. Byli to měšťané vesměs horliví
přívrženci kněze Janovi. Když vystoupili,
obrátil se purkmistr ku knězi Janovi řka:
„Milý kněže Jene! tebe jsou poslušni,
přičiň se k tomu, abychom je smířili, než
do pole vyjedeme." Tehdy kněz Jan, vy-
ňav deštičky, počal mluviti řka: „Chce-
te-li obec usmířiti, toto máte zachovati:
nebeřte domův, vinic a jiných věcí, což
jest komu veliká obec dala; a služební-
kův zkušených, pánu bohu a obci věr-
ných, tak hanebně neodstrkávejte od se-
be, a zvláště Bzdinky a jiných, neb
tím nikoho nesmíříte, než k větším je-
nom kyselostem každého popudíte." A
hledě na pana Haška z Waldšteina vece:
„Pane Hašku! kdybys ty co dobrého té-
to obci učinil, a jí věrně něčím posloužil,
a oni tě potom nepoctivě od sebe jako
nevěrného odstrčili, byloť by ti to líbo?"
A on vece: „Ne, jistě nebylo by." A kněz
Jan řekl: „Nepřej též jiným." Tehdy
purkmistr Staroměstský počal mluviti
řka: „Nechmež toho, kněže Jene, stane
se podle rady tvé." A když to pověděl,
kázal zazvoniti, posel vkročil do světni-
ce, a purkmistr se tázal: „Ještě není Je-
ronyma Šrola a Jiry rukavičníka?" I ká-
zal poslu, aby dal těm vejíti, kteří jsou
přišli. A když vešli, vstal pan Hašek z
Waldšteina a šel ven. Promluvil pak
purkmistr k nim řka: „Nuže pro milý
Bůh! pusťtež všecky kyselosti ze srdcí,
abychme vás mohli smířiti, a zvláště kte-
ří jste byli ondy zjímáni." Petřík Re-
zek, jeden z nich, vece: „Páni! já proč
jsem ondy u vězení byl, ještěť to pra-
vím, a dá-li mi to pán Bůh, chci na tom

božtík prý tolik věrné pravdy byl lidu zvěstovával.

Třetího dne, 11. března, sťato bylo od obce z pomsty za ten skutek ještě pět znamenitějších předešlých konšelův a měšťanův, totiž Prokop Jidášek, Jan Rytíř, Jakub Helmář, Johánek od Peřestého (strakatého) Vola a knihař Antoniš, potom ještě sudí městský s několika jinými osobami.

V neděli na to, 15. března, svolali noví konšelé Staroměstskou obec na radnici, aby nad zajatými mistry, protivníky kněze někdy Jana Želivského, soud učinili. Kněz Vilém, oblíbenec nebožtíka kněze Jana, žaloval na všecko kněžstvo, které se učení Pražského drželo, předně na m. Jakoubka Stříbrského, a na druhé hlavy, zejmena Příbrama, Payne, Martina z Volyně, Křišťana z Prachatic, Prokopa Plzeňského Kardinala z Reinšteina a Jana z Rokycan, představuje obci, kterak všecko jejich jednání již od jednoho roku k tomu šlo, aby stranu upřímných zastavatelův zákona božího zahubili, až prý tím způsobem přišlo k zavraždění věrných bratří. Obec však po dlouhém a nesnadném smlouvání konečně na tom se ustanovila, aby všichni zajatí mistři zavezeni byli do Hradce Králové, aby se prý tam hříchův káli.

Nezdařil se tedy tento první pokus strany šlechtické, a titiž konšelové, kteří kněze Jana usmrtili, tento svůj odvážlivý čin velkým dílem i svým vlastním životem zaplatili. V Praze opět lidovláda se Šrolem a Janem Charvátem v čele obnovila se, avšak nebylo tu již kněze Jana, kterýž posavad byl hlavním prostředníkem mezi Pražany a Žižkou, a to mělo po čase velmi osudné a zlé následky.

Kterak Litevský kníže Vitold, dožádaný král Český, svého synovce, Sigmunta Korybutoviče, do Čech vypravil.

1422 5. března — 30. května.

Nyní mírní kališníci Pražští a s nimi pánové pod obojí všecku svou naději v pomoc a ochranu velkého knížete Vitolda Alexandra Litevského skládali, zovouce ho již nyní Českým králem dožád[illegible]m. On sám uradiv se o to s l[illegible]ežským, psal 5. března 1422 [illegible] na Litvě k papeži proto Čechův ujímá, prolévání krve tím lépe mohl se všeobecnou církví [illegible] nyní že se Čechové již sami po že budou-li poslové jejich laskavě a slyšeni, dobrovolně do lůna cír navrátí; proto aby papež zdvihl klatby a ohlášená tažení křižácká slům českým, kteříž k němu vy budou, aby dal bezpečně k sobě Zároveň mu oznámil, že jen v tom a v této naději umínil sobě pos Čech svého synovce Sigmunta s m třebnou, aby zemi tu v pořádek a mohl uvésti.

Potom ohlásil veliký kníže V veřejně, aby každý, kdo na jeho chce s knížetem Sigmuntem, Korybutovým, zbrojně do Č hnouti, v určitý den do města K v a se dostavil. Toto vyhlášení po Polště a v celé Rusi západní vel hnutí spůsobilo. Poláci Čechů kráte ještě dosti naklonění byli přirození rodní bratří, a proto sob aby s nimi pod jedním společným aneb pod jednou vládou byli s avšak ještě větší a horlivější p Čechům západní Rusové uk kteří pod polskou vládou byli; l o li se býti bratřími Čechův zvláště v čase, kde jsouce vyznání řeckéh voslavného, počali citlivě pohř bývalou svobodnost svou nyní obmezovanou působením římské pod polským panováním do jejich ješlé. Pravíce, že jsou také pod jako Čechové sbírali se zvláště na né Rusi v okolí města Lvova, Krakova táhli. Sebrala se tedy v k čase u Krakova družina asi pěti brannych lidí, hotova jsouc táhn jmenovaným knížetem do Čech. Děk právě pod očima Polského krále V slava, a on moha tomu brániti nil, a velmi obojetně na to se dív čina toho byla v tom, že na jedn ně katolické kněžstvo polské na livě naléhalo, aby českým kacířům čem se nepropůjčoval, s druhé stra že Čechové měli mnoho přátel p dvoře, kteří byli také přáteli Vl mi, a takové Vitoldovo předsev společnému prospěchu jak Čech Polákův rádi viděli a podporovali

Mladý kníže Sigmunt Ko tovič, kterýž toto vojsko do Če byl syn Dimitra Korybuta, vlastní tra krále Vladislava Jagajly; byl novcem krále Polského avšak z

ho knížete Vitolda. Otec jeho u- již r. 1399, a proto král Vladislav je dotud ještě sám syna, mladého unta ke svému dvoru vzal a o jeho ování péčoval. V nevšední dary du- eho král nemalé náděje skládal, ne- yl ten kněžic skutečně na věk svůj lo vzdělaný, rozumný a opatrný. Jsa ěm Litvín, vychováním a jazykem , hodil se k Čechům nad jiné vý- , nebyl předchvácen předsudky pro- n, jako mnozí jeho krajané, ani nā- ou stranností, ale byl neobyčejně ý a mírný, a při tom, když potřeba a, uměl býti odvážlivý, důrazný a v neohrožený. Každý byl jemu srdečně něn, kdo s ním osobně činiti měl, ázalo se potom, že k Českému náro- ie dávna skutečnou a upřímnou lásku

Poznav se pak osobně s panem émem Kostkou z Postupic, ž byl v čele poslův českých v Pol- držel se potom nejvíce rady toho pá- politických věcech nad jiné kraja- vé dospělejšího. Sám pak nenazýval nikdy jinak než Sigmuntem, Če- é však neoblíbivše si jména toho, a rozdíl od krále Sigmunta, navykli so- váti ho jménem otcovým, totiž z pro- jen knížetem Korybutem.

ento kníže Sigmunt dal se tedy asi očátku měsíce dubna 1422 se svým v pochod do Čech. Táhl přes Tě- o, kdež mu nikdo nebránil, napřed oravy, kde však jeho první válečné iknutí ani slavné ani šťastné nebylo. hna zajisté před Olomouc, vzká- lo města, aby měšťané poslušenství slíbili. Olomúčtí měšťané, vesměs ci, a vedle moravského biskupa, Ja- Železného, nejžárlivější nepřátelé Husitův, místo dání odpovědi učí- města svého výpad tak neočekáva- prudký na knížete Sigmunta, že mu až do 500 koní odňali. Byv tak sered- d Olomouce odražen obrátil se kníže munt k Uničovu, královskému u dobře hraženému, a když ho ani jší němečtí obyvatelé přijmouti ne- , dobyl ho útokem bez velikého kr- olití.

ezi tím král Sigmunt, po své po- e u Německého Brodu nejvíce na vě se zdržovav, hleděl pomocí pánův ých a uherských vydobiti dvou měst ských, Veselího a Ostrova na Moravě; v polovici dubna pak obořil velkou mocí na město a hrad Žďa- nice mezi Brnem a Ostrovem, počav je pravidelně obléhati a bašty proti němu stavěti. V tom však uslyšel, že se Sigmunt Korybutovič se svým pomocným vojskem blíží, což jej tak přestrašilo, že sám bašty své před Žďanici zapálil a se svými z Moravy do Uher ustoupil.

Ku knížeti Sigmuntovi, který některý čas v Uničově pobyl, přijeli z Čech poslové strany šlechtické, s kterými se o to umluvil, že svolán bude valný sněm Čechův i Moravanův do města Čáslavi, aby jej tam za zemského správce přijali, a chtěje napřed získati si důvěry všech podobojích, hned tu v Uničově přijímal svátost oltářní veřejně také z kalicha. I oznamoval potom psaními po vší zemi České a Moravské, že přichází ve jménu Vitolda Alexandra, dožádaného krále Českého, aby se uvázal v zemi co správce s plnou mocí nařízený, a ji bránil a hájil proti všem nepřátelům cizím a domácím; napomínal tudíž všech stran i stavův, aby se k sobě pokojně chovali, a do města Čáslavi na valný sněm přijeli, že i on tam přijde, a s jejich radou, čehož pro pořádek zemský zapotřebí bude neobmeškā nařídíti a učiniti. Tak se i stalo: v Čáslavi učinil kníže Sigmunt slavný slib, že hájiti bude zákon Boží vůbec a čtyry články Pražské zvlášť, a přijali ho tam zemští pánové, Pražané, rytíři, panoši, města a všecky obce strany husitské úplně, beze zmatku a ve svornosti za správce zemského.

V sobotu dne 16. května přijel kníže Sigmunt se svým vojskem do Prahy; radost všech mírných Husitův, šlechty i měšťanův, byla veliká, i přijali ho s poctou a slávou. Tím více se mračili konšelé strany demokratické a Žižkovy, kteří právě nyní v Praze vládu ve svých rukou měli, hlavně však Jeronym Šrol ze Starého, a Jan Charvat z Nového města, kteří ani Vitolda na trůn Český ani jeho náměstka nevolali. Lid však obecný a politicky nevzdělaný, nabaživ se dosavadních náčelníkův svých, a jsa snad od strany kališnické k tomu i naveden, brzo ukázal, že na jeho stálost v přesvědčení žádná strana nemůže se spoléhati; vida totiž statný zástup bratří Polákův a Rusínův, kteří přišli pomáhat Čechům v obraně zákona Božího, pocítil snad v tom okamžení, když on do města vjížděli, že Čechové přece nestojí samotni ve světě proti sousedům a mocnostem jim

nepříznivým, a že v slovanských bratřích svých nalezli přirozené spojence; protož i ty zpousty lidu Pražského měly se k těm hostům ochotně a přátelsky.

Kníže Sigmunt vjížděje do Prahy dobře znamenal neochotnost staroměstských konšelův a kněží táborského smýšlení, a proto hned druhého dne po svém příjezdu, v neděli 17. května, po obědě na Nové město jel; i sběhl se tu lid v nesčíslném počtu k němu, a ujav koně pod ním za uzdu, vedl jej slavně do Starého města do radního domu. Vidouce pak to konšelé, že se obec velmi bouří, hned tuto knížeti městské pečeti a klíče od bran položili, aby vsadil nové konšely. Třetího dne, 18. května, sešla se zas všecka obec na radnici, a přijel tam i kníže Sigmunt Korybutovič, kterýž tu nové konšely vsadil a potvrdil. Nově jmenovaní konšelé, vesměs kališníci, složili mu slib věrnosti, a tu vzalo konec Šrolovo a Charvatovo panování.

Tento nový avšak pokojný převrat v Praze utvrdil se na dlouhý čas, a byl počátkem toho, že v Praze konečně zvítězilo mírné kališnictví, zásady aristokratické a smysl konservativní, který zděděný řád hájí a zachovává. Největší zásluhu o to měl kníže Sigmunt Korybutovič, který nevkládaje se do hádek, ježto strany mezi sebou měly, jen upomínáním na zákon Boží a na lásku k vlasti uchlácholiti hleděl každého a získati pro sebe; nešlo-li pak kde po dobrém, neostýchal se pohroziti také ráznými prostředky. A jako v Praze všelikou péči vynakládal na uvedení pořádku a svornosti, tak i v celé zemi hleděl hned s počátku podobně působiti. V tom smyslu psal již 21. května panu Oldřichovi z Rosenberka, žádaje od něho, „aby se více zákonu Božímu neprotivil a pravdám Božím písmem svatým jasně dolíčeným odporen nebyl a jich neúžil, zeměpána a strýce jeho, velikého knížete Litevského a krále Českého požádaného, nehubil, — ale aby sám osobně přišel do Prahy aneb aspoň vyslal plnomocníka svého."

K obci Pražské choval se kníže Sigmunt především velmi opatrně a moudře, dav sobě svolati předně jakýsi výbor z obce, s kterým se napřed o tom poradil, jak by se do Prahy zase pokoj, svornost a pořádek mohly uvesti. To co v tomto výboru bylo uzavřeno, dal potom sepsati v několika článcích a dne 28. května veřejně vyhlásiti. Všechen lid Pražský svolán jest ten den na velké náměstí S městské, a tu čteny a potom i bíř ulicích vyvolávány jsou články tyt kožto nařízení vycházející od knížete munta a od veliké obce Pražské. v prvním článku stálo doslovně toto:

„Račte poslúchati, žeť se stalo mi vé léto: že kněz*) Sigmunt Jeho M se vší obcí , s chudými i bohatými tom sú ostali, aby ty všechny ne mezi bratřími pominuly, kteréž sú vz ly byly pro smrt dobré paměti kněze a jiných lidí v ta doby stínaných. A všichni mistři, páni, panoše a měště kteříž sú proto a pro strach mnozí běhli, zase do města se navrátili, a aby se i knížeti i obci pokořili a o sili. A tak aby v svornosti a v jedno pravdách božích stáli a sobě pomá ničímž zlým toho sobě nevzpomínali, sobě milostivě jako laskaví bratří o stili. Pakli by čím zlým která st druhé zpomenula, má hrdlo i statek k Milosti a obci propadnúti." V ostat článcích nařizovalo se, aby se žádné né a pokoutní rady a schůze neděly pokutou ztracení hrdla; aby arcibis a všichni mistři a kněží v neděli nej příští (31. května) shromáždili se tom se uradili, jak by se ve svorn Bohu čest a chvála vzdávala; aby pá a ostatní šlechtici jakož i všichni ho buďte si Poláci neb Čechové, žádn svárův nestrojili, ani v domích ani domy, ani v které kostky nebo v kt hru hráli, ani které opilzlosti mluvili činili, a kdož by meč nebo kord jinou zbraň na koho vytrhl a pozd že ruku ztratí, pakli by kdo ranil, hrdlo dá; aby všichni domácí i hosté dávali a brali peníze a groše tolik Pražských mincích dělané; aby žá hospodář nechoval prázdných žen ře ných a opilých pod pokutou zt hrdla; že pan Záviše Černý dosud Staroměstském vězení zavřený má být postavení propuštěn od sv. Bartolom nejprv příštího; konečně že k přík veliké obce jeho milosti, knížeti Sigu tovi, Pražský hrad byl postoupen.

Po dvou dnech, 30. května, oblá jest zase od obce, že Pražská obec v Polákům a hostům, kteří s knížetem

*) Tehdejší Čechové ještě zhusta kali kněz místo kníže. Slovo kníže čalo se právě teprv nyní valněji uží pro rozdíl od duchovního kněze.

m pro obranu zákona božího a pro
é dobré přijeli, slíbila dávati žoldu
čtvrtek po 24 groších jednomu kaž-
a že jim také stojí za škody;
e nařízeno jest, aby v radě knížecí
dva z Pražských konšelův a dva z
ích starších bývali; že ražení mincí
Prahy a Kutné Hory všude pod
ou pokutou se zapovídá; konečně
se každému trestem, kdožby knížete
aneb jemu utrhal.

sledkem prvního článku usnešení
ího a obce veliké bylo pro vypově-
Pražské mistry do Králové
dce posláno, i také druzí mistři a
kteří z Prahy po stětí kněze Jana
tekli, směli se zase navrátiti. A tak
konec také vyhnanství mistrův, kte-
si deset neděl trvalo, přetržené učení
jejich šlo zase před se, a universita
a zase předešlé své vážnosti.

pověď ražení peněz mimo Prahu a
ou Horu vydána byla z velké důle-
příčiny; neboť se za času dlouho
ího bezvládí v zemi příliš zmohla
nešest zkažení peněz a min-
obecném obchodu berných. S počát-
dali Husité groše a peníze z kalichův
ustrancí, a říkali jim kališkové;
ž se jim stříbra nedostávati počalo,
peníze z pouhé mědi pod rázem ne-
ka krále Václava, a říkali jim flut-
ělali pak je z pánví, z kotlův a svíc-
a z jiných nádob měděných, a to
tně na hradech, v pivnicích, po za-
ch a ve vsích i tolik jich sobě na-
, že jich měli všichni dost. Když
akových peněz nikdo bráti nechtěl,
é jimi oklamáni rukama lomili ve-
škod na svém statku trpíce. Byliť
lány peníze netoliko měděné ale i
né, a to nejen peníze a groše s rá-
krále Václava IV., ale také peníze
okolních, zvláště černé Vídeňské a
ké haléře, jako že výslovně zmínka
ní, že jistý Matěj z Moravy od Kro-
e dělal v Prachaticích černé
eníze Vídeňské, a na Žlebích že
uherské haléřky prý „zlé pankarty".
tomu zlému nynější zákaz v Praze
ý prozatím nemohl hned pomoci.

Kterak se Táboři mezi sebou dělili a kterak bratr Žižka srovnal se s knížetem Sigmuntem.

1422 únor — 11. června.

Prvotní zařízení společenského života v obcích Táborských, v kterém kommunismus, totiž stejný podíl každého ve jmění společném, hlavní známkou byl, počalo se brzy měniti, jak mile k tomu přibývalo rozdílné mínění v náboženství a v politických věcech. Již tohoto roku 1422 činí se více zmínky o „kádích" čili obecných pokladnicích, které prvé v Táboře, v Písku a ve Vodňanech byly zřízeny; každá obec přijímajíc s počátku naučení z Tábora, napotom se sama spravovala zůstávajíc toliko s Tábory v jednotě. A stála toho času následující přední města česká s Tábory a Žižkou v jednotě, totiž kromě Tábora samého Písek, Klatovy, Domažlice, Sušice, Prachatice, Vodňany, Horažďovice, Žatec, Louny, Čáslav, Králové Hradec, Jaroměř, Dvůr Králové. Jaké závazky tato města mezi sebou měla, ovšem již nevíme. Znamená se však již nyní u Táborův stálý rozdíl mezi obcemi polními a domácími. První měly povinnost, pracovati polem, to jest, výhradně obírati se válkou; druhé za to pilny byly řemesel a hospodářství, a měly bratřím do pole všecko k válce potřebné dodávati. Zdá se pak, že tyto dvoje obce v jednom městě v jistých dobách se i střídaly, tak že jedny přecházely, ovšem s ženami i dětmi, s pole k řemeslům, a druhé místo nich do pole vytáhly; ano měly tyto dvoje obce také své zvláštní vládaře, správce a hejtmany, což až do konce válek trvalo.

Co do náboženství zašli Táboři dále, nežli Hus ba i nežli Viklef. Co se samého Žižky týče, velice by se mýlil, kdoby Žižku za nejvýstřednějšího a nejžárlivějšího vyznavatele učení Táborského pokládal, neboť on vskutku co do vyznání víry nebyl ani pravým Táborem, a již výše zmínka o tom se činila, že se v tom ohledu více ku Pražanům chýlil. Žižka věřil ve svátost oltářní, že se chléb a víno proměňuje ve skutečné tělo a krev Páně, on zachovával posty, měl svaté ve cti, a držel na to, aby mše sv. vykonávala se v ornátech. Kdežto o tom všem Táboři více méně měli mínění odchylné, Pražané zas a kališníci vůbec více a více

k církvi všeobecné couvali, držel se Žižka hlavně jenom zásad Husových, a velká část Táborův s ním se v tom srovnávajíc činila zvláštní sbor náboženský v lůně samých Táborův. Nemohlo to ovšem dlouho trvati, aby o různé náboženské smýšlení a politické mínění mezi Tábory spor nepočal. Celá Táborská strana, kněží a obce, měli první svůj valný sbor okolo 24. února 1422 o masopustě v Písku, a to pro lepší spořádání věcí svých jak náboženských tak politických; a co tam za pravidlo nalezeno, všem obcím Táborským bylo oznámeno. Věc možná i pravdě podobná, že nálezové toho sboru Žižku pohnuli, že se od ostatních Táborův oddělil, že přestal býti neprostředním vládcem města a lidu Táborského, a že někteří Táborští kněží, jmenovitě Václav Koranda, od té doby ani před ním ukázati se nesměli, neboť je bratr Žižka zjevně pikharty a kacíře nazýval. Avšak jakkoliv Žižka v kyselost a různici zašel s ostatními Tábory, nikdy obě strany proti sobě nesahaly ke zbrani; vázalyť je k sobě kromě náboženských zásad také jejich politické zásady. Žižka byl tak dobrým, upřímným a horlivým demokratem, jako vůbec všickni Táboři. Bera veškeru sílu svou z lidu obecného, městského i selského, neuznával skutkem nikde politického rozdílu stavův, a zvláště byl proti pánům, kteří provozovali vládu nad lidem poddaným dle práva německého, z cizíny do Čech zaneseného. Žižka činil toliko trojí rozdíl mezi všemi lidmi, a z těch si vážil jenom věrných křesťan, jakž byli podle jeho smyslu; jiné nazýval protivníky zákona božího, počítaje k nim také všecky cizozemce, a ještě jiné jmenoval nevěrné pokrytce, kterýchž mnohem zuřivěji nežli zjevné nepřátely nenáviděl. Stíhal je všude stejnou ukrutností bez milosrdenství, jako bu mu Bohem přikázáno bylo, všechnu neupřímnost a nepobožnost až do kořene vyhladiti. Žižka byl fanatikem pobožnosti, kdo v jeho smyslu nebyl pobožný, byl buď zjevný nepřítel buď pokrytec, a kdož takový upadl v moc jeho, byl od něho zahlazen ohněm neb železem, bez ohledu na to, zdali s takovým trestem srovnává se provinění nešťastníka. Vynikaltě v tom ohledu Žižka nad všecky Tábory a nad vlastní své přívržence, kteří se po jeho smrti zvali Sirotky.

Před oddělením se Žižky od obce Tá-
ké sesílili se Táboří dvěma znameni-
tými muži: první byl pan Boh
ze Švamberka někdy úhlavní
protivník a nejčinnější stranník krá
munta. Strádal již celý rok v tábo
vězení na Příbenici, marně dovoláva
pomoci do krále Sigmunta, který
dvakráte z Čech byl vypuzen. Pok
liknavost Sigmuntovu za nevděčnos
velice naň pan Bohuslav zanevřel, ž
borům sliboval, přistoupiti k nim a
články Pražské přijmouti, jestliže
toho vězení propustí. Stalo se tak,
Bohuslav ze Švamberka při
se nyní k Táborům, stal se z nejukr
šího nepřítele nejhorlivějším hajitele
licha, tak že sám Žižka vedle něho
se býti toliko mírným Husitou. V
1422 byl z Příbenice propuštěn, a v
stál již co hejtman v čele Táborův, a
28. února panu Oldřichovi z Ro
berka, někdejšímu příteli svému,
vídaje mu válku pro hájení oněch p
kteréžto prý poznal ze zákona božíh
o něž až do toho hrdla že státi chce.

Druhý znamenitý muž, který se
k Táborům přidal, byl Jan Hvězd
Vícemilic, řečený Bzdinka, dř
nejvyšší hejtman Pražský, 2. února
roku té důstojnosti zbavený. Zahořel
nepřátelstvím a pomstou proti Praž
a šlechtě, a stal se též hejtmanem
borským.

Žižka sám těžce to nesl, co s
Praze přátelům jeho, knězi Janov
Bzdinkovi, přihodilo; žeby byl však
již na Pražanech pomsty vyhledával,
známo. Když však kníže Sigmunt
rybutovič do Moravy přišel, dostal
ka již z Uničova psaní od něho,
rýmž napomínán byl, aby země neb
a poslušně se měl k novému králi své
Vitoldovi Litevskému. Takovou řečí, kt
se spíše hodí proti buřiči a nikoli p
hajiteli a mstiteli zákona Božího, Ži
náramně uražena se cítil, i odpověděl
rybutovičí slovy příkrými, nazývaje ho
knížetem vražedným a proklatým, jak
den starý kronikář píše, ač pravda-li,
napsal. Kníže Sigmunt však i v
nedůtklivé ba nebezpečné věci opat
se zachoval; snášeje zajisté trpělivě dů
uraženého vůdce, snažil se tím horli
hájiti slovo Boží, zemi upokojiti a poří
tak hluboce porušený zase obnoviti.
Žižku uchlácholil, a získal si ho pot
docela. Známo jest, že Žižka sám k t
své svolení dával, aby Polský král
dislav za krále do Čech byl požádán;

e vida, kterak si kníže Sigmunt
žižka maje lásku k Polákům, i
ěnou mezi tím nastalou se spříz-
ov byl, i Vitolda za Českého krá-
. Že pak ku knížeti Sigmuntovi
přátelsky přilnul, a jej co nej-
správce země České přijal a pod-
o důkaz podává psaní jeho o tom
n poslané, jež Pražané plni ra-
e 11. června 1422 mezi nejpamát-
sady městské dali zapsati a vlo-
že to psaní smýšlení a povahu
jak nejlépe vyjadřuje, tuto je v
n znění klademe:

ožÍ pomocí amen! Račtež slyšeti,
bratří! že my s bratřími Tábor-
Domažlicemi, Klatovy, Sušice, Pí-
í páni, rytíři, panoše i jiné obce,
ice a Horažděvice, kteréžto do-
k nám hledí, ke mně, k Chva-
epickému), k Buchovcovi, a nám
řili, kněze Milost jsme přijali za
ka a za správce nejvyššího této
chceme Jeho Milosti rádi poslú-
e všech řádných věcech pomocni
býti věrně bohdá; i vás také pro-
ech, abyste všichni vespolek pro
den věrně všecky nechuti, hněvy,
i, kteréžto jste mezi sebú jaká
i, od roka nebo nyní měli, konečně
stili, tak abyste mohli spravedli-
ř (otčenáš) pěti a řkúce: odpusť
še viny, jakožť i my odpúštíme.
že toho neučiníte a budete chtíti
ůře neb které lži a svár, rotíce
i obcemi, vésti po dnešní den;
ny s Boží pomocí, s kněze Milosti,
konšely a jinými pány, rytíři, pa-
i se všemi věrnými obcemi chce-
k tomu přičiniti a mstíti, buď kdož
žádné osoby nevyjímajíc. Slibuje-
im toho pomocni býti? A ktožby
kým co činiti, buďto o zboží nebo
věci, abyste bez rocení, bez sbí-
li před purkmistry, před konšely
rychtáři řádně každý se svú pří.
ší své, jakožto purkmistry, konšely
a rychtáře, abyste v čest měli a
li se za jeden člověk. A tak pán
ude s námi i jeho svatá milost, a
ch nám dá ke všemu dobrému."

„Bratr Jan Žižka z Kalicha."

akového upřímného smíření staré-
lečníka s mladým knížetem Sig-
m radovali se všickni mírní Husité
uznávajíce to za veliké štěstí ná-
Českého. Žižka a kníže Sig-
munt, když se potom seznámili, takovou přízeň k sobě měli, že kníže říkal Žižkovi otče, a Žižka knížeti pane synu. To přispělo nemálo k povýšení a upevnění moci a slávy Sigmunta Korybutoviče a nescházelo tomu nic, než — dlouhého trvání.

Počátek dobývání Karlštejna. Přípravy v Němcích k třetí válce křižácké.

1422 28. května — 29. září.

Jedna z prvních starostí knížete Sigmunta byla o to, jak by se zmocnil důležitého korunního hradu Karlštejna, kterýž pro blízkost svou u Prahy, jsa v moci krále Sigmunta, Pražanům překážeti mohl. Obyčejně však se udává, že prý Čechové chtěli se zmocniti koruny a klénotův královských pro nového krále svého, Vitolda Litevského, domýšlejíce se, že se ještě na Karlštejně chovají, jakkoliv již ze sněmu Čáslavského minulého roku na Sigmunta krále žalováno bylo, že korunu ze země vyvezl. Koruny v skutku na Karlštejně nebylo, a potom praveno, že prý před tím již tajně na hrad Velhartice odvezena byla. Bylo tedy hned 28. května 1422 z Prahy k dobývání Karlštejna Pražské vojsko i s Polskými hosty vypraveno, i kníže Sigmunt potom k tomu dobývání se dostavil. Že pak ten hrad na strmné skále stojí a odevšad úzkým údolím a blízkými vrchy obklíčen jest, nebylo možná pokoušeti se o stečení hradu útokem, a celé dobývání nemohlo se jinak díti, nežli střílením s blízkých vrchův přes hluboké úvozy a rokle do hradu, aneb soužením posádky hladem. Pražané a Poláci položili se proto okolo Karlštejna na čtyrech vrších okolních s velikými děly a praky svými, z nichž stříleli a házeli kamenné koule, veliké nepřitesané kameny, nečistoty a všeliké zápalné věci do hradu. Na Kněží Hoře měli prý děla Jaromířku a Rychlici kromě čtrnácti jiných menších kusův, a zarazili tam také jeden veliký prak ze Starého města; na Haknovci měli jedno velké dělo, Pražku, dvanáct menších kusův a druhý prak Staroměstský; na Plešivsi stálo dělo zvané Hovorka, také dvanáct menších kusův a nový prak Novoměstský; konečně na Javorce stálo dělo zvané Trubačka, osm menších kusů a jeden prak z Nového města a druhý ze Sta-

ného. Hájek, který své zprávy o tomto obležení Karlštejna čerpal z podrobnějších popisův, jakž se tenkráte vůbec roznášely a čtly, udává, že se v celku 24.000 mužův okolo hradu položilo, což však na pravdě spočívati nemůže, poněvadž by se tolik lidu na jmenovaných vrších nebylo mohlo ani směstnati. Nicméně oblehatelé stáli o Karlštein s velikým úsilím a neobyčejnou vytrvalostí, tak že toto obléhání mezi nejpamátnější náleželo a celých půl šesta měsícův trvalo. Pražané však přece hradu nedobyli, ač v něm byla jen malá posádka zavřena, skládající se jen ze čtyř set bojovníkův, všecko manův ku Karlštejnu příslušných. V jejím čele byl statečný rytíř Zdeslav Tluksa Vrábský z Buřenic, purkhrabí královský.

Zároveň když Karlštein byl obehnán, přilehli Husité také k Týnu Horšovu, městu někdy arcibiskupův Pražských v Plzeňsku. Strojil se pak Jan, vojvoda Bavorský, Týnským na pomoc; však než přišel, hájili se oni tak udatně proti Husitům, že jejich nejlítější útoky odrazili. Když pak Husité slyšeli, že Bavoráci u velké síle proti nim táhnou, v dalším dobývání ustali a od města odtrhli.

Hrad Karlštein, jako že se v něm za císaře Karla a krále Václava německá koruna císařská a ostatní říšské svátosti chovaly, požíval v Němcích vůbec velké pověsti a vážnosti. Proto zpráva o dobývání toho hradu skrze Husity způsobila tam nemalé pohnutí, tak že opět všude po říši na nové křižácké tažení proti Čechům pro zachránění Karlštejna bylo voláno. Jednalo se o tom na říšském sněmě v Normberce, ku kterému král Sigmunt dne 25. července 1422 z Uher byl přijel a plné dva měsíce tam ztrávil. Říše Německá byla v sobě sama velmi nesvorná a rozdvojená, každý stav jen svého užitku si hleděl, a neměli Němci tehdáž nic společného, co by je dohromady drželo a ku svornosti pudilo, leda jak již dříve podotknuto bylo, všem společná nenávist proti Čechům kacířským. Uzavřeli tedy přece do Čech k osvobození Karlštejna se vypraviti a vésti denní válku proti Husitům, to jest, vojskem stálým, do služby na žold řádně najatým, které mělo setrvati v poli až do konečného vyhlazení kacířův. K tomu cíli zavedena jest tak zvaná říšská matrika, v níž se měli všickni velcí malí pánové říšští, biskupové, klášterové i města říšská sepisovati podle j svého, a mnoho-li by na denní proti Husitům daně odváděti a boj kův do pole postaviti měli. Papež se velmi ujímal, a kardinál Branda, legát, činil, seč jen byl. Však když k cení daně a k vypravení do pole přijíti, odtahoval se každý od toho rozličnými výmluvami. Kardinál B da odevzdal dne 4. září v kostele Sebalda v Normberce králi Sigmu vis velikou slavností korouhev proti chům od samého papeže svěcenou. Sigmunt zas odevzdal ji druhého markhraběti Bedřichovi Braniborskému, čině jej nejvyšším vůdcem lého říšského vojska na místě svém nou mocí proti Čechům. Avšak jako ského roku křižácké vojsko do Č vpadlé společného nejvyššího vůdce mělo, tak nyní již byl vůdce nejvy ale téměř vojska nebylo. Matrika říš zůstala takořka jen na papíře, a když den sv. Michala, 29. září blížil, zar markhrabě Bedřich hlavní byt svůj p Českým lesem v městečku Tirschenre kdežto se všechna vojska německá západních krajin v den výše udaný sh mážditi měla, — a však kromě biskt Würzburského, který se vším lidem sv sem táhl, a několika menších pánův měst nebylo nikoho viděti, kdoby z N mec chtěl proti Čechům táhnouti. Tu s ten biskup Würzburský se svým lidem z se obrátil a markhraběti Bedřichovi po že bude lépe, do Čech ani netáhnouti.

Kterak chtěli Táboři Prahu překvapiti své straně v ní zase k panování pomo

1422 30. září — asi do 9. října.

Když kníže Sigmunt Korybut vič s vojskem Pražským před Karlšt nem ležel, přemýšleli Táboři, majíce ny pana Bohuslava ze Švamberk a Jana Bzdinku za vůdce své, o to jak by stranu svou v Praze, která ny zcela ztícha býti musela, posilnili a za k předešlé vládě ve městě jí dopomoh I sebravše se tajně táhli pod výše řeč nými vůdci ku Praze. Dne 30. září 14 byli již v Krči, půl hodiny od Prahy, tu teprv o tom ve městě zvěděli. I v jevše proti ním Staroměstští s Polá mající s sebou pana Viléma z Post pic a Václava Cardu z Petr vic, tázali se Táborův, co by chtěli

raze? Ale oni pravili, že jsou obesláni, a echtěli se zastaviti, než táhli před se vozy. A když přijeli do Prahy, položili e na Novém městě i s vozy. Tu jim taroměstští poslali potravy a obuv. Na-ejtří pak, 1. října přišli hejtmani a starší ojska Táborského na Staroměstský rad-í dům, prosíce, aby jim byla veliká obec volána. A však konšelé řekli jim: „Co ám potřebí jest obce? povězte, ať my a ně to vzneseme." Odpověděli: „Nesvo-te-li ji nám, my ji sami svoláme." A tím šli z radnice na Nové město, a zavše tělo boží a zbraň, šli do Starého ěsta zase. Prošli pak tuto ulicemi na eliké náměstí, a nikdo se k nim z Pra-an nepřimísil, i prošli celou Dlouhou řídu a šli po Příkopě až k Panně Marii něžné; tuto nabravše sobě tarasův, to st dříví a jiných věcí k tarasování šli pět do Starého města. Mezi tím Staro-ěstští také pod svou korouhev se se-rali a táhli proti nim. A Táboři již byli ěkolik domův osadili, však je z nich Sta-oměstští zas vytiskli a ze Starého města a Koňský trh, nynější Václavské náměs-tí, vytepali. Pak pan Vilém Kostka, e byl laskav na pana Bohuslava ze vamberka, hejtmana Táborského, ezdil tak mezi nimi, až učinil mezi nimi Pražany příměří, tak aby zas odtáhli, okud slunce ten den za horu nezajde. tak Táboři musili ten večer z města yjíti majíce z toho hanbu toliko a ško-u. Počítali zajisté na to, že jejich strana Praze, nyní utlačená, houfně k nim se řidá, a že celé město snadno opanují; však již se byl kníže Sigmunt v obec-é přízni tak velice utvrdil, že jen ne-noho lidí odvážilo se, k nim se přihlá-iti; a ti potom s Tábory z města ven yšli. Pražští však drahně Táborův zjí-ali a do Staroměstského vězení zavřeli.

Kníže Sigmunt Korybutovič ša toho času před Karlštejnem v ležení, ned když o tom, co se stalo, uslyšel, do rahy se vrátil a proti nepřátelské stra-ě táborské opatření učinil. Dne 3. října al svolati velikou obec Pražskou, která zavřela, aby se Praha proti podobným předvídaným vpádům zabezpečila, aby majítek všech těch Pražanův, kteří s Tá-ory drževe, také s nimi z města vyšli, abaven byl, a aby každý z města vy-nán byl, kdokoliv by o dožádaném králi itoldovi anebo knížeti Sigmuntovi zle luvil aneb poselství k nim často čině-hyzdil. Toto opatření přece ještě vel-kou část Pražanův, kteří tajně s Tábory drželi, velmi rozmrzelo, a chtěli se proto něčeho odvážiti.

V několika dnech potom v jeden svátek konšelé zase velkou obec svolali, a když bylo po obědě, sešla se obec na velkém Staroměstském náměstí. Biřicové volali z rozkazu konšelův, aby všichni šli do radního domu; z obce však ozval se veliký křik a voláno: „Nechceme, nechceme!" A v tom někteří z obce běželi k šatlavě, vybili dvéře a vypustili tam zavřené Tábory. Kníže Sigmunt uslyšev tu bouři, hned kázal svým býti rychle pohotovu na koních, vyjel na rynk a počal se ptáti, kteří jsou to, co šatlavu vybili? Takž počali jezdci je jímati a do šatlavy vsázeti. A když již bylo k večeru, kázal kníže Sigmunt konšelům, aby pro kata poslali. Kat přišel, a kníže dal zjímané Pražany jednoho po druhém ze šatlavy vyváděti, a stínati. A když jich pět sťato bylo, prosili ho, aby již přestal toho stínání, a pan Vilém Kostka z Postupic se svou čeledí jeda pryč vece ku knížeti: „Nakatuj že s nimi, dokud chceš," a kníže hned přestal toho stínání. Tímto rázným prostředkem předešel kníže Sigmunt další pokusy strany demokratické a výstřední v Praze.

Třetí křižácká výprava do Čech. Konec obležení Karlštejna.

1422 13. října — 8. listopadu.

Pokusu toho o Prahu, jejž strana Táborská učinila, lekli se kališníci i s knížetem Sigmuntem, předvídajíce, že by to k horším věcem mohlo přijíti; dobývání Karlštejna k prospěšnému konci nevedlo, a stahování se nových německých křižákův na hranice české aspoň z daleka hrozilo. Všickni kališníci tedy nahlíželi, žeby se mělo se stranou krále Sigmunta když ne pokoj, aspoň nějaké příměří umluviti. Braniborský markhrabě Bedřich co nejvyšší vůdce Křižákův nařídil, aby se všechna vojska německá, která by odkudkoliv do Čech táhla, u hradu Petršpurka mezi Žluticí a Žatcem sešla a spojila. Že pak se to nestalo, když biskup Würzburský se svým lidem domů se vrátil a také příkladem svým i jiné od dalšího tažení odrazil, vtrhl sám se svým lidem vlastním a s něco málo jinými křižáky dne 13. října 1422 přes pomezní lesy do Čech k Tachovu, a chtěje aspoň

Míšňáky ku společnému boji proti Čechům získati, táhl přes Kadaň až do města Mostu, do kterého také Míšeňský markhrabě Vilém se dostavil, s kterým se dne 20. října poradil, a zas nazpět do Tachova se vrátil. Mezi tím knížе Sigmunt a kališničtí páni sjeli se ve městě Lounech s pány českými strany královské a s knížaty Míšeňskými, i rokovali tam dne 21. října. Druhé takové rokování se stalo zas okolo Všech Svatých, 1. listopadu, v Plzni, a markhrabě Braniborský poslal k tomu se své strany pana Jindřicha z Plavna na Kynžvartě a pana Alše Holického ze Šternberka. Co však mezi oběma stranami umluveno bylo, neznáme, toliko to za jisté položiti můžeme, že se také o osvobození hradu Karlšteina jednalo.

Pražané ležíce po celé léto okolo Karlšteina s neobyčejnou vytrvalostí a vší silou dobyti ho chtěli; obléhatelé i posádka hradu vynakládali všecko tehdejší válečné umění proti sobě, a přec obléhatelé po všechen čas ani o krok dále nedospěli. Nynější hrubé střelbě neodolal by Karlštein pro své položení ani den; ašak tehdejší střelní prach byl ještě slabý i neměl velkého účinku, děla pak z křehké zvonoviny ulitá, jakkoliv veliká a hrubá, po delším střílení snadno se roztrhávala; kamenná koule s vrchův okolních přes úvozy a rokle do hradu vystřelená sotva tam doletovala, a pak vysílena jsouc, téměř neškodně dolů upadávala. Proto za válek husitských střelba z ručnic a z děl, ještě jen na blízku měla účinek, do dálky však málo pomáhala. Větší díl hrubých děl, jež Pražané před Karlšteinem měli, po delším střílení prý se roztrhl; z Trubačky a Jaroměřky dáváno jest denně šest ran, z Rychlice a Hovorky však dvanáct ran, z menších kusův bez pořádku častěji bylo střílено; avšak Pražka roztrhla se již šestého dne, Jaroměřka sedmého, Rychlice třináctého dne. Mnohem více utrpěl hrad od pěti prakův velikých; házeno jimi opukové kameny s Petřína schválně sem přivezené, proto že se podle velikosti ložiska praku snadněji přitesati daly; a těmi kameny a kulemi hlavně střechy trpěly, a podnes leží v prvním patře veliké věže pod oknem s proraženou železnou mříží jeden opukový kámen ztíží několika centův, kterýž sem prakem s vrchu Haknovce vhozen byl. Kromě kamenův házeli Pražané do hradu také soudky se smradem z Pražských záchodův a s mršinami a jinými nečistotami, chtíce posádku vysmraditi, potom zapálené hořavé věci. Spočítali jak to ve hradě, že Pražané za celého obležení vesměs 932 kamenův, 822 soudkův smradu a 22 soudkův ohně na hrad a do hradu vmetali. Smrad byl tak nesnesitelný, že obleženým počaly zuby viklati se a vypadávati. Učinili prý s Pražany na několik dní příměří, posílali tajně pro léky do Prahy, a těmi si zuby zase tvrdili; také prý udělali množství lís z pleteného proutí, z dubiny a z kožší, a chránili jimi zdi a podlahy ve hradě, tak že Pražané svými kulemi ani jedné zdi ani kterou podlahu ve staveních proraziti mohli. Posádka činila také mnohé výpady, a střílením se hradeb mnohé Pražany a Poláky porážela. Na jedné skále z předhradí k potoku vybíhající udělána jest studně velmi hluboká, z které také tajná štola čili podzemní chodba někam ven do kraje vedoucí vykopána byla. Nad tou studní stojí věž kulatá a na ní byl srub, z něhož hajníci a jiní střelci chránili ty, kteří pro vodu chodili. O tuto studeň Pražané nejvíce se pokoušeli chtíce ji z prakův a děl zbořiti. I vypravuje se, že obležení jednou při výpadu jednoho ze vzácnějších měšťanův Pražských zajali, do hradu přivedli, a přivázaného nejvýše ven z té věže vyvěsili, davše mu na posměch do ruky dlouhý prut s liščím ocasem na konci, aby tím koule a kameny, jež Pražané na tu věž nejvíce házeli, jako oháňkou odháněl. Doufali také, že se nepřátelé nad ním slitují, a v tu stranu tak lítě střílеti nebudou. A když prý tak celý den visel, aniž by k úrazu přišel, sňat jest odtud nase více lítostí obležených nežli Pražanův. Léto minulo, přišel podzimek, a chladno býti počalo, a posádka hradu ještě na sobě znáti nedávala, žeby byla unavena aneb žeby jí byly potravy již došly. I vypravuje Hájek příběhy, bezpochyby větším dílem podle jeho způsobu překroucené a snad smýšlené ale potom všude i v dalekých zemích povídané; že však se něco podobného přece přihoditi mohlo, neštítíme se o nich zde se zmíniti. Dobyvatelé pražští strojil i prý hody o sv. Václavě, které čtyry dni trvaly, pozvavše k nim z hradu některé hajitele jeho. Tito při hodování vypravovali prý, že na hradě vždy mají hojnost pokrmův, chleba, masa, ptáků čerstvé zvěřiny a ryb, a že se více než i léta ještě mohou brániti, ač v prav

již nemalou úzkost o potravu měli. Slyšíce to Pražané mnozí počali prý sobě vyskati, že tu do zimy víc nezůstanou, poněvadž prý by marné bylo, dobývati hradu, který má tajné průchody, kterými se zásobuje, ba i zvěřiny a živých ryb se dostává. Obležení znamenavše, co si v ležení Pražané povídají, z toho prý se děsili, a pak po krátkém čase za to žádali, aby Pražané za jeden den do hradu nestříleli, že prý tam mají svatbu strojiti. A když Pražané svolivše k tomu stáli učinili, tu bylo slyšeti ze hradu, kterak tam k tancům hrají, pískají, bubnují, zpívají a výskají, kdežto vskutku ve hradě nikomu do tance nebylo. Tu prý v Pražském ležení zas mnozí pravili řkouce: „A oni jsou tam veseli, pijí, jedí a hodují, a my zde hladu trpíme a své živnosti zanedbáváme. Protož jich déle dobývati nebudeme, neboť oni tam hladu nemají.“ Ale obležení již co jísti neměli, a byl prý tam jenom ještě kozel, který dosud po dvořích a po parkánech chodil, a tráva se zdí škubal. Toho prý nyní zabili, na čtyry čtvrti rozrušili, jednu čtvrt zadní dobře okrvavili, a vytáhše srnčí srsti z koňských sedel, těmi ji posypali a vůdcům Pražanův a Polákův ven do jejich ležení poslali. Posel, který ji přinášel, musel prý k nim mluviti, že rytíři na hradě pánům hejtmanům z toho příměří velmi děkují, proto že se v něm jako ctní rytíři tak vedle svého přiřčení zachovali, a že oni na hradě mohli tu svadbu a to hodování tak pokojně vykonati, a ženich že také děkuje a že jim posýlá čtvrt srny včera zabité, aby jeho svadby a hodování také byli účastni. Hejtman Pražanův to slyše vděčně přijal a poděkoval, nemálo se tomu divě, kde jsou vzali čerstvou zvěřinu. A tu prý se nedali Pražané více držeti a odtud pryč se zdvihli. Obležení pak již jsouce velmi hladoví, nemálo prý toho vděční byli, že jejich kozel tolik tisíc lidí od Karlštejna odehnal.

Podle krátké poznámky jednoho současného kronikáře, že „tu jsou Poláci jedli maso oslíčí místo zvěřiny,“ nebyl by to kozel, nýbrž osel býval, a nikoliv Pražané nýbrž Poláci s nimi tam ležící by se byli dali podvesti. Avšak buď jak buď, příčina zastavení všeho dalšího dobývání Karlštejna, které se 8. listopadu stalo, záležela v tom, že za jedno Pražané naději konečného dobytí ztratili, a za druhé, že kníže Sigmunt s kališnickou stranou při úmluvách buď v Lounech buď v Plzni katolické a královské straně přislíbil, od Karlštejna odtrhnouti. Strany u Karlštejna uzavřely po 167denním obležení 8. listopadu příměří na celý rok, totiž až do sv. Martina r. 1423, s takovými výminkami, že všechno zboží ke hradům Karlštejnu a Valdeku a ke tvrzi Hořovické příslušné, též všechen dědičný majetek rytířův a panošův, kteří na Karlštejně od prvopočátku v obležení byli, ano i zboží klášterské a kněžské, kteréž oni od krále Sigmunta zápisem drželi, do toho příměří a pokoje zahrnuto bylo, tak že v tom žádná strana druhé škoditi neměla; kdyby pak Sigmunt, král Uherský, mezi tím do země vtrhl, mohla jej sice strana jeho na své hrady a tvrze pustiti, ale proti knížeti Sigmuntovi a Pražanům neměla jemu dále v ničem nápomocna býti, aniž dovoliti, aby jim odtud nějaké škody činili. Za rozsudí čili opravce křivd, které by se za času toho příměří s obou stran státi mohly, zvoleni byli pan Hašek z Waldšteina, nedávno nejvyšší hejtman Pražanův a nyní nejvyšší mincmistr, a Zdeslav Tluksa z Buřenic, Karlštejnský purkhrabí.

Jména pak rytířův a panošův, kteří za ten celý čas obležení Karlštejna hrdinsky v něm se zachovali, byla následující: Zdeslav Truksa Vrabský z Buřenic, královský purkhrabí, Jan z Leskova seděním na Valdece, někdy podkomoří království Českého, Jan Student z Tachlovic, předtím purkhrabí na Křivoklátě, Mareš Tluksa z Volkova, Kuneš Tluksa z Buřenic, Hynek z Valdeka, Jan z Valdeka, seděním na Litni, Vilém z Doupova, Jan Šváb z Jíkve, Záviše z Jimlína, Sigmunt Bolochovec z Pušperka, Rús z Čímě, Matěj Rús z Kovařovic, Kunata ze Sulevic, Bužek ze Tmaně, Hostpřid z Hostivice, Předbor z Radešína a Ondřej Huler z Hořovic, bratr někdy Sigmunta Hulera, podkomořího.

Po svatém Martině Pražané i Poláci, naložívše děla, praky a stany své na vozy, od Karlštejna tiše do Prahy se vrátili; bylyť pak mnohá děla roztržena a praky častým házením nemohly více k dalším potřebám sloužiti.

Konšelé ty praky v klášteře Slovanském dali složiti, kdež po všecka století co památka na obležení Karlštejnské stávaly, až je r. 1742 Francouzové, zřídivše sobě nemocnici v tomto klášteře, za kruté zimy z nedostatku dříví všecky spálili.

Konečně uvedeme pro úplnost ještě

příběh od Hájka vypravovaný, od součastníkův však zamlčený, za jehožto pravdivá líčení tedy ovšem nelze ručiti. Když prý totiž kníže Sigmunt Korybutovič již dal rozkaz, aby ustalo se od obležení hradu Karlštejna, a sám k odjezdu odtud do Prahy se strojil, pravil prý k svému příbuznému Vasilkovi, kněžici Litevskému řka: „Byl bych rád na ten Karlštein vešel a jej ohledal; poněvadž nemohu, ještě z daleka naň pohledím.“ A že měl ležení své pod vinicí a pod kostelíčkem svatého Palmacia nade Mží, šel s ním přes hřbitov toho kostelíčka blíže ke hradu, odtud z lesa naň vyhlédaje. A v tom prý jeden na hradě ze srubu, kterýž nad studní byl postaven, ze srubničky čili malého kusu k tomu místu vystřelil, tak že koule kněžice Vasilka v hlavu udeřila a hned do smrti zabila. Tělo jeho přivezeno prý jest do Prahy, a v klášteře u sv. Tomáše na Malé straně, tenkrát ještě vypálené a pusté, prý pochováno bylo, a mramorovým kamenem přikryto.

Kníže Sigmunt Korybutovič z Čech do Polska odvolán. Nové všeobecné křižácké tažení proti Čechům zmařeno.

1422 od konce listopadu do konce června 1423.

Kníže Sigmunt Korybutovič měl to za svou hlavní úlohu, aby Čechy se všeobecnou církví smířil, a ujímal se toho všemi prostředky podávaje se katolické straně k mírným úmluvám. Po sjezdech Lounském a Plzeňském dal se zase ode dvou katolických pánův, Alše Holického ze Šternberka a Bedřicha z Kolovrat k tomu skloniti, že na konci měsíce listopadu 1422 obeslal nový sjezd na hradě Žebráce, kdež obě strany v mírném umlouvání ještě dále zašly. Však co tam vlastně umluveno bylo, již nevíme. Král Sigmunt zas měl zatím v říši Německé mnohé nesnáze, rozhněvav si na sebe falckraběte a kurfürsta Ludvíka a markhraběte i kurfürsta Braniborského Bedřicha. Umřel totiž toho roku poslední kurfürst a vojvoda Saský z rodu Askanského, a král Sigmunt posavadnímu markhraběti Míšeňskému, Bedřichu Bojovnému, Saské kurfürstství udělil, tak že od těch dob staré Míšeňsko vůbec Saskem zváti se počalo. Kurfürst Bedřich Braniborský však *sám chtěl* ještě druhé kurfürství, totiž toto Saské míti, a proto byl veliký rozstrk mezi ním a králem Sigmuntem.

Král Sigmunt také s velkou mrzutostí na to se díval, že vláda Litevského knížete v Čechách vždy více se upevňuje a prospívá; proto nyní o to počal usilovati, jak by se zase smířil s Polským králem Vladislavem a s velkým knížetem Vitoldem, kterých byl nedávno ještě ošemetným jednáním urazil. Papež je napomínal, Němečtí knížata i říšský sněm Normberský jim pohrůžčivé listy psali, proto že Čechy podporují, a Sigmunt je zval ku sjezdu na hranicích polsko-uherských do Lubice ve Spiši na den sv. Ondřeje 30. listopadu 1422. Teprv když se dali pohnouti, tento sjezd v Lubici obeslati, tu počali Vladislav i Vitold se vikšati, k Sigmuntovi králi se blížiti, a na druhé straně mysli své od Čechův odvraceti. V tom pak svoláno jest kněžstvo polské na sbor, do města Lenčice hlasně pro zastavení husitství v Polště, a tu kněží na krále i na velikého knížete doráželi, aby se dle papežovy vůle s králem Sigmuntem smířili a všecky přátelské svazky s Čechy přetrhli. Tím stalo se, že Vitold hned sobě tak počínal, jako by žádných závazkův a povinností neměl k národu Českému, bera si záminku z toho, že Čechové slíbivše vrátiti se dobrovolně ku poslušenství církve Římské, slibu svého nesplnili. I hned svému synovci Sigmuntovi Korybutoviči rozkázal, aby se svými Poláky a Rusíny bez prodlení Čechy opustil a do Polska se vrátil. Kníže Sigmunt byv velmi nemilo dojat takovým rozkazem, který tak zřejmě potvrzoval věrolomnost obou stránek jeho a jej z dráhy slavně a zdárně nastoupené vytrhoval, nechtěl poslechnouti, a odporoval, jak dlouho jen mohl. Konečně nemohl se přece tomu vyhnouti, musel se v samý štědrý večer 24. prosince zdvihnouti, a se svým lidem Prahu opustiti. Stydě se, podtají a jako kradmo opustiti národ český, kterýž jej s tolikerou ctí a důvěrou byl přijal, ještě dvě tři neděle na venkově českém prodléval, a Čechům sliboval, že toliko na čas odchází a že bohdá brzo se vrátí, a pomocí strýce svého Vitolda Čechy ještě lépe opatří.

Avšak dne 21. března 1423 král Sigmunt s králem Vladislavem a Vitoldem skutečně osobně sešel se městečku Staré Vsi ve Spiši, s nimi potom v Kežmarce a Levoči několik dní obcoval a zcela na svou stranu

il, tak že se mu zavázali, do sv.
a velké vojsko polsko-litevské proti
m do pole postaviti, že také hned
sjezdu Čechům odpovědné listy po-
kterými se jim válka vypovídala,
y potom po svých zemích valnou
ru proti nim skutečně rozepsali.
álým usilováním papeže Martina V.
o se na leto r. 1423 pro Čechy sku-
neobyčejné nebezpečenství: měla se
zase téměř celá Evropa proti nim
outi, a kromě Němcův, Uhrův také
a Litvíni, Dánové, Švédové a Nor-
Lotrinkové, Savojští a jiní z krajin
ních. Avšak z hrozného mračna to-
i deště nebylo. Ani král Vladislav
itold vojsko nesehnali, neboť jim
a Rusíni valně a zřejmě ohlásili,
Čechy jakožto přirozenými bratřími
ati se nebudou; král Dánský, veda
y půlnoční národy do boje, obrátil
e z polovice cesty, když viděl, že
netáhnou, a konečně všecky hrozné
vy i v Němcích v niveč se roz

---

se Žižka proti šlechtě obrátil, a pány u Hořic porazil.

1423 20. dubna.

všechen ten čas, co kníže Sigmunt
utovič v Čechách přebýval, a ku
ní kališníkův s katolíky na sjez-
racoval, nebylo o Žižkovi téměř
řeti. Zdá se, že když Žižka jednou
ížeti přilnul, nechtěl se tomu, co
, ani protiviti, ani jemu napomá-
Však nedůvěra přece v něm se zmá-
zvláště k českým pánům, ku kte-
níže Sigmunt tak ochotně přilnul.
0. listopadu 1422 napsal Žižka v
h a t i c í c h na všecky strany listy,
ažto se osvědčoval, že to, co čeští
o něm roztrušují, jakoby přátelům
posavadním nepřítelem býti chtěl
z příčiny svého oddělení se od
ch Táborův), křivda jest a úmyslná
va. I stálo tam doslovně: „Věříme
jakožto svým milým sousedům, že
s nikoli toho věřiti nebudete; ale
že jsme nepřátelé všech zlých kněží
ských lidí, kteří stojí proti nám a
vatému evangelium, a nenávidí nás
íčinou čtyř článkův (Pražských),
vedeme a vésti chceme s boží po-
důvěřujíc se do vás, že i vy nám
pomocni budete, proti všem po-

krytcům nevěrným duchovním i svět-
ským; avšak kdybyste tomu odporni býti
chtěli, teprv musili bychom vás míti za
nepřátele boží i všech bratří Táborských."

Těmito pokrytci nevěrnými míní o-
všem kališnickou šlechtu v Čechách, a
to byla příčina, že se konečně proti ní
zjevně obrátil, a domácí válku počal. Po
odjezdu knížete Sigmunta Korybutoviče
byli Čechové zas ode všeho světa opuš-
těni, avšak cizích nepřátel neměli se
nyní co báti. Proto zas strany v národě
samém snadněji proti sobě jitřiti se po
čaly. V Praze nyní nejvyšší moc dva pá-
nové provozovali, totiž pan H a š e k O-
s t r o v s k ý z W a l d š t e i n a, nejvyšší
mincmistr, a V i l é m K o s t k a z P o-
s t u p i c, podkomoří zemský. Jich obou
poslouchali úřadové městští v Praze jako
i ve všech městech českých, která ku
Praze své zření majíce v jejím posluš-
enství stála. Oba pánové byli sice hor-
livější Husité, a chtěli trochu dále jíti
v obnovách církevních, nežli větší díl
Pražských mistrův za dobré uznával, i
zdálo se tudíž, jakoby měli nyní za nové
prostředníky mezi Žižkou a ostatními
pouhými kališníky sloužiti; avšak Žižka
právě proto, že se v posledních dobách
s knížetem Sigmuntem se stranou kato-
lickou mířiti a přáteliti počali, nazýval je
jako jiné šlechtice nevěrnými pokrytci, ni-
čeho s nimi míti nechtěje, a brzo proti ka-
lišnické šlechtě vystoupil. Stalo se totiž,
že dva bratří, B a r t o š a B e r n a r t z
V a l e č o v a, oba přátelé Žižkovi jemu
nad jiné milí, již po delší čas jakési po-
tržky s panem Č e ň k e m z W a r t e n-
b e r k a měli. Toho uchopil se Ž i ž k a
svolav z Vilémova bojovníky své ze všech
krajův na 8. dubna 1423 do N ě m e c k é-
h o B r o d u, totiž „abychom se (prý) po-
káli tu, kde jsme zhřešili," jakž ve svých
svolávacích listech psal, naráže je tím na
loňské nepoctivé dobytí toho města při
porážce krále Sigmunta. Spraviv tu v
Brodě Německém vojsko své táhl odtud
bratřím z Valečova k pomoci, a tak po-
čaly dlouhé a krvavé boje mezi nim a
českou šlechtou vůbec. Drželi pak s ním
vždy ještě někteří rytíři strany šlechtické,
jako bojovný D i v i š B o ř e k z M i l e-
t í n k a a H e r t v í k z R o u s i n o v a,
kteří se také k tomu tažení připojili. I
tak táhl pořád k půlnoci, dobývaje tvrzí
a dvorův šlechtických až do kraje Hra-
deckého, kdež se pánové u velkém počtu
proti němu sebrali, majíce Č e ň k a z

Wartenberka a Arnošta z Černčic v čele svém. Žižka maje toliko dvě řady vozův, položil se dne 20. dubna proti pánům u kostela sv. Gotthardа, kterýž na pahorku stojí opodál města Hořic, aby se svými děly na výšině byl, a pánové, kteří se naň jízdecky byli vypravili, aby s koní ssedati musili, nemajíce k čemu koní uvázati a jsouce obtíženější zbrojí svou nežli pěchota. A když tak k vrchu šli a k jeho vozům přilehli, chtíce je vzíti útokem, čekal jich Žižka s děly a s lidmi k boji spravenými; a prve než mu vozův dobyli, nabil se jich do vůle a když je od vozův odbyl, pustil na ně lidi čerstvé, a tak je i s lidmi jejich na hlavu porazil, vozy a děla jim pobral. Sám pan Čeněk z Wartenberka s málem lidu svého s pole utekl. Na to hnal se Žižka opodál Veselý nad Cidlinou, hradu a městečka páně Čeňkova, a dobyl tvrze Kozojedské, kdež do 60 osob upáliti dal bezpochyby jakožto pokrytce prý nevěrné.

Kterak Pražané táborské tvrze Křížence dobývali a potom na Konopištil s Tábory o náboženství se hádali.

1423 od dubna do konce června.

Stejného času, když Žižka proti pánům počal válčiti, vypravili se Pražané ve spolku s pány strany královy silně proti Táborům, a vezouce mnohá děla i praky s sebou, obehnali tvrz Táborskou, jmenem Kříženec, kteráž stávala nedaleko Šebířova mezi Miličínem a Kamberkem. Avšak dobývavše jí kolik neděl, více prý sami škody utrpěli, nežli obleženým nadělati mohli. Konečně vytrhl pan Bohuslav ze Švamberka, hejtman Táborský z Tábora, s lidem z obcí táborských sebraným, aby osvobodil posádku na Kříženci zavřenou. Však Pražané nedočkali jeho polem, nýbrž odtrhše od Křížence, dali se s ním v rokování, a obdrželi to od pana Bohuslava, že se s Tábory sjedou společně na jedno místo blíže hradu Konopiště, aby se mezi nimi stal pokoj a smíření.

Avšak když přišel den sjezdu, tu Pražané i Táborí s mnohými lidmi na umluveném místě ve válečném šiku proti sobě se postavili, majíce děla proti sobě nabitá a zapálené doutnáky, jakoby právě bitvu svésti měli. Tu však střízlivější vlastenci zabránili tomu, aby obě vojska na sebe nedorazila, a toliko kněží s obou měli hádání, po kterém nastoupilo ní. Se strany pak Pražanův zvolen pan Smil Holický ze Šter ka a měšťan Šimon od Bílého a se strany Táborův Chval z Ma vic, hejtman Táborský, a Matěj da z Chlumčan, aby byli opra rozsudími ve hlavní otázce, o kter mezi nim jednalo, totiž o potřebě potřebě ornátův a církevních obřad službách božích. A tito opravcové mocný nález svůj o té věci v ten smy zákon Boží ornátův a ceremonií sic přikazuje, ale že se jich jen z mař z obyčeje církve užívá, pročež ab znamení přátelství nově utvrzeného důkaz svobody a snášenlivosti obo kněží Táborští hned na místech v tech sloužili a kněží Pražští aby zas ornáty odložili; potom že se má o to šírné a důkladné hádání v den sv Jana Křtitele nejprv příští na Konopišti státi, a bude-li na tom dání dovoleno z písma svatého doktorův na svatém písmě se zakl cích, že ornátův a ceremonií zap jest, tu že obě strany budou povin tom se srovnati. Tu hned na důkaz nosti Táborské vystoupil kněz Pro příjmím Holý, i jal se u vojště sl měl v ornátě; Pražané však naopak tův odložiti nechtěli, pravíce že ta zachovají, jakž na příštím hádání ro nuto bude. O knězi Prokopovi lém, kterýž nedlouho potom stal se ním vůdcem strany Táborské, musím to doložiti, že se již na druhý rok Tábory nalézal, že byl bezpochyby r Pražan, synovec bohatého a bezdět šlechtice a kupce, jak se zdá Jind Puše z Cach, pana na Jenštejně a chově, od něho co výrostek za syna jatý, že s ním konal cesty do Fra Španěl, Italie a do Jerusaléma, a že se navrátiv na kněžství se vysvětiti Co kněz přilnul záhy ku straně ské, a to hned k výstřední táborské že již r. 1421 v Praze obviněn byv harství do vězení dán byl. Bezpoč vyšed z toho vězení z Prahy hned n bor se odebral a Táborům ve vojšt chovními službami se propůjčoval.

V den sv. Jana, 24. června 1423 vili se na hrad Konopiště, jehož byla tehdáž Perchta z Kravař va po Petrovi Konopišťském ze Šte ka, kněží Pražští a Táborští, a n

duchovní a světské s obou stran
ustanoveny za posluchače, kteréž po-
něly učiniti rozsudek. V čele Praž-
byl mistr Jan z Příbrami, v
Táborských kněz Mikuláš z Pel-
nova, řečený Biskupec, totiž bi-
Táborský. Hádání několik dní trva-
však žádoucího výsledku nemělo;
gové s obou stran všechny zásoby
čenosti vyčerpali, a rozešli se opět,
druhých nepřesvědčivše. Mistru Ja-
z Příbrami byl to vůbec hořký
a Konopišti, když jej kněží Táborští
, dokazujíce mu nesrovnalost v ře-
a písmech jeho dřívějších a později-
Byliť pak tu po boku jeho z Praž-
kněží mistří Jakoubek, Jan
dinal, Payne a Jan z Roky-
Nezdařením toho hádání nepřetrhlo
ak smíření mezi stranami a ono tr-
přece po nějaký čas.

---

vé na Moravě. Kroměžíř. Bitva u Hradce. Obležení Čáslavi.

1423 v červenci a srpnu.

se za všechen ten čas války až do-
a Moravě dělo, o tom nám takořka
áhodou některé zprávy zachovány
a ty jsme na svém místě podali.
ně nevíme ničeho více, než že Olo-
ý biskup Jan X. příjmím Želez-
ráznou myslí a vytrvalostí církev
ckou a statky její hájil a husitství
mohl velmi utlačoval. Nyní dostal
itost, opět v poli proti Husitům vá-
vystoupiti, a oděn jsa v pancéř že-
v čele svých manův udatenství své
kázati, odkud jej také jeho přátelé
zným nazvali. On byl hlavou je-
pánův a měst moravských, králi
ntovi a Římské církvi oddaných. Po
se co jiné hlavy té jednoty jmenují
nek kníže Opavský, Petr z Kra-
Strážnický, nyní podruhé zem-
ejtman Moravský, od kalicha odpa-
Václav z Dubé na Leštně,
ávno již odpadlý.
ní v létě mělo se očekávané velké
ké tažení ze všech okolních, dale-
a blízkých zemí proti Čechům zdvi-
, a jakkoliv všecko jen marným kři-
na licho se skončilo, Čechové přece
opatření svá, a chtíce bezpochyby
jíti nepřátely své předně na Moravu
Byli to kališníci strany Pražské a
ické, majíce v čele pány moravské
aneb aspoň moravského původu, jako byli Viktorin a Hynek z Kunštatu a Poděbrad, Hašek Ostrovský z Waldšteina a Hynek Koldštein-ský z Waldšteina; hlavní voj však vedl, jak se zdá, český rytíř udatný, Diviš Bořek z Miletínka, hejtman v Hradci Králové. Přitáhše v měsíci červenci 1423 na Moravu, dobyli tam mimo jiná sídla, zvláště města Přerova a hradu Kvasic, pak se u veliké síle položili u Kroměžíře, města biskupa Olomouckého. Proti nim postavili se tu pánové moravští strany krále Sigmunta, majíce biskupa Jana Železného a jeho celou válečnou moc při sobě, a podstoupili vojsko husitské bitvou velikou a velmi krvavou. Obě strany sobě vespolek velké škody způsobily, avšak vítězství obdrželi Husité.

Nazejtří vzdala se Kroměžíř Husitům a oni ve městě zajali pana Jiřího ze Šternberka a z Lukova, Jana z Lichtenburka Bítovského na Corštejně a mnoho jiných šlechticův moravských. Však po nedlouhém čase přitáhl biskup Jan Železný s novým vojskem před Kroměžíř, dobýval toho města zas na Husitech, a oni mu po krátkém boji Kroměžíř zas dobrovolně postoupili. Příčina toho, že Kroměžíře Husité důkladněji nehájili, byla ta, že se v Čechách Žižka zmocnil Hradce Králové.

Toto město klonilo se ode dávna přičiněním kněze Ambrože k Táborům. Lonského roku pustili Hradečtí knížete Simunta Korybutoviče do svého města, a on bezpochyby vida, že konšelé smyslu táborského městem vládnou, poslal je co zajaté odtud na Třebechovice, a tenkrát bezpochyby také rytíře Diviše Bořka z Miletínka zde za hejtmana osadil. Tento pan Diviš odcházeje s vojskem kališníkův na Moravu, svěřil správu hradu i města Jetřichovi, bratru svému. Obec však, nejsouc spokojena s jeho panováním v jejím vlastním městě, vypravila tajné posly k Žižkovi, který se v ten čas, pobiv pány u Hořic, na svém hradě Kalichu a na hradě Panně u Litoměřic zdržoval. I dal se v pochod Žižka ke Hradci, a jak mile se přiblížil, obec se zbouřila, brány města svého jemu otevřela a pana Jetřicha z Miletínka vyhnala. Žižka se mocně v Hradec uvázal, a lid obořil se zuřivě na hrad královský, vybral, vytloukl a zkazil jej pomocí Táborův, aby s něho více městu

panováno býti nemohlo. Tak byl, podobně jako Vyšehrad, navždy ve zříceniny obrácen cihelný hrad ve Hradci Králové, někdy skvělé vdoví sídlo Českých královen. To se stalo ku konci měsíce července 1423.

Proto se Čechové mezi tím na Moravě jsoucí tak brzo odtamtud vrátili, a pan Diviš Bořek z Miletínka spojiv se s Pražany a s pány, kteří s ním na Moravě byli, táhl proti Žižkovi ke Hradci. Žižka o tom zvěděv se svými dne 4. srpna z Hradce proti nim vyšel a v poli bitvou je podstoupil. Strhl se boj u nějakého Strachova dvora nedaleko Hradce, tím žalostnější pro Čechy, že tu, jak dí starý letopisec, šla archa proti arše, čili že již podobojí sami mezi sebou vražditi se počali, majíce obyčej, že do bitvy vždy archa s večeří páně před vojskem byla nošena. Žižka tu opět Pražany a pány strašně pobil, kromě drahně lidu padlého do dvou set nepřátel zajal, a kněze Pražského, kterýž v čele vojska archu nesl, vlastní rukou palcátem na hlavu uhodil, tak že v tu chvíli pod ním duši vypustil. Diviš Bořek z Miletínka se svým lidem na Kutnou Horu ujel, ostatní pánové a Pražané však se brzy zase sebrali.

Po několika dnech Žižka opustiv Hradec Králové, do Čáslavi táhl; Pražané a pánové, přitáhše za ním zase v síle nemalé, tam oblehli a dobývali ho, však ničeho svésti nemohše. A tu Martin Lupák, hejtman táborský, jehož byl Žižka místo sebe v Hradci zůstavil, pospíchal s dobrovolníky ze Hradce a z Jaroměře, chtěje vůdci svému v Čáslavi zavřenému pomoci. Když však přišel dne 22. srpna k Týnci nad Labem tu pan Hašek Ostrovský z Waldšteina s lidem svým z Kolína proti němu u Týnce se postavil, a tak silně ho porazil, že do tří set lidu jeho dílem pobil dílem zajal; a sám Lupák život ztratil, byv od rytíře Jana Černína v konopí dostižen a smrtelně raněn.

Brzo na to zas, 27. srpna, sebrali se dva katoličtí pánové, Půta z Častolovic a známý Jan Městecký z Opočna a vpadše právě o jarmarce Hradeckém do Pražského předměstí v Hradci Králové, vypálili tu Křižovnickou ulici, a vešli do kostela sv. Anny, kdež právě jakýsi kněz Jan podle táborského spůsobu bez ornátu mši sloužil. Toho kněze při oltáři zabili a svátost božího těla rozsypali a zdrtili. Konečně strana Pražská a šlechtická dosáhši na Tábore[illegible] kterých těch prospěchův s Žižkou [illegible] slavi se smluvila a příměří s ní[illegible] vřela.

Kterak Žižka přes Moravu do Uhe[illegible]

1423 na podzim.

Bratr Žižka nezdržev se dlo[illegible] Čáslavi, odtud na Moravu táhnout[illegible] mínil bezpochyby aby, co se kali[illegible] nepovedlo, sám vykonal, a moci krá[illegible] munta a jeho zetě, Albrechta Rakou[illegible] na Moravě konec učinil. Když při[illegible] Jíhlavě, tu Němci tamnější pr[illegible] mu z města vypadli; Žižka kázal [illegible] udeřiti a oni brzy nazpět k městu s[illegible] tili, načež je bratří Táborští tepali [illegible] příkopův města. Zdá se pak, že se [illegible] o dobývání měst a hradův pevných [illegible] ravě nepokoušel, a toliko z kraje do[illegible] táhna, tvrze a statky nepřátel kalic[illegible] nil a kazil. Nikdo se mu v otevřen[illegible] ji postaviti nesměl, a on některý č[illegible] ležel u Kroměžíře bez odporu [illegible] boje. Přišel pak bezpochyby v ona [illegible] kde před půl třetím rokem u Nedakun[illegible] městem Hradištěm Uherským na o[illegible] řeky Moravy počal se moravský [illegible] zřizovati, a také tam nějakou chv[illegible] lem ležel; alespoň se tam podnes u[illegible] vyvýšené místo, na kterém prý Ži[illegible] bratřími obědval.

Odtud se obrátil a zdvihl Žižk[illegible] Uher. Nikdo neví, čeho tím tažením [illegible] hnouti chtěl. Spraviv vozy do čtyř [illegible] naloživ na ně děl což mohl nejvíce, [illegible] hory Bezkydy a u města Holiče [illegible] byby do Uher vešel starou cestou [illegible] kou, po které se až do Ostříhoma [illegible] vozilo. Uhři mu v tom tažení neb[illegible] nikdež jemu překážek nekladli, čel[illegible] toliko, kdyžby někde maje se za b[illegible] ného ze šiku svého vystoupil, žeby h[illegible] porazili. Neboť jsou se naň velmi [illegible] jízdecky sebrali a také množství děl[illegible] Ostříhoma ovšem nedojel, ale vzpa[illegible] vav se záhy, že by konečně přece n[illegible] nad Uhry vzniknouti, kteří se všech [illegible] okolo něho se rojili, kázal vozy k [illegible] vě nazpět obrátiti; a tu počalo navž[illegible] mátné šestidenní couvání jeho z Uh[illegible] Moravy přes řeky, lesy, hory a doly [illegible] né uprostřed nepřátel vůkol se roj[illegible] Žižka sobě nejprv lidi spravil u v[illegible] pěší a jízdné, a táhl se zavřenými [illegible] Na krajní vozy dal pavezníky po dv[illegible]

ostavil dva neb tři střelce, aby
ánili, kdyžby nepřátelé do vozův
li skočiti. První den nesměl se
stáviti, neb mu Uhři velmi bili do
i táhl až do noci, aby nemohli
viděti, kde by se položil, a tak
lidu nedal ohně rozdělati. Uhři
okolo něho, nemajíce kde koní
museli se v nastalé noci po vších
a to opodál něho, aby sami také
n byli bezpečni.
oležev v noci táhl druhého dne
mu jezeru neb rybníku, kterýž le-
vrchem, takto se u něho položil,
né strany voda, s druhé strany vý-
la, a to z té příčiny, kdyby Uhři
vojsko chtěli stříleti, aby je pře-
li. Potom kázal plení vozy na vr-
očiti, z nich u přední a u zadní
áboru bašty udělati, je okopati a
nich vpraviti. I nedal z těch bašt
na výšině nikde postáti, a tak ten
bezpečně ležel i přes noc. — Tře-
táhl od toho rybníka a přišel k
ece (bezpochyby k Váhu), která
Varhedu, kdež se položil, maje ve-
či o to, kterak by se beze škody
mohl přepraviti, boje se velmi na
ku od Uhrův. Proto napřed něco
druhou stranu řeky dal přepraviti,
učinili zákopy. Totéž dal učiniti
n břehu, na kterém ještě stál, a
své krajní vozy dal okopati, aby k
ři nemohli. Potom dal oba břehy
ní zákopy na jistou šířku skopati,
všemi čtyřmi řadami vozův svých
s břehu na řeku a z řeky na
břeh pustiti se mohl. A když se
pustil na vodu, tu Uhři o zadní
koušeli se, kdež je Táboři od zá-
dbili a mnoho lidí jim zabili a
A tak se šťastně s lidmi i s vozy
žka na levý břeh řeky, pánu Bo-
velmi děkoval, a hned odtud do
obrátil, kdež byly močály a luhy,
jako v zákoutí se položil, aby k
přátelé z děl býti nemohli. Tu pak
řes noc.

Pátého dne táhl k jedné horské stráni, a tu naň Uhři opět doráželi jezdecky i s děly. A on přilehna k té stráni táhl před se dále, maje jednu stranu touto strání krytu, a moha se na druhé straně nepřátelům důrazněji brániti. A oni vidouce, že jemu nemohou ničeho učiniti, upustili od něho, on však položil se na jednom vrchu. A tu již velkou nouzi trpěl na špíži, a pravili pak lidé jeho, žeby byli za jeden košťál zelený drahně peněz dali, neboť jim Uhři nikam z vozův jíti nedali, proto že v jízdě silni byli, pěšky však na Žižkův tábor doráželi nesměli. Neboť kdykoliv Žižka je k tomu přilákal, že s koní ssedali a pěšky k němu útok činili, tu je vždycky porazil a velmi zbil. Jinak se totiž strojí jezdecky k bitvě a jinak pěšky, a pěšímu boji Uhři zvyklí nebyli.

Šestého dne dostal se Žižka již do tak zvaných Bílých čili Malých hor Karpatských, které se táhnou k Moravě, a tu nemohl leč jednou řadou vozův táhnouti. Tehdy Uhři vidouce to, táhli naň velmi silně, nadějíce se, že již jeho správa ani šikové nic jemu neprospějí, a že Táboři ven z vozův musejí. V tomto nebezpečí takto sobě Žižka pomohl. Položil se totiž u samých lesův pod jedním vrškem, a to proto, budou-li Uhři z děl k němu býti, aby jej přestřelovali; on pak sám se svými děly na ten vršek se postavil a lidem svým kázal, koně od vozův vypřáhnouti, na ně s sekyrami, motykami a rejči vsedati, aby cesty ohlédali, zdali mu je Uhři někde nezasekali. Pojistiv si cestu lesem dal ji dobře upraviti, a když mu povídali, že za lesem jsou nějaká pole mezi stráněmi, kázal tam po obou stranách staré cesty opodál ní na půldruha honu nové cesty udělati, aby, kdyžby chtěl z lesův vytáhnouti, starou cestou děla a pěchotu pustiti, a Uhry, kdyžby jej zaskočili, tuto vystříleti a vybiti mohl. Potom sobě vozy jinak sestavil, ze čtyř řad jenom dvě dal udělati, plení vozy pak po čtyrech k sobě houžvemi přivázati dal, aby mu je nepřátelé roztrhnouti neb převraceti nemohli, a ty byly potom jako bašty, za nimiž se pěchota jako za zdí nepříteli mohla brániti. Tak připraven počal tím lesem táhnouti: napřed pustil nějaký počet děl a pěchoty, a potom padesát vozův z pravé řady; když těch padesát vozův odjelo, dal opět něco pěších mezi ně, jak se mu zdálo, a pustil zas druhých padesát vozův s levé strany, a opět mezi ně dal něco pěších. A tak to vždycky dá-

ého dne táhl k nějakým rybní-
eré jsou za Trnavou, a u nich
žil. Mnohé krajní vozy byli mu
lámali a koně před nimi pobili;
žka kázal vozy nově spořádati, a
ních řad místo polámaných jiné
placních řad postaviti, to jest z
a place čili vnitřní prostrannosti,
ry a děti, kněží a píce se vozili.
Uhři naň nedoráželi.

val, pokud mu těch vozův stačilo, po padesáti, a mezi ně pěší, jak potřeba kázala, a to z té příčiny, jestliže by mu chtěli Uhři na lesích vozataje zbíti, aneb vozy také vybrati, aby ti pěší, kteří mezi vozy šli, tomu bránili. Když poslední vozy pouštěl, obořili se Uhři na zadní voj, při kterémž Žižka byl, a chtěli mu děla pobrati; a tu Žižka s toho vršku a s děly dolů sjel, za pícní vozy se postavil, z nichž sobě byl řady udělal, a jimi se zavřel. Jedni pěší se s nich Uhrům bránili, až druzí s děly do lesa ujeli; potom se ten zadní voj také v lesy bral, a ještě něco zásek udělal, aby Uhři na koních za nimi nemohli. I tak se Uhrův nic nebáli a lesem dále táhli. Když tu Uhři viděli, že Žižkovi žádné škody udělati nemohou, jedni stranou se pustili, aby jemu nadejeli, chtíce mu z lesův ven brániti, jiní zas domů se obrátili, hroznými slovy klnouce a řkouce že není člověk, než že jest čert, že mu ty rozumy dává, neb že se jim ničímž nedá užiti. Když pak měl Žižka na to pole čili kopaniny mezi stráně z lesův vyjíti, a na ty cesty přišel, jež napřed v pravo v levo od staré cesty udělati dal, tu kázal prvním padesáti vozům v tu novou cestu na pravo, a druhým padesáti na novou cestu po levé straně se hnouti, a tak pořád za sebou ty vozy jedny v pravo druhé v levo z lesa vypouštěl, a sám spraviv si své vozy také v jednu řadu, s děly starou cestou táhl prostředkem; maje tak obě strany kryty vozy krajními hned u samých strání vrchu, opanoval ty kopaniny, tak že Uhři naň více udeřiti nesměli. Tak dosáhl šťastně hranic moravských, neboť Uhři dále za hory již nešli. Avšak praví starý letopisec, „jakž jest Žižka počal bojovati, tuto nejtěžší jemu přišlo," neboť zajisté bylo toto zpátečné tažení z Uher, jakkoliv Žižkovi a Husitům vůbec zřejmého užitku nepřineslo, mistrovským kusem a posud nevídaným vzorem tehdejšího válečného umění.

Sněm o svatém Havle v Praze. Albrecht Rakouský markhrabětem Moravským. Nové concilium v Sieně.

1423 16. října — 1424 26. února.

Mezi tím, co Žižka dobrodružil v cizině, opět pánové a Pražané usilovali o to, aby naskrz porušený řád v zemi opět byl obnoven, a k tomu cíli aby se všecky strany smířily. Šlechta se sjížděla a
bou umlouvala, a konečně na sj
městě Kolíně v měsíci září
usnešení s Pražany společně, aby
psán obecný a valný sněm všem
ke dni sv. Havla, 16. října 1
Prahy, a aby se také katolická
a jmenovitě kraj Plzeňský, kde
s městy Plzní, Stříbrem, Tachovem
šovým Týnem v jednotě při kr
muntovi zůstávala, k tomu sněm
pečně dostaviti mohla. Sjel se
znamenitý počet sněmovníkův v
den do Prahy, a to katolíci a k
toliko se strany táborské přijel
to dosti obojetný pan Heřman z
šteina a z Borotína. Sn
trvalo až do 1. listopadu, kterél
stal se zápis sněmovní, obsahuj
co ujednáno bylo. To bylo před
se stalo nové pokojné a bezpečné
o čtyry články ve městě Brně,
žeby se strana katolická o pravosti
článkův přesvědčiti dala, aby je
také přijala a naopak. Potom
jest dvanácte nových zemských sp
čili hejtmanův, a to se strany ka
pánové Jan starší z Michal
Čeněk z Wartenberka, Old
z Rosenberka, (který na sněm
byl), Aleš Holický ze Šter
ka, Hynek Hlaváč z Dubé a
pého (též nepřítomný), a Bed
z Kolovrat, se strany kališnické
šek Ostrovský z Waldšte
Hynek z Waldšteina a K
šteina, Hynek Krušina z L
tenburka, Diviš Bořek z M
tínka a Jan Smiřický ze Sm
konečně se strany táborské Heřm
Landšteina a z Borotína. K
jiných věcí nalezeno jest také, aby
cům a obchodníkům byly silnice ote
a bezpečné, neboť zastavením všeh
chodu země již velmi trpěla, a ab
lání peněz rázu Pražského jen na
Hoře smělo se díti, a špatná, pad
mince aby se nikde netrpěla, a ko
aby páni a města na Moravě k p
pení k těm úmluvám byli pozváni. O
Sigmuntovi v celém zápisu ani z
nebylo.

Po zavření sněmu Svatohavelsk
dejeli dva katoličtí pánové, Půta
stolovic a Jan Městecký
počna ku králi Sigmuntovi do
na hrad Budínský, aby všem Husit
krále vymohli listy bezpečnosti,

mi by mohli na umluvené hádání do rna přijeti, potom aby také sám král kardinál Branda, legát papežský, toto ádání svými lidmi obeslati chtěli. Král Igmunt mrzel se sice, že na Svato-velském sněmu v Praze strana jeho ho neprovedla, aby od sněmu co dědičný ál Český uznán byl; mysle si však, že to dalším vyjednáváním ještě státi ůže, vydal 30. listopadu 1423 žádané ty bezpečnosti šlechtě husitské a usta-vil, že se to hádání v Brně o hromnicích jbliže příštích, 2. února 1424, počíti á.

Avšak mezi tím stalo se něco, co bylo íčinou, že ze všech úmluv sněmovních c nebylo, a že také k hádání Brněnskému víře ani nepřišlo. Král Sigmunt totiž Budíně Uherském již před Svatohavel-ým sněmem Pražským, dne 4. října 1423 ému zeti, vojvodovi Albrechtovi akouském u, udělil markhrab-tví Moravské co léno od koruny eské, a spolu jej také na základě dě-ných smluv mezi domem Luxenbur-ým a Habsburským roku 1364 od císaře arla učiněných ustanovil za dědice krá-ovství Českého po smrti své, maje již ho jistotu, že sám mužských potomků ití nebude. Čechům se tento skutek až Pražském sněmě dostal ve známost, tu se všechny věci proměnily. Pražané a echta strany husitské vždy ještě doufali, z Polska krále dostanou, a nyní hro-o Čechům panování německé, v oka-žiku takovém, kde cit národní proti ncům nanejvýš byl popuzen, kde neslý-anými bitvami byli se vítězně vylámali vší moci nepřátelského jim vplyvu ně-eckého. Když přišel čas hádání o víře Brna uloženého, odpověděli Pražané noduše, že se jim toho slyšení v Brně eslati nehodí, a nešli tam. Mnozí pá-vé zas a šlechtícové, kteří by se byli nak se stranou Římskou co do víry rádi yli srovnali, nyní tím horlivěji k ná-odní straně přilnuli a tím rozhodněji roti králi Sigmuntovi sobě počínali. Nový arkhrabě Moravský, Rakouský vojvoda Albrecht, přijel však již 4. února 1424 o Brna, dal si od pánův, rytířův a měst říšahu věrnosti složiti a uvázal se v zemi Moravskou. A pak připraviv všecko, čeho otřebí bylo k vyklizení všeho husitství zemí, odejel později do Budína ku králi Igmuntovi k novým úmluvám o válce roti Čechům.

V tom čase byl také církevní sněm v Italii, počav dne 23. dubna 1423 ve městě Pavii, a byv potom 21. července téhož roku do města Sieny přenešen. Na tomto koncilíu byl největší spor o to, má-li papež míti vládu nad sborem, aneb sbor nad papežem, a byly proto velké hádky a různice, až konečně i měšťané Sienští v to se vložili, po straně sboru proti papeži srdnatě se postavili, a tak rozpuštění sboru zrychlili, kteréž se potom stalo dne 26. února 1424. Nežli se však shromáždění otcové církve rozešli, ustanoveno jest, aby se po sedmi letech opět všeobecné koncilium veškerého křesťanstva v městě Basileji sešlo. Strany na sboru Sienském tak mezi sebou nesvorné přece v jedné věci svorny byly, totiž v horlivosti a přísnosti proti Čechům husitským; i vyšel dne 8. listopadu 1423 nový rozkaz od celého sboru všemu křesťanstvu, že se zapovídá nejen všechen obchod kupecký s husitskými Čechy, ale také všechno mírné s nimi obcování; největší tresty církevní že potkají toho, kdoby do Čech buďto chleb a víno, sůl neb koření, zbraň, prach a jakékoliv jiné potřeby dodával; každý takový že má považován a trestán býti co přítel kacířství; a kdoby kacíře chytiv ku potrestání odevzdal, aneb nemoha snad jeho chytiti, aspoň z bytu nebo ze statku a jmění ho vyhnal, tomu podávány jsou velké odpustky. Papež tyto rozkazy potvrdil, a král Sigmunt se o jejich vyhlášení ve všech svých zemích a po Německé říši postaral. Němci zvláště pokládali to potom, když by kdo Čechům v něčem prospěl, za tak velký hřích, že jen papež sám jediný mohl naň rozhřešení dáti.

Žižkův rok krvavý. Bitva u Malešova.

1424 6. ledna — 7. června

Bratr Žižka od času úplného oslepnutí svého jak téměř ještě více vůdcovského věhlasu nabyl, tak s druhé strany čím dál tím více všeho rozhledu v politickém položení vlasti své pozbýval. Bylo nyní velmi těžko s hrdinským starcem, dal se nyní výhradně voditi jedinou myšlénkou: že kdo ve všem jako on není pobožným milovníkem zákona božího, a tuto svou lásku k pobožnosti tak jak on sám neprojevuje, jest neupřímný a zrádný pokrytec, proti kterému se ještě s větší nenávistí a náruživostí obracel, nežli proti zjevné bezbožnosti. Cizí nepřítel toho

roku hranic českých nesměl překročiti, a tudíž obrátila se nyní Žižkova zuřivost proti domácím pokrytcům; tu neplatily žádné ohledy, a hrozný vůdce jal se bezděky zasazovati hluboké rány národu vlastnímu. Mířením se kališníkův na sněmu Svatohavelském se stranou Římskou upadli u něho všickni kališníci v podezření neupřímnosti a zrádného pokrytství. Však ještě více byl v tom utvrzen, když po návratu jeho z Uher přišel tajný posel od Jana Hvězdy z Vícemilic a kněze Ambrože Hradeckého k němu poslaný, kterýž mu od nich dodal list dne 24. listopadu 1423 k němu napsaný. V tom listu totiž stálo, kterak že oni zajali znamenitého muže strany Jana Městeckého z Opočna, kterýž prý je zajisté o tom zpravil, kterak jest jeden se Žižkou ve vojště, kterýž jej má zabiti, že za to má ještě 30 kop grošův odměny vzíti, a již 10 kop hotových na to vzal. Snadno pomysliti, že Žižka okolo své osoby proti tajnému zjednanému vrahu opatření učinil, a také že katoličtí pánové toužíce již nesmírně po obnovení pokoje a řádu v zemi, takovým nešlechetným spůsobem hrozného protivníka všeho míření se s nimi sprostiti se chtěli.

Však tím se vysvětluje, proč Žižka po svém navrácení se z Uher a z Moravy, lidem Hradeckým se sesílív, již dne 6. ledna 1424 hrozný útok na pány Jana Městeckého z Opočna, Půtu z Častolovic, Hynka Červenohorského a Arnošta z Černčic učinil. Bitva se strhla u České Skalice nad Úpou, a skončila se úplnou porážkou katolických pánův.

Nyní počalo krvavé tažení Žižkovo po Hradeckém a Boleslavském kraji, i dobýváni a páleni, vybíjeni a roztloukáni jsou hradové a tvrze, města, městečka, vsi a dvory kališníkův i katolíkův na překot. Ač pohříchu jen nepatrné písemní paměti o těch hrozných příbězích nám zbyly, přece velké množství zřícenin hradův i tvrzí, o kterých víme, že již v husitské válce spustly, podnes jsou nám výmluvnými svědky náramného Žižkova vzteku, jehožto železnému rameni podlehly. Dle zpráv od starých letopiscův zaznamenaných, táhl od Skalice Žižka k Hostinné, dobýval prý města útokem, a mnoho lidí pobiv a poraniv zas potom odtud odtrhl. Zdali však se tu myslí nyšší město Hostinná, anebo původní hrad ho jména, kterýž nyní Nové Zámky se zove, ¾ hodiny odtud k poledníma nad Labem stojí, a roku 1139 od knížete Soběslava I. založen byl, z této zprávy nevysvítá. Od Hostinné, zdá se, Žižka k poledníma se obrátil, na rytíře Jana z Černína v Mlazovicích u Konětchlumí dorazil a v boji ho zabil; k Smidarům nad Cidlinou táhl, jich dobyl a spálil, pak zase podle Cidliny přes Jičín k půlnoci se hnal, město Turnov útokem vzal a tamější znamenitý klášter Dominikanský i s mnichy spálil. Klášterní kostel pozůstal, však na jeho místě stojí nyní nový velký chrám Panny Marie. Tuto mizí všeliká další zpráva, kde by se byl Žižka dále obracel; až teprv na začátku měsíce června 1424 objevuje se nám v městečku Kostelci nad Labem, kdež nalézali se u vojště jeho tak zejmena Jan z Dubé příjmím Roháč a oba bratří Bartoš a Bernart z Valečova. Však tu zastaven jest v dalším dobývání svém: Pražané a šlechta totiž vidouce, kterak Žižka po krajích zuří a záhubu všem kališníkům strojí, sebrali se v síle neobyčejně veliké, a obléhajíce ho v tom městečku rozhodnýmbojem ho podstoupiti chtěli. I octnul se Žižka skutečně v nebezpečenství velikém, neboť byly přípravy kališníkův proti němu zajisté znamenité a nákladné, tak že se již vůbec jako o jistém vítězství nad ním a úplném potření jeho mluvilo. Však tu přispěli Žižkovi v nouzi přátelé jeho pánové Viktorin a Hynek bratří z Poděbrad, a hejtman Táborský Jan Hvězda z Vícemilic; přivedli zbrojné zástupy své a postavili se na pravém břehu Labe proti Kostelci, takže Žižkovi možná bylo, s vojskem svým z městečka k Labi vytrhnouti a na příhodném místě přes Labe k svým přátelům se přepraviti. Tu když počalo rokování stran mezi sebou, byl pan Hynek Boček z Poděbrad od pánův z druhé strany zaskočen a zajat. Byl od nich zprvu do Nymburka potom zas nazpět na Mělník zavezen a Janu Smiřickému ze Smiřic k opatrování odevzdán.

Žižka však jakmile se šťastně na pravý břeh Labe dostal, boje se náramné převahy v počtu nepřátel, táhl odtud na východ s takovým pospěchem, že se podobalo více útěku. Přichvátav k Děbradům byl pomocí Jana Viktorina Bočka z Poděbrad přes Labe zas na břeh přepraven, a obrátil se potom lední straně, hledaje sobě místa při

šiku svému. Pražané a šlechta za ním
dili se, neboť museli sobě přívozův
Labe hledati. Žižka zatím dospěl
rajiny Kutnohorské, našel dne 7. červ-
Malešova sobě příhodné místo k
vání, a umínil si, dočekati tuto útoku
ebe. Postavil se na jednom vrchu
zy svými a jimi se zavřel. Pražané,
ž jej honili, pravíce, že Žižka již
před nimi, přišedše k Malešovu, a
ice šik jeho, ani se všickni nesče-
aby všecky své houfy stáhli, nýbrž
údolím k vrchu tomu se hnali, kde
Žižka čekal. I připravil se Žižka
nepřátelům takto: vzal sobě vozy
na kolo, a spravil sobě houfy nejvíce
é, potom také i pěší; potom kázal
lik vozův pícních odděliti a kamením
niti, a postavil je do prostřed houfu
jízdné, aby nepřátelé jich neviděli,
opustil Pražanův polovici přes to ú-
kterým se naň obořiti chtěli, a tu
jezdcům kázal, aby se na ně hnali,
ší mezi jízdnými ty vozy kameny na-
né točili. A když k houfu Pražanův se
nali, a již jakoby se potkati měli, tu
Žižka náhle ty vozy na Pražany s
u pustiti, které pak s nejprudší
ostí a silou na ně se střítily a všecky
šiky rozrazily. Do toho potom kázal
bíti, a lidu svému na nepřátely u-
i. Strašné bylo pobití Pražanův, a
n jejich šikové a jejich zřízení nikte-
k užitku nemohlo přijíti, obrátili se
ték. A když Žižka tak ty přední k
obrátil, tehdy oni pojali s sebou i
teří jsou za nimi táhli, tak že konečně
ni běželi. A tak jest tudy Žižka
obdržel, a děla, vozy i jinou zbraň
pobral. Tu jest množství veliké mě-
z Prahy a drahně lidu rytířského

oto hrozné vítězství Žižkovo bylo
i nejžalostnější porážkou Čechův,
čímž může takový bratrovra-
boj jiného býti, nežli hlubokou
vlasti zadanou? Padlo v něm zajisté
lidu rytířského a obecného, padl rytíř
r Turkovec, kterýž Pražskou ko-
ev držel, sám Žižkův zeť, pan
řej z Dubé, rodu staropanského,
Čeněk syn páně Vikéřův z Myšlína,
Hůas (bezpochyby z Kamenice)
oho jiných šlechticův. Pan Ondřej
ubé bojoval tuto na straně kališni-
netoliko proti svému tchánu Žižkovi,
polu i proti vlastnímu strýci, panu
Roháčovi z Dubé.

Žalostný byl útěk vojska Pražského, veliká byla radost vojska Žižkova. Žižka hned pospíchal, aby užil svého vítězství; obořil se totiž na Kutnou Horu, kteráž dosud stála v poslušenství Pražanův, a opanoval ji bez veliké nesnáze, aby odňal Pražanům hlavní pramen jejich důchodův. Při tom lehla popelem i ta částka města, která dosavad nejlépe se byla zachovala, mnozí pak z obyvatelův, kteří se byli zamkli v jednom kostele, zadusili se ohněm. Pan Hašek z Waldšteina, v ten čas nejvyšší mincmistr, musel i se svými úředníky Kutnou Horu opustiti, a obec městská z dopuštění Žižkova od té doby sama se uvázala v požitky mincovní, jichž dříve užívali Pražané. Z Kutné Hory táhl Žižka dále na Kouřím, Český Brod a Nymburk, kterážto města se mu bez odporu poddala.

Tuto ještě znamenati sluší, že se v tento čas pan Oldřich z Rosenberka, Vilém Zajíc z Hasenburka, Václav z Dubé na Leštně, Mikuláš Divůček z Jemniště, Hanuš Kolovrat, Jan Švihovský z Riesenberka a ještě jiní katoličtí pánové čeští u krále Sigmunta v Budíně v Uhřích nalézali, těšíce se z toho, že se strana kališnická a Pražská v úmluvy se stranou římskou dává, a proti Žižkovi bojuje. Když Pražané pak Žižku v Kostelci nad Labem sevřeli, tu se pan Oldřich z Rosenberka a jiní čeští pánové s králem Sigmuntem v žertu pohádali, poněvadž jim nechtěl věřiti, že tenkráte již po Žižkovi veta bude. I sadili se prý s ním o koně mimochodníka: avšak když později o tom co se stalo zprávy přišly, byly ještě horší a žalostnější, nežli král sám se byl nadál; on sázku vyhrál, ale potěšení jeho nebylo asi veliké.

Kterak se kníže Sigmunt Korybutovič zase do Čech vrátil.

1424 29. června.

Knížata Němečtí vinili krále Sigmunta z nečinnosti, že proti Čechům dlouho ničeho nepodniká, ano i v podezření jej brali, že tajně jim nadržuje a sám ku kacířství se chýlí. Proto již pomýšleli o tom, jak by se jeho kralování v Římské říši pozbyli. Král Sigmunt, maje vědomost o tom, velice se na ně rozhněval, a poznávaje, že od nich pomoci míti nebude, tím pevněji hleděl se spojiti se svým zetěm, Albrechtem Rakouským,

a s králem Polským Vladislavem, doufaje, že s jejich pomocí sám Čechy konečně pozdí. Dne 5. března 1424 byla korunovace královny Žofie Kyjovské, čtvrté manželky Vladislavovy v Krakově. I dal se na tě korunovaci najíti král Sigmunt s celým dvorem svým, aby jí svou přítomností oslavil a s králem Vladislavem proti Husitům se umluvil. I usnesli se na tom, že v měsíci červnu toho roku společně do Čech potáhnou. Král Vladislav Jagajlo myslil, že se nyní musí před světem rázně osvědčiti proti Husitům, a v tom smyslu vydal 9. října 1424 nařízení po vší říši své, kterýmžto všem poddaným každé jakékoliv obcování s Čechy přísně zakázal. Kdožkoliv by z Polákův a Rusínův v Čechách ještě se zdržoval, měl se do 1. června domů navrátiti a před duchovní soud postaviti, aby svou pravověrnost dokázal; každému kupci bylo zakázáno, z Polského království jakékoliv zboží do Čech dováželi, a na kacířství a podporování kacířův uloženy jsou tresty veliké. Též veliký kníže Vitold se tak nepřátelsky proti Čechům obrátil, jako jeho bratranec, král Vladislav, dovršiv tím ošemetnost svou, jakou ukázal proti těm, kteří ho již svým do žádaným králem zvali. Konečně dne 24. dubna poslali Vladislav i Vitold Čechům nové odpovědné listy své, to jest, opověděli jim válku.

Ne tak jako oba strýcové smýšlel jejich synovec, kníže Sigmunt Korybutovič. Ačkoliv jim byl přislíbil, že se nikdy více do Čech nevrátí, přijímal přece tajné posly od Pražan a od šlechticův českých, kteří ho do Čech nazpět volali; a právě v tom čase, když se již polské vojsko proti Čechům do pole sbíralo, umínil si kníže Sigmunt, s houfem věrných přívržencův svých zas do Čech se pustiti. A tu mnozí z Polákův a Rusínův, kteří se byli již k rozkazu královskému proti Čechům do pole postavili a od Vladislava žold brali, z nenadání také ku knížeti tajně se přidali. Kníže Sigmunt oddělil se potom od valného vojska polského, maje asi 1500 jezdcův při sobě, a táhl Slezskem a Opavskem okolo Osoblahy do Čech; dne 29. června byl pak již v Praze.

Kníže Sigmunt Korybutovič myslil si ovšem, že jej Čechové nyní samého za „požádaného a voleného krále" přijmou, a také se hned tak sám jmenoval v odpovědných listech, jež králi Sigmuntovi a vojvodovi Albrechtovi poslal: avšak Pražané a šlechta považovali ho jen za soukromou knížecí osobu, ovšem nad jiné oblíbenou pro jeho ctnosti a zásluhy, a proto ho nejmenovali ani králem, ani náměstkem ani správcem země. Moc jeho nevztahovala se již na celou zem, jako dříve, nýbrž na ty, kteří jej do země přivolali, totiž jen na Pražany a na šlechtice a města, kteří s Pražany stáli v jednotě. Za to jej všickni tito uznávali nyní za svého voleného pána, položivše do rukou jeho nejvyšší správu všech politických záležitostí svých. Následkem toho postoupila mu Praha správu nejen všech svých měst ale i všech statků klášterních a knížecích, v jichžto držení byla. Kníže Sigmunt dovedl toho pak, jako již za prvního jobytí svého v Praze, že veliká obec městská nevydávala již rozkazy sama od sebe, ba že vůbec o její svrchované a zákonodárné moci na ten čas ani řeči nebylo. Moc jeho nynější podobala se někdejší moci zemského starosty, avšak tenkráte jen nad Pražany a jejich jednotníky. Jak si nyní Žižka k němu choval, o tom nižádná paměť ničehož nepraví.

Starý král Polský Vladislav, dověděv se o tom, co jeho synovec vyvedl, byl celek bez sebe žalostí a hněvem, a hned kázal zabaviti statky jeho i všech těch Polákův, kteří s ním do Čech odešli. Avšak jakkoliv hořekoval král Vladislav a svou horlivostí proti Husitům se dokládal, nechtěli mu přece Němci a jejich kalžata věřiti, žeby to mínil upřímně. Vypravilť pak skutečně vojsko polské, počítající 5000 mužův branných, pod správou Petra Meziveckého, aby se připojilo k vojskům krále Sigmunta a Albrechta Rakouského proti Čechům chystaným; avšak když to vojsko na Moravu k Olomouci přitáhlo, nechtěl je Albrecht, který se zatím byl co markhrabě v Moravu uvázal, ani přijmouti, proto že všecky Poláky v podezření měl, že tajně s Čechy a s kacíři drží. Tito Poláci poleževše na Moravě čas nějaký, museli se tedy zas do Polska navrátiti, tak že z té příčiny znovní přátelství mezi králem Sigmuntem a králem Vladislavem zase na delší čas ustydlo.

Za to však vojvoda a markhrabě Albrecht vedl na Moravě po celé léto válku proti Husitům s velikým úsilím a prospěchem; sám celý ten čas v poli trávil, maje kardinála Brandu při sobě a také vojsko uherské, od krále Sigmun

ku pomoci poslané. Odpor pánův mo-ých strany husitské byl brzo přemo-a kteří se dobrovolně poddávali, těch nal Albrecht na milost, jakž mu k sám kardinál Branda radil. Tak bě-toho léta téměř celá Morava uvedena v poslušenství nového svého mark-ěte.

---

opět v Čechách západních. Chtěl u z kořen vyvrátiti. Smířil se na Špi-tálském poli.

1424 od července do 14. září.

atr Žižka octnul se asi o měsíc po-po oné veliké ráně, již mírným ka-ům u Malešova byl zadal, na českém lě, totiž v kraji Plzeňském, chtěje onečně zničiti moc strany katolické, se vždy ještě v Plzeňském kraji dr-tak že od Husitův nikdy cele přemo-býti nemohla. Však se to nyní Žiž-také nepovedlo. Z celého toho tažení va neumíme však nic leč tyto uda-vypravovati. Napřed se objevil v tovech, městě táborském, kteréž sty bojovníky vojsko jeho rozmno-tak že odtud vytáhl k Plzni maje 0 jízdných, 7000 pěších a 300 vozův obě, ovšem nevalnou to moc proti telům zde ovšem četnějším, než v stranách vlasti. A když tak v mě-ích a vsích, kudy táhl, činil záhuby veliké, sebrali se naň katoličtí pá-kraje Plzeňského v síle veliké; ze-Hanuš z Kolovrat na Kra-Hynek Krušina ze Švam-a, bratr páně Bohuslavův, Jan Ha-ec ze Švamberka, Vilém Švi-ský z Riesenberka, Burian a z Kamenné Hory a jiní moc v jednu srazili, a k tomu ještě bran-stupy z města Plzně, z Karl-na a z kraje Podbrdského, to ozdějšího Berounska po levé stra-tavy, připojili, tak že Žižka se s ni-směl polem ani setkati, aniž na Pl-deříti. Proto chvátal mimo Plzeň, by utíkal, a okolo Kralovic do e se obrátil. Plzeňští vypadše za yli prozřetelnější, nežli Pražané ne-u Kostelce nad Labem, neženouce ním dále, nežli ku Kralovicům. a dosáhl Žatce, kdež byl tak o-přijat, jako před třemi léty; Plzeň-s upustivše od něho obrátili se ku Klatovům, aby je za to potrestali, že Žižkovi dali posilu. Nemohouce však samého města dobyti, vypálili jeho předměstí a všecky vesnice a mlýny na půl hodiny dokola.

O dalším tažení Žižkově nevíme leč to, že 1. srpna 1424 byl v Libochovicích, kdež veřejně kázal upáliti čtyry světské kněze, proto že prý byly násilníci panen a paní. Maje pak při sobě branný lid z Klatov sesílil se ještě lidem Žateckým, Lounským a z mnoha jiných měst, a sebrav také mnoho nového lidu selského, táhl nyní u veliké síle ku Praze a položil se u Libně. Ačkoliv Pražany tak valně již byl u Malešova pobil, nicméně vztek jeho proti nim pro jejich spolky se šlechtou nevěrnou, a tudíž jak se domníval, pro jejich nevěrnost a pokrytství, byl tak veliký, že nemínil jinak, nežli dočista ji zahladiti, tak žeby kámen na kameni nezůstal. Bojovníci jeho, jakkoliv jemu s celou duší oddaní, slyšíce jeho hrozné zaklínání, sami se toho zhrozili, a nezdálo se jim, aby měli hlavu a matku všech měst země České, přední sídlo národu, pramen jeho moci a vzdělanosti z kořen vyvrátiti; sami také nahlíželi, že by sebe větší síla jejich k takovému hroznému předsevzetí nestačila, a žeby ohromné oběti s obou stran musili padnouti k provedení jeho. I zdvihlo se reptání mezi bojovníky v Žižkově táboře, a počali odporovati rozkazům jeho. Slepý vůdce neznal v tu dobu citu jiného, leč pomsty bezmezné nad Prahou za její nevěru a neupřímné jednání. Duch jeho v tu dobu postrádal vší politické rozvahy, nemožnost a nebezpečnost tak hrozného úmyslu nenahlížel, a urputně zamítal všelikou radu a domluvu. Co se tehdy ve městě dálo, nevíme, však byl tam zajisté strach nemalý. I vyšli dne 14. září 1424 poslové z brány Špitálské vyslaní od knížete Sigmunta Korybutoviče a od konšelův města, aby Žižkovi nabízeli pokoj a smíření. Na Špitálském poli, v místech, kde nyní předměstí Karlín stojí, postavili se před Žižkou, a byl mezi nimi mladý mistr Jan z Rokycan, nejpřednější řečník, muž ducha výtečného a přední milovník národu svého Českého. I jak počal Žižkovi předkládati následky jeho počínání, jak mu připomínal jeho slavná vítězství, jimiž národ Český tolikráte zachránil před záhubou od lítých nepřátel, jak mu představoval, kterak všechna ta vítězství marná budou, bude-li nyní sám vlast svou,

krajany i bratry své, syny jedné matky české, hubiti, jak mu ukazoval na Prahu, hlavu království Českého, která kdyby jeho vůlí ve zříceniny se rozpadla, také všickni údové tohoto království rozpadnouti by se musili; když mu připomenul jaké nové nebezpečenství vlasti hrozí, že celá Morava již octla se v moci knížete cizího, kterýž jakožto Němec o vyhubení pravdy boží a všeho rodu Slovanského co nejvíce státi bude, a když mu konečně druzí poslové Pražští oznamovati se jali, že již sami Táboři v poledních stranách země České se stranou krále Sigmunta v příměří vstoupili: — tu rozsvítilo se v duši fanatismem předpojatého, starého hrdiny, poznával jasněji okamžité poměry, i sklonilo se srdce jeho bezděky k míru, uchváceno jsouc citem vlasteneckým a národním. „Buďsi, tak asi pravil, odpouštím Pražanům, nechť zase mír mezi námi panuje, ale první kdo ten mír zruší, propadne pokutou 14.000 kop grošův Pražských; sneste bratří hromadu kamení tu na tom místě, i vy Pražné, ať tu stojí ta hromada na znamení a památku toho smíření; avšak kdo první zas ten mír zruší, ať ukamenován jest tímto kamením!“ I napsána jest smlouva pokoje, a že Žižkova nedůvěra k Pražanům přece ještě cele přemožena nebyla, to projevil sám, řka: „Však toho míru bude tak dlouho, jako po smíření u Konopiště.“ Bojovníci Žižkovi postavili hromadu kamení na Špitálském poli, Pražané pak, jak se zdá, ve městě samém blíž kláštera u sv. Ambrože.

To míření se strany Táborské se stranou krále Sigmunta, o kterém zmínka byla při smlouvání na Špitálském poli před Prahou, stalo se skutečně již čtyry dni před tím, 10. září. Táborští hejtmané totiž Chval Řepický z Machovic, Zbyněk z Buchova a pan Bohuslav ze Švamberka, vstoupili toho dne ve jménu svém i všech obcí Táborských, také samého Žižky, Přibíka z Klenového a jiných bratří a přátel nepřítomných v příměří s panem Oldřichem z Rosenberka, Vilémem z Potšteina, Janem Švihovským z Riesenberka, s pány Teleckými na Moravě, Janem z Rožmitála na Blatné, a s purkhrabími královských hradův Zvíkova, Bechyně, Hluboké a jiných, a následkem dvojích těchto umluv, Žižky s Pražany, Táborův se stranou královskou, nastoupilo skutečně na nějaký čas ticho v celé ze zbraně odpočívaly, násilí přestalo.

Valná výprava Čechův na Moravu. Ž kova smrt u Přibislavi.

1424 11. října.

Hned po řečených umluvách sjed tily se všecky strany pod obojí v Čech v tom, že především potřebí jest, o boditi Moravu a všecky tamější přát kalicha od panství a utiskování cizí Pročež brzo po sv. Václavě počala všecka vojska husitská u valné síle hybovati k Moravě. Žižka táhl se s mi Tábory, maje po boku pana Vik rina Bočka z Poděbrad a borské hejtmany Jana Hvězdu z cemilic a Kunše z Bělovi kníže Sigmunt Korybutov vedl Pražany; pan Hynek Kol šteinský z Waldšteina, rytíř D viš Bořek z Miletínka, a je jiní vedli kališnickou šlechtu a bra lid její. Kromě Diviše Bořka z M letínka, kterýž se svými napřed Moravu vešel, zastavilo se ostatní voj okolo 6. října blíž hranic moravský před hrady Přibislaví a Ronove kteréž náležely dvěma bratřím Licht burkům, Hynkovi a Čeňkovi, stranník krále Sigmunta. Žižka položil se se s mi na polích mezi vsemi Hříštěm Schönfeldem, a dobyl již druhého d 7. října, hradu Ronova, výše Přibis vi na strmné skále nad Sázavou stojící Větší odpor nalezl však v Přibisl vi, hradu a městečku též nad Sázav ležícím, i musel ji pravidelně oblé Však tu na poli blíž Schönfeldu nál bratr Žižka onemocněl, a poražen na lůžko pod hruškou pocítil najednou, poslední hodina života jeho se blíží. I uč tu poslední promluvení k lidu svému, ručiv jej svým milým, věrným brat a Čechům, panu Viktorinovi z děbrad, Janovi Hvězdovi a K šovi z Bělovic, aby milého boha bojíce, stále a věrně hájili pravdy pro věčnou odplatu. A tu již ve st před svatým Havlem, to jest 11. října umřel Žižka v náručí Michala K dele z Žítenic, měšťana Čáslavsk nejpřednějšího rady svého, nakažen hlízou morovou. Veliký pláč a kví rozlehalo se po veškerých zástupích žilých bojovníkův božích, nejvíce v

li zvláštní jeho přívrženci mezi kteří se obzvláště s jeho smý- vel více srovnávali. Pravíce že ec umřel, nazvali se Sirotky, a e si zvláštních hejtmanův oddělili ostatních Táborův. Mrtvolu zemře- vůdce přenesše na dobytý hrad v a tam ji položivše, valným ú- hradu Přibislavi dobyli, všech teří hrad ten bránili, a kterých do ti bylo, upálili, a také hrad i s n v požeh dali, tak že plameny vyšlehaly, rudou září svou daleko zděšené okolí osvěcovaly, jako pochodeň na oslavu vůdce, kterýž mocnější než on, podlehl. Když e vojště o to se radili, kdeby ze- o vůdce pochovati měli, zdá se, že Ambrož Hradecký na nich mohl, že mrtvola do Králové ce zavezena byla. Kněz Prokop čili Prokůpek, jehož si po- Sirotci za hejtmana zvolili, odvezl společně s knězem Ambrožem, ovali ji ve chrámě svatého Ducha tého oltáře. Však tam dlouho ne- ; neboť po nějakém čase obdrželi bratří Michal Koudele z Ží- e, Žižkův někdy nejpřednější rád- Jan Lůdat, jeho někdy písař, Čáslavi, že mrtvola z Hradeckého u vyzdvižena a do Čáslavi pře- byla, kdež pro ni ve chrámě ss. a Pavla byl hrob vyzděn a náhrob- amenem ozdoben. Podobá se tomu, e to již následujícího roku 1425

ka jest, od Žižkových nepřátel o jeho smrti (však ku své vlastní vymyšlená, že by byl Žižka, louče životem, kázal kůži s těla svého a jí buben potáhnouti, aby před n toho bubnu ještě po jeho smrti a jiní nepřátelé strachem pora- tíkali. I choval se v pozdních ča- nějaký starožitný buben v Kladště, až vypravovalo se, že jest Žižko- ožží potažen. Bedřich II., král Pru- chvatitel Slezska, zmocniv se Klad- ento buben r. 1743 co vzácnou ko- o Berlína vzal, kdež prý podnes se je.

žkův hrob v kostele Čáslavském zel se v přistavené části kostela na ční straně pod pilířem, před kte- jak se nyní udává, oltář bolestné Boží stojí, a byl podle popisu z 16. století takový: náhrobní ká- men vyčníval z podlahy na pět pídí do výšky, byl zdélí osmi pídí a zšíří půlpáté pídi. Na svrchku vytesán byl vypuklý obraz Žižkův v celé zbroji a s otevřenou přilbou na hlavě s hřebenem; v pravé ruce palcát držel, po levé straně byl meč a erb s kalichem. S druhé strany pravé nohy byl též kalich vytesán a okolo celého obrazu četl se nápis latinský toho smyslu: „Léta Páně 1424 ve čtvrtek (mělo státi vlastně ve středu) před svátkem Havla dokonal život Jan Žižka z Kalicha, správce obcí pracujících ve jménu a pro jméno Boha, a v tomto chrámě pohřben jest.“ Nad hrobem visel na pilíři palcát železný, prostřední, délky dvou pídí na řetízku, jako klaničník slouže, kteryžto palcát r. 1523 nalezen jest v témž hrobě při Žižkových ostatcích. Však místo toho pravého palcátu později jiný tam visel, jejž prý r. 1619 jeden jezdec z vojska pana Trčky s sebou vzal; potom snad dán tam ještě jiný palcát, který prý zas po Bělohorské bitvě od vojska generala Bukvoje pryč byl odnešen. Jsou ovšem zprávy o tom palcátu trochu zmatené. Podle nápisův na samém náhrobku i na pilíři nad ním, vesměs latinských, vysvítalo, že ten náhrobek tak zřídil jakýsi Řehoř, Žižkův ujec. Vedle hrobu stával při pilíři oltář ke cti Jana Husi, a na tom oltáři vyobrazen byl vedle Husa také Jan Žižka, a bylo mnoho latinských nápisův na tom. Za oltářem pak visela kamenná plotna čtverhranná, která bývala kamenem polního oltáře Žižkova. Povídá se, když král Ferdinand I. r. 1528, jeda z Vídně o Prahy, do Čáslavi přijel a v kostele se zastaviv k modlitbě poklekl, Žižkův palcát nad jeho hrobem visící nedaleko krále pádnou ranou s pilíře na kostelní dlažbu spadl, tak že král celek uleknut a hrůzou jat na hrob pohledl, a čí by to hrob byl, se tázal. A když mu oznámeno, že tu Žižka odpočívá, tu prý třesoucím se hlasem zvolal: „Bestia mortua adhuc terret vivos,“ to jest zlá šelma i po smrti ještě živé straší. Měl prý v Čáslavi přenocovati, byl však tak polekán, že hned dal rozkaz k dalšímu odjezdu, a téhož večera s celým dvorem na noc o jednu míli dále odejel. Žižkův náhrobek úmyslně zrušen byl r. 1623, když po bitvě Bělohorské pan Vilém Vřesovec z Vřesovic, nejvyšší mincmistr, pomocí císařských vojáků a mnichův v Čáslavském kraji katolické náboženství opět zaváděl. Ná-

hrobní kámen na popraviště vyvezli a tam na kusy roztloukli, hrob pak vyprázdnili a zasypali, oltář vedle něho rozebrali a všecky nápisy na stěnách tak důkladně seškrábali, že ani památky ze všeho nezbylo. Žižkův a Husův obraz ze zrušeného oltáře dostal se prý tehdáž Kutnohorským Jesuitům, jichžto rektor jej prý r. 1651 vyslanci krále Dánského, skrze Kutnou Horu jedoucímu, daroval.

Místo, kde Žižka umřel, nalézá se blízko silnice z Přibislavi do Borové vedoucí, nedaleko vsi Schönfeldu v polích; zaujímá povrchu asi 12 čtverečných sáhů a jest celé chebdím čili zemským bezem porostlé. Před nedávným časem vykrajoval ještě okolní lid z listův chebdových podoby kalíškův, nalepoval je na papír a příchozím na památku je rozdával. Hospodáři okolního pole netknuli se s počátku místa toho z úcty k velikému národnímu hrdinovi, nezaorávajíce jeho. Když pak lid následkem protivných osudův vlasti zhloupěl, hrůza a pověra nedopustila tomu, aby místo úmrtí Žižkova zmizelo. Říkalo se totiž, že ještě téhož dne stane se neštěstí každému, kdož by to místo zaorati chtěl. Náhoda tomu chtěla, že i v nedávných časích, na počátku nynějšího století, této pověsti zdánlivého potvrzení se dostalo. Byl totiž vyslán oráč s potahem, aby onu část pole zoral; avšak nežli první brázdu dooral, pošel mu vůl. Zděšen navrátil se domů, a nikdo více neodvážil se, zavaditi tam pluhem. Pověra tato mrzela jistého hospodářského úředníka tak, že rozkázal robotníkům, aby chebdové křoví vysekali, a když se všichni zdráhali, tu se sám chopil motyky; neuměje však s takovým nástrojem dobře zacházeti, velmi škodně do nohy se poranil, a musel v kopání přestati. Pan Julius Grégr, redaktor „Národních listů," koupil r. 1862 to místo, a dav je knihovně pojistiti co zvláštní majetek Pražské tělocvičné jednoty „Sokol," zachránil tu památku pozdním potomkům. R. 1864 dal na něm stromky vysázeti.

Žižka byl nejvýtečnější a nejznamenitější vojenský vůdce svého věku, tvůrce nového způsobu bojování, vítězitel v osmi řádných bitvách, a v nesčíslných menších bojích; nikdy s porážkou se nepotkal, byl skutečně nepřemožitelným, a to ještě u vyšším stupni, nežli při všech slavných vůdcích bývá, že ho nepřátelé, jež přemohl, vždy počtem a válečnou úpravou znamenitě převyšovali, a že skličen jsa v posledních létech největším nedostatkem tělesným, totiž slepotou, ničeho na bystrosti ducha vůdcovského nepozbyl, ba přepodivným darem duševního oka k největšímu podivení celého světa nejdůmyslnějšími obraty a prospěchy v bojování největší bitvy vyhrával a v nejnebezpečnějších položeních pomoci sobě uměl. Bojovalť vůbec proti vojskům špatným, všelikými přípravami válečnými dobře zásobeným, v boji vycvičeným a svízelům války uvyklým; on proti nim utvořil si vojsko sám takořka z ničeho, měl větším dílem řemeslníky a sedláky ve zbrani málo cvičené ku pomoci své, a musel válčiti nástroji takovými, jakých právě měl, a ne kterých sobě přál. A přece tak svůj lid uměl vycvičiti, takovou kázeň v něm prováděti, takovým duchem jej naplniti, že jím porážel bratrnou moc několika říší a národův pospolu, ba že svým působením Čechy, své krajany, na dlouhý čas učinil nejvítěznějším národem v Evropě. Následkem toho ukázalo se brzo něco k víře téměř nepodobného a v dějinách světa jinde nevídaného a neslýchaného, že největší vojska, vedená od předních a slavných válečníkův věku svého, útoku Čechův na sebe ani nevyčkávala, že před nimi jako před nějakou vyšší, nadpřirozenou mocí, jaká se od pověrečivých lidí zlému duchu připisuje, napořád na útěk se dávala, a že konečně po dlouhých a krvavých bojích celá Evropa malému našemu národu Českému odolati nemohouc sama skutkem za přemoženou se uznala a vyhlásila. Náramná převaha podivuhodného nadání vůdcovského, kterým Žižka bitvy vyhrával, záležela v tom, že uměl vždy bystře vyhledati místa k boji prospěšná, a že jich také bedlivě šetřil, a každé nahodilé okolnosti rychle a v pravý čas k svému prospěchu obracel. Bitvy jeho bývaly větším dílem obranné, nikoliv útočné, vždy vyčkával nepřítele na místě, kdež příroda neb poloha sama nejvíce jej chránila a jemu tudyž pomáhala. Od té doby co u Rabí oslepnul dokonce, dával se vždy u prostřed vojska na zvláštním voze voziti, a jeho hejtmani museli mu popisovati polohu krajin, kde se nacházel, kde se táborem položil chtěl a kde se s nepřítelem potkati mí-

Bez Žižky nebyl by nikdy boj Čechů proti starým řádům církevním a pro Němcům té ohromné rozsáhlosti a světo znamenitosti nabyl, a byla by bezpochy

á přátel Husových, sáhnuvší již jed-
po zbraní, brzo podlehla silnějším
ům světské moci. Avšak jakkoliv
skví se co vůdce vojenský mezi
mi velikány všech věkův a národův,
se přece, že památka jeho zohyzdě-
yla potomkům od nepřátel cizích i
cích, kteří jej měli za nějakého
lého ďasa čili běsa, jehož lidská moc
přemoci nemohla, kterýž prý zuřil
plemenu lidskému nemaje potěšení
ém, leda v bojování, zabíjení a pá-
tak že pohříchu dosud jsou ještě
é sprosté baby, které jménem jeho
straší jako nějakým hastrošem. A
nebyl Žižka sprostým krvežiznivcem
évolným kazitelem světa; kdo jej
edlivě a nestranně posouditi chce,
jemu předně přiznati, že bojoval pro
účel duchovní, totiž pro víru, kterou
ě za pravou a spasitelnou pokládal,
každého za nešlechetníka, který té
rozhodně se nepřidržoval. Chtěl, aby
ní lidé byli pobožní, avšak netoliko
byli zachovalí ve skutcích pobožných
jen tak se stavěli, ale aby i upřím-
myšleli, všemu tomu věřili a podle
přísně živi byli, co v božím zákoně
eno jest. Proto rozeznával plané po-
stkářství od skutečné pobožnosti,
ve jménu zákona božího táhl do
proto zákonu božímu propůjčoval
a mstitele; pro zákon boží plenil
aždil nemilosrdně všecky ty, kteří
ého živi nebyli; proto nejvíce proti
m a mnichům zuřil, že oni, majíce
svítiti příkladem, dle jeho zdání byli
ětšími hříšníky, pokrytci a licoměr-
Neznal ani snášelivosti ani shovíva-
u víře, neboť jakožto fanatikovi u
zdály se mu býti největší mrzkostí
hospodinem všeliká obojetnost, vlaž-
necelost, neodhodlanost a váhavost;
tě v Čechách míti jen všecko lidi
nné, odhodlané a pevné, byť by jich
málo bylo. Proto i každé míření se
přátely pokládal za kolotavost a obo-
st a měl to u velké ošklivosti. S
é strany však, kdykoliv i nepříteli
slíbil, hleděl svědomitě dostáti slo-
vému.

ruhým účelem bojův Žižkových bylo
vymanění a povznešení národu Slo-
kého, podlehajícího vplyvu a nadvlá-
německé. V největší ošklivosti měl
enní rozdíly, jakéž Němci předně me-
bou samými a potom mezi sebou a
ny činili. U nich od prvopočátku by-
li stavové mezi sebou přísně se dělící, na jedné straně pánové a šlechta, na druhé nevolní poddaní, u prostřed měšťané; jedni měli výsady a práva, druzí ze všech práv byli vyzuti, panovačnost pak nad Slovany, kteří se jim ubrániti nemohli, byla u nich ve všech třídách stejná. Proto sáhal Žižka ke zbrani, jakož sám dí ve vojenském zřízení svém, kteréž dal sepsati r. 1423 po oslepnutí svém, „pro vysvobození netoliko pravdy zákona božího, ale zvláště také jazyka Českého i Slovanského.“ Proto byl Žižka prvním bojovníkem slovanským pro myšlenku slovanskou.

Jakož byl Žižka fanatikem pro víru a pro slovanskou národnost, a jakož bojoval především jen pro tyto své nejbližší účely, tak s druhé strany neuměl dotvrzovati vítězství svá užíváním a vyčerpáváním prospěchův, k nimž sobě byl cestu razil. Nedostávalo se mu totiž politického rozhledu; vítězil, avšak k politickým účelům svých vítězství užívati neuměl, jako to vůbec u Slovanův bývalo. Mikuláš z Husi, kdyby byl tak brzo neumřel, snad by byl tento nedostatek nahradil, a Žižku doplnil. Kdyby Žižka byl méně upřímným fanatikem býval, nebyl by ku konci svého života tak slepě pro domnělou nerozhodnost a nevěru proti vlastním krajanům zuřil, a byl by si konečně i nějakých vlastních, osobních prospěchův hleděl. Bojuje pro pravdu zákona božího nebažil nikdy po jmění, po vládě ani po slávě. Vždyť ani v samém Táboře nedbal o vládu. Byltě vítězem v tolikera bitvách, vůdce nepřemoženého vojska, a spokojil se vždy býti pouhým bratrem, jako kterýkoli bojovník, a nehýřiv ani marnotratniv, umřel tak chudý, jakový byl od počátku, ba ani rodu svému lepšího postavení, zvelebení a opatření získati se nestaral. Povídá se, že král Sigmunt vida, kterak Žižkovi vše se daří, a rozuměje, že Žižka sám jeden jest ten, k němuž všecko království České zření své má, umínil si, smířiti se s ním a sobě ho nakloniti, slibuje mu poručiti správu království, nejvyšší vůdcovství vojska a velikou sumu zlata, jestliže by mu dopomohl, aby Českým králem byl a města ku poslušenství jeho přivedl. Věděl sice Sigmunt, že Žižka býval dvořanem jeho bratra Václava, a tu si snad myslil, že dvořan jest jako dvořan, a žeby se mu dal snad získati; avšak povahy Žižkovy nemohl znáti, sice by vůbec takové myšlenky byl chovati nemohl. Kdyby Žiž-

ka po bohatství a po vládě v Čechách byl opravdu toužil, byl by jich dosáhl i proti Sigmuntově vůli.

Žižka byl také člověk literně vzdělaný, jakž se o bývalém dvořanu královském musí předpokládati; měl svou polní kancelář všude při sobě, a nejedny jeho listy posud zachované svědčí o jeho vytříbeném a výmluvném slohu, jakž místo v listu jednom k Domažlickým psaném jasně dokazuje, kde stojí: „Pomněte na váš první boj, ještoto jste malí proti velikým, nemnozí proti mnohým, neodění proti oděným statečně bojovali: však ještě ruka Boží není ukrácena!" Vůbec se mu připisuje také známá válečná píseň Táborův, která se i s nápěvem dosud zachovala, a kterou zde v plném znění položiti slušno jest:

Kdož jste boží bojovníci — a zákona jeho, — prostež od Boha pomoci — a doufejtež v něho, — že konečně s ním — vždycky zvítězíte.

Tenť Pán velí se nebáti — záhubcí tělesných; — velíť i život ztratiti — pro lásku bližních svých: — protož posilňte — zmužile srdcí svých.

Kristusť vám za škody stojí, — stokrát víc slibuje; — pakli kdo proň život složí, — věčný míti bude: — blaze každému — kdož na pravdě sejde.

Protož střelci, kopinníci — řádu rytířského, — sudličníci a cepníci, — lidu rozličného, — pomnětež všickni — na Pána štědrého.

Nepřátel se nelekejte, — na množství nehleďte; — Pána svého v srdci mějte, — proň a s ním bojujte; — a před nepřátely — neutíkejte.

Dávno Čechové říkali — a přísloví měli, — že podle dobrého pána — dobrá jízda bývá, — s nímž věrný sluha — rytířství dobývá.

Vy pakosty a drabanti — na duše pomněte, — pro lakomství a loupeže — životův netraťte, — a na kořistech — se nezastavujte.

Heslo všickni pamatujte, — kteréž vám vydáno; — svých hejtmanův pozorujte, — retuj druh druhého; — hleď a drž se — každý šiku svého.

A s tím vesele zkřikněte, — řkouc: „Na ně! hrr na ně!" — braň svou rukama chutnejte, — „Bůh náš pán!" zkřikněte: — bijte, zabijte, — žádného neživte!

V ohledu na osobnost Žižkovu musíme poznamenati, že pravé podobizny jeho nemáme; podobizny totiž, které za našeho věku téměř zobecněly, jsou pouhé smyšlenky pocházející od lidí, kteří sobě Žižku co vtěleného běsa a vzteklivce představovali. Podle starých práv byl Žižka muž nevysoké postavy, však složité a silné, tváře kulaté, plecí a prsou mohutných; nos prý měl orlí, ústa dosti veliká, bradu vždy holenou s temnohnědými hustými knírky na způsob někdy Polákův, oděv a kroj vůbec nosil polský. O jeho rodu také málo víme. Měl bratra mladšího, Jaroslava z Trocnova, který pod ním bojoval v řadách Táborův, avšak ani po jeho smrti nevystoupil z řady obyčejných panošův; také měl ujce Řehoře, neznámého příjmení, který mu v Čáslavi náhrobek postavil, a tetu Annu, které obec Nového města Pražského r. 1428 darovala dům v Křižalově, nynější Panské ulici. Dům ten stával na místě nynější Piaristské kolleje blíže k české vyšší reální škole.

Žižkovo vojenské zřízení.

Jestliže Žižka novější zřízení vojenské, v kterém se větší váha na obraty vojska nežli na jeho mnohopočetnost klade, sám nevymyslil, aspoň on první uvedl je v užívání v míře veliké, a tím všecky národy předešel. On sílu vojska svého již nezakládal v jízdě, jako to u posavadních vojsk, podle feudálních řádův zřízených, v obyčeji bylo, nýbrž v pěchotě a ve spojeném s ní dělostřelectvu; on byl první, který u svých bojovníkův zavedl cvičení v pohybech a obratech umělých a strojných. Jeho vojsko totiž bylo podle potřeby a účelu roztříděné a rozčlánkované, aby činilo celek uměle z částí složený, které se vzájemně doplňovaly, a tak, když každá část svou službu bedlivě a k danému rozkazu v pravý čas konala, celek mnohem větší převahy než dotud nade všemi vojsky starého způsobu nabýval. Vojsko Žižkovo činilo tedy celek z ustrojných částí složený, jež tehdejší svět živému a neodolatelnému divotvoru přirovnával, který se vždy pohyboval dle jedné vůle ve všech údech a koncích svých.

Nejvýznamnější část ve složení Žižkova vojska byly vozy válečné. Než on sice prvním vynálezcem jejich, neboť již Římané a jiní staří národové vozů boji užívali, avšak v upotřebení jejich leží přednost Žižkovi. Ovšem již r. 1 sepsal Hájek z Hodětína, podk

krále Václava IV. k rozkazu královské-
u poučení vojenské, v kterém se též
užívání bojovných vozův v Čechách
ulinka děje; zdá se však, že Žižka teh-
až co dvořan krále Václava snadno mohl
ýti spoluskladatelem toho spisu. Že pak
o z o v é h r a d b y, jimiž Žižka vítězíval,
ho vlastním vynálezkem byly, všechny
arě paměti jednohlasně dosvědčují. Ty-
hradby proměňovaly Žižkův tábor, kde-
li se nacházel, v umělou pevnost tím
ležitější, že byla pohyblivá, a že slouži-
netoliko k obraně, ale také k útoku.

Není pochybnosti, že se i po Žižkovi
hem času šikování vozův vždy víc a ví-
e zdokonalovalo, a český rytíř V á c l a v
l č e k z Č e n o v a, znamenitý válečník,
terýž o půl století později žil, nejlepší
oučení o tom šikování vozův nám pozů-
tavil. Když vojsko proti nepříteli táhlo,
ly vozy podle polohy a prostory místa v
edné, aneb ve dvou, třech, čtyrech a je-
té více řadách vedle sebe, čili vlastně
podál sebe. Proti nepříteli, který měl
nnoho jízdných, jako byli Uhři anebo
tarší vojska feudální, šly vozy obyčejně
e čtyrech řadách, a sice tak, že obě kraj-
í řady napřed a nazad o tolik delší byly,
olik zapotřebí bylo, aby se jimi předek
eb zadek táboru mohl zavříti, aby tudíž
epřítel vnitřek táboru opanovati nemohl,
konečně, aby těmi delšími řadami části
epřátelského vojska zaskočeny býti mo-
ly, kteréžto pak od vozův zavřeno a bez
omoci jsouc, porubáno bylo. Měl-li po-
yblivý tábor vozový čtyry řady vozův,
vořily se mezi nimi tři ulice, prostřední
dvě užší krajní. V prostřední ulici táhli
ždy vozy s nákladem a pící, s ženami a
ětmi, oddělení jezdcův, hrubá střelba se
třelivem a všechna ostatní ruměj, totiž
oufy všelikého lidu, který se při vojště
alézal; v obou krajních ulicích táhli pě-
, a venku před vozy jízdní houfové, leč-
y silný nával nepřátel přinutil je také
ledati útočiště mezi vozy. V předu a v
adu vojska šli harcovníci, honci, ztracen-
a koněberky, pěší a jízdní, a to s polní
třelbou; ti ku předu i do zadu vyjíždě-
ce neb vybíhajíce s nepřítelem harco-
li, a když od nepřítele tištění byli, zpět
ezi vozy se vraceli, od vozníkův hájeni
ouce.

Jestliže nepřítel na vojsko mezi vozy
íhnoucí dotíral, a toto se s ním biti mu-
lo, tehdy vyhlídl vůdce příležité místo, a
ředek i zadek vozové hradby se zavřel,
by nepřítel nikudy do hradby vetříti se
nemohl, a vojsko lépe ubezpečené chutněji
se bilo. Byl-li však nepřítel příliš mocný,
volilo se místo příhodné ke vzdělání tábo-
ru. Takové tábory dělaly se okrouhlé,
čtverhrané aneb polookrouhlé (byla-li v
pozadí voda, příkrá stráň neb les); byly
jednou neb dvěma řadami vozův sevřené,
též několika východy čili braňkami opa-
třené, jak to místnost požadovala. Podle
zpráv, jež Balbín podává, uměli Čechové
řady vozův na dané znamení od vůdce na
způsob všelikých liter skládati a rozklá-
dati, tak že celé řady brzy literu U, brzy
C, brzy E neb F představovaly, aneb i na
způsob litery O kolem položeny byly. U
vozův v takovém táboře k obraně uchy-
staném vypřáhly se koně, voje se strčily
do vozův, vozy se srazily, tak že jeden
druhého se dotýkal, a sepialy se řetězy.
Nejvíce cvičenosti potřebí bylo vozata-
jům, aby k danému od vůdce znamení
rychle postavili se ve vhodný obrazec.
Tomu právě také cizinci nejvíce se divili.
V táboře měl každý své vykázané místo,
a nejpřednější místo byl v něm p l a c
mezi vnitřními řadami vozův, kde se voj-
sko shromažďovalo a šikovalo. V mezerách
mezi vozy, též někdy před nimi zevnitř
stálo několik polních střelb a dostatečná
stráž při nich i okolo celého
táboru, kterážto nikudy jinudy vycházeti
a vcházeti nesměla, než braňkami pone-
chanými pro výpady a pro vyjíždění střel-
by. Tyto braňky zavíraly se několika ta-
rasy. Na vozích stáli střelci a jedna neb
dvě hrubé střelby. Za nimi byly vzdělány
houfce s hakovnicemi, háky a cepy k u-
bíjení vniklých a ku střílení na blížící
se nepřátely. Někdy se též ohradil tábor
venku před vozy příkopy a náspy. Vy-
kopaná země totiž vyhazovala se na způ-
sob náspu k vozům a upevnila se plotem
z trní.

Vozy se dělily na vozy b o j o v n é,
které byly v řadách krajních a vnitřních,
na vozy p í c n í a na vozy k o m o r n í,
bezpochyby kryté, a ještě na jiné druhy.
Obyčejně v každém houfu počítajícím tisíc
bojovníkův, bylo 900 pěších, 100 jízdných
a 50 vozů bojovných. K jednomu bojov-
nému vozu patřil 1 vozataj, 2 jízdní, 4
pavézníci a 13 střelcův. Všecky tyto část-
ky vojska měly v Žižkově táboře svá
určitá stanoviště a své zvláštní určení,
jak při ležení vojska, tak i při tažení a
ovšem pak i při bitvě, takže podobaly se
samočinným údům těla živého, pohybli-
vými hradbami krytého. Na vnitřních vo-

zích konečně vezlo se také všecko, čehož zapotřebí bylo ku spravování cest, k dělání zásekův, k opravě vozův, ku postavení bašt a srubův a jiných podobných pomůcek na vojně.

Zbraně, jichž Žižkovi bojovníci užívali, byly asi tyto: meč rovný; kopí zdélí 15 až 18ti střevícův, s hrotem na obě strany ostrým; kuše k vystřelování šípů pomocí zvláštního stroje s klikou k natahování tětivy; starodávný jednoduchý luk čili samostříl; cep železnými ostny pobitý, jímž prý Čechové za minutu 20 i 30krát uděřiti uměli; palcát, železné kladivo neb železná koule na topůrko nasazená, obyčejně zbraň hejtmanův potom vůbec jezdcův, kteří vedle mečův také palcát měli; sudlice, zbraň k bodání a sekání, nastrčená na tyčku zdélí 7mi střevícův; oštěp čili ošťp, podobná zbraň, avšak kratší; hák podobný k nynějšímu háku při ohni, jímž se jezdci s koní trhali. K obraně sloužila pavéza, to jest štít asi tří střevícův zdélí a půldruha zšíří, dole se železnou špicí, která se mohla do země zabodnouti. Pavézami kryli se bojovníci, kteří krátkou zbraní, jako jest meč neb šavle, bojovali; menší pavézky zase střelci měli. Podle zbraně a zbroje zvali se rozličné druhy bojovníkův kopinníky, střelci, lučištníky, cepníky, sudličníky a pavézníky. Střelné zbraně a střelného prachu vůbec užívalo se v husitských válkách až ku podivu hojně, a to netoliko od Husitův ale i od protivníkův jejich. Však čeští dělostřelci byli bezpochyby umělejší nad jiné. Pušky byly mnohonásobné, větší menší, co do formy a užívání svého rozličné. Dělo zavěšené na ose na loži o dvou kolech, sloužilo ku střílení kulí železných nejméně 16ti liberních; říkalo se mu také puška, ač to bylo jméno všeobecné, znamenající střelnou zbraň vůbec. Houfnice bylo dělo v ložì o dvou kolech se širokým ústím, jímž se stříleło ohnivými železnými a kamennými kulemi. Srubnice větší a delší dělo na dvou kolech k házení železných kulí. Podobné byly hadice dvojího druhu, větší menší, jak se zdá s dlouhou hlavní. Harcovnice bylo dělo v ložì na nízkých kolech, 6 až 7 střevícův dlouhé, tak že je jeden kůň utáhl, a harcovníci ho v poli velmi obratně proti nepříteli užívati uměli, mohouce je i na výšiny snadno připraviti. Tarasnice skládala se z více hlavní čili trubic na společném ložì o dvou kolech; měla pak j
od tarasův, to jest klad čtyhra
s prodlabanou děrou, do které
čas potřeby tyče vstrčila. Tarasy sl
k zatarasení braněk mezi vozy a
mezer v ohražení, a za nimi mívaly
tarasnice místo své. Hakovnice
dlouhé střelby bez lože, a byly troj
totiž a dvojhák, při kterých b
pačbě železný hák, kterým se při
do dřevěného kozlíku před střelce
země zatknutého vložil a upevnil.
hák, třetí druh mohl se z ruky be
líku vystřeliti, a proměnil se časem
nější ručnici čili mušket. Píšťala
též menší střelba, jak se zdá m
a proměnila se časem v nynější p
Jméno českých houfnic a píšťal zob
v celé Evropě. Němci houfnice n
Haubitze, píšťalu Pistole.

Jména bojovného lidu co do
vyčtli jsme již nahoře, však co do
žení a úřadu takto se rozdělovali:
byli harcovníci, kteří po různ
šikem táhli, jej proti nepříteli d
a bitvu počínajíce. Harcovníci mu
jedině na sebe, svou sílu a obratno
léhati. Jiní byli honci, vesměs
kteří v předním šiku po harcovníc
přednější místo zaujímali, aby s
lem harcovníky podporujíce buď b
čali a jej pokud možná od potká
valným houfem čili velkým šikem
vali, aneb jej, kdyby ustupovati
stíhali a honili. Jeden z honcův dr
čí korouhev k jejich spravování, a
býval bubeník a zároveň trubač, k
potřeby buď bubnoval buď troub
se honci a harcovníci podle toho
říditi. Honci měli za sebou hou
jovníkův k svému posílení, kdyby
přítel příliš tiskl, a jmenovali se t
níci proto posilci. Jiní byli zas
berky, totiž lehcí jezdcové a stře
ří obyčejně druhým bojovníkům v
voji v mírném podálí po boku
s nepřítelem harcovali. Chytali tak
které druhým jezdcům uprchli,
si tito od nich vypláceti musili. Je
byli ztracenci v jednom, ve d
ve třech houfích s vlastními kor
a pod zvláštním hejtmanem. Oni
předešlými právě před samým
houfem, majíce v průčelí svém a v
pěší střelce a sudličníky. Ztracen
porovali honce, posilce a kon
Všickni tito rozliční houfové, k
hromady přední voj skládali, dok

vyhrané bitvě nepřítele stí-
houf totiž neměl se nikdy
nepřítelem pouštěti, aby
ru mohl zůstati k postavení
teli, když by chtěl bitvu snad

ém houfu šla v čele jízda,
polní střelba, potom pěchota.
vly osazeny, již nahoře jsme
em těm rozličným bojovní-
na vozích umístění byli, ří-
ní c í. Důležité byly korouh-
dních neb nárožních vozích.
neb otvírání vozův musel
na korouhve předních vozův
se vozy rovně zavřely, aby
v se zastaviti a vůz postaviti
seznali, a jeden druhému v
o nepřekáželi. T r u b a č i ve
tí dávali, když se měl nepří-
a b u b n y zas znamení se
ojovníci stáli aneb do vozové
utáhli. Jiná přednost taktiky
tehdejšího českého vojska
na rychlosti a hbitosti všech
veškerého pohybování jeho.
davost a nespořádanost te-
k evropských, zvláště néme-
y často příčinou žalostného
vapení. Kdykoli zajisté jim
důležité místo některé ve
ě své, téměř obyčejně se stá-
ve nežli se k ochraně jeho
, již Čechové z nenadání při-
mi před nimi je osazovali.
slepota v posledních létech
echům aspoň v tom ohledu,
né umění v hojnější míře na
y a starší vojska přešlo. Při-
iděti očima jejich, naučil je
rak by měli bedlivi býti všech
jichž v každém položení po-
ďto příroda svou místní pří-
to zkušenost při odměřování
ání sil do boje potřebných.
no jest vítězství ku korouhvím
jeho smrti na dlouhý čas, a
sluli po celé Evropě co první
válečného.
yvše trpkou zkušeností po-
ich válečné zřízení proti Če-
nezmůže, snažili se první
hradby vozové a jiné spů-
, ač v tom umění nikam to
oláci zas bojujíce sami často
adách Čechův a vyučivše se
druhé polovici toho století
vozovou hradbu u sebe za-

vedli, jejížto pomocí proti Rusům, Tatarům, Turkům a německým rytířům v Prusích vítězili. Jmenovitě byl to M i k u l á š F i r l e j, kastelan Krakovský, starosta Lubelský a velký hejtman korunní, který vyučiv se u Čechův, jejich spůsob bojování v Polště zavedl, a tím spůsobem válečnou slávu Polákův, jsa sám znamenitým vůdcem, povznesl. Čechové sami najímajíce se do vojenských služeb v Polště, co vůdcové mezi Poláky vynikali, tak že tehdáž v Polště přísloví platilo: „co Polák, to pán, co Čech, to hetman." Z Polska dostala se vozová hradba k maloruským Kozákům, zvláště k tak zvaným Zaporožcům. Ještě r. 1526 v nešťastné bitvě u Muháče v Uhřích činí se zmínka o české vozové hradbě, ano až do 17. století užívalo se jí ve vojště polském a kozáckém proti Turkům. Slavný polský bohatýr, hetman Žólkievský v bitvě s Turky na poli Cecorském 7. října 1620 svedené s hrstkou svých vojínův vozovým táborem se ohradil, a statně bojuje padl. Tak tedy spůsob bojování, hradba vozová, Ž i ž k o u zvelebená, trvavši ve své spůsobě plných 200 let, se slavným Ž ó l k i e v s k ý m konec vzala.

Nové úmluvy na sněmě ve Zdicích, a hádání mezi Tábory a Pražany v Praze.

1424 16. října — 23. prosince.

Smrtí Žižkovou neklesla sice vítěznost a štěstí zbraní husitských, ale padla nejsilnější hráze, která překážela tomu, že se husité k církvi Římské nikterak nemohli blížiti a s ní se mířiti. Vyznání výstředních Husitův, k nimž Žižka v podstatě sám také náležel, mohlo jen jeho neoblomnou vůlí a osobní mocí jakož i nekonečným krveprolévaním převahu v zemi získati; avšak ono zůstávalo u národu přece jenom v menšině, neboť duch věku tehdejšího k tomu ještě nedozrál. Proto Žižkova smrt potáhla za sebou dříve neb později také pád učení výstředního a strany demokratické v národě, kteráž se ho hlavně byla přidržela.

Jestliže však mírní Husité, kališníci totiž, doufali, že se s Římskou církví smíří, aniž by od svého mínění upustiti musili, v tom se zas také valně mýlili, zvláště pokud jen na obranu svou myslili, nemíníce činným útokem své uznání od Římské strany vynutiti. Nepovážili, že katolická církev nikdy necouvá, a že se

k nim ani krokem nepřibliží. Kališníci počali nyní, těšíce se marnou nadějí, s opravdovostí o smíření s církví dbáti, ba i Táboři uzavřevše mír v jižních Čechách s katolickými pány, skrze pana Oldřicha z Rosenberka na krále Sigmuntovi opět veřejného slyšení o víře se domáhali. Král Sigmunt 10. října 1424 k tomu odpověděl, že je chce milerád slyšeti, má-li to sloužiti k navrácení pokoje a řádu, avšak co dověry že moci nemá s nimi vyjednávati, to že sluší papeži a jeho moci duchovní.

Pánové čeští strany kališnické i katolické položili pak sobě sněm obecný okolo sv. Havla, 16. října, do Zdic mezi Berounem a Žebrákem, a umluvili tam některé prostředky k upokojení země, a zvláště aby o středopostí nejprvé příštím, 15. března 1425, v městě Kouřimi byl sněm zemský, a na něm aby pře o zákon Boží s obou stran, totiž katolické a kališnické, slyšena i rozsouzena byla tak, aby to, co většina za pravdu pochválí, od obou stran úplně bylo přijato. Že k tomu katoličtí pánové ve Zdicích přistoupili, dostali od krále Sigmunta velmi důtklivé psaní, v kterém jim vytýkal, že se od kališníkův svésti dali, že se do hádek o náboženství nemají pouštěti, nejsouce sami dostatečně učení, a že žádný kněz katolický, nemaje dostatečné bezpečnosti, k tomu sněmu ani nepůjde, a aby následovně těch Zdických námluv neplnili.

V témže čase okolo sv. Havla, když světští ve Zdicích sněmovali, sešli se kněží strany Pražské a Táborské v Praze, aby bezpochyby následkem míru na Špitálském poli uzavřeného hádání o víru obnovili a tím své hádání vloni na Konopišti nedokonané k nějakému konci přivedli. Domnívali se tito lidé skutečně, že by se mohli ještě působením ducha svatého pravdy sami mezi sebou srozuměti. Sešli se s počátku na hradě Pražském, avšak když tu začal mistr Jan z Příbrami zase urážlivě a utrhačně o Táborských kněžích mluviti, tu celé shromáždění u velikém pohoršení rozešlo se. Nicméně i potom zjednali to ještě někteří pánové, že se po několika nedělích obě strany kněží ve velké kolleji Karlově v síni bursákův sešly; a když u přítomnosti velikého posluchačstva světských i duchovních mistr Příbram zase Tábory počal viniti z pikhartství, od svých okřičen a k mlčení připraven byl, hádali se Pražští mistři zase s Táborským knězem Markoldem ze Zbraslavic, [illegible] ten zas zapíral moc spasitelnou [illegible] podávaných od kněží, kteříž byli [illegible] ně svěceni a špatný život vedli. A [illegible] rozešly se strany s týmže nepo[illegible] jako před rokem na hradě Konopi[illegible]

Při té nesvornosti mezi Čech[illegible] v Německé říši nesvornost ještě [illegible] Král Sigmunt volal knížata a pá[illegible] krát na sněm do Vídně; oni většin[illegible] nepřišli; proto chtěl s Albrechtem [illegible] ským a s několika málo stavy o[illegible] mi sám způsobiti tak řečenou dm[illegible] proti Čechům. Papežovo neustálé [illegible] mínání Němcův ztrácelo všechen [illegible] neméně napomínání jeho legata [illegible] cích, kardinala Brandy. Proto jej[illegible] z Němec odvolal, jako že byl nep[illegible] ným hlasatelem kříže, ale kletbu [illegible] na knížete Sigmunta Korybutoviče [illegible] šenou potvrdil v Římě dne 23. [illegible] 1424 s velikou slavností.

Výsledek tažení Husitův na Mo[illegible] Kterak se Sirotci od Táborův od[illegible]

1424 listopad a prosinec.

Žižkova smrt nezastavila počá[illegible] pravu všech stran husitských k [illegible] zení Moravy od panování Albrech[illegible] kouského; všecka vojska jejich n[illegible] vu vtrhla a u Meziříčí se spoji[illegible] žané pod Sigmuntem Korybut[illegible] bratří Orebští pod Divišem Bo[illegible] z Miletínka, Táboři a Sirotci [illegible] Janem Hvězdou z Vícem[illegible] Mikulášem Sokolem z La[illegible] ka. O tažení samém vlastně velm[illegible] víme. Husité prý dobývali a hubi[illegible] liká města, vsi a kláštery, osadili [illegible] slavný klášter Třebíčský a [illegible] Ivančice (Evančice) útokem [illegible] kněž prý mnoho lidí do jejich zaje[illegible] lo. Obě místa, Třebíč a Ivančice [illegible] vala napotom v moci Táborské. [illegible] pak, že se vojska husitská odtud [illegible] nočních stran obrátila, kdež doby[illegible] Bozkovice, Letovice a [illegible] nice. V posledním městě zahy[illegible] tom prý všickni mužští mečem a [illegible] Kamkoliv Husité přišli, všude M[illegible] od Albrechta Rakouského odpad[illegible] ním se připojujíce. Vojvoda Alb[illegible] sebrav prý téměř do 100.000 vojsk[illegible] je pomoc od Uhrův, táhl proti [illegible] kteří se nyní zas do Čech nazpět

taje odpadlých Moravanův, pálil je, zabíjel a ze země vyháněl.

čina, proč se Husité tak brzy z Mozas navrátili, ležela spíše v nesvorstran mezi nimi, než žeby se byli velkého Albrechtova vojska báli. všickni ti mezi Tábory, kteří se ve h víry více s Žižkou srovnávali nežli ežími Táborskými, a s ním také r. od vlastních Táborův se odchylili, ho smrti Sirotky se zvali, již najsme oznámili. Do nynější doby byli Sirotci spoludržiteli táborských hraměst a statkův. O sv. Martině, 11. Dadu 1424 držán byl sjezd a sbor kněobcí Táborských v Klatovech, a ezpochyby jednalo se o tom, které y, města a statky mělyby napotom ti majitkem Táborův a které Sirotmusely tu ovšem mezi těma stranaedůvěra a kyselosti povstati, avšak lo to k trvalému záští, a když rozdokonáno bylo, počínaly sobě obě y ještě svorněji, než dříve.

áborům zůstalo měst, hradův a ův velký počet. Mimo jiné náležel od několika měsícův důležitý hrad romeč vystavěný na nedostupné na pravém břehu Vltavy, kde potok ník do ní padá nedaleko Živhoště. o hradu totiž mohla se buď hájiti staviti všeliká plavba po Vltavě ku . Dobylit ho dne 13. července 1424 Hvězda z Vícemilic a Podek Hihal, a svými lidmi jej ob- . V čele Táborův stál nyní Jan zda z Vícemilic řečený Bzdinredle něho pak zvláště pan Bohuze Švamberka, pan Jan z é řečený Roháč a Jan Bleh šnice; kněz Prokop Holý čili ký teprv po roce co hlavní vůdce se objevil.

rotci volili si po svém návratu ravy za vrchního vůdce Kunše lovic, a pod ním byli předními any Velek Koudelník z Březa Jan Královec z Kralovic. Prokop Malý čili Prokůpek teprv po nějakém čase co vrchní u nich se objevil. Nejpřednější mě Sirotky spolek mající byl Hradec lové. Nejpatrnější známkou, podle se Táboři a Sirotci mezi sebou rovali, bylo, že kněží u Táborův beze ornátu služby Boží konali, u Sirotšak v ornátech a s korouhvemi.

Domácí boje. Konec Orebitův. Nymburk. Litomyšl. Radkov.

1425 od ledna do března.

Po návratu z Moravy postavili se Táboři se Sirotky opět velmi nepřátelsky proti Orebitům a Pražanům, pokoušejíce se nyní mermomocí, jak by sobě panství v celých Čechách pojistili. Orebité měli dosud mezi všemi husitskými stranami nejmenší jednotu ve svém bratrstvu, počítajíce mezi sebou poměrně nejvíce šlechticův. Mezi šlechtici však a ostatními bratřími stavu městského a selského brzo vypukla různost mysli pro rozdíl stavu, méně pro vyznání víry. Šlechticové inuli zjevně ku kališníkům, tudíž k Pražanům a k jejich pánu, knížeti Sigmuntovi, obecný lid zas souhlasil s Tábory a Sirotky; — i tak se bratrstvo Orebitův rozešlo a jedni proti druhým nepřátelství počali, zrušujíce mír mezi stranami na Špitálském poli nedávno uzavřený, o němž již Žižka předpovídal, že dlouhého trvání míti nebude. Táboři a Sirotci přišli městským a selským bratřím Orebským na pomoc a tito splynuvše s nimi v jedno, počali s nimi dobývati sídel a měst strany šlechtické ku Pražanům odpadlé. O těchto příbězích zajisté velmi žalostných podávají domácí kronikáři opět jen chudé zprávy. Hlavní boj se vedl v kraji Hradeckém, kde Orebité druhdy nejmocnější bývali, z části také v Chrudimsku a v Kladště. První zpráva jest o Nymburce, městě v jednotě a poslušenství Pražském stojícím. Přišli tam Táboři pod Bzdinkou, a opanovavše město do kostela vešli, kdež farář, kněz Jiří Rohovlad, přívrženec učení Pražského, kázal schvaluje lidu svátost posledního pomazání jakožto věc podle učení sv. Jakuba apoštola ku spasení potřebnou. Mezi Tábory přítomnými, že učení o svátostech kromě křtu a večeře Páně zavrhovali, povstalo reptání, a pan Hvězda z Vícemilic přetrhl kazatele slovy: „Mlč kněže a nekaž nám mnoho o oleji". Rohovlad však nedávaje se mýliti v řeči pokračoval dále. Tím Tábory popudil v té míře, že jej i s kaplanem jeho, knězem Klimentem, vzali, na káru posadili a městem za Pražskou čili Svatojiřskou bránu vezli křičíce: „Vezeme olej!" Před branou blíž Labského břehu dali každého do vysmoleného sudu a na hranici je upálili. Nymburk byl od toho času městem Táborským.

Na dalším pochodu Táborův přirazili k nim bratří Viktorin a Hynek z Poděbrad, byvše až dotud věrnými společníky jejich a osobní přátelé nebožtíka Žižky. Dobyli s nimi společně tvrze Zachrašťanské nad Cidlinou a tvrze i města Chlumce též nad Cidlinou, kteréžto místo panu Otovi z Bergova, přívrženci krále Sigmunta, náleželo. Tu se zas od Táborův oddělili bratří z Poděbrad, a v krátkém čase potom k Pražanům a ku knížeti Sigmuntovi Korybutovičí přilnu'i. Táboři však dále do Hradecka táhli, a dobyli o masopustě tvrzí Hořiněvsi a Holohlav, kdež nějakého kněze Sovu prakem vyhodili. Potom oblehli a dobyli hradu Rychenberka za Solnicí u vsi Liberku páně Půty z Častolovic, pak se do Chrudimska obrátili a tu hradu Rychenburka, páně Arnošta Flašky z Pardubic dobyli.

V stejném čase činili také Sirotci výboje na kališnících i na přívržencích krále Sigmunta; jmenovitě opanovali dvě města, jichž byl rytíř Diviš Bořek z Miletínka hejtmanem, totiž Vysoké Mýto a Litomyšl, potom Landsberk, hrad někdy biskupa Litomyšlského, jehož byl pan Jan Městecký z Opočna uchvátil a svým lidem obsadil. Sirotci pak s Hradeckými, kteří se nyní také k Sirotkům znali, přilehli k druhému hradu téhož pána, k Opočnu, a opanovavše jej pobořili jeho stavení. Konečně máme i o tom zprávu, že Sirotci města Radkova v Kladště se zmocnili.

O dobytí Litomyšle víme tolik, že vojsko Sirotkův pod správou hejtmana Velka Koudelníka z Březiny dne 14. února 1425 před tím městem se položivši blízký Kartusianský klášter Tržek od biskupa Albrechta ze Šternberka založený, vyloupilo, zapálilo a mnichy pobilo. Diviš Bořek z Miletínka, hejtman Litomyšlský, vida žeby se moci Sirotkův neubránil, poslal šestého dne do jejich ležení, nabízeje jim vzdání své, jestližeby města neloupili, ohněm nekazili, a jej i se vším zbožím svobodně z města propustili. Nabídnutí jeho bylo přijato, a on postoupiv jim města, do Kolína odtáhl, kteréžto město jemu před nějakým časem od Pražanův odevzdáno bylo. Nepodobá se sice k víře, žeby se byl biskup Litomyšlský až do té doby ve městě Husitům již od čtyř let poddaném a oddaném na svém hradě udržeti mohl, a žeby se byla posádka na tom hradě Sirotkům bránila. Nicméně vypravuje moravský dějepisec, Pešina z Če neuváděje ovšem původních p takové podrobnosti o tom, že je do hlavního obsahu tuto položiti ač se zdá, žeby spíše k prvním vání Litomyšle skrze Pražany r. ležeti mohly. Biskup Aleš prý a doby v Litomyšli vytrval, však rotci přišli, tu teprv se vším, co mohl i s kanovníky Premonstraty svého ušel, a k Premonstratům ským u Olomouce se obrátil, ú nich hledaje. Posádka jeho na Litomyšli zůstavená slíbila prý, ten všemi silami bude brániti. Sir hradu toho do 14 dní marně a s ztrátou dobývali, a tu prý od Hra a bývalých Orebitův posilu dostali ustanoven den 9. března k hlavní ku. Jak mile znamení k útoku trub a bubnův dáno bylo, tu vo dvou stran najednou proti hradu se však hrdinskou obranou posádky no bylo. Tu je hejtman Velek Ko ník s největším namáháním okřik mi spůsoby k dalšímu dobývání p I zahazovali jedni příkopy pod hra jinde přes ně dlouhé klády kladly, pod hradby vskočili, na ně žebříky vujíce aneb je podkopávajíce; také druhému na ramena se stavěli, a dlouho, až se jim podařilo, na cimb deb vylezti a odpor zemdlené pos slabiti. První na hradby vylezl prý Jeník z Vedanic jinak z M va, a ten prý hned se svými spo přední bránu vypáčil a ostatnímu hrad otevřel. Jedni z hradské p v kostelích se skryli, jiní vsedavše ně zadní branou z hradu ujížděli, jiní, co byli srdnatější, ve dva zás srazili, chtíce se davem nepřátel kati. Mnozí prý padli, a jiní, kteří poštěstilo, vrazili před hradem u bojovné, jimiž hrad obklíčen byl, cepův a střel také bídně zahynul tak Sirotci všechen odpor ve hr mohli, na kostely, biskupskou res klášter kanovníkův se vrhli niko více, všecko vytloukajíce, všecko zvláště oltáře, obrazy a jiné ozdo stelích, a veliké kořisti sbírajíce. čený Jeník z Vedanic jmen hejtmanem hradu i města Lito ubytoval se napotom v bývalé biskupské. Na místě této reside nyní zámek od Vratislava z Pe

letí vystavěný, biskupský a spolu
tratský chrám byl po čase v pi-
oměněn, a jedna strana konventu
stela, kdež kapitula sídlo měla
ické byty obrácena byla. Ostatní
y konventu, pak farní kostel sv.
a jiná stavení po čase všecky
Biskup Aleš žil pak po pádu
dla biskupského několik let ještě
šti Uherském, kanovníci jeho řádu
tratského pak se ve Svíta-
ři fařе usadili, a jejich převor
l Litomyšlské biskupství. To tr-
do smrti převora Wolfganga
Premonstraté odešli do kláštera
kého, a Litomyšlské bi-
tví i dle jména konec vzalo.

n, co se při opanování Radko-
, podal nám jeden současný kro-
sledující dojímavou zprávu. Mě-
dkov čili Radek, německy
lburg v Kladště nedaleko hranic
adeckého v Čechách, bylo již teh-
německé. Husité prý, přilehše
v jednu sobotu, nazejtří v neděli
o nešporách hradby městské a
rze ně, načež obyvatelé obojího
utekše se valem do kamenného
jtova čili rychtáře, vysokého a
ného, sami zapálili město, aby Če-
spoň pro oheň k nim nemohli.
tito dočekavše, až oheň vyhořel,
fojtův dům a jali se ho podko-
až přišlo k tomu, že počalo se
s obou stran. Fojt s volí Husitův
e okna dolů k nim, aby zjednal
, pod nimiž by obyvatelé mohli
opuštěni býti. Když pak nevracel
i sobě lidé stýskati, zvláště farář
kněz Megerlein, jeho kmotr,
volati dolů, aby fojt se ukázal,
ě živ. Konečně když vrátiv se
vytažen opět nahoru ke spolumě-
svým, oznámil, že všecky ženské
dou propuštěny na svobodu, muž-
že mají býti šacování, totiž že
í vykoupiti tím, co mají: ptal se
také-li on s dvěma kaplany svý-
ho požiti? „Nikoli, pane kmotře!
, Husité nepřijímají kněží na mi-
kormoutiv se náramně jal se ho-
kněz: „O jak bídně zavedli a zra-
mne, budiž bohu polítováno!
m chtěl opustiti vás a uteci se,
ste, abych jen zůstal, že chcete
sdíleti se o zlé i dobré, o život
, a pravíce, zdali pastýř utíkati
stáda svého! Nyní bohužel ovce
utíkají od pastýře svého!" Tu paní a měš-
štky s pláčem prosili ho, aby neplakal a
nermoutil sebe, že chtějí prý, přestrojíc
jej a kaplany jeho za ženské, vyvésti je
na bezpečné místo. On však dí: „Nedejž
toho Bůh, abych zapomenul se na úřad a
důstojenství své; jsemť kněz a nejsem
žena; mužové však vaši ať považí, jak ha-
nebně mne dávají na smrt, aby zachovali
sebe." Však takové řeči nebyly nic naplat;
oba kaplani vzali na se ženské šaty a zá-
voje, do náručí však každý jedno dítě,
farář však nikoli. Mezi tím umluvil se fojt
s měšťany, jakým spůsobem se vzdáti
mají. I scházeli jeden po druhém po scho-
dech dolů, a Čechové stojíce venku silně
před domem, jímali každého muže, ženy
pak a děti propouštěli na svobodu. Jen
ty paní, panny a děti, co strachem se byly
skryly ve sklepích, když později dům celý
vypálen, zadusily se tam všechny. Když
pak již byli všickni sešli dolů, zůstal na-
hoře jen farář sám s několika mladíky a
tovaryši řemeslnickými, kteří nemajíce
čím se vykupovati, nechtěli ani do vazby
jíti. Těm dodával farář srdce, aby se po-
stavili k odporu a nedali se jímati ani
trýzniti; a oni slibovali učiniti tak: ale
když viděli, kterak známí jejich všickni
se vzdali, klesło srdce i jim, a scházejíce
také dolů, poddali se. I zůstal nahoře fa-
rář sám s jedním starým knězem sel-
ským; a Husité přiběhše k němu, svedli
ho dolů do vojska i přivedli před něj kně-
ze Ambrože Hradeckého, který v lati-
ně řekl k němu: „Faráři, odvoláš-li cos
kázal, a přistoupíš-li ku pravdě učení na-
šeho, zachováš život svůj; neučiníš-li to-
ho, půjdeš do ohně." Kněz Megerlein od-
pověděl: „Toho Bůh nedej, abych já pro
krátké muky zradil pravdu svaté víry kře-
sťanské! já učil a kázal pravdu v Praze,
ve Zhořelci a ve Hradci, a na té pravdě
chci raději umříti!' I přinesli otepě slá-
my, jimiž obložili a obvázali tělo jeho
vůkol, tak že ho ani viděti nebylo; a za-
pálivše slámu, nechali ho běhati a potá-
ceti se v ohni u vojště, až se zadusil; pak
vzavše tělo mrtvé hodili je do vařící vody
v pivováru, a za ním i kněze selského, tak
že oba tam umučeni jsou. Ale kaplani již
byli vyšli z domu v ženských šatech a zá-
vojích a s dětmi v náručí; dítě jednoho
při vycházení dalo se pak do pláče, volajíc
po matce; a když je slovy utišiti hleděl,
Husité poznavše hlas mužský, strhli jemu
závoj s tváře; tedy pustiv dítě na zem,
dal se na útěk, a oni za ním, až ho dostih-

se utloukli. Druhý kaplan však vyvázl šťastně s ženami a s dítětem svým.

Kterak se Táboři a Sirotci nadvlády v zemi dále dobíjeli.

1425 od 31. března do 6. června.

Že Táboři skutečně domáhali se vrchního panství v Čechách, totiž aby všude vláda a moc byla při lidu a aby táborské vyznání víry ode všech Čechův bylo přijato, to zřejmě ukázali dne 31. března v sobotu před květnou nedělí. Vedli je totiž Jan Hvězda z Vícemilic, pan Roháč z Dubé a pan Bohuslav ze Švamberka přímo ku Praze, a tu v noci přilehše k městu a přistavivše žebříky ke hradbám chtěli je ztéci. Pražané však byli bedlivi, šťastně od hradeb i žebříkův je odehnali a nemalý počet na místě jich pobili. Když se Táborům zámysl na Prahu nezdařil, zkusili to 5. dubna na zelený čtvrtek u Slaného, kteréžto město, někdy Táborské, nyní pod správou pana Hynka z Waldštejna i na Koldšteině, náleželo k jednotě Pražské a pod knížete Sigmunta Korybutoviče. Táboři majíce při sobě také Sirotky spokojili se s Žateckými a Lounskými, a dvanácte dní Slaného úsilně dobývali. Posádka města páně z Waldšteina byla však udatná, a bránila se statečně vedením několika dobrých panošův, jako byli Jan Srsa jednooký, Petr Kamenec, Zdeněk Haramule a jiní. Konečně 17. dubna opanovali města Táboři a Sirotci zradou prý některých měšťanův, a vpadše do něho strašné krveprolití spůsobili a město samo větším dílem v popel a ssutiny obrátili. Jen as 200 osob zajali, ostatní obyvatelstvo pobili a mezi nimi všecky výše řečené panoše, městského faráře, kněze Kristiana, slovutného kazatele pod obojí, spolu s knězem Václavem ze Zvíkovce střídníkem; mnozí panošové na zvonici, která s nimi shořela, rychtář, konšelové a mnozí měšťané zas v masných krámích ohněm zahynuli.

Od Slaného obrátili se k Roudnici, kdež na hradě pan Jan Smiřický vládl, a kdež také arcibiskup Konrad z Vechty, nyní již starý a slepý, poslední léta svá trávil. Nemohše Táboři a Sirotci hradu dobyti, město spálili a splenili.

Dne 2. května obehnali Táboři a Sirotci počítajíce 900 jízdných a 7000 pěších oba královské hrady Žebr Točník, jenž v ten čas pan H z Kolovrat držel. Však po tříd usilování vidouce neprospěch svůj stoupili zase a spokojili se spálením Žebráku a Hořovic, a mnoh v okolí hradův Krašova a Lieb na nade Mží, ježto náležely pánů dřichovi a Hanušovi z Kolovrat. Tak boři a Sirotci kazíce vlast svou ruz se v měsíci květnu po rozličných nách země; však hlavní jejich vojsk sílenо jsouc také branným lidem z Hradce Králové, Žatče, Klatov, Písk šice a Domažlic, v počtu asi 1000 je a 8000 pěších s děly a stroji, polož před hrad Švihov páně Viléma hovského z Riesenburka Skály, a dobyli ho, obořivše h jeho, smlouvou po dvou nedělích. Ji boři a Sirotci přitáhli 13. května k boni; avšak posádka hradu a toho střelbou se zdí a bašt tak udat bránila, že proti ní ničeho pořídíti houce s hanbou zase odtáhnouti mu na Nové Hrady se vrhli, jichž dobyl pálili a mnoho znamenitých věcí a panu Oldřichovi z Rosenberka tuto o zkazili. Tímto skutkem porušili T ovšem přísměří, kteréž byli lonského s řečeným pánem učinili. Dne 4. če zas přitrhli Táboři a jejich spojenci Obořiště, tvrz rytíře Jindři Kolmana z Křikavy mezi Do a Milínem, kterýž po třídenním dobý 6. června, vida, že mu kameny zvíc ské hlavy na tvrz házejí, nechtěl, aby k nejhoršímu přišlo, a raději se pod slíbil, jestliže jemu a jeho desíti sou hům život darují. Však stalo se jin sotva Táboři tvrz opanovali, tu hned čeného rytíře a jeho soudruhy na hra již dříve připravené upálili, tvrz celou bořili a ohněm zkazili, a zajatou če sebou odvedli. Toho samého dne op val jiný houf Táborův hrad Micha vice u Mladé Boleslavi, staré rodní s pánův téhož jména.

Tak šířili po zemi záhubu Tábo Sirotci, aniž známo jest, zdali Praž a jejich přátelé se pokoušeli, jak by mu přítrž učinili. Tolik jen poznam jeden starý letopisec, že okolo Svato ních svátkův Pražané tvrze Květn nedaleko Úval na rytíři Prokop Trčkovi z Kralovic, jenookém, byli. Pražané mezi tím nepřestávali hledávati cest, jak by se se stranou

lovskou a katolickou smířili. Jejich vyslanci v průvodu pana Čeňka z Wartenberka a některých jiných pánův českých přišli dne 6. května do Brna, aby o pokoj a smlouvu s králem Sigmuntem jednali, a však téměř ničeho nezjednali.

Král Sigmunt naproti tomu tím úžeji spoléhl se se svým zetěm, Albrechtem Rakouským a Bedřichem Míšenským, učiniv s nimi smlouvu, aby se vzájemně proti Husitům podporovali. Povýšiv již před léty Bedřicha z Hohenzolleru za markhraběte a kurfürsta Braniborského, Albrechta pak Rakouského ustanoviv za budoucího krále Českého, udělil nyní skutečně v Budíně dne 1. srpna 1425 s obyčejnou slavností odumřelé vojvodství a kurfürtství Saské Bedřichovi Míšenskému. Tak tedy král Sigmunt, poslední z domu Luxenburského, povýšil podnes panující domy Hohenzollerský, Habsburský a Vitinský na újmu České říše od jeho otce, Karla císaře, tak velice zvelebené, nyní lehkomyslně rozptýlené.

Různé boje. Mor. Mír Vožický. Nová výprava Husitův na Moravu a do Rakous.

1425 od srpna do listopadu.

Když v letní době na krátký čas různé boje u vnitř České země utichly, vpadli zas Slezáci s biskupem Vratislavským u velké síle do země, pleníce i pálíce všecko od Náchoda ke Trutnovu se hnali, a učinivše velkých škod zase sami ze země se vyklidili. Potom v čase žní panovalo neslýchané horko, takže lidé na polích pracujíce velkým vedrem padali a hynuli. Na to rozšířil se k sv. Václavu v září po celých Čechách a okolních zemích prudký mor, že na mnoha místech šachty dělati musili, nestačivše pochovávati zemřelé. Dne 26. září 1425 umřela v Prešpurce ovdovělá královna Česká, Žofie Bavorská, manželka nebožtíka krále Václava, paní dobrého srdce a přítelkyně Čechův, trávivší poslední léta svá jako u vyhnanství při dvoře svého svaka, krále Sigmunta. I umřel té doby, 17. září 1425, v Jičíně také pan Čeněk z Wartenberka, někdy nejvyšší purkhrabí Pražský a přední pán mezi šlechtici vyznání kališnického. Jakoby těch zádav lidstva ještě dosti nebylo, počaly nové boje hned zas v září v rozličných stranách České země. Jmenovitě Táboři pokoušeli se zas o dobývání hradův a tvrzí panstva králi Sigmuntovi oddaného, tu v Plzeňště, tu u Vlašimi a u Sedlčan. V posledním místě a jinde několik urozených panošův od nich oběšeno bylo. V polovici září obehnali pod Janem Hvězdou z Vícemilic Ožici čili Vožici, hrad nad městem Mladou Vožicí pana Materny z Ronova, který se tak statečně bránil, že nepřátelé plných pět neděl s velikým nákladem obléhati jej musili; ano byl tu i Jan Hvězda, řečený Bzdinka při útoku na hrad šípem smrtelně poraněn. Mezi tím však jiné vojsko táborské pod panem Bohuslavem ze Švamberka k Praze se přiblížilo, chtíc se podruhé o ztečení hlavního města pokusiti. Pražané však vyšli Táborům vstříc až do Vršovic, a dále jíti jim nedavše, o mír se s nimi smluvili. Když pak Jan Hvězda před Vožicí na smrt nemocen ležel, přišli poslové z Prahy od Pražan a od knížete Simunnta Korybutoviče do jeho ležení, aby také s ním pokoj vyjednali. Pan Materna pak na hradě, vida, že by marně čekal na pomoc od krále Sigmunta, sám se vzdal i s hradem svým, načež umírající vůdce obměkčen velikomyslně téměř všecky zajaté na svobodu propustil. Táboři však museli k jeho rozkazu hrad Ožici hned dočista pobořiti a rozmetati, tak že památky z něho nezbylo, a na vršku, kde stával, nyní kaple stojí. Tu před Ožicí stalo se pak dne 18. října úplné smíření mezi Tábory a Sirotky s jedné, a Pražany i jednotou jejich s druhé strany. Obě strany slíbily pod pokutou 50 tisíc kop grošův Pražských poslechnouti a zachovati ve všem to, co ve smíření smlouvě ustanoveno bylo, a podrobiti se nálezu zvolených rozsudí, jakož se i 22 pánův i rytířův obojí strany, potom města Čáslav a Kouřim závazali, že za zachování té smlouvy budou ručiti. I měla ta smlouva po celý rok v platnosti zůstati, a obě strany, zavázaly se, učiniti novou společnou výpravu proti králi Sigmuntovi a vojvodovi Albrechtovi na Moravu a do Rakous.

Hned pak po tom míru Vožickém, vstoupili také katoličtí pánové a šlechta kraje Plzeňského a Podbrdského, nemohouce se dovolati pomoci od krále Sigmunta, dávno slíbené, v příměří s knížetem Sigmuntem Korybutovičem, arcibiskupem Konradem a stranou pod obojí

vůbec a to téměř také na rok až do sv. Havla roku příštího, pod ztrátením šesti tisíc kop grošův Praž. a pod výminkou, aby čtyři článkové Pražští v tom čase na všech jejich statcích úplnou měli svobodu. Za vrchní opravce míru toho jakož i míru Ožického zvoleni jsou pánové Smil Holický ze Šternberka a Heřman z Landšteina na Borotíně.

Král Sigmunt pro toto mírení se strany jeho s Husity nemálo se hněval, neboť byl se mezi tím časem již od počátku října proti Husitům do pole vypravil. Vojvoda Albrecht totiž chystal se na Moravě k dobývání kláštera Třebíčského, tehdáž od Táborův osazeného; Sigmunt jemu to zrazoval, nemoha ho však od toho předsevzetí svésti, za povinnost si kladl, pomáhati jemu, a již dne 9. října pana Oldřicha z Rosenberka v Čechách listem napomínal, aby s Husity se nemířil, ale když by chtěli klášteru Třebíčskému na pomoc jíti, aby hned se statečným Mikulášem z Lobkovic, kterýž od Sigmunta před rokem do stavu panského byl povýšen, a s jinými věrnými za zády za nimi povstali a jim co nejvíce by mohli, škodili. Dne 12. října spojil král Sigmunt své vojsko s vojskem Albrechtovým u Dalešic, a odtud psal také panu Maternovi z Ronova na Ožici, napomínaje ho, aby Ožici statně hájil, že bohdá brzy se svým vojskem tam přispěje a Tábory navždy odplaší; však nežli to psaní na Ožici došlo, již pan Materna se Táborům byl vzdal, a hrad jeho se boural.

Nyní hnula se podle smlouvy vojska Pražanův, Táborův a Sirotkův na Moravu táhnouce. Táboři a Sirotci hned od Ožice na pochod se dali, vezouce raněného vůdce svého, Hvězdu s sebou. Přišli ku Kamenici pod Lípou, kdež konečně Jan Hvězda z Vícemilic řečený Bzdinka ráně své podlehl a umřel. Táboři zvolili tu na místě nyní pana Bohuslava ze Švamberka za svého nejvyššího vůdce. Kamenice náležela někdy panu Prokopovi z Ústí, bratru Táborskému, kterýž hrad ten i s městečkem a vším příslušenstvím obci Táborské k společnému užívání dle jejich pravidel postoupil. Od nějakého času však nalézala se Kamenice v moci pana Menharta ze Hradce. Na hradě žila slečna z rodu pánův z Ústí, již pozdější kronikáři Aneškou a dcerou nebožtíka Prokopa z Ústí nazývají. Nevědomo, zdali v tom hradě jako paní a vládkyně a jako vězeň čas svůj trávila, a zdá pravda, jak se později pravilo, že hrad ten proti Táborům hrdinským mužným duchem bránila. Když však k hradu tomu přilehli, tu dne 31. pan Menhart z Hradce s velkou hradu svému ku pomoci přichv strhla se bitva u rybníka, jejž potom chové na památku Kalich zvali, pan hart byl poražen, část lidu jeho byla ta, část do vazby vzata a část na se utekla. Táboři potom ještě po čtr dní hradu děly a praky dobývali, a ve svou moc dostali, asi 40 bojovník jali, a hrad k rozkazu pana Bohuslav Švamberka obořili. Co by se sl Aneškou z Ústí se bylo stalo, s tou povědíti neumíme.

Mezi tím dobývalo spojené v krále Sigmunta a vojvody Albrecht štera Třebíčského velmi m a opatrně, ničehož však proti jeho P ské posádce svésti nemohlo. Když pa brzo po Všech Svatých kníže Sigmunt rybutovič s Pražany a pány českým velikém počtu nedaleko Jihlavy polem ložil, tu král Sigmunt a zeť jeho vší vahy pozbyli; místo aby se těmto ne telům udatně postavili a v boj s nimi šli, strhli své vojsko od Třebíče, a dal do plenění statkův podezřelých jim pá moravských, zvláště pana Pe Strážnického z Kravař, kte byl v letech 1422—1424 královským h manem markhrabství Moravského, od mého Sigmunta ustanoveným. U Mor ských Budějovic přirazili pot Táboři a Sirotci, přicházejíce od Kame ce, k vojsku Pražskému, a tu společ dne 12. listopadu Premonstrátského k štera Louky u Znojma prvním útok dobyli a do tří dní jej zbořivše ještě kolik mnichův upálili.

Od Znojma pustilo se spojené voj české ponejprv do Rakous; nenale téměř žádného odporu, poplenili vel kus země a jali se dobývati města i h du Retče nedaleko hranic moravsk Pánem toho místa byl tehdáž hrabě J z Hardeku, stařec s dlouhou bílou dou, dle uznání samých Čechův krás šlechetný, kterýž na Čechy prý vždy láskav, nikdy proti nim nebýval. R platil v těch stranách za velmi né místo, a proto se tam drahně šle a jiných okolních obyvatelův se svým

vršky uteklo útočiště tam hleda- Hardeku bránil se Čechům vel- ně, a při jednom útoku jejich rský hejtman, pan Bohuslav mberka šípem z města vy- smrtelně do tváře poraněn, tak olika dnech z té rány umřel. Tak áboři v krátké době tři své nej- í nejvyšší vůdce, Žižku, Hvě- Vřcemilic a Bohuslava mberka, a pochovali mrtvolu jmenovaného v Moravském vě. Však rozzuřeni jsouce ob- chové potom tím prudčeji úto- a Retec, až po čtrnáctidenním okolo sv. Kateřiny, podkopavše ské, hradu i města se zmocnili. Hardeku musel se vzdáti i se inou a jinými šlechtici, kteří s radě byli. V boji u Retče zahy- než tisíc Rakušanův, avšak i mimo pana Švamberka utrpěli malé; proto také dobytého mě- řice je zapálili a zkazili, jatého pak s manželkou a se synem, ni rytíři a jinými zajatými lid- ad Pražský dali odvezti a panu vi Koldšteinskému z štejna odevzdati, aby ho sobě Bylo prý viděti, že toho vězení nevydrží, a nemoha se vypla- po dvou létech v něm umřel. a syn jeho s druhými vězni byli m péčí pana Oldřicha z Rosen- svobodu propuštění. Mezi oble- tče stál vojvoda Albrecht s ce- vojskem na blízku, a netroufal lí ku pomoci přispěti. Dobyvše rátila se česká vojska nazpět do válka nyní utichla v nastávající once.

---

e vítězné strany Husitův mezi s katolíky mířily, tito však proti nim se umlouvali.

1425—1426.

nyní na nějaký čas zbraně odpo- ížděly se stavy v Čechách k ú- a to byl zajisté podivný úkaz, pokaždé, když Husité zvítězili, ěji potom o pokoj se snažívali, trana Římská po každé porážce vala, své přívržence k novým bo- do zahubení plemene kacířského Pražané měli ještě ku konci mě- padu 1425 své posly u pana Oldřicha z Rosenberka, aby skrze něho dosáhli u krále Sigmunta slyšení a míru. Král Sigmunt jim dal 3. prosince psáti odpověď, jakou od samého počátku vždy opakoval, že chtějí-li slyšení, rád jim ho popřeje a o to k papeži psáti bude, aby jim slyšení ve Vídni dáno bylo, kde prý jest dosti mistrův, kteří by se s českými mistry mohli smluviti. Takového slyšení však Čechové nežádali, nýbrž toho na něm se domáhali, aby on sám svou mocí svobodu náboženství uznal. Podobalo se to téměř jako výsměchu, když král Sigmunt Čechy pokaždé tak na papeže odkazoval. Proto z toho zase nic nebylo, a král Sigmunt svolával naproti tomu německá knížata a města na sněm do Vídně na 10. února 1426, aby se tam o další válce proti Husitům ukládalo.

Zatím byli sobě Čechové u Ožice, jednajíce o mír, uložili sněm do Prahy, který nyní hned po novém roce 1426 ve shromáždění dosti valném zahájen byl. Přišli zajisté netoliko pánové jednoty Pražské, knížeti Korybutovičí oddané, ale i Táboři a Sirotci, jakož i oni katoličtí páni z kraje Plzeňského a Podbrdského, kteří hned po míru Ožickém s jednotou Pražskou uzavřeli příměří. Sněmováno bylo až do 21. ledna 1426, kníže Sigmunt byl předsedatelem neb pořadatelem sněmu; Plzeňští a Podbrdští žádali jiného místa ku sněmování, kdež by svobodněji mluviti a bezpečněji sobě počínati mohli, nebylo jim však v tom vyhověno; konečně stalo se i dorozumění mezi arcibiskupem Konradem a vším kněžstvem pod obojí, že tito slíbili poslušenství jemu, on zas jim pilné a věrné zachovávání čtyr článkův Pražských. Znamenati sluší, že dne 2. ledna toho roku týž arcibiskup Konrad pro své přistoupení k těm čtyrem článkům a k Husitům od papeže do nejvyšší kladby dán byl. Také spomíná se o jistém souboji za času sněmování toho, který se stal dne 12. ledna. Rytíř Prokop Trčka z Kralovic, kterémuž Pražané nedávno tvrz Květnici blíž Úval zkazili, pohádav se s rytířem Janem Ohnišťkem ze Smidar, meč proti němu vytasil, avšak v souboji tom život ztratil. Za to byl rytíř Ohnišťko nálezem sněmovním k smrti odsouzen, že zrušil mír sněmovní užíváním zbraně, a dne 21. ledna sťat.

Na počátku února 1426 měla zas strana Táborská zvláštní svůj sjezd v městě Písku, a učinila z něho Pražanům dne

6. února psaní, jehož znamenitý obsah jasné světlo nám podává, jaké tam byly úmysly. Osvědčovali se totiž, že čtyry články Pražské i všecky jiné Boží pravdy k lidskému spasení potřebné chtějí tvrditi, hájiti a brániti; že o řádné a poctivé slyšení chtějí státi, aby prý dokázati mohli svaté pravdy beze všech bojův tělesných, jestliže jim toho v zemi České kdysi možná bude; že jsou hotovi, poddáni býti vedle božího zákona zřízené moci světské, kterážby řádně vyzdvižena byla, a k níž by svou vůli přidali; že chtějí držeti všecky řády křesťanské a prospěšné, kteříby koliv ve všech stavích země České vyzdviženi byli; že budou pomáhati brániti země České proti všem cizozemcům, násilníkům a zhoubcům Bohu a víře odporným; že boje řádného v písmě svatém založeného míní užívati, ne ze svévole ale z potřeby, aby od pravdy Boží nebyli násilím tištěni, jiných ale bojův neřádných že budou se vystříhati; kdokoli přestanou utiskovati a kacéřovati je, kdokoli dají svobodu zákonu božímu a stavovati budou hříchy zjevné na statcích svých i státi o to, aby podobojím zjednáno bylo řádné slyšení: s těmi a s takovými že chtějí v míru a pokoji živi býti, jim nepřekážeti ani škoditi, ale za ně se modliti, aby Pán Bůh jim dal té pře svaté poznání; ostatně však budou-li poučeni, žeby vedli něco scestného proti víře a proti obecnému dobrému země České, že hotovi jsou opraviti a přijmouti správu i rozum zdravější a lepší. Podepsáni byli na tom listu k Pražanům přední mužové a obce Táborské na tom sjezdu Píseckém přítomní, totiž Chval z Machovic co správce krajský, pan Aleš z Žeberka, Petr mladší a Jan Zmrzlíkové ze Svojšína, Jan Smil z Křemže, Přibík z Klenového, Matěj Louda z Chlumčan a jiní „zemané i krajané", pak obce měst Písku, Klatov, Sušice, Domažlic a Prachatic.

Jakkoliv mírumilovný obsah tohoto táborského psaní každého čtenáře asi mile dojímal, tak zcela v opáčném smyslu zněli zápisové, jež katolická a královská strana v tom čase mezi sebou činily. Tito chtěli jen boj a všemožnou škodu a újmu Husitův. Pánové a šlechta kraje Plzeňského, kteří byli nepřistoupili k příměří od větší části svých sousedův s Pražany vloni o sv. Havle učiněnému, zejména pan Hynek Krušina ze Švamberka, bratr nebožtíka pana Bohuslava, hejtmana Táborského, a správce kraje Plzeňského, Jindřich z Plavna na Kynžvartě, Jindřich z Elsterberka, Vilém z Riesenberka a ze Skály, Purkart a Jan bratří Bezdružičtí z Kolovrat, Zdeněk z Drštky, purkhrabí na Horšově Týně, Burian a Jan bratří z Gutštejna, Vilém z Nečtin na Kornberce, Ivan z Bubna, Jindřich z Metelska, purkhrabí na Tachově, Jindřich z Jivian, purkhrabí na Přimdě, Jan Štěpanovec z Vrtby, Sezima z Kocova, Bušek Calta z Kamenné Hory, pak města Plzeň a Tachov zavázali se letos sobě vespolek pod pečetmi, že žádný z nich nesmí hleděti k umluvám nebo ku příměří s nepřátely církve svaté, lečby všech k tomu ze spolku vůle byla; také nemá dopouštěti lidem svým, aby nepřátelům hold činili jak se nyní říká, kontribuci dávali, ani od nepřátelských lidí sami holdy přijímali, než že chtějí nepřátely stále a statečně hubiti až do toho všeho, co kdo má, svých hrdel v tom nižádnou měrou nelitujíce: kdožkoliv pak by se chtěl za kacíře přimlouvati, že má jakožto přítel jejich považován a trestán býti.

Ještě hroznější vyznání o sobě učinil sám pan Oldřich z Rosenberka, když se ohražoval proti důtkám od krále Sigmunta mu činěným, že ačkoliv se s Husity nemíří, přece nic znamenitějšího proti nim nepočíná. Tu zajisté odepsal mu pan Oldřich v tato slova: „Jáť již tak znamenitě jako prvé nepřátelům pro jejich velikou sílu nemohu překážeti, tak mnoho jako prvé lidí nemaje: než což jedině lidé moji pokradmu mohou okolo vojsk jejich a také jinde překážeti, to jsem jim přikázal. Abychom je jako prve zjevně věšeli, nesmíme: než podtají, koho moji lidé chytí, toho utopí aneb umoří." A když pan Oldřich takto psal, tu v stejném čase k sobě Tábory na hrad Choustník k jednání o příměří volal, a když oni přišedše tam příměří na něm žádali, odepřel jim toho. Pak o tom zase králi Sigmuntovi psal, že prý s Píseckými a s jinými městy, kteráž se Táborův přidržují, také mluvil, a že jsou na to pěknou odpověď dali, pravíce, že by k tomu jednání chtěli rádi jíti, by jen hrdly svými před ním, totiž před panem Oldřichem, byli bezpeční. Takové jednání strany katolické a královské zajisté bylo o-

a praví o tom Palacký, že to všeobecné zkušenosti v dějinách, ny berouci sobě za heslo reformy odomyslný pokrok, sobě obyčejně a mírněji počínají, nežli strany, ájiti chtějí starý pořádek.

---

oje o vypuzení posádek rakouských ských ze zemí českých. Noví vůdcové Čechův.

1426 od března do května.

ý kurfürst Saský, Bedřich, pří- Bojovný, potom Sigmuntův zeť cht Rakouský byli nyní nejúčin- podporovatelé marných snah krále kého a Uherského. Oběma dal Sig- velké kusy zemí koruny České ní, jako Moravu, Lužici a některá česká na pomezí půlnočním. Jed- zase o válce Němcův proti Če- na sněmě ve Vídni, který ohlá- na 10. února 1426 teprvé v březnu být zahájen avšak nevalný byl. ové husitští, smířivše se vespolek, edy, že potřebí jest, proti oběma m zase válečně se vystrojiti. Na- pravilo se spojené vojsko husitské lbrechtovi zase na Moravu. Tam echům opět několik pánův morav- připojilo, a zmocnili se krvavým města Podivína, zradou opa- město Břeclav, Mikulov mě- álili, a překročivše hranice totéž rakouskému městu Valtičům, Němci Feldsberg jmenují. té krajině v poledních končinách kých vůbec Němcům velkých škod l. Tu teprv se král Sigmunt a Albrecht, kteří toho času na sněmu ve Vídni byli, proti Hu- lo pole jíti chystali; avšak Husité lo Břeclavi silnou posádku, zas h se vrátili.

ho samého času sebral se oddíl Tá- okolí Klatov a Domažlic, a učí- ád do sousedních Bavor obehnal . března 1246 město Mnichov sy, jež Němci Waldmünchen jí. Avšak již druhého dne došla ráva z Čech, že v půlnočních kra- v Litoměřicku, zle se děje, aby hle ku pomoci přispěli, neboť tam té posádky vojvody Saského oby- velké zádavy činily. Odtrhše od va tito zástupové Táborův zpátky h pospíchali.

Již v měsíci dubnu 1426 stála všecka vojska Táborův a Sirotkův v Čechách půlnočních na rozličných místech, dobývajíce měst a hradův od vojvody Saského osazených aneb pánům strany krále Sigmunta náležejících. Pan Jan Roháč z Dubé, jeden z hejtmanův Táborských, vzav útokem město pánův z Michalovic, Bělou pod Bezdězem, dal větší díl obyvatelstva pobiti; dne 1. května dobyli Táboří města Lipého i s hradem, a vypálena jest veliká část jeho. Lipé náleželo panu Hynkovi Hlaváčovi z Dubé a na Lipém, a měšťané byli již tehdáž Němci. Jakoubek z Vřesovic, pán na Bílině, přidav se k Táborům, přilehl s hojným lidem před Ústí nad Labem od Míšňákův obsazené, a s velikým úsilím ale s malým prospěchem po dlouhý čas ho dobýval. V čele Táborův objevuje se tu ponejprv kněz Prokop Holý, kterýž opanoval města Třebenici, Teplici, Krupku a Duchcov bez velikých bojův. Toliko u Duchcova strhl se o to větší boj krvavý. Toto městečko původně pánům z Riesenburka neb Oseka náleželo, bylo od Boše z Riesenburka 1398 markhrabatům Míšeňským zastaveno, ale r. 1412 bezpochyby od krále Václava zas vykoupeno. Nyní náleželo do počtu oněch měst a hradův, jež král Sigmunt r. 1422 dal Bedřichovi Saskému, tehdáž ještě jen markhraběti Míšeňskému, v zástavu. Vojvoda Bedřich dal sem jen 500 mužův posádky, avšak na blízku stálo v zálohách asi 6000 Míšňákův a Durynkův. Když Táboří k Duchcovu přilehli a k útoku se chystali, velitel posádky míšeňské všechnu mysl ztrativ tajně z města se vykradl pod zámínkou, že na Husity zálohy přivede. Však jeden Husitům přející měšťan spustiv se přes zdi městské dolů, Husitům to prozradil, a tu oni zlezše bez meškání zdi téměř bezbranné lehce dobyli města a v požeh i v plen dali je i s kostelem a lidmi, kteří v něm útočiště byli hledali. Když pak Husité od Duchcova zase dále táhli, tu jich prý ony míšeňské zálohy v polích dostihly, a velikou škodu na lidech jim učinily.

Táboří byli sobě po smrti pana Bohuslava ze Švamberka u Retče Jana Bleha z Těšnice za nejvyššího vůdce zvolili; však brzo vystoupili u nich najednou tři výteční válečníci, kteří jejich vítěznou slávu nejen zachovali ale i rozmnožili. To byli kněz Prokop Holý, Ja-

koubek z Vřesovic a Přibík z Klenového. O knězi Prokopovi Holém jsme již při prvním jeho veřejném vystoupení mezi Tábory u Konopiště, odkud by pocházel a jak mezi Tábory přišel, zmínku učinili, a tuto o něm dolíčiti musíme, že teprv po Žižkově smrti příležitost se mu udála, že mohl své vůdcovské schopnosti ukázati. Nebyl sice nikdy se Žižkou v bližším spojení, nemohl tedy od něho bezprostředně válečnému umění se přiučiti; ale jak byl co vůdce vojska výtečný, tak předčil Žižku větším politickým rozhledem. Žižka podle svého smýšlení nebyl by se nikdy s Prokopem mohl spřáteliti jen pro tu příčinu, že Prokop jsa kněz se oženil, a přece proto knězem býti nepřestal, což Žižka za velikou ohavnost pokládal. Jakkoliv pak Prokop s počátku mezi nejvýstřednější Tábory náležel, přece po čase smýšlení své změrnil, a takovou moc nad Tábory měl, že se jeho náboženské smýšlení potom takořka pravidlem stalo Táborského vyznání. Co kněz býval vždy jen vůdcem v poli, nikoliv však bojovníkem; protož nikdy sám zbraně nenosil, leda snad nějakou skrytou dýku pro svou osobní bezpečnost; nicméně vůle a hlas jeho nacházely čím dále tím větší poslušenství u Táborův. I nazývali jej Prokopem Velikým dílem pro skutky jeho co vůdce výtečného, dílem pro rozdíl od kněze Prokůpka čili Prokopa Malého, který nyní se stal hejtmanem Sirotkův, však dary ducha příliš nevynikal. Co se osobnosti velikého Prokopa týká, byl postavy prostřední, těla silného, tváře načernalé, očí velikých, vzezření děsného, jak se to Eneáši Sylviovi zdálo, ačkoliv výraz tváře jeho zajisté ukazoval nevšední rozum a vtip; na hlavě jen málo vlasův měl, odtud ho také Holým nazývali. Nosil se po světsku, roucho jeho bývalo na oko hrubé, uvnitř však tenké a vzácné.

Druhý válečník, který toho času počal slynouti, byl Jakoubek z Vřesovic, bezpochyby od malé postavy tak zvaný, rytíř moravský a již toho léta pán na hradě Bílině; stal se předkem rodu napotom po dvě století v Čechách mocného a slavného. Třetí byl již několikráte jmenovaný rytíř Přibík z Klenového, toho jména čtvrtý v rodu svém, sedícím na hradě Klenovém blíž Klatov. [illegible] tito válečníci nebyli však srdcem svým Táborům oddáni, než toliko pro válečné štěstí se k nim připojili a jejich vítězství množiti pomáhali; však později, když se časy změnily, a štěstí straně Táborské se zpronevěřilo, odpadli oba, přidavše se ku straně vítězné.

Musíme ještě kněze Bedřicha, faráře někdy Strážnického na Moravě, jmenovati, kterýž tam r. 1421 nový Tábor založil, potom do Čech vypuzen byv k Orebitům se připojil, a po jejich rozptýlení nyní k Táborům se přidal. I on válečnými skutky proslul, avšak teprv později.

Bitva blíž Ústí nad Labem.

1426 16. června.

Jakoubek z Vřesovic po velikonoci k městu Ústí přilehna, pomocí Pražan již na třetí měsíc toho města s velkým namáháním dobýval. Posádka míšeňská vidouc setrvalost Čechův, kteří nejen hojným střílením z děl ale i podkopáváním zdí městských ji sužovali, žádala rychle z říše pomoci. V Němcích sněmovali knížata již od 1. května v Normberce, horlili tam řečmi sice proti Čechům dosti, ale skutky smítal každý se sebe na druhého. I saský vojvoda, Bedřich Bojovný, byl tam a velmi o to stál, aby mu říše proti Čechům pomocí svou přispěla. A tu za nepřítomnosti jeho došlo manželky jeho volání za pomoc od posádky Ústské. Kateřina, vojvodkyně Saská, rusovlasá ale odhodlaná a moudrá paní, nemeškala, nedočkavši se svého manžela z Normberka, svolati a sebrati ze všech zemí saských, durynských, míšeňských a lužických velikou zbrojnou sílu, kterou když ji pohromadě měla, k osvobození Ústí do Čech poslala. Avšak Jakoubek z Vřesovic záhy se o tom dověděl, a také on nemeškal zpraviti všecky strany a jednoty husitské, aby mu dle úmluvy proti cizím nepřátelům ku pomoci přišli. I hned se hnula všecka vojska česká a k Ústí táhla; v čele Pražan táhl osobně co vrchní vůdce kníže Sigmunt Korybutovič, maje při sobě pány Viktorina a Hynka z Poděbrad, Hynka Koldšteinského z Waldšteina, Jana Smiřického ze Smiřic, moravské pány Jana Tovačovského z Cimburka, mladého Václava Strážnického z Kravař jiné, též jednoho knížete ruského, kte[illegible]

se Fridrich jmenoval, pro neznámou vinu vlast svou opustil a k Čechům se přivinul, mezi kterými potom se zcela počeštil a po celou válku husitskou v jejich spolku bojoval a dobrodružil. Co velitel vojsk táborských přitáhl kněz Prokop Veliký a v čele Sirotků byli hejtmani jejich Kuneš z Bělovic a Jan Královec z Kralovic. Dne 14. června již všecka ta vojska před Ústím s vojskem Jakoubka z Vřesovic v jedno se strhla, a bylo všeho lidu branného asi 25.000 Čechův, Moravanův a Korybutovičových Polákův. Toto vojsko hnulo se od Ústí k západu na táhlou, širokou výšinu, kdež se říká na Běhání v tu stranu k vesnicím Předlici a Hrbovicům, kdež očekávalo příchodu nepřátel.

Naproti tomu Kateřina Saská, vystrojivši vojsko své, sama je přes Freiburk v Míšni až k českým hranicem doprovázela, a tu s ním se loučíc bojovníky německé netoliko ke zmužilosti ale i k válečné opatrnosti řečí velmi pohnutlivou napomínala. I táhli Němci dne 15. června ve třech proudech na třech místech přes Krušné Hory do Čech, jedni cestou k Janovu (nynějšímu Jahnsdorfu), druzí cestou pod hradem Osekem a třetí cestou pod Krupkou, počítajíce do 3000 vozův, 180 děl a asi do 70.000 bojovníkův, a majíce pana Bosa z Fictum za nejvyššího vůdce. A když v neděli ráno, 16. června, toto mračno Němcův k Ústí táhlo, tu Čechové hned k nim listy psali velmi milostivé, pravíce: „kdyžby vám Bůh pomohl, abyste nás jímali, ale nezabíjeli, a jestli nám pán Bůh pomůže, téhož se od nás zase nadějte." Ale Němci při veliké své pýše a spurnosti spoléhajíce se na veliké množství a sílu vojska svého, hrdě zase vzkázali, že oni kacířův živiti nebudou a každého že pobijí, tak jakž přikazuje klatba papežská. Proto Čechové všichni zavázali se sobě vespolek, že také žádného Němce živiti nebudou. Nechtěli se sice v neděli do boje dávati, vidouce však, že se tomu nevyhnou, poklekli všichni na kolena, modlili se k Bohu s velikou pokorou a nábožeństvím a přijímali večeři páně. Kníže Sigmunt Korybutovič sám předcházeje dobrým příkladem, podněcoval horlivou řečí své bojovníky k udatnosti, avšak nejvyšší vedení boje svěřeno jest nikoliv jemu, nýbrž řečí Prokopovi Velikému. Jeho naučením zášikovali se hned Čechové s vozy svými očekávajíce útoku nepřátel. Němci vidouce to z povzdálí, domnívali se, žeby Čechové úmysl měli prchnouti pro množství Němcův veliké, a nedavše sobě času, aby po namáhavém pochodu přes hory sobě pooddechli, hned před polednem při náramném suchu a parnu, s nemalou srdnatostí a domýšlivostí na české vozy se obořili, tak že se jim skutečně také podařilo, jednu krajní řadu sešikovaných vozův rozraziti a převrátiti. Čechové však nechavše je unaviti se tím prvním namáháním potom teprv vzkřikli a s vozův na ně stříleli z houfnic a tarasnic, až v nich prý veliké cesty a průchodiště dělali; také dlouhými háky jezdce s koňův strhali a na zemi je utloukli. A když nenadálým odporem tím nepřátelé upadali ve zmatek, teprv Čechové vyskočivše z vozův, počali Němce bíti takovým klopotem, že brzy celé jejich vojsko obrátili na útěk. Nastalo tu krveprolití tak náramné, že potok tudy do Běliny k Ústí tekoucí toho dne celý prý byl krvavý. A však větší díl nepřátel zahynul teprv na útěku, jedni horkem, prachem a žízní sami se zadychajíce, jiní poráženi jsouce a běžíce po pláni s bojiště k horám až za Krupku a hrad Supí Horu čili Kyšperk. I leželo na tom celém prostranství od bojiště až k Supí Hoře těl zabitých jako snopův na poli; ba našlo se pod samými horami u Krupky přes tři sta rytířův německých na jedné hromadě pobitých. Čechové jak si byli řekli, nižádného Němce toho dne neživili; čtyrmecítma hrabat a pánův německých vidouce u vsi Hrbovic, že nijakým způsobem nevzniknou, slezli s koní, pod svou korouhví před Čechy na kolena poklekli, meče své německé s jílcem podobu kříže mající do země zabodali a za život svůj prosili, — avšak Čechové pro své sliby a závazky a tak jeden pro druhého nesměli jich živiti, než přece je tu všecky pobili, šetříce toliko mladého života, pacholat rytířských, kteříž opodál jejich koně a kolčí helmy drželi. Že pak mnozí Němci do vsi Předlice a Hrbovic se utekli, obstoupili ty vsi Čechové a zapálili, tak že žádný Němec nemohl ujíti a v tom ohni zahynul. Pan Jakoubek z Vřesovic byl by chtěl panu Waldenberkovi z Wolkensteina život zachovati, i vzal jej na kůň za sebe; však z bitvy unesti ho nemohl, neboť vidouce to prostí Táboří prostřelili německého pána na koni za panem Jakoubkem, tak že padaje byl by bez mála i Jakoubka s

koně strhl a o život připravil. Všickni náčelníci vojsk českých znamenitě se drželi; kníže Sigmunt Korybutovič sám s mečem před sebou nepřátely s velkou statečností porážel; rytíř Vácha z Říčan a Popovic držel knížecí korouhev, a statečně s ní se oháněl, až do skonání bitvy; Táboři bitvu začali, a kam se vrhli oni a Sirotci, tam tekla krev potokem. Zvláště hrdinsky si počínali Václav z Kravař, oba pánové z Poděbrad, Hynek Koldšteinský z Waldšteina, Hynek Krušina z Lichtenburka, Jan Smiřický, Čeněk Míčan z Klingsteina, Albrecht Kamýcký, Vaněk Černohorský z Bozkovic, Bavor z Perštejna, Jaroslav z Chlumu, Záruba Dohalský, Beneda Bohdanecký, Jošt Blankšteinský z Wartenberka, Václav Březovec Mašťovský, Polák Jan z Górky, ruský kníže Fridrich a Burian Trčka z Lipnice, kterýž vehnal se do prostřed vojska německého, tak že ho již za ztracena měli; ale on se s praporcem vrátil.

Ani před tím, ani potom nebylo více krvavější a krutější bitvy v celé válce husitské; zahynulo v ní zajisté mnohem více nepřátel, nežli v které koliv jiné bitvě, a to až do patnácti tisíc, a mezi nimiž byl květ šlechty míšeňské, durynské a saské; padlo 7 hrabat a 23 korouhevních pánův, zejmena hrabata Arnošt a Fridrich z Gleichenu, Jindřich z Hartenšteina, Proce z Querfurtu, hrabě z Beichlingen a jiné vzácné osoby. Ztráta na české straně zas jen na 30 mužův se udává, mezi kterými byl též Jan Bradatý, měšťan Pražský, kterýž při smrti krále Václavově byl Staroměstským purkmistrem. Ohromná kořist Čechům do rukou se dostala; píše se, že sebrali 37 kop vozů, tři kopy děl rozličného druhu a 66 stanův německých, což ještě Čechům příležitost zavdalo, že se potom Sasům trpce vysmívali, že oni, Sasové, kromě krvavé porážky ještě prý i v papežovu klatbu upadli, dovezše a donesše kacířům tak hojného zboží proti zápovědi jeho.

Míšeňská posádka v městě Ústí zavřená, vidouc porážku svých, již téhož dne počala opouštěti město, a když nazejtří Čechové k městu přilehli, jen slabý odpor nalezše, bez nesnáze ho dobyli a koho z Němcův ještě v něm dopadli, toho zbili. Pan Jakoubek z Vřesovic pak především svých lidí tam Němcův uvězněných kázal z vězení byti; celé město bylo popleněno, vy no a tak velice zkaženo, že po tři potom pusté leželo, až je zas pan Ja bek z Vřesovic svým lidem osadil a lal, a až do přijetí krále Sigmunta d mě ve své moci držel.

Také nedaleký odtud hrad Blan kterýž Němci Blankenštein na a jejž Míšňáci také ve své moci vzdal se po bitvě z pouhého strachu nu Sigmuntovi Děčínském Wartenberka, kterýž byv dos horlivým stranníkem krále Sigmunt boje se spojené moci husitské, ny nim se připojil.

Zpráva o strašlivé porážce Něm prolítla mžikem blesku celou říši N ckou, nebylo hradu a města v Míšeň Durynkách a celých Sasích, kdeby ne kávali smrti drahých údův rodinnýc všecky ty země pojal takový strach Čechy, že i vzdálená města, jako Er Jena, Dobrosol ba i Magdeburk k ob se chystala, anobrž i v Hesích až k R činěny jsou opatření potřebná.

Na místě u paty hor pod Krup kde po bitvě přes 300 zabitých rytířů hromadě leželo, vystavěli po čase je příbuzní kapličku Bolestné Matky B Z té kapličky stalo se pak podnes pro lé místo poutnické, kteréž Čechové hosudov, (jako že by tu byl Bůh m Čechy a Němci rozsoudil), Němci Maria Schein nazvali. Také na b šti u Předlic postavena jest na pam ku kaplička, která podnes stojí.

Nové rozdvojení mezi Čechy. Obleže Mostu, Poděbrad a Břeclavi; jiné rů boje.

1426 od července do sv. Václava.

Neštěstí Němce v říši jejich ku sv nosti připudilo, a již než tři neděle bitvě Ústské minuly pohybovala se nc vojska jejich proti českým hranicem. Š stí naopak vedlo Čechy k různicem a r brojům, tak že z velikého svého vítěz prospěšných následkův sami opět se vz ti musili.

Kněz Prokop Veliký žádal hr po bitvě Ústské, aby veškerá spojená v ska česká bez odkladu přes hory do S mec vrazila, a nedadouce Němcům od chu je v jejich vlastních zemích stíha

s ním toho mínění kníže Sigorybutovič a Pražané, myloma ještě dosti pilnější práce iště pak pan Hynek Boček rad, který ze Žižkova někdy l se nejoddanějším přívržencem gmunta, proti Prokopově návrhu ně brojil, že by ho byli rozkaři málem zabili. I tak rozešla česká od Ústí každé v jinou za rozličnými záměry.

Pražské vedením pana Hynštejnského z Waldšteiadu se obrátilo, a na novo hrad ost oblehlo, kteréž jako Ústí posádku mělo, — dobývajíc ho prakův a děl do pěti neděl. srpna přitáhlo na Pražany jako léty silné vojsko vojvody Sasedlo s nimi před městem bitvu v kteréž na obou stranách 1500 padlo, a vítězství nerozhodalo. Pražané však znamenajíce, oho Mostu válečné štěstí nekvěod něho tak spěšně odstoupili, velké dělo, někdy Kutnohorské, akův a vozův s jejich věcmi na lo. Mišňáci ještě téhož dne večír a města vešli, a druhého dne Pražanech zanechané válečné s měšťany Mostskými do měelkou radostí převezli. Až dosud tští Němci památku osvobození ého od Husitův na den panny ežné aneb v následující neděli po městě jako o božím těle.

a Sirotci, obrátili se od Ústí em Prokopem, Kunšem z a Královcem z Kralok Poděbradům, chtíce se m Hynkem z Poděbrad Tentýž pan Hynek z Poděrv lonského roku vymstil se na ci, Janovi Puškovi z Kunkterýž seděl na hradě Kostoh nad Labem nedaleko Nymijev k němu pan Hynek s kosvým na Kostomlaty, pana Punějakou prý nevěru zajal a do l, manželku pak jeho beze všeu vyhnati dal, načež pan Puška ězení umřel. Nyní měl se pan Boček co brániti proti svým přátelům a posledně druhům v Ústím. Táboři a Sirotci 13 neděl děbrady leželi, dobývajíce úu střílením z děl a prakův; avšak ek nadobyčejnou udatností mařil všecko jejich úsilí, a nejen střelbou z hradu ale i častými výpady veliké škody jim činil. Jednoho dne, když v jejich táboře kněz právě kázání měl, vyšla rána ze hradu, a koule z děla zabila jedenácte bratří najednou, kteří okolo kněze shromážděni byli. Proto Táboři a Sirotci nemohouce u Poděbrad pořídit, konečně s hanbou odtáhnouti museli. Však nedlouho potom sám pan Hynek Boček neočekávanou smrtí z toho světa sešel. Mrzel se totiž na své sousedy, měšťany Nymburské, proto že s Tábory nyní byli v jednotě; chtěl pak o sv. Havle v říjnu toto město potrestati a brannou mocí do něho velnouti. Spoléhaje se na podporu mírnější, Táborům nepřející strany v Nymburce, přiblížil se s vojskem, a napřed sám jediný se svým písařem do Bobnické čili Poděbradské brány vjel. Strážní v bráně divili se nejdříve smělosti jeho, vidouce však zbrojný houf za ním, spustili první zapadací mříže čili šraňky, nedajíce panošům jeho do brány vskočiti. Praví se, že měl koně tvrdoústého, který bezděky s ním mezi šraňky vběhl. A tu v bráně byl pan Hynek, muž stařičký avšak smělý a udatný, od sladovnické chasy, kteráž právě z městských příkopů vodu nosila, sochory zabit. Nymburští dali pak na tom místě ve zdi v bráně kříž vytesati, který se tam podnes spatřuje.

V krátce na to umřel o novém roce také páně Hynkův bratr, Viktorin Boček z Poděbrad přirozenou smrtí na zámku v Pardubicích, otec potomního krále Jiřího z Poděbrad, kterému nyní bylo teprv nesplna 7 let.

Mezi tím, co se tyto věci v Čechách dály, byl r. 1426 Olomúcký biskup, Jan příjmím Železný, pro své zásluhy o církev moravskou, a že i osobním udatenstvím husitskému učení na Moravě kde i jak mohl překážel, od papeže Martina V. kardinálem učiněn, aby jsa v důstojenství povýšen, tím horlivěji a účinněji působiti mohl. Vojvoda Albrecht Rakouský zas brzo po bitvě Ústské v zemích svých asi 40.000 branných mužů sebral, a maje ku pomoci od krále Sigmunta opět některé houfy uherské, obehnal okolo sv. Bartoloměje (24. srpna 1426) zvláště město Břeclav na Moravě, v němžto se byla táborská posádka silně ohradila a po tři měsíce udatně se bránila, veliké škody Albrechtovi na lidech činíc a též nemalé snášejíc. Zdá se, že to nejvíce po-

hnulo Tábory a Sirotky, bez prospěchu Poděbrady obléhající, že odtud se zdvihše od Poděbrad upustili. Prokop Velký sebrav se v nemalé sile na Moravu táhl, aby Břeclavským pomohl, neboť nedostatkem potravy mohli konečně přece v Rakušanův moc se dostati. Táboří na Rakušany u Břeclavi náhle udeřili, jejich šiky prorazili, a potravy a posily do města dodali, tak že Albrecht dne 19. listopadu 1426 přinucen byl s pole strhnouti se škodou a hanbou velikou.

Ještě na jiné straně země České touž dobou se bojovalo. Jan vojvoda Bavorský totiž obnovil své vpády proti Husitům do Čech u Domažlic a 11. září 1426 se mu podařilo nedaleko Klatov je i poraziti. Však toto podřízené vítězství Němcův nemělo váhy takové, aby se válečný běh v celku ke škodě Husitův byl mohl obrátiti; neboť hned na to ve svátek sv. Václava, 28. září, na úsvitě zlezl Přibík z Klenového zdi města Stříbra tak nenadále a rychle, že se město beze ztráty jediného muže octlo v moci husitské.

Kterak Sigmunt Korybutovič, Čechy k Římu skloniti chtěje, zajat a ze země vyveden byl.

Od listopadu 1426 do května 1427.

V takových okolnostech byl král Sigmunt blízek toho, že by se byl již vší naděje na dobytí království Českého zříci měl. Psal nejmocnějšímu pánu českému, Oldřichovi z Rosenberka dne 23. října 1426 psaní velmi důtklivé, žeby se měl s jinými věrnými pány spojiti a důrazněji proti Husitům jednati, sice že je ti „chlapi", tak nejraději Husity jmenoval, od sebe odloučí a jednoho po druhém zničí. Avšak pan Oldřich již nic na taková slova nedbaje, počal se tím bedlivěji na novo mířiti se všemi Táborskými obcemi.

Na druhé straně zas kníže Sigmunt Korybutovič dávno ztratil pro sebe naději, žeby se kdy mohl státi králem Českým, zůstávaje vždy jen hlavou a starostou Pražanův a jednotníkův čili přívrženců jejich. Proto neprotivoval se smíření Čechův strany Pražské se Sigmuntem králem, jakož právě nyní Pražané zase v té příčině nové poselství k němu byli vypravili, ano chtěl i sám k tomu napomáhati, mysle sobě, že za to aspoň od krále Sigmunta náhrady a odměny dojde. Zajisté také jeho přičiněním počalo se v Praze zmáhati smýšlení papeži příznivější, a byli již nejedni, kteří by se byli tím spokojili, aby se církev napravila, když ne ve smyslu Husově aspoň v tom, čeho někdy mistr Matěj z Janova byl žádal. Hlasově s té strany již se směli ozývati, hanili předešlé boření klášterův a kostelův, tepání obrazův a kažení ozdob kostelních, ano již i to kárali, že světské osoby v držení církevních statkův se uvázaly, nazývajíce to svatokrádeží, a že potřebí jest státi v poslušenství církve a papeže. Úcta k Janu Husovi a k učení jeho zachovávala se sice, a potřeba přijímání pod obojí se hájila: za to však všecky smělejší novoty netoliko bratří Táborských nýbrž i Viklefovy články vyhlašovaly se v Praze zjevně za kacířské, aneb aspoň za bludné a pohoršlivé. Z Pražských mistrův a kněží nejdále v tom zpátečnictví zašel mistr Jan z Příbrami, za ním pak mistři Křišťan z Prachatic, Prokop z Plzně a Petr z Mladenovic. Mistr z Příbram svými řečmi již velice pobouřil celé obyvatelstvo Pražské; neboť i mírnější kališníci počínali se báti, že kdyžby se Viklef kacířoval, pak by i Hus, který Viklefa chválil a následoval, také kacířován býti mohl. Proto o vánocích 1426 na universitě v Praze zase velká disputace byla, a to u přítomnosti kníže Sigmunta Korybutoviče, při které mistr Jan z Příbram s mistrem Petrem Paynem ostře na sebe vrazili. Payne Angličan ujímal se svého krajana Viklefa horlivě a důkladně a hájil jeho učení nalézaje v tom podporu od českých mistrův Jakoubka ze Stříbra a Jana z Rokycan. Nejtužší hádka byla, jak obyčejně, o večeři páně, a kterak se jí rozuměti má. I byli by Pražští mistři smýšlení zpátečnického z pouhého odporu proti smělejším Husitům, Táborům a Sirotkům, již málem se octli v lůně církve katolické, a nastala již doba, ve které se rozhodnouti mělo, má-li husitství, kromě rozhodných sekt Táborské a Sirotčí, vůbec nějakého samostatného jádra života, které by se v budoucnosti ještě rozvíjeti mohlo. Když by tomu tak bylo, tuťby byli mírní kališníci musili uznati, že všecky jejich dosavadní snahy a strasti byly pouhé poblouzení z cesty škodlivé sny, které nemají práva k životu.

Kníže Sigmunt Korybutovič, který se dosavad do žádných sporů

ńství obezřele nemíchal, chtěl ten-
ozhodnutí otázky o podstatnosti a-
anosti kališnictví přispíšiti, avšak
ě si tím uškodil. Mysle totiž, že
mistra Jana z Příbrami mezi mír-
ražany má převahu ve městě, spo-
na ni, že jej v jeho záměrech pod-
i bude. Chtěl totiž sobě získati zá-
slávu v celém křesťanstvě, kdyžby
se pravilo, že on zase Husity ku
nství církve uvedl. Proto vypravil
oselství k papeži Martinovi a ozná-
nu také písemně, že Čechové ho-
u vrátiti se do lůna církve, budou-li
že stolice neprostředně slyšeni. A-
apež skloňoval se k té žádosti jen
spůsob, že Čechům bezprostřední-
ení dá jen pod tou výminkou, když-
Čechové poučení a rozsudku apo-
stolice naprosto podrobili, neboť
kev do žádného hádání a rovnání
s nimi dávati se nemůže. V tako-
yslu psal papež také králi Vladi-
Polskému a velkému knížeti Vi-
Litevskému, aby se za prostřední-
tavili požívajíce prý větší důvěry
, nežli Sigmunt král. Avšak tako-
dnání a míření neměli kališníci v
: ani rozhodní ani mírní kališníci
přáli, aby oni co vítězové nyní ja-
cí hříšníci a pobloudilci měli se
k podávati na milost posavadnímu
ěmu nepříteli svému. Vynikalit
dějšího času mezi mistry, kněžími
kými lidmi co horliví Husité Pra-
ališnické strany následující mužo-
ředně mistr Jan z Rokycan,
již farář u Panny Marie před Tý-
ostela to nyní na Starém městě za
chrám pokládaného. Podle tehdej-
yku zvali ho zkrátka Rokyca-
terýmžto jmenem jej dále jmeno-
deme: narodil se okolo r. 1397 v
canech na předměstí Pátku ve
kovárně naproti hostinci na „Že-
a vystudovav na obecném učení
ém a dosáhna důstojnosti mistrov-
se již v mladém věku bezpochyby
biskupa Konrada vysvětiti. Již r.
niki mezi mistry Pražskými, když
ík Pražanův starého Žižku na Špi-
poli k ušetření Prahy pohnul.
o něm praví, že byl řečník vý-
, povahy pevné a neohrožené, ob-
bezúhonného, ale Husita horlivý;
správa duchovenstva Pražského
jemu toliko samému svěřena, však
ahou ducha svého vedl ji skutečně.

Tento muž pak téměř po padesát let církev pod obojí v Čechách spravoval, a stal se hlavním hajitelem a zastupitelem jejím. Vedle něho počal již vynikati také kněz Martin Lupáč z Chrudimi, jemu ve mnohém ohledu ne-li rovný, aspoň podobný, a potom i dějepisec náš, mistr Vavřinec z Březové, kterýž v těchto létech svou zvláštní příčinlivostí v duchu Rokycanově a spolu odporem proti zpátečnictví mistra Jana z Příbrami pozornost na sebe obracel. Z měšťanův zas, kteří ve městě vedle Rokycany nad jiné co rozhodní Husité svou činností vynikali, jmenují se známý již Jeronym Šrol, nepřítel knížete Korybutoviče, František Šilink, Hedvika krejčí, Matěj Smolař a Václav Štraboch. I mezi knížecími důvěrníky a služebníky byli mužové, kterým se takové podávání se Římu, jaké Sigmunt Korybutovič strojil, nelíbilo. S počátku proskakovaly o tom, co řečený kníže strojí, jen temné pověsti, avšak budily hned podezření, různice a nepokoje v Praze. Hned pak se tvořily nové strany ve městě. Konečně zachyceny jsou listy knížecí, v kterých se celý úmysl Korybutovičův vyjevil. Tu vystoupil na zelený čtvrtek, dne 17. dubna 1427, Jan Rokycana v Týnském chrámě na kazatelnu, vše to na kázaní obecnému lidu oznámil a hned bylo velké zbouření po celé Praze. Kněží z chrámu se svátostí na velké náměstí vyběhše volali: „Dobrá družino! zrádné listy jsou přejaty, o nás jest to uloženo!" Na radnici udeřeno zvonem na poplach, lid se sbíhal ve zbrani po ulicích a náměstích volaje na zradu a zrádce, dva knížecí dvořané, Svojše ze Zahrádky a Jan Rozvoda ze Stakor příjmím Rameš v čele ozbrojených zástupův do Králova dvora na Starém městě, kde kníže Sigmunt bydlel, vrazili a knížete se zmocnili. Tu jej pak pod stráží ve dne podrževše, večer zakuklili a tak na hrad Pražský vedli. Zároveň pak jiní zástupcové zpátečnické mistry, Jana z Příbrami, Křišťana z Prachatic, Prokopa Plzeňského, Petra z Mladenovic a ještě jiné osoby vyhledavše, jich se zmocnili a do Staroměstského vězení na radnici je vsadili. Tak se stal zase převrat v Praze veliký, ač ne bez boje ale bez prolití krve; Rokycanova strana dostala se na vrch, a o hledání milosti a odpuštění v Římě napotom ani řeči nebylo.

roveň učinili měšťané se svým purkmistrem v čele výpad na Čechy, i něco jich potloukli, ač při tom pukmistr jejich, šípem byv prostřelen, zahynul. Druhého dne, 16. května, vzali rozdrážděmi Husité město útokem a obyvatelstvo bez milosrdenství vraždili. Kněží a lid hledali útočiště v kostele, avšak všickni tam zahynuli. Městský farář, kněz Jeremiáš Groll hleděl na kostelní věži se skrýti, a však Táboři nalezše ho tam, dolů ho svedli, a proto že měšťanstvo k statné obraně byl podpaloval, na náměstí prý čtyřmi koňmi jej rozčtvrtili. Na to vybravše a vypálivše Lubiji odtáhli Husité bez meškání k městečku Lemberku v Slezsku. Jiní houfové rozbíhali se až do dolní Lužice k městu Gubínu, a přepadli Cisterciánské kláštery v Nové Celi a Grünheimě, kdež prý mnichům ruce a nohy usekávali. Pan Stoš, hejtman Svídnický, sbíral valné vojsko slezské u města Zlaté Hory (Goldberg), a odeslal oddíl toho vojska, aby Lemberk mocně obsadili, nežby Husité tam přišli. Avšak Husité předběhše Slezáky mezi nimi a Lemberkem se postavili, a svedše s nimi boj, do tří set na místě jich pobili a mnohé v řece Bobře utopili. Potom nemeškajíce se u Lemberka déle přímo proti valnému vojsku slezskému ve dvou velikých houfích k Zlaté Hoře táhli. Hlavní dva vůdcové Slezákův, pánové Stoš a Unruh vytáhli s celým vojskem proti nim, chtějíce je bitvou podstoupiti. Sotva se však čeští honci zjevili, počali ustrašení Slezáci v největším zmatku, kam kdo mohl, utíkati, nejvíce cestou k Lehnici aneb k Javoru, tak že Čechové, stíhajíce je, pobili a zjímali jich počet veliký, a ještě hojných kořistí na dostižených vozích jejich nabrali. Potom se vrátili k Zlaté Hoře nazpět, a zmocnili se toho města dne 19. května bez odporu. Pozůstalí obyvatelé jeho utekli se na věže, a počali se odtud brániti. Avšak Husité podkopávali a bořili věže ze zdola, a kladli oheň pod ně, tak že všickni, co na těch věžích byli, vzdáti se musili. Jenom malá částka měšťanův, kteří na kostelní věže byli utekli, ubránila se tam, proto že Čechové dobýváním jejich meškati se nechtěli, a vybravše a vypálivše město, okolo Javora a Bolkenhainu zase do Čech se obrátili; — bezpochyby proto, že slyšeli, kterak nové *křížácké* vojsko z Němec proti Čechům táhne. Jak mile však to knížata pozorovali, že se Čechové nazpět sti obrátili, sebrali na rychlo li branný, v patách za nimi se pus přišli na české hranice v tu str Trutnovu. Tu je Čechové sice v avšak oni sobě přece netušili, a p k samým hranicem zase domů se tili. Táboři a Sirotci z této prvn do Slezska ohromné kořisti do Č sebou přinesli, totiž množství vě tých, stříbrných a jinak drahých, r knihy a zvláště dobytka velký poč že potom v Čechách 15 krav za dv grošův Pražských rozprodávali.

Před tím již, nežli se Táboři a ze své jízdy v Slezsku vrátili, oble jich spojenci, Hradečtí, Jaroměřští lodvorští a Náchodští ve spolku s Matějem Salavou z Lípy, Červenou Horu nad řekou kterýž náležel panu Hynkovi z a z Náchoda, seděním na Aders hejtmanu někdy královu na Jaroc ukrutnému Husitův nepříteli. Siro Slezska se vracejíce připojili se h dobyvatelům Červené Hory, jejíž ka se pak jen až do 8. června ješ žela; řečeného dne pak se na u vzdala a z hradu na svobodu propu byla; Sirotci a měšťáci však hne bourati se jali, až jej celý zničili, t od té doby pustý leží v rozvalinách Mezi tím obsadili Táboři město J měř posud Sirotčí; vypudili odtud k sirotčího, a uvedli tam svého.

Pak ještě Táboři se Sirotky p po Svatodušních svátcích k hradu a stečku Žlebům, proto že jeho ny majetník po Petru Zmrzlíkovi ze Svoj pan Hašek Ostrovský z W šteina, ač pod obojí, ku králo straně přestoupil. Svezli množství d prakův a silně do hradu střílelí, a jeho po čtrnácti dnech, 24. června, z nili. Posádka totiž poddavši se, pod u vou svobodně odtáhla, ale hrad i mě ko byly napřed vybrány a pak spá hrad však jako Červená Hora by bořen.

Čtvrté tažení křižácké proti Čechů

1427 od 12. července do 9. srpna.

Král Sigmunt toho i následuj roku zdržoval se v dolejších zemích Dunajem, jsa tam proti Turkům za

papež Martin V. sám u knížat
o to se starati musel, aby
větší a všeobecnější křižácké
i Čechům spůsobeno bylo. V
ovýšil Jindřicha z Bed-
biskupa Winchesterského v An-
někdy Anglického krále Jin-
spolu s Janem Železným, bi-
mouckým, na důstojenství kar-
jmenoval jej 18. března 1427
poštolské stolice v Čechách.
Němcích, aby co královský
?c panujících v Anglii a velké
ície dvou vojvod Jana z Bed-
mfreda z Glocestru tím důraz-
ckou válku vésti a husitské
ostati mohl. Řečený kardinál
i z Bedfordu skutečně se
ospravedlnil velikou důvěru a
ho výtečnou spůsobilost, mou-
ost a zkušenost od papeže kla-
liká porážka Němcův nad Ú-
íla v Němcích, že se 15. ledna
mberce zřídil zvláštní spo-
sv. Jiří, jejichž účelem byl ne-
proti bezbožným prý nevěr-
hách. Každý rytíř a úd toho
zoval se, že ode všech turna-
h kratochvílí světských upustí
chovnímu rytířování pro víru
Za nejvyšší vůdkyni zvolil si
královnu nebes, a na korouhvi
její s Ježíškem, z jehož ruky
že věnec díku přijímá. Do půl
ali se všickni postaviti se u
hnouti odtud do boje dále na
lad svůj; knížata pak jim slí-
o to postarají, aby v stejném
elá říše Německá k válce po-
l se skutečně sněm říšský ve
a učinil dne 4. května 1427
pis, dle kterého Čechové mo-
s bezpečností toho nadíti, že
e skutečně již konec bude u-
totiž v tom zápise ustanove-
en ss. Petra a Pavla, 29. červ-
alná vojska se čtyr stran do
í, od západu a severu totiž
ecká, od východu Slezáci a
d jihu Rakušané a pomocné
rské. Tato vojska že se mají
v jedno spojiti, a mají na
ý ozbrojena, vozovými hrad-
itým počtem děl, houfnic, ta-
čnic též mistrův puškařských
ti. Podle příkladu českého že
níci, setníci a tisícníci býti
řísná kázeň ve vojště že má
zavedena býti, aby se v zemi nepřátelské
nikdo nikamž nehýbal, leč na rozkaz
hejtmanův, bojovníci aby pilně ke zpovědi
a k užívání svátostí oltářní chodili, lidé
loupežní však, svárliví, opilci, kostkáři,
zlolajci, svobodné ženy a podobná láje aby
nebyli trpíni ale trestáni a vymítáni, —
všecko jako u Čechův. Celé říši že se u-
kládá „husitská daň", aby bylo z čeho
na válku náklad vésti, z každého Žida že
se má platiti po jednom zlatém, a sbírky
peněz odpustkových že se od apoštolské
stolice rozpíší nejen v celé říši Německé,
ale i v Italii, Dánsku, Skandinavii a v
Polsku.

Následkem takových ustanovení sešla
se skutečně veliká síla bojovného lidu,
však více příčiněním samého Německého
národu nežli knížat, kteří jako vždy, tak
nyní zase, byli velmi liknavi. Při dobré
správě bylo by toto vojsko postačilo, Če-
chy přemoci, byťby i podle českého spů-
sobu zřízeno nebylo. Sám kardinál Jin-
dřich z Bedfordu přispěl osobně
tisícem Anglických střelcův, Němcův pak
počítalo se dle jedněch až do 80.000 jezd-
cův, dle jiných pak až prý do 200.000
branných lidí vůbec.

Bedřich kurfürst Braniborský
psal 25. června Pražanům, Žatec-
kým a snad i jiným městům českým, že-
le toho, že pro bludy a ukrutenství hyne
koruna Česká, nejpřednější prý to úd sva-
té říše Německé, a naděje se, že není ma-
lo takových lidí v Čechách, kteří po řádu
a poctivosti touží, jakou dříve mívala Če-
ská země. Vděčně připomínal cti a dobro-
diní, jehož předkové jeho a on sám od
koruny České došli, touže po tom, by se
mohl koruně té odměniti, jíž prý zvláště
přeje. Žádaje pak, aby koruna Česká
nabyla zase bývalé cti a vážnosti, aby
říši Německé jako dříve mohla užitečnou
býti, prosil, aby mu Pražané dali
věděti, zdaliby mírnou cestou, bez váleč-
ných běhův a útrap, spor Čechův s ostat-
ním křesťanstvem nemohl narovnán býti,
slibuje jim ve všem býti prostředníkem
a nejochotnějším pomocníkem.

Pražané odepsali mu 5. července: po-
děkovavše se mu za jeho upřímnost a
vděčnost vyjádřili se, že sami o své ujmě
nemohou mluviti o prostředcích míru, o
nichž náleželo raditi se s pány, rytíři a
obcemi. Žatečtí zas ve své odpovědi
dne 6. července přáli kurfürstovi, aby
poznal pravdu zákona božího, odmítajíce
od sebe a od království hanebné věci

a bludy, jež jim byl Bedřich vytýkal: kdyby jich někdo jimi nařkl, žeby se z nich chtěli vyvesti před kýmkoli. Poděkovavše se kurfürstovi za náklonnost ku království Českému, prosili ho, aby nevěřil kněžím, kteří o nich hanebné a bludné věci roztrušují, že oni, Žatečtí, ničeho nečiní proti prvotní církvi, již založil Kristus a jeho svatí apoštolové. Ostatní věci že chtějí vznésti (jako Pražané) na pány, rytířstvo a obce.

S dalšího vyjednávání s Čechy sešlo. Již ten týden po ss. Petře a Pavle stáli hojní houfové křižákův na hranicích českých. Kurfürst Bedřich Braniborský přitáhl s biskupem Bamberským a Würzburským do Chebu, a čekali tu několik dní, aby zvěděli, kudy na Čechy půjdou jiná knížata. Dověděv se, že Ota, arcibiskup Trevírský, biskupové Špírský a Augsburský, potom Jan a Ota, vojvodové Bavorští s některými městy ve Wejdě (Weidenu) nad Nábou ve Falci stojí, dojel k nim na radu, v níž se usnesli na tom, aby knížata s městy táhli k Tachovu, Bedřich Braniborský s biskupy Bamberským a Würzburským ku Slavkovu.

Naproti náramnému nebezpečí nyní opět celému národu hrozícímu nelenili Čechové se opatřiti, aby jemu s neoblomnou myslí vstříc se mohli postaviti. V Praze po vypuzení viklavých mistrův a nerozhodných Husitův zase jednomyslnost panovala, i obnovili Pražané s Tábory a Sirotky dávné přátelské úmluvy, tak že v krátkém čase vrátila se národním stranám opět bývalá svornost bez všeliké nesnáze. Táboři a Sirotci obrátili se vesměs ku Praze, aby odtud pustili se na obranu vlasti v Zápraží. Tak totiž jmenovali staří Čechové všechnu krajinu od Prahy k západní straně až k pomezním horám a lesům ležící. První houf Táborův přitáhl již 12. července pokojně do Prahy, a s 300 vozy městem na Bílou horu se ubíral. Druhého dne následovali Sirotci touž cestou s 200 vozy; 15. července přijel kněz Prokop Veliký s hlavním vojskem, kteréž ubytovalo se po městě mírně se chovajíc, až dne 17. zas další svůj pochod nastoupilo do Plzeňska. Dne 18. července teprv vytáhli za předešlými Pražané s některými pány, mezi nimižto zejmena Menhart z Hradce Jindřichova, Václav Strážnický z Kravař a Jan Tovačovský z Cimburka se připomínají. Že pan Menhart z Hrad sebou táhl, to stalo se ovšem bezd poněvadž byl umluvou od Táborův k mu připuzen, rovněž jako pan Jindř Hlaváč z Dubé a někteří jiní. českého vojska udává se, bezpoch příliš nízce, na 1500 jezdcův a 16.000 sích, kteříž s potřebnými vozy a pod vrchní správou kněze Prok Velikého vyšli z Prahy hájit kal proti celému starému křesťanskému tu. Na cestě však připojilo se k ještě několik houfův ze Zápraží, nimi i pan Beneš z Kolovrat Ročova, tak že se pochod česk vojska tím poněkud opozdil.

A toho samého dne, 12. červe když první houf Táborův z Prahy vy zel, vtrhli němečtí křižáci do Čech v stranu k Tachovu. Vedl je, zejmena ryňany, Šváby a Bavory sám nejv vůdce celého tažení, Ota arcibiskup kurfürst Trevírský, a když k Tacho přišli, byli od tamějších měšťanův zvláštní úctou a oslavou přijati. Pak položili u města Plané, očekávajíce p chodu Bedřicha Braniborského. Když vš dlouho nepřicházel, položili se dne července u Stříbra, a počali toho m sta dobývati na Přibíkovi z Klenového

Bedřich Braniborský s ře nými biskupy poslal zatím ze Slavk va k Bedřichovi Saskému, žádaje l aby s lidem svým přirazil k němu u M šťova. Ale páni a města, kteří s voj dou Saským vytáhnouti měli, vymlouv se jiným zaměstnáním a zůstali dom I sám vojvoda, Bedřich Bojova naříkaje si na slabost, slíbil, že mís sebe s lidem svým pošle nejstaršího sy svého ku Kadani. Přitáhlo tedy 20.0 Sasův a Durynkův pod správou mladé vojvody Saského a hraběte ze Schwa burka do Čech, a před Mašťovem s B dřichem Braniborským se spojili. Na stě do Plzeňska zmocnilo se toto spoje vojsko Mašťova a Žlutice. Posle město náleželo v ten čas již panu J koubkovi z Vřesovic, kterýž cítě se dosti v silách proti tak četn vojskům, z města svou posádku vytáh Oba výše řečení knížata vešedše do Ž tice odevzdali ji zase předešlému pánu jímu, Alšovi Holickému Šternberka, kterýž byl radou krá Sigmunta. Od Žlutice pospíšilo toto v sko k hlavnímu voji křižákův, kterýž 23. července již město Stříbro obléh

ézstvi Čechův u Tachova.

1427 4. srpna.

k se křižáci všickni předně v
k ém kraji shlukli, mělo svou
tom, že se tuto nejvíce hradův,
ěst nalézalo, jichžto pánové a
Husitům vůbec nepřáli, stojíce
nství krále Sigmunta, tak že se
řižáci hojné pomoci a podpory
díti. Bylať tuto zajisté města
Horšův Týn, Tachov, hra-
řimda, Kynžvart, Nečti-
združice, Bělá, Korn-
rštka, Lopata, Radyně
více. Město Stříbro jsouc v
íka z Klenového, mohlo snadno
okolí křižákům překážeti, a pro-
všemi svými silami především
Přibík měl ve Stříbře toliko
jízdných při sobě, a odjinud
ě pomoci, leda že pan Petr
mrzlík ze Svojšína, se-
Orlíce, když již město obleže-
s některým svým lidem k němu
se dostal. Němci velkým nákla-
ta toho dobývali, a velikými
městské bořili; zvláště prý tu
udatenství dokazovalo 3000 bo-
poslaných ze severních měst
ch, kteří v letním vedru téměř
vali, aby jim nic ve střílení
nemohlo. Za několik dní roz-
pak před Stříbrem Bedřich
orský a odtud na léčení do
odešel, jakž mu arcibiskup Ota
sám byl poradil. Přibík u
ze Stříbře výborně se hájil, a
hodně se vysílivše bořením zdí,
nemohli mnoho škoditi. V tom
enním obležení Stříbra, roznesla
m blesku po německém táboře
e se Čechové již blíží a že je-
ě na tři míle odtud jsou vzdá-
ící vyslali hned pana Jindři-
Plavna na Kynžvartě s
ými, a vojvodu Jindřicha
s 3000 jízdnými, aby shlídli blí-
echy. Sami pak knížata uradili
su nočního děla ode zdí měst-
valně pobořených odvezou na
něhož s Husity bojovati, a i vo-
adbu tam zříditi chtěli. Z rána
botu 2. srpna zapálili ležení své
brem, aby se na vrchu proti Hu-
tavili. Avšak strach před Čechy
kazil; nastal mezi lidem a mezi
ový zmatek, že jedni pro druhé
nevěděli, kam jeti a kam běžeti, a tak za
malou chvíli veškeré vojsko, nepřítele ani
ještě nevidíc, octnulo se na valném útěku
v stranu k Tachovu. Kardinál-legát Jin-
dřich z Bedfordu byl se zatím v
Němcích za vojskem opozdil, svolávaje z
Normberka ještě 13. července liknavá
knížata do pole; nyní právě vstupoval
za Tachovem do Čech, když první houfové
křižákův od Stříbra utíkajících ven
ze země se hnali. I podivil se nemálo
takové nestatečnosti Němcův tento princ
Anglický, a s velikou nevolí vrhna se
proti nim jal se zastavovati je, prositi a
napomínati, aby pamatovali na Boha, na
svou čest a spasení duší, aby se vrátili
do boje proti nepříteli, kterýž v každém
ohledu prý slabší jest; dal hned rozvi-
nouti korouhve papežskou a říšskou, a
sám s křížem v rukou postavil se v čelo
těch, kteří se v běhu zastavili a uposlechli
jeho. Tím spůsobem podařilo se mu, že
v neděli dne 3. srpna křižáci postavili se
ještě jednou polem u Tachova. Ta-
chov byl v moci křižákův, maje hradby
lepší a silnější než Stříbro, také velmi
četnou posádku Němcův křižákův, Plze-
ňákův a českých katolických šlechticův
z kraje Plzeňského. Knížata a biskupové slibovali kardinalovi, že pod ztrátou
cti chtějí do Čech se vrátiti a vše vy-
páliti, cokoliv krov a stěny má. Kardinál
zas ujišťoval je, že beze štítu a bez pavéz
chce jim býti v čele, jestli že se jen
nerozprchnou. Po stanech bylo provo-
láno, aby se ráno všichni proti Čechům
hnuli. Avšak ráno v pondělí, dne 4. srpna,
šel po knížatech strach a mráz, a jali se
hanebně rozjížděti se. I vystoupil kardi-
nal na návrší, vztýčil prapor papežský
a říšský volaje úpěnlivým hlasem: „Kdo
je křesťan a dobrý (to jest opravdu u-
rozený), kdo chce ujíti mukám pekelným,
ať stane pod praporem!" Tu zvolal jeden
rytíř: „Jestliže nepomstí Bůh naši han-
bu a nevěrnost, není ani Bohem!" Na-
čež mladý vojvoda Saský vece, žeby han-
ba bylo, aby jezdci ubohé pěší v čas
nouze opouštěli, na útěk se dávajíce; kdo
sleze s koně, s tím že chce v předu pěš-
ky bojovati, a když bude nejhůř, že ne-
mají se opouštěti, ať je kdo chlap nebo
šlechtic: žádal tedy na knížatech, aby
koně osedlané půl míle za sebou nechali,
aby nikdo od nich nebyl pošlapán. Je-
den z knížat nechtěl pěšky bojovati, maje
veliký strach, aby jsa bez koně, neuvázl
v zajetí, kdyby musel utíkati, „rytíř

bez koně jest prý jako pták bez křídel". Odvětil mu vojvoda Saský: „Kdo chce bojovati na koni, nemyslí než na útěk, když jde o život!" Když pak podal kardinal Janovi, vojvodovi Bavorskému, korouhev papežskou, aby s ní proti Čechům táhl, ozval se tu jeden z knížat: „Což není mezi námi muže hodnějšího, který by měl nésti korouhev?" Rozzlobiv se vojvoda Jan zahodil korouhev vzkřikna: „Není věrnosti mezi námi, jenom závisť a zášť!" V tom přední houfové vojska křižáckého spatřivše Čechy k Tachovu táhnoucí hned byli ve zmatku, úplném, hrůza jména českého opět na veškeré vojsko spadla a nedajíc se více držeti, v divném zmatku zase utíkati počalo. Kardinal opakoval zas všecky prosby a hrozby své, a vida, že i knížata na koně sedají, rozzlobil se náramně, a uchopiv se říšských korouhví roztrhal je hněvem před nimi a vrhal jim je k nohoum se strašným zlořečením. Konečně, nechtěl-li sám upadnouti v moc Husitův, museli on a kurfürst Bedřich Braniborský také na koně vsedati a za vojskem a knížaty zemským lesem pryč do sousední horní Falce utíkati, plačíce nad takovou hanbou křesťanstva.

Zůstali na místě jenom pan Vilém Švihovský z Riesenberka a český rytíř Komárovec, kteří se tu právě u těch křižákův nalézali, a Komárovec sám tu stoje pravil: „Nevěděl bych před kým utíkati, vždyť nepřítele ani nevidím!" I jeli oba do Tachova, kdež se zamkli.

Čechové pustivše se honem za utíkajícími vojsky křižákův přes lesy, mnoho tisíc jich tam pobili, a tak v třináctí dnech odvrátili záhubu jim od statisíc nepřátel chystanou takořka jen hrůzou jména svého!

Zároveň obehnali také Čechové město Tachov, a ležíce před ním z děl do něho stříleli, zdi prolomili a oheň na město metali, tak že je sedmého dne, 11. srpna, útokem vzali. Při tom pobili veliký počet lidí, šetříce toliko žen a dětí, a spálili také klášter Karmelitánský. V boji na ulici padl také výše řečený statečný rytíř Komárovec s padesáti spolubojovníky svými, Němci a Čechy. Pan Vilém Švihovský utekl s jinými na hrad Tachovský, který se ještě tři dni držel. Však 14. srpna i hrad se vzdáti musil po velikém krve prolití, a Čechové zajali v něm 1400 jeho obhájcův, mezi nimi řečeného pana Vi Švihovského z Riesenb pana Jindřicha z Jivian ře Žito a jiné z katolické šlechty ského kraje. Kromě veliké a boh řisti všelikého druhu dostalo se v do rukou také slavné veliké dělo krále Václava, řečené „Chmelík". nější pánové čeští a němečtí mezi mi chováni jsou od Čechův pod kem ctí a víry na svobodě. Byltš nimi též řečený Vilém Švihov vězeň pan Jana Tovačovského z C ka; avšak pan Vilém zapomenuv s svou ctí a vírou, a 21 jiných podo věznův uviděvše svou příležitost pryč ušli, z čehož potom, jmenovitě řečený pan Vilém, po celé vlasti ostudy požil. Proto Čechové nápoto koho ze zajetí na čestné slovo z vazby nepropouštěli.

Sirotci položili se do Tachova, T však hleděli hned z dobytého vít kořistiti; přilehše mocně k hradu povu, jehožto pán Jan z Roup jen tím se zachránil, že se k nim a jim v jednotu se zapsal, také s hned do pole před Plzeň vytrhl. Ve vojsko husitské obrátilo se totiž od chova k Plzni, chtíc to hlavní protivníkův svých na vždy neškod učiniti. Dobývali města po několik však bez prospěchu, potom učinili s P skými příměří až do 23. dubna roku štího pod výminkami takovými, aby Plzeňští se stranou pod obojí dali v n hádání o víře; Plzeňští aby se dost do Žebráku, Husité že pak do rouna přijdou, a své mistry a k s několika vůdci na hrad Žebrák pos kteříž sobě dvakrát tolik Plzeňských živý základ vyberou a je do Berouna dají. Na Žebráce že pak má toto há před se jíti, a cožkoli za pravdu uzn bude, to že potom obě strany bez vý ky mají přijmouti a držeti pod nej ším základem cti a víry, pod ztrac všech statkův a úřadův a pod vyhná z České země. Tak byl aspoň na čas koj spůsoben v těchto západních stra země České.

Z ostatních dvou vojsk, která s žáky zároveň od východu a jihu do Č měla vpadnouti, přišli jen Slezá o výpravě z Rakous nikdež zmínky nečiní.

Slezáci, jakožto ohrozenější n německé vojsko křižácké, tenkráte

ších škod Čechům zadali, vpadše u veliké síle k Náchodu. Tu se ponejprv vyskytuje jméno jednoho z vůdcův Sirotkův, Jana Čapka ze Sán, který však svým prvním vystoupením málo cti sobě získal. Jeho neopatrností dali se totiž Čechové dne 9. srpna k nemalé škodě a hanbě své od Slezákův podvesti. Slezáci úmyslně před nimi couvali, a Čechové zapomenuvše se a pustivše se za nimi, do nepřátelských záloh upadli, kdež mnozí život ztratili a jiní jen útěkem do Náchoda zachovati se mohli. Slezáci vypálili potom Náchodská předměstí, a dokázavše hrdinství své pobitím mnoha chudých a nemocných ve špitále, když jim o tom zpráva přišla, kterak veliké vojsko křižácké u Tachova Čechům hanebně paty ukázalo, zase domů se vrátili.

Zatím jako plzeňští, tak i jiní pánové a města strany královy v Čechách i na Moravě s Husity příměří uzavřeli.

Vpád strany Korybutovičovy do Prahy.

1427 6. září.

Byl nyní nějaký čas pokoj v zemi, neboť veškeren národ měl myšlení své obráceno k věcem, které se v cizině proti němu děly. Tu strana mírných Husitův, která byla tajně srozuměna se snahami knížete Sigmunta Korybutoviče, aby se Čechové raději zas k Římské církvi přiblížili a s ní se smířili pro dosažení pokoje v zemi, ta se nyní po tichu opět zkřísila, a co by po uvěznění knížete dále bylo činiti se radila. Měliť pak přívrženci této strany u vděčné paměti skutečné zásluhy, jichž sobě byl kníže Sigmunt o pokoj a pořádek v zemi získal, a nesli tím bolestněji jeho uvěznění, že nikdo nevěděl o místě, kde ho protivníci uvěznili. Nejvěrnější Sigmuntův přívrženec byl hned od prvopočátku, když do Čech přišel, pan Hynek z Waldšteina, pán na Koldšteině na Moravě. Tento pán byl jeden z prvních mužův stavu panského, který se na počátku války husitské rozhodně ku straně národu byl přidal a velmi činně a rázně si počínal. Poznávaje však, že všechno usilování Husitův na nastoupené dráze sotva k nějakému dobrému konci vésti může, schvaloval počínání knížete Sigmunta. Rovněž tak smýšleli Jan Smiřický, Vilém Kostka z Postupic a jiní méně známí. Ti brávali nyní často mezi sebou radu, kterak by osvoboditi mohli pána svého. Že pak se horlivějším Husitům s tím svěřiti nesměli, nevěděli si jiné rady, nežli srozumívati se s katolickými pány a šlechtici strany krále Sigmunta.

Pan Hynek z Waldšteina osvědčoval nyní, že jest ochoten, poddati se cele králi Sigmuntovi, jako to byl před ním již strýc jeho, pan Hašek Ostrovský z Waldšteina učinil, bude-li jenom strana králova pomáhati k osvobození knížete; domnívaje se, že má většinu měšťan Pražských na své straně, sliboval katolickým pánům, že uvede Prahu v moc královu. Dávní odpůrci krajanův svých pod obojí, pánové Půta z Častolovic a zpronevěřilý Jan Městecký z Opočna dali se tím pohnouti, že panu Hynkovi z Waldšteina svůj branný lid svěřili. Sjeli se pak všickni ti, kteří o uvedení Prahy v moc královskou stáli, v městě Kolíně dne 4. září 1427. Měšťané Kolínští odstoupili totiž od Pražan, a dali se pod ochranu pana Haška z Waldšteina, kterýž město někdy pánu jeho, statečnému rytíři Divišovi Bořkovi z Miletínka svěřil.

Na tom sjezdě v Kolíně umluven jest tedy návrh ku přepadnutí a opanování Prahy; Novoměstský rychtář a někteří konšelé obou měst Pražských měli spiklým brány městské otevříti. Avšak ten záměr, aby se Praha v moc krále Sigmunta odevzdati měla, byl přece některým z účastníkům této úmluvy příliš proti mysli, a jmenovitě pan Vilém Kostka z Postupic nemoha se s tou myšlenkou spřízniti, sám druhého dne Pražskému měšťanu a konšelovi Šimonovi od Bílého Lva dal tajnou o tom výstrahu. Třetího dne předpolednem, v sobotu 6. září, stal se umluvený vpád do Prahy: pan Hynek Koldšteinský z Waldšteina s Janem Smiřickým a se 600 jízdnými vpadli otevřenými branami náhle do měst Pražských, a dostali se beze vší překážky a nesnáze až na Staroměstské náměstí, kdežto se rozestavili. Provolávali heslo své „Mír svatý!", avšak v rukou drželi napnuté samostříly, očekávajíce, že obec Pražská k nim se přidá. Avšak tu Pražané teprv počali zarážeti šraňky v ulicích, vkládati řetězy a připravovati se k boji. Netoliko pan Kostka z Postupic ale i konšelé sami, kteří s tím vpádem sro-

zuměni byli, pobouřil obec proti vpadlým, tak že tito vidouce, že jsou zrazeni a znajíce slabý počet svých, museli hledati spásu v útěku. Bojovali sice na několika místech ve městě, ale již ne o vítězství, nýbrž o to, jak by odtud vyvázli. I zabito jest spiklých asi sto, zjímáno přes 250, jiní pak buďto se schovali po domích po přízni a po známosti, buď utopili se ve Vltavě, když chtěli nad mostem k Malé straně koňmo přeplouti. Málo komu podařilo se, útěkem se spasiti. Mistr Jan z Rokycan chtěje v největším rozjitření boje krveprolití stavovati, oblekl se v hábit svůj kněžský, aby ho znali, neboť stáli Pražané s kordy na rynku dvěma řadama, čekajíce, koho by tudy vedli, aby zabili. Avšak Rokycana svým hábitem jatým hlavy přikrýval, a tak je do šatlavy vedl, aby jich nezbili; tím spůsobem nejednoho nešťastníka uchránil, který jižjiž se měl státi obětí rozjitřené lůzy. Habit jeho byl celý pokrvavený. Pan Jan Smiřický s mnohými panoši byl zajat a do vězení na radnici uveden; pan Hynek Koldšteinský z Waldšteina hledal útočiště a úkrytu v domě u Slona na začátku Dlouhé střídy (nynější číslo 609), byl tam od panoše Jana Makovce z Měrunic dostížen velmi nešlechetně zabit a oknem u zadních vrat na ulici svržen. Byltě právě toho Makovce před tím u Staroměstských od šibenice uprosil, a ten se mu tak ohavně odměnil. Mrtvé tělo téhož pana Hynka potom pod pranýř u prostřed rynku zavlekli. Brzy potom stať jest v Praze rytíř Václav z Jinec, přední účastník té jízdy, a několik měšťanův s ním. Panu Smiřickému podařilo se však potom uteci z vězení pomocí jakési dívky.

Aby odstraněna byla příčina, z nížby ještě jiné podobné bouře mohly povstati, umluvili se Husité s knížetem Sigmuntem Korybutovičem na hradě Waldšteině, a hned dne 2. září, tři dní po vpádu jeho stranníkův do Prahy, propustili ho samoděk z tamějšího vězení, davše jej pod bezpečnou stráží vyprovoditi přes hranice do Polska. Kníže Sigmunt pak, nepočítaje si toho, co jej potkalo, za příčinu k záští, nepřestal i v Polště býti laskav na Čechy a strany jejich hájiti.

Dne 11. září vešlo potom do Prahy hlavní vojsko Táborské vedením kněze Prokopa Velkého a Sirotčí. Počítalať obě vojska asi deset tisíc pě a 800 jízdných. Vracela se z Plzeňsk vezla s sebou kromě jiných děl a jův válečných také pušku Chmelík Tachově dobytou. Pražané tomu příc těch vojsk byli velmi povděční, a h s nimi ve spolku dne 13. září vyt aby potrestali město Kolín za to, ž od Pražan odtrhlo a že se tam stal mluvy o vpádu do Prahy. Obehn Kolín v neděli 14. září počali ho žané, Táboří a Sirotci velmi úsilně d vati. Rytíř Diviš Bořek z Mile ka hájil jeho s čeledí pana Jana z čna a Půty z Častolovic k ruce pana ška Ostrovského z Waldšteina tak tečně, že nepřátelé celé tři měsíce o města velikým úsilím a rozmanitými trostmi a přec marně se namáhali. V ké jejich útoky krvavě odrážel, ač věže a zdi městské na mnohých mís již pobořeny byly a při jednom ú věž na jedné bráně z velikých děl střílena byla. Konečně, když ve m samém mezi měšťany roztržka se st a valná část jich nechtěla více m brániti, tu teprv 16. prosince 1427 v rytíř Diviš Bořek Kolín umluvou, držev s čeledí a svou družinou asi branných lidí čestný průvod z města.

Nové hádání o víře na Žebráce.

1427 29. prosince.

Následkem umluvy o přiměří m Husity a Plzeňskými učiněné mělo státi na Žebráce hádání o víře m mistry a kněžími pod obojí a theolo Římské strany. Nepokojovalo to pap Martina V., a napomínal bullou 11. listopadu 1427 Plzeňských, aby se kacíři do hádek o víru nikoliv nepouš proto že pravda víry katolické, stvrz tolikerými mučenníky, zjevená na toli rých koncilích, objasněná spisy tol svatých doktorův nepotřebuje prý nových důkazův. Mimochodem budiž dotknuto, jak ten papež o Češích vů smýšlel; líčil je totiž v bulle v příč Husitův dne 25. října 1427 do celého sťanstva vydané, nejinak, než jakoby všickni přívrženci ztřeštěné a oha Adamitské sekty. Také kardinálovi Ja Železnému psal, aby tomu há překaziti hleděl, avšak kdyby nebylo žná uvarovati se ho, aby přivolal k n doktorův z university Vídeňské. Nap

legat papežský, kardinal Jindřich
dfordu již před tím psal z Frank-
dvěma mistrům někdy Pražským,
u vyhnanství z Čech žijícím, Ši-
ovi z Tišnova a Prokopovi
ladrub, aby pro poučení prý a
navedení bludných Čechův přijali
ebe břímě takového hádaní.
ělo se pak to hádaní na Žebráce
v Boží hod vánoční, v skutku však
lo se teprv dne 29. prosince v počtu
valném a bezpochyby tím způsobem,
v umluvě mezi stranami ustanoven
Za opravce čili rozsudí a pořadatele
z obou stran vyvoleni dva světští
vé, Jan z Valdeka a Smil Ho-
ký ze Šternberka. Mezi pří-
ými theology připomínají se s ka-
tě strany mistr Šimon z Tišňo-
s husitské mistři Jan z Rokycan
etr Payne. Však nový tento po-
mistrův obou stran, poučiti a přesvěd-
sebe obapolně učenými důvody, jako
ky posavadní pokusy zůstal bezplod-
strany se rozešly zůstávajíce každá
svém mínění. K tomu všemu ještě
dili se v Berouně Táboři, Sirotci
ražané sami mezi sebou, tak že se
enší přízni odtud rozešli, nežli se
byli dostavili.

---

jízdy Čechův do Uher, do Slezska, Rakous, do horní Falce a do Bavor.

1428 od ledna do 13. července.

vornější nežli kněží a mistři byli
vníci čeští všech tří stran pod obojí,
se o to jednalo, aby společnými
y do sousedních katolických zemí
tili sobě uznání víry své. Nedlouho
dobytí města Kolína všecka vojska
á, Táboři pod Prokopem Ve-
ým, Sirotci pod Prokůpkem a
žané s Janem Tovačovským
hli v samé zimě do pole, obrátivše se
ed na Moravu. Majíce s Moravany
ěří, nedobývali ani měst ani hradův,
zemi plenili; toliko k Uherskému
du přilehlí, kteříž brzo umluvou se
vzdal. Zatím se noví houfové z Čech
Moravy za nimi vypravili, a u města
elí nad řekou Moravou s nimi
ili. Tu veškerá tato válečná síla pře-
ila hranice Uherské blíž Uherské
lice, táhla okolo Senice, pople-
celé okolí u Ořechova, Modré,
inku a Svatého Jura, a polo-
žila se táborem u Prešpurka, jehožto předměstí ohněm vzplanula. Čechové nepokoušejíce se pak dále o samo město Prešpurk obrátili se dále přes Ložnici a Senec k Šintavě a k Trnavě, a plenili dále krajiny přes Kostelany, Čechtice, Nové Město nad Váhem až pod Beckov. Zdá se, že úmysl Čechův byl, Uherskou zemi pouze vyhubiti; nedobývali ani měst ani hradův, a Uhři sami také nikde jim se vstříc nepostavili v obraně své vlasti. Nedlouho na to sešla se všecka vojska česká na Moravě u Uherského Brodu, kdežto poleževše málo, někteří s kořistí uherskou do Čech domů se vrátili, jiní pak k půlnoci se obrátivše skrze Moravu k Opavě táhli, připravujíce se ke druhé a to hlavní jízdě do Slezska.

Václav kníže Opavský poddal se Čechům dobrovolně s městy Hlubšici a Hradcem nad Moravicí, zapsav se jim, že jim bude pomáhati. Města Polská Ostrava, Ketře a Osoblaha při samém blížení se husitského táboru byla od obyvatelův svých strachem opuštěna. Potom obehnali Čechové Horní Hlohov v samém Slezsku, dobyli města toho útokem dne 13. března, a zajali v něm víc než tisíc oděnců, panošův a měšťanův z měst Bělé, Prudníka a ze Střelce. Tu přijel Boleslav čili Bolek kníže Opolský sám osobně k vojskům českým, zapsal se také, že s nimi věrně bude, a vyvadil hotovými penězi lidi své od Čechův zajaté. Na to přilehla vojska česká k Nise, městu biskupa Vratislavského, kteryž tu s branným lidem svým jakož i s válečnou silou jiných Slezských knížat a měst Čechům se polem postavil. Stala se tedy 18. března 1428 krvavá bitva před Nisou, v níž do 2000 Slezákův padlo anebo se v řece Nise utopilo; Čechové vtrhli do předměstí, a popálili je i s vozy, jež tam Slezáci zůstavili. Z toho padl na Slezáky takový strach, že již nikdo s Čechy bojovati nechtěl. Kamkoliv se nyní Čechové obrátili, všude obyvatelé města svá opouštěli a v lesích neb pevných hradech spásu hledali. Tím způsobem mnoho měst slezských, jako Ziegenhals, Vejdna, Otmochov, Pačkov a Frankenštein, potom Falkenberk, Grotkov, Střelín, Kouty a jiná padla téměř bez boje Čechům do rukou. Kníže Jan Zembický čili Münsterberský ještě v čas přátelsky s Čechy

ské; svezli sem množství děl velkých i malých a jiných dobývacích strojův, a rozsázeli je na čtyrech místech okolo hradu a města. Na hradě a ve městě velel pan Hynce sám a jeho hejtman, kterýž se Kokot nazýval, i počínali sobě velmi statečně, odrážejíce všecky útoky nepřátel velmi srdnatě, tak že se déle nežli čtvrt léta ubránili. O sv. Václavě přišel konečně pan Oldřich z Rosenberka v nádherném komonstvu do ležení Táborského, maje přiměří s Tábory, a hledě obě strany mezi sebou smluviti. Nezdá se však, žeby byl mnoho pořídil, neboť dobývání protáhlo se až do sv. Havla. Posádka hradu a města nemohouc pak déle snášeti soužení, když počet raněných se zmáhal, vzdala město i hrad, a Táboři uvázavše se v to místo, pod umluvou obránce hradu na svobodu propustili.

Po svatém Jakubě, konec července, oblehli zase Sirotci hrad Lichtenburk, kterýž vysoko strmí na temeni Železných hor nad rovinou Čáslavskou. Náležev dříve královně České byl již r. 1421 od Pražan dobyt, a panu Hynkovi Krušinovi z Lichtenburka, potomku prvních stavitelův jeho a tehdejšímu vůdci Pražanův odevzdán. Tento pan Hynek Krušina stav se odpůrcem stran výstředních, více zas se šlechtou držel, a hrad Lichtenburk svému příbuznému, známému pánu Janu Městeckému z Opočna, okolo r. 1422 postoupil. Tento měl na Lichtenburce správce, jakéhosi Petra Lišku, kterýž svému jménu čest dělal. Byl ten Liška chytrý, úskočný a ukrutný, Husitům s hradu Lichtenburka, kde mohl, velké škody dělal, a zvláště na zloděje nastrojeno mívalo, i každého, kterýž mu do rukou padl, se zalíbením dával věšeti, maje v počínání svém věrného pomocníka, rytíře Močihuba Tlustého. Sirotci navrátivše se z jízdy své po Slezsku a Rakousích, v Kutné Hoře se shromáždili, a uzavřeli řádění Liškovu na Lichtenburce konec učiniti, a hrad ten zase v moc pod obojích dostati. Liška dověděv se o tom, vyjednával prý v Kutné Hoře [illegible]tky o tom, jak by hrad pod [illegible] mohl podstoupiti. Chtěl [illegible]o času nabyti, až by zatím [illegible]špíží dobře opatřil a tak [illegible]ežení se připravil.

[illegible]rotkův, kteří nyní [illegible]něz Prokůpek a Jan Královec z Kralovic. Záhy se o tom přesvědčili, že Lichtenburka útokem vzíti jest nemožné, pročež si umínili posádku hladem vyležeti. Nadělali okolo hradu dole i nahoře na výšině množství příkopův, bašt, srubův a plotův, jaké tehdáž v obyčeji bylo, a osadili je svým lidem branným, aby nikdo ani do hradu ani z něho ven dostati se nemohl. Leželi pak tu Sirotci neužívajíce ani střelby ani praků, což by jim žádného prospěchu nebylo přineslo, přes leto i zimu déle než rok.

Pan Liška, maje dostatek potravy na hradě, o vzdání nechtěl ani slyšeti. Mezi tím Sirotci sami v ležení svém počali nouzi o píci a potravu trpěti. I zdvihli se dne 1. listopadu 1428 Jan Královec s částí Sirotkův od Lichtenburka, aby zpěže nasbíral, zůstaviv Jana Hertvíka z Rousínova s ostatním vojskem u hradu, aby je dále v obklíčenosti držel. Učinil prý Liška potom se svými výpad na pozůstalé, pobořil prý jim sruby a ploty, a pobiv jim mnoho lidí i uchvátiv mnoho věcí jejich zas na hrad se zatáhl, ale ovšem nepřátely zahnati nemohl. Královec zatím však se svými až do Žitavska se pustil, a učiniv veliký plen v onom kraji vracel se přes Hrádek a Chrastavu, jež Němci nyní Grottau a Kreibitz zovou, do Čech nazpět. Hnali se za nimi v noci 11. listopadu na rychlo sebraní Žitavští a Zhořelečtí s panem Albrechtem z Koldic a s Hanušem z Polenska, a obořili se ráno u Machendorfa mezi Chrastavou a Liberkem u veliké síle na zadní voj jejich. Sirotci byvše nepřipraveni dali se překvapiti, ztratili drahný počet vozův a do čtyr set mužův jejich buďto padlo v boji, buďto se utopilo v řece Nise, a někteří také v stodolách upáleni byli. Však brzy se opravili Sirotci, odrazili Němce, pomstili porážku bratří, a mezi jinými zabili také hejtmana Žitavských. Němci se potom honosili vítězstvím, kteréž nebylo ani rozhodné ani v sobě znamenité, a rádi jeho připomínali na důkaz, že prý Čechové nejsou vždy a všude nepřemožitelní.

Sirotci však neleníli dlouho, zřídivše hned zas v polovici prosince do Kladska a Slezska na podobné sbírání potravy vypravili. Přitáhše tam leželi mezi Kladskem a Štivnicí, kteráž se Schwedelsdorf jmenuje, asi dvě míle polem. Mezi tím sebrali se na ně Slezané kníže Jan Zembický čili Můs

vlastní škody; kromě Bernova do-aké města Falkenberka; po-bratřivše se k polednímu vzali, kro-ných, útokem město Mosbach, do 300 mužův zabili, vypálili 9. a městečko Nitenov, zkazili klá-Valderbach pobivše mnichy ta-a zvláště protržením hráze veli-rybníka lanthrabova u Leuchten-velikou škodu v té zemi spůsobili. ně učinivše veliký plen okolo města by a zmocnivše se i městečka hova nad lesem vrátili se s u kořistí o sv. Markétě, 13. čer-do Prahy.

---

dali toho času Němci v říši a co král Sigmunt?

1427—1428.

nebný útěk Němcův od Stříbra a chova polekal opět veškeré křesťan-míře posavad nebývalé. Lid viníl a ze zrady, kardinál-legát Jindřich fordu přičítal to nezřízenosti vojsk kých. Na říšském sněmě ve Frank-on to hlavně spůsobil, že dne 3. ce stalo se usnešení o všeobecné k vedení války proti Husitům, o u, jak se tato daň vybírati, jak se é peníze spravovati, na co vyna-i mají, a kdo mají býti hlavní vé nové příští výpravy, o které se vilo, že má veškeré nové vojsko ké ke dni sv. Jana 1428 již pohoto-ti na českých hranicích. Avšak teh-Němcům naskrze nedostávalo se lastenského a obětavosti také ne-každý, velký malý, dbal toliko o sáček svůj. Proto také všickni rep-dyž uslyšeli o dani na Husity jim a neslýchané; nejvíce ozývalo se tomu duchovenstvo a rytířstvo. ně scházely se přece peníze; avšak a nedávali sebrané sumy na určená odváděti, nýbrž každý chtěl je po-sám doma a vystrojovati žoldnéře svého zdání, proti čemu zas král nt a duchovenstvo odporovali. Tak nevole na všech stranách, k tomu ještě kardinal Jindřich z Bed-u do Anglie povolán, a nemohl ví-Němcích působiti, a dne 5. ledna mřel také Bedřich Bojovný, vojvoda a kurfürst Saský z domu kého, posud markhrabě Míšeňský. k král Sigmunt Saské vojvodství pojistil jeho synům dědičně, hněvali se druzí němečtí knížata na to, a tak všecky veliké přípravy k nové válce proti Čechům na jalovo se konaly, a nestalo se ničeho, jakkoliv Čechové svými jízdami po Německých zemích počínali citlivé škody Němcům dělati.

Král Sigmunt trvaje dotud v dolních podunajských zemích proti Turkům, utrpěl ku konci měsíce května 1428 od sultána Tureckého Murata velikou porážku při dobývání hradu Holubce (Golumbac) nad Dunajem v Srbsku. Tu zahynul také znamenitý Polák Záviše Černý z Garbova, který r. 1422 od Žižky u Německého Brodu zajat, potom z Pražského vězení vyplacen byl. On se tu opět při vojště krále Sigmunta co dobrovolník nalézal; král Sigmunt byl se již s větším dílem poraženého vojska na druhý břeh Dunaje utekl, a poslal pro Záviše loďku, aby se také přes řeku přeplavil. On však nedbaje toho směle se svou hrstkou bojovníkův Turkům ještě odpíral i byl od nich zajat. A když se pak Turci mezi sebou hádali, komu by ten znamenitý vězeň náležeti měl, přiskočil třetí Turek a usekna Závišovi hlavu učinil konec hádce.

Obležení hradův Bechyně a Lichtenburka. Boje u Chrastavy a v Kladště.

1428 8. července do začátku ledna 1429.

Země Česká požívala tohoto roku 1428 pokoje uvnitř. Příměří s Plzeňskými do sv. Jiří toho roku uzavřené, zdá se, bylo zas prodlouženo. Proto dvě stálá vojska Táborův a Sirotkův čili „bratří polem pracující," nečiníce nyní ani jízdy do Němec, zaměstnávala se letního času dobýváním dvou důležitých hradův, kteří byli v moci přívržencův čili služebníkův královych. Dne 8. července obehnali Táboři pod samým Prokopem Velikým hrad a město Bechyni nad Lužnicí, kteréž tehdáž držel zápisem od krále Hynce z Ležan, syn někdy pana Jindřicha Lefla z Ležan, padlého r. 1420 v bitvě před Vyšehradem. Shluklo se tu velké vojsko k dobývání toho místa, neboť hrad strmící na vysoké skále nad Lužnicí, někdy župní, byl pro blízké sousedství Táborům vůbec nepohodlný. Kromě kněze Prokopa byli tu přední hejtmané vojsk Táborských a také pomocníci z jiných měst strany Tábor-

ské; svezli sem množství děl velkých i malých a jiných dobývacích strojův, a rozsázeli je na čtyrech místech okolo hradu a města. Na hradě a ve městě velel pan Hynce sám a jeho hejtman, kterýž se Kokot nazýval, i počínali sobě velmi statečně, odrážejíce všecky útoky nepřátel velmi srdnatě, tak že se déle nežli čtvrt léta ubránili. O sv. Václavě přišel konečně pan Oldřich z Rosenberka v nádherném komonstvu do ležení Táborského, maje příměří s Tábory, a hleděl obě strany mezi sebou smluviti. Nezdá se však, žeby byl mnoho pořídil, neboť dobývání protáhlo se až do sv. Havla. Posádka hradu a města nemohouc pak déle snášeti soužení, když počet raněných se zmáhal, vzdala město i hrad, a Táboři uvázavše se v to místo, pod umluvou obránce hradu na svobodu propustili.

Po svatém Jakubě, konec července, oblehli zase Sirotci hrad Lichtenburk, kterýž vysoko strmí na temeni Železných hor nad rovinou Čáslavskou. Náležev dříve královně České byl již r. 1421 od Pražan dobyt, a panu Hynkovi Krušinovi z Lichtenburka, potomku prvních stavitelův jeho a tehdejšímu vůdci Pražanův odevzdán. Tento pan Hynek Krušina stav se odpůrcem stran výstředních, více zas se šlechtou držel, a hrad Lichtenburk svému příbuznému, známému pánu Janu Městeckému z Opočna, okolo r. 1422 postoupil. Tento měl na Lichtenburce správce, jakéhosi Petra Lišku, kterýž svému jménu čest dělal. Byl ten Liška chytrý, úskočný a ukrutný, Husitům s hradu Lichtenburka, kde mohl, velké škody dělal, a zvláště na zloděje nastrojeno míval, i každého, který mu do rukou padl, se zalíbením dával věšeti, maje v počínání svém věrného pomocníka, rytíře Močihuba Tlustého. Sirotci navrátivše se z jízdy své po Slezsku a Rakousích, v Kutné Hoře se shromáždili, a uzavřeli řádění Liškovu na Lichtenburce konec učiniti, a hrad ten zase v moc pod obojích dostati. Liška dověděv se o tom, vyjednával prý v Kutné Hoře se Sirotky o tom, jak by hrad pod umluvou jim mohl podstoupiti. Chtěl však tím toliko času nabyti, až by zatím hrad lidem a špíží dobře opatřil a tak na dlouhé obležení se připravil.

Přední hejtmani Sirotkův, kteří nyní ten hrad oblehli, byli kněz Prokůpek a Jan Královec z Kralovic. Záby se o tom přesvědčili, že Lichtenburka útokem vzíti jest nemožné, pročež si umínili, posádku hladem vyležeti. Nadělali okolo hradu dole i nahoře na výšině množství příkopův, bašt, srubův a plotův, jaké tehdáž v obyčeji bylo, a osadili je svým lidem branným, aby nikdo ani do hradu ani z něho ven dostati se nemohl. Leželi pak tu Sirotci neužívajíce ani střelby ani praků, což by jim žádného prospěchu nebylo přineslo, přes leto i zimu déle neli rok.

Pan Liška, maje dostatek potravy na hradě, o vzdání nechtěl ani slyšeti. Mezitím Sirotci sami v ležení svém počali nouzi o píci a potravu trpěti. I zdvihl se dne 1. listopadu 1428 Jan Královec s částí Sirotkův od Lichtenburka, aby spíže nasbíral, zůstaviv Jana Hertvíka z Rousínova s ostatním vojskem u hradu, aby je dále v obklíčenosti držel. Učinil prý Liška potom se svými výpad na pozůstalé, pobořil prý jim sruby a ploty, a pobiv jim mnoho lidí i uchvátiv mnoho věcí jejich zas na hrad se zatáhl, ale ovšem nepřátely zahnati nemohl. Královec zatím však se svými až do Žitavska se pustil, a učiniv veliký plen v onom kraji vracel se přes Hrádek a Chrastavu, jež Němci nyní Grottau a Kreibitz zovou, do Čech nazpět. Hnali se za nimi v noci 11. listopadu na rychlo sebraní Žitavští a Zhořelečtí s panem Albrechtem z Koldic a s Hanušem z Polenska, a obořili se ráno u Machendorfa mezi Chrastavou a Libercem u veliké síle na zadní voj jejich. Sirotci byvše nepřipraveni dali se překvapiti, ztratili drahný počet vozův a do čtyr set mužův jejich buďto padlo v boji, buďto se utopilo v řece Nise, a někteří také v stodolách upáleni byli. Však brzy se opravili Sirotci, odrazili Němce, pomstili porážku bratří, a mezi jinými zabili také hejtmana Žitavských. Němci se potom bonosili vítězstvím, kteréž nebylo ani rozhodné ani v sobě znamenité, a rádi jeho připomínali na důkaz, že prý Čechové nejsou vždy a všude nepřemožitelní.

Sirotci však nelenili dlouho, ale hned zas v polovici prosince do Kladska a Slezska na podobné sbírání potravy vypravili. Přitáhše tam leželi mezi Kladskem a Štivnicí, kteráž se Schwedelsdorf jmenuje, asi dvě mile polem. Mezi tím sebrali se na ně Slezští kníže Jan Zembický čili Můn-

ý, lid Vratislavského biskupa z
Svídnický hejtman Četric s ce-
jem svým vytáhše proti nim vel-
ně, dne 27. prosince na jejich tá-
obořili. Mezi předními byl kníže
ký. Sirotci dočekavše nepřátelské-
u pokojně ve vozích svých, přiví-
mce nenadále střelbou z děl tak
u, že Slezáci hned ve zmatek uve-
lně na útěk se dali, jízdní jako pě-
že konečné i kníže Zembický s ni-
sel prchnouti. Na útěku však u-
koněm do bahnité jámy, z níž se
přilbice a železného brnění ne-
ost rychle vydobyti, tak že jej Če-
lostihli a na tom místě zabili spolu
ha jinými lidmi jeho. Svídnického
na Četrice jali, a potom jej s
počtem jiných zajatých do Čech
. I stala se ta porážka u vsi Wil-
sdorfu asi hodinu před zápa-
lunce; Sirotci pak nepřestali stí-
kajících i v noci, zapalujíce vesni-
pořád, aby nikdo ani v nich ani
h sněhem se bělajících ukryti se
. Na bojišti snesli potom všecky
bez rozdílu, tedy i mrtvolu knížete
Zembického, na jednu hroma-
spálili je. Potom protáhli krajiny
bez odporu a obsadili města
í a Olavu, obě jen na krátký
leževše pak asi deset neděl v onom
vrátili se mimo Kladsko zase do
před hrad Lichtenburk vezou-
ebou hojnou kořist všeho druhu.
Jan Zembický čili Münster-
ký zahynul bez dědicův; země je-
odumřelé léno bylo potom od krále
ta 13. srpna 1429 propůjčeno v lé-
kému pánu Půtovi z Častolo-
věrné jeho služby.

---

kněze Prokopa Velikého s králem Sigmuntem v Prešpurce.

1429 od 4. do 9. dubna.

dá taková jízda Čechův, když opa-
e krajiny sousední vždy pokojně
mů se vraceli, dávala vždy nové dů-
větu o tom, že jim nešlo o podmaňo-
obě nepřátel a o panování světské
jedině o svobodu svého vyznání a o
ní strany papežovy i královy, aby
dmi smířila. Nyní teprv první byl
igmunt, který neodbytnost usmí-
husitův poznávati počal, ztrativ již
naději, že by se Čechové mocí zbra-
ně oblomiti, a k poslušenství církve i je-
ho světské moci donutiti dali.

Král Sigmunt vrátiv se z dolejších po-
dunajských zemí zajel v měsíci lednu
1429 na Volyň ku slavnému sjezdu v mě-
stě Lucku s Polským králem Vladislav-
vem Jagajlem a velikým knížetem
Litevským Alexandrem Vitoldem.
Nemoha těch dvou bratrancův dosud pro
své záměry a k své pomoci v plné míře zí-
skati, způsobil mezi nimi roztržku. Pobyv
s nimi v Lucku osm dní, od 22. do 29.
ledna, nabídl Vitoldovi, že mu udělí
důstojenství královského, nežádaje za to,
leč důkladnou pomoc proti Husitům. Sta-
rý Vitold chytal se skutečně marného le-
sku koruny královské, avšak Zbyhněv O-
lešnický, biskup Krakovský, uměl polské
pány proti tomu tak popuditi, že namítajíce
právem, jakoby královská koruna Vi-
toldovi udělená mohla býti příčinou ne-
napravitelného roztržení obou národův,
Polského a Litevského, s králem Vladisla-
vem před časem z Lucka odjeli, a potom
ještě krále Sigmunta jakožto rušitele po-
koje u papeže Martina V. obžalovali. Tak
se Sigmuntovi jeho záměr pokazil, a on
přijel v druhé polovici měsíce března do
Prešpurka, kdež potom celý rok dvorem
zůstal, jsa trápen podagrou a jinými ne-
duhy.

V témže měsíci březnu 1429 vypravil
se kněz Prokop Veliký s Tábory na
novou jízdu do Rakous, svěřiv hrad
Bechyni nedávno dobytý Táborskému
hejtmanu Janovi Blehovi z Těšni-
ce. Když tedy král Sigmunt v Prešpurce,
kněz Prokop v Rakousích byli, mínili če-
ští a moravští pánové, nebylo-liby dobře
příležitosti té užiti, krále a kněze-vůdce
dohromady svésti, aby se pokojně umluvi-
li. Prokop jako všickni Husité nerozpako-
val se nikdy, podávati se k mírným umlu-
vám i po nejslavnějších vítězstvích, jak
jsme z dosavadního běhu událostí seznali;
v králi Sigmuntovi vznikalo zas pozne-
náhlu přesvědčení, že nebude jinak mož-
ná, nežli z Čechy po dobrém jednati a
opravdu o to se starati, jak by jejich žá-
dostem vyhověno býti mohlo, jestliže si
vůbec ještě přál, dostati se k pokojnému
panování v Čechách.

Takovou schůzku mezi hlavami válčí-
cích stran zprostředkovati, to vzal na
sebe mladý pan Menhart z Hradce, muž k takové věci právě nejspůsobi-
lejší. Co syn horlivého někdy Husity, Ja-
na staršího ze Hradce a na Velhartičích,

požíval u Husitův důvěry. Bojovav několikráte proti Táborům viděl, že nemůže jinak požiti od nich pokoje, leč že se zapsal věrně státi ku pravdám a ku prospěchům bratří Táborských a Sirotčích; proto také s nimi r. 1427 proti křižákům německým k Tachovu vytáhl. Avšak jakkoliv se ukazoval býti horlivým Husitou, nicméně nepřestával toužiti po starém řádu královském a šlechtickém ve vlasti, uměl si však při tom slovy i skutky opatrněji počínati, než mnozí jiní čeští pánové, kteří pro odpadlictví a nespolehlivost brzo upadli v nevážnost u krajanův svých, a na neslavném konci své veřejné činnosti se octnuli. Pan Menhart z Hradce skutečně to na kněze Prokopovi vymohl, že se odhodlal, v průvodu přívržencův svých, maje dostatečné rukojemství za bezpečnost své osoby, ku králi Sigmuntovi k osobnímu sejití se do Prešpurka se odebrati. Šli tam s ním kromě pana Menharta z Hradce, mistr Petr Payne, pan Václav Strážnický z Kravař a několik měšťanův Pražských, vesměs asi ve 200 koních. A přijevše dne 4. dubna 1429 do Prešpurka, zastali tam při dvoře královně Rakouského vojvodu Albrechta, Bavorského vojvodu Viléma, několik Slezských knížat, a z českých pánův strany královy Oldřicha z Rosenberka, Jana a Viléma Švihovské z Riesenburka, Jana Městeckého z Opočna, Půtu z Častolovic, Hanuše z Kolovrat a jiné, také několik biskupův a doktorův německých a čtyry doktory z university Pařížské, kteří byli v poselství ku králi Sigmuntovi přišli.

Bez prodlení král Sigmunt kněze Prokopa Velikého a jeho společníky před sebe předpustil, mírně a přívětivě se k nim choval, mnoho jim o svém právu a své přirozené lásce ku království Českému mluvil, pak je napomínal a prosil, aby nechajíce novot a bouří vrátili se opět k víře otcův svých. Nezdá-li pak se jim učiniti toho hned, tedy že nejdéle ve dvou létech se sejde ve městě Basileji sbor obecný církve křesťanské, tam aby se s svými články obrátili, a nálezu tohoto vrchního soudu ve věcech víry aby se podrobili; do té doby však aby žili v míru se zeměmi křesťanskými. Na to odpověděli kněz Prokop a jeho druhové: že ne oni, ale strana Římská od staré pravé víry křesťanské odpadla, a že nebude dříve pokoje, než až církev Římská upadší prý do scestností všelikých sama opět se navrátí k učení a příkladu Krista Pána a apoštolův jeho. A bude-li tento nový sbor v Basileji takový, jaký byl v Kostnici, to že oni tam nepůjdou aniž se jeho nálezu podrobí, neboť budou tam zase zasedati nejhorší nepřátelé Čechův, a bylo by to bláznovské, postaviti se před soud nepřátel; oni že vědí jiného soudce, vyššího a nestranného, kterýž by při jejich se sborem rozsoudil, a ten soudce že jest písmo svaté zákona božího a doktorův v něm právě i neuchylně se zakládajících.

V té odpovědi objevila se jasně ohromná mezera, která obě strany od sebe ještě dělila. Takovou mezeru nebylo lze urovnati ani uchlácholiti pouhými řečmi sebe lahodnějšími, sebe výmluvnějšími. Těch tu ovšem nescházelo, avšak Prokop a jeho strana po dlouhém jednání vyjádřili se, že oni sami té moci nemají, aby jménem celého národu mohli se zavazovati k věcem, jakých tu od nich žádáno; k tomu pravili, že potřebí jest řádného a valného sněmu zemského; takový že oni svolati chtějí do Prahy, a král aby vypravil k němu posly své, kteříž by žádosti jeho shromážděnému národu přednesli.

Prokop a strana jeho zvali při tomto jednání sice Sigmunta králem, totiž Římským a Uherským, avšak za krále Českého a za pána svého neuznávali jeho nikterak. Byl to první případ, že Sigmunt z Čechy strany husitské sám osobně vyjednával, i činilo to naň dojem velmi nemilý; však nic k tomu neříkal, těše se nadějí, že se to budoucně napraví. Konečně odvážili se Čechové vybízeti jej, aby se s nimi sjednotil u víře, pak jeho raději nežli kohokoliv jiného na světě za krále míti a jemu proti všem nepřátelům pomáhati chtěli; tu však přišli na nepravého, — Sigmunt se rozhořčil, dokládaje se Bohem i všemi přítomnými, že volí raději umříti, nežli u víře pochybiti. A ten byl konec smlouvání. Dne 5. dubna odtáhli zas Prokop a jeho soudruzi z Prešpurka, pobyvše tam šest dní.

Valný sněm Pražský a druhá cesta Prokopa Velikého ku králi Sigmuntovi do Prešpurka.

1429 od 23. května do počátku června.

Prokop Veliký a jeho soudruhové stáli v slovu svém; jejich působením se

e valný sněm v Praze dne 23. května 429 v pondělí po sv. Trojici. Stavové hromáždili se u valnějším než obyčejně očtu ve velké síni kolleje Karlovy roku ice celý týden až do 29. května u pří omnosti poslův, jež král Sigmunt k tomu ěmu vypravil. Jednalo se hlavně o dvou ěcech: za jedno mají-li Čechové se pod olíti budoucímu všeobecnému sboru kře anskému, a za druhé mají-li Čechové s rálem Sigmuntem a všemi jeho podda ými v zemích okolních příměří na dvě ěta uzavříti. Co do všeobecného sboru ili koncilium usnesli se na takové odpo ědi, která by se Sigmuntovi dáti měla: ude-li ten sbor všeobecný skutečně vše o křesťanstva, totiž budou-li na něm ne oliko římští katolíci ale i také Řekové, rménové, patriarcha z Konstantinopole, teří tělo Krista Pána pod oběma způso ama přijímají; za druhé nebude-li soud ouze podle ustanovení papežova, ale po lé zákona Božího, aby netoliko papež le i všecko křesťanstvo na něm své moci ělo souditi: tehdáž že i Čechové své lidi oudré a opatrné i bohabojné světské i uchovní s plnou mocí tam vyslati chtějí. – Co do dvouletého příměří usnesli se aké na výminkách, z nichž jen některé vláštní uvedeme, jako byla první: Aby i, kteří se zapsali k zákonu Božímu, to est, kteří dříve pod obojí byli, a potom e zrádně zpronevěřili, z příměří byli vy ati. (To se týkalo hlavně odpadlých pá ův a šlechticův.) Za druhé: příměří ud s králem Sigmuntem a se zeměmi herskou, Rakouskou, Moravskou a Slez kou, nikoli však s Mišňany a s Bavory. a třetí: Kníže Rakouský, chce-li míti říměří, musí Moravany zachovati ve prá ích a ve všem, k čemu byl se jim zavá al, jako i k tomu, že cizozemec ne má býti na Moravě úředníkem; král pak igmont ať poručí zemi Moravskou někte ému pánu neb knížeti, kteréžby byl jazy a českého nebo slovanského. Z toho jde patrně, že vojvoda Albrecht tav se markhrabětem Moravským, nevěře omácím, Rakušáky a jiné Němce v úřa ech tam porozsázel.) Za páté: Kněží pod bojí aby měli v zemi všude svobodu, ale něží katoličtí, jichž sobě pánové pod jed ou chovají, aby byli na zámcích, a lidu esváděli. Za osmé: když Čechové pod bojí polem táhnou, aby brali toliko svou krovnou potřebu, a to aby neškodilo pří ěří.

Znamenati sluší, že výminky Husitův co vítězův naproti přemožené straně nebyly nikterak neskromné, anebo přílišné; Husité nemohše utlačeni býti násilím, žádali jen, aby nebyli utlačováni ani pod pláštíkem práva a nebo jiným nepoctivým způsobem.

Zdvihl se pak v den sv. Víta, 15. června 1429 opět kněz Prokop Veliký s jinými pány a posly českými a moravskými, aby králi Sigmuntovi do Prešpurka donesl odpověď a výminky valného sněmu českého, a aby na základě jejich dále s králem vyjednával; a potom ještě na počátku července Táboři nový, širší výklad smyslu svého v šesti článcích králi předložili. Avšak vše to potkalo se při královském dvoře s takovým odporem, že celé to vyjednávání bezplodné zůstalo. Jmenovitě čeho Čechové se domáhali, aby budoucí koncilium složeno bylo z údův veškerého křesťanstva, a ne toliko z údu Římské strany, nepřátelské jim, to prohlásili radové králové za hloupost, že takového koncilium ovšem nelze svolati. Že pak kněz Prokop sám podruhé do Prešpurka šel, kdežto jiní Husité na toto zbližování se a poslování ku králi Sigmuntovi bručeli, tím dal neomylný důkaz, kterak mu záleželo na konečném míru.

Psaní panny Orleanské k Čechům. Kterak Husité hradův nepřátelské strany dále dobývali.

1429 od března do listopadu.

Již po dlouhá léta vítězili Angličané proti Francouzům v jejich zemi, šíříce se v ní tak, že se zdálo, že celá Francie jim konečně padne do rukou. Francouzskému králi Karlu VII. nezbývalo již leč ještě město Orleans a jeho okolí; ztratil-li to ještě, pak bylo již veta po jeho koruně. Tu se zjevila Bohem nadšená, vesnická dívka Johanna d'Arc, postavila se v čelo Francouzského vojska na počátku právě běžícího roku 1429, a ochránivši Orleans a porazivši Angličany v několika bitvách osvobodila říši Francouzskou. Již dne 16. července 1429 uvedla krále Karla VII. do města Remeše a dala ho tam nazejtří korunovati. Z toho šla panně této neobyčejná sláva po všem světě křesťanském i proslula hlavně pod jménem panny Orleanské, proto že u toho města vojsku francouzskému co anděl spásy ponejprv se objevila.

Němci měli se toho roku návodem papežovým a Sigmuntovým proti Čechům opět pod znamením kníže do pole vypraviti. Kardinal-legát Jindřich z Bedfordu sám přispěl jim s 5000 oděnci anglickými přes moře, a v červenci byl s nimi již v Belgii na cestě do Němec; když ho došel rozkaz od krále Anglického, aby se s tím vojskem co nejrychleji do Francie obrátil krajanům svým na pomoc. Když pak do Němec nedošel, brali si Němci z toho omluvu, že sami také nevypravili se toho roku proti Čechům do pole. Za to však počali se těšiti nadějí, že ta zázračná panna Orleanská svou neodolatelnou zbraň, až Angličany z Francie vypudí, brzy také proti těm proklatým českým kacířům obrátí, a Němce od strachu před Husity osvobodí. Brzy složeno jest bezpochyby v kanceláři říšské s vědomím krále Sigmunta jakési psaní k Čechům, jako by od panny Orleanské pocházelo, jímž panna ohlašovala Čechům brzkou pomstu Boží i svou, nevrátí-li se oni rychle a úplně ku poslušenství církve. Tento jest obsah odpovědného listu panny Orleanské z latiny do češtiny přeložený:

„Ježíš Maria!"

„Pověst a všeobecný nářek již dávno to donesl k sluchu mému, Panně Orleanské, že z vás křesťanův stali se kacíři, Saracenům podobní; že jste pravé náboženství a služby Boží zrušili, a hanebným i mrzkým pověrám se oddali, jež hájíte a šíříte, a proto všelikých hanebností a ukrutností se dopouštíte. Třískáte a spalujete obrazy, posvátné to památky; křesťany zabíjíte, proto že se pravé víry drží. Jaká to vzteklost! jaké bláznovství, jaká zlost vás k tomu dohání? Víru, již všemohoucí Bůh Otec, Bůh Syn a Duch Svatý založil, zřídil, vyzdvihl, tisícerým spůsobem, tisícerými zázraky vyjasnil, tu vy pronásledujete? tu chcete vypleniti? Vy jste ti slepí, a nikoliv ti, kterým zraku schází, kteří oči nemají. Myslíte snad, že vás za to trest nečeká? Nevíte-li, že Bůh vašemu mrzkému počínání proto nepřekáží, že vás proto v temnotě a v bludech vězeti nechává, aby vás, čím dále v blouznění, v nepravostech a bohaprázdnosti dojdete, tím horšími tresty za to navštívil? Já, abych pravdu řekla, kdyby mne nezaneprázdňovala válka proti Angličanům, byla bych vás již dávno navštívila. Avšak, nedoslechnu-li, že se napravujete, upustím i od Angličanův, a potáhnu proti vám, abych nemožná-li jinak, mečem zahladila vaši mrzkou a hanebnou pověru, a buď všemu kacířství buď vašemu životu konec učinila. Chcete-li však se navrátiti k víře katolické a k světlu, které vám dříve svítilo, pošlete své posly ke mně; jim to objevím, co vám činiti jest. Chcete-li naopak ve vzpouře své tvrdošíjně setrvati, vzpomínejte škod, jichžto jste nadělali, a nepravostí, jichžto jste se dopustili, očekávajíce, že přijdu s největší mocí světskou a božskou, abych vám stejné stejným odplatila. Dáno v Sully dne 3. března" (1429).

Husité však, držíce se za lepší křesťany, nežli všickni katolíci, na to psaní ničeho nedali, a bezpochyby o tom dobře byli zpraveni, že podvrženo jest, a od zázračné panny ani nepochází. Také pražádného účinku v Čechách nemělo. Němcům také brzo zmizela naděje, že panna Orleanská se zázračnou mocí svou přijde je pomstit nad Čechy, neboť již po roce upadši v zajetí anglické, od Angličanův, nešlechetným soudem samých Francouzův, v městě Rouenu sama co kacířka upálena byla.

Čechové toho roku nemajíce důležitých výprav před sebou, pokračovali v dobývání hradův nalézajících se v rukou strany královské; a zas i strana královská všelicos na ujmu Husitův podnikala. Tak učinil pan Hynek Krušina z Lichtenburka na Kumburce, někdy přední mezi husitskými vůdci Pražan, nyní stranník šlechtický, veliký zájem čili škodu okolo Hradce Králové. Za to sebrali se naň Hradečtí s panem Trčkou a Janem Holcem z Náchoda, a zadali mu 11. břez. notnou porážku — jiní královští služebníci, Habart z Adlar na Týřově, Jan Šmikouský ze Žďáru a Bedřich z Donína vypravili se z Týřova po svatém Jiří, konec dubna, se 154 jízdnými ku Praze, a 200 kusův dobytka zajali. Když pak Novoměstští měšťané za nimi se hnali, byli od nich mezi Prahou a Zbraslaví poraženi a mnozí z nich zajati, kteří se pak draze na svobodu vykoupiti museli. — Dne 21. března obehnali Táboři pod Janem Blehem z Těšnice na Bechyni a Mikulášem z Padařova, hejtmanem hradě Ostromeči, pomocí Píseckých, Šišických a Klatovských královský hr. Zvikov, jejž tehdáž od krále d[illegible] Konrád Malovec z Vimper[illegible]

žení trvalo tři měsíce, obléhatelé dá-
si všemožnou práci o jeho dobytí, ano
uhé strany Vltavy na vrchu velkou
i vystavěli, z níž do hradu střílelí;
k přece hrad zůstal nedobyt; přišel
zase pan Oldřich z Rosenber-
a zprostředkoval příměří na dvě léta
Tábory a posádkou hradu. — O sv.
, 24. června přilehli Táboří pod Ja-
a z Kroměšína zase k hradu
a dšperku za Landškronem, kterýž
ovi Městeckému z Opočna
žel, a dobývali ho tak dlouho, až se
17. září 1429 vzdáti musel. Táboří pro-
ili posádku z hradu na svobodu, tak
i každý s sebou vzíti směl, co právě
unesti. — Sirotci zatím již od lon-
o roku vždy ještě obléhali téhož pana
Opočenského hrad Lichtenburk;
ženým došla již potrava, trpěli velkou
i, a již se druhá zima blížila. Tu
vil zprávce hradu, Liška, svého pá-
Jana Městeckého z Opočna,
rad se svými třemi sty oděnci déle
eti nemůže. Řečený pán počal vy-
ávati s Janem Královcem, hejt-
emSirotků, i zavázal se přistoupiti
, avšak věrně, ku straně husitské.
edkem toho postoupen jest hrad
tenburk po 16timěsíčním obležení v
sv. Kateřiny, 25. listopadu 1429, ry-
Janovi Hertvíkovi z Rousí-
a k věrné ruce, aby jej teprv tenkrát
il panu Janu Městeckému, až by zjev-
dal důkazy své věrnosti ke čtyrem
kům Pražským. Petr Liška, po-
dní velitel hradu, odtáhl z něho, při-
však potom službu hradního u rytíře
kuláše Trčky z Lípy na hradě
ími. Tenkráte pan Jan Městecký
počna dostál věrně slovu svému;
dna od krále Sigmunta neměl více ča-
Husitům se opět zpronevěřil, neboť
při straně Prokopa Velikého ještě
nějaký čas, do roka umřel. Jeho od-
utím strana krále Sigmunta ztratila
oho z nejčinnějších náčelníkův svých
emi. Hrad Lichtenburk zůstal
v rukou řečeného Jana Hertví-
z Rousínova až do jeho smrti
o r. 1455.

Různice mezi Starým a Novým městem Pražským, a nové hádání o náboženství mezi Husity.

1428 1. září — 13. ledna 1430.

Již dříve vyskytovaly se časté nesnáze a různice mezi oběma městy Pražskými; obyčejně je zas král Václav urovnával, jak se mu spravedlivé býti vidělo. Za válek husitských držívala obě města dohromady, pokud bylo nebezpečí oběma hrozící, potom je mířil kníže Sigmunt Korybutovič, avšak příčiny k nesvornosti vyskytovaly se pokaždé vždy na novo, až z toho vypukly rozbroje a bouře. Na mnoze příčin rozbroje ani dobře neznáme: tu byla řeč o zboží kněžském, jež jedno město proti zdání druhého sobě osobovalo, tu zas zdá se, že stará náchylnost Novoměstských k výstřednímu učení husitskému zase obživla; aspoň to jisté jest, že se u kostela Matky Boží Sněžné na Novém městě co nástupce někdy kněze Jana Želivského tato léta kazatel podobného ducha vyskytnul, totiž kněz Jakub Vlk, který zase vládu nad obecným lidem provozoval.

Nějaké nové záští mezi oběma městy vypuklo zas v letní době roku 1428, a skončilo se smířením dne 1. září téhož roku na příkopě u sv. Ambrože, kdež šlo o nějaká kněžská zboží. Však brzo to zase vypuklo, a byla to asi bouře velmi zuřivá, neboť 21. ledna 1429 uzavřeli přátelští umluvčí čili rozsudí příměří jen na čtyry dni, totiž jen do 25. ledna. Byl pak mezi těmi rozsudími také Velek Koudelník z Březnice, hejtman Sirotků. Toto příměří prodlouženo jest potom až do 25. července 1429 s tím přikázáním, aby trhy odbývaly se v obou městech zase svobodně jako před těmi rozbroji, a aby všechno odklizeno a zotvíráno bylo, cokoliv jedno město proti druhému v branách a po ulicích bylo nastavilo a zahradilo.

Největší bouře mezi oběma městy strhla se však po valném sněmu, na kterém se jednalo o smíření s králem Sigmuntem. Jednání tomu odporen byl kněz Jakub Vlk a obec Novoměstská. Staroměstští zas řídíce se hlavně kazatelem Týnským, mistrem Janem z Rokycan, byli by se zas králi u větší míře podvolili. Protož brzy po rozejití onoho sněmu obě města vzala novou hořkost proti sobě vespolek; Rokycana se svými kněžími na Starém městě, Vlk se svými kněžími u Matky Boží Sněžné na Novém městě proti sobě odporně kázali, a tak lid rozdělili a

srotili, až se obě města zase tak na sebe rozjitřili, že zdi, šranky, řetězy proti sobě kladli a ponůcky dělali, nevěříce sobě vespolek. Tu přitáhl dne 14. září 1429 Velek Koudelník z Březnice s vojskem Sirotkův do Nového města Pražského a s městským lidem k útoku na Staré město se chystal. Tu se Staroměstští proti Novoměstským zavřeli, z děl a samostřílův, i ohnivé šípy ze Starého města na Nové, a též zase z Nového na Staré stříleli, tak že tou střelbou několik lidí jest zabito. Pak se stalo nové příměří; obě města volila sobě opět čtyry rozsudí čili opravce, Jana Rakovnického, hejtmana města Kouřimi, Jíru z Řečice, Jana Královce z Kralovic, hejtmana Sirotkův, a pana Viléma Kostku z Postupic, kteříž mezi stranami pokoj zjednali pod pokutou 4000 kop grošův Pražských. I stalo se to dne 25. září 1429 na tom místě, jako prvé, na příkopech mezi sv. Ambrožem a sv. Benediktem, to jest na nynějším place u sv. Josefa; konšelé obou měst podali sobě ruce na paměť pravého míru před kněžími a velikým počtem lidu strany obojí. Páni rozsudí položili do své výpovědi také článek jeden, prý z ponuknutí kněží, aby Čechové, nechajíce rozbrojův mezi sebou, opět společně na vojnu proti Němcům vyjeli. Jmenovitě kněz Prokop Velký, rozezlen svým dvojím neprospěšným sjezdem a smlouváním s králem Římským, myslil si nyní: „Nuže nechcete-li nás trpěti a s námi se mířiti, budeme vás tak dlouho trýzniti, až vás k míru přinutíme!“ I v zápětí následoval strašný skutek předsevzetí takové.

Před touto bouří poslední zemřel dne 9. srpna 1429 mistr Jakoubek ze Stříbra, původce požívání večeře Páně z kalicha, kteryž až do smrti své mnoho platil mezi Pražskými theology strany rozhodné i mírné.

Pro lepší utvrzení míru a svornosti mezi městy vidělo se oběma obcem Pražským naříditi opět veřejné hádání mezi mistry Janem z Příbrami a Petrem Paynem o sv. Václavě, 28. září, ve velké síni kolleje Karlovy, aby již jednou konec vzalo různění ve víře a dělení lidu mezi sebou. Jan z Příbrami, největší zpátečník z Pražských mistrův pod obojí, byv zároveň s Korybutovičem zatčen a z Prahy vypovězen, zdržoval se sice mezi tím aspoň nějaký čas v Žatci, a stále proti Viklefovi horlil. Mistr Petr Payne zas nepřestával, krajana svého mužně a důmyslně hájiti. Z každé strany byli čtyři mistři a kněží nařízení, aby hádání byli přítomni a co rozsudí mezi nimi rozhodli; známe však z nich pouze rozsudí strany Paynovy, byli to mistr Rokycana, kněz Václav z Drachova, kněz Petr ze Žatce a Mikuláš z Pelhřimova, biskup Táborský. Přijel tedy mistr Jan z Příbrami do Prahy, a hádání mezi oběmi mistry trvalo po sv. Václavě plné tři neděle; řečení rozsudí vydali potom 20. října na faře u sv. Havla nález svůj pohříchu nerozhodný, aby totiž Příbram Viklefa a Petra Payna, naproti tomu Petr Payne Příbrama nijakž nekacefoval, ani kdo mistra Husa neb Jakoubka v čem hanil neb tupil, než aby všickni drželi pokoj až do ne sv. Ducha nejprv příštího, mezi kterýmžto časem že oni, rozsudí, s muži dospělými se uradíce chtějí učiniti konečné narovnání. Stalo-li se však nějaké narovnání, ani nevíme; mistr Příbram opustiv zase Prahu pro svou osobní bezpečnost, nepřestával proti Viklefovi, proti Paynovi a všem kněžím Táborským vůbec velmi vášnivě psáti; Táboři zas sjevše se do Tábora ke sboru kněžskému, jejž tam měli od 6. do 13. ledna 1430, vydali přísný rozkaz do všech obcí Táborských, aby nikde tam nebyli trpěni kněží Příbramovy strany.

Znamenati sluší, že za války husitské o Menším městě Pražském již od roku 1420 zřídka která zmínka se činí. Leželo ono po velikém vypálení dlouho pusto, a teprv r. 1424 počali se lidé opět hojněji osazovati v něm, tak že roku 1425 již zas obnoven byl úřad purkmistrův a konšelův. Se stavbou nových domův šlo to však po dlouhý čas velmi pomalu.

Opětné jízdy Čechův do Slezska, obou Lužic, Míšně, Fojtlandu a do Frankonie.

1429 od června do 21. února 1430.

Ještě před poslední Pražskou bouří mezi stranami vytáhl oddíl Táborův na novou jízdu do Slezska. Obrátili se z počátku do horní Lužice táhnouce okolo Žitavy a Lubije čili Lubna; pak ale vešli do Slezka, a dobyli dne 18. června 142[illegible] města Boleslavce, odkud mimo jiné kořisti 200 zajatých Slezákův do Jaroměře přivedli. Po míru však výše u

čeném mezi Staroměstskými a Novoměstskými 25. září vytáhli dle rady a výpovědi pánův rozsudí náčelníci stálých vojsk českých do boje proti Němcům, kněz Prokop Veliký s valným vojskem Táborským z Prahy hned třetí den po uzavření míru, to jest 27. září, a druhého dne na sv. Václava zase Sirotci pod Velkem Koudelníkem z Březnice, knězem Prokůpkem a Pešcekem Zahradníkem. Všeho dohromady bylo jich asi 1000 jezdcův, 10.000 pěších, a měli s sebou vozův a děl s potřebu. Přední voj Táborův již o sv. Václavě k hradu a klášteru Mojvínu čili Ojbínu u Žitavy přirazil, avšak po krátkém pokusu od dobývání upustil a okolo Žitavy dále táhl. Touž cestou následovalo jej ostatní spojené vojsko husitské, a pokusil se nejprvé o město Zhořelec, jehožto však jen předměstí vypáliti se jemu podařilo. Hanuš z Polenska, fojt v horní Lužici, s pomocí Míšňákův město samo šťastně ubránil. Také hrad Bárut se Husitům nepoddal. Avšak brzo se veškerá moc Čechův před Budišínem položila, a oni poleževše tu několik dní předměstí spálili a do města ohnivé šípy metali, tak že v něm také na několika místech plamen vyšlehl. Když pak se chystali k útoku, tu měšťané doufajíce o dobrém výsledku své obrany 300 kopami grošův Pražských Čechům se vykoupili, tak že tito spokojivše se tím, bez dalšího škodění odtud ku Kamenici se obrátili. Osadivše toto město přiblížili se v tu stranu až pod Gmossenhain. Avšak tu zatočili se najednou v pravo k půlnoci do dolní Lužice: města Lukov, Kalava a Drebkov musela se sumami peněz od záhuby vykupovati, město Grodek čili jak německy sluje, Spremberk, bylo však vypáleno, poněvadž obyvatelé všickni z něho byli ušli a rozutíkali se. Pak odpočívali Čechové několik dní u Chotěbuzi, avšak z nenadání zdvihše se zas všickni, obrátili se rychlým pochodem odtud až ke Gubínu, hlavnímu městu dolní Lužice nad řekou Nisou; i dobyli ho na překot prvním útokem dne 27. října 1429, a množství lidstva v něm pobili. Němci i Lužičané nikdež se Čechům v poli neostavili, zvláště že nevěděvše, kam oni vlastně měří, hleděli se jen uchrániti ve zdech svých. Gubín byl město lidnaté, a Čechové odvedše obyvatelé na živu pozůstalé do zajetí, vypálili je do čista; žalostný pád jeho přimnožil hrůzy jménu českému v dalekých krajinách okolních. Potom došli Čechové zkazivše ještě klášter v Nové Celi, pleníce a kazíce krajinu daleko široko, až pod Krosno nad Odrou, a nemajíce již místa na vozích pro množství kořistí nabraných, obrátili se odtud přes Freistadt, okolo Zahanik Boleslavci, dále přes Lubíje a okolo Žitavy nazpět do Čech, a to beze všeho boje, přišedše domů okolo sv. Martina, 11. listopadu 1429.

Však nežli jeden měsíc a několik dní uplynulo, vystrojili se již zase k nové, a to nejznamenitější jízdě své. Tenkráte šla do starého Míšeňska, nynějších Saských zemí, a dále na západ do zemí vlastně německých. I sebrali se netoliko Táboři a Sirotci ale i vojska Pražská a jiných měst českých v síle asi 4000 jízdných a výše 40.000 pěších s 2500 bojovnými vozy. Přední vůdcové byli kněz Prokop Veliký, Jakub Kroměšín z Březovic, Jan Královec z Kralovic, Ondřej (bezpochyby Keřský) a Sigmunt, hejtman Pražský. Ze šlechty, kteří se té jízdy účastnili, jmenují se zvláště pan Smil Holický ze Šternberka, pan Jan z Pernšteina, Vilém Kostka z Postupic, Jan Zmrzlík ze Svojšína a jiní. Dne 14. prosince 1429 stal se hlavní výjezd z Prahy, a vojsko dalo se cestou přes Teplici a Krupku k Pernu a Drážďanům. S takovým vojskem, jehožto jméno již všude hrůzu plodilo, byli by se Čechové v tehdejších okolnostech mohli vypraviti na dobývání celých království; však jich úmysl nehleděl nikoli k rozšíření panství, nýbrž vždy jen ke škodám nepřátel, aby je donutili, hledati smíření. Jenom toho chtěli dosáhnouti, aby svému náboženství platnosti a uznání u katolíkův získali, o nabývání politické moci nestojíce. Proto se také nechtěli nikde v cizině dobýváním pevných měst baviti. Poleževše táborem u Perna a potom u Drážďan spokojili se pleněním jejich předměstí a okolí. O vánocích rozložili se okolo biskupského města a hradu Míšně nad Labem. I tu podobně si počínali, a odtud rozbíhaly se jednotlivé zástupy podle Labe dolů až za město Torgov. Hlavní proud vojska obrátil se však od Míšně k západu proti Janovi, markhraběti Braniborskému, kterýž s vojskem svým v městě Ožici (nynější Oschatz) ležel. Ten však, když o blížení se Husitův zvěděl, odtud do Lipska ustoupil.

Tenkráte se Němci ovšem rychleji sebrali, než když je papež do křižácké války svolával. Stálo prý nyní mezi Lipskem a Grimou téměř stotisíc branných mužův pohromadě pod prapory kurfürsta Bedřicha Saského, Jana, markhrabí Braniburského, Viléma, knížete Brunšvického, Bedřicha, lantkrabí Durynského, arcibiskupa Magdeburského a jiných biskupův, pánův a měst říšských. Zvěděvše Čechové, že tak silné vojsko proti nim táhne, sšikovali se, a pět dní šíkem proti němu táhli neodtrhujíce vozův od sebe. Když pak přijeli k městu Grimě, museli přes vodu Muldu přejeti, kteráž teče pod městem; a tu vozové třemi řadami do vody vjeli, voda se pro vozy vzhůru zedmula a některé vozy zvrátila, tak že se tu něco lidu utopilo. Jiným vozům pomohli, vytahujíce je z vody provazy po jednom bez koní; naposledy museli jednou řadou přes tu řeku jeti. A když přejela polovice vozův, povstal pokřik u vojště, že již Němci na ně táhnou, a tak u velikém nebezpečenství byli Čechové pro druhou polovici vozův a lidí. Však co jich přejelo, sšikovavše se táhli přece proti Němcům. Vojvoda Saský vyslal jen několik set jízdných, aby Čechy shlídli; a Čechové v jednom lese dočekavše jich udeřili na ně a ztepali jich drahně a zjímali, ostatní pak Němci uslyševše to, utekli ku svým. Mezi padlými Němci té chvíli byli zejmena Dětřich z Witzleben, rada lantkraběte Durynského, Jiří z Wangenheim a Fridrich Fictum, mezi zajatými Jiří z Witzleben. Tu Čechové dali dobré slovo Janovi Zmrzlíkovi ze Svojšína, že jest statečně na ty Němce udeřil a jiných udatně ponukl. Zatím přišla noc, a Čechové dočekali druhé polovice vozův svých; nespali pak tu noc a bedlivi byli opatrujíce se před Němci. Bitva však očekávaná i hledaná nestrhla se více, proto že německé vojsko hned za rána počalo se rozutíkati. Větší částka i s knížaty hnali se do Lipska; jejich šlakem táhli i Čechové až do Lipských předměstí, jež sám vojvoda Saský zapáliti dal. A tu teprv Čechové nepokoušejíce se dále o Lipsko rozpustili vojska svá tak, aby každé obzvlášť se svými vozy táhlo, jedno od druhého o míli, a druhdy dále a druhdy blíže. Byloť pak patero vojsk, z kterých se celá síla Čechův skládala, jedno vojsko táborské, při kterém byl bezpochyby Prokop Veliký, druhé Starotáborské, třetí Sirotčí, čtvrté Pražské, páté ostatních měst českých. Také pak Čechové svobodně jezdili po těch zemích, rozdělivše se v patero proudův vojsk, a učinili velikou záhubu: a ty všechny země německé nesměly se postaviti polem proti nim.

Od Lipska obrátila se tato vojska v stranu polední na Staré Hrady, město nyní Altenburk zvané, kteréž od obyvatelův opuštěno bylo. Tu poleževše dva dni nalezli mimo špíži také mnoho peněz do země zakopaných, a pak při odjezdu zapálili město o hrad pevný se ani nepokusivše. Dále táhli jedni k městu Gerovu, jehožto dobyli prvním útokem, pokud ještě hrabě Gerovský s měšťany se radil, mají-li se vzdáti anebo brániti; po čemž jati byvše z velkého dílu potom co vězňové v Praze pomřeli. Kněz Prokop Veliký přitáhl prý se svými Tábory také k městu Naumburku, a praví pověst, kterak prý pacholata a děvčata z města v bílých šatech a s ratolestmi v rukou k němu do táboru vyšly a hnuvše citem jeho městu milost vyprosily. Že pak se tato pověst na skutečné události zakládá, nelze ani pochybovati, považíme-li, že Němci nejméně k tomu byli náchylni, Čechův vůbec v dobrém spomínati. Jiní zástupové Čechův obrátili se do Fojtlandu k městu Plavnu, jehožto pánem byl známý Jindřich Rous z Plavna na Kynžvartě, od počátku války největší protivník Husitův a jeden z předních pánův kraje Plzeňského. On sám, bojuje se msty Čechův, uchýlil se na svůj hrad Kynžvart v Čechách. Čechové uvolili se, Plavna ušetřiti, i poslali pod umluvou a bezpečností dne 25. ledna 1430 jen několik lidí do města pro své potřeby. Však obecný lid ve městě jak mile nenáviděné Čechy spatřil, hned se zbouřil a všecky je pobil. Za to se pak Čechové bez meškání se všech stran na Plavno obořili, a dobyvše jeho prvním útokem, živé duši mužského pohlaví prý v něm neodpustili, ošetřivše toliko žen a dětí. Mnozí obyvatelé na hradě ochrany hledali, avšak i ten dobyt jest mocí, i pobyto v něm drahně lidí a sházeno se zdí hradebních. Někteří však do zajetí odvedeni byli. Plavno jest zkaženo jako Gubín v dolní Lužici za příchodu jízdy Čechův, a tento ukrutný čin zvýšil ještě více hrůzu jména českého po všech říších Německé, tak že všude ze strachu před Husity opravovali na rychlo hra-

stské nejen v Durynkách ale i v nej-
álenějších krajinách; kamkoli se ne-
platelné vojsko české blížilo, všude zá-
žnější obyvatelé před ním utíkali.

Nyní se obrátili Čechové do Fran-
nie čili Francka, dobyli a vypálili
sto Dvůr, jež Němci Hof nazývají,
přes Münchberk táhli jedni na
ajrajt, druzí na Kulmbach a
assenburk, kdežto zvláště rytíř
ašparz Waldenfelsu jménem ce-
krajiny s Čechy se smlouval a výkupu
podával; však nemoha složiti, čeho
dali, přece své krajiny před záhubou
uhájil. Po vypálení Bajrajtu a
ulmbachu svalila se tatáž pohroma
Eschenbach, Auerbach, Weis-
nfeld, Hollfeld, Weissmein,
hesslitz a jiná města okolní. Nyní
li Čechové na Bamberk, město bi-
upské. Když se blížili, utíkali valně o-
vatelé jeho, proklínajíce biskupa i ka-
ulu jeho, že nikdy nechtěli k náležité
mu ohražení a opevnění města svoliti;
yž pak 2. února o hromnicích 1430 ne-
stalo než jen asi 50 osedlých ve městě,
Husité vždy ještě se neukazovali, sebrala
z okolí rota zoufalých lidí asi v počtu
0, kteří přepadše Bamberk, vydrancovali
lé město ještě hůře, nežli Čechové čini-
obyčej měli.

V tomto žalostném a všeobecném zmat-
vyskytnul se konečně kurfürst Brani-
rský, Bedřich, co anděl spásy. Vrá-
v se nedávno že sněmu říšského, který
krále Sigmunta v Prešpurce v prosinci
lnulého roku zasedal, a obdržev v le-
ní před Kulmbachem 3. února 1430 od
íry z Řečice, hejtmana Sirotků, ve
ného celého vojska českého list bezpeč-
osti, přijel osobně do vojska českého
ed Bamberkem k vyjednávání dobroti-
ých umluv a příměří. Přidružili se k ně-
u také plnomocníci obou biskupův a měst
amberského a Würzburského, vojvody
ana Bavorského a města Normberka.
echové hned přestali krajiny tyto pleni-
, němečtí knížata shromáždili se v
ormberce, a počali nyní poslové cho-
iti mezi tímto městem a českým leženim,
konečně ve dvou dnech, 5. února u-
avřena byla smlouva bezpochyby u hra-
u Zvernice, podle které mělo příměří
mezi Čechy a Němci trvati až do sv.
akuba nejprve příštího, 25. července 1430.
ýminky byly takové: Čechové mají se
okojně do své vlasti vrátiti, začež kní-
ata a města německá jim vyplatí sumy
v zlatých rýnských jak následuje: Bam-
berští a Forchheimští složí 12.000 zl.,
Normberští také 12.000 zl., kurfürst Be-
dřich Braniborský jakožto purk-
hrabí Normberský 9000 zl., vojvoda Jan
Bavorský 8000 zl., začež Husité jeho
země se ani nedotkli, a ještě jiní někteří
drobnější sumy. Část těch peněz byla Če-
chům hned na místě vyplacena, druhá
pak větší měla se s polovice o středo-
postí, a z polovice o sv. Jiří buď na An-
dělskou Horu, (hrad v držení pana
Jakoubka z Vřesovic) buď do města Do-
mažlic přinesti a složiti. Při tom žádali
pak Čechové, až ty sumy o sv. Jiří v ce-
losti již budou složeny, aby byl hned v
Normberce všeobecný sjezd strany
katolické a husitské k pokojnému hádaní
o čtyrech článcích Pražských, aby cokoliv
tam z písma svatého a z doktorův na
něm právě se zakládajících dokázáno bu-
de, od obou stran bez odporu za víru
křesťanskou bylo uznáno a přijato. Když
pak Čechům to bylo slíbeno a přiříknuto,
že toliko v 500 koních pod zvláštním be-
zpečenstvím k tomu hádání do Norm-
berka mohou přijeti, tu teprv oni uko-
jeni jsouce bez další škody a to čtyřmi
cestami do Čech se vrátili. Kurfürst Be-
dřich Braniborský doprovázev je
osobně až na hranice, získal sobě tak ve-
likou jejich důvěru a přízeň, že tím
u mnohých Němcův v podezření upadl.
Také potom velmi čestně slovu dostál a
výkupní sumy, o kterých se Čechové
smluvili, v Domažlicích do haléře
jim vyplatiti dal. Kněz Prokop Veli-
ký, Vilém Kostka z Postupic a
jiní pro ty peníze do Domažlic jeli, a roz-
dělili se Čechové jimi, jak oni chtěli a
uměli.

Chebští nepřistoupili ku smlouvě
s Čechy v Němcích učiněné, proto jedno
vojsko Čechův, které se přes Chebsko
domů vracelo, počalo zde opět páliti a
pleniti, a Chebští teprv, když jim Če-
chové předměstí spálili, také se k výkupu
podali. Zaplatili tedy 1700 zl., a Čechové
táhli dále domů.

Větší díl vojska husitského vrátil se
již dne 21. února 1430 opět do Prahy;
jiní pro náramnou těžkost vozův, kořist-
mi všelikého druhu přeplněných, tak že
nejméně 6, ba často až 14 koní sotva je-
den vůz utáhlo, opozdili se o několik dní.
Připomíná pak jeden letopisec souvěký
tento návrat vojsk českých z jízdy jejich
až pod Lipsko, Bamberk a Normberk tě-

mi slovy: „Tak spanilé jízdy nikdy Čechové prvé do Němec neučinili, aniž jest těch pamětníkův, by to kdy slýchali, ani kde v kronikách psáno jest. A kdyby byli o čest stáli, jako přední (rozuměj staří) Čechové, protáhli by byli až po Rýn, a mnoho zemí byli by pod se podmanili; než nabravše mnoho kořistí a zlatem se okojivše, vrátili se do Čech."

Nové jízdy Čechův do Slezska a do Uher. Boje na Moravě a v Čechách.

1430 od dubna až do konce roku.

Čechové ztryznivše krajiny německé za Srbskými, nynějšími Krušnými horami, dočekali sotva jara, aby se zase na jiné sousední země vrhli. Utvořila se tři zvláštní vojska; jedno složeno z Táborův a Sirotkův táhlo do Slezska, druhé Sirotčí táhlo přes Moravu a Rakousy do Uher, a třetí Táborské šlo pokořit nepřátely kalicha na Moravě.

V Slezsku vystoupili najednou tři knížata rozličných rodův slovanských ve prospěch a takořka ve službě husitských Čechův; byli to Bolek, kníže Opolský, známý kníže Sigmunt Korybutovič Litevský, a Fridrich, kníže Ruský, z bitvy nad Ústím také již známý. K nim přitáhlo napřed jmenované vojsko české hned před velikonocí r. 1430, a v jejich spolku k městu Bytomi přilehlo. Již bylo město 13. dubna útokem dobyto a mělo býti spáleno; avšak měšťanky snesly, kde co měly, a tak tu poslední záhubu od něho odvrátily, složivše sumu výkupní. Potom táhli Čechové s řečenými knížaty na Glivici, a vzavše ji dne 17. dubna, v pondělí velikonoční útokem, darovali ji knížeti Sigmuntu Korybutovičí, kterýž ji hned osadil a vní se s lidem svým vojensky upevnil. Město Kryžbork čili Kreuzburg bylo již minulého léta dostalo se Dobeslavovi Puchalovi v moc, pánu polskému a obzvláštnímu příteli knížete Sigmunta; města Břehu zmocnili se Čechové nyní po druhé, a města Němčí také. V tomto Němčí osadili se nyní Čechové na dobro, vyvolíce ho sobě za hlavní pevnost českou a jakoby za klíč ku Slezsku; jali se je silně opevňovati a plenem z okolních měst zásobovati.

Druhé vojsko české, počítající asi deset tisíc bojovníkův, vytáhlo za prvním hned po velikonoci přes Moravu do Rakous a do Uher. Přední jeho vůdce byl hejtman Sirotčí, Velek Koudelník z Březnice; vedle něho byli kněz Prokůpek, Jan Zmrzlík ze Svojšína, Filip z Padařova, Táborský hejtman na Ostromeči a jiní; ve vojště pak bylo zvláště mnoho Pražanův Nového městských, kteří ode dávna jako Žižky tak nyní Sirotkův se přidržovali. Tato výprava, ač vítězná, nebyla však šťastná. Známo jen, že tu Čechové dvě bitvy svedli, jednu ještě na Moravě na hranicích rakouských u jakéhosi kostela proti hejtmanům krále Sigmunta, kdežto padlo Sirotkův a Táborův přes půldruha sta; druhou v Uhřích nedaleko města Trnavy, kdežto král Sigmunt všecku svou moc z Uher, z Moravy a věrných pánův Českých stáhl, také Srby z Podunají ku pomoci měl, a sám větší část měsíce května v poli trávil, zejmena v městečku Šintavě nad Váhem. I maje vojsko mnohem silnější nežli Čechové, nařídil vedení bitvy tak, že vozový tábor Čechův měl nenadále a v témže čase se dvou stran velikou mocí býti přepaden; s jedné strany vedením pana Stibora ze Stibořic, Polského pána, a vojvody Sedmihradského, s druhé vedením krále mince Jana Mátíka čili Matěje z Talovec, bana Slavonského. Byla o všem naději, že takovým mocným návalem celý český tábor potřen bude. Pan Stibor dostavil se na bojiště v určitou dobu a obořil se na hradby vozové s velikou udatností; avšak pan Mátík přišel se opozdil, a nemohl tudíž jemu ku pomoci přispěti. Nastal tedy boj nad míru krvavý, pan Stibor šest tisíc bojovníkův na bojišti ztratil, a musel se konečně dáti na útěk; avšak Čechův padlo také přes dva tisíce, a mezi nimi byl též přední jejich vůdce a hejtman Sirotkův, Velek Koudelník. Čechové sice zvítězili, avšak druhé vítězství tak drahé koupené bylo by je umořilo; vrátili se také domu rychleji a smutněji, nežli na vojsko vítězné slušelo.

Třetí vojsko české, hlavně Táborské, počítající také do 10.000 pěších a asi 1000 jízdných, pod samým Prokopem Velikým na Moravu proti městu Brnu táhlo, a učiniviši Brněnským Němcům velikých škod v okolí, táhlo proti městu hradu Šternberku, a osm týdnův obléhalo. Paní tohoto města a hradu byla Perchta z Kravař, vdova někdy Petrovi Konopišťském ze Šti

berka, a vzdala je umluvou. Po dobytí Šternberka však se to vojsko zase v polovici měsíce srpna nazpět do Čech obrátilo.

V samých Čechách stala se potom v létě, v měsíci červenci, hlučná výprava Husitův proti bratřím Kolovratům, Hanušovi na Krašově a Bedřichovi na Libštejně, kteří do té doby vždy bývali mezi předními bojovníky strany královské. Nejprvé obehnali Husité tvrz v Hořovicích, kteráž náležela služebníkovi těch bratří, Sigmuntovi mladšímu Hulerovi z Chebu, kterýž pak 20. července 1430 poddal se i se statkem svým, a slíbil napotom státi a bojovati po straně husitské. Odtud obrátilo se celé vojsko s děly a stroji rozličnými k dobývání hradu Libštejna za Zbírovem nade Mží, jehožto také služebníci Kolovratův bránili, Jan Šmikouský ze Žďaru a Jan Bukovský. Obležení trvalo celých sedm neděl, až pánové Hanuš a Bedřich z Kolovrat do Prahy ku knězi Prokopovi Velikému zajeli, a s ním přátelsky se umluvili, že také při straně husitské státi, a jí nápotom věrně pomáhati chtějí. Když se to stalo, odtrhli Husité od Libštejna. V srpnu obrátil se kněz Prokop Velký, navrátiv se z Moravy do kraje Plzeňského s tisícem jezdcův a dobře s desíti tisíci pěšími k dobývání a zplenění hradův a tvrzí služebníkův královských. Tu při něm byl se svou čeledí také Jan Městecký z Opočna, nyní spojenec Táborův.

Čechové osadivše některá místa ve Slezsku a držíce v nich valnou moc zbrojnou, zavdali tím příčinu k opětovaným bojům, jež proti ním tamější někteří knížata a města podnikali. Počež na podzim roku 1430 nejvíce se bojovalo v Slezsku a v sousední Lužici. Tak Vratislavští a Svídničtí ve spolku s Ludvíkem, knížetem Lehnickým, o nejeden válečný skutek proti Husitům dosti šťastně se pokusili. I přitáhli také před město Němčí, hlavní sídlo Čechův v zemi jejich, jiné tři neděle velkými děly do něho střílejí a všelijak o jeho dobytí se pokoušeli. V Němčí bylo asi 600 jízdných a 400 pěších bojovníkův českých posádkou, a ač jim větších škod působili, nežli oni sami jim svým obležením učiniti mohli. Když pak Slezáci uslyšeli, že Čechům přichází valná pomoc z Čech, přišel na ně strach, a u velikém zmatku od Němčí odtrhli. Skutečně táhla dvě vojska Táborská vedením samého kněze Prokopa Velikého a Jakuba z Kroměšína spolu s panem Janem Městeckým z Opočna do Slezska, jedno přes Kladsko přímo k Němčí, druhé k Landshutu. Mezi Stříhomí, Javorem a Bolkenheinem se Táboři spojili, a dobýváním i pálením všelikých tvrzí a posádek nové veliké škody Slezákům činili. Zmocnili se také Otmochova, hradu a města biskupa Vratislavského. Však pan Jan Městecký z Opočna, navrátiv se z té výpravy do Čech, brzy na to přirozenou smrtí na Hostinné umřel.

Toho času umřel také dne 9. října 1430 Jan příjmím Železný, biskup Olomoucký, na cestě do Uher v Ostřihomě. Jeho ráznosti měli král Sigmunt a katolická církev co děkovati, že Morava úplně nepřipojila se k odboji proti nim, a že biskupství Olomoucké neosiřevši jako Litomyšlské ba i Pražské, katolictvu na Moravě vždy bylo mocnou záštitou. Na jeho místě učiněn jest biskupem Olomouckým Kunce ze Zvole.

Kterak husitská válka netoliko Římské církvi ale i samým Čechům čím dál tím více nebezpečna se stávala.

1430.

Kohožby, čtoucího o těch válkách a záhubách bez konce, nezželelo se těch strašlivých záhub lidí a zemí. A přec ještě míra strastí a utrpení všeho způsobu vyplněna nebyla. Čechové chtěli celý svět o pravosti svého náboženského mínění přesvědčiti, a jej k tomu přesvědčení násilím skloniti. V skutku již se k tomu schylovati počínalo, již počal král Sigmunt pro nabytí panství o tom přemýšleti, jakby se smluvil s Čechy, Prokop Veliký již byl k sobě připoutal některá knížata Slezská a cizí, také nejednoho českého a moravského pána, druhdy hlavní podporovatele strany královské, zavazuje jich sobě k službám věrným a stálým; pohraničné země německé, ochuzelé stálými jízdami Čechův, již počaly se u Čechův o příměří ucházeti, a k placení holdův a výkupův jim se zavazovati, kdežto právě naopak měli podle přikázání papežova o jich vyhubení se starati; konečně již v cizích zemích nakloňovali sluchu žádostem a výkladům

Čechův, kteří své náboženské zásady podporovali neslýchanými válečnými skutky; již celá Evropa upnutý měla zrak na to, co se v Čechách děje, a svrchovanost církve Římské a všechny záležitosti, jež tato církev co nejvyšší mocnost řídila, takořka od toho závisely, kterak se věci v Čechách obrátí.

Tu se ulekl papež a celá církev Římská, poznávajíce nebezpečenství veliké, jaké jejich svrchovanosti hrozí od Čechův. To co Prokop Veliký chtěl, již k svému vyplnění se blížilo, a se všech stran ozývali se hlasové, aby se žádosti Čechův vyslechly na všeobecném sboru církevním, a aby církev hleděla, usmířiti je a vyrovnati se s nimi.

Však také Čechové sami, přivedše to tak daleko, nesmírné oběti svým snahám o nové společenské, politické, národní a církevní poměry přinesli; země sama již náramně utrpěla domácími rozbroji a jedenáctiletým bojem proti celému takořka světu; města, hrady a tvrze, vsi a dědiny byly pobořeny a vypáleny, obyvatelstvo na mnoze pobito a ze sídel svých vyplašeno, pole zůstávala již na mnoze nezoraná, všecky živnosti klesly, obchod s cizími národy byl všude zakázán a zamezen, zdivočilost mravů zmáhala se pořád víc a více, ušlechtilé umění hynulo, a úbytek domácího národního jmění nedal se ani nahraditi ani opraviti kořistmi sebe většími z cizích zemí. K tomu přidružil se také již citelný nedostatek branných sil; lid selský a řemeslnický po městech počal se již valně ukrývati, kdykoliv voláno na vojnu, a byvše přece sehnání, zase z vojska se vykrádali. Nestatečnost to nebyla, ale nouze v rodinách, kterým otec a živitel v boji za pravdu zákona Božího padl, dosahovala již velikého stupně. Nedostatek domácích sil nahražoval se arci válečníkům českým samoděk přibýváním valného počtu dobrovolníkův z ciziny; neboť netoliko Poláci a Rusíni od několika let již se hrnuli do táborův českých z přirozeného citu pokrevenství národního, ale již i mezi Němci samými nalézali se mnozí, kterým ne tak na víře jako na vojenském dobrodružství záleželo, a kteří z té příčiny k Čechům se přidávali, že Čechům štěstí války květlo. Zvláště pak byla obě stálá vojska Táborův a Sirotkův naplněna valným množstvím všeliké zběře všech národův. Této zběři nezáleželo větším dílem na článcích víry tak, jako na hojných kořistech. Tím ztrácela se pomalu původní povaha těchto dvojích vojsk českých, a nebožtík Žižka byl by na mnoze již nepoznával svých „bojovníkův božích", od kterých žádal, aby takovými, jak je nazýval, byli zcela a upřímně, nikoliv však aby byli u víře vlažní a obojetní.

Husité na hádání u krále Vladislava v Krakově.

1431 19. března — 4. dubna.

Nejvíce bál se nebezpečenství, jež Husité všeobecné církvi katolické chystali, sám papež Martin V. Avšak ne nikoliv smířením, smlouváním a ústupností k nim, nýbrž vždy ještě mocí vojenskou chtěl je vypleniti a neškodnými učiniti. Protož když se blížil umluvený s Němci den hádání se s Husity v Normberce, 30. dubna 1430, a markhrabě Bedřich Braniborský skutečně z celých Němec katolické doktory k tomu dni do Normberka svolával, zakázal papež Martin V. naprosto každé hádání se s kacíři, tak že s toho tak dychtivě očekávaného hádání sešlo. Papež ztratil však již všecku důvěru k říši Německé a ku králi Sigmuntovi, že by husitství mečem potlačiti mohli a chtěli, a tu se odhodlal konečně obrátiti se k oběma bratrancům, králi Vladislavovi Polskému a velikému knížeti Vitoldovi Litevskému. Napsav jim velmi pochlebné a pohnutlivé psaní, prose za to, aby kacíře české buďto pokojně do lůna církve opět uvedouce, buď válečně potrouce, očistili konečně zemi Českou od poskvrny nakažlivé a nebezpečné. I propůjčoval jim také moc, obcovati s nimi a slyšeti i získati je k víře, možná-li, i mírným vyjednáváním. Věda o sváru bratrancův mezi sebou, napomínal je k svornosti, neboť Vitold ještě se nebyl odřekl koruny od krále Sigmunta jemu nabídnuté; a tu se s králem Vladislavem smířil, avšak v krátce na to umřel co 80letý stařec v Trokách dne 27. října 1430. Tím však nepřestaly neshody mezi Litvíny a Poláky povstalé. Litvíni davše Polákům krále z rodu svého, velmi těžce to nesli, že Poláci záhy již počali sobě osobovati nejen přednost ale i panství nad nimi; Rusi pak, co vyznavači východní pravoslavné církve, již dávno s nedůvěrou a nelibostí hleděli na zmáhající se moc, kterou skupově a praelati katolické církve

n při dvoře královském v Krakově ale
v jiných zemích nabývají. Veliký kníže
itold umřel bezdětek, a čtyři knížata
velokněžecí stolec se hlásili, mezi nimi
ké kníže Sigmunt Korybutovič.
rál Vladislav měl se však dle rady ně-
terých vlády nad Litvou bezprostředně
jmouti; tu se pánové litevští a Ruští
rchle sjevše, knížete Boleslava
vidrigajla, kálova bratra, na Vi-
ldovo místo zvolili, což král sám hned
otvrditi musel. Tento Boleslav Svidri-
ajlo počal se hned s Německým řádem
Prusích a s Římským králem Sigmun-
em přízniti a proti králi a bratru své-
u stavěti, tak že král Vladislav
agajlo chtě nechtě k Čechům se zase
ížiti, a knížete Sigmunta Kory-
utoviče zas do své tajné rady mu-
přijmouti. Jemu a Dobeslavu Pucha-
vi svěřil zase zbrojné zástupy, aby hra-
ce polské proti Německým křižákům v
rusích střežiti. Nemoha papeži býti po
li, aby Čechy mečem do lůna katolické
rkve navrátil, chápal se tím ochotněji
uhého prostředku jemu od papeže schvá-
ného, jakby totiž mírným smlouváním
rkvi je mohl získati.

Následkem toho sjeli se již o maso-
ustě, 11. února 1431 mnozí přední Če-
ové v Glivicích ve Slezsku u kní-
te Sigmunta Korybutoviče, a
hož návodem a prostředkováním umlu-
en jest sjezd do Krakova na den 18.
řezna, aby tam Čechové svou víru před
istry a kněžími polskými vyložili, a král
ladislav aby všem Husitům, kteří k to-
u dni a cíli tam přijedou, veřejné bez-
ečí zaručil.

I stalo se tak, a vydali se z Čech do
rakova čeští mistři a kněží, mezi
imiž kněz Prokop Veliký, mistr
etr Payne, kněz Bedřich ze
trážnice a jiní v nádherném komon-
vu, majíce v čele světského, českého ry-
ře, Viléma Kostku z Postupic.
ádání počelo hned druhého dne po pří-
zdu, 19. března 1431, na hradě králov-
ském u přítomnosti stařičkého krále
ladislava Jagajla, celého dvoru
ho, knížete Sigmunta Korybuto-
iče a mnohých duchovních a světských
ob. Čechové mluvili naskrze česky, a
istři university Krakovské, byvše k to-
u od krále povoláni, a jsouce zvykli,
líko v latině o učených věcech pojed-
vati, museli polsky mluviti. Obě strany
si výborně porozuměly, avšak jak to vždy
bývalo, obě sobě připisovaly vítězství,
aniž která ode druhé přesvědčiti se dala.
Čechové pronášeli tu všecky řeči, které
již přede dvěma roky vedli v Prešpurce
před králem Sigmuntem, a to o postave-
ní se před budoucím církevním sborem
Basilejským, o potřebě, aby se k němu
také křesťané řecké a arménské církve
pozvali; nemohli však svou myšlenkou
proraziti. Tu jal se sám starý král Vla-
dislav Čechy prositi a napomínati, aby
jeho za příklad si vzali, a jako že on z
pohana se stal věrným křesťanem, aby i
oni se obrátiti dali na cestu spasení, což
ovšem málo působilo u nich. Krakov-
skému biskupu, Zbyhněvovi Oleš-
nickému, kterýž ode dávna již k Hu-
sitům velmi nesnášelivě se choval, bylo
toto pozvání Čechův do Krakova nejvíce
proti mysli, a hned po jejich příchodu
do města všecky služby Boží v Krakově
zastaviti a kostely zavírati dal, pokud by
oni tam meškali. Král ho prosil ano i
hrozil odvolávaje se na psaní papežské,
a nic platno nebylo. Nadešel den Božího
hodu velkonočního 1. dubna, a nechtěl-li
král, aby tento svátek beze všech služeb
a slavností kostelních ztráven byl, musel
Čechy dáti odvezti na Kazimíř, před-
městí Krakovské, nač se tito ovšem ná-
ramně mrzeli a za urážku si to brali. Na-
zejtří 2. dubna podali Čechové králi pí-
semně konečnou formuli svého svolení, v
níž dolíčili výminky, pod kterými se chtějí
postaviti na příštím sboru církevním. Žá-
dalit totiž netoliko, aby tam osobami svý-
mi mohli býti bezpečni, ale také závazek,
aby všecko, cokoliv by na tom sboru od
nich dovedeno a dokázáno bylo z písma
svatého a z doktorův v něm právě se za-
kládajících, ode sboru vůbec také bylo při-
jato. Tyto výminky Krakovští theologové
neschválili a nepřijali; naproti tomu po-
dali 4. dubna Čechům ceduli, žádajíce od
nich, aby slíbili státi ke všemu tomu, co
sbor ustanoví v jejich příčině. K tomu
zas Čechové svoliti nechtěli omlouvajíce
se, že k svolení věcí tak velikých nemají
plnomocenství od svého národu, i pro-
sili, aby jeho milost král Polský ráčil o
to vlastní posly vyslati k valnému sněmu
českému, kterýž dne 1. května 1431 v Pra-
ze zahájen bude. Tak se bez výsledku
skončilo poslání Čechův do Krakova, a
toliko král Vladislav, jakož byl vů-
bec ducha měkkého a ke všemu svolují-
cího, nepouštěl proto ani od naděje ani

od úsilí ku nekonečnému srovnání Čechův s ostatním křesťanstvem.

Svolání sboru Basilejského. Přípravy k pátému křižáckému tažení.

1431 únor—duben.

Poslední jízdy Čechův do zemí sousedních přispíšily podle záměru Prokopa Velikého svolání všeobecného sboru církevního; již valně ozývali se hlasové po všech katolických zemích, že když mečem nelze pokořiti Čechy, potřebí jest hledati cest mírných k narovnání s nimi. Podle dekretu posledního církevního sněmu v Sieně, měl nejblíže příští sněm všeho křesťanstva církve Římské dne 3. února 1431 v městě Basileji nad Rýnem počátek svůj vzíti. V tento sněm skládala se naděje, že co se nezdařilo svrchované hrubé moci zbraně a násilí, že se aspoň jemnějšímu působení svrchované církve, neodolatelné velebnosti shromážděného křesťanstva podaří, Čechy do lůna církve zpět uvesti. Papež Martin V., ačkoliv sám od sboru Kostnického zvolen byl, neskládal naději ve spasitelné působení sborův církevních, i nenáviděl jich, proto že se tito sborové nad papeže staví, papežům zákony ukládají, a konečně, poněvadž byl velmi lakomý, že důchody z celého křesťanstva, kteréž do komory papežské splývaly, v čas trvání takového sboru na jeho obecné potřeby obracovány býti musely.

Asi v měsíci říjnu 1430 přišel do Říma od university Pařížské poslaný mistr Jan Stojkovič rodilý Slovan z Dubrovníka v Dalmacii, mnich řádu Dominikánského a generální prokurator téhož řádu v Římě, aby apoštolskou stolici ku svolání sboru do Basileje určeného pobádal. Při neochotnosti papežově nebyl by ničeho pořídil. Dne 8. listopadu 1430 slavilo se v Římě povýšení tří nových kardinálův, mezi nimiž také Juliana Cesarini-ho, muže nad jiné výtečného, a při té slavnosti objevily se listy na dveřích paláce Vatikánského a na jiných místech přibité, kteréž hlásaly potřebu svolání všeobecného sněmu pro vyplenění kacířství husitského, s hrozbami papeži a kardinálům jeho velmi důtklivými, kdyby této potřebě všeho křesťanstva nechtěli zadost učiniti a sboru překážky kladli. Nikdo nevěděl, kdo ty listy veřejně dal přibíti, avšak celý papežský dvůr byl jimi dojat hluboce. Nicméně papež Martin V. sboru nechtěl, a husitství vždy ještě mečem vykořeniti doufal, zvláště když uslyšel, že se valný sněm Německé říše dne 9. února 1431 v Normberce u přítomnosti krále Sigmunta má sejíti a o novou výpravu proti Čechům raditi. I hned se papež toho chopil, a téhož nedávno povýšeného kardinála Juliana Cesarini-ho co svého legáta do říše vypravil, dav mu nejrozsáhlejší moc, aby pod znamením kříže do pole svolal veškeré síly národu Německého proti kacířům. Avšak jiní kardinálové, zejmena často jmenovaný Cesarini-ho předchůdce, kardinál Branda a kardinál Kondolmieri, potomní papež, tak dlouho na papeže doléhali, až se Martin V. dal pohnouti, že nejprv ústně, potom 1. února 1431 dvěma bullami písemně nařízení dal, aby se kardinál Cesarini ujal také předsedání a řízení ve sboru v Basileji, který se prý tam sejde. Mistr Jan Stojkovič z Dubrovníka tedy přece dosáhl, čeho žádal, a byl nyní kardinálu Cesarini-mu za pomocníka při sboru přidán. Oba odjeli z Říma ku sněmu říšskému do Normberka, obě dotčené bully pak nesl za nimi nově zvolený biskup Olomúcký, Kunce ze Zvole, který se za příčinou svého potvrzení právě v Římě nacházel. Však nežli s nimi do Normberka dojel, umřel papež Martin V. dne 20. února 1431 v Římě.

Smrt tohoto papeže byla v té chvíli pro veškerou církev nenahraditelna, neboť při vší křehkosti a úhonnosti pověsti jeho byl rozumu bystrého, v politických věcech výborně si počínal, byl odhodlaný a setrvalý, kde potřebí povolný a v běžcích lidských věcí neobyčejně zkušený. Za jeho nástupce zvolen byl 3. března kardinál Gabriel Kondolmieri, Benátčan, který se nazval Evgeniem IV., však ani úhonami ani přednostmi ducha svému předchůdci se nerovnal. Ve vládě byl nezkušený, a často neuměl činiti rozdílu mezi pevností vůle a svéhlavostí.

První počátky sboru v Basileji staly se skutečně již dne 4. března 1431, o den později, nežli původně ustanoveno bylo, však sjezd byl ještě nevalný. Kardinál Cesarini nemaje od nového papeže ještě potvrzení co předseda sboru tam nechvátal, čím pilnější se mu zdála potřeba válečného tažení proti Husitům

Poslal tam místo sebe svého pomocníka Jan Stojkoviče se žádostí, aby otcové církve tam již shromáždění měli ještě strpení, až by přední účel všech sborův, vyplenění kacířství z lůna církve, moci zbraně v Čechách dosaženo bylo. Zatím byl na říšském sněmu v Normberce.

Říšský sněm, který v Normberce, z příčiny nebezpečí husitského dne 9. února 1431 počal, náležel mezi nejvalnější a nejdůležitější tohoto století; krone krále Sigmunta byli tam bezpochyby všickni kurfürstové, veliké množství vojvod, knížat a jiných stavů říšských, také vyslancové vojvod Burgundského, Lorinského a Milánského. Kardinal Cesarini přispěl tam teprv 4. března. Němci na pomezí českém bydlící osvědčovali se, že nebude-li jim příštího léta spomoženo, budou přinuceni mířiti a příznivi se s Husity stůj co stůj. Jednalo se tedy jednomyslně o spůsobu, jakby se co možná největší množství vojska sebralo a proti Čechům do pole vyslalo. Jenom jízdy mělo se od knížat a měst 50.000 dostaviti, pěchoty pak téměř bez počtu; také zřízení vojska a kázeň v něm měla se podle spůsobu českého zavesti, rovněž i zbraně a jiné potřeby válečné. Nalézáno množství vozův válečných, které se podle husitského spůsobu vej hradby sestavovati měly. Zapomněli však Němci, že k takovému spůsobu válčení dlouhého cvičení a obratnosti, potom statečnosti a nadšenosti ducha zapotřebí jest. Celé vojsko křižácké mělo se shromážditi za hranicích českých o sv. Janě Křiteli, 24. června 1431, a tu měla válka počíti. Kardinál Julian Cesarini nabízel se, že sám také na tu válku půjde, a pobádali ho na sněmě, aby hned nyní po vší říši Německé krajiny projížděl, všude tuto křižovou válku ohlašoval a připravoval, kdežto knížata a města sami doma se mají chystati budou, což kardinál také s velikou ochotností podniknul. Byl-li kardinál ten zajisté k dílu takovému nad jiné spůsobilejší, byl to muž vůbec duchem, učeností a mravní povahou výborný, a ztráviv již před tím tři léta ve společnosti kardinála Brandy v Němcích a Uhřích, nabyl známosti krajin, osob a potřebné zkušenosti.

Kterak Čechové mezi tím doma sněmovali, nové hádání měli a zase do Lužice vyjeli.

1431 únor — duben.

Ještě před výpravou Českých theologův k disputaci do Krakova položili sobě Čechové pod obojí sněm do Kutné Hory, v které tehdáž kněz Prokop Veliký nejraději přebýval. Tento držán byl o masopustě, tedy okolo 12. února. Zdá se, že sám kněz Prokop o jeho svolání stál, poněvadž mu záleželo na usmíření se Sirotkův s Tábory. Když se totiž sirotci lonského roku do Slezska vypravili, a kněz Prokop jim s Tábory ku pomoci táhl a Otmochova dobyl, zdá se, že to byla příčina rozdvojení; Sirotci dobytí Otmochova Táborům za přechmat počítali, a považujíce je za hrdé a pánovité, nechtěli napotom s nimi ve spolku býti. Tu na tom sněmu v Kutné Hoře stalo se působením kněze Prokopa smíření mezi nimi, a ustanoveno, že se zase společně do horní Lužice vypraví. Druhá věc na Kutnohorském sněmu bylo také ustanovení nové, zemské vlády, která se z dvanácti údův skládala, mezi niž nebyl žádný katolík. Jména těch nových vladařův neznáme, však zajisté byli mezi nimi kněz Prokop Veliký, pan Menhard z Hradce a Vilém Kostka z Postupic. Dána jest jim moc a úloha, aby o pokoj a pořádek v zemi pečovali, záštím a roztržkám bránili a podle potřeby národu sněmy ukládali. Skutečně se pak tato vláda po několik let udržela, provozujíc všeliká práva nejvyšší vrchnosti v zemi bez odporu a bez hluku.

Jízda do horní Lužice Táborův a Sirotkův skutečně v měsíci březnu se stala, a jmenovitě dvě města zasáhla, Lubij-e čili Lubavu a Lubáň. Napřed přepadli Husité klášter Cisterciánek Marienstern, a spálivše jej, dobyli a obsadili 6. března Lubiji; dne 16. března zmocnili se Lubáně, i spálivše tam klášter, mnoho lidi pobili a znamenitých kořistí odnesli. Zajatí měšťané museli se jim penězi vykoupiti.

Po té jízdě odebral se kněz Prokop Veliký s druhými theology českými k popsanému hádání do Krakova, a když se na počátku měsíce dubna 1431 Čechové z Krakova zase domů vraceli, a kníže Sigmunt Korybutovič je vyprovázel, stalo se, že Slezák Bernard Roth,

jehož byl kníže Sigmunt za svého správce v Glivici ustanovil, v nepřítomnosti jeho Glivici zrádně a nešlechetně Konradovi, knížeti Olešnickému a Kozelskému odevzdal. Čechové a kníže Sigmunt nevědouce o té zrádě a blížíce se ke Glivici, byli by bez mála do nepřátelských rukou upadli. Vyvázli však náhodou, jenom asi sto osob ze své družiny ztrativše, jež dotčený kníže zajav do města Kozlí dal odvesti. Tu poslové a bohoslovci čeští tím rychleji do Čech chvátali, neboť kníže Konrád dal i Glivici zapáliti a dostav vysokého ducha pokusil se také s pomocí Vratislavských dne 8. května o dobytí města Kryžborka. Tu učinila husitská posádka toho města výpad na vojsko jeho, a takovou škodu mu spůsobila, že s hanbou co nespěšněji odtud odtrhnouti musel. Husité a jejich spojenci v Slezsku učinili pak s větší částí Slezákův příměří od sv. Jana 24. června 1431 až do středopostí roku následujícího, k čemuž se byl hlavně pan Heřman Cetric přičinil.

Nová zemská vláda v Čechách uložila ke dni 1. května 1431 veškerému království valný sněm do Prahy, jakž čeští theologové králi Vladislavovi v Krakově byli přislíbili. Theologové čili bohomluvci měli se však hned 25. dubna sejíti, aby se napřed již smluvili o srovnání se u víře. Nastávala totiž Čechům potřeba, aby se napřed co jedna a svorná strana postavili na budoucím sněmu církevním. Nové toto hádání o víře mezi mistry Pražskými a Táborskými počalo však teprv 30. dubna ve veliké síni kolleje Karlovy před velmi hlučným posluchačstvem. Tenkráte nebyl mistr Jan z Příbrami předním odpůrcem Táborův, nýbrž mistr Jan z Rokycan; byltě on důkladnější theolog a ne tak náruživý, jako Příbram, pročež hádka také s větší důkladností a vážností byla vedena. V tom však byla nesnáze tím větší, čím znamenitější byly rozdíly ve smýšlení a vyznání Táborův. Rokycana hned prvního dne Táborům sedmero kusův vytýkal: 1. že neuznávají podle všeobecné církve sedmero svátostí, než toliko dvě, totiž křest a večeři Páně; 2. že zapírají očistec a z té příčiny že brání modlitbám a almužnám za duše zemřelých; 3. že nedávají vzývati svatých a světic božích, orodování jejich u Boha za nic nevážíce; 4. že zamítají půst; 5. že nehyzdí lidem svým vedení válek; 6. že někteří jejich kněží provozují moc a panování světské v obcích proti smyslu třetího článku Pražského; a 7. že zavrhli všecky staré dobré obyčeje při sloužení mše svaté. Učení o podstatě večeře Páně a jak se o ní věřiti má, pomíjelo se na tom hádání mlčením.

Bohoslovci Táborští, jako kněz Prokop Veliký, mistr Petr Payne, kn. Mikuláš z Pelhřímova, biskup, a jiní hájil vyznání své ústně i písemně nevšední důkladností a učeností, dotýkavše také mnohých neslušností a neřádův, jaké prý mezi mistry Pražskými pozůstaly a posud upraveny nebyly. Vyznání Sirotkův stálo mezi Tábory a Pražany u prostřed, avšak aby mezi nimi prostředkovati mohli, k tomu dost důkladných a důmyslných theologův mezi svými kněžími neměli. Vůči nastávajícímu stání před všeobecným sborem církevním nesrovnaly se ani tenkráte náboženské strany mezi Čechy.

Na sněmě samém přítomni byli dva poslové krále Vladislava Polského, Abraham Svanšin a Mikuláš z Březí, od Římského krále Sigmunta též dva, Zdeslav Tluksa z Buřenic, purkhrabí Karlšteinský, a pan Mikuláš z Lobkovic, a také byli poslové od Olomúckého biskupa Kunce ze Zvole. Všickni tito poslové snažili se o to, aby se Čechové s ostatním křesťanstvem smířili a srovnali, a k tomu cíli aby šli vyjednávat o víru svou před koncilium do Basileje. Král Sigmunt snaže se mimo to, aby jej Čechové za krále do země přijali, dal je do Basileje ku sboru zváti a zároveň v Německé říši děsnou křížovou válku proti nim strojil; myslil si totiž, nepovede-li ho k cíli válka, učiní to mírnou cestou koncilium. Výsledek sněmování byl ten, že vysláno jest k pozvání krále Sigmunta nové poselství jménem celého království ku králi Sigmuntovi do Chebu. Toliko Sirotci a Novoměstští Pražané, hlásící se k jejich sektě, nechtěli se do žádného vyjednávání s králem Sigmuntem pouštěti a žádného posla nezvolili, neboť dle obyčeje někdy Žižky, otce svého, naprosto nic se Sigmuntem míti nech[illegible] Šli tedy co poslové do Chebu pan [illegible]lém Kostka z Postupic, Bo[illegible] z Mokrovous, Matiáš Loud[illegible] Chlumčan a Táborský kněz [illegible]kolt.

…zd s králem Sigmuntem v Chebě.

1431 24. — 29. května.

Král Sigmunt vyzvav k sobě Čechy …Chebu odebral se tam z říšského …mu Normberského spolu s Bedřichem, …fürstem Braniborským, a mnohými …laty a německými praelaty dne 24. …na 1431; české poselství tam dojelo …května. Rokování nevedlo k žádnému …ci, Čechové stáli nepohnutě na svém. …Sigmunt psal o tom králi Vla…ławovi Polskému list obšírný, z …ž všecko vysvítalo, co s Čechy ob…íti. Psal mezi jiným toto: „Poslové …ův předložili nám také jakýsi lístek, …mž se podvolovali státi na budoucím …ilium pod jistými klamavými a ú…mými výminkami, dokládajíce, že na …u takovém měliby také býti Indové, …vé, Armeni, schismatikové a slovem …kni ti, co jen koli Krista vyznávají, …nohé jiné věci, které psáti bylo by …směšno nežli užitečno.“ Potom že …předložil dvě cedule od mistrův Pa…kých a Vídeňských, jimiž se od nich …lo, aby ve všech věcech pochybných …porných podrobili se naprosto výroku …becného sboru. Dále, že Čechové …e napomínáni, aby vstoupili v pří…í se všemi křesťany, ku sboru šli a …pečně zas domů se vrátili; oni na to …ce odpověděli, že se jim to nelíbí, a …nikoli nechtějí se podrobiti soudu …ru všeobecného, který je již napřed …uzuje, kříž na ně vyhlašuje a mnohá …žata a národy proti nim popuzuje; ba …i by prý tak měli podnikati soud a …ok nepřátel svých, že by prý všickni …ěji chtěli jedním dnem vydati se na …t společně. Také prý pravili, že ne…dou ku sboru tak zhola, leč by jim …král Sigmunt, ukázal napřed způsob, …se s nimi tam nakládati bude. Dále …l Sigmunt, že nevyhnutelné jest, cho…í se opět zbraně, že již knížata, pány …města říšská vyzval, aby o sv. Janě …blíž příštím do Čech vtrhli, a že také …le Vladislava nejsnažněji napomíná …rosí, jelikož Čechové osadivše se již …lezsku, nedlouho také jeho zemí v po…í nenechají, aby v síle své s ostat…mi křesťany povstal a účastnil se vál…proti Čechům za Boží odměnu a za …nost jeho; aby to také opatřil, aby …álovství Polského zastaveny byly po…i, které skrze knížete Sigmunta Ko…atoviče a skrze pana Puchalu a jiné poddané jeho ode dávna až podnes Čechům se činí; neboť že jeho, krále Polského, tajno nebude, že pevnosti ve Slezsku od kacířův dobyté jsou v držení samých Polákův, že kořisti od nich věrným křesťanům odňaté v Polště dle libosti se prodávají, a že v Krakově jest jim svobodný trh na zbraně, koně a jiné potřeby; z čehož kacíři prý netoliko prospěch ale i chloubu sobě berou atd.

Tak bylo již šestého dne po sjezdu v Chebě. Přijel mistr Jan Stojkovič od sboru Basilejského do Chebu a králi Sigmuntovi radil, aby všechno další mírné umlouvání s Čechy přetrhl, lečby se chtěli soudu, jakýž sbor nad nimi vynese, naprosto podrobiti. Čeští poslové opustili Cheb již 29. května, Sigmunt pak nastoupil 30. května cestu svou do Normberka nazpět.

Poslové vrátivše se za dva dni do Prahy, dali zde již 31. května, v den Božího těla, když se po Novoměstském rynku (nynějším Karlově náměstí) processím chodilo, lidu oznámiti, že vyjednávání pokoje marné bylo; král Sigmunt že takového slyšení, jakého Čechové žádají, sám zjednati nemůže, avšak že sbor, který se v Basileji schází, brzy snad souditi bude i krále i papeže. Zároveň oznámeno, že se Němci a jiní cizozemci na Čechy opět silně sbírají, a že toho leta již do České země vtrhnou; pročež aby se všickni Čechové vzhůru býti chystali, kdykoli k obraně vlasti a víry své budou voláni.

Kterak kardinál Cesarini válku připravoval a k Čechům manifest napsal.

1431 květen, červen — do 5. července.

Kardinál-legat Julian Cesarini, maje sobě od říšského sněmu Normberského poručeno, aby křižáckou válku proti Čechům po říši hlásal a jí napomáhal, objížděl za času ostatního sněmování s velikou horlivostí země Německé, zvláště Porýnsko, hlásaje všude kříž a rovnaje všecky veřejné spory a půtky, aby Němci, majíce doma pokoj, všichni obrátili se tím větší silou proti Čechům. Měl také sliby od vojvod Burgundského a Lotrinského, že také znamenitým počtem lidí ku křižákům se přidají, i rozveselil se nadějí, že veliké dílo, o kteréž se již tolik jeho předchůdcův nadarmo pokoušelo, jemu konečně se podaří. Když pak

i od nového papeže Evgenia IV. došlo stvrzení jeho netoliko co ředitele sboru Basilejského, ale také i peněžitá pomoc na výpravu proti Čechům; tu jsa kardinál již pln dobré mysli a takořka jist dobrého výsledku, vmyslil se již napřed v budoucí panování své v Čechách, a kterak Čechy na jinou dráhu navede, tak že v psaní svém z Kolína nad Rýnem králi Sigmuntovi dne 16. června poslaném, krále žertem prosil, aby mu také ráčil nějaké krajinky v té zemi České propůjčiti, až jí dobyde.

V takovém rozmaru vrátil se dne 27. června do Normberka. Tu maň král Sigmund a poslové od Basilejského sboru doléhali, aby se již co předsedatel sboru do Basileje odebral; on však nechtěl, a místo sebe dne 3. července prozatím mistra Jana z Palomar, soudce papežovy síně, a mistra Jana Stojkoviče, často jmenovaného, do Basileje vypravil, aby místo něho ve sboru předsedali, až on se vrátí z křižácké výpravy proti Čechům chystané. Dne 5. července, když se již měl do pole vypraviti, sepsal k Čechům manifest dosti ušlechtile psaný, v němž jim úmysl svůj a křižáckého vojska vůbec oznámil. Hlavní obsah toho manifestu byl asi takový: „Já kardinál Julian neznám v srdci svém tužby vroucnější, nežli abych slavné království České viděl opět v jednotě církve a v pokoji i v řádu spasitelném, jako ještě před nedávnými časy bývalo. Protož přicházím, nesa zemi České ne záhubu ani škodu, ale mír a pokoj, napravení starých, dobrých obyčejův nyní pohříchu opuštěných a kleslých, a konečně zvelebení cti a chvály Boží. Vyjděte mně s důvěrou vstříc všickni Čechové, a vězte, kdožkoli navrátí se do lůna matky církve zase, nebude mu v ničem ublíženo, ale každý přijat bude s laskavostí co bratr, a že radost nad obrácením jeho bude tak veliká, jako byla v evangelium nad návratem syna ztraceného..... Nebylo-li by lépe a prospěšněji, kdybyste se připojili k nám, a vezmouce na sebe znamení kříže, táhli s námi společně proti Turkům a Saracenům, dávným hubitelům křesťanův, místo co nyní sami následujete příkladu jejich? My neradi a jen z nutné potřeby táhneme ve zbraní k vám, abychom nedívali se netečně, jak u vás náboženství hyne, kostelové se boří, obrazy svatých se ruší, svátosti se pošlapují, věrní křesťané souženi a země okolní pleněny i zpu-

štěny bývají .... Nemyslete, žeb
ka oněch lidí, kteří u vás zamítaj
a kázeň, chtějíce moudřejšími vidě
nad jiné, baží po učení cizím i k
větrem domnění, žeby ti více věděl
celý svět i celá církev křesťanská
mnoha století. Čemu pak vás nau
jovníci, měšťané, sedláci a jiní n
lidé? či snad oni lépe rozumějí písm
tému, nežli doktorové, university a
gie, ježto s ním se stále obírají
chcete několika osobám věřiti více,
tolikerým mistrům a učeným všech
letí a všech národův?.... Protož
a vraťte se do lůna církve s dů
naleznete netoliko odpuštění a milo
všecku lásku a přízeň, kterou dí
otce a matky očekávati může. Pán
sitel náš Ježíš Kristus, jenž vykoup
drahou krví svou, dejž vám Čech
srdce, abyste spojili se s námi v je
víry, pro spasení duší svých i pro
a čest slavného království Českého!

Tento manifest pohříchu minul
Čechův s účinkem, ačkoliv ve mno
pisech po zemi rozšířen byl. Tak
manifesty čili otevřenými listy Č
již od počátku války zastávali míně
a mnohonásobně do ciziny je ros
Letošního roku právě několik zas
vých manifestův od nich vyšlo, a d
se v nich zvláště světského pa
kněžstva a zlých toho následkův.
také mnoho dychtivých čtenářův po
zemích nalézaly. Zdá se, že jako
odpověď na manifest kardinálův jeh
21. července nový manifest do sv
slali, osvědčujíce se v něm opět v
jaké bylo jejich jednání na sjez
Prešpurce a v Chebu, a hájíce se,
mohou poddati se soudu svých b
nepřátel na sboru církevním, jako
nich prý žádáno jest, ale že chtě
biskupové a praelati tak dobře ja
křesťanstvo sami se podrobili záko
stovu v písmě svatém jasně vyt
a jestliže oni, totiž biskupové a p
na odpor příkladu Kristovu a apo
mu, přijdou s mocí válečnou, aby
potlačili pravdu, pak že Čechové, s
jíce na pomoc boží, budou uměť o
jim, jak náleží. I toto psaní nale
kého a dalekého rozšíření.

átá křižácká válka proti Čechům.

1431 červenec — srpen.

Če dni 24. června bylo ustanoveno, aby ácké vojsko již připraveno stálo na ících českých; avšak jak to již bý- s tím sbíráním se německé říšské vosti do boje, dálo se to i tenkráte í zdlouhavě. Za nejvyššího vůdce byl kurfürst Bedřich Branibor- jmenován, kterýž však jen nerad ten- řad na se přijal, a jen pod tou vý- ou, aby měl plnou moc, Čechy také ou cestou a po dobrotě získati. Ve Weidenu čili Vejdě nad Ná- v horní Falci, někdy české, měla se ana vojska od západu jdoucí sestře- Kardinál Julian Cesarini, když sv. Jana Křt. již byl minul a ještě vojska pohromadě nebyla, 14 dní čekal, potom však 7. července přece s velikou slavností z Normberka ole vytáhl, vyprovázen jsa ven z mě- od samého krále Sigmunta, ode mno- knížat a nesčíslného množství lidu. ho zvláštní službě ustanoven byl Jin- chhrabě z Plavna s třemi sty nky. S kardinálem vytáhli spolu yšší vůdce, Bedřich Branibor- . pod korouhví říšskou, arcibiskup a ürst Kolínský, vojvoda Saský, Be- ch řečený Mírný (syn a nástupce ého Bedřicha Bojovného) pod ko- ví papežskou, Jan vojvoda Bavor- pod korouhví krále Sigmunta. Jan up Würzburský pod korouhví krá- ství Českého, a jeden ze synův markhra- Braniborského pod korouhví rytířův ého Jiří. Mimo to byli při tom se svý- dmi ještě tři vojvodové Bavorští, hra- Würtemberský, několik biskupův a ji- pánův a hrabat německých. Počet ka, které s kardinálem vytáhlo, nebyl m tak hojný, jak se očekávalo, a m ho jen málo přibývalo, tak že se nálovi tím více stýskati počalo, čím se prvé byl důvěřoval v dobrý pro- h celé výpravy. Dostával na pochodu né proň zprávy, že vojvoda Burgund- ani jednoho bojovníka poslati ne- , že biskup Lutichský také nepřijde, m falckrabě Rýnský že někde jinde é vojsko přišel a tudíž také přispěti že. I psal kardinál ve sklíčenosti své v listu dne 16. července z Vejdy ům církve v Basileji na sboru shro- ným: „Jest nás tu mnohem méně. v Normberce umluveno bylo, tak že tito knížata ostýchají se do Čech vtrhnouti; ba jest pochybno netoliko, zvítězíme-li, ale což horšího jest, i budeme-li bojovati. Však není nás tak málo, abychom nemohli směle dáti se do Čech, kdyby mysl naše malá nebyla. Jsemť nad míru smuten a tesklív. Jestliže vojsko vrátí se s nepořízenou, veta bude po víře křesťanské v zemích těchto: tak velice přibude strachu našim, a Čechům smělosti."

V Čechách ukazovalo se naopak při blížení se křižákův ke hranicím zemským tím více odhodlanosti a svornosti mezi všemi stranami Husitův. Kněz Prokop Veliký provozoval nyní moc nejvyšší, ač k tomu řádně od nikoho zřízen nebyl: on již na počátku července celý národ do zbraně povolal a proti nepřátelům do Plzeňska vojsko vedl; jemu také žalováno na ty, kteří s vytrhnutím do pole se obmeškávali. Všecka města královská krom čtyř vyslala svůj branný lid, a Pražané poddali se vrchnímu velení Prokopovu tak dobře jako Táboři a Sirotci. Jako host a dobrovolník přišel Čechům pomáhat také kníže Sigmunt Korybutovič z lidem svým, z českých pánův strany husitské dostavil se jen pan Hanuš z Kolovrat osobně, druzí vypravili toliko čeleď svou. Z Boleslavska šly stížnosti na některé pány, že ani sami netáhli a lidí neposílali; zejmena netáhli také pan Jan Smiřický, pan Sigmunt Děčínský z Wartenberka, Beneš z Mokrovous a Jan Městecký z Opočna, z královských měst Plzeň, Budějovice, Most a Loket, obě poslední poněmčená. Všechno vojsko české počítalo dohromady do 5000 branných jezdcův, 50.000 pěších bojovníkův, 3000 vozův a množství velikých děl. Toto vojsko přitáhši do Plzeňska, rozložilo se na několika místech, očekávajíc vtržení Němcův přes lesy pomezní. Nemohli však Čechové dlouho nečinně čekati, a jali se různá vojska, jedni Plzně druzí Týna Horšova dobývati. Plzeňským přispěl pan Hynek Krušina ze Švamberka s dobrou pomocí, a Čechové nemohouce Plzně dobyti, v krátce zas od ní odtrhli. Horšův Týn hájil pan Zdeněk z Drstky, králův služebník, velmi udatně, a také odtud Čechové učinivše škodu na předměstích, zase odtrhli. Nyní velel kněz Prokop, aby se všecka vojska blíže k pomezním lesům táhla; avšak když Němci vždy ještě váhali, vstoupili do země,

a Čechové nejsouce na tak dlouhé ležení v poli přichystáni, na špíži nouzi trpěti počali: podával se kněz Prokop skrze některé katolické pány české k opětnému vyjednávání míru, žádaje na knížatech, aby krále Sigmunta namluvili, by také k vojsku přijel, žeby pak spíše bylo se nadíti upřímného a opravdivého srovnání. Král však nechtěje osobně přijíti, leda do Chebu aneb nanejvýš do Lokte, celé jednání s Husity do rukou nejvyššího vůdce, Bedřicha Braniborského odevzdal, čemu zas Čechové nechtěli, a od hranic se rozejeli. Táhla tedy jejich vojska, každé zvlášť, hloub do země do svých domovů pro špíži, zavázavše se sobě vespolek, že jak mile Němci dosti srdnatosti míti budou a skutečně do země vkročí, oni bez meškání zase v jedno se shluknou, a proti nepříteli potáhnou. Česká vojska, hledajíce špíže a táhnouce okolo Plzně a okolo hradův, v kterých se nejvíce katolíci byli uzavřeli, jako na Radyni, Lopatě, Křivoklátu a Karlšteině, všude na polích a v stodolách v hojnosti sobě nabrali pro potřebu svou.

Nenadálé ustoupení Čechův s pole dodalo teprv odvahy křižákům a oživilo jejich naděje. Domnívaliť se totiž, že Čechové dostali před nimi strach a že sami mezi sebou jsou nesvorni, ačkoliv mnozí zas to za nastrojenou lest pokládali, své spolubojovníky varujíce. A byla těch křižákův nyní již ohromná síla pohromadě: přes 40.000 branných jezdcův a do 90.000 pěších s velikým množstvím vozův na český spůsob zřízených, děl a všelikého druhu potřeb válečných. Tu teprv kardinál Julian uhlídav svůj čas dne 1. srpna 1431 s tím vojskem přes hranice české vkročil a přímo k Tachovu přitáhl. Tachov byl ještě od posledního tažení r. 1427 v moci Husitův, avšak nyní nepřipraven k boji. Kardinál seznav to, snažně na to doléhal, aby křižáci bez odkladu na město hnali útokem; vůdcové však pravili, že vojsko pochodem unavené odpočinutí potřebuje, odložili útok na druhý den, a zatím o to se starali, aby po okolí postaveny a upraveny byly stany pro vojsko. Když pak 2. srpna ráno nastalo, spozorovali křižáci, že zdi města Tachova přes noc byly opraveny, a střelbou i vojskem dobře obsazeny, tak že knížata hned všechnu naději k dobytí města pustili. Tak tedy veškeré vojsko zas od Tachova se zdvihlo a jinám táhlo. Shlukše se okolo tehdejšího blízkého, hraženého měs[illegible] Brodu, prvním útokem se ho zmo[illegible] všecky obyvatele v něm pobili, ta[illegible] živé duše v něm nezůstalo, a ono [illegible] vypáleno zcela zpustlo. Stojí však po[illegible] na tom místě vesnička Brod, kt[illegible] Němci nyní Bruck zovou. Odtud [illegible] hloub do země až pod hrad Krasi[illegible] čili Švamberk, kterýž měl od r. [illegible] povždy posádku husitskou, avšak [illegible] Krasikov ani o jiné hražené míst[illegible] více nepokoušejíce tím ukrutněji s[illegible] vřenými vesnicemi a městečky nakl[illegible] kteréžto v celém okolí bez rozdílu [illegible] milosrdenství plenili, vybijeli a vy[illegible] vali, neberouce pražádného ohledu [illegible] že obyvatelé těchto pomezních k[illegible] větším dílem posud dobrými katolíky[illegible] a nikdy z kalicha ani nepřijímali. T[illegible] ovšem špatně srovnávalo s laskavým [illegible] nifestem kardinála-legata, a Čechové [illegible] z toho míti dobrou výstrahu, čeho [illegible] mohli nadíti, kdyby tito křížem znam[illegible] Němci v boji nad nimi vrch dostali. [illegible] kronikáři strany katolické tvrdili, [illegible] sité nikdy a nikde takových ukr[illegible] a záhub se nedopouštěli, jako z[illegible] žáci. Potom asi týden mezi Tach[illegible] a Bezdružici v poli poleževše, [illegible] dělili se křižáci dne 7. srpna na tři [illegible] ska; jedno vedl sám kardinál Julia[illegible] Cesarini a vojvoda Bedřich Š[illegible] ský, druhé markhrabě Bedřich Br[illegible] niborský, nejvyšší vůdce, třetí vo[illegible] vodové Bavorští; a tak sešikovavše se [illegible] spůsob husitský, vytáhli jedno od dru[illegible] hého v míli, každé s pěti řadami vo[illegible] vými, z toho okolí v tu stranu ku klá[illegible] šteru Kladrubskému a k Domal[illegible] licům, proto že prý vůdcové netroufa[illegible] sobě hloub do země se pustiti. Ukrutný[illegible] spůsobem svým zplenili křižáci, jak [illegible] praví, přes dvě stě osad v těchto stranách pomezních.

Mezi tím však netoliko od západu a[illegible] také na všech jiných stranách valila [illegible] vojska německá do Čech a na Morav[illegible] Dne 11. srpna provalilo se totiž jiné vo[illegible] sko křižácké z Míšně přes Krušné [illegible] okolo hradu Oseka do země a přím[illegible] k Žatči táhlo. Zemský fojt Horno[illegible] cký, často řečený Hanuš z Pole[illegible] ska, s Lužičany a Šestiměstským [illegible] kem před Lubije se položil, které[illegible] sto od nedávna Sirotci ve své moci [illegible] Slezáci zas shlukli se s velkou [illegible] města Němčí, hlavního zbrojišt[illegible] borů ve Slezsku, a s velikým úsilím

vali. Nejnebezpečnější nepřítel Če- byl však Albrecht Rakouský, se již s počátku července, tedy o měsíc dříve, se vší svou mocí do po- pravil. Proto Čechové spoléhajíce se atnou obranu posádek svých v Žat- ubiji a v Němčí, toliko proti Raku- n zvláštní vojsko vypravili, které nim bezpochyby k městu Lábu lo, kdež vojvoda Albrecht polem le- borem vozovým na český spůsob se . Čechové položili se též táborem ili od něho, čekajíce, až on na ně n požene. Když však Albrecht pět dní ani sebou nehnul, tu Če- nechtějíce ani déle ležeti, ani sami j doraziti, zdvihli se a zase domů rátili. Vojvoda Albrecht ovšem sám první proti Čechům boj za- . čekaje, až by velké vojsko křižá- d západu do Čech vtrhlo; a když o zprávu dostal, že se to skutečně již . tu on teprv se svými Rakušany na vu, do svého markhrabství, pokročil, byv královského města Kyjova, s kou záhubou vsí a městeček, které itským pánům náležely, až pod Pře- v táhl. Kterak si tam dále počínal, že vypravovati budeme, jsouce přinu- ni, nyní především k tomu zřetel obrá- ti, co se dálo na českém západě.

Slavné vítězství u Domažlic.

1431 14. srpna.

Když zpráva o vtržení vojska křižá- ého dne 1. srpna přes hranice k Ta- ovu došla rozličných těch vojsk če- ých, která se byla zatím do svých do- vů rozešla, počala se tato rychle opět rati, a do 13. srpna již u Chotěšo- všecka pohromadě byla. V úterý dne srpna před svátkem nanebevzetí Pan- Marie zšikovali Čechové vozy své, a li celý den u válečném šiku k Do- ažlicům, chtějíce tam křižáky pod- upiti bitvou. Křižácké ležní rozprostí- o se daleko široko mezi Domažli- Chuděnici a Týnem Horšo- m; i byly asi tři hodiny odpoledne, ležení tomto roznášela se již pověst, Čechové se již blíží a že tedy rozhod- boj nastává. A vskutku tomu tak o; nemohliť sice Němci ještě spatřiti neboť ještě s jednu míli byli Čecho- od nich vzdáleni, avšak již duněl ětřím neobyčejný rachot vozového pochodu, a bystřejším posluchačům dorážel k sluchu hlučný hlahol válečného zpěvu Táborův: „Kdož jste boží bojovníci", podivnou mocí dojímaje srdcí jejich. Kardinál Cesarini vystoupiv s vojvodou Bedřichem Saským, s kterým jedno hlavní oddělení křižáckého vojska vedl, na jakousi horu, aby vojsko a bojiště shlédnul, a slyše také blížící se vojsko české, vyslal rychle k nejvyššímu vůdci, markhraběti Bedřichovi Braniborskému, žádaje, aby především tato hora obsazena byla. Však nenadále spozoroval v celém ležení křižáckém jakési divné hnutí, které v okamžení víc a více roste, všecko se hemží, křik a hřmot vůkol se zmáhá, zmatek nesmírný ovládá nejmocnější zástupy, vozové se vytrhují ze svých řad a rozjíždějí se, jezdci rozptylují se po tlupách předjíždějíce jeden druhého, a to všecko nikoliv proti nepříteli ku předu, ale nazpátek. Všecek uleknut a zděšen volá kardinál: „Co to? proč z vozův metá se náklad na zemi? proč všickni utíkají, když tu není, kdo by je honil?" Avšak dříve, nežli se spamatovati mohl, přicválal rychlý posel od kurfürsta Braniborského se zprávou, že všecka vojska na útěku jsou, aniž prý možno jest, udržeti jich; pročež aby pilen jsa zachování svého, pospíšil sobě také k lesům, pokud pozdě nebude. A vskutku již utíkání křižákův všeobecné bylo, i hnali se prý nejvíce tou cestou okolo hradu Riesenberka a k Nýrsku. Vozové pak ženouce se bez pořádku jeden před druhým, lehčili se všude shazováním nákladu, špíže i soudkův s pitím. Omráčen tak nenadálým a hrozným převratem ještě dlí kardinál na místě, odkud se mu strašná skutečnost zjevila, až jej vojvoda Saský za ruku uchvátil a k útěku pobídnul. Vítr kardinálovi klobouk béře, kardinál bullu, kterou papež Evgenius kříž proti Čechům zdvihl, z ruky pouští, a jako bezvládný dává se uchvátiti k útěku. Dohonil poslední utíkající zástupy u vchodu lesův; ač jeho vlastní lidé od pronásledujících jej Čechův náramně utrpěli, domlouval přece ještě jednomu prchajícímu zástupu Němcův tak do duše, že se zastavili a k obraně postavili, aby aspoň ostatním v útěku ulehčeno bylo, a vozy i děla aby tím nabyly více času k zachránění sebe: avšak honci od vojska českého přiblíživše se vskočili mezi Němce udatně, a zbili a zjímali jich mnoho. A tak Němci ode všech vozův utekli i ode všech

děl a jiných věcí svých. Ubohý kardinál octnul se nyní u velikém nebezpečenství, ne tak od Čechův, jako raději od Němcův samých, kteřížto zuřili pro nehodu svou, a místo co by vinu v sobě měli hledati, všechno na něj uvalovali, jakoby je byl zavedl; biskup Würzburský musel ho zachrániti ve svém vlastním zástupu, v němž u prostřed kardinál přestrojen za prostého bojovníka potom jel pohřížen v nevýslovném hoři celý den a celou noc ani s koně nessadaje, ani pokrmu neb nápoje požívaje.

Třemi proudy Němci z Čech lesem utíkali; Čechové nevědouce o dvou proudech vedlejších jak se zdá toliko za hlavním proudem se pustili pronásledujíce ho. I byl prý tak nesmírný strach Němcův před Čechy, že celí pomateni mnozí ani nevěděli, kam utíkají, a místo do Němec hloub do Čech Husitům do rukou běželi. O mnohých usedlých měšťanech Normberských vypravuje se, že přichvátavše v omráčenosti mysli své až do samého Normberka úprkem, tam sobě hospodu hledali, neznamenajíce, že doma jsou. Místo bitvy Čechům honba nastala: všechny úvozy a cesty v pomezních lesích německými vozy byly přecpány, a Němci opustivše je po křovinách kde jak mohli se ukrývali.

Čechové pak tu celou noc v lesích byli mezi německými vozy, neb již se bylo celé české vojsko za Němci rozběhlo, a tu nespali, nýbrž z velikých sudův víno sobě točili a kořisti z vozův vybírali; a na kterých vozích německých prach byl dělový neb puškový, ty zdaleka zapalovali, tak že tu celou noc praskot, jekot a pokřik na lese byl ohromný.

Když se na druhý den Panny Marie, 15. srpna rozednilo, tu velmi mnoho Němcův po lesích Čechové schytali, a také se stromův je sestřelovali, kdež se byli v listí a větvích ukryli; mnohé stromy s ukrytými Němci také sporáželi, tak že potom všech jatých Němcův velké množství bylo, jež Čechové po dvou k sobě svázaných v dlouhém průvodu odtud jako dobytek do zajetí vedli. Vítězství Čechův bylo tak veliké a rozhodné, že ty tisíce Němcův na útěku padlých anebo zajatých nikdo ani nepočítal; ze čtyř tisíc vozův, jež křižáci s sebou do Čech přivezli, sotva 300 jich do Němec se vrátilo, a to byly ty, které před jinými byly utíkati počaly. Děla všecka pozůstavili křižáci Čechům za kořist, a což pak bylo skvostných a úpravných stanův, korouh[illegible] liké zbraně, peněz, zlatých a stř[illegible] nádob, drahého roucha, střelného p[illegible] mouky, chleba a všelikého jiné šp[illegible] ných podobných věcí, konečně i [illegible] dobytka, toho všeho na veliké [illegible] počítati mohlo. Za zvláštní štěstí [illegible] Čechové pokládali, že mimo kard[illegible] purpurový klobouk, kápi a kardi[illegible] roucho, také onu papežskou bullu, [illegible] do boje proti nim voláno bylo, a [illegible] nálův zlatý krucifix do jejich ruk[illegible] dostaly, kteréžto věci potom v D[illegible] žlicích na památku chovali a s [illegible] bou ukazovali, až se po Bělohorské [illegible] někam poděly. Vojska česká potom[illegible] likým jásáním a s ohromnou ko[illegible] svých domovů větším dílem přes P[illegible] se vracela, a tu v Praze na Sta[illegible] ském náměstí u kostela Panny Ma[illegible] nebevzetí před Týnem vlády pot[illegible] dlouhý čas německé korouhve u [illegible] žlic dobyté. Náš kronikář, mistr V[illegible] nec z Březové, takovou radost [illegible] byl vítězstvím u Domažlic, že [illegible] mnoho latinských veršův složil.

Uslyševše o tom, co se u [illegible] stalo, jiní křižáci, kteří z Míšně [illegible] Oseku k Žatči byli táhli a zem[illegible] jichžto počet byl do čtyř tisíc br[illegible] utekli bez meškání také ze země.

V Praze slavilo se vítězství [illegible] žlické službami božími, a tu stalo se [illegible] když Pražané Staroměstští po nar[illegible] Panny Marie 8. září, v processí s kříži a s božím tělem šli na hrad královský k svatému Václavu do hlavního chrámu, a potom zas se vraceli, že se pod [illegible] přední most před velikou branou hra[illegible]skou probořil, tak že na sto lidí pod most spadlo. Pravilo se, že 16 spadlých hned se zabilo, a víc než 60 lidí že se [illegible] poranilo.

A mezi tím, co Pražané vítězství hl[illegible] mě slavili, pospíšil sobě kněz Prokop Veliký s bojovníky svými do Slezska, aby osvobodil město Němčí, na které Slezáci velmi krutě doráželi. Ti vlá[illegible] sprostili ho sami svízelův války, neb[illegible] dověděvše se o jeho příchodu, rychle se rozprchli do svých měst hražených kop Velký nemaje tedy dalšího v S[illegible] zaměstnání, obrátil se na Moravu, k[illegible] zatím dělo velmi zle.

Vojvoda Albrecht tam proti [illegible]tům hrozně řádil, a maje vozové h[illegible] na spůsob český zřízené, mnoho [illegible] bil a do pěti set městeček a vsí vy[illegible]

zvláště pak jistou politickou
sitův, kteří se středmými
i zvali, téměř potřel. Tito
atři nechtěli ani k Táborům,
tkům, ani k jakékoli jiné sektě
a držíce se střední cesty, o to
zasazovali, aby panovala spra-
ukládání břemen lidu, kterýž
spravedlivé úroky a dávky pá-
řádným měl platiti; ostatně
ě pod obojí spůsobou přijímali.
jvoda Albrecht proti všem Hu-
rozdílu zuřil, postavilo se prý
přes 14.000 těchto středmých
pole; on však je svou přemocí
k že se v jistých městech a
ed ním uzavírati musili.
Moravu po Domažlickém vítěz-
ili Sirotci pod knězem Pro-
a ti s Albrechtovými Raku-
boje podstoupiti musili. Když
okop Veliký ze Slezska ku po-
él, tu Albrecht vida, že se
všech stran proti němu sbírají,
tší část vojska svého po mě-
oddaných, totiž do Olomou-
, Jihlavy, Hradiště U-
o, Znojma, Pohořelic
ice, a do některých hradův,
sobě do Rakous nazpět pospí-
ej Táboři a Sirotci pod oběma
tě země pronásledovali až po
sité pak tím více ve městech
ích, Moravském Krum-
višovicích, Tovačově
místech se upevnili.
y na všech stranách a v krát-
vypuzení jsou nepřátelé nejen
velkým dílem i z Moravy, —
amžení slavné: sousední knížata
kořili se Čechům, zavazujíce
ům a k jednotě s nimi, a po-
ich, vítězné to všem Husitům
namení národní jednoty a nad-
noval napotom bez odporu v
útěcha svým a postrach cizin-
luce národu Českého všem cír-
politickým mocem na vzdory
na vrcholi svého vítězství!

í sboru Basilejského k Čechům.

1431 září — listopad.

dějinách celého světa příkladu
útěkův vojsk velikých a úprav-
samou bitvou, jaké ondy u
Tachova, a nyní u Domažlic
se staly; celý tehdejší svět také nemálo žasnul nad těmi neslýchanými událostmi. Taková neodolatelnost jména českého připudila křesťanstvo konečně na dráhu skutečných oprav církevních, o jejichž potřebě po tak dlouhý čas ve všech končinách Evropy se mluvilo, aniž učiněn býti mohl začátek; Čechové spůsobili obrat v životě křesťanském, povzbudivše ducha pokroku. Co již na církevním sboru Kostnickém množí praelati a mistři, a co zvláště přítomní tam Čechové, kteří byli sami proti Husovi, hlásali, že husitstvu v Čechách nelze jinak podstatně brániti, leč provedením žádaných oprav v církvi, tomu již hlavně zásluhou Husitův přisvědčovali všickni údové církve; a proto měl sbor Basilejský netoliko již vyššího významu, ale také ráznějšího života a síly vůbec do sebe; proto také skutečně něco pořídil a s lepším prospěchem se potkal, nežli všecky sbory, které jej v 14. a 15. století předcházely. Basilejský sbor vytknul sobě tři věci za hlavní úkol počínání svého: 1. vymítání kacířství z lůna církve; 2. opravu církve ve hlavě i v údech, a 3. zjednání pokoje mezi křesťanskými národy, — a vykonání těchto tří věcí záviselo nyní od Čechův; byloť především potřebí, získati jich sobě, měl-li vůbec sbor Basilejský dosáhnouti svého účelu. — Nejdůležitější osobou sboru toho byl zajisté sám kardinál Julian Cesarini, jeho předseda a řiditel. Naštěstí u Domažlic přesvědčilo jej hluboce o tom, že Čechy násilím přemoci jest nyní holá nemožnost, a že se toliko laskavými prostředky církvi dají získati. Jako před tím pro válku jen hořel, tak již nyní neviděl spásy leda v mírném jednání sboru Basilejského.

Vrátiv se po nešťastném útěku z Čech do Normberka, prodlel tam ještě nějaký čas, proto že král Sigmunt i knížata mínili, že by se proti Čechům nová opatření měla činiti, o které se s kardinálem radili. Byly všeliké nové návrhy činěny, i nový sněm do Frankfurtu rozepsán jest v té příčině; však to všecko k ničemu více nevedlo. Kardinál vida náramnou zděšenost a malomyslnost mezi Němci, osvědčoval, že ačkoliv dobré jest, i nyní přípravy činiti k odporu proti Čechům, přece již nezbývá naděje ani prostředku proti nim, leda v Basileji. I rozžehnav se s králem Sigmuntem do Basileje pospíchal, kdež dne 9. září 1431 co předseda sboru

od církevních otcův tam shromážděných a od města s velikou slávou byl uvítán.

Jedna z prvních a nejpilnějších starostí sboru bylo obmýšlení prostředkův, kterak by se jednání s Čechy mělo naviéci a dorozumění s nimi docíliti.

Po mnohých poradách uzavřeno, pozvati Čechy psaním laskavým, aby i oni také přišli do Basileje, kde nyní všeobecná křesťanská církev vedením ducha svatého se shromažďuje, a aby se tu s ní v jednotu víry a lásky spojili. Když se to pozvání skládalo, hleděl sbor bedlivě k tomu, aby v něm žádného takového slova nestálo, kterým by se Čechové uraziti anebo k nedůvěře pohnouti mohli, což činilo zvláštní nesnáze; neboť církev byla Čechy za kacíře veřejně vyhlásila, a kdyby jedním slovem mělo se rozuměti, že tu otcové sboru ku kacířům píší, kdyby sebe menší důtka kacířství měla z úst jejich vyklouznouti naproti nim; bylo by pojednou veta bývalo po všem jednání. Pročež složeno jest to psaní duchem laskavým, slovy vážnými a mírnými, a končilo se asi v tento smysl: „Slyšeli jsme, že jste sobě častěji stěžovali, že vám není dáno slyšení volného, jakovéhož jste si žádali. Teď mizí příčina stížnosti, již máte příležitost úplnou, a slyšení podává se vám, jakékoli sobě žádáte. Sám duch svatý bude soudcem nejvyšším; oní ustanoví, co v církvi se má věřiti a zachovávati. Dvéře ke všemu dobrému vám již otevřeny jsou; nemeškejte vejíti s důvěrou. Prosíme pak vás, abyste vyslali ze sebe muže takové, na nichž by spočívala naděje ducha Páně, muže mírné, bohabojné, pokorné srdcem, žádostivé pokoje a hledící prospěchu ne svého, ale prospěchu církve Kristovy; a Pán ať dá vám i všemu lidu křesťanskému na tomto světě pokoj a na onom život věčný, amen."

Když bylo to psaní hotovo, dáno mu datum 15. října 1431, a nastala nyní otázka, jakým způsobem by se mělo Čechům dodati? Klatba totiž od sboru Sienského na každé obcování s Husity vydaná nebyla ještě zrušena, a proto katolíci nesetkávali se s nimi leda v boji, a nikdo nechtěl se k nim přiblížiti, aby od nich nebyl jat a do vazby dán. Učinily se tedy troje opisy toho psaní; jeden poslán králi Sigmuntovi, aby jej doručiti dal Pražanům, druhý nešen byl k radě města Normberka, třetí pak dodán do města Chebu; — ti se měli o dodání Čechům postarati. —

I dostaly se všechny tři opisy šťastně do Prahy, ovšem teprv po půldruha měsíci, na počátku prosince.

Zatím král Sigmunt po odjezdě kardinála Cesarini-ho z Normberka také se tam dlouho nezdržel, nastoupiv cestu do Italie a do Říma, aby tam od papeže Eugenia IV. císařskou korunou se ozdobiti dal. Přepraviv se přes Alpy dal se nejprv 25 listopadu 1431 korunovati v Miláně železnou korunou lombardskou, po příkladu svého otce, císaře Karla IV., potom přijal císařskou korunu v Římě ve chrámě sv. Petra s obyčejnou slavností. Zdržoval se pak v Italii bez mála do dvou let asi na způsob dobrodruha neb vzácného hosta. Jeho země a národové octli se mezi tím, nemajíce panovníka, brzy v úplném bezvládí. Nemoha co král Římský dosavad ničehož pořídíti v říši své, doufal, že mu titul císařský nové moci a jeho činům lepšího zdaru dodá.

Česká aristokracie a demokracie.

1431.

Často již měli jsme příležitost ukazovati na tvoření se stran mezi Husity, a na nesvornost z takového strannictví se rodící. Čechové vydobyvše se na svobodu, roztrhavše všecky úvazky, jimiž druhdy světská i duchovní moc všecky obyvatele v moci držela, hledali nyní netoliko v náboženství ale i ve vládě a řádu zemském nových spůsobův, jakž se jim nejlepšími býti viděly. Avšak již to v přirozenosti lidské leží, že v takových poměrech jednomyslnost scházívá, a tomu tak po hříchu u nás u velké míře bylo.

Každý theolog neuznávající vyššího rozhodujícího rozumu nad sebou, myslil, že on sám nejlépe svatým duchem jest osvícen a nejlépe článkům víry rozumí, a kdokoliv buď bystrým rozumem a učeností aneb nějakou jinou zvláštností vyníkaje jiných za sebou potáhl, stával se tvůrcem nové strany. Revoluce snadno staré řády a soustavy boří, u vystavení nových nebývá šťastna; snaží toliko s počátku sjednocuje, pak ale je rozptyluje, rozdrobuje, a nabyté svobody chce potom každý podle své chuti rozmanitým spůsobem užívati. Již od počátku války husitské bývaly strany v náj jen tehdáž svorné, když jim hrozilo ne pečenství společné; však jak mile to nulo, strojívali mezi sebou války dot Nebyly však již v národě toliko náb ské strany, již také politické vedle

se vyvinuly. Byloť v této nynější době aspoň patero hlavních rozdílův a stran v národě, tři náboženské, totiž Pražané a kališníci vůbec, Táboři a Sirotci, potom dvě politické, aristokratická a demokratická; a opět stalo se ještě u větší míře, co již před tím pozorováno: vítězství Domažlické, které pojistilo bezpečnost vlasti od cizích nepřátel, stalo se hrobem jednoty a svornosti Čechův. Mírní Husité, totiž strana Pražská a spolu aristokratická v národě počala se odtud čím dále tím zřejměji k cizincům bližiti, aby jejich pomocí mohla utlačiti stranu Táborskou a Sirotčí, zároveň demokratickou, jejížto převaha v posledních létech oněm nesnesitelnou se stávala.

Nám jest nyní vyložiti, v čem záležela strana aristokratická a demokratická. Měli jsme již v první knize této Kroniky příležitost, ukazovati k tomu, kterak již od časův obou králův Otakarův a Václavův česká šlechta oblibovala sobě řád a zřízenost šlechty německé, francouzské a jiných zemí západních, kde panovaly ode dávna přísné rozdíly stavův a poddanství obecného lidu, to jest řády feudální. Podle týchže řádův upravila se tam také církev křesťanská a s nimi téměř v jedno srostla. U nás Slovanův bývala všude osobní svoboda. Když se tedy tyto cizí feudální řády u nás zakořeňovaly a množily, nalézaly v národě tolik odporu, že se zde dotud nemohly tak svobodně jako na západě vyvinouti. Válka husitská vzbudila v národě teprv s větším důrazem starého ducha slovanského, kterému rozdíly stavů, výsady a panství jedněch, poddanství druhých, byly protivné, a tak se počala v národě tvořiti uvědomělá strana demokratická, zakládající se na rovnosti občanův mezi sebou, a na stejném účastenství všech ve věcech společenského života, naproti straně aristokratické, to jest pánům a šlechticům, kteří v úplném svobodství lidu obecného viděli nebezpečí jim hrozící. Hlavními buditeli demokratického ducha byli kněz Jan někdy mnich Želivský na Novém městě Pražském a Jan Žižka z Trocnova u Táborův. Moc demokratické strany v národě zrůstala v té míře, v jaké česká šlechta z dějin počala mizeti anebo zcela v národě se ztráceti, a hlavy demokracie, do jichžto rukou zenáhla všechna správa veřejných věcí se dostávala, byli větším dílem lidé noví, jichžto ani mezi šlechtu ani mezi obecný lid počítati nelze. Vítězné vojsko české, zahrnujíc v sobě jak pány tak lid obecný, mělo přece vždy povahu vojska demokratického, a proto jím král Sigmunt tak pohrdal, nazývaje je sedláky a chlapy. Každý bojovník, ať pán, rytíř, měšťan i sedlák, ať boháč i chudák, byl zároveň bratrem, a ten dostával palcát do rukou a byl hejtmanem neb vůdcem, kdo nikoliv rodem, ale duchem a udatenstvím vynikal. V tom byl rozdíl u vojsk feudálních, že toliko urozenost byla měřítkem, podle kterého se rozdávaly důstojnické a vůdcovské hodnosti.

A jako si cizí národové všímali českých novot v náboženství, tak jim také neušel český duch demokratický. Báli se tedy příkladu Čechův netoliko katolíci v zemích západních, ale také zvláště jejich feudální šlechta. Již ve dvou krajinách francouzských poddaný lid proti pánům, svým utlačovatelům, pozdvihovati se počal, doslýchaje, kterak v Čechách Husité práv lidu proti spupným pánům se ujímají; v Delfinátu pak, také ve Francii složil lid r. 1432 summu peněz a Čechům je poslal na podporu jejich snažení o vysvobození lidu.

Hlava demokratické strany v Čechách byl nyní bez odporu Prokop Velký, o němž Palacký takto píše: „Nejznamenitější v těchto létech muž národu Českého byl bezpochyby Prokop Veliký, an z kněze stav se polním vůdcem, co šťastný vítěz získal sobě slávu, že jest nepřemožitelný. Zajisté neví se o porážce, kterou by on byl utrpěl, kdežto jiní vůdcové vedle něho nebyli všude šťastni. Vzdělaností a láskou k naukám a knihám vynikal nad jiné náčelníky sekty Táborské; nadšením náboženským i národním, rázností vůle a neohrožeností rovnal se Žižkovi, ale předčil jeho věhlasem politickým, aniž podobal se mu ve fanatismu. Neb ačkoliv šel mnohem dále, co do novot církevních, a zasazoval se o ně důrazem neobyčejným: však také hotov byl uznávati též u jiných právo svobody, a mířiti se s nepřátely, kdekoliv to s bezpečím strany jeho se srovnávalo. Byv horlivým zástupcem obcí čili demokracie svého věku, nicméně ochotně podával se k úmluvám se šlechtou, aby ji získal k učení svému, aniž žádostiv byl postaviti vládu svou na záhubu strany odporné. Pro takovou smířlivost a povolnost padal u svých častěji v podezření, jakoby neupřímně k

ním se měl, — obecný to mužův vyššího rozhledu osud, kdykoli stojí v čele stran výstředních a přepiatých. Podobné však úmysly a povahy ducha jeho méně jsou známy, proto že jeho písemných památek málo se zachovalo. Poněvadž ale v něm se soustředila síla zásad a stran krajných, jak co do vyznání víry, tak i ohledem na socialní otázky, nemohlo býti jináče, než že strany římská, kališnická a šlechtická spojily se konečně k jeho záhubě."

Nezdařené jízdy do Rakous a Uher.

1431 říjen — listopad.

Mimo úmyslné soužení nepřátelských mocí byla ještě i ta okolnost velikou pohnútkou častých nepřátelských výprav Čechův do sousedních zemí, že kupecký obchod do Čech všem národům vůkol přísně byl zakázán, tak že Čechové přinuceni byli, zaopatřovati sobě zahraničného zboží způsobem násilným, totiž loupežným. I tak vypravili se po sv. Václavě Táborští hejtmani Mikuláš Sokol z Lamberka, tehdáž pán na arcibiskupském někdy panství Řečickém, Tomáš z Vlašimi, Kamaryt z Žirovnice, Sezima z Kunštátu a z Jevišovic a jiní se 600 jízdnými, 4500 pěšími a 360 vozy do Rakous na víno. Skutečně také se jim podařilo v okolí městečka Perneku nabrati sobě čeho žádali; avšak když se s kořistí domů vraceli, zaskočilo je dne 14. října 1431 u města Bejdova vojsko rakouské mnohem silnější. Byliť se totiž rakouští pánové, Leopold Krajíř, dva Eicingerové, Jiří z Puchheimu a jiní na ně sebrali, a podstoupivše je bitvou úplnou porážku těm Táborům zadali, tak že jich na místě na tisíc zabitých zůstalo, a sedm set do zajetí odvedeno bylo, mezi nimiž také byl nejmladší bratr Sokolův. Všichni vozové a celé ležení padlo vítězům do rukou a radost jejich byla nesmírná. Proto také oslavovali Rakušané vítězství své rozmanitými způsoby a dobyté táborské korouhve ve vojvodské komoře ve Vídni složili. Též zajaté Tábory do Vídně zavedli a tam prý je ve vězení úmyslně hladem a zimou mořili.

Před tím byla se obrátila hlavní moc Táborův a Sirotkův do Uher, dílem aby škodu od pana Stibora loňského roku tam utrpenou pomstili, a dílem aby novým plenem nahradili sobě nedostatek domácí. Za nimi obrátili se též do Uher Sirotci ze Slezska pod hejtmany Janem Čapkem ze San a Otíkem z Lozy, kteřížto na cestě pokoušeli se o dobytí Opavy, donutivše tím starého knížete Přemka Opavského a syna jeho, že se dne 28. září Husitům ku přísaze zapsal a čtyry články Pražské držeti se zavázal. Táhli také do Uher kněz Prokop Veliký s panem Hanušem z Kolovrat, nyní jednotníkem čili spojencem Táborův, potom i kněz Prokůpek. Všecka ta vojska spojivše se v Uhřích u řeky Váhu, táhla pak hloub do země Slovenské až před město Nitru, kteréž opanovavše, obrátila se k půlnoci do horního Slovenska. Nikdo nesměl se jim tam na odpor staviti i nebylo boje žádného; tím větší však škody byly: Čechové pálili městečka a vesnice, všecko všude brali a zvláště veliké množství dobytka velkého i malého zajímali. Při dělení kořisti vznikly však půtky mezi nimi, a přišlo až k prudkým výstupům, tak že kněz Prokop Veliký, znechutiv si takové tažení, od Sirotkův netoliko se oddělil, ale i s celým vojskem svým a s pánem Hanušem z Kolovrat přes Uherský Brod do Čech se vrátil, což se již ku konci října stalo.

V Uhřích zůstali jen kněz Prokůpek a Čapek, hejtmani Sirotkův, pak mladý syn pana Bedřicha z Kolovrat, Jan Šmikouský ze Žďáru, Sigmunt Huler z Hořovic, měšťané Hradečtí a Pražané Novoměstští se svými, vesměs asi 7000 bojovníkův, a těm se počalo najednou zle vésti. Uhři jim strhli most přes Váh vystavěný, počasí bylo střídavě deštivé a mrazivé, a počet lidu uherského a moravského strany královy, kteřýž nyní ve zbraní proti nim se sbíral, zrůstal den co den v tak hrozivé míře, že se Sirotci brzo se svým táborem ani volně pohybovati nemohli. Tu se nepřátelé na ně konečně dne 9. listopadu asi někde v okolí Banovském se všech stran u veliké síle obořili; oni je sice odrazili střílením a hleděli se dále dostati, ale nepřátelé po deset dní je následujíce, každý den své útoky opakovali; k tomu ještě všecky cesty neustálým deštěm v bahna se proměnily, a na jednom místě nemohly se vozy v blátě uvázlé ani vytáhnouti. V této nejhorší svízeli vybrali Sirotci jen asi 70 lepších vozův, a naň živše na ně co vzácnějšího měli, všecí

ostatní nepřátelům v kořist pustili. A tak s velkou nouzí dojevše dne 18. listopadu k slovenskému městečku Jilavě, vypudili z něho bojovníky uherské a v něm se osadili. Tu jich teprv nepřátelé odpadli. Však v těchto desíti dnech, plných půtek a nesnází, Sirotkům mnoho lidí netoliko mečem ale i všelikou nouzí zahynulo; jeden z vůdcův, Sigmunt Huller z Hořovic, upadnuv s několika bojovníky v zajetí, od rozvzteklených Uhrův byl rozsekán.

Velké jitření v Čechách z toho povstalo, když se pověst o tom rozšířila, kterak špatně se Sirotkům v Uhřích vede. I hned ze mnoha měst pospíchali ozbrojení zástupové, aby Sirotkům v Uhřích pomohli: avšak již je na cestě potkali, když se tiše a smutně do vlasti vraceli. Povídá se, že jich z té výpravy sotva 2000 s 50 vozy do Čech se vrátilo. I byla velká rozhořčenost v lidu, a veřejně proti knězi Prokopovi Velikému reptali, že Sirotky v Uhřích zrádně opustil a neupřímně o jejich zahynutí ukládal, pročež že toto ponížení jména českého jeho vinou se stalo. Nejvíce pak v Praze proti němu se brojilo, tak že se tam ani ukázati nechtěl. Nalézaje se ve svém táboře u Kutné Hory onemocněl, i žádal aby mu lékaře z Prahy poslali; však sotva ho obdržeti mohl, neboť mnozí prý křičeli, žeby obec neměla lékaře ale kata k němu poslati.

Nicméně kněz Prokop již zas okolo sv. Kateřiny, 25. listopadu, vypravil 10.000 vojska svého Táborského do Rakous, aby tam pomstil porážku svých u Bejdova a snad i osvobodil zajaté, kterých ve Vídni mučili. I zkazili Táboři v Rakousích městečko Ličov, a nadělavše tam drahně škod nových po novém roce zase do Čech se vrátili. Jiní houfové husitští již o měsíc dříve z Plzeňska do sousedních Bavor podobný v pád učinivše, nabrali tam také hojných kořistí.

Manifest Táborův k Němcům. Kolotání se Sirotkův. Sněm v Praze.

1431 listopad — prosinec.
1432 leden — únor.

Jak jsme již nahoře podotkli, dostalo se pozvání Čechův ku sboru do Basileje ve třech opisích teprv na počátku prosince 1431 těmto do rukou. Podle rozličnosti stran v zemi mělo také rozličný účinek. Pražané a kališnická šlechta, kteří vůbec již velice toužili, aby se konečně s ostatním křesťanstvem nějaké narovnání stalo, osvědčovali hned, že do Basileje půjdou; ano i Sirotci k tomu se klonili, neboť poslední jejich nehoda v Uhřích zavdala k tomu příčinu, že netoliko na kněze Prokopa ale i na Tábory vůbec se rozhněvali, a proto nyní k Pražanům silně se klonili. Toliko Táboři rozhodně proti obeslání sboru se vyjádřili, pravíce, že v něm zasedají jejich úhlavní nepřátelé, jichžto soudu se podrobovati bylo by zpozdilé. Dříve než pozvání došlo, vydali v polovici listopadu 1431 manifest ke všem Němcům v německém jazyce sepsaný, jehožto spisovatelem bezpochyby byl sám kněz Prokop Veliký. Dotýkali se v něm slovy štiplavými a nad míru dotíravými jak papeže tak i celého vrchnictví Římské církve, a prosili jménem Čechův vůbec, aby Němci uvážili a prohledli, oč dosavad byla mezi nima, oběma národy, nesnáze a rozepře, a proč již tolik lidí dobrých s obou stran zahynulo, pravíce mezi jinými věcmi:

„Divíme se, že vy tolik věříte papeži a kněžím jeho, jižto dávají vám jedovaté odpustky za to, abyste nás zabíjeli; odpustky ty nejsou než pouhý klam a podvod, a zahyne na těle i na duši, kdokoli jim uvěří; v důvěře zajisté v takové odpustky mnozí lidé hřešívají tím více. Vždyť Kristus neodpouští jednoho toliko hříchu, ale všech pospolu; i jakž tedy papež může odpustiti jen některé hříchy aneb částku jich, a jiné nic? Dále, kdokoli vykoupiti může bližního svého beze škody od smrti a nečiní toho, zabíjí bratra svého: jestliže tedy papež může zprostiti lidi ode hříchův a od zatracení, tedy nebude nikdo zatracen a peklo zůstane prázdno, a zase nezprošťuje-li všech lidí, moha to činiti, sám jich zabíjí tolik, kolik jich bývá zatraceno. Kněží jsou (prý) jako ďábel, když pokoušel Krista; sliboval mu celý svět, jehož pánem nebyl; tak i oni slibují jiným, čeho se jim samým nedostává. Oni proti nám vás popuzují, proto že se bojí, abychom my zlostí jejich před vámi neodkryli. Kristus i samého ďábla slyšeti ráčil; oni pak, ač nejsou lepší Krista, ani my horší ďábla, však nám slyšení odpírají. My byli jsme toho léta s králem Polským v Krakově, též u krále Uherského v Chebu, žádajíce slyšení, však nadarmo; chtěliť nás mocí potříti a vyhladiti, ale Bůh jim toho nedopustil. Pro-

tož přičiňtež se vy, knížata, páni, města říšská i obce, abychom mohli míti spolu sjezd náležitý, a vyložiti sobě vzájemně články víry své v pokoji; a má-li se bojovati, ať se již bojuje slovy a důvody toliko, a nikoli krvavou zbraní. Nevěřte kněžím, když praví, že laikům nesluší býti při hádkách o náboženství; mluviť tak jen ze strachu, aby zahanbeni nebyli. Taková jest povaha víry pravé, že čím více se jí brání, tím více se sílí a zmáhá. Zapuďte kněží zlé, a brzy budete je míti dobré; neboť kde ďábel se vyhání, tam duch svatý rád se usazuje. Nedbejte na kacéřování nás od nich, proto že prý my rušíce kláštery, ničíme služby boží: my nekazíme služeb božích, ale hnízda svatokupecká i školy kacířstva. Klášterové dříve neb později zahynouti musejí, dle slov písma svatého, že cokoli není z Boha, vykořeněno bude."

Tak smýšleli, mluvili, věřili a psali Táboři stojíce ovšem na stanovisku takovém, kde jim nebylo možná, aby se s druhými stranami mezi Husity mohli dorozuměti a srovnati; takové jmenovitě bylo stanovisko kněze Prokopa.

Že myšlénky takové od Táborův do světa puštěné již po drahný čas v zemích západních ano i v Němcích souhlasících lidí nalézaly, toho máme příklady, a nalezli se v samé Basileji lidé, kteří tento Táborský manifest takořka před očima sboru na městskou radnici přibili.

Odpověď na pozvání ku sboru dali Pražané již dne 8. prosince 1431 panu Oldřichovi z Rosenberka, kterýž jim první byl doručil psaní skrze krále Sigmunta od sboru poslané. Vyjádřiliť se Pražané v té odpovědi v ten smysl, že poněvadž obeslání sboru Basilejského se dotýče celého království, oni sami v tom nic rozhodovati nemohou, ale až se sejde sněm zemský, pak že sboru dána bude odpověď. Že pak Prokop Veliký z příčiny Sirotkův a panujícího proti němu rozhořčení do Prahy přijíti se zdráhal, odkládán ten sněm napřed na 1. ledna, konečně na 10. února 1432.

Mezi tím sbor Basilejský, maje péči o to, aby Němci nechvátali, mířiti se s Čechy po straně, vypravil ze sebe dva posly, Jana Nidera, Dominikána a převora kláštera Basilejského a Jana z Geilhausenu, Cisterciána ze švábského kláštera v Maulbronnu, nařídiv jim, aby s Čechy o příchodu jejich ku sboru vyjednávali. A ti přijevše přes Mnichov dne 17. prosince 1431 do Normberka, hned prostředkem městské rady Chebské s Pražany a Čechy vůbec ve spojení a dopisování vstoupili.

V tom čase umřel Pražský arcibiskup pod obojí, Konrád z Vechty ovšem v nejvyšší klatbě církevní. Řídil církev českou katolickou po 9 let, potom kališnickou Pražskou 10 let, světiv kněží až do smrti své, kteráž jej zastihla dne 25. prosince, na Boží hod Narození Páně, co slepého starce 80tiletého na hradě Roudnickém, kdež od Jana Smiřického ze Smiřic z poručení Pražanův chován byl. Pražané pochovali jeho pozemské ostatky ve hlavním chrámě u sv. Víta na hradě Pražském.

Dne 1. ledna 1432 měl se zemský sněm v Praze zahájiti, sněmovníci se však nesešli; dostaviť se jenom nějaký větší počet Sirotkův, kněží a světských lidí, a ti chtíce se nyní od Táborův odtrhnouti, počali s Pražany Staroměstskými zvláštní jednání. Známo, že největší část Novoměstských k jejich sektě se počítali, a tak radili se na Novoměstské radnici od Nového roku až do Tří králův, i uzavřeli se Staroměstskými smlouvu, mocí kteréž měli co zvláštní sekta docela přestati, a učení Pražských kališníkův ve smyslu mistra Jana z Rokycen přijmouti.

Jejich kněží, a jak předpokládati lze, i kněz Jakub Vlk, kazatel u Matky Boží Sněžné, srovnali se s mistry Pražskými, a všickni světští, šlechta i obce strany Sirotčí usrozuměli se v tom spojení. Mimo to usilovali světští také o uvedení většího pořádku a přísnější kázně ve vojskách, zvláště aby obecný lid vojenskými pochody mnoho nemusel trpěti, a to vše do osmi článkův uvedli, z nichž zvláště dva většího povšímnutí zasluhují: jeden, kterým se obě smlouvající strany zavazují, že nemají svoliti k žádným úmluvám, které by na újmu býti mohly svobodě obyvatelův zemských a měst; a druhý, kterýmž se nařizuje, aby v každém kraji krajané volili sobě hejtmana a přidali jemu radu ze zemanův, jimiž by všecky válečné potřeby v kraji řízeny býti mohly. Sirotci měli co zvláštní náboženská sekta sice přestati, ale co politická strana v jednotě setrvati.

Že však celé toto ujednání z okamžitého rozmaru pošlo, proto také k uskutečnění nepřišlo; neboť především Táboři proti tomu horlili, a také všickni Sirotci nebyli s tím srozuměni. Kně-

Prokop Veliký však hned i rázně proti tomu vystoupil. Napřed Sirotčím kněžím potupil jejich přilnutí k učení mistrův Pražských, kteří prý se lidských vynálezkův drží, potom pohrozil, že celou tu věc zapotřebí bude rozřešiti soudem krvavým. Nyní sám na to naléhal, aby valný sněm do Prahy svolán byl, avšak při tom i vojsku svému táborskému přikázal, aby nehledíc na neobyčejně tuhou zimu, která ku konci měsíce ledna 1432 panovala, shromáždilo se nedaleko Prahy v okolí města Benešova.

Dvanáctero vladařův zemských svolalo tudíž valný sněm zemský ke dni 10. února 1432 do Prahy, ku kterémuž každý, kdo byl pod obojí, přijíti byl zavázán. Určeného dne byl ten sněm zahájen, i jednalo se o nesvornosti mezi stranami a o tom, jak by se všickni vespolek ku sboru basilejskému měli chovati. Sirotci upustili od smlouvy s Pražany učiněné, a smířivše se zase s Tábory zůstali při svém vyznání. Konečně ustanoveno jest, vypraviti jménem všech Čechův pod obojí poselství do Chebu, aby se tam umluvilo s posly Basilejskými o spůsobu a výminkách, pod nimiž by Čechové vstoupiti měli v jednání se sborem.

Jízdy do Branibor, Slezska a do Uher. Smlouva o vzájemnou pomoc mezi Čechy a Poláky. Zlá povětrnost.

1432 březen — červenec.

Táboři a Sirotci smířivše se opět na sněmě Pražském, v únoru 1432 držaném, chtěli zas ukázati světu, že nepřátelé Husitův marně se těšili z nesvornosti mezi nimi. Proto vytáhla vojska Táborská a Sirotčí hned v březnu společně za hranice české pod hlavním vedením samého kněze Prokopa Velikého. Obrátili se skrze Slezsko a Lužici do Branibor; tam přišli nenalézajíce nikde branného odporu v poli až pod města Soldiu a Angermünde; plenili města a vesnice, nemajíce k dobývání měst ohražených ani dosti času ani nástrojův. Nicméně pokoušeli se prý dvakráte hnáti útokem na Frankfurt nad Odrou, avšak pokaždé nadarmo. Potom vzali a vypálili biskupské město Leubus čili Lubus a města Müncheberk, Straussberk a Starý Landsberk; město Bernov za Berlínem ubránilo se jim 23. dubna, a o Berlín, jak se zdá, se ani nepokusili. Také zdá se, že se u Frankfurtu oddělil jeden proud vojska českého táhna se ku Krosnu, maje jakési dorozumění s králem Polským Vladislavem, kterýž právě s německými křižáky v Prusích měl zase těžké nevole; kněz Prokop Veliký však s počátku měsíce května vrátil se do vlasti opět, kdež mu bylo jednati na novém sjezdě Chebském s Basilejským sborem. Potom některá část Táborův a Sirotkův táhla zase do Slezska, jiné roty, zejmena Sirotčí, obrátily se do Uher. Sirotci opanovali v Uhřích města Trnavu více chytrostí nežli mocí; přistrojivše se mnozí totiž za kupce, vloudili se na trh do města, a když za nimi vojsko k městu se přiblížilo, dvě brány prý mu otevřeli. I byla potom Trnava hlavním sídlem husitským v Uhřích až do r. 1435. V Slezsku pak Čechům také štěstí přálo: dne 15. června vzdali se jim ve městě Střelíně čtyři Vratislavští konšelé, a zajali tam Čechové 350 znamenitých jezdcův. Když potom přes Odru táhli blíže k polským hranicem na konci června a na začátku července, spálili města Vincík, Prousnice a Mělič, potom kláštery Třebnický a Lubický; když se 2. července k Olešnici, městu a hradu knížecímu blížili, obyvatelé sami město zapálili. Proto také Slezáci valně pospíchali s Čechy se mířiti, aby dalším záhubám ušli; vyjímaje toliko Ludvíka, knížete Lehnického, potom obce Vratislavskou, Svídnickou a Javorskou, celé Slezsko v červenci od Čechův přiměří téměř na dvě léta, do sv. Jana 1434, si vykoupilo.

Jsouce tu na blízku hranic polských vyslali Čechové v témže měsíci červenci 1432 znamenité poselství ku králi Vladislavovi Jagajlovi, který nyní čím dál tím větším nebezpečenstvím svírán byl od četných nepřátel proti němu smluvených, totiž od Pruských křižákův, od Svidrigajla, velikého knížete Litevského, od knížat Ruských i Moldavských. Čeští poslové, majíce sobě uloženo, nabídnouti králi pomoc vojenskou a obnoviti návrhy již před 12 léty o užším spojení mezi královstvím Českým a Polským činěné, zastali krále v osadě Paběnicích ve Velkém Polště, kdež právě vraceje se z Poznaně se byl zastavil. Příchod jejich byl králi velmi milý, a proto přijal je

s celým dvorem svým velmi upřímně a slavně, a když sám sbor Basilejský již dal příklad snášenlivosti k nim, svolili jak arcibiskup Hnězdenský, Vojtěch z Jastřembce, tak jeho podbiskupí, Jan Šafraněc, biskup Kujavský, Stanislav Ciolek, biskup Poznaňský, a Jan, biskup Chelmínský, kromě biskupa Krakovského, Husitům nepřejícího Zbyhněva Olešnického, ku přátelskému s nimi obcování, ano také i slavné služby boží konali připouštějíce české posly k tomu, aby v nich účastenství měli. Řeč prý měli tito poslové ku králi asi takovou: „Milostivý králi! Čechové, národ Polákům pobratřený a pokrevný, majíce s nimi jeden počátek a jeden jazyk, ničeho vroucněji sobě nepřejí, než aby království Polské, z milosti Boží dostatkem a mocí květoucí, od všelikého nepřátelského násilí osvobozeno bylo. Není nás tajno, že kromě Litvínův a Moldavanův, nyní zjevných tohoto království nepřátel, král Sigmunt se všemi Uhry a Němci, neméně i křižáci Prusští největší jsou nepřátelé Polákův, že ve zlosti a ve svém lakomství ničeho více sobě nežádají, než jak by toto mocné království — leč bodejž by toho sami dříve zakusili, — spojenými silami vyvrátili. Proto přišli jsme, abychom tobě, milostivý králi, od Čechův, jako od bratří přirozených, nabídli bratrskou a přátelskou jednotu a spojení sil svých obapolných, a tobě osvědčili, že Čechové hotovi a ochotni jsou, na každého nepřítele jíti, kterého jim král Polský ukáže. Čechové mají, milostivý králi, 30.000 pěších a 6000 jízdy ve zbrani, vojsko výtečně zřízené, jehožto se Němci bojí, ba ani pohledu jeho vydržeti nemohou. Tomu vojsku velel někdy Sigmunt Korybutovič, tvé královské milosti synovec; jsme o tom hluboce přesvědčeni, že on jest hoden milosti tvé, a že válečnou zkušeností a duchem udatným nad jiné vyniká, čehož nejednou za nejtěžších bojův našich dal slavné důkazy. Pročež takového vůdce a takového vojska našeho rač užívati v každé potřebě svého slavného království, a neodmítej nás od jednoty své a od svého přátelství.“ I učiněno jest poslům a národu Českému za takové přátelské smýšlení ku království Polskému poděkování asi v tento smysl: že když nyní Poláci z milosti Boží mají dostatečných sil ke zmaření útokův nepřátel, v té chvíli cizí pomoci nepotřebují; jestli že by však později nějaké větší nebezpečí nastalo a potřeba se toho ukázala, král Vladislav i Poláci rádi k Čechům se obrátí, a že se též o to postarají, aby se od Čechův krevním přátelským svazkem s nimi spojených, ve vzájemné pomoci a přísluhách převýšiti nedali. A tak mezi Čechy a Poláky jménem obou království jakási obranná smlouva, zejmena proti Němcům vůbec uzavřena jest. Že pak se čeští poslové za knížete Sigmunta Korybutoviče přimlouvali, to mělo u Sirotkův a Táborův hlavně v tom svou příčinu, že on nyní byl mnohem horlivějším Husitou, nežli tenkrát, pokud ještě v Čechách vládl a v míření se s Římskou stranou pro Čechy spásy hledal. Přátelské spojení Čechův, zvláště Sirotkův, s Poláky trvalo pak po drahný čas beze změny, ač se mezi tím osudy u obou národův všelijak změnily.

Povětrnost roku 1432 byla v Čechách tak mimořádná a výstřední, že se o ní tuto nevyhnutelně také zmíniti musíme. O krutých mrazích v druhé polovici ledna již nahoře bylo připomenuto; mrazové tito trvali až do počátku měsíce března, dosáhše tuto vrcholu svého, avšak dne 4. března nastal náhlým převratem tak silný jih, že z množství sněhův rozpuštěných udělaly se všude náramné povodně, tak že mnozí mysleli, že takových od potopy světa nebylo. Potom od sv. Jiří, 23. dubna, až do 19. července nepršelo než jeden jedinýkrát dosti málo, a o sv. Janě, 24. června, nastala skrze čtyry neděle horka tak náramná, že prý mnoho lidí jimi zahynulo. Za to však v sobotu večer dne 19. července otevřeli se hojně průduchové nebeští, a trvali bez úlevy až do úterka v den sv. Magdaleny, 22. července. A tu teprv obnovily se povodně po vší zemi, jaké v kronikách českých se nepamatují. Již v pondělí 21. července zedmula se Vltava tak, že v Praze na Staroměstském náměstí lidé se převáželi na člunech a nový kamenný most Karla IV. protrhl se v pěti obloucích, které se byly ucpaly chalupami, dřívím, senem, obilím a jinými věcmi; voda pobrala a pobořila všecky mlýny, mnoho vsí a mnoho domů v Praze, v Berouně a jinde, a v Písku prý až přes zábradlí mostu se valila, jež smetala, a ten most star[á] a kamenný podemlela. Množství lidí s[e] ztopilo a škod neslýchaných bylo po [ce]lém království.

sjezd českých a Basilejských vyslancův v Chebě.

1432 březen — červen.

avření sněmu Pražského dne 27. 1432, aby se vypravilo poselství do Chebu v příčině umluvení výk, pod jakými by Čechové ku sboru asileje se mohli dostaviti, uvedeno re známost Basilejským poslům psaod sněmu. Tito dali hned o tom u z Normberka do Basileje, a sbor v ochotně nabídnutí Čechův hned řezna plnomocníky jmenoval, kteří Čechy v Chebě měli jednati, a tajinstrukci čili naučení jim dal, jak měli chovati. V tomto tajném nastálo mezi jiným: že se poslům dovoluje s Čechy obcovati ve všem ě služeb Božích; že se od interčili zastavení služeb Božích, kdeČechové se nalézají, prozatím můustiti, ano že Čechům se má doí, aby si ve svých příbytcích služožích dle svého způsobu, avšak při ných dveřích, konaly; aby se posboru k nim laskavě, pokorně a vavě chovali; aby Čechové, když do je pojedou, jeli v počtu co nejméně m; aby jeli beze znamenitějších í, od silnic se nevzdalovali, mezi lid dili, lidu obecnému nikdež nekázali jaké spisy za sebou roztrušovali; že jim dá slyšení veřejné, avšak ne laiky; při budoucím hádání na sbose mají všech urážlivých řečí proti a komukoliv varovati, jakož i sbor ti nim k témuž se zavazuje a t. d. zi tím však sbor sám, nežli k Chebu jednání přišlo, musel těžkou svípapežem přestáti. Papež Evge IV., jakkoliv ještě co kardinál ku sboru radil, a když se sešel jej vrdil a uznal, vida kterak se sbor á a důležitosti nabývá, počal nau báti se, že by sbor mohl moc a dy jeho obmeziti, jakž o tom již na ších sborech usilováno bylo. Ne tedy, aby nevešla ve skutečnou st zásada, že všeobecný sbor církve papežem stojí, vydal již 12. listo1431 a potom zas 18. prosince 1431 a bully ku kardinalovi Cesariniaby sbor rozpustil a ohlásil, že se půl druhém roce jiný sbor do italměsta Bolonie sejíti. Z toho nálo náramné pobouření v křesťanvůbec a ve sboru zvlášť. Kardinal Julian Cesarini, jehož šlechetnou snahou a horlivostí nejvíce sbor se byl zvelebil, opřel se proti tomu rozkazu tak znamenitým listem, že z jeho obsahu papež dobře srozuměti mohl, kterak pro uvarování velikého nebezpečenství církve nevyhnutelno jest, aby sbor dílo své dokonal, a jmenovitě Čechy s církví smířil. Však když po měsíci ještě druhé bully od papeže došly, tu kardinal Cesarini, nechtěje se postaviti ve zjevný odpor, složil dne 8. února 1432 praesidentství sboru, načež na jeho místo zvolen byl Filibert, biskup Konstanský, to jest z francouzského města Konstancie čili Coutances, muž vysoce vážený a i potom v našich dějinách památný. Když pak i král Sigmunt, nyní císař Římský, a jiní panovníci křesťanští sboru se ujímali a všelikou ochranu svou jemu poskytli; tu se sbor vzdor papežově vůli zachránil, a v díle svém pokračoval. Kardinal Julian Cesarini uvázal se v předsedání sboru opět.

Plnomocníci sboru, kteří s Čechy vyjednávati měli, přijeli dne 27. dubna 1432 do Chebu; byli to dříve jmenovaní dva poslové Jan Nider Dominikán, a Jan z Geilhausenu, Cistercian, potom Jindřich, opat od sv. Jiljí, a Albrecht, farář od sv. Sebalda v Normberce, kterýž s Janem Husem již r. 1414 v Normberce se potkal, když tento ku sboru do Kostnice jel, Fridrich Parsperger, kapitolní děkan Řezenský, a mistr Jindřich Toke, kanovník Magdeburský. Markhrabě Bedřich Braniborský, Jan vojvoda Bavorský a jiní pánové sprovodili ty plnomocníky do Chebu vesměs asi ve 250 koních. Však Čechové tu ještě nebyli; přišlo toliko psaní od Matěje Loudy z Chlumčan a Mikuláše z Humpolce, že čeští poslové nemohou přijíti, pokud se jim nezaopatří listy bezpečnosti, neboť Plzeňští, pan Hynek Krušina ze Švamberka a jiní katolíci jim takového bezpečenství ještě nedali. Když pak se to stalo, přijeli Čechové dne 8. května v 90 koních také do Chebu. Přední mezi nimi byli tito: Jan z Krajnice, Jakoubek z Vřesovic, Beneš z Mokrovous, Jan Velvar z Prahy, Matěj Louda z Chlumčan, Laurin z Tábora, Řehoř ze Dvoru, Mikuláš z Humpolce, písař Starého města Pražského, mistr Jan z Rokycan, mistr Petr Payne, kněz Pro-

kop Veliký, Mikuláš Biskupec z Pelhřimova, Markolt ze Zbraslavic a Martin Lupáč z Chrudimi.

Nazejtří sešly se obě strany v domě, kde byl markhrabě Braniborský hospodou, a nejprvé Magdeburský kanovník Toke, řečník výmluvný, obrav sobě za text slova Kristova „Pokoj vám!" přivítal Čechy velmi pěkně a laskavě. Na to osvědčoval mistr Rokycana ve jménu druhův svých, že byl-li posavad nepokoj, Čechové jim vinni nebyli, jelikož museli brániti se násilí, potom chválil úmysl sboru Basilejského, dáti jim svobodné a veřejné slyšení, a oznámil žádost svých krajanův, že chtějí věděti, jaký bude spůsob toho slyšení v Basileji a jaké bezpečí pro ty, kteří z Čech tam budou posláni. V průběhu dalšího jednaní ukazovalo se, že se plnomocníci nemohou přísně držeti svého tajného naučení, a že byli přinuceni, jestliže chtěli cíle svého dojíti, několikráte uhnouti se s cesty, která jim předepsána byla. Největší těžkosti činil kněz Prokop Veliký a jeho druhové strany Táborské; kněz Prokop pravil k Basilejským řka: „Hle vy jste si udělali zvláštní práva, že totiž sliby učiněné na ujmu církve nemají míti moci ani platnosti, a slovo kacířům dané že neváže. Jakž tedy máme vám věřiti? vždyť jste nás již za kacíře odsoudili, a proto dle libosti budete státi k závazkům svým aneb nic?" Avšak tu Pražané hleděli prostředkovati, proto že o to slyšení na sboru velmi stáli, a takořka prositi se jali obě strany, aby se zmírnily a k povolnosti se naklonili. Nejednou se tudíž zdálo, že z celého jednání nic nebude, a Basilejští prý sobě již zoufali; a když to, co se mezi posly dálo, rozneslo se mezi obecným lidem Chebským, tu tento chtěje, aby pokoj byl s Čechy, počal reptati a bouřiti se. Konečně se obě strany v jedenácti článcích sjednotily, a mezi těmito články čili výminkami byl zvláště ten důležitý, na kterýž Čechové největší váhu kladli: „že ve při o čtyry články Pražské, o kteréž se Čechové zasadili, zákon Boží a praxis Kristova, apoštolův i prvotní církve, spolu s konciliemi a doktory v nich právě se zakládajícími, přijaty budou za nejpravdivějšího a nestranného soudce na Basilejském sboru." Na tohoto „soudce v Chebu umluveného" potom Husité v pozdějších dobách ještě dlouho se odvolávali.

Potom se začalo jednati s knížaty a městy, aby českým poslům, kteří ku sboru půjdou, dán byl průvod a bezpečnost na cestě. Čechové žádali, aby jim za bezpečnost jejich poslův byly některá knížata a jiné znamenité osoby do zástavy dány, což když jim naprosto odepřeno bylo, Čechové zase všecko jednání přetrhnouti hrozili. A zase z toho pošel veliký křik v lidu Chebském, až se nejprv starý markhrabě Bedřich Braniborský a Jan Bavorský, potom také i městský úřad Chebský k žádanému rukojemství propůjčili. Potom žádali Basilejští, aby Čechové se všemi křesťany Římské církve pokoj měli: Pražané chtěli to bez výminky slíbiti, však kněz Prokop Veliký namítal, že všeobecný pokoj nemožný jest, proto že války netoliko pro víru ale také z jiných příčin vznikají; také že to není v moci poslův, něco takového slíbiti, ovšem ale že se to může slíbiti, kdo se k bezpečnému průvodu českých poslův propůjčí, ten že od Čechův pokoje a míru užije. Potom žádali Čechové, aby o to pilně pracováno bylo, by král Sigmunt, posud v Italii se zdržující, stejnou dobou ku sboru přišel, když tam bude české poselstvi; také oznámili, že dříve, nežli hlavní jejich poslové na cestu se vydají, někteří napřed do Basileje posláni budou, aby shlédli spůsob a příležitost jak sboru tak i města samého. Tím skončilo se jednání a učiněn první krok ku smíření; srdce poslův obou stran rozehřálo se, obcování jejich stalo se naskrze přátelské, a když se dne 18. května srdečně loučili, mnozí prý plakali radostí, že se jim otvírá zaděje konečného srovnání a smíření.

Kněz Prokop Veliký hned ten den po příjezdě svém z Chebu do Prahy, 21. května, psal králi Sigmuntovi do Italie, dávaje mu zprávu o tom, co se v Chebu bylo ujednalo, i žádal, aby do Basileje přijeti, a českým poslům tytéž průvodčí od sebe dáti ráčil, kteří jej, kněze Prokopa, r. 1429 k němu do Prešpurka byli sprovodili. Sigmunt odepsal z Lukky, kterak z toho veliké potěšení má, že k němu již Jan z Geilhausen, Cistercian, také již přijel a o všem mu zprávu dal, a kterak se o bezpečný průvod českých poslův již postaral; toliko proč nyní již sám do Basileje hnouti se nemůže, že jej řečený bratr Jan z Gilhausen zpraví šířeji.

Většina otcův na sboru v Basileji shromážděných s velikou radostí přijal

ru o tom, že se v Chebě podařilo, y k obeslání sboru získati, a kardi- ulian Cesarini psal papeži Ev- vi IV. 5. června list plný krásné na- Sbor pak ve svém čtvrtém veřejném ní dne 20. června 1432 nejen všechny y v Chebě smluvené v plném znění a potvrdil, ale také slavnému po- ví ode všech stavů království Če- a markhrabství Moravského ku vypravenu býti majícímu od sebe dní list vydal a mimo to ještě druhý list k národu Českému velmi la- mi slovy sepsaný vypravil.

---

ní Čechův k obeslání sboru Basilej- ského. Přezvědy v Basileji.

1432 srpen — říjen.

ádaři zemští po Chebském sjezdu sněm celému království na den 31. do Kutné Hory položili, kteryž 6. září trval. Hlavní jednání tý- se ovšem potvrzení námluv Cheb- a volby i vypravení poslův do Ba- . Mimo to mluvilo se o uzavření vše- ého příměří s celou Římskou stra- V tom ohledu velice vadila okolnost, ecky listy bezpečnosti pro české po- í od knížat a měst slíbené ještě Če- nedošly, a že sám markhrabě Bed- Braniborský nechtěl slíbeného emství dříve plniti, pokud nebudou ány jistoty ode všech pánův a měst ých, skrze jejichžto země Čechové ěli. Chtěli někteří sněmovníci z to- íčinu si bráti, aby všechno obeslání zastaveno bylo; avšak kněz Pro- sám se přimlouval, aby se Chebské ivy přijaly a plnily, a tak všechen umlkl. Sněm tedy potvrdil jednání ské a dal své svolení k obeslání sbo- ned pak přikročil k volení poslův, ích to mužův všech stran v národu, by jménem království Českého a hrabství Moravského měli vydati se estu.

oleni jsou předně všickni nahoře ovaní poslové, kteří v Chebě byli, ještě pánové Menhart z Hrad- Václav z Kravař, Vilém tka z Postupic a Přibík z ového.

se týče příměří se všemi křesťany mi, jakého se plnomocníci na sjezdu kém na Češích domáhali, sněm ne- žádost jejich, ačkoliv se Pražané snažně o ně přimlouvali; sněm jenom k tomu svolil, že jen ti mají požiti pokoje od Čechův, kteří k bezpečnému průvodu poslův Českých do Basileje a nazpět se přičiní. Sněm pak mimo to potvrdil dvouleté příměří se Slezáky a s Bedřichem, Saským vojvodou, kterýž za to dal Čechům 9000 kop grošův Pražských, a jak mile sněm 8. září skončen byl, hned vysláno jest z Kutné Hory od Jana Čapka ze Sán a Otíka z Lozy, hejtmanův Sirotkův, jménem všech Čechův podobojí odpovědně psaní proti řádu Německých rytířův v Prusích, a to dle Paběnické smlouvy s Poláky učiněné, ku pomoci krále Vladislava Polského.

Dříve pak, nežli by se veliké poselství Čechův do Basileje ku sboru vypravilo, poslání jsou z téhož sněmu dva Čechové na přezvědy napřed, totiž Staroměstský písař Mikuláš z Humpolce, a se strany Táborské Jan ze Žatče. Tito obdrževše listy bezpečnosti dne 17. září, vydali se neprodleně na cestu; a jak mile překročili české hranice, tu je hned přijali a velmi čestně po celých Němcích až do Basileje provázeli sám biskup Řezenský, děkan Eichstatský, opat Ebrachský a jiní vzácní mužové. Tito velmi pilné k tomu hleděli, aby jich nic nepříjemného v Němcích nepotkalo. Ukázalo se to, když přijeli do města Biberachu; tu se kdosi Jana Žateckého tázal, odkud jest? a když uslyšel, že jede z Čech, jal se hned náruživě láti Čechům, dávaje jim jmena „nešlechetných českých kacířův". I hned byl za to jat a do žaláře uvržen, kdežto co rušitel veřejného pokoje utrpěti měl, kdyby se zaň oba poslové sami nebyli přimlouvali. I v Basileji oba tito poslové velmi čestně byli přijati a od města darováni. Třetího dne po svém příjezdu, 10. října, dostali slyšení ve valném shromáždění sboru, kdež své věřicí listy předloživše v pěti článcích své poselství vykonali: 1. oznámili sboru, že poslové ku sboru již voleni jsou, 2. žádali, aby jim stvrzeno bylo, že list bezpečnosti ode sboru Čechům pro posly plným vědomím a svolením sboru poslán byl, 3. aby sbor o osobní přítomnost krále Sigmunta se přičinil, když tam budou Čechové, 4. aby jim bylo stvrzeno, jsou-li námluvy Chebské od celého sboru přijaty a schváleny; konečně 5. žádali jménem národu Českého, aby také východní církev řecká ku sboru co nejdříve a nejpilněji byla pozvána. Sbor všemu tomu velmi ochotně vyhověl, toli-

ko co se poslední žádosti týče slíbil, že i o to se přičiní, prose však velmi snažně, nežli by Řekové ku sboru se dostavili, což by se mohlo protáhnouti, aby Čechové svého příjezdu proto neodkládali.

Poslové vyzvídali ještě o hospodách ve městě a o jiných příležitostech obecného života, jakž jim doma uloženo bylo, a potom 14. října s velikou spokojeností Basileji opustili, pospíchajíce do vlasti. Tu jejich příznivé zprávy všechny pochybnosti rozprášily, tak že napotom nebylo více slyšeti v Čechách o odporu proti jednání s Basilejským sborem.

Od té chvíle procitly naděje lidí mírumilovných k veselejšímu životu, více než kdy od počátku válek, jmenovitě Pražan a jiných mírných kališníkův, kterým se již bylo počalo velmi stýskati.

Dobývání hradův a boje s Rakušany.

1432 říjen — prosinec.

Mezi sněmem Kutnohorským a jednáním se sborem Basilejským nepřestaly ještě nikterak jak domácí tak zahraničné boje a šarvátky. Téměř měsíc před zahájením sněmu Kutnohorského, dne 2. srpna, přilehla jedna rota Sirotkův ke hradům Potštejnu, Pecce a Fridštejnu. Fridštejn, hrad opodál Jizery blíž Malé Skály, vzdal se brzy umluvou. Pecka, hrad blíž Nové Paky, a Potštejn nad Orlicí téměř půl léta se držely, a teprv následujícího roku, 6. února 1433, též umluvou se poddaly.

Rytíř Habart ze Hrádku příjmím Lopata, maje v zápisu od krále hrad Lopatu nedaleko Šťáhlav v Plzeňsku, stranník a služebník krále Sigmunta a odpovědník všech Husitův, již po delší čas z řečeného hradu Husitům velké škody činil, a zvláště chudinu sužoval. Z té příčiny zvedl se naň Přibík z Klenového přitrhna před Lopatu s lidem svým ze Stříbra, a pomáhali jemu lidé z Velhartic pana Menharta z Hradce, kterýž tehdáž Velhartice držel, Jan Zmrzlík ze Svojšína, Svojše ze Zahrádky, který tehdáž držel hrad Vilštein a město Rokycany, potom Horaždovičtí, Sušičtí, Klatovští a Domažličtí. Dne 27. října 1432 obležení hradu počalo a bylo velmi silné. Rytíř Habart maje k posile některé rytíře strany své při sobě, bránil se však udatně; obléhatelé nemohše ho děly a praky dobyti, ustanovili se na tom, že ho hladem vyženou. I trvalo obležení přes zimu až do následujícího roku, a když hlad ve hradě nejvyššího stupně dosáhl, tu dne 6. února 1433 posádka sama hrad zapálivši z něho na útěk se dala. Od hradu hořícího však velké světlo bylo, a tak z utíkajících bylo do čtyřiceti zjímáno. Od té doby hrad Lopata pustý až podnes leží. Habart Lopata odebral se s větší částí své čeledi do poledních Čech a stal se potom purkhrabím královského hradu Husi ve Winterberských lesích drže se povždy strany pana Oldřicha z Rosenberka.

Nepřátelské potyčky mezi Čechy a Albrechtem Rakouským také téměř bez přestání trvaly. Rakušané porazivše vloni Tábory u Bejdova nyní ducha dostali a sami nedávali pokoje; jmenovitě panu Menhartovi z Hradce velké škody činily, tak že sám král Sigmunt z Italie pana Haška z Waldšteina k tomu zříditi musel, aby mezi panem Menhartem a vojvodou Albrechtem pokoj spůsobil. Mučení a týrání vězňův táborských u Bejdova jatých nemělo konce ve vězeních Vídeňských, ač Táboři několikráte toho roku nové jízdy do Rakous konali a vězně vyplatiti chtěli. Nevole proti Albrechtovi byla z té příčiny v Čechách veliká, jakož také sněm Kutnohorský nechtěl svoliti ke všeobecnému příměří, když o to byl od Basilejského sněmu požádán. Vytrhli tedy Táboři na podzim u větší síle ještě jednou proti Rakušanům do pole, spálili a zkazili klášter Waldhausen, a nadělavše nepřátelům ještě jiných škod velikých, po vánocích zase domů se vraceli. Tu se jim nedaleko Znojma v cestu postavilo vojsko rakouské vedené od pana Leopolda Krajíře a pana z Bucheimu; i svedena jest krutá bitva, ve které prý na obou stranách přes pět set bojovníkův padlo, však více Táborův než Rakušanův, ačkoliv Táboři těmto jedenácte houfnic a více než dvě stě jízdeckých koní vzali. V nastalé noci Táboři z bojiště ustoupili a dále domů táhli, a když je druhého dne Rakušané pronásledovati chtěli, nemohli jich více dohoniti.

Kterak Čechové do Basileje ku sboru j

1432 prosinec, 1433 leden.

Hned po prvním slyšení dvou Čech kteří do Basileje na předzvědy byli p

vyhlásil sbor otcův církevních tuto shromážděný všeobecný rozkaz, aby se po veškerém křesťanstvě a ve všech kostelích konaly veřejné modlitby o šťastné dovedení Čechův do lůna katolické církve. Ochránce sboru od krále Sigmunta místo něho ustanovený, vojvoda Vilém Bavorský, žádal od otcův církevních, aby netoliko duchovní ale i světští pánové ze všech zemí, zvláště z Němec u valném počtu do Basileje byli pozváni, by na své oči viděli a na své uši slyšeli všecku péči a snažnost, kterou sbor vynaloží na obrácení Husitův. Proto také sbor hned 13. října 1432 jal se rozpisovati pozvání všem knížatům a pánům světským. Potom zvolení jsou čtyři nejvýtečnější theologové ze sboru, aby se napřed připravovali k hájení učení církve proti čtyrem článkům Pražským. První byl mistr Jan Stojkovič, Slovan z Dubrovníka, dříve již spomínaný, který měl hájiti přijímání pod jednou spůsobou; druhý byl mistr Jiljí Karlier, Francouz, děkan Kambrajský, který měl mluviti proti článku o trestání hříchův; třetí, mistr Jindřich Kalteisen, Němec, Dominikán, professor theologie a inkvisitor v Kolíně nad Rýnem, měl mluviti proti svobodnému kázání slova Božího; konečně čtvrtý, doktor Jan z Palomar, Španěl, arcijahen Barcellonský, kterému bylo uloženo mluviti o článku týkajícím se světského panování duchovenstva. Tito čtyři museli se napřed cvičiti v hádání o článcích husitských se zvláštními kommissemi ode sboru k tomu zřízenými, asi tak, jako šermíři před soubojem se cvičívají. Sbor vyvolil pak ještě jiné kommisse, aby pomocí městských úřadův přísnější policie v Basileji uvedena byla, by Čechové přijdouce ani sami uraženi nebyli, aniž komu z věrných na duši uškoditi mohli; i zapovězeny jsou u přítomnosti jejich všecky hříchy obecné, ježto jeden ze čtyř článkův Pražských kárá — nesměla se tedy po celý čas pobytu Čechův v Basileji nižádná veřejná nevěstka na ulici ukázati, všecky hry v kostky, hudby a tance po hospodách musely přestati, aby si z toho Čechové pohoršení nebrali, netrpíce toho sami doma hned od počátku, co se zasazovali o napravení církve a obnovení mravů křesťanských. Onémuž lidu v Basileji naučení dáno, aby se až Čechové ku sboru přijdou, jim vlídně a šetrně choval, avšak důvěrného obcování s nimi aby se vystříhal. Kommisse od sboru postarala se také o byty, v nichž by Čechové bydleti měli, o lidi k posluze a vedle toho také o zamezení možnosti, když by Čechové lidi obecné na svou víru přemlouvati chtěli.

Mezi tím, co se takové přípravy v Basileji děly, smluvili se čeští poslové ode snému na Kutné Hoře vyvolení, že se všichni dne 6. prosince 1432 v Domažlicích sjedou, a odtamtud svou cestu do Basileje společně nastoupí; Chebským dáno o tom z Prahy věděti spolu se žádostí, aby se o to postarali, by knížata a páni němečtí, kteří českým poslům průvod dáti měli, na ně dne 6. prosince v Chouně, v Bavořích, čekali. I stalo se tak, avšak z volených poslův tři se nedostavili zůstavše doma z příčin neznámých, totiž pan Menhart z Hradce, Václav z Kravař a Přibík z Klenového, který právě Lopatu obléhal.

Jeliť pak skutečně tito poslové, a sice ze stavu světského: 1. Vilém Kostka z Postupic, 2. Beneš z Mokrovous a Hustiřan, seděním na Úlibicích v Hradecku, kališník; 3. Jiří z Řečice, seděním na Klucích v Čáslavsku, strany Sirotčí; 4. Jan Velvar, měšťan Starého města Pražského, kališník; 5. Matěj Louda z Chlumčan, hejtman Písecký, strany Táborské; 6. Řehoř z Králové Dvoru, strany Sirotčí a 7. Laurin z města Tábora; — ze stavu duchovního: 8. mistr Jan z Rokycan, farář při chrámě Panny Marie před Týnem na Starém městě Pražském; 6. mistr Petr Payne, Angličan, 10. kněz Prokop Veliký, hejtman Táborský; 11. kněz Mikuláš z Pelhřimova, biskup Táborský; 12. kněz Oldřich ze Znojma, farář Čáslavský, strany Sirotčí; 13. kněz Markolt ze Zbraslavic, strany Táborské; 14. kněz Martin Lupáč z Chrudimi, strany Pražské a 15. Petr Němec ze Žatče, kněz Sirotčí. Ti všickni jeli se služebnictvem svým vesměs asi v padesáti koních, nepočítaje však pacholkův u vozův. Připojil se pak k nim z nařízení krále Sigmunta Karlštejnský purkhrabí, jeho služebník, statečný rytíř Zdeslav Tluksa z Buřenic, aby je až do Basileje sprovodil. V Domažlicích čekali na ně již někteří šlechticové z Němec v 32 koních, kteří je nejprvé přes hranice do Chouby převedli. Tam zas čekal Konrád, biskup Řezenský, s jinými pány, a sprovodil je až do Normberka. Když se

sebou hnouti, a muselo zůstati při Dominikánském klášteře. Také pro jiné nahodilé příčiny odloženo jest slyšení Čechův až ke dni třetímu, 10. ledna.

Poslové čeští byli tedy v sobotu, 10. ledna, ponejprv do valného shromáždění v klášteře Dominikánském uvedeni a upustivše zasedací síně po dvou lavicích rozsazení, přímo proti sedadlům Juliana Cesariniho a druhých kardinálův. Přítomni byli kromě vojvody Viléma Bavorského, co ochránce sboru, všichni výtečníci stavu duchovního i světského, takoví jich se vtěsnati mohlo do síně. Kardinál Julian zahájil sezení pěknou řečí, která přes dvě hodiny trvala, a svou libeznosti a srdečnosti netoliko údy sboru, ale i některé Čechy nejednou prý až k slzám pohnula. Obsahovala důmyslné a výmluvné velebení nejvyšší svrchovanosti církve svaté, a odtud vedený důkaz, že počteba jest, státi v poslušenství jejím. Dle obyčeje vybral sobě kardinál text ze svatého písma, slova apoštola Pavla k Filipenským psaná: „jestli jaké potěšení v Kristu, jestli která útěcha lásky, jestli která společnost ducha, jsou-li vnitřnosti slitování: naplňte radost mou, abyste byli smýšlu stejného, stejnou lásku mající, stejnodušní jsouce, stejně smýšlející, nic ve sváru, ani pro marnou chloubu ale v pokoře.“ Potom oslovil Čechy též jménem církve co syny, jichžto návratu s touhebností prý očekávala, i napomínal jich, aby poslechli hlasu jejího co hlasu ducha svatého.

Po něm povstal mistr Rokycana jménem Čechův, a vybrav sobě text z evangelia sv. Matouše: „Kde jest ten, kterýž se narodil, král Židovský? nebo viděli jsme hvězdu jeho na východu slunce, a přijeli jsme, klanět se jemu,“ vypravoval o příčinách příchodu Čechův a zvláště o křivdě, kterou posavad snášeti musel, kacířování byvše po celém světě, ač prý sloučení lidské dle Kristova zaslíbení jim prospělo více k dobrému; prosil otce, aby nepopouzeli se, udá-li se jim od Čechův slyšeti věci neobyčejné, z jichžto však vyšetřování pravda vyskoumána býti může. Proto přišli prý na tato místa, [illegible]ta, jenž jest cesta pravdy [illegible] stav prvotní církve křekoval nad porušením je- žádaje, aby přičiněse k dávné své čisboru za pilnost, kavost, kterou jak po cestě své, tak i v městě Basileji přijati byli, žádal konečně, aby jim ustanoven byl den, kdežto by věci své přednášeti mohli v prvním shromáždění.

Kardinál Julian dal jim za odpověď, že na vůli jejich záležeti bude, kdy mají býti slyšeni, proto že sbor k tomu na každý den i na každou hodinu hotov jest. Čechové uradivše se tedy mezi sebou, jmenovali pátek nejprvé příští, den 16. ledna, což od shromáždění tudíž přijato a pochváleno bylo. Tím se skončila první schůzka Čechův se sborem.

Poslové čeští do poslední chvíle nevěděli, kdo z nich který článek Pražský před sborem veřejně zastávati bude. Ještě čtyry dni před hádaním, 13. ledna, povstaly mezi nimi hádky, kdo by měl hájiti článek o svobodném kázaní slova Božího; mistr Rokycana chtěl ho k sobě potáhnouti dokládaje se tím, že by to byla vůle českých pánův; nicméně většinou poslův přisouzen jest tento článek knězi Sirotčímu, Oldřichovi ze Znojma, faráři Čáslavskému. Vycvičení jsouce v hádaní o článcích víry křesťanské již po drahně let doma, nepotřebovali theologové čeští mnoho času k přípravě, kdežto jejich odpůrcové na sboru již na čtvrtý měsíc proti nim se cvičili.

Těch několika dní a hodin před počátím veřejného hádaní i také po něm užili čeští poslové k seznámení se s přednějšími údy sboru, činíce i přijímajíce hojné návštěvy, také k obědům často vzájemně i zvouce i zvání jsouce. Tím způsobem spřátelili se jaksi zvláště s duchovenstvem francouzským, neboť prý sám král Fracouzský své praelaty pobídnul, aby se k Husitům příznivě chovali. Jenom s kardinály se s počátku nechtělo Čechům dařiti; když byli ponejprv některé z nich navštívili, přijímali je tito nevlídně ba i neslušně, načež poslové také i hned bez pozdravení od nich odešli. Nejnevlídněji zachoval se k nim Bartoloměj, arcibiskup Milánský, který r. 1420 s králem Sigmuntem byl v Čechách při obležení Prahy. Kardinál Julian Cesarini přičinil se však i o to, aby tyto nesnáse by přestaly, a brzy se všichni údové sboru velmi přívětivě k Čechům chovali, a zvláště kardinálové sami předcházeli statní svou zdvořilostí k nim.

Mezi kardinálem Julianem a knězem Prokopem Velikým udělal v nedlouhém čase zvláštní způsob důvěrnosti. Kněz Petr Žatecký, jeden

tem a pronášeje naději, že Čechové spo-
ící se s církví a se sborem mocně při-
spějí k usmíření a šťastnému ukončení
všechněch těžkostí, jež na křesťanstvo do-
léhají. Potom zas přišli úřadové městští
s představili se s podobným přátelským
osvědčováním, i dali poslům přinesti k po-
etě hojných potrav všelikých, též ryb a
vína.

Třetího dne byl svátek tří králův; Čechové slavili v hospodách svých služby Boží, každá sekta dle svého spůsobu. Mnozí z Basilejských šli tam dívat se, a nebylo jim bráněno. U kališnických Pražanův nebylo nic zvláštního, protože ti sloužili mši spůsobem obyčejným, leda že dávali při večeři Páně také laikům píti z kalichu. Tím větší bylo podivení nad knězem Prokopem a jinými Tábory, kteří ani oltáře, ani roucha svatého, aniž jakých ceremonií užívali, všecku pobožnost jen na krátké modlitby, na kázání a přijímání pod obojí obmezujíce. U Sirotkův kázalo se toho dne jazykem německým, a mezi posluchači bylo mnoho lidí z města. Z toho povstal veliký hluk, i běželi lidé ku kardinálovi Julianovi, aby takové nešetření řádu zamezil. Kardinál povolal po obědě několik Čechův k sobě, prosil je, aby německého kázání v Basileji nechali, česky kázati že se jim nezapovídá. Oni však omlouvali se, že mající mnohé čeledíny německé, česky neumějící, nemohou pustiti od kázání také německého, ku kterémuž že dle smluv Chebských právo mají; však že nikoho z Basilejských k sobě nevábí, ač ani přicházejícím brániti nechtějí. Když prý sl Basilejští tu věc sami opatří, aby k nim nikdo nechodil, že s tím spokojeni budou. Čechové jinak nechtěli, a Basilejští dostali potom přísný rozkaz ode sboru, aby svým lidem bránili choditi k Husitům. Otcové si potom mnoho stěžovali do nedbalosti konšelův v tomto ohledu; avšak lid sám nabažil se brzo podívání na obřady Čechův, kteréž ani smyslům ani fantasii nelahodily, a přestal tam choditi. S druhé strany žádali zas kněží husitští, aby směli choditi na kázání, kteráž se činila samým údům sboru; však toho neobdrželi než později, když počalo se jednání veřejné; a tu pak nepouštívali se dříve do kostelův, až teprv po čtení evangelia, a po kázání museli zase z kostela vyjíti, když mše dále byla sloužena.

Ve středu dne 7. ledna přistěhovali se již Čechové z veřejných hospod do svých zvláštních bytův, a tu kněz Prokop pozval k sobě k obědu netoliko přední muže poselství českého, ale také mistra Jana z Palomar, Jana Stojkoviče z Dubrovníka a Jana z Geilhausenu. Již při tom obědě počaly se hádky mezi mistrem Petrem Paynem a řečenými údy sboru, při čem, jak se kněz Stojkovič vyjádřil, anglický ten Husita prý jako had plzký čím úžeji sevřen a sklíčen býti se zdál, tím hbitěji prý pokaždé zase vyklouzal. Avšak při tom nevykročeno ještě z mezí slušnosti a zdvořilosti. Poslové čeští prosili Jana z Geilhausenu, aby každý den u nich střídavě v jejich domích obědvával a byl prostředníkem mezi sborem a jimi.

První veřejné slyšení Čechův v Basileji.

1433 10. ledna.

Pátého dne po příjezdu českých poslův, 8. ledna 1433 konaly se v Basileji veliké pobožnosti; bylo slavné processí po městě, a ve hlavním chrámě slavila se zpívaná mše svatá od kardinála Jana Cervantesa u přítomnosti 49 infulovaných arcibiskupův, biskupův a jiných praelatův, potom 800 jiných řádných údův sboru duchovních a světských. Modlení bylo za šťastné jednání věcí českých. Také byl nařízen všeobecný půst na každou středu a každý pátek na čas, pokud s Čechy bude jednáno, i ohlášeny odpustky všem, kteří se skutkův takových účastniti budou. Sbor také Čechům vzkázal, aby také oni se své strany zvláštní pobožnosti konali k vyprošení od Boha dobrého zdaru svého poslání: oni však odpověděli, že to ovšem obecným nálezem již před jejich odjezdem opatřeno jest, tak že se modlitby již po vší zemi České i Moravské řádně konají. Šla pak od Čechův téhož dne deputace ku kardinálovi Cesarini-mu, děkovat mu za čestné a vlídné chování se k nim a požádat o den a místo veřejného slyšení. Kardinál nabízel jim, že hned nazejtří, 9. ledna, první veřejné slyšení býti může, a to v obyčejném místě shromáždění sborových, totiž v Dominikánském klášteře. Ten klášter však se Čechům nelíbil; nebyl jim dost prostranný a příliš v koutě města, ba za městem položený; přáliť sobě, aby se jim ve hlavním chrámě biskupském veřejné slyšení dalo, kdež také sbor míval veřejná zasedání svá. Však v tom nedal kardinál

sebou hnouti, a muselo zůstati při Dominikánském klášteře. Také pro jiné nahodilé příčiny odloženo jest slyšení Čechův až ke dni třetímu, 10. ledna.

Poslové čeští byli tedy v sobotu, 10. ledna, ponejprv do valného shromáždění v klášteře Dominikánském uvedeni a uprostřed zasedací síně po dvou lavicích rozsázeni, přímo proti sedadlům Juliana Cesarini-ho a druhých kardinálův. Přítomni byli kromě vojvody Viléma Bavorského, co ochránce sboru, všichni výtečníci stavu duchovního i světského, cokoli jich se vtěsnati mohlo do síně. Kardinál Julian zahájil sezení pěknou řečí, která přes dvě hodiny trvala, a svou líbezností a srdečností netoliko údy sboru, ale i některé Čechy nejednou prý až k slzám pohnula. Obsahovala důmyslné a výmluvné velebení nejvyšší svrchovanosti církve svaté, a odtud vedený důkaz, že potřeba jest, státi v poslušenství jejím. Dle tehdejšího obyčeje vybral sobě kardinál text ze svatého písma, slova apoštola Pavla k Filipenským psaná: „jestli jaké potěšení v Kristu, jestli která útěcha lásky, jestli která společnost ducha, jsou-li vnitřností slitování: naplňte radost mou, abyste byli smyslu stejného, stejnou lásku majíce, stejnodušni jsouce, stejně smýšlejíce, nic ve sváru, ani pro marnou chloubu ale v pokoře.“ Potom oslovil Čechy též jménem církve co syny, jichžto návratu s toužebností prý očekávala, i napomínal jich, aby poslechli hlasu jejího co hlasu ducha svatého.

Po něm povstal mistr Rokycana jménem Čechův, a vybrav sobě text z evangelia sv. Matouše: „Kde jest ten, kterýž se narodil, král Židovský? nebo viděli jsme hvězdu jeho na východu slunce, a přijeli jsme, klanět se jemu,“ vypravoval o příčinách příchodu Čechův a zvláště o křivdě, kterou posavad snášeti museli, kacеřováni byvše po celém světě, ač prý zločečení lidské dle Kristova zaslíbení jim prospělo více k dobrému; prosil otce, aby nepopouzeli se, udá-li se jim od Čechův slyšeti věci neobyčejné, z jichžto však vyšetřování pravda vyskoumána býti může. Proto přišli prý na tato místa, hledajíce Krista, jenž jest cesta pravdy a života. Chválil stav prvotní církve křesťanské a hořekoval nad porušením jejím v době poslední, žádaje, aby přičiněním sboru navrátila se k dávné své čistotě. Potom děkovav sboru za pilnost, kterou volání, a za laskavost, kterou jak po cestě své, tak i v městě Basileji přijati byli, žádal konečně, aby jim ustanoven byl den, kdežto by věci své přednášeti mohli v prvním shromáždění.

Kardinál Julian dal jim za odpověď, že na vůli jejich záležeti bude, kdy mají býti slyšeni, proto že sbor k tomu na každý den i na každou hodinu hotov jest. Čechové uradivše se tedy mezi sebou, jmenovali pátek nejprvé příští, den 16. ledna, což od shromáždění tudíž přijato a pochváleno bylo. Tím se skončila první schůzka Čechův se sborem.

Poslové čeští do poslední chvíle nevěděli, kdo z nich který článek Pražský před sborem veřejně zastávati bude. Ještě čtyry dni před hádaním, 13. ledna, povstaly mezi nimi hádky, kdo by měl hájiti článek o svobodném kázaní slova Božího; mistr Rokycana chtěl ho k sobě potáhnouti dokládaje se tím, že by to byla vůle českých pánův; nicméně většinou poslův přisouzen jest tento článek knězi Sirotčímu, Oldřichovi ze Znojma, faráři Čáslavskému. Vycvičení jsouce v hádaní o článcích víry křesťanské již po dlouhé let doma, nepotřebovali theologové čeští mnoho času k přípravě, kdežto jejich odpůrcové na sboru již na čtvrtý měsíc proti nim se cvičili.

Těch několika dní a hodin před počátím veřejného hádaní i také po něm užili čeští poslové k seznámení se s přednějšími údy sboru, činíce i přijímajíce hojné návštěvy, také k obědům často vzájemně i zvouce i zváni jsouce. Tím spůsobem spřátelili se jaksi zvláště s duchovenstvem francouzským, neboť prý sám král Fracouzský své praelaty pobídnul, aby se k Husitům příznivě chovali. Jenom s kardinály se s počátku nechtělo Čechům dařiti; když byli ponejprv některé z nich navštívili, přijímali je tito nevlídně ba i neslušně, načež poslové také i hned bez pozdravení od nich odešli. Nejnevlídněji zachoval se k nim Bartoloměj, arcibiskup Milánský, který r. 1420 s králem Sigmuntem byl v Čechách při obležení Prahy. Kardinál Julian Cesarini přičinil se však i o to, aby tyto nesnáze by přestaly, a brzy se všichni údové sboru velmi přívětivě k Čechům chovali, a zvláště kardinálové sami předcházeli statní svou zdvořilostí k nim.

Mezi kardinálem Julianem a vůdcem Prokopem Velikým udělal v nedlouhém čase zvláštní způsob důvěrnosti. Kněz Petr Žatecký, jede

poslův, psal si denník za svého pobytu v Basileji, a v tom všelicos o tom poznamenal, jakž podle Palackého tuto položíme. Píše totiž ke dni 27. ledna takto: „Šli jsme po obědě do kláštera Dominikánského čtyři kněží, podívat se na tamější biblioteku, kterouž nalezli jsme býti mnohem bohatší a vzácnější, nežli byla Minoritská; viděli jsme tam mimo jiné dobré knihy, také jednu o hře v šachy, a v druhém pokoji zvláště mnohé spisy o právě církevním i světském. Odtud navštívili jsme kardinála Brandu, bydlícího v témže domě, jenž přijal nás vlídně. Prokop řekl k němu: „Přáli bychom si některých knih z biblioteky těchto bratří, a oni zdráhají se pravíce, že jim zapovězeno jest, půjčiti knihy ven z domu." Kardinál řekl: „Cokoli budete chtíti, obdržíte," načež převor Dominikánský Nider opraviv předešlou řeč svou vece: „Ještě jsem je vám cele neodepřel." A tak byvše u kardinála počastováni, odebrali jsme se odtud k legatu Julianovi; kterýžto vítaje nás, objal Prokopa i vedl ho do zvláštního pokojíka, kdežto téměř půl hodiny byli spolu sami. I zavázali, jakož mi Prokop vypravoval, že mají říci sobě vespolek, cokoliv by chtěli, aniž mají si to bráti za zlé. Takž tedy mluvil Prokop kardinálovi: „Velmi zle stojíte, táhnete se k svrchovanosti církve prvotní, a obcováním svým jsouce ducha svatého vzdáleni, myslíte přece, že děje se duchem svatým, cokoli činíte, čehož však před Bohem není; my hledíce ku prvotní církvi, nacházíme, že zachovávala čtyry články naše." Legat však neodporoval jemu mnoho, a vedl řeč k jiným věcem.

O několik dní později, 14. února, řekl Julian v podobné rozprávce, že čím déle obcuje s Čechy, tím více kloní se k nim jeho srdce; pročež žeby měli zůstati cele v Basileji, ažby se dokonce sjednotili. Prokop odepřel, že toho pro těžkost nákladu činiti nelze, a když legát tomu věřiti nechtěl, Čechy za bohaté pokládaje, Prokop vyložil mu dle pravdy nejen celý stav svého jmění, ale také vekeré moci Táborské, dav se také do čení válečného umění Čechův. Na to měje se dí Julian: „Ale vy jste tedy, ane, Prokop veliký, a kdež pak jest Prop malý?" Když mu řečeno, že ten jest ezi Sirotky, ptal se: „A vy dělíte se od irotkův?" Ano, vece Prokop, v některých věcech. „Avšak od Pražanův dělíte se ještě více? — tehdy nechme raději všech rozdílův a spojme se v jednotu." — „Však až sobě dorozumíme aspoň ve věcech podstatnějších," odpověděl na to Prokop. „Ba arci, dí Julian, kýž se to stane! sice daremná bude všecka naše práce."

Poslové hájí čtyry články Pražské na sboru.

1433 16.—28. ledna.

V ustanovený den 16. ledna, v pátek, přišli k poslům českým opat Ebrachský, děkan Řezenský, konšelé Basilejští a také Cistercian Jan z Geilhausenu, aby je čestně a slavně uvedli do valného shromáždění sboru. A když sezení zahájeno bylo, povstal Matěj Louda z Chlumčan, hejtman Písecký a pokladník poselství Českého, a jal se mluviti ve jménu krajanův svých. Napřed se obrátil k Vilémovi, vojvodovi Bavorskému co ochránci sboru, potom ku kardinálovi Julianu Cesarinimu co předsedovi, konečně ku sboru vůbec; dobrořečil Bohu a jim, že konečně přišla hodina tak dlouho žádaná, kdežto Čechům dáno jest ospravedlniti se před světem z nářkův křivých, a odhaliti vůbec poklad skrytý učení spasitelného, pro kteréž již tolikráte kacéřováni a krvavě pronásledováni byli. Končil přečtením spisu umluv Chebských o spůsobu, kterak ve věcech českých na sboru jednati se má. Potom přednešena byla plnomocenství poslům daná jak ze sněmu Kutnohorského tak i od university Pražské. Když to bylo odbyto, vystoupil mistr Peter Payne a měl řeč jaksi úvodní na slova žalmu Davidova: „Když slunce vychází, zase shromažďují se." V ní pak pod jakýmsi ukrytím chválil učení husitské vůbec k slunci je přirovnávaje a naději svou jevě, že až je jen náležitě poznají, všickni lidé samoděk a rádi prý k němu přiznávati se budou.

Nyní počal mistr Jan z Rokycan hájiti první článek Pražský o přijímání večeře Páně pod obojí spůsobou. Napřed osvědčoval, že Čechové nechtějí ničehož vésti svéhlavě proti ustanovením matky církve; avšak té matce církvi dával smysl jiný, nežli na sboru v obyčeji bylo. Potom ohlásil, že hotov jest dokázati, kterak přijímání pod obojí spůsobou nejen v písmě svatém přikázáno a nálezy

svatých otcův církve rovně jako příkladem a obyčejem prvotní církve stvrzeno, ale i od starých koncilií schváleno bylo; že tudíž dostojí všem výminkám, které v umluvách Chebských ohledem na nejvyššího a nestranného soudce mezi sborem a Čechy jsou vytčeny. Poněvadž však čas již byl pokročil toho dne, odložil své další líčení nazejtří v sobotu. Však ani v sobotu nedomluviv, musel ještě v pondělí, 19. ledna, dále slyšán býti. Řeč jeho byla sice dlouhá, nepopuzovala však posluchačův, kteří ji netoliko trpělivě ale i s napnutou pozorností sledovali; Rokycana pak tak velice důvěřoval se ve své vítězství, že konečně celý sbor vyzval, aby mu jen jednoho doktora církve jmenovali, kterýž by přijímání pod obojí byl tupil co kacířské, bludné neb pohoršlivé, pokud toho neučinil předposlední sbor v Kostnici.

Když pak svou přednášku skončil, nemohl se zdržeti kněz Prokop, aby nechopil se slova nápodobně o večeři Páně, i řečniv dobrou chvíli, dával sice hojné důkazy biblické učenosti své, ale nepotkal se s takovým uznáním, jako Rokycana, ba někteří mu i smíchem odpláceli. Kardinál Julian co předseda navrhl pak, že by dobře bylo, dříve nežli se k jednotlivým článkům českým odpovídati bude, aby se ty články od Čechův napořád všecky přednesly, což od sboru bylo schváleno a přijato.

Dne 20. ledna, v úterý, hájil kněz Mikuláš z Pelhřimova, biskup Táborský, článek o stavování a trestání hříchův veřejných v církvi, a neskončiv téhož dne, ještě ve středu v tom pokračoval. Jeho řeč nebyla již tak šetrná a mírná, jako Rokycanova; maje příležitost mluviti o vadách a nešvarách při stavu kněžském, mluvil důtklivě a trpce, káraje zvláště spůsoby, kterak s učiteli českými Husem a Jeronymem v Kostnici nakládáno bylo. Ve sboru stalo se pohnutí veliké, jedni se smáli, druzí zuby skřípěli, jiní hlasitě reptali, a kardinál Julian sepiav ruce k nebi hleděl. Tu ptal se kněz Mikuláš důtklivě, volno-li mu dále mluviti, a zdali také on umluv Chebských požívá čili nic? I řekl kardinál Julian: „Jen někdy popřestaňte trochu, aby lidé sobě odkašlati mohli, však máte požití úplné svobody mluvení.“ Takž dokonal svou řeč bez překážky, a dle zdání krajanův svých i velmi pěkně a počestně. Však když vyšli ze sboru, a potom zvlášť se sešli, káral Rokycana kněze Mikuláše proto, že si tak nešetrně proti důstojníkům církve mluviti dovolil.

Dne 23. ledna, v pátek, vedl řeč kněz Oldřich ze Znojma o článku týkajícím se svobodného kázaní slova Božího. Avšak sotva počal mluviti, přetrhl jej mistr Rokycana, a vypravoval, kterak došly k Čechům stížnosti od úděv sboru, že s čeledi poslův českých jeden házel prý sněhem na krucifix na Basilejském mostě stojící, druhý pak že pěstí tloukl na jakýsi svatý obraz; Čechům že o takových výtržnostech naprosto nic známo není, aniž se jim to k víře podobné býti zdá: nicméně když by dokázáno bylo, ujišťoval, že neobmeškají potrestati proto náležitě, kdokoli z lidí jejich vinen by nalezen byl. Kardinál Julian odpověděl, že údův sboru ovšem netoliko všeliké skutky ale i řeči nelibé docházejí, kteréž však trpělivě že snášejí; zvláště pak, že pacholci z české čeledi chodíce po vsích okolních, tam učení své všelijak roztrušují; pročež žeby dobře bylo, aby pro uvarování všeho pohoršení poslové lidem svým takové věci přísně zapověděli. Na to odpověděno jest od Čechův, že tito pacholci sice chodí do vesnic kupovat sena i obroku, avšak že ovšem neschopni jsou k vykládání jakékoliv nauky: snad když zvědavý lid německý dotazuje se jich na víru a obřady jejich, a oni k tomu odpovídají, co v skutku pravdou jest, že to nemůže ani za kázaní ani za šíření víry husitské považováno býti. Nicméně i v tom osvědčovali poslové svou ochotnost, péčovati, aby toho co nejméně se dálo. Kněz Oldřich potom bez další překážky mluvil o své věci, a ještě následujícího dne v tom pokračoval.

Dne 26. ledna počal vykládati a hájiti poslední článek Pražský, o světském panování kněžstva, mistr Petr Payne Angličan. Však obsah jeho řeči, a spůsob, jak ji pronášel, byl otcům sboru velmi nepříjemný; daltě se zajisté do vychvalování netoliko Jana Husi zjeli i Viklefa, a tupil odsouzení obou na sboru Kostnickém; vypravoval také o sporech, kteréž měl za příčinou Viklefova učení na universitě Oxfordské, pročež i vlast svou opustiti a v Čechách útočiště hledati sel. Strhly se o to hádky mezi ně jeho krajany na sboru přítomnými, svou vedl po tři dni, totiž až do 28. le a konečně podal ceduli, v níž obsah krátce psán byl v ten smysl, že po

světského nezapovídá se kněžím, napadá ve příliš nost a zbytečnost, vládnutí statky pozemskými, povadí úřadování duchovnímu, má i býti odňato, a kde hřešení u duch vešlo ve zvyk, že světští mají právo ale i povinnost, odstraniti přípodnět ke hříchům, totiž statky sjmouti.

Ž tedy již 28. ledna o všech čtyláncích Pražských od poslův bylo o, chopil se slova opět mistr Rona a osvědčil jménem všech slův svých potěšení a díky za latrpělivé a volné slyšení, kteréhož přáno jest, dokládaje, jestliže se i oni otce sboru jakýmikoli slovy razili, že prosí, aby jim odpuštěno i jestliže přednesli něco ve článých, co by bylo proti víře a pravhotovi jsou opraviti, kdykoli jim ody dostatečnými dokázáno bude; ý Čechové zajisté neméně žádodnoty a pokoje, nežli sbor sám.

něm ještě pan Vilém Kostka tupic oslovil ochránce sboru, Viléma řečí německou, podobu díky vzdávaje. Konečně chopil va předseda sboru, kardinál Jutázaje se, přiznávají-li se všickni jednohlasně k tomu, co jejich ečníci v líčení článkův svých předA když k tomu ode všech poslův čeno, teprv jal se obšírnou řečí ti to, co v desítidenních oněch škách zvláště utěšeného a nadějnépokoji otcům slyšeti se dostalo.

k v dalším toku řeči oznámil, že posavad jen čtyry články předavšak že se otcův doneslo, kterak é i kromě těchto čtyř článkův edou jiné věci mnohé od učení ve přijatého rozdílné. I dal pak ve8 článkův čísti, ve kterých se neViklefovo učení ale také víra kněží kých a Sirotčích jevila; tázal se také-li k těmto článkům se při? Mimo to ještě jiné otázky jim jak o mnohých jiných článcích ří a jak jim rozumějí?

ěltě kardinál, že Pražané a kavůbec ve článcích těch se všeu církví více méně se srovnávají, o ně ve sporu s Tábory a Sirotky, nyní o nich počal mluviti, byl v mysl takový, aby Čechy rozdvojil h jednotu naproti sboru oslabil. e to bylo předčasné, nevedlo to k žádanému cíli: kališníci nebyvše ještě od církve ani uznáni ani do jejího lůna přijati, nemohli a nechtěli se od ostatních krajanův svých děliti a rovnati se se sborem, pokud to nemohli činiti společně s druhými domácími stranami. Proto žádali poslové nejprvé, aby na chvíli ze shromáždění vystoupiti mohli ku poradě o té věci; a když se zase vrátili, nedali další odpovědi, nežli že jim potřebí jest, aby dostali opis těch článkův jim přečtených, a delšího času k rozmyšlení se o nich. Sbor jim toho odepříti nemoha uzavřel, že se v nejbližším posezení přikročí k odpovídání na posavadní přednášky poslův českých o čtyrech článcích Pražských.

Další jednání s Čechy na Basilejském sboru.

1433 únor — březen.

Nyní měli řečníci od sboru k tomu zvolení Čechům na jejich přednášky o čtyrech článcích Pražských odpovídati. Bylo to v sezení 31. ledna. Však nežli k tomu přišlo, povstal Jan, opat Cisterianský a professor Pařížský, a napomínal Čechy v delší řeči, aby pustíce všechno hádaní mimo sebe, podvolili se sboru naprosto, jehož ředitel že jest duch svatý, kterýž nedá jemu choditi leda cestou pravdy. Již kardinál Julian byl je v podobném smyslu napomínal, avšak přednášel své důvody mírně a opatrně; tento opat však neuměje se mírniti, vypověděl o Češích zpříma, že z církve sami vystoupili a jí se zprotivili, z čehož sobě poslové čeští velké pohoršení brali. Hned po něm chopil se slova, dlouho již po něm touživ a též dlouho se k němu připravovav, mistr Jan Stojkovič z Dubrovníka, aby odpovídal na přednesení mistra Rokycany o večeři Páně. Přednáška jeho byla na všechny strany rozvláčná, zapřádal se do množství otázek vedlejších, a čeho se mu v jádrnosti nedostávalo, nahražoval horlením. Nemoha přijíti ku konci, pokračoval ve své řeči od 31. ledna až do 11. února. Čechové se nejen nudili ale i horšili a popuzovali, tak že mezi jeho řečí zvláště dne 4. a 7. února strhly se o to náruživé spory a hádky. První stěžoval si dne 4. února kněz Prokop, který povstav jménem krajanův svých se ozval, že se jim nedrží umluvy Chebské, neboť se tu hany a rozličné urážky jak prvé od Jana opata Ci-

sterlanského, tak nyní od Jana Stojkoviče nejen na všeliké osoby ale i na celý Český národ uvrhují. I pokračoval dále řka: „Urážíte nás, pravíce, abychom vrátili se do církve, jako bychom byli z ní vystoupili, a my nejen nevystoupili, anobrž sami snažíme se přivesti k ní všecky křesťany, a vás také," tu se strhl veliký smích ve sboru — „kdež pak žádáte, abychom se podrobili naprosto soudu vašemu: i dokažte nám jen pravdu svou, a my se jí podrobíme; bude-li pak pravda na naší straně, také jí bohdá pobíhati nebudete. Doktor Jan Slovanský (Stojkovič) zatáčí ustavičně k věcem nepříslušným; včera mluvil o bytu těla Kristova ve svátosti oltářní v ten smysl, jakobychom my jej zapírali, čímž nás jen leda ostouzeti chtěl. Ptáme se, mluvilli svým osobním toliko jménem, čili jménem sboru? Praví se, že mluvil jen sám od sebe; my pak nepřišli k několika toliko doktorům do Basileje, aniž by nás obce naše k nim byly vypravily; a protož žádáme, aby pouze jménem sboru nám se odpovídalo." Potom zas Rokycana se ozval, že žádané podrobení se pod sbor čelilo by proti Chebským umluvám, a poslové že k takovému podrobení sebe práva nemají. Po mnohých jiných řečech napomínal Čechy kardinál Julian, že potřebí jest trpělivosti a snášelivosti s obou stran; Čechové že prvé mluvili také věci prudké a nelibé, a přece že slyšáni jsou, pročež žeby i oni měli propůjčovati se nyní v lásce a mírnosti. Když pak dne 7. února Jan Stojkovič v další řeči své chválil neomylnost církve Římské, a jmenoval všecky protivníky její „kacíři", když to jméno „kacíř", ačkoliv tím na Čechy nemířil, za krátkou chvíli šestnáctkráte z úst jeho vyšlo, povstana Rokycana řekl, že takové řeči k pokoji a k jednotě nevedou, ale že od nich odvozují, a protož že skutečně čelí proti umluvám Chebským; Čechové že v ohavnosti mají kacířství, jako kterýkoli národ, a pravil dále: „jestli kdo chce mne z kacířství viniti, ať se zapíše ku právu odvetu a pak ať vede důkazy." Také kněz Prokop pravil: „Ještě nikdo nedokázal, aniž dokázati může, žeby Čechové byli kacíři, a přece mnich ten nás ustavičně kacéřuje; věru kdybych to byl v Čechách předvídal, nikdy byl bych sem nepřišel; a dokládám se vás, mistře Toku, to-li jest ten způsob, jakýmž jste slibovali nám v Chebu, že má s námi zde býti nakládáno?" Jan Stojkovič vida novou bouři, osvědčoval se snažně, že mluvil o kacířích, neměl nikoliv Čechův na mysli. Také jiní otcové omlouvali jeho, a na zejtří přišla zvláštní deputace od sboru, s arcibiskupem Lionským v čele, k Čechům v hospodě Sirotčí shromážděným, prosíce výslovně o shovívání a odpuštění pro Stojkoviče. I neodepřeli toho sice poslové, z úcty k arcibiskupu Lyonskému, ale od té doby ani Prokop ani Vilém Kostka nešli více do posezení sboru, pokud Stojkovič měl slovo, a když kardinál Julian později Prokopa požádal, aby na důkaz úplného smíření toho Slovana k sobě zase k obědu zval, nemohl toho nijak dosáhnouti.

Poněvadž pak Čechové na tom stáli, že jakož oni jménem celého národu vedli věc svou, tak i jim nikoli jmény soukromými, ale jménem celého sboru má se odpovídati: protož oznámil kardinál Julian dne 13. února, že na ostatní tři články dána jim bude odpověď od splnomocněných řečníkův jménem celého sboru, avšak s tou vždy výhradou, aby volno bylo doplňovati aneb i opravovati slova jejich, kdyby toho potřeba kázala. Počal tudíž téhož dne Pařížský professor Jiljí Karlier, rodilý z Pikardie, přednášeti proti Mikulášovu článku o stavování a trestání hříchův veřejných, a pokračoval v tom po pět dní až do 17. února. Po něm 18. února zdvihl se Dominikán a inkvisitor Kolínský, Jindřich Kalteisen, rodem z Koblence, a jal se vyvracovati článek kněze Oldřicha ze Znojma o svobodném hlásání slova Božího, i vedl svou řeč po čtyry dni do 21. února. Konečně 23. února dostalo se slovo Janovi z Palomar, a zastával proti Petru Parnovi panování světské u lidí duchovních až do 28. února. Tak stráven jest celý měsíc únor hájením učení katolického proti Husitům, avšak poslední tři řečníci nedali příčiny ku stížnosti se strany poslův českých.

Téhož dne 28. února upomínal kardinál Julian Čechy, aby se již ohlásili také vzhledem na 28 článkův jim před měsícem předložených, kterak je oni zastávati míní. Na to odpověděl mistr Rokycana ze společného uzavření poslů že Chebské umluvy nesou to výslovně, mají především srovnány býti čtyři čl kové Pražští, potom teprv že moci m přistoupiti zase k dalšímu jednání. Pot žádal mistr Rokycana, aby mu do

leno bylo odpovídati na řeč mistra Stojkoviče, který prý do řeči své množství nových věcí přimísil, a že se v tom hojných pokleskův a bludův dopustil. Stojkovič však také hned se ozval, že i jemu dovoleno býti musí odpověditi Rokycanovi. Po nových hádkách o to teprv druhého dne k tomu svoleno.

Rokycana odpovídal tedy Stojkoviči od 2. až do 10. března, mezi tím však přišlo poselství od papeže Evgenia IV. s návěštím, že papež již sbor Basilejský zase uznává, vida, že jest naděje, působením sboru Čechy uvesti v jednotu s církví. Jak mile potom Rokycana svou přednášku skončil, domáhal se řeči Stojkovič s velikým horlením; sbor však uznal nyní, že nekonečné hádky takové k cíli nevedou, a nepovolil mu již ani slova více. Ochránce sboru, kníže Vilém Bavorský, byl požádán, aby se uvázal v prostředkování mezi stranami. Sestavil se výbor 30 osob, po patnácti z každé strany, který od 11. do 15. března se radil, kterak by se narovnání státi mohlo. Řídil tyto porady též kardinál Julian, každá počínala modlitbou, avšak úmysly rokujících tím se ani neobměkčily ani zbližily. Strana sboru hlavně o to usilovala, aby Čechové se sborem do jednoty vstoupili a takořka v něj se vtělili, a kardinál Julian k Čechům pravil řka: „My pravíme, že u nás jest církev, vy zas díte, že u vás jest; tedy spojme se dohromady, buďme jedno tělo, a nebude pochybnosti, kde jest církev; papež již srovnal se s námi, císař jest na naší straně, jakož i jiní králové a národové; připojíte-li vy se, bude jednota celá a dokonalá; pak zároveň s námi budete souditi věci křesťanské, a spolu s námi přičiníte se, aby opravy se dály v řádu církevním.“ Čechové věděli dobře, že vtěliti se do sboru bylo by pro ně tolik jako vzdáti se postavení svého a podrobiti se soudu většiny jim nepříznivé; i ačkoli již pouštěli od naděje, s kterou do Basileje přišli, že sbor se dá od nich naučiti a že přijme snad nejeden článek jejich učení; trvali vždy jen na svém, že sbor je nemůže souditi, nýbrž jen soudce v Chebu uznaný, totiž zákon Boží a praxis Kristova, apoštolův a prvotní církve spolu s konciliemi a doktory v nich právě se zakládajícími. Někteří počali již nyní mluviti o navrácení se do vlasti. Vojvodovi Vilémovi zdálo se, že hlavní úvada zdárného pořízení jevila se ve velkém počtu jednatelův: spůsobil to tedy 19. března, že jen čtyři výborové s každé strany, vesměs tedy osm osob bylo zvoleno, kteří potom po osm dní měli schůzky v bytu kardinála Juliana. Avšak i z těchto porad zjevil se rozhodný výsledek ten, že naprosto není možná, urovnati se v Basileji cele a konečně. Čechové totiž činili si naději, že učení jejich aspoň větším dílem do učení obecné církve vplyne a tudíž k opravě celé soustavy náboženství katolicko-křesťanského přispěje: sbor však ukázal rozhodný svůj úmysl, bráti se i dále svou vlastní cestou, nedávaje se v tom nikým mýliti, a Čechům vykázati nanejvýš jen jakousi zvláštní postranní dráhu co výsadu, na které by jim dovoleno bylo pohybovati se. Čím jasněji to Čechové poznávali, ochlazovala se tím více chuť jejich k dalšímu jednání v Basileji, a hleděli zbaviti se co nejdříve odpovědnosti proti krajanům svým. Žádali tedy, aby sbor sám vypravil ze sebe poselství do Čech a jednal tam bezprostředně s národem na sněmu sebraným; oni zajisté že moci nemají ku svolení tak velikých věcí, jakých se od nich žádá. Takové odklady a spojeně s poselstvím náklady byly sboru nemilé, nicméně musel nutnost takového kroku konečně uznati. Bylo tudíž uzavřeno, že s posly českými, když se do vlasti nazpět bráti budou, spolu poslové od sboru pojedou, aby jednání v Basileji počaté v Čechách se dokonalo.. Mezi tím nežli poselství od sboru vypraveno bude, svoleno jest k tomu, aby theologové obojí strany ve schůzkách sboru pokračovali ve svém hádaní.

Karlierovi odpovídali potom od 16. do 18. března Mikuláš z Pelhřimova. Kalteisenovi dne 28. a 30. března Oldřich ze Znojma, a Palomarovi dne 21. března a 1. dubna Petr Payne. Nedělo se to příliš pokojně, odpůrcové jim každou chvíli do řeči vskákali, avšak se obě strany proto tak již nehněvaly, jako na počátku bylo. Potom zas přišla řada na řečníky od sboru vydané, Jana Stojkoviče, Karlerla, Kalteisena a Palomara, kteří až do 8. dubna mluvili. Jejich přednášky proměnily se takořka v rozmluvy, proto že již nižádná strana nešetřila pořádku. V půtkách o slova vynikal zvláště mistr Rokycana vtipem vždy hotovým a trefným, a zvláště svého hlavního odpůrce Stojkoviče stíhal až do jeho unavení ustavičným ironickým šprymováním.

sebe sám, a vždy že mu odepřeno; nyní tedy že chce se obmeziti jen na dvě neb tři slova. Nejprvé pravil, že pozoroval, kterak mnozí ve sboru mají o něm to domnění, žeby mnoho lidí rukama svýma byl usmrtil; avšak on dí, žeby pro všecko na světě nechtěl mluviti nepravdu, ale to že pravda není; neboť on že vlastní rukou nikdy ani krůpěje krve lidské neprolil, tím méně žeby sám koho byl zabil; avšak to že jest pravda, že byl velitelem ve mnohých bitvách, ve kterýchž arci mnoho lidí zahynulo; aniž že on tím viněn býti má, protože navolal prý se dosti, aby papež a kardinálové, nechajíce bojův a panování světských, přičinili se raději k opravám v církvi tak velice potřebným. Nyní pak že sbor svolán jest, aby uvázal se v dílo těch oprav, jichž národové všichni s pláčem a vzdycháním prý očekávají. I napomínal otce řečí nevelmi hladkou ani šetrnou, aby konečně přikročili ke zrušení všech nově uvedených obyčejův hříšných, a navrátili církev ku starodávné jeji prostotě a čistotě; aby neprotivili se svobodnějšímu hlásání slova Božího ani přijímání pod obojí spůsobou, kteréhož i Řecká církev prý náležitě šetří; aby přestali odsuzovati a trýzniti lidi jinak smýšlející, ku příkladu bratří Valdenské, kteřížto ačkoliv chudí, však že jsou lidé hodní a poctiví; aby pilně dbali, by pro množství nařízení církevních nezapomínalo se na přikázání Boží, a důtka od Krista Židům činěná „opustivše přikázání Boží, držíte ustanovení lidská", aby se nevztahovala také k církvi nynější; neboť že tolik jest uvedeno obřadův zbytečných a nálezův lidských do náboženství, že již toto samo jimi zahaleno a zkaleno jest. Končil pak chválou pravidla onoho, kteréž úmluvami Chebskými za nejvyššího soudce v křesťanstvě uznáno jest, a samojediné prý mocné jest dopomáhati církvi k žádanému pokoji a blahoslavenství.

A když tak kněz Prokop do vůle se vymluvil, sboru své mínění bez obalu řekl a tak sobě odlehčil, tu teprv Čechové se zdvihli a se všemi těmi posluchači, kteří do sboru nenáleželi, ze síně vyšli. I čten jest ve sboru list krále Sigmunta ze Sieny dne 10. března daný, v němž sliboval svůj brzký příjezd do Basi[illegible] a české posly skrze vojvodu Vil[illegible] žádati, aby jeho v Basil[illegible] ru to bylo velmi [illegible] aby aspoň něk[illegible] sileji zůstali. Byli tedy Čechové zase do síně voláni, a kněz Prokop uchopil se hned zas slova, prohlašuje, že co před chvílí mluvil, nemluvil co posel jménem národu a království Českého, nýbrž jménem svým vlastním; pročež pronesl-li co nedosti hodného, prosil, aby mu v tom laskavě shovíváno bylo. Kardinál Julian oznámil Čechům o poselství krále Sigmunta, žádaje, aby tím spíše svůj odjezd odložili, že jest naděje, že prostřednictvím Sigmuntovým, který co nevidět již co „císař" ku sboru přijde, tím spíše všecky nesnáze urovnány budou. Při nejmenším žádal, aby aspoň osm dní ještě se zdrželi, v kterých by přišla určitější zpráva o jeho příjezdu. Čechové se zase odstranili, aby se mezi sebou poraditi mohli, a když navrátili se, oznamoval mistr Rokycana jménem všech, žeby se chtěli rádi sboru zavděčiti, třeba by od nich těžší věci byly žádány; avšak to že jim naprosto není možné, poněvadž odjezd svůj oznámili již do Čech a připojili k tomu jistá nařízení, která odkladu netrpí; také že na úmysly a sliby královy v takové věci spoléhati nelze, proto že často, jsa na cestě do jistého místa, obyčej mívá někam jinam se obraceti. Přimlouval se i vojvoda Vilém Bavorský, aby aspoň tři dni ještě prodleli; konečně však vida neoblomnost jejich, kázal jim propuštění dáti.

Tedy počal kardinál Julian obšírnou řečí loučiti se od Čechův. Mnoho pěkného jim řekl, odpovídal také na všecka slova jak Rokycanova, vděčně přijímaje zvláště ujištění o bezpečnosti poslův od sboru do Čech jdoucích, tak i Prokopova, kterémuž co hostu prý svému domácímu děkoval osobním jménem svým za jeho horlení o reformy, a pravil, že maje tutéž k reformám lásku, rád učiní se jeho sluhou k dosažení tak velikého cíle; však že cesty k němu nejsou ty, které poslové čeští sboru navrhovali, ale ty, kterými církev kráčí vedením ducha svatého. Konečně obrátiv se ke všem poslům zase žehnal jich a řekl, aby ve jméno Boží šli, kdykoli budou chtíti podadouce jemu ruce na rozloučení. Tu Rokycana ještě jednou žehnav celé shromáždění, poroučel se jeho modlitbám, kněz [illegible] pak pro[illegible] [illegible]kými [illegible] [illegible]dáno bylo [illegible] [illegible]vše každý [illegible] [illegible]jvodovi Vi[illegible] [illegible] brali. Při [illegible] arcibiskup

eburský, Martin Bernerius, ouz, děkan Turonský, a Jan z hausenu, Cistercián Švábský, je- Čechové od počátku již rádi viděli. jich deset.

e 3. dubna přijeli poslové od Bur- ského a dne 10. dubna jiní od Sa- ého vojvody do Basileje k uvítání v a k obnovení přátelských svazkův zeměmi obojích stran. Burgundští vé však podivně se zachovali. Chvá- kterak pán jejich, vojvoda Filip, eslici sám z českého rodu pochází, íž k Čechům zvláště nakloněn jest ítelem jejich býti žádá, napomínali méně, aby pilni byli smíření svého borem, protože kdyby se zase měl rušiti, pán jejich, jakkoli nerád, l by sboru pomáhati celou mocí Tento dodatek popudil zvláště pana ma Kostku z Postupic, i mu- a to odpověděti. Řekl jim, že děku- dobrou vůli, a že doufá v trvalé lství mezi Čechy a Burgundy, a co ohrůžky poslův, až jen vojvoda je- do Čech přijde, že Čechové před ním kou, ale tak se k němu jako k jiným vají. Poslové tito odešli pak osvěd- e se, že neměli v úmyslu Čechům ti.

nohem přívětivěji chovali se posło- avojští, vzkazujíce od pána svého, dává se slavnému království České- e službám se vším, což má, i s vlast- tělem svým; začež pan Vilém tka, co hlava poselství, touž o- u děkoval a ctil posly dle obyčeje. den před výjezdem z Basileje, 13. a na velkonoční pondělek byli čeští vé naposled do shromáždění sboru v lnikánském klášteře uvedeni. Hned očátku oznámil vojvoda Vilém Ba- ský, že v tu chvíli obdržel poselství rále Sigmunta, kteréž sboru hned o- iti musí. To u přítomnosti Čechův, žto ku sboru nenáležejících, nemohlo tání, i prošen jest tudíž vojvoda, aby posečkal, až bude po slyšení Čechův; šak řekl, že se to právě týká českých a proto že tím spíše vyslyšeno býti Kardinál Branda nicméně boje ohoršení, když by Čechové ze síně oupiti musili, ještě přišli loučit se ně, provedl to, že ustanoveno jest, rv slyšeti Čechy. Přítomno bylo šest lnálův a mnoho arcibiskupův, bisku- a jiných důstojníkův církve. První o měl mistr Rokycana jménem všech krajanův svých, i počav modlitbou vzal za text řeči své apoštolova slova ku Korintským: „Již jsme octli se na konci věkův," a jal se líčiti jak všobecnou porušenost věcí lidských, tak i potřebu opravy a navrácení se k duchu prvotní církve. Potom dobrořečiv sboru, děkoval mu za pokojné a trpělivé slyšení, za úplné zachování a šetření listův bezpečnosti, i za vlídné s nimi nakládání jak ve sboru tak i v městě vůbec, při čemž i ostatní poslové vstavše k díkům takovým se osvědčovali. Žádal dále, aby otcové neměli péče o své údy, kteří s nimi do Čech jeti mají; Čechové že o ně, o bezpečí a blahobyt jejich právě tak starati se budou, jako o své vlastní. Co do 28 článkův prosil, aby věc ta odročila se až do žádoucího, dá-li Bůh, sjednání o hlavních čtyrech článcích; též aby otcové prominuli laskavě, pronešeno-li od Čechův v hádkách slovo méně uctivé a méně vlídné, nežli býti mělo. Konečně obrátil řeč svou k úřadu města Basileje, také jemu za laskavé pohostinství děkuje.

Po něm hned vstal pan Vilém Kostka z Postupic a ohlásil, kterak ho došlo, co Německý řád křižovníkův v Prusích hrozného a neslušného zanesl u sboru proti Vladislavovi, králi Polskému, jenž jest spojenec Čechův, osočuje ho proti spravedlnosti; pročež že prosí, aby sbor neklonil ucha svého k takovým pomluvám, ažby poslové obojí strany věc svou před ním vésti mohli. Tu se ozval poslanec Německých křižovníkův ve sboru, klada odpor proti tomu, aby se Čechové do té věci vkládali; však hned dal zas kněz Prokop odpověď na to, že král Vladislav Polský i bratr jeho Svidrigajl, velký kníže Litevský, vedouce válku proti sobě, v rozepři své přišli mocně na rozsudek sněmu českého, a poněvadž obě strany slíbily vyslati plnomocníky své do Prahy, protože Čechové k těm věcem, do kterých také Němečtí křižovníci zapleteni jsou, nikoli mlčeti nemohou, ale že se postarají, aby o tu věc také co nejdříve vypraveno bylo zvláštní poselství ku sboru. Kardinál Julian sliboval, že sbor se o to vynasnaží, aby všude byl zachován pokoj a jednota, a prosil, aby Čechové neobtěžovali sobě prozatím povystoupiti na chvíli ze síně, proto že sbor má se poraditi o věc velmi pilnou. Kněz Prokop nicméně nedal si překážeti v další řeči své, pravě, že již několikráte žádal o slyšení aspoň dvou hodin pro

sebe sám, a vždy že mu odepřeno; nyní tedy že chce se obmeziti jen na dvě neb tři slova. Nejprvé pravil, že pozoroval, kterak mnozí ve sboru mají o něm to domnění, žeby mnoho lidí rukama svýma byl usmrtil; avšak on dí, žeby pro všecko na světě nechtěl mluviti nepravdu, ale to že pravda není; neboť on že vlastní rukou nikdy ani krůpěje krve lidské neprolil, tím méně žeby sám koho byl zabil; avšak to že jest pravda, že byl velitelem ve mnohých bitvách, ve kterýchž arci mnoho lidí zahynulo; aniž že on tím vinen býti má, protože navolal prý se dosti, aby papež a kardinálové, nechajíce bojův a panování světských, přičinili se raději k opravám v církvi tak velice potřebným. Nyní pak že sbor svolán jest, aby uvázal se v dílo těch oprav, jichž národové všichni s pláčem a vzdycháním prý očekávají. I napomínal otce řečí nevelmi hladkou ani šetrnou, aby konečně přikročili ke zrušení všech nově uvedených obyčejův hříšných, a navrátili církev ku starodávné její prostotě a čistotě; aby neprotivili se svobodnějšímu hlásání slova Božího ani přijímání pod obojí způsobou, kteréhož i Řecká církev prý náležitě šetří; aby přestali odsuzovati a trýzniti lidi jinak smýšlející, ku příkladu bratří Valdenské, kteřížto ačkoliv chudí, však že jsou lidé hodní a poctiví; aby pilně dbali, by pro množství nařízení církevních nezapomínalo se na přikázání Boží, a důtka od Krista Židům činěná „opustivše přikázání Boží, držíte ustanovení lidská", aby se nevztahovala také k církvi nynější; neboť že tolik jest uvedeno obřadův zbytečných a nálezův lidských do náboženství, že již toto samo jimi zahaleno a zkaleno jest. Končil pak chválou pravidla onoho, kteréž úmluvami Chebskými za nejvyššího soudce v křesťanstvě uznáno jest, a samojediné prý mocné jest dopomáhati církvi k žádanému pokoji a blahoslavenství.

A když tak kněz Prokop do vůle se vymluvil, sboru své mínění bez obalu řekl a tak sobě odlehčil, tu teprv Čechové se zdvihli a se všemi těmi posluchači, kteří do sboru nenáleželi, ze síně vyšli. I čten jest ve sboru list krále Sigmunta ze Sieny dne 10. března daný, v němž sliboval svůj brzký příjezd do Basileje a české posly skrze vojvodu Viléma dal žádati, aby jeho v Basileji dočekali. Sboru to bylo velmi milé, a rádby byl viděl, aby aspoň někteří z poslův českých v Basileji zůstali. Byli tedy Čechové zase do síně voláni, a kněz Prokop uchopil se hned zas slova, prohlašuje, že co před chvílí mluvil, nemluvil co posel jménem národu a království Českého, nýbrž jménem svým vlastním; pročež pronesl-li co nedosti hodného, prosil, aby mu v tom laskavě shovíváno bylo. Kardinál Julian oznámil Čechům o poselství krále Sigmunta, žádaje, aby tím spíše svůj odjezd odložili, že jest naděje, že prostřednictvím Sigmuntovým, který co nevidět již co „císař" ku sboru přijde, tím spíše všecky nesnáze urovnány budou. Při nejmenším žádal, aby aspoň osm dní ještě se zdrželi, v kterých by přišla určitější zpráva o jeho příjezdu. Čechové se zase odstranili, aby se mezi sebou poradili mohli, a když navrátili se, oznamoval mistr Rokycana jménem všech, žeby se chtěli rádi sboru zavděčiti, třeba by od nich těžší věci byly žádány; avšak to že jim naprosto není možné, poněvadž odjezd svůj oznámili již do Čech a připojili k tomu jistá nařízení, která odkladu netrpí; také že na úmysly a sliby králové v takové věci spoléhati nelze, proto že často, jsa na cestě do jistého místa, obyčej mívá někam jinam se obraceti. Přimlouval se i vojvoda Vilém Bavorský, aby aspoň tři dni ještě prodleli; konečně však vida neoblomnost jejich, kázal jim propuštění dáti.

Tedy počal kardinál Julian obšírnou řečí loučiti se od Čechův. Mnoho pěkného jim řekl, odpovídal také na všecka slova jak Rokycanova, vděčně přijímaje zvláště ujištění o bezpečnosti poslův od sboru do Čech jdoucích, tak i Prokopova, kterémuž co hostu prý svému domácímu děkoval osobním jménem svým za jeho horlení o reformy, a pravil, že maje tuté k reformám lásku, rád učiní se jeho sluhou k dosažení tak velikého cíle; však že cesty k němu nejsou ty, které poslové čeští sboru navrhovali, ale ty, kterými církev kráčí vedením ducha svatého. Konečně obrátiv se ke všem poslům zase, žehnal jich a řekl, aby ve jméno Boží šli, kdykoli budou chtíti podadouce jemu ruce na rozloučení. Tu Rokycana ještě jednou žehnav celé shromáždění, poroučel se jeho modlitbám, kněz Prokop pak prosil opět krátkými slovy, aby hleděno bylo především k reformě. Pak podavše každý posel pravice kardinálům a vojvodovi Vilémovi, tváří jasnou odpuštění brali. P vycházení pak jejich ze síně arcibisku

italský, velmi tlustý, tisknul se zástupy k nim, a podávaje jim také ial se do pláče.

ož dne pod večer šli někteří poslo- tě ku předním údům sboru, soukro- loučíce. Při tom zakazoval se zvlá- o k y c a n a, že se co nejsnažněji ti chce o šťastné uzavření jednoty; an V i l é m K o s t k a ujišťoval ze- kardinála Cervantesa, že Čechové lově touží po smíření a pokoji; dů- ho že jest i samo jejich poselství: yvše ve válkách nepřemoženi, nač vedli takové náklady a podstupo- olikeré obtíže, kdyby nechtěli u- dočkati se konce bojův a nesnází? hý den, v úterý po velikonoci, 14. vyjeli z B a s i l e j e všickni posloštví, a s nimi spolu jmenovaní po- sboru k Čechům. Přišedše do f h a u s e n u, museli se delší čas až čeští vozové, kterýchž tam bylo o při jízdě do Basileje, zase k dal- řebě připraveni budou. Tu opět na- ali na to poslové Basilejští, aby tá- znamení s vozův Loudových sňata žena byla; prosili v tom také kněze a o přímluvu, a on jí neodepřel: po dlouhém o té věci přemítání a í dána jest od Čechův ze spolka d, že ukrývání znamení svých, ka- totiž a hostie, sloužilo by jim všem ti, a protož aby toho od nich více žádáno; korouhve však své dali a neukazovali jich více.

N o r m b e r c e pobylo pak obojí tvo od 23. do 27. dubna; i připojili k nim odtud také poslové knížete ského, markhraběte Braniborského, vojvody Bavorského, biskupa Bam- ho a města Normberka. Do C h e b u 30. dubna, a dočekavše tu českého du bezpečnosti, kterýž 3. května do dodán byl, překročili dne 4. květ- anice království Českého.

uší nám poznamenati, že všechno í Basilejské podle P a ř a c k é h o , kterýž má neocenitelnou zásluhu, vní z pramenův pilně vyhledaných o se na koncilium v Basileji k Če- vztahovalo, jasně a mistrně sesta- sepsal.)

Bratří Vladislav Jagajlo a Svidrigajlo. Výprava Čechův do Uher.

1433 únor — květen.

Mezi tím časem, co poslové čeští v Basileji pilně o své věci jednali, nepřestávali Čechové válkou stíhati nepřátely své. V měsíci únoru 1433 stala se nová výprava do R a k o u s, a Čechové zvítězivše tam ve veliké bitvě, pomstili křivd jim z této země ode dávna činěných. Nenašel se však ani s té ani s oné strany letopisec který, aby byl o té válce lecjakou sebe chudší zprávu zaznamenal, tak že o ní v podrobnosti ničeho blíže povědíti neumíme.

Rovněž tak málo podrobných a spolehlivých zpráv máme o tom, co se v tom čase mezi Čechy, Poláky a Litviny dálo, aniž víme, jak se první výprava Sirotkův pod Čapkem a Otíkem do Prus proti Německým rytířům skončila, na kterou Sirotci hned po Kutnohorském sněmu loňského roku se vydali. Jak jsme pozorovati mohli, přijímali Poláci lonského roku v Paběnicích jim od Čechův nabízenou pomoc proti Německým rytířům téměř jako jen z milosti. Tím více o Čechy stál S v i d r i g a j l o, velký kníže Litevský, vlastní bratr krále Vladislava Jagajla, kterýž před léty již psal do Čech tři listy českým jazykem, což jest důkaz, jaké platnosti si byl již český jazyk nejen v Polště, ale i na Litvě vydobyl. Dány byly z Novogrodku na Litvě dne 29. dubna 1431 po disputaci Husitův u krále Vladislava v Krakově; první svědčil knížeti Sigmuntovi Korybutoviči, který tehdáž v Slezsku Čechům sloužil, druhý „čestnému knězi Prokopu, nejvyššímu kapitanu vojska Táborského," třetí pak „velmožným a slavným pánům Diviši Bořkovi z Miletínka, Pavlovi Sovinskému, Vilémovi Kostkovi z Postupic a Smilovi Holickému ze Šternberka." Veliký kníže žádal a podával v nich Čechům pomoc vzájemnou. Nedostaly se však nadepsaným osobám do rukou; Poláci je zachytili, král Vladislav je králi Sigmuntovi poslal, tento pak velmistrovi Německých rytířův do Prus, kdež v archivu Královeckém dosud leží.

Nyní byl řečený veliký kníže S v i d r i g a j l o od svého bratra, krále Vladislava, z Litvy vyhnán, nepřestal však požívati lásky a podpory Rusův litevských, kteří k Čechům mnohem upřímněji hnuli, nežli sami Poláci. Oba bra-

tří, Jagajlo a Svidrigajlo, podávali se k rozsudku sněmu českého, o čemž právě v Basileji při loučení se poslův českých řeč byla; zdali však co zjednáno, o tom jakož i o všem, co se tehdáž mezi Poláky a Čechy dálo, pohříchu již žádné paměti nezůstalo. V Čechách prý se nyní o tom silně mluvilo, aby Vladislavův syn, též Vladislav, do Čech za krále byl uveden. Letopisci spomínají vůbec jenom o dvou válečných výpravách Čechův, které v měsíci dubnu, ještě před návratem poslův z Basileje, z Čech a z Moravy skrze Slezsko do polských zemí se braly.

První byla bratří Táborských pod hejtmany knězem Bedřichem ze Strážnice a Janem Pardusem ze Hrádku, kteří v počtu asi 700 jízdných a 8000 pěších s 300 vozy okolo provodní neděle, 19. dubna 1433, přes Myslenice v Malém Polsku, k Tatrám zaměřili, a přelezše ty hory do Spišské země v Uhřích vpadli, majíce hlavně na německá báňská města v horních Uhřích naměříno, odkud mnoho podnětu k nepřátelství proti Husitům vycházelo. Král Vladislav velmi těžce to nesl, že Husité skrze jeho zemi do Uher nepřátelský vpád činí; nemoha se však odhodlati, aby svým spojencům zjevně v cestu vkročil, kázal aspoň v horách činiti záseky a překážeti jejich pochodu. Takovými překážkami se však Táboři odstrašiti nedali; odstranivše záseky sekyrami a ohněm opanovali s podivnou rychlostí prosmyky a přechody v Tatrách, a páni uherští, kteří byli vojsko sebrali a bojem v poli je chtěli přivítati, ulekli se toho, když tak nenadále Čechové s Tater dolů na ně se hrnuli, i rozprchli se, nežli Čechové na ně doraziti mohli. Na všechny Němce ve Spiši padl hrozný strach, a měšťané v Kežmarce, kteří byli první na ráně, utekli všickni z města svého ničeho s sebou nevynesše, tak že hojné zboží všecko Čechům za kořist se dostalo. Čechové vybrali potom všechna Spišská městečka a vsi, a Spišského probošta Jiřího do zajetí vzavše potom až do Prahy zavezli, kde ve vězení umřel. Ze Spiše obrátili se Táboří přes župu Turčanskou k báňskému městu Křemnici, a nabravše tam a v okolí hojného plenu vrátili se zas přes hory a beze všeho boje na Moravu a do Čech zpátky okolo 11. června 1433.

Druhá výprava vyšla z Čech také v dubnu a vedl ji opět hejtman Sirotčí Jan Čapek ze Sán v podobné síle, jako byla první, přes Slezsko d Polsky, nynějšího Poznaňska; o obrátil do Nových Marek Branib a dále do zemí Pruských až k Bal moři. O této výpravě později více vovati budeme. Však po vzdálení to vojsk Táborských a Sirotčích ska počalo se Husitům ve Slezsku rých se mnozí asi k těmto vý byli přidružili, nedobře dařiti; kn lek Opolský s Husity v jedn jící, o kterém Němci pravili, že arcikacířem, byl u města Ryb 13. května 1433 od knížete Mik Ratibořského tak těžce pora sotva útěkem život svůj zachova Petr Polák, hejtman husitské v Němčí, dal se 16. května v Vratislavských a Svídnických silou překvapiti, že netoliko pora i sám zajat byl.

Příjezd Basilejských poslův do P jejich vyjednávání s kněžími a šl

1433 8. května — 11. červen

Poslové sboru Basilejského spol sly českými z Basileje se vracející 4. května z Chebu do Čech vešed stavili se ponejprv ve městě Ži kteréž náleželo panu Jakoubk Vřesovic. Ten na jejich uvítá lice si záležeti dávaje poctil je s hostinou, potom sám je do Prahy zel. Z každého města českého, kud slové jeli, hrnuli se jim vstříc ob daleko do polí, radostně všude je mající a slavné průvody jim dá což Basilejské posly naplňovalo ním a potěšením nemalým. Nejsl přijetí a vítání však očekávalo je v ze: když totiž dne 8. května v předpolednem do města vjížděli, se veliké množství lidu jak před tak též po ulicích a po mostě; he vojsk Pražských, purkmistři a k všech tří měst, Starého, Nového a ho města, též mládež v processí zp písně vítací a jiní sprovodili je do pro ně přichystaných, a prokazován jim všeliká čest a poctivost; ba j cti i dva k smrti odsouzení vězňo svobodu propuštěni byli. Slavné tot tání posilnilo posly velikou radostí věrou ve zdar jejich poslání; jeden z Pařížský professor Karlier, s

tom, končil ji slovy „Deo gra- jest díky Bohu!

se s posly také do Čech věrný krále Sigmunta, rytíř Zdeuksa z Bořenic, Karlštein- rabí, který české posly do Basprovodil; však brzo po svém ne 20. července 1433 na Karlřel a u kostelíčka sv. Palmacia yl.

sněm měl se teprv 7. června to také až do sněmu nic důlepříjezdu poslův se nejednalo, ražané a Basilejští poslové sobě dvořilosti prokazovali, návštěvy ti a hostiny strojili. Mezi tím íl Sigmunt v Římě dne 31. 433 o Boží hod Svatodušní od Evgenia IV. na císařství korunovati, a o tom bez mepo celé říši tak i svým věřech zprávu dal; přišlo pak od íma psaní z dne 7. června ke rům českým a moravským vům věděti dává, kterak Bohu děoslové čeští v Basileji od sboru li a že ten svatý sbor také své osly mezi Čechy poslal; kterak aby to všecko vedlo k dobrému k upokojení země zvlášť. Také genia chválil, kterýž jej na círunoval, a i se sborem prý se pak, jak bude moci, do Basíš, aby tam k dobrému koruny íti a pomáhati mohl.

o srozumění papeže se sborem upřímné, jak to císař líčil, a oho potom brzy na jevo vyšly. atím nechovali se všickni oby- přátelsky a laskavě k poboru přišlým; jmenovitě Novoječí se počítali ke straně Sirotse k nim nevlídně: hlava je- Jakub Vlk, kazatel u matky né, popuzoval je na svých kávě, že celý sbor Basilejský jest e prý na spůsob baziliška hleti jed svůj mezi Čechy, tak že poslům samým doneslo, a oni byli stěžovati si u těch poslův teří je z Basileje s sebou byli ednou se po městě roznesla poiskup Filibert, jeden z Baposlův, v bytu svém několik acholat bířmoval. Tu se počal jitřiti, a někteří z chátry chtěli násilím na posly obořiti; však chvátal kněz Prokop Velický, uhrozil ten lid a jinam jej zavedl, dříve nežli poslové Basilejští sami zvěděli o nebezpečenství, které jim hrozilo. Sněm nepočal 7. nýbrž až 12. června, ale sešel se v tak velikém počtu, že toho nikdo nepamatoval. Zasedání dělo se ve velké síni kolleje Karlovy. Po zahájení sněmu dával nejprv mistr Rokycana zprávu o veškerém jednání poslův českých v Basileji. Druhého dne, 13. června, povoláni a vedeni jsou otcové Basilejští do shromáždění sněmovního; i podivili prý se, vidouce, že u Čechův každé zasedání zpěvem „Veni sancte Spiritus" (přijď svatý Duše)' a modlitbami počínalo.

Předsedali toho dne ve sněmě tři kněží sedíce vedle sebe na stolici mistrovské, od strany kališnické mistr Rokycana, od Sirotkův mistr Petr Payne a od Táborův kněz Mikuláš z Pelhřimova. Mistr Rokycana vítal posly jazykem latinským; biskup Filibert zas, předloživ listy věřící od sboru, odpovídal také latinsky řečí strojenou na slova v evangelium: „Stanul Ježíš uprostřed učenníkův svých a řekl: Pokoj vám!" Mistr Rokycana tlumočil tu řeč celému sněmu na jazyk český, a tak se počalo další jednání.

Dne 15. června přednesl Jan z Palomar zdání druhův svých, že nejbližší a nejjistější cesta k pokoji a k jednotě bylo by přistoupení Čechův ku sboru, na ten spůsob, aby se účastnili porad i nálezův jeho a podvolili se jim sami podle příkladu veškerého křesťanstva. Tomu Čechové již v Basileji odporovali, a při takových požadavcích poslův nevedlo jednání k žádnému prospěchu ni konci, tak že mnozí sněmovníci velmi netrpělivými se stali.

V sezení dne 18. června drženém odpovídal kněz Prokop na důtky od Basilejských poslův pronešené, že Čechové mečem a krveprolitím hájili učení své, ovšem spůsobem takovým, že těžko bylo, odporovati tomu, kdo se vmyslil v postavení Čechův. Téhož dne oznámil však také Jan z Palomar, že poslům není možná vynesti soud svůj o čtyrech článcích Pražských, když pozorují, kterak Čechové sami nestejně o nich smýšlejí, dělíce se jak ve výkladu tak i u vykonávání jejich; pročež že potřebí jest a že žádají, aby jim písemně předložena byla širší jejich formule taková, kteráž by jevila smysl, jejž drží celé království. Při takovém sformulování článkův povstaly však

prudké spory mezi českými stranami, a nevedlo to k ničemu. Proto odhodlali se poslové dne 25. června ku kroku, který byl téměř rozhodný. Ráno před sezením sněmu svoláni jsou přední pánové a šlechticové pod obojí do bytu mistra Rokycany, a přišli tam také poslové od sboru, kteří jali se shromážděným představovati, jak nehodné to jest, že oni, kteříž by ve cti měli vládnouti královstvím, jakož za předků jejich bývalo, nyní ani prý svobodni nejsou, alébrž poslouchati musejí ve všem lidí, kteříž by se jinak jim ani za sluhy nehodili; dále že není pro ně spásy, než v jednotě a v pokoji s církví, a toho docíliti že se jim nezdá nemožné, proto že rozdíly mezi třemi články Pražskými a učením církve zdají se býti dosti malé, co do článku pak o přijímání pod obojí že jest naděje, že by sbor se sklonil k němu. Domlouvali poslové dále přítomným pánům a šlechticům, aby se neohlíželi na odpor krajných stran demokratických, a na sněmu o dorozumění a sjednocení se přičinili. Mnozí šlechticové, kteří již dávno po dorozumění se s církví toužili, s velkou radostí tyto řeči poslouchali, zvláště pan Menhart z Hradce, byv již dříve s Basilejskými posly tajně srozuměn, přimlouval se u druhých, a postavil se spolu v čelo té strany, která pokoje vlasti touto cestou vyhledávala.

Když pak po této soukromé schůzce účastníci její vešli do sněmu, roznesla se po síni rychle pověst, že poslové dávají naději na povolení kalicha a čtyř článků vůbec; avšak hned chtěli sněmovníci především věděti, ku komu by se ta svoboda kalicha vztahovati měla? výsada v tom ohledu pouze Čechům podávaná že nepostačuje, a že musí aspoň také na Moravany a na přívržence jejich v Slezsku a Polsku rozšířena býti, jinak že by pokoje dosaženo býti nemohlo. Také žádali, aby jim té svobody poslové hned propůjčili. Toho však poslové učiniti nechtěli a nemohli nemajíce moci k tomu, oni toliko že mohou Čechy prozatím do církevní jednoty přijmouti a jich tudíž všech na ně vynešených církevních pokut a klateb zprostiti. Žádali pak poslové opětně, aby Čechové smysl čtyř článků Pražských nově sformulovali; když pak se to po dlouhých řečech a hádkách 29. června stalo, ještě to nechtěli poslové chváliti. Stala se konečně zase soukromá schůzka u mistra Rokycany dne 1. července, formule článků českých byla zmírněna a od poslův schválena; ustanoveno, že se z Čech noví poslové do Basileje vypraví, a tuto formuli ke sboru ponesou. Ve veřejném jednání na sněmu byla tato formule čtyř článků Pražských ovšem provedena a jménem celého království přijata, což se ovšem bez mocného a náružívého odporu se strany Táborské a Sirotčí nestalo.

Poslové Basilejští žádajíce také, aby Čechové všeobecné přímění mezi stranami přijali, toho od nich nikterak obdržeti nemohli; jmenovitě kněz Prokop věren své zásadě, že trýzeň vede k rozmyslu, vždy na tom stál, že až nesnáze o čtyry články „dle Boha" urovnány budou, teprv chce míti pokoj s celým křesťanstvem.

Ve valném posezení sněmu dne 3. července loučili se poslové Basilejští obyčejnými slavnostmi, však teprv 11. července Prahu opustili. Šli s nimi noví poslové Pražští ku sboru, totiž mistr Prokop Plzeňský z kolleje Karlovy, kněz Martin Lupáč z Chrudimi a Matěj Louda z Chlumčan, dlouhobradý, neboť dlouhou bradu nosil. Až do Žlutice dali jim průvod Jan Velvar, měšťan Pražský a jeden hejtman Táborský; odtud pak vzal je v ochranu opět pan Jakoubek z Vřesovic, kteryž je 15. července doprovodil do Chebu. Na cestě po Německé říši strádali poslové mnoho od hojných dešťův, až se dne 2. srpna do Basileje vrátili.

Druhé poselství české v Basileji.

1433 srpen — září.

Jeden z poslův Basilejských, Martin Berner, spěchal napřed do Basileje, a již 31. července ve shromáždění sboru oznamoval, co poslové v Praze pořídili. Všude prý se uznávalo s pochvalou a vděčností, že koncilium svým vlídným chováním se k Čechům mnohem více po řídilo, nežli nejsilnější vojska násilím; a poněvadž ušlechtilá mysl snáze dá se přivnaditi nežli přinutiti, že potřebí jest tím laskavěji míti se k poslům českým. Čím čestněji Čechové v zemi své k Basilejským poslům se chovali. Prosil ta[illegible] když dáno bude poslům českým nové [illegible]šení, aby se otcové pilně varovali [illegible]kého hluku, reptání, smíchu neb odm[illegible]vání, berouce sobě za příklad sněm čer[illegible] kdežto u přítomnosti poslův vždy

okonalé ticho panovalo, jakkoli veliký
m býval počet nejen kněží a šlechticův,
e i obecného lidu. Když mezi tím i o-
atní poslové města Basileje dojeli, dávali
oru 5. srpna širší zprávy o jednání
ém. Jan z Palomar v užším sezení
. srpna oznamoval také to, že prý bylo
ozorovati, kterak v Čechách mnozí li-
vali toho, že poslům od sboru dáno bylo
Čech přístupu, a kterak usilováno vše-
kými prostředky, aby nebyl pokoj uza-
en, proto že se báli, že by ztratili vládu
lidu, kdyby měl všeobecný mír nastati;
Čechách zajisté že již ani národ ani
echta nepožívají svobody, podrobeni
ouce vůli několika vůdcův vojenských,
eří dle libosti nakládají na ně břemena,
epochybně tu hlavně na kněze Prokopa
ráželi, kterýž nikterak nechtěl připustiti
všeobecnému příměří s křesťanstvem,
kud žádostem Čechův vyhověno nebude.
le vypravoval týž Palomar o nesvor-
osti mezi Pražany, Sirotky a Tábory;
áboří jsou prý dvojí (ovšem také Sirot-
), polní, kteří ustavičně válkou se obí-
jí, a domácí, kteří v městečkách živnosti
é vedou; obecný lid že trpí mnohé zá-
avy, ano prý se mu praví, že potřebí jest
oje, aby zemi Němci neopanovali, proti
imž prý panuje přirozená nechuť a ne-
ávisť. Avšak jakkoli nesvorni jsou Hu-
té, ve článku o přijímání pod obojí že
šichni rovně souhlasí, ač ne všickni tvrdí,
e bez kalicha nelze býti spasenu. Kněží
e nepřestávají podněcovati nedůvěru li-
u proti církvi a sboru. Ostatně však z
oselství přece že dvojí prospěch dosti
ážný vyplynul; jeden, že podvráceno jest
omnění v Čechách rozšířené, jakoby Hu-
té v hádaní byli zvítězili; druhý, že
Plzeňským zjednána jest chvíle, skli-
ili žeň ještě před novým obležením mě-
a jejich. Slezáci že mají s Čechy umluvu,
by pokojně mohli obcovati s nimi, ne-
ouce nuceni, přistupovati k jejich víře;
ádové ale všickni, kteří s Čechy sou-
dí, že přejí sobě pokoje s nimi co nej-
oucnější, velice se jich bojíce.

V úterý 11. srpna měli noví poslové
ští ve slavném a hlučném shromáždění
oru veřejné slyšení. Napřed mluvil
str Prokop Plzeňský, potom
atěj Louda, posléze Martin Lu-
č; i čtena jest formule vydaná ze sně-
českého, pod kterými výminkami by
mělo státi sjednocení Čechův se sbo-
.

Od té chíle uznával sbor neodolatel-
nou potřebu, že se musí aspoň jedna stra-
na Čechův získati povolením nějakých vý-
minek od nich žádaných; k vykonání toho
zvolena jest zvláštní deputace ze sboru,
asi z 50 osob složená, která měla dáti
odpověď na otázky, sluší-li Čechům po-
voliti přijímání pod obojí? a v jakém
smyslu může sbor svoliti k ostatním člán-
kům husitským? Jak mile však se po kře-
sťanských zemích rozneslo, že sbor míní
Čechům hověti, tu hned jednotliví the-
ologové a celé university zejmena v Něm-
cích velmi prudce proti každé výsadě
protestovali, která by se Čechům uděliti
chtěla, kdežto zas světští knížata pro
obecný pokoj o to se snažně přimlouvali.

Dne 26. srpna voláni jsou v té příčině
praelati a téměř 160 doktorův k tajnému
posezení sboru, i museli se všickni přísa-
hou zavázati, že před časem nikomu ne-
zjeví, co zjednáno a uzavřeno bude. Tu
opět Jan z Palomar vykládal, jak to
s Čechy stojí, a podporoval návrh podaný,
dle něho by se českým žádostem vyhověti
mělo, pravě mezi jinými důvody, že by se
přijmutím toho návrhu stal neomylný po-
čátek k úplnému navrácení Čechův do
jednoty církve. V tom však že potřebí jest
opatrnosti a tétéž chytrosti, které sv. Pavel
u Korintských někdy užíval; Čechové že
jsou národ plachý a bezuzdný, zdráhající
se vstoupiti do ovčince církve; pročež
že potřebí nakládati s nimi jako se hřebci
aneb mezky, když se okrocují, a chovati
se k nim vlídně, pokud necítí na sobě
ohlaví, jímž by k jeslím přivázáni býti
mohli; takové pak ohlaví že bude pro ně
podvolení se k jednotě a ku pokoji. Po
dvou dnech přišlo ku konečnému uzavření
v ten smysl, že se návrhy Čechův při-
jmou; Čechové se nesměli však před ča-
sem o úmyslu sboru dověděti, ani papež
Evgenius, který by byl tomu překážeti
mohl.

Dne 2. září bylo zas valné shromáždění
celého sboru, a tu vojvoda Vilém Ba-
vorský, jemuž to tajemství, také pod
přísahou, bylo svěřeno, prosil ještě celé
shromáždění, aby tímto přijetím žádostí
a návrhův českých bylo také dopomoženo
císaři Sigmuntovi k nabytí opět
království Českého. Když pak čeští posla-
vé do shromáždění připuštěni byli, oznámil
jim kardinál Julian, že se sbor k žádo-
stem českým se vší laskavostí propůjčí,
pokud to dle Boha možné jest, a že Čechy
o tom zvláštním poselstvím bez meškání
sám zpraví. Proto poslové od sboru žádné

odpovědi na články své ani nedostali, tak že se domů vraceti museli nevědouce ani, co pořídili. Noví poslové od sboru do Čech jmenovaní byli čtyři: biskup Filibert, Jan z Palomar, Jindřich Tok a Martin Berner, kteřížto se spolu s Čechy 11. září z Basileje na cestu do Čech vydali.

Obležení Plzně.

1433 od 14. července do 9. května 1434.

Čechové kojili se klamnou nadějí, že jim sbor Basilejský sám k tomu dopomůže, čeho ještě svým usilováním posud dosáhnouti nemohli, totiž k jednomyslnosti vyznání víry, tak že všecky strany mezi nimi v jednotě se srovnají. Již však z dosavádního jednání svého se sborem předvídali, že jejich postavení v církvi katolické i napotom má zůstati různým a výmenečným, a že se sbor sotva k tomu dá nakloniti, aby dosavádním katolíkům v Čechách přikázal, by od svého národu se nedělili, a co do víry k ostatním Čechům přilnuli. Čechové obávali se neřesti, která by musela povstati z kořenného dvojení se v náboženství v zemi, a proto uznávali nyní tím pilněji potřebu, předejíti toto zlé. Plzeň byla jediné větší a čistě české město v zemi, které se co nepřemožená posud hráz proti Husitům stavělo, a podporováno jsouc několika hrady okolními bylo jako nějaká nepřátelská mocnost u prostřed národu. Čechové tedy poznávali, že tato nepřátelská mocnost v jejich lůně, jížto mírným jednáním při sboru pro sebe získati již naděje neměli, stůj co stůj násilím zbraně neškodnou učiněna býti musí, aby tak krajany své v Plzeňsku donutili k přiznání se ke čtyrem článkům Pražským. Uzavřeno tedy ještě za prvního pobytu Basilejských poslův v Praze, že Plzeň spojenou mocí husitskou oblehnuta a dobyta býti musí. Poslové pak Basilejští, majíce o tom výstrahu a prošeni byvše o to od Plzeňských podtají, prodlužovali jednání své v Praze tak dlouho, až Plzeňští polní úrodu s polí mohli skliditi. Bylať toho roku neobyčejně příznivá povětrnosť, že již v první polovici července mohli Plzenští skliditi obilí v okolí svém, kteréžto honem požaté hned do města vozili a tam teprv sušili. V tom se vrátili z jízdy Uherské bratří polem pracující pod knězem Bedřichem ze Strážnice a Janem Pardusem z Hořky do Čech, a z rozkazu Prokopa Velikého hned 14. vence 1433 rozložili se polem asi půl ny od Plzně vzdálí u vsi Škvrňan dalšímu zásobení se města konec u Nedlouho potom přibyli k nim kněz kop Veliký sám a branný lid z Žatče, Loun, Klatov, Doma Stříbra a jiných. Po půl druha m na počátku září přitáhlo také Pra vojsko a to netoliko z Nového ale Starého města; posléze také Sirotci jak potom vypravováno bude, tak nečně síla celé země a všech stra sitských v pěti vojskách vesměs na 36.000 bojovníkův vzrostla a P kolkolem oblehla. Bylo to již čtvrté žení a dobývání Plzně v běhu vál sitské avšak nepodobalo se obyče obležení města, jakých ve válce té téměř bez počtu se přihodilo, ale boj poslední a rozhodný o tu otázku, v Čechách všude bez výminky kali novati, anebo má-li vedle husitství katolictví své staré právo podržeti, také všecky strany síly své na n napínaly; jenom husitská šlechta vala zrádně nečinná, kdežto katolič nové a rytíři kraje Plzeňského buď šli Plzeňským pomáhat, buďto svo leť jim posýlali, aby s měšťany město bránila. Stala se pak s obou umluva, že okolní hradové pokud bležení trvalo, v míru státi měli, a pak bez dalšího boje vzdají, jak mi Plzeň byla dobyta. Zdá se pak, že Menhart z Hradce a jeho st která stůj co stůj chtěla tajné sroz s Plzeňskými.

Podrobných zpráv o dobývání P nám se pohříchu nedostalo; tvrz nejpamátnější vedle dobývání Karl ského, a rovněž tak jako toto nepro né. Bylotě tehdejší umění dobývací, ště dělostřelecké, ještě velmi nedo ačkoliv tu bylo dobývající vojsko mo a vítězné, od samých nepřátel za m v dobývání uznané; přece po deset sícův marně se namáhavši proti ohraženému městu ničeho pořídit mohlo. Střílelo se asi ze 40 děl ze noviny ulitých, a okolo Plzně rozes ných každodenně, koulemi však vesk kamennými, kteréžto padajíce dálko měř vysílené do města, jen nepatrné dy v něm dělaly. Netrvalo také dl a Husité vidouce, že tou střelbou čeho dokáží, pustili od toho, a zvlá

vyležeti město hladem. Všech patero vojsk rozložilo se tak, aby bránili nejen každému, kdoby do něho něco přivážeti chtěl, ale také aby nikdo nemohl ani z města ani do města se dostati. Nicméně přece tomu nezabránili; Plzeňští nalezli způsob, rozesýlati posly své na všecky strany a žádati o pomoc. Však také se všech stran té pomoci se jim dostávalo, netoliko v penězích ale i branným lidem. Dne 18. září zjevili se v Basileji jeden mnich Františkán a dva měšťané Plzeňští, vypravujíce shromážděným otcům sboru, kterak prý Plzeňští v noci ke dni 1. září učinili výpad z města svého, kterak mnoho nepřátel pobili, několik stanův jim spálili a je přinutili, že museli asi o čtvrt hodiny dále od města ležení své přeložiti. Otcové sboru na místě učinili mezi sebou první sbírku, kardinálové dali po 5, biskupové po 2, opatové tolikéž, jiní po jednom neb půl zlatém; městský úřad Basilejský také Plzeňským přispěti se zavázal.

Byla sice úroda, ale válečné běhy způsobily, že po tato léta setba a vůbec polní hospodářství velmi nedostatečně opatřeno bylo, tak že v Čechách čím dál tím větší drahota se zmáhala, a v jejím zápětí hlad a mor. V některých končinách musel lid dubových listův a žaludův požívati. Tak bylo i v Plzeňsku: byl hlad nejen ve městě ale i v ležení oblehajícího vojska, aniž pak žeň tohoto leta stačila. Husitská vojska brzy celé okolí Plzeňské vytrávila, a bojovníci do dalších krajův na picování se rozbíhali, páchajíce při tom ovšem násilí a mnohé nešlechetnosti. Kdekoli pak bída v některém vojsku se rozhostí, tam vždy hyne kázeň všeliká; tím hůř to bylo v táboře vojska takového, které od mnoha let hlavně na plenění vycházelo. Proto se udál děsný úkaz zdivočilosti a rozsápanosti ve vojště husitském před Plzní okolo svatého Václava.

Kněz Prokop byl vypravil dne 16. září jeden houf vojska Táborského, asi 500 jezdcův a 1400 pěších, pod Janem Pardusem ze Hrádku a Janem Řitkou z Bezdědic, Domažlickým hejtmanem, do Bavor na špíži. Tito vtrhli u města Chouby do Bavor, zajímali dobytek, brali potravy a píci, pálili a hubili jak tomu zvykli byli; avšak když s plnými vozy do Čech táhli, zaskočili je Bavoři dne 21. září u vsi Hiltersried. Bavory vedl Hynce Pflug, rodilý Čech, a ten pomocí lidu sedlského bavorského, náramně rozkaceného, porazil Tábory tak, že jich 1177 na místě mrtvých zůstalo a 330 těžce raněných v zajetí se octlo; Pardus a Řitka vyvázli s ostatními sice živi, avšak všechny vozy své ztratili.

Když takto smutně k Plzni se vrátili, rozbouřil se pro takové neštěstí a pro takovou hanbu celý tábor husitský; rozjitření Táboři vrhli se na Pardusa i svázali ho, chtějíce jej co zrádce anebo co zbabělce na smrt odsouditi; i přichvátal kněz Prokop, a jal se ho zastávati a hájiti; však tu přiskočil jeden z drábův, jménem Tvaroh, popadl stolici a mrštil mu jí do tváře tak, že se hned krví zalil. Ba i toho neměli buřiči ještě dosti; dali svého velikého vítězného vůdce do vazby a postavili sobě prý toho Tvaroha za vůdce. Netrvalo sice dlouho toto zbouření; po několika dnech propustili kněze Prokopa Velikého a prosili jej, aby se zase ujal vůdcovství. Avšak knězi Prokopovi, jak se zdá, tímto příběhem život v táboře dokonce se zošklivil, i nechtěl nikterak více vůdcovství převzíti; pravě, že musí do Prahy, aby se tam vyléčiti dal, opustil vojsko s úmyslem takovým, že se k němu více nevrátí.

To se stalo okolo sv. Václava ku konci září 1433, i nebylo pravého vůdce při vojště. Však po půl měsíci, o sv. Havle, 16. října, přirazil s vojskem Sirotčím hejtman Jan Čapem ze Sán, před Plzeň, navrátiv se z daleké jízdy až od Baltického moře. Byltě z jara, jak již nahoře podotknuto bylo, asi s 8000 branných přes Slezsko do Polska králi Vladislavovi ku pomoci vytáhl. Král Vadislav veda válku proti svému bratru Svidrigajlovi měl zároveň tuhý boj s řádem Německých křižovníkův v Prusích. Čapek tedy proti Němcům pomáhal; na počátku měsíce června vkročil s jedné strany do Nové Marky on se svým vojskem, s druhé strany pan Sudivoj z Ostroroha, kastellán Poznaňský s polským vojskem. Tam se Čechové s Poláky spojili a v rychlém pochodu dvanáctero měst dobyli a poplenili a všechny okolní krajiny sobě podrobili; jen pevné město Landsberk proti nim se udrželo. Ostatně nikdo si netroufal, bojem je podstoupiti, až se dne 6. července položili před pevné město Chojnici (Konitz). Tu se jim však vedlo jako Husitům nyní u Plzně; plných šest něděl toho města úsilně avšak nadarmo dobývali, a nemajíce spíže pro hlad od něho museli od-

trhnouti a dále táhnouti. Pak dobyli a poplenili klášter Pelplín, přilehli k městu Tščevu (Dirschau), kteréhož, ač mělo silnou posádku, dne 29. srpna dobyli a zapálili. Mezi zajatými ve městě bojovníky našlo se také několik Čechův, kteří tu německým křižovníkům za žold sloužili; za to, že se Němcům proti vlastnímu národu svému Slovanskému zaprodali, měli Čechové na ně takovou zlost, že byli všickni k rozkazu pana Čapka u prostřed táboru na hranici upáleni. Dne 1. září dorazilo české vojsko až k městu Gdansku; a však zdrževši se tu asi čtyři dni, o to město se nepokoušelo; za to však spálili Čechové blízký klášter Olivu a všecky okolní vesnice.

Přišedše tu při ústí řeky Visly k pobřeží moře Baltického zastavili Čechové další pochod svůj, ano tu prý vítěznému vojsku jen moře postavilo hráz nepřekročitelnou. I konali zde Čechové slavnosti ode dávna nevídané, neboť od časův Přemysla Otakara II., kterýž tuto Němcům k panství pamáhal, nepostála tu noha nižádného vojska českého, až oni teď zas přišli vyvrátit zde panství Němcův a osvobodit národ Slovanský od jejich útiskův. Do dvou set českých bojovníkův na rytířství pasováno jest, a mnozí nabírali sobě vody mořské do sklenic a do láhví, kterou potom do Čech s sebou přivezli na památku a na důkaz, že slávu českých zbraní až ku břehům mořským zanesli.

Tehdáž počali Němečtí křižovníci s králem Vladislavem o příměří jednati, i uzavřeno jest potom příměří dne 13. září, a brzo na to mír. Když se pak Čechové z té války domů vraceli, nemohl jim král Vladislav žoldu vyplatiti a škody nahraditi, začež potom nesnáz byla; nicméně bylo konečně i to zjednáno, a Čechové s uspokojením z Polska domů táhli, vezouce i nesouce s sebou jak hojných tak i vzácných darův, kterýmiž se jim král Vladislav za dobré služby odměnil. Mezi jinými dary dostali od krále také živého velblouda, zvíře to za tehdejších časův v zemích našich velmi vzácné ba nevídané, a vedouce svého velblouda s vítězným plesáním do Čech a ukazujíce láhve naplněné mořskou vodou přitáhli k vojsku husitskému před Plzeň, kteréž je hlučně uvítalo. Jan Čapek připojiv se k obléhatelům vyplnil potom mezeru, odejitím kněze Prokopa Velikého u vojště povstalou. Co se dále dělo před Plzní prozatím odložiti musíme, obracejíce se zase k jednání s posly Basilejskými.

Basilejští poslové podruhé v Praze. První kompaktáty o sjednocení s církví.

1433 říjen — listopad.

Když čtyři poslové sboru Basilejského berouce se do Čech s posly českými do Normberka přijeli, uslyšeli o porážce Pardusa a Řitky v Bavořích, také dostávali psaní, aby nepřibližovali se do Čech, nepřinášejí-li od sboru potvrzení všech čtyř článkův Pražských v té formě, jak sněm český je byl žádal. Zajeli nicméně až do Chebu, kde se od 27. září až do 17. října zdrželi, ostýchajíce se, jeti dále. Čeští poslové, kteří s nimi byli, Prokop Plzeňský, Louda a Lupáč darmo na ně naléhali, aby jim zjevili, jakou odpověď nesou, proto jim také Čechové nedali bezpečného průvodu po Čechách. Oni však důvěřujíce se, že se jim nic zlého nestane, přijeli šťastně do Prahy. Když dne 22. října do města vjížděli, přijati jsou od Staroměstských ještě slavněji nežli poprvé: všickni vězňové ke cti jejich propuštěni byli, a u večer téhož dne připravena jest jim skvostná hostina, ve kteréž se přední osoby města účastnily. V následujících dnech navštěvovali je jak úřadové rady městské tak i mistři učení Pražského; professorové pak fakulty lékařské, bojíce se o ně, proto že ve městě lidé hustě umírali, jim léky přinášeli a rady dávali. Za příčinou toho mírní v Praze sešel se také sněm zemský, ke dni sv. Lukáše ustanovený, až teprv 16. listopadu. A jakož Staroměstští společně vděčni byli příchodu poslův Basilejských, tak Novoměstští zase, byvše vždy ještě popouzeni od svého kazatele, Jakoubka Vlka u Panny Marie Sněžné, chladně k nim se měli, ač i oni také jednou slavné hody jim vystrojili.

Na řečený sněm sjelo se 96 šlechticův českých a moravských; mezi mistry a kněžími byl také kněz Prokop Velký, který se nyní vzdal vůdcovství nad Táborských. Poslové Basilejští v jednání o čtyrech článcích předčili patrně uměním a obratností, a měli také lepší postavení v tomto zápasu duchovním; znali dobře míru toho, co povoliti směli a co ne, a měli v tom ohledu jednu mysl a Čechové naopak dělili se v sobě, žádali více, druzí méně, byli nej

ní. Jednání s Basilejskými počalo 17. listopadu s obyčejným zpěvem a itbou, vítáním a obapolným vděčením něm žádal především slyšeti odpověď i na podanou jemu formuli čtyř článPražských; však poslové ptali se přeím, přijme-li sněm od sboru výklad ních tří článků, jestliže kalichu dáude svoboda? Sněm naproti tomu dříve slyšeti, jakými slovy sbor Čei přiznává přijímání pod obojí způi. Na to zase ptali se poslové, zdali ové, když dosáhnou žádoucího konce všech čtyř článků, chtějí napotom puti k pokoji a k jednotě církve? Rokycana odpověděl jménem cesněmu, že chtějí, a z úst všech příých ozývalo se hlučné „tak! tak.“ Petr Payne vstav řekl, že „žákonec bude, až budeme všickni svoravšak okřičen byv od jiných umlkl. po delším odtahování předložil z Palomar sněmu českému, co a bor o čtyřech článcích Pražských lí; když to však ve sněmu přílišnou kojenost zbudilo, předložil o tom stopadu jiné vyjádření, které jakkochům nedostatečné se býti zdálo, koi přece vešlo v umluvu čili v kompáty. Velmi mnoho bylo v tom jea vahách necháno, oč by se Čechové své posly se sborem ještě dohodmusili, a kněz Prokop hned téine četl spis o rozdílech ještě neaných, který mohl novou bouři spů, kdyby ji nebyl uchlácholil Jan z mar řečí opatrnou a hladkou. a mistra Jana z Příbrami v , byla by se s tím, což již nyní sbor al, spokojila, nikoli však strana Roova, tím méně pak Sirotci a Táboři. a posledním stranám osvědčovali é Basilejští v sezení dne 28. listože až jen přijmou jednotu a pokoj ví jménem celého národu, o všecko, by si ještě žádali, budou moci obypoctivým a řádným zasazovati se ru a naléhati na potřebné reformy. strem Příbramem však souhlayní již veliká částka šlechticův na , kteříž za příčinou drahoty a pach nemocí v Praze toužebně stáli o urovnání všech sporův, aby co nejsněm zavříti a domů se rozejeti . Když pak dne 30. listopadu 1433 v čer poslové Basilejští v posezení výsněmovního v Karolíně žádali, iž Čechové dle slibu svého přiznali se k námluvám, a Palomar opět některým pochybnostem Rokycanovým, Prokopovým a Petra Payne ústně za dost učinil, tu prý šlechticové donutkali kněží všech stran, že biskupovi Filibertovi rukou dáním jménem svých spolu-věrců slíbili, dotčené námluvy o jednotu a pokoj s církví přijmouti. Tak bylo dle slov Palomarových, před tím v Basileji pronešených, na Čechy, zdráhající se vejíti do ovčince církve, vhozeno ohlaví, jímž nyní již k jeslem přivázáni býti mohli. Někteří z kněží českých ovšem slibovali s výslovním ohražením, že tyto první kompaktáty přijímají sice, však že toho ještě není dosti, aniž že se tím spokojiti mohou.

Kterak se česká šlechta proti demokracii vzchopila, a Alše Vřešťovského za správce země zvolila.

1433 1. prosince.

Vyvedením knížete Sigmunta Korybutoviče ze země České r. 1427 připravena jest šlechta česká téměř o všechnu moc v zemi, a takořka z dějiště zmizela. Nyní však se křísila v síle tím rychleji, čím nesnesitelněji již byl stav věcí obecných a čím větší moc a panování přisobily sobě strany demokratické svými rotami ustavičně polem pracujícími. O povzbuzení šlechty již první poslové Basilejští v Praze byli se pokoušeli, a nyní k tomu ještě více napomáhal sám císař Sigmunt, kterýž přišed z Italie konečně dne 11. října 1433 do Basileje, v té příčině do celé České země psaní rozesýlal, a také pana Oldřicha z Rosenberka, hlavního svého jednatele v zemi, k sobě do Basileje obeslal. Oldřich z Rosenberka byl nejbohatší a nejschytralejší šlechtic český, a co rozhodný katolík nepožívaje moci ani důvěry ve sněmě husitském, pana Menharta z Hradce na své místo nastrojil. Tento pan Menhart zas byl v srdci dávno již také katolík, na oko však Husita, a nedával to na sobě znáti, žeby se kalichu zpronevěřiti chtěl. Proto také brzo si celou kališnikou šlechtu získal. Oba tito zpřátelení pánové uhlédali nyní pravou chvíli, aby ve spojení s Pražany a kališnickou šlechtou s jedné strany, a s císařem i sborem Basilejským s druhé strany, učinili konec české demokracii, a do země Sigmunta jakožto přirozeného krále uvedli. Staro-

městští Pražané byli snadno získáni, kališnickou šlechtu dohnala konečná nutnost k tomu spolku. Již dlouho před nynějším sněmem brali kališničtí šlechticové radu o to mezi sebou, jak by se zprostili hrubé nadvlády, která z rot a obcí Táborských a Sirotčích vycházela; neboť pokud tyto na vrchu míti budou, nebylo naděje na jednotu s církví a na pokoj v zemi, která neustálými záhubami války octla se již na kraji propasti. Pole neoraná ladem ležela, hovada i lidé místy již i hladem mřeli. Zvláště pak obrácena byla nenávist šlechty k Prokopovi Velikému jakožto nejvýtečnějšímu vůdci strany nešlechtické a demokratické, ačkoliv on právě nyní se vzdal vůdcovství svého v poli a tudíž i vší veřejné moci v zemi, ba, může-li se starým zprávám věřiti, šlechtě prý i svou pomoc proti polním rotám sliboval.

Když pak 30. listopadu první kompaktáty byly přijaty, stalo se hned v den na to následující, 1. prosince 1433, ve shromáždění sněmovním, že šlechta mezi sebou o to smluvená zvolila ze sebe správce království Českého, nikoliv pana Menharta z Hradce, nýbrž pana Aleše Vřešťovského z Riesenburka, člověka rodu starožitného ale nebohatého, který však již r. 1420 svou horlivostí pro kalich vynikal a Králové Hradec z moci krále Sigmunta vytrhl, jakž jsme na svém místě doličili. Přidali mu pánové dvanáct osob k radě, aby obecné dobré národu opatroval, čtyř článkův Pražských hájil, všem nepravostem v zemi bránil, všeliké pře a nesnáze soudil, soudce po krajích usazoval, brannou mocí práva dopomáhal a k tomu cíli kolikrátkoli toho zapotřebí bude, všecky kraje sobě ku pomoci volal, práva nižádného stavu při tom neruše. Aby tento svůj úkol mohl prováděti, svolili mu sněm desátý groš z lánu ze všech statkův zástavních a dva groše z lánu ze všech statkův dědičných; to pak mělo těm, kteří úroky měli platiti, na úrocích býti sraženo, pro polehčení prý té příliš shubené chudiny; také požitky hornické měly jíti k ruce jeho. Dále mu dána moc, dle potřeby sněmy svolávati, smlouvy a příměří činiti, poselství od cizích mocností přijímati a na sněmy vznášeti, dělání dobré mince v Kutné Hoře opatřiti, o bezpečí veřejných silnic se starati atd. Ke všemu tomu i kněz Prokop Veliký svoloval a hlas svůj dával.

Takž byl pan Aleš Vřešťovský skutečně jako president republiky České postaven, toliko že za ním a nad ním dva šlechticové stáli, Menhart ze Hradce a Oldřich z Rosenberka, a za těma v pozadí ještě Sigmunt král.

Ještě neshody s posly, jejich návrat do Basileje s Martinem Lupáčem.

1433 prosinec, 1434 leden — únor.

Po přijetí prvních úmluv čili kompaktát se sborem Basilejským žádali biskup Filibert a druzí poslové, aby Plzeň nebyla dále obléhána a soužena, i aby vůbec pokoj mezi stranami pod jednou i pod obojí aneb aspoň příměří nastoupilo. Odpověděli Čechové, že to nemůže býti, pokud Plzeňané sami se k novému správci nepřiznají, ostatně žeby pro víru nikoho již pronásledovati nechtěli, ovšem ale pro politické příčiny. Co do kompaktát samých tak povrchně naznačených, k jejichž přijetí byli mocí okolností připuzeni, zdvihali pak Čechové mnohé nedostatky, žádajíce, aby ještě vyplněny byly; tak předně aby svoboda přijímání pod obojí netoliko Čechům a Moravanům ale také přívržencům jejich v jiných zemích, v Slezsku a Polsku byla přiznána; potom aby se řeklo v článku dotýčném, že přijímání pod obojí jest užitečné a spasitelné; dále že svátost oltářní má i dětem po křtu udělována býti; pak zase aby sám sbor o to se zasadil, by všickni katolíci v Čechách také z kalicha přijímali, proto žeby jinak nebylo pokoje a svornosti v zemi; konečně aby v článku čtvrtém kompaktát, kde stojí, „že církevní zboží od světských lidí nemůže držáno ni osobeno býti bez viny svatokrádežné," ta poslední slova, ana prý jsou Čechům k necti tam postavena jsou, vymazána byla. O to všecko trvalo hádání pak ještě po několik neděl. Basilejští věděli dobře, jak veliká část národu touží již po pokoji a narovnání za každou cenu, byli neustupni, hrozíce vždy že odjedou třeba i s nepořízenou. Konečně přece svolili k vymazání slov: „bez viny svatokrádežské" ve čtvrtém článku, a ujišťovali, že povolením kalicha nevyslovuje jako by církev přijímání pod obojí trpěla, ale že tím Čechům a Moravanům skutečné oprávnění uděluje. K dalšímu ustupování však nebylo možná již hnouti.

Dne 20. prosince jel zase jeden

slův, Martin Berner napřed do Basileje; ostatní tři, biskup Filibert, Palomar a Tok až do 14. ledna 1434 v Praze zůstali. Biskup Filibert byl totiž položil sněmu konečnou lhůtu, do 15. ledna k vyjádření se, chceli provesti tyto kompaktáty naprosto, tak jak samy v sobě znějí, čili nic? neb toho dne že poslové již Prahu opustiti musejí. Čechové byli již nanejvýš proti nim rozkvašení a pobouřeni, tak že jim odpověděli, aby raději o den dříve odjeli, proto že pan Jakoubek z Vřesovic, který jim od sněmu bezpečný průvod dáti měl, již déle prý čekati nemůže. A tak se i stalo.

Hlavní neshoda s posly záležela v tom, že sněm žádal, aby v celých Čechách i na Moravě nerozdávalo a nepřijímalo se jinak, než pod obojí spůsobou, k čemuž se poslové podrobiti nechtěli. Mistr Jan z Příbrami byl by se zcela spokojil s tím, co poslové podávali, jakž výše již podotknuto bylo, a vyhlašoval to s přátely svými za smrtelný hřích Čechův, jestliže by dosavadní jednání se sborem mělo býti zrušeno. Rokycana však uradiv se se svými, pravil asi takto: „Nebezpečenství jest na obojí straně veliké: odřekneme-li se jednoty a pokoje, země naše nepřestane se hubiti, lidí bude ubývati, hlad a mor budou zuřiti jako posavad, a k tomu ještě brzy strádati budeme nedostatkem kněžstva svěceného: svolíme-li pak ke dvojici ve vyznání, nebude nikdy konce svárům a různicem mezi lidmi, staří faráři, vrátí-li se k farám svým, podávati budou pod jednou, jakož již za krále Václava se stalo, a následek toho budou nové bouře. Pročež vyznávám, že nevím, co voliti; vy pánové světští rozvažte a ustanovte sami, které nebezpečí jest menší, a co pro dobré obecné činiti slušíť!" Světští pánové setrvali většinou při své žádosti, aby podávání kalicha bez výminky všeobecné bylo, — a poslové Basilejští odjeli.

Však ještě před svým odjezdem byli podtají přijali do poslušenství církve pana Menharta z Hradce, potom i několik mistrův učení Pražského strany Příbramovy, totiž mistra Příbrama samého, Křišťana z Prachatic, toho času rektora, Buzka ze Kdyně, děkana fakulty artistské, Prokopa z Plzně, Petra ze Sepekova a Jana Papouška ze Soběslavi, proto že chtěli státi v kompaktátech a míti pokoj i jednotu s křesťanstvem. Do Chebu však vraceli se poslové z Prahy přes Krušné pohoří a Sasko, a když tam ještě prodlévali po delší čas, přišli k nim i dva šlechtícové strany Táborské, poddávajíce se jim také, však s podržením svobody kalicha, a byli také do jednoty církve přijati obdrževše rozhřešení za všecku minulost. Jeden z nich byl Přibík z Klenového, kterýž sobě panství města Stříbra osoboval. Počaly se tajné umluvy proti neustupným stranám českým, které brzy zjevily se ve svých účincích.

Po odjezdu poslův z Prahy vypraven jest ze sněmu dne 19. ledna 1434 kněz Martin Lupáč co nový posel od správce, pánův, měst a obcí českých ku sboru Basilejskému. Zastihl posly ještě v Chebu, i ačkoli ho mistr Palomar ujišťoval, že nadarmo jede ku sboru, nepřináší-li úplné přijetí kompaktát se strany svých krajanův, nedal se přece odstrašiti, a v jejich společnosti dne 15. února 1434 do Basileje přijel. Dostal tam také hned druhého dne, 16. února, veřejné slyšení u sboru, mluvil o všem, co se v Praze na sněmu dálo, a když počal přednášeti žádost Čechův, aby sbor sám všecky obyvatele země České a Moravské k tomu měl, aby pod obojí přijímali, sice že nebude ni svornosti ni pokoje, povstal hluk a hlasité reptání ve sboru. O deset dní později, 26. února, dána na to odpověď v podobném shromáždění ve srozumění s císařem Sigmuntem, že církev již tak daleko s Čechy zašedši k další povolnosti skloniti se nikterak již nemůže, načež Lupáč ze shromáždění vystoupil, a ničeho nepořídiv do Čech se navrátil.

A tak uvázlo první jednání velikého míření se Čechův se západním křesťanstvem v nekonci, — další rozhodnutí očekávalo se již zase od zbraně.

Přípravy k válce. Kterak jednota panská proti polním rotám povstala.

1434 únor — duben.

Již dne 8. února 1434 uložil sbor Basilejský daň celému křesťanstvu ku potřebě ve věcech českých; francouzští praelati ve sboru přítomní hned sami téhož dne asi 3000 zlatých složili; pak se ještě ve sboru 4000 zl. sešlo, a císař Sigmunt také tolik dal. Všecky tyto peníze ustanoveny byly na pomoc Plzeňským. Nedlouho potom poslán jest mistr

Jan z Palomar opět k Čechům s naučením, jak a co má jednati, a nesl s sebou peníze. Napřed sjel se někde v Bavořích s pány českými strany královské a s Janem vojvodou Bavorským, i učiniv s nimi smlouvu, aby dodali na Plzeň špíže za 500 zl. koupené, začež že od něho ještě 3000 zlatých dostanou, sám také žoldnéřův na šest neděl najal. Mezi tím císař Sigmunt majestátem dne 28. února v Basileji daným Oldřicha z Rosenberka svým plnomocníkem v Čechách i na Moravě učinil, a všecko, k čemukoliv on pána svého zaváže, byť by sebe větší bylo, splniti přislíbil. Byl pak Sigmunt nedlouho před tím již pana Oldřicha postoupením panství Milevského, Týnského nad Vltavou, Hlubockého a Zvíkovského sobě zavázal. Když pak mistr Palomar z Bavor do Rakous k vojvodovi Albrechtovi zajel, tu se tomuto v jeho přítomnosti moravští pánové opět k poslušenství přiznávali, a pan Oldřich z Rosenberka podával se sám s 500 jezdci a 10.000 pěšími k boji proti Husitům, když by mu penězi pomáháno bylo. Největší pak část peněz od sboru poslaných přišla prý do rukou pana Menharta z Hradce. Tak se připravovala proti moci husitské druhá moc v národě na utlačení její, která s opatrnou činností ducha nyní také hmotnou, vždy větší a větší sílu spojovala. U rot husitských v poli před Plzní ležících naproti tomu žádných příprav viděti nebylo, aby se byly mohly s prospěchem této nové proti nim povstalé moci na odpor staviti; s Prokopem Velikým, zdá se, jakoby se byly odvrátili od vojsk bratrských i rada i štěstí; neuměliť Plzně ani dobyti, ani nechati jí a odhodlati se k dílu jinému. Plzeň soužili, avšak sami také hladem i morem souženi byli; za několik měsíců prý před Plzní přes tisíc lidí nemocemi ztratili, upadajíce čím dál tím více v nenávist a mdlobu. Pícovníci jejich po všelikých krajích se rozbíhajíce, hubili je, chudým lidem poslední zbytky obilí v stodolách mlátili a s sebou brali, tak že lid obecný je nikoliv již za obránce vlasti, ale za zjevné škůdce a nepřátely zemské pokládal.

Ještě před novým rokem 1434 učinili Plzeňští šťastný výpad do ležení obléhatelův svých, zajali Čapkova velblouda, nahoře dotčeného, a vítězně do města jej s sebou vzali. Na pícovníky po zemi se rozbíhající počínal si zas ze svého hradu Velhartic pan Menhart z Hradce, a zaskočiv je u Horažďovic několik set jich pobil. Také rytíř Jan Malovec z Pacova přikvačil na tlupu Táborských v jedné vesnici mezi Benešovem a Chotýšany, a vyhladil je i s vesnicí. Obecné mínění v národě pokládalo takové příběhy ne již za ztrátu a neštěstí, nýbrž za vítězství, zvláště že se vůbec pravilo, že většina oněch bratří Táborských nebyli již ani Čechové, nýbrž zběř, která se z ciziny k bratřím byla přivinula. Nejhorší však bylo, že se i mezi bratřími vyskytovali lidé, kteří netoliko ze soukromého záští, ale také za holé peníze hotovi byli zraditi spolubojovníky své.

V březnu 1434 poslal císař Sigmunt svého věrného rytíře Habarta z Adlar do ležení u Plzně, kterýž to spůsobil, že přední hejtmani vojsk bratrských, zejmena Čapek, Královec, Svojše ze Zahrádky, Ondřej Kerský a kněz Prokůpek a ze všech měst strany Táborské po dvou, jeden z rady a druhý z obce, chystali se jeti do Basileje, aby se Sigmuntem v mírnou umluvu uhodili. Císař byl se již také se sborem na tom ustanovil, že s řečenými posly dobrotivě bude jednati, nezanedbávaje proto příprav a skutkův válečných. V tom však často jmenovaný pan Přibík z Klenového, který ač již k jednotě církve potajmu byl přistoupil, se svými lidmi posud také u Plzně ležel, k tomu se dal navesti, že dne 30. března úkladem a násilím asi 700 korcův obilí do města dodal, a potom ujev v zámku svém ve Stříbře se zamknul. Taková zrada zmařila zase úmysl, kterýž hejtmani vojsk bratrských měli. Pan Přibík však ještě jednou dne 5. května, a to s podobným zdarem takový zrádný skutek provedl, a pomáhali mu v tom katoličtí šlechticové z okolí, Zdeněk z Drštky na Horšově Týně, Hrdoň z Dubňan na Radyni, Zbyněk z Kocova na Nečtinách, Hynek Krušina ze Švamberka, Bušek Calta a jiní. Tak se obě strany strojily k rozhodnému vražednému boji.

Již dne 4. března utvrzen byl totiž na valném sněmu Brněnském všeobecný mír zemský starodávným obyčejem na pět let. Téměř veškerá šlechta husitská i nehusitská k tomu míru přistoupila, tak pan Menhart z Hradce a jiní čeští

pánově. Podobná smlouva o zemský mír stala se pak v měsíci dubnu v Praze opět zvláště přičiněním téhož pana Menharta. Čeští a moravští pánové, Staré město Pražské a některé jiné obce spojili se pod poslušenstvím správce zemského, pana Alše Vřešťovského z Riesenburka „za jeden člověk" to jest všickni za jednoho, zavázavše se pomáhati sobě vespolek až do těch hrdel, aby pokoj a pořádek v zemi zase byl obnoven; k tomu cíli že má zemský mír po všech krajích býti provolán, a kdokoli by se k němu dobrovolně nepřiznal, má mocí a násilím býti připuzen; vojskům stálým čili polním rotám poroučelo se, aby rozejdouce se přestaly hubiti zemi, a slibováno jim odpuštění za všecko, cokoli zlého dosud spáchaly, jestliže rozkazu toho uposlechnou; neučiní-li tak, vyhrožováno jim, že s nimi jako se škůdci zemskými nakládáno bude. Pro nevyhnutelný důraz toho rozkazu uzavřela jednota panská, tímto spůsobem povstalá, sbírati především vojsko, a volati k němu na žold všecky bratří z polních rot, kteříž by své roty opustiti chtěli. Samota Kačina, nynější zámek hrabat Chotkův u Nových Dvorů blíž Kutné Hory, ustanovena jest za místo, kde se toto vojsko shromážditi mělo. A nyní nám zbývá toliko jmenovati přední osoby, které hlavní zásluhy o tu jednotu a její opatření měly: byli to vedle pana Menharta z Hradce a zemského správce, pana Alše z Riesenburka, především pan Hynce Ptáček z Pirkšteina, Aleš Holický ze Šternberka, Jindřich syn někdy Čeňkův z Wartenberka, Petr z Janovic na Chlumci, Diviš Bořek z Miletínka, Vilém Kostka z Postupic a Jan Smiřický.

Dobytí Nového města Pražského a osvobození Plzně.

1434 5.—9. května.

Kněz Prokop Veliký přebýval po mírovém pohanění svém lonského roku u Plzně mezi Sirotky na Novém městě Pražském, maje účastenství v rokování na sněmu a v hádání s posly Basilejskými, aniž se více vrátil ku Plzni. Vida však, co šlechta připravuje a kam konečně míří, že totiž chce demokracii utlačiti, předešlou šlechtickou vládu obnoviti, ba snad i vládu císaře Sigmunta v Čechách podniknouti, počal se o to báti, aby kdyžby zvítězila, neutrpěla tím svoboda Božího zákona, tak jak on jí rozuměl; a jakkoliv přál si pokoje a smíření s národy křesťanskými, přec jej přesvědčení jeho zase k bojování pudilo. I tak stalo se, že k veliké radosti Táborův a Sirotkův asi v měsíci dubnu 1434 zase uvázal se u vrchní velení nad veškerou jejich mocí.

Počátek posledního, rozhodného a osudného boje stal se v Praze. Zemský správce, Aleš z Riesenburka a obecní úřad Staroměstský žádali na Novoměstských, aby i oni k panské jednotě přistoupili a k zemskému míru se zapsali. Místo odpovědi počali se však, bezpochyby návodem kněze Prokopa, Novoměstští proti Starému městu hraditi, a opanovali dvě brány, Špitálskou (Poříčskou) a Horskou, které dle ustanovení císaře Karla Staroměstským náležeti měly. Na to povolal pan zemský správce vojsko u Kačiny sebrané do Prahy, a to dne 5. května obešedši Staré a Nové město v síle asi 12.000 jízdných a pěších skrze Malou Stranu a po velikém mostě do Starého města vešlo, a hned Novoměstským opovědné listy poslalo. Druhého dne, v nebe vstoupení Páně, 6. května, stal se útok ze Starého města proti Novoměstským na několika místech najednou. Na Novém městě řídili obranu přední vůdcové Táborští, kněz Prokop Veliký, Ondřej Keřský a Mikuláš z Padařova, však velké síle nepřátel přece odolati nemohli.

U Matky Boží Sněžné zvonili velkým zvonem na poplach a střelbou z věže Staroměstským škodili. A tu hned na počátku boje s jedné hradební věže Staroměstské, blíž tak zvané „staré rychty", jeden mistrný puškař do kostelní věže z děla vystřelil, a kulí uši řečenému zvonu urazil, tak že tento padnuv, krásné věži samé uškodil, která téhož dne potom i zcela obořena jest a spolu s kostelem zkažena. V kostele tomto zajisté kněz Sirotčí, Jakub Vlk, nástupce Jana Želivského, po všechen čas vášnivě kázával a posluchače své proti mírným kališníkům bouřival. A tak vzala zkázu krásná památka císaře Karla; Staroměstští zajisté rozkaceni jsouce, kněze Vlka odtud vyhnali a z města vypověděli, i také zkázu chrámu sami spůsobili.

Byl' pak ten chrám, nejvyšší to v Praze, původně také mnohem delší, nežli nyní jest, a v průčelí jeho stojící krásná

věže s velkým zvonem, jímž ondy Jan Želivský tak často velikou obec Pražskou svolávati dával. Novému městu k nemalé okrase sloužila; od té chvíle však stával pust co pouhá zřícenina bez střechy a do polovice ubourán téměř po dvě stě let, až se u něho Františkáni osadili a jej velmi chudě a sprostě obnovili.

Vojsko panské, vedeno jsouc od správce zemského, pana Alše z Riesenberka, pana Menharta z Hradce, Alše Holického ze Šternberka, pana Hynce Ptáčka z Pirkšteina, rytíře Diviše z Miletínka a jiných, a rozmetavši všecka plaňkování a zatarasení Novoměstských, opanovalo rychle celé město jejich bez velkého krveprolití, toliko 16, nejvíce 20 Novoměstských pobilo a jediný dům Kučkův vypálilo. Jen na radnici chtěli se někteří brániti, však odřekli se boje, vidouce neprospěch svůj, a obdrželi to od vítězův, že beze škody z města mohli vyjíti. Avšak jakkoliv mnohým, jak se zdá, shovíváním samých zemských pánův, podařilo se vyváznouti, Novoměstští přece znamenitých škod utrpěli. Lid a vojáci plenili ve všech domích soukromých, Čapek ze Sán utrpěl škody na svém jmění za pět tisíc zlatých, knězi Jakubovi Vlkovi, když z města vyhnán byl, rovněž tolik pobráno; Staroměstští pak vešedše do radnice města Nového zůmyslně všecky výsady a celý archiv k nenabytné škodě dějepisu domácího pobrali a zničili; také potom od toho dne nad Novoměstskými panství sobě osobovali, sami nových konšelův jim sázejíce, což až do přijetí krále Sigmunta do země trvalo.

Kněz Prokop Veliký po svém útěku z Prahy psal knězi Prokůpkovi do Tábora u Plzně doslovně takto: „Pán náš všemohoucí, jenž po bouřích dává jasnost a po zármutcích útěchu, budiž s tebou, bratře v Kristu mně nad jiné milý! Věz, že z dopuštění Božího falešní páni zeměští s Pražany Staroměstskými obořili se na milé naše bratry, měšťany Novoměstské; některé zabili a města na nich dobyli, jakož jsme to spatřili sami. Proto zdá se nám, abyste nechajíce všeho, hnuli sebou od Plzně k Sedlčanům, Čapek zajisté svolává veliký lid, a my od Tábora nápodobně, jakož doufáme; neboť lépe jest nám umříti, nežli nepomstiti nevinné krve úkladně vylité milých bratří našich. Buďte s Bohem, věda, že on potrestav svých, zase je potěšuje." List ten kněze Prokůpka nedošel, přejat byv od lidí pana Oldřicha z Rosenberka. Zpráva o převratu v Praze došla Táborův, Sirotkův a lidí z měst u Plzně ležících jinou cestou teprv v sobotu 8. května. I uzavřeli tam hned nechati Plzně a obrátiti se proti novým nepřátelům domácím. Hned nazejtří v neděli 9. května, opuštěny jsou zákopy a hradby proti Plzni nastavené, stanové strženy a všechno ležení vůkol Plzně zapáleno jest tak náhle, že i někteří ranění a nemocní, nemohše dosti rychle uchrániti se, ohněm tam bídně zahynuli. Celé vojsko dalo se v pochod k Hostomicům a ku Příbrami, Táboří zvlášť a Sirotci zvlášť. Proti Staroměstským s nimi dosud u Plzně leževším byla zášť veliká, a kdo se z nich nevykradl, byl vzat do vazby.

V samé Plzni neměli již než jediné dva koně, a z posádky zbylo jen 600 branných lidí; nemohli se tedy Plzeňané za odcházejícími vojsky pustiti, aby je pronásledovali; avšak radost jejich nad osvobozením byla veliká, a zpráva o tom způsobila veliké plesání v celé říši Německé. V Basileji se o tom již 16. května dověděli, a sbor vzdával zvláštním přípisem chválu hrdinským hajitelům souženého města, nejprv šlechticům, panu Vilémovi Švihovskému z Riesenberka, Pertoltovi z Riesenberka a z Dolan, Hrdoňovi z Dubňan a Lvíkovi z Rovného, kteří se tam sami byli dali zavříti, pak úřadu městskému, Václavovi Ditlíkovi, městskému rychtáři, konšelům Johánkovi, Nárožníkovi a Korandovi. Plzeňští obrátili se bez odkladu proti okolním husitským posádkám po hradech a tvrzích, a zdobyvše jich pobořili je; pak vystrojili poselství do Basileje k císaři Sigmuntovi a ku sboru, které tam za poskytnutou pomoc děkujíc vypravovalo, kterak Plzeň na bránění své v posledních létech sumu sedmdesáti tisíc zlatých vynaložila, z nichžto že 24 tisíc ještě dlužna jest, a prosilo, aby jí k zapravení toho dluhu ještě další pomoc dána byla. Mnoho-li té pomoci město ještě dostalo, neví se, císař Sigmunt však nařídil později, aby na památku toho slavného obhájení Plzně znak městský rozmnožen byl brazem toho velblouda, kteréhož Plzeň Čapkovi vzali a do města si přivedli, j o tom nahoře zmínka učiněna byla. zději pak i papež Pavel II. r. 1466 zvláštní milosti zvelebil znak Plz

města vždy věrného, znakem papežským, dvěma křížem položenými klíči.

Plzeňané od té doby posvětili výroční den památky šťastně přestálého obležení husitského; nazývají jej „nový svátek" a připadá jim vždy v nejbližší příští neděli po sv. Stanislavu, 7. května. I vytáhlo před časy v tento den všechno ozbrojené měšťanstvo oděné ve staré železné přilbice a pancéře, posud ve zbrojnici v radním domě chované, s duchovenstvem a městskou radou u slavném průvodu Pražskou branou přes královský most ven z města na náspy, jež byli Husité proti městu nastavili, a obdrževši tam slavné církevní požehnání zase do města se vracelo. Císař Josef II. r. 1784 tyto průvody Plzeňanům zastavil a rozkázal, aby se „nový svátek" jenom v kostele slavil.

Bitva u Lipan.

1434 30. května.

Do nedávna a to až do posledních těchto obratův dělili se národ Český asi v šestero stran čili rot náboženských a politických, — nyní se konečně sestoupil v jediné politické strany dvě sobě odporné, v jichžto čele tuto šlechta, tamto obce byly. Ku první straně, aristokratické, přilnuli nyní všickni šlechtici bez rozdílu náboženství, tedy i katolíci, i pan Oldřich z Rosenberka, a s ním všickni, kteří byli císaře a papeže poslušni, i také nejhorlivější Husité, z měst pak toliko tři města Pražská, Plzeň a Mělník. Ku straně obcí, čili k demokratické přiznávaly se všecky obce Táborské a Sirotčí vůbec, mezi nimiž byla královská města zejmena: Žatec, Louny, Slané, Litoměřice, Mladá Boleslav, Dvůr Králové, Trutnov, Jaroměř, Hradec Králové, Chrudim, Vysoké Mýto, Čáslav, Kutná Hora, Kolín, Nymburk, Kouřim, Brod Český, Beroun, Písek, Vodňany, Prachatice, Sušice, Klatovy a Domažlice. Ze stavu panského držel s demokraty jenom Jan Roháč z Dubé, kterýž od samého počátku až dotud při Táborích vytrval, potom Sezima z Kunštatu a z Jevišovic, Jan z Bergova a Jan Kolda z Žampachu; menších zemanův však drahná část jako vždy sem náležela. Pan Jakoubek z Vřesovic nyní k žádné straně se nehlásil, ač byl dosud k Sirotkům počítán; předvídaje, že by bratří nyní poraženi býti mohli, a hledě prospěchu vlastního, stranil se.

Takové dvě strany nemohly dlouho vedle sebe obstáti, i musely se potkati konečně v zápasu rozhodném a posledním, a to nikoli v městech zavřených nýbrž v bitvě na otevřeném poli. Takové bitvě hleděli první vstříc Táboři a Sirotci; i okolo Prahy svou moc sbírali. Prokop Veliký ušed z Prahy bezpochyby na Tábor, odtamtud všechen branný lid k sobě svolal; dobývali tam Táboři hradu Borotína, i museli toho 11. května nechati a také se k němu připojiti. S tou mocí táhl naproti Táborům, kteří se od Plzně přes Příbram vraceli, a vzav je s sebou spojil se potom se Sirotky pod Janem Čapkem ze San, kteří od Plzně přes Hostomice táhli, a tak veškeré vojsko bratrské, Táborské i Sirotčí, položilo se dne 17. května v pondělí Svatodušní u Kunratic, Krče a Jiren před Prahou, vyzívajíc k boji stranu šlechtickou, jejížto vojsko ještě v Praze leželo. Strana šlechtická necítila se ještě v silách, aby s prospěchem se stranou obcí, dobře setředěnou, rozhodný boj postoupiti mohla; musela se ještě sesíliti pomocí od katolických pánův, a vyjednávala zatím se stranou protivnou na oko, aby času získala. Proto také to rokování k cíli vésti nemohlo, když jmenovitě Čapek od šlechtické strany žádal, aby všecky věci navráceny byly ve stav, kterýž měly před opanováním Nového města Pražského; pánové však odpovídali, že potřebí raději navrátiti se v ten stav, kterýž byl před vypuknutím válek vůbec, a zatím co nejhorlivěji všecky přívržence své po celé zemi ku pomoci volali. Vojsko bratří nemohši tedy panskou jednotu vylouditi do pole, vytrhlo z okolí Pražského a obrátivši se ku Kolínu, kdež se jalo pleniti statky šlechtické, ano praví se, že prý i města Jičína se zmocnilo.

Zatím přibližila se 25. a 26. května vojska pomocná ku Praze, z poledních stran polní čeleď pana Oldřicha z Rosenberka, od západu pak zbrojné síly šlechty kraje Plzeňského a posádka hradu Karlštejna; u vsi Záběhlice za Vršovici spojily se tyto síly s Pražským vojskem panské jednoty, tak že tu 25.000 mužův pohromadě bylo, kteří teprv nyní také k východu se obrátili, hotovi jsouce měřiti se v poli s nepřátely bojem veřejným. Když přitáhli k Českému Brodu, otevřelo jim to město brány své, a

dobrovolně se poddalo. Slušíť pak jmenovati jména předních pánův strany šlechtické, kteří se v nastávajícím rozhodném boji proti zbujnělé demokracii osobně účastnili: předně Aleš Vřešťovský z Riesenburka, zemský správce, Menhart z Hradce, Hynce Ptáček z Pirkšteina, Aleš Holický ze Šternberka, Jindřich z Wartenberka na Velíši, syn někdy páně Čeňkův, 14tiletý Jiří z Poděbrad, syn někdy pana Viktorina, Petr Jenec z Janovic na Chlumci, Aleš z Žeberka na Plané, do nedávna bratr Táborský, Mikuláš z Landšteina i z Borotína, Vilém Kostka z Postupic, Diviš Bořek z Miletínka, Přibík z Klenového, Petr ml. Zmrzlík ze Svojšína, Jan ze Švamberka, Boreš z Oseka, Zdeněk z Drštky, Beneš z Dubé na Kozlém, Jan z Černína, Arnošt z Leskovce na Humpolci, Jan Malovec z Pacova, Burian a Jan bratří z Gutšteina, Václav Varlich z Frimburka, Humprecht z Kocova, potom dva purkhrabata Oldřich z Rosenberka, Mikuláš Krchlebec totiž a Chval ze Chmelného, od paní Perchty Kravařky ze Sternberka Jakoubek z Božejova, purkhrabě Konopištský, též úředníci Václava z Michalovic, mistra řádu Johanitského ze Strakonic, potom Jana z Riesenberka i z Rabí a jiných pánův více. Hlavním velitelem vojska strany šlechtické učiněn jest rytíř Diviš Bořek z Miletínka, pán na Kunětické Hoře, hlava někdy Orebitův a zkušený válečník, ve všech posavadních bojích proslulý. Ten pak rozložil vojsko na hradbách vozových polem mezi Českým Brodem, Kouřimí a Plaňany, zejména mezi vsemi Lipany a Hřiby, kdež nepřátel očekával.

Nastala neděle dne 30. května; hned z rána přichvátalo od Kolína a Kouřimi v šiku válečném vojsko jednoty městské čili jednot bratrských v síle asi 18.000 bojovníkův; u Lipan bylo vojskem panským zastaveno. Říkají někteří, že se ještě tuto před bitvou staly pokusy mírného jednání mezi stranami, však nedá se to více ujistiti. Stály nyní dvoje vozové hradby proti sobě, městská šestiřadová, panská jedenáctiřadová. Co statisíce vojsk cizích pořídíti nemohly, museli tu Čechové sami mezi sebou rozhodnouti, má-li český národ dále ještě státi mimo církev obecnou, anebo se s ní smířiti, a vedle toho, mají-li budoucně v Čechách panovati řády demokratické anebo má-li starý pořádek zase býti obnoven. Pole nastávající bitvy bylo rovné, od půlnoci k poledníku mírně do výšky vypnuté; jen prostředkem táhla se od blízké Chotouně, rodiště sv. Prokopa, směrem přímým tak nazvaná brázda sv. Prokopa, mělký to a široký úvoz, který dle starodávné pověsti sv. Prokop čertem vyoral až do svého Sázavského sídla; vítězství se jenom tomu mohlo dostati, komu by se podařilo vylouditi protivníka z hradeb jeho. Štěstí přálo v tom Divíši Bořkovi z Miletínka, zvláště skrze opatrnost Mikuláše Krchlebce, purkhrabí na Zvikově, jenž přední voje vedl. Vojska bratrská dala se od něho oklamati, a tím tenkráte s vítězstvím se minula. Bitva počala hrubou střelbou z vozových táborů proti sobě postavených, i trvalo to kulobití za některou chvíli. Vojska bratrská měla poněkud příznivější postavení nahoře u Lipan, kdež vojsko panské v nižším položení blíže Hřib zšikováno bylo; však Krchlebec svému předvoji několikráte tak pohybovati se kázal, jakoby ve zmatek byl uveden, potom vykročiv z hradby vozové obořil se lichým útokem přímo proti hradbám bratrským; a když bratří vystřelili ze všech děl svých, kázal dáti se opět na útěk zdánlivý, který však opravdivému útěku tak se podobal, že Táboři a Sirotci nedali se více za hradbami držeti, nýbrž myslíce, že nepřátelé skutečně utíkají, za nimi ven vyrazili a dosti daleko je pronásledovali. Tuto chvíli vyhlédalo jezdectvo v panském táboře, a vyrazivši též z hradeb vozových prudkou jízdou stíhajícím v bok se vrhli, tak že je od vozův jejich otevřených odrazili. Tu valné vojsko panské hnalo se do otevřených řad vozův bratrských, a Mikuláš z Landšteina, Arnošt Leskovec, Jan Malovec a Petr z Janovic, každý s lidmi svými, napřed se do nich vetřeli. Vůdcové bratrského vojska nemohli žádným spůsobem chybu více napraviti, převaha počtu bojovníkův jednoty panské byla příliš veliká, i nastal boj zoufalý, však více zabíjení nežli bojování. Vojsko bratrské, které po tolik let již naplňovalo hrůzou celou Evropu, poznávajíc, že se tu již na dobro o život i smrt jedná, napnalo všecky síly své a tak tuhý odpor kladlo, že bitva netoliko celý den a noc, ale ještě do druhého rána t

vala. I zvítězila panská jednota rozhodně, zlámána jest navždy hlavní síla Táborův a Sirotkův, padli přední jejich vůdcové, Prokop Veliký i Prokůpek, mimo to jiní hejtmani a kněží, zejména kněz Markolt ze Zbraslavic, kněz Jan Buřič, hejtman Pešček Zahradník z Plzně kromě jiných; a lidu bratrského vůbec do 13.000 zahynulo; neb ačkoliv mnozí v boji dávali se na milost, vítězové nepřijímajíce jich vraždili je napořád. Jenom asi 700 branných octlo se v zajetí, a mezi nimi dva pánové Táborští, Jan Roháč z Dubé a Jan z Bergova. Jan Čapek ze Sán, hejtman Sirotkův, vida, žeby všeobecné záhuby nezniknul, uteki se svými lidmi pokud ještě čas byl z bitvy na Kolín, i pokládali mu to potom mnozí za zrádu, tak že dobří lidé nerádi prý s ním kvasili. Vítězům dostaly se pak celý tábor, všecka děla, vozy a všechny zásoby do rukou; to však sotva pravda bylo, žeby toliko 200 zabitých ztratili, jakž potom udávalo se. Velká část padlých bratří byla pochována na hřbitově při kostele ve Vítkicích. A tak světu ukázáno jest, že Čechové toliko od Čechův přemoženi býti mohli.

O posledních dnech a hodinách kněze Prokopa Velikého nedošla nás ani od přátel ani od nepřátel jeho pověst nižádná. Co o tom sepsal Eneáš Sylvius, žeby byl v bitvě nepřátely až do unavení zabíjel, a že by se byl Vilém Kostka, jeho někdejší domácí přítel, vychloubal jeho zabitím, jest zcela nepodobné ku pravdě. Palacký takto asi o Prokopovi píše: „Zajisté muž ten, který po tolik let bouřlivých byl hlavním štítem vlasti své, jemuž se celý svět divil, utonul v ohromné povodni lidské krve, bez hlasu, roveň všem „bratřím" ostatním, a nikde se nepraví, žeby byl kdo hledal kostí jeho, aby jim poslední úctu prokázal. Již od té doby, co v ležení před Plzní utrpěl od svých, zdá se, že vhostil se byl v duši jeho červ pochyby, zžírající jeho důvěru k sobě a kalící jasnotu mysli jeho; snad že již stíhala jej předtucha osudu jeho právě tragického, an klamem a vnitřním sporem chtěl zakládati vítězství ducha na rubém hmotném násilí."

O místě pohřbu Prokopa Velikého žádný z letopiscův nevzpomíná; avšak lid sám tuto povinnost na se vzal, i ukazuje si podnes smrk vysoký, pod nímž, praví, že kosti velikého Prokopa odpočívají. Smrk ten stojí v obšírném sadu ovocném za dvorem předního Lipanského statkáře, a rozhlíží se po celé šíré pláni Lipanského bojiště; ba i z dalšího Polabí u Poděbrad a Sadské lze poznati Prokopův smrk vynikající z nízkého stromoví vedle klidné vesničky.

Kterak vítězná strana o to stála, aby Táboři do posledního zbytku byli potřeni, toho důkazem jest i to, že k rozkazu pana Menharta z Hradce všickni v bitvě a na útěku zajatí Táboři do dřevěných stodol ve vsích blíž Českého Brodu byli vehnáni, v nich zamčeni a založeným ohněm spáleni. Popisuje pak ty Tábory a Sirotky Eneaš Sylvius, ovšem nepřítel, který však dobře mohl kdysi viděti pravé vojsko Táborské, že to byli lidé černí, od slunce a větru osmáhlí, pohledu hrozného, kteřížto zvykše v ležení při ohni a dýmu živi býti, měli oči orlí, vlasy nečesané, brady opuštěné, postavu vysokou, údy chlupaté a kůži tak tvrdou, žeby od ní jako od pancéře meč odskočil.

Hned po bitvě táhli pánové 31. května ku Kolínu, v kterém se byl Jan Čapek ze Sán se zbytky Sirotkův a Ondřej Keřský se zbytky Táborův zamkli. Po nedlouhém však marném obležení města stala se úmluva taková, že obě strany měly šetřiti pokoje, rozpustiti vojska a neozbrojiti se více až do konce měsíce června; že mezi tím o sv. Janě Křtiteli bude valný sněm svolán do Prahy, ku kterémuž také všickni starší vojsk Táborských a Sirotčích povoláni budou.

Tak utichl hluk zbraně a pokoj rozhostil se po České zemi; toliko v jedné straně země, okolo hradu Kostomlat v Litoměřicku ležel pan Jakoubek z Vřesovic s Žateckými, Lounskými a Slanskými, toho hradu dobývaje. Náležel ten hrad tehdáž Albrechtovi z Dubé, poslednímu velikému komendoru Německého řádu Pruského v Čechách, obranu však vedl známý válečník, Sigmunt z Wartenberka Děčínský jakožto opravce kraje Litoměřického. Proto k osvobození Kostomlat vyslali pánové z bojiště Lipanského část panského vojska z kraje Plzeňského, které dostihši ku Kostomlatům ihned na obléhatele se obořilo, však bez znamenitého výsledku bojovalo. Jakoubek proti blížícímu se vojsku jednotníkův vytáhl, a u jednoho lesíka tuhým bojem se s ním potýkal; již dostával převahu, když tu ze zálohy v bok mu vpadla čerstvá pěchota a na tři

sta lidí mu zbila. Nicméně boj zůstal nerozhodnut a pánové od Plzně Kostomlat osvoboditi nemohli. Později se pan Jakoubek o ten hrad s vlastníkem nějak smluvil a kupní cenu zaň položil, což mu císař Sigmunt, když do země za krále přijat byl, svým majestátem potvrdil. Jedna větev potomního rodu páně Jakoubkova psala se pak „Kostomlatští z Vřesovic".

Konečně doložiti slušno, že toho dne po bitvě Lipanské, 31. května 1434 umřel Polský král Vladislav Jagajlo u vysokém věku, muž kterémuž Čechové (tolikráte osud svůj do ruky podávali, který nicméně jsa slabé povahy pro ně ničeho učiniti neuměl. Pozůstavil dva syny, Vladislava a Kazimíra, o kterých ještě častěji nám vzpomínati bude.

Proměny mezi stranami. Převaha strany Rokycanovy. Jednání s císařem a s posly Basilejskými.

1434 červen — říjen.

Bitva Lipanská spůsobila v Čechách velikou a důležitou proměnu; mýlili se však, kdož očekávali, žeby následkem potření moci strany výstřední a demokratické císař Sigmunt a sbor Basilejský žádného odporu v Čechách více nalezti neměli. V té míře, v jaké nyní zemdleni byli Táboři a Sirotci, přibylo nyní síly horlivějším kališníkům, jichžto hlavou nyní byl mistr Jan z Rokycan. Vrchmoc národu octla se tím spíše u nich, proto že sám zemský správce Aleš Vřešťovský z Riesenburka k nim se počítal, a pánové Menhart z Hradce a Oldřich z Rosenberka třebas bezděky jeho podporovati musili. Že pak sesláblé strany Táborská a Sirotčí nemohly více straně kališnické v jejich snahách tak tuhý odpor, jako před tím, klásti, byl nyní národ Český v této straně svornější, nabývaje tím ještě více síly než prvé. Mistr Rokycana byl zastávatel pravého učení husitského, které nezabíhajíc do výstředností, jako Táboři a Sirotci, podávalo více možnosti, a tudíž i naděje, žeby se církev s ním spříznití a vyrovnati mohla, ačkoliv s druhé strany nebylo v něm ducha zas takové poddajnosti, jakého osvědčovali mistr Jan z Přibramí a jeho stoupenci. Když pak nyní strana kališnická s tím větším důrazem o provedení kompaktát stála, a v západním křesťanstvě to záhy zpozorováno bylo, že ono vítězství „Čechův věrných" nad „Čechy nevěrnými" přece je k pokoji a k jednotě u víře nepovede, vzat jest mistr Rokycana u katolíkův, hlavně v Němcích, tím více v nenávist, čím větší moc nyní jal se provozovati v národě. Muž ten napotom mnoho strádal skrze vášnivé a sočivé protivníky své.

V politickém ohledu byla nyní po zničení samostatnosti stran demokratických opět Praha jediným středištěm národu Českého, a navrátil se vůbec národ zase do těch kolejí, v kterých se pohyboval před početím válek vůbec: šlechta dosedla opět na první místa ve zřízení zemském a vedla žezlo v národu; na hrobě demokracie čili lidovlády vzrůstaly napotom čím dál tím neodolatelnější řády feudální hovící šlechtě čili jedním slovem řády šlechtické. Demokracie, která před tím hlavně působením Prokopa Velikého převahu měla na sněmích, činila nyní jen co menšina odpor čili opposici, a to dosti krotkou a neškodnou, ačkoliv se ještě po nějaký čas musel ohled bráti na ni. Nebot se vždy ještě k demokratické straně počítalo v Čechách více než dvacet měst, na Moravě byla aspoň města Třebíč a Ivančice jestli ne jiná ještě, v Uhřích pak Trnava a některé jiné město a v Slezsku město Němčí hlavními sídly Táborův. Počet hradův a jiných sídel ve všech těch zemích byl také nemalý.

Dříve nežli měsíc minul po Lipanské bitvě spěchalo všechno na sněm do Prahy ke dni sv. Jana Křtitele, 24. června 1434, všem stavům českým a moravským uložený, aby se veřejný řád zemský opět napravil a srovnal. Byl pak ten sněm velmi hlučný a důležitý; kromě pánův a množství lidí stavu rytířského měla tam také všecka města posly své; od císaře Sigmunta pak přišli tam co poslové páni Oldřich z Rosenberka, Půta z Častolovic a Arnošt z Vlašimi. I bylo prý slyšeti na tom sněmě mnoho krásných řečí o jednotě, svornosti, lásce a pokoji všech synův vlasti; ale čena potřeba veřejného pořádku a poslušenství v zemi, a žádáno i podáváno zapomenutí všeho, cokoli se žalostného přihodilo až po tu dobu mezi stran Města strany demokratické, jichž díl znal se k Sirotkům, nedavše si dlo domlouvati, zapsala se pánům k zem mu míru; nejdéle odporovali Kolíni

bor, Písek, Žatec a Mladá Boleslav, až i ty se k jakési umluvě podaly, jakož ku konci také Čapek ze Sán, hejtman Sirotčí, a Mikuláš z Padařova, hejtman Táborský. Vládní moc zemského správce, Alše Vřešťovského tím teprvé všeobecného uznání a skutečného poslušenství v celé zemi došla; byli však mezi radami jemu přidanými také někteří od Sirotků jmenovaní.

Dále vyhlášen jest obecný mír zemský mezi všemi pod obojími a příměří na jeden rok se stranou římskokatolickou; po krajích ustanovení jsou zvláštní hejtmani k hájení pokoje a pořádku; řádné soudy byly zavedeny; o (věznich ve válkách zajatých bylo nařízeno, aby se do dvou neděl na svobodu propustili, a kněžím zase uloženo, aby se o sv. Jakubě do Prahy k valnému sboru shromáždili a ve článcích o víře se srovnali.

Poslům císaře Sigmunta dána jest odpověď, že s císařem chce sama země skrze řádné poselství vyjednávati, kteréž k němu do Řezna ke dni 15. srpna má vypraveno býti. K tomu poselství byl pak ihned ze sněmu jistý počet osob s plnou mocí zvolen, čtyři pánové, čtyři vládykové čili rytíři, čtyři měšťané, konečně dva mistři a kněží, Rokycana a Martin Lupáč. Toto nové a přísné článkování stavův mezi sebou na tomto prvním sněmu po Lipanské bitvě bylo nápadné a významné, neboť za převahy demokracie toho nebylo.

Již okolo 5. července bylo po sněmu. Kněžský sbor na to o sv. Jakubě, 25. července, v Praze držaný dovedl toho srovnání se v článcích o víře tak málo, jako všecky předešlé schůze v té příčině svolané. Vyznání víry v pravém kališnickém smyslu, jakž je mistr Rokycana vedl, potkalo se nyní ovšem s hojnějším uznáním, neboť se i mnozí kněží Sirotčí nyní také k němu přihlásili, i sepsáno jest 15 článkův, jimiž se určitě vyměřilo, co a jak se má věřiti a zachovávati. Však mistr Jan z Příbrami a jeho stoupenci, kteří se již byli ku poslušenství sboru Basilejského přiznali, kladli odpor proti nim, s druhé strany také kněží Táborští proti některým jiným článkům ohlčovali se, zejmena proti článkům o třní svátosti, o sedmeru svátostí církevních, o vzývání svatých, očistci a o obětování mše svaté.

Čeští poslové přijeli do Řezna dne 16. srpna ve čtyrech stech koních; o hodinu před nimi vjeli tam také poslové od sboru Basilejského, jichžto hlavou byl opět biskup Filibert Konstanský a předním řečníkem známý Jan z Palomar. Císař Sigmunt sám se opozdil o pět dní, neboť byl na své cestě z Basileje do Řezna ve své vlastní říši Německé od loupežného rytíře Abensberka přepaden a oloupen. Vyjednávání počalo hned 22. srpna a celý týden trvalo. Však se tu i císař i poslové sboru přesvědčili, že nejsou s Čechy tak daleko, jak se byli domnívali, ba že celé to jednání je ani o krok blíže k nim nepřivedlo. Čechové ohlašovali ovšem svou ochotnost, přijmouti Sigmunta za svého pána, avšak pod tou výminkou, aby pomohl uvesti zemi Českou v jednotu a pokoj, a to že jediné možná jest tím, aby všickni obyvatelé země České a Moravské připuzeni byli, sjednotiti se ve přijímání pod obojí spůsobou, a k tomu že on má se ve spolku se sborem Basilejským přičiniti. Císař Sigmunt oslovil na to posly české řečí českou dosti obšírnou, ač byli Basilejští poslové přítomni: pravil, že i on, co Čech a Pražan rodilý, náleží k národu, aniž má v něm za cizince považován býti; že ani šlechticové ani lid obecný v Čechách vůbec nemohli právem zamítati jeho, pocházejícího po bábě přímo od muže, který první povolán byl od pluhu na trůn vlasti své; také že památka otce jeho ještě v požehnání jest u velikých i u malých; on pak sám že nezná vřelejší tužby, nežli viděti otčinu svou milou po tolikerých bouřích zkvétati opět v pokoji a řádu křesťanském; pročež že ochotně uslyší, cokoli k tomu cíli navrhováno bude, avšak že slušné jest, aby o věcech světských poradil se s pány, o duchovních pak s posly sboru Basilejského.

Nastaly potom hádky mezi posly českými a Basilejskými o spůsobu, co a kterak dne 30. listopadu lonského roku o kompaktátech mluveno a jednáno bylo, až konečně Čechové další jednání s Basilejskými přetrhli, pravíce, že toliko k císaři a nikoliv k nim poslání jsou. Mezi tím nastaly také nevole z nahodilých příčin; umřel totiž 26. srpna jeden z poslův českých, měšťan Mařík z Nového města Pražského; Basilejští poslové pak nechtěli dovoliti, aby jako jiní lidé pochován byl v Řezně počestně. Jmdy zas jeden z poslův českých, Vilém Kostka z Postupic, vešel v Řezně do Domini-

kánského kostela, a mnichové jej z něho násilně ven vyvedli. Ostatně mluvilo se na tom sjezdě Řezenském již o volení arcibiskupa Pražského a dvou biskupův, a jak se mají oni a všickni jim podřízení kněží chovati k otázce o podávání kalicha, což bylo poněkud již nějakým pokrokem.

Přijeli zároveň do Řezna také mnozí pánové čeští z katolické jednoty, a k těm se poslové ze sněmu českého obraceli se žádostí, aby pro pokoj vlasti své také ku kompaktátům a k přijímání pod obojí přistoupili: oni však odpověděli, že nemohou činiti, leč co jim ode sboru a jeho poslův nařízeno bude. Poslové čeští konečně na počátku měsíce září odjeli z Řezna usnesše se na tom, že vše, co tuto bylo jednáno, doma sněmu ohlásí.

Sněm tak zvaný svatohavelský sešel se 23. října v Praze, i stalo se na něm nejedno uzavření, které k upokojení země a k odstranění všelikých závad mezi národem a Basilejským sborem napomáhalo. Hlavní pokrok stal se tím, že tu Čechové upustili od své žádosti, aby všickni obyvatelé království Českého a markhrabství Moravského bez rozdílu večeři Páně také z kalicha přijímali, i uzavřeno jest, aby jen v těch místech českých a moravských, kde kalich až potud panoval, i na věky budoucí hájen byl, kde však do té doby jen pod jednou způsobou se přijímalo, tam že to tak i budoucně může zůstati. Z té příčiny nařízeno, aby se stalo sepsání všech měst, městeček, hradův, tvrzí a vsí v celé zemi, kde se buď pod obojí buď pod jednou přijímá. Druhé ustanovení stalo se o arcibiskupovi a dvou biskupích, že mají volení býti podle starodávného způsobu v Čechách obvyklého, totiž od národu a od kněžstva pospolu; sbor aneb papež má je potvrditi, a oni že jim slibovati mají poslušenství pod výminkami, jež Čechové již lonského roku 11. srpna sboru podali. Tyto vrchní pastýře poslouchati mají všichni kněží pod obojí i pod jednou; avšak také žádný cizozemec nemá na vyšší duchovní úřad v Čechách a na Moravě býti dosazen. To vše oznámeno bylo listem dne 8. listopadu poslům sboru Basilejského.

Jiná důležitá změna stala se na tom sněmě také v domácích církevních poměrech; kněží sekty Sirotkův totiž spojivše se valně s Rokycanou, vzdali se svého zvláštního postavení mezi stranami českými; jejich přívrženci přida dí nejvíce ku kališníkům, a t doby Sirotci přestali, a zemi více další řeči o nich. Někte nejsouce s tím spokojeni, přesto tom k Táborům, zejmena mist Payne, Angličan, a kněz J mec Žatecký.

Rozřešení sporu mezi učení canovým a Táborským poruč mistru Petru Paynovi, aby hádky o sedmi svátostech církv vzývání svatých, očistci a spůs svaté rozdělil ve smyslu učení Viklefova a svého vlastního, vš zření maje k soudci nejvyššímu bu umluvenému. Payne ten rozsu dvě léta odkládal.

Také se na tom sněmě mno valo o přijetí císaře Sigmu krále do země, a zvláště stav š a městský pilni byli, jak by své postavili, jež by králi k přijetí p býti měly. Bývalí Sirotci ukazov kou povolnost ke smluvení se s postoupení míst, jež ještě ve Sl Uhřích a na Moravě ve své moc Méně ochotnosti v tom ukazovali O tom všem známost dána císaři tovi zvláštním poselstvím do Pr s přidanou žádostí, aby král vše nám položil sjezd do Brna.

Roku 1434 umřel v Ulmu ve Olomoucký biskup Kunce čil rád III. ze Zvole, jsa na cest vodu cís. Sigmunta. Za jeho n zvolen jest Pavel z Miličí novník Olomoucký.

Kterak se Táboři zase sbírali, vš dův a měst postupovati mu

1434 říjen — prosinec, 1435 le květen.

Táboři i po své veliké porážce nepřestávali obmýšleti další vál chtějíce nikterak pustiti od jedn a rozejíti se, jak to učinili Sirot psavše se k míru zemskému ovšem nyní pokoj rušiti, nicméně byli, ve svém obzvláštním postaven le se hájiti. Scházívajíce se nyní na rozličných místech rokovali m bou o příčinách neštěstí, které je p i nacházeli je přede vším v tom, příliš shovívavi a snášelivi, že op příklad Žižkův přijali mezi sebe li

eříž to se přidávali k nim ne
zákona Božího, ale pro zisk
, i zradili je ošemetně, jak
herský, kterého nikdy za krá-
uznávati nebudou, a sbor Ba-
nými dary je k sobě lákati
ticův, kteří je podvedli, že se
stříhati budou a s nimi v žád-
ríce nevejdou; císaři že nebu-
kterýž se k nim přívětivě
vojenské služby v cizích ze-
l, aby je tím snáze zavesti a
l. I uzavřeli, míti hlavní péči
sobě měst, hradův a tvrzí,
žení posavad jsou, a po tichu
ní se připravovati; císař sta-
e dlouho živ, sbor Basilejský
brzy rozejde, a pak že jak
Uhři budou míti sami doma
tu že nastane doba, následo-
u Žižkova a dobyti opět moci
Čechách; ačkoli počet a síla
y, že však vždy ještě větší
byli na počátku válek, a ví-
viseti bude jen od příčinlivo-

rosince 1434 měli Táboři pod
svým Janem Roháčem z
ve svém městě Táboře,
se i poslancové druhých tá-
ěst, Písku, Prachatic,
Hradce Králové, Dvo-
vé, Jaroměře, Čáslavi,
a, Mladé Boleslavi,
Ivančic dali nalezti, i u-
erak by se chrániti měli kla-
ův nepřátelských, zvláště od
unta a náhončích jeho, obno-
é závazky, vešli opět mezi se-
tu ochrannou, a umluvili se
motou pana Jakoubka z
, ku kteréž se přiznávala tá-
ta Žatec, Louny, Lito-
Slané.

všech měst a sídel svých více
emohli. První nové neštěstí
v Slezsku. Jeden z předních
níkův, kněz Bedřich ze
e, byl od slezského pána
Čirnau dne 11. srpna 1434
ad Falkenštein pozván.
už od několika let byl se Tá-
ěrnosti zapsal a účastnil se
v válečných, a kněz Bedřich
měněné okolnosti, dal se pře-
váním oklamati, a na řečený
Však tu byl nešlechetnou
a do Svídnice do vězení
vydán. Jetí kněze Bedřicha posloužilo Slezákům jako nějaké vítězství. Přijel totiž český správce zemský, pan Aleš Vřešťovský z Riesenburka s Vratislavským biskupem Konrádem dne 15. prosince do Vratislavi, a učinil tam se Slezany smlouvu takovou, že se jim obě města, Němčí a Otmochov, jež Táboři potud ve Slezsku mocně drží, postoupí za jistou sumu peněz a za vydání na svobodu Bedřicha ze Stráženice a za Petra Poláka, českého hejtmana v Němčí, 16. května lonského roku 1433 od Vratislavských a Svídnických v bitvě zajatého. Tím se stalo, že kněz Bedřich i Petr Polák dne 5. ledna 1435 byli sice na svobodu propuštěni, avšak biskup Vratislavský dosáhl zase svých měst Otmochova a Vrbna, česká posádka také z Němčí vytáhla a Slezsko opustila, a vše, co Čechové k upevnění města Němčí byli přičinili, Slezáci zas bez meškání pobořili. Tak zproštěno jest Slezsko všech posádek táborských. — Přičiněním a prostředkováním téhož zemského správce, pana Alše Vřešťovského, postoupily také posavadní Sirotčí posádky králi Sigmuntovi města Trnavy a mnoha hradův uherských, a však za hotovou výplatu na penězích. Na táborské posádky v Třebíči a Ivančicích na Moravě vypravilo se roku 1435 spůsobením vojvody Albrechta Rakouského vojsko pánův moravských, a tím se stalo, že na počátku května posádka z Ivančic vypuzena byla, obyvatelé pak násilím k tomu dohnáni jsouce, kalicha se odříci a cele ku katolické víře navrátiti se museli. Třebíč však šťastně odporovala útokům vojska panského, a na dále v moci táborské zůstala.

Nejbližší a nejmocnější soused města Tábora, pan Oldřich z Rosenberka, kterémuž na potření moci Táborské nejvíce záleželo, a který nicméně po všechen čas války nikdy ničeho proti ní pořídíti nemohl, byl nyní neunavitelný u vyhledávání prostředkův na zkázu Táborův; v Řezně pobádal posly Basilejské, aby mu jen zaopatřili dostatek peněz, žeby pak všecky Husity do lůna katolické církve beze všeho smlouvání připudil; císaře také k tomu cíli ustavičně o peníze žádal, konečně na počátku toho roku v skutku o válečné štěstí proti Táborům se pokusil. Ze všeho však vysvítá, že mu ani tenkrát nepřálo, neboť Táboři mu spálili město Soběslav.

Za to však Táboři na jiné straně, ač po tuhém odporu, ztratili důležitý hrad Ostromeč. Tento vysoko na skále nad Vltavou strmící hrad hrozil ustavičně celému okolí daleko široko; Filip z Padařova, bezpochyby bratr Mikuláše z Padařova, byl velitelem posádky, hotov jsa čeliti nepříteli jak nejmocnějšímu. Tu nařídil správce zemský, pan Aleš Vřešťovský, aby pánové a zemanstvo z celé krajiny zbrojně se zdvihlo, a to nebezpečné hnízdo vyčistili. I vypravili se s velkou zbrojnou mocí pan Hynce Ptáček z Pirkšteina, Beneš z Dubé, seděním na Kozlí, Jan mladší Sádlo z Kostelce, konečně i lidé paní Perchty z Kravař vedením Jakuba z Božejova, purkhrabí Konopišťského, a mnoha jiných šlechticův; i obehnavše dne 17. března hrad Ostromeč úzce jej sevřeli. Obležení již šest neděl trvalo, Táboři odráželi všecky útoky. Obléhatelé poznali, že jim svou mocí toho hradu vzíti nelze; dne 26. dubna přitáhl jim tedy na pomoc ještě pan Aleš Holický ze Šternberka a Jan Jenec z Janovic na Chlumci s 200 pěšími, 50 jízdnými a 11 vozy, dne 15. května přišel konečně i pan Hanuš z Kolovrat, před nedávnem ještě spojenec Táborův, maje 125 jízdných a 300 pěších s sebou. Filip z Padařova chtěl sice hradu pod jistými výminkami postoupiti, obléhatelé však bez výminky chtěli se ho zmocniti; konečně vidouce nezbytí přijali dne 22. května poddání Filipovo na umluvu, mocí které jemu i celé posádce Táborské museli dáti ze hradu svobodně vyjíti a do Tábora odtáhnouti, načež důležitý hrad ten vypálili a zbořili.

Ku konci měsíce března obehnal pan Oldřich z Rosenberka hrad svůj Lomnici u Třeboně, kterýž byl v moci Táborské. Však devět měsíců se v něm Táboři drželi, až jej pan Oldřich pěti sty kopami grošův českých od Táborův vykoupil, kteří postoupivše hradu také na Tábor odtáhli.

Kněz Bedřich ze Strážnice, navrátiv se ze zajetí slezského, sebral asi 500 bojovníkův někdy Žižkových a Prokopových a v městě Kolíně mocně se usadil. Aby jej odtamtud vypudili sebrali se naň na počátku května 1435 Pražané pod rytířem Divišem Bořkem z Miletínka, i obléhali jej. Kněz Bedřich vzdal se pod umluvou a vytáhl z Kolína; — a tak Táboři zneváhla ztr
ného postavení svého, a ustup
více v pozadí před spojenou
ny šlechtické a kališnické.

Tohoto roku 1435 umřel v
při dvoře císařském často jmen
ský pán, Půta z Častolov
tam pochován. Byl on spolu
Městeckým z Opočna nejčinnějš
válečnějším pomocníkem krále
a hleděl všude Husitům škodit
mohl.

Jednání na sjezdu Brněnsk

1435 v červenci.

Čechové se ještě před něk
tou nadějí klamali, že příčiněn
celé křesťanstvo jak ve víře ta
dech církevních opravu vezme;
té doby, co počalo vyjednávání s
Basilejským mnozí horlivější ku
liké mrzutosti znamenali, že oni
tím více museli ustupovati před
sboru. Zmáhala se tedy i mezi
nevole, a mnozí chtěli, aby se
další jednání přetrhlo. Tu vyst
počátku tohoto roku 1435 mistr
Plzeňský, který se již byl
šenství sboru Basilejského přihl
stem veřejným, varujícím, aby
tak nečinili a raději sboru se
že jim dosud smluvenými ko
již tolik přiznáno jest, jako žádn
hému národu křesťanskému, uka
tom na nebezpečenství, kdyby s
noviti měl, v kterém by Čechové
přece jen zahynouti museli. Vě
rodu stála ovšem jak nejvíce o
jednotu s církví, ale vidouc neo
Basilejských poslův, že na nich
čeho vymoci, domnívala se nyní
svého snáze dojde skrze císaře
ta. Na sněmě na počátku březn
Praze zahájeném ustanoveno t
praviti poselství k císaři do Uh
by mu žádosti národu předložil
roveň jej požádalo, aby na posl
lejských vyzvěděl, co sbor na l
ského sněmu 8. listopadu minulé
jemu poslaný míní odpovědíti. Cís
munt proto nové posly Basilejsk
bě do Prešpurka povolal, a 19. bř
dost Čechův jim přednesl. Oni v
jemu ničeho sděliti nechtěli, pra
posláni jsou k Českému království
s ním osobně jednali, což doufali

eném sjezdu Brněnském. Tento
l několikráte odročen. Když ře-
ové sboru dne 20. května k Brnu
ušli jen šťastnou náhodou ne-
im strojenému. Táboří totiž ne-
ed tím z Ivančic vypuzení a s
hradův moravských sehnaní dali
ích nedaleko Brna na loupežni-
ebrali se na ty posly u velikém
však poslové cestu svou velmi
nali, nemohli jich loupežníci do-
rňané přijali posly do města
ctí a slávou, vyšedše jim vstříc
ší, kteréž nově zvolený Olomou-
up, Pavel z Miličína, vedl,
em a hlučným zvoněním do hlav-
ámu proboštského sv. Petra je
ruhého dne vítalo je duchoven-
ěstský úřad ve slavném shro-
a kněz Křišťan z Hradce,
u sv. Petra, přednesl jim jmé-
ho duchovenstva moravského
prosbu, aby Čechům přijímání
ode sboru nikterak povoleno
an z Palomar, opět jeden z po-
sel všechnu svou učenost, vý-
a opatrnost sebrati, aby tyto
y upokojil a poučil, kterak si
é věci počínati musí. Sjezd v
očal však teprv 1. července, až
n císař Sigmunt přijel. Museli
ové sboru dlouho čekati.

poselství přijelo do Brna 18.
rojvoda Albrecht Rakouský čty-
ed ním, 14. června. V počtu če-
slův ze sněmu k tomu zvolených
ěř všecky ty hlavy přítomny,
sud rozhodovaly osud národu.
olil 10 osob stavu panského, 10
ířského, 8 měšťanův Pražských,
n poslu z každého královského
5 kněží strany Rokycanovy. By-
tu zejmena Aleš Vřešťo-
mský správce, Menhart z
, Aleš Holický ze Šternb.
Hynce Ptáček z Pirk-
Jiří z Poděbrad, Hanuš
vrat; z Pražských měšťanův
lvar, Sigmunt z Koten-
clav Hedvika, Pavel Dě-
vic, z rytířův Diviš Bořek
ínka, Vilém Kostka z Po-
Petr Zmrzlík ze Svoj-
an Hertvík z Rousíno-
ze Smiřic, Mikuláš So-
amberka, Václav Carda
rovic, Matěj Louda z
čan, z kněží Rokycana, Vá-
clav z Drachova, Martin Lupáč a jiní. K těmto plnomocníkům zemským přidružili se pak ještě páni Oldřich z Rosenberka a Jakoubek z Vřesovic, se strany Táborských kněží Bedřich ze Strážnice, Mikuláš z Pelhřimova, Václav Koranda a mistr Petr Payne, se strany mistra Jana z Příbrami Křišťan z Prachatic a Prokop Plzeňský.

Když Čechové do Brna přijeli, staly se zase mnohé nelibosti za příčinou navštěvování kostelův. Panu Menhartovi z Hradce a mistru Prokopovi Plzeňskému nečiněno žádných překážek, proto že se byli již dali pod poslušenství sboru Basilejského, ano mistr Prokop směl ve chrámě sv. Petra i mši sv. čísti. Biskup Filibert, hlava poslův Basilejských, aby zas Čechům se zachoval, zval k sobě ku stolu netoliko kališníky ale i kněží táborské, jako Mikuláše z Pelhřimova, Václava Korandu a jiné. Avšak když dne 28. června večer Vilém Kostka z Postupic, který měl v tom zvláštní nehodu, s některými Pražany z kostela sv. Petra násilím byl vypuzen, kališníci vidouce v tom urážku celého národu Českého, hned valně k sjezdu se chystali, nechtíce ani se dočekati počátku jednání, a jen s tíží dali se udržeti v Brně prosbami Albrechta Rakouského, zvláště však mistra Rokycany, kterémuž nejupřímněji šlo o dokončení námluv s císařem a se sborem.

Jednání počalo se hned po příjezdu císařova dne 2. července, i táhlo se až do konce téhož měsíce. Připomeň si laskavý čtenáři, kterak za druhého poslování poslův Basilejských v Praze v podvečer v Karolíně 30. listopadu 1433 kněží všech stran českých od šlechticův donutkáni byli, aby rukou dáním biskupu Filibertovi jménem svých spoluvůrcův slíbili, že podané od sboru kompaktáty přijmou, a kterak v pochybnostech svých stran jiných ještě nevyjednaných věcí ústními sliby a výklady od dotčených poslův uchlácholeni byli. Nuže, v tom záleželo tajné naučení poslův nynějších, kteréž do té chvíle nikomu vyjeviti nechtěli, aby přes to, co tehdejšími kompaktáty 30. listopadu 1433 podáno, ani na vlas více nepodávali. Nadarmo upomínali čeští poslové na sliby a výklady od Palomara při zavírání oněch smluv ústně podávané, po-

slové od sboru se obražovali pravidlem od obou stran přijatým, že nikoli slova od kohokoliv a jakkoliv mluvená, nýbrž jen slova písemně podaná mohou zavazovací platnost míti. Z té příčiny bylo jednání na sjezdu Brněnském velmi nesnadné, prudké a náruživé, poslové sboru všemu, cokoliv Čechové na nich vymáhali, neustupně odpírali, a tu po mnohém sem tam mluvení a neužitečném hádaní povstal v sezení dne 8. července mistr Jan z Rokycan, a u přítomnosti císařově jal se poslům Basilejským ostře domlouvati konče svou řeč takto řka: „— — Zdá se, že nechcete než podpalovati různice mezi námi, jimižto my od té doby, co k nám přicházíte, více trpíme nežli kdy před tím, a již musíme varovati se vás. I jakž tedy pravda jest, že chcete jen pokoji a jednotě zemí našich? Co my žádáme, není nic těžkého; tím více tedy diviti se jest, že se nám nepovoluje, ježto vy vždy pravíte, že sbor chce učiniti pro nás, cokoli může. My chceme míti arcibiskupa, jejž volí národ i duchovenstvo a jmenuje král náš: tak se děje v Uhřích, proč by nemohlo také býti v Čechách? Žádáme, aby cizozemci nás ani soudili ani rozdávali našich církevních úřadův: to není nic těžkého, a pro dobré pokoje i jednoty nemělo by nám odpíráno býti. Avšak vám zdá se málo záležeti na nás; bydlíte vzdáleni a někteří, jak pravíte, sotva z pověsti nás znáte, i nedotýkají se vás bolesti naše. Učiňte tedy, aby přijímání pod obojí v místech, kde v obyčeji jest, vesměs průchod mělo, a budeme svorni. Však my toho nežádáme, jakobychom jeho bez vašeho dovolení míti nemohli, proto že to máme dáním Božím, ale žádáme toho jen ku prospěchu pokoje a jednoty. Nechcete-li svoliti, buď s vámi pán Bůh! neboť s námi jest a bude bohdá!" Po té řeči vyšli téměř všickni Čechové zhurta ze shromáždění, aniž od té doby s Basilejskými posly bezprostředně, nýbrž jen prostřednictvím samého císaře vyjednávati chtěli.

Mnohem snadnější bylo jednání se samým císařem Sigmuntem o zemské věci. Čechové k němu nyní tím ochotněji přilnuli, když po smrti Polského krále Vladislava Jagajla proti mladým synům právě ti pánové polští odpor kladli, kteří se nejvíce k husitství klonili, a čím patrněji se Sigmunt nyní vynasnažoval, získati si Čechy povolností a slyšením jejich žádostí. Co jim Basilejští poslové nejrozhodněji odpírali, to jim Sigmunt sám spíniti sliboval, ačkoliv tito stýkce o tom, hned proti všelikému řízení světské moci ve věcech duchovních protestovali. Čechové však nahyvše pojištění od císaře, upustili ode mnoha svých žádostí dříve přednášených a stali se opět povolnějšími naproti poslům od sboru. Když pak dne 14. července rokováno jest o tom, má-li se v kompaktátech doložiti závěrečná klausule, že „umluvy se sborem Basilejským nemají býti na ujmu svobodám a výsadám království Českého a markhrabství Moravského", poslové sboru zase tomu odpírali naprosto, tak že jejich neustupnost císaře k veliké náruživosti popudila. I zvolal jest u velikém rozhorlení: „U Boha živého! jsou lidé, kteří nepřejí, abych já vešel ve své dědictví! ale já rejdu v ně, a proto zemru vždy jako dobrý katolík! Což pak jest ten sbor Basilejský? co vykonal dobrého? chtěl by leda obmezovati a rušiti moc papežovu i císařovu? Nedovede-li ani upokojiti Čechův, bude po něm tolik, jako po jiných sborech!" Tím spůsobem ještě dlouho horlil a rozhněván ze shromáždění vyšel. Jindy byli poslové sboru od císaře při rozchodu častováni vínem z pozlacených nádob, toho dne však jim jednoduše ohlášeno bylo, že mohou odejíti. Avšak brzo zase císař se upokojil a smířil, a řečená klausule nebyla do nových kompaktát vepsána.

Dorozumění mezi Čechy a císařem bylo tenkráte upřímné, Čechové ukazovali k Basilejským poslům velikou povolnost, a nové kompaktáty se spisovaly. Že Čechové Sigmunta za krále uznají, o tom již nebylo pochybnosti, toliko se dříve kompaktáty dodělati měly. V tom při jich spisování, když se přišlo ke článku o statcích církevních, že jich světští lidé ani držeti ani sobě osobovati nemohou bez viny svatokrádežné, povstala z nenadání opět hádka, která ku konečnému rozstrku vedla. Již při prvním formulování kompaktát r. 1433 vynechali poslové Basilejští k žádosti Čechův slova „bez viny svatokrádežné"; nyní žádali Čechové zas, aby také slova „držeti a sobě osobovati" nahražena byla slovy, že ky církevní „nemají bezprávně z vány býti". Zdálo se to všem býti vadné a slušné, jen poslové sboru n o tom naprosto ničeho slyšeti. T zatvrzelý odpor rozmrzel konečně ře i Čechy, a tím vzalo konec j

ské. Ustanoveno nicméně, vypraviti pro odstranění té nesnáze ku sboru u, mezi tím že se v Čechách nový sejde, který by ke všemu, co dosud eno bylo, své přivolení dal. Mnozí é čeští nedočkavše se konce sjezdu, byli z Brna rozejeli. Ku konci sjezyl ještě 31. července 1435 nově zvobiskup Olomoucký, Pavel z Mia, v Brněnském proboštském chrásv. Petra u přítomnosti císaře Sigskrze Filiberta, biskupa Koného, na biskupství slavně posvěcen. pak se 3. srpna čeští pánové od jských poslův v Brně loučili, dostali h zbytek peněz v západních křeých zemích na utišení hnutí česebraných; pan Menhart z ce vzal 600 zlatých, pan Oldřich senberka 600 zl., pan Ptáček kšteina 400 zl. a pan Aleš Hoze Šternberka 300 zl.

---

válečné roty na Litvě. Smrt Sig- Korybutoviče. Rokycana volen na arcibiskupství.

1435 srpen — říjen.

tě nežli se sjezd Brněnský skončil, do Brna poslové mladého krále Pol- Vladislava Jagajloviče, e císaře Sigmunta, aby nepodporoidrigajla, velkého knížete Litevskéjeho vzpouře proti králi Polskému. dal jim dne 2. srpna v Brně veslyšení, i odpověděl jim, že ani on, mecký řád v Prusích neopustí knívidrigajla, bude-li od Polákův a Litválkou stíhán; že však k tomu ra- uzavřeno bylo příměří mezi nimi na rok, v kterém čase by se mohly rany, tak jakž ještě za živobytí Vladislava Jagajla ustanoveno bylo, iti rozsudku poslův sboru Basilejsnému českého pospolu. Ahež ta odpověď mladého krále dož se mezi ním a Svidrigajlem na válka počala. Svidrigajlo měl ku své Rusy, Německý řád pruský, Taněkteré válečné roty husitské, jež působením knížete Sigmunta butoviče z Čech a ze Slezska vu se odebraly. Tento kníže Sig- učiněn jest hlavním vůdcem veškoci Svidrigajlovy. Poláky a část ův, kteří se s nimi byli spojili, akub z Kobylan. Dne 1. září 1435 strhla se u Vilkomíře bitva rozhodná, v níž to Poláci vyhráli a knížete Sigmunta raněného zajali, jakkoliv sobě byl získal dobré slovo chrabrostí a opatrností v bitvě. Jeho strýc, kníže Sigmunt Starodubský, Vitoldův někdy bratr, dal zajatého Korybutoviče v řece Švietě utopiti; někteří však pravili, že vlastně jedem do ran jeho napuštěným byl umořen. Takový byl konec knížete Sigmunta Korybutoviče, muže dle všeho, co nám o něm známo jest, ušlechtilého a obzvláště v dějích českých památného.

On zavedl zbytky táborských a sirotčích rot polních zároveň s knížetem Fridrichem Ruským do východních zemí slovanských, a položil tím první zárodek bratrstva vojenského, které brzo potom nad Dněprem a v jiných pohraničních krajinách proti Tatarům a Turkům vzrostlo v samostatnou mocnost kozáckou, jsouc na stráži světa křesťanského proti sveřepým hordám vrahův všeho jména křesťanského.

Toho času byli Táboři v Čechách pozůstalí opět nešťastni. Chtěli totiž na počátku září 1435 sebrati pole u Nymburka; však než tam došli, zaskočili je četní branní houfové pana Oldřicha z Rosenberka a jiných pánův zemských již u vsi Křeče nedaleko Černovic v Táborsku, a porazili je na hlavu.

Na počátku října 1435 sešel se sněm v Praze, kterýž měl stvrditi, co v Brně umluveno bylo, i byla jemu úloha velmi nesnadná. Neboť velký byl počet nespokojencův, kteří jednání s Basilejskými nepřáli a s velkou mrzutostí pozorovali, kterak jejich tuhým odporem všechna práva a naděje Čechův, čím dále tím více se ztenčují. Přišly také listy a poslové od krále Polského, kteří císaři Sigmuntovi království Českého nepřáli, Čechy proti němu i proti sboru Basilejskému popuzovali a pomoc i ochranu od Vladislava slibovali. Však většina šlechty české, Staroměstští Pražané a všickni přívrženci mistra Jana z Příbrami zasazovali se vesměs tím horlivěji o to, aby zjednán byl pokoj stůj co stůj. Císařův kancléř, Kašpar Šlik, byl také jménem pána svého přítomen, a jeho příčinlivosti, opatrnosti a výmluvnosti bylo především děkovati, že sněmovníci konečně uzavřeli, aby se uznalo, potvrdilo a vykonalo všecko, co v Brně bylo umluveno a slíbeno, arciže v naději té, že císař svým slo-

vům dostojí. Země podvolila se tudíž netoliko naproti sboru a církvi Římské, ale také naproti císaři co králi Českému. Jediný Hradec Králové odepřel k tomu hlasu svého. Kašpar Šlik psal pak z Prahy, že taková byla touha mnohých v Praze po pokoji, že radostí nad usnesením sněmu hlučně Te Deum zpívali a plakali, a když on na ulicích se ukázal, že mnozí prý před ním klekali a ruce zdvihali volajíce: „Totě náš anděl!"

Dne 21. října předsevzata jest volba arcibiskupa Pražského a dvou biskupův. K tomu cíli zřízen jest ze sněmu zvláštní sbor volební, do něhož náleželi dva páni, Menhart z Hradce a Ptáček z Pirkšteina, dva rytíři, Diviš Bořek z Miletínka a Havel z Dřevenice, tři měšťané, Jan Velvar, Pavel Dětřichovic z Prahy a Ambrož z Kutné Hory, potom devět kněží z celého království; a ti v tajném sezení zvolili mistra Jana z Rokycan za arcibiskupa, potom kněze Martina Lupáče z Chrudimi a kněze Václava z Vysokého Mýta za biskupy. Rokycana netoliko na oko, alebrž opravdově zpěčoval se přijmouti důstojenství podávaného, předvídaje, jak veliké nesnáze ano i odpory bude museti přemáhati; avšak strana panující, neznajíc muže spůsobilejšího, donutila jeho, že po dlouhém zdráhání svolil konečně. Toto volení mělo zůstati tajemstvím volitelův samých, ažby císař Sigmunt také jemu dal svůj hlas.

V Praze však již velké vření bylo; nespokojenci, kteří se na běh všech těch věcí mrzeli, vidouce v tom jen podvod a zklamání národu, byli snad již blízko toho, žeby chtěli Prahy násilím se zmocniti a pořádek věcí obrátiti; pokoje milovní zas majíce velké oči vše to již za ujednanou věc pokládali a velký křik zdvihali. Dověděvše se také zradou o volbě mistra Rokycany, kterého za největšího odpůrce a kazitele míru pokládali, hned o tom tajně do Basileje a poslům od sboru do Vídně dali věděti. Najednou roznesly se po Praze pověsti, že jest město zrazeno a hlavní účastníci té zrády že jsou mistr Rokycana, farář Týnský, a kněz Pavel, kazatel u sv. Jiljí. Rokycana upadl v nebezpečenství života, i chtěli jej prý mnozí zabiti aneb ve Vltavě utopiti. Všeho zbouření původem byla však pouhá nešlechetnost zpátečníkův; když pak Rokycana veřejně vyzýval všech a každého, aby udali, cokoliv o něm vědí, a podával se ku pokutě smrti, kdyžby jen t menší slovo naň provedeno bylo: t nepřátelé tajili se a do veřejnosti piti se neodvážili.

Jednání v Bělehradě Královsk v Uhřích.

1435 prosinec, 1436 leden.

Aby se urovnal poslední háček vých kompaktátech, pro který sjezd Brněnský přetrhl, povolal císa munt k sobě do Královskéh lehradu v Uhřích jak posly Ba z Vídně tak nové poselstvo z krá Českého. Poslové čeští byli tenkrá pánové Menhart a Ptáček, Diviš Bořek z Miletínka Smiřický, Pražané Jan Vel Sigmunt Manda Staroměstšt niel a Pavel Novoměstští, Louda z Chlumčan z Písku z Nymburka a ještě jeden nejme z kněží pak nikdo, proto že se z poslední bouře v Praze tenkráte ú nechtěli. Poslové Basilejští byli čt skup Filibert, Jan z Pal Martin Berner a Tomáš selbachu, kanovník Vídeňský. byli v Bělehradě přítomni vojvo brecht Rakouský, král Bosensk Ambrož Traversari, legat a mnoho jiných knížat a pánův z kých zemí. Jednání počalo 21. p a trvalo téměř plné čtyry neděle. Basilejští dostali zatím z Basilej naučení, aby co do slov o statcích ních, že nemají bezprávně zad býti, kteréžto znění Čechové žáda kteréž stal se rozstrk v Brně, obtíží nečinili; za to však žáda císař všecky sliby Čechům ve věc kevních dané odvolal a zrušil, co by neučinil, žeby kompaktát nikte dokonali a nestvrdili. Císař odpíra jil své panovnické právo v církvi, Basilejští 29. prosince na splnění dosti přece nastupovali, rozhorlil obyčejně, řka: „Vidím, že všecka jen na mne se uvaluje; toho jsem mi péčemi o dobro církve i o kr České nikterak nezasloužil. Pojišt kovéhož ode mne žádáte, nedám; můj, ani biskupové ani radové mo mu neradí. Pokud jsem byl v Itali vyjednávání dosti dobře se dařilo.

já nyní ustoupím zase a raději odřeknu
se království Českého, i nechci více o ně
státi ani dbáti. Však ono proto bez krále
nebude; přijde jiný (mínil krále Polské-
ho), který vám snad povolnější bude; s
ním vyjednávejte si jak chcete, mne již
nechte v pokoji." Tato slova byla ovšem
pouhý výraz jeho přirozené prudkosti, po
které obyčej míval přeskakovati s jedné
krajnosti do druhé. V podobných řečech
setrval sice plné tři dni, poslové Basilej-
ští uznali potřebu pouleviti ve své přís-
nosti a bylo zas dobře. Císař se jim
čtvrtého dne již, 1. ledna 1436, svěřil, že
se Čechům ovšem musí shovívati a vše-
lícos povolovati, aby se jen mohl uvázati
v království jejich: v š a k a ž t a m b u-
de, p o t o m b o h d á ž e v š e c k y v ě c i
z a s d o d o b r ý c h s t a r ý c h k o l e j í
n a v r á t í. I dal jim císař 4. ledna žáda-
né upsání, že Čechům žádný slib v cír-
kevních věcech učiněný bez vůle sboru
a církve nesplní, a když se o tom Čechové
dověděli, žádali císaře hned o propuštění
své a chystali se k odjezdu. Tu zvolal
císař: „Ten Velvar nám přece všecko
kazí!" a však při vší rozmrzelosti snažil
se uchlácholiti jej. A bylo tu ovšem vše-
likých úskoků, zatajování a přetvářek,
aby Čechové se ukonejšili a Basilejským
aby se po vůli státi mohlo. Každou chvíli
mohlo jediným slovem býti zmařeno vše-
cko úsilí tolikaletého rokování. Když 8.
ledna V e l v a r pronesl se jménem kra-
janův svých veřejně, že k tomu, co se
mezi císařem a Basilejskými posly jedná,
Čechové svého svolení ani nedávají ani
odpírají; osvědčoval se jim císař, že
národ Český bude spokojen, slíbí-li se Ba-
silejským, že v Čechách nikdo nebude nu-
cen k víře a k přijímání pod obojí, to že
on béře na sebe, a poslové čeští nižádné
odpovědnosti nemají se lekati. Avšak té-
hož dne učinil císař Basilejským tajný
slib, že se nebude vkládati do věcí nále-
žejících k víře a k církvi, a to u přítom-
nosti vojvody Albrechta, arcibiskupa O-
střihomského a kancléře Kašpara Šlika,
kteří o tom Basilejským vydali písemné
svědectví. Co do Rokycany vyjádřil se
Sigmunt k Basilejským již dříve podle
své obyčejné prostořekosti, že nedbá, ko-
ho sobě Čechové arcibiskupem udělají,
třebas prý osla; však že on jemu svěce-
ní dávati nebude.

Takovým způsobem konečně všecky
hlavní nesnáze mnoholetého jednání o
kompaktátech více ututlány nežli urov-
nány byly, a nezbývalo již nic, nežli do-
savadní umluvy stvrditi, slavně vyhlá-
siti a ve skutek uvesti. V Bělehradě U-
herském to nešlo, Basilejští to chtěli mí-
ti v Praze, Čechové obávajíce se tam s ne-
jedné strany odporu, ne-li nebezpečného
aspoň pohoršlivého, navrhovali J i h l a-
v u jakožto město pohraničné, kamž i val-
ný sněm svolán býti mohl. Zůstalo tedy
při Jihlavě.

Ohlášení kompaktát na sněmě Jihlavském.

1436 5. a 6. července.

Zemský správce, pan A l e š V ř e-
š ť o v s k ý z R i e s e n b u r k a svolal
stavy království Českého ke dni 29. úno-
ra 1436 na sněm do Prahy. Sněmovníci tu
ke zvláštní dani svolili, aby císař se vší
slávou jakožto král Český do země přijat
býti mohl, a sami mezi sebou se také u-
mluvili, že mu valně vstříc pojedou a
čestný průvod dají až do Prahy. Také
jim nyní teprv ohlášeno jest, že za mi-
nulého sněmu od voličův k tomu zřízených
v tajném hlasování mistr Rokycana za
arcibiskupa, a kněží Martin Lupáč a Vá-
clav za biskupy byli zvoleni. I vypraveni
jsou opět zvláštní poslové, V i l é m
K o s t k a, A l b r e c h t z B ě š k o v i c a
J a n V e l v a r, aby tuto volbu císaři o-
sobně oznámili, což se potom také stalo.
Však zahájení sněmu Jihlavského opozdi-
lo se, proto že císař pro válku s Turkem
za vojskem až do Banátu jíti musel.

Konečně počal sněm, když císař dne
5. června s manželkou svou B a r b o r o u
v otevřeném voze slavně do J i h l a v y
vjel, vítán jsa jak od obyvatelův domá-
cích tak od stavův českých velmi četně
shromážděných. pak od poslův čili lega-
tův Basilejských, těch samých, kteří před
tím u něho v Bělehradě byli, zejména bi-
skupa F i l i b e r t a, J a n a z P a l o m a r,
M a r t i n a B e r n e r a a T o m á š e z
H a s e l b a c h u. Druhého dne, 6. června,
umlouval se císař již s těmi legáty, jak by
se s Čechy zacházeti mělo; vypravoval
jim, kterak Čechové k němu poslali, aby
Rokycanu na arcibiskupství potvrdil, a
kterak i také kněz B e d ř i c h z e S t r á ž-
n i c e prostřednictvím pana Menharta z
Hradce počal s ním vyjednávati o věcech
Táborských; on však že se do těch věcí,
jakožto církevních, nechtěl vkládati; že
jim radí, aby vzhledem Rokycany Čechům

sice dobrá slova dávali, však proto úmyslův svých nezměnili; nyní že nezbývá, než především dokonati a pečetiti smlouvy v Brně a Královském Bělehradě uzavřené. Poslové Basilejští čili legatové, jak je obyčejně zváno, žádali zas, aby nemuseli přímo se sněmem jednati, nýbrž aby všecko jednání šlo prostředkem císaře a jeho rad.

Však hned v samém počátku jednání sněmovního vyskytly se nové závady a úrazy, které hrozily opět zrušiti a zbořiti, co tak namáhavě posud vystavěno bylo. Podle domnění a vůle posledního sněmu českého mělo se nyní v Jihlavě všecko pospolu ukončiti, měli tedy vedle kompaktát také arcibiskup a biskupové nově volení potvrzeni býti. To však legátové, Basilejští hned naprosto odepřeli pravíce, že k tomu ode sboru žádné moci nemají a že se sbor na tom ustanovil, setrvati při odpovědi přede dvěma lety knězi Martinovi Lupáčovi dané, že totiž pokud kompaktáta nebudou přijata a stvrzena, k nižádné další žádosti české nemůže se svoliti. I byl by se hned sněm Jihlavský v prvním rozhorlení bez mála rozešel, neboť již mnozí šlechticové a téměř všickni poslové z měst českých k odjezdu se chystali. Poslové městští pravili, že oni také moci nemají, svoliti k jedné věci bez druhé, i propuštěni jsou mnozí konečně domů, aby si u svých obcí širšího plnomocenství zjednali, a pak se zase vrátili, což se také stalo; Pražským poslům dána k tomu lhůta šesti, Žateckým desíti dní, a když ty lhůty vypršely, mělo se pokračovati v jednání bez ohledu na nepřítomné. Když se vrátili, ujišťovali císař Sigmunt i jeho zeť Albrecht, že se chtějí o potvrzení Rokycany jak u sboru Basilejského tak u papeže pilně přičiniti, čímž se stavové spokojili, načež se 23. června k dalšímu vyjednávání přikročilo. Vyskytovaly se pak co chvíle nové spory a pochybnosti, na jichžto urovnání a odstranění císař sám jak nejvíce si záležeti dával, a když k slavnému ohlášení kompaktát mělo přijíti, zůstaly všecky strany na tom, že při hlavní veřejné slavnosti nemá se ani od jedné ani ode druhé strany nic zvláštního mluviti, než jen umluvy, jak samy v sobě znějí, mají latinsky čteny a přiznáním se všech stran stvrzeny býti.

Tato slavnost vykonávala se ve čtvrtek dne 5. července na Jihlavském náměstí, kdež již od několika dní byly k tomu potřebné přípravy činěny. I vystoupil hned z rána císař Sigmunt ve veliké císařské oslavě na vysoký trůn na náměstí postavený; před ním nesli vojvoda Albrecht Rakouský říšské jablko, hrabě Oldřich Celský žezlo, jiný říšský hrabě meč; také předcházeli jej poslové Basilejští, kteří usadili se v pravo na vysoké stolici nedaleko trůnu. Na podobné stolici vedle nich posadili se pak Čechové, pan Menhart z Hradce, zemský správce pan Aleš Vřešťovský, mistr Rokycana a kněží Lupáč a Václav z Mýta. Na lešení vedle trůnu vystoupila také císařová Barbora Celská s celým svým ženským dvorem; ostatní místo na vyvýšeném lešení, drahými koberci ověšeném, vyplnili knížata, pánové a sněmovníci co se jich vešlo. Při zvláštním stole pak stranou postaveném seděli také notáři, a zapisovali, co a jak se všecko dělo. Nejprvé objevil se před trůnem jménem Čechův Jan Velvar, měšťan Starého města Pražského, nesa listy pod pečetmi království Českého, císařství Římského a vojvodství Rakouského, i ukazoval je Čechům na stolici sedícím, pak císaři a vojvodovi Albrechtovi; oni všickni hlasitě k nim se přiznávali, že jejich jsou. I podával ty listy Velvar císařskému protonotáři Markvartovi, kterýž je hlasitě přečítal a zas Velvarovi vracel. Velvar je potom legátům odevzdal. Obsahovaly umluvy kompaktát a sliby od Čechův a Moravanův, že chtějí míti a zachovati jednotu, mír a pokoj křesťanský se vším lidem křesťanským věrně a bezelstně; pakli by to kdo i přestoupil, že proto má slušně kárán býti a pokoj nicméně nezrušen zůstati. Když to bylo odbyto, vystoupili čtyři kněží čeští, od sněmu k tomu dříve volení, Václav z Drachova, Pavel ze Slavíkovic, Václav z Lužnice a Bohuněk z Chocně, aby slíbili poslušenství církevní za sebe i za všecky pod obojí duchovní i světské, stvrdíce to rukou dáním Filibertovi biskupu a mistru Rokycanovi; seznání o tom pod pečetí království Českého bylo pak také legátům podáno. Potom podali zas legátové Čechům a Moravanům listy své pod pečetmi svými, císařskou a rakouskou, oušujíce, že se přikazuje všeho světa k žatům i všem křesťanům, aby s Čechy Moravany již pravý křesťanský pokoj mír a jednotu měli, a jich více proto hanili, že přijímali, přijímají a přijí-

budou pod obojí spůsobou, ani jim proto bezpráví činili, ale aby je uznávali za dobré křesťany a za syny prvotní církve svaté. Druhé ohlášení legátův týkalo se arcibiskupa Pražského a biskupův Olomouckého a Litomyšlského, kterým se dává rozkaz od církve, aby rozdávali svátost oltářní pod obojí spůsobou všem těm lidem, kteříž tak přijímati měli obyčej, když by od nich kdo požádal; též aby zjednali kněží k těm kostelům, kde obyčej ten se zachovával, by tak rozdávali; také farářům a praelátům všem přikazuje se podobně; dále že biskupové řečení mají žáky pod obojí na kněžství světiti a nezamítati jich od svěcení, lečby pro něco jiného kněžství byli nehodni. Konečně ohlášeno ještě od legátův, že sbor Basilejský dá ještě listy na to, aby již všickni, netoliko ti, kdož přijímali pod obojí, ale i ti, kdož ještě nepřijímali, měli plnou svobodu tak přijímati, a to na časy budoucí a věčné.

Když všecky tyto listy umluv čili kompaktát se týkající byly přečteny, ohlásil pan Arnošt z Vlašimi, potomek rodu někdy arcibiskupa Očka z Vlašimi, nyní na Moravě osedlý, jménem císařovým, že Čechové nazejtří slavně do kostela uvedeni, a tam kompaktáta všemu lidu ohlášena budou. Sotva to domluvil, a již počal biskup Filibert u velkém nadšení velikým hlasem zpívati Te Deum laudamus, a celé shromáždění zpívalo s ním radostně a hlučně. Pak se zdvihl císař s trůnu svého a provázen Basilejskými posly a všemi jinými vznešenými osobami ubíral se v slavném processí do hlavního chrámu u sv. Jakuba, kdežto se vykonávaly služby Boží latinsky. Čechové však počali zpívati píseň: „Svatý Václave" a jiné písně své, a šli do domu, kde dosud své nábožné obřady konali. Celý den a celou noc potom nepřestalo v Jihlavě zvonění všemi zvony, pálení ohňův a jiné rozličné radovánky. Radost z ukončení tak dlouho trvajících strašných bouří a různic, a ze smíření stran, které tak dlouho proti sobě zuřily, naplnila všecky přítomné přepodivným zápalem, i sám císař plakal radostí, celek omládnul a pěšky chodil se svými dvořany po městě, což prý se aspoň od desíti let pro podagru, na kterou trpěl, bylo nestalo. V lidu pak nemělo veselí ani míry ani konce. Legátové pak ještě téhož dne vypravili do Basileje posly s psaním, jehožto nadšená slova líčila jejich city plnou vřelostí.

Však ještě ani nedozněly hlasy těchto radovánek, a již druhého dne, 6. července, vzešly zase nové hádky a rozbroje, nové hoře a úpění! Čechové byli do hlavního chrámu u sv. Jakuba uvedeni, byli tam u přítomnosti císaře a jeho dvoru slavným spůsobem církevní klatby na ně vynešené zproštěni; potom jal se biskup Filibert sloužiti mši svatou u hlavního oltáře, mistr Rokycana pak u jednoho z postranních. Po Credo vystoupil napřed Petr, farář Batelovský, na kazatelnu a četl listy latinské včera na náměstí veřejně ohlášené. Po něm četl mistr Rokycana, vystoupiv také na kazatelnu, tytéž listy v českém jazyce, přidal pak ještě oznámení, že ti Čechové, kteří připraveni jsou a mají žádost přijmouti pod obojí, k oltáři, kdež on sloužil, přistoupiti mohou, kdež toho, čeho žádají, budou účastni. Poslouchali legátové, co Rokycana ohlašuje, a hned to císaři žalovali, ano Jan z Palomar v kostele hlasitě zvolal, řka latině: „Pane Rokycano! chovejte se dle církevních zákonův, a nepřisluhujte svátostmi v cizí faře!" Rokycana však, nedav se mýliti, když zase u oltáře ve mši pokračoval, při přijímání netoliko svým třem kněžím, ale i sedmi laikům podal svátost i z kalicha. Sotva skončily se služby Boží, již z toho byly hádky, rozbroje a bouře. Legátové Basilejští žádali zadostučinění za takovouto prý výtržnost a urážku, jížto se Rokycana dopustil, ten pak se hájil, že mocí kompaktát vším právem tak učiniti mohl, aniž mu na mysl přijíti mohlo, žeby sobě z toho legátové pohoršení brátí měli. Císař, knížata i pánové také měli své mínění o tom, pravíce, že nehledíc ku právu již toho sama slušnost a opatrnost žádá, aby byl Čechům již smířeným vykázán ne-li kostel, aspoň zvláštní oltář, kdežto by mohli dle svého způsobu sloužiti, zvláště že i tuto přítomný Olomoucký biskup, Pavel z Miličína, jakož i sami Jihlavští faráři se zdráhali, přisluhovati z kalicha, rušíce tím zřejmě kompaktáta nyní právě veřejně ohlášená. Stalo se pak tyto dni i to, že kněz Martin Lupáč nesl svátost pod obojí veřejně po městě k Čechovi na smrt nemocnému, což mu opět za pych pokládáno, tak že nevole ještě více zrostla. Poslové Basilejští byli urputni, hrozíce hned, že z Jihlavy odjedou, jestliže se jim zadost nestane; Čechy zas dojímalo to tak hluboce, že někteří prý hořem až plakali; „smlouvali se s ná-

mi, jen aby nás oklamali," takový byl obecný nářek jejich, a mnozí skutečně i z Jihlavy odjeli. Císař lekal se i strach měl, aby z toho nepošlo všeobecné vzbouření v Čechách, dříve nežli by skutečně na trůn dosednouti mohl. Ovšem o to mu hlavně běželo, neboť doufal, jak mile se v království uváže, menší mu o to starost bude, provedou-li se kompaktáta ve smyslu takovém, jakž Čechové jim rozumějí. Mistr Rokycana těšil jej, ujišťuje, že skutek tento nebude nikoli překážkou v zemských věcech. Prosbami císařovými a pánův českých strany mistra Jana z Příbrami dali se konečně legátové pohnouti, že k tomu svolili, aby jeden kněz český měl moc a právo míti, na čas sněmování v Jihlavě u jednoho oltáře pod obojí sloužiti; neměl to však býti ani Rokycana ani Lupáč, nýbrž kněz Václav z Dráchova, kterýž měl ještě dříve skoumán býti, zdali dobře smýšlí o moci papežově a biskupův v církvi. Tolikeré ohražování a taková přísnost zošklivily celou tu věc Čechům dokonce; umínivše raději vyhýbati se legátům, nedali ani Václavovi z Dráchova podrobiti se skoumání, a sloužili napotom až do konce sněmu Jihlavského ve svých příbytcích jako před tím.

Kompaktáta čili umluvy Čechův a Moravanův s církví Římskou obsahovaly výklad, širší neb užší určení smyslu čtyř článkův Pražských, které v následujícím znění do těch umluv byly pojaty:

1) „Přijímání přebožské svátosti těla a krve Boží užitečné a spasitelné pod obojí spůsobou, totiž chleba a vína, všem křesťanům v království Českém a markhrabství Moravském a na místech jich, kdož se v té straně přidrží, bydlejícím, skrze kněží svobodně buď podáváno."

2) „Všickni hříchové smrtelní a zvláště zjevní skrze ty, na kterézto sluší, rozumně a vedle zákona Božího buďte stavováni, trestáni a vypleni."

3) „Slovo Boží od kněží božích a jahnův hodných buď svobodně a věrně káz áno."

4) „Nesluší kněžstvu času zákona milosti nad zbožím časným světsky panovati."

Pět let trvalo vyjednávání o tom se sborem, jak by církev článkům rozuměti a v jakém smyslu je přijmouti chtěla; nicméně zůstalo přece ještě mnoho věcí nevyrovnaných a neukončených. Avšak jakkoliv Čechové potom často ještě o doplnění kompaktát se ucházeli, církev žádnou mocí více k dalším ústupkům pohnouti se nedala, i nestal se ani od sboru Basilejského ani od papeže v té věci pokrok nižádný, kromě toho jediného, že řečený sbor i papež Evgenius IV. kompaktáta v Jihlavě ohlášená potvrdili. Však již druhého dne po ohlášení kompaktát děly se věci, jak jsme nahoře vypravovali, které zřejmě svědčily o neupřímné vůli strany římské, chovati se dle toho, jak v kompaktátech netoliko smluveno ale druhé straně i přikázáno bylo. Pohříchu! následovaly ještě jiné věci, které jednotu a mír pro budoucnost ještě více zkalily.

Umluvy na sněmu Jihlavském o přijetí Sigmuntovo do království Českého.

1436 červenec — srpen.

O výminkách, pod kterými by Čechové chtěli císaře Sigmunta uvesti, jednalo se již mnoho na předešlých sněmích a sjezdech; nyní to mělo ku konci přivedeno býti. Velké nesnáze činila žádost Čechův, aby Morava české koruně navrácena byla, kterou byl Sigmunt svému zeti Albrechtovi Rakouskému postoupil; dne 19. července nechybělo prý již mnoho, žeby proto všecka dosavadní jednání byla na zmar přišla. Císař pravil, že co zeti svému dal, vzíti jemu nemůže, ba že v úmyslu má, dáti jemu za věrné služby ještě více; vzetím takovým žeby sobě na cti ubližil, o kterouž prý vždy více dbal, nežli o koruny a statky své. Nestalo se tedy nic v tom ohledu; vojvoda Albrecht vrátil jenom město Budějovice, ježto též od Sigmunta držel. Dne 13. července tvrdil císař Sigmunt volení Jana z Rokycan na arcibiskupství Pražské a dvou výše řečených kněží na biskupy listem Čechům pod svou pečetí vydaným; dne 20. července vydal konečně zápis pod pečetí majestátu svého na to všecko, co Čechům splniti slíbil, jehožto nejdůležitější články tyto byly:

1) Kompaktát mezi sborem Basilským a královstvím Českým že bude císař tak, jak sepsána jsou, šetřiti, a že přičiní, aby zvláště smrtelní hříchové zemi byli stavení; 2) že Čechův a Moravanův tisknouti pro přijímání pod ob

od nikoho nedopustí; 3) že k sobě přijme radu od Čechův volenou, a že sám do ní volití bude s radou jejich; 4) že kněží pod obojí, když bohdá v panování své vejde, rád při svém dvoře bude vídati; 5) že ke vzdělání ve válce zbořených hradův, tvrzí, klášterův, kostelův a jiných staveb ani kterého člověka ani které obce nutiti nebude, lečby to kdo z dobré vůle chtěl činiti; 6) že se také mnichové a jeptišky nemají zase do země vrátiti, leda s povolením arcibiskupa i těch obcí neb pánův, u kterýchž by přebývali; 7) že se o zvelebení university Pražské rád přičiní, též o navrácení zboží k špitálům nadaných; 8) Českou korunu, listy a privilegie, zemské i dvorské desky, svátosti a jiné klénoty zemské, jež ze země vyvezl, že má i chce milostivě vrátiti a na bezpečném místě v Čechách položiti; 9) že svobody, řády a práva Čechův potvrdí a je v nich zachovávati bude; 10) že s radou arcibiskupovou a obecní nařídí, aby se Čechům kázavalo v kostele a Němcům před kostelem, jak se pro čest národu a chválu Boží nejlépe zdáti bude, neboť se to za králův předešlých dělo naopak; 11) že na úřadech v Čechách žádný cizozemec nebude, v okolních pak zemích ku koruně náležejících že bude v tomto ohledu tentýž řád zachováván, jako byl za císaře Karla a jiných králův Českých atd.

O dva dni později, 22. července, vydal císař zvláštní listy městům českým, že nemají obce jejich býti nuceny, přijímati obyvatele ve válkách odběhlé, což byli zvláště Němci a katolíci, ať jsou stavu duchovního nebo světského.

Co do pojištění statkův církevních, kteří českým pánům a rytířům od Sigmunta za času válek zastaveny čili zapsány byly, mnoho se jednalo, avšak konečné upravení těch záležitostí odloženo jest, jako i jiné věci, až do Prahy. O Moravě pak nebylo již ani zmínky, a ona Albrechtovi zůstala. Když byl konec jednání, stalo se v Jihlavě dne 25. července slavné a hlučné shromáždění, i postavil se opět Jan Velvar, měšťan a posel Pražský před císařem na trůnu sedícím, oznamuje jménem všech stavův českých, že již hotovi jsou přijmouti císaře Sigmunta za krále i pána svého, jak mile koruna česká i jiné klénoty zemské zemi opět navráceny budou. K této řeči se hned i zemský správce Aleš Vřešťovský a jiní páni, vládykové i poslové městští, kteří tuto byli přítomni, přiznali a hlučně píseň „svatý Václave“ zazpívali. Císař byl již před tím svého kancléře Kašpara Šlika pro korunu a zemské klénoty vyslal do Uher, aby je co nejrychleji do Jihlavy přivezl; sněm byl až do jeho návratu odročen, a sněmovníci se vesměs toho dne s veselou myslí rozjížděti počali. Však tu chtěl také sám císař za Šlikem do Uher odjeti, aby sobě, jak pravil, potřebných peněz na chování dvoru svého netoliko v Jihlavě ale i v Praze opatřil. Jen s tíží dal se od toho úmyslu odvrátiti.

Když se dne 10. srpna Kašpar Šlik s korunou, s klénoty zemskými a s korunním archivem z Uherského Vyšehradu, kdež do té doby všechno to uschováno bylo, do Jihlavy navrátil, sjeli se hned 12. srpna čeští stavové opět do téhož města u velikém počtu, a také bez odkladu 13. srpna císaře žádali, aby jim vše viděti a ohledati dal. Jakož se sešli v bytu kancléře Šlika, a ohledavše tam korunu Svatováclavskou, zlatou a drahými kameny posázenou, svaté ostatky od císaře Karla zemi odkázané a některé hlavní listiny království Českého, děkovali za to, že tyto klénoty tak bedlivě zachovány byly. Pak se všickni tři stavové osvědčovali, že již hotovi jsou, králi poslušenství učiniti.

K tomu účelu držáno jest hned nazejtří, 14. srpna, slavné shromáždění v Jihlavě; byli kromě císaře také vojvoda Albrecht, Basilejští legátové a mnohé jiné vzácné osoby přítomni. Napřed vystoupil pan Menhart z Hradce maje řeč k dosavadnímu zeměsprávci českému, panu Alšovi Vřešťovskému z Riesenburka, v nížto napřed děkoval jemu ve jménu všech stavův království Českého za věrnou a snažnou péči, kterouž vedl o dobré obecné i o čest národu, a potom jej prosil, aby již stavy ze slibův a přísah propustil, jež tito jemu co zeměsprávci byli učinili. Pan Aleš k tomu odpovídal také řečí pěkně strojenou, kterak upřímná byla snaha jeho, opatřiti pokoj a řád v zemi a posloužiti ku prospěchu koruny. Pak se obrátil k císaři, vzdávaje se moci a práva svého co zeměsprávce do jeho rukou a poroučeje jemu sebe a celý národ Český. Na to povstal pan Menhart z Hradce podruhé, a obrátiv se k císaři Sigmuntovi, děkoval mu napřed za věrné zachování koruny a klénotův zemských, potom se osvědčoval

ku, kterýž pro mírnost své povahy i od Basilejského sboru chválen a vážen byl, jmenován jest dvorským sudím měst královských, i učinil to Sigmunt bezpochyby jen proto, aby Čechům oči zamydlil, a oni jeho pravých úmyslův nepoznali.

V měsíci září až do sv. Václava byl v Praze obecný sněm, kterýž ve velké koleji Karlově u přítomnosti samého císaře zasedal. Jednáno jest na něm mnoho o statcích duchovních a královských, české šlechtě a jiným lidem zastavených, a nařízeno, aby všecka zboží v předešlých válkách mocí vzatá a odňatá navrácena byla, všecko bezprávné panování na takových statcích aby přestalo, a co kdo na kom vynutil a ještě neobdržel, aby toho nebral více.

Teprv po tomto sněmu jal se císař Sigmunt nové obsazovati zemské úřady; dne 5. října jmenoval pana Menharta z Hradce nejvyšším purkhrabím Pražským; již dříve byl pan Hynce Ptáček z Pirkšteina nejvyšším hofmistrem učiněn, Husita ovšem rozhodný; pan Aleš Holický ze Šternberka stal se nejvyšším komorníkem, Mikuláš Zajíc z Hasenburka na Kosti nejvyšším sudím, Aleš Vřešťovský z Riesenburka, bývalý správce zemský, nejvyšším písařem, atd. Mnoho zaměstnání činily císaři pohraničné spory a všeliká záští čili nepřátelství obyvatelův království Českého s cizími sousedními knížaty, zejmena bavorskými, saskými a braniborskými. Dne 1. října potvrdil císař také Novému městu Pražskému, ač Staroměstští proti tomu odpor kladli, staré jeho avšak od Staroměstských zničené privileje, jakž jich Nové město nadáním císaře Karla a krále Václava až do roku 1434 bylo užívalo. Císařův kancléř, Kašpar Šlik, vyhledal všecky listiny k tomu se vztahující v kanceláři říšské, a starý mistr a kronikář český, Vavřinec z Březové, kterýž za hluku válek k žádosti Novoměstských byl tyto listiny z latinského jazyka do češtiny přeložil, dokládal a svědectví vydal, že se nové přepisy, jež Novoměstští císaři předložili, s původními listy dokonale srovnávají. Nicméně Staroměstští císaře prosili, aby Novoměstským nedopouštěl trhův míti v koření, bavlně, zvěřině, v husích, kuřatech, ptácích, v ovoci a v jiných věcech, což se váhy dotkne, žeby to toliko v jejich městě mělo prodáváno býti. Pánové Menhart, Ptáček, Aleš Holický a jiní z rady císařovy, vyznávali, že se pamatují, že od jejich mladosti vždycky tyto věci na Novém městě také prodávány byly, avšak ta věc tenkráte k porovnání nepřišla.

Ještě více, nežli tyto světské záležitosti zaujímaly všech mysli věci církevní. Dne 7. září 1436 před svátkem narození panny Marie, tedy šestnáctého dne po svém příjezdu do Prahy dal císař mistru Rokycanovi, co faráři u panny Marie před Týnem, věděti, že žádá nazejtří slyšeti nešpory v chrámě Týnském, a že biskup Filibert má tam druhý den slavnou velkou mši sloužiti. Rokycana odpověděl, že to rád uvidí a že k tomu své svolení dává. Tato odpověď urazila biskupa Filiberta, kterýž se o ní vyjádřil, řka, že Rokycana jsa poddán císaři a podřízen legátům, nemá čeho svolovati, aleboť má poslouchati.

Dne 8. září ve svátek panny Marie sloužil Rokycana farní mši ve chrámě svém Týnském, a biskup Filibert přišed k té mši dočkal se konce jejího, pak sám u přítomnosti císaře a celého dvora jeho s velikou nádherou služby Boží slavil. Však sotva se slavnost skončila, již biskup ten k císaři pospíchal, žaluje mu, kterak ve mši Rokycanově některé schylky spozoroval, že totiž Rokycana české čtení měl, česky zpíval, a svátost oltářní i dítkám rozdával, což prý jest rušení kompaktát, a žeby císař takový neřád zastaviti měl. Byly to ovšem věci, o kterých se posud se sborem Basilejským dorozumění nestalo, a jichžto vytřízení Čechově doplněním kompaktát ještě dosáhnouti doufali. Následovaly však hned jiné věci. Biskup Filibert osoboval si nyní celou moc provozování práva biskupského v církvi české bez ohledu na skutečně dokonanou, ovšem od papeže nepotvrzenou volbu Rokycanovu na arcibiskupství Pražské, a jal se biřmovati lidi v velikém počtu, kostely a oltáře nově posvěcovati a jiné biskupské výkony provozovati. Rokycana naproti tomu, ač v skutku důstojnosti arcibiskupské nedomáhal se, počal záhy poznávati, kterak počínání takové nesrovnává se s umluvami Jihlavskými a kterak všelikým neřestem svobodný průchod se dává v Praze vůči kompaktátum tak slavně ohlášeným. Proto žaloval na kázáních v Týně veřejně, Praha po císařově vjezdu stala se jak Sodomou, že karban a krčmování, obé nevěstky a těm podobné mrzkosti při

druhému článku Pražskému již veřejnou svobodu mají, a co jiných věcí bylo. Větší díl Pražanův Rokycanovi za pravdu dával, a mluvilo se po Praze bez ostýchání veřejně, že císař i legatové Basilejští Čechy těmi kompaktáty zavedli a zklamali. Císař dověděv se o takových řečech nestaral se, aby neřesti, na které žalováno, pro uvarování veřejného pohoršení zastaveny byly, toliko dle rady českých pánův, Oldřicha z Rosenberka, Menharta a Ptáčka legaty dal prositi, aby se poněkud mírněji chovali a trpělivě času vyčkali, až by císařova moc v zemi lépe upevněna byla. Především tomu nechtěl, aby na sněm do Prahy přišlí poslové českých měst, která do nedávna smýšlení táborského byla, k nespokojenosti a nedůvěře z příčiny legatův nových podnětův neměli. Biskup Filibert utišil se na čas, spokojiv se novým vysvěcováním kostelův. K sv. Václavu vraceli se ze svého vyhnanství Žitavského kanovníci k hlavnímu chrámu sv. Víta na hrad Pražský pod svým děkanem Janem z Dubé; biskup Filibert ten chrám v den sv. Václava slavně posvětil, druhého dne, sv. Michala, 29. září, světil zas kostel u sv. Michala na Starém městě, při kterém po nejdelší čas byl starý mistr Křišťan z Prachatic, a třetího dne, sv. Jeronyma, 30. září, chrám slovanského kláštera v Emauzích, v kterém však po rozptýlení bývalých slovanských Benediktinův staré služby Boží slovanské již byly zaniklý.

Mezi tím průběhem měsíce září 1436 Čechové darmo očekávali, že legátové rozešlou psaní ku knížatům a národům okolním, aby očistili čest národu Českého z kacířství dosud těžce naříknutého, a že císař o to se postará, aby Rokycana a druzí volení biskupové od papežské stolice a od sboru potvrzeni byli; i byla veliká nespokojenost v lidu z toho, že se v tom ohledu nic neděje. Císař Sigmunt dověděv se o tom, pravil dne 16. září k legátům důvěrně, řka, že sice musí za Rokycanu dáti sboru psaní přímluvné, avšak že sboru Basilejskému radí, aby Rokycany nepotvrzoval a zároveň také jemu naprosto neodpíral, alebrž tu věc za dobrými příčinami odkládal, on, císař, že pokud živ bude, k jinému arcibiskupu nesvolí, že však myslí, že Čechové ještě sami Rokycanu zabijí, a pak že se bude moci jiný arcibiskup vyvoliti. Při jiné příležitosti zas vypravoval císař legátům, že stav rytířský uzavřel, podržeti statky církevní co zástavy, až by sbor Basilejský splnil Čechům vše, co slíbeno; Rokycana pak že pilně o to pracuje, aby mezi městy a stavem rytířským staly se umluvy k jednotě proti každému člověku, ani císaře nevyjímajíc, proto že prý se věrolomným býti ukazuje. Tak se se strany dvorské k tomu pracovalo, aby se půda pod Rokycanou podkopávala naříknutím a pomlouváním, následkem čeho pak již v polovici měsíce října 1436 najednou po Praze pověst se roznesla, kterak prý u Rokycany v tajných nočních schůzích umluveno bylo, jedné noci císaře, legáty a všecky nově sazené konšely Pražské pospolu přepadnouti a pobiti. Konšelé hned proto hojné ponůcky nařídili, dne 17. října velkou obec svolali a přikázali všem vůbec a každému zvlášť, vyskoumati a udati, cokoliv by kdo o takovém spiknutí věděl. Byly také dvě osoby zatknuty, do kterých konšelé zvláště podezření měli. Také císař Sigmunt opatření učinil, dav k sobě všech mistrův a kněží Pražských povolati, a napomínav jich, aby lidu nebouřili, kázal jim, aby jemu přísahu věrnosti složili, což oni všickni tudíž učinili. Legátové zas měli takový strach, že se v Karlově kolleji, kde bydleli, proti očekávaným vražedným útokům hraditi a ostříhati počali. Však pilným vyšetřováním celé té věci přišlo konečně na jevo, že neměla jiného základu, nežli jalové a však jízlivé klevety zpátečnické strany proti Rokycanovi.

Když bylo po strachu, přišel dne 24. října 1436 mistr Rokycana s dvěma kněžími k Basilejským legátům na návštěvu; nebyltě u nich již od Jihlavského jednání před ohlášením kompaktát, a také jim to upřímně řekl, proč své návštěvy zastavil; že totiž věděl, kterak jeho nerádi vidí, vzavše ho ve zlé domnění pro mnohá sočení jeho nepřátel; potom že předvídal, kterak všecko jednání s nimi k zlému konci se chýlilo, a proto že nechtěl již v něm účastenství míti; konečně žeby se zdálo, kdyby k nim chodil, jakoby se u nich o své arcibiskupství ucházel, kteréhož však, Bůh prý mu svědek, nikdy sobě nežádal. Legátové mu na to odpověděli, že jim arci divno bylo, proč Rokycana, který před uzavřením kompaktát tak často u nich býval, po uzavření jejich k nim již nechodil; však právě nyní bylo by potřebí, častěji se scházeti, aby se vidělo, kterak se umluvy s obou stran zachovávají; neměl se prý odstrašiti dáti

osočováním nepřátel, ale častěji přicházeti na důkaz, že se mu křivda činí; pravíli však, že předvídá zlý konec, tomu že oni nerozumějí, proto aby to vyjasnil.

Odpověděl Rokycana, že když před několika léty jednání počalo, nadál se, že legátové jiné úmysly mají, nežli nyní skutkem se zjevuje, a proto že nevidí, kterak by to k dobrému konci jíti mělo. Zřetelněji se vyjádřiti nechtěl. Legátové mu pak domlouvali, proč ještě v kostele svém křížův a obrazův svatých nevystavuje, svěcené vody do kropenek nedává, jiných katolických způsobův neobnovuje, jako že církevních hodinek nedrží, míru, to jest kříže s ostatky, pacifikalu, líbati nedává a tak dále. Na to on poněkud rozhorleně řekl: „Vy nemluvíte než o věcech vedlejších, bylo by se však o důležitější starati.“ I vzchopil se Jan z Palomar, a náruživě naň se osopil řka: „Pravdu máte, jsouť jiné věci důležitější, proto že vy šálíte lid, dávaje mu rozhřešení a nemaje k tomu více moci, nežli tento kus dřeva; vždyť nepožíváte klíčův od církve, aniž máte jaké povolání.“ Taková řeč Rokycanu hluboce dojímala, avšak neodpovídal více, nežli že takové řeči k ničemu dobrému nevedou, a že se poradí o to se svými kněžími. Na to mistr Václav z Dráchova, který byl s Rokycanou k legatům přišel, jim představoval, kterak i oni i císař Sigmunt v národu Českém vždy více lásky tratí pro své chování, a že by zapotřebí bylo, změniti takové chování, a zvláště přičiňovati se o potvrzení Rokycanovo.

Kterak byli Táboři usmířeni.

1436 říjen — listopád.

Jako v Praze tak i v jiných městech a krajinách nebyli spokojeni s posavadními činy a kroky jak císaře Sigmunta tak i Basilejských poslův. V Táboře bylo veliké vření, poněkud v Kolíně, kteréžto město i s celým panstvím knězi Bedřichovi ze Strážnice do vyplacení zastaveno čili zapsáno bylo, nejvíce však v Hradci Králové, kdežto kněz Ambrož o přijetí a uznání císaře Sigmunta ani slyšeti nechtěl; konečně choval se kraj Žatecký pod Jakoubkem z Vřesovic neochotně k císaři, tak že aspoň ani poslušenství ani zřejmého odporu v něm znamenati nebylo.

Na Táboře stalo se rozdvojení; jedna strana chtěla setrvati v odporu proti Sigmuntovi, a jako Sigmuntovi již od samého počátku válek odpírali Táboři právo k dosednutí na trůn český, tak i nyní ještě tato strana v žádné jednání s ním vejíti nechtěla. Hlavou této strany byl právě pán český, od počátku válek srdcem, slovem a skutkem bratr Táborský, Jan Roháč z Dubé, kterýž vystavěv sobě hrad biblickým jménem Sion nazvaný, v poblízku vsi Chlistovic za Malešovem, nyní se svými stejně smýšlejícími přívrženci od ostatních bratří se oddělil, a na Sioně s nimi se usadil.

Kněz Bedřich ze Strážnice, co hejtman Táborský, potom kněz Mikuláš z Pelhřimova co biskup té strany, počali naopak jménem většiny obcí Táborských již před sněmem Jihlavským s císařem Sigmuntem vyjednávati, podávajíce se mu k míru a poddanosti pod jistými výminkami. Učinili jsme již nahoře zmínku o tom, kterak to oznamoval císař po svém příchodu do Jihlavy Basilejským poslům. Stalo se pak to vyjednávání v Třebíči na Moravě, kdež Táboři posud ještě na klášteře mocně seděli. Císař jda tudy se svým dvorem právě na sněm Jihlavský zastavil se tu. Slyše, že s ním Táboři chtějí vyjednávati, vzal na se tvář neobyčejně přívětivou, což ovšem tenkrát u Táborův hned podezření a nedůvěru zbudilo. Osvědčoval se líčemerně, že již dávno přál sobě smířiti se s Tábory, kdyby na jiní lidé překážek v tom nečinili, horlil sám také proti důstojníkům Římské církve, proti lakomství a pýše kněží, jeť viděl a zkusil prý ve sboru Kostnickém při korunování svém v Římě, a posléze také v Basileji; ujišťoval, že vždy dával sobě záležeti na opravě církve, ale že nemohl odolati sám jediný proti takovému množství; nyní však že chce vstoupiti v umluvu s Tábory ne skrze jednatele, jižto prý nikdy nemívají té lásky k jeho koji, jako on, ale sám skrze sebe, jak mile kompaktáty s veškerým královstvím dokonány budou. Tak chtěl Sigmunt Tábory vlákati do pasti; a oni, jakkoliv se nikdy spoléhali na upřímnost takových jeho řečí, přece si myslili, že dobře bude kořistiti z jeho sklonnosti, a podávali mu k umluvám.

Nyní chtěl císař, jsa v Praze, s Táborskou záležitostí k nějakému přijíti. Připomeň sobě laskavý čt kterak přede dvěma léty mistru P

Paynemu od sněmu svatohavelského r. 1434 uloženo bylo, aby mezi stranou kališnickou čili Rokycanovou a táborskou mocný rozsudek učinil. Payne toho do té doby ještě neučinil, nyní však okolo sv. Václava byl k tomu od císaře a pánův českých téměř násilím donucen. Vydal tedy rozsudek avšak téměř ve všech sporných otázkách ku prospěchu strany Rokycanovy, ačkoliv sám co soudce toho netajil, že jeho osobní přesvědčení všude s jeho rozsudkem nesouhlasí. Přišel pak kněz Mikuláš z Pelhřimova pod listem bezpečnosti osobně do Prahy, a dne 22. října 1436 u přítomnosti císaře, legátův, mistrův a českých pánův dokazoval, kterak Paynův rozsudek právní platnosti míti nemůže, byv vynešen v nepřítomnosti strany Táborské a bez jejího slyšení, pak že se uchyluje od předepsaného pravidla, totiž od nejvyššího soudce v Chebu umluveného. Však to mu nyní málo posloužilo; císař Sigmunt byl již mezi tím věci Táborské podal na rozsudek pánův Oldřicha z Rosenberka a Přibíka z Klenového, a ti učinili po mnohém jednání v Třeboni dne 16. října následující výnos: 1) aby kněz Bedřich a obec Táborská nebyli od zákona Božího mocí tištěni; kdyby však se komu zdálo, žeby co proti písmu neb zákonu Božímu drželi, a to by svatým písmem dokázal, že to mají opraviti. 2) Císař má město Tábor i s městem Ústím bývalým a všecko, cokoliv k Ústí od starodávna přísluší, od dědicův, pánův z Ústí, vysvoboditi. 3) Za šest let pořád zběhlých mají sobě Táborští sami konšely saditi, a po šesti letech teprv císař neb úředníci jeho, však bez brání obyčejných tax. 4) Na vojny nemají Táborští býti nuceni, leda jako jiná města královská; vězňové pak jejich všickni v Čechách, na Moravě i v Rakousích aby z obou stran propuštěni byli. 5) Všecka zboží v Čechách, na Moravě a v Rakousích válkou dobitá, mají pustiti, ale zboží služebníkův jejich mají při těchto zůstati. 6) Císař zapíše jim zboží kláštera Louňovického, kterého se byli již r. 1420 zmocnili a k městu svému Táboru připojili, v ceně 2500 kop grošův Pražských tak, aby výplata toho zboží celý rok napřed ohlášena byla. Konečně pojištěny jsou městu Táboru všecky spůsoby a výhody českých měst královských.

Když toto rozřešení věcí Táborských císaři bylo dodáno, shledal, že první článek víry se týká a že také to proti kompaktátům činí, aby se Táboři při svém zvláštním sektářství ponechati měli; i podal ten článek dne 28. října k uvážení legátům a kališnickým kněžím, řka při tom: že ačkoliv přišel do země k upokojení jejímu a k zastavení všech válek, však proti těmto kacířským Táborům žeby raději mečem nežli slovem jednal. To ovšem znělo zcela jinak než ona vlídnost, s jakou Táborům ještě před pěti měsíci v Třebíči odpovídal, a na kterou byl již dávno zapomněl. Legátové onen článek, jak bylo možná naditi se, rozhodně zavrhovali; pánové čeští i radové císařští snažně je prosili, aby odporu nekladli, proto žeby císař i celá země Česká novou válku podstoupiti a velmi mnoho utrpěti musili. A však sám Rokycana se tomu článku protivil radě toliko k opatrnému jednání v té věci, aby snad násilí kněží Bedřichovi činěné nezískalo jemu v zemi přátel a nových pomocníkův. Tak se podle rady Rokycanovy stalo; jednání trvalo ovšem delší čas, až se dne 16. listopadu 1436 stala umluva mezi Rokycanou co voleným arcibiskupem a mezi knězem Bedřichem a obcí Táborskou, že o všecky církevní věci, které posud jsou na sporu, mají nový a to konečný rozsudek podle soudce v Chebu umluveného čtyři mistři a kněží vynesti, totiž Payne, Martin Lupáč, Václav z Drachova a Buzek z Kdyně; jejich rozsudku pak žeby obě strany měly zvyknouti ústy, srdcem i skutkem. Lhůta k vynešení toho rozsudku dána byla do suchých dní postních nejprve příštích. Po dvou dnech zas, 18. listopadu, učinili splnomocnění umluvci mezi císařem a mezi kněžími Bedřichem, Mikulášem z Pelhřimova a Václavem Korandou i vší obcí Táborskou, totiž pánové Oldřich hrabě Celský, Oldřich z Rosenberka, Aleš Holický ze Šternberka, Hynce Ptáček, Kašpar Šlik, Hašek z Waldšteina, Arnošt z Vlašimi, Přibík z Klenového a Jan z Kunwaldu, král. podkomoří, výnos čili odpověď takovou, že Táboři a přívrženci jejich nemají násilím tištěni býti od zákona Božího ani od obřadův, jichžto potud při službách Božích užívali, avšak že se potom podrobiti mají rozsudku čtyř mistrův nahoře řečených. K tomu ještě dodáno, že všecko, cokoliv v této příčině mezi císařem a obcí Táborskou až po tu dobu se přihodilo, že má vše dáno býti v zapomenutí, a císař jakožto pán milostivý že nemá jim toho nikdy ve zlém zno-

mínati. S takovou proměnou prvního článku potvrzeny jsou konečně články umluvy Třeboňské, a císař dal na to Táborské obci majestát svůj pod zlatou pečetí. Od té doby počítá se město Tábor mezi města královská. A poněvadž rozsudek výše řečených čtyř mistrův, kteréž měl o suchých dnech postních roku 1437 vynešen býti, pro jiné mezi tím nastalé bouře a spory ani nestal se, ačkoliv se Táboři k jeho slyšení svým časem byli dostavili; nabyla dotčená smlouva stálosti a konečné platnosti, a postavení strany Táborské zakládalo se napotom na ní po všechen čas jejího trvání.

Podobná umluva stala se v týchže dnech také s městem Kolínem, kteréž s celým panstvím knězi Bedřichovi ze Strážnice od císaře do výplaty zastaveno bylo. Také s panem Jakoubkem z Vřesovic stalo se narovnání; i on mimo jiné statky od císaře dostal město Chomûtov a zboží někdy kláštera Teplického v držení zápisné, až by někdy mohly od krále Českého vyplaceny býti. O všem tomto jednání císař Sigmunt Basilejským legátům toliko jednoduše zprávu dal, netázaje se jich nic, zdali s tím vším srozuměni jsou.

Kněz Bedřich ze Strážnice, nynější hejtman Táborský, potom se ještě dne 4. července 1437 bezpochyby na základě 5. článku smlouvy Třeboňské ve jménu obce Táborské smluvil s panem Oldřichem z Rosenberka, že mu hradu Příbenic, jejž Táboři již 16 let mocně drželi, za 900 kop grošův Pražských postoupí, jestliže jej sám pobořiti dá, což se také hned stalo, tak že oba Příbenické hrady tenkráte dočista zahlazeny byly.

Odpor Králové Hradce proti císaři Sigmuntovi.

1436 září — prosinec. 1437 leden — do začátku března.

Králové Hradec, prvé město strany Sirotčí, nyní Táborské, bylo sídlo kněze Ambrože, který hned od začátku války svou horlivostí v duchu Žižkově nad jiné kněží vynikal; proto také Hradec nejdéle se vzpouzel, podati se k poslušenství císaři Sigmuntovi, od něhož v ohledu na řády církevní shovívavosti a snášelivosti nebylo se nadíti. Kněz Ambrož provozoval vládu v tom městě do nejdelšího času, a pozorovav záhy, že se v měšťanstvu rozdělení stalo, žeby někteří chtěli s císařem v umluvy vejíti, jiní zase o něm ani slyšeti nechtějí, povolal k sobě na Hradec dne 27. září 1436 rytíře Zdislava Mnicha z Roudnice s valnou ozbrojenou mocí. Učiniv toho rytíře hejtmanem města Hradce, hned potom čelnější měšťany, kteří se k Sigmuntovi klonili, násilím z města vyhnal a ve zjevný odboj proti císaři se postavil. Také dal dva kostely v předměstích, sv. Mikuláše a sv. Petra, pobořiti. Tím se začala nová válka, která až do následujícího roku trvala. Císař rozkázal, aby ze všelikých krajův českých branný lid proti Hradci táhl, i aby slavný rytíř Diviš Bořek z Miletínka co vůdce postavil se v čelo toho vojska. Pan Diviš, seděním na Kunětické Hoře, blízký soused Hradeckých, nemeškal, válečnou mocí sobě svěřenou Hradec oblehnouti a všechno spojení města s venkovem zameziti, tak že v něm brzo veliká drahota povstala. Hradečtí činili časté výpady, hledíce nejen obléhatelům, ale také na statku samého pana Diviše Bořka jemu škodit, jakož se jim podařilo, všecky mlýny jeho spáliti. Však za to také sami mnoho utrpěli. Vytáhliť v den Všech Svatých, 1. listopadu 1436 i s děly k dobývání tvrze Plačic, byli však od páně Divišova vojska krutě odehnáni, tak že mnoho zabitých na místě ležeti nechali. Na to přitáhla v úterý dne 6. listopadu nová vojska Divišovi k pomoci, a to pod Vilémem Kostkou z Postupic, kterýž tehdáž již držel biskupské panství Litomyšlské, a pod Janem Pardusem z Vratkova. Ti se položili polem u vsi Vysoké, jiní dva vůdcové, pan Hynek Hlaváč z Dubé a rytíř Jan Černín měli své stany ve vsi Výrově a sám Diviš Bořek z Miletínka ležel v Plačicích. Však téhož dne za prvního soumraku noci za středu vyšel hejtman Hradecký, rytíř Zdislav Mnich, se svými bojovníky tajně z města pěšky na vojsko Kostkovo a Pardusovo u Vysoké, a shlédnouce je udeřili jim do vozův, zapálili jim boudy a stany, a pana Viléma Kostku z Postupic, dopadše jej v stanu již na lůži odpočívajícího, zabili. Smrtí Kostkovou ztratili Čechové jednu z nejbystřejších hlav svých; on zvláště co jednatel v věcech politických i církevních několikráte býval předním mezi posly od krále Českého do Polska, ku sboru Basilejskému a jinam vyslaných. Císař Sigmunt s

mu krátce před tím, 21. září 1436 panství biskupství Litomyšlského, jež pan Vilém před nějakým časem již držel po Jeníkovi z Nedanic. Když Basilejští legátové v Praze uslyšeli o takové jeho smrti, těšili se z ní pravíce, že ho spravedlivě zastihla jakožto svatokrádce, že se v biskupské zboží uvázal.

Diviš Bořek dověděv se o této porážce, zapálil sám tvrz Plačickou, se svým lidem s pole strhl a na Kunětickou Horu se utekl. Od té chvíle vedla se ta válka proti Hradeckým ochable. Mezi tím kněz Bedřich ze Strážnice dal se od císaře navesti, že sám dvakrát do Králové Hradce dojel, aby se také o smíření města s císařem přičinil; nalezl tam však smýšlení císaři velmi odporné, ano se stalo, že při druhé návštěvě dne 30. listopadu s ním jako se zrádcem nakládali, a kněz Ambrož rozkázal, aby ho jali a co vězně do věže u Mýtské brány uvrhli. Nepobyv tu dlouho, dostal se kněz Bedřich spůsobem nám nepovědomým na svobodu zase. Hradečané pak, chtíce protivníkům svým škoditi, o štědrém večeru Sezemice přepadli, vybrali a vypálili. O novém roce, 1. ledna 1437, vypravili se pro dříví do lesa; a pan Diviš na Kunětické Hoře uslyšev to, udělal na ně záhlohu a zaskočiv je odehnal je od koní a od vozův, a na tři sta koní jim vzal. Hradečtí potom 30. ledna vypravili se s velkým dělem k Libišanům, a však nedobyvše Libišan přijeli zase do Hradce vezouce s sebou několik raněných.

Však měšťané Hradečtí, vidouce že konečně přece podlehnouti musejí, počali proti knězi Ambrožovi a jeho násilnému panování ve městě reptati a čím dál tím více k míru se kloniti. Sám hejtman městský, rytíř Zdislav Mnich, zajel s panem Janem Koldou dne 12. února 1437 o své ujmě k císaři do Prahy podávaje se mu k umluvě. Byv, jak se zdá, dobře přijat, vrátil se zas do Hradce, a umlouval se tajně s měšťany tak dlouho, až spiknutí proti knězi Ambrožovi k výbuchu dozrálo. I vzbouřila se v noci z 3. na 4. března 1437 celá obec proti Ambrožovi, a přemohši žoldnéře, jichž bylo jízdných na 300 a pěších na 700, zmocnila se města svého činíc útok na dům kněžský. Kněz Ambrož nemaje tušení o síle toho vzbouření, vyšel z domu svého se svátostí oltářní v rukou a svolával lidi proti strane odbojné. Však byv přemožen dal se na útěk, a skočiv z hradeb městských zlámal si nohu i ruku. Tak upadl v zajetí a s ním také kněz Jakub Vlk, někdy kazatel a nástupce Jana Želivského při chrámu panny Marie Sněžné na Novém městě Pražském, kterýž r. 1434 odtamtud vyhnán byv tuto v Hradci přítulek nalezl. Lid vzbouřený zjímal také všecky zvláštní přívržence obou těch kněží, a do šatlavy je uvrhl. Jenom kněz Martin Prostředek, sebrav lidi touto bouří z města vyhnané, táhl s nimi k panu Roháčovi z Dubé na hrad Sion. Hradečtí povolali všecky své prvé za kněze Ambrože z města vypovězené spoluměšťany zpět, sadili sobě nové konšely, a poslali do Prahy k císaři, že chtějí poddati se na spůsob jiných měst a učiniti jemu poslušenství a přísahy, však pod tou výminkou, aby konšelův jich nově zvolených neměnil do roka, nové berně mezi tím od země povolené aby platiti a zbořených klášterův stavěti nemusili. Císař svoliv k těm výminkám, přijal Hradec na milost a vydal měšťanům listy na to pod pečetí majestátu svého. Rytíř Zdislav Mnich tímto převratem, jejž hlavně sám připravoval, ničeho nezískal: Hradečtí vzavše mu hejtmanství svého města vypudili jej, a milosti císaře Sigmunta nepožil.

Obnova kostelních řádův v Praze.

1436 listopad — prosinec.

Dne 8. listopadu 1436 přišli Basilejští poslové k císaři Sigmuntovi stěžujíce sobě, že již více než po dva měsíce v Praze nadarmo čekají, a že se posud neprovedla oprava řádův kostelních dle kompaktát: vždy prý se ještě svátost oltářní také nemluvňátkům podává, vždy se při mši svaté ještě evangelium a epištoly v českém jazyce čítají, posud se neuvodí ani líbání míru ani užívá svěcené vody, na kázaních prý se mnoho bludného a pohoršlivého pronáší; také odpírá se katolíkům přisluhování svátostmi, pohřebu ba i měšťanského práva v obcích Pražských, — oni, legátové, že se již na ty a takové neřesti dívati a jim déle shovívati nemohou. Sigmunt byl rozčilen, a jakož v takovém stavu vždy podivné řeči vedl, dal jim tuto pozoruhodnou odpověď řka: „Tolik omrzelostí, jako nyní, nezakusil jsem v celém svém živobytí nikdy, leda když jsem byl jat v Uhřích, ale nynější mé zajetí trvá déle; tyto dni poslal jsem kněze Bedřicha ke Hradeckým na vyjednávání

míru; až bude mír ten uzavřen, svolám sněm celého království, a budu na něm jednati o provedení a držení kompaktát, o obnovení soudu zemského, o navrácení statků pobraných, o slušné nadání dvoru královského a o vyvedení proti Turkům všech lotrův tuto zemi znepokojujících; sněm ten sejde se asi po třech neb čtyrech nedělích; potud, prosím vás, mějte ještě strpení." Legatové s tou odpovědí nebyli spokojeni, a proto dne 27. listopadu zadali u císaře písemní žádost, doléhajíce zvláště na to, aby bez dalšího odkládání všecky obřady Římské církve se zachovávaly, aby se posvátné hodinky říkaly, krucifixy, obrazy a svěcená voda v kostelích uvedly, mše aby se naskrze jen latinsky sloužila, hromniční svíce, popel, jehnědy čili kočičky na květnou neděli, velikonoční pokrmy a jiné věci posvěcovaly. Dále žádali, aby všemi sedmi svátostmi církevními posluhováno bylo podle řádu církve obecné, aby přijímajícím pod obojí spůsobou vždy říkáno bylo, že pod spůsobou chleba ne tělo toliko, ani pod spůsobou vína krev toliko, ale pod každou spůsobou jest celý Kristus, a že tu potom již nezůstává podstata tělesného chleba ani vína; faráři aby ku kostelům jednáni bývali dle zákonův a spůsobův církve obecné; aby se nebránilo poutem a ofěrám aniž byly tupeny, konečně poslušenství sboru církevnímu a Římskému papeži aby se zachovávalo v pravdě a ve skutku.

Že však legátové tak nedočkavě naléhali na vyplnění svých žádostí, ozval se také národ s Rokycanou v čele, pronášeje stížnosti své na to, že legátové k okolním knížatům a národům do té chvíle ještě nedali od sebe listův na očistění dobré pověsti národu Českého, že mnozí faráři v kostelích, kde se ode dávna pod obojí přisluhovalo, nyní již se zdráhají přisluhovati z kalicha, že biskup Olomoucký a kněží jemu podřízení pod obojí rozdávati nechtějí, ba že biskup každého kněze, který by tak činiti chtěl, na kteroukoli faru dosaditi se zpěčuje, a co podobných žalob více bylo. Byly pak hádky o to mezi legáty a Rokycanou po několik neděl, až se Rokycana odhodlal, učiniti tomu konec, podrobuje se všemu, cokoliv legátové žádali, a vymiňuje sobě toliko dva kusy, o kterých by se na sboru Basilejském k doplnění kampaktát ještě dále mělo jednati. Tyto dva kusy byly: rozdávání oltářní svátosti dítkám, druhý čtení evangelií a epištol při mši v českém jazyce. Až se Čechové v těchto dvou kusích se sborem srovnají, potom že kompaktáta za doplněná považována budou. Tak se prozatím usrozumění stalo, a následkem toho počaly se hned v neděli 23. prosince 1436 ve všech kostelích Pražských konati služby Boží tak, jak od legátův žádáno a předepsáno bylo. Poněvadž pak v předešlých bouřích všecky obrazy a sochy svatých na oltářích potlučeny byly, postaveny jsou na oltáře nové tabulové obrazy.

Zatím jeden z legátův, Jan z Palomar, Španěl, arcijahen Barcellonský a soudce sině papežovy, opustil Prahu již před tím dne 18. prosince, druhý pak, Martin Berner, děkan Turonský, následoval jej po několika nedělích, vraceje se za ním do Basileje. Zůstali jenom Filibert, biskup Konstanský z Francie a Tomáš Ebendorfer z Hasselbachu, kanovník Vídeňský. Biskup Filibert bděl napotom nad zachováváním kompaktát a provozoval sám moc biskupskou v Čechách, pokračuje v biřmování a svěcení netoliko kostelův a oltářův, ale i mnohých žákův na kněžství, a sice pod obojích tak dobře jako pod jednou.

Mezi tím časem, co se tyto církevní věci jednaly, slavil císař Sigmunt co král Český v prvních dnech měsíce října 1436 na Staroměstském náměstí obřad udělování léna některým knížatům Slezským a Opavským.

V pátek na to, 5. října, bylo klání čili rytířské hry na Pražském mostě; nějaký Jan řečený Larva klál s císařovým dvořenínem řečeným Michalem, a svrhl jest jeho daleko, tak že prý ledva dýchal; potom prý ještě jiné Uhry v kolbě udatně jako rukavici metal. V jiný den, 30. listopadu 1436, byla opět velká slavnost na Staroměstském náměstí; Sigmunt seděl opět v majestátu svém na trůnu, povýšil co císař Římský synovce císařové Albrechta, hraběte Oldřicha Celského, do stavu knížecího svaté Římské říše, udělivv mu mnohé znamenité výsady na jeho rozsáhlých statcích, kteréž měl v Štýrsku, Rakousích, Korutanech, Kraňsku a v Charvatsku. Byli při tom císařovi všickni v Praze přítomní knížata a pánové.

Obnovení soudu zemského. Zvelebení Kutné Hory. Svolení nové berně.

1437 leden — únor.

Císař Sigmunt dal během měsíce prosince 1436 po všech městech a městečkách na trzích veřejně provolávati, že na nový rok valný sněm v Praze držán bude, na kterýž každý, kdo k tomu právo má, nemá obmeškati dostaviti se; neboť netoliko mají se církevní věci v konečnou jednotu uvesti, ale také zemský řád, po všechna léta předešlá porušený a potuchlý, má zase podle práv starodávně v království Českém držaných býti nově uveden. Skutečně počal tento památný sněm dne 1. ledna 1437, a zasedání jeho trvalo asi šest neděl, jak se zdá, nejvíce ve hlavní síni Staroměstské radnice. Tři hlavní věci na něm se ujednaly; rozhodlo se totiž o sedání v lavicích, urovnaly se poměry v Kutné Hoře, a svolena jest všeobecná berně na potřeby království Českého.

Sedáním v lavicích nazývalo se právo zasedati v nejvyšším soudu zemském. Zemský soud zasedal čtyrykrát do roka vždy o suchých dnech na hradě Pražském pod předsednictvím buď samého krále aneb jeho náměstka. Jemu po boku sedávalo dvanáctero kmetův co rádcův a pomocníkův jeho při vládě zemské, jichžto sobě vybíral ze sněmu dle žádosti sněmovní. Tito kmetové nebyli tedy pouze soudcové ale spolu nejvyššími úředníky při správě zemské, takořka prostředníky mezi králem a národem. Proto přísahali jak králi tak i zemi čili národu; jiných rádcův a úředníkův vedle nich mohl si král dle libosti voliti. Ve 14. století stalo se již utvrzeným obyčejem, že jenom mužové panského stavu zemskými kmety býti mohli, a když ku konci toho století král Václav IV. osoby nižšího stavu mezi zemské kmety sázel, povstaly by žalostné bouře, jež pánové zemští proti němu zdvihali. Již to běh věku s sebou přinášel, že mužové nižších stavů také docházeli přízně královské a že nabyvše statky a hojnými důchody tak chtěli počítáni býti do stavu panského, že třeba sedláky neb služebníky byli vedili. Pánové však byvše již naplněni duchem německého feudalismu, dle kterého se stavové a třídy obyvatelstva přísně mezi sebou rozdělovali, nechtěli milostníky od krále Václava povýšené mezi sebe přijímati; nyní však zemané čili stav rytířský nabyvše ve válce husitské na mnoze veliké moci, nazývali to již právem svým, že také nejvyšších úřadův zemských zastávati mohou, ačkoliv na to výsad a písemností neměli; pročež nyní také mocně se o to zasazovati počali. Ba i měšťanský stav se o to již pokoušel, chtěje nápodobně míti účastenství v nejvyšším zemském soudu; však poznav brzy nemožnost provedení toho, pustil od takové snahy své.

Míjel již osmnáctý rok, co nebylo v království nejvyššího soudu zemského, a kdokoliv práva k druhému pohledával neb křivdy snášel, musel na druhého mocí sáhati. Nyní měl císař Sigmunt zemský soud obnoviti. Obě strany, pánové i rytíři, to na něj vznesli, aby je v příčině práva zasedání v lavicích mocně rozsoudil. Nebyla to snadná věc, v tom oběma stranám vyhověti. S patrnou rozpačitostí učinil tedy Sigmunt dne 26. ledna 1437 v plném shromáždění sněmovníkův ve hlavní síni Staroměstské radnice mocný rozsudek svůj: že nejvyšší komorník a nejvyšší sudí mají býti z pánův, nejvyšší zemský písař ze stavu rytířského, jiných pánův k soudu vybraných má býti dvanáct, a rytířův osm; toto ustanovení pak má po dvě léta platnost míti až jak se dále ukáže.

Hned téhož dne byli od něho také nejvyšší úředníci i kmetové nejvyššího soudu jmenováni a ohlášeni. Čechové byli žádali, aby všichni tito byli pod obojí, císař však jmenoval pány do polovice strany pod jednou, a do polovice pány pod obojí, a to jen takové, kteří se srovnávali s mistrem Janem z Příbrami, sboru Basilejskému zcela oddaným. Přívrženci mistra Rokycany naprosto vyloučeni jsou, a nejráznější mužové, kteří o uvedení císaře Sigmunta největších zásluh měli, jako Diviš Bořek z Miletinka, Petr mladší Zmrzlík ze Svojšína, Jan Hertvík z Rousínova, Jan Smiřický a jiní, nedostali žádného úřadu. Tak byli Čechové Sigmuntovým jednáním opět z jednoho velikého omylu vyvedeni. Také menší úřady obsadil císař ve smyslu podobném. Veliký soud zemský byl pak hned třetího dne po jmenování členův jeho, 28. ledna, na hradě Pražském pod osobním předsedáním císařovým otevřen, i stali se na něm mnozí nálezové důležití pro řád a pokoj zemský.

Výtěžky z Hor Kutných byly se během války náramně ztenčili, aniž Hor-

níkům ochuzelým a v díle svém obmezeným možná bylo, zvelebení hor o své újmě podniknouti. Bylať Kutná Hora nyní město čistě české a arcihusitské; císaři Sigmuntovi na tom velice záleželo, aby hornictví tam brzy zase obživlo a opět bylo nejvydatnějším pramenem důchodův královských, jako před tím bývalo. Proto vešel v jednání s Horníky, žádaje od nich, aby staré horníky německé, hor a dolův vědomé, však před léty z města vypuzené, opět k sobě přijali, s nimi za jedno byli a při zvelebování těch hor sobě společně radili a pomáhali. I přivolav před sebe obojích horníkův, to jest starých i nynějších, žádal a radil jim, aby jak k dobrému královské komory, tak k obecnému vší země a svému vlastnímu prospěchu ve smlouvu a jednotu ku společnému dělání těch hor vešli, k čemuž čeští horníci se vší obcí svolivše dne 6. února 1437 před císařem a králem a obecním sněmem vší země České v Praze se postavili, oznamujíce, že jsou se s německými horníky, kteří navrátivše se tuto se také postavili, křesťansky smířili a v tom se smluvili, že všecko co se jest kdy v těch záštích a časích válečných pročkoliv a kterakkoliv mezi nimi stalo, ze srdce sobě a na věky prominouti, a sobě slíbiti chtějí, ve všech věcech řádných a spravedlivých, a zvláště, což by se jich práv a svobod dotýkalo, věrně sobě a upřímně i za jeden člověk radni a pomocni býti. Dále oznamovali horníci Čechové, že starým horníkům Němcům kostel sv. Barbory postupují, aby oni při něm svých kněží míti mohli, kteříž by jim přisluhovali podle řádu Římské církve pod jednou, však pod tou výminkou, že na svých kázáních žádného z obyvatelův Horských od přijímání oltářní svátosti pod obojí způsobou podle kompaktát rozpakovati nemají; dále že ani jedni ani druzí žádných bouří ani různic působiti a činiti nemají, že se toliko z písma svatého proti hříchům lidským s obojí strany kázati, jakož i lid k lásce, jednotě a svornosti vésti bude. I tak potvrzena jest ta smlouva od krále i od sněmu zemského, a jakož Kutná Hora dala někdy první krutý příklad nesnášelivosti německé, tak předešla nyní opět co česká obec jiná města česká příkladem zákonného narovnání a pokojného spolubydlení obou stran náboženských a národních, rozřešivši otázku o náboženství a národnosti ponejprv v duchu mírnějším a volnějším. Skvěle se to ukázalo spůsobem, jakým později, jmeno sobením mincmistra Jana Čabe hoze Soutic, starým horníků jejich navracovány byly. Staří kteří se byli z ciziny do Kutné H vrátili, měli sami určiti cenu svých; noví držitelé jejich měli lovici této ceny od starého maj penězích vzíti, a jemu za to dům piti, anebo starému majetníku pol ny domu dáti a za to dům děd držeti. Kde ale noví horníci na s znamenitější náklady učinili a je měli míti na vůli, buďto dvě třet od starého majetníka vzíti, a dů postoupiti, aneb třetinu ceny jem dům dědičně obdržeti. Z příčiny probuzenosti Čechův v Kutné Ho se však, že Němci na Horu nov již v druhém neb třetím pokolení v jedno splynuli, a němčina z mě zela.

Brzo po urovnání věcí Kutnoh dal císař na sněmě čísti vyzván vům království, aby mu povole všeobecná berně. Žádost ta la ovšem spravedliva, proto že zastavení všech stakův korunních měl ještě jiných příjmův, leda p morní z měst královských a něk Kutná Hora pak měla teprv novýz dem obživnouti, měla-li se opět st ním pramenem důchodův královsk sař sněmovníkům předkládal, že n koj a řád v zemi zjednán býti, zákonům vrchnosti průchod zjedna mu v tom nápomocna býti musí. dy svolil, ač mnozí odpírali, k neob posud neslýchané berní, totiž aby s lovské komory celý jeden úrok, o středopostí, 7. března, druhá o sv. Vavřinci, 10. srpna, zaplatil menalo to sumu všech poplatkův kteréž úročníci čili poddaní v celém ství svým pánům byli povinni plat pak hned po všech krajích berníci veni, zvláštní stavu panského, zvl tířského, a dne 10. února 1437 jest úřad komory královsk chtěl po vybrání té berně co nej žná zastavených hradův králov od šlechty uchvácených statkův ních vyplatiti a dílem své komor klášterům a kostelům zas přik zůstalo však při pouhém chtění, n nedbav vyvaditi statky církevní větší ránu zadal církvi katolick chách, která z té příčiny větší á

bývalých majetkův ztratila. Peníze zatím vydaly se na jiné věci: jako za válek mnoho starých hradův pobořeno bylo, tak zas jiných nových nastaveno bylo, které nemajíce panství pod sebou, mohly se státi a stávaly se skutečně sídly ozbrojených loupežníkův; císař jal se skupovati je anebo i mocí jich dobývati, a tak dostav jich drahný počet, všecky dával zase bořiti. I obořen jest té doby jeho kázaním zejmena také Žižkův někdejší hrad Kalich za Litoměřici, Děvín hrad u Prahy naproti Vyšehradu a jiných podobných více. Jinou část berně vynaložil císař na vyvedení zbývajících ještě v zemi bojovníkův táborských, kteří u Lipan nepadli a po rozličných městech a hradech dosud se přechovávali; dal jich totiž drahný počet najmouti na žold do války proti Turkům, a vůdce po létech proslavený, Jan Jiskra z Brandýsa, vyvedl je ze země do Uher, kdež v Prešpurku 19. května 1437 na lodě napřed k tomu přichystané vstoupili a po Dunaji až po Srbský Bělehrad plavení byli. Tam se spojili s vojskem uherským a nějakým počtem Polákův, a znamenitě posloužili k zapuzení Turkův, kteří pod sultanem Muradem toho roku záhubný vpád učinili do Srbska a do Sremu. Tak císař Sigmunt provedl svůj tajný úmysl proti bojovným rotám husitským, s kterým se byl v řeči s Basilejskými legáty napřed prozradil.

Korunovace císařovny Barbory. Potvrzení kompaktát. Mnichové zas v Praze. Den svátostí.

1437 10. února — 12. dubna.

Chrám sv. Víta na hradě Pražském po čas války krom ztráty skvostných hrobův ss. patronův, jež však císař Sigmunt sám oloupiti dal, a nějakého počtu uměleckých pokladů na oltářích a církevních nádobách, jinak na stavení žádné pohromy neutrpěl. Nyní se k němu kapitola z vyhnanství byla zase navrátila, a že po delší čas v moci kališníkův se nalézal, uznával biskup Filibert potřebu nového vysvěcení jeho. K tomu výkonu zvolena jest neděle 10. února 1437, a když byl řečený biskup chrám ve všech jeho částech nově posvětil, uvedl císař Sigmunt k němu zase 12 kanovníkův, tolikéž vikářův a jiných duchovních lidí počet dosti veliký, učiniv pro ně nové nadání z komory královské.

Po vysvěcení chrámu slavila se v něm hned druhého dne, 11. února, korunovace císařovy manželky, Barbory Celské, na království České. Slavný obřad vykonal biskup Filibert pomocí Jana, arcibiskupa Koločského z Uher, kněžny abatyše od sv. Jiří, opata Zbraslavského a jiných prelátův. Přítomni byli kromě samého císaře knížata Štětínský, Těšínský a jiní, všickni nejpřednější pánové čeští, množství nižší šlechty, zastupitelé Pražských a jiných měst královských; jen mistr Rokycana a kněží strany jeho z úmyslu k této slavnosti pozváni nebyli. A když bylo po korunování a po mši, jela královna na koni pod nebesy a v královské přípravě ze hradu do města dolů do svého dvoru se slávou velikou. Císař Sigmunt, manžel její, zapsal jí v den korunovace s vědomím sněmu českého, kterýž v ten čas ještě pohromadě byl, obyčejné věno Českých královen, totiž města Hradec Králové (který se v ten čas císaři ještě nebyl poddal), Chrudim, Vysoké Mýto, Poličku, Jaroměř, Dvůr Králové, Trutnov a Mělník, potom hrady a městečka Albrechtice, Lichtenburk, Ronov pod ním, Chotěboř, Svojanov s velkým panstvím a jiných statkův a důchodův více. Mnohé z řečených měst a statkův byly ovšem ještě buď v cizí moci, buď v zástavě, a měly se teprv osvoboditi neb vyplatiti; zatím mělo se královně z důchodův Kutnohorských týdně 60 hřiven stříbra odváděti.

Potvrzovací listiny čili ratifikace kompaktát Jihlavských od sboru Basilejského, dlouho toužebně očekávané došly do Prahy k rukoum biskupa Filiberta teprv nyní, a to právě v týž den korunovace královny. Odevzdání jejich císaři stalo se teprv třetího dne, 13. února, ve slavném shromáždění pánův, šlechty, měšťanův a mistrův Pražských, jakož i Rokycany a kněží jeho; druhého dne pak čteny jsou veřejně všemu lidu českým jazykem ve Staroměstské radnici. Obsah jejich zbudil všeobecnou spokojenost, však ne tak bully jiné s nimi zároveň od sboru přišlé. V těch totiž činilo se císaři napomenutí, aby zastavil v Čechách podávání svátosti oltářní dítkám, potom aby mistra Petra Payna, kterýž prý neprávě o proměnění chleba a vína smýšlí, bez prodlení do Basileje vypravil, a v jedné bulle žádal sbor

chala na Starém městě Pražském, vyvolili za administratora duchovní zprávy arcibiskupství Pražského. Všickni mistru Křišťanovi až do budoucího arcibiskupa slib poslušenství učinili, a vše to potom schválil biskup Filibert. Však na sněmu takové neupřímné počínání smutnou roztržku způsobilo; strana mistra Příbrama byla tu tenkráte hojněji zastoupena, a ta byla s takovým skutkem spokojena, strana Rokycanova však, většina to národu, viděla v tom pikle a zradu, a takž bylo reptání v lidu a předvídání zlého konce. Císař byl lonského roku majestátem dne 6. července v Brně daným potvrdil, aby úřad práva duchovního, kterýž za času arcibiskupa Konrada vysazen byl ve Starém městě Pražském, tam napořád pozůstal; dosavad mistr Rokycana ten úřad spravoval, maje pečeť vikariatu Pražského v rukou svých. I poslal k němu císař Sigmunt, aby tu pečeť vydal ke zničení a sám aby se také administratoru Křišťanovi podrobil. Nyní poznával mistr Rokycana, že nebude konce pronásledování jeho, pokud se někam neodstraní, kam moc jeho nepřátel nedosahuje. Pročež vyšel dne 17. června po polední s farářem od sv. Štěpána jako na procházku do vinic; tam naň čekal Diviš Bořek z Miletínka maje více nežli sto jízdných při sobě, posadil jej na kůň a nesl na hrad svůj Kunětickou Horu u Pardubic. Tak ušel muž ten úkladům císařovým a zachován jest k dalšímu dlouhému působení ve smyslu husitském. V krátce přijala obec Hradecká nad Labem Rokycanu k sobě, svěřivši mu duchovní správu svého města na místě vypuzeného kněze Ambrože; Rokycana ztrávil pak plných deset let ve Hradci Králové v tiché činnosti, až mu Jiří z Poděbrad r. 1448 sjednal slavný návrat do Prahy.

Zřízením mistra Křišťana za administratora duchovenstva pod obojí položen jest základ ku konsistoři pod obojí čili konsistoři dolejší, jakž nazvána byla pro rozdíl od konsistoře hořejší katolické, složené z kanovníkův kapituly Pražské. Dolejší konsistoř bývala odtud vždy v nejužším spojení s universitou, skládajíc se vždy z jistého počtu mistrův university a dílem z Pražských farářův.

Císař na říšském sněmě v Chebě. Čeští poslové naposled u sboru v Basileji.

1437 červenec — listopad.

Císař Sigmunt uložil všem říšským stavům německým valný sněm do Chebu ke dni 19. května 1437 hlavně z příčiny půtek, které se čím dále tím více zmáhaly mezi papežem Evgeniem IV. a Basilejským sborem. Poručiv správu království Českého choti své, císařově Barboře, a nejvyššímu purkhrabí Menhartovi z Hradce, opustil Prahu teprv na počátku července, a odejel do Chebu. Po něm se také Čechové k poselství do Basileje zvolení dne 14. července na cestu vydali. Byli to zejména dva přední mistři, Rokycanovi protivníci, Jan z Příbrami a Prokop z Plzně, ze světských pak pan Petr Zvířetický z Wartenberka, Přibík z Klenového, Matěj Louda z Chlumčan a Václav Březka, konšel Pražský; a jako oni v Basileji, jak níže oznámíme, ničeho nepořídili, tak i císař na sněmě Chebském potkal se u knížat a ostatních stavův německých s takovou neochotou a nepříjemností, že konec jednání jeho také nebyl valný. Bylo se báti nové roztržky v církvi, jakou byl Sigmunt teprv na sboru Kostnickém odstranil; nyní však nemohl běh událostí v církvi svým působením více zastaviti, nejsa dost podporován od říše, a již 18. srpna zase z Chebu do Prahy se vrátil. Pražané ho zase s nemenší slávou jako před rokem přijali; vyšli zajisté proti němu kanovníci Pražští v processí, též i řemeslníci se svými prapory se zpíváním a zvoněním v celém městě, i veden jest na hrad Pražský do chrámu sv. Víta.

Na církevním sboru Basilejském mezi tím skutečně již zlé věci se děly. V předešlých létech vydal sbor dekrety, kterými měly mnohé neřesti a nepříslušnosti v církvi, od Čechův ode dávna vytýkané a vymítané, zastaveny a zrušeny býti. Tyto dekrety k tomu směřovaly, aby církev netoliko v hlavě ale i v údech svých napravena byla. Rokovalo se také r. 1434 k žádosti Sigmuntově o zrušení bezženství kněží, a však uzavření o tom odročeno. r. 1435 stal se hlavní krok k reformaci zrušením annat čili všelikých platův komory papežské za jakékoli bully a milosti stolice apoštolské, a to bylo hlavní příčinou konečné roztržky mezi papežem a sborem. K tomu přistoupila ještě otázka o jednání s východní církví Řeckou, ab

s Římskou spojila; papež chtěl to jednání míti v Italii a aby se sbor tam přenesl, sbor odporoval, a byl z toho rozbroj zjevný, pohoršlivý a církvi nad míru škodlivý. V samém sboru dvě strany se učinily, jedna chtěla sbor do Florencie neb do Videmi v Italii přestěhovati, druhá četnější nechtěla se s Basileje hnouti; a tu nyní 7. května 1437 stala se věc neslýchaná, že obě strany opanovavše mocí v Basileji kostel biskupský, v něm stejným časem své dekrety proti sobě četly, tak že jen ozbrojené stráži městské za to děkovati bylo, že se v chrámě Božím krveprolití nestalo. Papež Evgenius IV. stvrdil dekret menšiny, která se do Italie chtěla přenesti, a potom bullou dne 18. září 1437 vydanou sbor Basilejský rozpustil a jiný do Ferrary povolal, povoluje toliko pro věci české, a zejmena pro jednání o přijímání pod obojí spůsobou, aby sbor v Basileji ještě o třicet dní déle trval. Sbor i přes rozkaz papežský nerozešel se, a trval ještě dlouho dále. V posledních skutcích sboru bylo ovšem viděti, že duch svatý již se byl odvrátil od něho, jakož od té chvíle obyčejně již se popírá Basilejskému sboru zavazující moc jeho dekretův.

Měsíc před vydáním zrušující bully papežské, dne 18. srpna, přijeli čeští poslové do Basileje s velikou nádherou a slávou. Jejich řečníci, mistři Jan z Příbrami a Prokop z Plzně, byli právě z českých mistrův největší stranníci Římské církve, a chtíce se sboru zalíbiti chovali se k němu nad míru oddaně a skrouš eně, — a přece bylo zas chování sboru k nim pravý opak toho, jak s prvními posly na počátku zacházel. Sami řečení dva mistři viděli se v běhu jednání přinuceni, hroziti sboru železnými odpovědmi svých krajanův, když jim spíláno jest kacířův při vší podajnosti své. Mistr Příbram zastával článek o přikázání Kristově přijímati pod obojí spůsobou, mistr Prokop zas o rozdávání svátosti oltářní dítkám. Hádky o to několik neděl bez prospěchu trvaly; konečně podali Čechové zespolka devatero posledních žádostí svých na písně, a sice: 1) aby sbor pro jednotu a pokoj propůjčil všem Čechům a Moravanům vůbec přijímání pod obojí a o tom i arcibiskupské stolici Pražské a k biskupům Olomouckému a Litomyšlskému výslovné nařízení dal; 2) aby se vyjádřil, že toto propůjčení neděje se jen z pouhé shovívavosti a pro uvarování většího zlého; 3) aby církvi Pražské dán byl arcibiskup hodný a k němu dva suffragáni, kteříž by měli důvěru národu; 4) aby sbor vydal slíbené listy k okolním národům na očištění dobré pověsti české za příčinou přijímání pod obojí; 5) aby při rozjímání a rozhodnutí článku, zdali přijímání pod obojí Kristem přikázáno a ku spasení potřebno jest, nebralo se zření leč jedině k soudci v Chebě umluvenému; 6) aby propůjčena byla svoboda rozdávání svátosti také dítkám; 7) aby aspoň evangelie, epištoly a vyznání víry svobodno bylo při mši svaté čísti a zpívati česky, jakož to prý z dovolení církve od starodávna v Čechách v obyčeji bývalo; 8) aby pro nové zvelebení university Pražské některé záduš ní statky k ní se připojiti mohly; a 9) aby při opravě církve skrze sbor vzal se zvláštní ohled na čtvrtý článek Pražský, jenž zněl o stavování a trestání hříchův veřejných. Všecky tyto žádosti sbor buď shola odmítl buď pouhými slovy bez skutku odbyl. Českým poslům nezbývalo nic, nežli s nepořízenou domů se vrátiti; dne 29. listopadu loučili se od sboru, a mistr Jan z Příbrami nemohl se zdržeti hlasitě na to si naříkati, že Čechové hned od počátku jiné naděje do sboru kladli, nežli je nyní splněné vidí; že k vůli otcům a pro pokoj obecný pustili od sebe mnohá místa i mnohé daně, kteréž od okolních zemí až na třicet mil ročně jim byly placeny; že byvše ve všem povolni a poslušni ku sboru a podavše naposled devatero svých žádostí prosebných, nejsou vyslyšáni ani v jediné z nich, a musejí se nyní vrátiti domů s prázdnýma rukama; to že neposlouží vlasti jejich ku pokoji, ale že dá příčinu zlomyslným k novému bouření. Nelze neuznati, že prorocká slova pravil starý mistr Příbram, jakž ukazují další osudy národu Českého smutnými následky tohoto nedokonání kompaktát zaviněné. Praesident sboru těšil odcházejících tím, co teprv po jejich odjezdu se státi mělo, a také dne 23. prosince 1437 stalo. Byl totiž toho dne v třicátém řádném sezení sboru vynešen všeobecný nález; že laikové z nařízení církve sice jenom pod jednou spůsobou přijímati mají; avšak ať si pod jednou, ať pod obojí se to děje, jen když to jest podle ustanovení aneb obyčeje církve, že slouží ku spasení hodně přijímajícímu. To bylo poslední slovo, co sbor v příčině Čechův vysloviti za potřebné uznal, a Čechové od té doby se sborem Basilejským více nevyjednávali.

Kterak hrad Sion dobyt a pan Jan Roháč z Dubé oběšen byl.

1437 3. května — 9. září.

Zpátečnické počínání císaře Sigmunta v Čechách zbudilo již s počátku nedůvěru a nespokojenost Čechův velikou, však jenom pan Jan Roháč z Dubé, po všechen čas války hejtman táborský, na svém hradě Sioně ještě císaři zjevný odpor kladl. Vyhlásiv císaři válku zajímal a přejímal mu stáda volův a náklady vína, kteréž mu z Uher do Čech hnány a vezeny byly, a hleděl mu všelikým jiným spůsobem škoditi jak nejvíce. Hrad Sion stal se útočištěm mnoha jiných bojovníkův a stranníkův Táborských, jakož i kněze Prostředka, kterýž sebrav lidi branné z Hradce vyhnané od pana Roháče ochotně na hrad přijat byl.

Císař Sigmunt vyhlásil hned 15. února 1437 veřejnou hotovost zemskou proti Roháčovi ke dni sv. Jiří nejprv příštímu, a skutečně již dne 3. května vyslal svého nového hofmistra, pana Hynce Ptáčka z Pirkšteina s některými dvořany, s Pražským lidem a pány zemskými k dobývání hradu Sionu. Na sněmě pak, kterýž se byl 24. května v Praze sešel, žádal císař, aby podle starých zákonův zemských celá země také vytáhla proti Roháčovi jakožto prý škůdci zemskému. Avšak většina nižší šlechty byla toho mínění, že Roháč není nepřítelem zemským, nýbrž jen císařovým, pročež aby císař chtěje proti němu válčiti, svým vlastním nákladem to činil. Musíme za to míti, že samému panu Ptáčkovi z Pirkšteina na tom záleželo, aby poslední sídlo odboje proti císaři dobyto bylo, ač byl strýcem pana Roháče z Dubé. Avšak zle se mu vedlo při obléhání Sionu, tak že císaři již v měsíci červnu listy psal, kterak těžkou prácí mají a u velkém nebezpečenství postaveni jsou, proto že v nedostatečné síle pod Sionem leží. Neboť že hrad na vrchu hory stál, a valem, příkopy a zdmi dostatečně ohražen byl, nesnadno bylo jej přemoci a dobyti. A proto musel pan Ptáček nastaviti okolo něho bašt neboli věží, z kterých, ač nepřevyšovaly hradeb a zdí hradu, přece do něho mohl střílieti. Mnozí s obojí strany padali, ale více dobývajících, proti nimž málo které vystřelení daremné a na chybu bylo. Přistoupiti blíže ke zdem bránil příkop hluboký, v němžto ačkoliv vody nebylo, však pracné a nebezpečné bylo bojovníkům do něho se pustiti, a zase nahoru na valy, které byly okolo sdl, vylezti, pro husté množství střelby, kteráž z hradu šla. Tu pán Ptáček poručil, aby z boku hory štolu kopali, a tak sobě podzemní průchod do příkopu dělali, zanechavše před příkopem něco málo země na podobenství dveří, aby se štola do něho na dne neotvírala, a lest taková od obležených poznána býti nemohla. Mezi tím, když se již pátý měsíc obležení toho končil, vyšla dne 3. září z Prahy posila ke hradu Sionu, již vedl uherský pán a přední služebník císaře Sigmunta, Michal Orsag. Přípravy k valnému útoku byly právě již dokonány, a čekalo se toliko, až vítr z ležení na hrad váti bude. Již 6. září takový vítr se prudce zdvihl, a bojovníci vzavše na se oděnì vešli do štoly. Zatím jiní střelbu z nastavených vůkol bašt k hradu pustili a všecka děla pojednou zapálili, aby dým od prachu a ohně na hrad se obrátil. V tom bojovníci onino štolu pronikše do příkopu vskočili, a přistavivše žebříky na valy, útokem je zlezti usilovali. Příhodilo se, že toho času pan Roháč obědval; nemnozí z jeho lidí, kteří na zdech obcházeli a hrad střehli, náhlý pokřik, z toho povstal hřmot, že obležení odevšad k bránění valův běželi. Pan Roháč také nechav jídla a uchvátiv zbroje a zbraně pospíšil z hradu na předhradí, aby své lidi ochránil. Bili se jednoho času na mnoho místech velmi ukrutně, zvláště kde pan Roháč byl přítomen. Mezi tím s jiné strany nepřátelé valův se zmocnili, a mnohé pobivše do samého hradu se tiskli. Pan Roháč chvátaje navrátiti se k hradu, oskočen jest a jat na předhradí se šesti svými bojovníky. I přiveden jest do ležení páně Ptáčkovo, kterýž hned posla s tou novinou do Prahy vypravil. Císař Sigmunt v té chvíli plný radosti jen po celé Praze a ve všech kostelích kázal zvoniti. Ještě však drželi se Roháčovi lidé na hradě, teprv v noci když potmě odtud utíkati počali, schytáno jest jich 46 osob, a mezi nimi byli zejmena polský rytíř a někdy posel velkého knížete Litevského Vitolda, r. 1421 do Čech přišlý, Vyšek Račíňský, kterýž odtud ve vojskách husitských věrně byl bojoval, kněz Martin Prostředek a z nitý puškař Zelený. V tu noc ještě novân jest hrad Sion, vzplanul o svítě jako děsná pochodeň daleko d jin okolních, a byl pak pobořen a s srovnán, tak že pozdní potomek nyní

tě spatřuje na tom místě, kde udu- byla poslední jiskra krutého boje v proti Sigmuntovi císaři.

jatí, kterých potom bylo 53, dopravelí do Prahy s hlukem vítězným, a dne 8. září pan Roháč v okovech cíbyl představen, volal prý nahlas, nu oči vyloupali, by se nemusel día nešlechetného císaře, kteréhož sobě větší ohavnosti měl. Však císař Sigtaké nešlechetnou pomstu nad ním al; dal jej s druhy jeho vésti na městskou radnici, kde jeho tak nerdně zmučili, až prý střeva z něho nuly. Přes noc byla na Šibeničním za Horskou branou šibenice o třech ch vystavena, a nazejtří dne 9. září ala se na vězních strašná, neslýchaprava. Jan Roháč z Dubé, uhejtman Táborský, pán korouhevní u Hronovicův, a páně Ptáčkův strýc, ařovu rozkazu se všemi svými spolu z města na popraviště jest vyveden šen na třetím nejvyšším patře sám o řetěz zlatý a v panské úpravě se n pasem jako pro čestné vyznačení. ím oběšeni jsou polský rytíř Vyšek íňský, kněz Martin Prostřea dělostřelec Zelený; nejníže na ici obecné konečně 48 bojovníkův čových potupnou smrtí utraceni byli. vé nakládání s muži v národě někdy ými, kteří válku pro své přesvědčení oli pro loupež vedli, zbudilo v Češích ření veliké a zvrátilo poslední doínění v lidu o Sigmuntovi; byl pak ? pláč v lidu za dlouhý čas, a vždycky dé plakávali, když se stávala zmínv tomto smutném příběhu, jakž jeden letopisec svědčí.

---

okojenost a zbouření proti Sigmuntovi.

1437 30. září — 1. listopadu.

císař Sigmunt tak bezohledně ba i chetně jednal se svými odpůrci, dojich do moci své, pocházelo odtud, domníval, jakoby již úplnou moc ad národem Českým, a tudíž bezpečšecky záměry své v zemi prováděti Zapomněl však, že statečný národ lednou přísností nedává se zastranýbrž že jí toliko tím více popuzen Nespokojenost s jeho zpátečnickým počínáním čím dál tím více v celé zemi se zmáhala, a již v letních měsících toho roku děly se sjezdy a všeliká jednání po krajích, i rozpisovaly se listy po městech a po hradech, o kterých císař se dověděv ničeho dobrého o tom připovídati si nemohl.

Byl pak již potřetí toho roku svolán sněm do Prahy ke dni 30. září, a tu přijel, maje list ochranný s sebou, vítězný někdy vůdce v bitvě Lipanské, rytíř Diviš Bořek z Miletínka, do Prahy co žalobník a jednatel od kraje Hradeckého, Chrudimského a Mýtského, předstoupil před sněm ve velké síni Staroměstské radnice shromážděný a v devatenácti článcích celý rejstřík provinění císařových proti národu přečetl. Pravilo se v nich proti císařovi, kterak proti světlým zápisům a závazkům svým uvodil lidi pod jednou, rozuměj přívržence strany Římské, do Prahy a jiných měst českých a moravských, o potvrzení arcibiskupa a biskupův volených nic se nestaral, ba i poslušenství arcibiskupovi volenému (Rokycanovi) sám odjal, postaviv administratora nad něho; kterak biskupům dovolil nesvětiti žáků pod obojí na kněžství, mnichy uvedl do Prahy bez arcibiskupova (Rokycanova) dovolení, dával svobodu zjevným hříchům smrtelným v Praze a jinde, žádného kaplana pod obojí při svém dvoře netrpěl, klénoty a ne všecky listiny koruně pobrané vrátil, staré svobody a práva zemská všelijak rušil, cizozemce k úřadům i ku spravování arcibiskupství dopustil, zboží universitní a špitálské služebníkům svým v zástavu dával, a jinými křivdami naproti jednotlivým osobám vinen se stal. Poslední pak článek žaloby zněl doslovně takto: „To se nám také velmi zle líbí, že lidi nejznamenitější naší strany, duchovní i světské, ze své rady a od úřadu zavrhl, kdežto jest nejvíce skrze těch lidí zjednání do země uveden a za pána přijat; stranu pak nám a pravdě Boží odpornou i do rady přijal, i je na úřady k souzení a vládnutí ustanovil, kdežto tomu každý rozuměti může, kam se to chýlí.“ Takové žaloby byly ovšem tím nebezpečnější, čím více s pravdou se srovnávaly, čím méně se proti nim namítati mohlo.

Co na to císař odpověděl a co sněm v té příčině učinil, není více známo; avšak hlavní původcové těch žalob, Jan Hvertvík z Rousínova, Chval z Říčan a Beneš z Mokrovous, poslali v tom čase císaři odpovědné listy, hotovi jsouce,

válku proti němu vésti, k čemuž hned také přistoupili kněz Bedřich Strážnický, Jan Pardus z Vrátkova a jiných šlechticův a obcí počet veliký, tak že v měsíci říjnu skutečně proti Sigmuntovi vypukla válka na několika místech. Počátek učinil Jan starší Kolda z Žampachu, kterýž v tu neděli po sv. Václavě, 29. září, když právě v Náchodě posvícení bylo, hrad Náchodský, dědictví pana Jiřího z Poděbrad, v noci násilně vzal a v jeho držení mocně se uvázal. Podobně nebojováno sice v otevřeném poli, ale osazovány jsou města i veliké hrady proti císaři. Okolo sv. Havla, 16. října, sebrali se pod náčelnictvím jistého Čerta služebníci Pardusa z Vrátkova, a přátelé kněze Ambrože, a pokusili se o Hradec Králové, byli však od Hradeckých přemoženi; na útěku bezpochyby utonulo jich v Labi na brodě proti Vysoké 23, mezi nimiž se i ten Čert nacházel, a Hradečtí, několik těch utonulých a nahých do města přivezli a na občinách za mosty je pochovali. Sám Jan Pardus z Vrátkova, rytíř moravský a někdy hejtman Táborský, kterýž ještě loňského roku o tom čase k rozkazu císaře Sigmunta s Vilémem Kostkou z Postupic a jinými pány proti Hradci byl vytáhl, však po zabití posledně řečeného pána u Vysoké jen útěkem se spasil, nyní co odpovědník císařův pojal zbytky svého lidu, pak lid Hertvíkův z Rousínova a kněze Bedřichův z Kolína, počtem do 300 mužův, a s nimi na Moravu se vypravil. Tu pak o Všech Svatých, 1. listopadu, zmocnil se v noci nenadále města Litovel, kdež část překvapených obyvatelův v jedné z městských věží se zamkla, a z ní udatně se bránila. Mezi tím Olomoučtí a Uničovští Němci dověděvše se o tom, rychle Litovelským silnou pomocí přispěli, a po krátkém však velmi krvavém boji Husity z města vytloukli, mnohé z nich, i samého Pardusa, zajali a do Olomouce odvedli. Zde jich blíže města na nové šibenici prý 64, podle jiného létopisce však jen 48 oběsili, Pardusa pak s jinými zajatými vojvodovi Albrechtovi do Rakous vydali, kdež až do r. 1440 u vězení byl. Nicméně vzpoura proti císaři, nejvíce ve východních Čechách, přece trvala, a císař nemoha ji udusiti, nucena se viděl, se svými odpovědníky vyjednávati.

Smrt císaře Sigmunta ve Znojmě.

1437 9. prosince.

Známky vzpoury a nespokojenosti, propukající na tolika rozličných místech v zemi dojímaly císaře Sigmunta tím více, že se k duševní strasti jeho připojila nyní také tělesná nemoc těžká a bolestná. Po dlouhá léta již podagra jej trápilo, tak že málo měl chvil takových, kdeby se byl dobře na nohou cítil; avšak toho smutného osudného dne, co Jan Roháč z Dubé byl oběšen, vrhl se mu na palec u nohy tak zvaný pekelný oheň (pyaemie), a on zapadl na zdraví úplně. Čechové, kteří jeho věrolomnost těžce nesli a osvědčování jeho o přátelských úmyslích k národu Českému nevěřili, plesali a za pomstu Boží to pokládali. Dal si dle rady lékařův ten palec uříznouti, snášeje bolesti myslí hrdinskou; však zdraví se více nevracelo a tu počal Sigmunt poznávati, že již dlouho žíti nebude. V Čechách však nechtěl umříti, a měl jenom o to péči, aby v bezpečí uvedl svou osobu i svůj dvůr. Umínil sobě jeti zase do Uher, kdežto ve Velkém Varadě sám sobě byl hrobku připravil v nohou krále Ladislava Svatého. Potom obmýšlel již jen prostředky, kterak by království České po sobě uvésti mohl v moc zetě svého Albrechta Rakouského. Musel hned nejvyšší kancléř Kašpar Šlik, k Albrechtovi do Vídně se vypraviti, a jej do Prahy volati, aby bez meškání ve správu a vládu celého království se uvázal, a tak po Sigmuntově smrti tím snáze české koruny dosáhl. Však Albrecht jakož i manželka jeho Alžběta prý dlouho se zdráhali, pravíce, „aby jim takové břímě příliš těžko bylo na se vzíti, pro nesvornost království a jiné příčiny, a že císaře prosí, aby toto království svou moudrostí a rozšafností prý raději jak nejdéle ještě sám spravovati ráčil;“ konečně prý nemohše odepříti vůli otcovské přislíbili přijeti do Prahy ke dni sv. Mikuláše, 6. prosince, a „poslušni býti přikázání Jeho císařské Veličnosti.“ Sigmunt však jejich příjezdu nevyčkal, neboť se mezi tím něco přihodilo, co jej k rychlejšímu odjezdu z Prahy připodlo.

Že Čechové, dověděvše se o tom, že Sigmunt chce království Rakous Albrechtovi zaopatřiti, většinou dí city byli dojati, dá se ovšem pochop však proti tomu návrhu zdvihl se ta por z jiné strany, od které se ho sám nejméně mohl nadíti. Vlastní

manželka, Barbora Celská, matka Alžběty vojvodkyně Rakouské, z celé duše nenáviděla zetě svého, Albrechta. Když pán a manžel její, císař Sigmunt v letě šest neděl na říšském sněmu v Chebu meškal, a ona s panem Menhartem z Hradce vládařství země v rukou měla, zalíbilo se jí to velice, a spříznivši se s některými předními pány zemskými, kteříž také Rakouského Albrechta v ošklivosti měli, umluvila se s nimi o jiný způsob zemského vladařství, kdyžby císař umřel, i zdá se, že svého synovce nově pozdviženého knížete Oldřicha Celského na přední místo toho vládařství postaviti zamýšlela. Někteří dvořané jistili také, že přemlouvala pány, aby po císařově smrti sobě mladého krále Vladislava Polského za krále s tou výminkou zvolili, by se s ní oženil, což však zdá se býti jenom pomluvou, jelikož Vladislav sám nedávno před tím o její vnučku, starší Albrechtovu dceru, se byl ucházel. Mravní povaha již ovšem nemladé ale vždy ještě sličné Barbory nebyla sice bez úhony, nicméně že se jí potom mužové šlechetní mezi pány českými, jako byl Aleš Holický ze Šternberka, tak horlivě a stále ujímali, to svědčí k jejímu prospěchu.

Prozradivši se odporem svým proti Albrechtovi nenadále projeveným sama k tomu přispěla, že se Sigmunt o pletichách od ní navlečených dověděl; uměje se však jako vždycky dobře přetvařovati, ukryl Sigmunt svou nedůvěru před ní, však tím více z Prahy pryč pospíchal. Z nenadání dal rozkaz, aby se celý dvůr na cestu připravil, a tak již v pondělí, dne 16. listopadu, ráno ještě před východem slunce nešen jest císař Sigmunt na křesle v rouše císařském pod zeleným věncem z dvora králova po ulicích města i branou ven, s ním pak jeli ve vozích i na koních císařovna Barbora, její synovec kníže Oldřich Celský, Brunorius della Scala, kníže Veronský, Kašpar Šlik, Mátík z Táborec, Michal Orság, jiní knížata i velmožové uherští a němečtí, asi tisíc jezdcův na koních kromě několika zástupův pěších lidí branných i asi sta vozův. Vyprovázeli císaře také Pražané, jedni s žalostí, jiní s veselostí říkouce: aby se nikdy zase nenavracoval; konečně by krásné paní pod svou korouhví i s svými kejklíři, nesmějíce v Praze zůstati, neboť zajisté volné mravy při dvoře císařově za ten čas poslední mnoho pohoršení a pokušení činily Pražanům na přísnou mravní kázeň žárlivým, a zavdávaly Čechům příčinu stěžovati sobě do Sigmunta, že zjevné hříchy proti druhému článku Pražskému netoliko nestaví ale takořka sám průchod jim dává.

Prvního dne dne došla tato císařská kavalkada čili jízdní průvod až do městečka a hradu Vlašimi, jehož majetníkem byl tenkráte Tomáš z Chotěmic, syn Jana z Chotěmic, druhdy věrného služebníka císařova, bývalý hejtman Táborův, který r. 1431 sotva útěkem se spasil při porážce bratří u Bejdova v Rakousích. Nyní si to za čest pokládal, že měl císaře pohostiti. Do Telče, města moravského, dospěl císař dne 18. listopadu, a několik listin tam vydal, do Znojma dostal se teprv dne 21. listopadu u večer, potřebovav plných deset dní k celé této cestě při velkých bolestech konané. Ve Znojmě očekávali císaře již vojvoda Albrecht a choť jeho Alžběta, císařova dcera, jakož i jistý počet pánův uherských. Tuto Sigmunt již nemohl dále, a hned tuto noc dal svou manželku Barboru Celskou zatknouti a pod stráží držeti; synovec její, kníže Oldřich Celský, dostav před časem výstrahu, jenom rychlým útěkem ušel vězení, které mu také hrozilo.

Při všech bolestech, kteréž tuto Sigmunt s hrdinskou myslí snášel, věnoval on poslední dni svého života přece úsilné péči o povýšení svého zetě, Albrechta Rakouského, a s ním rodu Habsburského na všecky ty trůny, na kterých slavný dům Luxenburský jeho osobou panoval, a jichžto měl nyní s ním odumříti. Svolav k sobě všecky ve Znojmě přítomné pány uherské a české, (a z posledních byli tu přítomni Oldřich z Rosenberka, Menhart z Hradce, Hanuš z Kolovrat a jiní,) pohnutlivými slovy zetě a dceru co své dědice jim poroučel, a prosil, aby přijmouce je za pány, šetřily netoliko přirozených a umluvami stvrzených práv jejich, ale i prospěchův velikých, ježto by jedné každé zemi jíti měly ze spojení všech pod jedním panovníkem; vychvaloval také vysoce cnosti Albrechtovi a ujišťoval, že jim bude pánem, nad nějž hodnějšího a lepšího sobě ani žádati nemohou. Tak Sigmunt, maje k tomu již napřed pouzkázku v dědičné smlouvě otce svého, císaře Karla, s domem Rakouským, v posledních okamženích svého života o to se staral,

aby svedl dohromady země koruny České a Uherské se zeměmi domu Rakouského a s důstojností koruny Římských císařův, kteréžto sjednocení moci, ač na čas přetržené, a přes všechnu nestejnost ba odstrkavost jedněch zemí od druhých, po stu letech přece opět skutkem se stalo, a podnes základem mocnářství Rakouského zůstalo.

O Uhřích nebylo téměř pochybnosti, že vyplní žádost umírajícího krále svého; tím větší péči měl Sigmund o Čechy. Katoličtí pánové byli ovšem s nim stejného smýšlení, méně se toho nadíti bylo od stavův pod obojí. Do Prahy položen byl nejbližší sněm na suché dni nejprv příští, to jest na 18. prosince, i vydal Sigmund k Čechům ze Znojma dne 30. listopadu list, v němžto stavy svým obvyklým způsobem ubezpečuje, kterak prý horoucí jest jeho žádost a vůle o vyzdvižení a zvelebení tohoto království, kterak ta žádost z přirozené prý k té zemi příchylnosti jemu v srdci od mladosti jeho až dotud ipěla a ještě lpí.

I měli ten list nejvyšší kancléř Kašpar Šlik a císařský rada Hartung z Kluks sami osobně odevzdati, a na zmíněném sněmu o přijetí Rakouského Albrechta na království se stavy jednati. Zároveň vycházely listy z kanceláře císařské do korunních zemí českých, a poslední známé císařovo psaní dáno bylo dne 7. prosince k šestiměstí Lužickému, aby k valnému sněmu do Prahy znamenité poselství vypravili a tam dědičných práv Albrechtových a Alžbětiných hájiti pomáhali. Zdali také Moravané nějaké napomenutí dostali, jest pochybno, neboť byltě Albrecht již markhrabětem Moravským od r. 1423 na vzdor všemu naléhání Čechův na Sigmunta, aby netrhal zemí České koruny, a cizímu panování na Moravě konec učinil.

Sotva Sigmunt všecky ty práce odbyl, pocítil blízký konec života. Dal se obléci v roucho císařské a pod korunou slyšel mši svatou, chtěje prý umříti co císař; avšak když to déle trvalo, kázal, aby ho hned předěli v roucho umrlčí, v němž pochován býti měl. Stalo se tak podle jeho vůle, a tu na trůnu sedě usnul na věky v pondělí dne 9. prosince u večer.

Druhého dne ráno svolal kancléř císařský, Kašpar Šlik, přední pány všech Sigmuntových říší do hlavního chrámu Znojemského, a tam dal před nimi a před vojvodami Albrechtem Rakouským a Kryštofem Bavorským skrze zlatníka k tomu povolaného všecky Sigmuntovy císařské i královské pečeti podle starodávného obyčeje zlámati a zničiti, aby jich dále od nikoho užíváno býti nemohlo. Sluší připomenouti, že se v císařské říšské pečeti na Sigmunta poprvé objevil místo starého jednohlavého dvouhlavý orel, jehož obě hlavy obklopeny byly kulatou zlatou září, a na říši císařskou Římskou a královskou Německou ukazovati se zdají. Mrtvé tělo císařovo bylo pak po tři dni k veřejnému podívání ve Znojmě vystaveno, a potom ku pohřbu do Velkého Varádu v Uhřích odvezeno. Eneáš Silvius praví o tom: „Žalostná divadlo a nestálosti věcí lidských obzvláštní důvod: císařovna jatá a císařovo mrtvé tělo spolu vezeny jsou. Vyjeli proti nim ve smutku páni uherští, aniž v takové neobyčejné proměně od slzí zdržeti se mohli.“ Vojvoda Albrecht nedal své tchyni ani do Váradu jíti, nýbrž již v Přešpurce co zajatou ji osadil, potom pak nepropustil dříve, pokud všech měst a hradův, jež v Uhřích měla, se nezřekla.

Sigmunt, poslední mužský potomek rodu Luxenburského, císař Římský, král Německý, Uherský a Český, jakož i Dalmatský, Charvatský a Slavonský, vrchní dědičný pán vojvodství Luxenburského, vojvoda Slezský, markhrabě Moravský a Lužický atd. dosáhl věku svého 69 let, počítaje sobě panování svého v Uhřích 51 let, v Němcích nezplna 28 let, v Čechách 18, vlastně však jen půldruha léta, císařství pak půl páta roku. Byl dvakrát ženat, poprvé s Marií z Anjou, dědičkou království Uherského, od r. 1355 až do r. 1392, potom s Barborou Celskou od r. 1408, která jej přežila, porodivši mu dceru Alžbětu, jediného potomka jeho, provdanou od r. 1422 za Albrechta V. vojvodu Rakouského. Byl však mimo ni ještě jeden potomek rodu Luxenburského po přeslici, vojvodkyně Luxenburská Alžběta, dcera vojvody Jana Zhořelického a synovkyně Sigmuntova, nyní po druhé ovdovělá po Janovi vojvodovi Bavorském a hraběti Hollandském, která napřed řečenou Alžbětu přežila teprv r. 1451 umřela.

Jako ve všech říších a městech Sigmuntových tak i v Praze konán ve chrámě u sv. Víta na hradě Pražském slavné smuteční služby Boží za duši. Biskup Filibert, kterýž z Prahy odešel, sám mši svatou sloužil, a

k oféře páni, rytíři, zemané, preláti, ovníci, konšelé a obce měst Pražch i paní a jiné mnohé osoby.

O postavě a povaze císaře Sigmunta sal Eneáš Silvius následující úsudek: ltě Sigmunt postavy výtečné, měl oči né, čelo prostranné, líce jemně se rdí bradu dlouhou a hojnou; chtěl duchem lkým všelicos, ale nestále, liboval si ertech, rád víno pil, po ženách jen hocizoložství tisícera se dopouštěl; kvapve hněvu, snadno dal se udobřiti; neemný pokladův a dárce rukotržný, vísliboval nežli plnil a klamal častokrát. yž byl v Římě u Evgenia papeže (r. 3), řekl k němu: Tři jsou věci, nejtější otče, ve kterých se nesnášíme, a t tři, kde se shodujeme: ty ráno spáváš, přede dnem vstávám; ty vodu piješ, víno; ty žen se štítíš, já po nich se ním. Ale v tom se snášíme, že ty dře rozdáváš poklady církevní, a já chož sobě nenechávám; ty máš špatné e, já špatné nohy; ty kazíš církev, á zas říši svatou."

My k tomu se své strany přidati muie o Sigmuntovi, že byv péčí otce svébedlivě v naukách vzdělán, rozprávěti ěl v 6 jazycích, v latinském, českém, neckém, maďarském, francouzském a lianském, že učených lidí sobě vážil a oho s nimi obcoval, však že co Čech ražan rozený ani dost málo lásky k vlaa k národu Českému ve svém srdci neval, jakkoliv neopomenul nikdy, kdykoho viděl potřebu, osvědčovati se lstivě hům, kterak prý v něm hoří láska k sti a k milému svému národu. Že koráte veřejně Čechům „chlapův" spílal, házelo z jeho nenávisti k Husitům, a sprostých vtipův na urážku cti Čeho národu pronášel, viděti z toho, že yž někde byl na cestách, a v jeho něcké neb uherské družině také čeští pá é, přívrženci a služebníci jeho, se m lidem se nacházeli, říkával prý: hraňte se stříbrných lžic a koflíkův, neb u mezi vámi Čechové." Byltě Sigmunt odný syn velikého otce svého, Karla, ectil svůj vlastní národ rovněž tak, jak podnes bohužel přemnozí naši krajané ají, kteří pro zisk jako vlastenci řeči strojí, při tom však své nevážnosti k rodu a své podlé mysli po straně mrzce nou uzdu pouštívají, s vrahem národu kého se spolčují a vlasti jak nejhůř bou škodí. Sigmunt oloupil drahocenné by našich patronův a jiné drahé památky a převzácné ozdoby našich chrámův, aniž se o náhradu staral, byl pak sám i škůdcem české církve, rozzastaviv statky její českým pánům i zemanům, katolíkům i kališníkům, kteří jemu pomáhali, o vykoupení a navrácení při tom jak nejméně se staraje.

Milostníci jeho, kteří jej nejvíce na ustavičných cestách jeho doprovázeli, byli dva Uhři, Michal Orság a Mátík z Tálovec, Vlach Pípa Špan z Ozora rodem z Florencie, Polák Stibor ze Stibořic, a Brunorius z rodu Scaligerův, kníže Veronský, jejž Čechové „knížetem Berounským" zvali. Když Mátík z Tálovec během tohoto posledního roku za Sigmuntem do Prahy přijel, císař se vším dvorem svým naproti němu vyjel, do města jej uvedl, a k jeho žádosti dva vězně, Absolona a Mandu, Pražské měšťany, jichž provinění nám neznámo jest, z vězení na svobodu propustiti kázal. Největší působení na císaře měl však nejvyšší říšský kancléř jeho, Kašpar Šlik, jehož také v záležitostech českých užíval. Byltě syn Chebského měšťana Jindřicha z Lažan, vstoupil r. 1416 u Sigmunta co písař do služby, a získal si rychle největší jeho lásky a důvěry; Sigmunt jej r. 1433 za nejvyššího kancléře a nyní teprv r. 1437 do hraběcího stavu povýšil; pak mu zapsal královský statek Holič v Uhřích a hrad i město Bassano v horní Italii, odkud se jeho potomci podnes „z Holejče a Pasounu" píší, konečně mu r. 1434 udělil purkhrabský úřad Chebský, hrad a město Loket, Andělskou Horu, panství Ostrov a Hroznětín v Loketsku, kdež jeho potomci po drahný čas panovali, náležejíce napotom vždy mezi přednější údy stavův českých.

Za husitské války odpočívaly vědy a umění, a kromě theologie a umění vojenského v nižádné vědě, v žádném jiném umění neučiněn pokrok patrný. Za to celý národ takořka na bohosloví se oddal, jen v bibli a o bibli čteno a psáno, a biblická učenost pronikla tak i do lidu obecného, že i prosté ženy Táborské lépe prý se v bibli vyznávali, nežli mnohý tehdejší praelát církevní. Universita Pražská byla sice velmi ztenčena, ale mistři a kněží zastávali učení své ve škole hádkami, v poli zas mečem. Kněz Prokop Veliký byl slav-

ný a vítězný vůdce vojenský, a k úžasu shromážděných otcův na sboru Basilejském neméně slavné než jako v poli proti nepříteli v učené hádce bohoslovecké si počínal. Potřeba obrany vlasti a náboženského mínění učinila Žižku nejprvnějším hrdinou věku svého a Čechy nejbojovnějším národem v Evropě. Však hluk válečný zapudil tiché umění, které jenom v míru prospívati může; stavitelé chrámu Svatovítského vystěhovali se do Vídně, jiní umělci zas jinám do ciziny se rozprehli, anebo ve skrytosti ve válečném hluku zanikli. Jsou však přece památky, že i za hluku válečného tiché umění malířské pěstováno bylo, jako že víme o Janovi z Prahy řečeném Aliaps, krasopisci a illuminatoru, kterýž opsal a miniaturami ozdobil tak nazvanou Padařovskou bibli nákladem Filipa z Padařova, v cís. bibliotece Vídeňské chovanou, a r. 1435 tu práci dokončil.

Osmnáctiletým, neslýchaným bojem dvou věcí Husité dosáhli: v Čechách kromě tichých pohraničních obcí německých nebylo více Němcův, kteří by byli mohli a chtěli přes slušnou míru roztahovati se a panovati, jako před válkou, a jazyku národnímu zjednána jest všude a ve všech místech a poměrech náležející jemu čest a přirozená platnost; za druhé dobyli sobě Čechové svobodného užívání kalicha, který se stal znakem vyminečného jejich postavení v církvi, potom potvrzení ostatních tří článkův Pražských, jichžto cena za tehdejších poměrův ovšem byla velmi měnivá a pochybná.

Přijali Čechové Sigmunta do země doufajíce, že nový pořádek obhájí a upevní, s okolními národy je usmíří, čest národu v Evropě obnoví; on však sliby své jen v nejmenší částce splnil, místo skutečného pokroku jen k starým pořádkům zření měl, konečně říši Českou cizímu panovníku odkázal. Čemu se Čechové po všechen čas války nejvíce ubrániti snažili, to jim nyní nastalo, museliť podniknouti panovníka Němce tvrdého. V nejblíže příštím čtvrtstoletí upadli v bezvládí; demokracie jsouc dlouhým bojem přemožena a zemdlena klesla, a šlechtovláda nastala.

Na Moravě to poněkud jinak dopadalo. Tu zachoval rázný biskup Olomoucký, Jan Železný, své biskupství i velkou část statkův biskupských; jsa pak nadán politickou mocí co zvláštní člen koruny české obhájil církev katolickou v zemi v té míře, že husitství ji ovládnouti a té obecné rozšířenosti v zemi jako v chách nabyti nemohlo; Němci zas ve ších městech moravských také ne zeli, ba naopak tím větší smělosti a vosti proti obyvatelstvu slovanské zvláště husitskému nabyli.

DODAVEK.

Přehledné zprávy o osobách za hus války vynikajících.

1. Osoby z panujících rodův.

Barbora Celská, druhá man císaře Sigmunta, krále Českého a ského, dcera Heřmana hraběte Cels provdána od r. 1408, na království Č korunována 11. února 1437, kteréhož ovdověla; osednuvši r. 1441 na svém vím sídle, v zámku Mělnickém, u tam 11. července 1451. Její tělo do P převezeno a ve chrámu u sv. Víta p váno bylo.

Žofie Bavorská, druhá man krále Václava IV., dcera vojvody Jan vorského ve Mnichově osedlého, pr na r. 1389, na království České koruno 15. března r. 1400, ovdověla r. 1419, vl kou království Českého od srpna do k prosince 1419; zdržovala se odtud při dvoře svého svaka, krále Sigm jezdíc s ním po Čechách, Uhřích a koliv se se svým dvorem obracel; u 26. září 1425 v Prešpurce, kdež i p vána byla.

Vladislav Jagajlo, král P a velký kníže Litevský, syn Olgerda, knížete Litevského, nastoupil po ot Litvě r. 1381, oženiv se s Hedvikou dičkou království Polského, korun jest v Krakově r. 1386 na království ské, umřel v Grodku na Červené nedaleko Lvova r. 1434 maje let věk a panování svého 48.

Alexander Vitold, velký k Litevský, bratranec předešlého, syn žete Kejstuta, nastoupil vládu v L r. 1392, v letech 1421 a 1422 dožádaný Český umřel r. 1430 maje let věku panování 38.

Sigmunt Korybutovič, syn rybuta, knížete Litevského, vychovaný Krakově při dvoře strýce svého, kr

Jagajla, byl r. 1422 do Čech po-
áměstek dožádaného krále Če-
olda, však ku konci téhož roku
án. Vrátil se však v lednu 1424
zase, jsa odtud náčelníkem
žanův až do r. 1427, kdež byl
vezen. Nepřestal s Čechy pří-
tal se horlivým Husitou, a do-
Čechy ve Slezsku, kdež moc-
létech 1430 a 1431 město Gli-
tnil se ještě 1431 bitvy u Do-
dobrovolník, konečně byl r. 1435
rýce svého Svidrigajla ve válce
ému králi Polskému, Vladisla-
jlovici, prohrál bitvu u Vilko-
Litvě, a byl co zajatý v řece
pen. Přičinil se znamenitě o
eského spůsobu bojování na vý-
anském.

ch (Fridrich) z Hohenzol-
khrabě Normberský, markhrabě
ý, zakladatel moci domu Ho-
kého, nynějšího Pruského, nej-
spojenec císaře Sigmunta ve
i Čechům, byl syn Bedřicha
abě Normberského, narozen ro-
odporoval císaře Sigmunta pe-
teréž obdržel od něho r. 1415
markhrabství Braniborské, zemi
koruny, spolu s hodností kur-
Účastnil se s velkou silou vojsk
křížáckých taženích proti Če-
420, 1421, 1422, 1427 a 1431, a
422 a 1431 byl nejvyšším vůd-
to vojsk křížáckých. Umřel

ich (Fridrich) příjmím Bo-
rní vojvoda a kurfürst Saský
tínského čili dosavadních mark-
šeňských, též jeden z hlavních
telův krále Sigmunta ve vál-
tských. Narozen r. 1369, přivedl
markhrabě Míšeňský r. 1420 se
rem 30.000 mužů pod znamením
Prahu králi Sigmuntovi ku po-
pěl také k následujícím výpra-
ckým, stal se r. 1423 propůjče-
untovým vojvodou a kurfürstem
na místě vymřelých vojvod z
anského, držel od koruny české
ěst v severních Čechách v zásta-
el z žalu nad nezdarem svým ve
roti Čechům r. 1428.

ich (Fridrich) příjmým Mír-
a nástupce předešlého, panoval
8 do r. 1464. Husité mu r. 1429
esnic a měst zloupili a byl také
ři posledním nešťastném křížá-
ckém tažení. Byl jako otec v držení týchže měst českých, a teprv nedlouho před svou smrtí 1464 smluvil se s Českým králem Jiřím o ně a o města míšeňská, vyhlásiv se, aby je podržeti mohl, i s bratrem svým za many koruny české.

Fridrich kníže Ruský z linie knížat Ostrožských, přišel bezpochyby se Sigmuntem Korybutovičem r. 1422 do Čech, kde se celý počeštil, bojoval 1426 udatně v bitvě blíž Ústí, načež jej Prokop Velký Táborským hejtmanem v Břeclavi na Moravě ustanovil; dobrodružil r. 1430 a 1431 s Tábory a Sirotky v horním Slezsku. Po porážce Sigmunta Korybutoviče u Vilkomíře 1. září 1435 odvedl zbytky táborských a sirotčích zástupův, kteří též v té bitvě účastenství měli, hloub do zemí ruských, kdež položili zárodek bojovného bratrstva Kozákův. Jeví se ještě r. 1438 co válečný pomocník husitského pana Spytka z Melštyna v Polště.

---

2. Osoby stavu duchovního a mistři učení Pražského.

Albík z Uničova, arcibiskup Pražský, Němec moravský, byl již r. 1387 mistrem svobodného umění na universitě Pražské, dosáhl v Padově hodnost doktora práv, byl však r. 1407 zase v Praze věnoval se lékařství, a stal se nejvyšším dvorským lékařem krále Václava IV., v kteréžto službě až do smrti téhož krále, 1419, setrval. Chválí se co přední lékař času svého, a spisy jeho o lékařství chovají se podnes v rozličných rukopisech. Z vůle krále Václava zvolila jej kapitula Pražská r. 1411 za arcibiskupa, ač knězem nebyl, z čehož se však již r. 1412 poděkoval, přijav probošství Vyšehradské s titulem arcibiskupa Césarienského. Druhý den po smrti krále Václava utekl z Prahy před bouří husitskou, a lid zkazil náhrobek, jejž sobě u Panny Marie na Louži byl připravil. Zemřel v cizině, neznámo kde, dne 23. července 1427.

Aleš z Březí, poslední skutečný biskup Litomyšlský, před tím kanovník Vyšehradský, byl r. 1416 od krále Václava proti Janovi Železnému na biskupství Olomoucké násilím dosazen, ustoupil pak Janovi r. 1420 přijav biskupství Litomyšlské. R. 1421 z Litomyšle před Husity ustoupil do kláštera Hradištského u Olomouce, později žil prý v Uherském Hradišti, kdež po několika létech umřel.

Filibert, biskup Konstanský (Coutances v Normandii), po prvním odstoupení kardinála Cesarini-ho r. 1432 ač na krátký čas předseda sboru Basilejského, potom legát téhož sboru co přední mezi svými spoluposly napřed r. 1433 dvakrát, potom r. 1436 po třetí v Praze, kdež vykonával úřad biskupský, po odjezdu svých spoluposlův i po smrti krále Sigmunta v Praze pozůstal, na zavedení starého pořádku v církvi úsilně a vytrvale pracoval, a též v Praze 19. června 1439 zemřel. Byl to přední smírce a upokojitel národu Českého.

Cesarini Julian, kardinál-legát, byl 8. listopadu 1430 od papeže Martina V. na kardinála povýšen, na počátku r. 1431 za papežského legáta do Německé říše a zároveň za předsedu sejíti se mající sboru v Basileji jmenován, vedl páté křižácké tažení do Čech, vyjednával nejvíce s posly českými na sboru v Basileji, dobyv si velkých zásluh o smíření Čechův s církví. Ve sporu mezi sborem a papežem Evgeniem IV. držel papežovu stranu, a opustil sbor r. 1438, jsa potom největším protivníkem jeho. Byv potom co legát papežský v Uhřích činným, navedl krále Uherského a Polského, Vladislava r. 1444, že zrušiv přísahu Turkům na mír danou válku proti nim obnovil a v bitvě u Varny žalostnou porážku utrpěv sám život ztratil. I kardinál Julian byl na útěku od svých vlastních lidí zabit, aneb dle jiných zpráv od nepřátel chycen, do Adrianopole odveden a tam neslýchanými mukami usmrcen.

Konrád z Vechty, arcibiskup Pražský, rodilý Němec z Vestfálska, povahy nestálé a vlastností ne právě vynikajících. Přišed do Čech došel přízně krále Václava, stal se proboštem Mělnickým, r. 1395 biskupem Verdenským, byl v létech 1403 a 1405 nejvyšším mincmistrem v Čechách, od r. 1405 do 1412 podkomořím královským; co takový byl od r. 1408 do 1412 zároveň biskupem Olomouckým, a ujal roku 1412 arcibiskupství Pražské. K Husitům velmi shovívavě se choval, r. 1421 zřejmě k husitství se přiznal a arcibiskupské statky rozzastavil a rozprodal. Od r. 1425 všechno kněžstvo strany Pražské jemu poslušenství slíbilo. R. 1426 dne 2. ledna dán jest od papeže do nejvyšší klatby, nicméně žáky pod obojí světil až do své smrti na hradě Roudnickém 24. prosince 1431.

Konrád III. č. Kunco ze Zvole, biskup Olomoucký, dříve Olomoucký probošt a Pražský kanovník. Ještě co kanovník zastupoval r. 1415 Pražského arcibiskupa Konrada na sboru Kostnickém. Na biskupství zvolen byl r. 1430, zastupoval potom na sboru Basilejském po nějaký čas arcibiskupskou diecési Pražskou a biskupskou Olomouckou, umřel r. 1435.

Pavel z Miličína, biskup Olomoucký, z rodu pánův z Miličína neb Talmberka, dříve kanovník Olomoucký, stal se r. 1435 biskupem, umřel r. 1450.

Jan XI. příjmím Železný, od r. 1400 biskup Litomyšlský, potom od r. 1420 Olomoucký a od roku 1426 kardinál, rozený Pražan, umřel na cestě ku králi Sigmuntovi v Ostřihomi 9. října 1436.

Václav z Buřenic řečený Králík, biskup Olomoucký, patriarcha Antiochenský, od r. 1380 až do smrti své přední rádce a milec krále Václava, byl dříve kanovníkem, r. 1393 proboštem Vyšehradským a spolu nejvyšším kancléřem a patriarchou, r. 1412 dostal biskupství Olomoucké, a umřel 12. září 1416 ve Svitavech na cestě z Prahy do Olomouce.

Heřman tit. biskup Nikopolský, prvé farář Miličínský, potom generální vikář Praž. arcibiskupa Konrada; připuzením pana Čeňka z Wartenberka světil r. 1417 na hradě Lipnici husitské žáky na kněžství začež mu arcibiskup vzal generální vikářství; zdržoval se pak na statcích Rosenberských, jsa veliký protivník Husitův. Zajat od Táborův na Rosenberském hradě Příbenicích a od nich v Lipnici utopen r. 1420.

Štěpán z Páléče, mistr na universitě Pražské, prv důvěrný přítel Husův, byl r. 1408 v Bolonii co podezřelý kacířstvem žalářován, brzo potom propuštěn. R. 1412 obrátil se co děkan theologické fakulty proti Husovi z příčiny odpustkův. Byv od krále Václava r. 1413 z království Českého vypovězen zjevil se r. 1415 na sboru Kostnickém co přední žalobník a svědek proti Husovi, r. 1416 též proti Jeronymovi Pražskému, a měl ještě 27. června 1417 na sboru řeč o opravě církve, radě, co by činiti bylo, aby se kacířství v Čechách vyplenilo. O dalším životě jeho ničeho více nevíme.

Stanislav ze Znojma, n[a] universitu Pražské a již r. 1400 prof[ese]r liké kolleje Karlovy, někdy učitel Husův. Když však Hus ve sm[ě]r pravu církve vždy dále zacházel

od něho, stav se jeho protivníkem.
t byl s mistrem Štěpánem z Pálče
ale z království vypovězen, našel
točiště u pana Jana ml. z Hradce
řichově Hradci, kdež brzy potom

chal de Causis, kněz a úhlav-
řítel Husův, syn německého hor-
Německého Brodu a někdy farář
ojtěcha v Jirchářích v Praze. Ušel
i od krále Václava vylouděnými a
ni, jež od nepřátel Husových do-
jně do Říma, kdež mu papež svě-
ežitý úřad prokuratora de cau-
dei, to jest: v záležitostech víry,
jest nazván de Causis, od Čechův
účným." R. 1412 podal papeži ža-
farářův Pražských proti Husovi,
obil tím další kroky církve proti
jsa potom na sboru Kostnickém s
hlavním obviňovatelem Husovým
ýmovým. Dočkav se odsouzení o-
se proto do Čech nikdy nesměl
umřel na církevním sboru v Ba-

lřej z Brodu, mistr a profes-
ologie na universitě Pražské a pro-
Husův. Opustil vlast na začátku
husitských, a umřel v cizině r.

z Jesenice, mistr učení Praž-
přítel Husův, zastával jej 1410—
papežském dvoře v Římě, potom
, působil i po jeho upálení v jeho
na dvoře krále Václava, opustil
návodem královým r. 1416, v úno-
pak na věky byl vypověděn od
eho další osudy nejsou známy.

z Příbrami, mistr učení Praž-
stoupenec mistra Matěje z Ja-
d mládí přítel Husův, 1413 dosáhl
ství, 1421 jmenován od sněmu
kého s Janem z Želiva radou ve
duchovních, jsa již tehdáž rozhod-
půrcem kněží strany Táborské, s
o všechen čas prudké hádky mí-
r. 1427 z Prahy vypovězen, a po-
jaký čas v Žatči zase se vrátil,
zdržoval se mimo Prahu na ven-
ústraní, však r. 1433 postavil se
těch kněží, kteří se s kompaktáty
a o potvrzení Rokycanovo na
upství nestáli. R. 1437 dostal faru
líjí na Starém městě a jel s po-
poselstvím Čechův do Basileje,
stal se s Prokopem z Plzně ad-
torem dolejší konsistoře pod o-
1442 smířil se s Rokycanou, však
po dobytí Prahy Jiřím z Poděbrad 1448 s administratorství svržen jest a téhož roku umřel. Jeho přívrženci po roce 1433 zvali se stranou Příbramovců, a byli to nejmírnější Husité.

Prokop z Plzně, mistr svobodného umění na universitě Pražské, dosáhl r. 1408 mistrovství a byl některý čas professorem. S přítelem Janem z Příbrami měl skoro jednostejné příhody, přidržel se strany Husovy a horlil ve svých spisech neméně proti Rokycanovi nežli proti Táborům; byl v létech 1420, 1426 a 1433 rektorem university, r. 1427 byl z Prahy na čas vypovězen, r. 1437 dostal faru u sv. Jindřicha, a jel s českým poselstvím do Basileje, r. 1439 stal se s Janem Příbramem administrátorem konsistoře dolejší. Poslední zmínka o něm se děje r. 1448, kdež se s Příbramem zasazoval o Rokycanovo potvrzení na arcibiskupství.

Křišťan z Prachatic, mistr učení Pražského, narozen okolo r. 1368, dosáhl mistrovství svobodných umění r. 1389, byl místokancléřem university Pražské r. 1404, rektorem 1412 a 1434; farářem u sv. Michala na Starém městě stal se r. 1405; muž pevné povahy a nevšední učenosti, pěstoval hlavně matematiku a hvězdářství. Byl věrným přítelem Husovým, kteréhož r. 1415 i v Kostnici ve vězení navštívil; držel se potom mírné strany Jana z Příbrami, byl s r. 1426 z Prahy na čas vypovězen, a r. 1434 v Chebu ku kompaktátům se přiznal. Za to jej jmenoval císař Sigmunt r. 1437 administratorem arcibiskupství Pražského ve věcech duchovních pro stranu pod obojí, v kteréžto nejvyšší důstojnosti umřel 5. září 1439.

Petr z Mladenovic č. Mladoňovic, rozený Moravan, stal se r. 1409 bakalářem ve svobodných uměních na universitě Pražské, a písařem pana Václava z Dubé, s kterým vyprovázel Husa do Kostnice, kdež až do téhož upálení zůstal a obšírné vypravování o Husovi sepsal. Po návratu do Prahy dosáhl r. 1416 hodnosti mistrovské a r. 1420 stal se kazatelem a pomocníkem faráře mistra Křišťana z Prachatic u sv. Michala na Starém městě, kdež po smrti mistra Křišťana r. 1439 potom sám byl farářem. Náležel k mírné straně pod obojí, která se jak nejméně možná vzdalovala od učení církve obecné; byl také r. 1427 na čas z Prahy vypovězen. R. 1438 byl rektorem university, a r. 1447 šel v čele

posílův českých vypravených do Říma pro potvrzení kompaktát od papeže. Konečně stal se po smrti mistra Jana z Příbrami r. 1448 administratorem pod obojí, a umřel 7. února 1451.

Vavřinec z Březové, mistr svob. umění na universitě Pražské, stavu vládyckého, narozen 1370, byl za zvláštní dispensí již r. 1391 farářem v Lounech maje toliko nižší svěcení, r. 1394 dosáhl hodnosti mistrovské, opustil potom asi po roce 1406 stav duchovní, přijal službu při dvoře krále Václava a mnohé knihy české sepsal. Za husitské války v Praze žil, kdež dva domy měl, a r. 1437 císař Sigmunt podle jeho výroku obnovil Novoměstským jejich staré výsady. V rozepřích mezi stranami husitskými míval vřelé účastenství a nenáviděl stejně katolíky jako stranu Táborskou. Teprv v pozdějším věku jal se spisovati paměti všech událostí, jichžto svědkem byl, nedošed bohužel dále, než od r. 1414 do r. 1422. Zdá se, že umřel teprv r. 1455.

Jan Kardinál z Reinšteina, mistr svob. umění na učení Pražském, studoval také práva, byl r. 1408 od krále Václava s jinými kollegy ku sboru Pisánskému poslán a ještě r. 1410 královu prokuratoru, doktoru Názovi v Italii ku pomoci a s širším naučením přidán. Přívrženec Husův, byl r. 1411 zvolen do počtu přátelských vmluvčí ve při mezi Husem a arcibiskupem Zbyňkem, šel r. 1415 do Kostnice co posel a prokurator university Pražské při sboru, v létech 1417 a 1418 rektorem university, byl r. 1421 v českém poselství u krále Vladislava v Polště a učiněn jest potom spolusprávcem kněžstva Pražského, r. 1422 po stětí kn. Jana z Želiva s jinými jat a do Králové Hradce na čas vypovězen, r. 1423 byl s Pražskými mistry na hádání v Konopišti se stranou Táborskou, r. 1428 arcibiskupským officialem. Dále se o něm ničeho neví, a zdá se, že brzy potom umřel.

Jakoubek ze Stříbra, mistr svob. umění na učení Pražském; mistrem učiněn r. 1397; přívrženec Husův, jehož se zastával v rozepřích, synodách a v královských komisích, horlil nejvíce o mravní kázeň duchovenstva, a po odjezdu Husovu do Kostnice první počal zastávati potřebu požívání svátosti oltářní pod obojí spůsobou, stav se tímto původcem kališnictví. Ponejprv podával kalich laikům na počátku r. 1415 u sv. Martina ve zdi, potom u sv. Michala na Starém městě z u sv. Vojtěcha v Jirchářích. N tomu bránil učení Pražských mistrů ří krom svátosti pod obojí v ničem podstatném nechtěli se odděliti od církve. Stál potom téměř jako strany své proti kněžím Táborský 1421 byl kazatelem v kapli Betlem jmenován od synody Pražské jedn čtyř správců duchovenstva pod Při rozdělení Pražské strany na dv ny odlične, z nichž jedna opomíjel některé vedlejší obyčeje kostelní, rozličná svěcení, druhá pak (Příbra až příliš úzkostlivě se jich zastáva Jakoubek až do smrti přední au oné první strany. Po stětí Jana z 1422 byl i on s mnohými kněžími stry Pražskými na čas vypovězen z a když r. 1427 Příbramova strana hy vypovězena byla, stal se nej správcem duchovenstva Pražského, 10. srpna 1429.

Martin Lupáč, kněz, učen hoslovec a znamenitý řečník, naroz konci 14. století v Újezdci, studov Pražském učení r. 1408, a měl již velké účastenství v náboženském a ním hnutí; roku 1412 popsal sa průvod na pohanění papeže od Vo Waldšteina v Praze spůsobený. R. 1 častnil se schůze lidu u Třebe kdež byl počátek Orebitův, s kt potom táhl do Prahy. Později byl vojště Žižkově, a když Pražané do 1421 města Chrudimi, stal se bezpo již tenkráte tamějším farářem. R byl s posly českými při smlouvání bu, r. 1433 jeden z vynikajících prvního a druhého českého poselst sboru Basilejském, kdež se počí straně Pražské, a ve všem jednání paktátech platné účastenství měl. N mě r. 1435 zvolen byl za biskupa gana českého, kteréžto zvolení vša všechny sliby císaře Sigmunta pap ho stvrzení nedošlo. Tenkráte odeš páč z Chrudimi, a teprv po Sigmt smrti se zas objevil, a strávil svůj věk v ustavičných hádkách s skou stranou. Umřel u vysokém st dubna 1468. Některé jeho traktáty veľkou váhu netoliko u theologův ských, ale i u Českých bratří.

Ambrož, kněz Hradecký stran borské, byl pro své horlení v duch sitském r. 1419 rozkazem králov fie z Králové Hradce vyhnán a do Prahy, kde s Žižkou 4. listopadu

ůsobil dobytí Malé strany. R. 1420 spů-
bil v Hradecku schůzku ozbrojeného li-
na hoře Oreb u Třebechovic, dav tím
čátek Orebitům, kteří pak hned do Pra-
táhli. Podruhé vydal se z Prahy pro-
ádaje se vojsky královskými k jiné
hůzce lidu na Kunětické Hoře, jehož
mocí dobyl 26. června Hradce Králové,
od té doby co farář městský po celé
vání války Husitské až do r. 1437 ne-
líko městem ale takořka celým krajem
bal. Přivinuv se těsně k Žižkovi varo-
l toho r. 1423 před úklady proti jeho
votu strojenými, r. 1424 tělo jeho do
radce k pochování odvezl, r. 1433 vy-
dnával také s Basilejskými posly v Pra-
, a počínaje si vždy duchem Žižkovým
emu míření se s císařem a Římskou
rkví na odpor se stavěl, tak že toho
vedl, že Hradec Králové nejdéle císaři
gmuntovi odpíral, až se 4. března 1437
ec proti němu vzbouřila, a on pádem
městských zdí ruku i nohu zlomiv v
jetí se octnul. Po smrti Sigmuntově
zpochyby z vazby propuštěn u kněze
dřicha ze Strážnice v Kolíně útočiště
lezl, kdež po dvou letech 1439 o sv.
avle umřel.

Koranda Václav, kněz Táborský,
cházel z Plzně, kdež byl farářem. Při-
ui hned v počátcích k učení Husovu a
všem novotám v náboženství, posky-
val u sebe útočiště všem, kteří jinde
ro smělé novoty byli stíháni. R. 1419
dl zástupy z jihozápadních Čech k val-
hromadě u Kostelce na křížkách, býval
l té doby při vojště Žižkově, byl s ním
Plzni, šel s ním do Tábora, potom do
rahy, kde již za obležení vojskem kří-
áckým škorpil se s Křišťanem z Pra-
hatic a jinými mistry Pražskými, potom
vedl chatru z města ke zkažení klá-
tera Zbraslavského. Dostal se téhož roku
420 ještě do vazby na hrad Příběnici,
jž potom Táborům zradil a takto se
svobodil. Od té doby prý již mše sv.
sloužil, než toliko kázával. Pro svou
střednost stal se Žižkovi protivným a
musel se mu vyhýbati. Po nějakém čase
přijal místo faráře v Žatči, a nebylo po
několik let o něm slyšeti, r. 1437 byl roz-
nazem císaře Sigmunta přinucen, svého
ísta se vzdáti, v Táboře osednouti a více
ekázati. Však po nějakém čase zas do
atče se vrátil a horlil jako dříve. R.
451 byl opět v Táboře a hádal se zde s
neášem Silviem, který jej nazval „sta-
ým ďábla nástrojem". Jiří z Poděbrad
pokořiv r. 1452 město Tábor a zničiv stra-
nu Táborskou, Korandu na svůj hrad
Litice dal zavezti, kdež jej co nenapravi-
telného, nepokojného člověka až do smrti
u vězení držel.

Mikuláš z Pelhřimova, řečený
Biskupec, kněz Táborský, který se
brzy po založení Tábora 1420 tam vy-
skytnul, a pro svou učenost a vážnost
již asi v září téhož roku za biskupa stra-
ny Táborské zvolen byl, odkud mu říká-
no Biskupec. On zajisté první vytknul
a ustálil zvláštnosti učení Táborského, a
byl potom všude v čele těch, kteří tu a
onde na sjezdech a schůzích toto učení
zastávali, jako r. 1420 10. pros. v domě
Zmrzlíkově v Praze, u Konopiště 24. čer-
vna 1423, v kolleji Karlově 28. září 1429,
na sjezdu Chebském 9. května 1432. Také
byl jedním z poslův českých na sboru
Basilejském 1433, byl potom v Praze je-
dním z osmi plnomocníkův, kteří roková-
ní s Basilejskými posly dokonati měli.
R. 1435 byl na sjezdě Brněnském a r. 1436
stál s Bedřichem ze Strážnice v čele mír-
nější strany v Táboře, která se s císa-
řem Sigmuntem smluvila. Žil napořád v
Táboře, a když Jiří z Poděbrad 1452 ko-
nec učinil straně Táborské a město Tábor
se mu poddalo, vydán jest mu kněz Mi-
kuláš Biskupec, kteréhož dal na Poděbra-
dy zavezti, a tam až do smrti dochovati,
která nastoupila asi r. 1459. Napsal kro-
niku kněží Táborských latinsky a mnohé
traktáty latině i česky.

Kněz Jan Želivský, bývalý mnich
Premonstrát kláštera Želivského, jejž na
počátku náboženského hnutí opustil a jak
se zdá při valných hromadách lidu na
horách ve smyslu demokratickém a vý-
středním působil. Zjevil se v Praze r.
1419, kde při kostele panny Marie Sněžné,
od něhož mniši Karmelitáni vypuzeni
byli, co kazatel a farář osedl, veda obec-
ný lid Novoměstský radnice. Od té chví-
le hýbal celou Prahou, ano i konšely sá-
zel. Byl prostředníkem mezi Žižkou a
Pražany, však když Pražanům jeho sa-
hání do světských věcí proti mysli bylo,
sňat byl 9. března 1422. Padl co oběť re-
voluce, která své syny požírá.

Kněz Jakub Vlk, nástupce Jana
Želivského duchem i působením co ka-
zatel při chrámu panny Marie Sněžné
na Novém městě Pražském, nechtěl co
kněz strany sirotčí, jako někdy Žižka, o

králi Sigmuntovi ničeho slyšeti, a jeho působením r. 1429 v té příčině Novoměstští proti Staroměstským povstali. R. 1433 popuzoval své posluchače proti Basilejským legátům, r. 1434, když Nové město od Staroměstských opanováno bylo a chrám panny Marie zkažen byl, musel z Prahy uteci, zjevil se pak u kněze Ambrože v Hradci Králové. Tuto byl r. 1437 s Ambrožem jat a uvězněn, a jsa potom s ním zároveň propuštěn našel také útočiště u kněze Bedřicha Strážnického v Kolíně, kdež r. 1439 o sv. Jakubě, čtvrt léta před knězem Ambrožem, umřel.

Petr Payne řečený Engliš, mistr Oxfordský a Pražský, rodem Angličan, stoupenec Viklefův, přišel r. 1417 do Prahy, a držel s počátku s Pražany proti Táborům, získal si brzo velkou váhu mezi Čechy ve věcech náboženství, stal se r. 1421 spolusprávcem kněží pod obojí. Pro své hojné traktáty a řeči o učení Viklefově přišel do tuhého sporu s mistrem Příbramem, a měl s ním zvláště v létech 1426 a 1429 dlouhé avšak nerozhodné hádky. Tím se od Pražských mistrův odvrátil, přidav se napřed k Sirotkům, později k Táborům, stav se potom jednou z předních podpor sekty jejich. R. 1431 byl na husitském hádaní v Krakově, r. 1432 byl na sjezdu Chebském, a r. 1433 co úd poselstva českého v Basileji byl jedním z předních řečníkův počítaje se ještě k Sirotkům. Vůbec nikde nescházel, kde se o věci náboženské jednalo. S Korandou zároveň našel zaopatření v Žatci, musel však r. 1437 jsa již tehdáž krajním Taboritou to místo opustiti, a byl od císaře Sigmunta z království Českého vypovězen. Nevyšel proto z Čech, a byl r 1439 s několika měšťany Klatovskými od Buriana z Gutšteina zajat. Později byl správcem táborské obce v Písku, r. 1443 předsedal s knězem Václavem z Dráchova na kněžském sboru v Kutné Hoře, kdež bylo poslední hádaní s Tábory. Poslední zmínka o něm se děje r. 1452, když obec Táborská, poddavši se Jiřímu z Poděbrad, mezi kněžími své strany také mistra Engliše k vyrovnání a smluvení se u víře do Prahy vypravila. Co se s ním dále dělo a kdy umřel, nevíme. Psal mnoho latinských traktátův, rozuměl i mluvil česky, však k učené hádce v češtině nestačil.

Jan z Rokycan vůbec Rokycana zvaný, mistr učení Pražského, narozen okolo r. 1397 v Rokycanech, vynikl již r. 1424 mezi mistry Pražskými, uprosiv Žižku na Špitálském poli, že Pražanům odpustil, r. 1426 byl již spolusprávcem Pražského duchovenstva pod obojí, r. 1427 způsobil bouři v Praze a zatknutí Sigmunta Korybutoviče, a byl odtud hlavou strany Pražské rozhodně husitské, dostav zároveň faru u panny Marie před Týnem. Nicméně stál v popředí protivníkův kněží Táborských. Ku konci toho roku byl hlavním řečníkem na hádaní v Žebráce. S kazatelny Týnské hýbal lidem Pražským, žádné jednání ve věcech náboženských bez něho se neobešlo, a tak byl i hlavním řečníkem na sboru Basilejském r. 1433 a v celém potomním jednání se sborem a s císařem Sigmuntem. Na Pražském sněmu dne 21. října 1435 byl od kněžstva i všech stavův za arcibiskupa Pražského, ač proti své vůli, vyvolen. Že však strana Příbramova po přijetí Sigmuntově do země vrch dostala, Rokycana nepřízní Sigmuntovou stíhán 17. června 1437, z Prahy na Kunětickou Horu ušel, a dostal se potom po knězi Ambrožovi za faráře do Hradce Králové. Tu pobyl deset let, až po dobytí Prahy Jiřím Poděbradským r. 1448 zase na svou faru Týnskou do Prahy se navrátil. Zde pak řídil celou církev českou pod obojí až do smrti své 22. února 1471.

Markold ze Zbraslavic, kněz Táborský, zjevuje se hned na začátku války husitské, táhl se Žižkou 1420 z Plzně na Tábor, řečnil 10. prosince 1420 na kněžské schůzce v domě Zmrzlíkově v Praze, potom r. 1424 16. října na hádaní s Pražskými mistry na hradě Pražském. R. 1431 byl mezi posly vypravenými ku králi Sigmuntovi do Chebu, a opět r. 1432, konečně r. 1433 byl při prvním poselství českém u sboru Basilejského. Dále o něm již se zmínka nečiní.

Martin Houska příjmím Loquis též řečený Martinek, kněz Táborský, rodilý Moravan, v novotách nad jiné smělý a důvtipný, vyskytl se již r. 1419 mezi výstředními Husity, pozdějšími Tábory a byl bezpochyby původcem chiliastického blouznění, které u Táborův po nějaký čas panovalo. Účastnil se 10. prosince 1420 v hádaní v domě Zmrzlíkově v Praze. Učil na Tábě svátosti oltářní, že chléb a víno nic než pouhá znamení těla a krve stovy. Pan Oldřich Vavák z Hradho 29. ledna 1421, a vsadil do vě však spůsobil svým učením tako

boršení v Táboře, že v Praze od samých kněží táborských obžalován byl; v Táboře stal se proň rozbroj veliký, byl se svou stranou odtamtud vypuzen, potom zase přijat. Vida však, že není bezpečen ušel odtud chtěje se na Moravu navrátiti. Byl však v Chrudimi zadržen, od kněze Ambrože v Hradci Králové u víře zpytován, arcibiskupovi Konradovi do Roudnice dodán, a 21. srpna 1421 tamže upálen.

Jan z Jičína, mistr učení Pražského, přívrženec Husův, účastnil se již r. 1410 veřejně v hádkách a přednáškách o věcech týkajících se náboženství, r. 1412 pochoval tři mládence na Staroměstském náměstí sťaté do Betlema, byl r. 1415 jeden z prvních, kterýž následoval příklad m. Jakoubka ze Stříbra, podávaje večeři Páně pod obojí, octnul se co směly novotář ještě téhož roku v Ústí nad Lužnicí s jinými kněžími, kteří založili sektu Táborskou. Co kněz Táborský stíhal Martina Housku pro přílišné pobloužení u víře, a s Mikulášem z Pelhřimova dával o něm listem výstrahu Pražanům. Další osudy jeho neznáme.

Prokop Holý č. Veliký, kněz Táborský a vůdce vojenský, byl synovec rytíře a kupce Pražského, bezpochyby Jindřicha Puše z Cách, jezdil s ním v mládí po dalekých zemích, a navrátiv se stal se knězem. Přilnul záhy k Husitům nejvýstřednějším, tak že byl v Praze 1421 z pikhartství obviněn a uvězněn. Pozdější jeho smýšlení, zmírniviši se, stalo se takořka pravidlem vyznání táborského. Knězem jsa oženil se, přidružil se již r. 1421 k branným sborům, jimž přisluhoval službami duchovními. R. 1423 aby u Konopiště ukázal Pražským mistrům povolnost Táborskou, sloužil mši v ornátě. Co vůdce vystoupil teprv r. 1426, velel v bitvě blíž Ústí nad Labem a porazil Albrechta Rakouského před Břeclaví na Moravě. R. 1427 byl vrchním vůdcem Táborův proti německým křižákům, pak hlavně jeho působením počaly jízdy Čechův do krajin a zemí sousedních, v kterých po všechen čas měl hlavní úlohy, chtěje strany nepřátelské donutiti, aby se s Čechy smířily na základě rovnosti; r. 1429 byl dvakrát u krále Sigmunta v Prešpurce; obdiv sobě Kutnou Horu za sídlo způsobil tu r. 1431 některé sjezdy Čechův pod obojí. V poli požíval pověsti co vůdce nepřemožitelný i v radě vynikal věhlasem nevšedním; vzdělaností a láskou k naukám a knihám vyznamenal se nad jiné náčelníky Táborské; náboženským nadšením a národním, rázností vůle a neohroženosti rovnal se Žižkovi, ale předčil jej politickým věhlasem aniž podobal se mu ve fanatismu. Byv horlivým zástupcem obcí a demokracie vůbec, nicméně ochotně podával se k úmluvám se šlechtou, aby jí získal svému učení, aniž žádostiv byl postaviti vládu svou na záhubu strany odporné. Pro takovou smířlivost a povolnost padal u svých častěji v podezření, jako by se měl neupřímně k nim; musel proto mnoho příkoří snášeti. Byl poslem v Chebu i v Basileji, kdež obzvláště co theolog vynikal. Po návratu z Basileje oblehl 1433 Plzeň, a tu při vzpouře ve vojště byl ukrutně poraněn a pohaněn. Opustil proto vojsko, avšak vida, že šlechta i Pražané spojili se na záhubu demokracie a rot Táborských, postavil se zase v čelo Táborův a zahynul v bitvě u Lipan 30. května 1434.

Prokop Malý čili Prokůpek, kněz a polní hejtman Sirotčí, teprv po Žižkově smrti se ponejprv jmenuje. V čele Sirotků účastnil se ve všech jejich válečných výpravách a jízdách do cizích zemí, kdež se mu však r. 1431 v Uhřích nevalně dařilo. Také v náboženských hádkách ozýval se jeho hlas, ač jinak nebyl vynikajícího ducha a téměř úplně vůlí Prokopa Holého se řídil. Padl s ním zároveň v bitvě u Lipan 1434.

Bedřich ze Strážnice, kněz Táborský a polní vůdce, rodilý Moravan, byl původně farářem ve městě Strážnici, založil v únoru 1421 na ostrově řeky Moravy dle příkladu Čechův nový Tábor, z něhož byl blízký klášter Velehrad zkažen. Po rozejití se toho Táboru, kterýž jen 8 měsíců trval, odešel do Čech a přilnul k Orebitům, a po jich rozptýlení r. 1425 k Táborům. V dubnu 1433 objevuje se ponejprv co hejtman Táborský, kdežto jízdu podnikl skrz Polsko do Uher. Dne 14. července 1433 počal Plzeň obléhati, po bitvě Lipanské pozval jej slezský pán Hajn z Čirnau, kterýž se dotud strany Táborské přidržel, na hrad svůj Falkenštein, tam ho zrádně jal a 15. prosince 1434 do Svídnice do vězení dodal. Přičiněním správce království Českého, Alše Vřešťovského, byl propuštěn, a octnul se r. 1435 co velitel v Kolíně nad Labem. Byl téhož roku na sjezdě Brněnském, vyjednával s cís. Sigmuntem, kterýž mu

Kolín s celým panstvím do výplaty zapsal. R. 1437 dvakrát s knězem Ambrožem o vzdání se Hradce Králové bez prospěchu vyjednával a tam zase v zajetí se octnul, konečně sám proti císaři zas povstal. Po Sigmutově smrti válčil na národní straně proti Albrechtovi Rakouskému, potom co hlava jednoty Táborské spojil se r. 1448 s Oldřichem z Rosenberka proti straně Jiřího z Poděbrad. Král Ladislav připsal mu 3000 dukátův na panství Kolínském, a právo výplaty toho panství, jak se zdá, Jiřímu z Poděbrad propůjčil, který bezpochyby vyplacením Kolín k sobě potáhl. Kněz Bedřich umřel 22. října 1459 na hradě Potštejně, kterýž také králi Jiřímu náležel. Byl, ač knězem zůstal, dvakrát ženat.

---

3) Pánové, rytíři a vůdcové vojenští.

Čeněk z Wartenberka na Veselí, vyskytuje se r. 1414 co nejvyšší purkhrabí Pražský, kterým byl v skutku do r. 1419. Byl přívržencem Husovým, opatřil mu již r. 1414 vysvědčení o jeho pravověrnosti; chtěl po jeho upálení dle povinnosti svého úřadu národ Český k tomu vésti, aby si zadostučinění výtržným způsobem nehledal, byl hlavním původcem stížného listu české šlechty ku sboru Kostnickému, rozšiřoval 1417 a 1418 husitství na vlastních statcích, jakož i na statcích Oldřicha z Rosenberka, jehož poručníkem byl. Po smrti krále Václava byl od Sigmunta spoluvládařem zemským vedle královny Žofie jmenován; vida však chování Sigmuntovo odpadl od něho 17. dubna 1420 a znamenitý manifest proti němu vydal; však 7. května téhož roku Pražský hrad Sigmuntovi postoupil, nemaje dost odvahy a pevnosti mysli, aby setrval v čele odporu proti němu. R. 1421 smířil se zas s Pražany před Jaroměří, byl na sněmě Čáslavském mezi zemské správce zvolen, a poddal se Sigmuntovi v Jihlavě. Co aristokrat nenáviděl demokracii obcí, Žižka jej 1423 u Hořic porazil, však byl zase o svatohavelském sněmě mezi zeměsprávce zvolen; r. 1425 šel s Pražským poselstvím do Brna k vyjednávání s králem Sigmuntem, však brzo umřel v čas moru dne 17. září 1425 v Jičíně. Zůstal, jak se zdá, kališníkem do smrti.

Jan, řečený Chudoba z Wartenberka na Ralsku, zdvihl r. 1406 proti králi Václavovi válku pro město Bělou, ku kterému se táhl, náležel již od r. 1415 k jednotě katolických pánův proti Husitům, r. 1418 měl zase rozbroj s králem Václavem, r. 1419 přispěl královně Žofii co vládařce se svým lidem ku pomoci na hrad Pražský; byl tam 17. dubna 1420 od svého strýce, Čeňka z Wartenberka, zajat; konečně zasedal co stranník krále Sigmunta r. 1421 na sněmu Čáslavském. Však odtud nečiní se další zmínky o něm. Byltě rozhodný katolík.

Sigmunt z Wartenberka na Děčíně (Děčínský) nejvyšší číšník od r. 1415, byl r. 1418 v rozbroji s králem Václavem, náležel k jednotě katolických pánův, a držev se stranou krále Sigmunta vypověděl 1419 Pražnům válku, přivedl 1420 svůj lid k obsazení hradu Pražského, byl tam 17. dubna od svého strýce, pana Čeňka z Wartenberka, zajat, spojil se r. 1421 s Bedřichem Míšeňským a pomohl Pražany u Mostu porazíti, obléhal Žižkův hrad Kalich, přestoupil k Husitům r. 1426 po bitvě blíž Ústí nad Labem, však větších bojův jejich neúčastnil se. Po smrti císaře Sigmunta nechtěl Albrechta Rakouského uznati, vyskytl se však přece r. 1438 u Tábora ve vojště jeho, však v podezření, že zrádu obmýšlí, byl jat a ve věži v Jindřichově Hradci hladem umořen.

Václav z Dubě na Lešná, český pán erbu Odřivous, synovec Oldřeje z Dubé, nejvyššího sudí, bojoval r. 1413 ve vojště krále Sigmunta proti Benátčanům, provázel 1414 Husa do Kostnice, chovaje se k němu vlídně a přátelsky až do jeho upálení. Navrátiv se 1415 do Čech nepřipojil se k hnutí husitskému, nýbrž zůstav katolíkem byl od krále Václava podkomořím jmenován. Sigmunt svěřil mu vládařství v Čechách 1420 po odstoupení královny Žofie, byl předním polním vůdcem lidu královského proti Žižkovi v Plzni, hájil hrad Pražský, bojoval u Poříčí nad Sázavou proti Žižkovi, radil vždy králi Sigmuntovi, aby s Čechy milostivě a mírně smluviti se hledal, stál r. 1423 v čele jednoty pánův a měst moravských, nalézal se ještě r. 1[illegible] v radě krále Sigmunta v Budíně, a umřel neznámého roku.

Jindřich Hlaváč z Dubé Jestřebí, erbu ostrev, náležel na počátku války k jednotě pánův katolických, věděl 1419 Pražanům válku, však již

1427 byl Prokopovi Velikému umluvou zavázán, že musel Husitům pomáhati, jakož se stalo, když Husité téhož roku proti německých křižáků ku Stříbru a Tachovu táhli; naposled vyskytuje se r. 1436, kdež pod vrchním velením Diviše Bořka z Miletínka proti Hradci Králové s rytířem Černínem ve vsi Výrově ležel.

Jan Roháč z Dubé, erbu ostrev, byl ze stavu panského jeden z prvních přívrženců Žižkových a vůdců strany Táborské a demokratické, jakož v odporu proti králi Sigmuntovi déle všech ostatních Táborův vytrval. Již r. 1420 byl u Žižky v Táboře, kterýž jej na dobytém hradě Lomnici u Třeboně co hejtmana osadil. V popředí u své strany se nikdy nestavěl, ač se ve všech výpravách Táborův účastnil; založil si však hrad Sion u Malešova, s kterého se proti vojsku krále Sigmunta, již od celé země za pána přijatého, až do 6. září 1437 bránil. Dne 9. září byl před Prahou oběšen.

Hynek mladší Červenohorský z Dubé a z Náchoda, seděním na Aderspachu, erbu ostrev, pán katolický, byl již r. 1410 pánem na hradě Červené Hoře nad Úpou, r. 1420 od krále Sigmunta co král. hejtman v Jaroměři osazen, přepadl 26. prosince městečko Krčín; když pak r. 1421 Jaroměř od Pražanův dobyta jest, upadl v zajetí, podruhé pak 1422 v bitvě u Německého Brodu. R. 1427 byl jeho hrad Červená Hora od obcí husitských a od Sirotkův dobyt a pobořen. Císař Sigmunt jmenoval jej r. 1437 přísedícím nejvyš. soudu zemského. Byl vždy rozhodným protivníkem kalicha, zavěsil ještě r. 1440 pečeť svou k zápisu o zemském míru, a více se o něm neví.

Půta z Častolovic, toho jména třetí, vládl již r. 1417 svými dědičnými statky, a měl řečného roku půtky s králem Václavem. Potom byl po všechen čas husitské války horlivým katolíkem a přívržencem krále Sigmunta. R. 1421 dobýval na Táboře Chotěboře a pomáhal Slezákům do Čech vpadlým zemi hubiti, r. 1421 a 1423 byl Sigmuntovým vyslancem na sněmích Čáslavském a Pražském, r. 1423 vypálil s Janem Městeckým z Opočna Hradeckým Pražské předměstí, r. 1427 propůjčil čeleď svou straně Sigmunta Korybutoviče ke vpádu do Prahy, r. 1428 hájil město Nisu v Slezsku proti Husitům, r. 1429 zapsal mu král Sigmunt za jeho věrné služby odumřelé slezské knížetství Zembické a hrady Albrechtice a Potštein, r. 1431 dokonce pak Kladsko, Landek, Bystřici (Habelschwert), Frankenštein a Radkov, jakož i klášter Kamenecký, a povolil mu v Kladsku mince raziti. Byl konečně r. 1434 ještě Sigmuntovým poslem na Pražském sněmě a umřel r. 1435 v Prešpurce co poslední rodu svého, pozůstaviv toliko několik dcer.

Jan z Opočna na Heřmanovu Městci vůbec Městecký zvaný, syn Štěpána z Opočna r. 1397 na Karlštejně sťatého, člověk násilný a prchlivý, provedl již za krále Václava 1415 pych na klášteře Opatovickém, umučiv opata do smrti, zabil v Praze 1416 Půtu z Častolovic, bratra anebo bratrance svého potomního přítele v bojích proti Husitům, přivěsil sice r. 1415 pečeť svou ku stížnému listu stavův českých ku sboru Kostnickému, nicméně stál potom odhodlaně při straně katolické a královské, byl 1420 v bitvě u Sudoměřice proti Žižkovi, co královský hejtman v Chrudimi r. 1421 Chotěboře dobyl a zajaté Tábory zrádně upáliti dal; musel však téhož roku Chrudim Husitům vzdáti, a k jejich straně přistoupiti. Mysli však své nezměnív zvláště Žižkovi nepřál, načež byl od něho 1423 s jinými pány u Hořic poražen; vypálil téhož roku s panem Půtou ulici na předměstí Hradeckém, ano měl v úmyslu, Žižku úkladně života zbaviti. Za to jej a jeho přátely Žižka r. 1424 u Skalice ukrutně porazil, a hradu jeho Hostinného dobýval; Hradečané a Sirotci r. 1425 dobývali hradu jeho Landsberka, dobyli hrádku jeho Frimburka a města Opočna, kteréž i pobořili. R. 1427 propůjčil čeleď svou k dobytí Prahy pro vysvobození Sigmunta Korybutoviče, však r. 1428 oblehli Sirotci hrad jeho Lichtenburk, jejž byl jemu r. 1422 strýc jeho Hynek Krušina z Lichtenburka postoupil, a musel jej r. 1429 v ruku Sirotkův zanechati co zástavu slibu věrnosti, kterou Sirotkům učinil. Tak byl podruhé s Husity a jel 1429 k Sigmuntovi do Prešpurka k umlouvání míru a pokoje. To Táborům nepřekáželo, dobývati hradu jeho Landšberka podruhé, což se jim tenkráte také podařilo. Pan Jan Městecký neměl více času, od Husitův zase odpadnouti, neboť umřel 1430 na svém hradě Hostinném. Syn jeho Jan Krušina Opočenský byl Sirotkem až do smrti, kterouž našel r. 1434 v Broumově, byv zabit bezpochyby od Slezákův ze msty.

Hynek Krušina z Lichtenburka, sedením na Kumburce, syn Hynka Krušiny, nejvyš. purkhrabí Pražského, hlásil se záhy k novotám církevním a k obraně jména českého, podepsal 1415 stížný list ku sboru Kostnickému, r. 1420 způsobil schůzi lidu ozbrojeného na vrchu Oreb nazvaném, a táhl v jeho čele ku pomoci Pražanům, kteří jej učinili hlavním velitelem vojska svého. Jako Žižka vítězstvím na Žižkově, tak pan Hynek Krušina vítězstvím před Vyšehradem dostoupil nejvyšší slávy válečné. Maje v oškliwosti počínání Táborův vzdal se velitelství vojsk, a na své statky odejel ještě před koncem r. 1420. Následujícího roku však u Jaroměře zas k Pražanům se přidal, uvázal se ve hrad svůj rodinný Lichtenburk, jejž potom Janu Městeckému postoupil, také byl na sněmu Čáslavském do prozatímní zemské vlády zvolen, bojoval potom r. 1426 v slavné bitvě blíž Ústí, r. 1429 měl nějakou půtku s Hradeckými, a také se do toho roku s králem Sigmuntem smířil. R. 1434 zdědil statek manský Hostinné po příbuzném svém, Janu Krušinovi, synu Jana Městeckého; po smrti Sigmuntově 1436 přidržoval se strany Albrechta Rakouského, a dal se potom po celý čas následujícího bezkrálovi ve veřejné službě schvalně potřebovati, r. 1452 volil na sněmu Pražském Jiřího z Poděbrad za správce království Českého a umřel teprv na jaře r. 1454. Kdežto se jiní válečníci za války husitské klášterními statky obohatili, pan Hynek ničeho takového pro sebe nezískal.

Jan Tovačovský z Cimburka, pán moravský, horlivý přívrženec nauky Husovy, vypovídal již r. 1418 kněží katolické na statcích svých, a husitské na jejich místa povolával; však když po smrti krále Václava král Sigmunt na Moravu přišel, za pána jej uznal a r. 1420 s Moravany proti Pražanům táhl; byl však v bitvě před Vyšehradem zajat. Potom opustiv věc Sigmuntovu s Husity se spojil, 1426 slavné bitvy blíž Ústí se účastnil, r. 1427 bitev u Stříbra a Tachova, 1428 jízdy do Uher a do Slezska; přičinil se o smíření se Sigmuntem, kterýž jej, jako jeho zeť Albrecht, r. 1435 zemským hejtmanem Moravským učinil. V tomto úřadě velikých zásluh sobě o Moravu získal. V hádkách vypuklých r. 1453 mezi Čechy a Moravany o uvedení krále Ladislava do země, postavil se proti Čechům a Jiřímu Poděbradskému, s kterým byl v příbuzenství skrze svou manželku Žofii z Kunštátu; však se jeho povýšení na trůn neprotivil; vzdal se r. 1460 svého úřadu pro pokročilé stáří a umřel r. 1464. Starší syn jeho byl Ctibor Tovačovský z Cimburka, též znamenitý státník a původce tak zvané Tovačovské knihy.

Petr Konopištský ze Šternberka, jeden z nejčinnějších odpůrcův novot husitských, šel již r. 1414 s biskupem Litomyšlským Janem ku sboru Kostnickému co horlivý žalobník proti Husovi. Na sjezdu v Českém Brodě u arcibiskupa Konrada dne 1. října 1415 zavázal se s jinými katolickými pány, že chce dle obyčeje předkův svých věren a poslušen býti krále, církve Římské a sboru církevního. Král Sigmunt učinil jej r. 1419 nejvyšším hejtmanem vojsk královských a měl hned na to první krvavou srážku s lidem husitským do Prahy táhnoucím nedaleko Knína. R. 1420 bojoval proti Žižkovi u Sudoměře, potom u Poříčí nad Sázavou, padl však v témž roce v bitvě před Vyšehradem. Manželka jeho, Perchta z Kravař, byla potom s Alšem Holickým ze Šternberka poručnicí jediného jeho syna Zdeňka, v dějinách českých smutně proslulého.

Aleš Holický ze Šternberka, syn Oldřicha téhož jména, byl na počátku války při straně krále Sigmunta, nalézal se při něm 1420 v Brně a Vratislavi, potom při obležení Prahy, vždy krále toho prose, aby s Čechy milostivě nakládal, národ a zemi křižákům hubiti nedával. R. 1421 byl na sněmě Čáslavském poslem krále Sigmunta, r. 1422 obdržel od něho královské hrady Křivoklát a Týřov do zápisního držení a přistoupil pak k Pražanům přijav čtyry články Pražské. Dával se užívati za jednatele ke spůsobení smíření mezi stranou královskou a národní, vynikal na všech sněmích a býval opětně mezi správci zemskými jmenován. Později se vzdaloval záležitostí veřejných, však opět se účastnil, když se jednalo o vyhubení rot Táborských. Po bitvě Lipanské připojil se zase ku králi Sigmuntovi, ujímal se po jeho smrti pronásledované císařovny vdovy Barbory ské, náležel pak ku straně národní, rá nechtěla Albrechta Rakouskéh krále přijmouti, zdržoval se proto rok při dvoře krále Polského, hled času bezkrálovi zemský mír zachov

rozhodným přívržencem strany Jiří-
oděbradského, jehož r. 1452 za ze-
rávce voliti pomáhal. Však po smrti
syna Petra r. 1454 vzdal se pro
vysoký věk všeho dalšího působení
asti, a umřel na Křivoklátě 19. břez-
455. Náležel mezi nejšlechetnější
věku svého. Dcera jeho staršího
a Smila, jménem Kunhuta ze Štern-
, byla první manželkou Jiřího z Po-
d.

Jan starší z Hradce a na Vel-
ích byl horlivý Husita, podepsal r.
stížný list stavův českých ku sbo-
ostnickému, umřel však již r. 1417.

Jindřich z Hradce, od r. 1400
řádu Johanitského v Strakonicích,
předešlého, byl r. 1403 od krále
nta jedním z náměstkův jeho v Če-
jmenován, při vypuknutí války
ské mezi přední katolické pány ná-
však raněn do nohy v bitvě u Su-
ři 1420 na tu ránu do roka umřel.

Jan mladší z Hradce byl též
katolík. Otec jeho, Jindřich IV.
adce, byl nejvyšším purkhrabím a
1399. Jan sám byl 1413—1416 nej-
n hofmistrem a 1412 a 1413 také
ším purkhrabím. R. 1413 dal v
chově Hradci útočiště mistru Sta-
ovi ze Znojma. Sbor Kostnický byv
pozorněn vyhlásil jej r. 1415 za nej-
anštějšího pána v Čechách porou-
zvláštní jeho ochraně biskupa Jana
ného. Umřel okolo r. 1423 v Telči
oravě, když jeho staky velice byly
usitův popleněny.

Oldřich Vavák z Hradce,
bratr předešlého, stranil horlivě
ům, podepsal r. 1415 stížný list ku
Kostnickému, vešel po bitvě před
radem 1420 ve spolek s Pražany, byl
na sněmě Čáslavském do počtu
ých správcův vyvolen, a na sněmu
né Hoře byl téhož roku nejvyšším
nistrem učiněn, však tam v krátce
22. září zemřel.

Jenhart z Hradce a na Velhar-
, syna Jana staršího, dostal po smrti
bratrance, Oldřicha Vaváka, pan-
Hradecké, byl r. 1421 od Žižky jat
Příbenicích do vazby dán, válčil 1425
Táborům opět nešťastně a musel
n zapsati, že věrně k jejich straně
bude. Táhl s nimi 1427 ku Stříbru
chovu proti křižákům; touže po dáv-
řádu katolickém a šlechtickém u-
vé mínění zakrývati a potáhl později
téměř všecky pány české za sebou. Lt.
1431 byl zvolen do počtu zemských
správcův, přičinil se 1433 nejvíce o smlu-
vení se Čechův s legáty Basilejskými, byl
hlavním činitelem v spolku proti demo-
kratickým stranám, vrátil se 1434 zřejmě
zase do katolické církve, posloval u cí-
saře Sigmunta v příčině jeho přijetí do
království Českého, stal se roku 1436
nejvyšším purkhrabím, a co takový byl
hlavním podporovatelem snah strany ka-
tolické až do r. 1448, kdež po dobytí Pra-
hy od Jiřího z Poděbrad zajat a na Po-
děbradech vězněn byl. Však již den po
svém propuštění z Poděbrad umřel na
cestě v Říčanech 3. února 1449.

Bedřich a Hanuš z Kolovrat
na Libštejně a Krašově, synové Herborta
z Kolovrat. Bedřich zdědil hrad Libštein,
Hanuš Krašov. Při vypuknutí války hu-
sitské 1419 zůstali oba bratří na straně
katolické, uznávajíce krále Sigmunta za
svého pána, kterýž 1421 panu Hanušovi
zastavil hrady Žebrák a Točník. Pan Ha-
nuš znepokojoval odtud Pražany r. 1422
při obležení Karlštejna, ubránil se hrdin-
sky r. 1425 Táborům na obou hradech,
Žebráce a Točníce, a vstoupil s bratrem
Bedřichem v přímění s knížetem Sigmun-
tem Korybutovičem. R. 1430 dobývalo
vojsko Táborské hradu Libštejna celých
sedm neděl, až oba bratří Bedřich a Ha-
nuš do Prahy k Prokopovi Velkému do-
jeli a s ním přátelsky se umluvili, že ta-
ké ku straně pod obojí státi a jí nápotom
věrně pomáhati chtějí. Učinili to z pouhé
mutnosti pustivše naději, že by jim král
Sigmunt pomoc přinesti chtěl a mohl. I
tak pomáhali oba Husitům r. 1431 obléhati Plzeň, účastnili se také bitvy Doma-
žlické, Hanuš táhl s knězem Prokopem
do Slezska k osvobození Němčí, potom do
Uher, pan Bedřich zas r. 1432 také se ú-
častnil nové jízdy Sirotkův do Uher, byl
však po svém návratu na cestě do Pra-
hy od Karlštejnského purkhrabí Zdeslava
Tluksy z Buřenic přepaden, tak že se
sotva útěkem mohl spasiti. Umřel na to
r. 1433 na hradě Libštejně, kterýž jeho
druhému synu Jindřichovi, později jeho
bratru Hanušovi připadl. Pan Hanuš pů-
sobil potom horlivě o uvedení krále Sig-
munta do země, náležel po Sigmuntově
smrti ku straně rakouské a katolické a
stal se nejvyšším hejtmanem Pražským.
Když Jiří z Poděbrad r. 1448 Prahy se
zmocnil, musel se zachrániti útěkem z
města na svůj hrad Žebrák, kdež také po

dvou létech 1450 umřel. Byl zakladatelem linie Kolovratův Libštejnských.

Jan z Chlumu příjmím Kepka, syn Ješka z Chlumu, přítel a obhájce Jana Husi, bojoval r. 1413 ve vojště Uherského krále Sigmunta proti Benátčanům, byl r. 1414 Husovi za průvodce do Kostnice přidělen; jeho čestné, zmužilé a vytrvalé zachování se v tomto postavení zasloužilo si pochvalného uznání Čechův; r. 1415 po návratu svém do Čech přivěsili on a bratří jeho pečeti své ku stížnému listu ku sboru Kostnickému, a stál odtud při straně husitské. Roku 1417 rozdělil se s bratřími o dědictví otcovské, i připadl mu hrad Chlum v Čáslavsku. R. 1421 byl přítomen na valném sněmu Čáslavském, zdali pak se i bojův husitských účastnil, toho paměť nedochovala se. Umřel okolo r. 1437 bezdětek.

Jindřich z Chlumu na Lacemboku, vůbec Lacembok zvaný, strýc předešlého, třetí průvodce Husův na sboru Kostnickém, zasedal na zemském soudě, nepřipojil se potom k Husitům, nalézal se r. 1421 na valném sněmu Čáslavském mezi katolickými pány, a zemřel bezpochyby r. 1442. Držel některé statky právem zápisním, rodní hrad jeho Lacembok stával někdy v Čáslavsku v okresu Ledečském u vesnice Souboře.

Jan Svídnický z Chotěmic, pán na Vlašími, horlivý katolík, rada krále Václava, jehož si r. 1419 vyžádal král Sigmunt na bratru svém, aby ku sjezdu v Uherské Skalici poslán byl. Ještě téhož roku byl se svou čeledí ve sboru vojska královského, který Husity nedaleko Knína přepadl. R. 1420 bojoval proti Žižkovi v bitvě u Poříčí nad Sázavou, r. 1421 pomáhal Slezákům po třetí do Čech vpadlým. Brzo potom umřel. Jeho syn Tomáš byl zas hejtmanem Táborským, r. 1431 s Mikulášem Sokolem z Lamberka nešťastnou jízdu do Rakous podnikl, tak že sotva ušed zajetí do Vlašimi se dostal. Přistoupiv potom k mírnější straně pánův a Pražanův přičiňoval se o přijetí císaře Sigmunta do země, a Sigmunt, ubíraje se 1437 z Prahy, nocoval u něho na Vlašimi s celým dvorem svým. Ještě r. 1440 byl na sněmě Pražském.

Jindřich II. Rous z Plavna na Kynžvartě, kníže německý a spolu pán český, odpovědný nepřítel Husitův, nabyl r. 1412 hradu Hasištejna, zdvihl 1416 válku proti králi Václavovi, ale po ztrátě řečeného Hasištejna a hradu Štědré dal se králi na milost, který ho však dal do Staroměstského žaláře zavřiti, kdež zůstal až do smrti královy 1419. Pražané jej pod výminkou, přijme-li čtyry články Pražské a dáli jim 22 soudkův prachu, na svobodu propustili. Přijímal veřejně svátost oltářní pod obojí spůsobou, a když již na svobodě byl, poslal místo výplaty soudky naplněné pouhým uhlím, a hned činně s nepřáteli Husitův se spojil. Jeho účastenství ve všech taženích křižáckých vypsali jsme na svém místě. r. 1422 zapsal se s pány kraje Plzeňského proti Husitům; ten zápis obnoven jest r. 1426 spůsobem Husitům mnohem příkřejším, kteří se r. 1430 na své jízdě do Sas a Fojtlandu za to jemu vymstili zkažením jeho města Plavna a popleněním všech tamnějších jeho statkův. Žil dlouho až přes r. 1476. Dostal se ve sporu s knížaty Saskými do jejich zajetí, a ti jej řečeného r. 1476 z vězení propustili za postoupení jim netoliko Plavna, nýbrž i hradův jeho v Čechách.

Leopold Krajíř z Krajku, pán moravský, odpovědný nepřítel Táborův a všech Husitův, věrný služebník vojvody Albrechta Rakouského, který jej r. 1425 učinil zemským hejtmanem Moravským. Byl pánem na Nové Bystřici a na hradě Landšteině v Čechách, a král Sigmunt jej jmenoval již r. 1420 královským hejtmanem v Budějovicích. Roku toho přivedl Oldřichovi z Rosenberka válečnou posilu z Rakous proti Táborům. Žižka mu zkazil Novou Bystřici zajav jeho manželku a děti, pak jej a jiné pány u Boru porazil. R. 1427 šel na pomoc rakouskému městu Světlé od Táborův obleženému, a byl s jinými mnohými poražen; r. 1431 podařilo se jemu ve spolku s rakouskými pány Tábory u Bejdova poraziti; r. 1432 bojoval s Tábory opět v Rakousích, a účastnil se bitvy u Znojma. Dalších zpráv o něm nedostává se nám.

Oldřich z Rosenberka, syn Jindřicha, odpůrce někdy krále Václava. Byl ještě pod poručnictvím pana Čeňka z Wartenberka, když husitství počalo. Návodem poručníka svého i on s počátku náležel mezi přívržence nové víry. r. 1417 vypověděl katolické faráře ze svých statcích, a podobojí místo nich usazoval. R. 1419 náležel k jednotě pánův, kteří královně Žofii k ochraně propůjčili a o to stáli, aby zemský mír rušen nebyl; r. 1420 uznal krále Sigmunta a byl u něho v Brně a ve V

i. Však hned na to přistoupil s pa-
Čeňkem z Wartenberka k Pražanům,
i Sigmuntovi. Když mezi tím Sig-
t do království vešel, a Táboři v sou-
ství jeho se usadivše velké nepohodlí
u činili, oblehl Tábor, a zajev k Sig-
tovi do Žebráka, zase jemu k věr-
ti se přikázal a kalicha na vždy se
řisáhl. Utrpěv od Táborův a jmeno-
též od Žižky citlivých porážek a
t, byl odtud nejmocnějším a nejvěr-
ším služebníkem krále Sigmunta, cho-
se dle příkladu téhož k vlastním
janům věrolomně, a toliko z nutnosti
oje s Tábory si hleděl. Bral na potla-
husitství peníze od sboru Basilej-
ho i od Sigmunta, a byl vůbec za pe-
nejhorlivějším stranníkem a nadržo-
lem Albrechta Rakouského, jako vů-
náčelníkem strany rakouské v Če-
ch, tak že mu Jiří z Poděbrad r. 1450
jeho politické pletichářství, nectné
hování a nedržení smluv musel napsa-
ist odpovědný, užívaje slov příkrých
plných těžkého obviňování. R. 1451
l se pán Rosenberk veřejné činnosti,
iv vládařství domu svého nejstarší-
synovi, a umřel 28. dubna 1462. Od
dosti kulhal.

Lacek z Kravař, čtvrtý syn Drsla-
z Kravař, vládl na Helfenšteině v Mo-
, byl v létech 1408—1411 nejvyš.
mistrem, vlastně však nejvyš. purk-
bím v Čechách, v létech 1412—1416
ským hejtmanem Moravským; co Hu-
horlivý přítel přijda na Moravu po-
udil tam mocně smýšlení husitské a
eho rozšíření se staral úsilně, kněží
obojí z Čech tam povolávaje. R. 1416
pochyby umřel.

Petr z Kravař na Strážnici,
rážnický), bratr předešlého, za-
al na Moravě v létech 1412—1416
l komorníka Olomouckého, a po svém
ru od r. 1417 do 1420 úřad zemské-
hejtmana Moravského, byl též horlivý
ita a rozšiřovatel husitství po Mora-
r. 1421 dovolil knězi Bedřichovi ze
žnice založiti nový Tábor moravský
edakunic, přičinil se o svolání sněmu
lavského, když však Sigmuntovo voj-
jeho statky plenilo, hledal u krále
sti a musel mu na novo věrnost slí-
a od kalicha odpadnouti. Byl pak v
ch 1422—1424 podruhé zemským hejt-
em Moravským, avšak jej r. 1425
munt opět ze zrády vinil a statky
plenil. Dále pan Petr v dějinách ne-
vystupuje více, ač umřel teprv asi r. 1434.

Václav z Kravař na Strážnici (Strážnický), syn předešlého, byl ještě horlivější Husita, a když se r. 1421 všechna moravská šlechta Sigmuntovi podrobila, on sám druhý, vedle Haška z Waldšteina, v odboji proti němu setrval a do Čech se obrátil, kdež se potom všech hlavních bitev a jízd Husitův účastnil, konečně také o smíření a přijetí krále Sigmunta pracoval, a bezpochyby r. 1439 morovou ranou uchvácen umřel.

Hašek z Waldšteina a na Ostrově (Ostrovský), dostal se r. 1400 v zápisní držení městečka Ostrova čili Ostrohu na Moravě, měl však i v Čechách statky některé, přilnul již v počátcích války k husitství, však r. 1419 Pražanům pro vzbouření také válku vypověděl, 1420 králi Sigmuntovi k věrnosti se přiznal, v bitvě před Vyšehradem jat byl. Když Sigmunt moravskou šlechtu opět k poslušenství svému připudil, zprotivil se mu p. Hašek, a ušel do Čech, přidav se v Čáslavi k Žižkovi, r. 1422 zvolen jest za nejvyš. hejtmana měst Pražských, držel se Sigmuntem Korybutovičem, 1423 učiněn nejvyš. mincmistrem v Kutné Hoře a jedním ze zemských správcův, 1424 byl od Žižky z Kutné Hory vytištěn, a vrátil se na Moravu podav se opět k poslušenství královu; vojvoda Albrecht učinil ho co pán Moravy 1426 zemským hejtmanem Moravským; 1427 dobyli Táboři hradu jeho Žleb; potom se přičiňoval se stranou šlechtickou o smíření se s církví a králem Sigmuntem, po jehož smrti držel se strany Albrechtovy a potom dlouho ještě strany rakouské. Politické děje naposled o něm ještě r. 1449 se zmiňují, načež bezpochyby brzy umřel. Sloužil v průběhu let téměř všem stranám.

Hynek z Waldšteina na Koldšteině (Koldšteinský), horlivý Husita, chtěl také s počátku bouří husitských králi Sigmuntovi věrnost zachovati, byv u něho ve Vratislavi r. 1420. Vida však, jak se k Čechům chová, přitáhl v květnu téhož roku se svým lidem z Moravy ku pomoci Pražanům, pomáhal obléhati Vyšehrad, byl potom v poselství českém do Polska vypraveném, r. 1421 byl Pražským hejtmanem v Litoměřicích, podporoval jak nejúsilněji Sigmunta Korybutoviče ve snahách jeho o smíření Čechův s králem Sigmuntem, byl však r. 1427, chtěje knížete Sigmunta z vazby

osvoboditi, v Praze při zbouření obce dne 6. září zabit.

Mikuláš z Lobkovic byl syn rytíře Mareše z Újezdu, koupil r. 1409 tvrz a statek Lobkovice, nazýval se s počátku Mik. Chudým, byl od r. 1406 urburním písařem v Kutné Hoře, kdež si získal krále Václava, od kterého vymohl r. 1409 vyplnění žádosti Čechův o tři hlasy na universitě, pak byl od r. 1417 do 1421 nejvyšším písařem zemským, však při vypuknutí bouří upustil od husitského smýšlení, a byl po všechen čas války věrným přívržencem krále Sigmunta, bojuje proti Husitům a mnohé příkoří jim čině. Obdržev již 1418 od krále Václava hrad Hasištein v zápisné držení ještě více statkův tím spůsobem od krále Sigmunta nabyl, kterýž jej r. 1424 povýšil do stavu panského za jeho zásluhy o něj. Umřel r. 1435 na Hasištejně pozůstaviv dva syny, Mikuláše a Jana příjmím Popela. Tito založili dvě linie pánův z Lobkovic, Hasištejnských a Popelův. Rod Popelův dosud u nás květe v stavu knížecím.

Viktorin z Kunštátu a Poděbrad, rodu moravského, syn Bočka staršího z Kunštátu a Poděbrad, byl se svým bratrem Hynkem Bočkem horlivým přívržencem učení husitského, zapsal se r. 1419 v jednotu ku podpoře královny Žofie, však potom rozhodně k národní straně přilnul, roku 1420 Pražanům proti Sigmuntovi pomáhal, začež Sigmunt statky Poděbradské poplenil; pan Viktorin potom odvrátiv se od stran výstředních toliko s mírnější stranou Pražanův držel, byl 1421 na sněmě Čáslavském; r. 1424 objevuje se s bratrem Hynkem co přítel Žižkův, kterého vyvedl z nebezpečného položení u Kostelce nad Labem, načež Žižka umíraje jemu a druhým milým, věrným bratřím poručenství učinil, aby stále a věrně Boží pravdu hájili. Po Žižkově smrti přidal se p. Viktorin s bratrem Hynkem zase k Pražanům a knížeti Sigmuntovi Korybutovičí, byl v bitvě blíž Ústí a umřel 1. ledna 1427 v Pardubicích. Jeho syn Jiří z Poděbrad, narozený 23. dubna na hradě Poděbradském, jmenuje se ponejprv co účastník bitvy Lipanské r. 1434 na straně Pražské a šlechtické, a umřel r. 1471 co král Český.

Hynek Boček z Kunštátu a Poděbrad, bratr Viktorinův, seděním na Poděbradech, šel téměř veskrze ve všem jednání ve spolku s bratrem [illegible] po vítězství Ústském r. 1426 bráni [illegible] svém hradě Poděbradech hrdinsky Táborům a Sirotkům, a byl brzo [illegible] 16. října 1426 v Nymburce zabit.

Hynce Ptáček z Pirkšt[illegible] z rodu pánův z Lipého seděním na [illegible] jích nad Sázavou, zjevuje se teprv r. na straně šlechtické při dobytí a po ní Nového města Pražského, byl v Lipanské a r. 1435 pomáhal dobývati du Ostromeče, r. 1437 poslal jej Sigmunt dobývat hradu Sion, po c vě smrti držel se stranou národní Albrechtovi, a postavil se v čelo s pod obojí v celé zemi stav se rozbo šim Husitou, než před tím byl. Um 1444 v nejlepším věku.

Aleš z Riesenburka na V vě (Vřešťovský) byl s počátku mi činný přívrženec Husitův, svolal 1420 se svými stryci z Hustiřan ozb nou schůzi lidu z Hradecka na Kuně Hoře, s nímž potom uvedl Hradec lové v moc husitskou; od té doby val v zástupích Orebitův, a šel o ván 1420 s českými posly ku králi Vlad vovi do Polska. R. 1433 1. prosince přičiněním pana Menharta z Hrad sněmě za nejvyššího správce králo Českého zvolen, a složil tu hodnost t na sněmě Jihlavském 14. srpna 14 ruce cís. Sigmunta, kterýž mu p udělil úřad nejvyš. zem. písaře. Umř června 1442.

Bohuslav ze Švamberka [illegible] ním na Boru a Krasikově, byl od sa počátku bouří věrný katolík, kterýž jiv všechnu válečnou moc v kraji P ském odpíral r. 1419 a 1420 co vůdce lovský velmi zuřivě Husitům a jmeno Žižkovi; byv ale r. 1421 při dobývání du Krasikova od Žižky zajat a na benicích do vězení dán, zanevřel na k Sigmunta, přidal se k Táborům, a st z nejkrutějšího nepřítele jejich nejhor šim hajitelem, tak že sám Žižka v něho jen mírným Husitou se býti R. 1425 stal se po Hvězdovi z Vicen nejvyšším vůdcem Táborův, však brzo raněn při dobývání Retče v Rakous umřel ku konci listopadu 1425 v Mo ském Krumlově.

Hynek Krušina ze Šva[illegible] ka, bratr předešlého, zůstal vždy kem a věrným služebníkem krá munta, bojoval v Plzeňsku též co královský jak proti Žižkovi r. 14

roti jiným vojskům husitským, byl také
a posledního obležení Plzně vrchním vůd-
em ve městě, hradu Krasikova od bratra
traceného nemohl však při všem úsilí
d Husitův nazpět vydobyti. Bojoval se
tranou šlechtickou 1434 u Lipan, a po
omto vítězství byl mu teprv Krasikov
avrácen. Po smrti cís. Sigmunta držel se
ždy strany rakouské a Oldřicha z Ro-
enberka, a umřel r. 1453.

Břeněk Švihovský z Riesen-
erka a ze Skály byl v panské jednotě
roti králi Václavovi, potom byl v létech
396, 1397 a 1400 do 1407 sudím dvorským,
řilnul záhy k Husovi a jeho stoupencům,
řišel v listopadu 1419 do Prahy, účastnil
e dobývání Malé strany, odešel se Žižkou
Plzně do Tábora, a padl v bitvě u Su-
oměře 1420.

Jan z Lamberka, příjmím Sokol,
án původu rakouského, však bezpochyby
ž v Čechách osedlý, pro časté loupežné
tzdy v Rakousích a na Moravě zlopověst-
ý a strašný, hájil slavně města Znojma
. 1404 proti králi Sigmuntovi a bojoval
. 1410 se Žižkou v Polště proti křižovní-
ům Německým přičiniv se k vítězství u
Grünwaldu a Tannenberka; jeho syn

Mikuláš z Lamberka, příjmím
Sokol, byl též spolubojovníkem Žižko-
ým, a prvním po jeho smrti hejtmanem
irotkův, kteréž místo však po několika
edělích v listopadu 1424 jinému postou-
il. Uchvátiv arcibiskupské panství Čer-
eno-Řečické, sebral k sv. Václavu 1430
di své k jízdě do Rakous pro víno, od-
el však odtamtud těžkou porážku a bra-
n tam v zajetí zůstavil. Potom se od
áborův odvrátiv ku královské straně při-
uv, stal se r. 1442 tajným radou Al-
echtovy vdovy, královny Alžběty, a jeho
ednáním povolány jsou z Čech od Uher
pomoci její straně zbytky polních rot
borských. Umřel okolo r. 1444.

Petr Zmrzlík ze Svojšína a
na Orlíce, vřelý vlastenec a milovník
yka českého, byl od r. 1406 do 1419 nej-
ším mincmistrem v Kutné Hoře a ra-
krále Václava, koupil r. 1408 hrad a
tek Orlík, dal r. 1411 z latiny do če-
y přeložiti Letopisy Trojanské, kteréž
potom brzo po vynalezení knihtiskař-
r. 1468 pravdě podobno v Plzni co
ní dílo do Čech uvedeného knihtiskař-
tiskem vydány byly; přilnul záhy ku
ně husitské, míval ve svém domě na
rém městě Pražském proti kůru ko-
u sv. Jakuba (na místě nynější Koppmanské zahrádky) schůze mistrův i pánův husitských, r. 1420 10. prosince také slavné hádání; při vypuknutí války přidal se k Žižkovi, bojoval v jeho vojště r. 1421 v Plzeňště, a po pokoření Kutné Hory uvázal se k žádosti samých horníkův podruhé v úřad nejvyš. mincmistra, a obdržel dobytý hrad Žleby; však v několika týdnech na to v Praze 16. srpna 1421 umřel. Manželka jeho, Anna z Frimburka, byla paní ducha výtečného, jížto král Václav často poslouchal.

V šlépějích otce svého šli také starší dva synové jeho Petr a Jan Zmrzlíkové ze Svojšína, účastnili se r. 1426 Táborského sjezdu v Písku, bojovali 1427 proti křižákům, Jan pak, ještě horlivější Táborita, byl 1429 s Tábory na jízdě v Lužicích a v Míšni, kdež obzvláště v boji u Grimmy se proslavil, a r. 1430 táhl s nimi do Uher. Však se potom dle příkladu ostatní české šlechty proti straně táborské postavili, Petr byl 1434 v bitvě Lipanské a dobyl si zvláštních zásluh o přijetí krále Sigmunta do země, kterýž mu nevděkem splatil. Po Sigmuntově smrti stáli proti straně rakouské, a náleželi k jednotníkům Ptáčka z Pirkšteina a Jiřího z Poděbrad. Ještě r. 1449 v dějinách se připomínají.

Přibík z Klenového a z Janovic, rytíř seděním na hradě Klenovém, přilnul již r. 1419 k Husitům, však teprv r. 1426 vynikl v dějinách. Zmocnil se téhož roku města Stříbra, v němž se 1427 velikému křižáckému vojsku hrdinsky ubránil: od té doby byl na slovo vzat, však r. 1434 opustil stranu Táborskou, když jí štěstí válečné opouštělo, dal se v poslušenství sboru Basilejského zůstav při tom kališníkem, a do obležené Plzně zrádně špíži dodával. V bitvě Lipanské bojoval již na straně šlechtické. Po smrti krále Sigmunta stál při straně národní a byl poslem ku králi Vladislavovi Polskému. V následujícím bezvládí byl ustavičně činným v tehdejších smutných zápletcích. Proti králi Jiřímu zanevřel, pikle proti němu strojil, a byl velkou příčinou válek proti němu zdvižených. Umřel v lednu 1465.

Jakub Vřesovec z Vřesovic, od malé postavy také Jakoubek zvaný, moravský rytíř, byl bezpochyby již v prvních létech války ve vojště Táborském, vynikl však teprv po Žižkově smrti. Tehdáž byl již v držení města a hradu Bíliny, a později dáváno mu jako

Přibíkovi z Klenového, za vinu, že se připojil k sektě Táborské ne tak z přesvědčení svého, jako pro její štěstí válečné. R. 1426 obléhal Ústí nad Labem, účastnil se bitvy u toho města, jehož potom dobyl. R. 1427 zmocnil se města Žlutice a Andělské Hory, nabyl ještě mnoho jiných statkův nejvíce klášterních, byl 1432 poslem v Chebě, vešel v jednotu s táborskými městy Žatčem, Louny a Slaným, s kterými hned po bitvě Lipanské hrad Kostomlaty v Litoměřicku obléhal, a později skutečně tento hrad svým majetkem učinil. Teprv r. 1435, když byl u císaře Sigmunta v Brně, počal se Táborův vzdalovati, a k císaři blížiti, kterýž mu r. 1436 zapsal zboží Chomutovské a Benediktinek Teplických. R. 1438 hájil Mišňáky z Čech domů se vracející a porazil své bývalé jednotníky, kteří Mišňákům pokojně odtáhnouti dáti nechtěli; v nastalých potom zmatcích hleděl se vždy přidržovati strany, která mu více prospěchu slibovala, účastnil se sněmův, královských voleb, slavných poselství. Až do r. 1448 držel více se stranou rakouskou, odtud však se stranou Jiřího z Poděbrad. Umřel okolo r. 1458. Jeho potomci náleželi po dvě století k nejmožnější šlechtě české.

Jan Smiřický ze Smiřic, rytíř s počátku Pražanům za žold sloužící, kteří jej r. 1421, dobyvše města Mělníka, tam za svého hejtmana usadili. Téhož roku dostal se v držení Roudnice a Helfenburka, přijav povinnost na se, na Roudnici arcibiskupa Konrada k Husitům přistouplého, kterémuž obě místa náležela, do smrti poctivě chovati. Účastniv se rozličných polních tažení Pražan přilnul konečně k jednotě panské proti polním rotám Táborským, bojoval u Lipan, stal se r. 1440 spolu s Jiřím Poděbradským hejtmanem kraje Boleslavského, stoje však v jednotě pana Menharta z Hradce, v které konečně zcela ku katolictví se obrátil. V politických jednáních jmenován byl vždy mezi prvními, konečně zachovav se zrádně k Jiřímu Poděbradskému, správci zemskému, sťat jest v Praze dne 6. září 1453.

Mikuláš Divok čili Mikeš Divůček z Jemniště, z rodu pánův z Cimburka, dvořan a hofmistr krále Václava, přítel mistra Jana Husi. R. 1414 přišel jménem krále Sigmunta k Husovi, aby jej k cestě do Kostnice ku sboru pohnul. Vida co se po Husově upálení v Čechách děje, přidržel se strany věrných katolíkův, a král Sigmunt jmen[illegible] 1419 na místě Petra Zmrzlíka ze[illegible] na nejvyšším mincmistrem. Bojo[illegible] proti Žižkovi v bitvě u Sudoměře[illegible] zbytky poraženého vojska králov[illegible] Mladé Vožice, byl tu od Žižky pře[illegible] opět náramně poražen. Když k[illegible] munt a němečtí křižáci před Pr[illegible] želi, prosil co vlastenec krále, aby[illegible] země a národu Českého; v bit[illegible] Vyšehradem přičítá se mu vina, [illegible] první na útěk se dal, a osud bi[illegible] hodl. Dopouštěl potom, že horníci [illegible] né Hoře ukrutnosti na Husitech [illegible] sám 1421 je vedl k Chotěboři p[illegible] borům, kteří jati byvše buď na mí[illegible] leni buď v Kutné Hoře do šach[illegible] táni byli. Když však přišli téh[illegible] Pražané, a Kutná Hora se jim [illegible] ušel ku králi Sigmuntovi do Uher[illegible] se více nevrátil. Činí se o něm [illegible] ještě r. 1424, že se nalézal mezi [illegible] skými radami v Budíně. Bezpochy[illegible] potom umřel.

Zdeslav Tluksa z Bu[illegible] stavu rytířského, od r. 1420 pu[illegible] hradu Karlšteina, po všechen ča[illegible] husitské věrný služebník krále Si[illegible] obhájil Karlštein za času památn[illegible] ležení od Pražan 1422, provázel [illegible] první poselství české ku sboru [illegible] skému, a navrátiv se domů v krá[illegible] tom umřel 20. července 1433.

Habart Lopata z Hrádk[illegible] Maršíka z Hrádku, kterému byl k[illegible] clav královský hrad Lopatu u Št[illegible] dědičně zapsal. Rytíř Habart by[illegible] jeho otec odpovědným nepřítelem [illegible] tův a věrným přívržencem krá[illegible] munta. Pustošiv dlouho sousední [illegible] Přibíka Klenovského přivolal r. 1[illegible] mstu téhož na sebe, hrad Lopata [illegible] půlčtvrta měsíce hladem vyležen, [illegible] ně 6. února 1433 od samého Hab[illegible] pálen a opuštěn. Habart stal se [illegible] purkhrabím král. hradu Husi, při[illegible] se r. 1440 mezi šlechtou strany O[illegible] z Rosenberka, byl však i na Husi [illegible] od Přibíka z Klenového a jiných [illegible] a šlechticův obležen a hladem k [illegible] pení toho hradu přinucen, načež [illegible] svou čeledí do Budějovic odstěho[illegible] byl hrad Hus, jako před tím [illegible] úplně zkažen, a Habart žil napot[illegible] Kamberce a v Hlasivé v Táborsku [illegible] r. 1454 umřel, zůstav až do smrti [illegible] níkem kališníkův.

Hanuš z Polenska, rytíř [illegible] ský a služebník krále Sigmunta [illegible]

l napřed vůdcem oddílu králov-
jska. Již r. 1419 s jinými rytíři
l opověděl Pražanům válku pro
nich zdviženou; co vůdce krá-
sadil 1420 proti Žižkovi do Pra-
ucímu klášter Benešovský, po-
velitelem lužické posádky na
ražském až do postoupení jeho
n r. 1421. Král Sigmunt dal mu
22 fojtství v dolní Lužici do zá-
1428 pobil Sirotky u Mochendorfu
astavou a Liberkem, r. 1429 obrá-
elec proti Táborům tak dalece,
jenom předměstí mohli spáliti;
ojoval také ač nešťastně u Grim-
Muldou proti Táborům. Za krále
a uznalo Šestiměstí čili Horní
amovolně Hanuše samostatným
Jmřel pak okolo r. 1439.

m Kostka z Postupic, je-
jbystřejších, nejdůmyslnějších a
nějších náčelníkův mírnějších
syn rytíře Zdeňka z Postupic.
jak se zdá, spočátku Pražanům
kteří jej r. 1421 osadili na do-
radě Wildšteině, šel ještě toho
oselstvím k Vitoldovi do Litvy,
tiboři zajat a na Trenčíně vě-
1422 z vazby propuštěn, načež
Korybutoviče do Prahy uvedl,
ejpřednějším rádcem byl. R. 1433
ou v prvním poselství na sboru
ém, a vida, že vlast tvrdošíjno-
rův krváceti nepřestane, pomá-
zným ramenem porážeti v bitvě
. R. 1436 vyslán byl s vojskem
ní Hradce Králové, a tu byl od
h zabit 9. listopadu 1436. Císař
zapsal mu krátce před jeho
. září, celé panství biskupství
ského, v jehož držení on se byl
3 uvázal, a v němž jeho potom-
távalo až do r. 1547, vynikajíc
i činností a vážností.

š Bořek z Miletínka, je-
jstatečnějších válečníkův husit-
l syn schudlého šlechtice Divi-
a z Miletínka, tvrze blíž města
přidal se již v mladých létech
encům Husovým, dostal se ne-
způsobem v držení král. hradu
tické Hoře, byl 1420 při velké
lidu z Hradeckého kraje na ho-
táhl se společníky svými na Hra-
ové, jejž obsadil, r. 1421 dobyl
s pány z Poděbrad celého Po-
al se k Pražanům a dobýval s
udími a Litomyšle, kdež nějaký
čas byl hejtmanem, bojoval potom na Moravě, a když Žižka 1423 s Pražany se rozpadl, a Bořkova bratra Jetřicha z Hradce Králové vypudil, byl od Hradeckých poražen. Za to však zvolen jest téhož roku na sněmě 1. listop. v Praze drženém za jednoho ze zemských hejtmanův. Přistoupil na to k mírnější straně šlechtické, měl účastenství v důležitých jednáních a poselstvích, obrátil se proti Táborům, a byl vůdcem vojska strany šlechtické v bitvě u Lipan; stal se potom purkhrabím hradu Pražského, byl 1435 při dobývání Kolína, přikoupil téhož roku Pardubice, unesl r. 1436 Jana Rokycanu z Prahy na Kunětickou Horu, válčil s Hradeckými, nabyl od cís. Sigmunta ještě několik jiných statkův zápisních, a umřel ku konci r. 1437.

Jan Hertvík z Rousínova jmenuje se poprvé r. 1423, kdež ještě v bojích Žižkovi pomáhal; 1429 postoupen jest mu hrad Lichtenburk od Sirotkův k věrné ruce, aby ho tenkrát vrátil pánu jeho, Janovi z Opočna, až by věrné dal důkazy své věrnosti ku kalichu. To však se nestalo, proto že Jan z Opočna brzo potom umřel, a pan Hertvík nabývaje vždy větší vážnosti ve věcech politických, hrad Lichtenburk podržel, což mu cís. Sigmunt zápisem r. 1436 potvrdil. Po smrti Sigmuntově stál při straně národní proti králi Albrechtovi, potom se stal hejtmanem kraje Čáslavského, držel se strany Ptáčkovy a Jiřího z Poděbrad, a umřel okolo r. 1455.

Beneš Mokrovouský z Hustiřan později na Malešově, horlivý Husita, účastnil se již r. 1420 ozbrojené schůze lidu na Kunětické Hoře a dobytí Hradce Králové. Potom připojil se k Pražanům, bojoval r. 1427 u Tachova proti německým křižákům, 1431 byl na sjezdě s králem Sigmuntem v Chebu, r. 1432 byl opět v Chebu při jednání s posly Basilejskými, a byl potom údem prvního poselství českého na sboru Basilejském počítaje se ku straně mírných kališníkův, r. 1434 byl v jednotě panské proti rotám Táborským, pomáhal při opanování Nového města Pražského, bojoval v bitvě u Lipan, však r. 1437 opověděl zase válku cís. Sigmuntovi, po jehož smrti držel se strany národní, jeda r. 1438 ku králi Polskému. R. 1443 přepadl pana Haška z Waldšteina na jeho hradě Veliši a vrhl jej do žaláře na tvrzi Mokrovouské, v které byl potom od opravce míru

zemského oblehán a přinucen, pana Haška na svobodu vydati. Náležel ku straně Ptáčkově a Jiřího z Poděbrad, šel r. 1451 v poselství k Římskému králi Bedřichovi III., pomohl ještě r. 1452 voliti Jiřího z Poděbrad za správce zemského a brzo po roce 1454 umřel.

Vyšek Račínský, polský šlechtic, přišel r. 1421 co posel velkého knížete Litevského, Vitolda, do Prahy, aby ochotnost toho knížete osvědčil, že by přijal korunu českou jemu nabídnutou. Zdá se, že pan Vyšek opět se Sigmuntem Korybutovičem do Čech přišel, a tuto se počeštiv v bojích husitských se účastnil, až se konečně u pana Jana Roháče z Dubé na Sioně octnul, s ním jat a rozkazem cís. Sigmunta 9. září 1437 před Prahou oběšen byl.

Matěj Louda z Chlumčan, výtečník strany Táborské, dlouhobradý, byl r. 1409 ještě studentem v Praze, přilnul záhy k mužům, kteří hlásali opravy v církvi, od r. 1420 do 1436 byl Táborským hejtmanem v Písku a zároveň opatrovatelem a ředitelem obecné pokladny Táborův, byl také úřadem prvního slavného poselství ku sboru Basilejskému 1432 až 1433 a také jeho pokladníkem. Při vší horlivosti pro učení táborské byl mírný a nestranný, byl roku 1425 opravcem mezi Tábory a Pražany, a od r. 1431—1437 býval vždy mezi plnomocníky, kteří vyjednávali se sborem Basilejským neb s jeho posly. R. 1434 octnul se v zajetí u Albrechta Rakouského, a celý sbor na přímluvu Jana z Palomar za propuštění jeho se přimluvil. Cís. Sigmunt učinil ho r. 1436 dvorským sudím měst královských, čím zůstal až do smrti své; on nabyl také zároveň měšťanského práva Starého města Pražského; před smrtí svou založil při universitě Pražské zvláštní kollej, která zaujímala místo jedné části nynějšího technického ústavu v Dominikánské ulici p. č. 240, a „Loudovou kollejí" se jmenovala. Umřel r. 1451, zůstav až do smrti věren učení Táborskému.

Mikuláš z Husi vlastně z Pístného, český rytíř seděním na Pístném, tvrzi a vsi nyní zašlé v okolí Hřebečníka za Křivoklátem; vedle Žižky hlavní osnovatel války husitské. Připomíná se ponejprv r. 1389, stal se před r. 1406 královským purkhrabím na hradě Husi blíž Husince, odkud pak nazván jest „z Husi" neb „z Husince". Byv r. 1419 od krále Václava z Prahy vypovězen, počal zřizovati velké schůze lidu na h kterými Husité toho času počali své síly a chystati se k branném ru. Po smrti králově vedl s Žižkou jený lid k útoku na Malou stranu, jda se Žižkou z Prahy usadil se lené Hoře, chtěje tu zdělati pevné jiště husitské, což se jako Žižk Plzni nezdařilo. Přišel na Tábor a za prvního mezi čtyřmi hejtmany stva Táborského vyvolen 1420. Po s Tábory pod Žižkou brániti Prahu Sigmuntovým vojskům, porazil Ol z Rosenberka, který Tábor obléhal, nil se obležení Vyšehradu a bitv ním. Nyní počal plodíti různice a ny podněcuje náboženskou nesnáš výstřední strany Táborské, nechtěl selství ku králi Polskému slyšeti, i o míření se mezi theology Praž a Táborskými, proto hroze pomstou říkaje se, že jakživ již do Prahy jde, na odjezdu z Prahy u potoka pádem s koně nohu si zlámal, nač 14 dnech v Praze umřel 24. pros. Kdo ví, jaký obrat by byla válka kdyby tento náruživý muž byl déle

Chval Řepický z Mach hejtman Táborský, držel r. 1412 chyby v nedílnosti s mladšími br Buzkem a Kunášem statek Řepici u konic, přilnul záhy k učení husit připojil se s bratrem Kunášem r. 1 ozbrojeným poutníkům přes Kníu d hy táhnoucím, kde se přidal k Ž a s ním zas do Plzně vytáhl. Když Hradišti nad Lužnicí nový Tábor dal, poslal jej Žižka s ozbrojen stupem, aby ten Tábor prozatím o pak byl r. 1420 se Žižkou a Miku z Husi sám třetí starším Táborské jmenován. Dne 10. prosince 1420 b hádaní v domě Zmrzlíkově v Praz se pak, že se více místní zpráv boru zabýval; r. 1426 jmenuje se ským správcem na sjezdu strany t ské v Písku, a byl r. 1427 také s T při zapuzení německých křižáků chova. Od těch dob nečiní se o zmínky.

Zbyněk Buchovec z Buch hejtman Táborský, pocházející z n ší vsi Buchova u Neustupova, byl r. po příchodu Žižkově na nově zal Tábor sám čtvrtý za staršího obc volen, zmocnil se ještě téhož roku dou hradu Příbenic, byl r. 1421 na

vském do počtu 20ti správcův zvolen, a účastniv se téměř ečných tažení jakož i rokování áborské umřel bezpochyby již

ádka, žák a zvoník, bezpo- Jistebnice rodilý, přepadl 1420 město Sezimovo Ústí nad a převedl potom obyvatelstvo Hradiště hory Tábor, stav se ladatelem Tábora. Ob- činem nadání vůdcovské, stal nem oddělení Táborův, a zmoc- městečka Chotěboře. Tu byl 1421 od katolických pánův a zrádně zajat, s dvěma Tábor- ěžími do Chrudimi zavlečen, a áměstí veřejně upálen. Táborští v 16. století sochu zakladatele ho, Hromádky, na kašně u pro- ěstí.

Hvězda z Vícemilic pří- dínka, hejtman Táborský, z ského, jmenuje se hned s po- íky husitské r. 1419 horlivým m potomních Táborův. R. 1421 t k návrhu kněze Jana Želiv- lidu za nejvyššího hejtmana , byl však zase po třech měsí- této hodnosti zbaven, odkud u nenávist k Pražanům. Byl smrti Žižkově u Přibislavi 1424, Táboři sobě o něco později za vůdce zvolili. Však než minul ůdcovství byl při obléhání hra- smrtelně prostřelen, načež do- eště uzavření míru s Pražany 1425 a vzdání hradu brzo na umřel.

š z Bělovic, hejtman Tá- den z důvěrných přátel Žižko- jehožto smrti 1424 stal se prv- ším vůdcem Sirotkův. Zdá se, již nedlouho živ byl, neboť brzo více zmínky nečiní.

leh z Těšnice byl hned po kově 1424 od Táborův za nej- ejtmana vyvolen, ustoupil však dovi z Vícemilic. R. 1429 své- též Prokop Velký dobytý hrad k mocnému držení, on pak al téhož roku 21. března hrad po třiměsíčním namahání Ol- osenberka příměří zprostředko- om zaniklo jméno jeho.

Koudelník z Březnice, vého řemesla pasíř, potom r. man Sirotkův s počátku pod Kunšem z Bělovic. Bojoval 1426 v bitvě blíž Ústí nad Labem, vedl 1427 Sirotky ve spolku s Tábory do Lužic a do Slezska, potom proti německým křižákům ku Stříbru a Tachovu; 1429 v lednu byl přátelským úmluvcem mezi Starým a Novým městem Pražským, mezi kterými kyselosti zašly, načež se připojil se Sirotky opět k nové jízdě do Lužice a do Míšně. R. 1430 byl hlavním vůdcem Sirotkův na jízdě do Uher, kdež v měsíci květnu padl v kruté bitvě u Trnavy proti panu Stiborovi, vůdci krále Sigmunta.

Jan Královec z Kralovic, rodu měšťanského, hejtman Sirotkův hned po smrti Žižkově 1424, však pod Kunšem z Bělovic; bojoval r. 1426 v bitvě blíž Ústí, r. 1427 u Tachova, r. 1428 obléhal hrad Lichtenburk, odtrhl s částí vojska odtud na plen do Žitavska, kdež měl tuhou srážku s Němci u Machendorfu, r. 1429 byl na výpravě v Míšni, r. 1430 opět v Míšni, Fojtlandě a Frankonii, r. 1431 bojoval u Domažlic a pomáhal 1434 obléhati Plzeň. Toto jest poslední zmínka o něm, a nevědomo, zdali u Lipan zahynul, anebo s táborskými rotami do Uher zašel.

Jakub Kroměšín z Březovic, hejtman Sirotkův, připojil se 1420 na vrchu Orebu k Orebitům a táhl pod panem Hynkem Krušinou z Lichtenburka do Prahy ku pomoci, účastnil se bezpochyby všech bojův husitských, stav se po smrti Žižkově hejtmanem Sirotkův, r. 1427 bojoval u Tachova, 1429 účastnil se jízdy do Lužice a Míšně, 1430 opět do Míšně, Fojtlandu a Frankonie, a na zimu téhož roku do Slezska jsa po knězi Prokopovi předním vůdcem. Dále se o něm zmínka nečiní.

Mikuláš z Padařova, hejtman Táborský, pro svou statečnost na slovo vzatý, byl r. 1425 mezi umluvci, na které vzneseno vyjednání míru mezi Pražany s jedné, Tábory a Sirotky s druhé strany. R. 1429 oblehl s Blehem z Těšnice hrad Zvíkov a byl zároveň hejtmanem na Táborském hradě Ostromečí. R. 1434 vrátiv se od obležení Plzně bránil se s knězem Prokopem a jinými na Novém městě Pražském proti Staroměstským a panské jednotě. Z bitvy Lipanské zdráv ušel, a konečně spolu s Čapkem v jakousi úmluvu s panskou jednotou vešel.

Filip z Padařova, bratr předešlého, též hejtman Táborský, táhl r. 1430 ve spolku se Sirotky do Uher, a navrátiv se po nevalném zdaření té jízdy, převzal

od bratra hejtmanství na hradě Ostromeči, kdež se až do r. 1435 udržel. Tu však byl vojskem tehdejší zemské vlády obležen, a nevzdal hradu, až byl úmluvou se svým lidem svobodně na Tábor propuštěn. Dalších zpráv o obou bratřích není.

Jan Čapek ze Sán, hejtman Sirotků. První jeho vystoupení r. 1427 nebylo šťastné. Ležel se Sirotky v Hradečtě proti Slezákům, kteří vešedše do země jej do záloh zavedli a potom porazili. R. 1431 bojoval v Slezku a táhl odtud přes Moravu do Uher, odkud se s patrnou škodou navrátil. R. 1432 vydal s Otíkem z Lozy jménem všech Čechův pod obojí odpovědný list Německému řádu v Prusích, a to zejména ku pomoci králi Vladislavovi Polskému, vytrhl skutečně r. 1433 přes Poznaňsko a Nové Marky do Prus a spojiv se s Poláky dobyl dvanácteró měst, vypálil klášter Pelplín a město Tščov, zajaté Čechy, kteří Německému řádu sloužili, dal upáliti, pak vypálil klášter Olivu u Gdanska a dostal se při ústí Visly k moři. Vrátil se s mnohou kořistí a vzácnými dary od krále Polského do Čech, přímo do husitského ležení u Plzně. Byl r. 1434 na Novém městě Pražském, když bylo od Staroměstských opanováno, utrpěv při tom znamenitou škodu. V bitvě Lipanské uhnul se s lidem svým před časem na Kolín; byv pak v Kolíně obležen smluvil se s panským vojskem a přistoupil potom k obecnému míru. Byl mezi posly českými u císaře Sigmunta v Řezně, a po smrti téhož držel se strany národní proti Albrechtovi Rakouskému, spojiv se s vojskem polským r. 1442 sloužil králi Vladislavovi co hejtman jednoho sboru polského proti královně Alžbětě v Uhřích. Dále se ve veřejných dějinách více neobjevuje.

Ondřej Keřský z Římovic, později na Paběnicích objevuje se teprv 1434 co hejtman Táborský při obléhání Plzně, chtěl s jinými do Basileje jeti, aby se s císařem Sigmuntem o mír smluvili; bránil potom s knězem Prokopem Vel. Nové město Pražské proti Staroměstským a panské straně; ušed z bitvy Lipanské zavřel se s Čapkem v Kolíně a konečně se smluvil s vítězi. Byl pak proti králi Albrechtovi, i obsadil násilně tvrze Paběnice a Janovice v Čáslavsku, z kterých potom po mnohá léta činil loupežné nájezdy. Roku 1441 byl na sněmu v Čáslavi, kde se o smíření mezi pány, zemany a Pražany jednalo, ale Keřský ujel, boje se, že mnoho kradl a loupil. Nepřestával však obvyklé řemeslo své provozovati, a proto byl r. 1446 na tvrzích výše jmenovaných dobyt a v Čáslavi stat.

Jan Kolda ze Žampachu potom na Náchodě, otec, bezpochyby z rodu pánů z Potštejna, přidržoval se již r. 1419 stran výstředních, ne tak pro náboženská přesvědčení jako pro válečné štěstí strany těch, byl r. 1427 při vojště kn. Prokopově u Tachova, r. 1428 bojoval v Slezsku, kdež mu svěřen hrad Sobotka, r. 1434 stál při Táborích, r. 1436 byv spojen s Hradeckými nechtěl krále Sigmuta uznati a zmocnil se 29. září 1437 Náchoda. Po císařově smrti držel se stranou národní proti Albrechtovi Rakouskému a podporoval Poláky. V nastalém potom bezvládí provonával se svým synem mladším Koldou, soupaže, spojil se r. 1440 s Bedřichem Strážnickým a Benešem z Mokrovous a jinými Tábory, aby se zmocnil měst Pražských, což se nepodařilo. Že pak jeho loupeže v Čechách a ve Slezsku nepřestávaly, sebrala se naň r. 1441 hotovost zemská ve spolku se Slezáky, a byl na Náchodě dobýván, z něhož potajmo ušel. Nicméně byl mu po dobytí Náchoda tento přece ui do budoucího krále ponechán. R. 1441. pomstil se na Slezanech dobytím a spálením Bolkenhainu, načež brzy umřel. Syn jeho Jan Kolda mladší šel v šlepějích otce svého.

Vilém Jeník z Nedanic a Mečkova, rytíř v okolí Klatovském osedlý, přidal se záhy k Táborům, a Žižka jej r. 1420 osadil co hejtmana v Prachaticích. Když po smrti Žižkově Sirotci pod Valkem Koudelníkem r. 1425 Litomyšl město opanovali, byl on první na hradbách při ztečení hradu biskupského, načež tu co hejtman usazen užíval zboží Litomyšlského až do r. 1432, hledě hospodářství spořádati a lid vojnou práci odvyklý a zpustlý do pořádku a k povinnostem přivésti. Však již v létech 1429 a 1430 účastnil se veliké jízdy husitské do Míšně, Fojtlandu a Frankonie, r. 1431 byl v Prokopově vojště proti německým křižákům u Domažlic. Postoupiv Litomyšl Vilémovi Kostkovi z Postupic byl v držení hradu Valdeka, umřel okolo r. 1437. Syn jeho Vilém mladší proslavil se na jízdě v Míšně r. 1429 u Grimmy výtečným řízením vozu a byl r. 1437 s Pardusem po dobytí Litomyšle do zajetí vzat. Byl pánem na statku

Uhersku a ještě dlouho za panování Jiřího z Poděbrad co statný válečník si počínal.

Jan Pardus ze Hrádku později z Vrátkova, rytíř moravský a hejtman Táborský, objevuje se teprve r. 1433 na výpravě Táborův do Uher, kterou sám vedl ve spolku s knězem Bedřichem Strážnickým, pak při obléhání Plzně a na nepodařeném výpadu do Bavor u Chouby. Bojoval potom v bitvě Lipanské, zachoval život včasným útěkem, obětoval služby své cís. Sigmuntovi, kterýž mu r. 1436 zapsal zboží kláštera Podlažického, začež táhl Pardus k dobývání vzdorujícího Hradce Králové. Však po odpravení Jana Roháče z Dubé 1437 zase císaři válku opověděl a dobýval Litovle, kdež byl zajat a teprv r. 1440 propuštěn. Za nastalého bezvládí bral živé účastenství v tehdejších válkách strannických, náležel ke straně Ptáčkově a Jiřího z Poděbrad, jemuž pomáhal r. 1448 Prahy dobývati. Král Ladislav dal mu r. 1454 hrad a statek Rychenburk v Chrudimsku za služby jeho, a Pardus potom dlouho ještě králi Jiřímu věrně sloužil; jmenuje se ještě r. 1468 co vůdce vojska jeho po boku pana Zdeňka Kostky z Postupic, a nedlouho potom umřel.

Obsah druhé knihy.

Str.

HLAVA. I.

Hnutí a zmatky v Čechách až do Jana Luxenburského. 1306—1310.

V jakém stavu nalézaly se Čechy a Morava po vyhynutí Přemyslovicův 3
Obyvatelé, kteří zvláštních politických práv neměli 6
Kterak se dotud v Čechách a na Moravě zmohlo vzdělání, nauky a umění 8
Volba Rudolfa z rodu Habsburského za krále Českého 1306 10
Král Rudolf I. 1306 15. října až 1307 4. července 12
Volba Jindřicha Korutanského za krále Českého 1307 13
Král Jindřich 1307—1310 15
Nová válka s císařem Albrechtem I. 1307 16
Nezbednost švábských posádek. Zabití císaře Albrechta 1307—1308 1. května 17
Bedřich Rakouský zřekl se svých nároků na trůn český 1308 18
Nejapnost a nehospodářství krále Jindřicha . . . . . —
Kterak němečtí měšťané nad českými pány pych svůj provedli 1309 . . . 19
Kterak se pánové za ten pych měšťanům pomstili 1309 21
Král Jindřich přivolal Míšňáky do Čech ku své pomoci 1309 22
Alžběta Přemyslovna a opat Konrad Zbraslavský 1309 23
Král Jindřich přivolal do země ještě Bavory a nový lid z Korutan 1309 . 25
Kterak Alžběta Přemyslovna z Prahy do Nymburka prchla a v Praze veliký boj se strhl 1310 26
Sněm o volení nového krále. Poselství do Němec. Noví Míšňáci v zemi 1310 28

Str.

Svatba Alžběty Přemyslovny s Janem Luxenburským ve Špíře 1310 1. září 29
Řádění Korutanův a Míšňákův 1310 31
Kterak Jan Luxenburský do Čech vešel a na český trůn dosedl 1310 . . 33

HLAVA II.

Jan Luxenburský. 1310—1346.

Kterak král Jan vládu nastoupil a korunován byl 1310—1311 35
Kterak se král Jan v Moravu uvázal 37
Zrušení Templářův. Hlad. Záští mezi pány a měšťany 1312 38
Král Jan ponejprv z království odejel. Smrt otce jeho. Volba nového císaře 1313—1314 40
Nespokojenost Čechův s králem Janem 1315 41
Rudolfovci a Věňkovici. Výprava proti Matoušovi z Trenčína 1315 . . 42
Kterak se král a královna s vdovou Alžbětou Hradeckou a Jindřichem z Lipé nadobro porůznili 1315—1316 43
Narození královského syna Václava potomního cís. Karla. Olomoucký biskup Konrad. Kronikář Petr opatem Zbraslavským 1316 45
Král Jan v Němcích a Luxenburce. Nová válka mezi stranami v zemi 1316—1317 . . . . . —
Kterak král Jan prý chtěl Čechy vyhubiti a hladem mnoho lidí pomřelo 1317—1318 47
Nesnáze biskupa Jana V. z Dražic a jeho vyjezd do Avinona k papeži 1315 až 1318 49
Sestry krále Jana. Mikuláš II. Opavský 1318 50

Str.

ik Jan chtěl zaměniti Čechy s
cí Porýnskou a královnu manžel-
svou zavrhl 1319 50
ovážný život krále Jana a jeho
ka proti Pražanům 1319 51
Jan počal korunu českou množiti
9 53
pana Viléma Zajíce z Valdeka.
lova nehoda při turnaji. Proměn-
v královské rodině 1319—1322 —
různice mezi královskými man-
y. Královna vystěhovala se do
ror 1322 55
Jan porazil ku prospěchu císaře
ivíka u Mühldorfa vojvodu Be-
cha Rakouského 1322 . . . . . —
ení s Rakouskými vojvodami.
levic Václav do Paříže odvezen
Karlem nazván jest 1323 57
i země ode všech svých hlav o-
těná 1324 59
at královny Alžběty do Čech.
lovo nové vydírání peněz 1325
1326 . . . . . —
k král Jan větší díl Slezska opět
ké koruně přivtělil 1327 60
s Rakušany 1328 62
iva proti pohanským Litvínům
álka s Poláky 1328—1329 . . . 63
přírůstky českého panství ve
zsku a v horní Lužici 1329 . . . 64
at Pražského biskupa Jana IV. a
t pana Jindřicha z Lipé 1329 . . —
dní léta královny Alžběty Přemy-
ny a její smrt 1330 28. září . . 65
k král Jan svému rodu Tyroly a
utany chtěl získati a nové pan-
v Italii zakládal 1330—1331 . . 66
vic Karel 1331 68
k král Jan spojené nepřátele dí-
smířil, dílem válkou přemohl
1—1332 69
českého panství v Italii 1332
1333 71
e v Čechách a na Moravě dělo
losavádní špatné vlády krále Ja-
. 73
k tehdejší Praha vypadala . . 74
k se králevic Karel do vlasti na-
il a v jakém stavu ji našel 1333 76
eté vládařství Karlovo 1333
1335 77
mezi mnichy a světskými fará-
Praze 1334 78
y v domě královském. Smrt Jin-
ha Korutanského 1334—1335 . . 80
né pozdvižení pro Tyrolské dě-
ví 1335—1336 81

Str.

Karel v nemilosti otcově. Nová kró-
lovna Beatrix 1335—1336 82
Další válka pro Tyrolské dědictví 1336 83
Nová výprava do Litvy. Jan na polo
oslepl. Královna Beatrix 1336—1337 85
Karlovo dobrodružství v Italii 1337 . 86
Markhrabě Karel nyní stále spoluvlá-
dařem České říše 1338 87
Jednání s císařem Ludvíkem. Odboj
— Mikuláše Opavského a Mikuláše z
Potštejna. Nanker biskup Vratislav-
ský 1339 89
Kterak král Jan i na druhé oko oslepl
a svého syna Karla dal za nástupce
voliti 1339—1341 91
— Kazimír král Polský, a jeho nevěsta
Markéta 1341 93
Král Jan počal činiti skutky pokání
1341 94
Markhrabě Karel zase v Tyrolsku a v
Italii 1341 95
Kterak se Pražský most pobořil 1342
3. února . . . . . —
— Kterak Markéta Hubatá svého manže-
la zapudila a císařova syna za man-
žela si vzala 1341—1342 96
Nový Papež Kliment VI. a jednání s
císařem 1342—1344 97
Smrt biskupa Jana IV. Zvolení Arno-
šta z Pardubic 1343 99
Povýšení Pražského biskupství na ar-
cibiskupství 1344 100
— Jednání o volbě markhraběte Karla na
Římské království 1344 101
Nastolení Arnošta z Pardubic na arci-
biskupství Pražské, založení nového
hlavního chrámu u sv. Víta a zříze-
ní biskupství Litomyšlského 1344
21. listopadu 102
Kterak král Jan ještě jednou křižác-
kou válku proti Litvínům zdvihl
1344—1345 103
Válka s knížetem Svídnickým a s Ka-
zimírem, králem Polským 1345 . . 104
Svatováclavská koruna 1345 106
Kterak Karel za Německého krále a
budoucího císaře zvolen byl 1346
11. července . . . . . —
Bitva u Křesčaku a smrt krále Jana
1346 26. srpna v den sv. Rufa . . . 108

HLAVA III.

Karel I. co císař Římský toho jména IV. Od r. 1346—1378.

Karlovy nesnáze a jeho korunovace
v Bonnu na Římské království 1346
26. listopadu 111

Str.

Kterak se císař Ludvík k novému Římskému králi choval 1347 . . . 115
První panovnické péče Karlovy, a jeho snahy o dobytí Tyrolska 1347 —
Korunovace Karla na království České 1347 2. září 116
Založení kláštera Karmelitánův u P. Marie Sněžné a kláštera Slovanského v pozdějším Novém městě Pražském 1347 118
Karlova výprava proti Ludvíku Bavorskému, téhož smrt a Karlovy jízdy v Němcích 1347—1348 120
Založení Nového města Pražského 1348 121
Slavný sněm, listy na práva království Českého, zakladací listina vysokých škol Pražských, kniha zákonův zemských 1348 7. dubna 123
Císař Karel dal založiti hrad Karlštein 1348 10. června 125
Zaslíbení Karlovy dcery Kateřiny vojvodovi Rakouskému. Jednání s bavorskou stranou v říši. Smrt císařovny Blanče 1348 126
Počátky obecného učení čili vysokých škol Pražských 1348 127
Kterak se Karel staral o zvelebení umění a řemesel 129
Kterak Karel podporoval kupectví, staral se o bezpečné silnice a plavbu na řekách 131
Kterak Karel zveleboval v České zemi vinařství a polní hospodářství . 132
Kterak Karel utvrdil feudální řády a Čechy na 13 krajův rozděleny byly . 133
Karel potvrdil Lži-Valdemara v Branibořích 1348 134
Černá smrt. Mrskáči 1348 135
Německý protikrál Guntýř ze Schwarzburku 1349 136
Karel pojal Annu Falckou za manželku 1349 . . . . . —
Jan Jindřich markhrabětem Moravským 1349 138
Kterak Karlovi narozen jest první syn a co se proti nepravému Valdemarovi konalo 1350 139
Kterak říšské císařské klénoty do Prahy přivezeny jsou 1350 . . . . —
Cola di Rienzo, tribun Římský, přišel k císaři do Prahy 1350 140
Karel rozšířil Menší město Pražské, založil Karlov, hradil města, uděloval milosti a náhle onemocněl 1350—1351 142
Mikuláš z Luxenburka, patriarcha Aquilejský. Karlovy jízdy a smlouvy s knížaty. Smrt biskupa Jana VII. Olomouckého a kralevice Václava 1351 143
Nepokoje na hranicích rakouských 1351—1352 144
Poselství z Italie. Smrt mistra Matiáše z Arrasu 1352 145
Smrt císařovny Anny Falcké. Připojení horní Falce k Čechám. Karel se oženil po třetí s Annou Svídnickou 1353 . . . . . —
Karlovy jízdy a jednání v Němcích, povýšení Luxenburska na vojvodství 1353—1354 146
Karlova první jízda do Říma 1354 až 1355 149
Karlova korunovace železnou korunou v Miláně 1355. 5. ledna 150
Karlovo korunování na Římské císařství. 1355. 5. dubna 152
Vzbouření v Pise 1355 154
Karlův návrat do vlasti. Založení nových klášterů v Praze. Jan Pancíř ze Smojna 1355 156
Valný sněm koruny České o přijetí Karlova zákonníka 1355 157
Říšský sněm v Normberce o přijetí zlaté bully Karlovy 1355—1356 . . 159
Výstupy pánův z Rosenberka a z Hradce. Návštěva krále Kazimíra a Petrarky 1356 160
Říšský sněm v Metách o přijetí ostatních článkův zlaté bully 1356 . . 161
Posvěcení hradu Karlštejna a založení Karlova mostu přes Vltavu v Praze. 1357. 162
Válka s vojvodami Bavorskými. Biskup Dětřich z Kugelweitu 1357 . 163
Jednání s Litvou. Zakládání nových hradův 1358 165
Kterak císař Karel se snažil o napravení mravů stavu duchovního 1359 —
Stadice, Opatovický poklad 1359 . . 168
Zpronevěřilost vojvody Rudolfa IV. Rakouského 1360 169
Servité. Neúroda a hlad. Stavba zdi na Petříně. 1360—1361 170
Narození Václava, nástupce trůnu 1361 26. února 171
Nové pikle vojvody Rudolfa IV. Rakouského 1362 173
Smrt císařovny Anny Svídnické a papeže Innocence VI. 1362 175
Kterak se Karel po čtvrté oženil vzav sobě Alžbětu Pomořanskou 1363 . —
Korunovace mladého Václava a Alžběty Pomořanské na království České 1363 15. a 18. června 177

Str.

Karel učinil dědičnou smlou-
odem Habsburským a koupil
Lužici 1364 175
vé Konrád Waldhauser a Mi-
Kroměříže 177
cibiskupa Arnošta z Pardubic
0. června 178
up Jan Očko Pražský, biskup
e Středy Olomoucký a Al-
ze Šternberka Litomyšlský
. 180
í královské kaple sv. Kříže
lštejně 1365 . . . . . —
Karel papeže Urbana V. v
ě navštívil 1365 181
e Karel na království Arelat-
runovati dal a tělo sv. Sig-
vyzdvihl 1365 182
atba Karlových dcer 1366 . 184
kolleje Karlovy a kolleje
Svatých 1366 30. července . —
le sv. Václava na hradě Praž-
1366 185
Karel plavbu na Vltavě upra-
činy přísně trestal 1366 . . 186
vé na Ojvíně a v Třeboni.
Mikuláše II. Opavského. Povo-
66—1367 . . . . . —
rál Václav v Dolní Lužici. Ka-
hu zveleboval. Kralevic Sig-
narozen. Petr Jelito, biskup
šlský 1367—1368 187
druhá jízda do Říma 1368—
. 188
ku koruně připadla. Nepřá-
spolek knížat. Zasnoubení
o krále Václava 1369—1370 . 190
Vary 1370 191
se Praha co sídlo císařské
ice zvelebovala 1370 . . . . —
ná síla císařovny Alžběty.
Karel onemocněl 1371 . . . 193
ebezpečenství od nepřátel od-
a Braniborsko ku koruně
ě přivtěleno bylo 1371—1373 194
a právnická. Biskup Albrecht
nberka. Působení kněze Mi-
Kroměříže 1372—1374 . . . 196
tělo knížat a králův. Socha
na hradě Pražském 1373 . . 199
e císař Karel v Branibořích
jal a svým synům je v léno
3—1374 . . . . . —
ísař Karel město Lübeck na-
1375 200
a Jindřicha, markhraběte Mo-
o 1375 12. listopadu . . . 201

Str.

Kterak Karel korunu Českou mocnou
a slavnou učinil, a syna Václava na
Římské království voliti dal 1376 . 202
Kterak Karel země koruny České me-
zi své syny rozdělil 1377 204
Kterak císař Karel naposledy Francii
navštívil, od Franc. krále Karla V.
slavně hostěn byl 1377—1378 . . —
Karlova poslední cesta do Němec a
jeho poslední jednání o polepšení
českého mincovnictví 1378 . . . 208
Smrt císaře a krále Karla 1378 29. li-
stopadu 209
Země koruny České za Karla . . . 213

HLAVA IV.

Doba Václava IV. 1378—1419.

Krále Václava nastoupení trůnu a prv-
ní panovnické starosti 1378—1379 . 214
Jan Očko kardinálem. Nový arcibi-
skup Pražský Jan z Jenštejna 1379 215
Kterak se Václav s Ludvíkem Uher-
ským spojil a někteří v Němcích k
protipapeži se sklonili 1379 . . . 216
Úmrtí starých zkušených rádců krá-
lovských 1380 217
Kterak se Anna Česká za Anglického
krále provdala 1381 218
Tak zvaná popská válka ve Vratislavi
1381 219
Jaká byla vláda krále Václava IV. v
Čechách a jaký život v Praze pano-
val 220
Nechuť krále a milců jeho ku kněžím
světáckým 223
Bratrstvo se znamením obruče a kla-
divka. Kaple Božího Těla v Praze
1382 224
Kollej krále Václava. Přenešení kol-
leje Karlovy do nynějšího Karolinu.
První národní třenice na universitě
1380—1384 . . . . . —
Král Václav maje do Říma jeti, ne-
mohl. Zdědil vojvodství Luxenbur-
ské. 1383—1384 226
Kterak se král Václav s arcibiskupem
Janem z Jenštejna rozhněval. 1384 . 227
Dostavení vysokého kůru nového hlav-
ního chrámu u sv. Víta na hradě
Pražském. 1385 228
Kterak se králův bratr Sigmunt uher-
ské koruny domahati musel. 1382—
1387 . . . . . —
Smrt královny Johanny. Markhrabě
Jošt uvázal se v Braniborsko. Výtěž-

Str.

nosti pro biskupství Olomoucké. 1386—1388 230
První panská vzpoura proti králi Václavovi 1387—1388 232
Kterak Václav, rozmrzev se na nepořádky v Němcích, německou korunu chtěl složiti 1388—1389 . . . . . —
Král Václav oženil se s Žofií Bavorskou. 1389 233
Bouřka proti pražským Židům. 1389 . —
Smrt papeže Urbana V. Nový papež Bonifác IX. 1389—1390 234
Založení kaple Betlemské 1391 . . . —
Svídnice a Javor koruně připadli. Založení dlouhé části chrámu Svatovítského. 1392 235
Smrt ovdovělé císařovny Alžběty Pomořanské. 1393 14. února 236
Kterak král Václav k arcibiskupovi velikým hněvem zahořel, a vikáře Jana z Pomuk utopiti dal. 1393. . . —
Pražské milostivé léto. Pokání krále Václava. 1393 239
Kterak se pánové proti králi Václavovi spikli a jej u Berouna zajali 1394 242
Kterak vojvoda Jan Zhořelický krále Václava ze zajetí vysvobodil 1394 . 244
Kněz Matěj z Janova. 246
Tomáš Štítný ze Štítného 247
Kterak Jan Zhořelický marně mezi králem a pány prostředkoval a náhle umřel. 1395 až do 1396 1. března 249
Kterak král Sigmunt mezi bratrem a českými pány prostředkoval 1396 250
Kterak se Jan z Jenštejna z arcibiskupství poděkoval a Olbram ze Škvorče nastoupil 1396 251
Kterak se Václav nových rádců hleděl sprostiti, a pánové některé jeho milce dali zabiti. 1396—1397 . . . 252
Král Václav v Němcích a ve Francii. Jeho snahy o odstranění dvojice papežské 1397—1398 254
Nové prospěchy Čechův na Pražském učení 1397—1403 255
První vystoupení mistra Jana Husi. 1399—1402 256
Válka proti markhraběti Prokopovi. Korunování královny Žofie 1399—1400 257
Kterak Václav s trůnu Německého ssazen byl a s Ruprechtem, protikrálem, válku vedl 1400—1401 . . 258
Kterak byl král Sigmunt od Uhrův jat a od Václava z vězení vysvobozen 1401 261

Str.

Král Sigmunt vládařem v Čechách, zajal krále Václava 1402 . . . . . —
Vladaření Sigmuntovo, zajetí Prokopovo, osvobození Václavovo 1402—1403 262
První veřejné odsouzení Wiklefických článkův v Praze 1403 266
Nové panování krále Václava 1403—1404 268
Válka se Sigmuntem, králem Uherským 1404 269
Kterak loupeže v Čechách byly stavovány a Mikeš Zůl jest potrestán 1404 —
Kterak byl sťat král. podkomoří Huler 1405 23. června 270
Smrt markhraběte Prokopa 1405 24. září 271
Válka s protikrálem Ruprechtem na bavorských hranicích 1406 . . . . —
Mistr Jan Hus co kazatel Betlemský 272
Opětné zapovězení Viklefových spisův 1406—1408 274
Rozepře o tři hlasy na universitě Pražské 1409 275
Kterak Němci opustili učení Pražské a do Němec odtáhli 1409 279
Tři papežové najednou 1409 281
Hus co spisovatel český. Obžalován pro kacířské smýšlení 1409 282
Upálení knih Viklefových 1410 16. července 283
Nepokoje v Praze. Hus pohnán před papeže do Říma 1410 285
Dobrodružství mistra Jeronýma Pražského v Budíně a ve Vídni 1410 . . 287
Tři římští králové najednou 1410 . . 288
Poláci a Čechové. Bitva u Grünwaldu. První vystoupení Jana Žižky 1410 . —
Smrt markhraběte Jošta 1411 17. ledna 289
Narovnání mezi Václavem a Sigmuntem 1411 290
Narovnání mezi arcibiskupem a Husem 1411 291
Kterak sobě arcibiskup Zbyněk nové stesky vedl, do Uher zajel a umřel 1411 28. září 292
Arcibiskup Albík. Hus proti papeži se obrátil 1412 293
Mistří Jan Hus a Jeronym Pražský proti papežovým odpustkům 1412 . 294
Pražské bouře pro odpustky. Poprava tří mládenců 1412 296
Další běh rozepře Husovy s fakultou theologickou 1412 . . . . . 2[illegible]
Hus ve klatbě papežské 1412 3
Odstoupení arcibiskupa Albíka, zvolení Konrada z Vechty. Pražská synoda 1412—1413 . . . . . 3[illegible]

Str.

Vypovězení professorův theologie z Čech. Obsazení rady Staroměstské s polovice rodilými Čechy 1413 . . 303
Mistr Jan Hus káže na venkově 1413—1414 304
Mistr Jeroným Pražský v Polště a na Litevské Rusi 1413—1414 305
Přípravy ku všeobecnému církevnímu sboru v Kostnici 1414 306
Hus jede ku sboru Kostnickému 1414 308
Znamenitost koncilia čili sboru Kostnického 1414 310
Přípravy k zavedení obžaloby proti Husovi na sboru 1414 311
Hus do žaláře uvržen 1414 312
Zavedení pře proti Husovi. Příchod krále Sigmunta ku sboru 1414—1415 314
Mistr Jakoubek ze Stříbra počíná první večeři Páně pod obojí rozdávati 1415 316
Kterak papež Jan XXIII. z Kostnice uprchl a Hus do tvrze Gottlieben vsazen byl 1415 317
Vystoupení a uvěznění mistra Jeronyma v Kostnici 1415 318
České, moravské a polské přímluvy za mistra Husa u sboru 1415 . . . 319
Kterak Hus z Gottlieben do vězení k Bosákům dodán a ponejprv před sborem slyšán byl 1415 5. června . . 320
Druhé slyšení Husovo před sborem 1415 7. června 322
Třetí a poslední slyšení Husovo před sborem 1415 8. června 323
Poslední měsíc života mistra Jana Husi 1415 325
Odsouzení a upálení mistra Jana Husi 1415 6. července 328
Co se potom v Čechách dálo 1415 . . 331
Stížný list pánův Českých a moravských ku sboru Kostnickému 1415 333
Kterak si počínala katolická strana 1415—1416 335
Kterak Jeronym z Prahy v Kostnici odsouzen a upálen byl 1416 30. května 336
Počínání krále Sigmunta 1415—1416 . 341
Další přísnost sboru Kostnického proti Čechům 1416 342
Kterak se hned s počátku Husité u víře dvojiti počali 1417 343
Odbojnictví mnoha pánův českých proti králi Václavovi 1416—1418 . . . 345
Kterak byl sbor Kostnický po zvolení Martina V. rozpuštěn 1418 . . 346
Kterak se král Václav proti Husitům obrátil 1419 347

Str.

Následky toho 1419 348
Mikuláš z Husi a Jan Žižka z Trocnova 1419 349
Kterak se lid sbíral v hromady na hoře nazvané Tábor u Bechyně 1419 . 350
Kterak Novoměstští konšelé v Praze z oken radního domu vyhozeni byli 1419 30. července 351
Smrt krále Václava IV. 1419 16. srpna 353
Vzdělání, literatura a nauky, horování českého umění a veřejná mravnost za Karla I. a Václava IV. 354

HLAVA V.

Husitská válka a král Sigmunt 1419—1437.

Kterak po smrti krále Václava lid v Praze a v jiných městech počal se bouřiti 1419 357
Vyjednávání s králem Sigmuntem. Královna Žofie. Pan Čeněk z Wartenberka 1419 358
Valná hromada lidu u Kostelce na Křížkách 1419 29. září 360
Mikuláš z Husi a Jan Žižka připravují lid Český k válce 1419 361
První krvavá srážka Husitům s vojskem strany královy u Radíče nedaleko Knína 1419 4. listopadu . . 363
Útok na Malou stranu Pražskou 1419 4. listop. 364
Kutnohorské šachty 1419 366
Král Sigmunt v Brně 1419 konec prosince 367
Kterak Husité upadli v chiliastické blouznění 1420 368
Žižka v Plzni. Od listopadu 1419 do března 1420 369
Zkáza Sezimova Ústí a počátek města Tábora 1420 v únoru 370
Ztráta Plzně a Písku. Bitva u Sudoměři. Žižka na Táboře 1420 konec března 371
Král Sigmunt ve Vratislavi. Ohlášení křížové války proti Čechům 1420 od 5. ledna do dubna 373
Co Čechové proti tomu činili. Manifesty obcí Pražských a pana Čeňka z Wartenberka 1420 v dubnu 374
Boření klášterův a chrámův. Obléhání Vyšehradu. Orebité 1420 od 23. dubna do 2. května 376
Kterak pan Čeněk z Wartenberka od národní strany odpadl a hrad Pražský královské moci vrátil 1420 7. května 378

Str.

Kterak Menší město Pražské ohněm na dobro bylo zkaženo. Král Sigmunt v Čechách 1420 od 7. do 15. května 379
Rozšířenost husitských mínění po okolních zemích. Přípravy k válce křížové 1420 v květnu 380
Žižka s Tábory Pražanům ku pomoci táhne 1420 v květnu 381
Příchod vojsk Žateckých, Lounských a Slánských do Prahy. Sigmunt před Prahou 1420 23. května 383
První sformulování čtyř článkův Pražských 1420 25.—28. května 384
Král Sigmunt objíždí města a hrady okolo Prahy 1420 24.—31. května . 385
Kterak Husité od dobývání hradu Pražského upustili 1420 14. června —
Kterak pan Oldřich z Rosenberka Tábor obléhal a však ho nedobyl 1420 15.—30. června 386
Kterak Husité opět Králové Hradce dobyli 1420 26. června 387
Příchod Křižákův 1420 konec června —
Obležení Prahy vojskem křižáckým 1420 30. června — 14. července . 388
Slavné vítězství na Vítkově čili Žižkově hoře 1420 14. července 390
Rokování o čtyry články Pražské 1420 okolo 20. července 392
Ukrutnost a svízele Křižákův. Korunovace krále Sigmunta. Konec obležení 1420 15.—30. července . . . 394
Kterak Sigmunt královské a církevní statky rozzastavovati počal 1420 28. července — 22. srpna 395
Co se po odtažení nepřátel v Praze a jejím okolí dálo 1420 30. července až 22. srpna 396
Kterak Čechové Vladislava Jagajla za krále žádali 1420 v srpnu a září . 398
Kterak Žižka dobyl Vodňan, Prachatic a jiných měst a hradův v Bechyňsku a Pracheňsku 1420 září — říjen 399
Obležení Vyšehradu 1420 15. září do 31. října 400
Bitva před Vyšehradem 1420 1. listopadu 402
Zkáza Vyšehradu 1420 1. a 2. listopadu 404
Kterak Žižka podruhé Prachatic a Táboři hradu Příbenic dobyli 1420 12. a 13. listopadu 405
Žaloby na Sigmunta. Vrch moci celé země v obcích Pražských 1420 v listopadu 407
Tehdejší zřízení obcí Pražských 1420 408

Str.

Kněží Pražští a jich poměr k Táborským 1420 409
Jednání ve velké obci Pražské. Dobytí hradu Říčanského 1420 14. listopadu — 6. prosince 410
Hádání v domě p. Zmrzlíka ze Svojšína. Smrť Mikuláše z Husi 1426 10. a 24. prosince 411
Drobné boje po Čechách. Táboři utrpěli škodu v Přelouči a Chotěboři. 1420 prosinec — 1421 únor 414
Kterak Žižka hradu Krasíkova dobyl, Bohuslava ze Švamberka zajal a Pražané Nový hrad u Kunratic zkazili 1421 v lednu 415
Další boje v Plzeňště. Pražané ve spolku se Žižkou. První obležení Plzně 1421 asi od 12. ledna do 12. března 416
Kterak Sigmunt do Moravy ustoupil a Husité Chomútova, Loun, Slaného, Berouna a Mělníka se zmocnili 1421 od 26. února asi do 6. dubna 417
Výstřednosti u víře mezi Tábory 1421 418
Výprava Pražanův k vybojování východních Čech. Český Brod, Kouřim, Kolín, Nymburk, Čáslav, Opatovice, Vilémov 1421 13.—23. dubna 420
Kterak arcibiskup Konrád k husitství přestoupil 1421 21. dubna 421
Kterak Pražané opanovali Kutnou Horu a společně se Žižkou Chrudim a ostatní kraj Chrudimský 1421 24. dubna — 5. května 422
Husitství na Moravě 1421 od února do konce května 424
Kterak pan Čeněk z Wartenberka opět k Pražanům se přidal a Pražané s Tábory celé Hradecko opanovali 1421 25. dubna — 22. května 425
Kterak Pražané opanovavše město Litoměřice a hrad Pražský, moc svou v zemi dovršili 1421 29. května — 7. června 426
Valný sněm v Čáslavi. Zřízení zatímní vlády 1421 1. až 7. června 427
Vpád Slezáků do Čech 1421 konec května — 16. června 430
Kterak čeští poslové v Polsku a na Litvě pořídili 1421 v červnu . . . 431
Kterak kněz Jan Želivský v Praze zase převrat způsobil 1421 30. června . —
Sbor čili synoda kněží pod obojí v Praze 1421 4. — 7. července . . . 4
Kterak Žižka před Rabím druhé oko ztratil a Pražané u Mostu od Němcův poraženi byli 1421 asi 10. července — 5. srpna 4

Str.

kněz Martin Houska v Roudni-álen byl 1421 21. srpna 436
o politické věci na Kutné Hoře asi od 21. srpna — 4. září . . 437
křižácká výprava Němcův do . Obležení Žatče 1421 od 24. a asi do 4. října 438
ttovo jednání proti Čechům 1421 ří a říjmu 439
bouře v Praze způsobená kně-Janem Želivským 1421 19. října listop. 440
Žižka Adamity vyhubil 1421 íjna 442
král Sigmunt opět mocně na y se vypravil a Moravskou tu od kalicha upustiti přinutil od polovice října do polovice adu 443
bratr Žižka zatím v Plzeňstě al a potom slavně do Prahy při-1421 od polovice listopadu do osince 444
se král Sigmunt zase na Kut-Horu dostal a jeho vojsko s Če-se potýkalo 1421 21. a 22. pro- 445
Žižka krále Sigmunta z Kutné ven ze země vytepal 1422 6. ledna 448
k větších rozbrojův mezi Husi-řevrat v Praze. Stětí kněze Ja-elivského 1422 2. února — 15. a 450
Litevský kníže Vitold, dožák král Český, svého synovce. unta Korybutoviče, do Čech vy-l 1422 5. března—30. května . 454
se Táboři mezi sebou dělili a k bratr Žižka srovnal se s kní-i Sigmuntem 1422 únor — 11. a 457
k dobývání Karlštejna. Přípra-Němcích k třetí válce křižácké 28. května až 29. září 459
chtěli Táboři Prahu překvapiti straně v ní zase k panování ci 1422 30. září asi do 9. října 460
řižácká výprava do Čech. Ko-bležení Karlštejna 1422 13. říj-. listop. 461
Sigmunt Korybutovič z Čech do a odvolán. Nové všeobecné kři-tažení proti Čechům zmařeno od konce listopadu do konce a 1423 464
se Žižka proti šlechtě obrátil, y u Hořic porazil 1423 20. dubna 465

Str.

Kterak Pražané táborské tvrze Křížence dobývali a potom na Konopišti s Tábory o náboženství se hádali 1423 od dubna do června 466
Čechové na Moravě. Kroměříž. Bitva u Hradce. Obležení Čáslavi 1423 v červenci a srpnu 467
Kterak Žižka přes Moravu do Uher táhl 1423 na podzim 468
Sněm o sv. Havle v Praze. Albrecht Rakouský markhrabětem Moravským. Nové koncilium v Sieně 1423 16. října — 1424 26. února 470
Žižkův rok krvavý. Bitva u Malešova 1424 6. ledna — 7. června 471
Kterak se kníže Sigmunt Korybutovič zase do Čech vrátil 1424 29. června 473
Žižka opět v Čechách západních. Chtěl Prahu z kořen vyvrátiti. Smířil se na Špitálském poli 1424 od července do 14. září 475
Valná výprava Čechův na Moravu. Žižkova smrt u Přibislavi 1424 11. října 476
Žižkovo vojenské zřízení 480
Nové úmluvy na sněmě ve Zdicích a hádání mezi Tábory a Pražany v Praze 1424 16. října — 23. prosince 483
Výsledek tažení Husitův na Moravu. Kterak se Sirotci od Táborův oddělili 1424 listopad a prosinec . . . 484
Domácí boje. Konec Orebitův. Nymburk. Litomyšl. Radkov 1425 od ledna do března 485
Kterak se Táboři a Sirotci nadvlády v zemi dále dobíjeli 1425 od 31. března do 6. června 488
Různé boje. Mír Vožický. Nová výprava Husitův na Moravu a do Rakous 1425 od srpna do listopadu 489
Kterak se vítězné strany Husitův mezi sebou a s katolíky mířily, tito však proti nim se umlouvali 1425 — 1426 491
Nové boje a vypuzení posádek rakouských a míšeňských ze zemí Českých. Noví vůdcové Čechův 1426 od března do května 493
Bitva blíž Ústí nad Labem 1426 16. června 494
Nové rozdvojení mezi Čechy. Obležení Mostu, Poděbrad a Břeclavi, jiné různé boje. 1426 od července do sv. Václava 496
Kterak Sigmunt Korybutovič, Čechy k Římu skloniti chtěje, zajat a ze země vyveden byl. Od listopadu 1426 do května 1427 498
Nový obrat ve válce. Čechové se dali na výboje v sousedních zemích, vyná-

Str.

dy do Rakous, Lužice a Slezska 1427 od dubna do 24. června 500
Čtvrté tažení křižácké proti Čechům 1427 od 12. července do 9. srpna . . 502
Vítězství Čechův u Tachova 1427 4. srpna 505
Vpád strany Korybutovičovy do Prahy 1427 6. září 507
Nové hádání o víře na Žebráce 1427 29. prosince 508
Nové jízdy Čechův do Uher, do Slezska, do Rakous, do horní Falce a do Bavor 1428 od ledna do 13. července 509
Co dělali toho času Němci v říši a co král Sigmunt? 1427—1428 511
Obležení hradův Bechyně a Lichtenburka. Boje u Chrastavy a v Kladště 1428 8. července do začátku ledna 1429 . . . . . —
Sjezd kněze Prokopa Velikého s králem Sigmuntem v Přešpurce 1429 od 4. do 9. dubna 513
Valný sněm Pražský a druhá cesta Prokopa Velikého ku králi Sigmuntovi do Prešpurka 1429 od 23. května do počátku července 514
Psaní panny Orleanské k Čechům. Kterak Husité hradův nepřátelské strany dále dobývali 1429 od března do listopadu 515
Různice mezi Starým a Novým městem Pražským a nové hádání o náboženství mezi Husity 1428 1. září—13. ledna 1430 517
Opětné jízdy Čechův do Slezska, obou Lužic, Míšně, Fojtlandu, a do Frankonie 1429 od června do 21. února 1430 518
Nové jízdy Čechův do Slezska a do Uher. Boje na Moravě a v Čechách 1430 od dubna až do konce roku . 522
Kterak husitská válka netoliko Římské církvi ale i samým Čechům čím dál tím více nebezpečna se stávala 1430 523
Husité na hádání u krále Vladislava v Krakově 1431 19. března — 4. dubna 524
Svolání sboru Basilejského. Přípravy k pátému křižáckému tažení 1431 únor—duben 526
Kterak Čechové mezi tím doma sněmovali, nové hádání měli a zase do Lužice vyjeli 1431 únor — duben . 527
Sjezd s králem Sigmuntem v Chebě 1431 24. — 29. května 529
Kterak kardinál Cesarini válku připravoval a k Čechům manifest napsal 1431 květen, červen — do 5. čer[vce] . . . . . .
Pátá křižácká válka proti Čech[ům] 1431 červenec — srpen . . . . .
Slavné vítězství u Domažlic 1431 [4] srpna . . . . . .
První psaní sboru Basilejského k Č[e]chům 1431 září — listopad . . .
Česká aristokracie a demokracie 14[31]
Nezdařené jízdy do Rakous a Uher 14[31] říjen — listopad . . . . . .
Manifest Táborův k Němcům. Kolo[vrat]ní se Sirotkův. Sněm v Praze 14[31] listopad—prosinec. 1432 leden—únor . . . . . .
Jízdy do Branibor, Slezska a do Uh[er] Smlouva o vzájemnou pomoc m[ezi] Čechy a Poláky. Zlá povětrnost 14[31] březen — červenec . . . . . .
První sjezd českých a Basilejských vyslancův v Chebě 1432 březen [—] červen . . . . . .
Svolení Čechův k obeslání sboru B[a]silejského. Přezvědy v Basileji 14[32] srpen — říjen . . . . . .
Dobývání hradův a boje s Rakušan[y] 1432 říjen — prosinec . . . . .
Kterak Čechové do Basileje ku sbor[u] jeli 1432 prosinec, 1433 leden . .
První veřejné slyšení Čechův v Ba[se]leji 1433 10. ledna . . . . . .
Posiové hájí čtyry články pražské [v] sboru 1433 16. — 28. ledna . . .
Další jednání s Čechy na Basilejské[m] sboru 1433 únor — březen . . .
Kterak se poslové čeští ode sboru Basileji loučili 1433 2. — 14. dub[na]
Bratří Vladislav Jagajlo a Svidrigajl[o] Výprava Čechův do Uher 1433 úno[r] —květen . . . . . .
Příjezd Basilejských poslův do Prah[y] a jejich vyjednávání s kněžími [a] šlechtou 1433 8. května — 11. čer[vence] . . . . . .
Druhé poselství české v Basileji 143[3] srpen — září . . . . . .
Obležení Plzně 1433 od 14. července do 9. května 1434 . . . . . .
Basilejští poslové podruhé v Praze. První kompaktáty o sjednocení [s] církví 1433 říjen — listopad . .
Kterak se česká šlechta proti demo[k]racii vzchopila, a Alše Vřešťovské[ho] za správce země zvolila [14]31 1. prosince . . . . . .
Ještě neshody s posly, jejich návrat [do] Basileje s Martinem Lupáčem 14[33] prosinec 1434 leden — únor . . .

k válce. Kterak jednota pan-
ýti polním rotám povstala
ior — duben 569
ového města Pražského a o-
ní Plzně 1434 5. — 9. května 571
Lipan 1434 30. května . . 573
mezi stranami. Převaha stra-
ycanovy. Jednání s císařem
ly Basilejskými 1434 červen
. 576
e Táboři zase sbírali, však
a měst postupovati museli.
jen—pros., 1435 leden —
. 578
na sjezdu Brněnském 1435
enci 580
lečně roty na Litvě. Smrt
ta Korybutoviče. Rokycana
a arcibiskupství 1435 srpen
. 583
v Bělehradě Královském v
1435 prosinec, 1436 leden 584
kompaktát na sněmě Jihlav-
436 5. a 6. července 585
na sněmu Jihlavském o při-
gmuntovo do království Če-
1436 červenec — srpen . . . 588
císař Sigmunt slavně do Pra-
el a na trůn český řádně do-
36 23. — 26. srpna 590
očal císař Sigmunt starý po-
zaváděti a daných slibův
nedbati 1436 srpen — říjen . 591
Kterak byli Táboři usmířeni 1436 říjen
—listopad 594
Odpor Králové Hradce proti císaři Sig-
muntovi 1436 září — prosinec 1437
leden do začátku března 596
Obnova kostelních řádův v Praze 1436
listopad — prosinec 597
Obnovení soudu zemského. Zvelebení
Kutné Hory. Svolení nové berně
1437 leden — únor 599
Korunovace císařovny Barbory. Potvr-
zení kompaktát. Mnichové zas v Pra-
ze. Den svátostí. 1437 10. února —
12. dubna 601
Kterak mistr Rokycana nemilostí cí-
sařovou stíhán z Prahy utekl 1437
20. března — 17. června 602
Císař na říšském sněmě v Chebě. Če-
ští poslové naposled u sboru v Basi-
leji 1437 červenec — listopad . . . 604
Kterak hrad Sion dobyt a pan Jan
Roháč z Dubé oběšen byl 1437 3.
května — 9. září 606
Nespokojenost a zbouření proti Sig-
muntovi 1437 30. září — 1. listopadu 607
Smrt císaře Sigmunta ve Znojmě 1437
9. prosince 608
Dodavek . . . . . —
Přehledné zprávy o osobách za husit-
ské války vynikajících:
1) Osoby z panujících rodův 612
2) Osoby stavu duchovního a mistři
učení Pražského 613
3) Pánové, rytíři a vůdcové vojenští 620

REJSTŘÍK

a věcí v II. knize Kroniky Česko-Moravské obsažených.

109.
, kněz Táborský 275, 437.
stien 113, 114.
369, 442, 444.
enciat 316.
sovský, arcib. Mohučský 278.
Nežetic 275.
káf 273.
196.
Bergu 85.
ilvius 548, 575, 610.
182.
Buchheimu 144.
Albert Engelschalk 247.
Albert Warrentrappe 279, 312.
Albík z Uničova, arcib. 255, 293, 294, 300, 302, 353, 358.
Albingenští viz Valdenští.
Albornoz 150.
Albano, kardinal 198.
Albrecht I., císař Řím. 4, 11, 12, 16, 18, 20, 58, 71.
Albrecht II. Chromý, vojvoda Rakouský 83, 95, 97, 101, 102, 104, 116, 124, 126, 143, 146, 148, 164, 165.
Albrecht III., vojv. Rak. 170, 173, 176, 184.

Albrecht IV., vojv. Rak. 242, 244, 249, 264, 269.
Albrecht V., vojv. Rak. 388, 428, 440, 443, 470, 471, 473, 474, 484, 489, 490, 493, 497, 514, 533, 534, 535, 536, 570, 579, 581, 584, 586, 588, 589, 608, 609, 610.
Albrecht Anhaltský 163.
Albrecht Bavorský 190.
Albrecht z Běškovic 585.
Albrecht Braniborský 548.
Albrecht z Dubé 575.
Albrecht z Chotěnova 404.
Albrecht Kamýcký 496.
Albrecht z Koldic 335, 348, 364, 373, 438.
Albrecht v Nizozemích 113.
Albrecht z Rabšteina 308.
Albrecht Ruthart 20.
Albrecht Saský 205.
Albrecht ze Slavětín 221.
Albrecht školastik 178.
Albrecht ze Šternberka 81, 180, 188, 196, 205, 212, 217.
Albrecht z Žeberka 48.
Albrechtice 601.
Aleš, biskup 424, 486.
Aleš z Březí 343, 358.
Aleš Holický ze Šternberka 380, 389, 428, 462, 464, 470, 504, 571, 572, 574, 580, 581, 583, 590, 592, 609.
Aleš Krk ze Soběšína 404.
Aleš Škopek z Dubé 335, 379, 428.
Aleš ze Šternberka 373.
Aleš z Žeberka 492, 574.
Aleš Vřešťovský 387, 414, 567, 568, 571, 572, 574, 576, 577, 579, 580, 581, 585, 586, 589, 592.
Alexander V. 281, 282, 283, 286, 293, 296.
Alexander Sparur 556.
Alžběta Česká 173, 184, 199.
Alžběta Hradecká 3, 12, 13, 14, 18, 43, 45, 46, 51, 55, 59, 65, 84, 175, 176.
Alžběta Lucenburská 58.
Alžběta Moravská 201, 233.
Alžběta Oettinkská 201.
Alžběta Opolská 209.
Alžběta Pomořanská 173, 184, 189, 190, 193, 195, 196, 199, 210, 215, 236.
Alžběta Přemyslovna 3, 11, 12, 13, 17, 23, 24, 25, 26, 29, 30, 33, 37, 40, 42, 45, 46, 47, 52, 53, 54, 55, 56, 58, 59, 60, 65, 68, 76, 94.
Alžběta Rakouská 71, 190, 608, 609, 610.
Alžběta Uherská 229, 230, 290, 440.
Alžběta Zhořelecká 260, 276, 290.
Altenburk 501.
Amberk 259.
Ambrož Hradecký, kněz 358, 364, 377, 387, 430, 436, 472, 477, 487, 584, 590, 594, 596, 597.
Ambrož Traversari 584.
Amiens 89.
Ampfing 56.
Anna Aldona Litevská 174.
Anna Česká 211, 218, 219.
Anna Falcká zv. Mečka 137, 138, 13
145, 211.
Anna z Frimburka 332.
Anna Lucenburská 58, 65, 70, 89.
Anna z Mochova 332, 370.
Anna Přemyslovna Korutanská 3
31, 34, 35, 36.
Anna Ratibořská 50, 186.
Anna Svídnická 145, 147, 150,
155, 156, 165, 171, 173, 211.
Anna Štítná 248.
Anna, teta Žižkova 480.
Anděl z Florencie 132.
Anděl ská Hora 521, 611.
Aneška, dcera Václava II. 43.
Aneška Korutanská 16.
Aneška Svídnická 190, 235.
Aneška Štítná 248.
Aneška z Ústí 490.
Aneška z Vřešťova 118.
Aneška Zhořelecká 342.
Angelo 141.
Angermünde 541.
Anglie 89, 109.
Antikrist 197, 294, 295.
Antocha, kněz 418.
Antonín, patriarcha Aquilejský 231, 388.
Antonín, vojvoda Brabantský 250, 290.
Antoniš 454.
Antoš 344.
Apulie 141.
Aquilej 87.
Arcibiskupství pražské 100, 101.
Arelatské království 182.
Arianské vyznání 182.
Aristokracie česká 536, 537, 567, 573.
Arkleb z Bozkovic 5.
Arles 182.
Arnold z Červoly 181.
Arnoldsdorf 90.
Arnoša z Čenčic 472.
Arnošt z Černic 466.
Arnošt z Gleichenu 496.
Arnošt Leskovec 574.
Arnošt z Pardubic 98, 99, 100, 101,
108, 119, 125, 136, 141, 143, 145,
152, 153, 154, 158, 160, 161, 163, 165,
167, 168, 171, 173, 175, 177, 178,
265.
Arnošt Smil Flaška z Rychenburka
428.
Arnoštova statuta 179.

z Vlašimi 576, 587.
vice 388.
109.
ch 133, 146, 521.
rk 146.
ani 9, 79, 177.
18, 49, 71, 77, 92, 100, 102, 106.
42, 166, 194, 198, 208, 254.
rt 342.
ch 137.
252.
i 129.
arcibiskup Trevírský 44, 97, 107.
120, 147, 182.
319.
6.
r z Domažlic 128.
r Kossa viz Jan XXIII.
r Míšeňský 176.
r ze Slivna 510.
k 120, 205, 503, 504, 521.
ské biskupství 182.
ský 504.
Celská, císařovna 315, 367, 585.
90, 601, 603, 604, 609, 609, 610.
š Visconti 150, 188.
vojvoda 205.
něj, arcibiskup Milánský 550.
něj z Velie 86, 87.
kněz Táborský 419.
z Valečova 465, 472.
19.
120, 471, 526, 535, 544, 545, 546.
49, 556, 557, 559, 562, 567, 568, 569.
01, 602, 603, 604, 611.
150.
opat břevnovský 3, 16.
Peršteina 496.
Potštejna 333.
56, 92, 120, 204, 509, 510, 539.
ici 4.
ze Strakonic 4, 13, 44, 46, 112, 208.
Lucenburská 50.
z Bourbonu 80, 82, 85, 86, 113.
Savojská 62.
207.
509.
II. Pruský 427.
arcibiskup Kolínský 203.
Bavorský 194, 199, 233.
Bojovný 388, 493, 504, 511.
Braniborský 438, 460, 461, 464.
04, 505, 506, 521, 529, 531,, 532.
43, 544, 545.
z Donína 546.
Durynský 520.
Hohenzollerský 324, 328, 388, 489.
král Římský 71, 80.
Krásný 66.
Bedřich z Kokotů 46.
Bedřich Kolovrat 523.
Bedřich z Kolovrat 464, 470, 488.
Bedřich, markhr. Míšeňský 16, 22, 24, 29, 34, 59, 101, 102, 104, 126, 135, 176, 435, 489.
Bedřich, purkhrabí Normberský 290, 341.
Bedřich III. Sličný, vojv. rakouský 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 24, 37, 40, 41, 45, 48, 53, 55, 56, 57, 62, 95, 126.
Bedřich IV., vojvoda Rakouský 170, 318, 321.
Bedřich Saský 504, 520, 531, 532, 533.
Bedřich ze Schönburka 101, 176.
Bedřich ze Strážnice 424, 493, 525, 560, 564, 568, 579, 580, 581, 585, 590, 594, 595, 597.
Bedřich Vilém 114.
Beghard viz Pikhartské učení.
Bechyně 271, 350, 399, 476, 511, 513.
Beierburk 85.
Bekyně 79.
Belluno 87, 95, 116, 149, 156.
Benátky Vlašské 135.
Benátčané 87.
Beneda Bohdanecký 496.
Benedikt III. 317.
Benedikt XII. 89, 92, 96, 97.
Benedikt XIII .254, 255, 281, 346.
Benediktini 119.
Benediktinský klášter 113.
Beneš Heřman 8.
Beneš z Chústníka 235, 257, 266, 281.
Beneš kanovník 140.
Beneš z Kolovrat 153, 504.
Beneš Krabice z Veitmile 68, 108, 181, 186, 202.
Benešov 257, 382, 541.
Beneš Lomnický z Náměstí 153.
Beneš z Lysé 284.
Beneš z Michalovic 4, 44.
Beneš z Mokrovous 387, 528, 531, 543, 547, 607.
Beneš Škopek z Dubé 222, 251, 574, 580.
Beneš z Třemšína 403.
Beneš z Wartenberka 4, 71, 73, 116, 176.
Benešovici 4.
Bereinek 358.
Berengar 34.
Bergamo 71.
Bergemeniští 67.
z Bergova či z Lobdeburka pánové 26.
Berka Hynek z Dubé 116, 117, 153, 242, 251, 258, 335.
Berlín 106, 175, 199, 200, 541.
Bern Kostelský 315.
Bernart z Cimburka 5, 63.
Bernart Chotek 301.
Bernart z Valečova 465, 472.

Dalmacie 119, 229, 264.
Dědičná Jednota 176.
Dědičná smlouva 264.
Dědičné království České 302.
Dědinníci 6.
De eucharistia 275.
Dekanaty 103.
Dekret kutnohorský 278.
Dela Scala z Verony 188.
Delfín 206.
Dělo 482.
Demokracie v Čechách 536, 537, 567, 573, 574, 576.
Děthřich z Kastellu 41.
Děthřich z Kugelveitu 149, 163, 164, 166, 196.
Děthřich biskup Mindenský 153, 164, 312.
Děthřich z Prahy 130.
Děthřich z Witzleben 520.
Děthřich z Velflovic 31.
Děthřich biskup Vratislavský 216.
Děvín 601.
Dialogus 275.
Diviš z Říčan 410, 411.
Diviš ze Šternberka 4.
Divůček Mikuláš z Jemniště 306, 366, 371, 373, 389, 403, 414, 422, 423, 473.
Dobeslav Puchela 510.
Dobeš z Cimburka 334.
Dobeš Černohorský 403.
Dobrosol 496.
Dobrovice 421.
Dobřín 64.
Dobřínská země 63.
Dobříš 7, 416.
Dobytí hradu Sionu 606.
Dokezský rybník 132.
Dokzany 434.
Dolní Břežany 396.
Dolský 326.
Domažlice 6, 45, 48, 70, 99, 120, 172, 195, 271, 457, 458, 492, 521, 532, 533, 534, 547, 564, 573, 590.
Domažličtí 546.
Dominikáni 9, 49, 79, 177, 198.
Dominikánský klášter 39, 397 — v Basileji 549, 550.
Donaufstauf 156, 164.
Donínský 382.
Drahelčice 184.
Drahotúš 38.
Drážďany 135, 519.
Dražice 77, 99.
Drebkov 519.
Drozdovice 62.
Drslavicův rod 39.
Drštka 505.
Duchcov 434, 493.
Duchovní stav 3.
Dunín 319.
Dvojice papežská 208, 220, 254, 274.
Dvorské desky 7, 134.
Dvorský soud 134.
Dvouhlavý orel 616.
Dvůr 521.
Dvůr Králové 215, 243, 457, 573, 579, 601.
Dydakus 313.

Ebbevillští 109.
Ebendorfer Tomáš 556.
Eberhard hrabě Würtenberský 23, 137.
Eberhard z Walsee 144.
Eberlín od Kamene 6, 22, 28.
Ebrach 29.
Ebrachský opat 551.
Ebruš Poplínův 28, 31.
Edelštein 90.
Edvard III. 89, 91, 108, 110, 112, 120, 136, 181.
Edvard, princ de Galles 109, 113.
Eggenberk 62.
z Egerberka pánové 63.
Egenburk 71.
Eicingerové 538.
Eisenach 136.
Eliae Jan z Nisy 275, 278, 298, 303.
Eliška z Kravař 332, 476.
Elsasy 147.
Eltweil 137.
Emausy viz na Slovanech.
Engern 205.
Enže 84.
Erbů užívání 4.
Erfurt 200, 416.
Erhart mladší z Kunštátu 333.
Erich ze Saso-Lauenburka 136.
Eschenbach 146, 521.
Esslingy 45, 170.
Esterka 160.
Eugenius IV. 526, 530, 538, 543, 555, 604, 605.

Fachthurm viz Pražský dům.
Falc Horní 137, 144, 145, 146, 147, 202, 204, 509, 510.
Falc Porýnská 50.
Fakulty 127.
Falkenberk 511.
Falkenštein 579.
Feltri 87, 95, 116, 149.
Ferdinand I. 477.
Ferdinand, biskup Lucký 374, 386, 444.
Feudální řády 133.
Fida 309.
Filibert Konstanský 543, 556, 561, 567, 568, 569, 577, 581, 583, 584, 585, 592, 593, 598, 601, 602, 603, 604, 610.

Filip VI. z Valois 62, 68, 91, 92, 97, 106, 108, 109, 110, 112, 114, 116.
Filip, biskup Eichstadtský 37.
Filip Burgundský 557.
Filip Laut z Dědic 257, 348.
Filip z Padařova 522, 580.
Filip z Pernšteina 5.
Fiscano 68.
Flaška Smil z Pardubic 249, 251, 259, 265, 354, 486.
Florencie 60, 145, 154.
Florentinští 67, 87.
Floss 83, 147, 164, 196.
Flutky 457.
Fondi 208.
Fojtland 518.
Fra Moriale 181.
Franc z Rožmitála 429.
Francie 89, 162, 204, 254.
Frankenberg 146.
Frankenštein 81, 135, 261, 509.
Frankfurt nad Mohanem 40, 70, 89, 101, 136, 147, 203, 213, 215, 254, 511, 535, 541.
Frankfurt nad Odrou 134, 175, 195.
Frankonie 518, 531.
František z Carrarie 151.
František degli Interminelli 155.
František Josef I. 211.
František, kanovník 80, 96, 202.
Františkáni 113.
Freiburk 111.
Freistadt 519.
Frenclín z Velflovic 73.
Fridingerové 6.
Fridištén 540.
Fridrich Burian Trčka 496.
Fridrich z Gleichenu 496.
Fridrich, kníže Ruský 522, 583.
Friduš z Brandýsa 38.
Friduš z Linavy 38.
Friedberk 136.
Frisinský biskup 96.
Fürstenberk 190, 195, 261.
Fürstenwalda 195, 196.
Galeazzo Visconti 150, 246, 250, 261, 264.
Gambacurti 152, 154, 155.
Geinhausen 136.
Gennaherové 6.
Gent 276.
Gerhart 39.
Geriák z Nasova 166, 167, 171, 194.
Gerov 520.
Gerson 321, 346.
Gertruda 51.
Gibellinů strana 67, 149.
Glivice 522, 523, 525.
Gmossenheim 519.
Gmund 146.
Gonzagové 71.
Gorický hrabě 16, 83.
Gostynín 64.
Gotika 8.
Gottlieben 317, 318, 320, 321, 330.
Gondebald 182, 183.
Gondemar 183.
Gozvín 38.
Grado 86.
Grégr Julius 478.
Grima 520.
Grimaldi 110.
Grodek 175, 519.
Grotkov 64.
Groll Jeremiáš 502.
Grünheim 502.
Grünwald 288, 289.
Gubín 180, 200, 502.
Gulfů strana 67.
Gugléři 181.
Guidon hrabě Buloňský 189.
Guntýř ze Schwarzburka 136, 137.
Guta 42, 55, 59, 60, 65, 69, 70, 71, 113, 138, 186, 199.
Guyenne 108.

Habart z Adlar 516, 570.
Habart Lopata ze Hrádku 546.
Habart z Žirotína 56.
Habry 448.
Habsburský rod 11—14, 57, 471, 489.
Hagenov 147.
Hájek z Hodětína 480.
Hájek kronikář 168.
Hájení kompaktat 554.
Hajner 64.
Haknovec 459.
Hakovnice 482.
Hambach 30.
Hamburk 200.
Hanek Brunon 221, 228, 237.
Hanovec Jan ze Švamberka 475.
Hanuš z Jenšdorfa 501.
Hanuš z Kolovrat 372, 473, 475, 488, 514, 523, 531, 538, 609.
Hanuš z Lípé 333.
Hanuš z Milheima 235.
Hanuš Opavský 253, 254, 440, 441.
Hanuš z Polenska 385, 510, 512, 519, 532.
Hanuš z Tuliskova 319.
Hanzeatská města 200.
Harachové 5.
Harcovnice 482.
Harcovníci 482.
Hartleb z Bozkovic 38.
Hartung z Kluks 501, 610.
Hazenburská kaple 292.
Hasištein 346.
Hašek z Lemberka 249.
Hašek Ostrovský z Wadšteina 404, 425.

443, 444, 446, 450, 451, 452, 463, 465, 467, 468, 472, 502, 507, 546.
Hašek ze Zvířetic 148, 153, 176, 205.
Haupt z Pappenheimu 331.
Havel ze Zvířetic 208.
Havlík, kněz 304, 317, 326.
Havraň 405.
Hedvika 229, 499.
Hedvika Litevská 255.
Heidelberk 232.
Heilbron 25.
Helfenburk 167, 386, 421.
Helfenštein 443.
Helmbrechti 177.
Helvel Jan 309.
Henning z Baltenhagen 276, 277.
Heralec 167.
Heralt, biskup Štírský 153.
Heralt z Kunštátu 271, 290, 345.
Heralt Skalský 290.
Heralt Spinola 67.
Herburtové z Fulštejna 5.
Hereš 245.
Hersberk 146, 196, 304.
Herburt z Fulštejna 415, 416.
Hermanstadt 90.
Hertenstein 146, 167.
Hertvík Jan z Rousinova 377, 465, 512 517, 581, 599, 601.
Heřman Augustián 298.
Heřman, biskup Nikopolský 345.
Heřman z Bubna 418.
Heřman Celský 261.
Heřman Cetric 528.
Heřman z Chůstníka 253, 257.
Heřman z Miličína 56, 104, 112.
Heřman mnich 406.
Heřman z Landšteina 470, 490.
Heřman ze Schönburka 101.
Heřman Zvířecký z Lemberka 4, 23, 46.
Hildboldstein 146.
Hildissen Jan 298.
Hiltmar Fridinger 15.
Hiltersried 565.
Hiršov 146, 196, 319.
Hlas z Kamenice 414, 440, 450, 473.
Hlaváč z Dubé 435, 470, 493, 504.
Hlaváč z Ronova 307.
Hlohov Velký 64, 70, 85, 124.
Hlohov Horní 509.
Hluboká 45, 47, 144, 186, 476, 570.
Hlubčicko 213.
Hlubšice 509.
Hodík 180.
Hodonín 6, 58.
z Hohenlohe, hrabata 37.
Hohenstaufský rod 108, 149.
Hohenstein 146.
Hohenzollerský rod 341, 480.
Hojn z Čirňan 579.
Hojno 510.
Holič 5, 43, 58, 71, 468, 611.
Holičtí ze Šternberka 5.
Holifeld 521.
Holohlav 486.
Holonohy 184.
Holubář 301.
Honci 482.
Hora Kutná 6, 16, 17, 19, 20, 21, 26, 65, 104, 175, 244, 259, 261, 262, 264, 266, 277, 278, 304, 356, 364, 365, 380, 381, 383, 384, 385, 396, 401, 404, 539, 545, 573, 590, 599, 600.
Horaždovice 13, 257, 457 546, 570.
Horní Počernice 184.
Horníci 366, 381, 384, 414, 422, 423, 447.
Horšův Týn 167, 177, 179, 290, 531,
Hořice 465, 466.
Hořiněves 486.
Hořovice 416, 488, 523.
Hostinné 472, 523.
Hostomice 572.
Houfnice 482.
Houska Martin 369, 413, 419, 482.
Hrabata z Eu 206.
Hrabě z Alençonu 10.
Hrabě z Beichlingen 496.
Hrabišici 5.
Hradby vozové 81, 83, 480, 574.
Hradčany 75.
Hradec Jindřichův 186, 303.
Hradec nad Moravicí 509.
Hradečtí 418.
Hrádek 512.
Hrádek Cejchanův 270.
Hradiště 371.
Hradišťský klášter 377.
Hráň Pavel 89.
Hrbovice 495.
Hrdoň 570, 572.
Hromádka, zvonař 370, 371.
Hromádka z Jistebnice 423.
Hronovici 4, 43, 46.
Hroznětín 611.
Hrubá Skála 7.
Hříby 574.
Hübner Jan 267.
Huler Sigmunt 222, 237, 240, 245, 253, 266, 270.
Humfred z Glocestru 503.
Humpolec 446.
Humprecht z Kocova 574.
Hus Jan 235, 256, 257, 266, 267, 270, 282—287, 290—300, 301—334, 337, 342, 356, 374, 498, 552.
Hus, hrad 546.
Hus Jan v klatbě 300.

Hus Jan v žaláři 312.
Husinec 256.
Husité 335, 336, 343, 347—353, 363, 368, 369, 377, 378, 381, 385, 387, 392—398, 416, 417, 423—427, 437—445, 450, 457, 470, 475, 483—493, 498—501, 513, 517, 523, 535, 549, 573, 602, 608, 612.
Husitská daň 503, 511.
Husitské války 357, 361, 363, 371, 414, 448, 471, 489, 443, 496, 500, 505, 523.
Husovo upálení 318.
Hustiřany 387.
Hynce z Lažan 511.
Hynek Berka z Dubé 4, 45, 62, 73, 74, 85, 98.
Hynek Berka z Hohenšteina 257.
Hynek Červenohorský 425, 426, 449, 472.
Hynek Hlaváč z Dubé 85, 176, 378, 395, 502, 596.
Hynek Kluk z Klučova 216.
Hynek Koldšteinský z Waldšteina 116, 117, 373, 400, 402, 408, 410, 414, 428, 431, 476, 488, 491, 494, 496, 497, 507, 556.
Hynek z Kunštátu 269.
Hynek z Lipé 205, 244.
Hynek z Malenovic 402.
Hynek z Náchoda 116.
Hynek z Nekměře 370.
Hynek z Poděbrad 405, 414, 428, 467, 472, 486, 494, 497.
Hynek, probošt 415.
Hynek ze Žleb 116.
Cheb 11, 33, 37, 48, 54, 57, 83, 115, 214, 233—238, 521, 529, 541, 543, 559, 562, 566, 569, 604, 609, 611.
Chelmińská země 63.
Chiaravalle 151.
Chiliasmus 368.
Chlístovice 594.
Chlodvík 183.
Chlum 307.
z Chlumu rytíři 5.
Chlumec 486.
Chmelík 506, 508.
Choceň 88, 89.
Chodek Jan 366.
Chodové 195, 377.
Chojnice 565.
Chomútov 417, 418, 435, 438.
Chorvatsko 229, 230.
Chotěboř 414, 422, 601.
Chotěbuz 519.
Chotěšov 415, 532.
Chotouň 574.
Chouba 55, 58, 83, 99, 164, 511, 547, 565.
Choustník 386, 492.
Chrám sv. Víta 228, 235, 601.
Chrastava 511, 512.
Chrudim 6, 14, 17, 133, 175, 215, 414, 423, 573, 590.
Chuděnice 533.
Chudoba Jan z Wartenberka 363, 375, 383, 428, 445.
Churský biskup 116.
Chval ze Chmelného 574.
Chval z Machovic 466, 492.
Chval ze Rzavého 222.
Chval Řepický 370, 382, 413, 416, 476.
Chval z Říčan 607.
Chýnov 167.
Ingelheim 147.
Inkvisitoři 49.
Innocenc VI. 149, 165, 166, 173, 179.
Innocenc VII. 274.
Inšpruk 66, 92, 96.
Interdikt 136, 290, 301, 311.
Isabella 136, 207.
Istrie 119.
Italie 67, 69, 71, 95, 145, 150, 151, 605.
Italiani 10.
Ivan z Bubna 492.
Ivančice 6, 18, 484, 535, 576, 579.
Jablonná 364.
Jagelloni 230.
Jakoubek z Božejova 574, 580.
Jakoubek ze Stříbra 247, 274, 275, 285, 316—318, 344, 346, 362, 416, 413, 419, 432—434, 441, 454, 467, 498, 500, 518, 560, 573, 574, 576, 579, 581, 594, 596.
Jakoubek z Vřesovic 493—496, 504, 543, 562.
Jakub z Bourbonu 111.
Jakub, děkan 303.
Jakub z Estracelles 111.
Jakub Holmář 454.
Jakub, kněz 247.
Jakub z Kobylan 583.
Jakub z Kroměšína 377, 523.
Jakub, opat 421.
Jakub Truchses 548.
Jakub Vlk 540.
Jan I., biskup Litomyšlský 116, 147.
Jan I., kn. Opavský 181, 213.
Jan II., opat 397.
Jan III. Soběslav, biskup Litomyšl. 218, 231.
Jan IV. Dražický, bisk. Praž. 3, 15, 19, 27, 29, 33, 39, 40, 44, 46, 48, 49, 59, 64, 65, 70, 74, 77, 86, 94, 179.
Jan IV., bisk. Litomyšl. 231, 235.
Jan V. z Waldšteina, bisk. Olomoucký 17, 38.
Jan V. Železný, bisk. Litomyšl. 232, 257, 264, 265, 302, 308, 312, 319, 320, 326, 332, 333, 342, 343, 358, 366, 376, 422, 424, 467, 497, 503, 508, 523.
Jan VII. Volek bisk. Olomoucký 3, 85, 116, 120, 139, 143, 144.

Jan IX. ze Středy, bisk. 147, 153, 163, 180, 181, 212, 217.
Jan XXII., papež 49, 60, 62, 67—70.
Jan XXIII., papež 284—286, 291, 293, 294, 300, 306, 310—317, 320, 321, 327, 346.
Jan Aliaps z Prahy 612.
Jan, vojv. Bavorský 250, 498, 506, 531, 543, 570.
Jan z Bedfordu 503.
Jan Bechyně z Lažan 351, 352.
Jan z Bergova 573.
Jan Berka z Dubé 69.
Jan Bezdružický z Kolovrat 492.
Jan, biskup z Blois 103.
Jan, biskup z Würzburka 531.
Jan Biskupec 345.
Jan z Boru 247.
Jan z Bozkovic 73.
Jan Brabantský 14, 161.
Jan Bradatý 357, 496.
Jan z Brandýsa 284.
Jan Braniborský 520.
Jan Buřič 575.
Jan Bydlínský 344, 370, 419.
Jan Čabelický ze Soutic 600.
Jan de Car 68.
Jan z Dobrušky 46.
Jan Dominici 347.
Jan z Dubé, děkan 593.
Jan Francouzský 161.
Jan z Geilhausenu 540, 543, 544, 548, 549, 551, 557.
Jan z Górky 496.
Jan z Gutštejna 492, 574.
Jan z Hardeku 176, 205, 490, 491.
Jan z Hradce 303, 333, 335, 395.
Jan Hvězda z Vícemilic 440, 444, 446, 450, 451, 458, 460, 472, 476, 484—491.
Jan Hynek viz Jindřich III.
Jan z Chaleuru 206.
Jan Charvát 429, 453, 455.
Jan, chasník 297.
Jan z Chocenic 299, 364.
Jan Jenec z Janovic 580.
Jan z Jenštejna 216, 221, 225, 226, 234 až 239, 241, 251.
Jan z Jesenice 286, 300—303, 306, 307, 316, 332, 336, 344, 348.
Jan z Jičína 298, 344, 419.
Jan Jindřich 54, 60, 62, 65, 66, 76, 80, 83, 86—98, 102—106, 113—116, 120, 137, 138, 146, 148, 157, 176, 184, 200, 201.
Jan Jiskra z Brandýsa 601.
Jan Kardinál z Reinštejna 344, 410.
Jan Kepka z Chlumu 307, 308, 311—314, 318, 321, 323, 325, 327, 428.
Jan z Kitlic 200.
Jan z Klimberka 20, 85.
Jan z Kněževsi 429.
Jan z Krajinice 543.
Jan, králevic 199.
Jan Královec z Kralovic 485.
Jan z Kroměšína 517.
Jan z Kunvaldu 591.
Jan z Lamberka 269, 289.
Jan z Ligne 193, 194.
Jan z Lichtenburka 112, 205, 290, 334, 467.
Jan z Lichtenštejna 266, 290.
Jan z Lípé 57, 71, 85, 86, 87, 90.
Jan z Lomnice 333, 425, 428.
Jan, biskup Lubuský 315.
Jan Lucemburský 25, 29—40, 42—45, 50 až 72, 76, 77, 80—113, 245.
Jan Lůdat 477.
Jan Makovec z Měrunic 508.
Jan Malatesta 154.
Jan Michalec z Michalovic 242, 251, 254, 258, 286, 335, 364, 383, 470.
Jan z Milheimu 254.
Jan z Monsternberka 315.
Jan Moravský 200.
Jan X., Mráz 253, 266.
Jan Naz 281.
Jan Svatý Nepomucký 239.
Jan Němec Žatecký 578.
Jan Nider 540.
Jan Očko z Vlašimi 144, 153, 155, 161, 163, 167, 180, 181, 187, 193, 195, 197, 199, 204, 210, 212.
Jan Oertl 303, 304.
Jan, opat Cisterciánský 553.
Jan, opat Lucký 102.
Jan Palomar 547—549, 554—556, 561—564, 569, 570, 581, 584—587, 594, 598.
Jan, patriarcha Konstantinopolský 314.
Jan z Pernštejna 519.
Jan, písař 51.
Jan z Plzně 441.
Jan z Pomuka 236, 237, 238, 239.
Jan Premonstrát 352.
Jan, probošt 26, 55, 59, 66, 224.
Jan z Příbrami 247, 306, 393, 410, 419, 429, 433, 434, 437, 438, 441, 454, 467, 484, 498, 499.
Jan, purkhrabí Normberský 153, 199, 258.
Jan z Reinštejna 308.
Jan z Riesenberka 574.
Jan z Rosenberka 186, 189, 208.
Jan z Roupova 506.
Jan z Rožmitála 333, 476.
Jan Rytíř 454.
Jan Sádlo ze Smilkova 300, 343, 348, 360, 373, 429, 437, 440, 451, 580.
Jan ze Smržova 409.
Jan ze Stráže 4, 16, 20, 21, 26—30, 36, 43, 116, 208, 271.
Jan ze Štěkně 247, 274.
Jan ze Šternberka 403.

ý 248.
bský 16.
Švamberka 574.
arnova 439.
stí 304, 305, 332, 371.
ldeka 509.
tůň z Adlar 369.
ar 543, 547, 562, 581, 584, 585,
1.
ysokého Kostela 69.
atce 545.
Velemyšle 266.
0.
c rytíři 5.
Žirotína 56.
6, 14, 17, 44, 179, 186, 215, 425,
7, 518, 573, 579, 590, 601.
ká bible 9.
a 452.
z Chlumu 496.
farář 432.
kněz 275.
mnich 283.
ze Šternberka 81, 90, 116, 176,
3.
z Trocnova 480.
Říčan 153.
, 523.
459.
rodní 612.
katolických pánů 333.
měšťanů 89.
Pražská 488.
6, 446.

Vedanic 486.
07.
Pražský 256, 277, 281, 285, 287,
, 297, 305, 316, 318, 319, 323 až
—342, 347, 355, 374, 552.
vo upálení 336.
Šrol 450, 452, 455, 456.

erbraný 233.
Kolovrat 232.
Kravař 116.
Landšteina 176.
Michalovic 85, 116, 144.
s ze Zásady 224.
Vilhartic 176.
Miletínka 467.

443, 535.
405.

11, 358, 424, 440, 444, 445, 468,
, 586, 588, 589.
9.
bornozu 153, 188.

Jiljí Karlier 547, 554, 556, 560.
Jimramovic z Boskovic 538.
Jindřich III. Berka z Dubé, bisk. Olom. 60, 78, 182.
Jindřich IV. Zahaňský 64, 102.
Jindřich VI., kn. Vratislavský 61, 64.
Jindřich VII., cís. řím. 18, 30, 33, 37—40, 44, 108, 115, 141, 151.
Jindřich z Aufenšteina 25, 26, 27, 32, 33, 81.
Jindřich, vojvoda Bavorský 56, 59, 69, 80, 83, 85, 91, 93, 328.
Jindřich z Bedfordu 503, 505, 509.
Jindřich Berka z Dubé 373, 428, 429.
Jindřich z Boharyně 429.
Jindřich Březský 205.
Jindřich Brunšvický 205.
Jindřich z Elsterberka 367, 492.
Jindřich Gorický 188.
Jindřich z Haugvic 135.
Jindřich z Hartenšteina 496.
Jindřich z Herfordu 205.
Jindřich Hlohovský 144.
Jindřich Homberk 312.
Jindřich z Hradce 116, 144, 153, 155, 161, 242, 372.
Jindřich z Chlumu 308, 311.
Jindřich, kn. Javorský ve Slezsku 43, 53, 64, 189.
Jindřich z Jivian 492, 506.
Jindřich od Kamene 6, 22, 35, 39.
Jindřich, kancléř 40, 49.
Jindřich z Klingenberka 112.
Jindřich z Kolman 488.
Jindřich Korutanský 10, 12, 14, 15, 17—35, 37, 39, 41, 62, 66, 69, 80.
Jindřich z Krumlova 403.
Jindřich Lacenhok z Chlumu 428.
Jindřich z Lichtenburka 85.
Jindřich z Lipé 4, 16, 20—27, 33, 36, 41—48, 51—62, 65, 73, 231, 373.
Jindřich mladší z Lipé př. Železný 59, 63, 71, 72, 116, 117, 168, 176, 333.
Jindřich, syn Menharta Tirol. 29.
Jindřich z Metelska 492.
Jindřich, mnich z Basileje 109, 111.
Jindřich, opat od sv. Jiljí 543.
Jindřich, opat Sedlecký 3, 13, 24—25.
Jindřich de Pino 328.
Jindřich Rakouský 56, 57, 58, 66, 89.
Jindřich z Rosenberka 4, 8, 11, 19, 102, 242, 243, 249, 251, 252, 257—260, 264, 268.
Jindřich Rous z Plavna 346, 400, 444, 462, 492, 505, 531.
Jindřich Saský 505.
Jindřich ze Schönburka 49.
Jindřich Schvarzburský 153, 183.

Jindřich Škopek z Dubé 221, 222.
Jindřich z Waldšteina 333.
Jindřich z Walsee 144.
Jindřich z Wartenberka 333, 571.
Jindřich z Virneburku 100, 107, 136.
Jinoch, kanovník 283.
Jirna 573.
Jiří z Boru 275.
Jiří z Janovic 292.
Jíra z Klatov 437.
Jiří z Chvalkovic 387.
Jiří z Klussenberka 199.
Jiří z Lichtenburka 403.
Jiří z Poděbrad 604, 608.
Jiří, probošt 560.
Jiří z Puchheimu 538.
Jiří Rohovlad 485.
Jiří z Roztok 222, 252, 257.
Jiří z Řečice 518, 547.
Jiří ze Smoleńska 404.
Jiří Sv. 199.
Jiří ze Šternberka 467.
Jiří z Wangenheimu 520.
Joha, pekař 344.
Johanna d'Arc 515.
Johanna Bavorská, královna 190, 191, 203, 209, 210, 215, 228, 230, 353.
Johanna Brabantská 207.
Johanna Neapolská 98, 215.
Johanna, vojv. Rakouská 84, 126.
Johánek 454.
Johánek, doktor, viz Jan z Pomuka.
Johánek, konšel 572.
Johanité 9, 39.
Jordán z Orsini 337.
Jošt Blankenšteinský 496.
Jošt Moravský 200—202, 210, 221, 230 až 233, 242—253, 258—264, 268—271, 284, 288—290.
Jošt z Rosenberka 116, 117, 151, 160, 186.
Judita, královna 95, 199.
Junošové 6.
Jura Sv. 509.
Kačina 571.
Kadaň 6, 133, 438, 462, 504, 590.
Kádě 457.
Kalava 519.
Kalety 219.
Kalich 317, 375, 562, 612.
Kalich, hrad 426, 427, 438, 467, 601.
Kališ 103.
Kališkové 457.
Kališnická strana viz Pražané.
Kalteisen Jindřich 547, 554, 555.
Kamaryt z Žírovnice 538.
Kambraj (Kamerik) 205.
Kamenec 53, 180.
Kamenice 399, 400, 490, 519.
Kamenný most 195.
Kamýk 27, 186.
Kaňk 448.
Kapitula 97, 99, 119.
Kaple 234, 235, 301, 304.
Kaple Sv. Kříže 180.
Kaplíř Jiří ze Sulevic 153.
Kaplíř Kunata ze Sulevic 222.
Kardašova Řečice 442.
Karel IV. (i Václav), cís. a král český 45, 54, 57—59, 65, 68, 71—76, 80—100, 101 až 108, 112—142, 144—149, 151—158, 160 až 182, 185—200, 202—213, 223, 228, 536.
Karel IV., král francouzský 50, 55, 62, 68.
Karel V. 203—206.
Karel VI. 215—218, 254.
Karel Dračský 229.
Karel Německý 108.
Karel Robert z Apiou 42, 50, 58, 61, 69, 70, 81, 86, 88, 92, 96.
Karel, hr. z Valois 68.
Karel Veliký 143.
Karlova kollej 184, 225, 280, 295, 561, 593, 603.
Karlov 142, 143, 147, 204.
Karlovy Vary 146, 162, 163, 165, 171, 180, 191, 193, 201, 202, 203, 213, 223.
Karlštein 7, 106, 125, 126, 146, 162, 163, 171, 180, 193, 203, 223, 252, 253, 291, 356, 368, 385, 395, 401, 451, 460, 461, 462, 463, 475, 532, 573.
Karolín 224, 225, 296, 412, 567.
Karolínská doba 355.
Karpaty 469.
Karrarští pánové 116.
Kartusiani 94, 357, 358, 422.
Kašpar Šlik 583, 584.
Kašpar z Waldenfelsu 521.
Kašperské Hory 165.
Kastell 114.
Kateřina Česká 98, 126.
Kateřina Moravská 201.
Kateřina Rakouská 101.
Kateřina Saská 493, 495.
Kateřina Savojská 67.
Katolická strana 335, 428, 491.
Kančí Hora 402.
Kaziměř 525.
Kazimír Osvětimský 570.
Kazimír, kn. Těšínský 60, 61.
Kazimír Veliký, král polský 60, 81—83, 92—94, 103, 104.
Kbel Jan 267, 275.
Kempten 146.
Kenty 81.
Keřský Ondřej 519.
Ketře 509.
Kežmark 560.

Kladské hrabství 61, 124.
Kladsko 45, 133, 167, 179, 213, 253, 260, 378, 511, 512.
Klarysky 56.
Klatovy 358, 367, 369, 381, 457, 475, 485, 488, 492, 498, 564, 590.
Klatovští 546.
Kladruby 415, 237.
Kladrubský klášter 415, 532.
Klaric z Florencie 6.
Klášter Augustiánů 54, 69, 99.
Klášter Karmelitánů 118.
Klášter u Mnichova Hradiště 273.
Klášter u Sv. Kateřiny 384.
Klatba na Husa 285.
Klem, viz Ruprecht Bavorský.
Klepy 142.
Klokot Jan 198.
Klokoty 420, 442.
Klotilda 183.
Kliment VI., papež 68, 97—101, 106—108, 114—119, 137, 140, 145, 149, 179.
Kliment VII. 208, 215, 216, 218, 220, 254.
Kliment z Mnichovic 275.
Klučov 421.
Kněží Hora 459.
Kněží tábiršti 403, 412, 433, 459.
Knihy erectionum 179.
Knín 363, 364.
Kníže Lotrinský 111.
Koblenec 166, 255.
Kobliha Jan 418.
Kokot 512.
Kokotovíci 6, 32.
Kolda Jan ze Žampachu 510, 573, 597, 608.
Koldické panství 203.
Kollegium sv. Bernarda 198.
Kollej českého národa 255.
Kollej krále Václava 224.
Kollej Všech Svatých 184, 188.
Kolleje 129.
Kolín nad Labem 6, 16, 17, 33, 65, 133, 172, 173, 264, 265, 365, 396, 420, 421, 426, 437, 448, 470, 486, 507, 573—580, 590 až 596.
Kolín nad Rýnem 137.
Kolmar 33.
Komárovec 506.
Komora královská 600.
Kompaktáta 384, 392, 393, 401, 407, 421, 423, 425, 443, 470, 491, 500, 547, 551, 562, 567, 578, 585, 587, 588, 593, 601, 612.
Koncil viz sbor církevní.
Kondolmieri viz Eugenius IV.
Koněberci 482.
Konkordienský biskup 329.
Konopišť 244, 466.
Konrád, kníže Olešnický a Kozelský 528.
Konrád I. kníže Olešnický 64.
Konrád I., biskup Olomoucký 45, 46, 60, 510.
Konrád II. z Vechty, arcib. Praž. 182, 271, 276, 291, 302, 306, 307, 332—335, 342, 345, 394, 421, 427, 428, 433, 436, 488, 491, 540.
Konrád III. Kunce ze Zvole, bisk. Olom. 578.
Konrád z Aufenšteina 80.
Konrád z Erfurtu, opat Zbraslavský 3, 13—24, 29, 35, 40, 45, 51, 66.
Konrád, farář 603.
Konrád od Kamene 6, 22.
Konrád Kornpuhl 28.
Konrád z Kutné Hory 28.
Konrád z Litoměřic 6.
Konrád Ruthart 20.
Konrád, bisk. Řezenský 547.
Konrád Salcburský, arcib. 12.
Konrád, opat Strahovský 102.
Konrád, bisk. Vratislavský 579.
Konrád Waldhauser 168, 177, 178, 179, 197, 272, 356.
Konsistorní akta 179.
Konsistoř pod obojí 604.
Konstancie, viz Kostnice.
Kopinníci 482.
Koranda Václav, farář Plz. 360, 361, 362, 369, 372, 397, 406, 419, 452, 603.
Koranda, konšel 572.
Kornberk 505.
Kornhauz 232.
Kornpuhlové 6.
Kornvalliský Richard 124.
Koruna česká 84.
Korunní dluhy 12.
Korunovace 101, 116, 150, 152, 153, 536, 601.
Korutané 31, 34.
Korutany 18, 61, 66, 89, 95, 96.
Korybutovič Sigmunt 440, 441, 454—467, 473—476, 484, 488, 494—510, 522, 523, 567.
Kostelany 509.
Kostelec na Křížkách 360.
Kostelec nad Labem 472, 473.
Kostelec nad Orlicí 44, 88.
Kostnice 146, 306—320, 331—336, 342, 346—348, 603.
Kostomlaty 405, 497, 575.
Košumberk 221, 307.
Kotce 74, 225.
Kotnov 371.
Kouřím 6, 89, 173, 365, 366, 404, 416, 420, 473, 484, 573, 574, 590.
Kouty 509.

Kozáctvo 583.
Kozelské knížetství 124.
Kozí Hrádek 304.
Kozlí 528.
Kozojedská tvrz 466.
Königštein, viz Králův Kámen.
Královdvorský rukopis 8.
Krajina 18, 66, 143.
Krajíř Leopold 218, 221, 301, 538.
Krajské sjezdy 335.
Krajské soudy 134.
Krakov 61, 105, 174, 305, 439, 454, 474, 524, 528.
Krakovec 305, 308.
Králík Václav z Buřenic 237, 241, 242, 254, 257, 259, 299, 302, 305, 342.
Králové Dvůr 64, 426.
Králové Hradec 18 ,43, 54, 59, 85, 133, 173, 175, 215, 230, 262, 358, 368, 378, 380, 387, 425, 436, 445, 454, 457, 467, 468, 477, 485, 488, 573, 574, 584, 590, 494—601, 604, 608, 614, 617.
Královec 103, 570.
Královec Jan z Kralovic 495, 497, 512, 517, 518.
Kralovice 475.
Královská česká kaple 217.
Královská strana 428.
Královská města 6.
Královský hrad Pražský 7, 13, 89, 97, 117, 133, 192, 263, 294, 378, 385, 405, 426, 427, 484.
Královský stolec 107.
Králův Dvůr 221, 245, 253.
Králův Kámen 252.
Krása Jan od Věnečku 374.
Krasikov 415, 416, 444, 532.
Krašov 488.
Kravař Jindřich z Plumlova 403.
Krč 396, 460, 573.
Krčín 425.
Kremoň 155.
Kremonští 67.
Kreščák 108, 109, 112, 123.
Krchlebec Mikuláš 574.
Kristina Rokycanská 160.
Krnějovice 405.
Krnovsko 186, 213.
Kroměšín Jakub z Březovic 519.
Kroměříž 218, 467, 468.
Kronika Zbraslavská 91.
Krosno 519, 541.
Krumlov Český 10, 244, 345, 386, 396.
Krumlov Moravský 53, 65, 491, 535.
Krupka 493, 495, 519.
Krušina Hynek z Lichtenburka 4, 30, 34, 377, 393, 396, 400—411, 420, 426, 428—430, 437, 440, 475, 492, 531, 543, 570.
Krušina Jan z Lichtenburka 259, 260, 270, 333, 373, 404, 408, 426.
Kryžbork 510, 522, 528.
Křeč 583.
Křemnice 560.
Křišťan z Hradce 581.
Křišťan z Prachatic 256, 286, 303, 304, 316, 344, 361, 410, 432, 441, 498, 498, 569, 581, 593, 603, 604.
Kříštof Bavorský 610.
Křivoklát 7, 14, 45, 57, 58, 78, 82, 125, 133, 218, 223, 385, 396, 532.
Křivsoudov 167.
Křižáci 289, 394, 395, 439, 505.
Křižácké výpravy 103, 373, 374, 380, 388, 402, 434, 438, 445, 459, 461, 464, 502, 511, 526, 531.
Kříženec 466.
Křížovníci 143.
Křížovníkův špitál 25.
Kufštein 89.
Kugelveit 249.
Kulmbach 521.
Kunal z Falkenšteina 166.
Kunáč z Pavlovic 192.
Kunce ze Zvole 312, 523, 526.
Kuneš z Bělovic 476, 485, 495, 497.
Kuneš z Chlumu 319.
Kuneš z Machovic 364.
Kuneš z Olbramovic 290.
Kuneš Vesel 216.
Kunětická Hora 387, 604.
Kunhuta Přemyslovna 3, 9, 13, 54.
Kúnici 4.
Kupci Pražští 147.
Kunratice 573, 591.
Kunwald 591.
Kutnohorské doly 220.
Kutnohorský sjezd 440.
Květnice 488, 491.
Kyjev 179.
Kyjov 6, 532.
Kynžvart 505.
Láb 58, 71, 532.
Lacenbok, viz Jindřich z Chlumu.
Lacura, opat 335.
Ladislav Kravař (Lacek) 266, 276, 284, 286, 290, 291, 314, 333, 334, 345.
Ladislav, král Neapolský 264, 265, 295.
Ladislav Svatý 608.
Lahnštein 120, 258.
La Chapelle 206.
Landava 83.
Landeswarta 7, 260, 434.
Landsberk 83, 486, 541, 565.
Landsfríd 146, 215.
Landshut 55, 104, 523.
Landskron 196, 231, 424, 425.

erk 517.
lšteina Jan 284.
edok 92.
Jan 598.
z N. Města 436.
nští kanovníci 143.
146, 196, 309.
de Sade 107.
z Tábora 543, 547.
žid 184.
in 488.
446.
ndřich z Lažan 266, 300, 305, 306, 348, 373, 403, 406, 446.
e 64, 124.
ké knížetství 213.
naco Ant. 225.
rk 502.
coruny České 124.
e 464.
rytíři 162.
soud viz dvorský soud.
do Bruno 337.
d Krajíř 442, 546.
d Rakouský 56, 95, 170, 173, 176, 232.
hémiens 343.
z Wartenberka 163.
ce 484.
352.
rovincial 46.
53, 179.
viaticus 180.
ovice 142, 475.
y 597.
539.
z Radkovic 429.
20.
ida v Praze 441.
burk 133, 423, 511, 513, 517, 601.
tenburka pánové 4, 21, 63.
ieck 146.
štein 146, 196.
tenšteina pánové 5, 501.
k 162.
84, 126, 348.
ií 181.
574.
93.
345, 347.
Krajíř 40, 386.
280, 520.
Petr 517.
88, 445.
z Landšteina 163.
řice 6, 49, 136, 173, 236, 385, 401, 416, 426, 427, 493, 573, 579, 590.
Litomyšl 6, 101, 103, 143, 217, 218, 424, 485, 486.
Litomyšlské biskupství 102, 487, 597.
Litovel 6, 201, 608.
Litožnice 384.
Litva 63, 85, 164, 305, 431, 583.
Litvíni 63, 85, 103, 105, 559, 583.
Lobkovicův rod 9.
Lodenský biskup 328.
Loket 7, 78, 133, 611.
Loketský hrad 46, 48.
Lombardie 79, 124.
Lomnice 395, 442, 580.
Lopata 260, 505, 532.
Lopata viz Habart ze Hrádku.
Lothar II. 10.
Louda Matiáš z Chlumčan 371, 377, 419, 466, 528, 543, 547, 548, 551, 562, 563, 566, 581, 584, 591, 604.
Louňovický panenský klášter 398.
Louny 6, 11, 173, 358, 369, 381, 383, 385, 401, 414, 417, 434, 436, 457, 462, 504, 573, 590.
Louvre 205, 206, 207.
Ložnice 509.
Libáň 64, 180, 204, 527.
Lubek 135, 200, 220.
Lubice 53.
Lubický 541.
Lubij 53, 180, 501, 502, 519, 527, 532.
Lubus 541.
Lucenburk 24, 40, 45, 54—60, 62, 68, 69, 70, 73, 78, 86, 103, 108, 113, 146, 184, 195, 207, 214, 254, 290, 342.
Lucenburkové 176, 190, 194, 203, 204, 230, 288, 471, 489, 609.
Ludvík XIV. 113.
Ludvík z Anjou 226.
Ludvík Bavorský 40, 41, 45—48, 55—58, 62, 66, 68—71, 80, 89, 92, 96, 98—104, 106, 114—116, 120, 126, 134, 136, 137, 139, 148, 172.
Ludvík, markhr. Braniborský 69, 104.
Ludvík Březský 510.
Ludvík Burgundský 85.
Ludvík, falckrabě 318, 321, 324, 328, 330, 331, 438.
Ludvík flanderský 462.
Ludvík kníže Lehnický 523, 541.
Ludvík Míšeňský 216, 218.
Ludvík z Oettinku 153.
Ludvík, patriarcha Aquilejský 313.
Ludvík, purkhrabí Normberský 56.
Ludvík, Ruprechtův syn 259.
Ludvík Říman 148, 174, 176.
Ludvík Savojský 71.
Ludvík Tkadleček 236, 355.

Ludvík Uherský 83, 84, 88, 103, 104, 116, 141, 146, 173, 176, 190, 194, 216, 229.
Lukáš, hejtman 418.
Lulička 67, 72, 152, 189.
Lukov 180, 519.
Lupáč Martin 108, 377, 499, 544, 547, 562, 563, 566, 568, 569, 577, 581, 584, 586, 587, 595.
Luže 307.
Lužice 5, 260, 518, 527.
Lužice Dolní 106, 134, 175, 176, 180, 188, 202, 213, 214, 276, 500, 501.
Lužice Horní 53, 64.
Lüneburské stavy 204.
Lvík z Rovného 572.
Lvov 54.
Lži-Valdemar 134, 139.
Maastricht 61, 68.
Macek, mnich 38.
Magdalenitky 49.
Magdeburk 496.
Machendorf 512.
Mailberk 71.
Majestas Carolina 123, 124, 159.
Majestát o právech a svobodách král. Českého 89.
z Majsova pánové 501.
Mâkon 184.
Makotřasy 383, 418.
Malá Chuchle 25.
Malandrini 181.
Malé Buhny 336.
Malín 304.
Malířství 9.
Malovec Jan z Pacova 570, 574.
Malovec Konrad z Vimperka 516.
Malovcové 5.
Malešov 473.
Manda Sigmund 584.
Manifest Táborů 539.
Manové 7.
Mansionáři 100, 101.
Manství německá 214.
Mantova 150.
Mantovští 72, 87.
Marbach 272.
Sv. Marek 149.
Marek z Hradce 215, 344.
Marchek 83.
Maria Saal 59.
Mariagnola Jan 202.
Marie z Anjou, králov. uherská 216, 229, 230, 610.
Markéta Lucenburská 55.
Marienstern 527.
Markéta Bavorská 59, 60, 65, 71, 76, 92—94.
Markéta Brabantská 30.
Markéta, dcera Blanky 50, 88.
Markéta Hubatá 62, 93, 96, 116, 172.
Markéta Lucemburská 55.
Markéta Opavská 201.
Markéta Přemyslovna 3, 11, 37, 40, 64.
Markéta, purkhrabina Normberská 211.
Markéta Rakouská 176.
Markéta Uherská 138, 211.
Markolt, kněz Táborský 528.
Markold, převor 253.
Markold ze Zbraslavic 372, 413, 484, 547, 575.
Markvart, biskup Augsburský 153, 15
Markvart z Jablonného 4.
Markvart Úlický 264.
Markvart z Wartenberka 232.
Markvart Zvířetický z Lemberka 30.
Marš z Újezda 280.
Maršík z Hrádku 260.
Martin 297.
Martin V., papež 343, 346, 347, 374, 503, 508, 513, 526.
Martin z Klussenburka 199.
Martin, kněz Pražský 171.
Martin Prostředek 597.
Martin Sova 345.
Martin z Volyně 454.
Martinek viz Houska Martin.
Mařík Rvačka 283, 346, 577.
Martin della Scala 66, 71, 86, 95.
Mašťov 418, 438, 504.
Materna z Ronova 489, 490.
Matěj z Janova 246, 316, 355, 498.
Matěj Pražák z Hradce 429.
Matěj Slovan 447.
Matiáš z Arrasu 25, 102, 145, 162, 355.
Matiáš z Hostic 429.
Matiáš z Klingenšteina 153.
Matiáš Knina 275.
Matiáš Villani 143.
Matík z Tálovec 522, 609, 611.
Matouš z Krakova 246, 247.
Matouš, mnich 298.
Matouš, župan Trenčínský 42.
Sv. Maurice klášter 182, 183.
Mazovsko 124.
Mečka viz Anna Falcká.
Megerlein 487.
Mechtilda 59.
Mělič 541.
Melín Tolentinský 155.
Mělník 6, 7, 51, 52, 54, 60, 132, 133, 2 385, 401, 417, 418, 573, 590, 601.
Menhart z Hradce Jindřich. 434, 4 504, 513, 514, 527, 545, 546, 562, 5

—576, 581, 584, 586, 589, 590, 592, 604.
ırt z Chebu 6.
ırt ml., hr. Tyrolský 172, 173.
ırt Rokycanský 6, 39, 52. 116.
ntheim 30.
cký Jan z Opočna 335, 336, 372, 426, 445, 468, 507, 510, 512, 517, 531.
né 7.
h 111.
147, 161.
čí 484.
de Causis 300, 311—313, 316, 325.
Čížek z Malenic 344.
z Drnovic 284.
Koudel z Žítenic 476, 477.
z Něm. Brodu 300, 311.
Orsag 606, 609, 611.
z Vlašimi 216.
ec ze St. Boleslavi 431.
ovice 488.
Zúl z Ostředka 269, 270.
š I., kn. Opavský 3.
š II., kn. Opavský 37, 50, 52, 84, 0, 98, 107, 186.
š III., kn. Opavský 107, 108, 116, 138, 153, 163, 186, 213.
š Adamita 442.
š Augustin 280.
š z Bardochova 429.
š z Brna 92.
š z Březí 528.
š Břevnovský 430.
š Ceislmeistr 316.
š Dětřich 21.
š z Dünkelsbühlu 337.
š, farář 316.
š Firlej 483.
š Gara 229, 230, 261.
š Galerini 140.
š Hiltprant 32.
š z Humpolce 543, 545.
š z Husi 350, 361, 362, 364, 366, 372, 382, 386, 398, 401, 402, 404, 413.
š Chudý 280.
š z Jevíčka 255.
š z Kroměříže 173.
š z Landšteina 153, 574.
š z Litomyšle 256, 266, 268.
š z Lobkovic 278—280, 317, 340, 373, 414, 435, 490, 528.
š z Luxenburka 107.
š Minorita 237.
š Münsterberský 266.
Mikuláš, mnich augustianský 128.
Mikuláš, biskup Nazaretský 307.
Mikuláš z Okoře 291, 268.
Mikuláš z Padařova 516, 571.
Mikuláš, patriarcha Aquilejský 149, 153, 154.
Mikuláš z Pelhřimova 147, 413, 419, 467, 518, 528, 544, 547, 552, 555, 581, 594, 595.
Mikuláš, písař krále Jana 51.
Mikuláš z Pístného 361.
Mikuláš z Podiví 352.
Mikuláš z Potštejna 39, 83, 89, 90, 280.
Mikuláš Puchník 237.
Mikuláš z Rokycan 136.
Mikuláš z Rosenburka 231, 253.
Mikuláš Sokol z Lamberka 484, 538, 581.
Mikuláš z Velenovic 275.
Mikuláš z Újezda viz Mik. z Lobkovic.
Mikuláš Zajíc z Hasenburka 383, 403, 592.
Mikulov 5, 493.
Milán 67, 87, 150, 184, 536.
Milevsko 570.
Milič 64, 90, 356.
Milič z Kroměříže 168, 177, 178, 179, 196, 197, 198, 272, 294.
Milota z Chřenovic 429.
Milota z Kravař 333.
Milostivé léto 234, 239.
Mincíř Mikuláš 453.
Mincovnictví 9.
Minden 205.
Minorité 9, 37, 39, 49, 78, 79, 86, 96, 98, 102, 177, 197, 210, 397, 602.
Mír Vožický 489.
Mírov 253.
Mistr Hanuš viz Hanuš Opavský.
Mistr Martin 308.
Mistr Strakonický viz Oldřich z Hradce.
Mistrovství 129.
Míšeň 5, 200, 518, 519.
Míšeňské biskupství 182.
Míšeňsko 81.
Míšeňští knížata 462.
Míšňáci 22, 28, 31, 34, 438.
Mnichov 140.
Mnichov nad lesy 260, 493, 511.
Mníšek, kněz 345.
Močihuba Tlustý 512.
Modena 67, 189.
Modrá 509.
Mohelnice 484.
Mohuč 120, 137, 166, 195.
Mojžíš Mikulášenec 442.
Montana 188.
Monte Carlo 72.
Montpellier 92.
Mor 489.

Morava 6, 17, 37, 38, 62, 70, 74, 83, 126, 213, 346, 417, 424, 425, 436, 443, 468, 476, 484, 489, 515, 522, 588, 608, 610, 692.
Mosbach 511.
Most 6, 133, 173, 414, 434, 435, 496, 497, 531.
Mönchsberk 134.
Mrskáči viz Adamité.
Můcha 398.
Mühlsdorf 55.
Münchsberk 134, 521, 541.
Myslenice 560.
Naháči viz Adamité.
Náchod 378, 430, 489, 506, 507.
Náchodský hrad 608.
Nákvasa Jan 367.
Namyslov 64, 135.
Nanker, biskup Vratislavský 89, 91, 92.
Napajedly 201.
Nápravníci 77.
Naratský, biskup 102.
Nárožník, konšel 572.
Na Skalkách 119.
Na Slovanech, klášter 119, 120, 195, 361.
Národní třenice na universitě 224.
Natternberk 104.
Naumburk 69, 524.
Navara Mikuláš 420.
Nazdr 325, 337.
Nebovidy 448.
Nedakonice 424.
Neidštein 146, 196.
z Neinperka pánové 501.
Nejvyšší číšnictví 124.
Nejvyšší dvorský sudí 133.
Němčí 64, 513, 522, 523, 532, 534, 560, 576, 579.
z Nemyšle rytíři 5.
Nenačovice 184.
Neplach, opat 146, 202.
Nepomucký klášter 317.
Nějpr z Roupova 238.
Netčtiny 133, 505.
Netolice 173.
Neustadt 146.
Nider Jan 543, 551.
Nikopol 252.
Nisa 91, 509, 510.
Nitenov 511.
Nitra 538.
Nizozemští kupci 10.
Normberk 29, 40, 46, 69, 71, 105, 118, 120, 128, 146, 149, 156, 159, 165, 171, 174, 188, 190, 191, 215, 220, 225, 246, 309, 448, 460, 521, 527, 529, 531, 534, 535, 547, 559.
z Nostic rytíři 5.
Novara 67.
Noyon 205.
Nová Bystřice 400.
Nová Cel 250, 502, 519.
Nová Paka 546.
Nové Město 309.
Nové Město nad Váhem 509.
Nové Hrady 386, 488.
Nový Hrad 230, 265, 333, 350, 353, 385, 404, 415.
Nördlingy 548.
Nussdorf 510.
Nymburk 6, 27, 33, 173, 401, 405, 420, 421, 472, 473, 485, 497, 573, 579.
Nýrsko 533.
Obléhání Karlštejna 459, 460, 461.
Obléhání Prahy 388.
Obléhání Vyšehradu 400.
Obora 191.
Obořiště 488.
Od kamene bratří 6.
Odpustky 214.
Odolen 406.
z Oettingen hrabě 548.
Ohništko Jan ze Smidar 491.
Ojíř z Landšteina 163.
Ojíř z Lomnice 13.
Ojíř z Očedělic 438.
Ojvínský klášter 186.
Okoř 418.
Olava 64, 135, 543.
Olbram 6, 14, 15, 20, 21, 27, 31, 32.
Olbram z Panovic 104.
Olbram ze Škvorče 216, 251, 257—265, 266.
Olbramovici 22, 25, 35, 52.
Oldřich z Brandýsa 5, 89.
Oldřich z Bozkovic 38.
Oldřich, hr. Celský 586, 590, 598, 609.
Oldřich z Hradce 4, 116, 264, 412, 419, 428.
Oldřich mladší z Hradce 442.
Oldřich z Lichtenburka 4, 15, 29, 41.
Oldřich Pflug z Rabšteina 59, 73.
Oldřich z Rosenberka 186, 189, 208, 365, 373, 376, 386, 399, 400, 405, 416, 422, 425, 428, 429, 433, 445, 458, 470, 473, 476, 484, 490—492, 512, 514, 517, 540, 567, 568, 570—580—585, 593, 609.
Oldřich z Říčan 5.
Oldřich Šváb ze Švábenic 306.
Oldřich z Ústí 153, 350, 370, 373.
Oldřich Vavák 333, 373, 400, 411, 424.
Oldřich ze Znojma 547, 550, 552, 554—
Olgerd Litevský 165.
Olešnice 64, 541.
Olešnické knížetství 213.

566.
ská Hora 370.
uc 6, 37, 90, 98, 139, 201, 217, 218, 356, 424, 455, 474, 523, 535, 608.
ucké biskupství 213, 230.
j z Anjou 98.
j Balický 404.
j z Brodu 257, 277, 298, 312, 326.
j z Dubé 117, 208, 221, 244, 257, 354, 473.
j Grillenperk 287.
j Keřský 570, 571, 575.
j, kněz 247.
j z Měkovic 429.
j z Výrova 405.
vice 168, 420, 421.
vický klášter 335, 418.
vický poklad 168.
ı 61, 105, 535.
ké knížetství 37, 213.
o 17, 486.
ké knížetství 124, 213.
a církve 281.
358, 377.
é 377, 378, 485.
bratří 414.
186, 237, 423.
burský hrabě 16.
ov 509.
532.
ka pánové 346.
ý klášter 434.
rhy 405.
nutí krále Jana 91.
aha 509.
430.
a 443.
meč 485, 580.
v 455, 611.
om 523.
fnské knížetství 124, 213.
fmský kníže Bytomský 60, 61.
ojv. Bavorský 16, 23, 200, 204.
Bergova 63, 85, 221, 242, 335, 486.
Braniborský 19, 174, 184, 187, 194, 196, 211.
brunšvický 153.
; Kolonny 347.
arcib. Magdeburský 134.
akouský 58, 71, 80, 83.
arcib. Trevírský 504.
Vigolais 28.
Lozy 538, 545.
hov 509, 579.
c 52, 260.
395, 519.
Jan z Bozkovic 333.
ice 541.
z Paběnic rytíři 5.
Pac de Bononia 294.
Pačkov 509.
Padova 150, 152.
Pafeta di Monte Sondajo 155.
Palcát 482.
Pallium 102.
Palomar Jan 530.
Panna Orleanská viz Johanna d'Arc.
Pancéř ze Znojma 36, 46, 156, 157.
Panenský klášter 156.
Pankrác 400.
Pánové z Biberšteina 5.
Pánové z Dražic 5.
Pánové z Hardeku 5.
Pánové z Ilburka 5.
Pánové z Kamence 5.
Pánové z Koldic 5.
Pánové z Kunštátu 4.
Pánové z Lobdeburka čili z Bergova 5.
Pánové z Lužice 5.
Pánové z Míšně 5.
Pánové z Poděbrad 4.
Pánové z Pardubic 4.
Pánové ze Seeberka čili Žeberka 5.
Pánové Strakoničtí 4.
Pánové ze Šomburka čili Schönburka 5.
Pánové ze Šternberka 4.
Pánové z Turgova 5.
Panská jednota 242—245, 249, 257, 258 až 260, 263—265, 335, 345, 569, 573.
Panská vzpoura 232, 242.
Panský stav 3.
Papoušek Jan ze Soběslavi 509, 603.
Pardubice 423, 497.
Pardus Jan 560, 564, 565, 596, 608.
Parchym 203.
Parkstein 83, 164, 203.
Parléř Jan 293.
Parléř Petr 146, 185, 204, 228, 236, 293, 356.
Parma 67, 69, 72.
Parmese 87.
Parsperger Fridrich 543, 556.
Paříž 57, 66, 68, 70, 71, 108, 205, 206, 246.
Pasov 71, 84, 120, 342.
Pater 275.
Patriarcha Aquilejský 95, 96, 116.
Patrimonialní soudy 133.
Pav Vladimirovič 312.
Pavel Dětřichovic 581, 584.
Pavel z Jenštejna 216.
Pavel, kněz 584, 586, 603.
Pavel Medvěd, opat 119, 361.
Pavel z Miličína 581, 583, 587.
Pavel z N. Města 584.
Pavézníci 482.
Pavie 67, 69, 71, 72, 471.

Pavlík 429.
Pavlík Václav 450.
Pavlík z Lidic 20, 23.
Payne Petr 396, 410, 414, 441, 454, 498, 500, 509, 514, 518, 525, 528, 543, 547, 549, 551, 552, 555, 556, 561, 566, 578, 581, 595, 601, 603.
Pecka 546.
Pegnice 146.
Pelhřimov 167.
Pelplín 566.
Peltrata 248.
Penčlín 203.
Perchta z Kravař 466, 574, 580.
Pernek 538.
Perno 144, 176, 194, 252, 519.
Pernštejnský rod 5.
Pertold z Riesenburka 572.
Perudžije 145.
Peskieř 72.
Pěsty 103.
Pešek z Janovic 153.
Pešček Zahradník 519, 575.
Pešina Tomáš z Čechobrodu 210.
Petr II., Lomnický 20, 38, 45.
Petr Aichspalter, arcib. mohuč. 24, 33, 35, 36, 37, 39, 40.
Petr z Ailly 255.
Petr z Alliaku 320, 321—325, 327, 328, 337.
Petr Arragonský 92.
Petr, biskup Augspurský 556.
Petr Bertrandi 153.
Petr, farář Batelovský 587.
Petr Cyperský 174.
Petr Dominikán 313, 316.
Petr Ecker 164.
Petr Engliš viz Payne.
Petr bisk. Florencský 174.
Petr Habert 282.
Petr z Janovic 411, 441, 571, 574.
Petr Jelito 187, 188, 196, 218, 231.
Petr Kamenec 488.
Petr Kániš 344, 419, 420.
Petr Konopišťský 308, 335, 364, 366, 382. 403.
Petr z Kravař 333, 345, 425, 428, 467.
Petr Kus 353.
Petr Kvas ze Všenor 256.
Petr Ledečský 381.
Petr Liška 512.
Petr z Lomnice 3.
Petr z Mladenovic 308, 313, 410, 412, 419. 498, 499.
Petr Mezifíčský 383.
Petr Mězivecký 474.
Petr z Michalovic 160, 188.
Petr Obrovec 383.
Petr bisk. Ostienský 150, 152.
Petr Pavel de Vergerus 393.
Petr Polák 579.
Petr Roger z Rosiéru 68, 92, 93.
Petr z Rosenberka 4, 44—47, 52, 53, 91, 98, 107, 144, 186, 189.
Petr ze Sepekova 284, 569.
Petr Strážnický 286, 290, 443.
Petr Špička 383.
Petr ze Šternberka 144.
Petr de Valetia 284.
Petr z Wartenberka 176, 205, 221.
Petr Veliký 344.
Petr Věžecký 450.
Petr, opat Zbraslavský 50, 58, 65, 74.
Petr ze Znojma 298, 303.
Petr Žatecký 518, 547, 550.
Petr ze Žitavy 45.
Petrarka 107, 140, 142, 143, 145, 152, 165, 172, 212.,
Petrlík 293.
Petrovice 438.
Petršpurk 461.
Petřík Rezek 451, 452.
Pezinek 509.
Pflug Hynek z Rabštejna 5, 222, 223, 252, 254, 565.
Piačencie 152.
Piastovci 61, 81, 160.
Pichel 385.
z Piemontu hrabě 85.
Pikharti 437.
Pikhartské učení 419, 436.
Pileus kardinál 215, 218, 220.
Pípa z Florencie 443, 446, 448.
Pípa Špan z Ozora 382, 611.
Pirkner Bertold z Pirkenšteina 6, 16.
Pisa 18, 152, 154, 189, 276, 281.
Písek 6, 7, 133, 245, 358, 368, 371, 381, 457, 458, 488, 491, 502.
Písmo Hlaholské 119.
Pistorius 71.
Píšťala 482.
Pizzighetone 71.
Plačice 596.
Planá 504.
Plankenberk 201.
Plaňany 574.
Plaský Jan, opat 3, 28, 35.
Plavno 203, 520.
Plech 146.
Pleskov Jakub 201.
Pleše 442.
Plešivec 454.
Plichta II. z Žirotína 4, 16, 56, 62, 113
Plock 64, 124.
Plocké knížectví 144.
Plovce 70.
Plzeň 6, 133, 173, 358, 360, 368—371,

, 416, 417, 444, 462, 475, 492, 505, 506,
, 532, 563, 564, 566, 570—573.
rady 4, 43, 405, 472, 496, 497.
radské panství 145.
ín 178, 58, 70, 493.
žice 387, 423.
bojí 326, 425.
šany 478.
alí 122.
avek Hihal 485.
erazí 122.
elice 18, 31, 440, 535.
o Bracciolini 338.
Petr 560.
i 8, 63, 70, 288, 430, 454, 459, 474.
541, 559, 560, 583.
430.
ka 6, 14, 17, 44, 103, 173, 175, 215,
510, 601.
o 444.
hospodářství 10.
á Ostrava 509.
o 61, 63, 81, 174, 305, 431, 440.
řany 63, 85.
n Bertold 210.
ice 410.
va Jana Roháče z Dubé 606.
sko 120, 164, 171.
nad Sázavou 382.
i 482.
vé Basilejští 561, 566, 576, 577, 581,
587, 590, 593, 594, 601.
la 282.
loprty 383.
ín 88, 89, 90, 257, 546.
eň 186.
ň 70, 85.
, 13, 29, 31, 36, 39, 44, 49, 58, 59,
70, 74, 82, 83, 86, 88, 89, 92—98,
102, 112, 115—118, 120—125, 132,
140—143, 146, 148, 156, 160, 164,
176—182, 186, 187, 190—194, 213,
220, 221, 237—244, 255, 256, 259 až
268, 280, 285, 286, 295—304, 319,
—336, 343, 351, 357, 358, 364—368,
—390, 394, 396, 399, 404, 408, 410,
431, 440—444, 457—461, 470, 475,
491, 504, 507, 514—519, 528, 534,
540—542, 560—566, 569, 571—599,
—610.
eňsko 399.
atice 399, 457, 465, 492, 573, 579,
hrabě 215.
a svobody Čechů 589.
městské 98.
pontifikální 119.
né (kališnická strana) 344, 363, 367,
381, 386, 398, 415—426, 435—449, 466,
473—476, 483, 484, 488, 503, 509, 510,
520, 528, 537, 538, 549, 568, 576, 593, 609.
Pražská synoda 302.
Pražské bouře 216.
Pražské učení 255.
Pražský dům 266.
Pražští kněží 409, 433.
Přácentor 100.
Premonstrát 9, 376.
Prenclov 200.
Přešpurk 72, 172, 173, 264, 292, 443, 509,
513, 514, 610.
Privilegia 124, 133.
Proce z Auerfurtu 496.
Procek z Potštejna 39.
Prokop Holý viz Prokop Veliký.
Prokop Jednooký 436.
Prokop Jidášek 454.
Prokop z Kladrub 509.
Prokop, kněz pikhartský 419.
Prokop Malý 477, 485, 494, 501, 509, 512,
519, 535, 538, 570, 572, 575.
Prokop, markh. Moravský 200—202, 213,
230, 231, 242, 244, 252—254, 257, 259
až 263, 268, 271.
Prokop Oholený 436.
Prokop z Plzně 306, 410, 412, 433, 434,
437, 498, 499, 580, 581, 602—605.
Prokop Trčka z Kralovic 488, 491.
Prokop z Ústí 370, 371, 400, 490.
Prokop Veliký 460, 485, 493—495, 467,
498, 500, 501, 504, 508, 509, 510, 513 až
519, 520—527, 531, 534, 537—541, 543
až 558, 561—576.
Prokůpek viz Prokop Malý.
Prokuratoři 300.
Prosinkové 5.
Prostředek Martin 606, 607.
Protiva z Rožmitála 44.
Protiva Jan z Nové Vsi 235, 312.
Prousnice 541.
Prozatímní vláda 429.
Prudník 509.
Prusové 85.
Předlice 495, 496.
Předslav z Pogořelce 98, 102.
Předslav Vratislavský 116.
Předouč 414.
Přemek viz Přemysl.
Přemysl Hlohovský 64, 70.
Přemysl, kníže Opavský 186, 213, 443,
510, 538.
Přemysl Otakar I. 199, 201.
Přemysl Otakar II., 4, 6, 9, 11, 13, 49, 50,
53, 57, 63, 89, 90, 100, 192, 132—134, 194,
199, 245, 371, 434.
Přemysl Otakar Lucemburský 54.

Přemysl Těšínský 163, 174, 194, 218, 221, 245.
Přemyslovici 10.
Přerov 6, 201, 467, 532.
Přetrosanta 155.
Převaha obcí Pražských 407.
Příbenice 244, 386, 406, 415, 420, 434, 596.
Přibík z Klenového 476, 494, 498, 504, 505, 545—547, 569—574, 590, 595, 604.
Přibík Kočovský 434.
Přibík Pulkava z Hradenína 88, 202.
Přibislav 476, 477.
Příbram 167, 179, 572.
Přímda 45, 133, 146, 346, 416.
Pšeničko 344.
Ptáček Hynce z Pirkšteina 176, 364, 571 až 574, 580—584, 590, 592, 593, 606.
Pytel, soukeník 344.
Puchal Dobeslav 522.
z Puchheima pánové 501.
Puchník Mikuláš 237, 238, 265.
Půlhák 482.
Purkart Bezdružický z Kolova 492.
Purkart Magdeburský 153, 163.
Purkhart Strnad z Janovic 244, 252, 253, 292, 335.
Purkhrabové z Donína 5.
Puš Jindřich z Cách 466.
Puš Peregrin 6, 17, 19, 22, 39.
Puška Jan z Kunštátu 333, 405, 414, 497.
Půta z Častolovic 176, 227, 244, 259, 308, 333, 428, 429, 445, 468, 470, 471, 480, 507, 510, 513, 514, 576, 580.
Půta z Dubé 45.
Půta z Ilburka 319.
Quasimodo 140.
Ráb 229.
Rábí 377, 434.
Racek Kobyla 265, 282, 336.
Racek z Janovic 367, 403.
Racek, opat Kladrubský 237.
Račice 38.
Radecký Václav z Radče 236
Radič 363, 364.
Radkov 485, 486, 487.
Radyň 346, 505, 532.
Raimund z Lichtenburka 4, 8.
Rainold z Este 72.
Rakousy 62, 63, 80, 489, 490, 500, 501, 509, 510, 513, 538, 539, 559.
Rakovník 6.
Rakovnický Jan 518.
Ranconis Vojtěch de Ericino 210, 227, 247, 355.
Raspantí 154.
Ratiboř 440.
Ratibořské knížectví 213.
Ratibořský Mikuláš 560.
Reček Jan z Ledec 591.
Reggio 67, 188.
Rehbock 139 viz Lži-Valdemar.
Rejhradský klášter 38.
Reinprecht z Walsee 501.
Reička viz Alžběta Hradecká.
z Reinšteina Jan 312—314.
Remeš 68, 254.
Rense 101.
Retecké hrabství 11.
Reteč 410.
Reusové z Plavna 5.
Reusské knížectví 214.
Riesenberk 533.
Riesenberkové 39, 249.
Rieti 89.
Richard II. 218, 219.
Richard, lékař 49.
Richardka 233.
Rižský biskup 323.
Robert, arcib. Milánský 151.
Robert Neapolský 69.
Robert, strážce Husův 316.
Rod Janoviců 4.
Roháč Jan z Dubé 400, 413, 472, 485, 488, 493, 573, 575, 579, 594, 606, 607.
Rohle Václav 247.
Rohozec 232.
Rokycana Jan 410, 452, 454, 475, 498, 499, 508, 509, 517, 528, 543, 544, 547, 550 až 562, 566, 569, 576—578, 581—583, 588 až 590, 592—595, 598, 601—604.
Rokycanští 6.
Rokycany 107, 179, 416, 444, 546.
Ronov 476, 477, 601.
Rosenberk 146, 196, 386.
z Rosenberka pánové 160.
Rossiové bratří 71.
Rotenburk 120, 204.
Roth Bernard 527.
Rotler Jan 208, 225.
Roudnice 77, 167, 178, 179, 217, 226, 236, 241, 427, 436, 442, 488.
Roudnický hrad 141, 142, 421, 422.
Rouchovany 60.
Roupov 506.
z Roupova rytíři 5.
Rozpuštění sboru Kostnického 346.
Rozvoda Jan ze Stakor 499.
Rožmitál 167, 174.
Rudolf I., král český, 12, 13, 40, 42, 126, 199, 215.
Rudolf IV., vojvoda Rakouský, 19, 71, 116, 120, 126, 146, 164—166, 169, 172 až 177, 184.
Rudolf falckrabě Bavorský 69, 137, 201.
Rudolf z Bece 418.

Rudolf z Košic 42.
Rudolf vojvoda Saský 81, 107, 136, 145, 156, 232, 291.
Rudolfovice 42.
Ruprecht Klem Bavorský 33, 69, 108, 120, 139, 146, 232—244, 254, 255, 257, 258, 261, 263, 271, 288.
Ruprecht, kn. Lehnický 266.
Rusíni 474, 524.
Ruthartovici 6.
Rybníček 122.
Rybníky 560.
Rychenberk 486.
Rytířský stav 3, 5.
Řád mincovní 208.
Řádové obecného učení 128.
Řečice 179.
Řehole sv. Augustina 18.
Řehoř XI., papež 194, 198, 203, 205, 208.
Řehoř XII., papež 272, 274, 276, 278, 281 až 283, 288, 291, 294, 377, 346.
Řehoř z Dražic 5.
Řehoř ze Dvoru 543.
Řehoř z Král. Dvoru 543, 547.
Řehoř, ujec Žižkův 474.
Řezbářství 9.
Řezno 69, 70, 81, 105, 115, 120, 148, 149, 156, 309, 342, 517, 518.
Řezenské biskupství 182.
Říčanský hrad 410.
Řím 115, 152, 153, 188, 189, 226, 246, 254, 285, 293, 300, 398, 523, 561.
Římská matrika 460.
Řítka Jan z Bezdědic 565.
Sadská 173, 179.
ze Saarbrücku hrabata 206.
Saint Paul 207.
Saint Quintin 205.
Salzburk 149.
Samostřílí 482.
Sandoměří 81.
Sandomířský Petr, kastelán 205.
San Feliče 72.
Saraceni 184.
Sasíci 8.
Sasko 203, 204, 464.
Saští vojvodové 134.
ze Sancerre hrabata 206.
Savojský hrabě 182.
Sázava 421.
Sázavský klášter 119.
Sbor církevní v Basileji 526, 535, 545, 550—556, 593, 599, 602, 604, 605.
Sbor církevní v Kostnici 306, 310—316, 319, 320, 322, 326, 330—335, 342—346.
Sbor církevní v Pavii 471.
Sbor církevní v Sieně 470.
Sedání v lavicích 599.
ze Sedčic rytíři 5.
Sedláci 7.
Sedlec 373.
Sedlecký klášter 26, 47, 164, 259, 422.
Sedlčany 489.
Seefeld 170.
Segedín 5.
Seiboth z Benešova 6.
Selc 183.
Semovít Glivický 98.
Semovít, kn. Mazovský 229.
Senec 509.
Senftenberg 88.
Senice 509.
Servité 170.
Seulis 205.
Sezemice 423, 597.
Sezima z Kocova 492.
Sezima z Kunštátu 443, 538, 573.
Sezima z Ústí 4.
Sezimovo Ústí 343, 344, 350, 364, 370.
Schafhausen 548, 559.
Schaumberk 263.
Schesslitz 521.
Schildhard z Rechenberka 120.
Schormdorf 170.
z Schönburka pánové 214.
Schönfeld 478.
Schwarzburk 136, 137.
Schwarzburské knížectví 214.
Siegen 102.
Siena 145, 152, 154, 189, 470, 471.
Sigirik 182.
Sigmunt Luxenburský, král český a císař Římský 187, 188, 199, 203, 204, 208, 209, 211, 216, 228, 229, 235, 242, 243, 250, 252, 257—269, 287, 291, 306—310, 314, 315, 318, 319, 321—330, 332, 334, 341 až 347, 353, 358, 360, 366—407, 414, 416, 417, 421—430, 434, 438—449, 459, 460, 464, 471, 473, 484, 489, 491, 493, 496 až 499, 502, 505, 511—515, 522, 528, 529, 532, 536, 543, 544, 550, 561—578, 582—596, 598—604, 606—611.
Sigmunt Děčínský 438, 496, 531.
Sigmunt z Dubrovníka 393.
Sigmunt Huler viz Huler.
Sigmunt z Jístebnic 275.
Sigmunt Korybutovič viz Korybutovič.
Sigmunt z Kotenčic 581.
Sigmunt, hejtman Pražský 519.
Sigmunt z Řepan 419.
Sigmunt Svatý, Burgundský 182—184.
Sigmunt z Wartenberka 375, 383, 435, 575.
Sigmuntovo zajetí 261.
Sikloš 261.
Sinsheim 30.
Sion, hrad 594, 606.

Sirotci 477, 484—500, 502—511, 519, 520, 528, 535—540, 549, 571, 578.
Sjednocení Husitů s církví 566.
Skála hrad 257, 346.
Skála Liběcký 319.
Skalice 265, 421.
Skalický klášter 186.
Slané 6, 369, 381, 385, 401, 417, 418, 438, 488, 573, 579, 590.
Slavat Mat. 502.
Slavkov 504.
Slavonice 6.
Slezáci 430, 445, 489, 500.
Slezská knížectví 124.
Slezsko 60, 64, 81, 85, 90, 103, 157, 190, 202, 204, 213, 276, 439, 500, 501, 509, 510, 518, 522, 541, 579.
Slovanský klášter viz Na Slovanech.
Slovanští kněží 119.
Smíchov 226.
Smil Holický ze Šternberka 333, 466, 490, 509, 519.
Smil Jan z Kremže 492.
Smil z Kunštátu a Obřan 4.
Smil z Lichtenburka 4.
Smil z Richenburka 355.
ze Smiřic rytíři 5.
Smiřický Jan ze Smiřic 418, 422, 470, 488, 492, 494, 496, 507, 508, 531, 571, 581, 599.
ze Smojna rytíři 5.
Smolář Matěj 499.
Smrt krále Václava IV. 353.
Soběslav 407, 579.
Soběslav Moravský 200.
Sobotka 510.
Sobín ze Švabenic 403.
Soldio 541.
Soltov Konrad 225.
Soud šesti mužů 98.
ze Soutic rytíři 5.
Sova, kněz 486.
Sněmy české 6, 10, 28, 36, 38, 46, 48, 59, 61, 70, 90, 93, 123, 124, 148, 157, 175, 243, 262, 333, 334, 359, 367, 425, 437, 455, 470, 483, 491, 514, 528, 539, 541, 546, 562, 570, 575—580, 583—590, 593, 594, 599, 603, 607, 610.
Sněmy říše německé 40, 69, 159, 172, 190, 226, 409, 484, 491, 511, 529, 535, 604.
Soběslav I. 10.
Spišská země 560.
Sprenberk 175, 519.
Spytihněv II. 199.
Soytík, kastellán 105.
Srba Jan 488.
Srubnice 482.
Stadice 168.
Stahrenberk 244.
Stanislav Ciolek 542.
Stanislav ze Znojma 256, 267, 274, 275, 295, 298, 299, 302, 303, 304, 321.
Statky klášterní 19.
Stará Ves 464.
Staré Hrady 520.
Stašek, chasník 297.
Statuta 128.
Stav městský 5.
Stavba „Hladové zdi" na Petříně 170.
Stavitelství 8.
Stenavské knížectví 124.
Stenavský Jan 64.
Stendal 106.
Stětí Hulerovo 270.
Stětí Jana Želivského 450.
Stibor ze Stibořic 261, 291, 522, 611.
Stivnice 512.
Stojkovič Jan 526—530, 547—549, 553 až 556.
Stokach 548.
Stokes 312.
Storch Petr 312, 315.
Stoš, hejtm. Svídnický 502.
Störnstein 146.
Strahobor, opat Břevnovský 119.
Strahovský klášter 379.
Strachův dvůr 68.
Strakonický zámek 9.
Strassburg 120, 183.
Strausberk 199, 541.
Stráž 442.
Strážnice 443.
Strážnický Václav z Kravař 493, 494, 501, 514.
Středa 510.
Střední bratři 535.
Střelci 482.
Střelické knížetství 124.
Střelín 509, 541.
Stříbro 6, 415, 498, 504, 523, 564, 570, 590.
Stříbrné hory 4.
Stříhomí 523.
Sudek 23.
Sudivoj z Ostroroha 565.
Sudlička 89.
Sudličníci 482.
Súdný viz Michal de Causis.
Sudoměř 371, 372.
Suchdol 264.
Suchý, čert viz Hynek z Kunštátu.
Sulek Chotěšovský ze Hrádku 271, 291.
ze Sulevic rytíři 5.
Sulgaň 548.
Sulzbach 146, 148, 156, 164, 196, 319.
Supí Hora 167, 239, 495.
Sušice 173, 260, 457, 488, 492, 590.
Sušičtí 546.

Svaté Pole 414.
Svatomír, opat 376, 406.
Svatošov 372.
Svatováclavská koruna 100, 116.
Světelský klášter 501.
Svídnice 104, 146, 190, 235, 501, 541, 579.
Svídnické knížetství 213.
Svíny Trhové 400.
Svitavy 342, 487.
Svobodníci 6.
Svojanov 133, 601.
Svojše ze Zahrádky 499, 546, 570.
Sycov 64.
Synoda kněží pod obojí 433.
Šafranec Jan 542.
Šestiměstí 180, 214.
Šilink František 499.
Šimon od Bílého Lva 466.
Šimon z Bíla 69.
Šimon z Koldic 98.
Šimon Konšel 414.
Šimon Pistorius 72.
Šimon z Rokycan 344.
Šimona a Judy kaple 13.
Šimon Štuk 6, 36.
Šimon z Tišnova 279, 306, 344, 418, 509.
Šindell Jan z Ondřejova 284.
Šintava 509, 522.
Škvrňany 564.
Šlik Kašpar 589, 592, 608, 609, 611.
Šmikovský Jan ze Žďáru 516, 523 538.
Šorc z Valu 442.
Špandava 175.
Špilberk 201, 289, 441.
Špíry 30, 33, 120, 137, 147..
Špitalské pole 475, 476.
Šprotava 64.
Šrankové 319.
Šrol Jeronym 499.
Štědrý 346.
Štěkeň 372.
Štěpán, vojv. Bavorský 16, 25, 153, 195, 246, 252.
Štěpán z Kolína 279.
Štěpán z Martinic 253.
Štěpán Mistr 128.
Štěpán z Opočna 252, 253.
Štěpán z Pálče 256, 274, 275, 295, 298, 299, 302—308, 312—315, 321, 323, 325, 327, 337.
Štěpán ze Šternberka 4, 116.
Štěpán z Tišnova 285.
Štěpán z Wartenberka 333.
Štěpánov 167.
Štěpanovec Jan z Vrtby 422.
Šternberk 217, 522.
Štítaři 130.
Štítná 247.
Štítný Tomáš ze Štítného 196, 247—249, 282, 354.
Štos Jindřich 404.
Štraboch Václav 499.
Štukovici 6.
Švabské posádky 19.
Švamberkové 249.
Švihovský Břeněk 309.
Švihovský Jan z Riesenberka 377, 473.
Švihovský Vilém z Riesenberka 153, 472, 476, 488, 506, 514, 572.
Tábor město 457, 518, 573, 576, 577.
Tábor, hora u Chrášťan 350, 351, 358, 372, 376, 418, 419, 436, 442.
Tábor husitský 481, 483.
Tábor Moravský 424.
Táboři 344, 377—381, 386, 394, 396—402, 405, 410, 411, 414, 418, 425, 426, 432, 434, 436, 437, 444—450, 457, 458, 460, 466, 483—488, 490—492, 500, 502, 504, 508, 509, 518, 520, 537—539, 549, 560, 571—579, 583, 594, 595.
Tafebumga Mikuláš 6.
Tachov 164, 416, 461, 492, 504, 505, 532.
Tarasnice 482.
Tataři 8, 93.
Tatce 47.
Talleyrand 161.
Tangermünd 199, 200, 201, 204.
z Tancarville hrabata 206.
Tandléře 225.
Tannenberk 289.
Tarenco 152.
Tausentmark Mikuláš 6, 15, 19, 20, 21.
Tejřov, hrad 43, 133, 289.
Telč 609.
Telečtí pánové 476.
Tempelštein 39.
Templáři 38.
Tepenec 92.
Teplice 434, 493, 519.
Teplický klášter 596.
Těrna z Koldic 63, 85, 88, 176, 203, 205, 212, 221, 281.
Těšínské knížetství 124, 213.
Těváň ze Švamberka 241.
Theodorich, malíř 355.
Theodorik, král ital. 182.
Tholen 137.
Tiem Václav 294, 311.
Tillman z Kutné Hory 28.
Tirschenreut 460.
Tista z Riesenburka 346.
Tivoli 154.
Tkanička, konšel 414.
Tmáň 178.
Tobiáš z Bechyně 4, 10, 14, 15, 29, 44, 46.

Točník 142, 245, 279, 333, 385, 488.
Toke Jindřich, kanovník 543, 544, 556, 564, 569.
Tomáš Ebendorfer z Haselbachu 584, 585, 598.
Tomáš z Chotěnic 609.
Tomáš, arcib. Ostřihomský 194.
Tomáš z Vyzovic 424.
Tomáš z Vlašimi 538.
Torgov 519.
Toruň 63, 64.
Toušeň 420.
Tovačov 535.
Tovačovský Jan z Cimburka 345, 404, 494, 504, 509.
Trausnice, hrad 57.
Trenčín 81, 172, 173, 443.
Trenčínský hrad 441.
Trevír 46, 147.
Trčka Mikuláš z Lípy 517.
Trčka z Náchoda 576.
Trh tandlířský 74.
Trialogus 275.
Trident 66, 116.
Trnava 170, 409, 439, 509, 522, 576, 579.
Trocnov 289.
Trojice papežská 281, 293.
Troky 524.
Trubači 483.
Trutnov 64, 215, 426, 489, 502, 573, 590.
Tržecká tvrz 217.
Třebnice 64.
Třebenice 493.
Třebnický klášter 541.
Třebíč 576, 579, 594.
Třebíčský klášter 489, 490.
Třeboň 186, 345, 488, 595.
Třeboň, hrad 249.
Třeboňský klášter 186.
Tři římští králové 288.
Tščev 566.
Tumstauf 196.
Turkovec Petr 473.
Turndorf 146.
Turnov 172.
Turov 17.
Tvaroh 565.
Tvingenburg, viz Tepenec.
Týn nad Vltavou 167, 570.
Týnec Panenský 56.
Tyrolsko 60, 61, 81—84, 93, 95, 96, 115, 148, 173, 175, 176.
Ubaldin z Florencie 234, 241.
Učení Pražské 279.
Udina 149.
Uherská Skalice 348, 509.
Uherské Hradiště 6, 37, 535.
Uhersko 17.
Uherský Brod 6, 509, 538.
Uhry 42, 88, 98, 105, 174, 292, 468, 509, 522, 538, 541, 559, 584, 601, 608, 609.
Újezdec 186, 372.
Ulm 120, 147, 548.
Ulrich z Jüngingen 289.
Unébuzy 184.
Ungersberk 38.
Uničov 6, 201, 455.
Unruh 502.
Universita Pražská 124, 127, 196, 215, 254, 276, 284, 286, 292, 298, 299, 300, 303, 312, 317, 335, 346, 362, 498, 605, 611.
Universita Oxfordská 218, 219, 552.
Universita Pařížská 215, 254.
Upálení knih Viklefových 283, 285.
Upálení Martina Housky 436.
Úpice 430.
Urban V., papež 173, 181, 182, 188, 189, 194, 197.
Urban VI. 208, 209, 214, 215, 216, 218, 220, 234, 246.
Urbevetan Gozius 123.
Urbura Kutnohorská 12, 231.
Úsov 201.
Ústí nad Labem 6, 414, 415, 493, 494, 496.
Utrakvismus 345.
Vacinger Mikuláš 32, 34, 35.
Václav I., kníže Opavský 186.
Václav II., král Český, 3, 6, 9, 12—14, 24, 28, 38, 41—43, 60, 65, 74, 79, 89, 98, 123, 124, 126, 142, 186, 215, 245.
Václav III., král Český 3, 4, 10—12, 36, 37, 41, 42, 51, 60, 133, 245.
Václav IV., král Český 162, 171, 174—175, 187, 190, 191, 199—211, 214—255, 257—277, 279, 281, 284—291, 294, 297—298, 301—304, 326, 330, 332, 333, 335, 336, 342—354, 357, 368, 389, 397, 398 — Václav IV. v zajetí 243, 244.
Václav, patriarcha Antiochenský 291.
Václav Březka 604.
Václav Březovec Masťovský 496.
Václav Carda z Petrovic 581.
Václav Ditlík 572.
Václav z Donína 291, 364.
Václav z Dubé 307—309, 318—327, 367, 370, 378, 380, 467, 473.
Václav z Dráchova 518, 581, 584, 588, 588, 589, 594, 595.
Václav Hedvika 581.
Václav z Janova 246.
Václav z Jenšteina 440, 450.
Václav z Jinec 508.
Václav, kanovník Praž. 238.
Václav z Klučova 404.
Václav, kněz 388.

Václav Králík z Buřenic 221.
Václav, kralevic 139, 144.
Václav z Kravař 446, 496, 545, 547.
Václav, kníže Lehnický 98, 220.
Václav ze Lnář 307.
Václav z Luxenburka 85, 86, 113, 147, 161, 352.
Václav z Michalovic 574.
Václav, kníže Mazovský 64.
Václav z Mýta 586.
Václav Myška ze Hrádku 319.
Václav Olešnický 205.
Václav, biskup Olomoucký 333, 342.
Václav, kníže Opavský 509.
Václav z Rokycan 93, 94.
Václav Saský 163.
Václav Svatý 94, 95.
Václav ze Švábenic 153.
Václav z Wartenberka 90.
Václav Petr ze Zvířetic 333.
Václav na Žlebích 4.
Vácha z Říčan 496.
Vácha ze Žatce 429.
Val 442.
Valdek 463.
Valdemar Anhaltský 134.
Valdemar Braniborský 53, 135.
Valdemar Dánský 139, 173, 174.
Valdemar, arcibiskup Kolínský 108.
Waldenberg 88.
Waldenberk z Wolkenšteina 495.
Valdéňští 49, 558.
Walderbach 511.
Waldhausen, klášter 546.
Waldhauser, viz Konrád Waldhauser.
Waldmünchen viz Mnichov n. l.
Waldštein 500, 508.
Waleský princ 113.
Valliský kanton 182.
Válka o tyrolské dědictví 83.
Valkoun z Adlar 372.
Valkoun z Pořešína 112.
Valný houf husitský 483.
Valram Luxenburský 28, 30.
Valter Harasser 128, 266, 267.
Valtice 62.
Vaněk Černohorský z Bozkovic 496.
Vaněk, kněz 344.
Vaněk Ozor z Bozkovic 333.
Vaněk Pavlík 440.
Vaněk z Wartenberka 4, 85, 116.
Vaníček 370.
Varlich Václav 574.
Wartburk 55, 59.
z Wartenberka pánové 222.
z Wartenberka Jan, viz Jan ze Stráže.
Vasilka 464.
Vatiče 493.
Vavák Oldřich 436, 437.
Vavřinec z Březové 349, 388, 402, 419, 425, 430, 435, 443, 447, 534, 592.
Vavřinec z Nymburka 418.
Weiden 164.
Weisenfeld 521.
Weissman 521.
Vejda 409, 504, 531.
Walden 146.
Velehrad 424.
Velek Koudelník 517, 518, 522.
z Velešína, farář 345.
Velflovici od Věže 6, 22, 31, 32, 52.
Velflovic Jan 31.
Velflovic Jakub 14, 19, 20, 21, 31, 35, 53.
Velflovic Mikuláš 31.
Velfů strana 149.
Velhartice 459, 570.
Velislav, děkan 9, 148.
Velký Varadín 608.
Vejdna 509.
Věnná města 14.
Věněk z Třešic 42.
Věňkovici 42.
Wenzelštein, viz Nový hrad.
Verdun 115.
Veronští 95.
Verner, opat 415.
Wertheimské hrabství 203.
Veselí 455, 509.
Veselí 42, 466.
Westkerk 137.
Veveří 18.
ze Vchynic rytíři 5.
Vídeň 38, 83, 84, 95, 97, 106, 145, 164, 176, 184, 287, 484, 493.
Viglud 306.
Vigolais Ota 6.
Vikléf Čeněk z Myšliva 473.
Viklef Jan 219, 274, 283, 310, 311, 321, 337.
Viklefovy spisy 256, 266, 267, 274, 275, 285, 298, 299, 321.
Viktorin Boček z Poděbrad 400, 404—408, 410—414, 420, 426, 428, 433, 467, 472, 475, 486, 494, 497.
Vildberk 244.
Vildštein 416.
Vilém, vojv. Bavorský 514, 547, 548, 550, 553, 555, 557, 558, 563.
Vilém Brunšvický 520.
Vilém, děkan 166.
Vilém dela Gardia 182.
Vilém z Doupova 307.
Vilém Holландský 85, 103, 162.
Vilém, kněz 441, 454.
Vilém Kordianský 320.
Vilém Kostka z Postupic 416, 440, 445, 450, 455, 460, 461, 465, 492, 507, 518, 519,

521, 525, 528, 547, 548, 553—557, 559, 571, 574, 577, 581, 585, 590, 596, 608.
Vilém z Landšteina 43, 45, 47, 52, 63, 88, 98, 116, 140, 144, 242, 251.
Vilém, markhrabě 462.
Vilém, mistr kameník 77.
Vilém Míšeňský 176, 200, 242.
Vilém z Nečtin 492.
Vilém z Potštejna 333.
Vilém z Pernštejna 290, 333.
Vilém Rakouský 269.
Vilém z Wartenburka 307.
Vilém Vřesovec 407.
Vilém z Hasenburka 191, 290, 348, 378, 389, 445, 473.
Vilém Zajíc z Valdeka 4, 13, 14, 23, 28, 35, 43—48, 52, 53, 65, 403.
Vilém Zdislav 333.
Vilímovští Benediktini 421.
Wilhelmsdorf 513.
Vilkomíř 583.
Vilova 103.
Vilštein 546.
Wivand z Buchsesu 46.
Vinčík 541.
Vindická marka 18.
Windsheim 29.
Vintýř z Brandýsa 38.
Vintýř ze Schwarzburku 136.
Viola Těšínská 3, 4, 44.
Viskonti 161, 194, 261.
Visconti Azzo 67, 69, 71, 72.
Visconti Barnabáš 184.
Visconti Jan 145.
Visconti Matouš 150.
Všeň Račinský 431.
Všeň, mistr 345.
Vít Svatý 94, 151, 156.
Vítek z Landšteina 221.
Vítek Ojířovic z Landšteina 22, 27.
Vítek, probošt 224.
Vítek, bisk. Míšeňský 70.
Viterbo 188, 189.
Vitikind 205.
Vitínský dům 489.
Vítkov 21.
Vitold Alexandr Kejstutovič, velkokníže Litevský 288, 305, 373, 431, 437, 440, 441, 450, 454, 455, 458, 459, 464, 474, 499, 513, 524, 557, 559, 560, 606.
Vitoraz 58, 71, 246.
Wittenberk 135.
Wittelsbachský rod 194.
Vládař 444.
Vladislav Jindřich 201.
Vladislav Jagajlo 230, 246, 269, 270, 288, 289, 305, 373, 376, 398, 399, 431, 439, 440, 454, 458, 464, 474, 499, 513, 524, 525, 529, 540, 545, 557, 559, 560, 576, 583, 609.
Vladislav Kozelský, kníže Ratiborský 60, 61.
Vladislav Lenčický 81.
Vladislav Lokýtek 38, 60, 61, 63, 64, 81, 91, 176.
Vladislav Opolský 174, 194.
Vladislav Piastovec 61.
Vladislav Těšínský 153, 174.
Vlašim 144, 481, 489, 609.
z Vlašimi rytíři 5.
Vlček Václav z Čenova 481.
Vlk Jakub 517, 561, 566, 571, 572.
Vlsnak 273.
Vodňany 173, 249, 271, 399, 573, 579.
Vojtěch z Jastřembce 542.
Vojtěch Svatý 94, 95, 98, 99.
Vok z Holštejna 403.
Vok z Waldšteina 282, 296, 300, 333.
Wokar 45.
Volboř 399.
Voleк Koudelník 485, 486, 501.
Wolfgang, převor 487.
Wolfram 6, 14.
Volflin 35, 89.
Volyně 513.
Wormus 120.
Wormský biskup 205.
Vozníci 483.
Vozový tábor 363.
Vožice 373, 489, 519.
Vranov 45.
Vratislav 61, 64, 70, 85, 91, 98, 101, 103, 134, 135, 144, 165, 166, 194, 219, 255, 269, 276, 277, 373, 374, 541.
Vratislav Kozelský 98.
Vratislavské biskupství 101.
Vratislavské knížetství 124, 213.
Všembera Jan z Bozkovic 400, 404.
Wurmser Mikuláš ze Strassburka 130.
Vyhození novoměstských konšelů s oken radnice 351.
Výklad na zemské právo české 221.
Vykleky 405.
Vyskytná 167.
Vysoké Mýto 6, 14, 17, 44, 173, 175, 215, 423, 486, 573, 590, 601.
Vyšehrad polský 64.
Vyšehrad Pražský 7, 81, 88, 133, 240, 295, 336, 353, 361, 363, 379, 385, 400, 402, 404, 407.
Vyšehrad Uherský 261.
Výšek Račínský 606, 607.
Vyšší Brod 10.
Würzburk 40.
Würzburský biskup 504, 534.
Vzbouření v Praze 154.

Zabarella Frant., kardinál 324, 327, 328, 337, 341.
Záběhlice 513.
Zabití císaře Albrechta 17.
Záhora, vladyka 186.
Záhvozdí 180.
Zachrašťanská tvrz 486.
Zachariáš ze Svinař 256.
Zajetí a vyvezení Sigmunta Korybutoviče 498, 499, 500.
Zajetí krále Václava IV. 261.
Zajícové z Hasenburka 222, 335.
Zajíc Jan z Hasenburka 153.
Zajíc Zbyněk z Hasenburka 142, 163, 170, 266, 268, 270—275, 281—285, 290—292.
Zajíc Zbyněk z Valdeka 86, 87, 95.
Zákomník 157.
Zálabský 8.
Zámostí 144.
Zápalný prach 228.
Zápraží 504.
Záruba Dohalský 496.
Záviš Bradatý 383, 400.
Záviš Černý z Barbova 319, 448, 449, 511.
Záviš z Falkenštejna 8, 42.
Záviš z Jimlina 112.
Zavraždění Tobiáše z Bechyně 15.
Zbiroh 133, 232.
Zboží 414.
Zbraslav 10, 14, 50, 54, 66, 76, 91, 241, 353, 385, 516.
Zbraslavský klášter 14, 25, 60, 65, 83, 230.
Zbyhněv z Buchova 372, 382, 406, 429, 434, 476.
Zbyhněv Olešnický 289, 431, 439, 513, 525.
Zbyšek z Trotiny 179, 180, 355.
Zdeněk z Drštky 492, 531, 570, 574.
Zdeněk Haramule 488.
Zdeněk z Labouně 279, 299, 303, 344.
Zdeněk z Rožmitálu 333.
Zdeněk ze Šternberka 208.
Zderaz 17, 245.
Zdeslav Tluksa Vrálský z Buřenic, purkhrabí královský 368, 460, 463, 528, 547, 561.
Zdice 483, 484.
Zdislav, mnich 596, 597.
Zdislav ze Šternberka 4, 47.
Zdislav Zvířetický 284, 285, 344.
Zelená Hora 64, 370.
Zelený, puškař 606, 607.
Zembický Jan, kníže Münsterberský 509, 512, 513.
Země koruny České za Karla IV. 213.
Zemská vláda 527.
Zhořelec 53, 64, 85, 519.
Zhořelice 113, 124, 157, 180, 276, 277.
Zhořelický Jan 190, 204, 211, 214, 219, 231, 233, 235, 242, 244, 245, 249—251.
Ziegenhals 509.
Zkáza Vyšehradu 404, 420, 426.
Zlatá Hora 64, 502, 510.
Zlatá Koruna 10, 380.
Zlaté mince 60.
Zlatnické umění 9.
Zlychov 401.
Zmrzlík Jan ze Svojšína 492, 519, 520, 522, 546.
Zmrzlík Petr ze Svojšína 291, 407, 411, 412, 415, 423, 437, 492, 502, 505, 574, 581, 589.
Znojmo 6, 10, 18, 38, 58, 70, 242, 269, 358, 424, 440, 535, 546, 608—610.
Ztracenci 482.
Zuzana, lazebnice 268.
Zvíkov 7, 9, 45, 48, 133, 186, 476, 516, 570.
Zvíkovské panství 19.
Zvířetický Petr 590, 604.
Zvoleň 216.

Žahaň 64.
Žahaňský Jan 510.
Žahaňské knížetství 124.
Žampach 157, 445.
ze Žampachu pánové 39.
Žatec 6, 358, 369, 381, 383, 414, 418, 434, 435, 438, 439, 444, 457, 475, 488, 518, 564, 573, 579, 590, 594.
Žďánice 455.
Žďár 104.
Ždimíř ze Sedlce 224.
Žebrák 133, 142, 223, 232, 241, 243, 249, 297, 299, 333, 385, 416, 464, 488, 506, 508.
Železná koruna Lombardská 150, 151.
Železní pánové 372.
Želivský Jan 352, 363, 375, 398, 409, 420, 423, 426, 427, 431—437, 440, 441, 450, 452—454, 557.
Žemře (Sommerfeld) 180.
Ženy Táborské 611.
Žerčíněves (Žerčice) 179.
Židé 89, 135, 233, 375, 417, 453, 503.
Židovská zahrada 122.
Žinkovy 364.
Žižka Jan z Trocnova (z Kalicha) 288, 289, 349—352, 361—369, 371, 372, 376, 377, 380—382, 390, 392, 393, 396—399, 400, 405, 410—412, 415—420, 423—429, 434—439, 442—449, 457—459, 465, 467—480, 491, 537, 612.
Žižkov 392.

Žižkova smrt 476.
Žižkovo vojenské zřízení 480.
Žitava 45, 133, 180, 501.
Žleby 232, 253, 423, 457, 502.
Žlutice 444, 502, 504, 560.
Žofie Bavorská 233, 240, 257, 258, 273, 277, 286, 297, 332, 353, 358—361, 363—365, 367, 369, 439, 489.
Žofie Kyjovská 474.
Žólkievský 483.

Stanford University Libraries
3 6105 013 901 348

DB
207
Z3
M. 2

CECIL H. GREEN LIBRARY
STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
STANFORD, CALIFORNIA 94305-6004
(650) 723-1493
grncirc@sulmail.stanford.edu
All books are subject to recall.

DATE DUE

DEC 1 1999
DEC 0 8 1999